

ഋഗ്വേദം

“ദേവീപ്രസാദം” ഭാഷാഭാഷ്യം

വാല്യം 6

രചയിതാവ്

ഒ. എം. സി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്

പ്രസാധകർ :

വടക്കേമഠം (ബഹിഷ്കരണം)

തൃശ്ശൂർ-1

വിതരണം :

കൈരളീപ്രസ്സ് & ബുക്സ്

എം. ജി. റോഡ്, തൃശ്ശൂർ-1

RIGVEDAM

Bhasha Bhashyam

Vol VI.

By

O M C Narayanan Namboodiripad

Vellinalli (Palghat Dist)

-

Publishers

Vadakke Madham Brahmaswom

M G Road, Trichur-1

Distributors

Kairali Press & Books

M G Road, Trichur-1

First Published June 1985

•

Printed at

Kairali Press

M G Road, Trichur-1

Copyright to the Author

Price Rs 80

**Printed with financial assistance from the Ministry of Education
and Social Welfare, Govt of India**

“ഓത്തന്മാരുടെ ഓത്തൻ” എന്ന് പ്രസിദ്ധനും
 വേദാന്താവുമായിരുന്ന ജെപ്പമണ്ണ മനയ്ക്കൽ നാരായണൻ
 (കാവ) നമ്പൂതിരിപ്പാട് (1014-1078) തൃശൂർ-തിരു
 നാവായ യോഗക്ഷാപ്തം ഒരുപോലെ സമ്മതനും അഭി
 വന്ദ്യനുമായിരുന്നു ചിരകാലം. തൃശൂർ യോഗത്തിന്റെ
 അനിഷേധ്യനേതാവായിരുന്നു ഗ്രന്ഥകാരന്റെ മുതുമുത്ത
 പ്ഫനാണ്

അവതാരിക

ഇതൊരു ആശ്ചര്യം തന്നെ. എന്റെ വന്ദ്യരായ ആൾ പത്രാധിപന്മാരിൽ ഒരാളായി എണം പ്രശോഭിച്ചിട്ടുള്ള ഒ. എം. സി. ശക്തിപുരം നീട്ടേഴിക്കുന്നു: ഋഗ്വേദത്തിനപ്പോൾ രചിച്ച 'ദേവീപ്രസാദം' ഭാഷ്യത്തിന്റെ ആറാമതു സമ്പുഷ്ടത്തിന് ഞാൻ അവതാരികയെഴുതണം. എന്റെ പരിമിതികളെപ്പറ്റി ഏറ്റവും കൂടുതൽ ബോധമുള്ളത് എനിക്കുതന്നെ ആകയാൽ, ഈ ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽനിന്ന് വീട്ടതി കിട്ടുവാൻ ആത്മാർത്ഥതയോടെ പരിശ്രമിച്ചു. പക്ഷേ, ഒ. എം. സി. എന്നെ വീടുന്നില്ല. ആ നിബന്ധത്തിലാകട്ടെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ വടക്കിനിയിലിരിക്കുന്ന ഭഗവതിയുടെകൂടി ഇച്ഛ ഞാൻ കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്തു. എന്റെ ഇല്ലത്തെ ശ്രീലങ്കത്തിരിക്കുന്നതും ആ ഭഗവതി തന്നെയാണല്ലോ. അച്ഛനടക്കമുള്ള പൂർവ്വികന്മാർ ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന സീലിലെ 'ഭഗവതീസഹായം' എന്ന അക്ഷരങ്ങൾ മനസ്സിൽ തെളിഞ്ഞു.

ഒ. എം. സി. യെ നന്നെ ചെറുപ്പം മുതൽ കേട്ടുപരിചയമുണ്ടെങ്കിലും നേരിട്ട് ആദ്യം കാണുന്നത് ഒറ്റപ്പാലത്തെ ഒ. എം. ഹൗസിൽവെച്ചാണെന്നു തോന്നുന്നു. 1944 അവസാനത്തിൽ ഓങ്ങല്ലൂർവെച്ച് നമ്പൂതിരി യോഗക്ഷേമ സഭ നടന്നതിന് അഞ്ചാറുമാസം മുമ്പാണത്. വാസ്തവത്തിൽ യോഗക്ഷേമസഭയുടെ പുനർജനനം നടന്നത് ഒ. എം. ഹൗസിന്റെ ഓലപ്പുമുഖത്ത് ഒരു ദിവസം മുഴുവൻ നടന്ന സമ്മേളനത്തിൽ നിന്നായിരുന്നു. ഒ. എം. സി. യെ മാത്രമല്ല. വി. ടി., ഇ. എം. എസ്., എം. ആർ ബി., കെ. എൻ. കട്ടൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, പാലുള്ളി, പാണ്ടം, നരിക്കാട്ടിരി മുതലായ സമുദായ നേതാക്കളെയെല്ലാം ആദ്യമായി നല്ലവണ്ണം പരിചയപ്പെട്ടതും ആ ദിവസം തന്നെയാണു്. അന്നുവരെ എനിക്കു സുപരിചിതനായിരുന്ന സമുദായ നേതാവ് ഐ. സി. പി. നമ്പൂതിരിമാത്രം: ആ ദിവസത്തിന്നെത്രയോ മുമ്പുതന്നെ കേരളത്തിലെ എല്ലാ ഇടവഴികളിലേയും കല്ലിനും മുളയിനും കാഞ്ഞിരക്കുറ്റിക്കും സുപരിചിതനായിരുന്നു ഐ. സി. പി. യുടെ പാദങ്ങൾ. എല്ലാ നമ്പൂതിരി ഗൃഹങ്ങൾക്കും അടുക്കൂപ്പുളയേക്കാൾ സുപരിചിതനായിരുന്ന ഐ. സി. പി. യുടെ വീരപ്പുരുളികളിൽ നിന്നാണ് ഒ. എം. ഹൗസിലെ ആ സമ്മേളനം രൂപംകൊണ്ടത് എന്നുതന്നെ എനിക്കു തോന്നിയിരുന്നു.

പിന്നിട് ഓങ്ങല്ലൂർ സമ്മേളനത്തിൽ അധ്യക്ഷതവഹിച്ചു കൊണ്ട് ഇ. എം. എസ്., 'നന്യതിരിയെ മനഷ്യനാക്കാൻ' എന്ന അധ്യക്ഷപ്രസംഗം അവതരിപ്പിച്ചപ്പോൾ സദസ്സിലിരുന്ന് കോരമായിരിക്കൊണ്ടവരിൽ ഒരാൾ ഞാനായിരുന്നു. അധ്യക്ഷന്റെ തൊട്ടടുത്ത് സ്റ്റേജിൽ വി. ടി. യും, ഒ. എം. സി. യും ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ രണ്ടുപേരും ഇ. എം. എസ്സിന്റെ അഭിപ്രായത്തെ ആവേശപൂർവ്വം പിന്താങ്ങിയതും ഞാനോർക്കുന്നു. വാദവും ഓരോരുത്തരായി അലഞ്ഞുതിരിയുന്ന നന്യതിരിയെ കാലം പിൻതള്ളുകതന്നെ ചെയ്യും. തോട്ടിപ്പണിവരെയുള്ള ഏതു ശാരീരികാധ്വാനവും നികൃഷ്ടമല്ലെന്ന ബോധത്തോടെ നന്യതിരി സാധാരണ മനഷ്യരുടെ ഇടയിലേയ്ക്ക് ഇറങ്ങിവരുന്നു. അങ്ങനെ ചെല്ലാൻ മാത്രമേ മനഷ്യൻ എന്ന നിലയിൽ പ്രകൃതിയോടുള്ള കടമ നിർവ്വഹിച്ചു എന്നു സമാധാനിക്കാൻ അയാൾക്ക് അവകാശമുള്ളൂ. ധനികരായ നന്യതിരിമാർ വ്യവസായ രംഗത്തേയ്ക്ക് കടന്നുചെല്ലണം; ദരിദ്രരായ നന്യതിരിമാർ തൊഴിലാളികളായി മാറണം. ഇതായിരുന്നു ആ സമ്മേളനത്തിന്റെ ഏകകണ്ഠമായ ആഹ്വാനം. ഇതിലെ എല്ലാ വസ്തുതകളോടും അന്നും ഇന്നും എനിക്കു യോജിപ്പാണുള്ളത്. എങ്കിലും, ഇ. എം. എസ്സിന്റെ പ്രസംഗത്തിന്റെ ശ്രുതിയായി നിലനിന്നിരുന്നത് വ്യക്തമായ വാദമാണ് എന്ന വസ്തുത മറക്കാവതല്ല.

പിന്നത്തെ വാഷികയോഗം ശുഭകുപുരത്താണ് നടന്നത്. അന്നേയ്ക്കു ഞാൻ പരിപൂർണ്ണ സാമുദായിക പ്രവർത്തനമായി മാറിയിരുന്നു. വി. ടി. യുടെ 'കുരിഞ്ചൻ' എന്ന നാടകത്തിന്റെ രചനയിൽ, എഴുത്തുകാരൻ എന്ന നിലയിൽ, അദ്ദേഹത്തെ സഹായിക്കുക, ആ നാടകത്തിൽ അഭിനയിക്കുക, ആ നാടകത്തിന്റെ സംവിധാനത്തിന് ആവശ്യമുള്ളതെല്ലാം ചെയ്യുക ഇത്രയുമായിരുന്നു പ്രധാന തൊഴിലുകൾ. ആ സമ്മേളനത്തിൽവെച്ചു രൂപംകൊണ്ട നന്യതിരിസാഹിത്യസമാജത്തിന്റെ അണിയറയിലും ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു. യേശുശരീരനായ കട്ടിക്ലാസ്സുമാരാണെന്ന് ആ സമ്മേളനം ഉദ്ഘാടനം ചെയ്തത്. ശുഭകുപുരം സമ്മേളനത്തിലെ പ്രധാനാതിഥി, അധ്യക്ഷൻ ഒ. എം. സി. എന്റെ ഇല്ലത്തിനടുത്തുള്ള വെള്ളമംഗലത്തു് എന്ന വീട്ടിലെ പത്തായപ്പുരയിലാണ് സമ്മേളനകാലത്തു പാർത്തത്. അവിടെനിന്ന് സമ്മേളനസ്ഥലത്തേയ്ക്ക് അധ്യക്ഷനെ സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടുപോയത് 35 കാളകളെ കെട്ടിയ വണ്ടിയിലായിരുന്നു. 35-ാം വാഷികയോഗമാണല്ലോ ശുഭകുപുരത്തു നടന്നത്.

ശുക്രപുരം സമ്മേളനത്തിൽ ഒ. എം. സി. ചെയ്ത അധ്യക്ഷപ്രസംഗം അച്ചടിച്ചു വിതരണം ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിലും ഇപ്പോളത് എന്റെ കയ്യിലില്ല. എങ്കിലും ഒരു കാര്യം ഇപ്പോഴും ഓർക്കണം. ഭാരതത്തിന്റെ ദേശീയ സ്വാതന്ത്ര്യ സമരത്തിന്റെ ഭാഗമായിട്ടാണ് നമ്പൂതിരി യോഗക്ഷേമസഭാ പ്രവർത്തനങ്ങളെ ഒ. എം. സി. നോക്കിക്കണ്ടത്. ഭാരത സംസ്കാരത്തോടുള്ള ആദരമാണ് ആ പ്രസംഗത്തിനു ശ്രുതി മീട്ടിയതിനാൽ. പിററത്തെക്കൊല്ലം പാഴൂരിൽവെച്ചു നടന്ന 36-ാമതു നമ്പൂതിരിയോഗക്ഷേമസഭാവാഷികത്തിൽ അധ്യക്ഷത വഹിച്ച വി. ടി. യുടെ പ്രസംഗം ഒ. എം. സി. യുടേതിനേക്കാൾ പൊട്ടിത്തെറി സ്വഭാവമുള്ളതായിരുന്നുവെങ്കിലും, അതിന്റേയും അന്തസ്സം ഭാരതീയ സംസ്കാരത്തിന്റെ മഹിമയും അതിലൂന്നിക്കൊണ്ടുള്ള ഒരു നവസാമൂഹ്യനീതിയുടെ അത്യാവശ്യകതയുമായിരുന്നു. ധർമ്മം എന്ന വാക്ക് വി. ടി. പലകുറി ഉപയോഗിച്ചതായി ഓർക്കണം. മാത്രമല്ല, പില്ക്കാലത്ത് മേഴ്ത്തൂരിൽവെച്ചു വി. ടി. യുടെ ഷഷ്ഠിപൂർത്തിയും സപ്തമിയും ശതാഭിഷേകവും ജനകീയാഭാസത്തോടെ ആഘോഷിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതും ഞാനോർക്കണം ഈ മൂന്നു സന്ദർഭങ്ങളിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും, ഒ. എം. സി., വി. ടി. യുടെ വിനീതസന്നിധിയിൽ വരികയും സ്നേഹാദരങ്ങൾ അർപ്പിക്കുകയുമുണ്ടായി. എന്നാൽ ഇ. എം. എസ്സിനെ, മൂന്നു പ്രാവശ്യവും അവിടെ കണ്ടിരുന്നില്ല, കൃത്യാന്തരബാഹുല്യംകൊണ്ടായിരിക്കാനേ തരമുള്ളൂ.

ഞാനിവിടെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കാനുദ്ദേശിക്കുന്നതെന്തെന്നാൽ ഋഗ്വേദത്തിൽ നിന്ന് ഒരു വരിയെങ്കിലും ഉദ്ധരിക്കാതെ പ്രസംഗിക്കാൻ കഴിയാത്ത വി. ടി. യും ഇപ്പോൾ ഋഗ്വേദഭാഷ്യം രചിച്ച ഒ. എം. സി. യും അടിസ്ഥാനപരമായി ഒരേ ജീവിത വിക്ഷണമുള്ളവരാണ്. രണ്ടുപേരും അന്തർജനങ്ങളുടെ മറക്കട തല്ലിപ്പൊളിക്കാനാഹ്വാനം ചെയ്തപ്പോൾ ഉദ്ദേശിച്ചത് നമ്പൂതിരിശ്രീകളിൽനിന്ന് മൈത്രേയീമാരും, ഗാർഗ്ഗീമാരും ഉയർന്നുവരണമെന്നായിരുന്നു. നമ്പൂതിരിയോഗക്ഷേമസഭയുടെ സംഗ്രഹം 'വി. ടി.' എന്ന ശബ്ദമാണെങ്കിൽ ആ ശബ്ദത്തിന്റെ വികസിത രൂപം വേദസംസ്കാരപുനരുദ്ധരണം എന്നു തന്നെയായിരുന്നു. അർത്ഥമറിയാതെ വേദം ചൊല്ലുന്നതിനെ ഒരാരം എതിർത്താൽ അതിന്നർത്ഥം വേദം ചൊല്ലലിന്റെ പരമലക്ഷ്യം അതിന്റെ അർത്ഥഗ്രഹണംകൂടിയാണെന്നത്രേ. വി. ടി. 'ആര്യന്ദ്രിയാലികളുടെ കഴുതകളി' എന്ന ശകാരിച്ചതിന്റെ സാമ്പ്രദായിക പ്രതിരോധം എന്തുതന്നെ ആയിരുന്നാലും അതിന്റെ മൗലികബീജം വേദത്തിലെ "ദേവാഭാഗം യഥാപുര്യേ സഞ്ജാനാനാ ഉപാസതേ" എന്ന

വരികളാണ്. ഇത് അറിയുന്ന ആളായതുകൊണ്ടാണ് ഓ. എം. സി എക്കാരെയും വി ടി. യുടെ മുമ്പിൽ തലകുനിച്ചതെന്ന ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, ഓ. എം. സി പേരേറിയ ഓഷ്യം രചിച്ചതുകൊണ്ട് യോഗക്ഷേമസഭാനേതാവായിരുന്ന കാലത്തെ വ്യക്തിത്വപ്രചാരത്തിന് നിന്ന് വ്യതിരിക്തനായി എന്ന ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല എന്നാൽ ഗ്രഹേദം മുഴുവൻ വീണ്ടും ചടങ്ങായിരുന്ന വിവരണം ചെയ്യാനുള്ള ക്ഷമയും സംസ്കൃതപാണ്ഡിത്യവും അദ്ദേഹത്തിനുള്ളതാണ് യോഗക്ഷേമകാലഘട്ടത്തിൽ ആരും വിചാരിച്ചിരിക്കുകയില്ല. ഞാനും വിചാരിച്ചിട്ടില്ല വിചാരിക്കാത്തതും സംഭവിച്ചതുകൊണ്ടുവോഴുള്ള ആഹ്ലാദം എന്നെ വീണ്ടും ചിന്താലോകത്തിലേയ്ക്ക് നയിക്കുകയുണ്ടായി. എനിക്കു തോന്നിയിട്ടുള്ളത് രണ്ടു കാര്യങ്ങളാണ്.

ഒന്ന് ഓ. എം. സി നിവസിക്കുന്ന ജെപ്പാസ്സത്താരാട്ടിലെ വടക്കിനിയിൽ ഇന്നും ഇരുനൂറ്റാണ്ടിനുള്ള സാമ്പത്തികപിന്നോക്കതയോടുകൂടിയ ഭാവത്തിൽ ആരോടെങ്കിലും വളരെ വഴങ്ങിയായി ഉപാസിച്ചതിന്റെ ഫലമാണ് ഈ മഹാവിജയം. മറ്റൊന്ന് പേരേറിയ ഓഷ്യം രചിക്കാൻ നമ്പൂതിരിത്തന്നെ-മേഴ്ത്തോളനിമോശിയിൽ ശ്രീ. കേരളംകണ്ട ഏകദേശം ശക്തമായ യജ്ഞശാസ്ത്രമായിരുന്ന പല്ലോ ഏകദേശം മുപ്പതാലു ഭഗവതിയുടെ നിതാനോപാസകനായിരുന്ന ആ പുണ്യസ്വരൂപന്റെ സന്നിധിയിൽ ഇക്കഴിഞ്ഞ കാൽനൂറ്റാണ്ടിൽ ഓ. എം. സി. യുടെ ഉള്ളിലിരിക്കുന്ന ഭക്തനെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടുള്ളത് എത്ര പ്രാവശ്യമാണെന്നു പറയാനാവില്ല ഏകദേശം അമ്പതാണ്ടത്തെ പിറന്നാൾദിവസംകൂടി ഓ. എം. സി മുപ്പതാലായിലുള്ള ഏകദേശത്താരാട്ടിലെത്തിയിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ ആത്മീയവും ഭൗതികവും ആയ രണ്ടു പ്രചോദനങ്ങളെയും കൂട്ടിച്ചേർത്തുകൊണ്ടാണ് ഓ. എം. സി. യിലെ മഹർഷി ഭാരതത്തിന്റെ ആത്മഗംഗയായ ഗ്രഹേദത്തിനു ഓഷ്യം രചിക്കാനുള്ള ധീരതയിലേയ്ക്കുയർന്നത് 'ഇദം ന മമ' എന്ന യാജ്ഞിക ബ്രഹ്മിയാണ് ആ ധീരതയുടെ അടിത്തറ.

അതെ, കമ്മത്തിൽ മാത്രമാണ് നിനക്കധികാരം; ഫലത്തിലല്ല! ശരിതന്നെ പക്ഷേ, ഫലത്തെപ്പറ്റി ഒരു സങ്കല്പവുമില്ലാതെ കമ്മം ചെയ്യുക എത്രത്തോളം ശക്തമാണ്? വാസ്തവത്തിൽ മാനസിക കമ്മമായ സങ്കല്പമല്ല, വാചിക കായിക കമ്മങ്ങളെക്കാൾ മുമ്പു സംഭവിക്കുന്നത്? എങ്കിൽ, ഫലത്തെപ്പറ്റി യാതൊരു സങ്കല്പവുമില്ലാതെ കമ്മം ചെയ്യണമെന്നല്ല ഭഗവാൻ ഗീതയിലുപദേശിച്ചത് ഫലസങ്കല്പമില്ലാതെ കമ്മം

ചെയ്യുന്നത്, ഒരത്മത്തിൽ, മൗഢ്യമാണെന്നോ മാനുഷമാണെന്നോ തന്നെ പറഞ്ഞാലും തെറ്റില്ല. ഫലസങ്കല്പമുണ്ടായിട്ടും അതിന്മേൽ അധികാരബുദ്ധി വ്യാപരിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കുക എന്നതിലാണ് മാനസികമായ വളർച്ച, മഹഷിത്വം. അതാണ് ഗേവാൻ പറയുന്ന 'മാഫലേഷ്യ' വിന്റെ മർമ്മം. ഏകിൽ, ആ ഉപദേശത്തിന്റെ മൂലകന്ദം കർമ്മകാണ്ഡത്തിലെ 'ഇദം ന മമ' തന്നെ. ഏകിൽ ഗേവതിയുടെയും ഏകർയുടെയും അനുഗ്രഹങ്ങളുടെ ഏകീഭാവമായി ഒ. എം. സി. ജ്ഞ കൈവന്ന ഈ മഹഷിത്വമാണ് അദ്ദേഹത്തെ കഞ്ഞിക്കുട്ടൻ തമ്പുരാന്റെയും വള്ളത്തോളിന്റെയും സുബ്രഹ്മണ്യൻ തിരുമുമ്പിന്റെയും കൂടെ, ഒരുപക്ഷേ മുമ്പിൽത്തന്നെ, സിംഹാസനസ്ഥനാക്കിയത്. ഇവിടെ സായണഭാഷ്യാശ്രിതമായ ഗുരോദ ഭാഷ്യനിർമ്മാണത്തിന്റെ പ്രാരംഭമെന്ന നിലയിൽ ഒ. എം. സി. പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്ന 'വേദരശ്മികൾ' എന്ന, ഗുരുമന്ത്രസമാഹാരത്തിന്റെ അവതാരികയിൽ ഡോ. ഇ. ആർ. ശ്രീകൃഷ്ണശർമ്മ എഴുതിയിരുന്ന ഒരു വാക്യം ഓർമ്മയിലേയ്ക്കു കടന്നുവരുന്നു. 'ഗുരോദമന്ത്രങ്ങൾക്കു മുഴുവൻ ഇത്തരത്തിൽ ഒ. എം. സി. ലഘുവ്യാഖ്യാനമെഴുതി കേരളീയർക്ക് ഉപകാരം നൽകുമെന്നാശിക്കുന്നതോടൊപ്പം ആ മഹാകൃത്യം ചെയ്യാനുള്ള ആരോഗ്യവും മനശ്ശേഷിയും അദ്ദേഹത്തിന്നുണ്ടാവട്ടെ എന്നു പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുക' കൂടി ചെയ്തുകൊണ്ടാണ് അദ്ദേഹം അവതരണം പൂർത്തിയാക്കിയത്.

അതിനെപ്പറ്റി 'ഗുരോദസംഹിത'യുടെ ഒന്നാം വാല്യത്തിന്റെ അവതാരികയിൽ ഡോ: കെ. കണ്ണുണ്ണിരാജാ ഇങ്ങനെ എഴുതുകയും ചെയ്തു: 'വലിയ മഹഷികൾ ചൊന്നാൽ ഫലമാവാൻ പറ്റിയ പീണിലോടിവരും'. ശ്രീകൃഷ്ണശർമ്മയുടെ ആശംസ ഫലിച്ചു. ഒ. എം. സി. ഗുരോദം മുഴുവൻ വ്യാഖ്യാനിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഒ. എം. സി.യെ ഇതിനു പ്രേരിപ്പിച്ച ഉദ്ദേശ്യശുദ്ധിയെപ്പറ്റിയും കണ്ണുണ്ണിരാജാ പറയുകയുണ്ടായി: "ഭാരതസംസ്കാരത്തിന്റെ അടിത്തറ കെട്ടിയുറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത് വേദത്തിലാണെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ അദ്ദേഹം ഓരോ ചൊല്ലിപ്പറിച്ചിട്ടും അർത്ഥമറിയാത്ത സ്വസമുദായം ഗണ്യരും ജിജ്ഞാസുക്കളായ മറ്റുള്ളവർക്കും വേദത്തിന്റെ സാമാന്യമറയൊരർത്ഥം മനസ്സിലാക്കുവാൻവേണ്ടി രചിച്ച ഈ വേദഭാഷ്യം സർവ്വമാ സ്വാഗതാർഹമാണ്."

എന്നാൽ അതേ വസ്തുതയെപ്പറ്റി രണ്ടാം മഹാനദിന്റെ അവതാരികയിൽ ശ്രീ. എൻ. വി. കൃഷ്ണവാരിയർ പറയുന്നതിങ്ങനെയാണ്. 'അല്പം സംസ്കൃതപരിജ്ഞാനമോ, സംസ്കൃതത്തിൽ ആഭിരുചിയുമെങ്കിലുമോ, ഉള്ള കേരളീയർക്ക്'

ഋഗ്വേദപുരാണാദി ഫലപ്രദമാംവിധം സമ്പദ്ം നേടുന്നതിന്നു് അത്യന്തപ്രധാനമായ ഒരു സരം ആണു് ഒ എം. സി നൽകിയിട്ടുള്ളതു് മലയാളത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പു് ഇങ്ങനെയൊരു സമാഗ്രസമീപനം ഉണ്ടായിട്ടില്ല മഹാകവി വള്ളത്തോളിന്റെ ഋഗ്വേദപുരാണാദി ഫലപ്രദമാംവിധം സമ്പദ്ം നേടുന്നതിന്നു് അത്യന്തപ്രധാനമായ ഒരു സരം ആണു് ഒ എം. സി നൽകിയിട്ടുള്ളതു് മലയാളത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പു് ഇങ്ങനെയൊരു സമാഗ്രസമീപനം ഉണ്ടായിട്ടില്ല മഹാകവി വള്ളത്തോളിന്റെ ഋഗ്വേദപുരാണാദി ഫലപ്രദമാംവിധം സമ്പദ്ം നേടുന്നതിന്നു് അത്യന്തപ്രധാനമായ ഒരു സരം ആണു് ഒ എം. സി നൽകിയിട്ടുള്ളതു് മലയാളത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പു് ഇങ്ങനെയൊരു സമാഗ്രസമീപനം ഉണ്ടായിട്ടില്ല മഹാകവി വള്ളത്തോളിന്റെ

ഇവിടെ ഒരു സുരണ കടന്നുവരുന്ന മഹാകവി വള്ളത്തോളിന്റെ ഋഗ്വേദപുരാണാദി ഫലപ്രദമാംവിധം സമ്പദ്ം നേടുന്നതിന്നു് അത്യന്തപ്രധാനമായ ഒരു സരം ആണു് ഒ എം. സി നൽകിയിട്ടുള്ളതു് മലയാളത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പു് ഇങ്ങനെയൊരു സമാഗ്രസമീപനം ഉണ്ടായിട്ടില്ല മഹാകവി വള്ളത്തോളിന്റെ ഋഗ്വേദപുരാണാദി ഫലപ്രദമാംവിധം സമ്പദ്ം നേടുന്നതിന്നു് അത്യന്തപ്രധാനമായ ഒരു സരം ആണു് ഒ എം. സി നൽകിയിട്ടുള്ളതു് മലയാളത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പു് ഇങ്ങനെയൊരു സമാഗ്രസമീപനം ഉണ്ടായിട്ടില്ല മഹാകവി വള്ളത്തോളിന്റെ

ഈ സന്ദർഭത്തിലാണു്, എന്റെ ആഗ്രഹത്തെ തികച്ചും സന്തോഷപരമായൊരു തരത്തിൽ ശ്രീ: ഒ എം. സി യുടെ 'ദേവീ പ്രസാദം' ഭാഷ്യം പുറത്തുവരാൻ തുടങ്ങിയതു്. ഇതെന്നെ എത്രയേറെ സന്തോഷനാക്കി എന്നു പറഞ്ഞറിയില്ലാത്തവിധം. കൃഷ്ണവാര്യർ പറഞ്ഞതുപോലെ, 'അല്പം സംസ്കൃത പരിജ്ഞാനമോ, സംസ്കൃതത്തിൽ ആഭിമുഖ്യമെങ്കിലുമോ ഉള്ള' ഒരാൾ എന്ന നിലയിൽ എനിക്ക് പറയാനുള്ളതു് ഇതാണു്. ഒരു സ്കൂൾനിക്ഷിപ്ത അധ്യാപനരീതിയിലുള്ളതാണു് സന്ദർഭം. ലഭിച്ചാലത്തെ ആഹ്ലാദമാണു് ഒ എം. സി യുടെ കൃതി എനിക്ക് സംഭാവന ചെയ്തിരിക്കുന്നതു്.

ഒ എം. സി. ഈ മഹാ സമാഹാരത്തിന്നൊരുങ്ങിയതു് പൂർണ്ണമായ ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ ആയിക്കൊള്ളണമെന്നില്ല. ഇതിന്നുപോലീബലകാണ് മൂന്നാം വാല്യത്തിന്റെ അവതാരികയിൽ ഡോ സി ആർ സ്വാമിനാഥൻ കുറിച്ച ഈ വാക്യം 'വളരെയധികം സംശയങ്ങളോടും ധൈര്യത്തോടും'

വോട്ടം കൂടിയാണ് പ്രസ്തുത ഭാഷാ വിവർത്തനം തുടങ്ങിയത്. എങ്കിലും കുറച്ചു കഴിയുമ്പോഴേക്കും നല്ല ധൈര്യവും ആത്മ വിശ്വാസവും അദ്ദേഹത്തിൽ ഞാൻ കണ്ടുതുടങ്ങി. 'ധർമ്മോ രക്ഷതി രക്ഷിതഃ' എന്ന വചനം സാത്മകമായി എന്നേ പറയേണ്ടു '

ഇവിടെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത് ശ്രീ ഒ എം. സി യിലുള്ള ദൃഢമായ ഭാരതീയതയാണ്. അതെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപാസനയും ദേവീപ്രസാദവും തന്നെ 'വിശ്വാസ മല്ലോ വിളക്കു മനുഷ്യൻ' സന്ദർഭത്തിനൊത്തുയരുന്നവന്റെ മനസ്സിലെവിടെയോ വിശ്വാസത്തിന്റെ ഒരു തരി ഉണ്ടാവും. ആ ഒരു തരിയുടെ വലിപ്പം എത്രത്തോളമെന്നു ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുകയാണ് നാലാം വാല്യത്തിലുള്ള ശ്രീ പരമേശ്വര ഭാരതിയുടെ അഭിനന്ദന ശ്ലോകം:

'പ്രാജ്ഞൈര്യദ്ഗുരുഭിസ്സതാം ശ്രുതിവിഭാം
ചാഗ്രേസരൈരക്ഷിതാ
വിഖ്യാതൈർ ധനിനാം വരൈശ്ശിവപുരേ
ഖ്യാതാ സഭാ വൈദികീ
ഓയംസീതി ഗിരാ ജനൈസ്സവിഭിതോ
നാരായണാഖ്യോ വോൻ
ശ്രുത്യത്ഥ പ്രതിപാദനേ കൃതമതിർ-
ജിയാൽ കൃതാത്ഥശ്ചിരം.'

ഇങ്ങനെ നാനാമുഖ പുണ്യപുഷ്പമായ ഒ എം സി. യുടെ വിശ്വാസഭാർമ്യത്തിന്റെ പ്രകടിഭാവമായ ഈ ഭാഷ്യം ഉദ്ദിഷ്ടഫലം നേടിയിരിക്കുന്ന എന്നതിന്നു സംശയമില്ല ആ ബോധമാണല്ലോ നാലാം വാല്യത്തിന്റെ അവതാരികാകാരനായ ശ്രീ. പൈശ്രവണത്തു രാമൻ നമ്പൂതിരിയെക്കൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ എഴുതിച്ചത് 'നായണഭാഷ്യത്തിൽ വേദത്തിന്റെ യഥാശ്രുതാത്ഥമേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ചില ചില ദിക്കുകളിൽ മാത്രം ആധ്യാത്മികാർത്ഥമുണ്ടെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രം മഹാചിന്തകനായ അരവിന്ദപോഷ് വേദസംഹിതയെപ്പറ്റി വളരെയധികം എഴുതിട്ടുണ്ട് അതിൽ ആധ്യാത്മികാർത്ഥവും കർവ്വ കാണിച്ചിട്ടുണ്ട് അതുകൂടി മലയാളത്തിലേക്ക് വിവർത്തനം ചെയ്ത് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയാൽ മേൽത്തിന്റെ നേരെയുള്ള ഭക്തി വർദ്ധിക്കുവാൻ അതു വളരെ അധികം സഹായിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു '

ഒ എം. സി.യുടെ പരിശ്രമം തികച്ചും സാഫല്യമടഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നതിന്നു കൂടുതൽ സ്പഷ്ടമായ തെളിവാണ് അഞ്ചാം വാല്യത്തിന്റെ അപതാരകൻ ശ്രീ. സുകുമാർ അഴീക്കോടിന്റെ വാക്കുകൾ: 'ഭാരതീയ സംസ്കാരത്തിന്റെ പേരിൽ ഈ സൽകർമ്മത്തെ എത്ര പ്രശംസിച്ചാലും അധികമാവുകയില്ല'. മാത്രമല്ല, അദ്ദേഹം തുടരുന്നു, 'വൈദികജ്ഞാനത്തിന്റെ പാരമ്പര്യത്തിൽ ഭാരതത്തിലെ മറ്റേതു ദേശത്താലും അധരിതമാക്കപ്പെടാത്ത കേരളം ജ്ഞികളോടുള്ള ആത്മീയമായ കടപ്പാട് ഈ ഭാഷ്യപ്രകാശനത്തിലൂടെ നിറവേറ്റുകയാണെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.'

ഇതിനനന്തം 'വാചാഭക മുനിവൃത്തിനാം' എന്ന നിദേശം പ്രത്യക്ഷരും നടപ്പിൽ വരുത്തുകയാണ് ഒ എം. സി. ഈ വിവരണമഹാപ്രസ്ഥാനം മുഖേന നിർവ്വഹിച്ചിട്ടുള്ളത്; അതിലദ്ദേഹം പുഷ്പമായി സാഫല്യമടയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ആ ജ്ഞിയുടെ 'ജ്ഞിഗണാംസ്തസ്ത്വയാമി'യാണ് ഈ ഗ്രന്ഥപരമ്പര എന്നതും. എന്റെ ഈ അത്യന്ത വിനിതമായ വാക്കുകളോ കട്ടേ, ഒ. എം. സി ജുള്ള ഒരു 'ജ്ഞിംസ്തസ്ത്വയാമി' മാത്രം !

അക്കിത്തം

നന്ദി

ദൃഢോഃ ഭാഷാഭാഷ്യത്തിന്റെ ആറാം വാല്യത്തിന്നു സമ്പ്ലേഹമായ രചനാരിക എഴുതി എന്ന കൃതാർത്ഥനാക്കിയ പ്രേഷ് സഹായ് അശിഷ്ടത്തിന്നു എന്തെങ്കിലും മായ നന്ദി.

ഒ എം. സി.

ശുഭ്ധീപത്രം

പേജ്	വരി	അബദ്യം	സുബദ്യം
22	24	മഹ്സുജിൽ	മഹ്സുജിൽ
31	15	അവ്വ-വതി	അവ്വാ-വതി
35	25	ഭജനിയേത്ര	ഭജനിയേത്ര
55	21	അവ	അവ
59	11	നോമഹേ	നോമഹേ
84	15	ഒഷ്ണി	ഒഷ്ണി
89	3	വിരാ, ഉഷ്ണിക്	വിരാഉഷ്ണിക്
..	18	അത്ഥം	അത്ഥം
94	5	ഗീരമോ	ഗീരമോ
95	13	ശ്രാഘനീയവന	ശ്രാഘനീയന
96	28	വിദുഷോ	വിദുഷോ
101	4	ഭേദിം	ഭേദിം
106	12	വി വാസതേ	വിവാസതേ
112	9	ശോഭി	ശോഭി
115	20	പെരുതകസ്വഃ	പെരുതകസ്വഃ
116	4	സോഭരി	സോഭരി
120	3	അരീക്ഷേ	അരീക്ഷേ
ടി	32	ശ്രീയം	ശ്രീയം
124	7	ഉൽഗുണ്ണാഃ	ഉൽഗുണ്ണാഃ
132	18	സ്തവ്വ	സ്തവ്വ
ടി	21	ശ്രീവാ	ശ്രീവാ
139	9	വദാമസി	വദാമസി
144	18	അപ്രശാരം	അപ്രകാരം
159	9	അഹാനം	അഹാനം
ടി	20	വത്തനി	വത്തനി

164	19	മാണ്ഡ	മാണ്ഡ
179	29	മഹോദയ	മഹോദയ
197	16	നപോലേ	നപോലേ
210	25	ഓഷ്ഠ	ഓഷ്ഠ
215	27	പ്രസാദ	പ്രസാദ
230	17	പൊന്യ	പൊന്യ
231	8	ഋണപാത	ഋണപാത
240	17	സ്വരത	സ്വരത
254	17	പിതൃദാതാ	പിതൃദാതാ
259	16	സ്രോതോ	സ്രോതോ
261	24	സം-രാജ	സം-രാജ
260	2	മിത്ര	മിത്ര
268	24	താമര	താമര
273	14	പുഷ്പ	പുഷ്പ
266	28	സന്ധ്യ	സന്ധ്യ
288	16	താമര	താമര
296	30	താമര	താമര
302	27	താമര	താമര
304	20	താമര	താമര
305	6	താമര	താമര
306	20	താമര	താമര
31	25	സ്രീയ. സന്ധ്യ.	സ്രീയ. സന്ധ്യ.
310	27	കൊടു	കൊടു
313	16	കുരു	കുരു
317	11	കുരു	കുരു
318	3	സന്ധ്യ	സന്ധ്യ
31	5	പാതി	പാതി
331	12	താമര	താമര
339	31	താമര	താമര

ശുദ്ധിപത്രം

341	11	ദേവം	ദേവാഃ
343	18	വിഥ	വിഥ
348	2	മവ്സി	മവ്സി
364	1	വക്ത്രം 4-25	വക്ത്രം 24-25
370	26	മന്യകേ	മന്യകേ
375	10	മന്യ	മന്യ
376	7	സ്സിന്ധുനാ	സ്സിന്ധുനാ
379	14	ഗുഹായം	ഗുഹായം
381	22	പോകെ	പോലെ
383	13	മധിക്ഷി	മധിസ്ഥി
387	16	വശിനൗ	വശിനൗ
391	2	ഏതേ	ഏതേ
392	16	ജീഹ്വാ	ജീഹ്വാ
393	4	ഗഭേസ	ഗഭേസ
394	20	ഗേസമി	ഗേസമി
395	8	തശ്ശുദ്ധ	തശ്ശുദ്ധ
403	19	ഒക്ത്രാഃ	ഒക്ത്രാഃ
405	27	രാജൈ	രാജൈ
407	22	ഭൂഹം	ഭൂഹം
51	24	ഭൂഷസ്വ	ഭൂഷസ്വ
442	19	പശാനേ	പശാനേ
461	18	ഭാവനേ	ഭാവനേ
474	4	അനേവാസഃ	അനേഹസഃ
510	28	അപ്രേഷി	അപ്രേഷി
514	11	കളെന	കളെന
532	27	ഭൂ	ഭൂ

546	15	ഗ്രീവോ	ഗ്രീവോ
ടി	28	കന്യസ്ഥിതി	കന്യസ്ഥിതി
547	3	സ്ഥിതി	സ്ഥിതി
553	23	സോമ്യഃ	സോമ്യഃ
555	23	മരസംസ്ഥി	മരസംസ്ഥി
557	7	മദ്യേ	മദ്യേ
558	23	ഇതികര	ഇതികര
561	2	വയ	വയ
ടി	4	തംഭോ	തംഭോ
568	8	അതം	അതം
580	11	ഗായത്ര്യച്ഛന്ദസി	ഗായത്ര്യച്ഛന്ദസി
ടി	ടി	ഇത്ര, പ്രഭ	ഇത്രപ്രഭ
593	13	യജമാന	യജമാന
601	2	ഹാവിദ്വാ	ഹാവിദ്വാ
604	20	പ്രകാശ	പ്രകാശ
613	27	നിദാസം	നിദാസം
616	16	അജാ	അജാ
617	1	അ. 4 വ.	അ. 5 വ
620	10	ധാരാ	ധാരാ
623	3	അഗ്നി	അഗ്നി
627	9	തീക്ഷ്ണ	തീക്ഷ്ണ
638	7	നിങ്ങളുടെ	നിങ്ങളുടെ
645	17	സമൃദ്ധ	സമൃദ്ധ
649	14	സ്തുതിക്കുന്നവേ	സ്തുതിക്കുന്നവോ
652	30	സുഖ	സുഖ
657	5	മത്യഃ	മത്യഃ
ടി	15	മത്യഃ	മത്യഃ
659	6	സഹന	സഹസ
663	1	വ. 20	വ. 26
666	13	തോവ	തോവ

669	4	പീതയേ	പീതയേ
671	9	സുതം	സുതം
672	8	അന്വയം	അന്വയം
674	20	ഏകയാ	ഏകയാ
675	31	ഇന്ദ്രോ	ഇന്ദ്രോ
675	14	പക്യ	പക്യ
683	7	സങ്ഗ	സങ്ഗ
686	19	തന്ത്ര കൃൽ-ഭ്യഃ	തന്ത്രകൃൽ-ഭ്യഃ
694	7	ന്ധീയമ	ന്ധീയമ
699	23	വിപ്രേഭിഃ	വിപ്രേഭിഃ
711	30	അഗ്നിഃ	അഗ്നിഃ
718	9	അഹ്വാന	അഹ്വാന
739	27	വൃത്രംഹ	വൃത്രംഹ
740	9	ഖ്യാകയാ	ഖ്യാകയാ
741	8	സ്തോഭു	സ്തോഭു
743	2	മൈരയ	മൈരയ
747	7	കർമ്മാവയ	കർമ്മാവയ
749	15	അസ്തം സം ഭ	അസ്തം ഭ
753	10	കവിൽ	കവിൽ
754	4	ശിര	ശിര
758	12	മഹാ	മഹാ
767	23	ജാനിമ	ജാനിമ
772	2	അരം	അരം
777	23	പുരിഃ	പുരിഃ
782	13	ഭവഞ്ചി	ഭവഞ്ചി
784	16	ഗോഷ്യ	ഗോഷ്യ
787	7	യദാപനാ	യദാപനാ
792	21	സ്വതിഭി	സ്വതിഭി
798	30	സ്വരാ	സ്വരാ

803	27	നൃഷ	നൃഷ
81	28	വ [ം] സന്നമാ	വ [ം] സന്നമാ
817	4	മത	മത
818	27	ദാരാനി	ദാരോനി
830	44	ആരേ	ആരേ
844	16	കൊഷിതക	കൊഷിതക
854	3	ബലത്തോട	ബലത്തോട
882	22	ദ്രാ ^വ സസ.	ദ്രാ ^വ സസ.
890	28	തൈത്തിരി	തൈത്തിരി
		സംഹിത	തൈത്തിരിയസംഹിത
912	21	ദേധാ	ദേധാ
925	11	ബൃഹ	ബൃഹ
926	30	നിശ്ശ്രോ	നിശ്ശ്രോ
929	10	മ ^{ത്രാ} യാ	മ ^{ത്രാ} യാ
930	25	പു ^{നാ} നാ	പു ^{നാ} നാ
959	10	നോവേധാ	നോവേധാ
963	22	ണന്ദേവ	ണന്ദേവ
970	7	നി ^{ണ്ണി} ഭ.	നി ^{ണ്ണി} ഭ.
972	17	നി ^ഷ കൃത.	നി ^ഷ കൃത.
81	22	കഷ്ണാ	കഷ്ണാ
974	21	സ്ക ^{ന്ദ} നാ.	സ്ക ^{ന്ദ} നാ.
975	18	ഏത	ഏത
989	26	തദേസ്യ	തദേസ്യ
993	3	നി ^{ഗ്ദ്ധ} യ്യ	നി ^{ഗ്ദ്ധ} യ്യ

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-6 അദ്യായം-1

1 മുതൽ 24 കൂടി ഇത്ര. 25 മുതൽ 28 കൂടി അഭിതിയും അഭിതിപുത്രന്മാരും, അശ്വപികൾ, അഗ്നി, സൂര്യൻ, വായു, ഏന്നിവരും ദേവതകൾ. ഈ സൂക്തത്തിൽ മനുഷ്യന്റെ ലൌകികാവശ്യങ്ങൾ പലതും അർത്ഥീകപ്പെടുന്നു. 29 മുതൽ 35 കൂടി ആദിത്യന്മാരും പുരുഷസ്വപുത്രനായ ത്രസദസ്യവും ദേവത. 26-ാം ലക്ഷ് അത്യന്തം ശ്രേഷ്ഠമായ ആശയമുൾക്കൊള്ളുന്നു. 36 മുതൽ 40 കൂടി മരുതുക്കൾ.

അഷ്ടകം-6 - അദ്യായം-1 വർഗ്ഗം 1 മുതൽ 6 കൂടി. കാണാൻ പദ്യം ലക്ഷി: ഉഷ്ണിക് ഹന്ദ: ഇത്രോ ദേവതാ.

1 യതുസോമപാതമോ

മദഗ്ദ്ധപിഷ്ടചേതതി

യേനാഹംസിന്ദ്യത്രിണതമീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ശ്വപിഷ്ട, ഇത്ര,

യ: സോമ-പാതമ:

മദ: ചേതതി

യേന അത്രിണം

നി ഹംസി

തം ഇമഹേ

— ബലവത്തമേത്ര,

— യസ്ത്വമതിശയേന സോമസ്യ പാതാ

— സോമൈർമ്മാദയിതവ്യ: ചേതസി, ജാനാസി (പുരുഷ വ്യത്യയ:)

— സോമപാനജനിതേന മദേന അത്താരം, രാക്ഷസം നി ഹിനസ്സി

— യാചാമഹേ, സ്തുതിഭിസ്സംജോ മഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അതിബലവാനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരാ
വിടുന്ന ഏകദേശം സോമപാനപായി, സോമത്താൽ ഹിംഗി
പ്പിക്കപ്പെടുന്നവനായി, അറിയുന്നവോ, സോമപാനം കൊ
ണ്ടുണ്ടായ യാതൊരു ഹിംഗത്താൽ ഏതു ഭക്ഷിക്കുന്ന രാക്ഷ
സനെ നിഹനിക്കുന്നവോ ആ അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ
ഞങ്ങൾ ഭജിക്കുന്നു.

2 യേനാഗേഗാമധിഗൃഹം

വേപയന്തം സ്വർണ്ണം

യേനാസമുദ്രമാവിമാതമീമഹേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യേന
ഗേ-ഗാ-

— സോമപാനജനിതേന മനേ
— ദേവഭിർഹോദൈസഃ പരിസമാപ്യം
സത്രമനതിഷ്ഠന്തമന്ഗിരസം

അധി-ഗൃ-

— ഏതൽ സംഗണാമുഷിഞ്ച

വേപയന്തം സ്വർണ്ണം

— തമാംസി വർണ്യന്തം, സർവ്വസ്യ
നേതാരം സൂര്യം ച

ആവിഥ

— വ്യത്രാദേരപനയനേന രക്ഷിഥ

യേന സമുദ്രം

— യേനമദേനാനരിക്ഷമാവിഥ

തം ഈമഹേ

— തന്മാവന്തം ത്വാം സ്തുതിഭീസ്സം
ഭജാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു സോമപാനഹിം
ത്താൽ പത്തുമാസംകൊണ്ടുവസാനിക്കുന്ന സത്രമനധിക്കുന്ന
അംഗിരസ്സിനെയും അധിഗൃഹ എന്ന ഋഷിയെയും, ഇരുട്ടകറുന്ന
സർവ്വനേതാവായ സൂര്യനെയും വ്യത്രാദികളെ അകറ്റി രക്ഷി
ച്ചുവോ, യാതൊരു ഹർഷത്താൽ അന്തരിക്കത്തെ രക്ഷിച്ചുവോ
ആ ഹിംപുണ്ട ഇന്ദ്രനെ സ്തുതികളാൽ ഞങ്ങൾ ഭജിക്കുന്നു.

3 യേനസിന്ധംകുഹീരപോ

രഥാഇവപ്രചോദയഃ

പഥാമുതസ്യയാതമേതമീമഹേ

അ. 6 അ. 1 വ. 1

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) മഹീ: അപ: —	മഹാന്തി വൃഷ്ട്യഭാകാനി
സിന്ധം യേന	— സുന്ദനശീലാം നദീഞ്ചപ്രതി, യേന സോമജനീതേന മദേന
രമാൻ-ഇവ	— യഥാ രമിനോ രമാൻ സ്വാഭിലഷിതദേശം പ്രതി പ്രേരയതി തഥാ
പ്ര-ചോദയേ:	— പ്രേരയസി
ഋതസ്യ പന്ഥാം	
യാതവേ	— യജ്ഞസ്യ പന്ഥാനം, മാഗ്ഗം യാതും, പ്രാപ്തും
തം ഹുമഹേ	— തം ത്വാം യാചാമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പെരിമയറ്ററ മഴവെള്ളങ്ങളെയും ഒഴുകുന്ന നദികളെയും യാതൊരു സോമപാനഹർഷത്താൽ, തേന്തകളെ തേരാളികൾ ഉദ്ദിഷ്ടസ്ഥലത്തേയ്ക്കോട്ടുന്നപോലെ, എത്തിച്ചുവോ, ആ അവിടുത്തോടു സത്യത്തിന്റെ (യജ്ഞത്തിന്റെ) മാഗ്ഗം പ്രാപിക്കാനായി ഞാൻ യാചിക്കുന്നു, പ്രാപിക്കുന്നു.

4 ഇമംസ്തോമമഭീഷ്യയേ

ഘൃതംനപുതമദ്രിവ:

യേനാനസദ്യോജസാവവക്ഷിഥ

അന്വയം:-

ഹേ അദ്രി-വ:	— വഭ്രവന്നിന്ദ്ര,
യേന	— സ്തോത്രേണ സ്തയമാനസ്സൻ
ഓജസാ സദ്യ:	— ആത്മീയേന ബലേന തദാനീമേവ
ന വവക്ഷിഥ	— ക്ഷിപ്രമസ്താൻ വഹസി, അഭിലാഷം പ്രാപയസി
ഘൃതം ന പുതം	— മന്ത്രപുതമാജ്യമിവ ശുദ്ധം
ഇമം സ്തോമം അഭീഷ്യയേ	— അസ്മദീയം സ്തോത്രം ഇഷ്യസ്യ, ധനാദേരഭിപ്രാപ്യയേ ബുദ്ധ്യസ്യ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വളുവാനായ ഇന്ദ്ര, ഏതു സ്തോത്രത്താൽ സ്മരിക്കപ്പെട്ടവനായി, അപ്പോൾത്തന്നെ സ്വന്തം ബലത്താൽ ഞങ്ങളെ വഹിക്കുന്നുവോ, ആഗ്രഹം പുരിപ്പിക്കുന്നവോ, മന്ത്രം ജപിച്ച സംസ്കൃതമായ, ശുദ്ധമായ നൈപോലെ യുള്ള ഈ സ്തോത്രം ധനാദിയായ ഇഷ്ടത്തിന്റെ പ്രാപ്തിയായി അവിടുത്തെക്കൊണ്ടാലും.

5 ഇമം ജ്ഞാതവ്യം

സമുദ്രവപിനതേ

ഇന്ദ്രവിശ്വാഭിരൂതിഭിർവക്ഷിഥ

വ. 1

അന്വയം:-

ഹേ ഗിർവ്വണം, ഇന്ദ്ര,	— ഗിർവ്വണ്യേനേന്ദ്രേ,
(യേന) വിശ്വാഭി:	
ഉതി-ഭി:	— യേന സ്തോത്രേണ സർവാഭി
	രക്ഷാഭിസ്ത്വം.
വവക്ഷിഥ	— വഹസി, ശ്രേയാംസി
	പ്രാപയസി
(തം) ഇമം (സ്തോമം)	
ജ്ഞാതവ്യം	— സേവസ്യ
(സസ്തോമം) സമുദ്ര:-ഇവ	
പിനതേ	— സമുദ്രോ യഥാ ചരോദയം,
	പ്രാപ്യവർത്തേ തദാഭയർത്തേ,
	ഇന്ദ്രത്തനായീകേന തൽ
	പ്രതിപാദികാസ്തതിഭേ
	വിസ്മൃതാ ഭവതി

അർത്ഥം.-സ്മരിക്കുവാൻ പ്രാപ്യനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു സ്തോത്രത്താൽ ഏല്പാ രക്ഷകളോടും കൂടി അവിടുന്ന് ശ്രേയസ്സു കളഞ്ഞുവോ, ആ സ്തോത്രം (ഞാൻ ചൊല്ലുന്നത്) കൈക്കൊണ്ടാലും. ആ സ്തോത്രം ചരോദയത്തിൽ സമുദ്രം പോലെ വർദ്ധിക്കുന്നു. (ഇന്ദ്രന്റെ ഗുണാധികൃത്താൽ അതു പ്രതിപാദിക്കുന്ന സ്തോത്രവും കൂടി മഹത്തരമായിത്തീരുന്നു.)

6 യോനോദേവഃ പരാവതഃ
സ്സഖിത്വനായമാമഹേ
ദിവോനവൃഷ്ടിം പ്രഥയൻ വവക്ഷിമ

അന്വയം:-

യഃ ദേവഃ പരാ-വതഃ	— ദൂരാൽ, ദൃഢോകാദാഗത്യ
നഃ സഖി-ത്വനായ	
മമഹേ	— സഖിത്വായാസ്സാഭിഃ പുജ്യതേ
(ഹേ ഇന്ദ്ര, സഃ ത്വം)	
ദിവഃ ന വൃഷ്ടിം	— ദിവസ്സകാശാദ്വൃഷ്ടിമിവ
പ്രഥയൻ വവക്ഷിമ	— അസ്മദീയാനി ശ്രേയാംസി വിസ്താരയൻ അസ്താൻ വോദ്ധ്യമിച്ഛസി തം ത്വാം സ്നേഹമി

അർത്ഥം:-യാതൊരു ദേവൻ ദൂരത്തുള്ള സ്വർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നു വന്ന്, സഖ്യത്തിനായി ഞങ്ങളാൽ പുജിക്കപ്പെടുന്നുവോ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ആ അവിടുന്ന് ആകാശത്തിൽ നിന്ന് മഴ പോലെ ഞങ്ങൾക്ക് ശ്രേയസ്സുകൾ വർഷിപ്പിച്ചു (വർഷിച്ചു) ഞങ്ങളെ താങ്ങുവാൻ കനിയുന്നു. ആ അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു.

7 വവക്ഷുരസ്യ കേതവഃ
ഉതപജ്രോഗേന്യോഃ
യത്സുര്യോനരോദസീത്സാവധയൽ

അന്വയം:-

അസ്യ കേതവഃ	— ഇന്ദ്രസ്യ രഥേ ഉൽക്ഷിപ്തഃ പതാകാഃ
വവക്ഷുഃ	— അവഹൻ, അസ്താൻ ശ്രേയാംസി പ്രാപയൻ
ഉത യൽ സുര്യഃ ന	— യദായമിന്ദ്രഃ, സർവ്വസ്യ പ്രേരക ആദിത്യ ഇവ

രോദസി അവലയൽ — ദ്യാവാപൃഥ്വിവൈൗ വൃഷ്ടാദിനാ
 പ്രവൃദ്ധൗ അകരോൽ
 (തദാ) ഗഭസ്ത്വോഃ — ഇന്ദ്രസ്യ ഹസ്തയോരവസ്ഥിതഃ
 വഭ്രുഃ — ച അവഹൽ, ശ്രേയാംസി
 പ്രാപയൽ

അർത്ഥം.—ഇന്ദ്രന്റെ തേരിലുയർന്നു കൊടികൾ നമുക്കു ശ്രേയസ്സുകളുണ്ടാകൂ മാത്രമല്ല, ഏപ്പോളിന്ദ്രൻ സർവ്വപ്രേരകനായ ആദിത്യനെന്ന പോലെ ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ മഴ മുതലായവയാൽ വളത്തിയോ, അപ്പോൾ അവിടുത്തെ കൈകളിലിരുന്ന വഭ്രുവും നമുക്കു ശ്രേയസ്സുകളുണ്ടാവി.

8 യദിപ്രവൃദ്ധസൽപതേ

സഹസ്രം മഹിഷാ അലഃ

ആദിത്യ ഇന്ദ്രിയം മഹിപ്രവാവൃദ്ധേ

അന്വയം —

ഹേ പ്ര-വൃദ്ധ,

സൽ-പതേ,

സഹസ്രം മഹിഷാൻ

യദി അലഃ

— മഹൻ, സതാംപതേ, ഇന്ദ്ര,

— സഹസ്രസംഖ്യാകാൻ

മഹതോസുരാൻ യദാവധിഃ

ആൽ ഇൽ തേ ഇന്ദ്രിയം

— വിര്യം

മഹി, പ്ര വവൃദ്ധേ

— മഹൽ, ബഹുലംസൽ

പ്രകഷേണ വദ്ധയതേ

അർത്ഥം.—മഹാനും സത്തുകളുടെ നായകനുമായ ഇന്ദ്ര, ആയിരം പെരിയ അസുരന്മാരെ അവിടുന്ന് കൊന്നപ്പോൾത്തന്നെ അവിടുത്തെ വിര്യം മഹത്തരമായി വളരെ വദ്ധിക്കുകയാണു് ചെയ്തതു്.

9 ഇന്ദ്രസ്യ സ്യഭിഷി

ന്യസാ നമോഷതി

അഗ്നിവുനേവസാസഹിഃ പ്രവാവൃദ്ധേ

അനുകൂലം:-

(അയം) ഇന്ദ്രഃ സൂര്യസ്യ

രശ്മി-ഭി:

အာဟာရဥပဇာတိ။

— കീരണൈ:

— ബാധമാനം, മരണാനുമതി
മന്ദിരം

അഗ്നി: വനാ-ഇല

— യഥാഭാവാനലഃ പനാനി
ഭഹതിതദ്യൽ

നി ഓഷത്തി

— നിത്യരാം ഭക്തി

(പ്രശ്നം) സസഹി:

പ്രവൃദ്ധ്യേ

— ശത്രുണாமகிவேനശീലസ്സு:
புகழென்னவய்தே

അതും.—ഈ ഇന്ദ്രൻ സൂര്യന്റെ രശ്മികളാൽ ദ്രോഹകാരിയായ മന്ദേഹനെന്ന് അസുരനെ, കാട്ടുതീ വനങ്ങളെയെന്നപോലെ, നിശ്ശേഷം ദഹിപ്പിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ശത്രുഞ്ജയശീലനായ അവിടുന്ന് നന്നായി വലിക്കുന്നു.

10 ഇയ്ക്കുപ്പിയാവതി

ധീതിഭേതിനവീയസി

സപര്യന്തിപുതപ്രിയാമിമിതനു

၁၂

അനന്തം:-

(പേറ ഇത്ര)

ജൂതപിയ-വതീ

— ള്ളതെ, വസന്താഭികാലേ
 അനുഷ്ഠേയം യജ്ഞകർമ്മ
 ള്ളതപിയം. തപേതീ

നവീയസീ ഇയം ധീതി: — അതിശയേനാഭിൻവാ,
മയാക്രിയമാണാസ്തുതി:

തേ പഴുതി

— നാം ഗമ്യതി

(സാ) സപര്യന്തി,

പുനഃപ്രിയം

— പുജയന്തി, ബഹുലം
പ്രീണയിത്രീസതി

മിമീസെ ഇൻ

— ഇന്ദ്രഗതാൻ ഗുണാൻ
പരിച്ഛിന്നത്യേവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇദ്ര, വസന്താദ്യുതകളിൽ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട യജ്ഞത്തോടുകൂടിയതും ഏകദിനം പുതുതായ, എന്നാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തോത്രം അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന അതവിടുത്തെ പൂജിച്ചുകൊണ്ട്, ഇദ്രന്റെ ഗുണങ്ങളെ അളന്നെണ്ണി പറയുക തന്നെ ചെയ്യുന്നു

11 ഗഭോ¹യജ്ഞസ്യ²ദേവ³യഃ

ക്രതു⁴പുനീത⁵ആന⁶ഷക്

സ്തോമൈ⁷രി⁸ദ്രസ്യ⁹ഽവ്യധേ¹⁰മി¹¹മി¹²ത¹³ഇ¹⁴ത്

അന്വയം -

യജ്ഞസ്യ ഗഭഃ	— യാഗസ്യഗ്രഹീതാ, അനുഷ്ഠാതാ
ദേവയഃ	— ദേവമിദ്രമാത്മനഇച്ഛൻ, യജമാനഃ
ആനഷക് ക്രതു പുനീതേ	ആനുപുവ്യേണ പ്രജ്ഞാപകം സോമം ദശാപവിത്രേണ ശോധയതി
(സഃ) ഇദ്രസ്യ	— ഇദ്രം (കമ്മണി ഷഷ്ഠി)
സ്തോമൈ വവ്യധേ	— സ്തോമൈവൃച്ഛേ (പ്രയോജകാത്മേ)
(സപ സ്തോമൈഃ) മിമീതേ ഇത്	— ഇദ്രസ്യ ഗുണജാതം, പരിച്ഛിന്നത്യേവ

അർത്ഥം.-യാഗം ഗ്രഹിക്കുന്ന, അനുഷ്ഠിക്കുന്നവനും ദേവനായ ഇദ്രനെ കാമിക്കുന്നവനുമായ യജമാനൻ വേണ്ടപോലെ മുസുപിന്ധോടുകൂടി, യജ്ഞത്തെ വിളിച്ചറിയിക്കുന്ന സോമത്തെ ദശാപവിത്രംകൊണ്ടരിച്ച് ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു ആ കമ്മി ഇദ്രനെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ വളയ്ക്കുന്നു അവൻ ഇദ്രന്റെ ഗുണസമൂഹത്തെ അളന്നുകാണിക്കുന്നു

12 സനി¹മി²ത്രസ്യ³പപ്ര⁴ഥ

ഇ⁵ദ്രസ്തോമ⁶സ്യ⁷പി⁸തയേ⁹

പ്രാചീ¹⁰വാഗീ¹¹വസു¹²ന്ദതേ¹³മി¹⁴മി¹⁵ത¹⁶ഇ¹⁷ത്

അന്വയം:-

മിത്രസ്യ	— മിത്രഭൂതസ്യ സ്നോതുഃ
പ്രാപി	— പ്രാഞ്ചന്തീ, സ്തുത്യഗുണഗണം പ്രാപ്തവതീ
വാശി-ഇവ	— സ്തുതിരൂപാവാനിവ
സന്തി ഇത്രഃ സുന്ധതേ	— ധനഭാഭേന്ദ്രഃ സുന്ധതഃ, സോമാഭിഷവം കർവ്വതോ യജമാനസ്യ (ഷഷ്ട്യർത്ഥേ ചതുർത്ഥി)
സോമസ്യ പീതയേ	
പപ്രഥേ	— പാനായപ്രഥിതഃ, വിസ്തീർണ്ണോ ബഭൂവ
(സാസ്തുതിഃ) മിമീതേ	
ഇൽ	— ഇന്ദ്രമാഹാത്മ്യം യഥാവൽ പരിച്ഛിന്നത്യേവ

അർത്ഥം.-ചങ്ങാതിയായ സ്നോതാചിന്റെ, ഉപാസ്യഭേവന്റെ ഗുണഗണത്തിലേക്കുതന്നെ, സ്തുതിരൂപമായ വാക്കുപോലെ ഇന്ദ്രൻ, സോമസംസ്താതാവായ യജമാനന്റെ സോമം കടിസ്താനമായി വലുതായി. ആ സ്തുതി ഇന്ദ്രന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ ഉള്ളതുപോലെ അളന്നുകാണിക്കുന്നു.

13 യംവിപ്രാഉക്മവാഹസോ

ഭിപ്രമന്ദ്രായവഃ

ഘൃതംനപിപ്യആസന്ന്യുതസ്യയൽ

അന്വയം:-

വിപ്രഃ,	
ഉക്മ-വാഹസഃ	— മേധാവിനഃ, ഉക്മാനാം, ശസ്ത്രാണാം വോധാരഃ, പ്രാപയിതാരഃ
ആയവഃ യം	
അഭി-പ്രമന്ദ്രഃ	— മനുഷ്യാ യമിന്ദ്രം അഭിമുഖം പ്രകട്യേണ മാദേന്തി

(തസ്യേദ്രസ്യ) ആസനി

- ഘൃതം ന — ആസ്യ ഘൃതമിവ ശുദ്ധം.
- ഋതസ്യ യൽ — സോമലക്ഷണം. യദ്ധവിരസ്തി,
തൽ
- പിപ്യേ — സേവനേന വദ്ധയേ

അർത്ഥം:-മേധാവികളും ശത്രുക്കളേതുന്നവരും (ഇത്രന്നെ
ത്തിക്കുന്നവരും) ആയ മനുഷ്യർ, യാതൊരിത്രന്നെ നേരെ നന്നാ
യി ഹരിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ ഇത്രന്റെ വായിൽ നൈപോലെ
വിശുദ്ധമായ സോമഹവിസ്തിനെ ഞാൻ വീക്കി വദ്ധിപ്പി
ക്കുന്നു.

14 ഉതസ്വരാജേഅഭിതി
സ്സോമമിത്രായജീജനൽ
പുരുപ്രശസ്തമൃതയഋതസ്യയൽ

അന്വയം,-

- ഉത അഭിതി: — അപിചാഭീനാദേവമാതാ
- സ്വ-രാജേ ഇത്രായ — സ്വയമേവ രാജമാനായ തസ്മൈ
- യൽ ഋതസ്യ ഉതയേ — സത്യസംബന്ധീനേ രക്ഷണായ
- പുരു-പ്രശസ്തം സ്സോമം — ബഹുലമുൽകൃഷ്ടം സ്സോത്രമജീ
ജീജനൽ — ജനൽ, അജനയൽ

അർത്ഥം:-കൂടാതെ, കേടറ ദേവമാതാവായ അഭിതി
സ്വയം പ്രകാശമാനനായ ഇത്രന്നായി, സത്യത്തിന്റെ രക്ഷ
ക്കായി വളരെ ഉൽകൃഷ്ടമായ യാതൊരു സ്സോത്രമുണ്ടാക്കിയോ,

15 അഭിവഹനയഋതയേ
നൃഷതപ്രശസ്തയേ
നദേവവിപ്രതാഹരീഋതസ്യയൽ

അന്വയം:-

വഹന്യഃ ഉതയേ

പ്ര-ശസ്തയേ

— വോഡാരഃ ഗൃതപിജഃ രക്ഷാതം
പ്രശസ്തൃതംബ

(തേന സ്തോത്രേണ)

അഭി അനുഷ്ഠ

ഹേ ദോപ, ന

വി-പ്രതാ ഹരി

— ഇന്ദ്രമദ്യേഷ്ഠവൻ

— സംപ്രതി

— വിവിധകർമ്മാണാം ത്വദീയാ
വശഗൗ

ഗൃതസ്യ യൽ

— സത്യസ്യ യൽ സ്തോത്രം

വിദ്യതേ, തദഭിലക്ഷ്യ ത്വാം

വഹതഃ

അർത്ഥം-ഗൃതപിജകൾ രക്ഷസ്സുവേണ്ടിയും യശസ്സിന്നു വേണ്ടിയും ആ സ്തോത്രം കൊണ്ടാണിത്രനെ സ്തുതിച്ചത്. അല്ലയോ ദേവ, ഇപ്പോൾ വിവിധകർമ്മങ്ങളോടുകൂടിയ അവിടുത്തെ കതിരകൾ സത്യത്തിന്റേറതായ യാതൊരു സ്തോത്രമുണ്ടോ, അതിനെ മുന്നിൽ കണ്ടു്, അവിടുത്തെ (ഇങ്ങോട്ടു്) നയിക്കുന്നു. (യുഗ്മകം.)

16 യൽസോമമിന്ദ്രവിഷ്ണുവി

യദോഽലത്രിതആപ്സേ

യദാമതൽസുമന്സേസമിന്ദിഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, വിഷ്ണുവി

— വിഷ്ണുപാനാർത്ഥമാഗതേ
സത്യന്യദീയേ യാഗേ

സോമം യൽ ഘ

— യദി തേന വിഷ്ണുനാ സാദ്ധ്യമേവ
പിബസി

യൽ വാ ആപ്സേ ത്രിതേ

- അപാംപത്രേ, ഏതൽ സംജ്ഞേ
രാജഞ്യ പിബസി

യൽ വാ മതൽ-സു

മന്ദസേ

— സോമപാനായാഗതേഷ്ഠന്യ
ദീയേ യജ്ഞേ മാദ്യസി

(തഥാസുദീയൈരേവ)

ഇന്ദ-ഭിഃ സ

— സോമൈസ്സമാദ്യകീമാദ്യ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വിഷ്ണു സോമപാനാർത്ഥം ഒരു യാഗത്തിൽ വരവേ, വിഷ്ണുവിനോടൊപ്പമവിടുന്ന് സോമം കുടിക്കുന്ന ജലങ്ങളുടെ പുത്രനായ ത്രിതന്നെന്ന രാജന്യന്റെ യാഗത്തിൽ സോമം കുടിക്കുന്ന മറ്റൊരു യാഗത്തിൽ സോമപാനത്തിനായി വന്ന മരുത്തുകളിൽ ചേന്ന് സോമം കുടിക്കുന്ന അപ്രകാരം ഞങ്ങളുടെ സോമങ്ങളാലും നന്നായി ഹരിച്ചാലും.

17 യദാഗതപരാവതി

സമുദ്രേ അധിമന്ദസേ

അസ്മാകമിതിസുതേരണാസമിന്ദഭിഃ

അന്വയം -

ഹേ ഗതി, പരാ-വതി	— ഗതേന്ദ്ര, ഭൂദേശേ
സമുദ്രേ അധി	— സമന്തഗീലേ സോമേ
യൽ വാ മന്ദസേ	— യദിവാ മാത്യസേ, തഥാപി
അസ്മാകം ഇതി സുതേ	— അസ്മാകമേവസോമേ
	അഭിഷ്ഠതേ സതി
ഇന്ദ്ര-ഭിഃ സം രണ	— സോമരസസ്സമ്യഗ്രമസാ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഗതനായ ഇന്ദ്ര, ഭൂദേശത്തിൽ തിളച്ചുകറിയുന്ന, സമൃദ്ധമായ സോമത്തിൽ അവിടുന്ന് ഹരിക്കുകയാണെങ്കിൽ കൂടി, ഞങ്ങളുടെ തന്നെ സോമം സംസ്കരിക്കവേ ആ സോമരസങ്ങളാൽ നന്നായി രമിച്ചാലും.

18 യദാസിസ്യന്തോവൃധോ

യജമാനസ്യസമപതേ

ഉക്തമേവാതസ്യരണ്യസിസമിന്ദഭിഃ

അന്വയം -

ഹേ സമപതേ,	— സതാം പാലയിതരിന്ദ്ര
യസ്യ ഉക്തമേ വാ	
രണ്യസി	— യജമാനസ്യ ഗംസിതേ സതി
	രമസേ

(തന്ത്ര) സുന്ദരത:

യജമാനസ്യ — സോമാഭിഷവം കർച്ചതസ്സസ്യ
 യൽ വാ പൃഥ്വഃ അസി — യദിവാ വദ്ധ്യിതാ ഭവസി
 (ഏവമപി) ഇന്ദ്രഭിഃ സം— അസ്മദീയൈരേവസോമൈ
 സ്സമൃഗമസ്യ

അർത്ഥം—സത്തുകളുടെ രക്ഷകനായ ഇന്ദ്ര, ഏതു യജമാനന്റെ ശസ്ത്രം ചൊല്ലലിൽ അവിടുന്ന് രമിക്കുന്നുവോ, ആ സോമസംസ്കൃതാവായ യജമാനന് അവിടുന്ന് വദ്ധ്യിതാവായി (പോഷകനായി) ഭവിക്കുന്നു എങ്കിൽകൂടി, ഞങ്ങളുടെ സോമങ്ങളാൽ നന്നായി സന്തോഷിച്ചാലും.

19 ദേവദേവം വോവസ

ഇന്ദ്രമിന്ദ്രദഗുണീഷണി

അധായയജ്ഞായതുവ്വേണവ്യാനതൂഃ

അന്വയം:—

(ഹേ പ്രതാപിഗൃജമാനാഃ)

വഃ അവസേ — യുഷ്മാകം രക്ഷണായ
 ദേവം-ദേവം ഇന്ദ്രം-ഇന്ദ്രം — ബഹുദേശേഷ യാഗേഷ
 യുഗപൽ ബഹുശരീരാണാ
 ദോനം സർവം തം ദേവമിന്ദ്രം
 ഗുണീഷണി — അഹം സ്തേമി
 അധ തുവ്വേണ യജ്ഞായ — ഇഷ്ടം സംഭവനായ യാഗാർത്ഥം
 (താസ്മതയഃ) വി ആനതൂഃ — വ്യാപ്തവന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ പ്രതാപിഗൃജമാനന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി, വളരെ ദേശങ്ങളിൽ വളരെ യാഗങ്ങളിൽ വളരെ ശരീരങ്ങളെടുത്ത് ഒപ്പമെത്തുന്ന ദേവനായ ഇന്ദ്രനെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു പിന്നെ, തികച്ചും പ്രാപിക്കേണ്ട യജ്ഞത്തിനായി ആ സ്തുതികൾ ഇന്ദ്രനെ വ്യാപിക്കുന്നു.

20 യജ്ഞേ¹രിത്യജ്ഞവാഹസം
സോമേ¹ഭിസ്സോമപാതമം
ഹോത്രാ¹ഭിരിത്രം വാപ്യധു¹വ്യാനതഃ

വ 4

അനവയം:-

യജ്ഞേ¹ഭി: — യജനസാധനൈഹ്വിഭി:
യജ്ഞ-വാഹസം — യജ്ഞാനാം, യജമാനാനാം
ഫലസ്യപ്രാപയിതാരം

സോമേ¹ഭി:
സോമ-പാതമം — സവ്യേഷാം സോമാനാം
പാത്രതമം

ഇത്രം ഹോത്രാ¹ഭി: വാപ്യധു: - സ്നോത്രൈര്യ്യദ്ധ്യയന്തി
(താസ്മതയ:) വി
ആനതഃ — തമിത്രം വ്യാപ്നവന്തി

അർത്ഥം:-യജ്ഞസാധനങ്ങളായ ഹവിസ്സുകളാൽ യജമാനന്മാർക്ക് ഫലമെത്തിക്കുന്നവനും ഏല്പാ സോമങ്ങളും ഏറാവും പാനംചെയ്യുന്നവനുമായ ഇത്രാന സ്നോത്രങ്ങളാൽ (ഋത്വിഗാദികൾ) വദ്ധിപ്പിക്കുന്ന ആസ്മതികൾ ഇത്രനെ വ്യാപിക്കുന്നു

21 മഹീ¹രസ്യപ്രണീതയഃ
പുവ്രീ¹തപ്രശസ്തയഃ
വിശ്വാ¹വസുനിഭാശുഷേ¹വ്യാനതഃ

അനവയം -

അസ്യ പ്ര-നീതയഃ — ഇദ്രസ്യധനാനാം പ്രണയനാനി, പ്രഭുഷപ്രാപണാനി
മഹീ: — മഹത്യഃ, മഹാനിഭവന്തി
ഉത പ്ര-ശസ്തയഃ പുവ്രീ: — അപിചകീത്തയഃ ബഹുധഃ, വിസ്മൃതതമാഭവന്തി

(ഉയേവിയാസ്താഃ)

ഭാശുഷേ

— ഹവിദ്വത്തവതേ യജമാനായ
ഭാതും.

വിശ്വാ വസുനി വി

ആനശൂഃ

— സവ്യാണിധനാനിവ്യാപ്ത
വന്തി

അർത്ഥം.—ഇന്ദ്രന്റെ ധനമെത്തിക്കുകയും മഹത്തുക്കളാകു
ന്നു. അവിടുന്ന് തന്ന യശസ്സുകൾ അസങ്ഖ്യങ്ങളും വിസ്മൃ
തങ്ങളുമാകുന്നു. ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന്മാർ ഈ രണ്ടും തരാ
നായിട്ടാണ് എല്ലാ ധനങ്ങളും അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നത്.

22 ഇന്ദ്രം വൃത്രായ ഹന്തവേ

ദേവാസോ ധീരേപുരഃ

ഇന്ദ്രം വാണീരന്തഃ ശതാസമോ ജസേ

അന്വയം:—

ദേവാസഃ വൃത്രായ

ഹന്തവേ

— ദേവാ വൃത്രം ഹന്തുഃ

ഇന്ദ്രം പുരഃ ധീരേ

— പുരസ്താൽ സ്വാമിത്വേനാ
ധാരയൻ

സം ഓജസേ

— സമീചീനായ ബലായ

ഇന്ദ്രം വാണീഃ അന്തഃശത

— സ്മൃതിരൂപാവചഃ സ്മൃവന്തി
(വൃത്രവധാനുഗുണം ബലം യഥാ
ജായതേ തഥാ)

അർത്ഥം.—ദേവന്മാർ വൃത്രനെ കൊല്ലാനായി ഇന്ദ്രനെ നേ
താവായി മുൻനിർത്തി. വൃത്രവധത്തിന് തക്കതായ ബലമു
ണ്ടാവാനായി സ്മൃതിരൂപമായ വചനത്താൽ സ്മൃതികുന്നു.
(സ്മൃതിച്ചു.)

23 മഹാന്തം മഹിനാവയം

സ്തോമേഭിർഹവനശൃതം

അക്വൈർഭിപ്രണോനമസ്സമോ ജസേ

അന്വയം:-

മഹിനാ മഹാന്തം	— മഹിത്താസഞ്ച്യോധികം
ഹവന-ശ്രുതം	— ഹവനസ്യ, ആഹ്വാനസ്യ ശ്രോതാനമിത്രം.
വയം സ്തോമേഭി:	
അഭൈ:	— സ്തോത്രൈശ്ശൃത്യൈശ്ച
സം ഓജസേ	— സമീചീനബലായ
അഭി പ്ര നോന്മമ:	— ആഭിഭുവേന പ്രകാശേണ പൂനഃ പുനസ്തമഃ

അർത്ഥം.-മഹിമകൊണ്ടു ഏവനെയും കടന്നുവന്നവനും ഉപാസകന്റെ വിട്ടി കേരടുന്നവനുമായ ഇത്രനെ നമ്മൾ സ്തോത്രങ്ങളാലും ശസ്ത്രങ്ങളാലും വീണ്ടും വീണ്ടും പുകഴ്ത്തുന്നു.

24 നയംവിവികേതാഽഽസി

നാന്തരിക്ഷാണിവൃന്ദിൻ.

അമാദിദസ്യതിത്വിഷേസമാദസഃ

അന്വയം:-

യം വൃന്ദിൻ.	— യം വളവന്തമിത്രം.
ഔദസി ന വിവിദതഃ	— ന പൃഥക് കരുതഃ, സ്വസമീ പാൽ പൃഥക് കർത്തും ന ശക്നതഃ
അന്തരിക്ഷാണി ന	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോർമ്മദ്ധ്യേ വർത്ത മാനാനി ഗന്ധർവാദീനാം. സ്ഥാനാനി ന പൃഥക് കർത്വതി
അസ്യ അമാദ് ഇത്	— ബലാദേവ
ഔദസഃ സം തിത്വിഷേ	— ബലസ്യ സന്തഗ്മായ സർവ്വജ ഗത് സമ്യക് ദീപ്യതേ

അർത്ഥം.-ഏതു വളവാനായ ഇത്രനെ നമ്മളുടെ സമീപത്തിൽനിന്നുകൊണ്ട് ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ ഗതകളല്ലയോ, അവയുടെ ഇടയിലുള്ളവയും ഗന്ധർവാദികളുടെ വാസസ്ഥാനങ്ങളുമായ അന്തരിക്ഷങ്ങൾക്കകത്തു കരുത്തില്ലയോ, ആ

ഭൂമിയിൽ സ്ഥലംകൊണ്ടുതന്നെയാണു്, സ്ഥലത്തോടുചേരാനാ
നു്, ജഗത്തു മുഴുവൻ നന്നായി പ്രകാശിക്കുന്നതു്.

25 യദിദ്രുപുതനാജ്യേ

ദേവാസ്ത്വായധിരേപുരഃ

വ. 5

ആദിത്തേഹര്യതാഹരിവവക്ഷതുഃ

അന്വയം:-

- ഹേ ഇദ്രു, പുതനാജ്യേ — സങ്ഗ്രാമേ
- ത്വാ യൽ ദേവാഃ പുരഃ
- ധിരേ — ത്വാം യദാ ദേവാഃ പുരസ്താ
ധാരയൻ
- ആൽ ഇൽ ഹര്യതാ ഹരി - തദൈവ കാന്താവശ്യേ
- തേ വവക്ഷതുഃ — ത്വാം അവഹതാം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇദ്രു, യുദ്ധത്തിലവിടുത്തെ ദേവന്മാർ
മുമ്പിൽ നിൽക്കുമ്പോൾ മാത്രമാണു് മെച്ചപ്പെട്ട ഹരികളെന്ന
കുതിരകൾ അവിടുത്തെ വഹിച്ചതു്.

26 യദാവൃതന്നദീവൃതം

ശ്വസാവജിന്നവധിഃ

ആദിത്തേഹര്യതാഹരിവവക്ഷതുഃ

അന്വയം:-

- ഹേ വജിൻ, നദീ-വൃതം — വജ്രവണിഭൂ, നദീരാവൃണ്വന്തം
- വൃതം യദാ ശ്വസാ
- അവധിഃ — ബലേന ഹതവാൻ
- ആൽ ഇൽ ഹര്യതാ ഹരി - തദൈവ കാന്താവശ്യേ
- തേ വവക്ഷതുഃ — ത്വാം അവഹതാം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ വജ്രവാനായ ഇദ്രു, നദികളെ തടഞ്ഞ
വൃത്രനെ സ്ഥലത്താലവിടുനു് കൊന്നപ്പോഴാണു് മെച്ചപ്പെട്ട
ഹരികളെന്ന കുതിരകളവിടുത്തെ വഹിച്ചതു്.

27 യദാതേവിഷ്ണുരോജസാ
 ത്രിണിപദാവിചക്രമേ
 ആദിതേഹര്യതാഹരിവവക്ഷതഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇദ്ര,) തേ വിഷ്ണു: — തവാനന്ദ: വ്യാപനശീലോ
 ഭവേ:
 ഓജസാ യദാ — സ്വലേന യസ്മിൻ കാലേ
 ത്രിണി പദാ വി-ചക്രമേ — പദത്രയരൂപേണ ത്രിൻ
 ലോകാൻ വിക്രാന്തവാൻ,
 പരിച്ഛിന്നവാൻ
 ആൻ ഇൻ ഹര്യതാ ഹരി — തദൈവ കാന്താവശ്യാ
 തേ വവക്ഷതഃ — ത്വാം അവഹതാം.

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുത്തെ അനന്ദൻ, സർവ്വത്ര
 വ്യാപിച്ച ദേവനായ വിഷ്ണു, മൂന്നടിവെപ്പുകൾകൊണ്ട് മൂന്നു
 ലോകങ്ങളെയും വിക്രമിച്ചു അന്നുണ്ണാഴാണ് മെച്ചപ്പെട്ട
 ഹരിക്കളെന്ന കതിരകൾ അവിടുത്തെ വഹിച്ചത്.

28 യദാതേഹര്യതാഹരി
 വാവൃധാതേദിവേദീവേ
 ആദിതേവിശ്വാളവനാനിയേമിരേ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇദ്ര, ത്വദീയേ)
 തേ ഹര്യതാ ഹരി — ത്വം കാന്താവശ്യാ
 ദിവേ-ദിവേ യദാ
 വാവൃധാതേ — പ്രതിദിവസം യസ്മിൻ കാലേ
 പ്രബുദ്ധൗ ബഭൂവതഃ
 ആൻ ഇൻ തേ വിശ്വാ
 ളവനാനി — സച്ചാണി ഭൂതജാതാനി ത്വയാ
 യേമിരേ — നിയമ്യന്തേസു

അ. 6 അ. 1 വ. 6

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ മെച്ചപ്പെട്ട ഹരികളെന്ന കതിരകൾ ദിവസംതോറുമുണർവ് പ്രാപിക്കുമ്പോൾ മാത്രമാണ് എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും അവിടുന്നാൽ അടക്കപ്പെട്ടത്, നിയന്ത്രിക്കപ്പെട്ടത്.

29 യദാതേമാതൃതിർവിശ

സ്തഭ്യമിന്ദ്രനിയേമിരേ

ആദിത്തേവിശ്വാഭവനാനിയേമിരേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തുഭ്യം	— ത്വഭർത്ഥം
തേ മാതൃതീ: വിശ:	— ത്വഭർത്ഥം മരുദ്യുപാ: പ്രജാ:
യദാ നി-യേമിരേ	— ഭൂതജാതാനി നിയച്ഛന്തി
ആൽ ഇൽ തേ വിശ്വാ	
ഭവനാനി	— സർവാണിഭൂതജാതാനി ത്വയാ
യേമിരേ	— നിയമ്യന്തേസു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര. അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി മരുത്തുകളായ പ്രജകൾ പരാചരങ്ങളെ നിയന്ത്രിയ്ക്കുമ്പോൾ മാത്രമാണ് എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും അവിടുന്നാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെട്ടത്.

30 യദാസൂര്യമുദിവി

ശുക്രംദ്വേയാതിരധാരയ:

ആദിത്തേവിശ്വാഭവനാനിയേമിരേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര) അമൃതം ശുക്രം,	
ദ്വേയാതി:	— വിപ്രകൃഷ്ടം നിർമ്മലം,
	ദ്വേയാതമാനം.
സൂര്യം ദിവി യദാ	
അധാരയ:	— ആദിത്യം ദ്യുലോകേയസിൻ
	കാലേധാരീത്വാനസി

ആൽ ഇൽ തേ വിശ്വാ

ഭുവനാനി

യേമിരേ

— സർവ്വാണിഭൂതജാതാനിത്വയാ

— നിയന്ത്യന്തേസു

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അകലെ ദ്യോവിൽ നിൽപനം പ്രകാശമാനമായ സൂര്യനെ ധരിച്ചപ്പോഴാണ് (നിർത്തിയപ്പോഴാണ്) എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും അവിടുനാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെട്ടത്.

31 ഇമാംതഇന്ദ്രസൃഷ്ടി.

വിപ്രഇയത്തിധിതിഭിഃ

ജാമിപദേവപിപ്രതിപ്രാധാരേ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, വിപ്രഃ

— മേധാവിസ്തോതാ

അധാരേ ഇമാം

പിപ്രതിഃ

— പ്രീണയിത്രീഃ

സ-സൃതിം ധിതി-ഭിഃ

— കർമ്മഭിഃ, പരിചരണൈസ്സാമം

ജാമിപദാ-ഇവ

— ബന്ധഭൂതഃ പുരുഷം ഉൽകൃഷ്ടാ-
നിപദാനി, സ്ഥാനാനി
പ്രാപയതി, തദാൽ

തേ പ്ര ഇയത്തി

— ത്വാം പ്രേരന്തി, പ്രഗമയതി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മേധാവിയായ സ്തോതാവ് യോഗത്തിൽ പ്രീതിവളമുള്ള നല്ല സ്തോത്രത്തെ, പരിചരണപരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളോടുകൂടി സ്വബന്ധവിനെ ഉൽകൃഷ്ടസ്ഥാനത്തേയ്ക്ക് ഉയർത്തിയെത്തിക്കുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ അടുക്കലെത്തിക്കുന്നു.

32 യദസ്യധാമനിപ്രിയേ

സമീചീനാസോഅസ്പരശ്

നാഭായജന്യദോഹനാപ്രാധാരേ

അന്വയം:-

നാഭാ	— നാഭേ, പൃഥ്വിയാനാഭി സ്ഥാനീയേ, മദ്ധ്യേ
യജ്ഞസ്യ ദോഹനാ	— യജ്ഞസാധനസ്യ സോമസ്യ ദോഹനേ, ദോഹനാധികരണേ ഭിഷവസ്ഥാനേ, വേദ്യാം
അധാരേ അസ്യ പ്രിയേ ധാമനി	— യജ്ഞേ ഇന്ദ്രസ്യ പ്രീണ യിതവ്യേ സ്ഥാമ്നേ
സം-ഈചീനാസഃ	— സങ്ഗതാനുജ്ഞാതാരഃ
യൽ പ്ര അസ്ഥരൻ	— യദാപ്രകഷ്ണാസ്ഥവൻ

അർത്ഥം:-ഭൂമിയുടെ നാഭിസ്ഥാനത്തു്, മദ്ധ്യത്തിൽ യാഗ സാധനമായ സോമമാഴുകുന്നിടത്തു്, അതു സംസ്ഥരിക്കുന്ന വേദിയിൽ, യജ്ഞത്തിൽ ഇന്ദ്രനു് പ്രിയപ്പെട്ട സ്ഥാനത്തു്, ജ്ഞാതാക്കൾ കൂടിച്ചേർന്നു് ഏജ്ഞാൻ എന്നായി സ്തുതിക്കുന്നുവോ,

33 സുവീര്യംസാശ്വം

സുഗവ്യമിന്ദ്രഭൂമിനഃ

ഹോതേവപുഷ്പിത്തയേപ്രാധാരേ

വ. 6

അന്വയം:-

(തദാ) ഹേ ഇന്ദ്ര, സു-വീര്യം, സു-അശ്വം, സു-ഗവ്യം	— ശോഭനവീര്യോപേതം, ശോഭ നാശ്വസങ്ഗോപേതം, ശോഭനഗോസമുഹോപേതം ധനം
നഃ ഭൂമി (അഹഞ്ച) അധാരേ ഹോതാ-ഇവ പുഷ്പ-ചിത്തയേ പ്ര	— അസൃദ്യം ദേസാ — ഹോതർത്ഥിഗീവ — അന്യേഭ്യേജ്ഞാതൃഭ്യഃ പുഷ്പ ജ്ഞാനായ പ്രാശംസിഷം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നല്ല വീര്യമൊത്തതും നല്ല കതിരുള്ളതുമായൊഴുകിയതും, നല്ല പശുക്കളുടേതും ചേന്നതുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും ഞാനാകട്ടെ യാഗത്തിൽ ഹോതാവെന്ന ഋത്വിക്ക്കുപോലെ, മറ്റു സ്നോതാക്കൾക്കു മുൻ കൂട്ടി അറിയാനായി (ഇപ്പോൾ തന്നെ) സ്തുതിക്കുകയാണ്.

വഗ്ഗം.—7 രേൽ 13 കൂടി—കാണോ നാരദഃ ഋഷിഃ

1 ഇന്ദ്രസ്യതേഷുസോമേഷു

ക്രിതംപുനീതമുക്ഥ്യം

വിദേവ്യധസ്യക്ഷേസോമഹാൻ ഹിഷഃ

അന്വയം —

സോമേഷു സതേഷു	— അഭിഷുതേഷു സർവ്വ
ഇന്ദ്രഃ (താൻ പീതാ)	
ക്രിതം	— കമ്മണാം കരന്താം
ഉക്ഥ്യം	— സ്നോതാരഞ്ച
വ്യധസ്യ ദക്ഷസഃ വിദേ	— വർധകസ്യ ബലസ്യ ലാഭായ
പുനീതേ	— ശോധയതീ
സഃ മഹാൻ ഹി	— താദൃശേന്ദ്രോമഹാൻ വലു

അർത്ഥം.—സോമന്തരം സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെടവേ ഇന്ദ്രൻ അതു കടിച്ചു സന്തോഷിച്ചു, കമ്മകത്താവിനെയും സ്നോതാവിനെയും, വർധിക്കുന്ന ആത്മബലത്തിന്റെ സിദ്ധിയ്ക്കായി ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്രൻ മഹാൻ തന്നെയാണ്.

2 സപ്രഥമേവ്യോമനി

ദേവാനാംസദനേവ്യധഃ

സുപ്രാസ്തഗ്രവ്സുഷ്ണമംസുചിന്ദി

അന്വയം:-

- സഃ പ്രഥമേ വി-ഛാമനി - ഇത്രഃ പ്രഥമിതേ, വിസ്തീർണ്ണം,
വിശേഷേണ രക്ഷകേ
ദേവാനാം സദനേ - സ്ഥാനേ, സ്വർഗ്ഗേ സ്ഥിതിസ്സൻ
വ്യധഃ - യജമാനാനാം വർദ്ധിതാ
വേതി
(തഥാ) സ-പാരഃ - സുഷുപ്രാരബ്ധസ്യ സമ്യക്
പാരയിതാ
സുശ്രവഃ-തമഃ - അതിശയേന ശ്രവഃ യശഃ
യസ്യ, തഥോക്തഃ
സം അഹ്സ-ജിത് - ഉദകസ്രവണവിഘാതിനാം
വൃത്രാദിനാം ജേതാ

അർത്ഥം.-ആ ഇത്രൻ വിസ്തീർണ്ണവും രക്ഷകവുമായ ദേവന്മാരുടെ സദനത്തിൽ, സ്വർഗ്ഗത്തിൽ, വർത്തിച്ച് യജമാനന്മാർക്ക് വൃദ്ധീകരനായി ഭവിക്കുന്നു. അതുപോലെ അവിടുന്ന് തുടങ്ങി വെച്ച കർമ്മം അറഞ്ഞെത്തിക്കുന്നവനും, പരിസമാപിക്കുന്നവനും, ഏറ്റവും യശസ്സുറവനും ജലപ്രവാഹം തടുത്തുവെച്ച വൃത്രാദികളായ അസുരന്മാരെ ജയിച്ചവനാകുന്നു.

3 തമഹോവാജസാതയ

ഇത്രംഭരായശുഷിണം

ഭവാനസ്സന്തേ അന്തമസ്സഖാവ്യധേ

അന്വയം:-

- തം ശുഷിണം ഇത്രം - ബലവന്തം തം
വാജ-സാതയേ ഭരായ
അഹോ - ബലായ യജ്ഞാർത്ഥബാഹവേ
(ഹേ ഇത്ര, തപഃ) സന്തേ - സുഖേലിപ്പിതേ സതി
നഃ അനന്തഃ ഭവ - അന്തികതമഃ, സന്നിതൃഷ്ട
തഥോഭവ
(തഥാ) വ്യധേ സഖാ - വർദ്ധനാർത്ഥം മിത്രഭൂതോഭവ

അർത്ഥം.-ആ ബലവാനായ ഇത്രനെ ബലത്തിന്നും യജ്ഞത്തിന്നും വേണ്ടി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. അല്ലയോ ഇത്ര, ഞങ്ങൾ

സുഖമിച്ഛിത്യേവ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കൊരവും സമീപ
വാന്തിയായാലും. പിന്നെ, അഭിവൃദ്ധിയ്ക്കായി പങ്ങാതി
യായാലും.

4 ഇ¹യന്ത¹ഇ¹ന്ദ്രഗി¹വു¹ണോ

രാ¹തിഃക്ഷ¹രതി¹സു¹ന്ദ¹തഃ

മ¹ന്ദാനോ¹അ¹സ്യ¹ബ¹ഹി¹ഷോ¹വി¹രാ¹ജ¹സി

അന്വയം:—

ഹേ ഗി ¹ വു ¹ ണഃ, ഇ ¹ ന്ദ്ര,	— ഗി ¹ ർഭിഃ, സു ¹ തിഭി ¹ സ്സംജേനിയേന്ദ്ര,
തേ സു ¹ ന്ദ ¹ തഃ	— ഇ ¹ ദ്യം, ത്വംഭം. സോമാഭിഷവഃ കവുന്തോ യജമാനസ്യ
ഇ ¹ യം രാ ¹ തിഃ ക്ഷ ¹ രതി	— ഋ ¹ ത്വിഗ് ¹ ഭി ¹ ദ്വീ ¹ ത്വമാനാ സോമാഹതിഃ ആഹവനീയം പ്രതിഗച്ഛതി
(ത്വം) മന്ദാനഃ	— മന്ദാനഃ, മോദമാനഃ
അസ്യ ബ ¹ ഹി ¹ ഷഃ വി ¹ രാ ¹ ജ ¹ സി	— യജ്ഞസ്യ വിശേഷേണേ— ഗീഷേ

അർത്ഥം.—സുതികളാൽ പ്രാപിയ്ക്കാവുന്ന ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു
വേണ്ടി സോമം സംസ്തരിക്കുന്ന യജമാനനെ ഋത്വികകളാൽ
നല്ലപ്പെടുന്ന ഈ ദാനം, സോമത്തിന്റെ ആഹുതി, ആഹവനി
യാഗ്നിയിലേക്കിറക്കുവാൻ പോകുന്ന അവിടുന്ന് ഹൃദയമിച്ഛുന്നവ
നായി ഈ യജ്ഞത്തിന്നീശനായി വേദിക്കുന്നു

5 നൃ¹നംത¹ഭി¹ന്ദ്രഭി¹നോ

യ¹ത്വാ¹സു¹ന്ദ¹തഃ

ര¹തി¹ന്ന¹ശ്ചി¹ന്ദ്രാ¹പാ¹സ്വ¹ധി¹

അ. 6 അ. 1 വ 8

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യൽ ത്വാ

സുന്വന്തഃ

— യദ്ധനം സോമമഭിഷ്വണ്വന്നോ
വയം.

ഇമഹേ

— യാചാമഹേ

തൽ നഃ നൃനം ദദ്ധി

— തദ്ധനമസ്മഭ്യേവശ്യന്ദസ്യ

(അപിച) ചിത്രം.

സ്വഃ-വിദം

— ചായനീയം, സ്വർഗ്ഗസ്യലംഭം

രയിം നഃ ആ ഭര

— പുത്രമസ്മഭ്യേ മാ ഹര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു ധനം അവിടുത്തോടു് സോമസംസ്കൃതാക്കളായ ഞങ്ങൾ യാചിക്കുന്നുവോ, അതു നിശ്ചയമായും ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും. കൂടാതെ കാമിച്ഛിക്കുവാനും സ്വർഗ്ഗം നേടിത്തരുന്നവനുമായ പുത്രനെ ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും.

6 സ്തോതായത്തേവിചഷ്ണി

രതിപ്രശദ്ധ്യദ്ഗിരഃ

വയാഇവാൻരോഹതേജുഷന്തയൽ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,)

വി-ചഷ്ണിഃ സ്തോതാ

— വിശേഷേണ ഭൂഷാ സ്തോതാ

തേ ഗിരഃ യൽ

— തുഭ്യം, ത്വന്മേം സ്തുതീര്യഭാ

അതി-പ്രശദ്ധ്യൽ

— ശത്രുണാം പ്രസഹനസമർത്ഥാഃ
അതിശയേന പ്രശദ്ധ്യിത്രീര
കരോൽ

യൽ ജുഷന്ത

— യദാ ച താഗിരഃ ത്വാമസേവന്ത

(തദാ) വയാഃ-ഇവ

— യഥൈകസ്തിൻ വൃക്ഷേ
ബഹുധ്യാഖാഃ ഉപരി
പ്രരോഹന്തി തഥാ

അന രോഹതേ

— സ്തുത്യാ സച്ഛേഗുണാഃ ത്വയി
പ്രരോഹന്തി

അഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നന്നായെല്ലാം കാണുന്ന സ്തോതാവ് അവിടേയ്ക്കുപേങ്ങി സ്തുതികളെ ഗതുമായസമത്വമുണ്ടാക്കിയപ്പോൾ, ആ സ്തുതികൾ അവിടുത്തെ പ്രാപിച്ചപ്പോൾ, ഒരു മോത്തിൽ പല കൊമ്പുകൾ മുക്കളിൽ പൊടിക്കുന്നതുപോലെ സ്തുതിയാൽ സുഗുണങ്ങളും അവിടുത്തിൽ പൊട്ടിമുളയ്ക്കുന്ന (മഹാവിമാനമെ ഗുണാരോപണം ഇന്ദ്രൻ്റെ ഗുണങ്ങൾ വളരുന്നു)

7 പ്രാപജനയാഗിര

ശ്ശൃണധീരരിതുഹവ.

മദേമദേവക്ഷിമാസുതൃതപനേ

അന്വയം -

- (ഹേ ഇന്ദ്ര) പ്രാ-വൽ — പുരാതനമാസ്തോത്രഭ്യഃ അപേക്ഷിതഫലപ്രദാനേനസ്തുതിഭജനയസി, ഏവചിദാനീദപി
- ഗിരഃ ജനയ — സ്തുതീഭജിതപാദയ
- ജാതഃ ഹവഃ ശൃണധി — സ്തോത്രാഫലാനം ശൃണ, ജാനീഹി
- (താദൃശസ്വപം) മദേ-മദേ — സോമേനതസ്തപ്തേന തസ്തപ്തേന സതി
- സു-തൃതപനേ — ശോഭനകർത്രേ യജമാനായ
- വവക്ഷിഥ — അപേക്ഷിതഫലം വഹസി, ദദാസി

അഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പണ്ടെപ്രകാരം സ്തോതാക്കൾ ചു് ഉദ്രിഷ്ടഫലപ്രാപ്തിക്കായി അവിടുന്ന് സ്തുതികളുണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തുവോ, അതായത് ഉള്ളിൽ തോന്നിച്ചുവോ, അതുപോലെ ഇപ്പോഴും സ്തോത്രങ്ങൾ ഉൽപാദിപ്പിച്ചാലും, ഞങ്ങളുടെ മനസ്സിലുദിപ്പിച്ചാലും ഏന്നിട്ട് സ്തോതാവിന്റെ വിളിക്കേട്ടാലും അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള തൃപ്തിയിൽ തൃപ്തിയിൽ, സൽകമ്മവാനായ യജമാനന് പ്രാപ്തിക്കുപ്പെട്ട ഫലംകൊടുക്കുന്നു

8 ക്രീ¹ത്യസ്യസു¹താ

ആപോ¹നപ്ര¹വതായ¹തീഃ

അയാ¹ധി¹യായ¹ഉച്യതേ¹പതി¹ദ്വി¹വഃ

അന്വയം:—

ദിവഃ പതിഃ യഃ (ഇന്ദ്രഃ)	—	സ്വർഗ്ഗസുപാലയിതായസ്സഃ
അയാ ധിയാ ഉച്യതേ	—	അനയാസ്തത്യാപ്രതിപാദ്യതേ
അസ്യ സുതാഃ	—	പ്രിയസത്യാത്മികാവാചഃ
പ്ര-വതാ യതീഃ		
ആപഃ ന	—	പ്രവണേനമാഗ്നേണഗച്ഛന്ത്യഃ
		യഥാവിഹരന്തി തദാൽ
ക്രീളന്തി	—	വിഹരന്തി

അർത്ഥം.—സ്വർഗ്ഗപാലകനായ യാതൊരിന്ദ്രൻ ഈ സ്തുതിയാൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെടുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രന്റെ പ്രിയങ്ങളും സത്യങ്ങളുമായ വാക്കുകൾ (അനുഗ്രഹങ്ങൾ) താഴ്ന്നിടങ്ങളിലേയ്ക്കൊഴുകുന്ന ജലങ്ങൾപോലെ, ഉപാസകരിൽ വിഹരിക്കുന്നു. (താഴ്ന്നവരിൽ, വിന്നീതരിൽ കൂടതലെന്നു എന്നും സൂചന)

9 ഉതോ¹പതി¹ര്യഉച്യതേ

കൃഷ്ണീ¹നാമേക¹ഇദാ¹ശീ

നമോ¹വൃ¹ധൈരവ¹സ്യഭീ¹സ്തതേ¹രണ

അന്വയം:—

ഉതോ വശീ ഏകഃ ഇൽ	—	അപിചവശയിതാ ഏക ഏവ
കൃഷ്ണീനാം പതിഃ	—	മനുഷ്യാണാം പാലയിതാഇതി
യഃ നമഃ-വൃധൈഃ	—	നമസാ, സ്തോത്രേണ
		വചയിതൃഭിഃ
അവസ്യ-ഭിഃ ഉച്യതേ	—	രക്ഷണേച്ഛഭിഃ
		പ്രതിപാദ്യതേ
(സഃ തപഃ) സതേ രണ	—	അഭിഷേകേ സോമേരമസാ

അർത്ഥം-കൂടാതെ, ലോകം മുഴുവൻ സ്വാവശത്താക്കുന്ന മുഖ്യനായ ഏവൻ, മനുഷ്യരക്ഷകനെന്നും, അവിടുത്തെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ വളർത്തുന്നവരാലും രക്ഷണമിച്ഛിക്കുന്നവരാലും പരയപ്പെടുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് സംസ്കരിച്ച സോമത്തിൽ രമിച്ചാലും.

10 സ്തൃഹിശ്രുതം വിപുചിതം

ഹരീയസ്യ പ്രസക്ഷിണാ

ഗന്താരാദാശ്രുഷോ ഗൃഹന്മസാനി

വ. 8

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാ,)

യസ്യ ഹരീ

— അശ്വൗ

പ്ര-സക്ഷിണാ

— ശത്രുണാം പ്രസഹനശീലൗ

നമസാനി ദാശ്രുഷഃ

— ഹവിഷ്വതോ യജമാനസ്യ

ഗൃഹം ഗന്താരാ

— യജ്ഞഗൃഹം ഗമനശീലൗ

(തം) വിപഃ-ചിതം,

ശ്രുതം സ്തൃഹി

— വിശിഷ്ടജ്ഞാനം, വിശ്രുതമിദം പ്രശംസ

അർത്ഥം-അല്പയോ സ്തോതാവേ, ആരുടെ കതിരുകൾ ശത്രുജയശീലമുള്ളവയും ഹവിസ്സേന്തിക്കൊടുക്കുന്ന യജമാനന്റെ യാഗശാലയിൽ പോകുന്നവയുമാണോ, ആ വിഭാഗം വിശ്രുതനായ ഇവനെ സ്തുതിക്കുക.

11 തുതുജാനോമഹേമതേ

ശോഭിഃ പ്രുഷിതം സുഭിഃ

ആയാഹിയജ്ഞമാശ്രുഭിശ്ശമിദ്ധിതേ

കേട്ടാപയം:-

തൃപ്തിയിഹ-മതേ,

— മഹതേ ഫലായ മതിഃ യസ്യോസൗ, താദൃശ ഇത്ര,

പ്രാർത്ഥിക്കും

സു-ഭിഃ

— സ്തിഗ്ധശ്രവൈഃ

ആശു-ഭിഃ അശോഭിഃ — ശീഘ്രഗമനൈരശൈഃ
 തുതുജാനഃ യജ്ഞം ആ
 യാഹി — ത്വരമാണോസ്മദീയം യജ്ഞ
 മാഗച്ഛ
 ഹി തേ ശം ഇത് — തവ തസ്മിൻ യജ്ഞേ സുഖം
 വിദ്യതേ ഏവ

അർത്ഥം:-മഹത്തായ ഫലമേകാനുള്ള ബുദ്ധിയോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, എണ്ണമയമാൻവയും ഗതിവേഗമുററവയുമായ കുതിരകളാൽ ബദ്ധപ്പാടോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. കാരണം, അവിടുത്തേയ്ക്കു ഈ യാഗത്തിൽ സുഖമുണ്ടെന്നതു തന്നെ.

12 ഇന്ദ്രശവിഷ്വസൽപതേ

രയിംഗുണൽസുധാരയ

ശ്രവസ്സുരിദ്യോആമൃതംവസുത്വനം

അന്വയം:-

ഹേ ശവിഷ്വ,

സൽ-പതേ, ഇന്ദ്ര, — ബലവത്തമ, സതാംപാല
 യിതരിന്ദ്ര,

ഗുണൽ-സു രയിം ധാരയ — സ്തോത്രേഷു ധനമവസ്ഥാപയ
 (അപിച്ഛ) സുരി-ദ്യഃ

അമൃതം — സ്തോത്രദ്യഃ അനശ്വരം

വസു-ത്വനം ശ്രവഃ — വ്യാപ്തിമദ്യശോഭേഹി

അർത്ഥം:-ഏറ്റവും ബലവാനും സത്തുകുളുടെ നാഥനുമായ ഇന്ദ്ര, സ്തോതാക്കളിൽ ധനമുളവാക്കിയാലും. കൂടാതെ, സ്തോതാക്കൾക്കു് അനശ്വരവും സർവ്വത്ര വ്യാപിച്ചതുമായ കീർത്തിതന്നതളിയാലും.

13 ഹവേത്വാസുരളഭിതേ

ഹവേമധ്യന്ദിനേഭിവഃ

ഭുഷാണഇന്ദ്രസപ്തിഭിന്നആഗ്രഹി

അർത്ഥം-കൂടാതെ, ലോകം മുഴുവൻ സ്വവശത്താക്കുന്ന മുഖ്യനായ ഏവൻ, മനുഷ്യരക്ഷകനെന്നും, അവിടുത്തെ സ്നേഹശ്രങ്ങളാൽ വളർത്തണവരാലും രക്ഷണമിച്ചിടുന്നവരാലും പറയപ്പെടുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് സംസ്കരിച്ച സോമത്തിൽ രമിച്ചാലും.

10 സ്തുഹിശ്രുതം വിപുചിതം

ഹരിയസ്യ പ്രസക്ഷിണാ

ഗന്താരാദാശ്രയോഗ്രഹണമസാനി

വ. 8

അന്വയം:-

(ഹേ സ്നേഹാതേ,)

യസ്യ ഹരി

— അഗ്നൗ

പ്ര-സക്ഷിണാ

— ശത്രുണാം പ്രസഹനശീലൈ

നമസാനി ഭാശ്രയഃ

— ഹവിഷ്യതോ യജമാനസ്യ

ഗ്രഹം ഗന്താരാ

— യജ്ഞഗ്രഹം ഗമനശീലൈ

(തം) വിപ-ചിതം,

ശ്രുതം സ്തുഹി

— വിശിഷ്ടജ്ഞാനം, വിശ്രുത
മിത്രം പ്രശംസ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സ്നേഹാതാവേ, ആരുടെ കതിരകൾ ശത്രുജയശീലമുള്ളവയും ഹവിസ്സേന്തിക്കൊടുക്കുന്ന യജമാനന്റെ യാഗശാലയിൽ പോകുന്നവരുമാണോ, ആ വിദ്വാൻ വിശ്രുതനുമായ ഇങ്ങനെ സ്തുതിക്കുക.

11 ഇതുജാനോമഹേമതേ

ശോഭിഃ പ്രുഷ്ഠിതഹ്സഭിഃ

ആയാഹിയജ്ഞമാശ്രുഭിശ്ശമിദ്ധിതേ

കേട്ടാപയം:-

ഘൃഷ്ഠിനി-മതേ,

— മഹതേ ഫലായ മതിഃ യസ്യോ

പ്രാത്ഥിക്ക

സൗ, താദൃശ ഇന്ദ്ര,

സഭിഃ

— സ്വിഗ്ധശ്രവൈഃ

ആതു-ഭി: അശ്വഭി: — ശീഘ്രഗമനൈരശ്വഭി:
 തുതുജാന: യജ്ഞം ആ — തപമാണോസ്മഭി: യജ്ഞ
 യാഹി — മഗച്ഛ
 ഹി തേ ശം ഇൽ — തവ തസ്മിൻ യജ്ഞേ സുഖം
 വിദ്യതേ ഹവ

അർത്ഥം:—മഹത്തായ ഫലമേകാനുള്ള ബുദ്ധിയോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, എണ്ണമയമാനായും ഗതിഭേദഗുറവായുമായ കതിരകളാൽ ബദ്ധപ്പാടോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. കാരണം, അവിടുത്തെല്ലു ഈ യാഗത്തിൽ സുഖമുണ്ടെന്നു തന്നെ.

12 ഇന്ദ്രശവിഷസൽപതേ

രയി.ഗുണൽസുധാരയ

ശ്രവസ്സുരിച്ഛോത്തൃതംവസുത്വനം

അന്വയം:—

ഹേ ശവിഷ,

സൽ-പതേ, ഇന്ദ്ര, — ബലവത്തമ, സതാംപാല
 യിതരിന്ദ്ര,

ഗുണൽ-സ രയി. ധാരയ — സ്നോതുഷ ധനമവസ്ഥാപയ
 (അപിച്ഛ) സുരി-ഭ്യ:

അമൃതം — സ്നോതുഭ്യ: അനശ്വരം

വസു-ത്വനം ശ്രവ: — വ്യാപ്തിമദ്യശോഭേന

അർത്ഥം:—ഏതറവും ബലവാനും സത്തുകൾക്കുളുടെ നാഥനുമായ ഇന്ദ്ര, സ്നോതാക്കളിൽ ധനമുളവാക്കിയാലും. കൂടാതെ, സ്നോതാക്കൾക്കു് അനശ്വരവും സർവ്വത്ര വ്യാപിച്ചതുമായ കീർത്തി തന്നതളിയാലും.

13 ഹവേത്യാസുരളഭിതേ

ഹവേമദ്ധ്യന്ദിനേഭിവ:

ഭൂഷാണഇന്ദ്രസ്പിഭിന്നആഗ്നി

അന്വയം:-

ഹേ ഇതു, സുഹോ

ഉത്-ഇതേ ത്വാ ഹവേ — സുഹോ ഉദയം പ്രാപ്തസതി,
പ്രാതസ്സവനേ ത്വാമാഹവയേ

(തഥാ) ദിവഃ ക്ഷധ്യന്തിനേ

ഹവേ — ദിവസസ്യ ക്ഷധ്യന്തിനസവനേ
ആഹവയേ

(സഃ ത്വം) ദുഷാണഃ — പ്രിയമാണഃ

സപ്തി-ഭിഃ നഃ ആ ഗഹി — സപ്തണശിഭൈരാഗൈശ്വാസ്മാനാ
ഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇതു, സുഹൃന്മാരിടയ്ക്കേ, പ്രാതസ്സവനത്തിൽ ഞങ്ങളുടേതായ വിളിക്കുന്ന. അതുപോലെ ദിവസക്ഷധ്യത്തിൽ ക്ഷധ്യന്തിനസവനത്തിൽ അവിടുത്തെ വിളിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് പ്രിയമാണെന്നുതന്നെ ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും.

14 ആതുഗഹിപ്രതുദ്വ

മഥ്സാസുതസ്യഹോതഃ

തന്തുതന്യപുപ്യംമമാവിദേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇതു) തു ആ ഗഹി — ക്ഷിപ്രമാഗച്ഛ

(ആഗത്യ) തു പ്ര ദവ — സോഽസ്ഥാനം ക്ഷിപ്രം ഗച്ഛ

(ഗത്വാ) ഗോ-മതഃ

സ്യ മഥ്സ

— ഗോവികാക്കരഃ, പയഃ പ്രദതി

ദിഗ്രയണദ്രവൈര്യദൃശസ്യ

അഭിഷ്ഠതസ്യ സോമസ്യ

പാനേനമാദ്യം, എഷ്ടോ വേ

യഥാഹമപലഭേ തഥാ

പുരൈവ്യഃ കൃതം വിസ്തൃതം

യജ്ഞം സമ്യങ്നിഷ്ഠാദയം,

ഫലോല്പാദനസമർത്ഥം കന്യ

മധ്യം

കേളാപയഃ:-

തൃപിയി-

പ്രാമി-

ആ

യഥാ വിദേ

തന്യ

സ്യ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വേഗം വന്നാലും. സോമസ്ഥാനത്തു് വേഗമെത്തിയാലും. എത്തിയിട്ടു്, പാൽ മുതലായി ചേക്കേണ്ടും ദ്രവ്യങ്ങൾ ചേർത്തു് സംസ്കരിച്ച സോമം കുടിച്ചു് ഹിംഗം പുണ്ടാലും. അതിന്നുശേഷം എനിക്കു് ഫലം ലഭിക്കാവുന്നവിധം, പൂർവ്വന്മാരാൽ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ട ഈ മഹത്തായ യജ്ഞം, കഴിപ്പിച്ചുതന്നാലും.

15 യച്ഛക്രാസിപരാവതി

യദ്വ്യാവതിവൃത്രഹൻ

യദ്വാസമുദ്രേ അന്ധസോവിതേദസി

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ശക്ര,	— വൃത്രഹന്തഃ, ശകേതന്ദ്ര,
പരാ-വതി യൽ	
(അസി)	— ത്വം ദൂരദേശേയദി വേസി
യൽ അവ്-വതി	— യദി സമീപേ വർത്തസേ
യൽ വാ സമുദ്രേ	— ജലധൗയദിവാവർത്തസേ
(തസ്മാൽ സർവ്വസ്മാൽ സ്ഥാനാദാഗത്യ)	
അന്ധസഃ	— സോമാന്നസ്യ പാനേന
അവിതാ ഇൽ അസി	— രക്ഷിതാ ഏവ വേസി

അർത്ഥം:-വൃത്രഹന്താവും ശക്തനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ദൂരദേശത്താണെങ്കിലും സമീപത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നുവെങ്കിലും, അല്ലെങ്കിൽ സമുദ്രത്തിൽ വസിക്കുന്നുവെങ്കിലും, ആ സ്ഥാനത്തു നിന്നെല്ലാം വന്ന് സോമാന്നത്തിന്റെ പാനം കൊണ്ടു് ഞങ്ങൾക്കു് രക്ഷിതാവായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്ന.

16 ഇന്ദ്രംവർദ്ധന്തനോഗിര

ഇന്ദ്രംസുതാസുഇൻവഃ

ഇന്ദ്രേഹവിഷ്വതീർവ്വിശോഅരാണിഷ്വഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, സുരേ

ഉൽ-ഇതേ ത്വാ ഹവേ — സുര്യേ ഉദയഃ പ്രാപ്തസതി,
പ്രാതസ്സവനേ ത്വാമാഹവയേ

(തഥാ) ദിവഃ മദ്ധ്യനിനേ
ഹവേ —

ദിവസസ്യ മാദ്ധ്യനിനസവനേ
ആഹവയേ

(സഃ ത്വം) ജ്ഞാണഃ — പ്രിയമാണഃ

സപ്തി-ഭിഃ നഃ ആ ഗഹി — സപ്തണഗീലൈരഭൈഗ്യാസ്മാനാ
ഗച്ഛ

ഭൗമം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സുര്യന്ദികാവേ, പ്രാതസ്സവനത്തിൽ ഞങ്ങളുടേതായ വിളിക്കുന്ന അതുപോലെ ദിവസമദ്ധ്യത്തിൽ മാദ്ധ്യനിനസവനത്തിൽ അവിടുത്തെ വിളിക്കുന്ന അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് പ്രിയമാണെന്നതായി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലു.

14 ആതുഗഹിപ്രതുഭവ

മഥ്സാസുതസ്യഗോമതഃ

തതുതന്യപുപ്യംചമാചിദേ

അന്വയം. -

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തു ആ ഗഹി - ക്ഷിപ്രമാഗച്ഛ

(ആഗത്യ) തു പ്ര ഭവ — സോമസ്ഥാനം ക്ഷിപ്രം ഗച്ഛ

(ഗത്വാ) ഗോ-മതഃ

സസ്യ മഥ്സാ

— ഗോവികാരൈഃ, പയഃ പ്രഭൃതി

ഭിശ്രയണഭ്രവൈര്യരൂപസ്യ

അഭിഷുതസ്യ സോമസ്യ

പാനേനമാദ്യം, എഷ്ടോ ഭവ

യഥാഹമപലഭേ തഥാ

പുവൈഃ കൃതം വിസ്തൃതം

യജ്ഞം സമ്യങ്നിഷ്ഠാദയം,

ഫലോല്യാദനസമർത്ഥം കരു

മഥ്സാ
കേട്ടാൽ.- യഥാ വിദേ
തൃപിയി.-മേ തന്യപ
പ്രാതമിക്കം

സു-

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വേഗം വന്നാലും. സോമസ്ഥാനത്തു് വേഗമെത്തിയാലും. എത്തിയിട്ടു്, പാൽ മുതലായി ചേക്കേണ്ടും ദ്രവ്യങ്ങൾ ചേർത്തു് സംസ്കരിച്ച സോമം കുടിച്ച് ഹിം പൂണ്ടാലും. അതിനുശേഷം എനിക്ക് ഫലം ലഭിക്കാവുന്നവിധം, പൂർവ്വന്മാരാൽ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ട ഈ മഹത്തായ യജ്ഞം, കഴിപ്പിച്ചുതന്നാലും.

15 യച്ഛക്രാസിപരാവതി

യദ്വ്യാവതിവൃത്രഹൻ

യദ്വാസമുദ്രേ അന്ധസോവിതേദസി

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ശക്ര,	— വൃത്രഹന്തഃ, ശക്രേന്ദ്ര,
പരാ-വതി യൽ	
(അസി)	— തപഃ ദൂരദേശേയദി വേസി
യൽ അവ്-വതി	— യദി സമീപേ വർത്തസേ
യൽ വാ സമുദ്രേ	— ജലധൗയദിവാവർത്തസേ
(തസ്മാൽ സർവ്വസ്മാൽ സ്ഥാനാദാഗത്യ)	
അന്ധസഃ	— സോമാന്നസ്യ പാനേന
അവിതാ ഇൽ അസി	— രക്ഷിതാ ഏവ വേസി

അർത്ഥം:-വൃത്രഹന്താവും ശക്രനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ദൂരദേശത്താണെങ്കിലും സമീപത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നുവെങ്കിലും, അല്ലെങ്കിൽ സമുദ്രത്തിൽ വസിക്കുന്നുവെങ്കിലും, ആ സ്ഥാനത്തു നിന്നെല്ലാം വന്ന് സോമാന്നത്തിന്റെ പാനം കൊണ്ട് ഞങ്ങൾക്ക് രക്ഷിതാവായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്ന.

16 ഇന്ദ്രംവചന്തനോഗിര

ഇന്ദ്രംസുതാസുതന്വഃ

ഇന്ദ്രേഹവിഷ്വതിർവിശ്വോത്തരാണിഷഃ

അന്വയം:-

ന: ഗിര: ഇദം വദ്ധന്തു — അസ്മാകം സ്തുതിരൂപാവാച
ഇദം വദ്ധന്തു
സുതാസ: ഇന്ദവ: ഇദം — അഭിഷുതാ: അസ്മദീയാ
സ്തോമാസു: വദ്ധന്തു
ഹവിഷുതി: വിശ: — ഹവിർഭിര്യുക്താ: പ്രജാ:
ഇദ്രേ അരാണിഷു: — അരംസിഷു:

അർത്ഥം:-നമ്മുടെ സ്തുതിരൂപങ്ങളായ വാക്കുകൾ ഇത്രനെ വദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട് സോമങ്ങൾ ഇത്രനെ വദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ. ഹവിസ്സേന്തിയ പ്രജകൾ, യജമാനന്മാർ, ഇത്രകലാൺ രമിക്കുന്നത്.

17 തമിദിപ്രാഅവസ്യവ:

പ്രവത്പതീഭിരൂതിഭി:

ഇദംക്ഷോണീരവദ്ധന്വയാഇവ

അന്വയം:-

വിപ്രാ: അവസ്യവ: — മേധാവിനോരക്ഷണ
കാമാസ്തോതാര:
ന: ഇതി ഇദം — നമേപേദം
പ്രവത്പതീഭി: ഉതി-ഭി: — പ്രകഞ്ചേണാഭിഗതീഭി:
തൃപ്തികരിഭി-
രാഹുതീഭിർവദ്ധന്തി
(തഥാ) ക്ഷോണീ: — പൃഥിവ്യുപലക്ഷിതാസ്സുവ്വേ
ലോകാ:
വയാ:-ഇവ — വൃക്ഷസ്യശാഖാഇവ
തഥേനാസ്സുത:
അവദ്ധന്വ — വദ്ധന്തി

അർത്ഥം:-മേധാവികളും രക്ഷണമിച്ചിടുന്നവനുമായ സ്തോതാക്കൾ നേരെ ചെല്ലുന്ന, തൃപ്തിയോടുന്ന ആഹുതികളാൽ ആ ഇത്രനെത്തന്നെയാൺ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നത്. പിന്നെ, ഭൂമിയടക്കമുള്ള ലോകങ്ങൾ, മരത്തിന്നു കൊമ്പുകൾ പോലെ, അവിടേയേറുന്നതായിട്ടാൺ വദ്ധിക്കുന്നത്.

18 ത്രികുടുകേഷുചേതനം

ദേവാസോയജ്ഞമത്ത

തമിദാദ്ധത്തുനോഗിരസ്സദാവ്യം

അന്വയം:-

ത്രി-കുടുകേഷു	—	ജ്യോതിഗ്ഗൗരായുരിതിത്രി
		ണ്യഭിപ്പവികാന്യഹാനി, തേഷു
ദേവാസഃ ചേതനം	—	ദേവാഃ ചേതയിതാരമിദ്രം
യജ്ഞം അത്ത	—	യഷുവ്യമകൃഷ്ത
സദാ-വ്യം	—	സദ്യദാസ്തോത്വം
		വദ്ധയിതാരം
തഃ ഇൽ നഃ ഗിരഃ വദ്ധത്തു	—	തമേവേദ്രമസ്താകം സ്തതയോ
		വദ്ധയത്തു

അർത്ഥം.-ജ്യോതിസ്സ്, ഗോവ്, ആയസ്സ് എന്നിപ്രകാരം അഭിപ്പവികങ്ങളായ ദിവസങ്ങളിൽ ദേവന്മാർ ജ്ഞാനഭാരതാവായ ഇന്ദ്രനെ യജിക്കപ്പെടേണ്ടവനാക്കി ചെയ്തു. എപ്പോഴും സ്തോതാക്കളെ വളർത്തുന്ന ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ നമ്മുടെ സ്തുതികൾ വദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ.

19 സ്തോതായത്തേഅനപ്രത

ഉക്മാന്യുതുമാദയേ

ശുചിഃപാവകഉപ്യതേസോഅത്ഭുതഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര) യൽ തേ	
സ്തോതാ	— യസ്യതവസ്തോതാ
അന-പ്രതഃ	— അനകൃലകർമ്മാസൻ
ഋതു-മാ ഉക്മാനി ദയേ	— ഋതുഷ, കാലേകാലേ ശസ്ത്രാണി
	വിധത്തേ, കരോതി

സഃ അദിതഃ, ശുചിഃ

പാവകഃ, ഉപ്യതേ

— സത്വമാശ്വര്യഭൂതഃ, ശുചഃ,
അന്യേഷാം ശോധയിതാവ
സ്തുതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരാവിടത്തോളത്തോളം
സ്തോതാവ് അനുകൂലകളാവാൻ, അതാത് ജ്ഞാതൃകളിൽ,
കാലങ്ങളിൽ, ശസ്ത്രജ്ഞന്മാരൊക്കെയും, ആ അവിടന്ന് ആശ്ര
യഭൂതനും, ശുചനും, മറ്റുള്ളവരെ ശുചീകരിക്കുന്നവനെന്നെ
പറയപ്പെടുന്നു, പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നു.

20 തദിദ്രുസ്യചേതസി

യഹഃപ്രണേഷധാമസു

മനോയത്രാവിതദ്യുച്ഛിചേതസഃ

വ 10

അർത്ഥം.-

യത്ര വി-ചേതസഃ

തൽ മനഃ വി ദധുഃ

തൽ ഇതി തദ്രസ്യ

യഹഃ പ്രണേഷ

ധാമസു ചേതസി

— വിശിഷ്ടജ്ഞാനാസ്തോതാഃ

— പ്രസിദ്ധം മനനസാധനം,
സ്തോത്രം കവ്ചി

— തദേവതദ്വൈതസ്യമേതേ
ഗണസ്യ

— മഹദ്ബലം ചിത്താനന്ദ

— പൃഥിവ്യാദിഷ്ടനമാനേഷ
ജ്ഞായതേ

അർത്ഥം.-യാതൊരാവിടത്തു വിജ്ഞാനമായ സ്തോതാക്കൾ
പ്രസിദ്ധമായ, ധ്യാനസാധനമായ സ്തോത്രം ചെയ്യുന്നവോ,
അതേ തദ്വൈത (മതം) സമൂഹത്തിന്റെ മഹത്തായ ബലം
ഭൂമിമതലായ സ്ഥാനങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന അതായത് സ്തോ
ത്രംകൊണ്ടുളളവായ മേത്തുകൾക്കു ബലം ഭൂമിവിസ്ഥാനങ്ങ
ളിൽ അനുഭവപ്പെടുന്നു

21 യദി¹മേ¹സ¹ഖ്യമാ¹വര¹

ഇ¹മ¹സ്യ¹പാ¹ഹ്യന്യ¹സഃ

യേന¹വി¹ശ്വാ¹അ¹തി¹ഭി¹ഷോ¹അ¹താ¹രി¹മ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) മേ സഖ്യം

യദി ആ-വരഃ

— യദി മമ സഖിത്വമാഭിമുഖ്യേന
വൃണയാഃ, തഹ്നി

യേന

— ത്വൽപീതേന സോമേന
ഹേതുനാവയം

വിശ്വാഃ ഭിഷഃ അതി

അതാരിമ

— സർവാഃ ഭോഷ്ടിഃ അതിതരേമ,
അതിക്രമേമ

ഇമസ്യ അന്യസഃ പാഹി

- പുരോചത്തിനസ്സോമാന്നസ്യ
സ്വാംശം പിബ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, എന്റെ ചങ്ങാതം നേരെ കൈ
ക്കൊള്ളുന്നാവകിൽ, അവിടുന്ന് കടിച്ച യാതൊരു സോമം
കാരണമായി എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും ഞങ്ങൾ കടന്നു നില്ക്കുമോ,
അതിക്രമിക്കുമോ, മുമ്പിൽ വച്ചിട്ടുള്ള ആ സോമാന്നത്തിന്റെ
സ്വന്തമംശം കടിച്ചാലും.

22 ക്വാത¹ഇ¹ന്ദ്രഗി¹ർവ്വ¹ണ

സ്തോ¹താ¹വാ¹തി¹ശന്ത¹മഃ

ക്വാ¹നോ¹ഗ¹വ്യേ¹അ¹ശ്ച¹വ¹സന്ത¹മഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഗിർവ്വണഃ, ഇന്ദ്ര,

തേ സ്തോതാ ശം-തമഃ

— സ്തുതിഭിർജനിയേന്ദ്ര

— ത്വത്സ്തോതാതിശയേന
സുഖചാൻ

ഓവാതി?

— കസ്തിൻ കാലേവേതി?

കദാ നഃ ഗവേ്യ — അത്യാകം ഗോസമൂഹേ
 അശ്വേഷ്യ, വസോ ഭധഃ? — അഗ്വസന്ഘേ, നിവാസദൃതേ
 നൃസൃതിനപി ധനേ ധാരാമഃ?

അർത്ഥം.—സ്തുതികളാൽ പ്രാപിപ്പിച്ചുവന്ന ഇന്ദ്ര, നാവിടത്തെ
 സ്തുതിക്കുന്നവൻ ഏതു കാലത്തിലാണ് ഏറ്റവും സുഖമനു
 വനാചക? എന്നാണ് പശ്ചാത്തുടനെയും കതിരത്തുടനെയും
 ജീവിച്ചാൽ പറുന്ന മറ്റു ധനത്തെയും നേടുക?

23 ഉതതേസ്യുതാഹാഃ
 വൃഷണാവഹതോഥം
 അജുര്യസ്യമദിനമയചീരഹേ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ഉത
 സ-സ്തുതാ — അപിച ഗോഭനസ്തുതേ
 വൃഷണാ ഹരി — വൃഷണേ, കാമാനാം വഷിതാ
 രാവശ്വത
 മദിൻ-തമം യം — അതിശയേന മദപനം യം ത്വാം
 ഈമഹേ — ധനം യാചാമഹേ
 (അസ്യ) അജുര്യസ്യ തേ — ജരാഹിതസ്യ തവ
 രഥം വഹതഃ — അസുന്നീകം പ്രാപയതഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏറ്റവും ഹിഷ്ഠപുണ്യ യാതൊരാ
 വിടത്തോട് ഞങ്ങൾ ധനം യാചിക്കുന്നവോ, ജരബാധിതാ
 യെ, ക്ഷീണമേശാത്ത ആ അവിടത്തെ തേരിനെ, നന്നായി
 സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവയും അജീഷ്യം വഷിക്കുന്നവയുമായ ഹാരികളെ
 ന്ന കതിരകൾ ഞങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തെത്തിയ്ക്കുന്നു

24 തചീരഹേപയച്ചുതം

യഹംപ്രതാദിക്രതിഭിഃ

നിബഹിഷിപ്രിയേസദധിതാ

അന്വയം:—

യഹാം, പുരു-സ്തുതം	— മഹാനും, ബഹുഭിസ്തുതം
തം പ്രതാഭി: ഊതി-ഭി:	
ഈമഹേ	— ഇത്രം പുരാണിഭി:, തൃപ്തികരിഭി: സോമാഹുതിഭി രൂപാമഹേ
(സപേരൂ:) പ്രിയേ	
ബഹിഷി	— പ്രീതികരേ ദർശനരണേ
നി സദൽ	— ഹവിസ്വീകരണായ നിഷിദതു, ഉപവിശതു
അധ ദ്വിതാ	— ദ്വിയാവർത്തമാനാനി പുരോധാ ശാഭിനി സോമാനാനി ച സ്വീകരോതു

അർത്ഥം.—മഹാനും വളരെപ്പേരാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനുമായ ഇത്രനോട്, പണ്ടേ നടപ്പുള്ള, തൃപ്തിവളമുള്ള സോമാഹുതികളോടുകൂടി (അഭീഷം) യാചിക്കുന്നു. ആ ഇത്രൻ പ്രീതികരമായ ദർശിനിയിൽ ഹവിസ്സു കൈക്കൊള്ളുവാൻ വന്നിരിക്കട്ടെ. പിന്നെ, പുരോധാശാഭിയും സോമാനവുമായ രണ്ടുവിധം ഹവിസ്സുകളും സ്വീകരിക്കട്ടെ.

25 വർണ്ണാസുപുരുഷുത

ഋഷി-യുതാഭി-രൂതി-ഭി:

ധുഷസ്വപിപുഷിമിഷമവാപന:

വ. 11

അന്വയം:—

ഹേ പുരു-സ്തുത,	— ബഹുഭിസ്തുതേരൂ,
ഋഷി-സ്തുതാഭി:	
ഊതി-ഭി:	— ഋഷിഭി: മന്ത്രദർശിഭി: പുരാ സ്തുതാഭിരക്ഷാഭി:
സു വർണ്ണ	— സുശുദ്ധവർണ്ണ
ന: ച പിപുഷി. ഇഷം	— അസൃദ്യഞ്ച പ്രവൃദ്ധമന്നം
അവ ധുഷസ്വ	— അവാങ്മുഖം, അസുഭിമുഖം ക്ഷാരയ, ദേഹി

അർത്ഥം.-വളരെപ്പോൾ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ഇത്ര, യന്ത്രാഗ്നികളായ ഋഷികളാൽ പണ്ടാശംസിക്കപ്പെട്ട രക്ഷകളോടുകൂടി നന്നായി വർദ്ധിച്ചാലും. അങ്ങനെയും ധാരാളമെന്നും കീഴ്പോട്ടും, അങ്ങനെയും നേരെ, ഇട്ടതെന്നാലും.

26 ഇത്രത്വം¹വീര്യം²

സിന്ധവത്വം³തോഷാദി⁴വഃ

ഋതാദി⁵യമിതേ⁶ധിയം⁷മനോ⁸യുജം⁹

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നി-വഃ, ഇത്ര.	—	വളവന്നിത്ര.
ത്വം ഇന്ധവത്വം	—	ഇന്ധം. സുവതോ യജമാനസ്യ
അവിതാ ഇത് അസി	—	രക്ഷിതാ ഏവ വേസി
(യത ഏവമതഃ) ഋതാത്	—	യജ്ഞാഭേദത്തോ
മനഃ-യുജം.	—	മനസാ, സ്തോത്രേണ
		സുപ്രാപ്യാം.
തേ ധിയം ഇയമി	—	ത്വദീയാമനുഗ്രഹബദ്ധി.
		പ്രാപ്തോമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വളവാനായ ഇത്ര. ഇപ്രകാരം സ്തുതിക്കുന്ന യജമാനന് അപിതന് രക്ഷിതാവുതന്നെയാകുന്ന അക്കാണത്താൽ യജ്ഞത്താൽ സ്തോത്രംകൊണ്ടെത്താവുന്ന അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹബദ്ധിയെ ഞാൻ പ്രാപിക്കുന്നു.

27 ഇഹത്യാ¹സധമാ²ദ്യാ

യുജാനസ്തോ³മപിതയേ

ഹമീ⁴ഇത്രപ്രതാ⁵സുതാ⁶മിസാ⁷ന

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, ത്യാ	
സധ-മാദ്യാ	— തേ, ഹവിർദ്വിസ്തഹമായേ
	തവേദ്യാ
പ്രതാ-വസു	— പ്രണതവസു, വിസ്തീർണ്ണയനോ

ഹരീ യുജാനഃ — അഗ്നൈശ്വരമേ സംയോജയൻ
 ഇഹ സോമപിതയേ — അസ്മിൻ യാഗേസോമപാനായ
 അഭി സ്വര — അഭിഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പ്രസിദ്ധങ്ങളും ഹവിസ്സുകളാൽ
 ഒപ്പം പാഷ്ടിപ്പിക്കപ്പെടേണ്ടവയും ധാരാളം ധനമാത്തവയുമാ
 യ അവിടുത്തെ ഹരികളെന്ന കുതിരകളെ തേരിൽ പൂട്ടി, ഈ
 യാഗത്തിൽ സോമപാനത്തിനായി നേരേവന്നാലും.

28 അഭിസ്വരത്തുതേവ
 തദ്രാസസ്സക്ഷതശ്രിയം
 ഉതോമതത്വതീർവ്വിശോഅഭിപ്രയഃ

അന്വയം:-

തവ തദ്രാസഃ യേ — തവാനുചരായേ തദ്രപത്രാ
 മതസ്സന്തി, തേ
 അഭി സ്വരത്തു — അഭിഗച്ഛത്തു
 (തേ) ശ്രിയം സക്ഷത — ശ്രയണീയമിമം യജ്ഞം
 സചത്തു, പ്രാപ്തവത്തു
 ഉതോ മതത്വതീഃ വിശഃ — അപിചമതത്തിര്യുക്താഃ അന്യാ
 അപിഭൈവീഃ പ്രജാഃ
 പ്രയഃ അഭി — ഹവിരന്നമഭിഗച്ഛത്തു

അർത്ഥം.-അവിടുത്തെ അനുചരന്മാർ, തദ്രപത്രന്മാരായ
 മരത്തുകളേവരോ, അവർ വന്നുചേരട്ടെ. സോമത്തോടു്
 പാൽ മുതലായവ ചേർക്കുന്ന ഈ യജ്ഞത്തെ അവർ പ്രാപി
 ക്കട്ടെ. പിന്നെ, മരത്തുകളോടു ചേർന്ന മറ്റു ദേവജനങ്ങളും
 ഹവിരന്നത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

29 ഇമാഅസ്യപ്രതുന്തയഃ
 പദഞ്ജഷന്തയദ്രിവി
 നാഭായജ്ഞസ്യസന്ധ്യര്യമാവിദേ

അന്വയം -

- അസ്യ ഇമാഃ — ഇത്രസ്യപുവോക്താമന്തഭാഭി
രൂപാഃ പ്രഭാഃ
- പ്ര-തുത്തയഃ — പ്രകടേണശത്രുണാം
ഹിംസിത്ര്യസ്സത്യഃ
- ഭിവി യൻ — ഭ്യലോകേ യൽ സ്ഥാനമന്യൈർ
ദൃഷ്ടാപമന്യീ, തൽ
- പദം ജ്ഞന്ന — സ്ഥാനമസോപന്ത
(അപി പ താഃ) യജ്ഞസ്യ
നാഭാ — നാഭൌ, നാഭിസ്ഥാനീയേ
ഹവിർലാനേ
- യഥാ വിദേ സം ഭ്യഃ — യേന പ്രകാരേണാഹേക്ഷിതം
ഫലം ലഭേ, തഥാ, സം
നിദധന്തേ

അത്ഥം.-ഇത്രന്റെ മുൻ പറഞ്ഞ മരുത്തുകൾ മുതലായ പ്രജകൾ ശത്രുക്കളെ വേണ്ടപോലെ അമർത്തുന്നവരായി, സ്വഗൃത്തിൽ, മറ്റൊക്കെ പ്രാപിക്കാൻ കഴിയാത്ത സ്ഥാനം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന കൂടാതെ, യജ്ഞത്തിന്റെ ഉത്തമസ്ഥാനമായ ഹവിർലാനത്തിൽ ആഗ്രഹിച്ച ഫലം ലഭിക്കുമാറ് സന്നിധാനം ചെയ്യുന്നു

30 അയം ഭീർദ്ധായ ചക്ഷസേ

പ്രാചിപ്രയത്യധാരേ

മിമീതേ യജ്ഞമാനന്ധഗ്വിചക്ഷ്യ

വ 12

അന്വയം -

പ്രാചി അധാരേ

പ്ര-യതി

അയം യജ്ഞം ആനന്ധക്

ഭീർദ്ധായ ചക്ഷസേ

വി-ചക്ഷ്യ മിമീതേ

- പ്രാചീനേ യജ്ഞഗൃഹേ യജ്ഞേ
പ്രവർത്തമാനേ സതി
- ഇത്രഃ ആനപുവേണ
- ആസമന്താൽ ദഗനായ
- വിശേഷേണദൃഷ്ട്വാ
നിഷാദയതി

അർത്ഥം.-കിഴക്കേ യാഗശാലയിൽ യജ്ഞം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, ഈ ഇന്ദ്രൻ യജ്ഞത്തെ, മുന്യപിമ്പനസുരിച്ചു, നീളേ കാണാനായി നന്നായി നോക്കിക്കൊണ്ടു നടത്തുന്നു.

31 വൃഷായമിന്ദ്രതേരഥ
ഉതോതേവൃഷണാഹരി
വൃഷാത്വംശതക്രതോവൃഷാഹവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ അയം രഥഃ

വൃഷാ — കാമാനാം വഷിതാ
ഉതോ തേ ഹരി വൃഷണാ വൃഷണോ, വഷിതാരോ
ഹേ ശതക്രതോ, ത്വം

വൃഷാ — ബഹുകർമ്മൻ, ത്വം കാമാനാം
വഷിതാ

(ത്വമാ) ഹവഃ വൃഷാ — ത്വവാഹ്വാനമപി കാമവഷ്കം
(കിമുവക്തവ്യം ത്വദിയാ രഥാഭയഃ വഷ്ണീതി?)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ തേർ കാമവഷ്കമാണ്. പിന്നെ, അവിടുത്തെ ഹരിക്കളെന്ന കതിരകൾ അഭീഷ്ടം വഷിക്കുന്നവരാണ്. അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവേ, അവിടുന്ന് അഭിമതവഷ്കനാണ് അതുപോലെ അവിടുത്തെ ക്ഷരിച്ച വിളിപ്പോലും അഭിലാഷവഷ്കമാണ്. (പിന്നെ എന്തിന്ന് തേർ മുതലായവയെ എടുത്തു പറയുന്നു?)

32 വൃഷാഗ്രാവാവൃഷാമഭോ
വൃഷാസോമോഅയംസുതഃ
വൃഷായജേണായമിന്ദ്രസിവൃഷാഹവഃ

അന്വയം:-

ഗ്രാവാ വൃഷാ — അഭിഷവസാധനപാഷാണഃ
കാമാനാം വർഷിതാ

അന്വയം:-

- അസ്യ ഇമാ: — ഇന്ദ്രസ്യപുഷ്പോക്തമാതദാഭി
രൂപാ: പ്രജാ:
- പ്ര-തുഞ്ചയ: — പ്രകഞ്ചേണഗതൃണാം
ഹിംസിത്ര്യസ്സത്യ:
- ഭിവി യൻ — ദൃലോകേ യത് സ്ഥാനമന്യൈർ
ദൃഷ്ടാപമസ്തി, തത്
- പദം ഭൂഷണ — സ്ഥാനമസോപത
- (അപി ച താ:) യജ്ഞസ്യ
നാഭാ — നാഭോ, നാഭിസ്ഥാനീയേ
ഹവിർധാനേ
- യഥാ വിദേ സ: ദധു: — യേന പ്രകാരേണാപേക്ഷിതം
ഫലം ലഭേ, തഥാ, സ:
നിയതേ

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രന്റെ മറ്റു പാഞ്ഞ മനുഷ്യക്കാരെ മുതലായ പ്രമുഖരെ ഗന്ധർവ്വരുടെ വേഷരൂപംപോലെ അമർത്തുന്നവരായി, സ്വർഗ്ഗത്തിൽ, മറ്റാർക്കും പ്രാപിക്കാൻ കഴിയാത്ത സ്ഥാനം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ, യജ്ഞത്തിന്റെ ഉത്തമസ്ഥാനമായ ഹവിർധാനത്തിന്റെ ആഗ്രഹിച്ച ഫലം ലഭിക്കുമാറ് സന്നിധാനം ചെയ്യുന്നു.

30 അയം ദീപായ പക്ഷസേ

പ്രാപിപ്രത്യധാരേ

ഭിക്ഷിതേ യജ്ഞമാന്യഗപി പക്ഷ്യ

വ 12

അന്വയം:-

പ്രാപി അധാരേ

പ്ര-യതി

- പ്രാപിനേ യജ്ഞഗൃഹേ യജ്ഞേ
പ്രവർത്തമാനേ സതി

അയം യജ്ഞം ആന്യഭി - ഇത്ര: ആന്യപുര്യേണ

ദീപായ പക്ഷസേ

- ആസന്നാൽ ദർശനായ

വി-പക്ഷ്യ ഭിക്ഷിതേ

- വിശേഷണമുഷ്യാ

അർത്ഥം.-കിഴക്കെ യാഗശാലയിൽ യജ്ഞം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കവേ, ഈ ഇന്ദ്രൻ യജ്ഞത്തെ, മുന്യപിമ്പനസരിച്ച്, നീളേ കാണാനായി നന്നായി നോക്കിക്കൊണ്ടു നടത്തുന്നു.

31 വൃഷായകിന്ദ്രതേരഥ
ഉതോതേവൃഷ്ണാഹരി
വൃഷാത്പംശതക്രതോവൃഷാഹവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ അയം രഥഃ

വൃഷാ — കാമാനാം വഷിതാ

ഉതോ തേ ഹരി വൃഷ്ണാ വൃഷണ്ണേ, വഷിതാരൌ

ഹേ ശതക്രതോ, ത്വം

വൃഷാ — ബഹുകർമ്മൻ, ത്വം കാമാനാം വഷിതാ

(ത്വമാ) ഹവഃ വൃഷാ — ത്വവാഹ്വാനമപി കാമവഷ്കം (കിമവക്തവ്യം ത്വദീയാ രഥാദയഃ വഷന്തിതീ?)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ തേർ കാമവഷ്കമാണ്. പിന്നെ, അവിടുത്തെ ഹരികളെന്ന കതിരകൾ അഭീഷ്ടം വഷിക്കുന്നവരാണ്. അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവേ, അവിടന്ന് അഭീമതവഷ്കനാണ്. അതുപോലെ അവിടുത്തെ ക്കുറിച്ച വിളിപോലും അഭിലാഷവഷ്കമാണ്. (പിന്നെ എന്തിന്ന് തേർ മുതലായവയെ എടുത്തു പറയുന്നു?)

32 വൃഷാഗ്രാവാവൃഷാമദോ
വൃഷാസോമോഅയംസുതഃ
വൃഷായജ്ഞായമിന്ദ്രസിവൃഷാഹവഃ

അന്വയം:-

ഗ്രാവാ വൃഷാ — അഭിഷവസാധനപാഷാണഃ കാമാനാം വർഷിതാ

അന്വയം -

- മ ശചീ-പതേ — ശക്തിമന്നിത്രം.
 യത് അഹം ഗോ-പതിഃ
 സ്വാം — താൻ പ്രസാദാൽ യദിഗവാ
 മധിപതിർവേദം.
 തസ്മൈ മനീഷിണേ
 ദിഥ്സേയം — സ്തോത്രേ ദാനമിച്ഛേയം.
 ശിക്ഷേയം — പ്രാതമിതം ധനം ദദ്യാത്വം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശക്തിമാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ ഞാൻ പശുക്കൾക്കധിപതിയാക്കിയെങ്കിൽ, ഈ സ്തോതാവിന് പശുക്കളെ കൊടുക്കാനിച്ഛിച്ചപ്പേനെ പ്രാതമിച്ച ധനം കൊടുത്തേന.

3 ധേനുഷ്ഠുസുന്ദതാ
 യജമാനായസുന്ദതേ
 ഗാമശ്ചപിപൃഷ്ഠിദഹേ

അന്വയം -

- ധേ ഇന്ദ്ര, തേ സുന്ദതാ
 ധേനുഃ — തവ സുന്ദിതപാവാക്,
 യജമാനായസുന്ദതേ — സോമാഭിഞ്ചം കവുതേ തസ്മൈ
 ഗാമശ്ചപി (പ) — ഉപലക്ഷണമേതൽ,
 ഗാമശ്ചപിപൃഷ്ഠിദഹേ — സമ്പ്രമേലിച്ഛിതം.
 ഗാമശ്ചപിപൃഷ്ഠിദഹേ — തഥേവ പ്രവർത്തിത്രി ദഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര അവിടുത്തെക്കുറിച്ച സുന്ദിതപാവാക് കവുന ഒരു പശുവായി തീർന്ന്, സോമം സംസ്ഥാപിക്കുന്ന യജമാനന് അവനെ വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് പശു, കതിരയടക്കമുള്ള ധനത്തെല്ലാം ചുരുത്തുന്ന

4 നതേവതാസ്തിരാധസ
ഇദ്രഭേവോനമത്യഃ
യദിമസസിസ്തതോമഃ

അന്വയം:-

- ഹേ ഇദ്ര, സ്തുതഃ — സ്തോത്രഭിഃ പ്രഖ്യാപിത
ഗുണസ്തൻ
യൽ മഃലം ദിമസസി — യൽ മഹനീയം ധനം മഹ്യം
ത്വം ദാതുമിച്ഛസി
തേ രാധസഃ — സ്തോത്രഭ്യോ ദാതവ്യസ്യ തവ
തസ്യ ധനസ്യ
വത്താ ദേവഃ ന അസ്തി — നിവാരകോ ദേവോനാസ്തി
ന മർത്യഃ മനുഷ്യാപി നിവാരകോനാസ്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇദ്ര, സ്തോതാക്കളാൽ വിളിച്ചുപറയ
പ്പെട്ട ഗുണങ്ങളോടുപേർന്നവനായി, യാതൊരു പുഷ്യമായ ധനം
അവിടുന്ന് എനിക്കു് തരാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, സ്തോതാക്കൾക്കു്
കൊടുക്കാനുള്ള അവിടുത്തെ ആ ധനത്തെ (കൊടുക്കുന്നതിനെ)
മുടക്കുന്നവനായി ഒരു ദേവനുമില്ല, മനുഷ്യനുമില്ല

5 യജ്ഞഇദ്രമവധയ
ദ്യദ്ഭൂമി.വ്യവത്തയൽ
ചക്രാണഓപശദിവി

വ. 14

അന്വയം -

- ദിവി (മേലം) ഓപശം
ചക്രാണഃ — ഉപേത്യശയനം കവുൻ
യൽ (ഇദ്രഃ) ഭൂമി. വി
അവത്തയൽ — യസ്മാൽ പൃഷ്ഠാദിപ്രദാനേന
വിശേഷേണ വത്തമാനാ-
മകരോൽ
(തം) ഇദ്രം യജ്ഞഃ
അവധയൽ — പൃഥ്വമകരോൽ

അർത്ഥം.-അന്തരീക്ഷത്തിൽ മേഘത്തെ ചാത്തമെന്നയാക്കി, യാതൊരു കാരണത്താലിത്രൻ ഭൂമിയെ മഴ മുതലായവയേകി നന്നായി വത്തിപ്പിച്ചുവോ, അക്കാരണത്താൽ ആ ഇത്രനെ യജ്ഞം വർദ്ധിപ്പിച്ചു.

6 വാപ്യധാനസ്യതേവയം
വിശ്വാധനാനിജിഗൃഷ്ഃ
ഊതിമിത്രാവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, വാപ്യധാനസ്യ — വർദ്ധാനസ്യ
വിശ്വാധനാനി
ജിഗൃഷ്ഃ — സപ്താണി ശത്രുസംബന്ധീനി
ധനാനി ജിതവതഃ
തേ ഊതിം വയം ആ
വൃണീമഹേ — തവ രക്ഷണമാഭിഭവ്യേന
സംജാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇത്ര, വർദ്ധാനനായി ശത്രുക്കളുടെ ധനങ്ങളെമെല്ലാം ജയിച്ചു നേടുന്ന അപിടുത്തെ രക്ഷയെ ഞങ്ങൾ നോര ജേജ്ഞാം, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു

7 വ്യഗ്തരീക്ഷമതിര
ന്ദദേസോമസ്യരോചനാ
ഇത്രോയഭീതഭലം

അന്വയം:-

സോമസ്യ മദേ — സോമപാനജന്യേ ഹര്യംസതി
(അയം) ഇത്രഃ രോചനാ — രോചമാനം.
അന്തരീക്ഷം വി
അതിരൽ — വ്യവർദ്ധതൽ
യൽ വലം അഭിനൽ — ആവൃത്യസ്ഥിതം മേഘം.
വ്യഭാരയൽ

അർത്ഥം.—സോമപാനത്താലുണ്ടായ ഹഷ്ത്തിൽ ഈ ഇന്ദ്രൻ പ്രകാശമാനമായ അന്തരീക്ഷത്തെ വളത്തി. അക്കാരണം കൊണ്ടാണ് (സോമപാനഹഷം കൊണ്ടാണ്) വെള്ളത്തെ തടുത്തുനിർത്തിയ മേഘത്തെ ഉടച്ചത്.

8 ഉദ്ഗാ¹ആജഭങ്¹ഗിരോഭ്യ

ആവിഷ¹കൃണ്ഡൻഗുഹാ¹സതീഃ

അ¹വ്യാഞ്ചന്നനദേവലം

അന്വയം:—

അങ്ഗിരഃഭ്യഃ	—	ഋഷിഭ്യഃ വലാൻചരൈഃ പണിഭിരപഹൃതാഃ
ഗുഹാ സതീഃ	—	ഗുഹായാം, ബിലേ വിദ്യമാനാഃ
ഗാഃ ആവിഃ കൃണ്ഡൻ	—	പ്രകാശയൻ
ഉൽ ആജൽ	—	ഉദഗമയൽ
(പണിനാമധിപതിം)		
വലം അ ¹ വ്യാഞ്ചം നനദേ	—	അസുരമധോമുഖം പ്രേരിതവാൻ

അർത്ഥം.—അംഗിരസ്സുകളെന്ന ഋഷികൾക്കുപേണ്ടി വലന്റെ കൂട്ടുകാരായ പണികളാൽ ഗുഹയിലടങ്ങുപ്പെട്ട പശുക്കളെ പ്രകാശിപ്പിച്ച്, പുറത്തുകൊണ്ടുവന്ന്, പണികളുടെ അധിപതിയായ വലനെ അധോമുഖനാക്കി

9 ഇന്ദ്രേണരോചനാഭിവോ

ദൃഢ്¹ഹാനിദൃംഹിതാനിച

സ്ഥിരാണിനപ്രാണഭേ

അന്വയം:—

ഭിവഃ രോചനാ	—	ഭൃലോകം. ബന്ധിനി രോചനാനി, ദേവ
ഇന്ദ്രേണ ദൃഢ് ¹ ഹാനി	—	ഗുഹാത്മകാനി നക്ഷത്രാണി ബലവന്തി കൃതാനി

ഭംഹിതാനി ച — ദൃശീകൃതാനി, യഥൈവൈകത്ര
നൈശ്വല്യേനാവതിഷ്ഠന്തേ
തഥാ കൃതാനി

(അപി ച) സ്ഥിരാണി
ന പരാ-നദേ — പരാനോദനീയാനി ന വേന്തി,
ന കേതാപി സ്ഥാനാൽ
പ്രപശ്യാവയിതു. ശക്യാനി

അർത്ഥം:-ദ്യുലോകത്തെണ്ണം ബന്ധിച്ചു, പ്രകാശമാനങ്ങളായ, ദേവഗൃഹരൂപങ്ങളായ നക്ഷത്രങ്ങൾ ഇത്രനാലാണ് ബലമുറവയാക്കപ്പെട്ടത്, ഒരിടത്തിലു കാഞ്ഞ നില്ക്കുന്നവിധം ദൃശ്യങ്ങളാക്കപ്പെട്ടത് പിന്നെ, സ്ഥിരങ്ങളായ അവ ആരാലും സ്ഥാനത്തു നിന്ന് വിച്ഛേദിപ്പാൻ കഴിയാത്തവയാക്കപ്പെട്ടു

10 അപാമുച്ഛിച്ഛേണീവ
സ്തോമഇത്രാജിരായതേ
വിതേമദോഅരാജിഷുഃ

വ 15

അന്വയം -

ഹേ ഇത്ര അപാഃ ഉച്ഛിഃ — സമുദ്രാണാം തരങ്ഗഃ
മദൻ-ഇവ — യഥാ മാദൃന്നപര്യപരി
ജായതേ

(തഥാ) സ്തോമഃ — ത്വദീയം സ്തോത്രം
അജിര-യതേ — അജിരഃ ക്ഷിപ്രഗാമീ
ഇവാചരതി

(അപി ച) തേ മദാഃ വി
അരാജിഷുഃ — സോമപാനജനാഹന്താഃ
വിരാജന്തേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര സമുദ്രങ്ങളുടെ തീരമാല മറിച്ചു യന്മുണ്ടാകുന്നപോലെ അവിടുത്തെ സ്തോത്രം വേഗവത്തായി ചരിക്കുന്നു ആചരിക്കുന്നു പിന്നെ സോമപാനം കൊണ്ടുണ്ടായ അവിടുത്തെ ഹന്തങ്ങൾ വിശേഷമായി പ്രകാശിക്കുന്നു

11 ത്വംഹിസ്തോമവൽന
ഇന്ദ്രാസ്യക്ഥവൽനഃ
സ്തോത്രപുണാമുതദ്രേകൃൽ

അന്വയം:—

ഘേ ഇന്ദ്ര, ത്വം ഹി
സ്തോമ-വൽനഃ അസി — ത്വം ഖലുസ്തോമേന വൽനീയോ
ഭവസി

(തഥാ) ഉക്ഥ-വൽനഃ — ഉക്തൈഃ ശസ്ത്രൈർവൽനീ
യോസി

ഉത സ്തോത്രപുണാം

ദ്രേകൃൽ — കല്യാണകൃദസിഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അപിടന്നു സ്തോത്രത്താൽ വൽനി
പ്പിക്കപ്പെടുന്നവനാണല്ലോ. ശസ്ത്രങ്ങളാൽ വൽനിപ്പിക്കപ്പെ
ടുന്നവനാണ്. കൂടാതെ, സ്തോതാക്കൾക്ക് കല്യാണം, നൽ
ഫലം, ഉളവാക്കുന്നവനാണ്.

12 ഇന്ദ്രമിതുകേശിനാഹരി
സോമപേയായവക്ഷതഃ
ഉപയജ്ഞംസുരാധസം

അന്വയം:—

കേശിനാ ഹരി — മുഖജലോമവന്താവശൈഃ

സു-രാധസം ഇന്ദ്രം ഇൽ — ശോഭനേധനമിന്ദ്രമേവ

സോമ-പേയായ — സോമപാനാർത്ഥം

യജ്ഞം ഉപ വക്ഷതഃ — അസുഭ്യജ്ഞം പ്രതിപഹതാം

അർത്ഥം.—കഞ്ചിരോമമുറ ഹരിക്കളുന്ന കതിരുകൾ ശോ
ഭനേധനനായ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ സോമപാനത്തിനുവേണ്ടി നമ്മു
ടെ യാഗത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു എത്തിക്കട്ടെ

13 അപം ഫേനേന നമുചേ
 ശ്വീര ഇത്രോദവതായഃ
 വിശ്വായജയസ്പ്യഃ

അന്വയം -

ഹേ ഇത്ര യൽ വിശ്വാഃ

സ്പ്യഃ അജയഃ

— സബ്രാബ്ധമാനാ ആസുരീ
 സ്തേനാ ജിതവാതസി

അപം ഫേനേന

— വദ്വീദഭേന ജലാനാം ഫേനേന

നമുചേ ശ്വീരഃ

— ഏതന്നാമകസ്യാസുരസ്യ
 ശ്വീരഃ

ഉൽ അവതായഃ

— ശരീരാദുൽഗതമവതായഃ

അർത്ഥം—(ഇവിടെ ഒരു കഥാസൂചന ഇത്രൻ എല്ലാ അസുരന്മാരെയും ജയിച്ചിട്ട് നമുചി എന്ന അസുരനോടു തോറ്റു പിടിക്കപ്പെട്ട ഇത്രനോട് നമുചി പറഞ്ഞു 'അങ്ങയെ വിടാം. രാത്രിയും പകലും ഉണങ്ങിയതോ നനഞ്ഞതോ ആയ ആയുധം കൊണ്ടെന്നെ കൊല്ലുകയില്ലെങ്കിൽ ' ഇത്രൻ അതേറ്റപ്രകാരം വിമോചിതനായി പിന്നെ ഇത്രൻ രാപ്പകലുകളുടെ സന്ധിയിൽ ഉണങ്ങിയതും നനഞ്ഞതുമായ വെള്ളത്തിന്റെ പതയെ (നരയെ) വദ്വീദഭമാക്കി നമുചിയുടെ ശിരസ്സുറത്തു)

സ്വർഷിക്കുന്ന എല്ലാ അസുരപ്പടകളെയും അല്ലയോ ഇത്ര അവിടന്ന് ജയിച്ച അതിനുശേഷം വെള്ളങ്ങളുടെ പത (നം) വദ്വമാക്കിയാൻ അവിടന്ന് നമുചി എന്ന അസുരന്റെ തല ഉടലിൽനിന്ന് വേർപെടുത്തിയത് കൊണ്ടു്

14 മായാജിത്വസിന്ധമന്ത

ഇത്രോദാജയതഃ

ആവദസ്യരധുനമാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, മായാഭി:

ഉൽ-സിന്ധവ്സതഃ — ഊർധ്വം സരിതുമിച്ഛതഃ

ദ്യാം ആ-തതക്ഷതഃ — ദിവമാരോഹിതവതഃ

ദസ്യുൻ (ത്വം) അവ

അധുനമാഃ — അവാങ്മുഖം പ്രേരിതവാനസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഇഷ്ടംപോലെ മേലോട്ടു പോകുന്നവരും ദ്യോവിൽ കയറിയവരുമായ ദസ്യുക്കളെ (അസുരന്മാരെ) അവിടുന്ന് കീഴ്മുഖമാക്കി തിരിച്ചയച്ചു.

15 അസുനാമിന്ദ്രസംസദം

വിഷ്വചീംവ്യനാശയഃ

സോമപാതരോഭവൻ

വ. 16

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, സോമ-പാഃ — ത്വം സോമസ്യ പാതാ ഭൂത്വാ

ഉൽ-തരഃ ഭവൻ — ഉൽകൃഷ്ടതരോഭവൻ

അസുനാം സം-സദം — സോമാഭിഷവഹീനാനാം ജന സംഹതി.

വിഷ്വചീം വി അനാശയഃ — പരസ്സരവീരോധേന നാനാ ഗന്ത്രീം വിശേഷേണ നാശയസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സോമപാതാവായി, ഏറെ ഉൽകൃഷ്ടനായി, സോമം സംസ്കരിക്കാത്ത ജനസമൂഹത്തെ (യജ്ഞചിരോധികളെ) പരസ്സരവീരോധം കൊണ്ട് അങ്ങിങ്ങകലുന്നവരാക്കി നശിപ്പിക്കുന്നു.

വഗ്ഗ് 17-18-19 ഉഷ്ണികൾ ഛന്ദഃ

1 തത്ത്വഭിപ്രഗായത

പുരുഷംപുരുഷ്ഠതം

ഇന്ദ്രങ്ഗീർവ്വവിഷമാവിവാസത →

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ)

പുരു-ഹൃതം	— ബഹുഭിരാഹൃതം
പുരു-സ്മൃതം തം ഉ	— ബഹുഭിസ്മൃതം തമേവേദം
അഭി പ്ര ഗായത	— അഭിമുഖം പ്രകാശേണ സ്മദ്ധം
തവിഷം ഇദ്രം	— മഹാന്തം തം
ഗീഃ-ഭിഃ ആ വിവാസത - സ്മൃതിഭിഃ പരിചരത	

അർത്ഥം.-അല്പയോ സ്തോതാകളേ, പലരാരും വിളിച്ചു പ്പെട്ടവരും, പലരാരും സ്മൃതിയുൾപ്പെട്ടവനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ അന്നെ നേരെനന്നായി സ്മൃതിക്കുക മഹാനായ അവിടുത്തെ, സ്മൃതികളാൽ പരിചരിക്കുക

2 യസ്യ¹ഘൃ²ബഹ്³സോ⁴ബൃ⁵ഹതീ⁶
 സഹോ⁷ദാ⁸ധാര⁹രോ¹⁰ദസീ¹¹
 ഗിരീ¹²ര¹³ഭൂ¹⁴അപ¹⁵സാ¹⁶വൃ¹⁷ഷ¹⁸തപാ¹⁹നാ

അന്വയം:-

ഘി-ബഹസഃ	- ദേവോസ്ഥാനയോഃ പാഠവൃഷസ്യ
യസ്യ ബൃഹതീ സഹഃ	— യസ്യേദ്രസ്യ മഹൽബലം
രോദസീ ദാധാര	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ധാരയതീ
(തഥാ) അഭൂതീ ഗിരീൻ	— ക്ഷിപ്രഗമനാൻ മോലാൻ
സപഃ അപഃ	— സരണഗീലാന്യുകോനി ച
വൃഷ-തപാ	— വിരോധേ യസ്യേദ്രസ്യ ബലം ധാരയതി (തഥാഭി പ്രഗായത)

അർത്ഥം.-രണ്ടു സ്ഥാനങ്ങളിൽ, സ്വർഗ്ഗത്തിലും ഭൂമിയിലും, ശ്രേഷ്ഠനായ യാതൊരിന്ദ്രൻ്റെ ബലമാണോ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ ധരിക്കുന്നത്, അതുപോലെ ഗതിവേഗമുള്ള മോലങ്ങളെയും ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങളെയും വിരോധത്താൽ യാതൊരിന്ദ്രൻ്റെ ബലമാണോ ധരിക്കുന്നത്, ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ നേരെനന്നായി സ്മൃതിക്കുക

3 സരാജസിപുരുഷ്യുത്

ഏകോവൃത്രാണിജിഹ്വസേ

ഇന്ദ്രജൈത്രാശ്രവസ്യാചയന്തവേ

അന്വയം:-

ഹേ പുരു-സ്തുത, ഇന്ദ്ര,	— പുരുഭിസ്തുതേന്ദ്ര,
സഃ (ത്വം) രാജസി	— ഈശിഷേ
(അപിചത്വം) ഏകഃ	— അസഹായഃ, കേവലസ്സൻ
ജൈത്രാ ശ്രവസ്യാ ച	— ജേതവ്യാനി
	ധനാനിയശാംസി ച
യന്തവേ	— യന്തം, നിയന്തം, സ്വാധീനം
	കന്തം
വൃത്രാണി ജിഹ്വസേ	— ശത്രുജാതാനി ഹതവാനസി

അർത്ഥം:-പലരാലും സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് എല്ലാവരിനും ഈശനാകുന്നു. ഓരോരുത്തരും അസഹായനായിട്ടാണവിടുന്ന് നേടാവുന്ന ധനങ്ങളെയും യശസ്സുകളെയും സ്വാധീനമാക്കാനായി ശത്രുസമൂഹങ്ങളെ കൊല്ലുന്നത്.

4 തന്തേമദഗൃണിമസി

വൃഷണംപൃത്സുസാസഹിം

ഉലോകകൃത്യമദ്രിവോഹരിശ്രിയം

അന്വയം:-

ഹേ അദ്രി-വഃ, വൃഷണം	— വഭ്രുവന്നിന്ദ്ര, കാമാനാം
	വഷിതാരം
വൃഷ്-സ സസഹിം	— സബ്രാഹ്മേയ ശത്രുണാമഭി
	വേദിതാരം
ലോക-കൃത്യം	— ലോകസ്യ, സ്ഥാനസ്യ
	കന്താരം

ഹരി-ശ്രീയം.	— ഹരിഭ്യോമശ്വാഭ്യോ. സേവ്യം.
തേ തം മദം ഉ	— തവ സോമജനിതഹസ്ഥേവ
ഗൃണീമസി	— ഗൃണീമഃ, പ്രശംസാമഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വളുവാനായ ഇന്ദ്ര, അഭീഷ്ടങ്ങൾ വർദ്ധിക്കുന്നതും യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നതും ഉപാസകർക്ക് സ്ഥാനം സൃഷ്ടിക്കുന്നതും ഹരിക്കളെന്ന കിതിരകളാലാശ്രയിക്കപ്പെടുന്നതുമായ അവിടുത്തെ സോമപാനജന്യമായ ആ ഹിഷന്തെ സ്തുതിക്കുന്നു, പ്രശംസിക്കുന്നു

5 യേന ജ്യോതിഷ്യായ വേ

നേവേച വിവേദിഥ

മന്ദാനോ അസ്യ ബഹിഷോ വിരാജസി

വ 17

അന്വയം. —

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യേന

ആയ വേ

— യേനാത്മീയേന മദേന
ഓച്ചശേഷായ

നേവേ ച

ജ്യോതീഷി വിവേദിഥ

— വിവസ്വതഃ പുത്രായ ച
സൂര്യാദിനിവൃതാദിഭിരാ
വൃതാന്ത്യലംഭേഃ, പ്രജ്ഞാപി
തവാൻ, പ്രകാശിതവാൻ

(തേന മദേന) മന്ദാനഃ

അസ്യ ബഹിഷഃ വി

രാജസി

— മോദമാനസ്വഃ.

— യജ്ഞസ്യ വിശേഷേണേ-
ശിഷേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു ഹിഷത്താലവിടുന്നു ഉവൃശിന്യുടെ പുത്രനായ പുത്രശ്ലസ്സിനും വിവസ്വാന്റെ പുത്രനായ മന്ദവിനും വൃതാദികളാൽ മറയപ്പെട്ട സൂര്യാദിതേജസ്സുകൾ നേടിക്കൊടുത്തുവോ, പ്രകാശിപ്പിച്ചുവോ, ആ ഹിഷം കൊണ്ട് സമ്പുഷ്ടനായ അവിടുന്ന് ഈ യജ്ഞത്തിന്നിശനായി

6 അഭ്യാചിത്തഉക്തി

നോന്യവന്തിപുവ്വമാ

വൃഷപത്നീരപോജയാദിവേദിവേ

അന്വയം:—

- (ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ തൽ — താദീയം പ്രസിദ്ധം ബലം
 അഭ്യ ചിൽ പുവ്വ-മാ — അഭ്യാചിപുവ്വസ്തിൻകാലഇവ
 ഉക്തിനഃ അന്യ സ്തവന്തി — ശസ്ത്രിണസ്തോതാരഃ
 അന്യക്രമേണ പ്രശംസന്തി
 (സഃ താം) വൃഷ-പത്നീഃ
 അപഃ — വൃഷാ, വഷിതാപജന്യഃ
 പത്നീര്യാസാം താഃ അപഃ
 ദിവേ-ദിവേ ജയ — ദിവസം പ്രതി സ്വായത്താനി
 കന്ത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പ്രസിദ്ധമായ ബലത്തെ മുമ്പത്തെപ്പോലെ ഇപ്പോഴും ശസ്ത്രികളായ സ്തോതാക്കൾ ക്രമത്തിൽ സ്തുതിക്കുന്നു അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് വഷ്കനായ പജന്യന്റെ പത്നികളായ മഴവെള്ളങ്ങളെ ദിവസംപ്രതി ഞങ്ങൾക്ക് സ്വായത്തങ്ങളാക്കിയാലും.

7 തവത്യഗിത്രിയംബുഹ

അവശുഷ്ണമതക്രൂരം

വക്ത്രംശിശാതിധിഷ്ണാവരേണ്യം

അന്വയം:—

- (ഹേ ഇന്ദ്ര,) ധിഷ്ണാ — സ്തുതിഃ
 തവ ത്യൽ ബുഹൽ
 ഇത്രിയം ശിശാതി — തവ പ്രസിദ്ധം, പ്രഭുതം വിദ്യം
 തീക്ഷ്ണീകരോതി

(തമാ) തവ ശ്രദ്ധം,

ഉത ക്രമം

വരേണ്യം വഭ്രം

— ശോഷകം ബലം, അപിച കമ്മ

— വരണീയമായും ച തീക്ഷ്ണി
കരോതി

അതം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുത്തെ പ്രസിദ്ധവും മഹത്തായ വിര്യത്തിന് സ്തുതി മുഖ്യമെന്നു അതുപോലെ ശത്രുക്കളെ ശോയിപ്പിക്കുന്ന ബലത്തിന്നും കമ്മത്തിന്നും ശ്രേഷ്ഠമായ വഭ്രായുധത്തിന്നും മുഖ്യമെന്നു

8 തവദ്യോരിരൂപംസ്യം

പൃഥ്വിവിവർത്തിശ്രവഃ

ത്വമാപഃപവൃതാസശ്ചഹിനിനീരേ

അന്വയം:—

ഹേ ഇദ്ര, തവ

വൈഷ്ണവം

ദ്യോഃ വർത്തി

(ത്വദീയം) ശ്രവഃ

പൃഥ്വി

(തം) ത്വമാഃ ആപഃ

പവൃതാസഃ ച

ഹിനിനീരേ

— ത്വദീയം ബലം

— വർത്തി

— യശഃ ഭൂധർമ്മം

— ഉദകാന്തി ഗിരയശ്ച

— പ്രീണയന്തി, സ്വാമിത്വേന
പ്രാപ്തവന്തി

അതം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുത്തെ ബലത്തെ ദ്യോപ് വർത്തിപ്പിക്കുന്നു അവിടുത്തെ യശസ്സിനെ ഭൂമി വർത്തിപ്പിക്കുന്നു അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ ജലങ്ങളും മലകളും പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നു, നാമനായി പ്രാപിക്കുന്നു

9 ത്വാവിഷ്ഠർബ്ബഹൻക്ഷയോ

മിത്രോഗൃണാതിവർത്തനഃ

ത്വാംശമോമത്യേനമാനതം

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ബൃഹൻ,	— മഹാൻ, നിവാസഹേതുർവിഷ്ണുഃ
ക്ഷയഃ വിഷ്ണുഃ	
മിത്രഃ വരണഃ ത്വാം	
ഗുണാതി	— ഗുണന്തി
(ത്വമാ) മാതൃതം ശമ്യഃ	— മരുതസംബന്ധിബലം
ത്വാം അനു മദേതി	— തവമദമനുലക്ഷ്യ പശ്ചാൽ മാദേതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മഹാനും (സ്ഥിതികർത്താവായ തിനാൽ ഏവക്ഷം) നിവാസഹേതുവുമായ വിഷ്ണുവും, മിത്രനും വരണനും അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു അതുപോലെ മരുതന്മാർക്കുളുടെ ബലം അവിടുത്തെ ഹർഷമനുസരിച്ച് ഹർഷിക്കുന്നു.

10 തപഃവൃഷാജനാനാം

മംഹിഷഇന്ദ്രജജ്ഞിഷേ

സത്രാവിശ്വാസ്വപത്യാനീധിഷേ

വ. 18

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, വൃഷാ ത്വാം	— കാമാനാം വഷിതാത്വം
ജനാനാം മംഹിഷഃ	
ജജ്ഞിഷേ	— ഭാരതമഃ പ്രാദുർവസി
(അത ഏവ) വിശ്വാ	
സ്വ-അപത്യാനി	— ശോഭനൈഃ പുത്രാഭിഭീ
	സ്തംഹിതാനി സർവാണി
	ധനാനി
സത്രാ ധിഷേ	— സത്യം ഭോസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കാമവർഷകനായ അവിടുന്ന് ജനങ്ങൾക്ക് ഏറെയും കൊടുക്കണവനായിട്ടാണുളവായിട്ടുള്ളത്. അക്കാരണത്താൽ തന്നെയാണു് സർവ്വപുത്രസഹിതങ്ങളായ എല്ലാ ധനങ്ങളും സ്തോതാക്കൾക്ക് സത്യമായും കൊടുക്കുന്നതു്.

11 സത്രാത്പംപുരുഷ്യുത്

ഏകോവൃത്രാണിതോശസേ

നാനൃതൃദാൻകരണംഭൂയന്വതി

അന്വയം:-

ഏ പുരുഷ്യുത,

ത്വം ഏകഃ

— ബഹുഭിസ്തത്രേന, അസഹായ
ഏവസൻ

സത്രാ വൃത്രാണി

തോശസേ

— മഹാന്തി ശത്രുജാതാനി
ഹിനസ്സി

(അപിചാസ്മാൽ)

ഇദാൻ അന്യഃ

— കശ്ചിത്

ഭൂയഃ കരണം

— ബഹുതരം വൃത്രവധാദികം കർമ്മം

ന ഇന്വതി

— ന പ്രാപ്തോതി, കർമ്മം ന
ശക്നോതി

അർത്ഥം:-പലരാലും സൃതിയുൾപ്പെട്ട ഇദ്ദേഹം, അവിടുന്ന് ഏകനായിട്ടാണ്, അസഹായനായിട്ടാണ്, വൃത്രാദി ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നത്. മാത്രമല്ല, ഇദ്ദേഹത്തെ ആരും വിവിധമായ, വൃത്രവധം മുതലായ, കർമ്മം പ്രാപിക്കുന്നില്ല, ചെയ്യാൻ ശക്തനല്ല.

12 യദിസ്രഹന്തശസ്ത്വാ

നാനാഹവന്തഃ

അസ്മാകേഭിർദ്വിതത്വാസ്വജയ

അന്വയം:-

ഏ ഇദ്ദേഹം, യാത്ത്വം

മന്ത്രം-ശഃ ഉത്ഭവേ

നാനാ ഹവന്തേ

— യസ്മിൻ സന്ദഗ്രാമേ ത്വം

— മന്ത്രം, സ്തോത്രേണ രക്ഷാർത്ഥം

— ബഹുപ്രകാരമാഹവന്തി

- അത്ര അസ്സാകേഭി: — അസ്സിൻ സങ്ഗ്രാമേ
അസ്സാകൈ: , അസ്സഭീയൈ:
എ-ഭി: — നേതുഭി: , സ്തോതുഭി
രാഹുതസ്സൻ
സ്വ: ജയ — സർവ്വശത്രുബലം ജയ, അഭിവേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏതു യുദ്ധത്തിൽ രക്ഷയ്ക്കായി സ്തോത്രത്താലവിടുത്തെ പലവിധം വിളിക്കുന്നുവോ, ആ യുദ്ധത്തിൽ ഞങ്ങൾക്കു ചേർന്നു സ്തോതാക്കളാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടവനായി, സർവ്വ ശത്രുബലത്തെയും ജയിച്ചാലും, കീഴടക്കിയാലും.

13 അരംക്ഷയായനോമഹേ

വിശ്വാരുപാണിയാവിശൻ

ഇന്ദ്രജൈത്രായഹസ്യാശചീവതി.

വ. 19

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാ,) മഹേ ന:

ക്ഷയായ

— അസ്സാകം മഹന്തേ ഗൃഹായ,
ഗൃഹാർത്ഥം

അരം വിശ്വാ രൂപാണി

— പരയാപ്തം വിശ്വാനി,
സമസ്താനീന്ദ്രഗുണജാതാനി

ആവിശൻ

— സ്തൂത്യാ വ്യാപനയൻ

ശചീ-പതിം ഇന്ദ്രം

— ഇന്ദ്രാണിയാഭിമാനം തം

ജൈത്രായ ഹസ്യാ

— ജേതവ്യധനാർത്ഥം തോഷയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സ്തോതാവേ, നമ്മുടെ മഹത്തായ ഗൃഹത്തിന്നുവേണ്ടി, പരയാപ്തമായ വിധം സമസ്തങ്ങളായ ഇന്ദ്രഗുണങ്ങളെയും സ്തുതിയാൽ വ്യാപിക്കുന്നവനായി, നമ്മുടെ നേക്കും ധനത്തിന്നുവേണ്ടി ഇന്ദ്രാണീപതിയായ ഇന്ദ്രനെ സന്നോധിപ്പിക്കുക.

വക്ത്രം-20-21 കാണാ: ഇരി.ബിരി: പ്രഹി: ഗായത്രീച്ചന്ദ്ര,
ഇന്ദ്രോദേവതാ

1 പ്രസക്രാജപഷ്ണീനാ
മിത്രംസ്തോതാനവ്യംഗീഭി:
നരണൃഷാഹംമഹിഷം

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരി)

ചഷണീനാ:

— മനുഷ്യാണാം മദ്ധ്യേ

സം-രാജം, ഗീ:ഭി:

നവ്യം

— സമ്യക്രാജമാനം, അധീശ്വരം,
സ്തുതിഭിസ്തുത്യം

നരം നൃ-സഹം

— നേതാരം, ശത്രുമനുഷ്യാണാമഭി
ഭവിതാരം

മഹിഷം ഇത്രം പ്ര

സ്തോത

— ഭാഗ്യതമമിത്രം പ്രകാശേണ സ്തുത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, മനുഷ്യർക്കിടയിൽ
നന്നായി ശോഭിക്കുന്നവനും അധീശ്വരനും സ്തോത്രങ്ങളാൽ
സ്തുത്യനും ശത്രുമനുഷ്യരെ കീഴടക്കുന്നവനും ഏറ്റവും ഭാനശീല
നമായ ഇത്രനെ വേണ്ടുവണ്ണം സ്തുതിക്കുക

2 യസ്മിന്നുകമാനിരണ്യന്തി
വിശ്വാനിശ്രവസ്യ
അപാമപോനസദ്യേ

അന്വയം:-

യസ്മിൻ (ഇത്രം)

ഉക്തമാനി

— ശത്രുണി

വിശ്വാനി ശ്രവസ്യ ച

— സർപ്പാണിശ്രവണീയാനി

ഹവിരന്നാനി ച

സമുദ്രേ അപാം അവഃ ന — ഉദ്ധോവുദകാനാം തരങ്ഗ
ജാലമിവ
രണ്യന്തി — രമന്തേ

അർത്ഥം.—യാതൊരിനൂതൽ ശസ്ത്രങ്ങളും കേരവിപ്പെട്ട
എല്ലാ ഹവിരന്നങ്ങളും സമുദ്രത്തിൽ ജലങ്ങളുടെ തിരമാല
പോലെ രമിക്കുന്നുവോ,

3 തംസുഷ്ടുത്യാവിവാസേ

ജ്യേഷ്ഠരാജംഭരേകൃത്വം

മഹോവാജിനംസനിഭ്യഃ

അന്വയം:—

ജ്യേഷ്ഠ-രാജം — ജ്യേഷ്ഠേഷു, പ്രശസ്തേഷു
ഭേവേഷു മദ്ധ്യേ രാജമാനം
ഭരേ മഹഃ കൃത്വം — സങ്ഗ്രാമേമഹത്തോവൃത്രവധാ
ഭഃ കർത്താരം
വാജിനം തം സനി-ഭ്യഃ — ബലവത്തമിത്രം ധനേഭ്യഃ,
ധനലാഭായ
സു-സ്തുത്യാ ആ വിവാസേ - ശോഭനയാസ്തുത്യാപരിചരാമി

അർത്ഥം.—പ്രശസ്തന്മാരായ ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ശോഭമാന
നും, യുദ്ധത്തിൽ മഹത്തായ വൃത്രവധാദിയുടെ കർത്താവും ബല
വാനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ ധനലാഭത്തിനായി ശോഭനസ്തുതിയാൽ
ഞാൻ പരിചരിക്കുന്നു. (യുഗ്മകം)

4 യസ്യാന്തനാഗഭീരാ

മോളരവസ്തതത്രാഃ

ഹസ്തമന്തശ്ചസാതൈ

അന്വയം:—

യസ്യ മദാഃ — സോമപാനജനിതാഃ
അന്തനാഃ, ഗഭീരാഃ — അന്യന്താഃ, ഗാഃഭീര്യോപേതാഃ

- ഉരവഃ, തതത്രാഃ — വിസ്തീർണ്ണാഃ, ശതൃണാഃ
താരകാഃ
- ശൂര-സാതെഃ,
ഹിഷ്ട-മന്തഃ — സഞ്ഗ്രാമേഹിഷയുക്താഃ,
സഞ്ഗ്രാമോത്സുകാഭവന്തി

അർത്ഥം.-സോമപാനംകൊണ്ടുണ്ടായ ആരുടെ ഹിഷങ്ങൾ കറുപ്പില്ലാത്തവയും ഗംഭീരങ്ങളും പരപ്പുറവയും ശതൃക്കളെ മറികടക്കുന്നവയും യുദ്ധോത്സുകങ്ങളുമാണോ

5 തമിഷനേഷ്ഠിതേ
അധിവാകായഹവന്തേ
യേഷാമിന്ദ്രസേജയന്തി

അന്വയം. -

- ധനേഷ്ഠി ഹിതേഷ്ഠി — ശതൃഷു നിഹിതേഷ്ഠിസത്സു
തഃ ഇതി — പുഷ്പോക്തഗുണമേവേവം.
അധി-വാകായ ഹവന്തേ — അധിപന്തായ, അനല്പപക്ഷ
പാതവചനായ സ്തോതാര
ആഹവന്തി
- (തത്രാപ) യേഷാഃ
ഇന്ദ്രഃ — യേഷാ. പക്ഷേസവന്തതേ
തേ ജയന്തി — ത ഏവജയേന ധനാനിലന്തേ,
നാസ്യേ

അർത്ഥം.-ധനങ്ങൾ ശതൃകളിലിരിച്ചു, മുൻപാണെ ഗുണങ്ങളുള്ള ആ ഇന്ദ്രനെത്താനാണ്, നമുക്കുനല്പപക്ഷപാതമായ വചനത്തിനായി (മേറു ദേവന്മാരോട് പായാനായി) സ്തോതാക്കൾ വിളിക്കുന്നത് അല്പകാരമുള്ള യുദ്ധത്തിൽ ഏവരുടെ പക്ഷത്തിൽ ഇന്ദ്രനുണ്ടോ അവർ മാത്രം ജയത്താൽ ധനങ്ങൾ നേടുന്നു, അന്യർ നേടുന്നില്ല (യുഗം).

6 തമിപ്ഛ്യൗത്തൈരാര്യന്തി
തങ്ക്തേദിച്ഛന്തേ
ഏവ ഇന്ദ്രോവരിവസ്കൃതി

അന്വയം:-

തം ഇൽ ചഷ്ണയഃ	— തമേവേദ്രം മനുഷ്യാഃ
ചെട്ടുതൈഃ തം	
കൃതേഭിഃ	— ബലകരൈസ്തോത്രൈഃ തമേവകർമ്മഭിശ്ച
ആര്യന്തി	— ആര്യം, അഭീജ്ഞം, ഈശ്വരം കർവ്വന്തി
ഏഷഃ ഇന്ദ്രഃ വരിവഃ-	
കൃൽ	— സ്തോത്രപ്രണാമം ധനസ്യ കർത്താ ഭവതി

അർത്ഥം:- ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെയാണ് മനുഷ്യർ ബലകരങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളാലും കർമ്മങ്ങളാലും ആര്യനാക്കുന്നത്, ഈശ്വരനാക്കുന്നത്. ഈ ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കൾക്ക് ധനമുണ്ടാക്കുന്നവനാകുന്നു.

7 ഇന്ദ്രോബ്രഹ്മേന്ദ്രഘൃഷി

രിന്ദ്രഃപുത്രപുത്രഹൃതഃ

മഹാമഹിഭിശ്ശപീഭിഃ

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദ്രഃ ബ്രഹ്മാ	— പരിവൃദ്ധഃ, സർവ്വഭോഗികഃ
(സ ഏവ) ഇന്ദ്രഃ ഘൃഷിഃ	- പരാവരസ്യ ഭൃഷാ
(സഃ) ഇന്ദ്രഃ പുത്ര	
പുത്രഹൃതഃ	— ബഹുലം ബഹുഭിരാഹൃതശ്ച
മഹിഭിഃ ശപീഭിഃ	
മഹാൻ	— മഹതീഭിഃ വ്യുത്സവധാഭിഃ രൂപാഭിഃ ക്രിയാഭിഃ പ്രഭുതോ ഭവതി

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മാവാകുന്നു, സർവ്വാധികനാകുന്നു. ഈ ഇന്ദ്രൻ പരാവരങ്ങൾ കാണുന്ന ഘൃഷിയാകുന്നു. ഈ ഇന്ദ്രൻ വളരെ വളരെ പേരാൽ പലപാട് വിളിയിക്കപ്പെട്ടവനാകുന്നു. വ്യുത്സവധം മുതലായ മഹൽ കർമ്മങ്ങളാൽ മഹാനാകുന്നു.

8 സന്യോമ്യസ്സഹവ്യ
 സ്സത്യസ്സതാതുവിതുതിഃ
 ഏകശ്ചിത്സന്നഭിഭൂതിഃ

അന്വയം:-

സ: സ്നോമ്യ: — ഇദൃസ്സത്യഹ്
 സ: ഹവ്യ: സത്യ: — ഹവാനവ്യ:, അവിതഥ
 സ്വഭാവ:
 സതാ, തുവി-തുതിഃ — ശത്രുണാമവസാദിതാ
 ബഹുകന്മാ
 (യത ഏവ മതഃ) ഏക:
 ചിത് സൻ — അസഹായോപി
 അഭി-ഭൂതിഃ — ശത്രുണാമഭിഭൂതിതാ

അർത്ഥം:-ആ ഇദൻ സത്യഹ്നാകന്ന അവിടന്ന് വിളി
 യ്പ്പെടേണ്ടവനാകന്ന സത്യസ്വഭാവനാകന്ന. ശത്രുക്കളെ
 അമർഷണവനാകന്ന, വളരെ കർമ്മങ്ങളൊത്തവനാകന്ന അപ്ര
 കാശമാകയാലാണ് ഹവായ്, അസഹായനായിപ്പോലും, ശത്രു
 കളെ ജയിക്കുന്നവനാകന്നത്

9 തമക്കേഭിസ്സംസാമഭി
 സ്സന്ദഗ്ധൈരൈശ്ചച്ഛന്ധൈഃ
 ഇദ്രംവചന്തിക്ഷിതയഃ

അന്വയം:-

ചച്ഛന്ധൈഃ ക്ഷിതയഃ — മന്ത്രാണാം ഭൂഷാഭോ മനഃശ്യാഃ
 തം അക്കേഭിഃ — ഇദൃമച്ഛന്ധസാധനൈഃ,
 യജുര്യൈഃ പർവ്വതൈഃ
 വചന്തി — വചന്തി
 തം സാമ-ഭിഃ — ഗാനവിശിഷ്ടൈർവ്വതൈര്യജു
 യന്തി

ഗായത്രൈഃ തം ഇന്ദ്രം — ഗായത്രാദിച്ഛന്ദോയുക്തൈശ്ശസ്ത്ര
 രൂപൈർമ്മത്രൈഃ ഹോതാരോ
 വദ്ധയന്തി

അർത്ഥം.—മന്ത്രദൃഷ്ടാക്കളായ മനുഷ്യർ അച്ഛനാസാധനങ്ങളും യജുരൂപങ്ങളുമായ മന്ത്രങ്ങളാൽ ആ ഇന്ദ്രനെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. ഗാനരൂപങ്ങളായ സാമമന്ത്രങ്ങളാൽ അവിടുത്തെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. ഗായത്രം മുതലായ ഫരസ്സുകളുള്ള ശസ്ത്രരൂപങ്ങളായ ഋങ്മന്ത്രങ്ങളാൽ ഹോതാക്കൾ ആ ഇന്ദ്രനെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.

10 പ്രണേതാരം വസ്യോ അച്ഛാ
 കർത്താരം ജ്യോതിസ്സമൽസു
 സാസഹാസം യാഥാമിത്രാൻ

അന്വയം:—

വസ്യഃ അച്ഛ

പ്ര-ണേതാരം

— വസിയഃ, പ്രശസ്തം ധനമാഭി
 മുഖ്യേന പ്രാപയിതാരം

സമൽ-സു ജ്യോതിഃ

കർത്താരം

—സങ്ഗ്രാമേഷു ജയലക്ഷണം
 പ്രകാശം കരണശീലം

യാഥാ അമിത്രാൻ

സസഹാസം

— യുദ്ധേന ശത്രുനഭിഭൂതവന്തം,
 തമിന്ദ്രം വദ്ധയന്തി

അർത്ഥം.—പ്രശസ്തമായ ധനം നേരെ എത്തിച്ചതരുനവനും യുദ്ധത്തിൽ ജയപ്രകാശമുണ്ടാക്കുന്നവനും പോരാൽ ശത്രുക്കളെ ജയിച്ചവനുമായ ഇന്ദ്രനെ മുൻപറഞ്ഞ സ്തോതാക്കൾ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.

11 സതപ്രിപാരയാതി

സ്വസ്തിനാവാപുരുഷതഃ

ഇത്രോവിശ്വാതതിദിഷഃ

അന്വയം -

പ്രി, പുരുഷ-ഇതഃ — ഫലസ്യ പുരയിതാ, ബഹുദി
രാഹതഃ

സഃ ഇത്രഃ വിശ്വാഃ

ദിഷഃ

— സമ്പ്രാഞ്ചത്രുൻ

നഃ നാവാ

— അസ്മാൻ തരണസാധനേന

സ്വസ്തി അതി

പാരയാതി

— ക്ഷേമേണാതിപാരയതു

അർത്ഥം.-ഫലം പുരിപ്പിടുന്നവനും പലരാലും വിളിച്ച്
പ്പെട്ടവനുമായ ആ ഇത്രൻ നമ്മളെ തോണിയാൽ ഏല്പാ ശത്രു
ക്കൾക്കുമാകുന്നു, ക്ഷേമത്തോടുകൂടി കടന്നുവെത്തിക്കളെ

12 സത്വന്നിന്ദ്രവാജേഭി

ദൃശസ്യാപഗാതുവാച

അച്ഛാപനസ്സുതന്നേന്ധി

വ 21

അന്വയം -

ഓ ഇത്ര, സഃ ത്വം നഃ

— അസുഭ്യം

വാജേഭിഃ ദശസ്യ ച

— ബലൈർവനം പ്രയത്ന ച

ഗാതു-യ ച

— ഗാതുമാഗ്രതസുഭ്യമിച്ഛ ച

(തഥാ) നഃ സുതം ച

അച്ഛ നേന്ധി

— സുഖഞ്ചാഭിപ്രാപയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇത്ര അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞ
ങ്ങൾക്ക് ബലങ്ങളോടുകൂടി ധനം തന്നാലും സന്മാഗ്നവും
ഇച്ഛിച്ചതുമായിട്ടാലും അതുപോലെ സുഖം നേരെ പ്രാപിപ്പി
ച്ചാലും.

അ. 6 അ. 1 വ. 22

വക്രം - 22 23-24 ഗായത്രിബ്രഹ്മതീ സതോ ബ്രഹ്മതൃശ്ച
ഭാ.സി

1 ആയാഹിസുഷമാഹിത
ഇന്ദ്രസോമംപിബാഇമം
ഏദംബഹിസ്സഭോമമ്

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ആ യാഹി	— ആഗച്ഛ
(വയം സോമം) തേ	
സുസുമ ഹി	— ത്വദത്ഥമഭിഷുതവന്തഃ വലു
ഇമം സോമം പിബ	— പാനം കരു
(തദത്ഥം) മമ ഇദം	
ബഹിഃ ആ സഭഃ	— വേദ്യോമാസ്തിണ്ണം
	ഭോസ്തരമാസീദ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വന്നാലും. അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി
ഞങ്ങൾ സോമം സംസ്കരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ സോമം കടിച്ചാ
ലും. അതിനുചണ്ടി വേദിയിൽ വിരിച്ച ഭക്തിയിൽ വന്നിര
ന്നാലും.

2 ആത്യാബ്രഹ്മയുജാഹരീ
വഹതാമിന്ദ്രകേശിനാ
ഉപബ്രഹ്മാണിനശ്ശുണ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ബ്രഹ്മ-യുജാ	— ബ്രഹ്മണം, മന്ത്രേണ
	യുജ്യമാനേന
കേശിനാ ഹരീ	— കേശവന്താവശ്വേന
ത്വാ ആ വഹതാം	— ത്വഥമഭിപ്രാപയതാം
നഃ ബ്രഹ്മാണി ഉപ ശുണ	— സ്തോത്രാണുസുദ്യജ്ഞമുപേത്യ
	ചിത്തേ ധാരയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മന്ത്രംകൊണ്ട് പൂട്ടപ്പെടുന്നവയും കഞ്ചിരോമമൊത്തവയുമായ ഹരികളെന്ന കതിരുകൾ അവിടുത്തെ നേരെ എത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രങ്ങൾ ഈ യജ്ഞത്തിലെത്തിയുൾക്കൊണ്ടാലും.

3 ബ്രഹ്മാണസ്താപയം യജാ
സോമപാമിത്രസോമിനഃ
സുതാവനോഹവാമഹേ

അന്വയം.-

ഹേ ഇന്ദ്ര, സോമിനഃ	— സോമയുക്താഃ
സുത-വന്തഃ ബ്രഹ്മാണഃ	
വയം.	— അഭിഷ്ഠതൈശ്ച സോമൈ
	നപേതാ ബ്രാഹ്മണാവയം.
സോമ-പാം ത്വാ	— സോമസ്യപാതാം ത്വാം.
യജാ ഹവാമഹേ	— യോഗ്യേന സ്തോത്രേണാ
	ഹവയാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സോമവളളികളോടും സംസ്കരിച്ച സോമങ്ങളോടുംകൂടിയ ബ്രാഹ്മണായ ഞങ്ങൾ സോമപാതാവായ അവിടുത്തെ യോഗ്യമായ സ്തോത്രങ്ങൾ വിളിക്കുന്ന

4 ആനോയാഹിസുതാവതോ
സാകംസ്യുതിരപ
പിബാസുഗീപ്രിന്നധസഃ

അന്വയം.-

(ഔ ഇന്ദ്ര,) സുത-വന്തഃ	
നഃ ആ യാഹി	— അഭിഷ്ഠതസോമാനസ്താനഭിഗച്ഛ
(തന്തഃ) അസാകം സു-	
സ്തീനഃ ഉപ	— ശോഭനാസ്തീരപഗച്ഛ,
	ജാനീഹി

ഹേ സു-ശിപ്രിൻ,

അന്ധസഃ പിബ

— ശോഭനഹനക, സോമാന്നസ്യ
സ്വാംശംപിബ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടിയ ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങളുടെ നല്ല സ്തുതികളെ അണഞ്ഞറിഞ്ഞാലും. നല്ല താടിയെല്ലൊത്ത ഇന്ദ്ര, സോമാ ന്നത്തിൽ സ്വന്തമംശം കടിച്ചാലും.

5 ആതേസിഞ്ചാമികക്ഷ്യോ

രന്ധഗാത്രാവിധാവതു

ഗൃഹായജിഹ്വായാമധു

വ. 22

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ കക്ഷ്യോ: — ഉദരയോ:

(സോമാൻ) ആ

സിഞ്ചാമി

— കക്ഷിസോമേനാപൂരയാമി

(സവ്യക്ഷിണഭേദേന ഊർധ്വായോഭോഗഭേദേന വാ ദ്വേ ഉദരേ)

(സഃ സോമഃ) ഗാത്രാ

അന്ധ വി ധാവതു

— സച്ഛാണി ശരീരാവയവാനി

അന്തരക്രമേണ വ്യാപ്നോതു

(ത്വഞ്ച) ജിഹ്വായാ

മധു ഗൃഹായ

— 'രസനേന്ദ്രിയേണ മധുരം സോമം ഗൃഹാണ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ രണ്ടുദരങ്ങളിലും സോമം വീഴുന്നു. ഇരുവയറുകൾ സോമം കൊണ്ടു നിറക്കുന്നു. (ഇടതുവലതുക്കളായോ മേൽകീഴുകളായോ ഇരുവയറുകൾ). ആ സോമം എല്ലാ അവയവങ്ങളെയും ക്രമത്തിൽ വ്യാപിപ്പിക്കട്ടെ. മധുരമായ സോമം അവിടുന്ന് നാവിനാൽ സ്വീകരിച്ചാലും.

6 സ്വാദുഷ്യേ¹ അസ്തസംസദേ²
 മധുമാന്തന്വേ³ ഗ്ഗതവ⁴
 സോമശ്ശമസ്തതേഹ്യദേ⁵

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) സം-സദേ തേ — സമ്യക്സിസൃഷ്ട ഭാത്രേ തുഭ്യം
 മധു-മാന് (സോമഃ)

സ്വാദുഃ അസ്ത — മാധുര്യവാനയം അപികരോ
 വേതു

തവ തന്വേ — ശരീരായ സ്വാദുരസ്തു

സോമഃ തേ ഹ്യദേ ശം

അസ്ത — തവ ഹൃദയാ യ സുഖകരോഭവതു

അർത്ഥം:-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, നന്നായി ധാരാളം കൊടുക്കുന്ന അവിടേക്കു്, മാധുര്യമേറുന്ന ഈ സോമം അപികരമാവട്ടെ. അവിടുത്തെ ശരീരത്തിന്നു് ഇഷ്ടമാവട്ടെ അവിടുത്തെ ഹൃദയത്തിന്നു് സുഖകരമാവട്ടെ.

7 അയമുത്പാപിപശണേ¹
 ജനീരിവാഭിസംവൃത²
 പ്രസോമഇന്ദ്രസപ്ത³

അന്വയം -

ഹേ വി-പശണേ,

ഇന്ദ്ര, ത്വാ

ജനീഃ-ഇവ

— വിദ്വഷുഃ ഇന്ദ്ര, ത്വാം.

— ജനയഃ, ജായാ ഇവ, തായഥാ
 ഇതിവൈസ്രസ്സംവൃതാ
 ഭവന്തി

(ഏവം) സം-വൃതഃ

— പയഃ പ്രഭൃതിഭിശ്രുതണ
 ഭവൈശ്വരാവൃതഃ

അയം സോമഃ അഭി പ്ര

സപ്തമ 2

— അഭിഗച്ഛതേവ

അർത്ഥം—ഏല്പാം കാണുന്ന ഇന്ദ്ര, ഭാര്യമാർ വെൺവസ്ത്രം കൊണ്ട് മുടുന്നപോലെ, പാൽ മുതലായ കൂട്ടുകളാൽ മുടിയ ഈ സോമം അവിടുത്തെ നേരെ ഒഴുകിത്തന്നെ വരട്ടേ.

8 തുവി¹ഗ്രീ¹വോ¹വപോ¹ദര
സ്സബാ¹ഹരന്ധ¹സോമ¹ദേ
ഇന്ദ്രോ¹വൃത്രാ¹ണി¹ജി¹പ്ലതേ

അന്വയം:—

തുവി-ഗ്രീവ:	— വിസ്തീർന്നുകന്ധര:
വപാ-ഉദര:	— പീവരോദര:
സു-ബാഹു:	ഇന്ദ്ര: — ശോഭനബാഹുസ്സ:
അന്ധസ:	മദേ വൃത്രാണി
ജിപ്ലതേ	— സോമസ്യ ഹർഷേസതി ശത്രു ജാതാനി ഹിനസ്തി

അർത്ഥം—പരന്ന കഴുത്തുള്ളവനും വലിയ വയറൊത്തവനും നല്ല കൈകളിയന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ, സോമപാനത്തിന്റെ ഹർഷത്തിലാണ് ശത്രുസമൂഹത്തെ കൊല്ലുന്നത്.

9 ഇന്ദ്രപ്രേ¹ഹി¹പുരസ്സാ
വിശ്വ¹സ്യേ¹ശാന¹ഓജ¹സാ
വൃത്രാ¹ണി¹വൃത്രഹ¹ഞ്ജ¹ഹി

അന്വയം:—

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ഇന്ദ്ര,	— വൃത്രഹന്തരിന്ദ്ര,
ഓജസാ വിശ്വസ്യ	
ഈശാന:	— സർവ്വസ്യ ജഗതസ്യാമീഭവൻ
ത്വം പുര: പ്ര ഇഹി	— അസ്സാകം പുരസ്സാൽ പ്രഗല്ഭ
വൃത്രാണി ജഹി	— ശത്രുജാതാനി വിനാശയ

അർത്ഥം—അല്ലയോ വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്ര, ബലത്താൽ ജഗത്തിന്ന മുഴുവൻ സ്വാമിയായി ഭവിച്ചു, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ തെളിഞ്ഞുവന്നാലും. ശത്രുക്കളുടെ നശിപ്പിച്ചാലും.

10 ദീ॒ഘ॑സ്തേ॒നസ്തവ॑ഃക॒ശാ

യേ॒നാപ॑സ്യ॒പ്രയ॑ച്ച॒സി

യജ॑മാനായസ്യ॒നാതേ

വ. 23

അന്വയം -

(ഘേ ഇദ്രു.) യേന

സ്യനാതേ യജമാനായ — സോമാഭിഷവഃകൃത്യതേ
തന്നെ

വസ്യ പ്ര-യച്ചസി — ധനം ദദാസി

തേ അഃകശാ — സൃണി, ആകർഷണസാധന
മായുധം.

ദീഘഃ അസ്ത — ആയതോ വേതു

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇദ്രു, യാതൊന്നിനാലവിടുന്ന് സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന് ധനം കൊടുക്കുന്നവോ, പിടിച്ചു വലിക്കുന്ന ആ തോട്ടി ദീഘമായി വേരിക്കട്ടെ. (അതായത് എത്ര അകലെയിരിക്കുന്ന ഉപാസകനെയും തന്നിലേയ്ക്കുകയ്ക്കിക്കൊണ്ടുപോകുന്ന നീളമുള്ളതാവാട്ടെ)

11 അ॒യന॑ഇ॒ദ്രുസോ॑ഽഽഽ

നി॒പു॒ത്രോ॒ഽഽഽധി॑ബ॒ഹി॒ഷി

ഏ॒കീ॑ഽഽഽസ്യ॒ദ്രവാ॑പി॒ബ

അന്വയം -

ഘേ ഇദ്രു, തേ അയം

സോമഃ — തപഭംഗം പുരോചത്തി സോമഃ

ബഹിഷി അധി

നി-പുത്രഃ — വേദ്യാമാന്വിഷ്ണുദേവേ ഞ്ഞാപവി
ത്രേണ ശോധിതഃ, താഭിഷവ
സംസ്കൃതഃ

ഇം അസ്യ ആ ഇഹി — ഇദാനിമിതം, സോമം,
പ്രതിപാദം

(ആഗത്യ സോമസ്ഥാനം)

ഭവ — ശീലേന്ദ്രഗച്ഛ
(തദനന്തരം തം) പിബ — പാനം കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി ഈ സോമം വേദിയിൽ വിരിച്ച ഭക്തിയിൽ ദശാപചിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട്, സംസ്കൃതമായിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ ഈ സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു വന്നാലും, വന്നിട്ട്, സോമസ്ഥാനത്തേക്ക് കതിച്ചാലും. പിന്നെ, അത് കടിച്ചാലും.

12 ശാചിഗോശാചിപുജനം

യംരണായതേസുതഃ

ആഖണ്ഡലപ്രഹൃയസേ

അന്വയം:-

ഹേ ശാചി-ഗോ,	
ശാചി-പുജനം,	— ശാചയഃ പ്ര
(ഖ്യാതാഗാവഃ, രശ്മയഃ, തായസ്യ, താദൃശഃ, പ്രഖ്യാത പുജന ഇന്ദ്ര,)	
തേ രണായ	— തവരമണായ, സുഖ ജനനായ
അയം സുതഃ	— സോമോഭിഷുതഃ
ഹേ ആഖണ്ഡല,	— ശത്രുണാമാഖണ്ഡയിതഃ,
(ത്വം) പ്ര ഹൃയസേ	— പ്രകൃഷ്ടാഭിസ്തതിഭിരാഹൃയസേ

അർത്ഥം.-പ്രഖ്യാതരശ്മികളോടുകൂടിയവനും പ്രശസ്തപുജനത്തോടുകൂടിയവനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ സന്തോഷത്തിനായിട്ടാണ് ഈ സോമം സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. ശത്രുക്കളെ മുഴക്കെ ഖണ്ഡിക്കുന്ന ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഉൽകൃഷ്ടസ്തതികളാൽ വിളിഞ്ഞുപെടുന്നു. (അതിനാൽ വന്നാലും.)

13 യസ്സേന്ദ്രേന്ദ്രഗവ്യചോനപാൽ

പ്രണപാൽകണ്ഡപായുഃ

ന്യസ്മിന്ദ്രഗവ്യമനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശ്രുങ്ഗവൃഷ:

നപാതി

— ശ്രുങ്ഗവൃഷാന്നാമകശ്ചിദ്രിഷി:
തസ്യചേദ്രസ്യായമേവ പുത്രതാം
പ്രാപ്തം, അതസ്സസ്യ പുത്ര,

തേ പ്ര-നപാതി,

കണ്യ-പായ്യ:

— പ്രകഷേണനപാതയിതാ,
രക്ഷിതാ, കണ്യപായ്യ: ക്രതു
വിശേഷ: (കണ്യൈ:
പീയതേസ്മിൻ സോമ:)

(ഏതൽ സംജ്ഞ:) യ:

അസ്മിൻ മന: ആ നി

ദേവ്യ

-- ക്രതുശ്ചി

— അഭിതോ വർത്തമാനാ: കണ്യ
പായിനാമന: ഋഷയ:,
പുരാ തിദധിരേ, സമൃദ്യ
വദേവത്യ ക്രതുമനസിതവന:

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ശ്രുങ്ഗവൃഷാപിന്റെ പുത്ര, (ശ്രുങ്ഗവൃഷാ
വെന്ന ഋഷിക്ക് ഇദ്ദേഹൻ പുത്രനായി ജനിച്ചു). ഇത്ര, യജമാന
നെ വിജ്ഞാത, രക്ഷിക്കുന്ന കണ്യപായ്യമെന്ന യാതൊരു യാഗ
വിശേഷം അവിടന്ന ദേവനായുണ്ടോ, ആ യാഗം സമീപം
വർത്തിച്ച കണ്യപായികളെന്ന് ഋഷികൾ പണ്ട് വേണ്ടപോ
ലെ അനുഷ്ഠിച്ച (കണ്യങ്ങളോടുകൂടി പാത്രങ്ങളോടുകൂടി
സോമം കടിയുപ്പെടുന്നത് കണ്യപായ്യം)

14 വാസ്തോഷ്ടതേയുവാസമൃണാം

സത്രം സോമ്യാനാം

ദ്രഥം സോമോത്താപനാംഗഗതിനാം

മിത്രോന്വീനാംസഖാം

അ 6 അ. 1 വ. 24

അന്വയം -

ഹേ വാസ്തോഃ പതേ,	— ഗൃഹപതേ,
സ്ഥൂണാ യുവാ	— ഗൃഹാധാരഭൂതസ്തംഭേമിരോ വേതു
സോമ്യാനാം	സോമസമ്പാദിനാമസ്മാകം
അംസത്രം	— അംസോപലക്ഷിതസ്യ കൃത്സ്നസ്യ ശരീരസ്യ ത്രായകം ബലം വേതു
(അപിച) ദ്രഹ്സഃ	— ദ്രവണശീലസോമോപേതസ്സൻ
ശശ്വതീനാം പുരാം	— ബഹവീനാമസുരപുരീണാം
ഭേതോ ഇന്ദ്രഃ	— പിദാരയിതാസഃ
മനീനാം സഖാ	— ഋഷീണാമസ്മാകം മിത്രഭൂതോ വേതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഗൃഹപതേ, ഗൃഹത്തിന്നുണ്ടായ തുണു് ഉറപ്പുററതാപട്ടെ ചുമലുറപ്പുടേയുള്ള ശരീരത്തിനു് മുഴുവൻ ബലമുണ്ടാവട്ടെ പിന്നെ ഒഴുകിവരുന്ന സോമത്തോടുകൂടിയ വനായി, കണക്കറ്റ അസുരപുരങ്ങൾ പിളക്കുന്ന ഇന്ദ്രൻ ഋഷിമാരായ നമുക്കു് പങ്ങാതിയാപട്ടെ

15 പുദാകസാനന്യജതോഗവേഷണ

ഏകസ്സന്നഭിഭൂയസഃ

ഭൃണീമശ്വനയത്തുജാപുരോഗു

ഭേദംസോമസ്യപീതയേ

വ 24

അന്വയം.-

പുദാക-സാനഃ	- പുദാകസ്സപ്തഃ, സതുപസാനഃ, സമുച്ഛിതഃ, ഉന്നതഗിരസ്തഃ
യജതഃ, ഗോ-ഏഷണഃ	- യചുപ്യഃ, ഗവാമേഷയിതാ,
ഏകഃ സൻ ഭൂയസഃ	- അഭി പ്രാപ ചിന്തേതു. അസഹായ ഏവ ചൈവൻ ഗതൃനാചിഭാവി
ഭൃണീം മശ്വഃ ഇന്ദ്രഃ	- ഭേണഗീലം വധാപി നം

സോമസ്യ പിതയേ
തുജാ ഗൃഭാ

— പാനാത്ഥം
— ക്ഷിപ്രഗാമിനാ ഗ്രഹണ
സാധനേന സ്തോത്രേണ
(സ്തോതാ) പുരഃ നയൽ — അസ്താകം പുരസ്താൽ നയതി,
പ്രാപയതി

അർത്ഥം.-പാമ്പു പോലെ തലയുയർത്തിയപനം യജിതൂ
പ്പെടേണ്ടവനും ഉപാസകർക്ക് പശുക്കളെ എത്തിക്കുന്നവനുമായ
ഇന്ദ്രൻ ഒരുകു വളരെ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നു ഭരണശീലനും
എങ്ങും വ്യാപിച്ചവനുമായ ഇന്ദ്രനെ സോമപാനത്തിനായി,
വേശമുററതും ഗ്രഹണസാധനവുമായ സ്തോത്രത്താൽ, സ്തോതാ
വ് നമ്മുടെ മുമ്പിലെത്തിക്കുന്നു

വശ്യം-25-26-27-28 ഉഷ്ണിക്വർഷ്വരഃ, അദിതിരശ്വിനാദിത്യാഃ
അഗ്നിസൃത്യാനിലാമരുതോ ദേവതാ

1 ഇദം ഹി നൃനമേഷാം.

സൃത്യം ഭിക്ഷേതമർത്യഃ

ആദിത്യാനാമപുവ്യം സവിമനി

അനവധം -

ഇദം ഹി നൃനം.

ആദിത്യാനാം ഏഷാം.

സവിമനി മർത്യഃ

അപുവ്യം സൃത്യം ഭിക്ഷേതം

— ഇദാനി.ഖലപശ്യം
— അദിത്യേ പുത്രാണാം
മിത്രാദിനാം ദേവാനാം
— പ്രേരണേ സതിമനുഷ്യഃ,
സ്തോതാ
— അദിനവം, സുഖകരം ധനം
യാചേത, ന കാലാന്തരേ

അർത്ഥം.-ഇപ്പോഴാണല്ലോ നിശ്ചയമായും അദിതിപുത്ര
നായ മിത്രാദി ദേവന്മാരുടെ പ്രേരണ (ആനുകൂല്യം) ഇരി
യ്ക്കേ മനുഷ്യനായ സ്തോതാവ് അപൂർവ്വമായ, അദിനവമായ,
സുഖകരമായ ധനം യാചിപ്പോണ്ടത് മറ്റൊരു കാലത്തല്ല

2 അന¹വാ¹ന്നോ¹ഹൃ¹ഷാ¹

പ¹ന¹മാ¹ആ¹ഭി¹ത്യാ¹നാ¹

അ¹ഭ¹ബ്ബാ¹സ്സ¹ന്തി¹പാ¹യ¹വ¹സ്സ¹ഗേ¹വ്യ¹ഃ

അന്വയം:—

ഹൃഷാ, ആഭിത്യാനാ.

പനമാ: — പനമാനഃ, മാഗ്നാഃ

അനവാണഃ — അപ്രത്യതാഃ,
പരൈരപ്രതിഗതാഃ

അഭബ്ബാഃ സന്തി — അഹിംസിതാശ്ച ഭവന്തി

ഹി പായവഃ — യസ്മാദേവം തസ്മാൽ
പാലയിതാരസ്തേമാഗ്നാഃ

സുഗേവ്യഃ — സുഗമേ, സുഖേവിഷയേ
വൽകാ ഭവന്തു

അർത്ഥം.—ഈ അഭിതി പുത്രന്മാരുടെ മാഗ്നങ്ങൾ എതിരറ വയം കേടേല്പിയില്ലപ്പെടാത്തവയുമാകുന്നു. അപ്രകാരമാകയാൽ രക്ഷകങ്ങളായ ആ മാഗ്നങ്ങൾ സുഖവൽകങ്ങളായി ഭവിക്കട്ടെ

3 തൽ¹സു¹ന¹സ്സ¹വി¹താ¹ഭോ¹

വ¹ൽ¹ന്നോ¹മി¹ത്രോ¹അ¹ര്യ¹മാ

ശ¹ന്മ¹യ¹ച¹ന്ത¹സ¹പ്ര¹മോ¹യ¹ഭീ¹മ¹ഹേ

അന്വയം:—

സവിതാ ഭഗഃ വരണഃ

മിത്രഃ അര്യമാ

യൻ ഈമഹേ — യാചാമഹേ

സ-പ്രഥഃ തൽ ശക്ത — സമൃതഃ പുഥ, വിസ്തീർണ്ണം
സുഖം

നഃ സ യചന്ത — സുഷു ഭദന്തു

അർത്ഥം.—സവിതാവു്, ഭഗൻ, വരണൻ, മിത്രൻ, അര്യ ഭാവു് എന്നീ ദേവന്മാർ, യാതൊന്നു് ഞങ്ങൾ യാചിക്കുന്ന

വോ, എമ്പാടും വിസ്തീർന്നുമായ ആ സുഖം, മംഗളം ബാഹ്യഭാഷാ
തന്നതുള്ളത്

4 ദേവേഭിദ്യേവ്യഭിതേ

രിഷ്യമ്മേന്നാഗഹി

സുൽസുരിഭിഃപുരുപ്രിയേസുഗമഭിഃ

അന്വയം -

ഹേ ദേവി,

അരിഷ്യ-മ്മേൻ

— ഭാനാദിഗുണയുക്തേ
അഹിംസിതഭരണേ

ഹേ പുരുപ്രിയേ,

അഭിതേ,

സുരി-ഭിഃ, സുഗമ-ഭിഃ

ദേവേഭിഃ

— ബഹുഭിഃ പ്രിയമാണേ, അഭിതേ

— പ്രാപ്തൈഃ, സുസുഖൈര
അഭിതൈഃ പുരുഷസ്താലം

സുൽ ആ ഗഹി

— ഗോണഃ യഥാ തഥാ ഗച്ഛ

നന്മം.-ഭാനാദിഗുണങ്ങളൊന്നുപട്ടം കേടറു ഭരിക്കുന്നവ
ളും പലരാലും പ്രിയമാണുമായ അഭിതേ, വിജ്ഞാനാൽ
സർവസുഖയുക്തരും സ്വന്തം പുത്രന്മാരായ ദേവന്മാരോടു കൂടി
ഗോണേമാംവണ്ണം വന്നാലും

5 തേഹിപുത്രാസോഅഭിതേ

വ്വിദിദേക്ഷാംസി യോതവേ

അഹോവിദിദേക്ഷക്തോനേഗന്ഃ

വ 25

അന്വയം -

അഭിതേ പുത്രാഃ

തേ ഹി

ദേക്ഷാംസി യോതവേ

വിദി

— പുത്രാഃ വലു മിത്രാദയോ ദേവാഃ

— ദേവ്യുണ്ണി, രാക്ഷസാദിനി
പൃഥക്കർത്തം ജാനന്തി

7 ഉതസ്യാനോദിവാമതി

രദിതിരൂത്യാഗമൽ

സാശംതാതിമയസ്തരപത്രിധഃ

അന്വയം -

ഉത സ്യാ മതിഃ അദിതിഃ — അപിചസാസ്തോതവ്യാദിതിഃ
ഉത്യാദിവാ നഃ ആ
ഗമൽ — രക്ഷണേന സഹ അഹന്യസ്മാ
നാഗച്ഛതു

(ആഗത്യ ച) സാ

ശം-താതി മയഃ കരൽ — ശാന്തികരം സുഖം കരോതു
ത്രിധഃ അപ — ബാധകാഞ്ചരത്വനപഗമയതു

അർത്ഥം.—പിന്നെ, ആ സ്തുത്യയായ അദിതി രക്ഷണത്തോടു കൂടി പകൽ നമ്മളെ പ്രാപിക്കട്ടെ വന്നിട്ടുവിടുന്നു, ശാന്തി കരമായ സുഖമുണ്ടാകട്ടെ ബാധകന്മാരായ ശത്രുക്കളെ അകറ്റട്ടെ

8 ഉതത്യാദൈവ്യാഭിഷജാ

ശന്നഃകരതോഅശ്വിനാ

യ്യായാതാമിതോരപോഅപത്രിധഃ

അന്വയം -

ഉത ത്യാ ദൈവ്യാ — അപിച ത്വേ. പ്രസിദ്ധേ,
ഭേവേഷു ഭവേ
ഭിഷജാ അശ്വിനാ — ചികിത്സകാവശ്വിനേ
നഃ ശം കരതഃ — അസ്തോകം രോഗാണാം ശമനം
കരുതാം
ഇതഃ രപഃ യ്യായാതാം — അസ്തുതഃ പാപം പൃഥക്
കര്യാതാം
ത്രിധഃ അപ — ഫിംസകാഞ്ചരത്വനപ
ഗമയതാം

അർത്ഥം:-ഇതു കൂടാതെ, പ്രസിദ്ധനാരു. ദേവന്മാരിൽപ്പെട്ട വൈദ്യന്മാരുമായ അശ്വികൾ നമുക്ക് രോഗശമനം വരുത്തട്ടെ. നമ്മളിൽനിന്ന് പാപമകറട്ടെ. (പാപമാണല്ലോ രോഗ കാരണം) ഹിംസകരായ ശത്രുക്കളെ പുറംതള്ളട്ടെ.

9 ശമനിരഗ്നിഭിഃകര

കുന്തപതുസൂര്യഃ

ശംവാതോവാതപരപാശപത്രിധഃ

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ അഗ്നി-ഭിഃ	— വിഭിന്നൈശ്ശാപത്യാദിഭിഃ
ശം കരൽ	— അസ്മാകം സുഖം കരോതു
സൂര്യഃ നഃ ശം തപതു	— സർവ്വപ്രേരക ആദിത്യഃ സുഖം യഥാ തഥാ പ്രദീപ്യതാം
വാതഃ അപാഃ	— വായുശ്ചാ പാപസ്സൻ
ശം വാതു	— സുഖം യഥാ തഥാ നവത്ത്താം
ത്രിധഃ അപ	— തേ ദേവാഃ ബാധകാഞ്ചരത്സുന പഗമയന്തു

അർത്ഥം:-അഗ്നിദേവൻ ശാപപത്യാദികളായ മറ്റു അഗ്നി കളോടു കൂടി നമുക്കു സുഖമുണ്ടാക്കട്ടെ. സർവ്വപ്രേരകനായ ആദിത്യൻ സുഖമാംവണ്ണം പ്രകാശിക്കട്ടെ. വായു അപാപനായി, അദ്രോഹനായി സുഖമായി വീശട്ടെ. ആ ദേവന്മാർ ദ്രോഹികളായ ശത്രുക്കളെ അകറട്ടെ.

10 അപാകീവാമപത്രിധ

മപസേധതദുജ്ജ്വതി.

ആദിത്യാസോയുധോതനാനോഅംഹസഃ

വ 26

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യാസഃ	— ആദിത്യാ, അഭിതേഃ പുത്രാഃ,
അമീവാം അപ സേധത	— രോഗമസുത്തോപഗമയത

- സ്രിയം അപ — അപസേധകം ശത്രുഞ്ചാപ
ഗമയത
- ദുഃമതിം അപ — അസ്മാകം ദുഃഖസ്യമന്നാര
മപസേധത
- നഃ അഹസഃ യയോതന — പാപാൽ പൃഥക് കരുത

അർത്ഥം.—അല്പയോ അഭിതിപുത്രന്മാരേ, ദേവന്മാരേ, നോ ഗുണെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നകറ്റിയാലും. വധശീലനായ ശത്രു വെ അകറ്റിയാലും. ഞങ്ങളെ കഷ്ടപ്പാടു വരുത്താനാലോ ചിക്കുന്നവനെ അകറ്റിയാലും. ഞങ്ങളെ പാപത്തിൽ നിന്ന് വേർപെടുത്തിയാലും.

11 യയോതാശ്ചമസ്മാ

ആഭിത്യാസഉതാമതിം

ഋഗ്വേദം ഭാഷ്യം കൃണതവിശ്വവേദസഃ

അന്വയം:—

ഹേ വിശ്വ-വേദസഃ.

ആഭിത്യാസഃ, — സർവ്വജ്ഞാ അഭിതിപുത്രാഃ

ശതം അസ്മൽ ആ

യയോത

— ഹിംസകമസ്മത്തഃ പൃഥക് കരുത

ഉത അമതിം.

— അപി ച ദുർബ്ബുദ്ധിം പൃഥക് കരുത

ഭേഷഃ ഋഗ്വേദം കൃണത

— ഭേഷ്യൻ, ശത്രുൻ പൃഥക് കരുത, അസ്മത്തോവിയോ ജയത

അർത്ഥം.—സർവ്വജ്ഞന്മാരായ അഭിതിപുത്രന്മാരേ, ദ്രോഹിയെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നകറ്റിയാലും. ദുർബ്ബുദ്ധിയെയുമകറ്റിയാലും. ശത്രുക്കളെ ഞങ്ങളിൽ നിന്ന് വിടുത്തിയാലും.

12 തത്സുനശ്ചയച്ചതാ

ഭിത്യായനുരോചതി

ഏകസ്വന്തത്വീദേനസസ്പദാനവഃ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ഭാനവഃ,

ആദിത്യാഃ, — ശോഭനഭാനോ അദിതിപുത്രാഃ

(യുഷ്മദീയം) യൽ

ഏനസ്വന്തം ചിൽ — പാപിനമപിസ്തോതാരം

ഏനസഃ മുരോചതി — പാപാൽ മോചയതി

തൽ ശമ്ന നഃ സു യച്ഛത — സുഖമസൃഭ്യം സുഷഭത്ത

അർത്ഥം-ശോഭനഭാനനായ അദിതിപുത്രന്മാരേ, നിങ്ങളുടേതായ യാതൊന്നു പാപിയായ സ്തോതാവിനേക്കുടി പാപത്തിൽ നിന്നു വിടുത്തുനടവാ, ആ സുഖം ഞങ്ങൾക്കു നന്നായി തന്നതളിയാലും. (പാപത്തിൽ നിന്നു മോചിപ്പിച്ചു കൊടുക്കുന്ന സുഖം)

13 യോനഃകശ്ചിദ്രിരീക്ഷതി

രക്ഷസ്തേനമർത്യഃ -

സൈന്ധവ് ഏവൈരിരിഷീഷ്യയുജ്ജനഃ

അന്വയം:-

യഃ കഃ ചിൽ നഃ മർത്യഃ — അസ്സാൻ

രക്ഷഃ-ത്രേന രിരീക്ഷതി രക്ഷോഭാവേന

പിശാചാദ്യാത്മനാ

ജിഹ്വിംസിഷതി

സഃ സൈവഃ ഏവൈഃ — ആത്മീയൈരേവ ചേഷ്ടിതൈഃ

രിരിഷീഷ്യ — ഹിംസിതോ ഭൂയാൽ

(സഃ) ജനഃ യഃ — അപഗമനശീലോഭേന

അർത്ഥം-ഏതൊരു മനുഷ്യൻ രാക്ഷസഭാവത്തിൽ പിശാചരൂപത്തിൽ, നമ്മെ ഹിംസിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവൻ സ്വന്തം ചേഷ്ടിതങ്ങളാൽ ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ. ആ ആൾ സ്വയം അകലെ പോകുന്നവനാവട്ടെ.

14 സമിത്തമംഗമസ്തവ

ദൃഗ്ഗംസംമർത്യംരിപം

യോഅസുത്രാഹ്ണാവാളപദ്യഃ

അന്വയം:-

യഃ അസു-ത്രാ	— അസ്മാസു, അസ്മാവിഷയേഷു
ദൃ-ഹ്ണാവാൻ ഉപ	— ദൃഷ്ടവനനവാൻ ഉപനാതനേ
(യഃ) ദ്വയഃ	— ദ്വയാവി, ദ്വാഭ്യം പ്രകാരാഭ്യം യുക്തം, കപടോപേതി
ദൃ-ഗംസം റിപം	— ദൃശ്യം ശത്വം
നം മർത്യം ഇരി	— മനുഷ്യമേവ
അലം സം അശ്വപരി	— പാപം സമൃദ്ധി വ്യാപ്നോതു

അർഥം.-ഏവൻ ഞങ്ങളിൽ, ഞങ്ങളെപ്പുംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങളിൽ, കൂറദ്രോഹിയാവുന്നവോ, ഏവൻ വാക്കൊന്നും പ്രവൃത്തി മറ്റൊന്നുമായി കപടനാമനവോ, ദൃഷ്ടിയും ശത്രുവുമായ ആ മനുഷ്യനെത്തന്നെ പാപംകൂടക്കെ ബാധിച്ചിട്ടു

15 പാകത്രാസ്ഥനഭോ

ഏതീസുജാനീമമർത്യം

ഉപദ്വയഞ്ചാദ്വയഞ്ചവസ്വഃ

വ 27

അന്വയം:-

ഹേ വസവഃ, ദേവഃ	— വാസവിതാര അഭിതിപുത്രാഃ
(യുയം) പാക-ത്രാ സ്ഥന	— പാകേഷു, വിപകഭജനേഷു സ്തോത്രേഷു ചേത
(യത ഏവമതഃ) ഏതീ-സു	— സ്വകീയേഷു ഹൃദയേഷു
ദ്വയം ച അദ്വയം ച	— കപടിനം കാപട്യരഹിതഞ്ച
മർത്യം ഉപ ജാനീഥ	— ഉപേത്യ അപഗച്ഛഥ

അർഥം.-ഏവനേയും അതാതിടത്തു വസിച്ചിരുന്ന അഭിതിപുത്രന്മാരേ, നിങ്ങൾ അഭിവൃക്കുണ്ടാക്കുന്ന സ്തോതാക്കളിൽ ചെല്ലുന്ന (വികേതികുണ്ടാത്തവരെങ്കിലും ഭക്തി ടിയറ ?

ചെല്ലുന്നു.) അക്കാരണത്താൽ സ്വന്തം ഹൃദയങ്ങളിൽ കപടം
 ചെച്ചുപുലർത്തുന്നവനെയും കപടമില്ലാത്തവനെയും അടുത്തറി-
 യുന്നു.

16 ആശം¹പ¹വൃ¹താനാ

മോതാപാംവൃണീമഹേ

ദ്യാവാക്ഷാമാരേഅസു¹ദ്രു¹പ¹സ്തുതം

അന്വയം:—

(ഹേ ദേവോഃ,) പ¹വൃ¹താനാം

ഉത അപാം

— മോലാനാമപിപോദകാനാം

ശം ആ വൃണീമഹേ

— സുഖമാഭിമുഖ്യേന സംജാമഹേ

ഹേ ദ്യാവാക്ഷാമാ,

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ,

രപഃ അസുതേ ആരേ ആ

കൃതം

— സമന്താൽ പാപമസുത്തോ

വിപ്രകൃഷ്ടദേശേകതം.

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, മോലങ്ങളുടെയും ജലങ്ങ-
 ുടെയും സുഖം ഞങ്ങൾ നേരിട്ടു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. അല്ലയോ
 ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ, പാപം ഞങ്ങളിൽനിന്നു, തീരെ അക-
 ലത്തിലാക്കിയാലും.

17 തേനോ¹ഭദ്രേണശം¹ണാ

യുഷാക¹ന്നാവാ¹വസവഃ

അതിവിശ്വാ¹നിദതി¹താപി¹പർത്തന

അന്വയം:—

ഹേ വസവഃ,

— വാസയിതാര ആദിത്യഃ,

തേ (യുയം) ഭദ്രേണ

ശംണാ

— ശോഭനേന സുഖേന

യുഷാകം നാവാ നഃ

— അസ്മാൻ

വിശ്വാ¹നിദ-¹ഇതാ

— സത്യാ¹ണി ദുർഗ്ഗ¹മനാനി

അതി പിപർത്തന

— അതിചിപൃത, പാരയ

അർത്ഥം.-ഏകദേശം അതാതിടത്തു വസിക്കുന്ന അഭി
തിപത്രന്മാരേ, മുൻപത്തെ ഗുണങ്ങളൊക്കെ നിങ്ങൾ മംഗളക
രമായ സഖരണാഭൂതി നിങ്ങളുടെ തോണിയാടി ഞങ്ങളെ
ഭൂമിത്തടംകക്കരെ കടത്തിയാലും.

18 തുചേതനായതർസുനോ

ദ്രാഘിയത്ത്വജീവസേ

ആദിത്യാസസ്തമഹസക്തേനോതന

അന്വയം -

ഹേ സു-മഹസ:

ആദിത്യാസ:	— ശോഭനതേജസ്വാ: ആദിത്യാ:
ന: തുചേ തനായ	— അസ്താക: പുത്രായ പൊത്രായ ച
ജീവസേ ദ്രാഘിയ:	
തൽ ആയ:	— ജീവനായ ദീർഘതമ: പ്രസിദ്ധ:
	ജീവിതം
സ ക്തേനോതന	— സുഷു കരുത

അർത്ഥം.-അല്പമോ ശോഭനതേജസ്വാൻ അഭിതിപത്രന്മാരേ,
ഞങ്ങളുടെ പുത്രനും പൗത്രനും ജീവനത്തിന്നു സദീർഘമായ
ആയുസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

19 യജ്ഞോഹിജോദ്ധോജ്ഞന

ആദിത്യാഅസ്തിജ്ഞത

യുഷ്മജ്ഞോഅപിഷുസിസജാത്യേ

അന്വയം -

ഹേ ആദിത്യാ:, ഹിള:	— ഗന്ധവ്യ: പ്രാപ്തവ്യ:
	അസ്താഭിരനുഷ്ഠിത:
യജ്ഞ: വ: അന്തര:	
അസ്തി	— യുഷ്മാകമന്തികേ വന്തമാനോ
	വേതി

അ. 6 അ. 1 വ. 28

(അതോസ്താൻ) മൂളത — സുഖയത
 വ: സ-ജാതേയ — സജാതത്വേ, ബാസവേ
 വർത്തമാനാവയം
 യുഷ്ണ ഇൻ അപി സൂസി — യുഷ്ണാസ്വേവ സർവ്വഭാ
 വാമോപി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഭിതിപത്രന്മാരേ, അനുഷ്ഠിക്കപ്പെ
 ടേണ്ടതും ഞങ്ങളാൽ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടതുമായ യജ്ഞം നിങ്ങളു
 ടെ അടുക്കൽ തന്നെയാണ്. അതിനാൽ ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പി
 ച്ചാലും. നിങ്ങളുടെ ബന്ധുത്വത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ
 എന്നും നിങ്ങളിൽത്തന്നെ നിലക്കൊള്ളുന്നു.

20 ബൃഹദ്രഥംമതാഃ

ദേവം ത്രാതാരമശ്വിനാ

മിത്രമീമഹേവരണംസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

മതാഃ ത്രാതാരം ദേവം — പാലയിതാരമിന്ദ്രം

അശ്വിനാ, മിത്രം,

വരണം

— അശ്വിനൗ മിത്രം വരണഞ്ച

ബൃഹൽ വരണം

— ശീതാതപാദി നിവാരകം

പ്രൗഢം ഗൃഹം

സ്വസ്തയേ ഹുമഹേ

— അവിനാശായ യാചാമഹേ

അർത്ഥം:-മതന്തുകാളുടെ പാലകനായ ഇന്ദ്രനോടും അശ്വി
 കളോടും മിത്രനോടും വരണനോടും, തണുപ്പും ചൂടും തടുക്കുന്ന,
 ഉറപ്പുറം ഗൃഹം ക്ഷേമത്തിനായി യാചിക്കുന്നു.

21 അനേഹോമിത്രാര്യമ

ന്യവദാതണശംസ്യം

ത്രിവക്ത്രമന്തരോയനനശ്ചമുട്ടി:

അന്വയം:-

ഹേ മിത്ര. അര്യമൻ,	
വരണ, മരുതഃ,	— തേ സപ്രേയ്യം.
അനേഹഃ, ധൃ-വൽ	— അഹിംസിതഃ, നൃഭിഃ പുത്രാദിഭിരപേതം.
ശംസ്യം, ത്രി-വക്രം.	— സ്തൂത്യം, ശിതാനലവാതാനാം, നിവാരകം.
ഛർദ്ദിഃ നഃ യന്ത	— ഗൃഹമസൂഭ്യം യച്ചത, ദത്ത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്ര, അര്യമാവേ, വരണ, മരുതതുക്കളേ, നിങ്ങളെല്ലാം കേടററതും പുത്രാദികളോടു പേർന്നതും സ്തൂത്യവും തണുപ്പും ചൂടും കാര്യം പരിഹരിക്കുന്നതുമായ ഗൃഹം ഞങ്ങൾക്കു് തന്നതളിയാലും.

22 യേപിചിതൃത്യബന്ധ

ആദിത്യോമൻവസുസി

പ്രസൂനആയുജജീവസേതിരേതേന

വ 28

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യഃ, യേ	
പിൻ മന്വഃ	— യേ ച വയഃ മനഷ്യാഃ
ഹി ഉത്യ-ബന്ധഃ	
സുസി	— യസ്മാൽഭൂത്യോബ്ധസ്യഭൂതഃ, പ്രത്യാസന്നമരണാവോമഃ, അതോഹേതോസ്തേഷാം.
നഃ ജീവസേ	— അസ്മാകം ജീവനായ, ചിരകാലാവസ്ഥാനായ
ആയഃ സു പ്ര തിരേതേന	— ജീവിതം ശോഭനം പ്രവചയത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ആദിത്യന്മാരേ, മനഷ്യരായ ഞങ്ങളേവർ മരണത്തിന്നു ബന്ധക്കൂളാണോ, ഐച്ഛാഴ്യാസന്നമരണന്മാരാണോ, അക്കാലത്താൽ ആ ഞങ്ങൾക്കു് ചിരകാല ജീവനത്തിനായി ആയസ്സു് വേണ്ടപോലെ വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും.

വക്രം-29 മുതൽ 35 കൂടി-കാണാം: സോഭനി: ജ്ഞി: വിഷമാകകപ്, സമാസതോബുഹതി, ചിപഭാവിരാ, ള്ളിക്, പഞ്ക്തയശ്ചന്ദാംസി-ഭഗ്നി: ആദിത്യാ: പൌരകഥ്സ്യസ്രസഭസ്യഭേവതാ.

1 തങ്ഗുൽയാസ്സണ്ണരം

ഭേവാസോഭേവമരതിന്ധനപിരേ

ഭേവത്രാഹവ്യമോഹിരേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാ:,) സ്വ:-നരം

തം ഗുൽയ	— സ്വഗ്ഗംപ്രതി ഹവിഷാം നേതാരം പ്രസിദ്ധമഗ്നിം സ്തൂഹി
ഭേവാസ: ഭേവ:	— ഭേവാ:, ജ്ഞിഭ: ഭേവം
അരതിം ധനപിരേ	— സ്തൂതിഭിദ്ധന്വന്തി, ഗച്ഛന്തി
(പ്രാപ്യ) ഭേവ-ത്രാ	
ഹവ്യം ആ ഊഹിരേ	— ഭേവാൻ ഹവീരഭിപ്രാപയന്തി (ചിതീയാത്മേത്രാപ്രത്യയ:)

അർത്ഥം-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, സ്വഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു ഹവിസ്സേന്ദ്രുന്ന പ്രസിദ്ധനായ അഗ്നിയെ സ്തൂതിക്കുക. സ്തൂതിപരരായ ജ്ഞികൾക്കു ഭേവനായ സ്വാമിയെ (അഗ്നിയെ) സ്തോത്രാദികളാലാണ് പ്രാപിക്കുന്നത്. പ്രാപിച്ചിട്ട് (സ്തൂതികളാൽ പ്രീതനായിട്ടവിടന്ന്) ഭേവന്മാർക്ക് ഹവീസ്സേന്ദ്രത്തിക്കുന്നു.

2 വിഭൂതരാതിവിപ്രചിത്രശോചിഷ

മഗ്നിമീളിഷായന്തും

അസ്യമേധസ്യസോമ്യസ്യസോഭനേ

പ്രേമധാരായപുന്ധു

അന്വയം -

(ഋഷിരാത്മാനം സംബോധ്യസ്തന്തേ പ്രേരയതി)

ഹേ വിപ്ര, സോഭരേ — മേധാവിൻ, ഏതൽ സംജ്ഞ
ഋഷേ,

അധാരായ വിഭൃത-രാതി. യാഗായ പ്രഭൃതഭാനം

ചിത്ര-ഗോചിഷം — വിചിത്രഭീഷികം

സോമസ്യ അസ്യ

മേധസ്യ യത്തരം. — സോമസാധ്യസ്യ യജ്ഞസ്യ
നിയന്താരം.

പുവ്യം ഇം അഗ്നി. — ചിരന്തനമിമഗ്നി.

പ്ര ഇളിഷ്വ — പ്രകലേണ സ്തപി

അർത്ഥം-(ഋഷിരാത്മാനം സംബോധനം ചെയ്ത് സ്തുതിക്കു പ്രേ
രിപ്പിക്കുന്നു) അല്ലയോ മേധാവിയാ യ സോഭരേ, യാഗ
ത്തിന്നായി, മഹത്തായ ഭാനത്തോടു കൂടിയവനും വിചിത്ര
പ്രകാശനും സോമം കൊണ്ടു സാധ്യമായ ഈ യജ്ഞത്തിന്റെ
നിയന്താവും പുരാതനനുമായ ഈ അഗ്നിയെ വേണ്ടപോലെ
സ്തുതിക്കുക

3 യജിഷ്വാന്വാപവൃമഹേ

വേദന്ദ്രവത്രാഹോതാരമർത്യം

അസ്യ യജ്ഞസ്യ സൂക്തം

അന്വയം -

(ഹേ അഗ്നേ,) വേദ-ത്രാ

വേദം.

— വേദവേഷ്യ മദ്ധ്യേ അതിശയേന
ഭീപ്യമാനം

ഹോതാരം, അമർത്യം. — വേദാന്താമാഹ്യാന്താരം,
അവിനാശം.

അസ്യ യജ്ഞസ്യ

സൂക്തം.

— സുഷുകത്താരം

യജിഷ്വന്വാപവൃമഹേ — യജ്ഞം സ്വപ്നം വൃണിമഹേ,
സംഭോമഹേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്രേ, ദേവന്മാർക്കിടയിൽ അതിവ
തേജസ്വിയും അപരെ വിളിക്കുന്നവനും വിനാശമില്ലാത്തവ
നും ഈ യജ്ഞത്തിന് നല്ലപോലെ കർത്താവും ഏറ്റവും യ
ജിക്കപ്പെടേണ്ടവനുമായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ വരിക്കുന്നു,
ഭജിക്കുന്നു.

4 ഉജ്ജ്വാ¹നപാതം²സുഗം³സുദീ⁴ദീതി⁵
മഗ്നി⁶ശ്രേഷ്ഠശോചിഷം⁷
സനോ⁸മിത്രസ്യ⁹വരണസ്യ¹⁰സോ¹¹അപാ¹²
മാസു¹³ക്തം¹⁴യക്ഷതേ¹⁵ദീവി¹⁶

അന്വയം:—

ഉജ്ജ്വാ നപാതം — അന്നസ്യ ചതുർത്ഥം നപ്താരം
(ഹവീരന്നേനാപഃ, അദ്ഭിരോഷധിവനസ്സതയഃ തേഭ്യോ
ജാതഃ,)

സു-ഭഗം, സു-ദീദീതിം — ശോഭനേധനം, സുഷ്ണ
ദീപയിതാരം.

ശ്രേഷ്ഠ-ശോചിഷം

അഗ്നിം — പ്രശസ്തതമതേജസ്സും തം സ്തൈരമി

സഃ നഃ ദീവി — അസ്മദർത്ഥം ദൃലോകേ

മിത്രസ്യ വരണസ്യ സുക്തം — സുഖം

ആ യക്ഷതേ — അഭിലക്ഷ്യ യജത്ര

(തഥാ) സഃ അപാഃ — സുസ്തമഭിയജത്ര

അർത്ഥം.—അന്നത്തിന്റെ നാലാം തലമുറ മകനും (ഹവീര
ന്നത്തിൽ നിന്ന് മഴ, മഴയിൽനിന്ന് സസ്യവൃക്ഷാദികൾ,
അവയിൽനിന്നഗ്നി,) ശോഭനേധനനും നന്നായി എല്ലാം പ്രകാ
ശിപ്പിക്കുന്നവനും ഏറ്റവും പ്രശസ്തനായ തേജസ്സ് സ്വയമൊ
ത്തവനമായ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്ന അവിടുന്ന് നമുക്കുപേണ്ടി
ദൃലോകത്തിലുള്ള മിത്രന്റെയും വരണന്റെയും സുഖത്തെ
ഉദ്ദേശിച്ച് യജിക്കട്ടെ. അതുപോലെ നലങ്ങളുടെ സുഖത്തെ
ഉദ്ദേശിച്ചു യജിക്കട്ടെ.

5 യസ്സമിധായതഹുതി

യോവേദേനദോശമരേതാഅഗ്നയേ

യോനമസാസധാരഃ

വ. 29

അന്വയം:-

യഃ മരന്തഃ സം-ഇധാ	— പലാശാദിനേയമേന
അഗ്നയേ ദോശ	— അഗ്നൃതം പരിചരതി
യഃ ആ-ഹുതി	— ആഹുതം, ആഭ്യാദിസാധ്യയാ പരിചരതി
യഃ വേദേന	— വേദാധ്യയന്നേന, ബ്രഹ്മയജ്ഞേന പരിചരതി
യഃ സ-അധാരഃ	— ശോഭനാധാരേണ, ജ്യോതിഷ്യാമാദിനായക്തസ്സൻ
നമസാ	— ചതപുരോധാശാദിനാന്നേന പരിചരതി

അർത്ഥം.-ഏവൻ പിലാശു മുതലായ ചമതയാൽ അഗ്നി യെ പരിചരിക്കുന്നുവോ, ഏവൻ നൈ മുതലായ ആഹുതി യാൽ പരിചരിക്കുന്നുവോ, ഏവൻ വേദാധ്യയനംകൊണ്ട് സ്വാധ്യായമെന്ന ബ്രഹ്മയജ്ഞം കൊണ്ട്, പരിചരിക്കുന്നു വോ, ഏവൻ നല്ല യജ്ഞവാനായി, ജ്യോതിഷ്യാമാദികൾ യക്തനായി ചതപുരോധാശാദിഹവിസ്സാൽ പരിചരിക്കു ന്നുവോ,

6 തസ്യേദ്യുനോരഹയന്തആശവ

സ്യുദ്യുക്തിതമംയശഃ

നതമഹോദേവകൃതംകൃത്യന

നമർത്ത്യകൃതന്നശൽ

അന്വയം:-

തസ്യ ഇൽ

ആശവഃ അച്ഛന്തഃ

രഹയന്തേ

— തസ്യേവ

— വ്യാപനശിലാ അശ്വാ വേഗം കച്ഛന്തി, ശത്രുൻ പ്രസഹന്തേ

ദൃഷ്ടി-തമഃ യശഃ തസ്യ — ദീപ്തിമത്തമാകീർത്തിശ്ചതസ്യ
വേതി

(അപിച) ദേവ-കൃതം

അംഹഃ — ദേവൈഃകൃതം പാപം

കതഃ ചന തം ന നശൽ — കസ്താദപിതന്ന പ്രാപ്തോതി

ന മർത്യ-കൃതം — മർത്യൈഃ കൃതഞ്ച പാപം ന
പ്രാപ്തോതി

അർത്ഥം-അവന്റെ വ്യാപനശീലമുറ കതിരകൾ കതി
ക്കുന്നു, ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നു. ഏറ്റവും മീന്നുന്ന കീർത്തി
അവന്നുണ്ടാവുന്നു. കൂടാതെ ദേവന്മാരാൽ ഏല്പിക്കപ്പെട്ട (ആ
ധിദൈവികമായ) പാപം എങ്ങുനിന്നും അവനെ പ്രാപിക്ക
ുന്നില്ല. മനുഷ്യനാൽ ഏല്പിക്കപ്പെട്ട (ആധിഭൗതികമായ)
പാപവും പ്രാപിക്കുന്നില്ല. (യുഗകം)

7 സ്വഗന്ധോവോഽഗ്നിഃ

സ്വാമസ്മനോസഹസ്രൗർജ്ജംപതേ

സുവീരസ്വാമസ്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ സഹസ്രഃ സ്മനോ,

ഊർജ്ജം പതേ — ബലസ്യപത്ര, ഹവീരന്നാനാം
സ്വാമിൻ,

വഃ അഗ്നി-ഃ — തവാവയവഭ്രൈശ്ചാഹ്വതയാ
ദീഭിഃ (വചനവ്യത്യയഃ)

(വയം) സ-അഗ്നയഃ

സ്വാമ — ശോഭനാഗ്നികാ ഭവേമ

സു-വീരഃ ത്വം അസ്യ-ഃ — സുവീരൈരിതരൈരഗ്നിഃ
അപേതസ്ത്വം അസ്മാൻ കാമയ
മാനോഭവ

ഗ്നിയുക്തന്മാരാകാമു. സുവീരന്മാരായ മഹാഗ്നികളോടുളളിയ
അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനായാലും.

8 പ്രശംസമാനോജ്ഞിമിന്നമിത്രിയോ

ഗ്നീരഥോനവേഷ്യഃ

ത്വേഷേമാസോഅപിസന്തിസാധവ

സ്വപരാജാരയിണാം

അന്വയം:-

പ്ര-ശംസമാനഃ

— പ്രശസ്തമാനഃ

അഗ്നിഃ അതിമിഃ ന

മിത്രിയഃ

— അതിമിരിവമിത്രാണാം,
സ്നോത്വണാം ഹിതോ ഭവതി

രഥഃ ന വേഷ്യഃ

— രഥ ഇവാഭീഷ്ട ഫലസാധനേന
ലഭനീയഃ, ജ്ഞാത്വപ്യഃ

(ഹേ അഗ്നേ,) ത്വേ

സാധവഃ

— ത്വയിസാധകാഃ, സമീചിനാഃ

ക്ഷേമാസഃ അപി സന്തി

— ക്ഷേമാ അപി ഭവന്തി

(തഥാ) ത്വം രയിണാം

രാജാ

— ഇഗ്വാദോ ഭവസി

അർത്ഥം:-പുകയ്ക്കപ്പെടുന്ന അഗ്നി അതിമിപോലെ, മിത്ര
ങ്ങളായ സ്നോതാക്കൾക്ക് ഹിതനത്രെ. രേൾ പോലെ അഭീഷ്ട
ഫലസാധനം കൊണ്ട് നേടാവുന്നവനത്രെ. അല്ലയോ
അഗ്നേ, അവിടുനിലാണ് ഫലസാധകങ്ങളായ, സമർത്ഥ
ളായ ക്ഷേമങ്ങൾ നിലക്കൊള്ളുന്നത്. അതുപോലെ അവി
ടുന്ന് സ്വസ്തുക്കൾക്ക് ഇഗ്വാദാകുന്ന

9 സോത്തമാദാശ്വധരോ

ഹേമന്തസ്സഹസ്പ്രശംസ്യഃ

സധീഭിരസ്തസന്തിതാ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ഭഗ, അഗേ,

(യഃ) മന്ത്ഃ — ശോഭനധനാഗേ, യോ മനുഷ്യഃ

ഭാഗു-അധാരഃ — ഭത്തയജ്ഞോ ഭവതി

സഃ അദ്ധാ, സഃ

പ്ര-ശംസ്യഃ — സത്യഫലഃ, പ്രശംസനീയഃ,
ശ്രാഘനീയോ ഭവതു

(തഥാ) സഃ ധീഭിഃ

സനിതാ അസ്തു — കർമ്മഭിസ്സംഭജനശീലോ ഭവതു

അർത്ഥം-അല്ലയോ ശോഭനധനനായ അഗേ, ഏതു മനുഷ്യൻ യജ്ഞമേകിയവനാണോ, അവൻ സത്യമായ ഫലം നേടുന്നവനും ഏവരാലും ശ്രാഘനീയവനമാവട്ടെ. പിന്നെ, അവൻ കർമ്മങ്ങളാൽ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവനാവട്ടെ.

10 യസ്യത്വമൂർധ്വോഅധാരായതിഷ്ഠസി

ക്ഷയദ്വിരസ്സസാധതേ

സോഅവ്ച്ഛിദിസ്സനിതാസവിപന്യഭി

സ്സശുരൈസ്സനിതാകൃതം

വ. 30

അന്വയം:-

(ഹേ അഗേ,) യസ്യ

അധാരായ — യാഗനിഷ്ഠാനായ

ത്വം ഉമർധഃ തിഷ്ഠസി — ഉദ്യമതസ്സന്നവതിഷ്ഠസേ

സഃ ക്ഷയൽ-വീരഃ

സാധതേ — നിവസത്തിവ്വീരൈഃ
പുത്രാഭിഭിരുപേതസ്സൻ, സവ്വം
കർത്തവ്യം സാധയതി

സഃ അവ്ച്ഛി-ഭിഃ കൃതം — അശ്വൈന്നിഷ്ഠാഭിതഃ ജയം

സനിതാ — സംഭജനശീലാ ഭവേതി

സഃ വിപന്യ-ഭിഃ — മേധാവിഭിസ്സനിതാ

സഃ ശുരൈഃ സനിതാ — ച ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഏവന്റെ യാഗനിർവ്വഹണത്തിന്നു് അവിടുന്ന് ഉദ്യക്തനായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവോ, ആ യജമാനൻ സഹവസിയ്ക്കുന്ന പുത്രന്മാരോടു കൂടിയവനായി കത്തവ്യം മുഴുവൻ സാധിക്കുന്നു. അവൻ കതിരുകളാൽ നേടപ്പെടുന്ന വിജയം പ്രാപിക്കുന്നു. ആ യജമാനൻ മേധാവികളോടു് ചേരുന്നു. അവൻ ശുരന്മാരോടു ചേർന്നു് ജയം നേടുന്നു.

11 യസ്യഗ്നിർവ്വപുർഗൃഹേ

സ്തോമഞ്ചനോഽധീതവിശ്വവാഃ

ഹവ്യവാവേവിഷദിഷഃ

അന്വയം:-

യസ്യ ഗൃഹേ

വിശ്വ-വാഃ

വപുഃ അഗ്നിഃ

സ്തോമം ച ന ഭധിത

(യസ്യ) ഹവ്യവാ

വിഷഃ വേവിഷ

— വിശ്വൈഃ സഞ്ചൈർവരണീയഃ

— രൂപമാനഗ്നിഃ

— സ്തോത്രം ഹവീരണഞ്ച
ധാരയേൽ

— ഹവിംഷി ച

(വാശബ്ദശ്ചാത്ഥേ)

— വ്യാപാൻ ദേവാൻ പ്രാപയേൽ
(സ യജമാനഃ സന്നിതാ)

അർത്ഥം.-ഏവന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഏവരാലും വരണീയനായി ആകൃതിപ്പെട്ട അഗ്നി സ്തോത്രവും ഹവീരണവും ധരിച്ചു മോ, ഏവന്റെ ഹവിസ്സുകളും അങ്ങിനെ വ്യാപിച്ച ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കുമോ, ആ യജമാനൻ ഫലത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

12 വിപ്രസ്യവാന്യവതസ്തൃഹസോയഹോ

മക്ഷുതമസ്യരാതിഷു

അവോദേവമുപരിമർത്യം കൃധി

വസോവിവിദയോവചഃ

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, സഹസഃ

യഹോ

— വാസയിതഃ, ബലസ്യ
പുത്രാഗ്നേ,

വിപ്രസ്യ നൃപതഃ വാ

രാതിഷ്യ

— മേധാവിനഃ സ്തോത്രം
ഹവിദ്ഭാനേഷു

മക്ഷ-തമസ്യ വിവിദഃ — ശീഘ്രതമസ്യാഭിജ്ഞസ്യ

വചഃ അവഃ-ദേവം

— വചനം ദേവാനാമവസ്താൽ

ഉപരി-മർത്യം കൃധി

— മർത്യാനാമുപരിഷ്യാച കരു

അർത്ഥം:-ഏവരെയും അതാതിടത്തു് വസിപ്പിക്കുന്നവനും ബലത്തിന്റെ മകനുമായ അഗ്നേ, മേധാവിയുടെയോ, സ്തോതാവിന്റെയോ ഹവിദ്ഭാനങ്ങളിൽ അത്യന്തം വേഗവാനും ജ്ഞാനവാനുമായവന്റെ വാക്ക് (സ്തുതി) ദേവന്മാർക്കു താഴേയും മനുഷ്യർക്കു മുകളിലുമാക്കിയാലും. (ശീരസ്സിന്നു മുകളിൽ അഞ്ചു ലികളോടുകൂടിയ സ്തുതികൾ ദേവന്മാരുടെ പാദങ്ങളിൽ ചെന്നു ചേരുന്നതിനാകണമെന്നു ഭാവം.)

13 യോഅഗ്നിംഹവ്യഭാതിഭി

ന്നഭോഭിന്വാസ്യക്ഷോചിവാസതി

ഗിരാവാജിരശോചിഷം

അന്വയം:-

യഃ ഹവ്യഭാതി-ഭിഃ

— ഹവിഷാം ഭാഗൈഃ

നമഃ-ഭിഃ വാ

— നമസ്താനൈർവാ

ഗിരാ വാ

— സ്തുത്യാവാ

സ്യ-ക്ഷം,

അജിര-ശോചിഷം

— ശോഭനബലം,
ക്ഷിപ്രഗാമിതേജസ്സം

അഗ്നിം ആ-വിവാസതി — പരിപാതി (സ സമൃദ്ധോ
ഭവതി)

അനന്തം-ഏവൻ ഹവിദ്യന്മാരുടേതായോ, നമസ്കാരങ്ങളായോ, സ്തോത്രങ്ങളായോ, ശോഭനബലമുറുവനം വേഗത്തിൽ പരക്കുന്ന പ്രകാശമുള്ളവനായ അഗ്നിയെ പരിചരിക്കുന്നവോ, ആ യജമാനൻ സമൃദ്ധനായി ഭവിക്കുന്നു.

14 സമീധായോനിശിതിദാഗ്ദ്ധദിതി.

ധാമഭിരസ്യമർത്യ:

വിശ്വേതിസധീഭിസ്സുഗോജനാത്മാതി

ഭൃന്തൈരുത്നതുവതാരിഷൽ

അന്വയം -

യഃ മർത്യഃ അസ്യ

ധാമ-ഭി:

— അഗ്നേശ്വരീഭൈഃ, ഗാഹപത്യം
ദിത്രപേണവീഭ്യേ
വത്തമാനൈസ്സാമം.

അഭിതി.

നി-ശിതി

— അവണ്ഡനീയം തമേവാഗ്നി.
— നിശിത്യം, നിശാനസാധനയാ,
പ്രജാലനഹേതുഭൂതയാ

സഃ-ഇധാ ദാശൽ

സഃ ധീഭിഃ സു-ഗോ

വിശ്വാ ഇൽ ജനാൻ

ഭൃന്തൈഃ

ഉത്നഃ-ഇവ അതി

താരിഷൽ

— പരിചരേൽ
— ക്ഷമീസ്സുഗോജനാസ്സു
— സത്യാന്വേജനാൻ
— ദ്രോതമാനൈര്യുഗോഭിഃ

— ഉദകാനിവാതിതരേൽ,
അതിക്രാമേൻ

അനന്തം-യാതൊരു മനുഷ്യൻ (യജമാനൻ) ഗാഹപത്യം തേലായ വിവിധ ശരീരങ്ങൾക്കുള്ള അഖണ്ഡനീയനായ പുണ്യമായ അഗ്നിയെത്തന്നെ കൗതിക്കാളാൻ പററിയ ചമതയാൽ (പമതഹോമിച്ഛ) പരിചരിക്കുമോ, അപൻ ക്ഷമങ്ങളാൽ ഗോജനനായി ഏല്പാ ജനങ്ങളെയും, മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന കീതനിയായ്, വെള്ളങ്ങൾപോലെ അതിക്രമിക്കുന്ന കടന്നുനീല്ക്കുന്ന

15 തദഗേദ്യക്രമാഭര

യൽസാസഹൽസദവേകഞ്ചിദത്രിണം.

മന്യജനസ്യഭൂധ്യഃ

വ. 31

അന്വയം:-

- ഹേ അഗേ, യൽ സദനേ - ഗൃഹേവർത്തമാനം.
കം ചിത് അത്രിണം. — കഥപ്യത്താരം, രാക്ഷസാദികം.
സസഹൽ — അത്യർത്ഥഭിഭവേൽ
(തഥാ) ഭൂ-ധ്യഃ ജനസ്യ
മന്യം. — ഭൂമിയഃ, പാപബുദ്ധേഃ
ക്രോധം യൽസസഹൽ
തൽ ഭൂക്തം ആ ഭാ — സാമർത്ഥ്യമനുഭൂതമാഹര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേ, യാതൊന്നു ഗൃഹത്തിലുള്ള ഏതെങ്കിലുമൊരു രാക്ഷസനെ തികച്ചും ജയിക്കുമോ, പാപ ബുദ്ധിയായ ജനത്തിന്റെ ക്രോധത്തെ കീഴടക്കുമോ, അതു് ആ സാമർത്ഥ്യം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും.

16 യേനചഷ്ടേവൽനോമിത്രോഅര്യമാ

യേനനാസ്ത്യാഗേഃ

വ്യയന്തേശ്വസാഗാതുവിത്തമാ

ഇന്ദ്രപോതാവിധേമഹി

അന്വയം:-

- യേന — യേനാഗേയേന തേജസാ
വന്തഃ ചഷ്ടേ — പ്രകാശയതി
(യേന) മിത്രഃ (ചഷ്ടേ) — പ്രകാശയതി
അര്യമാ (ചഷ്ടേ) — അശ്വിനോ ചക്ഷാതേ
യേന നാസ്ത്യാ — ചഷ്ടേ
ഗേഃ — ചഷ്ടേ

ശവസാ

ഗാന്തുവിൽ-തമാ:

— ബലേന ഗാന്തവ്യസ്യ
സ്തോത്രസ്യ ഉന്നാതൃതമാ:

ഇന്ദ്രത്വാ-ഉത്താ: വയ:

— ഇന്ദ്രേണ, ഈശ്വരേണ ത്വയാ
രക്ഷിതാവയം

(ഹേ അഗ്നേ,) തേ തൽ
വിധേമഹി

— തേജ: പരിപരേമഹി

അർത്ഥം:-യാതൊരു ആഗ്നേയതേജസ്സാൽ വരണൻ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവോ, യാതൊന്നിനാൽ മിത്രം അഭ്യമാവു പ്രകാശമീയനെന്നുവോ, യാതൊന്നിനാൽ അശ്വികളും ഭഗനും പ്രകാശമുണ്ടാക്കുന്നുവോ, അല്ലയോ അഗ്നേ, ആ തേജസ്സിനെ, ബലത്തോടുകൂടി ഗാനപെയ്യപ്പെടേണ്ടു. സ്തോത്രമറിയില്ലവതും, ഈശ്വരനായ അവിടുനാൽ രക്ഷിതനായ ഞങ്ങൾ പരിപരിക്കുന്നു.

17 തേഘേഭ്യേസോദ്ധ്യോ

യേത്വാവിപ്രനിധിരേന്ദ്രപക്ഷസം

വിപ്രാസോഭേവസുകൃതുഃ

അന്വയം:-

ഹേ വിപ്ര, അഗ്നേ,

— മേധാവിൻ, മോക്ഷമാനാഗ്നേ,

യേ വിപ്രാസ:

— വിപ്രാ, മേധാവിനും, ഋത്വിജ:

ന്ദ്രപക്ഷസം

സുകൃതുഃ ത്വാ

— ഇന്നാം പശ്ചാദം, സുകർമാണം
ത്വാ

നി-ധിരേ

— നിധേതി, യാഗാർത്ഥം ഗാഹ്
പത്യാദിസ്ഥാനേഷു
സ്ഥാപയന്തി

തേഘ ഇൽ സ-ആധ്യ: — ത ഏവ ശോഭനേധ്യാനാ ഭവന്തി

അർത്ഥം:-മേധാവിനും ശോഭമാനനായ അഗ്നേ, വിദ്വാന്മാരായ ഋത്വിജകളേവർ, മനുഷ്യരെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനും സർവ്വകർമ്മവാദനായ അവിടുത്തെ യാഗത്തിന്നുവേണ്ടി ഗാഹ്

പര്യം മുതലായ സ്ഥാനങ്ങളിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നുവോ, അവർ തന്നെയാണല്ലോ ശോഭനധ്വാനനന്തരായി ഭവിക്കുന്നത്.

18 തളവേടിംസുഗേതആഹുതി.

തേസോതുംചക്രിരേദിവി

തളവാജേദിജിഗൃഹ്വഹധനം

യേതേകാമംന്യേരിരേ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ഭഗ, യേ തേ	— ശോഭനധ്വാനനേ, യേ ത്വയി
കാമം നി-ഏരിരേ	— അഭിലാഷം നിതരാം പ്രേര
	യന്തി, ത്വാമാദരാതിശയേന
	സ്തുവന്തി
തേ ഇൽ വേദിം ചക്രിരേ	— ത ഏവ യജമാനാസ്സാധ്യോഗായ
	വേദിം കവന്തി
തേ ആ-ഹുതിം	— ചതപരോഡാശാദിനി ത്വയി
	പ്രക്ഷിപന്തി
(തതഃ) തേ ദിവി	
സോതും	— സൌത്യേഹനി
	സോമമഭിഷോതുമദ്യോഗം
	കവന്തി
(അനുഷ്ഠിതയജ്ഞാഃ) തേ	
ഇൽ വാജേദിഃ	— ത ഏവ ബ്രഹ്മൈഃ
മഹൽ ധനം ജിഗൃഃ	— പ്രഭൃതം ധനം ജയന്തി ശത്രുഭ്യോ
	ലഭന്തേ.

അർത്ഥം:-ശോഭനധ്വാനനായ അഗ്നേ, ഏവർ അവിട്ടന്നിൽ തങ്ങളുടെ അഭീഷ്ടങ്ങളെ അർപ്പിക്കുന്നുവോ, അഭിമതാർത്ഥനകളോടു കൂടി, അത്യാദരപൂർവ്വം അവിട്ടത്തെ സ്തുതിക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനന്മാർ മാത്രമാണ് അവിട്ടത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച യാഗത്തിന് വേദിയുണ്ടാക്കുന്നത്. അവർ ചതപരോഡാശാദി ഹവിസ്സുകൾ അവിട്ടന്നിൽ ഹോമിക്കുന്നു. പിന്നെ അവർ സൌത്യദിവസത്തിൽ സോമം സംസ്കരിക്കാൻ മുതിരുന്നു. യാഗമന

ഏകവരായി, അവർ തന്നെയാണ് ബലങ്ങളാൽ (ശത്രുക്കളെ ജയിച്ച്) മഹത്തായ ധനം നേടുന്നത്. (ആദ്യം മനസ്സിൽ ഭക്തിയും അതനുസരിച്ചു സമർപ്പണപരമായ സ്തുതിയും വരണം. തുടന്ന് കമ്മവു കർമ്മഫലമായ ഐശ്വര്യവും വരും.)

19 ഭദ്രാണോഽഗ്നിരാഹുതോ

ഭദ്രാതിസ്സഗേഭദ്രോഽധാരഃ

ഭദ്രാഹുതപശ്നുയഃ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ഭഗേ,	— ശോഭനധനാഗ്നേ,
ആ-ഹുതഃ അഗ്നിഃ	— ഹവിർഭിസ്സപ്തിതോഗ്നിഃ
നഃ ഭദ്രഃ	— അസ്മാകം കല്യാണോ വേതു
ഭദ്രാ രാതിഃ	— കല്യാണം ദാനമസ്മാകം വേതു
ഭദ്രഃ അധാരഃ	— കല്യാണോ യാഗശ്ച വേതു
ഉത ഭദ്രാഃ പ്ര-ശ്നുയഃ	— കല്യാണാ സ്മതയോ വേതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശോഭനധനനായ അഗ്നേ, ഹവിസ്സുക ഉപ്തിയുണ്ടാക്കിയ അഗ്നി ഞങ്ങൾക്ക് മംഗളകരനാകട്ടെ മംഗള കരമായ ദാനം (അവിടുത്തിന് നിന്നത്) ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാകട്ടെ (അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചത്) മംഗളകരമായ യാഗം ചെയ്താൽ മംഗളകരങ്ങളായ സ്തുതികൾ ഉയരട്ടെ

20 ഭദ്രമനഃകൃണാഷ്വപൃത്രുരുര്യേ

യേനാസമൽസുസാസഹഃ

അവസ്ഥിരാതനഹിത്രരിശമ്ഭതാഃ

വനേമാതേഅഭിഷ്ടിഭിഃ

വ 32

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) യേന

സമൽ-സു സസഹഃ

— യേന മനസാ ത്വം
സങ്ഗ്രാമേഷ്ടശം
ശത്രുനഭിലവസി

അ. 6 അ. 1 വ. 33

വൃത്ര-തുര്യേ ഭദ്രം മനഃ

കൃണഷ്വ

— സങ്ഗ്രാമേ തച്ഛോഭനേ മനഃ
അസ്താകം കരു

(അപിച) ശദ്ധതാം ഭൂരി

സ്ഥിരാ

— അഭിവൃദ്ധിതാം ശത്രുണാം
ഭൂരിണി, ബഹുന്യപി
ദൃഢാന്യപി

അവ തന്മഹി

— അവാഞ്ചികരു, പരാജിതാനി
കരു

(വയഞ്ച) അഭിഷി-ഭിഃ

— അഭ്യേഷണസമന്തൈർ
ഹ്വിച്ഛിസ്തോരൈശ്ച

തേ വനേമ

— ത്വാം സംഭജേമഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരു മനസ്സോടുകൂടിയാണോ അവിടുന്ന്, യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നത്, (ഞങ്ങളെപ്പട്ട) യുദ്ധത്തിൽ ആ ശോഭനമനസ്സ് ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും. (അവിടുത്തെ ഉറക്കരുത്ത് ഞങ്ങളിലുറക്കുള്ളിച്ചാലും.) കൂടാതെ, ജയിക്കുന്ന ശത്രുക്കളുടെ സംഖ്യ അധികമായാലും, അവർ ഉറപ്പുറവരായാലും അവരെ മൂക്കുകത്തിച്ചാലും, തോൽപ്പിച്ചാലും. ഞങ്ങളാവട്ടെ അവിടേയ്ക്കുള്ളതന്നെ ഹവിസ്സുകളാലും സ്തോത്രങ്ങളാലും അവിടുത്തെ ഭജിക്കുന്നു.

21 ഈജ്യപ്തിരാമനുഹിതം

യന്ദേവാദൃതമരതിന്ത്യേരിരേ

യജിഷുംഹവ്യവാഹനം

അന്വയം:-

മനഃ-ഹിതം

— മനോ, പ്രജാപതിനാഹിതം

യജിഷും,

ഹവ്യ-വാഹനം

— യജുസ്തമം, ഹവിഷാ
വോധാരം

അരതിം, ദൃതം

— അര്യം, ദേവാനാം ദൃത്യേ
വർത്തമാനം

യം ദേവാഃ നി-ഏരിരേ

— പ്രേരയന്തി

(തമഗ്നിം) ഗിരാ ഈജ്യ — സ്തുതിരൂപയാ വാചാ സ്തോമി

അർത്ഥം.-മനുപ്രജാപതിയാൽ ആധാനം ചെയ്യപ്പെട്ടവനും (സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടവനും) ഏകദേശം യജിക്കുന്നവനും ഹവിസ്സു വഹിക്കുന്നവനും ഈശ്വരനും ദേവന്മാരുടെ ദൂതനായ ഏവനെ ദേവന്മാർ കമ്മത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്തുതിവാക്കുകൊണ്ടു പുകയ്ക്കുന്നു.

22 തിഗ്മംഭായതന്തണായരാജതേ
പ്രയോഗായസ്യഗന്ധേ
യപിംഗതേസുതാഭിസ്സവിര്യ
മഗ്നിർഘൃതേഭിരാഹതഃ

അന്വയം.-

- (ഹേ സ്തോതാ.) യഃ
അഗ്നിഃ സുതാഭിഃ — പ്രിയസത്യാത്മികാഭിർ്വാഗ്ഭീ
സ്തതഃ
ഘൃതേഭിഃ ആഹതഃ — ഘൃതൈഃ, ആജ്യേരഭിഹതസ്സൻ
സവിര്യം പിംഗതേ — ആശ്വേഷയതി, സ്തോത്രഭീ
സ്സംയോജയതി
തിഗ്മംഭംഭായ,
തന്തണായ — തീക്ഷ്ണജാലായ, നിത്യ
യുനേ, ജരാമരണരഹിതായ
രാജതേ — രാജമാനായ
(തസ്മൈ) അഗ്നയേ പ്രയഃ
ഗായസി — ഹവിരന്നം പ്രവൃദ്ധിഞ്ച പ്രയച്ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, യാതൊരഗ്നി പ്രിയസത്യരൂപങ്ങളായ വചനങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനായും നൈകളാൽ ഹോമിക്കപ്പെട്ടവനായും നല്ല വിര്യത്തെ സ്തോതാക്കൾക്കു ചേർക്കുന്നുവോ, (സ്തോതാക്കൾക്കുണ്ടാക്കുന്നുവോ,) തീക്ഷ്ണജാലകളാത്തവനും ജരാമരണങ്ങൾ ബാധിക്കാത്ത നിത്യയുവാവും ശോഭമാനനായ ആ അഗ്നിസ്തായി ഹവിരന്നവും (പ്രമത മുതലായവകൊണ്ടു) പച്ചിയും കൊടുക്കുക, ഉണ്ടാക്കുക.

23 യദി¹ഘൃതേ¹ഭിരാ¹ഹൃതോ¹
 വാ¹ഗീ¹മ¹ഗ്നി¹ഭര¹ത¹ഉ¹ചാ¹വ¹ച
 അ¹സു¹ര¹ഇ¹വ¹നി¹ണ്ണി¹ജം

അന്വയം. —

ഘൃതേഭിഃ ആ-ഹൃതഃ	— ആജ്ഞൈരഭിഹൃതഃ
(അയം) അഗ്നിഃ യദി	
വാഗീ.	— വാഗനശീലാം
	ജാലാം
ഉൽ ച അവ ച ഭരതേ	— ഉത്ഭവം അവാക് ച
	സംപാദയതി, ഉദ്ധരതി,
	ഉൽഗമയതി, അവാങ്മുഖഞ്ച
	ഹരതി, ഉപസംഹരതി
അസുരഃ-ഇവ	— രശ്മിനാംക്ഷേപാസുര്യഇവ
നിഃ-നിജം	— ആത്മീയം രൂപം ഉപരിത
	നേഷ്യലോകേഷുൽഗമയതി,
	അധസ്തനേഷ്വവാങ്മുഖം
	ഗമയതി, തംസ്തമഃ

അർത്ഥം. — നൈകളാൽ ഹോരിക്കപ്പെട്ട ഈ അഗ്നി ചെല്ലപ്പെട്ട ജാലയെ ഏപ്പോൾ മേൽപ്പോട്ടുയരുകയും കീഴോട്ടു താഴ്ന്നു കയും ചെയ്യുന്നുവോ, അപ്പോൾ രശ്മിചിതറുന്ന സൂര്യൻ പോലെ സ്വന്തം രൂപം മേൽതട്ടിലുയരുകയും കീഴ്ത്തട്ടിൽ താഴ്ന്നുകയും ചെയ്യുന്നു. ആ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു

24 യോഹവ്യാന്തൈര്യതാമന്തഹിനോ¹
 ദേവ¹ആ¹സാ¹സു¹ഗ¹ന്ധി¹നാ
 വി¹വാ¹സ¹ത്രേ¹വാ¹ന്യാ¹ണി¹സ്വ¹ധ¹രോ
 ഹോ¹താ¹ദേ¹വോ¹ അ¹മർ¹ത്യഃ

അന്വയം:—

- മനഃ-ഹിതഃ യഃ ദേവഃ — മനനം. പ്രജാപതിനാഹിതഃ,
ദ്രോതമാനോഗ്നിഃ
സു-ഗന്ധിനാ ആസാ — ശോഭനഗന്ധസ്തദേതനാസ്യേന
ഹവ്യാനി ഐശ്വര്യത — അസുഭീയാനി ഹവിഃഷി
ദേവാൻ പ്രതിപ്രേരയതി
സു-അധാരഃ, ഹോതാ — ശോഭനയജ്ഞഃ, ദേവാനാ
മാഹ്യാതാ
ദേവഃ, അമർത്യഃ — ദീപ്യമാനഃ
മരണരഹിതസ്തോഗ്നിഃ
പാര്യാണി വി വാസതേ— വരണീയാനിധനാനി
യജമാനായ പരിചരതി,
പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.—മനപ്രജാപതിയാൽ ആധാനം ചെയ്യപ്പെട്ട യാ
യൊരു പ്രകാശമാനനായ അഗ്നി, നല്ല ഗന്ധമുറ വാമകൊണ്ടു്
നമ്മുടെ ഹവിസ്സുകളെ ദേവന്മാർക്കെത്തിക്കുന്നുവോ, നല്ല യജ്ഞ
മൊത്തവനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും ശോഭാനനും അമ
രനുമായ ആ അഗ്നി ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ ധനങ്ങൾ യജമാനനായി
രുക്കുന്നു, കൊടുക്കുന്നു

25 യദഗ്നേമർത്യസ്ത്വം.

സ്യൂമഹഃമിത്രമഹോഅമർത്യഃ

സഹസസ്സനവാഹത

വ 33

അന്വയം. —

ഹേ സഹസഃ, സുനോ,

ആ-ഹുത

മിത്ര-മഹഃ അഗ്നേ

മർത്യഃ അഹഃ യഥീ ത്വം.

സ്യൂം.

(തഹ്യഹം) അമർത്യഃ

— ബലസ്യപുത്ര, ഘൃതൈരഭിഹുത

— അനുകൂലദീപ്തിമാനഗ്നേ

— യദാത്ഥദുപാസനയാ ത്വദ്യുപ
മാപന്നോഭവേയം.

— മരണരഹിതസ്തവദേവേയം.

അർത്ഥം.-അല്പയോ ബലപത്രം, നൈകളാൽ ഹോമിക്കപ്പെട്ട് അനുകൂലപ്രകാശനായ അഗ്നേ, മരണധർമ്മിയായ ഞാൻ ഉപാസനയാൽ അവിടുത്തെ രൂപം, സാരൂപ്യം പ്രാപിക്കുമ്പോൾ ഞാനും മരണരഹിതനായി ഭവിക്കും. ("യേയഥായഥോപാസതേതേതദേവേഭവന്തി" ഏവർ എപ്രകാരമൊന്നിനെ ഉപാസിക്കുന്നവോ, അതായി ഭവിക്കുമെന്ന് ശ്രുതി. ആ സാരൂപ്യത്തിന്നാണിവിടെ പ്രാപിക്കുന്നത്.)

26 നത്പാരാസീയാഭിശ്ശയേവസോ

നപാപതായസന്ത്യ

നമേന്യോതാമതീവാനദഹിത

സ്യാദഗ്നേനപാപയാ

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, സന്ത്യ,

അഗ്നേ

അഭി-ശ്ശയേ ത്വാ ന

രാസീയ

— വാസക, സംഭജനീയാഗ്നേ,

— അഭിശംസനായ, ഹിംസാഭയെ നാക്രോശയേയം

പാപ-തായ ന

മേ ന്യോതാ ന

— ത്വാം ന രാസീയ

— അനഭിമതവചനേന ത്വാം ന ആക്രോശയതു

(അതഃപ്രവ) അമതി-വാ

ദഹിതഃ ന സ്യാൽ

(അത്) പാപയാ ന

— അശോഭൻബദ്ധിയുക്തോപി

— അന്യോകം ശത്രുൻഭവതു

— അശോഭനയാബദ്ധ്യാസ്യാൻ ന ബാധതാം

അർത്ഥം.-ഏവരേയും വസിപ്പിക്കുന്നവനും ഭജനീയനുമായ അഗ്നേ, (മരണരാളുടെ) ഹിംസസ്ത്വമായി ഞാൻ ആക്രോശിക്കുകയില്ല, വിളിച്ചു ലഹളകൂട്ടുകയില്ല. പാപകർമ്മത്തിനാടി വിളിച്ചു പറയുകയില്ല. എന്റെ ന്യോതാവ് അനഭിമതവചനങ്ങളാൽ അവിടുത്തെ വിളിച്ചുലളാതിരിക്കട്ടെ. അക്കാരണ

താൽനന്നെ ഒമ്പുദ്ധിയായവൻകൂടി എനിക്കു് ശത്രുവാകാ
തിരിക്കട്ടെ. ,പാപബുദ്ധികൊണ്ടു് എന്നെ ബാധിക്കാതിരി
ക്കട്ടെ.

27 പിതൃൻപുത്രസ്സുതോദരോണആ
ദേവാഹുതുപ്രണോഹവിഃ

അന്വയഃ:-

പിതൃഃ ന പുത്രഃ	— പിത്രാപുത്രഇവാന്യാഭിഃ
സു-ദതഃ	— സമ്യക്ദതഃ ഹവിർഭിഃ പോഷിതോയമഗ്നിഃ
ദരോണേ ദേവാൻ ആ	— യജ്ഞഗൃഹേദേവാനഭിലക്ഷ്യ
നഃ ഹവിഃ പ്ര ഏതു	— അസ്മഭിരഹവിസ്താൻ പ്രാപയതു

അർത്ഥം:-അച്ഛനാൽ മകനെന്നപോലെ നമ്മളാൽ വേണ്ട
പോലെ ഭജിക്കപ്പെട്ട, ഹവിസ്സുകളാൽ പോഷിപ്പിക്കപ്പെട്ട,
ഈ അഗ്നി,യജ്ഞഗൃഹത്തിൽ ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ള നമ്മുടെ
ഹവിസ്സു്, അവർക്കെത്തിക്കട്ടെ.

28 തവാഹമഗ്നൗതിഭി
നേദിഷാഭിസ്സപേയജോഷമാവസോ
സദാദേവസ്യമർത്യഃ

അന്വയഃ:-

ഹേ വസോ, അഗ്നേ	— വാസകാഗ്നേ
ദോപസ്യ തവ നേദിഷാഭിഃ	
ഊതിഭിഃ	— അന്തികതമാഭിരക്ഷാഭിഃ
മർത്യഃ അഹം	— മനുഷ്യസ്തോതാഹം
സദാ ജോഷം ആ	
സപേയ	— പ്രീതിമഭിസേവേയ

അർത്ഥം-ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നേ, ദേവനായ അവിടുത്തെ ഏറ്റവും സമീപസ്ഥങ്ങളായ രക്ഷണങ്ങളാൽ നെഷ്ടസ്തോതാവായ ഞാൻ മനഃപ്രീതിയേന്താമു.

29 തവക്രത്യാസനേയം തവരാതിഭി

രഗ്നേതവപ്രശസ്തിഭിഃ

ത്വാമിദാഹുഃ പ്രമതിം വസോമമാ

ഗ്നേഹിഷ്ഠ്വഭാതവേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തവ ക്രത്യാ
സനേയം

— ത്വഭിയേന പരിചരണരൂപേണ
കർമ്മണാ ത്വാം സംഭേദയം

തവ രാതി-ഭിഃ

— ത്വഭിയെഹവിദ്വാന്നൈസ്സ
നേയം

(ത്വാ) തവ പ്രശസ്തി-ഭിഃ — പ്രശംസനൈഃ, സ്തോത്രൈശ്ച
ത്വാം സനേയം

ഹേ വസോ, അഗ്നേ,
മമ, പ്ര-മതിം

— വാസകാഗ്നേ,
സ്തോതുർമ്മമ പ്രകൃഷ്ടബുദ്ധിം
രക്ഷകം

ത്വാം ഇൽ ആഹുഃ

— ബ്രഹ്മവാദിനഃ കഥയന്തി

(അതഃ) ഭാതവേ ഹിഷ്ഠ്വ — ഭാതം ഹൃഷ്ടോഭവേ, ഹിഷ്ഠ്യകു
സ്സൻ ബഹുധനം പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ പരിചരിക്കുന്ന കർമ്മത്താൽ ഞാൻ ഭജിക്കുമാറാകണം. അവിടേയ്ക്കു ഹവിരപ്പു
ണങ്ങളാൽ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുമാറാകണം. അതുപോലെ
അവിടുത്തെക്കുറിച്ചു സ്തോത്രങ്ങളാൽ അവിടുത്തോട്ണയുമാറാ
കുന്ന, ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നേ, സ്തോതാവായ
എന്റെ ഉദ്യോഗബുദ്ധിയുടെ രക്ഷകനായി അവിടുത്തെത്തന്നെ
യാണ് ബ്രഹ്മവാദികൾ പറയുന്നത്. (സ്തോതാക്കളുടെ

ബുദ്ധിയെ ഏകാഗ്രമായി നിർമ്മുക്തമാക്കുന്നതാണെന്നു്,) അതിനാൽ എനിക്കു് ഭീഷ്മം തരുവാൻ സന്നോഷിച്ചാലും, സത്തുഷ്ടനായി ധാരാളം ധനം തന്നാലും.

30 പ്രസോ¹അഗ്നേ²തവോ³തി⁴ഭി

സ്സ⁵വീ⁶രാ⁷ഭി⁸ന്ദ്രി⁹രതേ¹⁰വാ¹¹ജ¹²ഞ്ച¹³ഭിഃ

യസ്യ¹⁴ത്വം¹⁵സ¹⁶ഖ്യ¹⁷മാ¹⁸വരഃ

വ. 34

അന്വയം:-

ഓ അഗ്നേ, ത്വം യസ്യ

സഖ്യം ആ-വരഃ

— അഭിവൃണോഷി

സഃ സ-വീരാഭിഃ

— യജമാനഃ ശോണപുത്രയുക്താഭിഃ

വാജഞ്ച-ഭിഃ

— ബലാനാം മേ, ഭരണഃ യാസു,
താദൃശിഭിഃ

തവ ഊതി-ഭിഃ പ്ര

തിരതേ

— രക്ഷാഭിഃ പ്രവർത്തേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഏവന്റെ ചങ്ങാതം വരിക്കുന്നവോ, കൈക്കൊള്ളുന്നവോ, ആ യജമാനൻ സർവ്വപുത്രന്മാരോടുകൂടിയവയും ബലങ്ങളാൽ പാലിക്കപ്പെടുന്നവയുമായ അവിടുത്തെ രക്ഷകന്മാർ വർദ്ധിക്കുന്ന

31 തവ¹ദ്രു²ഥ്സോ³നീ⁴ലവാ⁵ൻ⁶ചാ⁷ഗ്ഗൃ⁸തപി⁹യ

ഇ¹⁰ന്ധാന¹¹സ്സി¹²ഷ്വ¹³വാ¹⁴ദഭേ

ത്വം¹⁵മഹി¹⁶നാ¹⁷മു¹⁸ഷ്വ¹⁹സാ²⁰മസി²¹പ്രി²²യഃ

ക്ഷ²³പോ²⁴വസ്തു²⁵യരാ²⁶മസി

അന്വയം:-

ഓ സിന്ധോ,

ദ്രുഥ്സഃ, നീല-വാൻ

— സോമേനാ സിദ്ധമാനാഗേ,

— ദ്രവണശിലാ, ശകടനിവേവ
സ്ഥാനാൽ തദാൻ

- വാഗ്, ഗുതാധി: — കാന്തഃ, ഗുതൗ, വസന്താദി
കാലവിശേഷേ വേ:
- ഇന്ധാനഃ അവ ആ ദദേ — സന്ദീപയൻ സോമഃ തുഭ്യം
ഹോമായാധാര്യണാദീയന്തേ
- (അപി ച) തപം മഹീനാം - മഹതീനാം
- ഉഷസാം പ്രിയഃ അസി — മിത്രഭൂതോ വേസി
(ഉഷസിഹൃഗന്യോ ഹോമായ പ്രജാപ്യാന്തേ)
- (തഥാ) ക്ഷപഃ വസ്തുഷ്വ
രാജസി — രാത്രേസ്സംബന്ധിഷ്വപദാർത്ഥ
ജാതേഷു പ്രകാശസേ

അർത്ഥം—സോമന്താൽ മുറും നനയ്ക്കപ്പെടുന്ന അഗ്നേ, (കൊണ്ടുവരുമ്പോൾ) ഒഴുകുന്നതും വണ്ടിത്തുടങ്ങിയതും (അതിൽ വെക്കപ്പെട്ടതും) കാര്യവും വസന്താദിവിശേഷകാലങ്ങളിലുള്ളവായതും, (ചുറ്റുമുള്ള വസ്തുക്കളെ) പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതുമായ സോമം അവിടേയ്ക്ക് ഹോമിക്കാനായി അധാര്യവിനാൽ നല്കപ്പെടുന്നു. കൂടാതെ, അവിടന്ന് മഹതികളായ ഉഷസ്സുകൾക്ക് പ്രിയപ്പെട്ടവനാകുന്നു. (ഉഷസ്സിലാണല്ലോ അഗ്നികൾ ഹോമത്തിനായി പ്രോജ്വലിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്) അതുപോലെ രാവിനെസ്സംബന്ധിച്ച വസ്തുക്കളിലും അവിടന്ന് പ്രകാശിക്കുന്നു.

32 തമാഗ്നസോഭയ

സ്സഹസ്രമുഷ്ടംസ്വഭിഷ്ഠിമവസേ

സത്രാജംത്രാസദസ്യവം

അന്വയം—

സഹസ്ര-മുഷ്ടം

— മുഷ്ഠാണി തേജാംസി,
ബഹുതേജസ്വം

സു-അഭിഷ്ഠി.

സം-രാജം

— ശോഭനാഭ്യേഷണം, സമൃദ്ധി
രാജാനം

- ത്രാസദന്ത്യവഃ അ - ത്രാസദന്ത്യോഃ രാജഷ്
 ത്തോത്രവ്യത്പേന സംബന്ധി-
 താഗ്നിഃ
- സോഭരയഃ അവസേ
 ആ അഗ്നൗ - ഋഷയോവയം ഹവിർഭിസ്തൃതി
 ഭിശ്വ രക്ഷണായ പ്രാപ്താ അഭ്രമ

അർത്ഥം:-ആയിരം തേജസ്സുകളാത്താവനം (ഉപാസകരിൽ) സതീപ്രരണയോടു കൂടിയവനും നന്നായി ശ്ലോഭിക്കുന്നവനും ത്രാസദന്ത്യ എന്ന രാജഷിരുടെ ത്തോത്രത്തിന് പാത്രവുമായ ആ അഗ്നിയെ സോഭരിക്കുന്ന ഋഷികളായ ഞങ്ങൾ ഹവിസ്സുകളോടും സ്തുതികളോടും കൂടി രക്ഷയ്ക്കായി പ്രാപിയ്ക്കാം.

33 യസ്യതേ അഗ്നേ അന്യേ അഗ്നയഃ
 ഉപക്ഷിതോ വയാ ഇവ
 വിപോനദ്യുക്താനി യുവേജനാനാം
 തവ ക്ഷത്രാണി വചന്തൻ

അന്വയം:-

- ഹേ അഗ്നേ, യസ്യ തേ
 അന്യേ അഗ്നയഃ - ത്വായായവദൃതാ അപരാ
 അഗ്നയഃ
- വയാഃ-ഇവ ഉപ-ക്ഷിതഃ - വൃക്ഷസ്യ ശാഖാ ഇവ, സമീപേ
 നിവസന്തോ വേന്തി
- ജനാനാം - മനുഷ്യഗണാം മദ്ധ്യേഹം തസ്യ
 തവ ക്ഷത്രാണി വചന്തൻ - ബലാനിസ്തുത്വാ പ്രവചന്തൻ
- വിപഃ ന - അന്യേസ്തോന്താം ഇവ
 ദ്യുക്താനി യുവേ - യശാംസി നിതരാം പ്രാപ്തോഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരാവിടുത്തേയ്ക്കു ചേർ അവയവദൃതങ്ങളായ മറ്റൊരിടം മരത്തിന് കൊമ്പുക പോലെ സമീപത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവോ മനുഷ്യരി ചെട്ട ഞാൻ ആ അവിടുത്തെ ബലങ്ങളെ സ്തുതിയാൻ വളർന്നു.

കൊണ്ടു്, മറ്റു സ്തോതാക്കൾപോലെ യശസ്സുകളെ നന്നായി പ്രാപിക്കുന്നു, അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ നേടുന്നു.

34 യമാദിത്യാസോഽഭ്യുഹഃ

പാരംനയഥമർത്യം

മഘോനാംവിശേഷാംസുഭാനവഃ

അന്വയം:-

ഘോ അഭ്യുഹഃ, സു-ഭാനവഃ,

ആദിത്യാസഃ — അദ്രോഗ്ധാരഃ, ശോഭന ഭാനാഅഭിതേഃ പുത്രാഃ

മഘോനാം വിശേഷാം — ഹവിഷ്വതാം സർവ്വേഷാം മദ്ധ്യേ (യുയം) യം മർത്യം

പാരം നയഥ — ആരബ്ധസ്യകർമ്മണസ്സമാപ്തിം പ്രാപയഥ (സ ഏവതൽഫലം ലഭതേ)

അർത്ഥം.-ദ്രോഹിക്കാത്തവരും ശോഭന ഭാനന്മാരുമായ അദിതിപുത്രന്മാരും, ഹവിര്യുക്തന്മാരായ എല്ലാവർക്കുമിടയിൽ നിങ്ങൾ യാതൊരു മനുഷ്യനു് തുടങ്ങിവെച്ച കർമ്മത്തിന്റെ സമാപ്തിയെത്തിക്കുന്നുവോ, അവൻ മാത്രമാണു് ഫലം നേടുന്നതു്.

35 യുയംരാജാനഃകഞ്ചിച്ചഷ്ണിസഹഃ

ക്ഷയന്തംമാനഷാഅന

വന്തേചോവരണമിത്രാര്യമ

നമസ്യോമേദ്രതസ്യരത്നമ്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ രാജാനി,

പഷ്ണി-സഹ:

— രാജമാനാ, ശത്രുതാനാമഭി
വേദിതാര ആദിത്യം:

യുയം മാനുഷാൻ അന

ക്ഷയന്തം കം ചിതീ

— മനുഷ്യാൻ, യജമാനാനലക്ഷ്യ
— ക്ഷപയന്തം കമപിശത്രം,
സർവ്വകപിശത്രമഭിവേദ

ഹേ വരണ, മിത്ര, അര്യമൻ, തേ വയം

വ: ഋതസ്യ രത്നമ്യ:

സ്യംക ഇൽ

— യജ്ഞസ്യന്തേതാര ഏവഭവേമ

അർത്ഥം:-ശോഭമാനന്മാരും ശത്രുവേതാകളുമായ അദിതി പുത്രന്മാരേ, നിങ്ങൾ മനുഷ്യനായ യജമാനനെ ദ്രോഹിക്കുന്ന ഏതൊരു ശത്രുവിനെയും, ഏല്പാ ശത്രുക്കളെയും കീഴടക്കുന്ന അല്പയോ വരണ, മിത്ര, അര്യമൻ, ആ ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെപ്പോലെയല്ലാത്തവരായിത്തീർന്നു നേതാകളാകാവൂ.

36 അഭാ¹ന്തേ¹പൌ¹രു¹ക¹മ്സ്യ:

പഞ്ചാശ¹തം¹ത്രസദ¹സ്യ¹വ്യ¹ധു¹നാം

മഹി¹ഷോ¹അര്യ¹സ്സൽ¹പതി:

അന്വയം -

(ത്രസദസ്യോദ്യാനമൃഷി: പ്രശംസതി)

മഹിഷാ, അര്യ:

സൽ-പതി:

— ദാതുതമാ, അഭിഗതവ്യസ്ഥാമി,
സന്തംപാലയിതാ

പൌരു-കമ്സ്യ:

ത്രസദസ്യ:

— പരകത്വപത്രസ്സ:

മേ വധുനാം പഞ്ചാശതം

അദാൻ

— ദത്തവാൻ

അർത്ഥം:-(ത്രസദസ്യവിന്റെ മാനത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നു)

ഏറ്റവും ഭാനശീലനും അടുത്തുണയാവുന്ന പ്രഭുവും സത്തു കരകൾ രക്ഷകനുമായ പുരുഷന്റെ മകൻ ത്രസദസ്യ അന്ത്യം വധുക്കളെ (പെൺകിടാങ്ങളെ) എനിക്കു തന്നെ.

37 ഉതമേപ്രയിയോവ്യയിയോ

സുവാസ്താ അധിതുഗ്വനി

തിസ്രുണാം സപ്തതീനാം

ശ്യാവഃ പ്രണേതാ വലസുദ്ദിയാനാം പതിഃ വ. 35

അന്വയം:-

ഉത പ്രയിയോ:	— കൂലം യാ പ്രയൈതിസാ പ്രയിയഃ, തസ്യാഃ
വയിയോ:	— കഷണ്ഡീകൂലം യാ അവയൈതി സാ വയിയഃ, തസ്യാഃ, കൂലങ്ക്ഷായാഃ
സുവാസ്താ:	— സുവാസ്തഃ നദീ, തസ്യാഃ
അധി തുഗ്വനി	— തുഗ്വതീർത്ഥം, തീർത്ഥം
വസുഃ	— ദേവാനാം വാസയിതാ
ദിയാനാം മേ പ്ര-നേതാ	— മമ ഭാനയോഗ്യാനാം സാധനാനാം പ്രണയനശീലഃ പൗരുഷസ്വഃ വേതി
തിസ്രുണാം സപ്തതീനാം	— ത്രിസംഖ്യാകാനാം സപ്തതീനാം ഗവാഃ
ശ്യാവഃ പതിഃ ഭവൽ	— ശ്യാമമുഖണ്ണി ദൃഷ്ടോ ഭവൽ

അർത്ഥം:- (സായണഭാഷ്യത്തിൽ ഈ ദൃഷ്ടിക്ക് വ്യാഖ്യാനം കാണുന്നില്ല. ത്രസദസ്യന്റെ ഭാനം തന്നെയാണിതിലും പരാമർശിക്കപ്പെടുന്നത്) കരകളെ കടന്നുചെല്ലുന്ന, കത്തിയിടിച്ചു താഴുന്ന സുവാസ്ത എന്ന നദിയുടെ കരയിൽ (യാഗാദികർമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ട്) ദേവന്മാരെ വസിപ്പിക്കുന്നവനും, എനിക്കു ഭാനം ചെയ്യപ്പെടേണ്ടും സാധനങ്ങളെ കൊണ്ടുവരുന്നവനുമായി ത്രസദസ്യ ഭവിക്കുന്നു. ഇതിനാലാ

2 വീളപവിഭിർമ്മതഗുളക്ഷണ
 ആരദ്രാസസ്സഭിതിഭിഃ
 ഇഷാനോഅദ്യാഗതാപുരുസ്സപ്തഹോ
 യജ്ഞമാസോഭരിയവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഗുളക്ഷണഃ, തദ്രാസഃ,
 മരുതഃ, — മഹാനോ അദ്രപത്രാ മരുതഃ,
 സഭിതി-ഭിഃ,
 വീളപവി-ഭിഃ — ശോണേഭിഷ്ഠികൈഃ,
 ദ്രവ്യനേമികൈരഭൈഃ
 ആ ആ ഗത — ആസമന്താഭാഗച്ഛത
 ഹേ പുരു-സ്സപ്തഹഃ — ബഹുഭിസ്സപ്തഹണീയാഃ,
 ഈഹ്സിതവ്യാഃ
 സോഭരി-യവഃ — സോഭരി. മാ. കാമയമാനാഃ
 നഃ യജ്ഞം അദ്യ
 ഇഷാ ആ — ഇദാനിമന്നേന സഹാഗച്ഛത

അർത്ഥം:-മഹാനാത്മം. തദ്രപത്രന്മാരുമായ മരുതരുകൾക്കുളേ,
 ശോണേഭിഷ്ഠിയുറ്റവയും ഉറപ്പുള്ള ചക്രവളയങ്ങളിയന്നവയു
 മായ തേരുകളിൽ നിറഞ്ഞു വന്നാലും. ഏവർക്കുമിഷ്ടപ്പെട്ടവ
 രേ, നിങ്ങൾ സോഭരിയായ ഏന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവരായി,
 ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ ഇപ്പോൾ അന്നത്തോടുകൂടി പ്രാപി
 ച്ചാലും.

3 വിദ്മാഹിരുദ്രിയാണാം.
 ഗുപ്തഗ്രംഭന്താംഗിമീവതാം.
 വിഷ്വാഭേഷസ്യമീര്യാഹ്വം.

അന്വയം:-

തദ്രിയാണാം,

ശിമി-വതാം

വിഷ്ണോ ഏഷസ്യ

മീഴ്ഹൃദാം

മരുതാം ഉഗ്രം ശുദ്ധം

വിദാഹി

— തദ്രപത്രാണാം, കച്ഛവതാം

— വ്യാപ്തസ്യ, ഏഷണീയസ്യ
വൃഷ്ട്യഭേസ്യ സേമന്വേണാം

— ഉന്മൂർച്ഛം ബലം, മാനിമം ബലം

അർത്ഥം:-തദ്രപത്രന്മാരും കച്ഛവന്മാരും വ്യാപിച്ച മഴ
പെള്ളത്തിന്റെ വർഷിതാകാളമായ മരുതാകളുടെ ഉഷാദി
ബലം നാമറിയാനുള്ളൊ

4 വിപ്രീപാനിപാപതന്നിഷ്ടുച്ഛൃണോ

ഭേദേജനരോദസീ

പ്രധന്യാനൈതശുക്രവാദയോ

യദേജഥസ്വഭാനവഃ

അന്വയം:-

ഘോ ശുക്ര-വാദയഃ,

സ്വഭാനവഃ,

(യുതം) യത് ഏജഥ

വിപ്രീപാനി വിപാപതൻ

തിഷ്ഠാഭി ദേവ് ഏതാ

ഉദേ രോദസീ യജന്ത

ധന്യാനി പ്ര ഐത

— ശോഭനോയുധാഃ, സ്വാമന്ന
ദീപ്തഃ,

— യദാ കമ്പയഥ തദാ

— ഉദകമധ്യസ്ഥലാന്യത്യന്തം,
വിപതന്തി

— സമാവരം വൃക്ഷഭാതം,
ദേവേനയുജ്യതേ

— ദയാവാപൃഥിവ്യോവപൃഥാഗമന
ജനിതേന കമ്പനേന
യോജയന്തി

— ഗമനശീലാന്യഭോക്താവി
പ്രഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—ശോഭനായുധന്മാരും സ്വയം പ്രകാശിക്കുന്നവരുമായ മരത്തുകളേ, നിങ്ങൾ കലുക്കമ്പോൾ ദ്വീപുകൾ കൂടി മറിയുന്നു; ഉറച്ചുനില്ക്കുന്ന മരങ്ങളും കഷ്ടത്തിൽ പെടുന്നു, ദ്യാവാപൃഥ്വികൾ ഇരുപേരെയും നിങ്ങളുടെ വരവുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന കലുക്കത്താൽ നിങ്ങൾ ഒന്നാകുന്നു ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങൾ (കൂടുതൽ) ഒഴുകിപ്പോകുന്നു.

5 അച്യുതാചിദ്യോജ്ജ്വലനാ

നാനന്തിപച്ഛതാസോവനസ്സതിഃ

ഭൂമിര്യാമേഷുരേജതേ

വ 36

അന്വയം:—

(ഹേ മന്മതഃ) വഃ അജ്ജ്വലനം— യുഷ്മാകമജ്ജ്വലനം,
ആഗമനേസതി

അച്യുതാ ചിത്

പച്ഛതാസഃ

— ച്യാവയിതുമശക്യാ അപി
പച്ഛതാഃ, ഗീരയാഃ

വനസ്സതിഃ

— വനസ്സതയഃ, വൃക്ഷാഃ
(ജാത്യേകവചനം)

ആ നാനന്തി

— അഭിതോഭൃശം ശബ്ദയന്തേ

(അപിച) യാമേഷു

— യുഷ്മദീയേഷുഗമനേഷു

ഭൂമിഃ രേജതേ

— കമ്പതേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മരത്തുകളേ, നിങ്ങളുടെ വരവിൽ മറിച്ചിടപ്പെടാൻ കഴിയാത്ത മലകളും, മരങ്ങളും ഉറക്കെശ്രബ്ധിക്കുന്നു മാത്രമല്ല, നിങ്ങളുടെ പോക്കുകളിൽ ഭൂമി കലുങ്ങുന്നു.

6 അമായവോമന്മതോയാതവേദ്യേ

ജ്ജിഹ്വീതളന്തരാബ്ധഹൽ

യത്രാനരോദേശിശതേതന്ത്രാഷാ

ത്വക്ഷാംസിബാഹ്വോജസഃ

അന്വയം:—

ഹേ മതതഃ, യത്ര	— യസ്മിന്നന്തരീക്ഷേ
ബാഹു-ഓജസഃ നരഃ	— ബാഹോഃ ഓജഃ ബലം യേഷാം താദൃശാനേതാരോ മതതഃ
ത്വക്ഷാംസി തന്തുഷു	— ദീപ്താന്യാഭരണാന്യാത്മീയേഷു ശരീരേഷു
ആ ദേദിഗതേ	— ആ ദൃഷ്ടാനി, ധൃതാനികൃപ്താനി
വഃ അമായ യാതവേ	— ബലായയാതം
ബൃഹൽ	— അന്തരീക്ഷം വിസൃജ്യ
ദ്വൈതഃ ഉൽ-തരാ	— ദൃഢോക്തമുൽഗതതരം
ജിഹ്വീതേ	— ഗച്ഛതി
(യുഷ്മദാഗമനാൽ ഭീതാസതീ അന്തരീക്ഷം സ്ഥാനം പരിത്യജ്യ ഉദ്ധ്വം പാലയതേ)	

അർത്ഥം.—അല്പയോ മരുതന്തുക്കളേ, യാതൊരന്തരീക്ഷത്തിൽ കയ്യുകളുള്ള നേതാക്കളായ മരുതന്തുക്കൾ ഭാസമാനങ്ങളായ ആഭരണങ്ങൾ സ്വശരീരങ്ങളിൽ ധരിക്കുന്നവോ, (ഇടിമിന്നൽ) നിങ്ങളുടെ ബലത്തിനവിടെ വിഹരിക്കാനായി ആ അന്തരീക്ഷം വിട്ട് ദൃഢോക്തം മേൽപോട്ടു പോകുന്ന (നിങ്ങളുടെ വരവിൽ പേടിക്കൊണ്ടു് അന്തരീക്ഷത്തിലുള്ള സ്ഥാനം വിട്ട ദൃഢോക്തം മേൽപോട്ടോടുന്ന)

7 സ്വധാമനുശ്രീയംനരോ

മഹിത്വേഷാഅമവന്തോവൃഷ്ഠംസവഃ

വഹന്തേഅഗ്രൂതഹംസവഃ

അന്വയം —

തേഷാഃ, അമ-വന്തഃ	— ദീപ്താഃ, ബലവന്തഃ
വൃഷ്ഠം-ഹംസവഃ,	
അഗ്രൂത-ഹംസവഃ	— വഷണരൂപാഃ അകുടിലരൂപാഃ
നരഃ സ്വധാം അനു	— നേതാരോ മതതോ ഹവിരന്ന മരുലക്ഷ്യ
മഹി ശ്രീയം വഹന്തേ	— മഹതിം, ശോഭാം, ധാരയന്തി

അ 6 അ. 1 വ. 37

അർത്ഥം.—പ്രകാശിക്കുന്നവരും ബലവാന്മാരും വർഷ്ണരൂപന്മാരും അകടിലാകൃതികളുമായ നേതാക്കൾ, മരുതുക്കൾ ഹവിരന്നത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു്, അതു വന്നു് സ്വീകരിപ്പാനായി, ഹഠത്തായ കാന്തിയേറ്റുന്നു.

8 ഗോഭിപ്താണോഅജ്യതേസോഭരീണാം

രഥേകോശേഹിരണ്യയേ

ഗോബന്ധവസ്സുജാതാസുഇഷേഭഭേ

മഹാന്താനസ്സരസേന

അന്വയം:—

ഹിരണ്യയേ രഥേ

കോശേ

— ഹിരൺമയേ രഥേ കോശവ
ഭേഷ്വിതേ മദ്ധ്യഭാഗേ

സോഭരീണാം ഗോഭി:

വാണ: അജ്യതേ

— ജുഷീണാം ശബ്ദൈ: , സ്തുതിഭി:
— മരുദ്വീണാവ്യജ്യതേ, പ്രകടി
ക്രിയതേ

(അപി ച)

ഗോ-ബന്ധവ:

സു-ജാതാസ: , മഹാന്ത:

— ഗോമാതൃകാ:

— ശോഭനേജന്മാന: , മഹാനഭാവാ
മരുത:

ന: ഇഷേ, ഭഭേ

സ്സരസേ ന

— അസ്മാകമന്നായ, ഭോഗായ

— പ്രീതൈ ക്ഷിപ്രം വേന്തി

അർത്ഥം.—സ്വർണ്ണമയമായ തേരിൽ ഉറപ്പോലെയുള്ള മദ്ധ്യഭാഗത്തു് മരുതുക്കളുടെ വീണ സോഭനികളെന്ന ജുഷികളുടെ സ്തുതിശബ്ദങ്ങളാൽ വ്യക്തിഭവിക്കുന്ന, പ്രകടമാക്കപ്പെടുന്നു. അതായതു് മരുതുക്കളുടെ വീണാധ്വനിയും ജുഷികളുടെ സ്തുതിശബ്ദങ്ങളും ഇണങ്ങുന്നു. പിന്നെ, പുഴുറിയെന്ന പശുചിന്നു് പിറന്നവരും നല്ല ജന്മമൊത്തവരും മഹാനഭാവന്മാരായ മരുതുക്കൾ നമിക്കുന്നതിന്നും ഭോഗത്തിന്നും വേണ്ടി വേഗത്തിൽ പ്രീതിയ്ക്കായി ഭവിക്കുന്നു. (പ്രീതരായിത്തീരുന്ന)

9 പ്രതിവോവൃഷഞ്ജയോ

വൃഷ്ണശാധായമാതതായഭരധം

ഹവ്യാവൃഷപ്രയാവ്ണേ

അന്വയം:—

ഹേ വൃഷതീ-അഞ്ജയ: — വഷ്ട്വേണ സോമേനാഞ്ചതഃ,
സിഞ്ചന്തോധാര്യവഃ

വൃഷ-പ്രയാവ്ണേ — വൃഷണഃ, സേകന്താഃ,
പ്രയാചാനഃ, പ്രഗന്താരോ
യസ്മിൻ തസ്മൈ

വഃ വൃഷ്ണ മാതതായ
ശാധായ

— തുയം വഷിത്രേ മരുതീസങ്ഘ
രൂപായ ബലായ

ഹവ്യാ പ്രതി ഭരധം — ഹവ്യാനി, ഹവീഷ്യോ
ഹവനീയംപ്രതി ഹരത

അർത്ഥം—ഒഴുകുന്ന സോമത്താൽ അഗ്നയാദിദേവന്മാരെ നന്ന
ജ്ഞ അധാര്യക്കളേ, നിങ്ങൾ, വഷണശീലമുറു് മരുതീസമു
ഹരൂപമായ ബലത്തിനായി ഹവിസ്സുകൾ ആഹവനീയസ്ഥാ
നത്തെത്തിക്കുക,

10 വൃഷണശ്വേനമരുതോവൃഷഹ്സന്താ

രഥേനവൃഷ്ണാഭിനാ

ആശ്വേനാസോനപക്ഷിണോവൃഥാനരോ

ഹവ്യാനോവീതയേഗത

വ. 37

അന്വയം:—

ഹേ നരഃ, മരുതഃ, — നേതാരോമരുതഃ,

വൃഷണശ്വേന — വൃഷഭിഃ, സേചനസമൈശ്വര
ശൈവതപേതേന

വൃഷ-ഹ്സന്താ — വഷകരൂപയുക്തേന

വൃഷ-നാഭിനാ രഥേന — നാഭീശ്ചക്രച്ചിദ്രം, വഷ്കനാഭി
 യുക്തേന രഥേന
 ശ്വേനാസഃ ന പക്ഷിണഃ — ശംസനീയഗതയഃ പക്ഷിണോ
 യഥാ ശീഘ്രമാഗച്ഛന്തി തദേൽ
 വൃഥാ വീതയേ — അനായാസേന ഭക്ഷണാത്മം.
 നഃ ഹവ്യാ ആ ഗത — അസ്താകം ഹവിഃഷ്യാഗച്ഛത

അത്മം.-അല്ലയോ നേതാക്കളായ മന്ത്രിമാർക്കുള്ളേ, യൗവനത്തിലുപേരികളോടുകൂടിയതും വഷ്കരൂപമിയന്നതും വെള്ളമൊലിക്കുന്ന ചക്രത്തുളകൾ ഒത്തതുമായ തേരിൽ, ഭംഗിയിൽ പരക്കുന്ന പക്ഷികൾ വേഗത്തിൽ വരുന്നപോലെ, അനായാസമായി ഭക്ഷണത്തിനുവേണ്ടി ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സുകളെ പ്രാപിച്ചാലും.

11 സമാനമഞ്ജുഷാം

വിഭ്രാജന്തേതക്മാസോഅധിബാഹുഷ്

ഭവിദ്യതത്യുഷഃ

അന്വയം:-

ഏഷാം അഞ്ചി സമാനം — മതതാം രൂപാഭിവൃണ്മകമാഭ
 രണം ഏകവിധമേവ

തക്മാസഃ വി ഭ്രാജന്തേ — ദീപ്യമാനാസ്സവണ്ണഹാരാ
 വക്ഷസി ദീപ്യന്തേ

(തഥാ) ബാഹുഷ അധി — അംസേഷ്വ

ഋഷയഃ ഭവിദ്യതതി — ശക്തോദീന്യായുധാന്യത്യത്മം
 ദ്യോതന്തേ

അത്മം.-ഈ മന്ത്രിമാരുടെ ആഭരണം ഒരേവിധത്തിലുള്ളതത്രെ. മിന്നുന്ന കനകമാലകൾ മാറിയിട്ട് പ്രശോഭിക്കുന്നു. നാതുപോല കൈകളിൽ ശക്തികൂടിയായ ആയുധങ്ങൾ തിളങ്ങുന്നു.

12 തളഗ്രാസോവൃഷണഉഗ്രബാഹവോ
 നകീഷ്വന്യായേതിരേ
 സ്ഥിരാധന്വാനായാമേഷുവോ
 നീകേഷധിശ്രിയഃ

അന്വയം -

- ഉഗ്രാസഃ — ഉൽഗുണ്ണാഃ, സച്ഛ്വകാര്യേഷു
 ദൃതാഃ
 വൃഷണഃ, ഉഗ്ര-ബാഹവഃ — വഷിതാരഃ ഉൽഗുണ്ണബാഹുകാഃ
 തേ തന്യായേതിരേ — മരുത ആത്മീയേഷു ശരീരേഷു
 നകീഃ യേതിരേ — രക്ഷണായ ന പ്രയതന്തേ
 (നഹികശ്ചിത്തേഷാം ശരീരാണി ബാധിതം ശക്നോതി)
 (ഹേ മരുതഃ,) വഃ
 രമേഷു ധന്വാനി
 ആയയാ — യേഷാകം രഥേ ധന്വന്ഷി
 ബാണാഭിനി പ
 സ്ഥിരാ — സ്ഥിരാണി, ദൃഢതരാണി
 സന്ധി
 (അതഃ) അനീകേഷു
 അധി ശ്രിയഃ — സേനാമുഖേഷു ജയസമ്പദോ
 വേന്തി

അർത്ഥം-ഉഷ്ണരവരം എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും ഉദ്യതന്മാരും
 വഷണശീലമുറവരും ബാഹുബലമിയന്നവരുമായ ആ മരു
 ത്തുകൾ സ്വന്തം ശരീരങ്ങളെ രക്ഷിക്കാനായി പ്രയത്നിക്കുന്നി
 ല്ല (ആരും അവരുടെ ശരീരങ്ങളെ ഉപദ്രവിയാൻ ശക്തരല്ല)
 അല്ലയോ മരുതുകൾ, നിങ്ങളുടെ തേരുകളിൽ വില്പസ്വകര
 മുതലായ ആയുധങ്ങൾ ഉറപ്പുറവയായിരിക്കുന്ന അതിനാൽ
 സേനാമുഖങ്ങളിൽ ജയശ്രീകൾ വേിക്കുന്നു

13 യേഷാമണ്ണോനസപ്രഥോ
നാമത്രേഷംശശ്വതാമേകമിദ്ഭജേ
വയോനപിത്രംസഹഃ

അന്വയം -

- അണ്ണഃ ന സ-പ്രഥഃ — ഉദേകമിവ സമുതഃ പൃഥു,
വിസ്തീണ്ണം.
- ത്രേഷം ശശ്വതാം.
യേഷാം — ദീപ്തം ബഹുനാം മരുതാം
നാമ ഏകം ഇത് — മരുത ഇതി നാമധേയമേകമേവ
സത്
- സഹഃ — പ്രസഹനശീലം തത്
പിത്രം വയഃ ന ഭജേ — തദ്യഥാ വിസ്രംഭേണ
ഭോഗായ യഥാ തഥാ വേതി

അർത്ഥം-വെള്ളംപോലെ എമ്പാടും പരന്നു്, വളരെപ്പേർ
ചേർന്നു്, മരുതയുടെ പ്രകാശമുറ നാമം, മരുതയുടെ
പേർ, ഒന്നായി ചേരിച്ചു് ജയശീലമുറ അ പേർ, അച്ഛൻ സ
ന്വാദിച്ച അന്നം മകനു് വിശ്വാസത്തോടുകൂടി, തനിയ്ക്കുചേർന്ന
താണെന്ന ബോധത്തോടുകൂടി, അനുഭവത്തിന്നു് ഭവിക്കുന്ന
പോലെ, ലോകത്തിന്നു മുഴുവൻ അനുഭവിയ്ക്കാനായി ഭവിക്കുന്ന

14 താൻവന്ദസ്വമരുതസ്താഉപസ്തഹി
തേഷാംഹിധനീനാം
അരാണാംനചരമസ്തദേഷാം
ദാനാമഹനാതദേഷാം

അന്വയം -

- (ഘേ അനുരാഗൻ,) താൻ
മരുതഃ വന്ദസ്വ — പ്രണമ
താൻ ഉപ സ്തഹി — ഉപേത്യ സ്തുതിം കരു

12 തളഗ്രാസോവൃഷ്ണഉഗ്രബാഹവോ
 നകിഷ്വന്ത്രഷ്ടയേതിരേ
 സ്ഥിരാധന്വാനാമുധാരഥേഷ്ടവോ
 നികേഷധിശ്രിയഃ

അന്വയം:-

ഉഗ്രാസഃ — ഉൽഗുണ്ണാഃ, സർവ്വകാര്യേഷു
 ദൃതാഃ
 വൃഷ്ണഃ, ഉഗ്ര-ബാഹവഃ ~ വഷിതാരഃ ഉൽഗുണ്ണബാഹുകാഃ
 തേ തന്ത്രഷ്ട — മരുത ആത്മീയേഷു ശരീരേഷു
 നകിഃ യേതിരേ — രക്ഷണായ ന പ്രയത്നേതേ
 (നഹികശ്ചിത്തേഷാം ശരീരാണി ബാധിതം ശക്നോതി)
 (ഹേ മരുതഃ,) വഃ
 രഥേഷു ധന്വാനി
 ആയുധാ — യുഷ്മാകം രഥേ ധന്വന്ഷി
 ബാണാദിനി ച
 സ്ഥിരാ — സ്ഥിരാണി, ദൃഢതരാണി
 സന്തി
 (അതഃ) അനികേഷ
 അധി ശ്രിയഃ — സേനാമുഖേഷു ജയസമ്പദോ
 ഭവന്തി

അർത്ഥം:-ഉരക്കുറവരും എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും ഉദ്യതന്മാരും വൃഷ്ണശീലമുറവരും ബാഹുബലമിയന്നവരായ ആ മരുത്തുകൾ സ്വന്തം ശരീരങ്ങളെ രക്ഷിക്കാനായി പ്രയത്നിക്കുന്നില്ല. (ആരും അവരുടെ ശരീരങ്ങളെ ഉപദ്രവിയാൻ ശക്തരല്ല). അല്ലയോ മരുത്തുകൾ, നിങ്ങളുടെ തേതുകളിൽ വില്ലസ്വകൾ മുതലായ ആയുധങ്ങൾ ഉറപ്പുറവയായിരിക്കുന്നു അതിനാൽ സേനാമുഖങ്ങളിൽ ജയശ്രീകൾ ഭവിക്കുന്നു.

16 യസ്യവാ¹യു¹യംപ്രതിവാ¹ജി¹നോ¹നര

ആഹവ്യാവീ¹തയേ¹ഗമ

അഭിഷദ്യു¹ന്തൈ¹രുതവാ¹ജസാ¹തിഭി

സ്തന്താ¹വോ¹ധുതയോ¹നശൽ

അന്വയം:—

ഹേ നരഃ, ധൃതയഃ, — നേതാരഃ കമ്പയിതാരോ
മരുതഃ,

യുയം യസ്യ വാ വാജിനഃ— യസ്യ ച ഹവിഷ്ഠതോ
യജമാനസ്യ

ഹവ്യാ പ്രതി വീതയേ

ആ ഗമ — ഹവിഷ്യഭിലക്ഷ്യക്ഷണായാ
ഗച്ഛഥ

സഃ ദ്യുന്തൈഃ — ദ്യോതമാനൈര്യശോഭിഃ
യജമാനഃ

ഉത വാജസാതി-ഭിഃ — അപിച വാജാനാം, അന്നാനാം
സംജ്ഞൈശ്ച

വഃ സ്തന്താ അഭി നശൽ — യുഷ്ഠാകം സംബന്ധീനി
സുഖാനി അഭിപ്രാപ്നോതി

അർത്ഥം.—നേതാക്കളും എല്ലാമിളക്കുന്നവരുമായ മരുത്തുക്കളേ, നിങ്ങൾ യാതൊരു ഹവിര്യുക്തനായ യജമാനന്റെ ഹവിസ്സുകളെ ഉദ്ദേശിച്ചു ഉൾക്കൊള്ളാൻ വരുന്നവോ, ആ യജമാനൻ ഭാസമാനങ്ങളായ യശസ്സുകളാലും അന്നലാങ്ങളാലും നിങ്ങൾക്കു ചേർന്ന സുഖങ്ങളെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

17 യഥാ¹ത്ഭു¹സ്യസു¹നവോ

ഭിവോ¹വശ്നു¹സുരസ്യ¹വേധസഃ

യവാ¹നസ്തഥോ¹സൽ

ഹി ധൂനിനാം തേഷാം	— കമ്പയിതൃണാം മരുതാം വയം
അരാണാം പരമഃ ന	— അത്യാണാം, സ്വാമിനാം ഹിനഃ സേവക ഇവശേഷഭൂതാസുഃ
തൽ ഏഷാം; തൽ ഏഷാം	— തസ്മാൽ മരുതാമേവ (പുനരുക്തിരാദരാത്ഥം)
ദാനാ മഹാ	— ദാനാനി മഹത്വേന ഭവന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അന്തരാത്മാവേ, ആ മരുത്തുക്കളെ വന്ദിക്കുക. അവരെ അണഞ്ഞു് സ്തുതിക്കുക. കാരണം, എല്ലാം ഇളക്കുന്നവരായ മരുത്തുക്കൾക്കു് നമ്മൾ, പ്രളക്കൾക്കു് മോശക്കാരനായ സേവകനെന്ന പോലെ ബാക്കിയായവരാകുന്നു. അതിനാൽ മരുത്തുക്കളുടെ തന്നെ ദാനം മഹത്വത്തോടു കൂടി ഭവിക്കുന്നു.

15 സുഗേസ്സുവളുതി

ഷ്വാസപുഷ്പാസുമതോവ്യഷിഷ്യ

യോപാനുനമുതാസതി

വ 38

അന്വയം:—

ഹേ മരുതഃ, ഉത യഃ	— അപിചയോ മനുഷ്യഃ, സ്തോതാ
നൃനഃ അസതി വാ	— അവശ്യം യുഷ്ടാകം ഭവതി വാ
സഃ വഃ ഉതിഷ്യ	— യുഷ്ടാകം രക്ഷാസു
പുഷ്പാസു വി-ഉഷിഷ്യ	— ബഹിഷ്യഷസ്സു
സു-ഭഗഃ ആസ	— ശോഭനധനോ ഭവതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മരുത്തുക്കളേ, മുൻപറഞ്ഞതു കൂടാതെ ഏതു മനുഷ്യൻ, സ്തോതാപു്, തീർച്ചയായും അവിടുത്തേക്കു ചേർന്നവനാകുന്നുവോ, അവൻ നിങ്ങളുടെ രക്ഷകളിൽ വളരെ നാളുകളോളം ശോഭനധനനായി ഭവിക്കുന്നു.

വസ്യസാ ഏദാ — വസീയസാ, വസുമതാ
ഏദയേന
ഉപ ആ വവൃധം — ഉപേത്യാഭിസംഭേത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നിത്യയുവാക്കളായ മരുത്തുക്കളേ, ശോഭനഭാവമായ ഏവർ ഭേദമായ നീങ്ങളെ പൂജിക്കുന്നവോ, ഏവർ വഷിതാക്കളായ നീങ്ങളെ ഹവിസ്സുകളാൽ യജിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവോ, ആ രണ്ടുവിധത്തിലും ഉപാസകരായ നീങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ച് ഏറ്റവും സമ്പന്നമായ ഏതെങ്കിലും സമീപം പ്രാപിച്ചാലും, അഭിവൃദ്ധരാക്കിയാലും.

19 യുന¹ഉഷ്യ²നവി³ഷ്ടയാ
വൃഷ്ണ⁴പാവ⁵കാ⁶അഭീ⁷സോഭ⁸രേ⁹ഗി¹⁰രാ
ഗായ¹¹ഗാ¹²ഇ¹³വച¹⁴ക്ഷ¹⁵ഷൽ

അനവധം:-

ഹേ സോഭരേ, യുനഃ — നിത്യതരുണാൻ
വൃഷ്ണഃ, പാവകാൻ — വഷിതപ്രൻ, ശോധകാൻ മരുതഃ
നവിഷ്ടയാ ഗിരാ ഉ — അതിശയേനാഭിനവയാന്തതി
രൂപയാ വാചാ ഏവ
ചർക്ഷഷൽ ഗാഃ-ഇവ — പുനഃ പുനഃ കൃഷൻ യഥാ
ശക്താൻ അനവധം ഇവ
സു അഭി ഗായ — ശോഭനമഭിഷ്ഠഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോഭരേ, നിത്യതരുണന്മാരും വഷിതാക്കളും ഏല്പാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവരുമായ മരുത്തുക്കളെ ഏറ്റവും പുതിയ സ്തുതിവാക്കിനാൽ, കരുത്തുറ്റ കാളകളെ കൃഷിക്കാരൻ പ്രശംസിക്കുന്നപോലെ, നന്നായി സ്തുതിക്കുക.

20 സാഹായേ¹സന്തി²മുഷ്ടി³ഹേവ⁴ഹവ്യോ
വിശ്വാ⁵സുപ്ത⁶സുഹോ⁷ത്രഷ
വൃഷ്ണ⁸ശ്വ⁹ന്ദ്രാ¹⁰ന്ന¹¹സു¹²ശ്ര¹³പ¹⁴സ്തമാൻ¹⁵ഗി¹⁶രാ
വന്ദ¹⁷സ്വ¹⁸മരു¹⁹തോ²⁰അഹ

അന്വയം:-

തദ്രസ്യ സുനവഃ	— പുത്രാഃ
അസുരസ്യ വേധസഃ	— വൃഷ്ടേഃ കന്താരഃ (അസുൻ, പ്രാണാൻ രാതി, ദോതീത്യസുരം വൃഷ്ടീജലം)
യുവാനഃ ദിവഃ	— നിത്യതരുണാമരുതഃ അന്തരീക്ഷാഭാഗത്യ
യഥാ വശ്നാനി തഥാ	
ഇതി അസുൻ	— യേനപ്രകാരേണാസ്മാൻ കാലയന്തേ, തേനപ്രകാരേണേ ദം സ്തോത്രം വേതു

അർത്ഥം-തദ്രപത്രമാതം വൃഷ്ടികർത്താകാളം നിത്യയുവാക്കു
മുമായ മരുത്തുക്കൾ അന്തരീക്ഷത്തിൽ നിന്നു വന്ന്, ഏപ്രകാര
മായാൽ നമ്മളെ ഇഷ്ടപ്പെടുമോ അപ്രകാരം, അതിന്നുതക്കവണ്ണ
മാവട്ടേ ഈ സ്തോത്രം.

18 യേചാഹ്നീമുതസ്സുദാനപ്

സുഹീദ്ഘൃഷ്ടാഹ്നീയേ

അതശ്ചിദാനമുപവസ്യസാഹുദാ

യുവാനത്വപ്രധം.

അന്വയം:-

ഹേ യുവാനഃ,	— നിത്യതരുണാമരുതഃ,
സു-ദാനവഃ യേ, മരുതഃ	
വഃ അഹ്നീ	— ഗോദനേദാനം, യുഷ്മാൻ പുജയന്തി
യേ ച മീദ്ഘൃഷ്ടഃ	— സേക്കപുൻ വഃ
സുൻ ചിദി ചാനി	— പ്രശസ്തം ഹവിദിഃ പ്രചരന്തി, യജന്തി ച
(താനയേവിധാൻ) അതഃ	
നഃ ആ	— തസ്മാദസ്മാനഭിലക്ഷ്യ

യുള്ള ബന്ധമുറവരായി) കിഴക്കു മുതലായ ദിക്കുകളെ പ്രാപിച്ച് അന്യോന്യം നക്കുന്നവല്ലോ. (ഇവിടെ മത്തുക്കളുടെ മാതാക്കളായ പശുക്കളെത്തന്നെ കിഴക്കു മുതലായ ദിക്കുകളായി രൂപണം ചെയ്തിരിക്കുകയാണ്. ആ ദിക്കുകൾ പരസ്പരം തൊട്ടുതൊട്ട് നില്ക്കുന്നതിനെയൊണ് നക്കുന്നതായി സങ്കല്പിക്കുന്നത്.)

22 മ¹ത്തശ്ചി¹ഭോ¹നൃത¹വോ¹തക്¹മ¹വക്ഷ¹സ
ഉ¹പ¹ഭ്രാ¹തു¹ത്വ¹മായ¹തി
അ¹ധി¹നോ¹ഗാ¹ത¹മ¹ത¹സ്സ¹ഭാ¹ഹി¹വ്
ആ¹പി¹ത്വ¹മ¹സ്തി¹നി¹ധ്രു¹വി

അന്വയം:-

- ഹേ നൃതവഃ,
തക്¹മ¹-വക്ഷസഃ മതഃ — നൃത്യന്തഃ, രോചമാനാരേണം.
വക്ഷസി യേഷാം, തഥോക്താ
മതഃ
- മതഃ ചി¹ൽ വഃ
ഭ്രാ¹തു-ത്വം — മനുഷ്യാപിസ്തോതായുഷാകം
സഖിത്വം
- ആ ഉ¹പ അയതി — ആഭിമുഖ്യേനോപഗച്ഛതി
ഉത നഃ അധി ഗാത — അപിചാസ്താൻ, മനുഷ്യാനധി
ബ്രൂത, അസ്മൽ പക്ഷപാത
വചനാവേത
- ഹി വഃ ആപി-ത്വം — യസ്മാൽ യുഷാകം ബന്ധുത്വം
നി-ധ്രുവി സഭാ അസ്തി — നിതരാം ധാരയിതവ്യേ
യജ്ഞേസർവ്വഭാവിദ്യേതേ

അർത്ഥം.-നൃതം വെണ്ണുന്ന പരം മിന്നുന്ന ആരേണങ്ങൾ മാറിലണിഞ്ഞ പരമായ മത്തുക്കളേ, മനുഷ്യാണെന്നെങ്കിലും സ്തോതാവ് നിങ്ങളുടെ ചങ്ങാതത്തെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതിനാൽ സ്തോതാകളായ ഞങ്ങളെക്കുറിച്ച് (ദേവന്മാരോട്) അധിവചിച്ചാലും, അനുകൂലപക്ഷപാതമായി പറഞ്ഞാലും.

അനന്യം -

(ഹേ സോഭനേ)

വിശ്വാസ പുൽ-സു	— സവ്യാസപുതനാസു, യുദ്ധേഷു
ഹോതുഷ	— ആഹ്വാനഗീലേഷു യോദ്ധ്യഷു
യേ സഹാഃ സന്തി	— അഭിച്ഛിതാരോ ഭവന്തി
ഹവ്യഃ മുഷ്ടിഹാ-ഇവ	— ഹിമാതവ്യഃ മല്ലഇവ
ന വൃഷ്ടഃ ചന്ദ്രാൻ	— സംപ്രതിവന്ധിത്വൻ.
	ആഗ്വാദകാൻ

സശ്രവഃ-തമാൻ

മരുതഃ അഹ	— ശോഭനയശസ്താംസ്താൻ ഏവ
ഗിരാ വന്ദസ്യ	— വാചാസ്തഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോഭനേ, എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളിലും പോരിനവിളിക്കുന്ന യോദ്ധാക്കളിൽ കൈമുട്ടിനാൻ ശത്രുക്കളെ തകർക്കുന്ന മല്ലനെന്ന്പോലെ ഏവർ വിജയികളാകുന്നുവോ, കാമവന്ധിതാക്കളും ആഗ്വാദപ്രദന്മാരും ഏറ്റവും യശസ്സേറുന്നവന്മാരായ ആ മരുതന്മാരെക്കുറിക്കുന്ന സ്മതിവചനത്താൽ വന്ധിപ്പിക്കുക

21 ഗാഢചിദ്രാഘാസമന്യവ

സ്തജാത്യേനമതത്സ്തബന്ധവഃ

രിഹതേകകോമിഥഃ

അനന്യം -

ഹേ സ-മന്യവഃ മരുതഃ	— സമാനനേജസ്താമരുതഃ
ഗാവഃ ചിദ്ര	
സ-ജാത്യേന	— ഗാവശ്ചയുഷ്മനമാതുളതാഃ
	സമാനജാതിര്യേന
സ-ബന്ധവഃ	— സമാനബന്ധുകാസ്തവ്യഃ
കകഭഃ മിഥഃ റിഹതേ ഘ	— പ്രാച്യാദിദിശഃ പ്രാപ്യ
	പരസ്വരം ലിഹന്തിഹി

അർത്ഥം.-സമാനനേജസ്തന്മാരായ മരുതന്മാരെ നിങ്ങളെക്കുറിക്കുന്ന പശുക്കൾ സമാനജാതിത്വത്തോടുകൂടി സമാനബന്ധുത്വമനുഭവിയായി (അതായത് - നിങ്ങളോടൊത്തപോലെ

യാഭി: തുവ്വമ് — സ്തോത്രപുണാം ശത്രുൻ ഹിംസ്വ
 യാഭി: ക്രിവിം ദശസ്യമ — കൃപം തൃഷ്ണാബാധിതായ ഗോത
 മായ പ്രയച്ഛമ
 ശിവാഭി: — കല്യാണീഭിസ്സാഭിസ്സുവ്യാഭി:
 ഉതീ-ഭി: ന: മയ: ഭൂത — രക്ഷാഭിരസ്മാകം സുഖം ഭാവയത

അർത്ഥം:-സുഖപ്രദന്മാരും ശത്രുക്കളോടുപേരാത്തവരും (ശത്രുക്കളില്ലാത്തവരും) ആയ മന്ത്രിത്തക്കളേ, നിങ്ങളേവയാൽ സമുദ്രത്തെ രക്ഷിക്കുന്നുവോ, ഏപയാൽ സ്തോതാക്കളുടെ ശത്രുക്കളെ ഒട്ടക്കുന്നുവോ, ഏപയാൽ ദാഹിച്ചവലത്തെ ഗോതമന്ത്രി കിണർ (ഏടത്തുമുഖത്തുകാണിച്ച) വെള്ളം കൊടുക്കുന്നുവോ, മംഗളകരങ്ങളായ ആ എല്ലാരക്ഷണങ്ങളാലും ഞങ്ങൾക്ക് സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും.

25 യൽസിന്ധൗയസികന്യം.

യൽസമുദ്രേഷുമരുതസ്സബഹിഷ:

യൽപവ്വതേഷുഷേജം.

അനവയം:-

ഹേ സു-ബഹിഷ:

മരുത:

സിന്ധൗ യൽ ഷേഷേജം.

— ശോഭനയജ്ഞാമരുത:

— ഏതൽ സംജ്ഞേസ്യന്ദനശീലേ നദേ യജ്ഞേധമസ്തി

യൽ അസികന്യം,

യൽ സമുദ്രേഷു

— അസികന്തിനാമികായാം.

നദ്യാം, ജലധിഷു

യൽ (പ) പവ്വതേഷു

— ഷേഷേജം വിദൃതേ

അർത്ഥം:-ശോഭനയജ്ഞന്മാരായ മന്ത്രിത്തക്കളേ, ഒഴുകുന്ന സിന്ധു എന്ന നദത്തിൽ യാതൊരൗഷധമുണ്ടോ, അസികിനി എന്ന നദിയിൽ യാതൊന്നുണ്ടോ, സമുദ്രങ്ങളിൽ യാതൊന്നുണ്ടോ, പവ്വതങ്ങളിൽ യാതൊന്നുണ്ടോ,

കാരണം, നിങ്ങളുടെ ബന്ധുത്വം ഏറ്റവും ധാരണാഹീനമായ ഈ യജ്ഞത്തിലുണ്ടല്ലോ (നിങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ച ഈ യജ്ഞത്തിൽ നിങ്ങളും ബന്ധുക്കളായ ബന്ധുത്വം വന്നുചേരുന്നതല്ലല്ലോ)

23 മരുതോമാതൃസ്യന

ആദേവജസ്യവഹതാസുദാനവഃ

യ്യം സഖായസ്സപ്തഃ

അന്വയം -

ഹേ സു-ദാനവഃ, സപ്തഃ

സഖായഃ മരുതഃ

— ഗോദേവദാനവഃ, സപ്തണഗീലാഃ.

സമാനഖ്യാനാമരുതഃ

നഃ മാതൃസ്യ ദേവജസ്യ — മരുതീസംബന്ധിദേവജം,

ഔ-യധം (കമ്മണിഷഃ)

യ്യം ആ വഹത

— ആനയത

അതഃ, ഗോദേവദാനന്മാരും, ഗമനഗീലദുരായണം പണ്ടാ നികളമായ മരുതന്മാരേ മൗത്തുക്കളെപ്പോലെ ബന്ധിച്ച മൗതം ബന്ധം നിങ്ങളാണെന്നായിച്ചാലും, കൊണ്ടുപറന്നാലും.

24 യാദിസ്സിസ്യവപുമാദിസ്യപുഥ

യാദിദൃഗസ്യമാത്രിവിഃ

മയോനോട്ടോതിദിമയോജുവ

ദുവിവാദീൗസചദ്രിന്ദഃ

അന്വയം -

ഹേ യാ-ദവഃ,

അസച-ദ്രിന്ദഃ,

— സഖസ്യ ഭാവയിതാരഃ,

ഭൗതകൗശത്രവഃ, ഗത്രാഹിതാ

മരുതഃ,

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-6 അദ്യായം-2

1 മുതൽ 4 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങളിൽ ഇന്ദ്രൻ ദേവത. ഒടുവിൽ ചിത്രനെന്ന രാജാവിന്റെ ഭാനം വണ്ണിജ്ഞം. 5 മുതൽ 8 കൂടി അശ്വതികൾ. 9 മുതൽ 14 കൂടി അഗ്നി. 15 മുതൽ 20 കൂടി ഇന്ദ്രനും വര എന്ന രാജാവിന്റെ ഭാനവും ദേവത. 20-ാം ലക്കം സാമസ്ഥത്തിൽ പെട്ടതാണ്. വാങ്മാധ്യര്യത്തിന്റെ പാരമ്യം പറയുന്നു. 21 മുതൽ 25 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങൾ മിത്രവരണന്മാരും വിശ്വദേവന്മാരും. 26 മുതൽ 30 കൂടി അശ്വതികളും വായുവും. 31 മുതൽ 37 കൂടി വിശ്വദേവന്മാർ. അതിൽ 4-ാം ലക്കിൽ ദേവഹിതമേ നടക്കൂ എന്നും ദേവന്മാർ ഭക്ഷണയും ശിഷ്ടനാക്കുന്ന എന്നും പറയുന്നു. 3-ാം ലക്കിന്റെ മാറ്റൊലിയാണ് ശ്രീ കാളിഭാസന്റെ "രേഖാമാത്രമപിക്ഷണ്ണാൽ" എന്ന രഘുവംശ ശ്ലോകം. 38 മുതൽ 40 കൂടി യജ്ഞത്തിന്റെ യജമാനൻ, ദേവതികൾ, ദാമ്പത്യാശിഷ്ടകൾ എന്നീ ദേവതകൾ.

അഷ്ടകം 6 അദ്ധ്യായം 2 വർഗ്ഗം 1-2-3-4-

കാണ്ഡഃ സോമഃ ലുഷിഃ വിഷമാകകപഃ, സമാസതോ ബൃഹതീ, ഹരസീ, ഇന്ദ്രോദേവതം.

1 വയമുതാമപുവ്യ

സ്ഥൂരണകച്ചിഭ്നോവസ്യവഃ

വാജേചിത്രംഹവാമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ അപുവ്യ,

— ശ്രീഷ സവനേഷ പ്രാദർഭുത ത്വാഭിനവ, ഇന്ദ്ര

രേന്തഃ വയം.

— സോമാനൈസ്സപാം പോഷയന്തോവയം

വാജേ ചിത്രം ത്വാം ഉ

— സങ്ഗ്രാമേ വിവിധരൂപം ത്വാമേവ

26 വിശ്വംപശ്യന്തോബിഭൃമാതൃനൃഷാ

തേനാനോഅധിവോചത

ക്ഷമാരപോമരുതആതുരസ്യത

ഇഷ്ടതാവിഹൃതംപുനഃ

വ 40

അന്വയം -

ഹേ മരുതഃ, വിശ്വം

പശ്യന്തഃ — സർവ്വം പൂർവ്വാകതം ഭേഷജം
ജാനന്തോ യുയം

തന്മഷ ആ ബിഭൃമാ — അസ്മദീയേഷ വിഷയേഷ
ആ പാരഥ

(ആഹൃതേന) തേന നഃ — അസ്മദൻ

അധി വോചത — അധിബ്രൂത, ചികിത്സത

(അപിച) നഃ ആതുരസ്യ
രപഃ — രോഗിണഃ രപസഃ, പാപ
ഫലസ്യ രോഗസ്യ

ക്ഷമാ — ക്ഷാന്തിര്യമാ ഭവതി തഥാ

വിഹൃതം പുനഃ

ഇഷ്ടത — വിബാധിതമങ്ഗം പുനർന്നി
ശ്ലേഷേണ സസൃണ്ണം കരുത

അർത്ഥം - അല്ലയോ മരുതരുകളേ, മുൻപാണെന്തെ മരുന്നുകൾ
കുഴുവൻ അറിയുന്ന നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ വിഷയങ്ങളിൽ അതു
കൊണ്ടുവരുന്ന കൊണ്ടുവന്ന ആ മരുന്നിനാൽ ഞങ്ങളെ
ചികിത്സിച്ചാലും, ഞങ്ങളുടെ ഇടയിലുള്ള രോഗിക്കു്, പാപ
ഫലമായ രോഗത്തിന്നു ശമനംകിട്ടുമാറു്, രോഗബാധിത
മായ അംഗത്തെ വീണ്ടും തികച്ചും അരോഗം, സസൃണ്ണമാക്കി
യാലും. — (യുഗകം)

(ഒന്നാമധ്യായം സമാപ്തം)

അത്ഥം.—(ഒന്നാംപാദവും ഉത്തരാദ്ധ്യവും പ്രത്യക്ഷം, രണ്ടാം പാദം പരോക്ഷം).

യാതാരിന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനും നിത്യയുദ്ധം വ, ഊക്കററവനുമാണോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ഞങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ചു വന്നുപോട്ടെ അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അഗ്നിഷോമാദികർമ്മത്തിൽ അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ അണഞ്ഞു പുകാവു. പണ്ടാതികളായ ഞങ്ങൾ ഭജനീയനും എല്ലാറ്റിന്നും രക്ഷിതാവുമായ അവിടുത്തെത്തന്നെ വരിക്കുന്നു, ഭജിക്കുന്നു,

3 ആയാഹീമഇന്ദ്രവോ

ശാപതേഗോപതഉർവ്വരാപതേ

സോമംസോമപതേപിബ

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വ-പതേ,

ഗോ-പതേ,

— പശുപതേ,

ഹേ ഉർവ്വരാ-പതേ,

സോമ-പതേ,

— ഉർവ്വീപതേ, ഭൂമിപതേ,
സോമാനാം പതേ, ഇന്ദ്ര,

ഇമേ ഇന്ദ്രവ:

— സോമാഭവദീയാ:

ആ യാഹി, സോമം

പിബ

— ആഗച്ഛ, പാനംകരു

അത്ഥം.—കുതിരകൾക്കു് നാഥനും പശുക്കൾക്കു് പതിയും ഭൂമിസ്ത്രീശ്വരനും സോമങ്ങൾക്കു പാലകനുമായ ഇന്ദ്ര, ഈ സോമങ്ങൾ അവിടുേയ്ക്കു ചേർന്നതാകുന്നു. വന്നാലും, സോമം കുടിച്ചാലും.

4 വയംഹിത്വാബന്ധമന്തമബന്ധവോ

വിപ്രാസഇന്ദ്രയേമിമ

യാതേധാമാനിവൃഷതേഭിരാഗ്ഹി

വിശ്വഭിസ്സോമപീതയേ

അപസ്യവഃ — രക്ഷണമാർത്ഥന ഇച്ഛന്തഃ
 സ്ഥൂരം ന കൽ പിതഃ — യഥാരേണോപ്രിഹ്യാദിഭിർ
 ഹവാമഹേ — ഗൃഹം പൂജയന്തോ ജനാഃ വാഭേ,
 അന്നപിഷയേസ്ഥൂലം
 ഗുണാധികം കംപിൻമാനവം
 യദാഹവയന്തി തദ്ദാഹവയാമഃ

അർത്ഥം.-മൂന്നുസ്വപനങ്ങളിൽ വരുന്നതുകൊണ്ടു് ഏല്പാഴ്ച
 പുതുമയ്ക്കു് ഇത്ര, സോമാനങ്ങളാലുപരിഭാഷിതം ഭരിയ്ക്കുന്ന, പൊ
 ഷിപ്പിക്കുന്നതെങ്ങനെയെന്നും, യുദ്ധത്തിൽ വിവിത്രരൂപനായ അവിടു
 ന്നെന്നെന്നെന്ന, നെല്ലുകുന്നകൂട്ടിയ ഗൃഹത്തിലുള്ള ജനങ്ങളും അന്ന
 ഭാഗത്തിന്നു് വിശിഷ്ടനായ ആരെങ്കിലും വിളിക്കുന്നപോ
 ലെ, രക്ഷണമിച്ഛിക്കുന്നവരായി വിളിക്കുന്നു

2 ഉപത്യാകർമ്മന്തയേസനോയുവോ

ഗ്രാമകാമയോധ്യക്ഷൻ

താമിദ്ധ്യവിതാരംവവൃമഹേ

സഖായഇദ്രസാനസി.

അനവയം -

(പ്രഥമപാദഃ ഉത്തരോദ്ധ്വ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ ഭാഗീതീയഃ പാദഃ
 പരോക്ഷകൃതഃ)

യഃ ധൃഷ്ടൻ — യഃ ഇദ്രഃ ധൃഷ്ടാന്തി, ഗതൃനദി
 ഭവതി

യുവാ, ഉഗ്രഃ — തന്മണ്ഡം, ഉൽഗൃഹ്ണസ്വലഃ

സഃ നഃ ചക്രാമ — സഃ ഇദ്രഃ അസ്മാൻ പ്രത്യോ
 ഗചതു

ഹേ ഇദ്ര, കർമ്മൻ

ഉത്തയേ ത്വാ ഉപ — അഗ്നിഷ്ടോമാദികർമ്മണി
 ത്വാമുപഹൃച്ഛാമഃ

സഖായഃ സാനസി. — ബന്ധുഭാവതഃ സംജ്ഞനീയം

അവിതാരം ത്വാ. ഇൽ — സവൃന്ധ്യ രക്ഷിതാരം ത്വാമേവ

വവൃമഹേ ഹി — വൃണീമഹേ, സംജ്ഞാമഹിഷ്ഠവ

തപം അഭി നോനമഃ — പുനഃപുനർഭൃശമാഭിമുഖ്യേന
സ്തമഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പശുവിൻപാലും, തൈരും ചേർന്നതും ഹിംകരവും സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്ക് നയിക്കുന്നതുമായ അവിടേയ്ക്കുചേർന്ന സോമത്തിൽ, പക്ഷികൾ കൂട്ടംചേർന്ന് ഒരിടത്തിരിക്കുന്നപാലെ ഇരിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ വീണ്ടും വീണ്ടും നേരെ അവിടുത്തെ ഉറക്കെ വിളിക്കുന്നു.

6 അച്ഛാചതൈനാനമസാവദാമസി

കിംമുഹ്യഭിഭീഭീയഃ

സന്തികാമാസോഹരിവോഭിഷ്ടാ.

സ്തോവയ.സന്തിനോധീയഃ

അന്വയം. —

ഹേ ഹരിവഃ,	— അശ്വവന്നിന്ദ്ര,
അച്ഛാച ഏനാ നമസാ	— ആഭിമുഖ്യേനാനേന സ്തോത്രേണ
തപാ വദാമസി	— തപാമഭിവദാമഃ
(തപംതു) മുഹുഃ ചിത് കിം	
വി ഭീയയഃ?	— മുഹുച്ഛുഹുഃ കസ്താഭോതോഃ
	വിചിന്തയസി?
(അസ്താകം) കാമാസഃ	
സന്തി	— പുത്രപശ്വാഭിവിഷയഃ
	കാമാസ്സതു
('അഹം ന പ്രയച്ഛാമി')	
തിചേൽ) തപം ഭഭിഃ	— ധനാഭിഭാതാ വലു
(തസ്താൽ) ലയം സുഃ	— തപൽസന്നിയൗ ചോമഃ
(കിംച) നഃ ധീയഃ	
സന്തി	— അസ്താകം കമാണി ച തപ
	സമീപേ തിഷ്ഠന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഹരികളെന്ന കതിരുകളൊത്ത ഇന്ദ്ര, നേരിട്ട് ഈ സ്തോത്രത്താൽ ഞങ്ങളവിടുത്തെ അഭിവാദനം ചെയ്യുന്നു. അവിടുന്നാകട്ടേ വീണ്ടും വീണ്ടും ഏതു കാരണത്താലാ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഇന്ദ്ര,

അബന്ധവഃ — കാമാനാം വചിതാദിന്ദ്ര, ബന്ധ
രഹിതാഃ

വിപ്രാസ്വ വയഃ — വിപ്രാഃ, മേധാവിനോ വയഃ

ബന്ധു-മന്തം ത്വാ ഹി
യേമിമ — ബന്ധുഭിർദ്വൈതപേതം ത്വാം
ബന്ധുത്വേന നിയച്ഛാമ

(തഥാസതി) തേ യാ

ധാമാനി — തവയാനി തേജാഃസി വിദ്യന്തേ

തേഭിഃ വിശ്വേഭിഃ — തൈസ്സ്യൈവ്യാമഭിസ്സഹ

സോമ-പിതയേ ആ
ഗഹി — സോമപാനാത്മമാഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ കാമവചിതാവായ ഇന്ദ്ര, ബന്ധക്കു
ളില്ലാത്ത മേധാവികളായ ഞങ്ങൾ, ദേവന്മാരായ ബന്ധക്കു
ളോടു ചേർന്ന് അചിത്തേ, ബന്ധുത്വത്തിനായി വരികെന്നു
അപ്രകാരമിരിക്കേ, അവിടേയ്ക്കു എന്തെന്നു തേജസ്സുകളുണ്ടോ,
ആ എല്ലാ തേജസ്സുകളോടുകൂടി സോമപാനത്തിനായി വ
ന്നാലും.

5 സീദന്തസ്യേവയായഥാ

ഗോശ്രീതേമധ്യമഭിസേവിവക്ഷണേ

അഭിത്വാമിന്ദ്രനോനമഃ

വ 1

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഗോ-ശ്രീതേ, — ഗോവികാരണേ ദധ്നാ പയ
സാശ്രീതേ, മിശ്രീതേ

മദീരേ, വിവക്ഷണേ തേ
മധൗ — മദകരേ, സ്വസ്ത്രപ്രാപണശീലേ
ത്വഭീന്യേ സോമേ

വയഃ യഥാ സീദന്തഃ — പക്ഷിണഃ യഥൈകത്ര സന്ധീ
ത്രയ തിഷ്ഠന്തി തദ്വാനിഷഭന്തോ
വയഃ.

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, ശുര,
വഭ്രിൻ, സു-ശിപ്ര

— വാസയിതഃ, ശത്രുണാം
ശാതയിതഃ, വഭ്രവൻ,
ശോഭനഹനോ, ഇന്ദ്ര

സഖി-ത്വം വിദ്മ
ഉത ഭോജ്യം
തേ താ ആ ഇമഹേ

— തവ സഖിഭാവം വയം ജാനീമഃ,
— അഭ്യവഹാര്യം ധനം വിദ്മ
— ത്വദീയേസഖ്യേതാനി
ധനാനിയാപാമഹേ

ഉതോ ഗോ-മതി
സമസ്തീൻ വാജേ
നഃ ആ ശിശിഹി

— ഗവാദീയുക്തേ സമ്യസ്തിന്നന്നേ
— അസ്താൻ തീക്ഷ്ണീകരു,
പ്രദാനേനാസ്താൻ പ്രസിദ്ധാൻ
കരു

അർത്ഥം:-ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്നവനും ശത്രുക്കളെ അമർത്തുന്നവനും വഭ്രവാനും നല്ല താടിയിലൊത്തവനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ സഖ്യം ഞങ്ങളറിയുന്നു. അനുഭവയോഗ്യമായ ധനവുമറിയുന്നു. അവിടുത്തെ സഖ്യത്തിൽ ആ ധനങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു. പിന്നെ പശു മുതലായവയോടുകൂടിയ അന്നത്തിന്റെ വിഷയത്തിലൊന്നും അവിടുത്തെ ഭാനത്താൽ ഞങ്ങളെ പ്രവൃദ്ധന്മാർ, പ്രസിദ്ധന്മാരാക്കിയില്ല.

9 യോ¹ന¹ഇ¹ദ¹മി¹ദം¹പു¹രാ

പ്ര¹വ¹സ്യ¹ആ¹നി¹നായ¹തമു¹വസ്യ¹ന്യേ

സഖായ¹ഇ¹ന്ദ്ര¹മുത¹യേ

അന്വയം:-

ഹേ സഖായഃ, യഃ പുരാ

ഇദം- ഇദം

— പ്രതാപിഗൃജമാനാഃ, യഃ ഇന്ദ്രഃ .
പൂർവ്വിമിദം

വസ്യഃ നഃ പ്ര
ആ-നിനായ

— പ്രശസ്തം വസ്യ പ്രകണ്ഠോ
സ്താനാനീതവാൻ

ണം പിന്നിച്ചിട്ടില്ലെന്നത്, സംശയിക്കുന്നത്? പുത്രപശുവിഷയങ്ങളായ ഞങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങൾ നിരവേറട്ടെ “ഞാൻ തന്നെല്ല” എന്നാണെങ്കിൽ, അവിടുന്ന് ധനാദികൾ കൊടുക്കുന്നവനാണല്ലോ (അങ്ങിനെ പറയാൻ നിവൃത്തിയില്ല) അതിനാലാണ് ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ സന്നിധിയിൽ ഭവിക്കുന്നത് ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങൾ അവിടുത്തെ അടുക്കാൻ നിലക്കൊള്ളുന്ന

7 നൃതം നാളദിഗ്രതേവ

മുതീ അദ്രമനഹി നൃതേ അദ്രിവഃ

വിഭ്വാപുരാപരീണസഃ

അന്വയം -

ഹേ അദ്രി-വഃ, ഇദ്ര, — വഭ്രവന്നിഗ്ര,
പുരാ പരീണസഃ

നഹി വിഭ്വമ — പൂവ്വം ത്യാം മഹാന്തം ന ജാനീമഃ
ന തേ ഉതതി — സമ്പ്രത്യതിതവോന്മേത്യ,
രക്ഷാഞ്ചൈ

വയം നൃതാഃ ഇതി അദ്രമ — നൃതനാ ഏവ ഭവോമഃ
തേ — വയം ത്യാം മഹാന്തം ഇതി
ജാനന്തഃ ഭവന്താ രക്ഷാഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വഭ്രവാനായ ഇദ്ര, പണ്ട് ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ മഹാനായി അറിഞ്ഞതില്ല ഇപ്പോൾ അവിടുത്തെ രക്ഷയ്ക്കായി ഞങ്ങൾ പുതിയവരായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്നു ആ ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ മഹാനെന്നറിയുന്നവരായി അവിടുന്ന് രക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവരായിരിക്കുന്നു

8 വിഭ്വാസ്വിത്വമുതൽ രഭോജ്യ

മാതേതാവഭ്രിന്നിമഹേ

ഉതോസ്തസ്മിന്നാഗ്നിഗീഹിനോവസോ

വാജേസ്മിപ്രഹോമതി

11 ത്വയാഹസ്വിദ്യജായം

പ്രതിശ്വസന്തംവൃഷഭബ്രൂവീമഹി

സംസ്ഥേജനസ്യഗോമതഃ

അന്വയം:—

വൃഷഭേ,	— കാമാനാം വഷ്കേന്ദ്ര,
ഗോ-മതഃ ജനസ്യ	
സം-സ്ഥേ	— ഗവാഭിധനയുക്തസ്യ ജനസ്യ യുദ്ധേ
ശ്വസന്തം.	— അസ്മാൻ പ്രതിക്രോധാതിശ യേന ശ്വാസകാരിണം ശത്രും
യുജാ ത്വയാ ഹ സ്വിൽ	— സഹായേന ത്വായൈവ വലു
വയം പ്രതി ബ്രൂവീമഹി	— പ്രതിവചനം കർമ്മം, നിരാ കരിഷ്യാമഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കാമവർഷ്കനായ ഇന്ദ്ര, പശുക്കൾ മുതലായ ധനങ്ങളുള്ളവന്റെ യുദ്ധത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ നേരെ അധികം കോപിച്ചു ചീറുന്ന ശത്രുവിനോടു്, സഹായനായ അവിടുത്തെക്കൊണ്ടാണല്ലോ ഞങ്ങൾ മറുപടി പറയുന്നത്, അവനെ നിരാകരിക്കുന്നത്.

12 ജയേമകാരേപുരുഹുതകാരിണോ

ഭിതിഷ്ഠേമദൃസ്ത്യഃ

നൃഭീർവൃത്രംഹന്യാമശ്വശ്വയാമചാ

വേരിന്ദ്രപ്രണോധിയഃ

അന്വയം:—

ഹേ പുരു-ഹുത, ഇന്ദ്ര.	— ബഹുഭിരാഹുതേന്ദ്ര, (അസ്മാകം വിവിധാശ്വത്രവഃ ബാധാം മനസാസ്മരന്തഃ)
കാരിണഃ കാരേ ജയേമ	— ഹിംസാം കർത്വശ്വത്വൻ യുദ്ധേ ഭിഭേദേമ

തം ഉ ഇത്രം വഃ ഉതയേ — തമേവേത്രം യുഷ്യാകം രക്ഷണായ
സ്തേഷേ — സോഭരിരഹംസൈതമി

അർത്ഥം—സഖാക്കളായ ഋത്വിഗ്വജമാനന്മാരേ, യാതൊ
രിത്രനാണോ മുമ്പ് ഇതേ പ്രശസ്തമായ ധനം നമുക്ക് വേണ്ട
പോലെയെത്തിച്ചത് ആ ഇത്രനെന്നെന്നെ നിങ്ങളുടെ രക്ഷ
ക്കായി സോഭരിയായ ഞാൻ സ്മരിക്കുന്നു.

10 ഹര്യശ്വം സതീപതിബലിഷ്ണിസഹഃ

സഹിഷ്യായോഅമന്ത

ആതുനസ്സവ്യതിഗവ്യമശ്വം

സ്തോത്രഭ്യോമഘവാശതം

വ. 2

അന്വയം -

ഹരി-അശ്വം,

സതീ-പതിഃ

— ഹരിതവർണ്ണാശ്വോപേതം,
സതാം പതിഃ

ബലിഷ്ണി-സഹഃ

— ശത്രുതാനാം മനുഷ്യാണാമേ
ഭവിതാരമിത്രം

യഃ അമന്ത

— സോമേനാഹഞ്ചത

സഃ ഹി സു

— സഖല ജനഃ ലബ്ധധനസൈതമി

(ഏവംസതി)

മഘ-വാ സഃ

— ധനവാനിത്രഃ

ശതം ഗവ്യം അശ്വം

— ബഹുഗവാശ്വസങ്ഘം

സ്തോത്ര-ഭ്യഃ നഃ ഇ ആ

വയതി

— അസുഭ്യം ക്ഷിപ്രമാപ്രാപയതു

അർത്ഥം—പച്ചക്കുതിരകളൊത്തവനും സത്തുക്കളായ ജന
ങ്ങൊക്കെ നാഥനും ശത്രുമനുഷ്യരെ കീഴടക്കുന്നവനുമായ ഇത്രനെ
ഏവൻ സോമത്താൽ ഹിഷിപ്പിച്ചപ്പോ അവനാണല്ലോ പി
ന്നീട് ധനം ലഭിച്ചവനായി സ്മരിക്കുന്നത് അപ്രകാരമിരി
ക്കേ ധനവാനായ ആ ഇത്രൻ നൂറുകണക്കിൽ പശുക്കളുടെയും
കുതിരകളുടെയും കൂട്ടത്തെ സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങളൊക്കെ വേഗ
ത്തിൽ നേരെയെത്തിക്കട്ടെ (ഞങ്ങളും സ്മരിക്കുന്നവരോ
ണല്ലോ)

(യച്ച കശ്ചിൽ തായാ)

ആപി-ത്വം ഇച്ഛസേ — ബന്ധുത്വമിച്ചുസി
(തത്ര) യഥാ ഇൽ — യഥേനൈവ. യഥാങ്ക്വന്നേ-
വസ്തോത്പന്നാം സഖാ ഭവസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ജനനത്താൽത്തന്നെ അസപത്തൻ, ശത്രുരഹിതനാകുന്നു. ചിരകാലമായി ഒരു നിയന്താവോടും കൂടാത്തവനും ബന്ധുക്കളില്ലാത്തവനമാണ്. ആരെങ്കിലും അവിടുത്തെ ബന്ധുത്വമിച്ചിക്കുന്നുവെങ്കിൽ (അവർക്കുവേണ്ടി) യഥാ ചെയ്തുകൊണ്ടുമാത്രം സഖാവായിത്തീരുന്നു. (സ്നേഹാതാക്കളായാലും അവരെ സഹായിച്ചതിന്നു ശേഷം മാത്രമേ ബന്ധുത്വമേൽക്കുകയുള്ളൂ.)

14 നകീരേവന്തംസഖ്യായവിനസേ

പീയന്തിതേസുരാശ്വഃ

യദാകൃണോഷിനദനംസമൃഹ

സ്യാദിത്പിതേവഹൃയസേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) രേവന്തം — കേവലധനവന്തം, ദാനാദി
രഹിതം, അയച്ഛാരമാധ്യം
സഖ്യായ നകി: വിനസേ — സഖിഭാവായ ന ജേസേ, നാ
ശ്രുയസി
സുരാശ്വഃ — സുരയാവൃദ്ധാഃ, തലൽപ്രമത്താഃ,
നാസ്തികാഃ
തേ പീയന്തി — ത്വാം ഹിംസന്തി
യദാ നദനം സ. ഊഹസി — യദാ മോഘം ധാരയസി
കൃണോഷി — വൃഷ്ടിം കരോഷി
ആൽ ഇൽ പിതാ-ഇവ
ഹൃയസേ — തദൈവപാലക ഇവ ഹൃയസേ

ഓ-ധ്യഃ അഭി തിഷ്ഠേത — പാപബദ്ധീനപൃഭി
തസ്ഥാസ്യാമ '.

(കിംച) വൃത്രം ഏഭിഃ
ഹന്ത്യാമ

— ശവാമാവരകം ശത്രും മരുതഭി
സ്സഹഹിംസ്യാമ

(ഹതാ) ശൂശ്രൂയാമ ച

— ശത്രുഹിത്യേന പുത്രപൗ
ത്രൈരഗ്നിഷ്ടോമാദിഭിശ്ച
വർദ്ധയേമഹി

(തതസ്ത്വം) നഃ ധിയഃ പ്ര

അവേഃ

— അസ്താകം കർമ്മാണി പ്രകർഷ്ണ
രക്ഷ

അർത്ഥം-പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ട ഇത്ര, (ഞങ്ങൾക്ക് പല ശത്രുക്കളും ഉള്ളിൽ ബാധകരുന്നവരുണ്ട്. അവർ നില്ക്കട്ടെ) ഹിംസചെയ്യുന്ന ശത്രുക്കളെ, ഞങ്ങൾ ജയിക്കാവൂ. പാപബദ്ധികളെയും ചെറുത്തുനില്ക്കാവൂ പിന്നെ, പശുക്കളെ ഒളിപ്പിക്കുന്ന ശത്രുവെ മരത്തുകളോടുകൂടി ഹിംസിക്കാവൂ. അപ്രശാരം ഹനിച്ചിട്ട് ശത്രുക്കളില്ലാതെ പുത്രപൗത്രന്മാരോടും അഗ്നിഷ്ടോമാദികളോടുംകൂടി അഭിവൃദ്ധരാകാവൂ. അതുകൊണ്ടവിടന്ന് ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും.

13 അദ്രാത്രവ്യോത്തനാത്വ

മനാപിരിഗുജനന്ധാസനാദസി

യുധേദാപിതപമിച്ഛസേ

അന്വയം.-

ഹേ ഇത്ര, തവ ജനന്ധാ

അദ്രാത്രവ്യഃ

— ജന്മനൈവാസപത്നഃ

സനാൽ അനാ അനാപിഃ

അസി

— ചിരാദേവ അനിയന്തകഃ,
ബന്ധുവർജിതഃ ച വേസി

16 മാതേഗോത്രനിർരാമരായസ

ഇന്ദ്രമാതേഗൃഹാമനി

ദൃഢ്ഘാചിര്യഃപ്രമൃശാഭ്യാരേ

നതേദാമാനആദേ

അന്വയം:-

ഹേ ഗോ-ത്ര, ഇന്ദ്ര,

— ഗവാദി ദാനശീലേത്ര,

തേ രായസഃ

— തവസ്വഭൂതാവയം ധനാൻ

മാ നിഃ അരാമ

— മാനിക്തമയാമ, സർവ്വദാത്വത്തോ
ധനാധ്യാഭോമ

തേ (വയം) മാ ഗൃഹാ

മനി

— തവസ്വഭൂതാവയം കസ്മാച്ഛിന്മാ
ഗൃഹ്ണീമഃ, ത്വത്ത ഏവ ധനം
ഗൃഹ്ണീമഃ

അര്യഃ ദൃഢ്ഘാ

ചിൽ പ്രമൃശ

— സ്വാമി ത്വം ദൃഢാന്യപി,
വിനശ്വരാണി ധനാനി
പ്രകഷേണ സ്ഥാപയ

(കിംച) അഭി ആ ഭര

— ആഭിമുഖ്യേന ധനാഭിഭിരസ്മാൻ
പോഷയ

തേ ദാമാനഃ ന ആ-ദേ

— ദാനാനി ന കൈശ്ചിദാദേഭിതുഃ
ശക്യന്തേ

അർത്ഥം.-പശുക്കൾ മുതലായവയെ കൊടുത്തുളളന്ന ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തേയ്ക്കു സ്വന്തപ്പെട്ട ഞങ്ങൾ ധനങ്ങളെ ദിഗ്ഗമിക്കു തത്ത്. (അപയ്ക്കു പുറത്താവരുത്ത്) അവിടുത്തിൽ നിന്നുതന്നെ ധനാധ്യാരാകാവൂ. അവിടുത്തേയ്ക്കു ചേർന്ന ഞങ്ങൾ മറ്റൊരോടും ധനം കൈപ്പറ്റരുത്ത്. അവിടുത്തിൽനിന്നുമാത്രം കൈപ്പറ്റു മാറാകണം. സ്വാമിയായ അവിടുന്ന് ഉറച്ചു, നശിക്കാത്ത ധനങ്ങളുണ്ടാക്കിയാലും. ആ ധനാഭികളാൽ ഞങ്ങളെ നേരെ പോഷിപ്പിച്ചാലും. അവിടുത്തെ ദാനങ്ങൾ ആരാലും മുടക്കപ്പെടാൻ പറുകയില്ല.

അതഥ.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദാനാദികൾ ചെയ്യാത്ത, സർവ്വ
 മന്ദങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കാത്ത ധനാധ്യയനെ അവിടുന്ന് ചങ്ങാത
 ത്തിന്നായി പ്രാപിപ്പിച്ചിരിക്കുക കള്ളകുടിച്ചാലെന്നപോലെ പ്ര
 മത്തന്മാരായ ആ നാസ്തികന്മാർ അവിടുത്തെ ദ്രോഹിക്കുകയാ
 ണ് ചെയ്യുന്നത് അവിടുന്ന് മോഘം വഹിക്കുമ്പോൾ, മഴ
 പൊഴിക്കുമ്പോൾ, അപ്പോൾ മാത്രമാണ് രക്ഷകനെപ്പോലെ
 വിളിച്ചുപെടുന്നത്

15 മാതേഅമാജ്ജരോയഥാ

മുരാസഇന്ദ്രസഖ്യേത്യാപതഃ

നിഷഭാമസചാസ്യതേ

വ 3

അന്വയം.-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യഥാ ത്യാ-വതഃ

സഖ്യേ

— താൽസമ്യമസ്യ ദേവസ്യ സഖ്യേ

മുരാസഃ

— തവമാഹാത്മ്യമജാനന്തഃ മുരാഃ,
 മുന്മാഃ

അമാ-ജ്ജരഃ

— സോമാദിഷവമകച്ചന്തസ്തേ ഗൃഹ
 പുത്രപൗത്രധനാദിഭിസ്സഹ
 മിസ്താഭവന്തി

തേ (തവസദ്യതാവയം)

(തഥാ) മാ

— തഥാമാഭവാമ

സചാ സ്യതേ

— ജ്വതപിശിസ്സഹാഭിഷ്വതേ സോ
 മേവയംതു

നി സഭാമ

— നിവസാമ

അതഥ.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര ഏപ്രകാരം അവിടുത്തോടു് സമ്യ
 ഗനായ ഒരു ദേവന്റെ സഖ്യത്തിൽ അവിടുത്തെ മഹത്വമറി
 യാതെ, സോമം സംസ്കരിച്ചാതെ (യാഗാദികർമ്മാനുഷ്ഠിക്കാ
 തെ) വന്തികുന്ന മുന്മാർ, ഗൃഹം പുത്രപൗത്രന്മാർ ധനാദി
 കൾ എന്നിവയോടുകൂടി തഗിക്കുന്നുവോ, അവിടുന്ന് സ്വന്ത
 പ്പെട്ട ഞങ്ങൾ അപ്രകാരമാവതതേ ജ്വതപിശകളോടുള്ളിടി
 സംസ്കരിച്ച സോമത്തിൽ (സോമയാഗത്തിൽ) ഞങ്ങൾ വന്തി
 കാവു

അന്വയം:-

(അനയാ ചിത്ര ഏവ പ്രാദാഭിതിനിശ്ചയമകാഷീൽ)
 ചിത്രം ഇൽ രാജാ — ചിത്രനാമൈവരാജാ
 സഹസ്രം അയുതാ ദേശ — സഹസ്രസംഖ്യാകം,
 അയുതസംഖ്യാകം, ധനം
 ദത്തവാൻ

അന്യകേ യകേ

രാജകാഃ ഇൽ — അല്ലാ യേന്യേ രാജാന ഏവ
 സരസ്വതീം അന — സരസ്വതീ തീരേ വർത്തന്തേ
 (താൻ സർപ്പാൻ യാചമാനാനയമേവചിത്രം രാജാ)
 പജ്ജന്യഃ-ഇവ വൃഷ്ട്യാ — യഥാ പജ്ജന്യഃ പൃഥിവീം
 വൃഷ്ട്യാ പ്രീണയതി തലാൽ
 തതനൽ ഹി — ധനൈസ്സനോത്യേവ

അർത്ഥം-(ചിത്രനെന്ന രാജാവു തന്നെയാണു് ധനം തന്ന
 തന്നെ നിശ്ചയിക്കുന്നു)

ചിത്രനെന്ന രാജാവുതന്നെയാണു് ആയിരക്കണക്കിലും
 പതിനായിരക്കണക്കിലും ധനം കൊടുത്തതു്. ചെറുകിടക്കാ
 രായ മറ്റു രാജാക്കന്മാരേവർ സരസ്വതിനദീതീരത്തുണ്ടോ അ
 വരോടെല്ലാം യാചിച്ചവരെ, ഈ ചിത്രനെന്ന രാജാവു മാത്ര
 മാണു്, പജ്ജന്യൻ മഴയാൽ ഭൂമിയെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നപോ
 ലെ, ധനങ്ങളെക്കൊണ്ടു് നിറച്ചതു്, സന്തോഷിപ്പിച്ചതു്.

വഗ്ഗം - 5-6-7-8-ബൃഹതീസതോ ബൃഹതൃനഷ്ടുപ്കകമ്-
 മദ്ധ്യേജ്യോതിഃഷിച്ഛന്ദാംസി, അശ്വിനൌ ദേവതാ.

1 ഓത്യമഹാആരം

മദ്യാദംസിഷ്ടമൃതയേ

യമശ്ചിനാസഹവാരുദ്രവത്തനി

ആസുര്യായൈതസ്മഥഃ

17 ഇത്രോപാഘോഭിത്യന്തഃ

സരസ്വതീവാസുഭഗാഭിദ്യുസ്

ത്വംവാചിത്രഭാതുഷേ

അന്വയം:-

(അത്രചിത്രനാമം രാജന്തഃ ഭാനം ബ്ലൗതി)

ഭാതുഷേ

— ഇത്രായ ഹവിഷി തേവതേ
മഹ്യം

ഇത്രഃ വാ ഘ ഇൻ

— ഇത്ര ഏവ വല

ഇയൻ മഘം ഭി:

— ഏതാപദ്ധനം പ്രായച്ഛത്?

(യഥാ) സ-ഭഗാ

സരസ്വതീ വാ വസു

— ശോഭനധനാ നഭീ ഭിഃ, ധനം
കിം പ്രായച്ഛത്?

(അഥവാ) ഹേ ചിത്ര,

ത്വം വാ

— ഏതന്നാമകരാജൻ, ത്വം ധനം
മഹ്യം പ്രാദാ?

അർത്ഥം:- (ചിത്രനെന്ന് പേരായ രാജാവ് സരസ്വതീനദീ തീരത്തിൽ ഇത്രനുള്ള യാഗമനുഷ്ഠിച്ചു. അവിടെ ആരാണ് ഭാനം തന്നതെന്ന് സൂക്തദ്രഷ്ടാവാചാലം പ്രശ്നം സംശയിക്കുന്നു.)

ഇത്രന്ത് ഹവിസ്സേകിയ ഏനിഷ് ഇത്രൻ തന്നെയല്ലേ ഈ ധനം തന്നത്? അതോ, ശോഭനധനമായ സരസ്വതീനദി യാണോ തന്നത്? അല്ലങ്കിൽ ചിത്രാനന്ത രാജാവേ, നിങ്ങളാണോ ഏനിഷ് ധനം തന്നത്?

18 ചിത്രഇദാജാമകാതുന്ത്യകേ

യകേസരസ്വതീമന

പല്യന്ത്യവതതനലിപൃഷ്ടാ

സഹസ്രയേനാഭി

സചനാ-വന്തം	— സഞ്ചിജനവന്തം
വി-ഭേഷസം	— ശത്രുണാം വിശേഷേണ ഭേഷാരം
അനേഹസം	— കൈശ്ചിഭപ്യനുപദ്യതമശ്ചിനോ രഥം
സുമതി-ഭിഃ	— കല്യാണീഭിസ്തതിഭിസ്തഹി

അർത്ഥം:- (തന്നോടുതന്നെ ലുഷി പറയുന്നു.)

അല്ലയോ സോമരേ, പണ്ടത്തെ സ്തോതാക്കളെ ധനാദികളുടെ ദാനംകൊണ്ട് പോഷിപ്പിച്ചതും യജ്ഞങ്ങളിൽ നന്നായി വിളിക്കപ്പെടുന്നതും ഏവർക്കും ആഗ്രഹിക്കത്തക്കതും എല്ലാവരിനെയും രക്ഷിക്കുന്നതും യുദ്ധങ്ങളിൽ മുന്തിലേത്തുന്നതും ഏവരും ഭജിക്കുന്നതും ശത്രുക്കളെ എതിർക്കുന്നതും ആരാലും ബാധിക്കപ്പെടാത്തതുമായ അശ്വികളുടെ തേരിനെ മംഗളസ്സുവങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കുക.

3 ഇഹത്യാപുത്രഭൂതമാ
ദേവാനമോഭിരശ്ചിനാ
അർവാചീനാസ്വപസേകരാമഹേ
ഗന്ധാരാഭാഗ്രഷോഗ്രഹം

അന്വയം:-

പുത്ര-ഭൂതമാ, ദേവോ,	— ബഹുനാം ശത്രുണാം അഭിഭാവയിതാരൌ, ദ്യോതനശീലൌ,
ഭാഗ്രഷഃ ഗ്രഹം ഗന്ധാരാ	— ഹവിദ്ഭത്തവന്തോ യജമാനന്ത്യ ഗ്രഹം പ്രഗമനശീലൌ
ത്യാ അശ്വിനാ ഇഹ അവസേ	— രാവശ്ചിനൌ യുവാമസ്മിൻ കർമ്മണി രക്ഷണായ
നന്ദി-ഭിഃ അർവാചീനാ	— ഹവിർഭിരർവാചീനൌ, അഭിഭവമാഗച്ഛന്തൌ
സ്യ കന്ധാരാ	- വയം സുഹ കർമ്മ

അന്വയം:-

ഹേ സുഹൃദ്, ആവത്തനീ,	
അഗ്നിനാ	— ശോഭനാഹ്വാനേ, സ്തുതമാന ഗമനാവശ്യമിതേ
സൂര്യായൈ യഃ	— സൂര്യായാ സ്വയംവരേ യുവാം യഃ രഥഃ
ആ തത്സമഥഃ	— ആശ്രുതഥഃ
ദംസിഷ്ഠഃ ത്യം രഥഃ	— അത്യന്തം ദർശനീയം തഃ യുവ യോരഥഃ
ഉത്തമേ അഭ്യഃ ഓ ആ അഹേ	— രക്ഷണായാസ്മിൻ യാഗഭിന്നേ സോഭനീരഹിമാഹവായാമ്യേവ

അർത്ഥം:-സ്തുതികളാൽ നന്നായി വിളിച്ചുപെടുന്നവരും സ്തുത്യർഹമായ ഗമനമൊത്തവരായ അഗ്നികളേ, സൂര്യന്റെ സ്വയംവരത്തിൽ നിങ്ങൾ യാതൊരു തേരിൽ കയറിയോ, ഏറ്റവും ദർശനീയമായ ആ തേരിനെ, രക്ഷയ്ക്കായി, യാഗഭിരസമായ ഇന്ന് സോഭനീയായ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

2 പുഷ്പാപ്യംസുഹൃദ്പുഷ്പം

ഉജ്ജ്വാലാജ്വലപുഷ്പം

സപനാവതംസമതിഭിസ്സോഭനേ

വിദ്വേഷസമനേഹസം

അന്വയം:-

ഹേ സോഭനേ,	
പുഷ്പ-ആപ്യം	— പുഷ്പേഷാം സ്തോത്രപ്രണാമം ധനാദി ദാനേന പോഷകം
സുഹൃദ്	— യജ്ഞേഷു ശോഭനാഹ്വാനം
പുഷ്പ-സുഹൃദ്, ഉജ്ജ്വാലാജ്വലപുഷ്പം	— ബഹുഭിസ്സുഹൃദ്യം, സമ്പന്നരക്ഷകം
വാജേഷു പുഷ്പം	— സബ്രാഹ്മണ്യഗുണാഗന്താരം

നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹബലി, പുതുതായി പെറ തള്ളപ്പശു കട്ടിയുടെ നേരെ ഓടുന്ന പോലെ ഞങ്ങൾക്കു നേരെ ഓടി വരട്ടെ

5 രമോയോ¹വാം²ത്രിവസുരോ
 ഹിരണ്യാഭീ³ശുരശ്വിനാ
 പരിദ്യാവാ⁴പു⁵മിവി⁶ഭൃഷ⁷തിശുത
 സ്തേന⁸നാസ⁹ത്യാഗ¹⁰തം

വ. 5

അനവയം:—

ഹേ നാസത്യാ,	— സത്യശീലാവശ്വിനൗ,
അശ്വിനാ,	— സാരഥിസ്ഥാനത്രയോപേതഃ
ത്രിവസുരഃ	— ഹിരണ്യയാശ്വാഭിരജ്ജുഃ
ഹിരണ്യാ-അഭീശുഃ	— യവയോ രഥസ്സവ്ത്ര
വാം യഃ രഥഃ ശുതഃ	— പ്രസിദ്ധസ്സൻ
ദ്യാവാപു ⁵ മിവി	
പരി ഭൃഷതി	— ദ്യാവാപു ⁵ മിവൈ പരിതഃ
	— പ്രകാശനേനാലങ്ക്രോതി
തേന ആ ഗതം	— തേന രഥേനാഗച്ഛതം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സത്യശീലരായ അശ്വികളേ, തേരാളികളുന്നിരിപ്പിടങ്ങളോടുകൂടിയതും സ്വർണ്ണമയങ്ങളായ കടിഞ്ഞാണൊത്തതുമായ നിങ്ങളുടെ യാതൊരു തേർ എങ്ങും പ്രസിദ്ധമായി ദ്യാവാപു⁵മിവികളെ ചുറ്റും പടന്ന് പ്രകാശത്താൽ അലങ്കരിക്കുന്നുവോ, ആ തേരിൽ വന്നാലും.

6 ഭഗസ്യന്താ¹മനവേ²പു³വ്യം⁴ഭിവി
 യവം⁵വൃകേ⁶ണക⁷ഷം⁸മഃ
 താവാ⁹മദ്യ¹⁰സമ¹¹തിഭി¹²ദ്യു¹³സ്തേ¹⁴തി
 അഗ്നി¹⁵നാപ്ര¹⁶വ്വ¹⁷വിമ¹⁸നി

. അർത്ഥം.—വളരെ ശത്രുക്കളെ അടക്കുന്നവരും പ്രകാശശീലന്മാരും ഹവിസ്സേകിയ യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിൽ പോകുന്ന വരമായ ആ അശ്വികളായ നിങ്ങളെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ രക്ഷണത്തിനായി ഹവിസ്സുകളാൽ ഞങ്ങൾ അഭിമുഖരാക്കി ചെയ്യുന്നു.

4 യുവോരമസ്യ പരിപക്രമിയത

ഈമാന്യുപാമിഷണ്യതി

അസ്മാ അച്ഛാസമതിന്ദം ശുദ്ധേതി

ആയേന്ദരിവധാവതു

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വിനേ,)

യുവോ: രമസ്യ

— യുവയോരമസ്യ

(ഏകം) പക്രം പരി

ഈയതേ

— പരിതോദ്യാം ഗച്ഛതി

അന്യൻ ഈമാ വാ.

ഇഷണ്യതി

— ഈമേം, ഉദകസ്യ
പ്രേരയിതാരൗ യവാം
ഗച്ഛതി

ഹേ ശുഭ: പതി,

— ഉദകസ്യ പാലയിതാരൗ,

വാം സ-മതി:

— യുവയോരനഗ്രഹാത്മികാ
ബുദ്ധി:

ധേനു:—ഇവ

— യഥാ നവസൂതികാ ഗൌ:
വസം പ്രതി ധാവതി തഥാ

അച്ഛ അസ്മാൻ ആ

ധാവതു

— ആഗച്ഛതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ തേരിന്റെ ഒരു പക്രം ദ്രോവിനെച്ചുരിക്കേണ്ടതും മറേനൂ, ജലങ്ങളെ വിടുന്ന നിങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. അല്ലയോ ജലപതികളേ,

ഋതസ്യ പഥി-ഭി: — സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ
തൈമ്മാതൈ: — അസ്സാന്തപഗച്ഛതം
ന: ഉപ യാതം —

അർത്ഥം.—യജ്ഞത്തിൽ നിന്നു ലഭിച്ച അന്നമാകുന്ന ധന
മൊത്തപരം ധനങ്ങൾ വർഷിക്കുന്നവരുമായ അശ്വതികളേ,
ത്രാസ്യവിന്റെ മകൻ തൃക്ഷി എന്നവൻ യജ്ഞമാഗ്നങ്ങളേ
വയിൽകൂടെവന്ന് മഹത്തായ ധനത്തിനായി (ധനമേകി)
സന്തോഷിപ്പിച്ചുപോ, സത്യഭൂതമായ യജ്ഞത്തിന്റെ ആ
മാഗ്നങ്ങളിലൂടെ ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും.

8 അയംവാമദ്രിഭിസ്സത
സ്സോമോനരാവൃഷണ്വസു
ആയാതംസോമപീതയേ
പിബതംദാശുഷോഗൃഹേ

അന്വയം:—

നരാ, വൃഷൺ-വസു, — നേതാരെ, വർഷണധനവതാ
വശ്വപിന്നെ,

വാ: അദ്രി-ഭി: അയം

സോമ: സുത: — യജ്ഞർത്ഥം ഗ്രാമഭിരഭിഷുത:

(തസ്മാൽ) സോമ—

പീതയേ ആ യാതം — സോമപാനായാഗച്ഛതം

(ആഗത്യ) ദാശുഷ: ഗൃഹേ

പിബതം — ഹവിർത്ത്വതോ യജമാനസ്യ
യജ്ഞഗൃഹേ സോമം പിബതം

അർത്ഥം.—നേതാക്കളും വർഷണധനമാകുമായ അശ്വതികളേ,
നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടിയാണ് ഈ സോമം പിടിക്കുവാൻ സംസ്കൃ
രിക്കപ്പെട്ടത് അതിനാൽ സോമപാനത്തിനായി വന്നാ
ലും വന്നിട്ട്, ഹവിസ്സേകിയ യജമാനന്റെ യാഗശാലയിൽ
സോമം കുടിച്ചാലും.

അന്വയം -

ഹേ ശുഭഃ പതീ,

അശ്വിനാ,

— ഉദേസ്യ

പാലയിതാരാവശ്വിനൗ,

പുവ്യം ടിവി

— പുരാതനം, ദൃലോകേ

സ്ഥിതമുദകം

മനവേ ദശസ്യന്താ

— ഏതന്നാമകായ രാജേണ

പ്രയച്ഛന്തൗ യുവാം

വൃകേണ യവം കഷമഃ

— ലാങ്ഗലേന യവധാന്യായ

പുനഃ പുനച്ചിലേഖനം കരുതഃ

താ വാം അദ്യ

— ഞ്ഞയുവാമസ്മിൻ യജ്ഞദിനേ

സമതി-ഭിഃ പ്ര

സ്തവിമഹി

— ശോഭനോഭിസ്തുതിഭിസ്തമഃ

അർത്ഥം:-ജലപതികളായ അശ്വികളേ, ദൃലോകത്തിലുള്ള പുരാതനമായ ജലത്തെ മനുവെന്ന രാജാവിന്ന് കൊടുത്ത നിങ്ങളെ കരിക്കൊണ്ട്, യവധാന്യത്തിനായി വീണ്ടും വീണ്ടും നിലമുഴന്ന അപ്രകാരമുള്ള നിങ്ങളെ, ഈ യാഗദിനത്തിൽ ശോഭനസ്തോത്രങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കുന്നു

7 ഉപനോവാജിനിവസു

യാതതുതസ്യപ്രഥിഭിഃ

യേഭിസ്തുക്ഷിംവൃഷണാത്രാസദസ്യവം

മഹേക്ഷത്രായജിനപമഃ

അന്വയം:-

ഹേ വാജിനി-വസു,

വൃഷണാ,

— യജ്ഞലബ്ധാന്നധനൗ,

ധനാനാം സേക്താരാവശ്വിനൗ

ത്രാസദസ്യവം തുക്ഷിം

— ത്രാസദസ്യോഃ പുത്രമേതന്നാമകം

യേഭിഃ മഹേ ക്ഷത്രായ

ജിനപമഃ

— യൈര്യജ്ഞമാഗ്രൈഃ മഹതേ

ധനായ പ്രീണയമഃ

അ. 6 അ. 2 വ. 7

യാഭി: വി-ജോഷസം

ബഭ്രുഃ

— സോമേന പ്രീണയന്തം
തന്നാമകമവഥഃ

താഭി: മക്ഷ ത്രയം

ന: ആ ഗതം

(കീച) യൽ ആതുരം

— തൈരക്ഷഭൈ: ക്ഷിപ്രം മൂണ്ണം
— അസ്താനാഗച്ഛതം
— രോഗിണമസ്താകം പുത്രാദികം
പ്രതി

ഭിഷജ്യതം

— ഭിഷജ്യം കരുതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ രക്ഷകളേവ യാൽ പക്വമെന്ന രാജാവിനെ കാത്തുവോ, അഗ്രിഗ്ന എന്ന രാജാവിനെ പാലിച്ചുവോ, സോമത്താൽ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന ബഭ്രു എന്ന രാജാവിനെ രക്ഷിച്ചുവോ ആ രക്ഷകളോടു കൂടി വേഗത്തിൽ തീച്ചയായും ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. കൂടാതെ, രോഗംബാധിച്ച ഞങ്ങളുടെ പുത്രാദിസ്തു ചികിത്സ ചെയ്യാലും.

11 യദഗ്രിഗാവോഅഗ്രിഗ്ന

ഇദാചിദഹോഅശ്വിനാഹവാമഹേ

വയങ്ഗീഭീർവിപന്യവഃ

അന്വയം:-

അഗ്രി-ഗാവഃ

— അഗ്രതഗമനാഃ, കർമ്മ സു ത്വരമാണാഃ

വിപന്യവഃ വയം

— മേധാവിനോ വയം

അഗ്രി-ഗ്ന അശ്വിനാ

— സങ്ഗ്രാമേ ശത്രുവധാർത്ഥമഗ്രതഗമനാവശ്യമെന്നു യുവാം

അഹഃ ഇദാ ചിൽ

— ദിവസസ്യ ഇദാനീമേവപ്രാതഃ കാലേ

ഗീ:-ഭി: യൽ ഹവാമഹേ - സുതിഭിര്യദാ യുവാമാഹവായാമഃ

അർത്ഥം.-കർമ്മങ്ങളിൽ ത്വരപുണ്ടവത, മേധാവികളായ ഞങ്ങൾ യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുവധത്തിൽ ത്വരപുണ്ട അശ്വികളായ നിങ്ങളെ ദിവസത്തിന്റെ ഈ സമയമായ പ്രഭാതത്തിൽ സുതികളാലെപ്പോര വിളിക്കുന്നുവോ.

9 ആഹിരൂഹതമശ്വിനാ

രഥേകോശേഹിരണ്യയേവൃഷണസു

യുജാമാപിവരിരിഷഃ

അന്വയം -

ഹേ വൃഷണശ്വസു

അശ്വിനാ,

ഹിരണ്യയേ കോശേ

രഥേ

— വൃഷണശ്വാശ്വിനേ,

— ഹിരണ്യയേ ആയുധാഭിനാ.
കോശസ്ഥാനേ രഥേ

ആ രൂഹതം ഹി

(തതഃ) പിവരിഃ ഇഷഃ

യുജാമാ.

— ആരോഹണം കരുതമേവ

— സ്ഥൂലാന്യുന്നാന്യസ്മാസു
യോജയതം

അർത്ഥം.—ആദ്യേവാ വൃഷണശ്വനരായ അശ്വികളേ ആയുധാ
ഭികൾക്കു സ്വസ്തയമായ ഇരിപ്പിടമൊത്ത തോരിൽ കയറുക
തന്നെ പെന്താലും. ധാരാളമെന്നങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു് ചേരത്താലും,
ഉണ്ടാക്കിയാലും.

10 യാഭിഃപക്വമവഥോയാഭിരധിഗു.

യാഭിബൃട്ടംവിഭോഷസം.

താഭിനോമക്ഷുജയമശ്വിനാഗതം.

ഭിഷജ്യതംയദാതു.

വ 6

അന്വയം -

ഹേ അശ്വിനാ. യാഭിഃ

പക്വം. അവഥഃ

യാഭിഃ അധി-ഗു.

— യാഭിരൂതിഭിരേതന്നാമകം

രാജാനം രക്ഷമാ

— തം രാജാനമവഥഃ

ഏവയാൽ കിണററിൽവീണ വന്ദനനെന്ന ഗുഷിയെ അന്തിൽ
മായകളാൽ വെള്ളം നിറച്ചുദ്ധരിച്ചുവോ, ആ രക്ഷകളോടു
കൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. (യശകം)

13 താവിഭാചിദഹാനാം

താവശ്ചിനാവന്ദമാനഉപബ്രൂവേ

താളനമോഭീരീമഹേ

അന്വയം:-

തൗ അഹാനം ഇദാ ചിൽ — അഹനാമിദാനീമേവ പ്രാതഃ
കാലേ തൗ ഹവാമഹേ

തൌ അശ്ചിനാവന്ദമാനഃ — അഭിവാദനം ചെയ്ത് സന്
ഉപ ബ്രൂവേ — സ്തുതമി

(തതഃ) തൌ ഉ നമഃ-ഭിഃ

ഇതമഹേ — ഹവിർദ്വിജനാഭികം യാചാമഹേ

അർത്ഥം:- ഈ പ്രാതഃകാലത്തിൽ ആ അശ്ചികളെ ഞാൻ
വിളിക്കുന്നു. അഭിവാദ്യം ചെയ്ത് ആ അശ്ചികളെ സ്തുതിക്കുന്നു.
പിന്നെ, ഹവിസ്സുകളോടുകൂടി അവരോടുതന്നെ ധനം മുതലാ
യത്ത് യാചിക്കുന്നു.

14 താവിദ്രോഷാതാളഷസിശുഭസ്യതീ

തായാമന്ത്രൂദ്രവത്തനി

മാനോമത്തായരീപവേവാജിനീവസു

പരോൽദ്രാവതിഖ്യതം

അന്വയം:-

ഹേ ശുഭഃ പതീ, തദ്ര-

വത്തനി,

വാജിനീ-വസു,

— ഉദകസ്യ പാലയിതാരൗ സ്തയ
മാനമാഗ്ന്യൗ, യജ്ഞലബ്ധാന്ന
ധനാവശ്ചിന്നൗ,

12 താഭിരാ¹യാതഃ²വൃഷ്ണോ³പമോ⁴ഹവഃ⁵
 വിശ്വഹ്⁶സു⁷വിശ്വവാ⁸ന്യഃ⁹
 ഇഷാ¹⁰മഹിഷാ¹¹പുരു¹²ഭൂതമാ¹³നരാ¹⁴
 യാഭിഃ¹⁵ത്രിവി¹⁶ംവാ¹⁷വൃധു¹⁸സ്താഭി¹⁹രാഗതഃ²⁰

അന്വയം:—

ഹേ വൃഷ്ണാ,

വിശ്വഹ്സു.

— വർഷണശീലാവശ്യം നിന്നെ
 സ്തോത്രശസ്ത്രാത്മകേന നാനാ
 രൂപം.

വിശ്വവാന്യഃ

മേ ഹവഃ.

— സഞ്ജ്ഞേയവർണ്ണനീയം.

— മലിതം യുഷ്മദിഷയമാഹ്വാനം
 പ്രതി

താഭിഃ ഉപ ആ യാതഃ

(യാഭിഃ) നരാ ഇഷാ

— ഉതിഭിരപാഗച്ഛതം.

— സർവ്വസ്യനേതാരാവശ്യം നിന്നെ
 ഹവിഃഷീകൃതം

മഹിഷാ

പുരുഭൂതമാ

— അതിശയേന ദാതുതമൈ

— പുരുഭൂതമാ, ബഹുനാം ശത്രു
 ഞാമഭിഭവിതാരൈ വേദൈ

യാഭിഃ ത്രിവിം വവൃധുഃ

— ഉപം പ്രതി ഉദകാനി വവൃധുഃ,
 ഉപപതിതോ വന്ദനഃ മായാഭിഃ
 ഉപം പുരയിത്യാ യവാഭ്യോ
 മുന്മാപിതഃ

താഭിഃ ആ ഗതഃ

— താഭിരൂതിഭിരസുദൃക്ഷണാത്മ
 മാഗച്ഛതം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വർഷണശീലരായ അഗ്നികളേ, സ്തോ
 ത്രശസ്ത്രരൂപമായി പലമട്ടുള്ളതും എല്ലാ ദേവന്മാരും വര
 ണീയവുമായ അവിടുത്തെക്കുറിച്ചുള്ള എന്റെ വിളിയെ ഉദ്ദേ
 ശിച്ചു്, രക്ഷകളാകട്ടെ വന്നാലും. രക്ഷകളേവയോടുകൂടി
 നേതാക്കളായ അഗ്നികൾ ഹവിസ്സുകളിച്ചിടുന്നവരും ധാരാ
 ളം കൊടുക്കുന്നവരും വളരെ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവരുമായോ,

പ്പോയതേരിൽ നിങ്ങൾ വന്നു സുഖമേകിയാലും.) അച്ഛൻ വിളിച്ചപോലെ, സോദരിയായ ഞാനും നിങ്ങളെ വിളിക്കുന്നു.

16 മനോജവസാഘൃഷണാമദച്യുതാ

മക്ഷുങ്ഗമാഭിരൂതിഭിഃ

ആരാത്താച്ചിദ്രുതമസ്മുഅവസേ,

പുച്ഛിഭിഃപുരുഭോജസാ

അന്വയം:-

ഹേ മനഃ-ജവസാ,

വൃഷണാ, പുരു-ഭോജസാ, — മനോവച്ഛിരൂഢിഗച്ഛന്തേ,
വഷിതാരേ, ബഹുനാം
രക്ഷകൗ,

ഹേ മദ-ച്യുതാ, — ശത്രുണാം ച്യാവയിതാരാ-
വശ്വിനേ, (മാദ്യന്തീതിമദാഃ
ശത്രുവഃ)

മക്ഷു-ഗമാഭിഃ പുച്ഛിഭിഃ - ശിരൂഢിഗച്ഛതീഭിഃ ബഹുഭിഃ
ഊതി-ഭിഃ അസ്മു

അവസേ — രക്ഷാഭിരസ്മാകം രക്ഷണായ

ആരാത്താൽ ചിൽ ഭൂതം — അന്തിക ഏവ ഭവതം

അർത്ഥം.-മനസ്സിന്റെ വേഗത്തോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നവരും കാമവഷിതാക്കളും വളരെ പേർക്ക് രക്ഷിതാക്കളും ശത്രുക്കളെ വീഴ്ത്തുന്നവരുമായ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ വേഗമെത്തുന്ന രക്ഷകളാൽ ഞങ്ങളുടെ പാലനത്തിനായി അടുക്കൽത്തന്നെ വർത്തിച്ചാലും.

17 ആനോഅശ്വാവദശ്വിനാ

വർത്തിത്യാസിഷുംഭധുപാതമാനരാ

ഗോമദ്യസ്രാഹിരണ്യവൽ

ഒന്നു (യുവാം) ഇൻ

ദോഷാ

— ദോഷായാം, നാത്രേ

ഒന്നു ഉഷസി

— താവേവോഷഃകാലേ

താ യാമൻ

— തായാമന്നൃഹിനിച, സവ്യേഷ
കാലേഷു വയമാഹവയാമഃ

(ഏവംസതി) ഹേ തദ്രേ,

മന്തായ റിപവേ

— സ്തയമാനേ, മനഷ്യായ ശത്രവേ

നഃ പാഃ മാ അതി വൃതം - അസ്മാൻ പരസ്മാൽ മാ ബ്രൂതം,
അസ്മാൻ മാ കതതം.

അർത്ഥം.-അല്പമോ ജലപതികളേ, സ്തുത്യഗമനന്മാരേ, യജ്ഞത്തിൽനിന്നു കിട്ടിയ ഹവിർദ്ധനമൊത്തവരേ, അശ്വികളേ, ആ നിങ്ങളെ രാത്രിയിലും, ആ നിങ്ങളെ ഉഷസ്സിലും ആ നിങ്ങളെ മുന്നോട്ടുപോകുന്ന പകൽ നേരത്തും, ഏല്പാ കാലങ്ങളിലും ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്ന സ്തുത്യരായ അശ്വികളേ, അപ്രകാരമിരിക്കേ, ശത്രുമനുഷ്യന്മാർ ഞങ്ങളെ ചൂണ്ടിക്കൊടുക്കരുതേ, അപകടധീനരാകരുതേ

15 ആസക്യായസക്യം

പ്രാതാമേനാശ്വിനാവസഷണി

ഇവേപിതേവസോഭി

വ. 7

അന്വയം:-

വാ സഷണി അശ്വിനാ — അപിച സേവനീയശീലാവ
ശ്വിനേ, യുവാം.

സക്യായ സക്യം

— സുഖാമായമഹ്യം സുഖം

രഥേന പ്രാതഃ ആ

— പ്രാതഃകാലേ ആവഹതം

(തതഃ) പിതാ-ഇവ

സോഭാ ഇവേ

— യഥാ മമ പിതാ ആ ജ്ഞാപ,
തഥാ സോഭിരഹമാഹവയാമഃ

അർത്ഥം.-സേവ്യമായ ശീലമൊത്ത അശ്വികളായ നിങ്ങൾ സുഖാഹ്നായ ഏനിജ് സുഖം ഈ പ്രഭാതത്തിൽ തേരിൽ കൊണ്ടുവന്നാലും. (നിങ്ങൾ തേരിൽ വന്നാൽ സുഖമായി. അ

വാം അസ്തിൻ ആ-യാനേ— അസ്തിഗൃഹം പ്രതി യുവയോ
രാഗമനേ

വിശ്വാ വാമാനി — ദിവ്യഭൗമാദീനി സർവ്വാണി
ധനാനി ധീമഹി -

അർത്ഥം.—സ്തോതാക്കൾക്കു് സ്വയം കൊടുത്തതല്ലെന്നതും ശോഭനവീര്യമുററതും ഏവരാലും നന്നായി വരണീയവും ബലവാനാൽക്കൂടി അപഹരിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തതുമായ ധനത്തെ ഞങ്ങൾ നിങ്ങളിൽനിന്നു് നേടാവു. യജ്ഞത്തിൽ നിന്നു് കിട്ടിയ ഹവിസ്സാകുന്ന ധനമൊത്ത അശ്വികളേ, ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കുള്ള നിങ്ങളുടെ വരവിൽ ദിവ്യങ്ങളും ഭൌമങ്ങളുമായ ഏല്പാ ഐശ്വര്യങ്ങളും ഞങ്ങൾ നേടാവു

വക്രം 9-മുതൽ 14 കൂടി—വൈയശ്വഃ വിശ്വമനഃ ഭൃഷിഃ ഉഷ്ണികിഹന്ദഃ അഗ്നിദ്രേവതാ

1 ഈളിഷ്വാഹിപ്രതിവ്യം
യജസ്വജാതവേദസം
ചരിഷ്വധൃമഗൃഹീതശോചിഷം

അന്വയം.—

(ഘോര ഭൃതചിഗൃജമാനഃ,)

പ്രതിവ്യം ഹി

— ശത്രും പ്രതി ഗമനശീലമഗ്നിമേവ

ഈളിഷ്വ

— സ്തോത്രൈസ്സഹി

(കിംച) ചരിഷ്വ-ധൃമം

— സർവ്വതശ്ചാരണശീലധൃമജാലോപേതം

അഗൃഹീത-ശോചിഷം

— രക്ഷോഭീരഗൃഹ്യമാണദീപിം

ജാത-വേദസം യജസ്വ

— ജാതപ്രജ്ഞമഗ്നിം ഹവിർഭിഃ പുജയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഭൃതചിഗൃജമാനന്മാരേ, ശത്രുക്കൾക്കു നേരെ ചെല്ലുന്ന അഗ്നിയെത്തന്നെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ സ്തുതിപ്പുക. ഏന്തും ചരിക്കുന്ന പുകയോടുകൂടിയവനും രക്ഷസ്സുകൾ

അന്വയം:-

ഹേ ധൃ-പാതമാ, നരാ,
ദസ്രാ, അശ്വിനാ,

— അതിശയേന മധോഃ,
സോമസ്യപാതാരേ,
നേതാരേ, ദശനീയാ
വശ്വിനേ,

നഃ വന്തി: അഗ്വ-വദീ
ഗോ-മദീ

— അസ്മാകം ഗൃഹഗവയുക്തം,
ഗവാദീയുക്തം.

ഹിരണ്യ-വദീ
ആ യാസിഷും

— സുവർണ്ണയുക്തഞ്ചക്രവാ
— ആഗച്ഛതം.

അർത്ഥം:-ഏതാവം സോമം പാനം ചെയ്യുന്നവരും നേതാക്കളും ദശനീയരുമായ അശ്വികളേ, ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തെ കതിരകളാൽ പശു മുതലായവയോടുകൂടിയതും സുവർണ്ണമൊത്തതും മാക്കിക്കൊണ്ടു വന്നാലും.

18 സുപ്രാവൃഗ്-സുവിദ്യ-സുഷുവാദ്യ

രക്ഷസ്വിനാ

അസ്മിന്നാപാമാന്യാപോജിനീവസു

വിശ്വാപാമാനീധിമഹി

വ 8

അന്വയം:-

സു-പ്രാവൃഗ്

— ശോഭനം പ്രവർജനം യസ്യ,
സോമസ്യ സ്വയമേവപ്രയുക്തം,
ഏവം വിധം

സു വിദ്യം, സുഷുവാദ്യം

— ഭോജനവിദ്യം, ശോഭനം
സഞ്ചൈവൃണീയം

രക്ഷസ്വിനാ അനാഗൃഷും

— ബലവന്താപി അനഭിവേനീയം
ധനം

ആ ധിമഹി

— വ്യന്തോവയം ധാരയാമഃ

ഹേ വാജിനീ-വസു,

— യജ്ഞലബ്ധാന്നധനാ
വശ്വിനേ,

(നിഗൂഢ്യ) വഹ്നി:	— ഹവിഷാം വോഡാസ ഏവാഗ്നി:
ഉപവിഭാ	— ഉപവേദനേനഹവിഷി ദേവാതം ന പ്രയച്ഛതി, . തേഷാമേവ
വസു വിന്ദതേ	— ധനം ലഭതേ

അർത്ഥം:-ശത്രുക്കളെ നേരെ ബാധിക്കുന്നവനും, ലോകകുലാൽ അച്ഛിക്കപ്പെടേണ്ടവനുമായ അഗ്നി, യാഗമനുഷ്ഠിക്കാത്ത ഏവരുടെ അന്നങ്ങളും അന്നരസാദികളും ബലാൽകാരമായി ഗ്രഹിക്കുന്നുവോ, ഗ്രഹിച്ചിട്ട് ഹവിസ്സുകളേതുന്നവനായി, ആ അഗ്നിതന്നെ ദേവന്മാർ കൊടുക്കാതെ അവരുടെ ധനം നേടുന്നു. (യാഗമനുഷ്ഠിക്കാത്തവരുടെ ഹവിസ്സല്ലാത്ത അന്നങ്ങളും മന്നരസങ്ങളും അഗ്നി പിടിച്ചെടുക്കുന്നു അവ ദേവന്മാർക്ക് അർപ്പിക്കുന്നില്ല. അവരുടെ ധനം അഗ്നി കയ്യേറുന്നു.)

4 ഉദ്യേശോചിരസ്ഥാ

ദീദിയുഷോവ്യുജരം

തപ്തജംസ്യസുഭ്യതോഗണശ്രിയഃ

അന്വയം:-

ദീദിയുഷഃ	— സന്ദീപ്യമാനസ്യ
തപ്തജംസ്യ	— താപയിതൃഭംഷുസ്യ
സുഭ്യതഃ, ഗണശ്രിയഃ	— സുഭീഷേഃ, യജമാനഗണം. ശ്രുതതഃ
അസ്യ അജരം ശോചിഃ	— അഗ്നേജ്ജരാദഹിതം തേജഃ
വി ഉൽ അസ്ഥാൽ	— വിശേഷേണ ഉൽഗതമഭൂത്

അർത്ഥം:-നന്നായി ഭാസിക്കുന്നവനും ചൂടിയറുന്ന ഭംഷുക്കളോടുകൂടിയവനും സുപ്രകാശനും യജമാനന്മാരുടെ ഗണത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയുടെ ക്ഷീണിക്കാത്ത തേജസ്സ്, വിശേഷമായി മേൽപ്പോട്ടുയർന്നിരിക്കുന്നു.

കു പിടിക്കാൻ പറ്റാത്ത പ്രകാശമുറവനമായ ജാതവേദി
സ്സിനെ (സർപ്പജ്ഞനായ അഗ്നിയെ) ഫവിസ്സുകളാൽ യജി
ക്കുക.

2 ഭാമാനം¹വിശ്വചഞ്ച²ണേ
ഗ്നിം³വിശ്വമനോ⁴ഗിരാ
ഉതസ്തൃഷേ⁵വിഷ്വമ്സോ⁶രഥാനാ⁷.

അന്വയം:—

ഉത ഹേ വിശ്വ-ചഞ്ചേ.

വിശ്വ-മനഃ — സർപ്പസ്യ ഭൂഷഃ ഏതന്നാമക
ഭൂഷേ.

വി-സ്തർധസഃ — വിഗതമാത്സര്യസ്യ യജമാനസ്യ

രഥാനാം ഭാമാനം — രഥാഭിനാം ഭാതാരം.

അഗ്നിം ഗിരാ സ്തൃഷേ — സ്തുതിവാചാ സ്തോത്രം കരു

അർത്ഥം:—(ഭൂഷി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു)

എല്ലാം കാണുന്ന വിശ്വമനസ്സെന്ന ഭൂഷേ, മാത്സര്യബ
ധി വിട്ട യജമാനന് തേർ മുതലായവ കൊടുത്തതല്ലെന്ന അ
ഗ്നിയെ സ്തുതിവചനത്താൽ പുഷ്ടിക

3 യേഷാമാ¹ബാധാ²ഗൃഹീ³യ
ഇഷഃ⁴പുഷ്ട്രാ⁵നിഗ്ര⁶ഭേ
ഉപവി⁷ഭാവഹ്നി⁸പ്തി⁹ന്ദതേ¹⁰വസ്യ

അന്വയം:—

ആ-ബാധഃ — ശത്രുണാമാഭിമുഖ്യേന ബാധകഃ

ഭൂഹീയഃ — ഭൂഗ്ഭിരച്ഛിന്നീയോഗിഃ

യേഷാം ഇഷഃ, പുഷ്ടഃ

ച നി-ഗ്രഭേ — അയജമാനാനാമന്നാനി,
അന്നാഭിരസാംശ്വനി
ഗൃഹ്ണീതേ

വിധം ഹോമാർമായ ഹവിരന്നമേന്തി ദേവന്മാർക്കു കൊടുക്കുന്ന അവിട്ടന്നം ശോഭനസ്തുതികൾക്കൊപ്പം (ദേവലോകത്തേയ്ക്കു) പോയാലും.

7 അഗ്നിം വഃ പൃഥ്വീഹുവേ
ഹോതാരം ച ഷ്ണീനാം
തഥാ വാചാ ഗൃണേതേ വസ്തുഷേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഗൃതാപിജഃ)

ച ഷ്ണീനാം ഹോതാരം — മനുഷ്യാണാം ഹോമനിഷ്ഠാദികം പൃഥ്വീ, വഃ അഗ്നിം

ഹുവേ — പുരാതനം, യുഷ്മൽസംബന്ധിന മഗ്നിമാഹവയാമി

(ആഹുയ) തം അയാ

വാചാ ഗൃണേ — അനയാസ്തുതിരൂപയാഗിരാ ശംസാമി

(കീംച) വഃ തം ഉ സ്തുഷേ — യുഷ്മൽസംബന്ധിനം തഥേവൈസ്താമി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഗൃതാപിജകളേ, മനുഷ്യർക്ക് ഹോമനിഷ്ഠാദികവും പുരാതനവും നിങ്ങൾക്ക് ചേർന്നവനുമായ അഗ്നിയെ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. വിളിച്ചിട്ട്, ഈ സ്തുതിരൂപമായ വാക്കിനാൽ പുകഴ്ത്തുന്നു. നിങ്ങൾക്ക് ചേർന്ന അവിട്ടത്തെ തന്നെ സ്തുതിക്കുന്നു.

8 യഃ ധേനുഭിരഭ്യാത്രേ

യഃ കൃപാസുഭയന്തഇൽ

മിത്രം നമനേസ്യധിതമുതാവനി

5 ഉദ്ദി¹തിഷ്ഠസ്വധാര

സ്തവാ¹നോദേവ്യകൃ¹പാ

അഭി¹വ്യാഭാസാ¹സ്പഹതാ¹ശു¹ക്ര¹കനി:

വ 9

അന്വയം -

ഹേ സു-അധാര	— ശോഭനയജ്ഞാഗ്നേ
അഭി-വ്യാ, സ്പഹതാ	— അഭിമുഖഃഗച്ഛന്ത്വാ, ബൃഹത്വാ
ഭാസാ ശുക്രകനി:	— ദീപ്ത്വാ ദീപനശീലസ്വപം
സ്തവാനഃ ഉ	— സ്തുതയമാന ഏവസൻ
ദേവ്യോ കൃപാ ഉൽ തിഷ്ഠ	— ദ്യോതമാനയാ ജ്വാലയാ തമഃ പരിഹാരാത്മമുൽഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശോഭനയജ്ഞനായ അഗ്നേ, മനരെ വരുന്നതും മഹത്തുമായ തേജസ്സിനാൽ എല്ലാം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി, തീർത്തു നിൽക്കുന്ന ജ്വാലയാൽ ഇത്തട്ടക്കൊന്നായി ഉയർന്നുവന്നാലും.

6 അഗ്നേ¹യാഹി¹സുശ്ശി¹ഭി

ഹവ്യാ¹ഭൂഹ്വാനത്വനഷ¹ക്

യഥാ¹ദൃതോ¹ബഭ്രൂ¹ഹവ്യവാ¹ഹനഃ

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, യഥാ (ത്വം)

ഹവ്യ-വാഹനഃ	— ഹവിഷാം വോദ്ധാ
(ദേവാനാം) ദൃതഃ ബഭ്രൂ	— ചേതി തഥാ
ആനഷക്	— യഥാനഷക്തം ചേതി തഥാ
ഹവ്യാ ഭൂഹ്വാനഃ	— ഹവനയോഗ്യാന്നയന്നംനി ഭൂഹ്വൻ ദേവേഭ്യഃ പ്രയച്ഛംസ്വാം
സുശ്ശി-ഭി യാഹി	— ശോഭനൈസ്തോതൈസ്സഹഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഹവിസ്സേതുനവനായി, ദേവന്മാരുടെ ദൃതനായി വേിച്ചിട്ടുള്ള നിലയിൽ, ചേർച്ചയ്ക്കൊത്ത

10 അച്ഛാനോരുടെഗീരസ്തമം

യജ്ഞാനോയത്തുസംയതഃ

ഹോതായോരുസ്തിവിക്ഷപായശസ്തമഃ

വ 10

അന്വയം:-

- യഃ വിക്ഷ ഹോതാ — മനുഷ്യേഷ ഹോമനിഷ്ഠാഭേസ്സൻ
 ആ യശഃ-തമഃ അസ്തി — സർവ്വതോ യശസ്വിതമോ
 ചേതി
 (തം) അരുഗീരഃ-തമഃ — അരുഗീരസാം വിശിഷ്ടമഗ്നിം
 സം-യതഃ നഃ യജ്ഞാസഃ — സ്രുഗാഭിഭിന്നീയമിതാഃ
 അസ്താകം യജ്ഞാഃ
 അച്ഛ യത്തു — ആദിമുഖ്യേന ഗച്ഛത്തു

അർത്ഥം:-ഏവൻ മനുഷ്യർക്കിടയിൽ ഹോമനിഷ്ഠാഹകനായി എമ്പാടുമയൻ യശസ്സുറുവനാണോ, അംഗീരസ്സുകളിൽ വിശിഷ്ടനായ ആ അഗ്നിയെ സ്രുക്കു മുതലായ ഹോമോപകരണങ്ങളിലൊതുങ്ങിയ യജ്ഞങ്ങൾ, യജ്ഞഹവിസ്സുകൾ നേരെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

11 അഗ്നേതവത്യേഅജരേ

സാനാനോബൃഹദഃഃ

അശ്വാഇവൃഷണസ്തവിഷീയവഃ

അന്വയം:-

- ഹേ അജരേ, അഗ്നേ, — ജരാതനീതാഗ്നേ,
 ഇസാനാസഃ — ദീപ്യമാനാഃ
 ബൃഹദ് ത്യേ തവ ഓഃ — ബൃഹന്തഃ, സർവ്വഗതാഃ ത്വദീയാഃ
 കിരണാഃ
 വൃഷണഃ — കാമാനാം വർഷിതാരഃ
 അശ്വാഃ-ഇവ — ബലശാലരന്തോ ചേന്തി
 തവിഷീ-യവഃ — ബലശാലരന്തോ ചേന്തി

അന്വയം:-

അഭ്യുത-ക്രതും	— അതുഭൂതകർമ്മം
മിത്രം ന സു-ധിതം	— യജമാനാനാം മിത്രമിവ സ്ഥിതം, സന്തപ്പിതം
യം ഋത-വനി ജനേ കൃപാ യജേന്തഭിഃ സുഭയന്തേ ഇൽ	— യമഗ്നി-യജ്ഞവതിജനേ സ്വസാമുക്തേത്യനയജ്ഞൈഃ അധ്വര്യഭയഃ കാമാൻ ക്ഷാരന്ത്യേവ, യജമാനസ്യ കാമാൻ പ്രാപയന്ത്യേവ

അർത്ഥം.-അതുഭൂതകർമ്മവും യജമാനന്മാർക്ക് ചങ്ങാതിപോലെ നിന്നു് തൃപ്തനാക്കപ്പെട്ടവനുമായ യാതൊരുഗ്നിയെ യജ്ഞാനുഷ്ഠാനാവായ യജമാനൻ അധ്വര്യ മുതലായവർ സ്വസാമർത്ഥ്യത്താലെത്തിച്ച കാമങ്ങൾ വഹിക്കുന്നവോ, അപ്രകാരം യജമാനന്റെ അഭീഷ്ടങ്ങൾ നിറവേറുന്നവോ,

9 ഋതാവാന്മൃതായവോ
 യജ്ഞസ്യസാധനങ്ഗിരാ
 ഉപോഹൃതം ജ്ജുഷ്യൻമസസ്സഭേ

അന്വയം:-

ഹേ ഋത-യവഃ,	— യജ്ഞകാമായജമാനഃ,
ഋത-വാന്., യജ്ഞസ്യ സാധനം ഹൃതം.	— യജ്ഞവന്തം, യജ്ഞസ്യ സാധനഭൂതമഗ്നി.
നമസഃ പദേ ഗിരാ ഉപോ ജ്ജുഷ്യഃ	— ഹവിഷസ്ഥാനേ സ്തുതിവാചാ ഉപാസേവധാ.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ യജ്ഞമിഷ്ടപ്പെടുന്ന യജമാനന്മാരേ, യജ്ഞത്തോടുകൂടിയവനും യജ്ഞം സാധിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ഈ അഗ്നിയെ ഹവിസ്ഥാനത്തു പോതി സ്തുതിവചനത്താൽ ഉപാസിക്കുക. (യമകം)

10 അച്ഛാനോരങ്ങുഗീരസ്തമഃ

യജ്ഞാസോയന്തുസംയതഃ

ഹോതായോഅസ്തിവിക്ഷപായശസ്തമഃ

വ 10

അന്വയം:-

- യഃ വിഷ്യ ഹോതാ — താച്ഛേഷ്യ ഹോമനിഷ്ഠാഭകസ്സൻ
 ആ യശഃ-തമഃ അസ്തി — സപ്രതോ യശസ്വിതമോ
 ചേതി
 (തം) അങ്ഗീരഃ-തമഃ — അങ്ഗീരസാം വിശിഷ്ടമഗ്നിം
 സം-യതഃ നഃ യജ്ഞാസഃ — സ്രുഗാഭീഭിന്നീയമിതാഃ
 അസ്മാകം യജ്ഞാഃ
 അച്ഛ യന്തു — ആഭീമുഖ്യേന ഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം:-ഏവൻ മനുഷ്യർക്കിടയിൽ ഹോമനിഷ്ഠാഹകനായി എമ്പാടുമയൻ യശസ്സുറവനാണോ, അംഗീരസ്സുകളിൽ വിശിഷ്ടനായ ആ അഗ്നിയെ സ്രുക്കു മുതലായ ഹോമോപകരണങ്ങളിലൊതുങ്ങിയ യജ്ഞങ്ങൾ, യജ്ഞഹവിസ്സകൾ നേരെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

11 അഗ്നേതവത്യേഅജരേ

സ്ഥാനാസോബൃഹദാംഃ

അശ്വാഇവവൃഷണസ്തവിഷീയവഃ

അന്വയം:-

- ഹേ അജര, അഗ്നേ, — ജരാമിതാഗ്നേ,
 ഇന്ധാനാസഃ — ദീപ്യമാനാഃ
 ബൃഹൽ ത്യേ തവ ഭാഃ — ബൃഹതഃ, സപ്രഗതാഃ ത്വഭീയാഃ
 കിരണാഃ
 വൃഷണഃ — കാമാനാം വച്ഛിതാരഃ
 അശ്വാഃ-ഇവ
 തവിഷീ-യവഃ — ബലമാപരന്തോ ചേന്തി

അന്വയം:-

അദ്ഭുത-ക്രതുഃ	— അതുഭുതകർമ്മാണഃ
മിത്രം ന സു-ധിതം	— യജമാനാനാം മിത്രമിവ സ്ഥിതം, സന്തപ്തിതം
യം പ്രത-വനി ജനേ കൃപാ യജ്ഞേഭി:	— യമഗ്നി-യജ്ഞവതിജനേ
സുദയന്തേ ഇതി	— സ്വസാമുത്തേമ്യനയജ്ഞേഃ അധ്യരൂപാദയഃ കാമാൻ ക്ഷാരണ്യേവ, യജമാനസ്യ കാമാൻ പ്രാപയന്ത്യേവ

അർത്ഥം:-അതുഭുതകർമ്മാവും യജമാനന്മാർക്ക് ചങ്ങാതിപോലെ നിന്ന് ബ്രഹ്മണാക്കപ്പെട്ടവനായ യാതൊരാളിന്റെ യജ്ഞാനുഷ്ഠാനാവായ യജമാനന്റെ അധ്യരൂപ മുതലായവർ സ്വസാമന്ത്യന്മാരെല്ലാവരിലും കാമങ്ങൾ വർഷിക്കുന്നവോ, അപ്രകാരം യജമാനന്റെ അഭീഷ്ടങ്ങൾ നിറവേറുന്നവോ,

9 പ്രതാവാന്യതായവോ

യജ്ഞസ്യസാധനങ്ഗിരാ

ഉപോഷ്ണന്തേജ്ജിഷ്ണന്തേസസ്തദേ

അന്വയം:-

ഹേ പ്രത-യവഃ,	— യജ്ഞകാമായജമാനാഃ,
പ്രത-വാന്തം, യജ്ഞസ്യ സാധനം ഏനം.	— യജ്ഞവന്തം, യജ്ഞസ്യ സാധനമുതമഗ്നിഃ.
നമസഃ പദേ ഗിരാ ഉപോ ജ്ജിഷ്ണഃ	— ഹവിഷസ്ഥമാനേ സ്തുതിവാചാ ഉപാസേവധഃ.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജ്ഞമിവപ്പെടുന്ന യജമാനന്മാരേ, യജ്ഞന്മാരാകട്ടെടിയവന്തം യജ്ഞം സാധിപ്പിക്കുന്നവനായ ഈ അഗ്നിയെ ഹവിസ്ഥമാനന്തൂ പോയി സ്തുതിവചനത്താൽ ഉപാസിക്കുക. (യുഷകം)

യൽ വൈ	— യദാവലു വർത്തതേ, തദാനീം
അഗ്നിഃ വിശ്വാ	
ഇത് രക്ഷാംസി	— വിശ്വാതി, സർവ്വാണേവ ബാധകാനി രക്ഷാംസി
പ്രതി സേധതി ഉ	— ഹിനസ്തി ഏവ

അർത്ഥം.—പ്രഭുകൾക്ക് നാഥനും ഹവിസ്സുകളാൽ കത്തി
മുപ്പുറുവന്നുമായ അഗ്നി വളരെ സത്തുഷ്ടനായി മനുഷ്യഗൃഹ
ത്തിൽ എപ്പോൾ വർത്തിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ, ബാധിക്കുന്ന
എല്ലാ രക്ഷസ്സുകളെയും അഗ്നി ഹനിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു.

14 ശ്രേഷ്ഠഗ്നേനവസ്യമേ

സ്തോമസ്യവീരവിശ്വപതേ

നിമായിനസ്തപ്ഷരക്ഷസോഽഹ

അന്വയം:—

മേ വീര, വിശ്വപതേ,
അഗ്ന,

— വീര്യവാൻ, വിശ്വം പാലയി
തരഗ്നേ,

നവസ്യ മേ സ്തോമസ്യ

ശ്രഷ്ടീ

— നൃതനം മദീയം സ്തോത്രശസ്ത്വാ
ദികം ശ്രത്വാ (കർമ്മണി ഷഷ്ടി)

ഭായിനഃ, രക്ഷസഃ

— മായാവിനഃ, കർമ്മവിഘ്ന
കാരിണോ രാക്ഷസാൻ

തപ്ഷാ നി ഹേ

— താപകേന തേജസാനിതരാഃ
സ്പീകത

അർത്ഥം.—വീര്യവാനും പ്രജാപാലകനുമായ അഗ്നേ, പുതു
നായ എന്റെ സ്തോത്രശസ്ത്വാദിയെ കേട്ട് മായാവികളായ,
കർമ്മവിഘ്നകാരികളായ രാക്ഷസരെ ചൂട്ടാ തേജസ്സാൽ എരി
ച്ചാലും. ചാമ്പലാക്കിയാലും.

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അക്ഷീണനായ അഗ്നേ, പ്രകാശമാനങ്ങളും മഹത്തുക്കളും എങ്ങും വ്യാപിച്ചുപയുമായ അവിടുത്തെ രശ്മികൾ കാലവർഷങ്ങളായി, കതിരുകൾ പോലെ, ഊക്കു കാട്ടുന്നവയായി ഭവിക്കുന്നു.

12 സത്വം¹നളാജ്ജാംപതേ

രയിം²രാസ്വസുവീര്യം

പ്രാവനസ്തോകേതനയേ³സമൻസാ

അന്വയം:—

ഹേ ഊജ്ജാം പതേ,	— അന്നാനാം പതേഗ്നേ,
സ: ത്വം ന: സുവീര്യം	
രയിം രാസ്വ	— അസുഭ്യം ശോഭനചീര്യം ധനം ദേഹി
ന: തോകേ തനയേ	— പുത്രപൗത്രേഷു ധനം പ്രയുജ്ഞ
സമൻ-സു പ്ര ആ അവ	— സഞ്ഗ്രാമേഷു പ്രകഞ്ചന്നാഭി രക്ഷ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അന്നപതേ, അപ്രകാശമെല്ലാമുള്ള അവിടുന്ന് ശോഭനചീര്യമുററ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും. ഞങ്ങളുടെ മകനും മകന്റെ മകനും ധനം കൊടുത്താലും. യുദ്ധങ്ങളിൽ വേണ്ടപോലെ നേരെ രക്ഷിച്ചാലും.

13 യദാ¹വിശ്²പതിശ്ചിത

സ്വപ്രീതോമനയോ³വിശി

വിശ്വേദഗ്നി:പ്രതിരക്ഷാംസിസേധതി

അന്വയം:—

വിശ് ¹ പതി: ശിത:	— വിശാംപതി: ഹവിർഭിന്ധി
	ക്ഷ്ണീകൃതോഗ്നി:
സ്വ-പ്രീത: മനയ: വിശി	— സ്വപ്രീതസ്സൻ മനയസ്യ
	നിവേശതേ, ഗൃഹേ

സ്വകളാൽ സന്തോഷിപ്പിച്ചു. അതുപോലെ ഞങ്ങളും മഹത്തായ ധനത്തിനുവേണ്ടി അവിടുത്തെ ഹവിസ്സുകൾ കൊണ്ടു ഉജ്ജ്വലിപ്പിക്കുവാൻ.

17 ഉഗ്രനാകാഭ്യന്തരാ

നിഹോതാരമസാദയൽ

ആയജിന്ത്യാമനവേദാതവേദസം

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) കാവ്യം

ഉഗ്രനാ	— കവിപുത്ര ഏതന്നാമക ഋഷി:
മനവേ	— രാജേണ തസ്യഗൃഹേ
ജാതവേദസം ത്വാ	— ജാതപ്രജണം ത്വാം
ആയജിം	— ആഭിമുഖ്യേന യഷ്ടാരം
ത്വാ ഹോതാരം നി	
അസാദയൽ	— ത്വാമേവ ഹോമനിഷ്ഠാദേകം
	നിതരാമപാവേശയൽ
	(പുനസ്ത്വാ ശബ്ദ ആരോഹം)

അർത്ഥം.- അല്ലയോ അഗ്നേ, കവിപുത്രനായ ഉഗ്രനസ്സെന്ന ഋഷി (ശുക്രൻ) മനു എന്ന രാജാവിനുവേണ്ടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ സർവ്വജ്ഞനായ അവിടുത്തെ, അവിടുത്തെത്തന്നെ നേരെ യജിക്കുന്നവനായി, ഹോമനിഷ്ഠാദേകനായിത്തീർന്നു.

18 വിശ്വേഹിത്വാസജോഷസോ

ദേവാസോഭതമക്രത

ശ്രഷ്ടിദേവപ്രഥമോയജ്ഞിയോഭവഃ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) വിശ്വേ

ദേവാസഃ	— സർവ്വേ ദേവാഃ
സ-ജോഷസഃ ത്വാ ഹി	— സങ്ഗതാഃ, ഹവിഷ്യം
	നയനാർത്ഥം ത്വാമേവ

15 നതസ്യ¹മായയാപന¹

രിപു¹രിശീ¹തമർത്യഃ

യോ¹അഗ്നയേ¹ദോശ¹ഹവ്യഭാതിഭിഃ

വ. 11

അനവയം:-

യഃ ഹവ്യഭാതിഭിഃ	— ഹവിഷാഃ ദാതുഭിരൂതപിഭിഃ
അഗ്നയേ ദോശ	— ഹവിഷി പ്രയച്ഛതി
മർത്യഃ രിപുഃ മായയാ	
പന	— മായയാപി
തസ്യ ന ഇശീത	— തസ്യ ജനസ്യേഗ്യാരോ ന ഭവതി

അർത്ഥം:-ഏവൻ ഹവിസ്സുകുന്ന ഉതപിക്ഷകളോടു ചേർന്ന് അഗ്നിക്ക് ഹവിസ്സുകളേകുന്നവോ അപനെ ഗതുമനുഷ്യൻ മായ കൊണ്ടുകൂടി കീഴടക്കുന്നില്ല, അധീശനാകുന്നില്ല.

16 വ്യശ്വസ്താവസുവിഭി

മക്ഷണ്യുരപ്രിണാദുഷിഃ

മഹോരായേതദ്യത്വാസമിധീമഹി

അനവയം:-

മക്ഷണ്യുഃ	— ധനാനാം സേകന്മാരമിച്ഛൻ
വി-അശ്വഃ ഋഷിഃ	
വസുവിഭിഃ ത്വ	— ഏതന്നാമക ഋഷിഃ മമ പിതാ
	ധനാനാം ലംഭകം ത്വാം
അപ്രിണാതി	— ഹവിർഭിരതോഷയൻ
(തഥാവയമപി) മഹഃ	
രായേ	— മഹതേ ധനായ
തം ഉത്വാ സം ഇധീമഹി	— തമേവ ത്വാം സമ്യക് ഹവിർഭി
	ദ്വീപയേമ

അർത്ഥം:-ധനം വർദ്ധിക്കുന്നവനെ ഇഷ്ടപ്പെട്ട എന്റെ അച്ഛനായ വ്യശ്വൻ എന്ന ഋഷി ധനദാതാവായ അവിടുത്തെ ഹവി

അന്വയം:-

യത-സ്രുചഃ	— ഗൃഹീതസ്രുചോവയം
സു-ഭാസം,	
ശുക്ര-ശോചിഷം	— ശോഭനേദിപ്തിം, ദീപനശീല തേജസ്സം
വിശാം ഇമധ്യം	— മനുഷ്യോണാം, സ്തോതവ്യം
അജനം, പ്രതം	— ജരാഭാഹിതം, പുരർത്തനം
തം അഗ്നിം ഇവേന	— സ്തോത്രശസ്ത്രാദിഭിരാഹവയാമഃ

അർത്ഥം:-സ്രുവം കയ്യിലേന്തിയ നമ്മൾ സുപ്രകാശനും ശോഭനതേജസ്സിയെന്നവനും മനുഷ്യർക്ക് സ്തുത്യനും ജരബാധി ക്കാത്തവനും പുരാതനനുമായ ആ അഗ്നിയെ സ്തോത്രശസ്ത്രങ്ങളാൽ വിളിക്കുന്നു.

21 യോഅസ്മൈഹവ്യഭാതിഭി

രാഹുതിക്കത്തോവിധൽ

ഭൂരിപോഷംസധത്തേവീരവദ്യശഃ

അന്വയം:-

യഃ കർതാഃ

ഹവ്യഭാതിഭിഃ — യോമനഷ്യോ
ഹവിദ്ഭാതൃഭിരൂക്തിഗ്ഭിഃ

അസ്മൈ ആ-മുതിം

അവിധൽ — അഗ്നയേവിധോതി

സഃ ഭൂരി പോഷം — ബഹുധനാദിഭിഃ പോഷണം

വീര-വൻ യശഃ ധത്തേ — പുത്രപൌത്രൈര്യുക്താം
കീർത്തിഞ്ചധാരയതി

അർത്ഥം:-ഏതമനഷ്യൻ ഹവിർഭാതാമളമായ ഋത്വികകളോടുള്ളി ഈ അഗ്നിയ്ക്കു ആഹുതി ചെയ്യുന്നവോ, അവൻ ധാരാളം ധനാദികളാൽ പുഷ്ടിയും പുത്രപൌത്രന്മാരോടുള്ളിയ കീർത്തിയുംനേടും.

ദൂതം അക്രത — ഹവിഷാം വോഽവാരമകാർഷഃ
 (തതഃ) ഹേ ദേവ, പ്രഥമഃ — ദേവ, മുഖ്യഭൂതസ്വപം
 ശ്രഷ്ടീ യജ്ഞിയഃ ഉവഃ — ക്ഷിപ്രം ദേവാനാം ഹവിർഭാതു
 ത്വേന യജ്ഞാഹോഭൂയാഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, എല്ലാ ദേവന്മാരുമൊത്തുപേ
 ന്നു ഹവിസ്സുകൾ കൊണ്ടുപരാനായി അവിടുത്തെത്തന്നെ ദൂത
 നാക്കി. പിന്നെ, അല്ലയോ ദേവ, ദേവന്മാർക്ക് മുഖ്യനായി
 തീർന്ന അവിടുന്ന്, വേഗത്തിൽ, അപകടം ഹവിസ്സെത്തി
 യ്ക്കുകൊണ്ടു യജ്ഞാഹ്നമായി

19 ഇമം ഘോവിരോഭൂതം.

ദൂതങ്ക്രണ്ഡീതമർത്യഃ

പാവകം കൃഷ്ണവത്തനി. വിഹായസം.

അന്വയം.—

വിരഃ മർത്യഃ — കർമ്മണി സമന്വേദനേഷ്യഃ,
 യജമാനഃ
 അമൃതം, പാവകം — അമരണം, പാപാനം.
 ശോധകം.
 കൃഷ്ണവത്തനി.
 വിഹായസം — കൃഷ്ണമാഗ്നം, തേജോധികത്വേന
 മഹാനം.
 ഇമം ഘേ ദൂതം ക്രണ്ഡീതം — ഇമമേവാഗ്നി. ദൂതമകാഷീൽ

അർത്ഥം.—(ദേവന്മാർക്കുശേഷം യജമാനന്മാരും അഗ്നിയെ
 ദൂതനാക്കി എന്ന് പറയുന്നു.) കർമ്മത്തിൽ സാമർത്ഥ്യമുററ മനു
 ഷ്യൻ, യജമാനൻ, അമരണം, പാപികളെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവ
 നും പുകയാകുന്ന കറുത്ത മാഗ്നമുററവനും തേജസ്സിന്റെ ആധി
 ക്യംകൊണ്ടു മഹാനമായ ഈ അഗ്നിയെത്തന്നെ ദൂതനാക്കി.

20 തംഹവേമയത്സ്രൂപ

സ്തോസം ശുഭശോചിഷം.

വിശാമഗ്നീഭജം പ്രതമീഡ്യം.

24 ന്നമച്ഛവിഹായസേ

സ്തോമേഭിസ്ഥൂരയുപവൽ

ഋഷിവൈയശ്വഭക്യായാഗായേ

അന്വയം:-

ഹേ വൈയശ്വ, ഋഷേ, — വ്യശ്വസ്യപത്ര, ഋഷേ,
വി-ഹായസേ, ഭക്യാ — മഹതേ, ഭമേ, ഗൃഹേ
അരണിഭിർമത്സ്യമാനത്വേന
ഭവായ

അഗായേ സ്ഥൂരയുപ-
വൽ

— തന്നാമകഃ ഋഷിരിവ

ന്തം. സ്തോമേഭിഃ അച്ഛ — സമ്പ്രതിസ്തോത്രൈസ്സഹി

അർത്ഥം:- (ഋഷി തന്നോടു തന്നെ പറയുന്നു) അല്ലയോ
വ്യശ്വന്റെ മകനായ ഋഷേ, മഹാനം യജ്ഞഗൃഹത്തിൽ അർ
ന്നിരിക്കണമെന്നുള്ളവായവനുമായ അഗ്നിസ്തോത്രം സ്ഥൂരയുപവൽ
എന്ന ഋഷി പോലെ ഇപ്പോൾ സ്തോത്രങ്ങളാൽ അച്ഛിക്കുക.

25 അതിമിമാന്മാനഷാണാം

സുനഃവനസ്വതിനാം

വിപ്രാഅഗ്നിമവസേപ്രതമീഭുതേ

വ. 13

അന്വയം:-

വിപ്രാഃ മാനഷാണാം

അതിമി.

— മേധാവിനോ യജമാനാഃ
മനുഷ്യാണാമതിമിവൽപുഷ്ടം

വനസ്വതിനാം സുനഃ

— വനസ്വതിരൂപാഭിരരണി
ഭീർജായമാനത്വാത്തേഷാം
പത്രം

പ്രതം അഗ്നി. അവസേ

ഋഭുതേ

— പരാതനം തം കർമ്മക്ഷണായ
സുവന്തി

22 പ്രഥമഞ്ചതവേദസ

മഗ്നി.യജേണഷ്പുവ്യം

പ്രതിസ്രുഗേതിനമസാഹവിഷ്വതി

അന്വയം:-

പ്രഥമം, ജാത-വേദസം — ദേവാനാം മുഖ്യം, സർവ്വപ്രജണം
 പുവ്യം അഗ്നിം. — പുരാതനം തം
 യജേണഷ്പഹവിഷ്വതി — സോമാദിഹവിരൂപതാ
 സ്രുഷി നമസാ പ്രതി
 ഷ്വതി — സ്രോത്രേണാഗ്നി. പ്രതിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാർക്ക് മുഖ്യം സർവ്വജനം പുരാതനനായ അഗ്നിയെ യജ്ഞങ്ങളിൽ സോമാദി ഹവിസ്സോടുകൂടിയ സ്രുഷ് (ഹോമോപകരണം) നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

23 ആഭിർ്വ്വിയേമാഗന്യേ

ദ്വേഷ്യാഭിവ്യഗ്വവൽ

മഹിഷ്യാഭിർ്വ്വതിഭിശ്ശുക്രശോചിഷേ

അന്വയം:-

(വിശ്വമനോനാമകാ

വയം) ദ്വേഷ്യാഭി:

— പ്രശസ്താഭി:

മഹിഷ്യാഭി:

— പുഷ്യത്മാഭി:

ആഭി: മതി-ഭി:

— സൂക്തരൂപാഭിസ്തുതിഭി:

ശുക്ര-ശോചിഷേ

അഗന്യേ

— ജലത്തേജസേ തദൈസു

വ്യഗ്വവൽ വിധേര

— യഥാവ്യഗ്വ, അസ്മാകം

പിതാ തം പര്യവരന്തഥാ
 പരിവരേമ

അർത്ഥം.-വിശ്വമനസ്സെന്ന പേരായ ഞാൻ ഏതറവു പ്രശസ്തങ്ങളും അത്യന്തം പുഷ്യങ്ങളുമായ ഈ സൂക്തരൂപസ്തോത്രങ്ങളാൽ ജലിക്കുന്ന തേജസ്സാൻ അഗ്നിയായി എന്റെ അച്ഛൻ വ്യഗ്വൻ അവിടുത്തെ പരിവരിച്ച പോലെ പരിവരിജ്ഞാപ്യം.

(തമാ) പുരു-സ^ഘപുരുഃ — പുരുഭിഃ, ബഹുഭിസ്സുഹണീയം
സു-വീര്യസ്യ,

പ്രജാ-വതഃ — ശോഭനവീര്യോപേതം, ::
പുത്രപൗത്രാദിസഹിതം

യശസ്വതഃ രായഃ വംസാ — കീർത്തിമച്ചധനമസൃഭ്യം പ്രയച്ച
(കർമ്മണി ഷഷ്ടീ)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, വരണീയങ്ങളായ ധാരാളം
പശു മുതലായവയെ ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും. അതുപോലെ ഏ
വർക്കുമാശിസ്തുതക്കതും ശോഭനവീര്യമുററതും പുത്രപൗത്രാദിക
ളോടു ചേർന്നതും കീർത്തിമത്തുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും.

28 താ-വരോസുഷാമ^ഘണേ

ഗേജനായചോദയ

സദാവസോരാതി-യവിഷ്ടശശാതേ

അന്വയം:-

ഹേ വരോ, വസോ,
യവിഷ്ട, അഗ്നേ,

— സഭൈവ്വ്വരണീയ, ശത്രുണാം
വാസയിതഃ, യവതമാഗ്നേ,

താ-സു-സാമ്നേ ശശാതേ
ജനായ

— ശോഭനസാമവതേ ബഹവേ
ജനായ

സദാ രാതി- ചോദയ

— സർവ്വദായനാദികം പ്രേരയ

അർത്ഥം.-ഏവർക്കും വരണീയനും ശത്രുക്കളെ അകറ്റി വസ്യ
പ്പിക്കുന്നവനും വീണ്ടും വീണ്ടും പിറവിക്കൊണ്ടു നിത്യയുവാ
വുമായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് നല്ല സാമ (ഗ്രാന)ത്തോടുകൂടിയ
ജനത്തിനെല്ലാം എപ്പോഴും ധനാദികളെത്തിച്ചാലും.

29 താ-ഹിസുപുതുരസി

താനോഗോമതിരിഷഃ

മഹോദായസ്സാതിമഗ്നേഅപാവധി

അർത്ഥം—മേധാവികളായ യജമാനന്മാർ, മനുഷ്യർക്ക് അറിയില്ലാത്ത പുഷ്പങ്ങൾ, വൃക്ഷരൂപങ്ങളായ അനുണികളിൽ നിന്നുളവായതുകൊണ്ട് വൃക്ഷങ്ങളുടെ പുത്രനും പുരാതനനുമായ അഗ്നിയെ സ്വകർമ്മങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി സ്തുതിക്കുന്നു.

26 മഹോവിഷ്വാ¹അഭിഷതോ²ഽഽ

ഭിഹവ്യാനിമാ³നുഷാ

അഗ്നേനിഷമ്⁴സിനമസാധി⁵ബഹിഷി

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, മഹാ:	— കർമ്മകർത്തൃത്വേന മഹത്:
വിശ്വാൻ സത:	— സത്യാൻ ബ്രഹ്മതപൻ
അഭി നമസാ	— അഭിതസ്താം സൂത്യതയാ
ബഹിഷി അധി നി	
സമ്സി	— നിഷീദ
(നമാ) മാനുഷാ	
ഹവ്യാനി അഭി	— മനുഷ്യസംബന്ധിനി
	ഹവിഷി സ്വീകർത്തുമഭിതോ
	നിഷീദ

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, കർമ്മാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ട് മഹാത്മാവായ ഏല്വാ ബ്രഹ്മതാക്കാരം, നേരെ അവിടുന്ന് വന്ദനീയനായി ഭക്തിലീലിക്കുന്നാലും. അതുപോലെ മനുഷ്യസംബന്ധികളായ ഹവിസ്സുകൾ സ്വീകരിപ്പാൻ നേരെ ഇരുന്നാലും.

27 വംസ്വാ¹നോവാ²ഽപ്യാപുരു

വംസ്വരായപുരുസ്പ³ഹി

സുചിര്യസ്യപ്രജാ⁴പതോ⁵യഗസ്വത:

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ.) വാഘാ	
പുരു ന: വംസ്വ	— വാഘാണി, വാണീയാനി,
	പുരുണി, ബഹുനി ഗന്ധാദിനി
	പ്രയത്ന

വഗ്ഗം.—15 മുതൽ 20കുടി—ഉഷ്ണിഗന്ധപ്പട്ടഭൗ ഛന്ദസി ഇത്രഃ,
വരനാമകസ്യ രാജന്തഃ ദാനഞ്ച ദേവതാ.

1 സഖായത്ത്യാശിഷാമഹി

ബ്രഹ്മേന്ദ്രായവജ്രിണേ

സ്തപഃശ്വപോതമാനധ്വജവേ

അന്വയം:—

ഹേ സഖായഃ,	— മിത്രഭൂതാ ദൃതപിജഃ,
വജ്രിണേ ഇന്ദ്രായ	— വജ്രഹസ്തായേന്ദ്രായ
ബ്രഹ്മ ആ ശിഷാമഹി	— ഏതൽ സൂക്തരൂപം സ്തോത്രം വയമാശാസുഃ
(തത്ര) വഃ	— സർവ്വേഷാം യുഷ്മാകമത്ഥായ
തൃ-തമായ, ധ്വജവേ	— സർവ്വേഷാം നേതൃതമായ, ശത്രുണാം ധഷ്ണശീലായ
(തസ്മൈ അഹം) സ	
സ്തപഃ ഉ	— സ്തോമ്യേവ

അർത്ഥം.—അ ല്യയോ ചങ്ങാതികളായ ദൃതപിജകളേ,
വജ്രായുധനായ ഇന്ദ്രനായി സൂക്തരൂപമായ ഈ സ്തോത്രം
നമിക്കാം. നിങ്ങൾക്കെല്ലാം വേണ്ടി, ഏവർക്കുവേണ്ടി
വം നേതാവും ശത്രുക്കളെ അമർത്തുന്നവനുമായ അവിടേയ്ക്കായി
ഞാൻ നന്നായിത്തന്നെ സ്തൂതി ചെയ്യുന്നു.

2 ശപ്തസാഹ്യസിശ്രുതോ

വൃത്രഹത്യേനവൃത്രഹാ

മഹൈലക്ഷ്മീലോനോഅതിശൂരദാശസി

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര.) ശവസാ	
ശ്രുതഃ അസി ഹി	— ബലേന പ്രസിദ്ധോ വേസി ഖദ്യ
വൃത്ര-ഹത്യേന വൃത്ര-ഹാ	— വൃത്രാസുര ഹനനേന വൃത്രഹാ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ത്വം ഹി

സു-പ്രതു അസി

— ത്വമേവ സ്തോത്ര്യണം ധനാ
ദികം സുഷുപ്രഭാതാ ഭവസി

(അത ഏവ) ഗോ-മതീ:

ഇഷ:

— പശ്വാദിയുക്താനുനാനി

മഹ: രായ: സാതി:

— മഹതോധനസ്യ പ്രാപ്തിഞ്ച

ത്വം ന: അപ വൃധി

— ആവവൃണ, പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന്തന്നെയാണ് സ്തോ
താക്കൾക്ക് ധനാദിയെ നന്നായിക്കൊടുക്കുന്നവൻ. അതി
നാൽ പശുക്കൾ മുതലായവയോടു കൂടി അന്നങ്ങളും മഹത്തായ
ധനത്തിന്റെ പ്രാപ്തിയും ഞങ്ങൾക്ക് ഇറങ്ങുന്നതാലും, തന്ന
തളിയാലും.

30 അഗ്നേത്വംയശാഭാ

സ്യമിത്രാവരണാവഹ

ഋതാവാന്നാസ്യത്രാജാപുരുഷക്ഷസാ

വ. 14

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ത്വം

യശാ: അസി

— ദേവാനാം മദ്ധ്യേ യശസ്വി
ഭവസി

(അത ഏവത്വം)

ഋത-വാന്നാ

— ഋതവന്തേ, സത്യവന്തേ

സം-രാജാ,

പുരുഷക്ഷസാ

— സമ്യഗ്രാജമാന്തേ, ശുദ്ധബലൗ

മിത്രാവരണാ ആ വഹ

— മിത്രാവരണാവസ്ഥിൻ
കർമ്മണുനയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ദേവന്മാരിട
യിൽ യശസ്വിയാകുന്നു അതിനാലവിടുന്ന്, സത്യവാ
ന്മാരും നന്നായി ശോഭിക്കുന്നവരും ശുദ്ധബലമുററവരായ
മിത്രാവരണന്മാരെ ഈ യജ്ഞത്തിലാണയിച്ചാലും.

പേടിച്ചോടുമോ, ആ അവിടന്ന് (സ്നോതാക്കൾക്കു്) ധന
ഭാതാവായി ഭവിയ്ക്കുന്നു.

4 ആനിരേകമുതപ്രിയ

മിത്രദർശിജനാനാം

ധൃഷ്യാതാധൃഷ്യാസ്സവമാനആരേ

അന്വയം:-

ഹേ ധൃഷ്യാ, ഇത്ര,	— ധർമ്മശീലേത്ര,
ഉത പ്രിയം നിരേകം	— അപിച പ്രീണനാൽ പ്രിയ
	തമം ധനം നിശ്ചിതം വേതി
(തലാനം) ജനാനാം ആ	
ദർശി	— സ്നേതൃണാമസ്താകം വിപുതം
	കരു
(വിപുതൃപ) സ്സവമാനഃ	— സ്വയമാനസ്സൻ
ധൃഷ്യാതാ ആ രേ	— ധൃഷ്യാന മനസാ തലാനമസ്തഭ്യം
	ദേഹി

അർത്ഥം:-ശത്രുക്കളെ കൂസലുറ്റത്തുകൂടുന്ന ഇത്ര, അവിടുത്തെ
സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ ധനം പറ്റത്തുവരുന്നു. ആ ധനം
സ്നോതാക്കളായ ഞങ്ങൾക്കുമുമ്പിൽ തുറന്നാലും. തുറന്നിട്ട്,
സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി, ധീരമായ മനസ്സോടുകൂടി ആ ധനം
ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും.

5 നതേസഖ്യംനദക്ഷിണം

ഹസ്തംവരന്തആമുരഃ

നപരിബാധോഹരിവോഗവിഷ്ടിഷ്യ

വ. 15

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-വഃ, ആ-മുരഃ	— ഹര്യശ്ചേത്ര, സഞ്ചാമ
	കർത്താരഃ, പ്രതിയോദ്ധാരഃ
ഗോ-ഇഷ്ടിഷ്യ	— പണിഭിരപഹൃതാനാം
	അജ്ഞാതാം ഗവാ
	മന്വേഷണേഷ്യ

ഹേ ശൂര, മഹോലാഃ
മഹോലാഃ

— ധനവതഃ പുരുഷാൻ
താദീയൈര്യൈര്യൈ

അതി ദാഗസി

— അതിക്രമ്യ സ്തോത്രഭ്യഃ
പ്രയച്ചസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ബലം കൊണ്ട് പ്രസിദ്ധനാണല്ലോ. വ്യഗ്രാസുരവധഃ കൊണ്ട് വ്യഗ്രഹന്താവെന്നും കേരവിപ്പെട്ടു. അല്ലയോ ശൂര, ധനവാന്മാരെയും ധനങ്ങളാൽ കടത്തിവെച്ചു അവിടുന്ന് സ്തോതാക്കൾക്ക് കൊടുക്കുന്നു

3 സനസ്സുവാന്തരേ

രയിഞ്ചിത്രശ്രവസുഃ

നിരേകേചിദ്യോഹരിവോപസുദ്ഭിഃ

അന്വയം —

ഹേ ഹരി-വാ, സഃ

സ്സുവാന്തഃ

— ഹര്യശ്വേന, തമാചീയ
സ്തമാനസ്സൻ

ചിത്രശ്രവഃ-തമഃ

— അതിശയേന നാനാവിധാനോ
പേതം

രയി, നഃ ആ ഭര

— ധനം സമ്പാദയ, ദേഹി

യഃ നിരേകേ ചിത്

— യസ്യാഃ നിഗ്രമനേ ഹൃവ

വസഃ

— ശത്രുണാം വാസയിതാ

ഭവസി, തവായധനിഗ്രമനാ

ദേവശത്രുവഃ പലായന്തേ വലു

(സഃ തപഃ) ഭഭിഃ

— ധനാനാം ദാതാഭവസി

അർത്ഥം.—ഹരികളെന്ന കതിരുകളൊത്ത ഇന്ദ്ര, അപ്രകാരമെല്ലാമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി, നാനാവിധാനങ്ങളോടുകൂടിയ ധനം തന്നതജിയാലും യാതൊരവിടുന്ന് പുറത്തുവരവേതന്നെ ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്നവോ, അവിടുത്തെ ആയുധങ്ങൾ പുറത്തെടുക്കുമ്പോഴെ ശത്രുക്കൾ

തേ സവ്യം ഹസ്തം ന

വരന്തേ

— ന നിവാരയന്തി

(തഥാ) ദക്ഷിണം ന

— ഹസ്തം ന നിവാരയന്തി

(കിംച) പരി-ബാധഃ

— പരിതോ ബാധമാനാ അന്യേ
അസുരാശ്ച

(തവസവ്യദക്ഷിണ

ഹസ്തേ) ന

— നിവാരയന്തി

അർത്ഥം.-ഹരികളെന്ന കിതിരകളൊത്ത ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ എതിത്ത പടയാളികൾ, പണികളാൽ അപഹരിക്കപ്പെട്ട അംഗിരസ്സുകളുടെ പശുക്കളെക്കുറിച്ച അന്വേഷണങ്ങളിൽ, അവിടുത്തെ ഇടങ്കയ്യിനെ തടയുന്നില്ല; അതുപോലെ വലങ്കയ്യിനെയും തടയുന്നില്ല. പിന്നെ, എമ്പാടും ബാധിക്കുന്ന മറ്റസുരന്മാരും അവിടുത്തെ ഇടംവലം കൈകളെ തടയുന്നില്ല. (അവിടുത്തെ അസുപ്രയോഗികളെ ചെറുക്കാൻ അവർ ശക്തരല്ല)

6 ആത്മാഗോഭീരിവപ്രജം

ഗീർഭിര്യോമ്യദ്രിഃ

ആസ്താകാമഞ്ജരിതരാമനഃപുണ

അന്വയം:-

ഹേ അദ്രി-വഃ,

ഗീഃ-ഭിഃ, ത്വാ

— വഭ്രുവന്നിന്ദ്ര, സ്തുതി
വാഭിസ്ത്വാം.

ഗോഭിഃ-ഇവ പ്രജം

— യഥാ ഗോപാലഃ ഗോഭിഃ
ശ്ലോഷം ഗച്ഛതി തദേൽ

ആ ഋണോമി സു
(തതസ്ത്വം) ജരീതുഃ

— പ്രാപ്തോമി (സ്തുതിഭിഃ)

കാമം ആ പുണ

— ന്യാതുജാമഭീഷ്ടമാപുരയ

(തഥാ) മനഃ ആ

— മദീയം മാനസം ധനാദി
പ്രദാനേനാപുരയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വഭ്രുവാനായ ഇന്ദ്ര, പൈമേപ്പുകാരൻ പക്കളോടുമുടി തൊഴുത്തിലേയ്ക്കുണപോലെ, അവിടുത്തെ

സ്തുതിവചനങ്ങളോടുകൂടി ഞാൻ പ്രാപിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് വിടുന്ന് സ്നേഹത്തോടുകൂടി എന്റെ അഭിഷേകം പൂരിപ്പിച്ചാലും. അതുപോലെ എന്റെ മനസ്സിനെ ധനാഭിദാനം കൊണ്ടും നിറച്ചാലും.

7 വിശ്വാസിവിശ്വകർമ്മസോ

ധിയാനോവൃത്രഹന്തമ

ഉഗ്രപ്രണേതരധിഷ്ഠിതസോഗഹി

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്രഹൻ-തമ, ഉഗ്ര

പ്ര-ണേതഃ, വസോ — വൃത്രസ്യ അതിശയേനഹന്തഃ
ഉൽഗുണ്ണബല, സ്നേഹത്തോടുകൂടി,
പ്രകാശേണധനാഭിദാനേതഃ,
ശത്രുണാം വാസയിതരിത്ര,

വിശ്വ-മനസഃ നഃ — ഏതന്നാജ്ഞാമമ (പൂജായാം
ബഹുവചനം)

വിശ്വാസി — സർവ്വാനി കർമ്മാണി

ധിയാ സ അധി ഗഹി — മനസാസുഷ്ടധിഗച്ഛ

അർത്ഥം:-വൃത്രനെ ഏകദേശം ഉയരാത്തവിധം ഹനിച്ചവനും ഉപകാരവനും സ്നേഹത്തോടുകൂടി ധനാഭിദാനം നന്നായെത്തിക്കുന്നവനും ശത്രുക്കളെ അകറ്റി വസിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ഇത്ര, വിശ്വമനസ്സായ എന്റെ ഏറ്റവും കർമ്മങ്ങളെയും അവിടുന്ന് മനസ്സാൽ നന്നായി പ്രാപിച്ചാലും, അറിഞ്ഞാലും.

8 വയന്തേ അസ്യ വൃത്രഹന്ത

വിദ്യാമന്ത്രരവ്യസഃ

വസോസ്താഹ്സ്യപുഷ്പഹൃതരാധസഃ

അന്വയം:—

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ശൂര,
പുരു-ഹുത

— വൃത്രഹന്തഃ, ബലവൻ,
ബഹുഭീരാഹുതേന്ദ്ര

നവ്യസഃ, സ്വാഹ്സ്യ
രാധസഃ തേ അസ്യ
വസോഃ

— നവതരം, സ്പൃഹണീയം
— സംസാധകം തവപരിഭുഗ്യ
മാനം ധനം (കർമ്മണിഷഷ്ടി)

വയം വിദ്യാമ

— ലഭേമഹി

അർത്ഥം:—വൃത്രഹന്താവും, ശൂരനും, പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ടവനായ ഇന്ദ്ര, വളരെ പുതുതും ഏവർക്കും ആശിക്കത്തക്കതും കർമ്മാദികളെ സാധിപ്പിക്കുന്നതുമായ അവിടുത്തെ ഇക്കണ്ട ധനം ഞങ്ങൾ നേടാവൂ.

9 ഇദ്രയമാഹ്യസ്തിതേ

പരിതന്യതോശവഃ

അമൃതരാതിഃപുരുഹുതഭാശുഷേ

അന്വയം:—

ഹേ ഇതോ, പുരു-ഹുത.

ഇന്ദ്ര

— സർവ്വസ്യാന്തര്യാമിതയാ നന്ത
യിതഃ, ബഹുഭീരാഹുതേന്ദ്ര

തേ ശവഃ യഥാ

അപരി-ഇതം അസ്തി ഹി— തവബലം യഥാശക്തഭീരപരി
ഗതം ഭവതിഖലു

(തഥാ) ഭാശുഷേ രാതിഃ — ഹവിർദ്വന്തവന്തേ യജമാനായ
ധനാദിഭാനം.

അമൃതരാ

— ശത്രുഭീരഹി.സിതം.ഭവതി

(ത്വന്തോലബ്ധം.ധനം ശത്രുവോനഹി.സന്തി. ബലസ്യരക്ഷക
സ്വപം ത്വദീയസ്യധനസ്യാപിരക്ഷകഃ)

അർത്ഥം:—സർവ്വപ്രാണികളിലും അന്തര്യാമിയായി വർത്തിക്കുക കാരണം എങ്ങും ഇത്തം വഴന്നേവനും പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ടവനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ബലം ശത്രുക്കളാൽ

അപ്രതിഗതം, എത്രക്കുറച്ചാത്തതാണല്ലോ. അതുപോലെ ഹവിസ്സുകിയ യജമാനനുള്ള അവിടുത്തെ ധനം മുതലായ ദാനവും ശത്രുക്കളാൽ ബാധിപ്പിക്കപ്പെടുന്നില്ല. (അവിടുന്നരുളിയ ധനത്തെ ശത്രുക്കൾ ബാധിക്കുന്നില്ല. അവിടുത്തെസ്സംബന്ധിച്ച ബലത്തിന്നെന്നപോലെ ധനത്തിന്നും അവിടുന്നു രക്ഷകനാകുന്നു.)

10 ആവൃഷസ്വമഹാമഹ

മഹേന്ദ്രതമരാധസേ

ദുഷ്ടഹൃദിദ്വഹൃതാലവന്മാലത്തയേ

വ. 16

അന്വയം:-

ഹേ മഹാ-മഹ, നൃ-തമ,
മഹ-വന്,

— അതിശയേന സന്ദൈഃ
പുജനീയ, നേത്രതമ,
ധനവന്നിദ്ര,

മഹേ രാധസേ

— മഹതേ ശത്രുധനാനാം
സംസാധകായ ബലായ

ആ വൃഷസ്വ

— സോമപാനേന
സോമരമാസിഞ്ച

(സോമപാനേനമത്തസ്സൻ)

ദുഷ്ടഹഃ ചിത്
മലത്തയേ ദൃഹ്യ

— ദുഃശമപി ശത്രുപരം
— മലാനാം, ധനാനാം ലാഭായ,
വിഭാരായ

അർത്ഥം.-ഏവരാലും ഏറാവും പുജനീയനും അത്യന്തം നേതാവും ധനവാനുമായ ഇന്ദ്ര, ശത്രുധനം നേടാനുള്ള മഹത്തായ ബലത്തിന്നു വേണ്ടി, സോമത്താൽ സ്വന്തം വയറു നന്നാലും. സോമപാനഘൃഷ്ടനായി, ഉറപ്പാറതെങ്കിലും ശത്രുപുരത്തെ ധനലാഭത്തിനായി തകർത്താലും.

11 നൃത്തനൃത്രാചിദ്രിവ

സ്വപനോജഗ്ദ്ധരാഗസഃ

മലവഞ്ചഗ്ധിതവതന്നുതീർത്ത്

അനന്തം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ശൂര,

പുരു-ഹുത

— വൃത്രഹന്താ, ബലവൻ,
ബഹുജിരാഹുതേന്ദ്ര

നവ്യസു, സ്വാഹസ്യ

രാധസു തേ അസ്യ

വസോഃ

— നവതരം, സ്പൃഹണീയം

— സംസാധകം തവപരിഭൃഗ്യ
മാനം ധനം (കർമ്മണിഷഷ്ടി)

വയം വിദ്യാമ

— ലഭേമഹി

അർത്ഥം:-വൃത്രഹന്താവും, ശൂരനും, പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ടവനായ ഇന്ദ്ര, വളരെ പുതുതും ഏവയ്ക്കും ആശിക്കത്തക്കതും കർമ്മാദികളെ സാധിപ്പിക്കുന്നതുമായ അവിടുത്തെ ഇപ്പോൾ ധനം ഞങ്ങൾ നേടാവും.

9 ഇത്രയുമാഹ്യസ്തിതേ

പരിതന്നുതോശവഃ

അമൃതരാതിപുരുഹുതഭാഗുഷേ

അനന്തം:-

ഹേ നൃതോ, പുരു-ഹുത,

ഇന്ദ്ര

— സർവ്വസ്യാന്തര്യാമിതയാ നന്ത
യിതഃ, ബഹുജിരാഹുതേന്ദ്ര

തേ ശവഃ യഥാ

അപരി-ഇതം അസ്തി ഹി

— തവബലം യഥാശത്രുജിരപരി
ഗതം ഭവതിഖല

(തഥാ) ദാശുഷേ രാതിഃ

— ഹവിർദ്വന്തവതേ യജമാനായ
ധനാദിദാനം

അമൃതാ

— ശത്രുജിരഹി.സിതംഭവതി

(ത്വത്തോലബ്ധം.ധനം ശത്രുവോനഹി.സന്തി ബലസ്യരക്ഷകസ്തപം ത്വദീയസ്യധനസ്യോപിരക്ഷകഃ)

അർത്ഥം:-സർവ്വപ്രാണികളിലും അന്തര്യാമിയായി വത്തിക്കുക കാരണം ഏതും നൃത്തംവരുന്നവനും പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ടവനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ബലം ശത്രുക്കളാൽ

അപ്രതിഗതം, എത്രക്കുറച്ചാത്തതാണല്ലോ. അതുപോലെ ഹവിസ്സേകിയ യജമാനനുള്ള അവിടുത്തെ ധനം മുതലായ ദാനവും ശത്രുക്കളാൽ ബാധിയില്ലപ്പെടുന്നില്ല. (അവിടുത്തെ ഉിയ ധനത്തെ ശത്രുക്കൾ ബാധിക്കുന്നില്ല. അവിടുത്തെ സ്സംബന്ധിച്ച ബലത്തിനെ നപോലെ ധനത്തിന്നും അവിടുന്ന് രക്ഷകനാകുന്നു.)

10 ആവൃഷ്വസമഹാമഹ

മഹേന്ദ്രതമരായസേ

ദൃഢഹൃദിദ്വഹ്യമഘവന്മഘത്തയേ

വ. 16

അന്വയം:-

ഹേ മഹാ-മഹ, നൃ-തമ,

മഘ-വൻ,

— അതിശയേന സന്ദൈഃ
പുജനീയ, നേതുതമ,
ധനവന്നിന്ദ്ര,

മഹേ രായസേ

— മഹതേ ശത്രുധനാനാം.
സംസാധകായ ബലായ

ആ വൃഷ്വസ

— സോമപാനേന
സോമദേമാസിഞ്ച

(സോമപാനേനമത്തസ്സൻ)

ദൃഢഹഃ ചിത

— ദൃഢമപി ശത്രുപരം

മഘത്തയേ ദ്വഹ്യ

— മഘാനാം, ധനാനാം ലാഭായ,
വിഭാരയ

അർത്ഥം:-ഏവരാലും ഏറ്റവും പുജനീയനും അത്യന്തം നേതാവും ധനവാന്മരായ ഇന്ദ്ര, ശത്രുധനം നേടാനുള്ള മഹത്തായ ബലത്തിന്നു വേണ്ടി, സോമത്താൽ സ്വന്തം വയറു നനച്ചാലും. സോമപാനാഹ്വയനായി, ഉറപ്പുറത്തെങ്കിലും ശത്രു പുരത്തെ ധനലാഭത്തിനായി തകർത്താലും.

11 നൃഅന്യത്രാപിദ്രിവ

സ്തപനോജഗ്മുരാശസഃ

മഘവന്മഘധിതവതന്തളതിഭിഃ

അന്വയം -

- ഹേ അഗ്നി-വ:, — വളവന്നിത്ര, ത്വന്മാഹാത്മ്യ
മവിജ്ഞായ
- ന: ആ-ശസ: — അസ്മാകമാശംസനാനി,
അഭിലാഷാ:
- ത്വൽ അന്യത്ര ന ചിത്
ജഗ്ദ്ഭ: — പുരാ അഗച്ഛൻ (തത്രഫലമല
ഭന്ത: ഇദാനിന്നപാമഭിജ്ഞായ)
- ഹേ മൗല-വൻ,
തവ തൽ — ധനവന്നിത്ര, തവ ധനം
- ഊതി-ഭി: ന: ശഗ്ധി — രക്ഷാഭിരസ്യഭ്യ, ദേഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വളിയായ ഇത്ര, അവിടുത്തെ മാഹാ
ത്മ്യമറിയാതെ ഞങ്ങളുടെ അഭിലാഷങ്ങൾ, പ്രാശ്നനകൾ
മുമ്പ് അവിടുത്തിൽ നിന്ന വിട്ട് മറെറായിട്ടുള്ള പോയി
അവിടെ ഫലം ലഭിക്കാതെ ഇപ്പോഴവിടുത്തെ അറിഞ്ഞ
ഞങ്ങൾക്ക്, അല്ലയോ ധനവാനായ ഇത്ര, അവിടുത്തെ ധനം
തന്നരുളിയാലും.

12 നഹ്യന്ഗഗ്നതോപ

ഭന്ത്യംവിന്ദാമിരാധസേ

രാധേഭ്യക്തായശവസേചഗിവുണ:

അന്വയം -

- ഹേ അങ്ഗ, നൃതോ,
ഗിവുണ:, — നത്തയിത:,
ഗീർഭീജനീയേത്ര,
- രാധസേ രാധേ — ബലസംസാധകായ ധനായ
- ഭ്യക്തായ, ശവസേ ച — യശസേ, വാക്യകായ ബലായ് ച
- ത്വൽ അന്യം നഹി
വിന്ദാമി — ത്വത്തേന്യം ന ലഭേ

അർത്ഥം.-അഭിമുഖനും നൃതം വെക്കുന്നവനും, സ്തുതിക
ളാൽ പ്രാപ്യനമായ ഇത്ര, ബലം നേടാനതകന്ന ധനത്തിനും

യശസ്സിനും പോഷകമായ ബലത്തിനും വേണ്ടി അവിടുന്ന്
പ്രാതെ അന്യനെ ഞങ്ങൾ തേടുന്നില്ല.

13 ഏന്ദ്രമിത്രായസിഞ്ചത

പിബാതിസോമ്യം മധു

പ്രദായസാചോദയാതേമഹിത്വനാ

അനവയം:-

(ഹേ ഗുതപിജഃ,) ഇന്ദ്രം

ഇത്രായ

— സുന്ദനശിലം സോമം തന്നെ

ആ സിഞ്ചത

— ആശ്രയണദ്രവ്യേണ സേചനം
കരുത, അഭീഷ്ണത

(തതഃ) സോമ്യം മധു

പിബാതി

— മകേരം സോമം പിബതു

(പീത്വാ സ ഇന്ദ്രഃ) മഹി-

ത്വനാ രാധസാ

— മഹത്വയുക്തേനാനേന സഹ

പ്ര ചോദയാതേ

— ധനാദികം സ്തോത്രഭ്യ
ശോഭയേതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഗുതപിജകളേ, ഇത്രന്നായി ഒഴുകുന്ന
സോമത്തെ പാൽ മുതലായവ ചേർത്തു സംസ്കരിക്കുക. പിന്നെ
ഹൃഷികരമായ സോമരസം അവിടുന്ന് കുടിക്കട്ടെ. കുടിച്ചിട്ട്,
ഇന്ദ്രൻ മഹിമയുറ്റ അന്നത്തോടുകൂടി സ്തോതാക്കൾക്ക് ധനാദി
കളെത്തിക്കുന്നു. (ഇവിടെ പ്രചോദയാതേ എന്ന പദം കൊണ്ട്
പ്രചോദിപ്പിക്കുന്നു എന്നർത്ഥത്തിൽ ധനാദികൾ ഭജതീകളെ
ല്ലെന്നും ആത്മീയ വിഭൂതവങ്ങളാണെന്നും വരുന്നു.)

14 ഉപോഹരീണാംപതി.

ദക്ഷംപുഞ്ചന്തമബ്രവ.

നൃനംശ്രധിസ്തുവതോഅശ്വസ്യ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ഹരീണാം.

പതി.

ക്ഷേം, പൃഞ്ചന്തം

ഉപോ അബ്രവം

സുവതഃ അശ്വസ്യ

നൃനഃ ശ്രധി

— ഹരിതാശ്വാനാം പാലയിതാരം

— സ്വബലം, ശതൃഷ്ഠി
ആയുധാഭിഭിസ്സബല്യന്തന്താം

— വിശ്വമനാ അഹം സ്മോത്രം
കരവാണി

— അശ്വപുത്രസ്യമേ സുതിം
സബ്രതി ശൃണ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പച്ചക്കുതിരകളുടെ പാലകനും സ്വയം ബലവാനും ശതൃക്കളെ ആയുധങ്ങളാൽ തൊടുന്നവനായ അവിടുത്തേക്കു്, വിശ്വമനസ്സായ ഞാൻ സ്മോത്രം ചെയ്യുന്നു. സുതികുന്ന അശ്വപുത്രനായ ഏന്റെ സുതി ഇപ്പോഴു കേട്ടാലും.

18 നഹ്യുത്ഗപുരാചന

ജ്ഞേവീരതരസ്സാൻ

നകീരായാനൈവമാനജന്താ

വ. 17

അന്വയം:-

ഹേ അങ്ഗ, (ഇന്ദ്ര,)

പുരാ ത്വൽ വീരന്തരഃ — ത്വത്തോധികോ വീരഃ

നഹി ജ്ഞേത — ന ജാതഃ ഖലു

(കിഞ്ചത്വത്തോപി) രായാ

നകിഃ ചന — ധനേനയുക്തഃ ന കശ്ചിജ്ജാതഃ

(തഥാ) ഏവഥാ ന — സ്മോത്യുണാമവനേ

ത്വത്തോധികോ ന ജാതഃ

(കിഞ്ച) ജന്താ ന — സുത്യോ ച ത്വദ്യധികോ ന ജാതഃ

(വീര്യവാൻ, ധനവാൻ, രക്ഷകഃ, സുത്യശ്ച ത്വത്തോധികോ ന ജ്ഞേത)

അത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രസിദ്ധനായ ഇന്ദ്ര, മുന്പ് അവിടുത്തെക്കാൾ കൂടുതൽ വീര്യവാൻ ജനിച്ചിട്ടേ ഇല്ല. അവിടുത്തോളം ധനവാന്മുണ്ടായിട്ടില്ല. സ്തോതാക്കളുടെ രക്ഷണത്തിലും അവിടുന്നല്ലാതെ മറ്റൊരുമുണ്ടായിട്ടില്ല. സ്തുതികൊണ്ടും മറ്റൊരും അവിടുത്തേക്കാൾ മീതെ ഉൽപന്നനായിട്ടില്ല. (വീര്യം, ധനം, രക്ഷകത്വം, സ്തുത്യർത്ഥം ഇവ നാലിലും ആരും അവിടുത്തെക്കാൾ മീതെയില്ല.)

16 ഏഭ്യമധോമദിന്തരം

സിഞ്ചവായാര്യോഅന്ധസഃ

ഏവാഹിവീരസ്സവതേസദാവ്യധഃ

അന്വയം:-

ഹേ അധാര്യോ, മധഃ

അന്ധസഃ

മദിൻ-തരം ഇൽ ഉ

ആ സിഞ്ച

വീരഃ സദാ-വ്യധഃ വാ

ഏവ

സ്സവതേ ഹി

— മദകരസ്യ സോമാന്നസ്യ

— അത്യർത്ഥം മാദയിത്രുതഥം
സോമരസമേവ

— ഇന്ദ്രാർത്ഥമഭീഷണ

— സമർത്ഥഃ സർവ്വാ ഹവിഭി-
വ്ദ്ധനീയശൈവേന്ദ്രഃ

— സ്തോത്രഗന്ത്യാഭിഭീഷ്യതേ വല്ല

അത്ഥം.-അല്ലയോ അധാര്യോ, ഏറ്റവും ഹിഷ്കരമായ സോമരസം തന്നെ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കുക. സമർത്ഥനും എപ്പോഴും ഹവിസ്സുകളാൽ വദ്ധിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ മാത്രമാണ് സ്തോത്രഗന്ത്യാഭികളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നത്. (അതിനായോഗ്യൻ)

17 ഇന്ദ്രസ്ഥാതർഹിണാം

നകീഷേപുവ്യസ്തതിം

ഉദാനംശശവസാനഭേനാ

അന്വയം:-

ഹേ ഹരീണാം സ്ഥമാതഃ,

ഇദ്ര,

തേ പുഷ്ട-സ്മൃതിം.

— അശ്വാനാമധിഷ്ഠാതരിദ്ര,

— പുഷ്ട്യർത്ഥിഭിഃ കൃതാം സ്മൃതിം
ഉപലക്ഷണമേതൽ ഇദാനീ
നന്തൈഃ ക്രിയമാണാമപി
സ്മൃതിം.

നകിഃ ശവസാ ഉൽ

ഭൂനംശ

— ന കശ്ചിത് ബലേന
വ്യോപ്പോതി

കശ്ചിന്നാതിക്രാമതി

(കിംച) ഭേദനാ ന

— സർവ്വൈഃ പ്രാർത്ഥനീയത്വാൽ
ധനേന സ്മൃത്യാവാ, ന
അതിക്രാമതി

അർത്ഥം:-കതിരുകളുടെ പുറത്തിരിക്കുന്ന ഇദ്ര, അവിടുത്തെണ്ണംബന്ധിച്ചു, പണ്ടത്തെ ഋഷികളാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട സ്മൃതിയെ ആരും അതിക്രമിച്ചിട്ടില്ല ഇന്നത്തെ സ്മൃതിയെയും ആരും അതിക്രമിച്ചിട്ടില്ല. സർവ്വരാലും പ്രാർത്ഥനാകകൊണ്ട് സ്മൃതികൊണ്ടോ, സ്മൃതിഫലമായ ധനംകൊണ്ടോ ആരും അതിക്രമിച്ചിട്ടില്ല. (അത്ര മഹത്വമുററവയും ക്ഷിപ്രഫലങ്ങളുമാണ് ഋഷികളുടെ സ്തോത്രങ്ങൾ).

18 തംവോവാജാനാംപതി

മഹ്തമനിശ്രവസ്യവഃ

അപ്രായുഭിര്യജേണിർവാപ്യധേന്യം

അന്വയം:-

(ഹേ ഋഗ്വീര്യഃ)

അപ്രായു-ഭിഃ

— കർമ്മസു അപ്രമാദ്യന്തന്യായകൈഃ

യജേണിഃ വപ്യധേന്യം

— യജ്ഞൈർവൃദ്ധനീയം

വാജാനാം പതിഃ

— അന്നാനാം സ്വാമിനഃ

- വ: തം — യഷ്ട്യയഷ്ടവ്യസംബന്ധേന
യഷ്ടഭീയമിദ്രം
ശ്രവസ്യവ: അഹമഹി — വയമന്നകാമാസ്സന്തഃ
ആഹവയാമഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഗൃതപിക്കുകളേ, കർമ്മങ്ങളിൽ പിഴ
പറന്നത് പങ്കാളികളൊത്ത യജ്ഞങ്ങളാൽ വലിപ്പിക്കപ്പെട്ട
ന്നവനും, അന്നങ്ങൾക്ക് സ്വാമിയും യജിക്കുന്നവനും യജി
ക്കപ്പെടുന്നവനുമായ ബന്ധംകൊണ്ട് നിങ്ങൾക്കു ചേർന്നവന
മായ ആ ഇന്ദ്രനെ നാം അന്നേച്ചുകൊണ്ടായി വിളിക്കുന്നു

19 ഏതോ¹നപി¹ദ്രം¹സ്തവാ¹മ

സഖായ¹സ്തോമ്യ¹നരം¹.

കൃഷ്ണീ¹ര്യോവി¹ശ്വാ¹അഭ്യ¹സ്തേക¹ഇൽ

അന്വയം —

- ഘേ സഖായഃ, — മിത്രഭൂതാ ഗൃതപിജഃ,
ന ഏതോ — ക്ഷിപ്രമാഗച്ഛതൈവ
യഃ ഏകഃ ഇൽ — അസഹായഏവസൻ
വിശ്വാഃ കൃഷ്ണീഃ അഭി — ശത്രുസേനാ അഭിവേതി
അസ്തി —
(തം) സ്തോമ്യം നരം — സ്തോമാഹം നേതാരമിദ്രം
ഇദ്രം സ്തവാമ — സ്തോത്രം കരവാമ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ചങ്ങാതികളായ ഗൃതപിക്കുകൾ, വേ
ഗംതന്നെ വരുവിൻ ഏവൻ ഒരറയ്ക്കു് അസഹായനായിത്ത
ന്നെ ഏല്ലാ ശത്രുസേനകളെയും കീഴടക്കുന്നുവോ, സ്തുത്യനും
നേതാവുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ നമുക്ക് സ്തുതിക്കാം.

20 അഗോ¹ന്ധായഗവി¹ഷേ

ദ്യക്ഷായ¹ദസ്ത്യം¹വപഃ¹

ഏതാൽ¹സ്വാഭീ¹യോമ¹ധന¹ശ്വവോ¹പത

വ 18

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിജഃ,
അഗോ-രഥായ

— ഗോ സ്തുതിഃ രണദ്ധീതി ഗോ
രഥഃ, ന ഗോരഥഃ, അഗോരഥഃ
ആദരണ താ ഗുണാതേ

ഗോ-ഇഷേ
ദൃക്ഷായ ദസ്യം

— സ്തോത്രാണീച്ഛതേ
— ദീപ്യമാനായേദ്രായ അത്യന്തം
ദശനീയം.

ഘൃതാൽ മധുനഃ ച
സ്വാദീയഃ

— സ്വാദുതരാദാജ്യാന്യധുനശ്ച
അതീശയേന സ്വാദു

വചഃ വോചത

— സ്തോത്രരൂപവാക്യം ബ്രൂത

അർത്ഥം.-അല്പയോ പ്രതാപിക്കുള്ളേ, സ്തുതികൾ ആദരത്തോടു കൂടി കേൾക്കുന്നവനും അവയിൽപ്പെടുന്നവനും പ്രകാശമാനനുമായ ഇത്രനായി ഏറ്റവും ദേശനിയവും നൈയിനേക്കാളും തേനീനേക്കാളും മധുരതരവുമായ സ്തോത്രരൂപമായ വാക്യം ചൊല്ലുക. (ദേശനിയമായ വാക്യം എന്നതുകൊണ്ട് കാണത്തക്കവണ്ണം മിഴിവു മികവുറ്റതുമെന്നർത്ഥം.-പ്രതാപിക്കുളാൽ ചെറുപ്പെടുന്നത് യജമാനനുവേണ്ടിയാകയാൽ പ്രതാപിക്കുളുടെ വാക്യം എന്റെ കൂടിയാണു്)

21 യസ്യാമിതാനിവിദ്യാ

നരായപര്യേതവേ

ജ്യോതിർവിശ്വമഭ്യസ്തിദക്ഷിണാ

അന്വയം:-

യസ്യ വിദ്യാ അമിതാനി — യസ്യേതസ്യപ്രവധാദിനി
വിദ്യാണ്യപരിമിതാനി

(അഥായസ്യ) രാധഃ
പരി-ഏതവേ ന

— ധനം ശത്രുഭിഃ പരിശതം
ശക്യം ന വേതി

(യസ്യ) ദ. 1൭

ജ്യോതിഃ ന — യഥാന്തരീക്ഷം സർവ്വംലോകം
 പിധായ തിഷ്ഠതി തഥാ
 വിശ്വം അഭി അസ്തി — സർവ്വം സ്തോതൃജനമഭിവേതി

അർത്ഥം:—(ഋഷി തന്നെത്താൻ പറയുന്നു.) യാതൊരി
 ഞ്ങൻ വ്യക്തവധം മുതലായ വീരകർമ്മങ്ങൾ എണ്ണമറ്റവയാ
 നോ, അതുപോലെ ഏവന്റെ ധനം ശത്രുക്കൾക്കു പ്രാപിക്കു
 വാൻ കഴിവറ്റതാണോ, ഏവന്റെ ധനഭാനം, ആകാശം ലോ
 കത്തെ മുഴുവൻ മുടിനീല്ക്കുന്നപോലെ, സ്തോതൃജനത്തെ മുഴുവൻ
 നേരെ പ്രാപിക്കുന്നതാണോ,

22 സ്തൂഹിത്രംവ്യശ്വവ

ഐഹിംവാജിനംയമം

അര്യോഗയംമഹമാനംവിഭാശുഷേ

അനവയം: -

(ഹേ വിശ്വമനഃ)

അന്തമിം — കൈശ്വീഭപൃഹിംസ്യം
 വാജിനം, യമം — ബലവന്തം, സ്തോതൃഭിസ്സു
 നിയതം

(തം) ഇത്രം വ്യശ്വ-വൽ

സ്തൂഹി — യഥാവ്യശ്വഃ തവപിതാസ്തേവൽ
 തദ്വൽസ്തൂഹി

(സ്തുതശ്ചേൽ) അര്യഃ — സ്വാമീത്രഃ

ഭാശുഷേ മഹമാനം

ഗയം വി — ഹവിർത്തവതേ യജമാനായ
 പൂജ്യമാനം ധനം വിതരതി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ വിശ്വമനസ്സേ, ആരാലും ഹിംസിക്കു
 പ്പെടാൻ കഴിയാത്തവനും ബലവാനും (എന്നാൽ) സ്തോതാക്ക
 ളാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെട്ടവനുമായ (സ്തോതാക്കൾക്കധീനനുമായ)
 ആ ഇത്രനെ, നിന്റെ അഹന്തായ വ്യശ്വൻ സ്തുതി നീ നീ

സ്മൃതികക. സ്മൃതികപ്പെട്ടാൽ സ്വാമിയായ അവിടുന്ന് ഹവി
സ്സേകിയ യജമാനന്ത് സസൃജ്യമായ ധനം കൊടുക്കുന്നു.
(യഗ്മകം)

23 ഏവാ¹നൃ²നമു³പസ്മ⁴ഹി

വൈ¹ശ്വ²ഭഗ³മ⁴നവ⁵.

സ¹വി²ഭാ³ഃസ⁴.ചർ⁵ത്വ⁶ത്വ⁷ഞ്ച⁸ര⁹ണീ¹⁰നാം.

അന്വയം:—

ഏ വൈശ്വ	— വ്യശ്വസ്യപത്ര.
ചരണീനാം ഭഗമ.	— മനുഷ്യേഷു വരതമാനാനാം നവപ്രാണാനാം ഇന്ദ്രഃ ഭഗധാ ജവതി തഥാ ഭഗധാചരതം പ്രാണം
നവം, സ-വിഭാഃസ.	— സ്മൃത്യം, അന്തര്യാമിത്വാൽ സർവ്വം സൃഷ്ടാ ജാനതം.
ചർത്വത്വം ഏവ	— ഭൂയാഭ്യയസ്സവൈർനമസ്മത്യ മിത്രമേവ
നൃനം ഉപ സ്മഹി	— ഇദാനീം സമീപേ സ്മഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വ്യശ്വപത്ര, മനുഷ്യരിൽ വരതിക്കുന്ന
ബഹു പ്രാണന്മാരുടെ പുറമേ പത്താമത്തെ പ്രാണനും, സ്മൃത്യനും
അന്തര്യാമിയായി ഏല്പാം നന്നായറിയുന്നവനും, ഏവരാലും
വിണ്ടു വീണ്ടു നമസ്സരിക്കപ്പെടേണ്ടവനായ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ
ഇപ്പോൾ അണഞ്ഞു സ്മരിക്കുക.

24 വേ¹ത്വാ²ഹി³നി⁴ർ⁵തി⁶നാം.

വ¹ഭൂ²ഹസ്ത³പരി⁴വൃ⁵ജം.

അ¹ഹര²ഹസ്ത³സ്യ⁴പരി⁵പദാ⁶മിവ

അന്വയം:-

ഹേ വജ്ര-ഹസ്ത,	— വജ്രപാണേ, ഇന്ദ്ര,
അഹഃ-അഹഃ ശുന്ധ്യഃ	— ദിവസം പ്രത്യദിത്യ ഉദിതേ (ശോധനഹേതുത്വാൽ ശുന്ധ്യഃ)
പരിപദാം-ഇവ	— പരിതഃ പതന്താം പക്ഷിണാം വജ്ജനം, സ്വസ്ഥാനത്യാഗം യഥാവേന്തി തഥാ
നിഃ-ഋതിനാം	
പരി-വൃജം	— ഉപദ്രവകാരിണാം രക്ഷസാം പരിവജ്ജനം
(ത്വം) വേതമ ഹി	— ത്വമേവ ജാനീഷേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വജ്രം കയ്യിലേന്തിയ ഇന്ദ്ര, ദിവസം പ്രതി എല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന ആദിത്യൻ, തന്റെ ഉദയത്തിൽ എമ്പാടും പറക്കുന്ന പക്ഷികൾ സ്വന്തംസ്വന്തം കൂടകൾ വിടുന്നതറിയുന്നപോലെ, (അവിടുത്തെ വരവിൻ്റെ) ദ്രോഹികളായ രക്ഷസ്സുകളുടെ നിഗ്ഗമനം, വിട്ടുമാറൽ, അവിടുന്നു മാത്രം അറിയുന്നു.

25 തദിന്ദ്രാവആരേ

യേനാംസിഷ്ടകൃത്വനേ

ദിതാകഥ്സായശിഷ്ടമോനിചോദയേ

വ. 19

അന്വയം:-

ഹേ ദംസിഷ്ട, ഇന്ദ്ര,	— അത്യന്തം ദർശനീയേന്ദ്ര,
കൃത്വനേ യേന	— കർമ്മകർപ്പതേ യജമാനായ യേന രക്ഷണേന പാലനമകൃത്വം
തൽ അവഃ ആ ഭര (കിംച) കഥ്സായ	— തദ്രക്ഷണമസൃദ്യം പ്രയച്ഛ
ദിതാ ശിഷ്ടം	— തന്നാമകായ ഋഷയേ ദിപ്രകാ രേണ ത്വം ശത്രുനവധിഃ
(തദ്രക്ഷണമസൃദ്യം) നി ചോദയ	— നിതരാം പ്രേരയ

അതും.-അത്യന്തം ദീപ്തനായ ഇത്ര, കർമ്മാനുഷാതാ
വായ യജമാനനെ ഏതു രക്ഷണത്താൽ കാക്കുന്നവോ, ആ
രക്ഷണം. ബാങ്ങരക്ഷം. തന്നെപ്പോലെയല്ല, പിന്നെ, കൗടം
എന്ന ദ്രവീകപേരിൽ രണ്ടുപ്രകാരത്തിൽ ഗതമാകട്ടെ വധിച്ചു
വെല്ലാം. ആ രക്ഷയും ബാങ്ങരക്ഷമായിച്ചാലും.

26 തദ്യത്യാനന്തമഹേ

നവ്യംദംസിപ്പുസന്യസേ

സത്യാന്നോവിശ്വാതാഭിമാനീസ്തക്ഷണി:

അന്വയം:-

ഹേ ദംസിപ്പു,	— അത്യന്തദീപ്തനായേത്ര,
നവ്യം തം ഉ ത്വാ	— സ്തോതവ്യം താദൃഗമേവ ത്വാം.
സന്യസേ	— സന്യാസാത്മം, ഗതൃണാ മായുധാനാം സന്യസനാത്മം വാ
നന്തം ഇതമഹേ	— ഇതി, യാപാമഹേ
സ: ത്വം ന: വിശ്വാ:	
അഭി-മാതീ:	— രാഗഭോഷാഭിമാനാത്മൻ, സദ്യാഗ്നിയസനാ വാ
സക്ഷണി:	— അഭിമേതഗീലോ ഭവസി

അതും.-ഏതവും ദീപ്തനായ ഇത്ര, സ്തോതവ്യനായ
അവിടുത്തെപ്പോഴും ബാങ്ങര ഇപ്പോൾ സന്യാസത്തിനായി
യാചിക്കുന്നു (അല്ലങ്കിൽ ഗതൃക്കളുടെ ആയുധം വെപ്പിക്കാൻ
യാചിക്കുന്നു.) ആ അവിടന്ന് ബാങ്ങളുടെ രാഗഭോഷാഭി
കളായ എല്ലാ ഗതൃക്കളെയും (അല്ലങ്കിൽ എല്ലാ ഗതൃസേനക
ളെയും) കീഴടക്കുന്നവനാണ്.

27 യദൃക്ഷാദംഹസോമുച

ദ്യോവാത്യാൻസപുസിസ്സുഷ

വയ്ത്വാസസ്യതുവിശ്വാണനീന:

അന്വയം:-

യ: ള്കുചാൽ	— രക്ഷസോ ജാതാൽ
അംഹസ: മുചൽ	— ഉപദ്രവാൽ മനുഷ്യാൻ മുഞ്ചതി
യ: വാ സപ്ത സിന്ധുഷു	— യശ്ച ഗംഗാദ്യാസുനദീഷു വത്തമാനാനാം സ്തോത്രപ്രണാം.
ആര്യാൽ	— ധനാദികം പ്രേരയേൽ
ഹേ തുവി-നൃമ്ണ	— ബഹുധനേന്ദ്ര, സ്വത്വം.
ഭാസസ്യ വധ: നീനമ:	— ഉപക്ഷയിതുരസുരസ്യ ഹനന സാധനമായുധം നമയ

അർത്ഥം:-ഏവൻ രക്ഷസ്സുകളിൽ നിന്നുണ്ടാവുന്ന ഉപദ്രവത്തിൽ നിന്ന് മനുഷ്യരെ മോചിപ്പിക്കുന്നുവോ, ഏവൻ ഗംഗാദികളായ ഏഴു നദികളിൽ വത്തിക്കുന്ന സ്തോതാക്കൾക്കു് ധനം മുതലായവയെത്തിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുവോ, അല്ലയോ ബഹുധനനായ ഇന്ദ്ര, ആ അവിടുന്ന് ദ്രോഹിയായ അസുരനെ കൊല്ലാനുള്ള ആയുധം കനിച്ചാലും.

28 യഥാവരോസുഷാമ്ണേ

സനിഭ്യആവഹോരയി.

വ്യശേഷ്യസ്സഭഗേവാജിനിവതി

അന്വയം:-

(അനേനത്രപേന വതനാമകസ്യ രാജേണാഭാനം സൂച്യതേ)	
ഹേ വരോ,	— വതനാമക, രാജൻ
സു-സാമ്നേ	— സുഷാമാഖ്യം രാജാനം. സ്വപിതരമുദ്രിശ്യ തസ്യോത്തമ ലോകപ്രാപ്തം.
സനി-ഭ്യ:	— ഭിക്ഷമാണേഭ്യ: കോശാഭാഹൃത്യ
രയി.	— മഥാ പുരാധനം പ്രാപിത സി തഥാ

വാസുഭ്യം

ഹേ സു-ഭഗേ,
വാജനീ-വതി

— ശോഭനധനയുക്തേ
അന്നവതി ഹേ ഉഷഃ
തപഞ്ചാസുഭ്യം ധനം പ്രയച്ച

അർത്ഥം—(വരുന്ന മൂന്ന് ഗൃഹകളാൽ വരുവെന്ന രാജാവിന്റെ ഭാനത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു)—അല്ലയോ വരോ, രാജാവേ, സുഷാമാവെന്നതിന്റെ അർത്ഥമായ രാജാവിനെ ഉദ്ദേശിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന് ഉത്തമലോകപ്രാപ്തിക്കായി, അത്മികരക്ഷ് പെട്ടിയിൽ നിന്നെടുത്ത് ധനമെപ്രകാരം വിതരണം ചെയ്തു വോ അപ്രകാരം വ്യശ്ചപുത്രന്മാരായ ഞങ്ങൾക്കും ധനം കൊടുത്തുനാലും അല്ലയോ ശോഭനധനേ, അന്നവതി, ഉഷസ്സേ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് ധനം തന്നാലും (സുദിനത്വത്തിനു വേണ്ടി ഉഷസ്സിനോടും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.)

29 ആനാര്യസ്യഭക്ഷിണാ

വ്യശ്ചപുത്രസോമിനഃ

സ്ഥൂരഞ്ചരാധഗ്ഗതവൽസഹസ്രവൽ

അന്വയം —

നാര്യസ്യ	— നാഹിതസ്യോപത്യസ്യ, വരോഃ
ഭക്ഷിണാ	— ഭാനം
സോമിനഃ വി-അശ്ചാൻ	
ആ പുത്ര	— സോമവതോവ്യശ്ച
	പുത്രാനസാനാഗച്ഛതു
സ്ഥൂരഃ ശത-വൽ	
സഹസ്ര-വൽ	— സ്ഥൂലം ശതസഹസ്രധനയുക്തം
രാധഃ ച	— അന്നഞ്ചാസാനാഗച്ഛതു

അർത്ഥം—മനുഷ്യഹിതനായ സുഷാമാവിന്റെ പുത്രനായ വരവിന്റെ ഭാനം സോമത്തോടുകൂടിയ (യാഗാനുഷ്ഠാനാക്കളായി) വ്യശ്ചപുത്രന്മാരായ ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കട്ടെ സ്ഥൂലവും, നൂറും ആയിരവും ധനത്തോടുകൂടിയതുമായ അന്നവും ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കട്ടെ

30 യത്താപുച്ഛാഭിജാനഃ

കഹയാകഹയാകൃതേ

ഏഷോഅപശ്രിതോവലോ

ഗോമതിമവതിഷ്ഠതി

വ 20

അന്വയം:—

ഹേ കഹയാകൃതേ	— സവരഃ കഹ, കത്രതിഷ്ഠതി
	ത്യേതദിച്ഛയാഭിരക്ഷണൈ
	ജ്ജിജ്ഞാസുഭിഃ പുരസ്കൃതേ,
	ഉഷഃ
ത്വാ യൽ പുച്ഛാൽ	— ത്വാം യദാകശ്ചിൻപുച്ഛതി
"ഈജാനഃ കഹയാ?"	— ഇഷ്ടവാൻ വരഃ ക്വതിഷ്ഠതിതി
(തദാനീം) "അപശ്രിതഃ	— വിവൃതദാരഃ
വലഃ	— വരഃ, ഭിക്ഷുണാം ധനാഭി
	പ്രദാനേനാവരിതാ
ഏഷഃ ഗോമതിം	— ഏഷവരഃ ഗോമതീനഭിതീരേ
അവ തിഷ്ഠതി"	— ഇതിത്വം കഥയസി

അർത്ഥം.—ആ വരുവെന്ന രാജാവു എവിടെ ഇരിക്കുന്നു എന്നറിവാനാഗ്രഹത്താൽ അന്വേഷിക്കുന്നവരുടെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന ഉഷസ്സേ, "ദാനയജ്ഞത്തോടുകൂടിയ വരു എവിടെ?" എന്നു അവിടുത്തോടു ചോദിക്കുമ്പോൾ, "വാതിൽ തുറന്നു പുറത്തുവന്ന ശ്രേഷ്ഠനും ധനദാനംകൊണ്ട് അർത്ഥികളെ മുട്ടുന്നവനുമായ ആ വരു ഗോമതീനഭിതീരത്തിലിരിക്കുന്നു" എന്നു അവിടുന്ന് പറയുന്നു, അല്ലെ?

വക്ത്രം.—21 മുതൽ 25 കൂടി—ഉഷ്ണിഗുഷ്ണിഗ്രഭേച്ഛന്ദസി, മിത്രാവരുണൗ വിശ്വേശ്വേവോഭേവതാ

1 താവാംവിശ്വസ്യഗോപാ

ദേവാദേവേഷുയജ്ഞിയാ

ഗൃതാവാനായജസേപുതദക്ഷസാ

അന്വയം:- (വിശ്വമനസോവാക്യം)

(ഹേ മിത്രാവരുണൗ)

വിശ്വസ്യ ഗോപാ — ലോകസ്യ ഗോപയിതാരൗ

ദേവാ, ദേവേഷു

യജ്ഞിയാ, — ദേവൗ, ദേവേഷു മദ്ധ്യേ
യജ്ഞാഹ്മൗ,

താ വാ.

— തൗ യുവാം ഹവിസ്വിക
രണാത്മം യജമാനം ജേമഃ

(മിത്രാവരുണയോർവാക്യം)

(ഹേ വിശ്വമനഃ)

ഋത-വാനാ — സത്യവന്തൗ

പുത-ദക്ഷസാ

— ശുദ്ധസ്വലാവാവാം, ബലവന്താ
വിതിവചനമാത്രേണ
ബലവന്തൗ ന വേമഃ, കിം തു
യഥാത്മത്വേന യജ്ഞൈവ

(മിത്രാവരുണൗ)

യജസേ

— ത്വം ഹവിർഭിഃ പുജയസി

അർത്ഥം:- വിശ്വമനസ്സിന്റെ വാക്യം.- അല്ലയോ മിത്രവരുണന്മാരേ, ലോകപാലകന്മാരും ദേവന്മാരും ദേവന്മാർക്കിടയിൽ യജ്ഞാഹ്മന്മാരുമായ ആ നിങ്ങൾ ഹവിസ്സു കൈക്കൊള്ളാനായി യജമാനനെ പ്രാപിക്കുന്നു. (എനി മിത്രവരുണന്മാരുടെ വാക്യം) - അല്ലയോ വിശ്വമനസ്സേ, സത്യവാന്മാരും ശുദ്ധസ്വലന്മാരുമായ ഞങ്ങൾ ബലവാന്മാരെന്നു വാക്കുകൊണ്ടുമാത്രം പറഞ്ഞാൽ ബലവാന്മാരാകയില്ല. അതിനാലാണ് ഒല്ലാ മിത്രവരുണന്മാരായ ഞങ്ങളെ അങ്ങ് ഹവിസ്സുകൾകൊണ്ടു യജിക്കണമു്.

2 മിത്രാതനാനരത്ഥ്യം १

വരുണോയശ്വസുകൃതുഃ

സനാൽസുജാതാതനയാശ്വതവൃതാ

അന്വയം:-

സു-കൃതുഃ യഃ വരുണഃ

(സുകർമ്മാ) മിത്രാ ച

രഥ്യാ

— ഗോനേകമാസഃ

— മിത്രാവരുണൗ

— രഥവന്തൗ

സനാൽ സു-ജാതാ
തനയാ,
ധൃത-വ്രതാ തനാ ന

— ചിരാദേവശോഭനജന്മാനൈ
— അഭിതേ: പുത്രൗ
— ധൃതകർമ്മാണൗ ധനാനി ച
പ്രയച്ഛത: (നശ്ചാത്മേ)

അർത്ഥം.-ശോഭനകർമ്മാവായ വരണനും അപ്രകാരമുള്ള മിത്രനും (മിത്രവരണന്മാർ) തേരുറവരത്രെ. സനാതനന്മാരായി സുജാതന്മാരായ അവർ അഭിതിയുടെ പുത്രരത്രെ. സ്വയം ധരിച്ച കർമ്മങ്ങളോടുകൂടിയ അവർ ധനങ്ങളെയും തന്നരുളുന്നു.

3 താമാതാവിശ്വവേദസാ
സുര്യായപ്രമഹസാ
മഹീജ്ജാനാഭിതിര്യതാവരി

അന്വയം:-
വിശ്വ-വേദസാ — സർവ്വധനൈ
പ്ര-മഹസാ താ — പ്രകൃഷ്ടതേജശ്ശ്ലൌ തൌ മിത്രാ
വരണൗ
മഹീ, ധൃത-വരി — മഹതി, സത്യവതി
മാതാ അഭിതി:
അസുര്യായ — ദേവമാതാ അസുരാണാം ഹന്ത്രേ
ബലായ
ജ്ജാന — ജനയാമാസ

അർത്ഥം.-സർവ്വധനന്മാരും ഉഷ്കൃഷ്ടതേജസ്സുറവരമായ ആ മിത്രവരണന്മാരെ മഹതിയും സത്യവതിയുമായ ദേവമാതാവു്, അഭിതി, അസുരന്മാരെ ഹനിക്കാനുള്ള ബലത്തിന്നു വേണ്ടിയാണു് പെററതു്.

4 മഹാതാമിത്രാവരണാ
സുഗ്രാജാദേവാവസുരാ
ഋതാവാനാവൃതമാഹേഷതോബൃഹൽ

അന്വയം:-

- മഹാന്താ, സം-രാജാ — ഗുണാധികൗ, സത്യം ദീപ്യമാണെ
- അസുരാ — അസുരൗ, ബലവന്തൗ
- ജ്ഞ-വാന്ത — സത്യവന്തൗ മിത്രാവന്തൗ
- മിത്രാവന്താ — സത്യവന്തൗ മിത്രാവന്തൗ
- ദേവൗ ബൃഹൽ ജ്ഞ — മഹാന്തം യജ്ഞം
- ആ ഘോഷതഃ — സ്വദീപ്യാപ്രകാശയതഃ

അർത്ഥം:-ഗുണങ്ങളാൽ പെരിയവന്തും നന്നായി പ്രകാശിക്കുന്നവരും ശക്തന്മാരും സത്യവാന്മാരുമായ മിത്രാവന്തന്മാരെന്ന ദേവന്മാർ മഹത്തായ യജ്ഞത്തെ സ്വശോഭയാൽ വിളക്കുന്നു.

5 നപാതാശ്വസോമഹ

സ്തുതക്ഷേസ്യസുക്ത

സുപ്രഭാന്തജ്ഞോവാസ്താധിക്ഷിതഃ

വ. 21

അന്വയം:-

- മഹഃ ശ്വസഃ നപാതാ — മഹതഃ ബലസ്യ നപാതൗ പെരത്രൗ
- ക്ഷേസ്യ സുക്ത — വേഗസ്യ പുത്രൗ (ബലംവേഗ ഇതി പുത്രപൌത്രത്വം)
- സു-ക്ത, സുപ്ര-ഭാന്ത — ശോഭനകർമ്മാണൗ, സുഷ്ണപ്രകാശേണ ധനാദീഭാണൗ, മിത്രാവന്തൗ

ഇഷ്ടഃ വാസ്ത അധി

- ക്ഷിതഃ — അണസ്യ നിവാസസ്ഥാനേ-ധിവസതഃ

അർത്ഥം:-മഹത്തായ ബലത്തിന്റെ പെരത്രന്മാരും വേഗത്തിന്റെ പുത്രന്മാരും (ബലത്താൽ വേഗമുണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ട് പുത്രപൌത്രത്വം കല്പിതം) ശോഭനകർമ്മങ്ങളും നന്നായി വേണ്ടപോലെ ദാനംചെയ്യുന്നവരുമായ മിത്രാവന്തന്മാർ അന്നത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടത്തിലാണധിവസിക്കുന്നത്.

6 സംയാദാന്തനിധേമു

ദ്വിവ്യാപാത്മിവിരിഷഃ

നസ്വതീരാവാഞ്ചരതുവൃഷ്ടയഃ

അന്വയം:—

(ഹേ മിത്രാവതണൗ,
യൌയുവാം) യാ ദാന്തനി — ദേയാനി യാനി ധനാനി
സം യേമുഃ — അസ്മാസു സംയച്ഛതം
(തഥാ) ദിവ്യാഃ,
പാത്മിവിഃ ഇഷഃ — ദിവീഭവാനി, പൃഥിവ്യാ
മുൽപ്പന്നാനി സംയച്ഛതം.
(തൌ വാം വൃഷ്ടഭാവേ)
നസ്വതീഃ — ഉദകവൃത്യഃ
വൃഷ്ടയഃ വാം ആ ചരന്ത — യുവാമുപതിഷ്ഠന്ത
(യദാ വൃഷ്ടവേലാ തദാ വഷ്ഠം)

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മിത്രാവതണന്മാരേ, നിങ്ങളേവർ, തരേണ്ടും ധനങ്ങളേവ ഞങ്ങൾക്ക് തരണമോ, അതുപോലെ ദേവാലിലുണ്ടായവയും ഭൂവിലുളവായവയുമായ അന്നങ്ങൾ തരണമോ, ആ നിങ്ങളെ മഴയില്ലാത്ത കാലത്തു് ജലവതികളായ മഴകൾ പ്രാപിച്ചു വർത്തിക്കട്ടെ. (മഴയില്ലാത്തപ്പോൾ മഴ നിങ്ങളെ പ്രാപിച്ചു നിങ്ങൾ വഷിച്ചാലും.)

7 അധിയാബ്ധഹതോദിവോ

ഭീയുമേവപശ്യതഃ

ഋതാവാന്നാസത്രാജാനമസേഹിതാ

അന്വയം:—

യാ ബ്ധഹതഃ ദിവഃ — യൌ മഹതോ ദേവാൻ
യഥാ—ഇവ അഭി — വൃഷഭഃ ഗോയുഥാനി
രതുമഭീമുഖം പശ്യതി തഥാ
(സ്വപിര്യേണാസുരാൻ ഹതാ താൻ ദേവാൻ മോദയിതം)

അധി പശ്യതഃ	— അധീക്ഷതഃ
(ഒത്ത) പ്രത-വാതാ, സം-രാജാ	— സത്യവന്തേ, സത്യം രാജാനേ മിത്രാവതന്തേ
നമസേ ഹിതാ	— ഹവിഷേ ഹിതേ, പ്രിയേ ഭവതഃ

അർത്ഥം:-കാള, പശുക്കളെത്ത രമിപ്പാൻ വേണ്ടി നോക്കുന്ന പോലെ, ഏവർ സ്വവിരുത്താൽ അസുരന്മാരെ ഹനിച്ച് മഹാമാരായ ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുവാൻ നോക്കിക്കാണുന്നവോ, ആ സത്യവാന്മാരും സഭാസമാന്യമായ മിത്രവന്മാർ ഹവിസ്സിന് ഹിതന്മാർ, പ്രിയന്മാരായി ഭവിക്കുന്നു. (അതായത് ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന മഹത്വമുള്ള മിത്രവന്മാർ മനുഷ്യരൊക്കെയും ഹവിസ്സിൽ പ്രിയമുള്ളവരത്രെ.)

8 പ്രതാവാതാനിഷേതു

സ്സാമ്രാജ്യാന്യക്രതു

ധൃതപ്രതാക്ഷത്രിയാക്ഷത്രമാശ്വതഃ

അന്വയം:-

പ്രത-വാതാ, സ-ക്രതു — സത്യവന്തേ,
ശോഭനകന്മാരാണ്
മിത്രാവതന്തേ

സാം-രാജായ

നി സേതുഃ — സമ്രാജ്യാന്യ സുസഭാതാം

ധൃത-പ്രതാ, ക്ഷത്രിയാ — ധൃതകന്മാരാണ്,
ബലവന്തേ തൈ

ക്ഷത്രം ആശ്വതഃ — അനാശാതേ, വ്യാപ്തതഃ

അർത്ഥം:-സത്യവാന്മാരും സത്കന്മാക്കളുമായ മിത്രവന്മാർ സാമ്രാജ്യാമത്വത്തിനായി വന്തിക്കട്ടെ ക്ഷത്രിയ-ബലവാന്മാരായ അവർ ശക്തിയെ പ്രാപിക്കുന്നു

9 അക്ഷ്ണശ്ചീദഗാതുവിത്തരാ

നലബ്ബണേനചക്ഷസാ

നിചിന്ദിഷന്താനിചിരാനിചികൃതുഃ

അന്വയം:-

അക്ഷ്ണഃ ചിൽ

ഗാതുവിൽ-തരാ

— ചക്ഷുഷോപി പൂർവ്വമതിശയേന മാഗ്ദ്ധവേത്താരേ

നി മിഷന്താ

— നിമിഷന്തേ, സ്വസ്യകർമ്മണി സർവ്വമിന്ദിഷയന്തേ

നി-ചിരാ

— നിതരാം ചിരന്തന്തേ മിത്രാവരണേ

അനലബ്ബണേന

ചക്ഷസാ

— അദൃശ്യഹേന തേജസാ

നി ചികൃതുഃ ചിൽ

— പുജിതേ ബഭൂവതുരേവ

അർത്ഥം:-കണ്ണിനേക്കാൾ മുമ്പ് (കണ്ണനോക്കി കാണും മുമ്പ്) വെട്ടുപായി വഴിയറിയുന്നവരും, സ്വന്തം കർമ്മങ്ങളിലെല്ലാറ്റിനെയും ഇമപുട്ടാതെ നോക്കുന്നവരും, ഏറ്റവും പുരാതനന്മാരുമായ മിത്രവരണന്മാർ സുസഹ്യമായ, സുഖകരമായ തേജസ്സുകൊണ്ട് പുജിതന്മാരായിത്തന്നെ ഭവിച്ചു.

10 ഉതനോദേവ്യദിതി

രുരുഷ്യതാനാസത്യാ

ഉരുഷ്യതുരുതോവൃദ്ധശവസഃ

വ. 22

അന്വയം:-

ഉത ദേവീ അദിതിഃ നഃ

— ദ്യോതനശീലാ സാ മിത്രവരണയോർമാതാസ്മാൻ രക്ഷതു

നാസത്യാ ഉരുഷ്യതാം

— സത്യശീലാവശ്യിനേ രക്ഷതാം

വൃദ്ധ-ശവസഃ മരുതഃ

ഉരുഷ്യതു

— പ്രവൃദ്ധവേഗാസ്തേസ്മാൻ പാലയതു

അധി പശ്യതഃ	— അധീക്ഷതഃ
(തൌ) ഋത-വാനാ, സം-രാജാ	— സത്യവന്തൌ, സമൃദ്യ രാജാണൌ മിത്രാവന്തൌ
നമസേ ഹിതാ	— ഹവിഷേ ഹിതൌ, പ്രിയൌ ഭവതഃ

അത്ഥം-കാള, പശുക്കളെത്തരമിപ്പാൻ വേണ്ടി നോക്കുന്ന പോലെ, ഏവർ സ്വവീര്യത്താൽ അസുരന്മാരെ ഹനിച്ച് മഹാനാരായ ഭേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുവാൻ നോക്കിക്കാണുന്നുവോ, ആ സത്യവാനാരുടേ സുഭാസന്മാരുമായ മിത്രവന്തന്മാർ ഹവിസ്സിന് ഹിതന്മാർ. പ്രിയന്മാരായി ഭവിക്കുന്നു (അതായത് ഭേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന മഹത്വമുറ മിത്രവന്തന്മാർ മനസ്സുരൊതകുന്ന ഹവിസ്സിൽ പ്രിയമുള്ളവരത്രെ)

8 ഋതാവാാനിഷേദതു

സ്സാമ്രാജ്യായസക്രതു

ധൃതപ്രതാക്ഷത്രിയാക്ഷത്രമാശതുഃ

അന്വയഃ:-

ഋത-വാനാ, സ-ക്രതു — സത്യവന്തൌ,
ശോഭനകർമ്മാണൌ
മിത്രാവന്തൌ

സാം-രാജ്യായ

നി സേദതുഃ — സമ്രാജ്യായ നൃസിദതാം

ധൃത-പ്രതാ, ക്ഷത്രിയാ — ധൃതകർമ്മാണൌ,
ബലവന്തൌ തൌ

ക്ഷത്രം ആശതുഃ — അനാശാതേ, വ്യാപ്തൌ

അത്ഥം:-സത്യവാനാരുടേ സർവ്വകർമ്മാക്കളുമായ മിത്രവന്തന്മാർ സാമ്രാജ്യമത്വത്തിനായി വന്തരിക്കട്ടെ കമ്മികളും ബലവാനാരുമായ അവർ ശക്തിയെ പ്രാപിക്കുന്നു

9 അക്ഷ്ണശ്ചിദഗാതുവിത്തരാ

നലബ്ബണേനചക്ഷസാ

നിചിന്ദിഷന്താനിചിരാനിചികൃതുഃ

അന്വയം:—

അക്ഷ്ണഃ ചിത്

ഗാതുവിത്തരാ

— ചക്ഷുഷോപി പൂർവ്വമതിശയേന
മാഗ്ദവേത്താരൗ

നി മിഷന്താ

— നിമിഷന്തൗ, സ്വസ്യകർമ്മണി
സർവ്വമന്ദിഷയന്തൗ

നി-ചിരാ

— നിതരാം ചിരന്തന്തൗ മിത്രാ
വരന്തൗ

അനലബ്ബണേന

ചക്ഷസാ

— അദൃശ്യഹേന തേജസാ

നി ചികൃതുഃ ചിത്

— പുജിതൗ ബഭൂവതുരേവ

അർത്ഥം—കണ്ണിനേക്കാൾ മുമ്പ് (കണ്ണനോക്കി കാണും മുമ്പ്) വെട്ടപ്പായി വഴിയറിയുന്നവരും, സ്വന്തം കർമ്മങ്ങളിലെല്ലാറ്റിനെയും ഇമപൂട്ടാതെ നോക്കുന്നവരും, ഏറ്റവും പരാതനന്മാരായ മിത്രവരണന്മാർ സുസഹ്യമായ, സുഖകരമായ തേജസ്സുകൊണ്ട് പുജിതന്മാരായിത്തന്നെ വേിച്ചു.

10 ഉതനോദേവ്യദിതി

തതഃസ്യതാനാസത്യാ

ഉതഃസ്യതുമതോവൃദ്ധശവസഃ

വ. 22

അന്വയം:—

ഉത ദേവീ അദിതിഃ നഃ

— ദ്യോതനശീലാ സാ മിത്രവര
ണയോർമ്മാതാസ്താൻ രക്ഷതു

നാസത്യാ ഉതഃസ്യതാം

— സത്യശീലാവശ്യമിതൗ
രക്ഷതാം

വൃദ്ധ-ശവസഃ മതതഃ

ഉതഃസ്യതു

— പ്രവൃദ്ധവേഗാസ്തേസ്താൻ
പാലയന്തു

അർത്ഥം.-പിന്നെ, മിത്രവരണന്മാരുടെ അമ്മയായ അഭി
തിഭേവി നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. സത്യശീലരായ അശ്വികൾ
കാക്കട്ടെ. അതിവേഗവാഹരായ മരുത്തുക്കൾ നമ്മളെ പാ
ലിക്കട്ടെ.

11 തേനോ¹നാവമു¹രുഷ്യത

ദീവാ¹നമതം¹സുഭാനവഃ

അരി¹ഷ്യതോ¹നിപായു¹ഭീസ്സുചേമഹി

അന്വയം:-

ഹേ സുഭാനവഃ,	— ശോഭനദാനാമന്മാരേ,
അരിഷ്യന്തഃ തേ	— കേനാപ്യഹിംസിതാസ്തേ യുധഃ
നഃ നാവം	— അസുഭീയം യജ്ഞിയാം നാവം
ദീവാ നമതം ഉരുഷ്യത	— പാലയത
(തതോവയം) പായുഭീഃ	— യുഷ്ടഭീയൈഃ പാലയൈഃ
നി സചേമഹി	— നിതരാം സമവേതാഭവേമ

അർത്ഥം.-ശോഭനദാനന്മാരായ മരുത്തുക്കളേ, ആരാലും
ഹിംസിക്കപ്പെടാത്ത ആ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞമാകുന്ന
തോണിയെ (പാപത്തിന്റെ അകരകടക്കാനുള്ള സൽകമ്മ
ത്തെ) രാവ്യം പകല് രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങൾ നിങ്ങളു
ടെ രക്ഷണങ്ങളോട് കൂടിച്ചേന്നവരാകാവൂ

12 അല്ല¹തേവിഷ്ണു¹വേവയ

മരി¹ഷ്യന്തസ്സുഭാനവേ

ശ്രു¹ധിസ്വതാവനം¹സിന്ധോപു¹വൃചിത്തയേ

അന്വയം:-

അരിഷ്യന്തഃ വയം	— പാലനവത്വാൽ കേനാപ്യ ബാധിതാവയം
അല്ലതേ, സുഭാനവേ	— സ്തോത്ര്യണാം യഷ്ട്യണാഞ്ചോ ഹിംസകായ, ശോഭനദാനായ
വിഷ്ണവേ	— സ്വമഹത്വേന സർവ്വവ്യാപകായ ദേവായ സ്മൃതി. കമ്മഃ

ഹേ സ്വ-യാവൻ,	— സ്വയമേവ, അസഹായസ്സൻ ദീവി യാതീതി സഃ, താദൃശ,
ഹേ സിന്ധോ,	— സ്തോത്വൻ പ്രതിധനാനാം സ്യന്തശീല, വിഷ്ണോ
പുവ്വ-ചിത്തയേ	— പ്രാരബ്ധകമ്മണേ യജമാനായ, തദർത്ഥം.
ശ്രദ്ധി	— അസ്താഭിഃ ക്രിയമാണാം സ്തുതിം ഗുണ

അർത്ഥം.—(ദേവന്മാരാൽ) രക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് ആ
രാലും ദ്രോഹിക്കപ്പെടാത്ത ഞങ്ങൾ, സ്തോതാക്കളെയും യജ്ഞാ
ക്കളെയും ഒരിക്കലും ക്രോധിക്കാത്തവനും, ശോഭനദാനനമാ
യ വിഷ്ണുവിനായി, സ്വമഹത്വംകൊണ്ട് എങ്ങും വ്യാപിച്ച
ദേവനായി, സ്തുതി പൊലുന്നു. സ്വയം ദ്യോവിൽ ഗമിക്കുന്ന
വനും സ്തോതാക്കൾക്ക് ധനമൊഴുക്കുന്നവനുമായ വിഷ്ണോ, പ്രാ
രബ്ധകമ്മങ്ങളുറുന്നവനായ യജമാനനുവേണ്ടി ഞങ്ങളാൽ
പൊലുപ്പെടുന്ന സ്തുതി കേട്ടാലും.

13 തദ്വാർയുവൃണീമഹേ

വരിഷ്ഠങ്ഗോപയത്യം

മിത്രോയൽപാന്തിവൽനോയദുമാ

അന്വയം:—

യൽ (ധനം) മിത്രം,

വരണം, അര്യമാ,

പാന്തി

— പാലയന്തി

യൽ വരിഷ്ഠം,

ഗോപയത്യം

— ശ്രേഷ്ഠം, സർവ്വേഷാം രക്ഷകം

വാര്യാ തൽ വൃണീമഹേ

— സർവ്വവൃണീയം തലാനം

സംജ്ഞാമഹേ

അർത്ഥം.—യാതൊരു ധനത്തെ മിത്രനും വരണനുമര്യമാവും
കാത്തുപോകുന്നവോ, യാതൊന്നും ശ്രേഷ്ഠവും ഏവകും രക്ഷക

വ്യാ. എല്ലാവരും കാമ്യവുമാണോ, ആ ധനത്തെ തന്നെ വരി
കുന്നു, ഭജിക്കുന്നു

14 ഉതനസ്സീ¹സ്യാപാം

തന്തതസ്സു²ശ്ചിനാ

ഇന്ദ്രോ³വിഷ്ണു⁴മീഡാം⁵സസ്സു⁶ജോഷസഃ

അന്വയം -

ഉത അപാം സിന്ധുഃ	— ഉദകാന്താം സ്യന്തശീലഃ പജമന്യഃ
നഃ തൽ	— അസുഭീയം തദ്ധനം രക്ഷതു
തൽ മന്തഃ	— പാലയന്തു
അശ്ചിനാ	— അശ്ചിനൈ പാലയന്താം
(തഥാ) ഇദ്രഃ വിഷ്ണുഃ	— പാലയന്താം
മീഡാംസഃ	
സ-ജോഷസഃ	— കാമാനാം സേകന്താം ഏതേ സവ്യേ ദേവാസ്സു ⁶ ഽഗതാസ്സന്തോ രക്ഷന്തു

അർത്ഥം-ഉദാതെ ജലം പൊഴിക്കുന്ന പജമന്യൻ നമ്മുടെ
ആ ധനം രക്ഷിക്കട്ടെ. അതിനെ മരുത്തുക്കൾ ഭക്ഷിക്കട്ടെ
അശ്ചിനകൾ രക്ഷിക്കട്ടെ ഇന്ദ്രൻ വിഷ്ണുവും രക്ഷിക്കട്ടെ അഭി
ഷ്ഠവന്ധകന്മാരായ അമിദ്ധദേവന്മാരൊക്കെയുപേതൻ രക്ഷി
ക്കാട്ടെ

15 അഹി¹സ്യാവനശ്ചാനന്ദോ

ചി²താതി³യ്കയ്സ്യ⁴ചിത്

നിശ്വ⁵നക്ഷോഃ⁶പ്രതി⁷ഘ്നതി⁸ദ്വണ്ണ⁹യഃ

വ 23

അന്വയം -

വന്ധഃ നഃ തേ ഹി സ്യ	— സംജനീയന്തോരന്യേ ഖലു ദേവാഃ
ദ്വണ്ണയഃ കയസ്യ ചിത്	— ക്ഷിപ്രഗന്തഃ കസ്യ ചിമന്ത്രോഃ

തിരം ന ക്ഷോദഃ — തീക്ഷ്ണം ജവേന ഗച്ഛൽ ഉകേ
മഗ്രതസ്ഥിതം വൃക്ഷമുന്മൂലയതി
തലൽ

അഭി-മാതി.

പ്രതി-ഘ്നന്തി — പ്രതികൂലം യഥാവേതി തഥാ
തസ്യോഭിമാനം ഘ്നന്തി

അർത്ഥം.-ഭജനീയരും നേതാക്കളുമായ ആ ദേവന്മാർ
തന്നെയല്ലാ ഗതിവേഗമുറവരായി, ഊർക്കര ജലം മുന്തിൽ
നില്ക്കുന്ന വൃക്ഷത്തെ വേരറ്റത്തു പൂർക്കുന്നപോലെ, ഏതെ
ങ്കിലും ശത്രു വന്നാൽ പ്രതികൂലമാംവണ്ണം അവന്റെയഭിമാ
നത്തെ ഹനിക്കുന്നത്.

16 അയമേകേ¹ഇത്ഥാ²പുത്ര

തപ്³ഷ്ടേ⁴വിവി⁵ശ്⁶പതിഃ

തസ്യ⁷പ്രതാ⁸ന്യ⁹വശ്ചരാമസി

അന്വയം:-

(ഹേ ഭൃതപിതഃ.)

വിശ്¹പതിഃ ഏകഃ അയം - വിശാം പതിഃ,

മിത്രാവരണയോരേകഃ, മിത്രഃ

പുത്ര ഉത

— പുത്രണി, ബഹുനി ഉത്രണി
ഭവ്യാനി

ഇത്ഥാ വി ചപ്ഷേ

— ഇത്ഥം സ തേജസാപശ്യം.

തസ്യ പ്രതാനി

— മിത്രസ്യ കർമ്മാണി

വഃ അന ചരാമസി

— യുഷ്ടമർത്ഥമചരാമഃ, കർമ്മഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഭൃതപിതാകളേ, പ്രജാപാലകനും മിത്ര
വർണ്ണന്മാരിൽ ഏകനുമായ മിത്രൻ ധാരാളം പെരിയ ഭവ്യ
ജന്മമേ, ഈ ലോകത്തിലെ ചരാചരങ്ങളെ, ഇപ്രകാരം
സ്വതേജസ്സോടു കൂടി നോക്കുന്നു. അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച കർമ്മ
ബോധം നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഇവിടെ ചെയ്യുന്നത്.

17 അനപു¹ർവ്വാനേ¹യാക്യാ

സാ¹ഗ്രാജ്യസ്യസശ്ചിമ

മി¹ത്രസ്യവ്രതാവ¹ന്നസ്യദീ¹പശ്രു

അന്വയം:-

സാം-രാജ്യസ്യ	— സഗ്രാജോ ഭാവായ
ദീപ-ശ്രു വരണസ്യ	— അതിശയേന പ്രസിദ്ധസ്യ തസ്യ
പുർവ്വാനി ഓക്യാ അന സശ്ചിമ	— പുരാതനാന്യോക്തിതാനി, ഗൃഹ്ണിതാനി കർമ്മാണി ആന പുര്യേണ ഗച്ഛാമ
മിത്രസ്യ വ്രതാ	— തസ്യകർമ്മാണി ച സശ്ചിമ

അർത്ഥം:-സാഗ്രാജ്യത്തിനായി, ആത്മപ്രകാശമുള്ള അവ
സ്ഥയ്ക്കായി, ഏകദേശം പ്രസിദ്ധനായ വരണനെണ്ണുംബന്ധിച്ച
പുരാതനങ്ങളും ഗൃഹക്ഷേമകരങ്ങളുമായ കർമ്മങ്ങളെ നാം ക്രമപ്ര
കാരമനുഷ്ഠിച്ചു. മിത്രനെണ്ണുംബന്ധിച്ച കർമ്മങ്ങളെപ്പറ്റി
ഈ.

18 പരിയോ¹രഗ്നിനാഭീ¹വാ

നാൻമേ¹പൃഥിവ്യാഃ

ഉ¹ഭേജേപ്രൊ¹രോദസിമഹി¹ത്വാ

അന്വയം:-

യഃ ദിവഃ പൃഥിവ്യാഃ	— ദയാവാപൃഥിവ്യോഃ
അനാൻ രഗ്നിനാ പരി മേ	— പര്യന്താൻ സ്വതേജസോ പരി മിനോതി പാത്യന്താൻ സ്വ രഗ്നിനാഭാസയതി

സഃ മിത്രഏവ) ഉഭേ

രാദസി — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

ഹി-ത്വാ ആ പശ്യേ — മഹത്വേന പുരയതി

അർത്ഥം.-ഏവൻ ദ്യോവിന്റെയും ഭൂവിന്റെയും അറങ്ങു
മുള സ്വതേജസ്സുകൊണ്ടുള്ളകുന്നവോ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവോ ആ
ധിത്രൻ തന്നെയാണു് ദ്യാവാപൃഥിവികളിൽവരേയും സ്വമഹ
ത്വംകൊണ്ടു് നിറഞ്ഞു നില്ക്കുന്നതു്.

19 ഉഭൃഷ്യശരണേദിവോ

ജ്യോതിരയംസ്തസൂര്യഃ

അഗ്നിൻശുക്രസ്സമിധാനത്വഹതഃ

അന്വയം:-

സൂര്യഃ സ്യഃ — സുവീര്യഃ, സർവ്വസ്യപ്രേരകസ്സ
മിത്രഃ

ദിവഃ ശരണേ ഉ — സ്ഥാനേ, നഭഃസ്യവ

ജ്യോതിഃ ഉൽ അയംസ്ത — തേജഉദ്യജ്ഞി, സർവ്വത്ര
വിസ്താരയതി

(തതസ്തഃ) അഗ്നിഃ ന

ശുക്രഃ — അഗ്നിരിവ ദീപ്യമാനഃ

സം-ഇധാനഃ, ആ-ഹതഃ — ഹവിഷ്ഠിസ്സമിധ്യമാനഃ,
ആഹതസ്തിഷ്ഠതി

അർത്ഥം.-സുവീര്യമൊത്തവനും സർവ്വപ്രേരകനുമായ മിത്രൻ
ആകാശസ്ഥാനത്തിൽത്തന്നെ തേജസ്സുയർത്തുന്നു, എങ്ങും പര
മന്നു. പിന്നെ, അവിടുന്ന് അഗ്നിപോലെ തേജസ്വിയാ യി
ഹവിസ്സുകൾ ഹോമിജ്ഞപ്പെട്ടവനായി ഭവിക്കുന്നു.

20 വചോദിച്ഛപ്രസഭമനി

ശേവാമസ്യഗോമതഃ

ഈശഹിപിതോവിഷ്വസ്യഭാവനേ

അന്വയം -

(ഹേ സ്തോതഃ)

ദീഘ-പ്രസദ്മനി — വിസ്തൃതയജ്ഞഗൃഹേ

വചഃ — മിത്രം വരണഞ്ചസ്തഹി

(സവരതഃ) ഗോ-മതഃ

വാജസ്യ ഈശേ ഹി — പശുതോന്നസ്യേശ്വരോ
വേതി ഹി

(കേവലം സ്വാമി ന വേതി

കിംതു) അവിഷസ്യ — മഹതഃ

പിതഃ ദാപനേ ഈശേ — അന്നസ്യദാനായ സമരേമാ
വേതി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, വിസ്തൃതമായ യാഗശാലയിൽ മിത്രനെയും വരണനെയും സ്മരിക്കുക ആ വരണൻ പശുക്കളോടുകൂടിയ അന്നത്തിന് (പുഷ്ടിക്ക്) ഈശനാണല്ലോ അന്നത്തിന്നീശൻ മാത്രമല്ല അന്നത്തിന്റെ ദാനത്തിൽ സമത്വമുമാകുന്നു

21 തദീസൃത്യരോദസീഉദേ

ദോഷാവസ്തോത്പശ്ചവേ

ഭോജേഷ്വസ്മാത്ഭൃച്ഛരാസഭാ

അന്വയം -

സൃത്യം തത് — സവീര്യം വാരണം മൈത്രഞ്ച
തേജഃ

ഉദേ രോദസീ — ദ്യാവാഽപ്യമിവൈശ്വച

ദോഷാവസ്തോഃ ഉപ

ശ്ചവേ

(ഹേ വരണ ത്വം)

ഭോജേഷ്വ

അസ്മാൻ സദാ അഭി

ഉത് ചര

— രാത്രാവഹനിപാഹമുപസ്തേജമി

— ദാതുഷ്വ

— സവദാഭിമുഖം പ്രേരയ,
പുരോഭാവിനഃ കരു

അർത്ഥം.-ശോഭനവീര്യമുറ വരണന്റെയും മിത്രന്റെയും ആ തേജസ്സിനെയും ദ്യാവാപൃഥ്വികളിൽവരെയും രാവു പകലും ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. അല്ലയോ വരണ, അവിടുന്ന് ദാതാക്കളുടെ മുമ്പിൽ എപ്പോഴും ഞങ്ങളെ മുൻനില്ക്കുന്നവരാക്കിയാലും.

22 ഈജ്യപ്തസ്തായനേ

രജതംഹരയാണേ

രഥംയുക്തമസനാമസുഷാമനി

അന്വയം:-

(സുഷാമൻ: പുത്രസ്യ വരോരാജേണാദാനം സ്തുയതേ)

ഈജ്യപ്തസ്തായനേ

— ഉക്ഷനാമാകശ്ചിദുരോ: പുർവ്വജ: തസ്യ ഗോത്രാപത്യേ

ഹരയാണേ

— ശത്രുജീവിതൈശ്ചര്യംദി ഹരണശീലേ .

സു-സാമനി

— സുഷാമൻപുത്രോവരോ ദദതി സതി (പ്രിയശബ്ദേന പുത്രോദീധീയതേ)

ഈജ്യം, രജതം, യുക്തം,

രഥം

— ഈജ്യഗാമിനം, രജതമയം, അശ്വാഭ്യം യുക്തം രഥം

അസനാമ

— വജ്രം മിത്രാദിനാം പ്രസാദാൽ സംഭവേവന്തഃ ലബ്ധവന്തഃ

അർത്ഥം.-ഉക്ഷൻ എന്ന, വരവിന്റെ പുർവ്വജന്റെ ഗോത്രത്തിൽ പിറന്നവനും ശത്രുക്കളുടെ ജീവിതൈശ്ചര്യങ്ങളെ ഹരിച്ചുവന്നവനായ സുഷാമാവിന്റെ മകൻ വര, ദാനത്തിലേർപ്പെട്ടവെ, ഗതിവേഗമുറയും മുഴുവൻ വെള്ളികൊണ്ടുള്ളതും കതിരുകളെ പൂട്ടിയതുമായ തേർ മിത്രാദിദേവന്മാരുടെ പ്രസാദത്താൽ ഞങ്ങൾക്ക് ലഭിച്ചു.

23 താമേ¹അശ്യാ¹നാം

ഹരി¹ണാ¹നി¹തോ¹ശനാ

ഉതോ¹ന¹തൃ¹ത്യാ¹നാ¹ന്യ¹വാ¹ഹസാ

അന്വയം:-

- ഹരിണാം അശ്യാനാം — ഹരിതവണ്ണാനാമശ്വ
സങ്ഘാനാം മദ്ധ്യേ
നി-തോശനാ — ശത്രുണാമത്യന്തം ബാധകൗ
ഉതോ തൃത്യാനാം — അപിച യുദ്ധകർമ്മാണി
കശലാനാം
നൃ-വാഹസാ — നൃവാഹസൗ, ആയുധനേത്ര്യ
ണാം, മനഷ്യാണാം
വോഡാൗ
താ മേ ന — താവശ്യം മഹ്യം ക്ഷിപ്രം
വജ്രനാഭൈരത

അർത്ഥം:-പശുനിരുന്ന കതിരുള്ളട്ടുള്ളിൽ നിന്നു ശത്രുക്കളെ ആക്രമിക്കാൻ ഏറ്റവും സാമർത്ഥ്യമുറവയും പോരിൽ പോരിൽ പൂജ്യവയും ആയുധം നയിക്കുന്ന മനഷ്യരെ വഹിക്കുന്നവയായ രണ്ടു കതിരുകൾ ഏകീകരിച്ചു വേഗം വജ്രപിനാൽ നല്ലപ്പട്ടു.

24 സുഭീ¹ശ്ശക¹ശാ¹വനാ

വി¹പ്രാ¹ന¹വി¹ശ്വ¹യാ¹മതി

മഹോ¹വാ¹ചി¹നാ¹വ¹സ്ത്യാ¹സ¹പാ¹സനം

വ.25

അന്വയം:-

- സുഭീ-അഭീശ്ശ — ശോഭനമജ്ജവന്തൗ
കശാ-വനാ, വിപ്രാ — കശായുരന്തൗ, മേധാവിനാ
മുചിന്തൗ
മഹാ വാചിന്തൗ
അവ്യാനാ — മഹതഃ വരോസ്സംബന്ധിന്തൗ
വേഗവന്താവശ്വൗ

സചാ നവിഷ്ഠയാ മതി — യുഗപദേവ നവതരയാ സ്തുത്യാ,
മിത്രാദീൻ സുവൻ

(വിശ്വമനാ അഹം)

അസനം

— സമജം

അർത്ഥം.—നല്ല കടിഞ്ഞാണുറവയും പമ്മട്ടിയോടുകൂടിയ വയം മേധാവികൾക്കു് യോജിച്ചവയും വരുവിന്നു ചേർന്നവയുമായ ഗതിവേഗമുററ രണ്ടു കതിരുകളെ, പുതുതായ സ്തുതിയോടുകൂടി മിത്രാദി ദേവന്മാരെ സ്തുതിച്ചു കൊണ്ടു് വിശ്വമനസ്സായ ഞാൻ (ഭാനം) വാങ്ങി.

വക്ത്രം—26-മുതൽ 30-കൂടി-ഉഷ്ണിക്ഗായത്ര്യനുഷ്ടുശേഘരാംസി അശ്വപിന്തോ വായുദ്വേവതാ.

1 യുവോ¹ന്ത¹ഷ്ടരഥം¹ഹവേ

സധ¹സ്തു¹ത്യായ¹സു¹രിഷ്യ

അതു¹ർത്തക്ഷോ¹വൃഷണാ¹വൃഷണാ¹സു

അന്വയം:—

ഹേ അതുർത്ത-ക്ഷോ,

വൃഷണാ, വൃഷണി-വസു, — പരൈരഹിംസിതബലേത,
കാമാനാം വഷിതാരേത,
ധനവർഷണശീലാവശ്വപിന്തേ,

യുവോഃ രഥം ഉ സുരിഷ്യ — യുവയോരഥമേവ പ്രാജേണഷു
സ്തോത്രേഷു മദ്ധ്യേ

സധ-സ്തുത്യായ സു ഹവേ — സഹഭവന്തസ്തോത്രാണു് കർത്താ
സുഷ്വാഹവയാമി

അർത്ഥം.—ശത്രുക്കളാൽ ഏതിർപ്പെടാത്ത ബലമുററവരും കാമവർഷകരും ധനവർഷണശീലന്മാരുമായ അശ്വപികളേ, നിങ്ങളുടെ തേരിനെത്തന്നെ പണ്ഡിതരായ സ്തോതാക്കളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ സ്തുതിജ്ഞാനായി ഞാൻ നന്നായി വിളിക്കുന്നു.

2 യുവം¹വരോ¹സുഷാ¹മു¹ണേ

മഹേ¹തനേ¹നാ¹സത്യാ

അവോ¹ചി¹ദ്യാ¹മോ¹വൃഷണാ¹വൃഷണാ¹സു

അന്വയം:-

(ഋഷിർവൃതം രാജാനം സംബോദ്ധ്യം)

നാസത്യം, വൃഷണാ,

വൃഷണി-വസു,

— സത്യശീലൗ, കാമവഷി
താരൗ, വഷണശീലാ
വശിണൗ

'യുവം സു-സാമേ

— സുഷാമാഖ്യായ രാജേണ
മമപിത്രേ

മഹേ തനേ

— മഹതേ ധനായ, ധനം ദാതുഃ
പുരാ യഥാ ഗച്ഛതം തഥാ മഹ്യ
മപിധനം ദാതുഃ.

അവഃ-ദിഃ യാഥഃ'

— പാലന്തൈസ്സഹ യുവാമയാതം
ഇതി

ഹേ വരോ,

— വരതാമക, രാജൻ ബ്രൂഹീതി
ഋഷിർവൃതതി

അന്വയം:- (ഋഷി 'വര' എന്ന രാജാവിനോടു പറയുന്നു)-
സത്യശീലന്മാരും കാമവഷിതാക്കളും വഷണശീലന്മാരുമായ
അശ്വികളോടു, 'നിങ്ങൾ സുഷാമാവെന്ന എന്റെ അച്ഛനായ
രാജാവിന്' മഹത്തായ ധനം കൊടുപ്പാൻ മുമ്പ് എപ്രകാരം
വന്നുവോ, അതുപോലെ എനിക്കു ധനം തരുവാൻ രക്ഷകളോടു
കൂടി വന്നാലും' എന്നു, അല്ലയോ വരോ, രാജൻ, അശ്വിക
ളോടു പറയുക എന്ന് ഋഷി പറയുന്നു.

3 താവാമദ്യുഹവാമഹേ

ഹവ്യേദീർവാജനീവസു

പുഷ്ടിരിഷയുഷയന്താവതിക്ഷപഃ

അന്വയം -

ഹേ വാജനീ-വസു,

— അന്നധനാവശിണൗ,

പുഷ്ടിഃ ഇഷഃ ഇഷയന്തൗ— ബഹുതൃന്നാനിച്ചന്തൗ

നാ വാഃ അദ്യ

— തൗ യുവാമസ്മിൻ യജേണ

അതി ക്ഷപഃ — ക്ഷപായാഃ അതിക്രമേ,
ഉഷഃകാലേ
ഹവ്യേഭിഃ ഹവാനഹേ — ഹവിരന്നൈസ്സഹാഹായാമഃ
(അശ്വാനോസ്സസ്രം ശസ്യാനമുഷഃകാലേ)

അർത്ഥം.—അന്നധനവാരായ അശ്വവികളേ, ധാരാളമെന്നമി
ച്ചിരിക്കുന്ന ആ നിങ്ങളെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ രാത്രിയത്തിൽ,
പ്രഭാതത്തിൽ, ഹവിരന്നങ്ങളോടുകൂടി ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു.
(അശ്വവികൾക്കുള്ള ശസ്ത്രം പൊല്ലേണ്ടതു് പ്രഭാതത്തിൽ.)

4 ആവാംവാഹിഷോഅശ്വിനാ
രഥോയാതുശ്രുതോനരാ
ഉപസ്തോമാനുരസ്യദർശശ്രിയേ

അന്വയം:—

ഹേ നരാ, അശ്വിനാ,	— സപ്തസ്യനേതാരാവശ്വിനേ,
വാം വാഹിഷഃ ശ്രുതഃ	
രഥഃ	— യുവയോച്ഛോദ്ധ്യതമഃ
	പ്രസിദ്ധോരഥഃ
ആ യാതു	— അസ്തദീയം യജ്ഞം പ്രത്യാ
	ഗച്ഛതു
(തേന രഥേനാഗത്യ)	
തുരസ്യ	— ക്ഷിപ്രം സ്തോത്രം കർത്തവ്യസ്യ
സ്തോമാൻ ശ്രിയേ	— സ്തോത്രാണിതസ്യൈശ്വര്യ
	പ്രദാനായ
ഉപ ദർശഥഃ	— ജാനിതം. (പശ്യതിജ്ഞാന
	കർമ്മാ)

അർത്ഥം.—എല്ലാവർക്കും നേതാക്കളായ അശ്വവികളേ, ഏറെ
വും ഭാരം ചുമക്കുന്നതും പ്രസിദ്ധമായ നിങ്ങളുടെ തേർ അ
മ്പുരുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ. ആ തേരിലേറിവന്നിട്ടു്,
വേഗവായോടെ സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന ഈ സ്തോതാവിന്റെ സുവ
മ്പളെ, അദ്വൈതാനിന്നെന്നശ്വമേകാനായുരചൊല്ലാമല്ലോ.

5 ഋതാണാപിശ്വപിനാ

മന്യേമാവൃഷബസു

യുവംഹിത്വദ്രാപപ്മോണതിദിഷഃ

വ. 26

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷബ-വസു,

അശ്വപിനാ,

ഋതാണാ പിൻ

— വഷ്ണധനാവശ്വപിനേ,

— കടിലാൻ, കർമ്മവിപ്ലവകാരി
നോമായാവിനോപി ശത്രുൻ

ആ മന്യേമാം

— ആഭിമുഖ്യേന ജാനീതം

(തതഃ) ഹേ തദ്രാ,

— സങ്ഗ്രാമേ തവന്തേ

യുവം ഹി ദിഷഃ അതി

പപ്തം

— യുവാമേവ ഭോഷകാരിണസ്യാൻ
അതീത്യ സങ്ക്രേശയതം,
ഹതം

അർത്ഥം:-വഷ്ണധനന്മാരായ അശ്വപിനേ, കടിലന്മാരും കർമ്മവിപ്ലവകാരികളും മായാവികളുമായ ശത്രുക്കളെക്കൂടി നിങ്ങളറിഞ്ഞാലും. എന്നിട്ട്, യുദ്ധത്തിലട്ടഹസിക്കുന്നവരേ, നിങ്ങളെ ഭോഷകാരികളായ അവരെ അതിക്രമിച്ച് ക്രേശിപ്പിച്ചാലും, കൊന്നാലും.

6 സ്രോഹിവിശ്വമാനഷബ്

മദ്ധുഭിപരിദീയമാ

ധിയജിന്വാധവസ്താഹുസ്രേതി

അന്വയം:-

ഹേ സ്രോ,

ധിയം-ജിന്വാ

— ദർശനീയോ, കർമ്മാണി
പ്രീണയന്തേ

ഹേ മധു-വണ്ണാ, തുഭേ
പതീ,

— സർവ്വേഷാം മാദകശരീരകാന്തി
യുക്തേ, ഉദകസ്യ പാലയി
താരാവശ്യംനൈ,

(യുവാം) മക്ഷ-ഭിഃ
വിശ്വം ഹി

— ശീഘ്രഗമനൈരശ്വൈഃ
— ഋത്വിഗ്ഭിർവിദ്വിത്വയാപ്ത
മസ്മദീയം യജ്ഞമേവ

ആനന്ദം പരി-ഭീയഥഃ — അനന്ദം യഥാ തഥാ പരിത
ആഗച്ഛത

അർത്ഥം:-ദർശനീയന്മാരും കർമ്മങ്ങളെ പ്രീണിപ്പിക്കുന്നവ
രും ഏവർക്കും ഹൃദ്യമേകുന്ന (നോക്കിനില്ക്കാൻ തോന്നുന്ന) ശരീ
രശോഭയുറവതും ജലപതികളുമായ അശ്വവികളേ, നിങ്ങൾ
ഗതിവേഗമുള്ള കതിരുകളോടുകൂടി, ഋത്വികളെക്കൊണ്ടും
പാവിസ്സുകളെക്കൊണ്ടും നിറഞ്ഞ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെത്തന്നെ
നേരെ പ്രാപിച്ചാലും.

7 ഉപനോയാതമശ്വിനാ

രായവിശ്വപുഷാസഹ

മുപവാന്തസുവിരാവനപച്യതാ

അനവധം:-

ഹേ മഘ-വാന്താ,
സു-വിരതേ, അനവ-
ച്യതാ, അശ്വിനാ

— മഹാനീയധനവന്തേ,
ശോഭനസാമർത്ഥ്യാപേതേ,
ശത്രുഭീരപച്യാവനീയാ
വശ്യംനൈ

വിശ്വ-പുഷാ

രായാ സഹ

— വിശ്വസ്യ സമ്യസ്യ
പോഷകേണ ധനേന സഹ

നഃ ഉപ യാതം

— അസ്മദീയം യജ്ഞമുപഗച്ഛതം.

അർത്ഥം:-മഹത്തായ ധനമുറവതും ശോഭനവിര്യമാർന്നവ
രും ശത്രുക്കളോട് വിദ്വേഷോട് കഴിയാത്തവരുമായ അശ്വിക

ഭേ, നിങ്ങൾ എല്ലാവരെയും (ലോകത്തെ മുഴുവൻ) പച്ചിപ്പെടുത്തുന്ന ധനുരോക്തുകി ബാലയുടെ യജമാനൻ ഉപഗമിച്ചാലും.

8 ആര്യേ¹അസ്യ²പ്രതി³വ്യു⁴

മി¹ത്രനാസന്യാ²ഗതം

ഭോ¹വേ²ഭേ³ഭീ⁴ന്ദ്യ⁵സ്വ⁶പന⁷സ്താ

അന്വയം:-

ഘേ ഇത്രനാസന്യാ,

ഭോ

സ്വപന:-താ

അസ്യ മേ

പ്രതിവ്യം അദ്യ

ഭേവേഭീ: ആ ഗതം

— ഇത്രാശ്വിനോ, ഭേവോ,

— സമവേതൈവ്യം, സേവ്യമാനോ

— പുരോവർത്തിനോ മേ
സംബന്ധിതം

— യജമാന്യൻ കിന്തേ

— ഭേവേസ്താർദ്ധമാഗച്ഛതം

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഭവന്തായ ഇത്രാശ്വികളേ, സേവ്യന്തായ നിങ്ങൾ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന എന്തെണ്ണം ബന്ധിച്ച യജമാനൻ ഇന്ന് ഭവന്തോരോക്തുകി പ്രാപിച്ചാലും.

9 വയം¹ഹി²വാം³ഹവാ⁴ഹേ

ഉക്ഷ¹ണ്യന്തോ²വ്യഗ്ര³വത്

സു¹തി²ഭി³പവി⁴പ്രാ⁵ചി⁶ഹാ⁷ഗതം

അന്വയം:-

ഉക്ഷണ്യന്താ:

— ധനുദീസേകന്താമാമാനന
ഇച്ഛന്താ:

വയം വാം ഹി

ഹവാഹേ

വ്യഗ്ര-വത്

— യവാഭേവാഹവായാമ:

— യഥാസ്താകം പിതാ യവാഭേവ
സുതാ ധനുലഭന്തേ, തദാ

ഹേ വിപ്രേ,
സുമതിഭി:

— മേധാവിനാവശ്യമെന്നു,
അസ്മാഭി: ക്രിയമാണൈ:
കല്യാണൈസ്സോത്രൈസ്സഹ

ഇഹ ഉപ ആ ഗതം

— അസ്മിൻ യജ്ഞേ ഉപാഗച്ഛതം

അർത്ഥം.—ധനാദികൾ വർഷിയ്ക്കുന്നവരെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന
ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെത്തന്നെ വിളിയ്ക്കുന്നു. ഞങ്ങളുടെ അച്ഛൻ
നിങ്ങളെ സ്തുതിച്ച് ധനം നേടിയപ്പോലെ, മേധാവികളായ
അശ്വതികളേ, ഞങ്ങളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന മംഗളസ്തോത്രങ്ങളുടെ
കൂടെ ഈ യാഗത്തിൽ വന്നുചേർന്നാലും. (എന്നിട്ടഭീഷ്ടം
തന്നതളിയാലും.)

10 അശ്വതിനാസ്വപ്യഷേസ്തുഹി

കവിത്തേശ്രവതോഹവം

നേദീയസ:കുളയാത:പണിതത

വ. 27

അന്വയം:—

(ഋഷിരാത്മാനം ബ്രൂതേ)

ഹേ ഋഷേ, അശ്വതിനാ

സു സ്തുഹി

— വിശ്വമന: , അശ്വതിനേ
സുഷ്വ സ്തുഹി

തേ ഹവം കവിൽ

ശ്രവത:

— താവശ്വതിനേ തവാഹ്വാനം
ബഹുവാരം ശ്രണതാം

(ഏവം തൗ) നേദീയസ:

കുളയാത:

— അന്തികതമാമ്മരത്രുൻ
ഹിംസ്താം

ഉത പണിൻ

— അപിചാങ്ഗിരോഗവാമപ
നേത്രൗ അസുരാൻ ഹിംസ്താം

അർത്ഥം.—(ഋഷി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്ന)

അല്ലയോ ഋഷേ, വിശ്വമനസ്സേ, അശ്വതികളെ നന്നായി
സ്തുതിക്കുക. നിന്റെ വിളി ആ അശ്വതികൾ പലവട്ടം കേൾ

ക്കട്ടെ. അപ്രകാരമവർ സമീപസ്ഥരായ ശത്രുക്കളെ ഹി.സി
യ്ക്കട്ടെ. അംഗിരസ്സുകളുടെ പശുക്കളെ അപഹരിച്ചു പണിക
ളെന്ന അസൂരന്മാരെ ഹനിയ്ക്കട്ടെ.

11 വൈയശാസ്യശ്രുതംനരോ

തോമേഅസ്യവേദമഃ

സജോഷസാവത്സോമിത്രോഅര്യമാ

അന്വയം:—

ഹേ നരാ,

— നേതാവശ്വിനേ,

വൈയശാസ്യ ശ്രുതം

— വ്യശ്വപുത്രസ്യ വിശ്വമനസോ
മമാഹ്വാനം ശ്രുതം

ഉതോ മേ അസ്യ

വേദമഃ

— അപിച തദാഹ്വാനമാത്ഥീയ
തയാ ജാനീഥഃ

(അഥ) വന്ദന്തഃ, മിത്രഃ,

അര്യമാ, സ-ജോഷസാ

— സങ്ഗന്തൗ സന്തൗ
മദീയമാഹ്വാനം ശ്രുത്വാ സുഖം
പ്രയച്ഛന്ത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, വ്യശ്വ
പുത്രനായ വിശ്വമനസ്സെന്ന എന്റെ വിളികേട്ടാലും. ആ
വിളി സ്വന്തം ആത്മാവിലുൾക്കൊണ്ടാലും. പിന്നെ, വന്ദന്ത
നും, മിത്രനും, അര്യമാവും കൂടിപ്പേർ എന്റെ വിളികേട്ട്
സുഖം തന്നരുളട്ടെ.

12 യുവാതേതസ്യധിഷ്ഠാ

യുവാനിതസ്യസുരീഭിഃ

അഹരഹർവൃഷണാമഹ്യംശിക്ഷതം

അന്വയം:—

ഹേ ധിഷ്ഠാ വൃഷണാ,

— ധിഷ്ണൗ, ധിഷണാഹൗ,
കാമാനാം വഷിതാരാ
വശ്വിനേ,

- സുരി-ഭി: — സുരിഭ്യ: (ചതുർത്വർഥേ
തൃതീയാ)
 യവാ-ഭത്തസ്യ — യവാഭ്യോം സ്നോതുഭ്യോയദ്വീയതേ
 (തഥാ) യവാ-നീതസ്യ — യവാഭ്യോം യൽ സ്നോതുഭ്യോ
 നീയതേ
 (തച്ച) അഹി:—അഹി:
 മഹ്യം ശിക്ഷതം — പ്രതിദിനം വിശ്വമനസം
 പ്രയച്ചതം.

അർത്ഥം.—സ്തുത്യന്തരും കാമവഷ്കന്മാരുമായ അശ്വപികളേ,
 സ്നോതാക്കൾക്കുവേണ്ടി നിങ്ങളാൽ യാതൊന്നു നൽകപ്പെടുന്നു
 വോ, യാതൊന്നാനയിക്കപ്പെടുന്നുവോ, അത് ദിവസം
 തോറും വിശ്വമനസ്സായ ഏനിക്കുതന്നെത്തുളിയാലും.

13 യോവാം യജ്ഞഭിരാവൃതോ

ധിവസ്രാവധൂരിവ

സപര്യന്താശുഭേചക്രാതേ അശ്വപിനാ

അന്വയം:—

- യ: വാ. യജ്ഞഭി: — യവാം യഷ്ടദീപിഷയൈ
 ര്യജ്ഞൈ:
 അധി-വസ്രാ വധൂ:—ഇവ
 ആ-വൃത: — ഉപരിനിഹിതവസ്രാ, അന്വേന
 വസ്രേണാച്ഛാദിതാത്ഥമാവൃത:
 സപര്യന്താ — അഭീഷ്ടപ്രദാനേന തം
 പരിചരന്തേ
 അശ്വപിനാ ശുഭേ ചക്രാതേ — അശ്വപിനൗ തം മനഷ്യം
 മങ്ഗളേ ധനേ കൃതവന്തൗ

അർത്ഥം.—യാതൊരുവൻ നിങ്ങളെസ്സംബന്ധിച്ച യജ്ഞങ്ങ
 ൾ, വസ്രംകൊണ്ടു തലമുടിയ വധൂവെന്നപോലെ, സ്വയം
 മുടപ്പെട്ടവനാണോ, അഭീഷ്ടപ്രദാനംകൊണ്ട് അവനെ സന്തോ
 ഷിപ്പിക്കുന്ന അശ്വപികൾ അവന് മംഗളമായ ഐശ്വര്യമുണ്ടാ
 കുന്നു.

14 യോവാ¹മുരുവ്യ¹ചസ്തമം

ചികേ¹തതി¹തൃപായം

വന്തി¹രശി¹നാപരിയാതമസ്തയ

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ

ഉരുവ്യചസ്തമം

— അതിശയേന ഗ്രഹേണ ഭൂതം,
വ്യാപ്തം

തൃപായം

— നേത്രഭ്യോഃ യവാഭ്യോഃ
പാതവ്യം സോമം

യഃ വാഃ (ഭാതുഃ)

ചികേതതി

— ഭുജാനാതി

(തസ്യ) വന്തി:

— ഗൃഹം

അസ്യ-യു പരി യാതം

— അസ്മാൻ, വിശ്വജനസഃ മാഃ

(പുരുഷം ബഹുവചനം) കാര്യം
മാനന്തേ യവാഃ സോമപാനാത്ഥം
മായാതം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, മരിക്കുകളിൽ തികച്ചും നിറഞ്ഞതും നേതാക്കളായ നിങ്ങൾക്ക് കടിക്കാനുള്ളതുമായ സോമം നിങ്ങൾക്ക് തരാൻ ഏവൻ തികച്ചുമാറിയെന്നുവോ, (ഉദ്ദേശിക്കുന്നവോ) അവന്റെ (ആ ഏന്റെ) ഗൃഹത്തിൽ, വിശ്വജനസ്സായ ഏന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന നിങ്ങൾ, സോമപാനത്തിനായി നേരേ വന്നാലും.

15 അസ്യ¹ഭ്യംസുപ്ര¹വണ്വസു

യാതം¹വന്തി¹തൃപായം

വിഷ്ട¹ഭ്യംവയ¹ജ്ഞാ¹ഹൃദിരാ

അനന്തം:-

ഹേ വൃഷഭവസ്യ,	— വൃഷണധനാവശ്യം
അസുഭ്യം നൃ-പാത്മം	— അസുഭ്യം നേത്രഭ്യം പാതവ്യം സോമം പ്രതി
വർത്തിഃ സു യാതം	— അസുഭ്യം ഗൃഹം പ്രതി സുഷ്യായാതം
ഗിര യജ്ഞം	— സ്തുതിവാചാ യവാ മനുഷ്യേഷു യജ്ഞസമാപ്തിം
വിഷഭൂഹാ ഇവ	— വിഷഭൂഹഃ ശരഃ, തേന യഥാ വ്യാധഃ കൃഗമഭിലഷിതന്ദേശം പ്രാപയതി തഥാ
ഊഹമഃ	— പ്രാപയമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വൃഷണധനന്മാരായ അശ്വികളേ, ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, നേതാക്കളായ നിങ്ങൾക്ക് കടിക്കാനുള്ള സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ നന്നായി വന്നാലും, സ്തുതിവാചനത്താൽ നിങ്ങൾ ഒരു വേടൻ ശരത്താൽ കൃഗത്തെ വേണ്ടിടത്തെത്തിയെന്നു പോലെ, യജ്ഞത്തെ നിർവ്വിഘ്നസമാപ്തിയിലെത്തിക്കുന്നു.

16 വാഹിഷ്ടോവാംഹവാന്തം.

സ്തോമോദൃതോഹവന്നരാ

യവാഭ്യംഭൂതശ്വിനാ

അനന്തം:-

ഹേ നരാ, അശ്വിനാ, ഹവാനാം സ്തോമഃ	— നേതാവാശ്വിനൈ, സ്തോത്രപണാം സ്തോത്രാണാം മദ്ധ്യേ അയം സ്തോമം
വാഹിഷ്ടഃ ദൃതഃ വാം ഹവൻ	— യവാമതിശയേന വ്യാപ്തവൻ ദൃതഭൂതസ്സൻ യവാമാഹവയതു
(സോയം സ്തോമഃ) യവാഭ്യം ഭൂത	— പ്രിയകരോ ഭവതു

14 യോവാമുരുവ്യചസ്തമം

ചികേതതിതൃപായം

വന്തിർശ്ചിനാപരിയാതമസ്യയു

അന്വയം -

ഹേ അശ്ചിനാ

ഉരുവ്യചഃ-തമം

— അതിശയേന ഗ്രഹേഷു ഭൂതം,
വ്യാപ്തം

തൃപായം

— നേത്രഭ്യോഃ യുവാഭ്യോഃ
പാതവ്യം സോമം

യഃ വാഃ (ഭാതുഃ)

ചികേതതി

— ഭൃശജാനാതി

(തസ്യ) വന്തിഃ

— ഗൃഹം

അസു-യു പരി യാതം

— അസ്മാൻ, വിശ്വമനസഃ മഃ
(പുമാത്മം ബഹുവചനം) കാമയ
മാനേയ യുവാഃ സോമപാനാത്മ
മായാതം

അത്ഥം-അല്പയോ അശ്ചികളേ, മരിക്കുകളിൽ തികച്ചും നിറഞ്ഞതും നേതാക്കളായ നിങ്ങൾക്കു കടിക്കാനുള്ളതുമായ സോമം നിങ്ങൾക്കു തരാൻ ഏവൻ തികച്ചുമാറിയെന്നുവോ, (ഉദ്ദേശിക്കുന്നവോ) അവന്റെ (ആ എന്റെ) ഗൃഹത്തിൽ, വിശ്വമനസ്സായ എന്റെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന നിങ്ങൾ, സോമപാനത്തിനായി നേരേ വന്നാലും.

15 അസുഭ്യംസുവൃഷണസു

യാതംവന്തിർതൃപായം

വിഷ്വഭൂഹേവയജ്ഞമുഹ്യഗ്നിരാ

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷൺ-വസു,	— വൃഷണധനാവശ്വീനൈ
അസുഭ്യം നൃ-പായം	— അസുഭ്യം നേത്രഭ്യഃ പാതവ്യം സോമം പ്രതി
വർതിഃ സു യാതം	— അസുഭീയം ഗൃഹം പ്രതി സുഷ്വായാതം
ഗിരോ യജ്ഞം	— സ്തുതിവാചാ യുവാം മനുഷ്യേഷു യജ്ഞസമാപ്തിം
വിഷ്വദൃഹാ ഇവ	— വിഷ്വദൃഹഃ ശരഃ, തേന യഥാ വ്യാധഃ മൃഗമഭിലഷിതന്ദേശം പ്രാപയതി തഥാ
ഉൗഹിഃ	— പ്രാപയഥഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വർഷണധനന്മാരായ അശ്വീകളേ, ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, നേതാക്കളായ നിങ്ങൾക്കു കടിക്കാനുള്ള സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ നിന്നായി വന്നാലും, സ്തുതിവചനത്താൽ നിങ്ങൾ ഒരു വേടൻ ശരത്താൽ മൃഗത്തെ വേണ്ടിടത്തെത്തിയെന്ന പോലെ, യജ്ഞത്തെ നിർവ്വിഘ്നസമാപ്തിയിലെത്തിക്കുന്നു.

16 വാഹിഷ്ഠോവാംഹവാനാം
സ്തോമോദൃതോഹുവന്നരാ
യുവാഭ്യോഭൃതശ്ചിനാ

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, അശ്ചിനാ, ഹിവാനാം സ്തോമഃ	— നേതാരാവശ്വീനൈ, സ്തോതൃണാം സ്തോത്രാണാം മദ്ധ്യേ അയം സ്തോമം
വാഹിഷ്ഠഃ ദൃതഃ വാം ഹുവൻ	— യുവാമതിശയേന വ്യാപ്തവൻ ദൃതഭൃതസ്സൻ യുവാമാഹായതു
(സോയം സ്തോമഃ) യുവാഭ്യോ ഭൃതു	— പ്രിയകരോ ഭവതു

14 യോവാ¹മുരുവ്യ¹പസ്തമം

ചികേ¹തതി¹നൃപായ്വം

വത്തി¹ർശ്വി¹നാപരിയാതമസ്യയു

അന്വയം:—

ഏ അശ്വിനാ

മുരുവ്യപസ്തമം

— അതിശയേന ഗ്രഹേഷു ഭൂതം,
വ്യാപം

നൃപായ്വം

— നേത്രഭ്യോ യവാഭ്യോ
പാതവ്യം സോമം

യഃ വാ (ഭാതു)

ചികേതതി

— ഭുജോനാതി

(തസ്യ) വത്തി:

— ഗൃഹം

അസ്യ-യു പരി യാതം

— അസ്മാൻ, വിശ്വമനസം മാം
(പുജാത്ഥം ബഹുവചനം) കായേ
മാനേന യവാ. സോമപാനാത്ഥം
മായാതം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, മരിക്കുകളിൽ തികച്ചും നിറഞ്ഞതും നേതാക്കളായ നിങ്ങൾക്കു കടിക്കാനുള്ളതുമായ സോമം നിങ്ങൾക്കു തരാൻ ഏവൻ തികച്ചുമാറിയെന്നുവോ, (ഉദ്ദേശിക്കുന്നവോ) അവന്റെ (ആ എന്റെ) ഗൃഹത്തിൽ, വിശ്വമനസ്സായ എന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന നിങ്ങൾ, സോമപാനത്തിനായി നേരേ വന്നാലും.

15 അസ്യ¹ഭ്യംസുവൃ¹ഷണപസു

യാതംവത്തി¹ർശ്വി¹നായ്വം

വിഷ്വഭ്യോ¹വയജ്ഞേ¹ഹമഗ്നിരാ

അന്വയം:-

(ഋഷി: ശ്വേതയാവരീനാഭ്യഃ നദ്യാസ്തീരേ അശ്വിനൈ സ്തേതി.)

ഉത സിന്ധുഃ ഹിരണ്യ-

വത്തനിഃ — സ്യന്ദനശീലാ, ഹിരണ്മയോ
ഭയകൂലാ

സ്യാ ശ്വേത-യാവരി — സാ ശ്വേതജലാനദീ

നദീനാം വാം — അന്യാസാം നദീനാം
മദ്ധ്യേഽവാം

വാഹിഷാ — സ്മൃത്യാതിശയേനാഗത്രി
വേതി

(തസ്മാദഹമസ്യാസ്തീരേ യവാമസ്തവം)

അർത്ഥം:- (ഋഷി ശ്വേതയാവരി എന്ന നദീയുടെ തീരത്തിൽ അശ്വികളെ സ്തുതിക്കുന്നു.) ഒഴുകുന്ന ശീലമറ്റ, സ്വർണ്ണവണ്ണമുള്ളായ ഇതകരകളുള്ള ആ വെണ്ണീരിലധിയിരുന്ന ശ്വേതയാവരി എന്ന നദി നിങ്ങളെ (നിങ്ങളുടെ തേരിനെ) ഏറ്റവും സ്തുതിച്ചുകൊണ്ടു വഹിക്കുന്നു. (അതിനാൽ ഞാൻ ആ നദീതീരത്തിൽ അശ്വികളെ സ്തുതിക്കുന്നു)

19 സുഭേതയാസുകീർത്യാ

ശ്വിനാശ്വേതയാധിയാ

വഹേമേശുഭയാവാനാ

അന്വയം:-

ഹേ ശുഭ-യാവാനാ,

അശ്വിനാ, — ശോഭനഗമനവത്താവശ്വിനൈ,

സു-കീർത്യാ, ശ്വേതയാ

ധിയാ — ശോഭനസ്മൃത്യാ, ശ്വേതജലയാ
ധാരയിത്രയാ (കുലസ്ഥിതാൻ
പ്രാണിനഃ സുഖധിതാരൈ
സന്തഃ)

ഏതയാ സുഭ വഹേമേ — നദ്യം സുശോഭനം സ്തോത്രം
യവാം പ്രാപ്തവഃ

അതഥം—അല്ലയോ നേതാക്കളായ അഗ്നികളേ, സ്തോതാക്കളുടെ സ്തോത്രങ്ങൾക്കിടയിൽ ഈ സ്തോത്രം അടുത്തുവരുന്ന ദൂതനായി നിങ്ങളെ വിളിക്കട്ടെ. ഈ സ്തോത്രം നിങ്ങൾക്ക് പ്രിയകരമാവട്ടെ.

17 യദദോദീവോഅമൃഗ്വ

ഇഷോവാമദേമോഗ്രഹേ

ശ്രുതമിന്ദ്രേണാമർത്യാ

അന്വയം:—

ഹേ അമർത്യാ,	— മരണധമ്മരഹിതാവശ്യമെന്നു,
— ടീവ: അഭ:	— ദൃഢോകസ്യോമൃഷ്ടിൻ സ്ഥാനേ
അണ്ണവേ യൽ മദമ:	— അപം സ്ഥാനേ യദിമാദ്യമ:
വാ ഇഷ: ഗ്രഹേ	— അഥവാ യവാമിച്ഛതോ
	യജമാനസ്യ ഗ്രഹേ യദി
(ഏവഞ്ചേൽ) മേ ശ്രുതം	
ഇൽ	— മദീയസ്തോത്രം ഗുണതമേവ,
	മമൈവ സ്തോത്രം ശ്രുത്വാ
	മാദയതം.

അതഥം.—അല്ലയോ അമരന്മാരായ അഗ്നികളേ, നിങ്ങൾ ദൃഢോകത്തിലെ ആസ്ഥാനത്തോ ജലസ്ഥാനമായ സമുദ്രത്തിലോ, ഹിഷിക്കുന്ന ഏകിൽ, നിങ്ങളെ ഇച്ഛിക്കുന്ന യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിലാണെങ്കിൽ (ഏവീടെയാണെങ്കിലും) ഏന്റെ സ്തോത്രം കേൾക്കുകതന്നെ ചെയ്യാലും. ഏന്റെ തന്നെ സ്തോത്രത്താൽ ഹിഷിച്ചാലും.

18 ഉതസ്യാശ്വേതയാപി

വാഹിഷ്ഠാവാനദീനാം

സിന്ധുഹിരണ്യവതന്തി:

അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഞങ്ങളുടെ മൂന്നു സവനങ്ങളിലും സോമ പാനത്തിനായി വന്നാലും.

21 തവവായവൃതസ്തതേ

തപഷ്ടുജ്ജാമാതരഃഭൃത

അവാംസ്യോവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ഗൃതഃ പതേ,

തപഷ്ടുഃ ജാമാതഃ,

— ഗൃതപതേ, യജ്ഞപതേ,

തപഷ്ടുജ്ജാമാതഃ,

ഹേ അഃഭൃത, വായോ

— മഹൻ, വായോ,

തവ അവാംസി ആ

വൃണീമഹേ

— സംജ്ജാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ യജ്ഞപതേ, തപഷ്ടാവിന്റെ ജാമാതാവേ, മഹാനായ വായോ, അവിടുത്തെ രക്ഷണങ്ങളെ ഞങ്ങൾ ഭജിക്കുന്നു, വരിക്കുന്നു.

22 തപഷ്ടുജ്ജാമാതരംവയ

മീശാനംരായൗമഹേ

സുതാവന്തോവായംഭ്യക്താജനാസഃ

അന്വയം:-

(ഇമേ,) ജനാസഃ

സുത-വന്തഃ വയം

— ജനാഃ അഭിപുത സോമം വയം

തപഷ്ടുഃ ജാമാതരം

— ബ്രഹ്മണഃ ജാമാതരം

ഈശാനം വായം

— സർവ്വസ്യേശ്വരം തം

രായഃ ഈമഹേ

— ധനം യാചാമഹേ

(തേന വയം) ഭ്യക്താ

— ധനവന്തസ്യാമ

അർത്ഥം.-സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടിയ ഈ ജനങ്ങളായ നമ്മൾ ബ്രഹ്മാവിന്റെ ജാമാതാവു. എല്ലാറ്റിന്നും ഈ

അർത്ഥം-ശോഭന ഗമനത്തോടുകൂടിയ അശ്വചികളേ. നല്ല സ്തുതിയോടുകൂടി വെണ്നീർ ധരിച്ചുകൊണ്ടെഴുന്ന ഈ നദി യാൽ ഉച്ചരിയ്ക്കുവെന്ന സ്തോത്രത്തെ, ഇങ്ങനെയുള്ള പ്രാണികൾക്കു് സുഖമിയരുന്നവരായി നിങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നു.

20 യുക്തപാഹിത്വം രഥാസഹാ

യുവസ്വപോഷ്യവസോ

ആനോവാ യോമധുപിബാ

സ്മാകം സവനാഗഹി

വ. 29

അനന്യം:-

ഹേ വസോ, വായോ,	— ശത്രുണാം വാസയിതഃ വായോ,
രഥ-സഹാ	— രഥവഹൈ, രഥവഹന സമർത്ഥവശ്വൈഃ
ത്വം ഹി യുക്തപാ	— ത്വമേവ സംയോജയ
പോഷ്യാ	— കണ്യോഷ്യ പൊഷ്യൂത, കരതലാസ്സാലനൈരാശ്വാസ്യ പോഷണിയേത
യുവസ്വ	— സങ്ഗ്രാമേഷു ശത്രുവധാർത്ഥം മിശ്രയ
ആൻ നഃ മധു പിബ	— അനന്തരമസ്മഭീയഃ മദകരഃ സോമം പിബ
(അന്തഃ ഏവ) അസ്മാകം സവനാ ആ ഗഹി	— ത്രിഷു സവനേഷു സോമപാനാർത്ഥമാഗച്ഛ

അർത്ഥം-ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്ന വായോ, തേർ വലിയ്ക്കാൻ കരുത്തുള്ള കതിരുകളെ അവിടുന്നുതന്നെ തേരിൽ പൂട്ടിയാലും. കഴുത്തിൽ കൈകൊണ്ടു തടവി, താലോലിച്ചു തലോടേണ്ടുന്ന അവയെ, യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുജയത്തിനുവേണ്ടി ചേർത്താലും. അനന്തരം ഞങ്ങളുടെ ഹിഷ്കൂമായ സോമം കുടിച്ചാലും.

ത്വം നൃ-സദനേഷ്വഹി — യജ്ഞേഷു ലലു
 ഗ്രാവാണം ന ഹുമഹേ — സോമാഭിഷവാത്ഥം ഗ്രാവാണം
 സ്തുതിഭിരാഹായന്തി
 തദ്വദാഹായാമഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വായോ, ഏറ്റവും നല്ല രൂപമൊത്ത
 വന്മം മഹത്വംകൊണ്ട് എങ്ങും വ്യാപിച്ച സർവ്വംഗങ്ങളോടു
 കൂടിയവനുമായ അവിടുത്തെ യജ്ഞങ്ങളിലാണല്ലോ, ഞങ്ങൾ
 സോമം ചതക്കുന്ന കല്ലിനെ സ്തുതികളാൽ വിളിക്കുന്നപോലെ,
 വിളിക്കുന്നത്.

25 സത്വനോദേവമനസാ
 വായോമന്ദാനോഅഗ്രിയഃ
 കൃധിവാജാഅപോധിയഃ

വ. 30

അന്വയം:—

ഹേ ദേവ, വായോ,
 അഗ്രിയഃ — ദേവാനാം മദ്ധ്യേ മുഖ്യഃ
 സഃ ത്വം മനസാ മന്ദാനഃ — സ്വയമേവ മോദമാനസ്സൻ
 നഃ വാജാൻ അപഃ
 ധിയഃ കൃധി — അന്നാനി മോലഭേദേ
 നോദകാനി ച പ്രദത്തേസതി
 അഗ്നിഹോത്രാദികർമ്മാണി
 കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവനായ വായോ, ദേവന്മാരിൽ
 മുഖ്യനായ അവിടുന്ന് സ്വയം ഹിംസാവാനായി ഞങ്ങൾക്ക്
 അന്നങ്ങളും മുകിൽ പിറ്റേന്ന് വെള്ളങ്ങളും തന്നെ അഗ്നിഹോ
 ത്രാദി കർമ്മങ്ങളെക്കഴിയാലും, സാധിപ്പിച്ചാലും.

ശ്വരനായ വായുവിനോടു ധനം യാചിക്കുന്ന ആ ഭാഗത്താൽ നമ്മൾ ധനവാന്മാരാകാൻ

23 വായോ യാചിശിവാദിവോ

വഹസ്യാസൃഷ്ട്യം

വഹസ്യാഹഃപൃഥുപക്ഷസാരഥേ

അന്വയം -

ഹേ വായോ, ദിവഃ ശിവ

ആ യാചി

— ഭൂലോകസ്യ ശീലം കല്യാണമാപ്രാപയ

(തതസ്ത്വം) സൃഷ്ട്യം

— ശോഭനാശ്വസന്ഘം രഥം

സ വഹസ്യാ

— സവൃതോവിക്ഷപ്രാപയ

മഹഃ പൃഥുപക്ഷസാ

രഥേ വഹസ്യാ

— മഹാംസ്തം പൃഥുപാശ്വഭയാവശ്ചൈവ രഥേ വഹസ്യാ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വായോ, അവിടുന്ന് സ്വഗൃത്തിന്റെ മംഗളം പ്രാപിപ്പിച്ചാലും, സ്ഥാപിച്ചാലും പിന്നെ, നല്ല കതിരുള്ളതൊത്ത തേരി ഏമ്പാടും പ്രവഹിക്കേണ്ടതിച്ചാലും. മഹാനായ അവിടുന്ന് രണ്ടുഭാഗവും തടിച്ച കതിരുകളെ അവിടുത്തെ തേരിൽ പൂട്ടിയാലും.

24 ത്വാഹിസൃഹ്സരസ്തമം

ന്യഷ്ഠനേഷ്ഠമഹേ

ഗ്രാവാണന്നാശ്വപൃഷ്ഠം മഹനാ

അന്വയം -

(ഹേ വായോ)

സൃഹ്സരഃ തമം

— അതിശയേന ശോഭനരൂപവന്തം

മഹനാ അശ്വപൃഷ്ഠം

— മഹത്വേന സവൃതോ വ്യാപ്തപൃഷ്ഠം, വ്യാപ്തകൃത്സന്നാങ്ഗം

തൃക്കളോടും മന്ത്രപാലകനായ ബ്രഹ്മണസ്സതിയോടും ഇന്ദ്രാദി കളായ എല്ലാ ദേവന്മാരോടും മനുവായ ഞാൻ വരണീയമായ രക്ഷണം യാചിക്കുന്നു.

2 ആപശുഭ്ഗാസിപുഥിവീ.വനസ്സതീ
നഷാസാനകതമോഷധീഃ
വിശ്വപനോവസവോവിശ്വവേദസോ
ധീനാംഭ്രതപ്രാവിതാരഃ

അന്വയം:-

- (ഹേ സ്തോതാഃ) പശുഃ ആഗാസി — അഗ്നിഷോമീയം പശുഃ സമന്താൽ സ്തപി
- (തഥാ) പുഥിവീ. — ദേവസദനഭൂതാം, യജ്ഞവേദി. പ്രതി സ്തപി
- (കിംച) വനസ്സതീൻ — മമനസാധനാനരണിരൂപാൻ സ്തപി
- (തഥാ) ഉഷസാ നകതം — ഹോതവ്യതയാ ഉഷഃകാലം യജുവ്യതയാ രാത്രിഞ്ച പ്രതിസ്തപി
- (കിംച) ഔഷധീഃ ച — ഫലപാകാന്താസ്സോമലതാശ്ച സ്തപി
- (തതഃ) ഹേ'വസവഃ, വിശ്വ-വേദസഃ, വിശ്വേ, — വാസയിതാരഃ, സർവ്വജ്ഞാനഃ സർവ്വേപിദേവാഃ
- നഃ ധീനാം പ്ര-അവിതാരഃ ഭൂത — അസുഭീയാനാം കർമ്മണാം രക്ഷിതാരഃ അനേനാഗ്നിനാ സഹ യുയം വേത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, അഗ്നിഷോമത്തിനാർപ്പ പശുവിനെ മികച്ചും സ്തുതിക്കുക. ദേവസദനമായി ഭവിച്ച യജ്ഞവേദിയെ സ്തുതിക്കുക. തീ കടയുന്നതിന് ഉപകരണമായ അരണിരൂപത്തിലുള്ള മരങ്ങളെ സ്തുതിക്കുക. അതുപോ

പദ്യം-31 മുതൽ 34 തുടർ വൈവസ്വതഃ മനഃ ഋഷിഃ വിഷമാ
ബൃഹതി സമാ സതോ ബൃഹതിച ഹരസി വിശ്വദേവോ
ദേവതാ.

1 അഗ്നിതക്¹മേപുരോഹിതോ
ഗ്രാവാണോബഹിര¹ധാരേ
ഋചായാമിമതതോബ്രഹ്മണസ്യതി.
ദേവാ¹ണവോവരേണ്യ.

അന്വയം:-

(മനഃ പ്രാർത്ഥനയേ)

ഉക്¹മേ അധാരേ

— സ്തോത്രഗന്ത്രാത്മകേ ഹിംസാ
രഹിതേന്ത്യൻ യജ്ഞേ

അഗ്നിഃ പുരഃഹിതഃ

— യജ്ഞാർത്ഥം പുരതഃ
ഉത്തരവേദ്യോ
മൃഗാഗ്¹ഭിന്നിഹിതഃ

(തഥാ) ഗ്രാവാണഃ

— സോമാഭിഷവാർത്ഥം പുരതോ
നിഹിതാഃ

ബഹിഃ

— ച പുരതോനിഹിതം.

(ഏവം സാമഗ്ര്യം

സത്യം) മരുതഃ

— താൻ

ബ്രഹ്മണഃ പതി.

— മന്ത്രപാലയിതാരന്ദ്രവ.

ദേവാൻ വരേണ്യം അവഃ— ഇത്രാദീൻ സർവ്വൻ ദേവാൻ
വരണീയം രക്ഷണ.

ഋചാ യാമി

— സുക്തരൂപയാ സുത്യാമനരഹം
യാചാമി

അർത്ഥം.-മന പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന-സ്തോത്രഗന്ത്രാത്മകവും
ഹിംസാ രഹിതവുമായ യാഗത്തിൽ അഗ്നി, യജ്ഞത്തിന്നു
വേണ്ടി മുമ്പിൽ, ഉത്തരവേദിയിൽ, മൃഗാഗ്ഭേദാൽ സ്ഥാ
പിതനായിരിക്കുന്നു. സോമം സംസ്കരിക്കുന്നതിന്നു പിടി
ക്കല്ലുകളും മുമ്പിൽ വയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ദക്ഷ്യം മുമ്പിൽ വിരി
ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം സാമഗ്രികളൊത്തങ്ങവേ, മരു

അന്വയം:—

- വിശ്വ-വേദസഃ — സർവ്വതോ വ്യാപ്തനാഃ
- രിശാദസഃ വിശ്വഹി സു — ശത്രുണാമുപക്ഷയിതാരസ്സർവ്വേ
ഖലു ദേവാഃ
- മനവേ വ്യധേ ഭുവൻ — മനോവ്യർത്ഥനായ ഭവന്തു
(ഷഷ്ട്യന്തേ ചതുർത്ഥി)
- ഹേ വിശ്വ-വേദസഃ, — സർവ്വജ്ഞാദേവാഃ യുയം
- അരിഷ്ടേഭിഃ പായ-ഭിഃ — പരൈരഹിംസിതൈഃ
പാലനൈസ്സഹ
- നഃ അപ്യകം ഹർഭിഃ — അസ്മാകം ബാധാരഹിത
യന്ത ഓഗ്രഹം പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം.—എങ്ങും വ്യാപിച്ച ധനങ്ങളോടുകൂടിയവരും ശത്രു
ഹന്താക്കളുമായ ദേവന്മാരുണ്ടല്ലോ, അവരെല്ലാം മനുവിന്റെ
അഭിവൃദ്ധിക്കായി ഭവിക്കട്ടെ. സർവ്വജ്ഞന്മാരായ ദേവന്മാർ
ശത്രുക്കളാൽ തകരാറാക്കപ്പെടാത്ത രക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി, ന
മുക്കു കേദന ഗ്രഹം തന്നെളുമാറാകണം.

5 ആനോ¹ആദ്യസമനസോ¹
ഗന്താവിശ്വസജോഷസഃ¹
ജ്വാഗിരാമൽതോദേവ്യഭി¹തേ¹
സദനേപന്ത്യേമഹി¹

വ. 31

അന്വയം:—

- സ-മനസഃ വിശ്വ — സർവ്വേഷു സ്തോത്രേഷു സമാന
മനസ്താസ്സർവ്വേ ദേവാ യുയം
- സ-ജോഷസഃ — പരസ്വരം സഓഗതാസ്സനഃ
- ഗിരാ ജ്വാ അദ്യ — ശുശ്രൂഷതയാ പ്രാപ്തവ്യേന
സുഭേതന സഹാസ്മിൻ
യാഗഭിനേ
- നഃ ആ ഗന്ത — യച്ഛന്തസ്മാന്നാഗച്ഛത

ലെ വിളിക്കപ്പെടേണ്ടും ഉഷഃകാലമെന്നയും യമിക്കപ്പെടേണ്ടും രാത്രിയെയും സ്തുതിക്കുക. മുത്തു പാകംവന്ന സോമലതകളെയും സ്തുതിക്കുക. ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്നവനും സർവ്വജ്ഞനായ സർവ്വമാന ദേവന്മാരേ, ഈ അഗ്നിയോടുകൂടി നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങൾക്കു് രക്ഷിതാക്കളായി വേദിച്ചാലും..

3 പ്രസുനഏതാധാരോഽഽ

ഗാദേവേഷുപുഷ്ട്യഃ

ആദിത്യേഷുപ്രവതണേയുതപ്രതേ

മരുതസുവിശാഭാനഷു

അന്വയം:-

പുഷ്ട്യഃ ന അധാരഃ	— മുഖ്യോന്നദിയോയജ്ഞഃ
അഗ്നാ, ദേവേഷു സു പ്ര ഏതു	— ദേവാനാം മുഖ്യഗൌരവം, സർവ്വേഷാമുന്യേഷു ദേവേഷു ച പ്രകാശംഗം ഗച്ഛതു
ആദിത്യേഷു	— അദിത്യഃ പുത്രേഷുവിശാഭിഷു
യുതപ്രതേ വതണേ	— യുതകർമ്മണി തസ്മിൻ
വിശാഭാനഷു	
മരുതസു പ്ര	— സർവ്വതോ വ്യാപ്തതേജസ്സേഷു തേഷു ച പ്രൈതു

അർത്ഥം.-മുഖ്യമായ നമ്മളുടെ യജ്ഞം ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനായ അഗ്നിയിലും മറ്റൊല്ലാ ദേവന്മാരിലും നന്നായെത്തട്ടെ. അദിതിപുത്രന്മാരായ ഇന്ദ്രൻ മുതലായവരിലും യുതകർമ്മമായ വരുന്നതിലും, ഏങ്ങും വ്യാപിച്ച തേജസ്സോടുകൂടിയ മരുതരൂക്കളിലും നന്നായെത്തട്ടെ.

4 വിശ്വഹിഷ്വാമനവേവിശാഭേദസോ

ഭുവന്നാപ്യധേരിശാഭസഃ

അരിഷ്ടേഭിഃപായഭിർവിശാഭേദസോ

യന്താനോവൃകന്മരീഃ

നരഃ ആദിത്യാസഃ — നേതാരഃ അന്യേആദിതി
പുത്രാശ്ച
നഃ ബഹ്വിഃ ആ സഭത്തു — ബഹ്വിഷ്യാസീഭത്തു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മനുജന്മാക്കളേ, പ്രിയങ്ങളായി നിങ്ങൾക്കെന്തെന്തുണ്ടോ, ആ കതിരകൂട്ടങ്ങളെ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞം പ്രാപിപ്പിച്ചാലും. (നിങ്ങൾ കതിരകളോടുകൂടി വന്നാലും.) പിന്നെ, അല്ലയോ മിത്രാദിവേന്ദാരേ, ഹവിസ്സുകൾ കൈക്കൊള്ളാനായി വന്നാലും. വന്നിട്ട് ഇന്ദ്രനും വരണനും, യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെ അമർത്തുന്നതിനു് ബദ്ധപ്പെടുന്ന നേതാക്കളായ മനദിതിപുത്രന്മാരും ഞങ്ങളുടെ ദർശിയിൽ ഇരിക്കട്ടെ.

7 വയംവോവൃക്തബഹ്വിഷോ

ഹിതപ്രയസആനഷക്

സുതസോമാസോവരണഹവാമഹേ

മനുഷ്വഭിദ്ധാഗന്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ വരണ,	— വരണാദയോദേവാഃ,
സുത-സോമാസഃ	— അഭിഷുതസോമാഃ
ഇദ്ധ-അഗന്യഃ	— ആഹ്വിതീഭിസ്സമിദ്ധാഗന്യഃ
വൃക്ത-ബഹ്വിഷഃ വയം	— ആസ്തിഷ്ഠദോ ഗൃതപിജോവയം
മനുഷ്വൻ	— മനുര്യമായജ്ഞ യുഷ്യാനാ ദൃഹാവ തഥാ
ആനഷക്	— സ്രുഗാഭിഷ്വാനഷക്തം
ഹിത-പ്രയസഃ വഃ	
ഹവാമഹേ	— നിഹിത ഹവിഷ്യാ യുഷ്യാനാഹവയമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വരണാദി ദേവന്മാരേ, സംസ്ഥാപിച്ച സോമത്തോടുകൂടിയവരും ആഹ്വിതകളാൽ ആഹ്വിതത്തിക്കു് പ്പെട്ട അഗ്നിയൊത്തവരും വിരിക്കപ്പെട്ട ദേകളാവാത്തവരായ ഞങ്ങൾ, ഗൃതപിജകൾ, പുവ്വനായ മന നിങ്ങളെ വിളിച്ചുപോ

(അനന്തരം) ഹേ മരുതഃ,

ദേവി, മഹി അഭിതേ, — മഹതി ദേവാനാം മാതൃദതേ,

സദനേ പന്ത്യേ — നിഷദനസ്ഥാനേ ഗൃഹേ സ്തോത
വ്യക്തയോപവിശത

അർത്ഥം—ഏല്പാ സ്തോതാക്കാളിലും തുല്യമനസ്സരായ ദേവന്മാരായ നിങ്ങളുടെക്കു അന്യോന്യമാണുചേർന്ന്, കേൾക്കാ നില്ക്കുകയോടുകൂടി പ്രാപിക്കേണ്ടും സൂക്തമോതാഴ് ചേർന്ന്, ഈ യാഗദിവസത്തിൽ ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും പിന്നെ അല്പമോ മരുത്തുക്കളേ, മഹതിയായ അഭിതേ, ദേവമാതാവേ, നിങ്ങൾ ഇരിപ്പിടത്തിൽ, ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ സ്തുത്യയോടുകൂടി വന്നിരുന്നാലും.

6 അഭിപ്രിയാമരുതോയാപോതാഗ്യാ

ഹവ്യാമിത്രപ്രയാമന

ആബഹിരിത്രോവർണസ്മരാനൻ

ആദിത്യാസസ്സന്തനഃ

അന്വയം —

ഹേ മരുതഃ, പ്രിയാ

യാ വഃ

— യവയോഃ പ്രിയാണി യാനി
സന്തി

(താനി) അഗ്യാദ

— അഗ്യാനീ, അഗ്യാസങ്ഘാൻ

അഭി പ്ര-യാമന

— അസുഭ്യജന്തഃ പ്രതി പ്രാപയത

(യുയമശ്വൈര്യുക്താസ്സന്ത ആഗച്ഛത)

(അതഃ) ഹേ മിത്ര,

— മിത്രശബ്ദേനാനേ വരണാ
ദയോപ്യപ്യന്തേ, ഹേ മിത്രാ
ദയോ ദേവാഃ

ഹവ്യാ

— ഹവ്യാനീ, ഹവിഷി സ്വീക
തുമാഗച്ഛത

(ആഗത്യപ) ഇത്യഃ,

വരണഃ, തുരാഃ

— സങ്ഗ്രാമേ

ശത്രുവധാത്മനന്വരമാണാഃ

9 വിനോദോപസോഅഭൂഹോ

ക്ഷിപ്രംശമ്യച്ചത

നയദൃശാഭാസവോന്മുഖീഭന്തിതോ

വക്ത്രമാഭർധഷ്തി

അന്വയം:-

ഹേവസവഃ, അഭൂഹഃ,

ദേവാസഃ,

— വാസയിതാരഃ, അഭ്രോഗ്ധാരഃ,
മരുദാദയോ ദേവാഃ,

ദൂരാൽ അന്തിതഃ ന ചിത്— ദൂരദേശാദന്തികാഭോ കശ്ചി
ഭാഗത്യകഭാചിഭവി

വക്ത്രം യൽ ന

ആഭധർഷതി

— വരണീയം യൽ ഗൃഹമാധഷ്ണം
ഹിംസനം ന കരോതി

അക്ഷിപ്രം

— ബാധകരഹിതന്താദൃശം

ശമ് നഃ വി യച്ചത

— ഗൃഹമസുഭ്യേ പ്രയച്ചത്

അർത്ഥം:-ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്നവരും ആരെയും ദ്രോഹിക്കാത്തവരുമായ മരുത്തുക്കൾ തൊട്ട ദേവന്മാരേ, അകലെ നിന്നോ അടുക്കൽ നിന്നോ ആരെങ്കിലുമെപ്പോഴെങ്കിലും യാതൊരു ഗൃഹത്തിന്നും കേടേല്പിക്കുകയില്ലയോ, അപ്രകാരം ബാധാരഹിതമായ (ബാധകർ തീണ്ടാത്ത) ഗൃഹം ഞങ്ങൾക്കു തന്നെ ഉണ്ടായു.

10 അസ്തിഹിവസ്സജാത്യംരിശാദസോ

ദേവാസോഅസ്ത്യാപ്യം

പ്രണഃപുവ്വസൈസുവിതായ്വോചത

മക്ഷ്യസ്തായനവ്യസേ

ലെ, ശ്രുക്കു മുതലായ ഉപകരണങ്ങളിൽ തിരച്ചു ഹവിസ്സുക
ളോടുകൂടി വിളിക്കുന്നു.

8 ആപ്രയാതമത്ത്വോവിഷ്ണോഅഗ്നിനാ
പുഷന്മാകീനയാധിയാ
ഇന്ദ്രആയാതുപ്രഥമസ്സനിഷ്യഭിർ
വൃശായോവൃത്രഹാഗൃണേ

അന്വയം:-

ഹേ മരുതഃ, ഹേ വിഷ്ണോ, ഹേ അഗ്നിനാ, ഹേ പുഷൻ,-
മാകീനയാ ധിയാ — മമക്രിയമാണയാ സ്തത്യാസഹ
പ്ര ആ യാത — പ്രകപേണാസുഭീയകമാണയാ
ഗച്ഛത
(കിംപ) വൃശാ യഃ — കാമാനാം വഷ്കോയഇന്ദ്രഃ
സനിഷ്യ-ഭിഃ — സംഭജനമാമേനഇച്ഛതഭീ
സ്തോതുഭിഃ
വൃത്ര-ഹാ (ഇതി) ഗൃണേ — വൃത്രാസുരസ്യ ഹന്നേതി
സ്യയതേ
പ്രഥമഃ സഃ ഇന്ദ്രഃ ആ
യാതു — ദേവാനാം മുഖ്യസ്സപായാതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മരുത്തക്കളേ, അല്ലയോ വിഷ്ണോ,
അല്ലയോ അഗ്നികളേ, അല്ലയോ പുഷാവേ, നിങ്ങൾ എ
ന്നാൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന സ്തുതിയോടൊപ്പം ഞങ്ങളുടെ കമ്മങ്ങളെ
നന്നായി പ്രാപിച്ചാലും. കൂടാതെ കാമവഷിതാവായ ഏവൻ
തന്നെ പ്രാപിക്കാതിച്ചിരിക്കുന്ന സ്തോനാക്കളുടെ വൃത്രഹന്താ
വെന്ന സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നുവോ, ദേവന്മാരിൽ മുഖനായ ആ
ഇന്ദ്രനും വന്നുചേരട്ടെ.

ഇദാ ഹി ഉപ ആ
അസൃക്ഷി

— ഇദാനീമേവോപസൃജാമി,
കരോമി.

അർത്ഥം.—അല്പയോ സർവ്വധനന്മാരായ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളെസ്സംബന്ധിച്ച കാര്യമായ ധനം ഇപ്പോൾത്തന്നെ ലഭിക്കാനായി അന്നമിച്ചിടുന്ന മനുവായ ഞാൻ നിങ്ങളെസ്സംബന്ധിച്ച സ്തുതി, മററാരാലും ഇതുവരെ ചെയ്യപ്പെടാത്തവിധം ഇപ്പോൾത്തന്നെ രചിച്ചു പൊല്ലുന്നു.

12 ഉഷ്യവ്സ്സവിതാസപ്രണീതയോ

സ്ഥാദൂർധ്വോവരേണ്യഃ

നിഖിപാദശ്ചതുഷ്ഠാഭോഅർത്ഥിനോ

വിശ്രുൻപതയിഷ്ഠവഃ

അന്വയം:—

ഹേ സു- പ്രണീതയഃ, — ശോഭനസ്തുതയോ മന്ദതഃ,

വഃ ഉർധ്വഃ, വരേണ്യഃ — ഔഷ്വാകം മദ്ധ്യേ
ഉർധ്വഃ ഓഗന്താ, സർവ്വേ
വരണീയഃ, സംഭേനീയഃ

സ്യഃ സവിതാ — സർവ്വസ്യപ്രേരക ദേവോയദാ

ഉദാ അസ്ഥാൻ ഉ — സ്വതേജസാ ഏവോൽ
ഗതോഭൂൽ, തദാ

അർത്ഥിനഃ ഖി-പാദഃ — പാദദ്വയയുക്താ മനുഷ്യാഃ,
അഗ്നിഹോത്രാദികം കർപ്പന്തഃ

പതൂഃ-പാദഃ — പാദചതുഷ്ഠയയുക്താ
അശ്വാദയഃ തൃണാദി
ഭക്ഷണാർത്ഥം സഞ്ചരന്തഃ

പതയിഷ്ഠവഃ — പതനഗീലാഃ പക്ഷിണഃ
നീഡാൽബഹിഷ്ഠന്തഃ

നി അവിശ്രുൻ — സ്വസ്വകാര്യേഷു നിവിശന്തേ

അർത്ഥം.—ശോഭനസ്തുതിമാന്മാരായ മന്ദത്തുള്ളേ, നിങ്ങളുടെ തുടയിൽ നിന്ന് കേൾപ്പോട്ടുപോയി ഏവരാലും ഭേനീയ

അന്വയം:—

- ഹേ രിശാഭസ്യ ദേവാസ്യ, — ഹിംസതാമസിതാരോ ദേവാഃ,
 വഃ സ-ജാത്യം അസ്തി — യുഷ്ടാകം മമ ച സമാന
 ജാതിത്വമസ്തി
 ആപ്യം ഹി അസ്തി — ബന്ധുത്വഞ്ചാസ്തി
 (തതഃ) പൂർവ്വൈസു
 സവിതായ — പ്രഥമഭാവിനേദ്യുദയായ,
 ക്ഷേമായ
 നവ്യസേ സുക്തായ — നവതരായ സുഖായ ച
 മക്ഷ നഃ പ്ര വോചത — ക്ഷിപ്രം പ്രകഞ്ഞ്ഞ ബ്രൂത

അർത്ഥം.—ഹിംസകരെ അകറ്റുന്നവരായ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളോടൊന്നിമെ സമാനജന്മത്വമുണ്ട്, ബന്ധുത്വമുണ്ട്. (വീരസ്വാന്റെ പുത്രനാണല്ലോ മന.) അപ്പോൾ മുമ്പുണ്ടാവേണ്ട അദ്യുദയ (ക്ഷേമ)ത്തിനായും, പുതുതായ സുഖത്തിനായും വേഗത്തിൽ അനഗ്രഹവചസ്സുകൾ ഉറച്ചാലും.

11 ഇദാഹിവ¹ഉപസ്തതി

മിദാവാനസ്യ²ഭാരയേ

ഉപ്വോവിശാ³പേസോനമസ്യ⁴രാ

അസ്യക്ഷ്യന്താ⁵മിവ

അന്വയം:—

- ഹേ വിശ്വ-വേദസ്യ, — സർവ്വധനാദേവാഃ,
 വഃ വാനസ്യ ഇദാ
 ഭാരയേ — യുഷ്ടം സംബന്ധിനഃ വന
 നീയസ്യ ധനസ്യ ഇദാനീമേവ
 സംജ്ഞനായ
 നമസ്യഃ വഃ ഉപ-സ്തതിം — അന്നമിച്ഛൻ മനരഹം യുഷ്ട
 ദീപ്യതാം സ്തതിം
 അന്യം.—ഇവ — അദ്യുഷ്ടപൂർവ്വം, കൈശ്ചിദപ്യ
 കൃതാമിവ

14 ദേവാസോഹിഷ്ഠാമനവേസമന്യവോ
 വിശ്വസാകംസരാതയഃ
 തേനോഅഭ്യതേഅപരത്തുചേതുനോ
 വേത്തുവരിവോവിദഃ

അന്വയം:—

സ-മന്യവഃ വിശ്വ

ദേവാസഃ ഹി സു

— സമാനമനസഃ സർവ്വേ ദേവാഃ
 വലു

മനവേ സാകം

സ-രാതയഃ

— മനവേ മഹ്യം യുഗപദേവേ
 ധനാനി ദാനേന സഹിതാ
 വേതു

തേ നഃ അഭ്യ അപരം

— തേ ദേവാഃ അസ്മാകമസ്തിൻ
 ദിനേ, അപരേഷു സർവ്വേഷു
 ദിവസേഷു ധനദാതാരോ വേതു

(ന കേവലമസ്മാകമേവ,

കിംതു) തേ നഃ തുചേതു

വരിവഃ-വിദഃ വേതു

— അസ്മാകം പുത്രായ ച
 വരണീയസ്യ ധനസ്യ
 ലംഭേയിതാരോ വേതു

അർത്ഥം:—തുല്യമനസ്സരായ ദേവന്മാരുണ്ടല്ലോ, അവരെല്ലാവരും മനുവായ ഏനിക്കു് ഒപ്പം ധനദാനത്തോടുകൂടിയവരാവട്ടെ. അവർ ഇന്നമെന്നും ധനദാതാക്കളാവട്ടെ. ഏനിക്കു മാത്രമല്ല, എന്റെ പുത്രനും അവർ ശ്രേഷ്ഠമായ ധനം കൊടുക്കുന്നവരാവട്ടെ.

15 പ്രവൃഷ്ടംസാമ്യഭൂഹ

സ്സംസ്ഥാപ്തതീനാം

നതന്ധൃതിവൃത്തമിത്രമർത്വം

യോവോധാമഭ്യോവിധൻ

നം സർവ്വപ്രകരമായ ആ സവിതാവ് സ്വന്തം തേജസ്സാൽ
 തന്നെ ഉയർന്നപ്പോൾ, അഭീഷ്ടം കാമിക്കുന്ന ഇന്ദ്രകാലിക
 ൊയ മനുഷ്യർ അഗ്നിഹോത്രാദികൾ ചെയ്യുന്നവരായും,
 നാല്പാലികളായ കർതൃ മുതലായവ ഭക്ഷണാത്മകം പുഷ്പ്
 മുതലായവയ്ക്കുവേണ്ടി നടക്കുന്നവരായും പാക്കുന്ന പക്ഷികൾ
 കൂടുവിട്ടു പുറത്തുപോകുന്നവരായും സ്വസ്വകാര്യങ്ങളിൽ
 പ്രവേശിക്കുന്നു

13 ദേവന്ദ്രേവംവോവസേ

ദേവന്ദ്രേവമഭീഷ്ടയേ

ദേവന്ദ്രേവംഹവേമവാജസാതയേ

ഗുണന്തോദേവ്യായീയാ

അന്വയം -

(വയം) ദേവ്യായീയാ

ഗുണന്തഃ വഃ

— ദ്യോതമാനയാസ്തുത്യം സുവന്തോ
 യുഷ്ടാകം മദ്ധ്യേ

ദേവം-ദേവം ദേവസേ

— ദ്യോതമാനം ദേവം

രക്ഷണായാഹ്വയാമ

അഭീഷ്ടയേ ദേവം-ദേവം

— അഭീലാഷപുത്തിക്കായി എല്ലാ ദേവം

ദേവം ആഹ്വയാമ

വാജ-സാതയേ ദേവം

ദേവം ഹവേമ

— ഏകമേകം ദേവം ഹവയാമ

അർത്ഥം.-ഞങ്ങൾ തിളങ്ങുന്ന നൂതിയാൽ പുകഴ്ത്തുന്നവരാ
 യി നിങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഭാസമാനനായ ദേവനെ രക്ഷണത്തി
 നായി വിളിക്കുന്നു അഭിലാഷപുത്തിക്കായി എല്ലാ ദേവ
 നാരെയും വിളിക്കുന്നു അന്നലാഭത്തിനായി ഓരോ ദേവനെ
 യും വിളിക്കുന്നു.

(തതഃ) അരിഷ്ടഃ സർവ്വഃ
ഏധതേ

— അന്യൈരഹിംസിതഃ യുഷ്മാകം
ഹവിശ്വഭാനാൽ സർവ്വോജനഃ
ധനാഭിഭീർവുദ്ധതേ

അത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, ശ്രേഷ്ഠമായ ധനത്തിന്നു
വേണ്ടി ആർ നിങ്ങൾക്കു ഹവിസ്സുകളേകുന്നുവോ അവൻ
ഗൃഹത്തെ വളത്തുന്നു, അവൻ മാത്രം മഹത്തുക്കളായ അന്ന
ങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, കമ്മങ്ങളിൽ നിന്ന് പ്രജ
കളെ, സന്താനങ്ങളെക്കൊണ്ടു വീണ്ടും ജനിക്കുന്നു ('ആ
ത്മാവൈ പത്രനാമാസി' എന്ന ശ്രുതിവാക്യപ്രകാരം ആത്മാ
വുതന്നെയാണു്, അവനവൻ തന്നെയാണു് മകനായി പിറക്കു
ന്നതു്.) മാത്രമല്ല. നിങ്ങൾക്കു് ഹവിസ്സേകുന്ന ജനം മുഴു
വൻ ശത്രുഹിംസയേല്ക്കുന്നതെ ധനാഭികളാൽ വർദ്ധിക്കുന്നു

17. ഋതേസവിന്ദതേയുധ

സുഗേഭീര്യാത്യധനഃ

അര്യമാമിത്രാവരണസ്സരാതയോ

യത്രായന്തേസജോഷസഃ

അന്വയം.—

യം അര്യമാ, മിത്രഃ,

വരണഃ

— ഏതേ ദേവാഃ

സ—രാതയഃ,

സ—ജോഷസഃ ത്രായന്തേ

— സമാനദാനാസ്സുഭ്ഗതാസ്സന്തഃ
പാലയന്തി

സഃ യുധഃ ഋതേ വിന്ദതേ

— യുദ്ധാഭിനാപി ധനാനി ലഭതേ

സു—ഗേഭീഃ അധനഃ

യാന്തി

— ശോനേഗമനൈസ്സുഹ മാഗ്ധാൻ,
ഗന്ധവ്യാൻ ദേശാൻ ഗച്ഛതി

അത്ഥം.—ഏവനെ അര്യമാവം വരണനും മിത്രനും സമാ
നദാനങ്ങളോടു്, തുല്യഗുണങ്ങളോടുകൂടി ഒത്തുപെന്ന രക്ഷി
ക്കുന്നുവോ, അവൻ യുദ്ധം കൂടാതെതന്നെ ധനാഭികൾ നേടുന്നു.
സന്മാഗ്ധപാരികളോടൊത്തു് വഴികൾ താണ്ടി, പ്രാപ്യസ്ഥാ
നങ്ങളിലെത്തുന്നു.

അന്വയം -

ഹേ അദ്രുഹി,	— അദ്രോഗ്ധാരോദേവാഃ,
ഉപ-സ്തുതീനാം സം സ്ഥേ	— താസാം യജ്ഞേ ക്രിയമാണ
	ത്വാദസ്മിൻ യജ്ഞേ
വഃ പ്ര ശംസാമി	— യുഷ്മാൻ പ്രകഷേണ സ്മൗമി
ഹേ വരണ ഹേ മിത്ര,	— മിത്രാവതാണൗ
യഃ വഃ ധാമ ഭ്യഃ	— യോ മനുഷ്യഃ യുഷ്മാകം
	ശരീരേഭ്യഃ
അവിധൗ	— ഹവിഷി പ്രയച്യതി, ഹവിഭിഃ
	പരിചരതി
തം മർത്യം ധൃത്തിഃ ന	— ശത്രുഭ്യോഹിംസാ ന ബാധതേ

അർത്ഥം.-ദ്രോഹിജ്ഞാത ദേവന്മാരേ, സ്തുതികൾ ചെയ്തപ്പിന്നെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ നിങ്ങളെ ഞാൻ നന്നായി സ്തുതിക്കുന്നു അല്ലയോ മിത്രാവതന്മാരേ ഏവൻ നിങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങൾക്കായി ഹവിസ്സുകളേകുന്നുവോ ഹവിസ്സുകളാൽ നിങ്ങളെ പരിചരിക്കുന്നവോ ആ മനുഷ്യനെ ശത്രുക്കളിൽ നിന്നുള്ള ദ്രോഹം ബാധിക്കുന്നില്ല

16 പ്രസക്ഷയന്തിരതേവിമഹിരിഷോ

യോവോവരായദാശതി

പ്രപ്രജാഭീഃജായതേധമ്മണസ്യ

ര്യരീഷ്യസ്സവ്ഛയതേ

വ 33

അന്വയം -

(ഹേ ദേവാഃ) യഃ വരായ	— വരണീയായ ധനായ, തത്ത്വം
വഃ ദാശതി	— യുഷ്മഭ്യം ഹവിഷി പ്രയച്യതി
സഃ ക്ഷയം പ്ര തിരതേ	— ഗൃഹം പ്രകഷേണ വദ്ധയതി
(സ ഏവ) മഹിഃ	
ഇഷഃ വി	— മഹാത്മ്യന്നാനി വിവദ്ധയതി
(കിംച) ധമ്മണഃ	— കമ്മണസ്സകാശാൽ സഃ
പ്ര-ജാഭിഃ പരി പ്ര	
ജായതേ	— സവൃതഃ പ്രകഷേണാവിഭവതി

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വേദസഃ,

പ്രിയ-ക്ഷത്രാഃ — സർവ്വധനാഃ, പ്രീണയിതു
ബലാദേവാഃ,

അഭ്യ സുര്യേ പ്ര-ബുധി — അസ്തിനീനേ, സർവ്വസ്യപ്രേരകേ
സവിതരി പ്രബോധനേ,
പ്രാതഃ കാലേ

ഉൽ-യതി — ഉൽഗച്ഛതി സതി വാ

യൽ വാ ദിവഃ

മധ്യനിനേ

— യദിവാ തേജസാ ദീപ്യമാനസ്യ
മദ്ധ്യേ

യൽ നി-ശ്ശുചി

— യദിനിശ്ശോചനേ,
നിതരാങ്ഗമനേ,
സായങ്ക്കാലേ

യൽ ജ്വതം ദധ

— യദാ കല്യാണഭൂതം ഗൃഹം
ധാരയത

അർത്ഥം:-സർവ്വധനന്മാരും സ്നേഹാർത്ഥമുള്ള പ്രീണിപ്പിക്കുന്ന ബലത്തോടുകൂടിയവരുമായ ദേവന്മാരേ, ഇന്ന് ഏവർക്കും പ്രേരകനായ സവിതാവുണരുന്ന പ്രാതഃകാലത്തിൽ, ഉദിച്ചു പൊങ്ങുമ്പോഴോ, തേജസ്സാൽ കത്തിശ്ശോഭിക്കുന്ന മദ്ധ്യാഹ്നത്തിലോ, തീരെ അടങ്ങുന്ന, അസ്തമിക്കുന്ന സായങ്കാലത്തിലോ ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ മംഗളാത്മകമായ ഗൃഹം ഭരിക്കുന്നത്, തന്നരുളുന്നത്,

20 യദാദീപിതോഅസുരാജ്വതംയതേ

ഹരിദ്രിര്യേമവിദാശുവേ

വയന്തപോവസവോവിശ്വവേദസ

ഉപസ്ഥേയോമമധ്യത്വ

അന്വയം:-

ഹേ അസുരാഃ, വസവഃ,

വിശ്വ-വേദസഃ

— ബലവന്തഃ, ശത്രുണാം
വിവാസയി

18 അദ്വേപിദൈസ്മകൃണമാന്യഞ്ചനം.

ദൃഗ്വേപിദൈസ്മസരണം.

ഏഷാപിസ്മോദശനിഃപരോന

സാമ്രേയന്തിവിനശ്യതു

അനന്വയം -

(ഹേ ദേവോഃ,) അദ്വേ

പിൻ

അദൈസ്മ നി-അഞ്ചനം.

കൃണമ

— ഋഗ്വേദഗാനേ ഏവ

— അദൈസ്മനവേമഹ്യം യായം

ഗമനം കരുത

(തഥാ) ദി-ഗേ പിൻ

സ-സരണം ആ

(ഏവംസതി) ഏഷാ

അശനിഃ

അസ്മാൽ ന പരഃ പിൻ

— അഗന്തവ്യേപി സ്ഥലേ

— ശോഭനഗമനം സമന്താൽ കരുത

— ശത്രുണാം തദേതദായം

— സമ്പന്നോഗ്നാജനോഃ പരസ്കാൽ
ഭവേൽ

(പശ്ചാൽ) സാ

അസ്രേയന്തി വി നശ്യതു — കാംശ്ചിദ്വേപിംസതി വി
നശ്യാഭവേൽ

അനന്വയം.-അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, നേരായ മാർഗ്ഗത്തിൽ ഈ മനവായ ഏനിക്കു ഗമനമുണ്ടാക്കിയാലും, നടത്തിച്ചാലും ദർശനമായ മാർഗ്ഗത്തിലാണെങ്കിൽ അവിടെയും ശോഭനഗമനം, ധ്യാനസാരമായ ചരണം പൂർണ്ണമായുണ്ടാക്കിയാലും ഇപ്രകാരമിരിക്കേ, ശത്രുക്കളുടെ ആയുധം, എങ്ങും ഗമിക്കുന്ന എന്റെ അപ്പനന്മാരുടെ പിന്നെ ആ ആയുധം ആരെയും ഹിംസിക്കാതെ നശിക്കട്ടെ

19 യദ്വേസ്മന്യുജ്യേതി

പ്രിയക്ഷത്രാജ്ഞാഭ്യ

യന്നിരൂപിപ്രബുധിവിശ്വവേദസ്മോ

യദാമധ്യഭീനേദിവഃ

ജ്ഞാനായ

പ്ര-പേതസേ

— അഗ്നൗ ഹവിഷി ജ്ഞാതേ,
പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനായ

മനവേ വാമം ധത്ഥ

— മന്യം വനനീയം ധനം ഭത്ഥ

അർത്ഥം—അല്ലയോ സർവ്വധനന്മാരായ ദേവന്മാരേ, ഇപ്പോൾ സൂര്യനഭിക്കുവേയോ, മദ്ധ്യാഹ്നത്തിലോ, സൂര്യാസ്തമയത്തിലോ, അഗ്നിയിൽ ഹവിസ്സുകൾ ഹോമിക്കുന്ന ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമുറ മനവായ എനിക്കു വരണീയധനം തന്നരുളിയാലും.

22 വയന്തദ്വസ്സത്വാജആവ്വണീമഹേ

പുത്രോനബ്ധഹപായും

അശ്യാമതദാദിത്യാജ്ഞാതോഹവി

ര്യേനവസ്യോനശാമഹൈ

വ. 34

അന്വയം:-

സം-രാജ:

ഹേ ആദിത്യാ:

പത്ര: ന

— സമ്യക് ദീപ്യമാനാ ദേവാ:

— (ഏകവചനം മോദസം)

പത്രാ ഇവ, പത്രായമാ

പിതൃഭി: പോഷ്യാസ്തദ്വ

ദ്യഷ്ടാഭി: പോഷ്യാ:

വയം യേന വസ്യ:

— അതിശയേന വസുത്വം

അനശാമഹൈ

— അശ്ലവാമഹൈ, പ്രാപ്തമ:

ബഹു-പായും വ: തത്

അശ്യാമ

— ബഹുഭിഷോഭ്യം യഷ്ട

സംബന്ധിനം തം ധനം

പ്രാപ്തയാമ

ഹവി: ജ്ഞാത: (മേ)

തദ്

— അഗ്നാവഹുതിം കർത്ഥമാമ

തദ്ദേഹി

(തദ്) ആ വൃണീമഹേ

— സംജാമഹേ

യൽ വാ അഭി-പിത്വേ — യദാ വാ അസൃദ്യേജം
പ്രതിയുഷ്യാകമഭിപ്രാപ്തേ
ഋതം യതേ ദാശുഷേ — യജ്ഞേഽഗച്ഛതേ,
ഹവിഃഷിദത്തവതേ
യജമാനായ
(തൽ) ഛർദ്ദിഃ വി യേമ — ഗൃഹം പ്രയച്ഛഥ
വഃ തൽ — ഗൃഹം വേദഃഭിഃ പ്രത്തസ്യ
ഗൃഹസ്യ (ഷഷ്ട്യന്തേ ദ്വിതീയാ)
മധ്യേ വയഃ ആ
ഉപ സ്ഥേയാമ, — സമന്താൽ ഉപതിഷ്ഠേമ,
യുഷ്മാൻ ഹവിഭിഃ പുജയേമ

അർത്ഥം:-ബലവാന്മാരും ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്നവരും സവ്യ
ധനന്മാരുമായ ദേവന്മാരേ, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച
നിങ്ങളുടെ വരവിലൊ, യജ്ഞത്തെ ഭജിച്ച് ഹവിസ്സുകളേ
കുന്ന യജമാനനായി ആ ഗൃഹം തന്നാലും. നിങ്ങളരുളിയ
ആഗൃഹത്തിന്റെ മധ്യത്തിൽ നിങ്ങളെ ഞങ്ങൾ പുണ്യമായുപാ
സിച്ചിരിയ്ക്കാവൂ, ഹവിസ്സുകളാൽ പുജിയ്ക്കാവൂ (പ്രഭാതത്തി
ലൊ പുഷ്പാഹത്തിലൊ മധ്യാഹ്നത്തിലൊ അസ്തമയത്തിലൊ
എന്നിങ്ങനെ സമയഭേദം പറഞ്ഞശേഷം യജ്ഞാഗമനത്തി
ലൊ എന്നും കൂടി വികല്പം സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു) (യുഗ്മകം)

21 യദ്യസൃഉദിതേ
യന്ധ്യനിനആതുചി
വാമധമമനവേവിശ്വവേദസോ
ഇഹാനായപ്രചേതസേ

അന്വയം -
ഹേ വിശ്വ-വേദസേ, — സച്ചധനാ ദേവാ,
യൽ അദ്യ സുരേ
ഉൽ-ഇതേ — ഇദാനീം സുര്യേ ഉദിതേ സതി
യൽ മധ്യനിനേ — യദി ദിവസസ്യമധ്യേ
ആ-തുചി — സുര്യസ്യ നിക്രോചനേ, സായം .

2 വരണോമിത്രോഅര്യമാ

സുദ്രാതിഷാചോഅഗന്യഃ

പത്നീവത്തോവഷ്ടകൃതാഃ

അന്വയം:-

വരണം മിത്രം അര്യമാ	— ഏതേദേവാഃ
സുദ്രാതി-സാചഃ	— സുമച്ഛോഭനോരാതിഃ, ഹവിശ്രദാനം യേഷാം താൻ സചന്തേ, സേവന്തേ,
പത്നീ-വന്തഃ	— ദേവപത്നീസഹിതാസ്തേ
അഗന്യഃ (പ)	
വഷ്ട-കൃതാഃ	— സ്വാഹാകൃതാഃ

അർത്ഥം:-വരണനും മിത്രനും അര്യമാവും നന്നായി ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന്മാരെ കൈക്കൊള്ളുന്നവരാകുന്നു. ദേവപത്നികളോടുകൂടിയ അവരും ഗാർഹപത്യാദികളായ അഗ്നികളും സ്വാഹാശബ്ദത്തോടുകൂടി ഹോമിക്കപ്പെട്ടവരായിരിക്കുന്നു.

3 തേനോഗോപാഅപാപ്യാ

സുഉദക്തഇതമാന്യക്

പുരസ്താൻസവ്യാവിശാ

അന്വയം:-

തേ സവ്യാ വിശാ	— തേ ദേവാഃ സവ്യേണാനപര വശ്നേണ സഹ
അപാപ്യാഃ നഃ ഗോപാഃ	— പ്രതീപ്യാസ്രാതാരോ വേന്തു
തേ ഉദക്	— ഉദീപ്യാസ്രാതാരോ വേന്തു
ഇന്ദ്രമാ	— ഉദർധായാഃ ദക്ഷിണസ്യാശ്ച ദീശസ്രാതാരോ വേന്തു
തേ പുരസ്താൻ	— പ്രാപ്യാദീശശ്ചത്രാതാരോ വേന്തു
(തമാ) ന്യക്	— അധസ്താത്രാതാരോ വേന്തു

അർത്ഥം:-നന്നായി പ്രകാശിക്കുന്ന അഭിതിപത്രനായ
 ദേവൻമാരേ, പുത്രൻമാർ അച്ഛൻമാരാൽ പോഷിപ്പിക്കപ്പെ-
 ടേണ്ടവരെന്നപോലെ, നിങ്ങളാൽ പോഷിപ്പിക്കപ്പെടേണ്ട-
 ണ്ഞരും, യാതൊന്നാലാണോ വസ്തുതയും, ധനവത്ത് തിക-
 ചും നേടുക, ഏവർക്കും ഭോജ്യമായ, നിങ്ങളെപ്പോലെയുള്ള
 ആ ധനത്തെ പ്രാപിക്കാവൂ. അഗ്നിയിൽ ഹവിസ്സു ഹോമി-
 ക്കുന്ന ഏനികൾ അതു തന്നെത്തന്നെയും. അതിനെ ഞാൻ വരി-
 ക്കുന്നു, ഭരിക്കുന്നു.

വർഗ്ഗം:-35-ഗായത്രിപുരളം ഞ്ഞിഹൈഹിസം, വിശ്വേദേവോ
 ദേവതാ.

1 യേത്രിംഗതിത്രയസ്തരോ
 ദേവോസോബഹിരാസന്ദൻ
 വിജ്ഞാപിതാസന്ദൻ

അന്വയം:-

ത്രിംഗതി പരഃ ത്രയഃ	— ത്രയസ്ത്രിംഗൻസംഖ്യാകാഃ
യേ ദേവോസഃ	— ദേവോ ഭവന്തി, തേ സവ്യേ
ബഹിഃ ആ അസന്ദൻ	— അസ്യദ്യേതേ ബഹിഷ്യാസി യേ
(അഥ) വിദൻ	— അസ്മാൻ ഹവിഷാം പ്രഭാതം നിതി ജാനന്ത
(തതഃ) വിജ്ഞാപിതാ അസന്ദൻ	
അഥ	— വിപ്രകാരേണ ധനം പശ്യാ ദികഞ്ച പ്രയച്ഛന്ത ഹി

അർത്ഥം:-പുഷ്പാതിരുന്ന ദേവന്മാരേവരോ അവരെല്ലാം ന-
 മുടെ യൗജ്ഞത്തിൽ ദർശിപ്പിക്കുന്നതല്ലെ. പിന്നെ നമ്മളെ
 ഹവിർദ്യാതാക്കളെന്നറിയട്ടെ ധനവും പശുമൃഗലായവയും
 രണ്ടും തന്നെത്തന്നെയും

അന്വയം -

സപ്താനാം	— സപ്തസംഖ്യാകാനാം മരുതാം ഗണാനാം
സപ്ത ലുഷ്ടയഃ	— സപ്തസംഖ്യാ ആയുധ വിശേഷാസ്സന്തി
(അഥ) സപ്ത ഭൂക്താനി	— സപ്തസംഖ്യാകാനി കണ്ഡലാദി ന്യാഭരണാനി
ഏഷാം	— ഗണാനാം വിഭിന്നാനി സന്തി
സപ്തോ ശ്രീയഃ അധി ധിരേ	— സപ്തസംഖ്യാകാദീപ്തിദ്വിതീ

അർത്ഥം - ഏഴു മരുൽഗണങ്ങൾക്കു് ആയുധവിശേഷങ്ങൾ
പുഷ്പങ്ങളുണ്ടു്. അതുപോലെ കണ്ഡലം മുതലായ ആഭരണ
ങ്ങൾ ഏഴുണ്ണും അവക്കു് വെവ്വേറെയുണ്ടു് ഏഴു പ്രകാശങ്ങളും
അവർ ധരിച്ചിരിക്കുന്നു

വക്ത്രം-36 - ദ്വിപദോവിരാട് ചന്ദ്രഃ

1 ബ്രഹ്മരേകോവിഷ്ണുനരോയുവാ
സ്യഭാഷേഹിരണ്യം

അന്വയം -

ബ്രഹ്മഃ	— ബ്രഹ്മവർണ്ണസ്തോമഃ
വിഷ്ണഃ സുനരഃ	— വിഷ്ണഗഞ്ധനഃ, സുഷുരാശ്രിണാ ന്നേതാ (രാത്രയശ്ചന്ദ്രനേതാഃ ഖല)
യുവാ	— പ്രതിഭിവസമാവിർഭുതത്വാ ത്തന്വനഃ
ഏകഃ ഹിരണ്യം	
സോമഃ അഭാഷേ	— സോമഃ ഹിരണ്യമയമാഭരണ മഭിവൃന്തേതി

അർത്ഥം - തവിട്ടുവർണ്ണമുള്ള സോമൻ ഏകം വ്യാപിക്കുന്ന
വനായി രാത്രികളുടെ നാഥനായി, ദിവസനോടൊന്നിവിട
ന്നുതൊക്കു് നിത്യതന്വനനായി, ഹരകു് സ്വർണ്ണമയമായ
അഭരണം ധരിച്ചിരിക്കുന്നിതു്

അർത്ഥം—ആ ദേവന്മാർ അനന്യരവസ്ഥയ്ക്കത്തോടു മുഴുവൻ ചേർന്ന് പടിഞ്ഞാറുനിന്ന് നമുക്കു രക്ഷിതാക്കളാവട്ടെ. അവർ വടക്കുനിന്ന് രക്ഷിതാക്കളാവട്ടെ. മുകളിൽനിന്നും തെക്കുനിന്നും രക്ഷിതാക്കളാവട്ടെ. കിഴക്കുനിന്നും രക്ഷിതാക്കളാവട്ടെ. ചുവട്ടിൽ നിന്നും രക്ഷിതാക്കളാവട്ടെ.

4 യഥാവശന്നിദേവാസ്തഥേസ

അഭ്യോനകിരാമിനമഃ

അരാവാചനമർത്യഃ

അന്വയം:—

ദേവാഃ യഥാ ആ വശന്നി— യഥാ സമന്താൽ കാമയന്തേ

യഥാ ഇമി അസൽ — തഥൈവ ഭവതി

ഏഷാം തൽ നകിഃ

മിനമഃ — തേഷാംകാമനം ന കശ്ചിദപി ഹിനന്തി

അരാവാ ചന — അഭാതാപി, യദിദേവാഃ കസ്യ ചിദപ്യ ഭാതാരം മനുഷ്യം കാമ യേരൻ, സ അഭാതാപി

മർത്യഃ — മനുഷ്യോ ദേവേഭ്യോ ഹവിഃഷി പ്രയച്ചതി

അർത്ഥം—ദേവന്മാർ ഏതുപ്രകാരത്തിൽ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നുവോ, അപ്രകാരംതന്നെയാണ് മുഴുവൻ ഭവിക്കുന്നത്. അവരുടെ ആ ഇഷ്ടത്തെ തെത്താനും തടയുന്നില്ല. മാനംകൊടുക്കാത്ത ഒരാളെ ദേവന്മാർ ഇഷ്ടപ്പെടുവെങ്കിൽ, ആ കൊടുക്കാത്ത മനുഷ്യനും ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സുകളേകുന്നു.

5 സപ്താനാംസപ്തജ്യേഷ്ഠ

സ്തപ്തദ്വയാന്യേഷാം

സപ്താഭ്യധിശ്രീയോധിരേ

അന്വയം:-

ഏകഃ ഹസ്തേ ആഹിതം — ഇത്രഃ സ്വഹസ്തേനീഹിതം.
 വഭ്രം ബിഭേതി — വഭ്രായുധം ധാരയതി
 തേന പൃത്രാണി ജിഹ്വതേ — തേനായുധേനാവരകാണി
 രക്ഷാംസി ഭൃശംഹന്തി

അർത്ഥം:-ഏകൻ, ഇത്രൻ സ്വന്തം കയ്യിൽവെണ്ണപ്പെട്ട വഭ്രാ
 യുധം ധരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ജലാദികളെ മറയ്ക്കുന്ന രക്ഷസ്സു
 കളെ ഹനിക്കുന്നു.

5 തിശമേകോബിഭേതിഹസ്തായുധം

ശുചിരഗ്രോജലാഷ്ടേഷേജഃ

അന്വയം:-

ശുചിഃ ഉഗ്രഃ — സ്വതേജസാ ഭീപ്യമാനഃ,
 ഉൽഗുണ്ണബലഃ,
 ജലാഷ്ടേഷേജഃ — രോഗാപനയനേന സുഖകരഭൈ
 ഷജ്യവാൻ
 ഏകഃ തിഗ്മം ആയുധം — തദ്ദൃഃ തീക്ഷ്ണധാരം പീനാകം
 ഹസ്തേ ബിഭേതി — ധാരയതി

അർത്ഥം:-സ്വതേജസ്സുകൊണ്ട് പ്രകാശിക്കുന്നവനും ഉജ്ജ്വല
 വനും രോഗമകറ്റാനുള്ള നല്ല മരുന്നോടു കൂടിയവനുമായ ഏ
 കൻ, തദ്ദൃൻ പിനാകമെന്ന വില്പ് (ശുലം) കയ്യിലേയ്ക്കുന്നു.

6 പഥഏകഃപീപായതസ്തരോയഥാ

ഏഷവേദനിധീനാം

അന്വയം:-

ഏകഃ — പൃഷ്ണാമകോദേവഃ
 പഥഃ പീപായ — മാഗ്ധാൻ പ്യായതി. അഗ്നി
 ഹോത്രാദികൾ കർവ്വതഃ
 സ്വഗ്നമാഗ്നേ വിപര്യയഃ യഥാ
 ന വേതി തഥാ പാലയതി

2 യോനിമേകആസസാദഭ്യോതനോ
 നന്തേവേഷുമേധിരഃ

അന്വയം:—

ദേവേഷു അന്തഃ ദ്യോതനഃ— ദേവാനാം മദ്ധ്യേ സ്വതേജസാ
 ദീപ്യമാനഃ

മേധിരഃ ഏകഃ — മേധാവ്യഗ്നിരേകഃ

യോനി. ആ സസാദ — സ്ഥാനഭൂതമാഹവനിയാദികം
 ഹവിസ്വികരണാത്മമാസീദതി

അർത്ഥം.—ദേവന്മാർക്കിടയിൽ സ്വന്തം തേജസ്സുകൊണ്ട് ഭാ
 സ്ഥാനനും മേധാവിയുമായ ഏകൻ, അഗ്നി ആഹവനീയം മുത
 ലായ തന്റെ സ്ഥാനത്തു് ഹവിസ്വികാരത്തിനായിരിക്കുന്നു.

3 വാശിമേകോബിഭന്തിഹസ്തആയസി
 മന്തേവേഷുനിധൂവിഃ

അന്വയം:—

ദേവേഷു അന്തഃ

നി-ധൂവിഃ — ദേവാനാം മദ്ധ്യേ നിശ്ചലേ
 സ്ഥാനേ വർത്തമാനഃ

ഏകഃ — ത്വഷ്ടനാമകോ ദേവഃ

ആയസി. വാശി. ഹസ്തേ

ബിഭന്തി — അയോമനുധാരം കാരം
 ധാരയതി

അർത്ഥം.—ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ഇളകാതെ ഒരേ സ്ഥാനത്തു്
 വർത്തിക്കുന്ന ഏകൻ, ത്വഷ്ടാവെന്ന ദേവൻ, ഇരുമ്പുമുനയുറ്റ
 കാരമെന്ന ആയുധം (കോടാലി) കയ്യിലേന്തുന്ന്.

4 വജ്രമേകോബിഭന്തിഹസ്തആഹിതം
 തേനവ്യത്രാണിജിഹ്വതേ

അന്വയം:-

ദോ	— ദോവശ്ചിന്ത
വി-ഭി: ചരത:	— ഗമനസാധനൈരശ്ചൈ സ്സഞ്ചരേതേ
(കിംച ഇമാവ ശ്ചിന്ത) ഏകയാ	— സുര്യാഖ്യയാതാഭ്യോം സ്വയം വൃതയാ സ്രീയാ
പ്രവാസാ-ഇവ	— യഥാ പ്രവാസിന്തേ ചൈ പുരുഷൗ ഏകയാ സ്രീയാ സഹപ്രവസതസ്തഥാ
സഹ പ്ര വസത:	— പ്രവാസം, സമുത്ര ഗമനങ് കരുത:

അർത്ഥം.-ഇരുവർ, അശ്ചികൾ യാത്രാസാധനങ്ങളായ കുതിരകളോടുകൂടി സഞ്ചരിക്കുന്നു. പിന്നെ ഈ അശ്ചികൾ അവരായ് സ്വയംവരിക്കപ്പെട്ട സുര്യ എന്ന ഒറ്റ സ്രായോടുകൂടി, നാടുവിട്ട് ഈ സ്രീയോടുകൂടി സഞ്ചരിക്കുന്ന രണ്ടു പുരുഷന്മാർപോലെ, ഏവിയെയും യാത്രചെയ്യുന്നു.

9 സദോദാചക്രാതേഉപമാദിവി

സമ്രാജാസപ്പിരാസുതീ

അന്വയം:-

ഉപ-മാ	— പരസ്വരം സ്വകാന്തേയാപമാന ഭൂതൗ
സം-രാജ	— സമ്രാജൗ, സമ്യക് ഭീപ്യമാന്തേ
സപ്പി:-ആസുതീ	— സപ്പി:, ഘൃതമാഭ്യോമാസുയത ഇതി ഘൃത ഹവിഷ്ണൗ
ദോ ദിവി സദ: ചക്രാതേ	— ദോ, മിത്രാവരുണൗ ദൃലോ കേ സ്ഥാനമാകാർഷ്ടാ.

അർത്ഥം.-അന്യാന്യം കാന്തികൊണ് ഉപമിക്കാവുന്ന വരും നന്നായി ശോഭിക്കുന്നവരും നെയ്യാകുന്ന ഹവിസ്സോടുകൂടി

- ഏഷഃ നന്ദരഃ യഥാ — യഥാ ചോരഃ പൃഥിവ്യാന്നി
ഹിതാനി ധനാനി വേന്തി
തഥാ
- നി-ധീനാം വേദ — പൃഥിവ്യാന്നിഹിതാനാം
ധനാനാം സ്ഥാനം വേന്തി

അഥഃ—ഏകൻ, പുഷ്പം വഴികൾ വളർത്തുന്ന, തെളിയിക്കുന്ന, അഗ്നിഹോത്രാദികളുടെയും ചെറുവരുടെ സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കുള്ള മാർഗ്ഗത്തിൽ തെറ്റുപാറാതെ അചരരക്ഷിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ഒരു കള്ളനെപ്പോലെ ഭൂമിയിൽ കഴിച്ചിട്ട നിധികളുടെ സ്ഥാനമറിയുന്ന.

7 ത്രിന്ത്യൈകമുത്സാഹായോവിചക്രമേ

യത്ര ദേവാസോമജന്തി

അന്വയ. -

- ഉത്സാഹായഃ — ഉത്ഭവഃ, ബഹുഭിർഗ്ഗാതവ്യഃ
- ഏകഃ ത്രിണി വിചക്രമേ — വിഷ്ണുത്രിണിപദാനി വിക്രാന്തവാൻ
- യത്ര ദേവാസഃ ജന്തി — അത്രദേവാഃ യജമാന ഭരതൈരഹവിഭിഷന്തി

അഥഃ—വളരെ ജനങ്ങളാൽ പാടിപ്പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്ന ഏകൻ, വിഷ്ണു. മൂന്ന് കാല്പാടുകൾ അകത്തിവെച്ചു (അങ്ങനെ മൂന്നു ലോകങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചു) അതിലൊന്നായ ദ്രോണിലാണ് ദേവന്മാർ യജമാനന്മാരായി നല്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സുകൾ കൊണ്ട് ഹവിഷ്കുന്നത്

8 വിഭിചോചരതാഘ്രകയാസന

പ്രപ്രവാസേവവസതഃ

നിത്യയുവാക്കളുമാണ്. എല്ലാ വിധത്തിലും അറിയപ്പെടുന്ന
തിനാൽ ഭൂമിക്കും മഹാത്മാരാകുന്നു.

2 ഇതിസ്തതാസോഅസമാരിശാദസോ

യേസ്ഥത്രയശ്ചത്രിംശച്ഛ

മനോദ്യേവായജ്ഞിയാസഃ

അന്വയം:-

ഹേ രിശാദസഃ, മനോഃ

യജ്ഞിയാസഃ, ദേവാഃ — ഹിംസതാമസിതാരഃ, മനോജ്ഞ
യജ്ഞാഹ്വദേവാഃ

യേ ശ്രയഃ ച ത്രിംശൽ

ച സ്ഥ

— ശ്രയസ്ത്രിംശൽ സംഖ്യാകാ
വേദം

(തേ യുയം) ഇതി
സ്തതാസഃ അസഥ

— അനേനപ്രകാരേണമനുനാ
സ്തതാ വേദം

അർത്ഥം:-ഹിംസകന്മാരെ അകറ്റുന്നവരും മനുവായ എന്നി
ക്കു് യജ്ഞാഹ്വന്മാരുമായ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളേവർ മുപ്പത്തി
മൂന്നെണ്ണമുറവരാണോ, ആ നിങ്ങൾ ഇപ്രകാരം മനുവിനാൽ
സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവരാകുന്നു.

3 തേനസ്രാധപതേവത

തജ്ഞോഅധിവോചത

മാനഃപഥഃപിത്യാന്മാനവാധി

ദൂരജ്ഞേഷുപരാവതഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ദേവാഃ) തേ നഃ

ത്വാധപ

— തേ യുയമസ്മാൻ ബാധകേഭ്യ
സ്ത്വാധപ.

കൂടിയവരുമായ ഇരുവർ, മീത്രവരുണന്മാർ, ദൃഢലോകത്തിൽ സ്വന്തം സ്ഥാനമുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു.

10 അച്ഛന്തഃപുരോഹിതാമനാപത

തേനസൂര്യമരോചയൻ

വ. 36

അന്വയം:-

പുരോഹിതാമനാപത — അത്രയ്ക്കു മുമ്പു സാമാമനാപത

അച്ഛന്തഃ — പുരുഷനെന്നു പ്രായം

തേന സൂര്യം അരോചയൻ — ഉദയനസാക്ഷാ സൂര്യമഭിവൃദ്ധൻ

അർത്ഥം:-ചിലർ, അത്രീകൾ എന്ന പ്രയോഗം മഹത്തായ സാമം ചെയ്തി. അതുതന്നെ ചെയ്തിരിക്കാൻ പൂജിക്കുന്നവരായി. അതിനാൽ സൂര്യനെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു.

വഗ്ഗം-37. ഗായത്രിപുരൂഷിഗ്വ്യഹത്യനുഷ്ടുഭ്യേച്ഛന്താസി

1 നഹിവോഅസ്മ്യഭേകോ

ഭേപോസോനകമാരകഃ

വിശ്വേസതോമഹാനാഇതി

അന്വയം:-

ഹേ ഭേവാസഃ, വഃ — ഭേവാഃ, യുഷ്ടാകം മദ്ധ്യേ

അഭേകഃ നഹി അസ്മി — ശിശുനാസ്മി

കമാരകഃ ന — കമാരോപി നാസ്മി, സവ്യേ
യുതം സവയസോ
നിത്യതരുണാഃ

വിശ്വേ സതഃ-മഹാനഃ

ഇതി — സർവ്വസാക്ഷിഭൂതാനാൽ, പൃഥി
വ്യാപകമഹാനെന്നു സതോ
മഹാനു ഉപുഷ്ത

അർത്ഥം:-അല്പമായ ഭേവന്മാരെ, നിങ്ങളുടെയിൽ ശിശുവില്ല, കൊച്ചുകുമാരനില്ല. നിങ്ങളെല്ലാം തുല്യവയസ്സുന്മാരും

അന്വയം:-

ഉത ഹേ ദേവാസഃ	— അപിച ദേവാഃ,
ഹേ വൈശ്വാനരാഃ,	
വിശ്വേ യേ	— സർവ്വേ യേ യുയം.
ഇഹ സ്ഥന	— അസ്തിൻ യജ്ഞേ വേദം
(തതഃ) ഗവേ അശ്വായ	
സ-പ്രഥഃ ശമ്	— സർവ്വത്ര പ്രസിദ്ധം സുഖം.
അസുഭ്യം (ച) യച്ഛത	— പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം:-പിന്നെ, അല്പയോ ദേവന്മാരേ, അഗ്നികളേ, യാവരായ ദേവന്മാരെല്ലാമുണ്ടല്ലോ, ആ നിങ്ങൾ ഈ യജ്ഞത്തിലുണ്ടായാലും. സർവ്വത്ര പ്രസിദ്ധമായ സുഖം ഞങ്ങളുടെ പശുവിന്നും കതിരയ്ക്കും ഞങ്ങൾക്കും തന്നെത്തിയാലും.

വക്തം:-38-39-40—ഗായത്ര്യനുഷ്ടുപ് പാദനിപുൽപഞ്ചനയശ്ചമന്ദാസി, യജ്ഞഃ യജമാനശ്ച ദംപതീദംപത്യം ശിഷശ്ചദേവതാ.

1 യോയജാതിയജാതഇൽ

സുനവച്ചപചാതിച

ബ്രഹ്മേദിദ്രസ്യചാകനൽ

അന്വയം:-

യഃ യജാതി	— യാഗം കരോതി, ഹവിർഭി ഭേവാൻ പുജയതി
(സദേവേഭ്യോ ലബ്ധനാ ദികസ്സൻ) യജാതേ ഇൽ	— പുനരഭീഷ്ടപ്രാപ്തയേ ദേവേഭ്യോ ഹവിഃവി പ്രയച്ഛന്ത്യേവ
(തമാസഃഏവയജമാനഃ) സുനവൻ ച	— സോമാഭീഷവഞ്ചകരോതി
(സ ഏവ) പചാതി ച	— പുരോധാഗാദികം പചതി ച
(സ യജമാനഃ) ഇദ്രസ്യ ബ്രഹ്മാ ഇൽ ചാകനൽ	— ഇദ്രസഃബന്ധിനി സ്തോത്രം ണ്യേവ പുനഃപുനഃ കാമയതേ

തേ അവത ഉ	— തേ യുയം ധനാദിപ്രദാനൈ രസ്മാൻ രക്ഷത ച
തേ നഃ അധി വോചത	— 'കർമ്മകാരിണഃ ധനവന്തഃ ഭവന്തു' ഇതിതേ യുയം ബ്രൂത
മാനവാൽ പിത്രാൻ	— പിതാമഹര്യം മാർഗ്ഗം ചക്രേ തസ്മാൻ
പഥഃ നഃ മാ നൈവ	— മാർഗ്ഗാദസ്മാൻ മാ നയത, അവ നയനം മാ കന്ത, സർവ്വാ ബ്രഹ്മചര്യാഗ്നിഹോത്രാദിനി യേന മാഗ്നേണ ഭവന്തി തഥേവാ സ്മാൻ നയത
(കി.തു) പരാ-വതഃ ദൂരം അധി	— യ ഏതദ്വ്യതിരികോ വിപ്ര കൃഷ്ണമാഗ്നോസ്വി, തസ്മാദധി കർമ്മപനയത

അർത്ഥം.—അല്പയോ ദേവന്മാരേ, ആ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ, ദ്രോഹകാരികളിൽ നിന്ന് രക്ഷിച്ചാലും. ആ നിങ്ങൾ ധനാദിപ്രദാനംകൊണ്ടു ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. “കർമ്മകാരികളും ധനവാന്മാരുംമാകട്ടേ” എന്നു ആ നിങ്ങൾ (അനഗ്രഹിച്ചു) പറഞ്ഞാലും. പിതാവായ മന (അതായതു വിവസ്വാൻ) ഏതു മാഗ്നത്തിലൂടെ നടന്നുപോ, ആ മാഗ്നത്തിൽ നിന്ന് ഞങ്ങളെ വഴിതെറ്റിക്കരുതു്. എപ്പോഴും ബ്രഹ്മചര്യാഗ്നിഹോത്രാദികൾ ഏതു മാഗ്നത്തിലൂടെയുണ്ടാവുമോ ആ വഴികേ നയിച്ചാലും. അതിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തമായ, അകന്ന മാഗ്നത്തിൽ നിന്നുകുറിയ്ക്കാലും. (“രേഖാമാത്രമതിക്ഷണ്ണാൽ” എന്ന കാളിദാസന്റെ രഘുവംശശ്ലോകം സ്മരണയ്ക്കും.)

4 യേവേവാസതുഹസ്വമന

വിശ്വേവൈശ്വാനരാമത

അസുഭ്യംശമേസപ്രഥോ

ഗവേശ്വായയച്വത

ഹവിഷ്വദാനരൂപേണ

മഘേന) അസൽ — ഭവതി

(തതസ്തേന രഥേന.)

അമിത്രിയാ — ശത്രുഭിഃ കൃതാൻ

വിശ്വാ വന്വൻ — സപ്താൻ ബാധാൻ, ഹിംസൻ

സഃ ശൂശ്രുവൻ — പുത്രാഭിഭീഷ്ണൈശ്ച
വദ്ധന്തേ

അർത്ഥം:—ദേവന്മാരെ പൂജിക്കുന്ന യജമാനന്മാർ ഇത്രാദികളോട് വന്മാരാൽ അയയ്ക്കപ്പെട്ടതും പ്രകാശമുററതുമായ തേർ, ഹവിഷ്വദാനരൂപമായ യജ്ഞംകൊണ്ടുണ്ടാവുന്ന, ലഭിക്കുന്ന. ആ തേർകൊണ്ടു് ശത്രുക്കളാൽ ഏല്പിക്കപ്പെട്ട ബാധകളെ അമർത്തി അവൻ പുത്രാദികളാലും ധനങ്ങളാലും വദ്ധിക്കുന്നു.

4 അസ്യപ്രജാവതീഗൃഹേ

സ്ത്വന്തിഭിവേദിവേ

ഇളാധേനമതിദഹേ

അന്വയം:—

പ്രജാവതി — പുത്രാഭിയുക്താ, പുത്രാഭി ഭാത്രി

അസ്ത്വന്തി, ധേന—മതി — അഗമനശീലാ, ഗോമതി

ഇളാ — ഗവാന്മേവതാ, ഗോമേവതാ
(ഭേദൈഃ പ്രേരിതാസതി)

അസ്യ ഗൃഹേ

ഭിവേദിവേ — അസ്യ യജമാനസ്യ ഗൃഹേ

ദഹേ — ദിവസം പ്രതി

— ദേവൈശ്ചൈവ

അർത്ഥം:—പുത്രാദികളോടുകൂടിയവരും (പുത്രാദികളെ കൊടുക്കുന്നവരും) എങ്ങും പോകാത്തവരും കറവപ്പയ്യിനോട് ചേർന്നുവരുന്ന ഇളാ എന്ന പശുവേല, ദേവന്മാരാൽ പ്രേരിതയായി, ആ യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ദിവസന്തോറും ദേവന്മാരാൽ പാൽ മുറഞ്ഞിക്കൊടുത്തു.

അഥം-ഏവൻ യജിക്കുന്നുവോ, ഹവിസ്സുകളാൽ ദേവന്മാരെ പുജിക്കുന്നുവോ, അവൻ ദേവന്മാരിൽ നിന്ന് ലഭിച്ച ധനമൊത്തവനായി വീണ്ടും അഭീഷ്ടപ്രാപ്തിക്കായി ദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സുകളേകുന്നു അതുപോലെ ആ യജമാനൻ സോമം സംസ്തരിക്കുന്നു. പുരോഡാശാദികൾ വേവിക്കുന്നു. ആ യജമാനൻ ഇന്ദ്രസംബന്ധികളായ സ്തോത്രങ്ങളെത്തന്നെ വീണ്ടും വീണ്ടുമിഷ്ടപ്പെടുന്നു.

2 പുരോ¹ഽദാശം¹ യോ¹അ¹സൈ¹
 സോമം¹ രര¹താ¹ശിരം¹
 പാദി¹ത്തം¹ ശക്രോ¹അം¹ഹസഃ

അന്വയം:-

യഃ അസൈ പുരോ¹ഽദാശം — യോയജമാനഃ ഇന്ദ്രായ
 പുരോഡാശം തഥാ
 ആശിരം സോമം രരതേ — തൃതീയസവനേ ഗോക്ഷിരേണ
 മിശ്രിതം സോമം പ്രയച്ഛതി
 ശക്രഃ തം — സമത്വ ഇന്ദ്രസ്തം യഷ്യാരം
 അംഹസഃ പാൽ ഇൽ — പാപാദപാദേവ, രക്ഷത്യേവ

അഥം-ഏതു യജമാനൻ ഈ ഇന്ദ്രനായി പുരോഡാശവും മൂന്നാം സവനത്തിൽ പശുവിൻപാൽ ചേർത്ത സോമവും കൊടുക്കുന്നുവോ, ശക്തനായ ഇന്ദ്രൻ ആ യഷ്യാവിനെ പാപത്തിൽ നിന്ന് പാലിക്കുക തന്നെ ചെയ്യുന്നു.

3 തസ്യ¹ദ്യു¹മാ¹അ¹സദ്ര¹ഥോ¹
 ദേവ¹ജ്ഞ¹സ്തസ്യ¹ശക്ര¹വൻ¹
 വിശ്വാ¹വന്വ¹ന്ന¹മി¹ശ്രി¹താം

അന്വയം:-

തസ്യ — ദേവാൻ പുജയന്തോ യജമാനസ്യ
 ദേവ-ജ്ഞഃ ദ്യ-മാൻ രഥഃ — ഇന്ദ്രാദിഭിഃ പ്രേരിതഃ,
 ദീപ്തിമാൻ സ്യന്നഃ

ബഹി: ആശാതേ — യജ്ഞമനാശാതേ
 താ വാജേഷു — തൗ ദേവൈദ്വത്തേഷപന്നേഷു
 ന വായത: — നഗച്ഛത: , സർവ്വഭാനസഹി
 തൗ തിഷ്ഠേതാം.

അർത്ഥം.-ആ ദേവതീകൾ അന്നാദികളെ നിത്യമായി പ്രാപിക്കുന്നു. അവർ വേണ്ടപോലെ കൂടിപ്പേർന്നു യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ആ ജായാപതീകൾ ദേവന്മാരാൽ നല്ലപ്പെട്ട അന്നങ്ങളിലല്ലാ ചെന്നെത്തുന്നത്. സ്വയം അന്നമൊത്തവരായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

7 നദേവാനാമപീഹ്നത

സ്സമതി.നജുഗുക്ഷത:

ശ്രവോബൃഹദിവാസത:

അന്വയം.-

(ഏതൗ ദേവതി) ദേവാനാം

ന അപീഹ്നത: — അപലാപം ന കർത്ത: (പ്രഭാസ്യാമിതി പ്രതിജ്ഞായ പുനരഭാനമപലാപ:)

(ഹേ ദേവാ:) സമതി. — യുഷ്മദീയം ശോഭനാം ബുദ്ധി.

ന ജുഗുക്ഷത: — ജുഗുക്ഷത:, നസംവരിതം, ആച്ഛാദയതുമിച്ഛത:

(കിംച) ബൃഹൽ ശ്രവ: — ദേവേഭ്യോദീയമനന്താൽ മഹദന്നം.

വിവാസത: — പരിചരത:, ദേവൈദൃത്തമന്നം. ഘൃതാദിഭിമ്മിശ്രിതൃത്യപുന: പുനര്യജേതേ

അർത്ഥം.-ഈ ദേവതീകൾ ദേവന്മാർക്ക് അപലാപം ചെയ്യാത്തവരായി (കൊടുക്കാമെന്ന് നേന്നു കൊടുക്കാതിരിക്കുകയാണപലാപം) അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹബുദ്ധിക്ക് മുൻപിൽ ഒന്നും മറച്ചുവെക്കുന്നില്ല. ദേവന്മാർക്ക്

5 യാദംപതിസമനസാ

സുന്ദരതയുദ്ധവതഃ

ദേവോസോനിത്യയാഗിരാ

വ. 38

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാസഃ,

സമനസാ

— ദേവാഃ, സമനസൗ, കമ്മണി
സമാനമനസ്സൗ

യാദംപതി സുന്ദരതഃ

— യൌ യജ്ഞകാരിണൗജായാ
പതിസോമാഭിഷവഃ കമ്മതഃ

(യൌചാഭിഷതം

സോമം) ആ യാവതഃ ച — ശോപവിത്രേണ ശോധയന്തവേ

(തഥാ) നിത്യയാ

ആ-ഗിരാ

— തൃതീയ സവനേഗോക്ഷീരേണ
സംയുതം സോമംയൌ
പ്രയച്ചതഃ

അർത്ഥം:- അല്പമോ ദേവന്മാരോ, കമ്മണിയിൽ സമാനശ്രദ്ധ
യുറവരായി തുല്യമനസ്സായ ബേനികളേവർ സോമം സംസ്കരി-
ക്കുന്നുവോ, ഏവർ സംസ്കരിച്ച സോമം ശോപവിത്രത്താൽ
ശുദ്ധീകരിക്കുന്നുവോ അതുപോലെ മൂന്നാം സവനത്തിൽ പശു-
വിൽ പാൽചേർന്ന സോമം നിങ്ങൾക്കു് തന്നുവോ,

6 പ്രതിപ്രാഗവ്യംതുത

സ്തമ്യവോബഹിരാഗാതേ

നതാവാദേഷ്യവായതഃ

അന്വയം:-

(യൌ ദംപതീ)

പ്രാഗവ്യം പ്രതി തുതഃ — അന്നാദിൻ പ്രതിഗച്ഛതഃ

സമ്യവോ

— സമ്യവേണോ, സമീപീണോ
സങ്ഗീതോ

അന്വയം:-

ചിതിഹോത്രാ	— ഹോത്രാ വാക്, സ്തുതിഃ പ്രിയ സ്തുതിഃ അസുഭാഷയം സ്തുതി. കരുതമിതി പൃഥക് പൃഥക് ദേവൈഃ കാമ്യമാനസ്തുതി
കം ദശസ്യന്താ	— സുഖപ്രദം ഹവിരൂപമന്നം. ദേവേഭ്യഃ പ്രയച്ഛന്തേ
കൃതൽ-വസു	— യാചമാനകൃതധനേ ദംപതി
അമൃതായ	— അമരണായ, സന്താനവൃദ്ധയേ
രോമശം ഉയഃ	— രോമവന്തം വൃഷണം യോനിഞ്ച
സം ഹന്തഃ	— സംയോജയതഃ
(തതഃ സപുത്രാഭിക്തേ	
തേ) ദേവേഷു ദവഃ	
കൃണതഃ	— പരിപര്യം കരുതഃ

അർത്ഥം:- "ഞങ്ങളെക്കുറിച്ച് സ്തുതിചൊല്ലു" എന്നു ദേവന്മാരോരോരുത്തരായി കാമിക്കപ്പെടുന്ന പ്രിയസ്തുതികളോടു കൂടിയവരും, സുഖപ്രദമായ ഹവിരന്നം ദേവന്മാർക്കേകുന്നവരും, അർത്ഥികൾ കൊടുക്കപ്പെട്ട ധനങ്ങളോടുകൂടിയവരുമായ ദംപതികൾ അമൃതത്തിനായി അവിനാശധാരയായി സന്തതീവൃദ്ധിയായി രോമമറ്റ വൃഷണത്തെയും യോനിയെയും യോജിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, പുത്രാഭികളോടുകൂടിയ അവർ ദേവന്മാരെ പരിപരിക്കുന്നു. (സന്തന്യത്വം മാത്രമാണ് അവരുടെ ദംപത്യം പ്രവർത്തിച്ചത്, സുഖഭോഗത്തിനല്ല.)

10 ആശർമ്മപദ്യന്താനാം

വൃണീമഹേന്ദ്രീനാം

ആവിഷ്ണോസ്സുപാളവഃ

വ. 39

അന്വയം:-

(യഷ്യാരോവയം)
പദ്യന്താനാം ഗർഭം

— ഫലപുഷ്പസാഹിത
ലതാഭീത്യകാന്താനാം യൽ സുഖം

കൊടുക്കാനുള്ളതാകയാൽ മഹത്വമുററ അന്നം. (അല്ലെങ്കിൽ ദേവാനഗ്രഹംകൊണ്ട് ലഭിച്ച അന്നം.) നൈ മുതലായവ ചേർന്നു വീണ്ടുംവീണ്ടും നിങ്ങൾക്കു തന്നെ പരിചരിക്കുന്ന, യജിക്കുന്നു.

8 പുത്രിണാതാകമാരിണാ

വിശ്വമായുവ്യഗ്നതഃ

ഉഭാഹിരണ്യപേഷസാ

അന്വയം:-

പുത്രിണാ	— പുത്രിണൌ, പുത്രവന്തൌ
കമാരിണാ	— ഷോഡശവത്പുത്രവന്തൌ
ഹിരണ്യ-പേഷസാ	— ഹിരണ്യമയൈരാഭരണൈരലംകൃതരൂപൌ
ഉഭാ താ	— ഉഭൌ തൌ ദംപതി
വിശ്വം ആയുഃ വി	
അഗ്നതഃ	— സർവ്വം, പൂർണ്ണമായുഷ്യം
	വ്യാപ്തതഃ

(യജ്ഞേണ തയോഃ പുത്രാദികം ധനമായുഷ്വ സംഭവന്തി)

അർത്ഥം:-ബലപുത്രന്മാരോടും യുവത്വത്തിലേത്തിയ കുമാരന്മാരോടുംകൂടി സ്വർണ്ണാഭരണദ്രവീതരായി ആ ദംപതികൾ രണ്ടുപേർ പൂർണ്ണമായ ആയുസ്സ് പ്രാപിക്കുന്നു. (യജ്ഞംകൊണ്ടാണവർ പുത്രനും ധനവുമായുസ്സുണ്ടാവുന്നത്.)

9 വീതിഹോത്രാകൃതദസു

ദശസുന്താമൃതായകം

സമുധാരോമശംഹതോ

ദേവേഷ്വകൃതോമൃതഃ

നമ്മളെ പ്രാപിക്കട്ടെ. മാഗ്ഗരക്ഷകനായ പുഷാവി^൧ വരമ്പോര
വിസ്തീർണ്ണമായ മാഗ്ഗം നമുക്കു വിനാശരഹിതമാവട്ടെ.

12 അരമതിരനവ്വണോ
വിശ്വോദേവസ്യമനസാ
ആഭിത്യാനാമനേഹഇൽ

അനവയം:-

അനവ്വണ്ണ: ദേവസ്യ	— ശത്രുഭീരഗന്തവ്യസ്യ പുഷ്പ:
വിശ്വ:	— സവ്വ്ജ്ഞോതുജന:
മനസാ അരമതി:	— ശ്രദ്ധയാ, ഭക്ത്യാഅലംമതി:
	പരയാപ്തസ്തുതിർവതി
(തഥാഹി) ആഭിത്യാനാം—	അഭിതേ: പുത്രാണാം മദ്ധ്യേ
അനേഹ: ഇൽ	— അപാപമേവഹി സ്തോത്രജനസ്സം
	സ്തോതി

അർത്ഥം:-ശത്രുക്കളെതിരിടാത്ത പുഷാവിനു^൧ സ്തോതാക്ക
ളെല്ലാം ശ്രദ്ധാഭക്തികളോടുകൂടി മതിയാവോളം സ്തുതിപൊ
ലുന്നവരാകുന്നു പിന്നെ, അഭിതിപുത്രന്മാരിൽ വെച്ച് അവി
ടുത്തെ അപാപനായിത്തന്നെ സ്തോത്രജനം സ്തുതിക്കുന്നു.

13 യഥാനോമിത്രോഅര്യമാ
വർണ്ണസ്തുതിഗോപാഃ
സുഗാഘ്രതസ്യപന്മാ:

അനവയം:-

മിത്രം, അര്യമാ, വരണ്ണ:	— ഏതേദേവോ:
ന: ഗോപാ: യഥാ സന്തി—	അസ്മാകം രക്ഷിതാരോ യഥാ
	വേന്തി തഥാ
(തേ) ഘ്രതസ്യ പന്മാ:	— യജ്ഞസ്യ പന്മാന:
സുഗാഃ	— സുഗമനാ വേന്തു

- നദീനാം — ഉയേകൃലവാസിഭിര്യു
നിഭിജ്ജപാദ്യനുഷ്ഠാനേ
കൃതേ യാജി സുഖം ഭവതി തൽ
സുഖമേകത്രസ്ഥിത്വാ
- ആ വൃണീമഹേ — സംജാമഹേ
- സപാ-ഭുവഃ വിഷ്വാഃ ആ — ദേവസഹിതസ്യ തസ്യോപി
ശത്രുഹനന ലക്ഷണം സുഖമാ
വൃണീമഹേ

അർത്ഥം:-പുറം കാരുമുററ വള്ളികളോടുകൂടിയ മാമലകളി-
ടെ സുഖമെന്നോ അതും, നദികൾക്കിരുകൾകളിലുമിരുന്ന്
മനികളുറപ്പിജ്ജുന്ന ജപന്തിന്ന് യാതൊരു സുഖമുണ്ടോ അതും
യഷ്ടാകളായ ബാഹു വരിക്കുന്നു, ഭജിക്കുന്നു. ദേവന്മാരോടു
കൂടിയ വിഷ്ണുവിന്റെ ശത്രുവിനാശനകരമായ സുഖത്തെയും
ഭജിക്കുന്നു -(അതായത് സൌന്ദര്യമുററ പരിസരം, യമനിയ
മാദികൾ കൊണ്ടുള്ള നേഷ്ടാനി, ദൈവാനുഗ്രഹം കൊണ്ടുള്ള
ശത്രുരാഹിത്യം ഇത് ഭൂതം പ്രാപിക്കുന്നു.)

11 ഐതുപുഷാദയിഗ്

സ്വസ്തിസ്സയാതഃ

ഉരധാസ്വന്യേ

അന്വയം:-

- രധിഃ ഗോ — ധനാനാം ഭാതാദേവഃ,
സവ്യ-യാതഃ പുഷാ
സ്വസ്തി ആ ഐതു — സവ്യേഷാം ധനാദിഭിഃ
പോഷയിതൃതഃ
ക്ഷേമേണാസ്മാൻ പ്രത്യുഗച്ഛതു
- (മാഗ്ഗരക്ഷകേ പുഷന്യാ
ഗതേ സതി) ഉതഃ അധാ
സ്വസ്വയേ — വിസ്വിഷ്ണോ മാഗ്ഗോസ്മാക
മചിനാശായ ഭവതു

അർത്ഥം:-ധനദാതാവായ ഗോതം, ഐവരെയും ധനാദിക-
ളാൽ ഐതും പോഷിപ്പിക്കുന്ന പുഷാവും ക്ഷേമമേന്തോടുകൂടി

15 മക്ഷുദേവവതോരഥ
ശുഭരോവാപുൽസുകാസുചിത്
ദേവാനാംയഇന്ദനോ
യജമാനഇയക്ഷ
ത്വഭീദയജാനോഭവൽ

അന്വയം:-

ദേവ-വതഃ രഥഃ	— യഷ്ടവൃതയാ യസ്യ ദേവാസ്സന്തി തസ്യദേവൈ ഭൂത്തോരഥഃ
മക്ഷു	— ശീഘ്രം ദൃഗ്ഗമം മാഗ്ഗം
വാ ശുഭഃ	— (വാശബ്ദ ഇവാത്മഃ) യഥാ ശുഭഃ യോദ്ധാ
കാസു ചിത് പുൽ-സു	— പുതനാസു പ്രാപ്നോതി
യഃ ദേവാനാം ഇൽ മനഃ ഇയക്ഷതി	— ദേവേഷ്വവസ്തുതിഭിഃ പുജയിതുമിച്ചതി
(സഃ) യജമാനഃ ഇൽ	
അയജാനഃ	— യാഗമകവ്തോജനാൻ
അഭി ഭവൽ	— സ്വസാമത്മ്യത്താൻ കീഴടക്കുന്ന.

അർത്ഥം:-തനിക്കു പുഷ്പരായ ദേവന്മാരോടുകൂടിയവനും, ദേവന്മാരാൽ നല്ലപ്പെട്ട തേർ ദൃഗ്ഗമമായ മാഗ്ഗത്തെ വേഗത്തിൽ, ശൌര്യമുററ യോദ്ധാവു് ഒരു പടക്കളത്തിലെന്നപോലെ, ചെന്നെത്തുന്നു. ഏവൻ, ദേവന്മാരിൽ മനസ്സ് സ്തുതികളാലി ണക്കാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനൻ തന്നെ അയജാക്ക ളെ, കമ്മവീരോധികളെ, സ്വസാമത്മ്യത്താൻ കീഴടക്കുന്നു.

അർത്ഥം.—മിത്രനമര്യമാവു വരുണനും നമുക്കു രക്ഷിതാക്കളാകുന്നവണ്ണം യജ്ഞത്തിന്റെ മാർഗ്ഗങ്ങൾ സുഗമങ്ങളാവാട്ടെ. (അവരാൽ യജ്ഞമാർഗ്ഗത്തിലൂടെ നമ്മൾ നയിക്കപ്പെടട്ടെ).

14 അഗ്നിം വാപുഷ്യം ഗിരാ

ദേവമീദേവസുതാം

സപര്യന്തഃ പുരുപ്രിയം

മിത്രം നക്ഷേത്രസാധസം

അന്വയം:—

(ഹേ ദേവാ:) വാ: പുഷ്യം

ദേവം അഗ്നിം

— യുഷാകം മുഖ്യം ദീപ്യമാനം തം

വസുതാം ഗിരാ ഇന്ദ്രേ

— ധനാനാം പ്രാപ്തയേ

സ്തുതിവാചാ സ്തുമി

(കിംവ) സപര്യന്തഃ

— യുഷാൻ പരിചരന്തോ മനഷ്യാഃ

പുരുപ്രിയം

ക്ഷേത്ര-സാധസം

— സ്വഹവിധപ്രിയം ക്ഷേത്രസ്യ

യജ്ഞസ്യ സാധകചഗ്നിഃ

മിത്രം ന

— യഥാ മിത്രം, സുഹൃദ്, അന്യസ്യ

ക്ഷേത്രം, കേദാരാദികം

സാധയതി തദൻ

വസുപ്രാപ്തയേ സ്തുവന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾക്കു മുഖ്യനും പ്രകാശമാനനുമായ അഗ്നിയെ ധനപ്രാപ്തിക്കായി സ്തുതിവചനത്താൽ വന്ദിക്കുന്നു. നിങ്ങളെ പരിചരിക്കുന്ന മനഷ്യർ, യജമാനന്മാർ, പലമട്ടിൽ പ്രിയനും യജ്ഞം സാധിപ്പിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ, ഒരു സുഹൃത്തു് അന്യനു് വയൽ മുതലായവ നേടിക്കൊടുക്കുന്ന പോലെ, ധനം നേടിത്തരാനായി സ്തുതിക്കുന്നു.

17 നകിഷ്ടഃ¹കർമ്മണാനഗ²
 നപ്രയോഷണയോഷതി³
 ദേവാനാംയഇന്ദനോ⁴
 യജമാന⁵ഇയക്ഷ⁶
 തൃഭീര്യേജനോ⁷ഭവൽ

അന്വയം:—

യ: യജമാന: ദേവാനാം മന:

ഇൽ ഇയക്ഷതി — യഷ്ടമിച്ചതി

തം കർമ്മണാ നകി:

നഗൽ — നകശ്ചിദപി സ്വകീയേന
 കർമ്മണാ വ്യാപ്നോതി

(കിംച സയഷ്ടാ) ന പ്ര
 യോഷൽ

— സ്വസ്താൽ സ്ഥാനാൽ പൃഥക്
 കൃതോന ഭവതി,

(കിംച) ന യോഷതി — പുത്രധനാദിഭിൻ വിരുക്കേനാ
 ഭവതി

(സ:) ഇൽ അയജന:

അഭി ഭവൽ — യാഗമകവ്തോഭിഭവതി

അർത്ഥം—ഏതു യജമാനൻ ദേവന്മാരുടെ മനസ്സിനെ, യജി
 ച്ചിണക്കാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവനെ ആരും സ്വന്തം കർമ്മം
 കൊണ്ട് വ്യാപിക്കുന്നില്ല, അടുത്തെത്തുന്നില്ല. പിന്നെ ആ
 യാഗകത്താവ് സ്വസ്ഥാനത്തിൽ നിന്ന് വേർപെടുത്തപ്പെട
 ന്നില്ല. പുത്രൻ ധനം മുതലായവയിൽ നിന്ന് വേർപെട
 ന്നില്ല. അവൻതന്നെ അയജാക്കളെ (കർമ്മവിരോധികളെ)
 കീഴടക്കുന്നു.

16 നയജമാനരിഷ്യസി
 നസ്യന്മാനനഭേവയോ
 ദേവാനാം യഇന്മനോ
 യജമാനഇയക്ഷ
 തൃഭീഭയേജാനോഭവൽ

അന്വയം:—

യജമാനഃ യഃ	— യോദ്ധോൻ
ദേവാനാം മനഃ ഇൽ	
ഇയക്ഷതി	— പുജയിതുമിച്ഛതി
(സഃ ത്വം) ന രിഷ്യസി	— വിനഷ്ടോന ഭവേസി, പുത്ര പൌത്രാദിഭിർവ്യർജ്വസേ
ഹേ ദേവ—യോ,	
സ്യന്മാന, ന	— ദേവാൻ കാരയമാന, സോമ മഭിഷ്യന്നാമ, ത്വം ന രിഷ്യസി
(സഃ ത്വം) ന	— നരിഷ്യസി
ഹേ യജമാന, (സ ഭവോൻ) ഇൽ അയജനഃ	
അഭി ഭവൽ	— യാഗമകവ്യതോ ജനാനഭി ഭവതി,

അർത്ഥം.—യജമാനനായ യാഗന്താരാജ് ദേവന്മാരുടെ മനസ്സിനെ യജിച്ചിരിക്കുന്നതിന്നായിരിക്കുന്നവോ, ആ അഞ്ച് നശിക്കുകയില്ല. പുത്രപൌത്രാദികളോടുള്ള വർദ്ധിക്കുന്നു. അല്ല യോ ദേവകാര, സോമസംസ്തോതാവേ, അഞ്ച് നശിക്കുകയില്ല. അല്ലയോ യജമാന, അപ്രകാരമെല്ലാമുള്ള അഞ്ച് ന്നെ നശിക്കുകയില്ല അയജാക്കമറ്റ, (കമ്മവിരോധികളെ) കീഴടക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-6 അദ്ധ്യായം-3

1 മുതൽ 10 കൂടി വശങ്ങളിൽ ഇന്ദ്രൻ ദേവത. 11-12-13 ആയിരം വസുരോചിസ്സുകളെന്ന ആംഗിരസന്മാരുമിന്ദ്രനും ദേവത. 14 മുതൽ 17 കൂടി അശ്വതികൾ 18-ഉം, 19-ഉം, ഇന്ദ്രൻ. 20-21-ഇന്ദ്രാഗ്നികൾ. 22-23 അഗ്നി 24-25 വീണ്ടും ഇന്ദ്രാഗ്നികൾ 26-27 വരണൻ. 28 വരണനും അശ്വതികളും. 3-ാം ലക്കം ശ്രദ്ധേയമാണ് 29 മുതൽ 41 കൂടി അഗ്നി. അതിൽ 17-ാം ലക്കം ചൊവ്വക്കു (അംഗാരകന്) മന്ത്രമായുപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. 23-ാം ലക്കിന് ഒരു വിശേഷമുണ്ട്. അഗ്നിയോടു ലക്ഷി താനഗ്നിയും അഗ്നി താനമാ യെങ്കിൽ ധാരാളമഭീഷ്ടങ്ങൾ നല്കുമായിരുന്നു എന്ന് സമത്വത്തോടുകൂടി പറയുന്നു. 42 മുതൽ 49 കൂടി ഇന്ദ്രൻ. 35-ാം മന്ത്രം സർവാപരാധ (പാപ) ക്ഷമ നമസ്കാരമാണ്. ഏതുപാ സനക്ഷമന്ത്യത്തിൽ ഈ അപരാധക്ഷമസ്തുതി ലഭ്യമാകുക ചൊല്ലുന്നു. ഇത്രനോടു പറയുന്നതാണെങ്കിലും എല്ലാ ദേവി ദേവന്മാരോടും ഇതു പ്രയോജ്യമാണ്. 36-ാം മന്ത്രം നിഷ്ഠാമ കേതിയെ ഉദാഹരിക്കുന്നു.

അ. 6 അ. 3 വ -1 മുതൽ 6 കൂടി-കാണോ മേഘധ്യാ തിമിഃ ലക്ഷിഃ ഗായത്രിച്ഛന്ദഃ ഇന്ദ്രോദേവതാ.

1 പ്രകൃതാന്ത്യജീവിഃ

കണ്വാഇന്ദ്രസ്യഗാഥയാ

മദേസോമസ്യവോചത

അന്വയം:-

ഹേ കണ്വാഃ,

ലക്ഷിഃ

സോമസ്യ കൃതാനി

ഇന്ദ്രസ്യ ഗാഥയാ

മദേ പ്ര വോചത

— കാണാഃ, ലക്ഷിഃവതഃ

— കർമ്മണി

— ഇന്ദ്രസ്യ സ്തുത്യംസഹ

— അസ്യമദേ സതിപ്രബ്രൂത

18 അസത്രസുവിര്യ

മുതത്യദാഗ്ധ്യം

ദേവാനാം യജ്ഞനോ

യജമാനയക്ഷ

ത്യഭിദയജനോഭവൻ

വ. 40

അന്വയം:-

യ: യജമാന: ദേവാനാം.

മന: ഇൽ ഇയക്ഷതി — യഷ്ടമിച്ചതി

അത്ര സുവിര്യം അസൽ — ശോഭനവിര്യരേപേതം പത്രാ
ഭികം വേത്യേവ

ഉത ആശു-അഗ്ധം — ആശുഗമനാഗ്ധസംഘയുക്തം

ത്യൽ — തദ്ധനാഭികം തസ്മിൻ ഭവതി

(സ:) ഇൽ അയജന:

അഭി ഭവൻ — യാഗമകവൃത്തോഭിഭവതി

അർത്ഥം:-ഏതൊരു യജമാനൻ ദേവന്മാരുടെ മനസ്സിനെ തന്നെ യജിച്ചിരിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവർക്ക് ശോഭന വിര്യമുററ സന്തതി ഭവിക്കുന്നു. അവർക്ക് ഗതിവേഗമുററ കതിരുകളുത്തോടുകൂടിയ ധനാഭികളും ഭവിക്കുന്നു. അവൻ തന്നെ അയജാക്കളെ കമ്മവീരോധികളെ, കീഴടക്കുന്നു.

രണ്ടാമധ്യായം സമാപ്തം

॥

മദ്യം

യോ

യിദ്യ.

ഒന്നു നവ

കീഴടക്കുന്നു

അർത്ഥം.-അപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്ര, പെരിയ മോലത്തിന്റെ വെള്ളം തടയുന്ന സ്ഥാനം പിളർന്നാലും. ആ പ്രസിദ്ധമായ പൌരസ്വകമ്മം ചെമ്പ്യാലും.--(യുഗകം)

4 പ്രതിശ്രുതായവോധുഷ
 തുണ്ണാശനഗിരേധി
 ഹവേസുശിപ്രമൃതയേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ,) വ:

ശ്രുതായ ഉതയേ — യുഷാകം സ്തുതീനാം ശ്രവണായ,
 രക്ഷണായച

ഗിരേ അധി

തുണ്ണാശം ന — യഥാഘർമ്മേഭിതപ്തഃ ഉദേകം
 മോലം പ്രതിഹായതി, തദാൽ

ധുഷൽ സു-ശിപ്രം പ്രതി

ഹവേ — ശത്രുൻ ധുഷന്തം സുഹന്തമിന്ദ്ര
 മാഹായാമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, വേനലിൽ ദാഹിച്ചു പൊരിഞ്ഞവൻ വെള്ളത്തിന്നുവേണ്ടി മോലത്തിന്നുനേരെ നോക്കി വിളിക്കുന്നപോലെ, ശത്രുക്കളെ അമർത്തുന്നവനും നല്ല താടിയില്ലാത്തവനുമായ ഇന്ദ്രനെ നിങ്ങളുടെ സ്തോത്രങ്ങൾ കേൾക്കാനും രക്ഷിക്കാനുമായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

5 സഗോരശാസ്യവിവൃജം.
 മന്ദാനസ്തോമ്യേഭ്യഃ
 പരന്നശൂരഭേഷസി

വ. 1

അന്വയം:-

ഹേ ശൂര, സഃ മന്ദാനഃ — ഇന്ദ്ര, സത്വർമ്മോദമാനഃ

ഗോഃ അശ്വസ്യ (ച)

വൃജം. — നിവാസസ്ഥാനം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കണ്യഗോത്രക്കാരെ, പണ്ടിയോടു കൂടിയ സോമം സംബന്ധിച്ച കമ്മങ്ങര ഇന്ദ്രസ്തതിയോടുകൂടി സോമത്തിന്റെ ഹയ്ത്തത്തിൽ നന്നായിച്ചൊല്ലുക.

2 യസസ്യബിന്ദുനീതിം

പിപ്രുദാസമഹീശുവം

വധിദഗ്രോരിണനപഃ

അന്വയം:—

യഃ ഉഗ്രഃ അപഃ രിണൻ — യ ഉൽഗണ്ണ ഇന്ദ്രഃ ഉകോനി പ്രോയൻ

സുബിന്ദം, അനശ്നീം,

പിപ്രും, ദാസം,

അഹീശുവം, വധിൻ — ഏതാൻ സർവ്വാനവധിൻ

അർത്ഥം.—യാതൊരുകാലിയന്ന ഇന്ദ്രൻ, വെള്ളങ്ങര വിദ്യ, സുബിന്ദൻ, അനശ്നീ, പിപ്രു, ദ്രോഹിയായ അഹീശുവൻ എന്നീ അസുരന്മാരെ കൊന്നവോ,

3 ന്യബ്ധുസ്യവിഷുപം

വർഷമാണബ്ധതന്വിര

കൃഷ്ണതദിന്ദ്രപൌസ്യം

അന്വയം:—

(ത്വാദശ) ഹേ ഇന്ദ്ര,

ബ്ധതഃ അർബ്ധസ്യ — മഹത്തോ മേഘസ്യ

വർഷമാണഃ വിഷുപം

നി തിര — ഉകേസ്യ വാരകം സ്ഥാനം വിധ്യ

തൽ പൌസ്യം കൃഷ്ണ — പ്രസിദ്ധം പ്രതഃ കരു

തേ അപി വയം ഘ — തവാപി വലു വയം
 സ്തോതാരഃ സുസി — ഭവാനഃ
 ഹേ സോമപാതാ വേ — സോമസ്യ പാതരിന്ദ്ര, ത്വമ
 നഃ ജിന്വ — സ്മാൻ പ്രീണയസി

അർത്ഥം.—സ്തുതികളാൽ പ്രാപ്യനായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു തന്നെ ചേന്നവരായ ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ സ്തോതാക്കളാണ്. അല്ലയോ സോമപാതാവേ, അവിടുന്നാണ് ഞങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നത്.

8 ഉതനഃപിതുമാദേ

സംരരാണോഅവിക്ഷിതം

മഘവൻഭൂരിതേവസു

അന്വയം:—

ഉത ഹേ മഘ-വൻ,

സം-രരാണഃ — ധനവൻ ഇന്ദ്ര, സമൃഗ്രമ
 മാണസ്സം

അവി-ക്ഷിതം പിതും

നഃ ആ ഭേ — അവിക്ഷീണമന്നമസൃദ്യമാഹര

തേ വസു ഭൂരി — തവധനം പ്രഭൃതം ഹി

അർത്ഥം.—പിന്നെ, അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, സത്തൃഷ്ടനായ അവിടുന്ന് കേടുവരാത്ത അന്നം, ക്ഷയിക്കാത്ത ഐശ്വര്യം, ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും. അവിടേയ്ക്കു ധനം ധാരാളമാണല്ലോ.

9 ഉതനോഗോമതസ്ത്വധി

ഹിരണ്യവതോഅശ്വിനഃ

ഇളാഭിസ്സർഭേഹി

തേ അപി വയം ഘ — തവാപി ഖലു വയം.
 സ്തോതാരഃ സൂസി — ഭവാമഃ
 ഹേ സോമപാഃ ത്വം
 നഃ ജിന്വ — സോമസ്യ പാതരിത്ര, ത്വമ
 സ്താൻ പ്രീണയസി

അർത്ഥം.—സ്തുതികളാൽ പ്രാപ്യനായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു തന്നെ ചേർന്നവരായ ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ സ്തോതാക്കളാണ്. അല്ലയോ സോമപാതാവേ, അവിടുന്നാണ് ഞങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നത്.

8 ഉതനഃപിതുമാരേ
 സംരരാണോഅവിക്ഷിതം
 മഘവൻഭൂരിതേവസു

അന്വയം:—

ഉത ഹേ മഘ-വൻ,

സം-രരാണഃ — ധനവൻ ഇന്ദ്ര, സമൃഗ്രമ
 മാണസ്സപം.

അവി-ക്ഷിതം പിതും

നഃ ആ രേ

— അവിക്ഷിണമന്നമസൃഭ്യമാഹര

തേ വസു ഭൂരി

— തവധനം പ്രഭൃതം ഹി

അർത്ഥം.—പിന്നെ, അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, സത്തൃഷ്ണനായ അവിടുന്ന് കേടുവരാത്ത അന്നം, ക്ഷയിക്കാത്ത ഐശ്വര്യം, ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നാലും. അവിടേയ്ക്കു ധനം ധാരാളമാണല്ലോ.

9 ഉതനോഗോമതസ്തധി
 ഹിരണ്യവതോഅശ്വിനഃ
 ഇളാഭിസ്സരമേഹി

അന്വയം:-

യഃ സം-സ്ഥേ

- ഗത-ക്രതുഃ — സഞ്ഗ്രാമേ ബഹുകർമ്മാ ഭവതി
- ആൽ ഇം കൃണോതി — അനന്തമിദം ശത്രുവധാദികം കരോതി
- ചിൽ വൃത്ര-ഹാ — ഏവായമിദ്രോ വൃത്രഹന്താ ഭവതി
- (കിംച) ജരിത-ഭ്യഃ —
- പുരു-വസ്യഃ — ബഹുധനഃ അസ്തഭ്യം ബഹു ധനാനി ഭാതാ ഭവതി

അർത്ഥം:-ആർ യുദ്ധത്തിൽ വിവിധ വിരകർമ്മങ്ങളൊത്തവനാണോ, ശത്രുവധം മുതലായവ ചെയ്യുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രൻ തന്നെയാണു് വൃത്രഹന്താവായി ഭവിക്കുന്നതു്. കൂടാതെ സ്തോതാക്കൾക്കു് ധാരാളം ധനം കൊടുക്കുന്നവനായും ഭവിക്കുന്നു.

12 സന്ശ്ശക്രച്ഛിദാശക
ദ്രാഗവാഅന്തരാഭരഃ
ഇന്ദ്രോവിശ്വാഭിത്രതിഭിഃ

അന്വയം:-

- ശക്രഃ സഃ നഃ ചിൽ — ഇന്ദ്രഃ അസ്താനപി
- ആ ശകൽ — ശക്താൻ കരോതു
- (അപിച) ഇന്ദ്രഃ ഭാന-വാൻ — ഭാനശീലസ്സൻ
- വിശ്വാഭിഃ ഉതി-ഭിഃ — സന്ദൈഃ പാലനൈഃ
- അന്തര-ആഭരഃ — അന്തരാഹരഃ, ഛിദ്രാണാ മാപൂരകഃ, ഛിദ്രാപിധായി ഭവതി

അർത്ഥം:-ശക്തനായ ഇന്ദ്രൻ നമ്മളെയും ശക്തന്മാരാക്കട്ടെ. ഇന്ദ്രൻ ഭാനശീലനായി എല്ലാ രക്ഷണങ്ങളോടുംകൂടി ഉള്ളി ലുള്ള ഛിദ്രങ്ങൾ തുളകൾ അടക്കുന്നവനായി പോരായ്മകൾ തീർക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു. (ശക്തനാക്കട്ടെ എന്നതിന്നു്

അന്വയം:-

(ഹേ ഇദ്ര,) ഉത ന:

ഗോ-മതഃ കൃധി — ഗോമിനഃ കരു

അശ്വിനഃ

ഹിരണ്യ-വതഃ — അഗ്രജകന്താൻ ധനവത്ത്വ കരു

ഇളാഭിഃ സഃ രഭേഹി — അന്നൈശ്വര്യം, രബ്ബാഭവേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇദ്ര, അതിഥിപുരമെ, ഞങ്ങളെ പൈ
കളൊന്നവരും, കതിരകളൊരവരും ധനവാന്മാരുമാക്കിയാലും
അന്നങ്ങളാലും ഞങ്ങൾ ഉത്സാഹം പുണ്ടവരാകാവൂ

10 ബൃബ്ദക്മംഹവാമഹേ

സുപ്രകരസ്സുതയേ

സാധുതൃബന്ധവസേ

വ 2

അന്വയം:-

സുപ്ര-കരസ്സം. — ലോകസ്യ രക്ഷണായ പ്രസുത
ബാഹുഃ

അവസേ ഉതയേ സാധു

കൃബന്ധഃ — ലോകസ്യ പാലനായ അസാകം
രക്ഷണായ ച സാധു കവ്വന്ധം

ബൃബ്ദക്മം

ഹവാമഹേ — മഹദ്ഭക്തമിദ്ര, ഹായാതഃ

അർത്ഥം:-ലോകത്തിന്റെ രക്ഷക്കായി നീട്ടിയ കൈക
ളോടുകൂടിയവൻ, ലോകരക്ഷയ്ക്കും നമ്മുടെ രക്ഷയ്ക്കും നന്നായി
പ്രവർത്തിക്കുന്നവൻ. മഹത്തായ ശസ്ത്രത്താൽ സൂത്ര്യനമായ
ഇന്ദ്രനെ നാം വിളിക്കുന്നു.

യസ്സംസ്ഥാപിച്ചതതു

ന്വയം, ഓദീഷ്കൃണോതിവൃത്രഹാ

ഗിദ്വിനിത്യപ്രഭവസ്:

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, നേരിട്ടെല്ലാം നയിക്കുന്നവനും മഹാനും യുദ്ധങ്ങളിൽ പലിക്കാത്തവനും യശസ്സ്, ജയിച്ചു നേടുന്നവനും ബലത്താൽ ധാരാളം ധനത്തിന് നാഥനുമായ ഇന്ദ്രനെ പാടിപ്പുകഴ്ക്കുക.

15 നകിരസ്യശചീനാം

നിയന്താസുതാനാം

നകിർവ്വക്താനഭാഭിതി

വ. 3

അന്വയം:-

അസ്യ സുതാനാം
ശചീനാം

— ഇന്ദ്രസ്യ ശോഭനാനാം
കർമ്മണം.

നകഃ നി-യന്താ
(അയമിന്ദ്രഃ) ന ഭാൽ
ഇതി

— ന കശ്ചിന്നിയാമകഃ

നകിഃ വക്താ

— ന പ്രയച്ചതീതി
— ന കശ്ചിദ്വദതി, സപ്രഭാതേതി
സദ്യോജനോബ്രവീതി

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രന്റെ ശോഭനകർമ്മങ്ങൾ ഇന്നവിധം വേണമെന്ന് നിയന്ത്രിക്കുന്നവനായാരുമില്ല. ഈ ഇന്ദ്രൻ കൊടകം നീല്പെന്നാരും പറയുകയില്ല. അവിടുന്ന് നല്ല ഭാതാവാണെന്നാണ് എല്ലാവരും പറയുന്നത്.

16 നന്തനംബ്രഹ്മണാമൃണം

പ്രാഗ്ജനാമസ്തിസന്ധതാം

നസോമോഅപ്രതാപപേ

അന്വയം:-

സന്ധതാം പ്രാഗ്ജനാം
ബ്രഹ്മണാം

— അഭിഷവം കർവ്വതാം,
പ്രാഗ്ഭുവതാം, ബ്രാഹ്മണാനാം

അന്തരംഗത്തിലുള്ള ചാപല്യാദികൾ നീക്കി ആത്മശക്തി
യുണ്ടാക്കട്ടേ എന്നർത്ഥം)

13 യോരാ¹യോ²ഽവനി³മഹാ
നമ⁴സുപാര⁵സ്സമ്പത⁶സ്സഖാ
തമി⁷ന്ദ്രമ⁸ഭിഗായത

അന്വയം:-

യഃ രായഃ അവനിഃ — ധനസ്യ പാലകഃ
മഹാൻ, സു-പാരഃ — സർവ്വാത്തമഃ, ശോഭന
പാരണ്ണശ്ച ഭവതി
(യശ്ച) സമ്പതഃ സഖാ — സോമാഭിഷവം കർവ്വതോ
യജമാനസ്യ പ്രിയോ ഭവതി
നഃ ഇന്ദ്രം അഭി ഗായത — അഭിസ്മഹി

അർത്ഥം:-അല്പയോ സ്തോതാക്കളേ, ആർ ധനത്തിന്റെ
രക്ഷകനും സർവ്വാത്തമനും, (ഉപാസകൻ പാപത്തിന്റെ)
അക്കരയെത്തിക്കുന്നവനുമെന്നോ, ആർ സോമം സംസ്കരി
ക്കുന്ന യജമാനന് ചങ്ങാതിയാണോ, ആ ഇന്ദ്രനെ പാടി
പ്രകീർത്തിക്ക.

14 ആയന്താര¹മഹി²സ്ഥിരം
പൃത³നാസശ്രവോ⁴ജിതം
ഭരേ⁵രീശാനമോ⁶ജസാ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ,) ആ-
യന്താരം — ആഭിമുഖ്യേന സർവ്വതോ
നേതാരം
മഹി, പൃതനാസ സ്ഥിരം — മഹാൻ, സഞ്ജാതേഷ്വപലഃ
ശ്രവഃ-ജിതം — ശ്രവസോജേതാരം
മോജസാ ഭരേഃ ഈശാനം — ബലേന ബഹോദ്ധനസ്യേശാന

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സ്നേഹാർക്കളേ, നേരിട്ടെല്ലാം നയിക്കുന്നവനും മഹാനും യുദ്ധങ്ങളിൽ ചലിക്കാത്തവനും യശസ്സ്, ജയിച്ചു നേടുന്നവനും ബലത്താൽ ധാരാളം ധനത്തിന്നു നാമനുമായ ഇന്ദ്രനെ പാടിപ്പുകഴ്ത്തുക.

15 നകിരസ്യശ്ചീനാം

നിയന്താസൂത്രതാനാം

നകിർവ്വക്താനഭാദിതി

വ. 3

അന്വയം:—

അസ്യ സൂത്രതാനാം

ശ്ചീനാം

— ഇന്ദ്രസ്യ ശോഭനാനാം കമ്മണാം.

നകഃ നി—യന്താ

(അയമിന്ദ്രഃ) ന ഭാൽ

ഇതി

നകിഃ വക്താ

— ന കശ്ചിന്നിയാമകഃ

— ന പ്രയച്ഛതിതി

— ന കശ്ചിദ്ഭദതി, സപ്രഭാതേതി സദ്യോജനോബ്രവീതി

അർത്ഥം.—ഇന്ദ്രന്റെ ശോഭനകമ്മങ്ങൾ ഇന്നവിധം വേണമെന്ന് നിയന്ത്രിക്കുന്നവനായാരുമില്ല ഈ ഇന്ദ്രൻ കൊടുക്കുന്നില്ലെന്നാരും പറയുകയില്ല. അവിടുന്ന് നല്ല ഭാതാവാണെന്നാണ് എല്ലാവരും പറയുന്നത്.

16 നന്ത്രനംബ്രഹ്മണാജ്ഞം

പ്രാഗ്ഗുനാമന്ത്രിസുന്ദതാം

നസോമോഅപ്രതാപപേ

അന്വയം:—

സുന്ദതാം പ്രാഗ്ഗുനാം

ബ്രഹ്മണാം

— അഭിഷേവം കർത്വതാം,

പ്രാഗ്ഗുവതാം, ബ്രാഹ്മണാനാം

അന്തരംഗത്തിലുള്ള പരപല്യാദികൾ നീക്കി ആത്മശക്തി
യുണ്ടാക്കട്ടേ എന്നർത്ഥം)

13 യോരാ¹യോ¹വനി¹മഹാ
നമ¹സ്പാ¹രസ്സന്തസ്സ¹ഖാ
തമി¹സ്രമ¹ഭിഗായത

അന്വയം:—

യഃ രായഃ അവനിഃ — ധനസ്യ പാലകഃ
മഹാൻ, സ്പാ—പാരഃ — സർവ്വോത്തമഃ, ശോഭന
പാരണ്യശ്ച ഭവതി
(യശ്ച) സമ്പതഃ സഖാ — സോമാഭിഷവഃ കൃത്യതോ
യജമാനസ്യ പ്രിയോ ഭവതി
തഃ ഇസ്രഃ അഭി ഗായത — അഭിസ്തപി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, ആർ ധനത്തിന്റെ
രക്ഷകനും സർവ്വോത്തമനും, (ഉപാസകരെ പാപത്തിന്റെ)
അക്കരെയെത്തിക്കുന്നവനുമായോ, ആർ സോമം സംസ്തരി
ക്കുന്ന യജമാനന് പങ്കാളിയായോ, ആ ഇരുന്നെ പാടി
പുകുട്ടുക.

14 ആയന്താര¹മഹി¹സ്ഥിരഃ
പുതനാ¹സശ്രവോ¹ജിതഃ
ഭരണീ¹സാനമോ¹ജസാ

അന്വയം:—

(ഘേ സ്തോതാരുഃ,) ആ-
യന്താരഃ — ആഭിമുഖ്യേന സർവ്വതോ
നേതാരഃ
മഹി, പുതനാസ സ്ഥിരഃ — മഹാൻ, സഞ്ജഗ്രാമേഷ്ചപലഃ
ശ്രവഃ-ജിതഃ — ശ്രവസോജേതാരഃ
ഭരണാ ഭരണീ ഇഗ്ഗാനഃ — ബലേന ബഹോദ്ധനസ്യേഗ്ഗാ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, നേരിട്ടെല്ലാം നയിക്കുന്നവനും മഹാനും യുദ്ധങ്ങളിൽ ചലിക്കാത്തവനും യശസ്സ്, ജയിച്ചു നേടുന്നവനും ബലത്താൽ ധാരാളം ധനത്തിന് നാഥനുമായ ഇന്ദ്രനെ പാടിപ്പുകഴ്ക്കുക.

15 നകീരസ്യശചീനാം

നിയന്താസുതാനാം

നകീർവ്വക്താനഭാദിനി

വ. 3

അന്വയം:-

അസ്യ സുതാനാം

ശചീനാം

— ഇന്ദ്രസ്യ ശോഭനാനാം
കർമ്മണം

നകീ നി-യന്താ

— ന കശ്ചിന്നിയാമകഃ

(അയമിന്ദ്രഃ) ന ഭാൽ

ഇതി

— ന പ്രയച്ചതീതി

നകീഃ വക്താ

— ന കശ്ചിദ്വദതി, സപ്രഭാതേതി
സദ്വ്യാജനോബ്രവീതി

അർത്ഥം-ഇന്ദ്രന്റെ ശോഭനകർമ്മങ്ങൾ ഇന്നവിധം വേണമെന്ന് നിയന്ത്രിക്കണമെന്നായാരുമില്ല. ഈ ഇന്ദ്രൻ കൊടുക്കുന്നില്ലെന്നും പറയുകയില്ല. അവിടുന്ന് നല്ല ഭാരതാവാണെന്നാണ് എല്ലാവരും പറയുന്നത്.

16 നന്ദനംബ്രഹ്മണാമൃണം

പ്രാശ്നാമസ്തിസുന്ധതാം

നസോമോഅപ്രതാപപേ

അന്വയം:-

സുന്ധതാം പ്രാശ്നാം

ബ്രഹ്മണം

— അഭിഷേകം കർത്താം,

പ്രാശ്നവതാം, ബ്രാഹ്മണാനാം

ഋണം ന നൃണം അസ്തി — ദേവണ്ണം ന വലു വിദ്യതേ
 (കിംച) സോമഃ അപ്രതാ — അവിസ്തിണ്യനേന ന
 ന പപേ പീയതേ

അർത്ഥം.—സോമഃ സംസ്തഭിക്കുന്നവരും പ്രാശിക്കുന്നവരുമായ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ദേവന്മാരോടുള്ള കടുത്തോടുകൂടിയ പിന്നെ, കുറഞ്ഞ ധനമുള്ളവനാൽ സോമം കടിയുള്പ്പെടുന്നില്ല. (അതായത് പെരുത്ത ചിലവുണ്ട് യാഗം ചെയ്യാൻ.)

17 പന്യുതുപഗായത
 പന്യുതുകുമാനിശംസത
 ബ്രഹ്മാകൃണോതപന്യുതു

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോത്രാം.) പന്യേ

തുൽ

ഉപ ഗായ

(ഹേ ഹേ

— സ്തുത്യർഹവേദേ,

— മാനുപഗാനം കരുത

പുസ്തിൻ ശസ്ത്രാണി കരുത

ഏവാസ്തിൻ ബ്രഹ്മാണി,

ാനി സ്തോത്രാണി കരുത

മു. സ്തു നന്നായ

സ്തുതനായ

പാലി ക. അദ്ധ്യ

നെ സ്തോത്രങ്ങളും

അന്വയം:-

യഃ വാജി,	— ബലവാൻ,
ശതാ സഹസ്രാ ആ	
ഭട്ടീരൽ	— ശതാനി സഹസ്രാണി ച ശത
	ജാതാന്യാഭിമുഖ്യേന ഭാരയതി
(സോയം) ഇന്ദ്രഃ അപൃതഃ	
പന്യഃ	— ശത്രുഭീരപരിവൃതഃ, സ്തത്രേയാ
	ഭവതി
യജ്ഞഃ വ്യധഃ	— ഇഷ്ടവതോ യജമാനസ്യ
	വശ്യയിതാ ഭവതി

അർത്ഥം.-ആർ ബലവാനായി നൂറുമായിരവും കണക്കിൽ ഏതിരാളി കൂട്ടങ്ങളെ നേരെ തകർന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെടാതെ, സ്തത്രേനായി ഭവിക്കുന്നു. യാഗാനുഷ്ഠാതാവിന്ന് അഭിവൃദ്ധികരനായി ഭവിക്കുന്നു.

19 വിഷുചരസ്വധാഅൻ

കൃഷ്ണീനാമന്വാഹവഃ

ഇന്ദ്രപിബസുതാനാം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, അനു ആഹവഃ	— അനുക്രമേണാഹ്വതവ്യസ്തപഃ
കൃഷ്ണീനാം സ്വധാഃ	— മനുഷ്യാണാം ഹവിഷി
അനു സു വി ചര	— അനുക്രമേണ സുഷു ഗച്ഛ
സുതാനാം പിബ	— അഭിഷുതാൻ സോമാൻ പാനം
	കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ക്രമമനുസരിച്ച് വിളിക്കപ്പെടേണ്ടമവിട്ടന്ന് മനുഷ്യരുടെ ഹവിസ്സുകളെ ക്രമപ്രകാരം നന്നായി പ്രാപിച്ചാലും. സംസ്തരിച്ച സോമങ്ങളെ കുടിച്ചാലും.

20 പിബസ്വധൈനവാനാ

മുതയസുഗ്രേസപാ

ഉതായമിന്ദ്രയസ്തവ

ജ്ഞം ന നൃണം അന്വി — ഭവേണ്ണം ന ഖലു വിദ്യതേ
 (കിംപ) സോമഃ അബ്രതാ
 ന പപേ — അവിസ്തീണ്ണധനേന ന
 പീയതേ

അർത്ഥം.—സോമം സംസ്കരിക്കണമെന്നു പ്രാശിക്കുന്നവരുമായ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ഭവേന്താരോടുള്ള കടുങ്ങാവുന്നില്ല. പിന്നെ, കറഞ്ഞ ധനമുള്ളവനാൽ സോമം കുടിയ്ക്കപ്പെടുന്നില്ല. (അതായത് പെരുത്ത ചിലവുണ്ട് യാഗം ചെയ്യാൻ.)

17 പന്യ¹ഇ²പഗായത
 പന്യ¹ഉ²ക്³മാ⁴നി⁵ശം⁶സത
 ബ്രഹ്മാ¹കൃണോ²തപന്യ³ഇ⁴തി

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാരി:) പന്യേ
 ഇതി — സ്തുത്യഹേവേന്ദ്രേ,
 ഉപ ഗായത — സാമാന്യപഗാനം കരുത
 (ഹേ ഹോതാരി:) പന്യേ
 ഉക്³മാ⁴നി⁵ ശം⁶സത — സ്തുത്യേന്ദ്രിൻ ശസ്ത്രാണി കരുത
 (ഹേ അധ്വര്യവ:) പന്യേ
 ഇതി ബ്രഹ്മ കൃണോത — സ്തുത്യ ഏവാന്ദ്രിൻ ബ്രഹ്മാണി,
 അന്യാനി സ്തോത്രാണി കരുത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, സ്തുത്യൻ രന്നെയായ ഇരുകൾ സാമന്തരം പാഠക ഹോതാക്കളേ, സ്തുത്യനായ അവിടുന്നിൽത്തന്നെ ശസ്ത്രങ്ങൾ ചൊല്ലി അർപ്പിക്കുക. അധ്വര്യക്കളേ, സ്തുത്യനായ അവിടുന്നിൽത്തന്നെ മറ്റു സ്തോത്രങ്ങളും ചൊല്ലുക.

18 പന്യ¹ആ²ദി³രപ്പതാ
 സാ¹സ്രാ²വാ³ദ്യവ്തഃ
 ഇന്ദ്രോ¹യോ²ഽഽപനോ³വൃധഃ

അന്വയം:-

- യഃ വാജീ, — ബലവാൻ,
- ശതാ സഹസ്രാ ആ
- ഭട്ടിരൽ — ശതാനി സഹസ്രാണി ച ശത്രു
- (സോയം) ഇന്ദ്രഃ അവൃതഃ
- പന്യഃ — ശത്രുഭിരപരിവൃതഃ, സ്വന്തോ
- യജനഃ പൃഥഃ — ഇഷ്ടവതോ യജമാനസ്യ
- വൽയിതാ വേതി

അർത്ഥം.-ആർ ബലവാനായി നൂറുമായിരവും കണക്കിൽ ഏതിരാളി കൂട്ടങ്ങളെ നേരെ തകർക്കുന്നവോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതെ, സ്വതന്ത്രനായി വേദിക്കുന്നു. യാഗാനുഷ്ഠാതാവിന്ന് അഭിവൃദ്ധികരനായി വേദിക്കുന്നു.

19 വിഷുപരസ്വധാഅൻ
കൃഷ്ണീനാമന്യാഹുവഃ
ഇന്ദ്രപിബസുതാനാം

അന്വയം:-

- ഹേ ഇന്ദ്ര, അൻ ആഹുവഃ — അനുക്രമേണാഹ്വതവ്യസ്തപം
- കൃഷ്ണീനാം സ്വധാഃ — മനുഷ്യാണാം ഹവിഃഷി
- അൻ സ വി ചര — അനുക്രമേണ സുഷ്ട ഗച്ഛ
- സുതാനാം പിബ — അഭിഷുതാൻ സോമാൻ പാനം
- കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ക്രമമനുസരിച്ച് വിളിയുപ്പെടേണ്ടവരിടന്ന് മനുഷ്യരുടെ ഹവിസ്സുകളെ ക്രമപ്രകാരം നന്നായി പ്രാപിച്ചാലും. സംസ്കരിച്ച സോമങ്ങളെ കുടിച്ചാലും.

20 പിബസ്വധൈനവാനാ
മുതയസുഗ്രേസചാ
ഉതായമിത്രയസ്സവ

ഋണം ന നൃണം അസ്തി — ദേവണ്ണം ന വലു വിദ്യതേ
(കിംച) സോമഃ അപ്രതാ — അവിസ്തിണ്യനേന ന
ന പപേ — പീയതേ

അർത്ഥം:—സോമം സംസ്തരികുന്നവരും പ്രാഗീകണേവരും
മായ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ദേവന്മാരോടുള്ള കടമുണ്ടാവുന്നില്ല.
പിന്നെ, കുറഞ്ഞ ധനമുള്ളവനാൽ സോമം കടിച്ചുപ്പെടുന്നില്ല.
(അതായത് പെരുത്ത ചിലവുണ്ട് യാഗം ചെയ്യാൻ.)

17 പന്യു¹ഇ²പഗായത
പന്യു¹ഉ²ക്³മാ⁴നി⁵ശംസത
ബ്രഹ്മാ¹കൃണോ²തപന്യു³ഇ⁴ശ്

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാരി:) പന്യേ
ഇശ് — സ്തുത്യർഹവേദേ,
ഉപ ഗായത — സാമാന്യപഗാനം കരുത
(ഹേ ഹോതാരി:) പന്യേ
ഉക്³മാ⁴നി⁵ ശംസത — സ്തുത്യേന്യൻ ശസ്ത്രാണി കരുത
(ഹേ അധ്യര്യവ:) പന്യേ
ഇശ് ബ്രഹ്മ കൃണോത — സ്തുത്യ ഏവാന്യൻ ബ്രഹ്മാണി,
അന്യാനി സ്തോത്രാണി കരുത

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, സ്തുത്യൻ തന്നെയായ
ഇന്ദ്രകൻ സാമങ്ങൾ പാടുക. ഹോതാക്കളേ, സ്തുത്യനായ
അവിടുത്തിൽത്തന്നെ ശസ്ത്രങ്ങൾ ചൊല്ലി അർപ്പിക്കുക. അധ്യ-
ര്യക്കളേ, സ്തുത്യനായ അവിടുത്തിൽത്തന്നെ മാറ്റ സ്തോത്രങ്ങളും
ചൊല്ലുക.

18 പന്യ¹ആ²ദദ്വീ³രച്ഛതാ
സ്ഥ¹സ്രാ²വാ³ജ്യ⁴വൃതഃ
ഇന്ദ്രോ¹യോ²യജ്ഞോ³വൃധഃ

അന്വയം:-

യഃ വാജീ,	— ബലവാൻ,
ശതാ സഹസ്രാ ആ ഭട്ടീരൽ	— ശതാനി സഹസ്രാണി ച ശത ജാതാന്യാഭിമുഖ്യേന ദാരയതി
(സോയം) ഇന്ദ്രഃ അപുതഃ പന്യഃ	— ശത്രുഭീരപരിവൃതഃ, സ്തുത്യോ ഭവതി
യജാനഃ പൃധഃ	— ഇഷ്ടവതോ യജമാനസ്യ വൽയീതാ ഭവതി

അർത്ഥം.-ആർ ബലവാനായി നൂറുമായിരവും കണക്കിൽ ഏതിരാളി കൂട്ടങ്ങളെ നേരെ തകരുന്നവോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെടാതെ, സ്തുത്യനായി ഭവിക്കുന്നു. യാഗാനുഷ്ഠാതാവിന്നു് അഭിവൃദ്ധികരനായി ഭവിക്കുന്നു.

19 വിഷ്വചരസ്വധാഅൻ

കൃഷ്ണീനാമന്വാഹവഃ

ഇന്ദ്രപിബസുതാനാം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, അനു ആ-ഹവഃ	— അനുക്രമേണാഹ്വാതവ്യസ്തപം
കൃഷ്ണീനാം സ്വധാഃ	— മനുഷ്യാണാം ഹവിഃഷി
അനു സു വി ചര	— അനുക്രമേണ സുഷു ഗച്ഛ
സുതാനാം പിബ	— അഭിഷുതാൻ സോമാൻ പാനം കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ക്രമമനുസരിച്ച് വിഭിന്നപ്പെട്ടേണ്ടുമവിടന്നു് മനുഷ്യരുടെ ഹവിസ്സുകളെ ക്രമപ്രകാരം നന്നായി പ്രാപിച്ചാലും. സംസ്തരിച്ച സോമങ്ങളെ കുടിച്ചാലും.

20 പിബസ്വധൈനവാനാ

മുതയസ്തദ്വേസചാ

ഉതായമിന്ദ്രയസ്സവ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര,

സ്വ-ധൈനവാനാം

— സ്വഭൂതപയസോ ധേനോസ്സംബ
സ്ഥിനസ്സോമാൻ ധേന്വാ
ക്രീതാൻ, പിബ

ഉത യഃ തുശ്രേത്യ സചാ

പിബ

— ഉദകേ സംസൃഷ്ടഃ, തമപി
സോമം പിബ

ഉത യഃ തവ

— അപി പയസ്സോമസ്ത്വദീയഃ,
ത്വാമുദ്രിശ്യഗൃഹീതഃ

(അയം സോമസ്ത്വയാപാതവ്യഃ)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സ്വന്തം പശുവിനെ കൊടുത്തു വാങ്ങിയ സോമം കുടിച്ചാലും. പിന്നെ, ജലത്തിൽ കൂട്ടിച്ചേർത്ത സോമം കുടിച്ചാലും. അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു കൊണ്ടുവന്ന ഈ സോമം അവിടേയ്ക്കു കുടിയ്ക്കാനുള്ളതാകുന്നു.

21 അതീഹിമന്യശ്ചാവിൻ.

സുഷുവാംസുചാരണേ

ഇമം രാതം സതം പിബ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) മന്യ-

സാവിനഃ അതി ഇഹി

— ക്രോധേന സോമം സമ്പന്നമതീ
ഗച്ഛ

(തഥാ) ഉപ-അരണേ

— ബ്രാഹ്മണാഃ ഉപേത്യയസ്മിൻ
ദേശേന രമന്തേ, തസ്മിൻ ദേശേ

സുസു-വാംസം.

— സമ്പന്നമതീഹി

ഇമം രാതം സതം പിബ

— ബ്രാഹ്മണോപദ്രവരഹിതേ
ദേശേ അസ്മാഭിർത്നമിമം
സോമം പിബ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ക്രോധത്തോടുകൂടി സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവനെ കടന്നുപോന്നാലും, വിട്ടുപോന്നാലും. അതു

പോലെ ബ്രാഹ്മണർ ഏതു ദേശത്തിൽ ഒത്തുകൂടി സന്തോഷി കുന്നില്ലയോ, ആ ദേശത്തിലെ സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവനെയും കടന്നുപോന്നാലും. അപ്രകാരമാണമല്ലാത്ത, ഞങ്ങളാൽ നല്കപ്പെട്ട സോമം കടിച്ചാലും. (ഇവിടെ ബ്രാഹ്മണർ എന്നു പറഞ്ഞതിന്നു് സജ്ജനങ്ങൾ എന്നേ അർത്ഥമുള്ളൂ. മൂലത്തിൽ ബ്രാഹ്മണശബ്ദമില്ലതാനും.)

22 ഇഹിതിസ്രഃപരാവത്
ഇഹിപഞ്ചജനാ അതി
ധേനാഇന്ദ്രാവചാകശൽ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, ധേനാഃ അവ-

ചാകശൽ — അസുഭിയാ സ്തുതിര്യോപശൃൽ

(സത്വം) പരാ-വതഃ

തിസ്രഃ ഇഹി — ദുരദേശാദഗ്രതഃ, പുഷ്പതഃ,
പാശ്ചാത്യഗച്ഛ

പഞ്ച ജനാൻ അതി

ഇഹി — ഗന്ധർവാഃ പിതരോദേവാഃ
അസുരാ രക്ഷാഃസി
ഇത്യേതാനതിഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികളെ ഉള്ള കൊണ്ടു് കാണുന്ന, അറിയുന്ന അവിടുന്ന് ദുരദേശത്തിൽ നിന്നു് മുന്തിലും പിന്തിലും ഇരുപാശ്ചാത്യങ്ങളിലും വന്നാലും. ഗന്ധർവ്വപിതൃദേവാസുരരക്ഷസ്സുകളെ കടന്നുവന്നാലും.

23 സുര്യോരശ്മിര്യഥാസ്ര
ജാതായച്ഛനുമേഗിരഃ
നിന്ദമാപോനസ്യ്യുക്

അന്വയം:--

(ഹേ ഇദ്ര,) സൂര്യ: യഥാ

രശ്മി: — രശ്മിൻ, കിരണാൻ വിസൃജതി

(യഥാ മര്യം ധനം) സൃജ — വിസൃജ

(അപിച) മേ ഗിര: — മേയിൽ സ്പന്ദനം

നിമ്ന: ആപ: ന — യഥാ നിമ്നദേശമാപസ്തഥാ

സപ്രധുഷ് ത്വാ ആ യച്ഛതു — സഹസ്വാമാഗച്ഛതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, സൂര്യൻ രശ്മികളെ വിസർജ്ജിക്കുന്നപോലെ, ഏനിക്കു ധനം ചൊറിക്കുറയ്ക്കാലും. പിന്നെ, ഏന്റെ സ്പന്ദനം, വെള്ളങ്ങൾ താഴ്ന്ന പ്രദേശത്തെയെന്ന പോലെ, അവിടത്തോടുകൂടെ എത്തട്ടെ.

24 അധ്യായവാതുഹിഷിഞ്ച

സോമം വീരായശിപ്രിണേ

ഭോസുതസ്യപീതയേ

അന്വയം —

ഹേ അധ്യായോ,

ശിപ്രിണേ വീരായ — ഹിരകതേ ശുഭായേന്ദ്രായ

സോമം ഇ ഹി ആ

സീഞ്ച — ക്ഷിപ്രമേവ നിഷിഞ്ച

സുതസ്യ പീതയേ ഭേ — സുതം സോമം പാനാത്മാഹര മ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അധ്യായോ, നല്ല താടിയിലൊത്തവരും ശുഭനായ ഇന്ദ്രനായി സോമം വേഗത്തിലൊഴിച്ചുകൊടുക്കുക. സംസ്കരിച്ച സോമം അവിടേക്കു കടിക്കാനൊരുക്കുക

25 യളദനഃഫലിഗംഭിന

ന്യുഷ്ടിസ്യുവാസൃജൻ

യോഗോഷ്ഠപക്ഷസ്ഥാനയൻ

അന്വയം:-

രഃ ഉദാനഃ ഫലി ഗ.

ചിദ്രാ

ഉപാധൗ പാലചിന്ത

സിന്ധുൻ ന്യക്

അവദംസ്യജൻ

— അപഃ അന്തരിക്ഷാദവ്യാം
പ്രൈരയൻ

യഃ ഗോഷ്ഠ പക്വം

ധാരയൻ

— പയോധാരയൻ

അർത്ഥം.-ആർ ജലത്തിന്നുവേണ്ടി മേലത്തെ പിളർന്നുവോ, ജലങ്ങളെ അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്നു താഴോട്ടൊഴുക്കിയോ, ആർ പശുക്കളിൽ പാകംചെന്ന പാൽ ധരിക്കുന്നുവോ,

26 അഹ്ന്നപ്യത്രാഹീഷമ

ഔണ്ണവാമേഹീശ്രവം

ഹിമേനാവിധൃദബ്ധം

അന്വയം:-

ഋചീഷമഃ

— ഋചാ, ദീപ്യാസമസ്ത ഇന്ദ്രഃ

വൃത്രം അഹൻ

— ജലാന

ഔണ്ണവാമേ, അഹീശ്രവം.- തൌ ശത്രുൻ ജലാന

ഹിമേന അബ്ധം

അവിധൃൽ

— തുഷാരേണ മേഘം ഹതവാൻ

അർത്ഥം.-പ്രകാശത്തോടു തുല്യനായ ആ ഇന്ദ്രനാണ് വൃത്രനെ കൊന്നത്; ശത്രുക്കളായ ഔണ്ണവാമേനയും അഹീശ്രവനെയും കൊന്നത്; മഞ്ഞിനാൽ മേലത്തെ പിളർന്നത്. (യശകം)

27 പ്രവളഗ്രായനിഷ്ഠരേ

ഷാളഹായപ്രസക്തിണേ

ദേവത്തംബ്രഹ്മഗായത

അന്വയം:—

- (ഹേ ഉൽഗാതാഭ്യ) വാ — യുതം.
 ഉഗ്രായ നി:—തരേ — ഉൽഗുണ്ണായ, ശത്രുൻ
 നിസ്തരതേ
 അഹാജ്ഞായ, *
 പ്ര-സക്ഷിണേ — ശത്രുണാമഭിവേദിത്രേ, പ്രസഹ
 നശീലായേത്രായ
 ദേവതാ: ബ്രഹ്മ പ്ര
 ഗായത — ദേവപ്രസാദേബ്ബ: സ്തോത്രം
 പ്രകഞ്ചേണ ഗായത

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഉൽഗാതാക്കളേ, നിങ്ങൾ ഉഷാരവ
 നം ശത്രുക്കളെ പിന്തിരിപ്പിക്കുന്നവനും ജയശീലനുമായ ഇദ്ദേ
 ഷനായി, ദേവപ്രസാദത്താൽ ലഭിച്ച, സ്തോത്രം: നന്നായിപ്പൊ
 ല്ലക.

28 യോവിശ്വാസ്യഭിപ്രതാ
 സോക്സ്യകഭേദേനസം
 ഇത്രോഭേദേനപേതതി

അന്വയം:—

- അന്വയം: സോക്സ്യ
 കഭേ — ഹരഞ്ചേനയാതേ
 വിശ്വാസി പ്രതാ യ: — സത്യാണി കമ്മാണിയസ്സു:
 ഇത്ര: — ജ്ഞാപയതി, (തസ്മാ ഇത്രായ
 ദേവേഷ അഭി പേതതി — ഗായത)

അർത്ഥം:—അനൗചകമായ സോക്സ്യത്തിന്റെ ഹരഞ്ചേനായ
 ചോര ഏല്പിക്കുമ്പോഴെയും യാതൊരുവിധം (മറ്റു) ദേവന്മാ
 രെ അറിയിക്കുന്നതോ, ആ ഇത്രത്തായി സ്തുതി ചെയ്തുക.

29 ഇഹത്യാസ്യമാദ്യോ

ഹരിഹിരണ്യകേശ്യോ

വോളഹാമഭിപ്രയോഹിതം

അന്വയം:--

- ഇഹ ത്യാ സ്യ-മാദ്യോ — അസ്മിൻ യജ്ഞത്തെ
സഹമാദ്യത്തെ
ഹിരണ്യ-കേശ്യോ ഹരി — ഹിരണ്യമയകേശ്യാവശ്വപു
ഹിതം പ്രയഃ — ഹിതകരം സോമാന്നം
അഭി വോളഹാ — അഭിലക്ഷ്യത്രം വഹതാം,
പ്രാപയതാം

അർത്ഥം:—ഈ യജ്ഞത്തിൽ പ്രസിദ്ധങ്ങളും ഒപ്പം മദിയു
ന്നവയും സ്വർണ്ണകുഞ്ചിരോമങ്ങളുറവയുമായ ഹരികളെന്ന
ഇരകുതിരകൾ, ഹിതകരമായ സോമാന്നത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച്
ഇത്രനെ കൊണ്ടുവരട്ടെ.

30 അർവാഞ്ചന്താപരഷ്ടുത

പ്രിയമേധസ്തതാഹരി

സോമപേയായവക്ഷതഃ

വ. 6

അന്വയം:--

- ഹേ പര-സ്തത, ത്വാ — ബഹുഭിസ്തതേഭ്യ, ത്വാം
പ്രിയമേധ-സ്തതാ ഹരി — പ്രിയമേധൈസ്തതാവശ്വപു
സോമ-പേയായ — സോമപാനായ
അർവാഞ്ചം വക്ഷതഃ — അസുഭഭിമുഖം വഹതഃ

അർത്ഥം:—പലരാലും സൂതിയുപ്പെട്ട ഇത്ര പ്രിയമേധന്മാ
രാൽ സൂതിക്കപ്പെട്ട ഹരികളെന്ന ഈ കുതിരകൾ സോമപാന
ത്തിനായി ഞങ്ങളുടെ നേരെ അവിടുത്തെ കൊണ്ടുവരട്ടെ.

വക്ത്രം-7 മുതൽ 10 കൂടി-ബൃഹത്തിഗായത്ര്യനുഷ്ടുഭേദം
നാ.സി ഇത്രോ ദേവതാ.

1 വയം ഘതാസതാവത

ആപോനവൃതബഹിഷഃ

പവിത്രസ്യപ്രസ്രവണേഷുവൃതഹൻ

പരിസ്തോതാരആസതേ

അന്വയം:-

ഘേ വൃതഹൻ, താ

വയം ഘ

— വൃതഹന്തരിത്ര, താം വയം ഖല

സതവന്തഃ

— സോമമജിഷ്ഠവന്തഃ

ആപഃ ന

— ആപഃ പ്രവണശേമിവാഭി
ഗച്ഛാമഃ

പവിത്രസ്യ പ്ര-

സ്രവണേഷു

— ഭഗാപവിത്രേണ ശോധിതാനാം
സോമാനാം ധാരാസ്യ

വൃതബഹിഷഃ

സ്തോതാരഃ

— സ്തിണ്ണബഹിഷസ്തോതാം

പരി ആസതേ

— പര്യപാസതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വൃതഹന്താവായ ഇത്ര, അവിടുത്തെ
നേരിൽ ഞങ്ങൾ സോമം സംസ്കരിച്ചവരായി, ഇലങ്ങൾ താഴ്
ന്നിടങ്ങളിലേയ്ക്കുനോക്കലേ, വരണം. ഭഗാപവിത്രം കൊണ്ട്
അരിച്ച് ശുദ്ധിപ്പെട്ട സോമങ്ങളുടെ ധാരകളിലൂടെ, വിരിച്ച
ദളയോടുകൂടിയ സ്തോതാക്കൾ അവിടുത്തെ പരിചരിക്കുന്നു.

2 സ്വരന്തിതാസതേനരോ

വസോനിരോകളക്രിമിനഃ

കദാസതന്ദുഷാണകാകആഗമ

ഇത്രസ്വബ്ധിവവംസഗഃ

അന്വയം:-

- ഹേ വസോ, ഇന്ദ്ര, — വാസയിതരിന്ദ്ര,
 ത്വം സുതേ നിരേകേ — ത്വം അഭിഷുതേ സോമേ
 നിഗ്നമനേ
 ഉക്തിമിനഃ നരഃ സ്വരന്തി — ശസ്ത്രീണാനേതാരശ്ശബ്ദായന്നേ
 (അപിചേന്ദ്രഃ) സുതം
 തൃഷാണഃ — അഭിഷുതം സോമം.
 പ്രതിതുഷ്യൻ
 സ്വബ്ധീ-ഇവ വംസഗഃ — സ്വഭൂതശബ്ദോപപന്നഃ ഇവ
 (ശബ്ദം കുർവ്വൻ)
 കദാ ഓകഃ ആ ഗമഃ? — കദാസ്ഥാനമഗമത്?

അർത്ഥം:-ഏവരെയും വസിപ്പിച്ചിരുന്ന ഇന്ദ്ര, സംസ്കരിച്ച സോമം അവിടുത്തെത്തേടി പുറത്തുവരുമ്പോൾ, ശസ്ത്രവാന്മാരായ നേതാക്കൾ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു. സംസ്കരിച്ച സോമത്തിന് പീപാസുവായി, ദാഹിക്കുന്നവനായി, സ്വന്തം ശബ്ദത്തോടു കൂടിയ കാളപോലെ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ട്, ഏറ്റുവാങ്ങണമിട്ട് സ്ഥാനത്തു വരുക?

3 കണ്ഠപദീയുഷ്ണവായുഷ

ചാജന്ദ്രിസഹസ്രിണഃ

പിശങ്ഗരൂപം മലവൻവിചഞ്ചനേ

മക്ഷുഗോമന്തമീമഹേ

അന്വയം:-

- ഹേ മല-വൻ, വി-
 ചഞ്ചനേ, ഗുഹ്യോ, — ധനവൻ, വിദ്രുഷ്ടഃ, ധഞ്ചകേന്ദ്ര,
 കണ്ഠപദീ: — കാണാപാൻദ്രിശ്യ (വിഭക്തി
 വ്യത്യയഃ)
 സഹസ്രിണം വാജം,
 ആ ദന്ധി — സഹസ്രസംഖ്യാകകുന്നദന്ധി

ഗൃഹിത, പിശാചു-രൂപം

ഗോ-മന്തം

— ബലകരം, പത്മപരാഗരൂപം,
പശുഷതമന്തം

മക്ഷ ഇമഹേ

— തപാ യാചാമഹേ

അർത്ഥം-ധനവാൻ ഏല്പാം കാണുന്നവൻ. ദുഃഖലാവനമായ ഇന്ദ്ര, കാണാൻ ഉദ്ദേശിച്ചു അതിയാരാളെന്നു തന്നാലും. ബലകരവും താമരപ്പൂവൊഴിഞ്ഞുമാഞ്ഞു പശുക്കളോടു കൂടിയതുമായ അന്നം ഇപ്പോൾത്തന്നെ അവിടുത്തോടു യാചിക്കുന്നു.

4 പാഹിഗായാസ്യസോമദ

ഇന്ദ്രായമേധയാതിഥേ

യസ്സമ്മിദശ്ശാഹര്യോര്യസ്സതേസചാ

വദൂരമോഹിരണ്യയഃ

ഭാഗ്യം:-

(ജഗദഗോപാലം ബ്രഹ്മതേ)

ഹേ മേധ്യ-അതിഥേ,

പാഹി

— സോമം പിബ

അന്യസഃ (പിതസ്യ)

മദേ

— ഹരേ

യഃ ഹര്യോഃ സം-മിദഃ

— യ ഇന്ദ്രഃ അശ്വയോസ്വരഥേ
സം-മിദയിതാ

യഃ സതേ സചാ

— അഭിഷതേ സോമേ സതി
സഹായഃ

(യഃ) വദൂ

— വദൂവാൻ

(യസ്യ) രഥഃ ഹിരണ്യയഃ- ഹിരണ്യയഃ

(തസ്മൈ) ഇന്ദ്രായ ഗായ — ബ്രഹ്മാ-പാ

അർത്ഥം -(ജഗദഗോപാലം തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു.) അല്പയോ മേധയാതിഥേ, സോമം കുടിച്ചാലും സോമാന്നം കുടിച്ച ഹിരണ്യവൽ താമനാതിന്ദ്രൻ ഹരികളെന്ന കതിരുകളെ തേരിൽ

പുട്ടുന്നവനാണോ, ഏവൻ സംസ്കരിച്ച സോമം കൊടുക്കപ്പെട്ട
വേ, സഹായഭൂതനാണോ, ഏവൻ വഭ്രായുധനാണോ, ഏവ
ന്റെ തേർ സ്വണ്ണമയമാണോ, ആ ഇന്ദ്രനായി സ്തോത്രം
ചൊല്ലുക.

5 യസ്സുചുവ്യസ്സഭക്ഷിണ

ഇനോയസ്സക്തർഗൃണേ

യആകരസ്സഹസ്രായശ്ശതാമാല

ഇന്ദ്രോയഃപുഭീദോരിതഃ

വ. 7

അന്വയം:-

യഃ സു-സവ്യഃ	— ശോഭനസവ്യഹസ്തഃ
(യശ്ച) സു-ഭക്ഷിണഃ	— ശോഭന ഭക്ഷിണഹസ്തഃ
(യശ്ച) ഇനഃ, യഃ സു- ക്തഃ	— ഈശ്വരഃ, സുപ്രഭഞ്തഃ
സഹസ്രാ യഃ ആ-കരഃ	— സഹസ്രാണാം, ബഹുനാം കമ്മണാം കത്താം
യഃ ശത-മാലഃ, യഃ പുഃ-ഭീർ	— ബഹുധനഃ, ശത്രുണാം പുരാംഭേത്താം
(യശ്ച) ആരിതഃ	— കമ്മണി കമ്മണിസ്ഥിതഃ
(സഃ) ഇന്ദ്രഃ ഗൃണേ	— അസ്താഭിസ്സയന്തേ

അർത്ഥം:-ആർ നല്ല ഇടംകയ്യോത്തവനും നല്ല വലംകയ്യോ
വനും, ആർ ഈശ്വരനും, ആർ സുപ്രഭഞ്തനും, ആർ ആയിര
ക്കണക്കിൽ കമ്മങ്ങൾക്കു കത്താവും, ആർ ബഹുധനനും, ആർ
ശത്രുപുരുക്കൾ പിളക്കുന്നവനും ഓരോ കമ്മത്തിലും വരതിക്കു
ന്നവനാണോ, ആ ഇന്ദ്രൻ നമ്മളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

6 യോധ്യഷിതോയോവൃതോ

യോഅസിശുശ്രൂഷുശ്രിതഃ

വിഭൂതദ്യുഷ്ടധ്വവനഃപുരുഷുതഃ

ക്രതാഗൗരിവശാകിനഃ

അന്വയം:-

യഃ ധൃഷിതഃ	— ശത്രുണാം ധഷ്ടിതാ
യഃ അവൃതഃ	— ശത്രുഭിരപരിവൃതഃ
ശൂശ്രൂഷ ശ്രിതഃ അസ്തി	— യുദ്ധേഷു പ്രാപ്തോഽവതി
യഃ വിഭൃതഃ	— പ്രഭൃതധനഃ
(യശ്ച) ച്യവനഃ	— സോമാനാം ച്യാവയിതാ
(യശ്ചാപി) പത്മസ്തതഃ	— ബഹുഭിസ്തതസ്സ ഇദ്രഃ
ക്രത്വാ ശാകിനഃ	— കമ്മണാ ശക്തസ്യ യജമാനസ്യ
ഗൌഃ-ഇവ	— യഥാഗൌഃ പയസാദോഗ്ധ്രീ തഥാ കാമാനാം ദോഗ്ധാ വേതി

അർത്ഥം:-ആർ ശത്രുക്കളെ അമിത്തുണവനും ആർ ശത്രുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെടാത്തവനും യുദ്ധങ്ങളിലെത്തുന്നവനാണോ, ആർ മികച്ച ധനമുറവനാണോ, സോമം വീഴുന്നവനാണോ പലരാരും സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ആ ഇന്ദ്രൻ കമ്മംകൊണ്ട് ശക്തനായ യജമാനന് പശു പാൽ ചുരത്തിക്കൊടുക്കണമെന്നപോലെ, കാമങ്ങൾ കറന്നുകൊടുക്കുന്നു.

7 ക॒ളൗ॒വേദേ॑സ്യതേ॒സചാ॑
പി॒ബ॑ന്തകു॒പയോ॑ഭ്യേ
അ॒യഃ॒യഃപു॑രോവി॒ഭിനത്യോ॑ജസാ
മ॒ന്ദാ॒നശ്ശി॑പ്ര്യ॒ന്ധസഃ॑

അന്വയം:-

സ്യതേ സചാ പിബന്തം	
ഇൗം	— അഭിഷ്യതേ സോമേ ദൃതപിജാ സഹ പിബന്തമേനമിത്രം
കഃ വേദഃ	— കോവേത്തി?, നകോപിവേത്തി
യഃ അയം ശിപ്രീ	— ഹനമാൻ
അന്ധസഃ മന്ദാനഃ	— സോമേന മന്ദാനഃ

ഓജസാ പുരഃ വി-

ഭിനത്തി — ശത്രുപുരാണി ഭിനതി
കൽ വയഃ ദധേ — കിംവാണം ധാരയതി?

അർത്ഥം.-സോമം സംസ്കരിയ്ക്കുവേ, പ്രതാപിക്കിനോടുകൂടി അതു കടിക്കുന്ന ഈ ഇന്ദ്രാന ആരനിയെന്നു?, ആരുമറിയുന്നില്ല. യാതൊരിന്ദ്രൻ നല്ല താടിയെല്ലാത്തവനും സോമത്താൽ ഹാഷിക്കുന്നവനുമായി ബലത്താൽ ശത്രുനഗരങ്ങൾ പിളർന്നു വോ, ആ ഇന്ദ്രൻ അന്നം ധരിക്കുന്നുണ്ടോ?

8 ഓനാമുഗോനവാറണഃ
പുരുത്രാചരഥദധേ
നകീഷ്വാനിയമോസ്യതേഗമോ
മഹാശ്വരസ്യോജസാ

അനവയം:-

ഉഗഃ വാരണഃ ഓനാ ന — ശത്രുണാമന്വേഷകോഗജി
മജേലാനീവ
പുരുത്രാ ചരഥം ദധേ — ബഹുഷു യജ്ഞേഷു ചരണഗീലം
മദം ഇന്ദ്രോധാരയതി

(ഘേ ഇന്ദ്ര,) ത്വാ നകിഃ

നി യമൻ — നകശ്ചീന്നിയച്ഛതി
സുതേ ആ ഗമഃ — അഭീഷ്തേ സോമേ ആഗച്ഛ
മഹാൻ ഓജസാ ചരസി — സർവ്വോത്തമസ്താം ബലേന
സർവ്വതസ്സഞ്ചരസി

അർത്ഥം.-ശത്രുക്കളെ അന്വേഷിക്കുന്ന ആന മജേലങ്ങളെ യെന്നപോലെ, പല പല യജ്ഞങ്ങളിലും ചരിക്കുന്ന സോമ പാനജന്യമായ ഹാഷം ഇന്ദ്രനേന്തുനും അല്പയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ആരും നിയന്ത്രിക്കുന്നില്ല. സോമം സംസ്കരിയ്ക്കുവേണാലും. സർവ്വോത്തമനായ അവിടുന്ന് സ്വന്തം ബലത്താൽ എമ്പാടും സഞ്ചരിക്കുന്നു.

ഓജസം പുരഃ വി-

ഭിനത്തി

9 യജുഗ്നസ്തന്നിഷ്ടത

സ്ഥിരോരണായസംസ്തതഃ

യദിസ്മോതുചഘവാശ്രണവധവ

നേത്രോയോചത്യാഗമൻ

അന്വയം:-

യഃ ഉഗ്രഃ സൻ — ഉദ്ഗുഹ്വസ്തൻ
 അനിഃ-സ്തതഃ, സ്ഥിരഃ — ശത്രുഭീരനിബീണ്ണഃ, അപലഃ
 രണായ സംസ്തതഃ — യുദ്ധായ ശൈശ്വരലബ്ധതഃ
 (സഃ) ചഘ-വാ ഇദ്രഃ — ധനവാൻ സഃ
 യദി സ്മോതുഃ ഹവഃ
 ശ്രണവൽ — ആഹ്വാനം യദി ശ്രണോതി
 (തഹ്യന്യത്ര) ന
 യോഷതി — ന ഗച്ഛതി
 (കിംതു) ആ ഗമൻ — തത്രൈവാഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ആർ ഉഷാക്കുറവനായി ശത്രുക്കളാൽ ഭടക്കുറപ്പോ
 അവനായി, ഇടക്കുറവനായി, യുദ്ധത്തിനായി ആയുധങ്ങ
 ലെക്കുറങ്ങ അലംകൃതനാണോ, ആ ധനപാനായ ഇന്ദ്രൻ സ്മോ
 താവിന്റെ വിളി കേൾക്കുന്നുവെങ്കിൽ പിന്നെ മറ്റൊരിക്കലും
 പോകയില്ല. (ഇവിടെത്തന്നെ) വരുകയേയുള്ളൂ.

10 സത്യകിത്ഥാപൃഷേടസി

വൃഷജ്ഞിനോവൃതഃ

വൃഷാഹ്യഗ്രശ്രണിഷേപ്താവതി

വൃഷോതാവാവതിശ്രതഃ

വ. 8

അന്വയം:-

ഹേ ഉഗ്ര, സത്യം ഇത്ഥാ — തപഃ യാഥാത്മ്യേനേതഥം
 നഃ വൃഷാ ഇത് അസി — അസ്മാകം കാമാനാം വഷക
 ഏവ വേസി

വൃഷ-ജുതി: — വൃഷഭീശ്വാകൃഷ്ട;
 അവൃത: — ശത്രുഭീരപരിവൃതശ്ചാസി
 വൃഷാ ഹി ഗുണധീശ്വേ — സേചക ഇതി ശ്രൂയസേ
 പരാ-വതി, അർദ്ധ-വതി
 വൃഷോ (ഇതി) ശ്രുത: — ദുരേ സമീപേപി വൃഷാ ഏവ
 ശ്രുത:

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഉഷകേര ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സത്യമായും
 ഇപ്രകാരം ഞങ്ങൾക്ക് കാമവഷകനായി ഭവിക്കുന്നു. വഷ്ക
 ഞളായ സോമങ്ങളാൽ ആകൃഷ്ടനായ അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളാൽ
 ചുറ്റപ്പെടാത്തവനാകുന്നു. വഷ്കനെന്ന് അവിടുത്തെക്കുറിച്ച്
 പറഞ്ഞുകേൾക്കുന്നു. ദുരെന്നിന്നും അടുത്തുനിന്നും അവിടുന്ന്
 കാമവഷ്കനെന്ന് പ്രസിദ്ധനാകുന്നു.

11 വൃഷണന്യേഅഭീശ്വോ
 വൃഷാകശാഹിരണ്യയി
 വൃഷാരഥോഽലവന്നപൃഷ്ണാഹരീ
 വൃഷാത്പംശതക്രതോ

അന്വയം.-

ഹേ മഘവൻ,
 ശത-ക്രതോ — ധനവൻ, ബഹുകമ്മണീന്ദ്ര,
 തേ അഭീശ്വ: വൃഷണ: — രശ്മയഃ, അശ്വരശ്നാവഷിതാരഃ
 ഹരണ്യയി കശാ വൃഷാ — വഷണശീലാ
 രഥ: വൃഷാ — വഷണശീലഃ
 ഹരീ വൃഷണാ — അശ്വൗ വഷിതാരൌ
 ത്വം വൃഷാ — ത്വമേവവഷിതാ

അർത്ഥം.-ധനവാൻ ബഹുകമ്മാവുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ
 കതിരമാടിഞ്ഞാണകൾ കാമങ്ങൾ വഷിക്കുന്നവയത്രെ. സ്വ
 ദ്വീമയമായ ചമ്മട്ടി വഷണശീലമുററതത്രെ. തേർ കാമവഷക
 മത്രെ ഹരികളെന്ന കതിരകൾ വഷിക്കുന്നവയത്രെ അവിടു
 ന്നതന്നെ കാമവഷകനല്ലോ.

12 വൃഷാസോതാസനോതുതേ
 വൃഷന്നൃജീപിന്നാഭേ
 വൃഷാദധന്വേവൃഷ്ണന്നദീഷ്വാ
 തുഭ്യംസ്ഥാതാഹരീണാം

അന്വയം:—

ഹേ വൃഷൻ,	— വഷിതരിത്ര
തേ സോതാ വൃഷാ	— തവാഭീഷവകന്താ വഷിതാസൻ
സനോതു	— സോമഭീഷണോതു
ഹേ ഋജീപിൻ, ആ ഭേ	— ഋജുഗന്ധ, ധനമസൂത്രമാഹര
ഹേ ഹരീണാം. ആ	
സ്ഥാതാ,	— ആഭിമുഖ്യേനാഗ്യാനാം സ്ഥാതരിത്ര.
തുഭ്യം നദീഷു വൃഷ്ണം	— ഉദകേഷു വഷിതാരം. സോമം.
വൃഷാ ദധന്വേ	— അഭീഷവാന്മം ധാരിതവാൻ,

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കാചപയ്കനായ ഇന്ദ്ര, അവിഭക്തം സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവൻ, വഷ്കനായതു സംസ്കരിക്കാട്ടെ. അല്ലയോ നേരെ നടക്കുന്ന ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങൾക്ക് ധനം കൊണ്ടു തന്നാലും. ഹരിക്കളെന്ന കതിരുകളിൽ (അവയെപ്പുട്ടിയ തേരിൽ) ആസ്ഥാനം ചെയ്യുന്ന ഇന്ദ്ര, അവിഭക്തവേണ്ടി ജലങ്ങളിൽ ഒഴുകിക്കഴുകിയ സോമത്തെ സംസ്കരിക്കുവാനാണ് ഞാൻ എടുത്തിരിക്കുന്നത്.

13 ഏത്രയാഹിപീതയേ
 മധുഗവിഷ്വസോമ്യം
 നായമച്ഛാമഘവാഗ്രണവദ്ഗിരോ
 ബ്രഹ്മാക്മാപസൂക്തീ

അന്വയം:-

ഹേ ശവിഷ, ഇന്ദ്ര,

സോമ്യം മധു — സോമാത്മകമൃതം

പീതയേ ആ യാഹി — പാനായാഗച്ഛ

(യത ആഗമനമന്തരേണ)

മഘ-വാ, സു-ക്രതു:

അയം — ധനവാൻ സുകന്ധായമിന്ദ്ര:

ഗിരഃ, ബ്രഹ്മ ഉക്ഥിമാ ച — ആഹ്വാനാനി സ്തുതീഃ,
ഉക്ഥിമാനി ച

ന അച്ഛ ശൃണവൽ — നാഭീശൃണോതി ഹി

അർത്ഥം:-ഏറെയും ബലമുള്ള ഇന്ദ്ര, സോമമയമായ അമൃതം കടിച്ചുനായി വന്നാലും. വരാതെ, ധനവാനും സൽകന്ധവാനുമായ ഈ ഇന്ദ്രൻ ഞങ്ങളുടെ വിളികളും സ്തുതികളും ശബ്ദങ്ങളും നേരെ കേൾക്കുകയില്ലല്ലോ.

14 വഹ്നതുത്പാരഥേഷാ

മാഹരയോരഥയുജഃ

തിരശ്ചിദൃഗ്യംസവനാനിവൃത്രഹ

ന്നന്വേഷാംയാഗതക്രതോ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹന്, ഗത-

ക്രതോ, — വൃത്രഹന്തഃ ബഹുകർമ്മിന്ദ്ര,

രഥേ-സ്ഥാം അര്യം ത്വാ — രഥസ്ഥമീശ്വരം ത്വാം

രഥ-യുജഃ ഹരയഃ — രഥേയുക്താ അശ്വാഃ

അന്വേഷാം യാ ചിതീ — യാനി സവനാനി സന്തി താനി

തിരഃ സവനാനി ആ

വഹ്നതു — തിരസ്കർച്ചന്തഃ അസ്മദിയാനി
സവനാന്യാനയതു

അർത്ഥം:-വൃത്രഹന്താവും ബഹുകർമ്മാവുമായ ഇന്ദ്ര, തേരിലിരിക്കുന്ന ഈശ്വരനായ അവിടുത്തെ (തേരിൽ പുട്ടിയ)

കുതിരകൾ, മറ്റുള്ളവരുടെ സമ്പന്നങ്ങളേവയോ അവയെ പിൻ
തള്ളി, നമ്മുടെ സമ്പന്നങ്ങൾക്കൊന്നയില്ലെട്ട്.

15 അസ്മാകമദ്യാന്തമം

സ്തോമന്ധീഷ്വമഹാമഹ

അസ്മാകന്തേസവനാസന്തുശന്നമാ

മദായദ്യക്ഷസോമപാഃ

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ മഹാ-മഹ, ദ്യക്ഷ,

സോമ-പാഃ

— മഹതാംമഹൻ, ദീപ്ത,

സോമസ്യപാതരിന്ദ്ര,

അദ്യ അസ്മാകം അന്തമം

സ്തോമം ധീഷ്വ

— അസ്മിൻ ദിവസേ അന്തികതമം

മേധ്യതിമിനാം സ്തോത്രം

ധാരയ

സവനാ തേ മദായ

— സവനാനി തവ മദാത്ഥം

അസ്മാകം ശം-തമം സന്തു

— ശന്നമാനി, സുഖതമാനി ച

വേന്തു

അർത്ഥം.-മഹാമഹാൻവിവെച്ഛ്വ മഹാനം ഭാസമാനനം സോ
മപാതാവുമായ ഇന്ദ്ര, ഇന്നു സമീപസ്ഥമായ മേധ്യതിമികളു
യ ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രമുൾക്കൊണ്ടാലും. ഞങ്ങളുടെ സമ്പന്നർ
അവിടേയ്ക്കു ഹിഷ്ത്തിനായും ഞങ്ങൾക്കേറെവും സുഖപ്രദങ്ങളാ
യും വേിക്കട്ടെ.

16 നഹീഷസ്തുവനോമമ

ശാസ്മൈഅന്യസ്യശണ്യതി

യോഅസ്മാൻവീരത്നായൽ

അനവയം:-

(ഹേ സ്തോതാഃ,) യഃ വീരഃ— ശുഭഃ ഇന്ദ്രഃ
 അസ്താൻ ആ അനയൽ — സന്മാദ്യേ നയതിസു
 സഃ തവ ശാസ്ത്രേ
 ന ഹി രണ്യതി — സഃ ഇന്ദ്രഃ തവശാസനേ ന
 രമതേ
 മമ നോ — മമാപിശാസനേ നരമതേ
 അന്യസ്യ — അപിശാസനേ നരമതേ
 (കീംതു രക്ഷണേ ഏവ രമതേ)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, യാതൊരു വീരകർമ്മാവ്, നമ്മളെ നല്ലവഴിയ്ക്കു നടത്തിയോ ആ ഇന്ദ്രൻ അങ്ങയെ ശാസിക്കുന്നതിൽ സന്തോഷിക്കുന്നില്ല. ഏതൊ ശാസിക്കുന്നതിലും സന്തോഷിക്കുന്നില്ല. മറ്റൊരാളെ ശാസിക്കുന്നതിലും സന്തോഷിക്കുന്നില്ല. രക്ഷണത്തിൽ മാത്രമേ സന്തോഷിയ്ക്കുന്നുള്ളൂ.

17 ഇന്ദ്രശ്ചിദ്ഘാതദബ്രവീൽ

സ്രീയാഅശാസ്യംമനഃ

ഉതോഅഹക്രതുംരഘം

അനവയം:-

(ഘായോഗിരാസങ്ഗഃ യസ്മിഭൂത്വാമേധയാതിഥയേ ദാനം
 ത്വോ പരാനഭൂൽ, തദാ യദിന്ദ്ര ഉവാച, തദിദം.)
 ഇന്ദ്രഃ ചിൽഘ തൽ
 അബ്രവീൽ — ഇന്ദ്രഃ ഖലു തദുവാച
 'സ്രീയാഃ മനഃ
 അശാസ്യം — ചിത്തം, പ്രബലത്വാൽ
 പുരുഷേണ ശാസിക്കുമാകൂ.
 ഉതോ ക്രതും അഹ രഘം' — അപിച സ്രീയാഃ പ്രജ്ഞാനം
 ലഘുമാഹ

അർത്ഥം:-(ഘായോഗിയായ ആസംഗൻ സ്രീയായിത്തീൻ്റ്
 മേധയാതിഥിയ് ദാനംകൊടുത്തു് വീണ്ടും പുരുഷനായി. അ

പോലും ഇത്രയും പറഞ്ഞതാണിത്)—ഇത്രയും ഇതാണല്ലോ പറഞ്ഞത് 'സ്രീയുടെ മനസ്സ്', അതിന്റെ ബലംകൊണ്ട് പുരുഷനാൽ ശാസിതപ്പെടുവാൻ പറഞ്ഞതത്രെ. എന്നാൽ സ്രീയുടെ പ്രജ്ഞാനത്തെ, വിവേകത്തെ ലാഭ്യവെന്ന പറയുന്നു.

18 സപ്താചിത്ഃ ലാമച്യുതാ

മിഥുനാവഹതോരഥം.

ഏവേദ്ധ്യുപ്സൃജതേതരാ

അന്വയം:—

സപ്താ ചിത്ഃ ച	— ഇന്ദ്രസയാശ്വാവപി
മദ-ച്യുതാ	— സോമം പ്രതിഗന്താരേ, (ഇത് സ്യേവ)
രഥം മിഥുനാ വഹതഃ	— മിഥുനോ വഹതഃ
ഏവ ഇത് വൃഷ്ടഃ ധുഃ	— ഏവമേവ ഇന്ദ്രസ്യ രഥസ്യ ധുഃ
ഉൽ-തരാ	— അശ്വയോത്തനാരോ വേതി

അർത്ഥം:—ഇത്രയും കതിരുകളും സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു പോകുന്നു. ഇത്രയും തേരിനെ ഇണകളായി വഹിക്കുന്നു. അതു പോലെ ഇത്രയും തേരിന്റെ അഗ്രം കതിരുകളും മുകളിലത്രെ.

19 അധഃപശ്യസ്വമോപരി

സന്തരാപാദകേരഹര

മാതേകശ്ചകൗടൃശ

നമസ്രീഹിബ്രഹ്മാബ്രഹ്മവിഥ

വ. 1

അന്വയം:—

(അന്തരിക്ഷാഭാഗച്ചന് രഥസ്ഥ ഇത്ര: സ്രീയം. സന്തം. പുനഃ മിച്ഛന്തം ഷുഭയോഗിം യദവാച തദാഹ)	
('ഹേ ഷാഭയോഗേ. തവ. സ്രീസതീ')	
അധഃ പശ്യസ്വ	— (ഏവ സ്രീണാം ധമ്മഃ.)
ഉപരി മാ	— മാ പശ്യസ്വ, ഉപരിഗേതം സ്രീണാം ധമ്മോന വേതി

പാദകൌ സം-തരാം ഹര- സംശ്രിഷ്ടൗ യഥാ ഭവത
സ്തഥാഭര

(യഥാ പുരുഷോ വിശ്രിഷ്ടപാദനിധാനഃ ഭവതി തഥാ ത്വയാ
ന കർത്വം.)

(അപിച) തേ കൗ-

പ്ലകൌ

— കശശ്ച പ്ലകശ്ച ഉഭേ അങ്ഗേ

മാ ദൃശൻ

— പുരുഷാ ന പശ്യതു (തൗ സൃഷ്ടി
വാസസാ പരിധാനം കരു)

ഹി ബ്രഹ്മാ സ്രീ

ബഭ്രവിഥ

— യസ്മാൽ ബ്രഹ്മാസൻ

സ്രീ ബഭ്രവിഥ

അർത്ഥം—(അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്ന് വന്ന് തേരിലിറങ്ങ
കൊണ്ട് ഇന്ദ്രൻ സ്രീയായിത്തീർന്നുവന്നു. പുരുഷത്വമിച്ഛിക്കുന്ന
വനുമായ പ്ലായോഗിയോടു പറഞ്ഞത്. മേധ്യാതിമിയുടെ
അനുഗ്രഹം കൊണ്ട് വീണ്ടും പുരുഷനാകും. മുമ്പ് പറഞ്ഞതാ
ണിത്.) 'അല്ലയോ പ്ലായോഗേ, സ്രീയായിത്തീർന്ന നീ കീഴ്
പോട്ടു നോക്കുക. (സ്രീകളുടെ ധർമ്മമാണത്.) മേൽപ്പോട്ടു നോ
ക്കരുത്. (മേൽപ്പോട്ടു നോക്കൽ സ്രീകൾക്ക് ധർമ്മമല്ല.) കാല
കൾ കൂട്ടിത്തന്നെ വെക്കുക. (പുരുഷന്മാർ കാലകത്തി വെ
ക്കുന്നു. അതുപോലെല്ലാ നീ ചെയ്യേണ്ടത്.) പുരുഷന്മാർ
നിന്റെ കാൽമുട്ടും നെരിയണിയും കാണാതിരിയ്ക്കട്ടെ (അമ്മ
ട്ടിൽ നന്നായി വസ്രധാരണം ചെയ്യുക.) നീ ഒരു ബ്രാഹ്മണനാ
യിട്ട്, സ്രീയായി തീർന്നവല്ലോ.

വക്ത്രം-11-12-13-കാണ്ഡഃ നിപാതിമിഃ ആംഗിരസാസ്സ
ഹസ്രവസുരോപിഷഃ ഋഷയഃ അനുഷ്ടുബ്ഗായത്രൈഃ ഛന്ദ
സി ഇന്ദ്രഃഭവതാം.

1 ഏന്ദ്രയാഹിഹരിഭി

തപകണ്ഡസ്യസുഷുതിം

ഭിവോഅമുഷ്ടഗാസതോ

ഭിവംയയഭിവാവസോ

ഹേ ദിവം-വസോ, — ദീപ്തവിഷ്ണു,
 ദിവ: അമൃഷ്യ ശാസത: — ദൃഢോകം ശാസനജ്ജ്വലം
 യുതം.
 ദിവ: യത — സ്വസ്തിമഗ്ദ്ധത

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇതു, അവിടുത്തെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ
 കണക്കാർ രക്ഷയുണ്ടെന്നപ്രാപ്തിയുടേതി വിളിക്കുന്നു-ശോഭന
 ഹവിസ്സോടുമടിയേ തുള, ദൃഢോകത്തെ ലഭിക്കുന്ന അവിടുന്ന്
 സ്വസ്തി പുക്കിയാമു.

5 ധോമിനേസുതാനാ,

വൃഷ്ണേനപുർവ്വപായം.

ദിവോഅമൃഷ്യശാസതോ

ദിവ: യതദിവാവസോ

വ. 11

അർത്ഥം:-

(ഹേ ഇതു,) ഹേ

സുതാനാ, ധോമി

— തുളയുടേപ്പുറം സോമാൻ
 പ്രയച്ചാമി (ദ്രവിതീയാമേം
 ഷഷ്ഠി)

വൃഷ്ണേന പുർവ്വപായം.

— തഥാ വായവേയജ്ഞമേവേ
 പേയം പ്രയച്ചാമി തഥാ
 പ്രയച്ചാമി

ഹേ ദിവം-വസോ

— ദീപ്തവിഷ്ണു,

ദിവ: അമൃഷ്യ ശാസത:

— ദൃഢോകം ശാസനജ്ജ്വലം
 യുതം.

ദിവ: യത

— സ്വസ്തിമഗ്ദ്ധത

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇതു, വായുവിന്ന യജ്ഞമേഖത്തിൽ
 കടിക്കാനുള്ളത് കൊടുക്കുന്നപോലെ, അവിടുന്ന് സംസ്കരിച്ച
 സോമാനെ, നന്നാക്കുകയുണ്ടു. അല്ലയോ ശോഭനഹവിസ്സോടു
 മടിയേ തുള ദൃഢോകത്തെ ലഭിക്കുന്ന അവിടുന്ന് സ്വസ്തി പു

പാദകൌ സം.-തരാം ഹര— സംശ്രിഷ്ഠ യഥാ വേത
സ്തഥാരേ

(യഥാ പുരുഷോ വിശ്വിഷ്ഠപാദനിധാനഃ വേതി തഥാ തായാ
ന കർത്തവ്യം.)

(അപിച) തേ കശ-

പകൌ

— കശശ്ച പകശ്ച ഉഭേ അങ്ഗേ

മാ ദൃശൻ

— പുരുഷാ ന പശ്യന്തു (തൗ സൃഷ്ട
വാസസാ പരിധാനം കരു)

ഹി ബ്രഹ്മാ സ്രീ

ബഭ്രൂവിഥ

— യസ്മാൽ ബ്രഹ്മാസൻ

സ്രീ ബഭ്രൂവിഥ

അർത്ഥം:- (അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു വന്നു തേരിലിറങ്ങ
കൊണ്ടു ഇന്ദ്രൻ സ്രീയായിത്തീർന്നവനും പുരുഷത്വമിച്ഛിക്കുന്ന
വനുമായ പാദയോഗിയോടു പറഞ്ഞതു. മേധ്യാതിഥിയുടെ
അനുഗ്രഹം കൊണ്ടു വീണ്ടും പുരുഷനാകും. മുമ്പു പറഞ്ഞതാ
ണിതു.) 'അല്ലയോ പാദയോഗേ, സ്രീയായിത്തീർന്നു നി കീഴ്
പോട്ടു നോക്കുക. (സ്രീകളുടെ ധർമ്മമാണതു.) മേൽപ്പോട്ടു നോ
ക്കരുതു. (മേൽപ്പോട്ടു നോക്കൽ സ്രീകൾക്കു ധർമ്മമല്ല.) കാല
കൾ ഉട്ടിത്തണച്ചു വെക്കുക. (പുരുഷന്മാർ കാലകത്തി വെ
ക്കുന്നു. അതുപോലെയല്ലാ നി ചെയ്യേണ്ടതു.) പുരുഷന്മാർ
നിന്റെ കാൽമുട്ടു നെരിയാണിയും കാണാതിരിയ്ക്കട്ടെ (അമ്മ
ട്ടിൽ നന്നായി വസ്രധാരണം ചെയ്യുക.) നി ഒരു ബ്രാഹ്മണനാ
യിട്ടു, സ്രീയായി തീർന്നവല്ലോ.

വക്ത്രം-11-12-13-കാണ്ഡഃ നിപാതിഥിഃ ആംഗിരസാസ്സ
ഹസ്രവസരോചിഷഃ ഋഷയഃ അനുഷ്ടുബ്ഗായത്രോ മന്ദ
സി ഇന്ദ്രഃഭേവതാ.

1 ഏത്രയാഹിഹരിഭി

തപകണ്ഡസ്യസൃഷ്ടുതിം

ദിവോഅമുഷ്ടഗാസതോ

ദിവംയതദിവാവസോ

പോലും ഇത്രൻ പറഞ്ഞതാണിത്) — ഇത്രൻ ഇതാണല്ലോ പറഞ്ഞത് 'സ്രീയുടെ മനസ്സ്', അതിന്റെ ബലംകൊണ്ട് പുരുഷനാൽ ശാസിക്കപ്പെട്ടവൻ പരമാത്മാവത്രെ. എന്നാൽ സ്രീയുടെ പ്രജ്ഞാനത്തെ, വിവേകത്തെ ലഘുവെന്ന പറയുന്നു.

18 സപ്തീ ചിദഃ ഘോരമപ്യതാ

മിഥുനാവഹനോരഥം.

ഏവേദ്ധ്യുദ്യജ്ഞന്മാരാ

അന്വയം:-

സപ്തീ ചിദഃ ഘോരമപ്യതാ	— ഇത്രസ്യാശ്വാവപി
	— സോമം പ്രതിഗന്താനന്തം, (ഇത്ര സ്യേവ)
രഥം മിഥുനാവഹതഃ	— മിഥുനേ വഹതഃ
ഏവ ഇത്യാദി യഃ	— ഏവേവ ഇത്രസ്യ രഥസ്യ യഃ
ഉദ്യജ്ഞന്മാരാ	— അശ്വയോജ്ഞന്മാരാ വേതി

അർത്ഥം:- ഇത്രന്റെ കതിരുകളും സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു പോകുന്നു. ഇത്രന്റെ തേരിനെ ഇണകളായി വഹിക്കുന്നു. അതു പോലെ ഇത്രന്റെ തേരിന്റെ അഗ്രം കതിരുകൾക്കും കേളി ലഭ്യം.

19 അധഃപശ്യസ്വമോഹരി

സന്തരാപാദകൗഹര

മാന്ത്രൈകശുക്ലകൗടൂശ

നമഃസ്രീഹിബ്രഹ്മാബ്യാദവീഥ

വ. 10

അന്വയം:-

(അന്തരീക്ഷാദോഗ്ദ്ധൻ രഥസ്ഥ ഇത്രഃ സ്രീയം സന്തം, പുഷ്പമീച്ചന്തം ഫ്ലായോഗിം യദവാപ തദാഹ) ('ഹേ ഫ്ലായോഗേ, തവ സ്രീസതി') അധഃ പശ്യസ്വ — (ഏവ സ്രീണാം ധർമ്മഃ.) ഉപരി മാ — (ഏവ പശ്യസ്വ, ഉപരിദശനം സ്രീണാം ധർമ്മാന വേതി

6 സുതീപുരന്ധിൻആഗഹി
 വിശ്വതോധിൻഉതയേ
 ദിവോഅമുഷ്യശാസതോ
 ദിവംയയദിവാവസോ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര.)

സുതീ-പുരന്ധി:	— സ്വഗ്നകുടുംബീ ത്വം
നഃ ആഗഹി	— അസ്ഥാനാഗച്ഛ
(തഥാ) വിശ്വതഃ-ധി:	— സർവ്വജഗത്തോ ധാരകസ്ത്വം
നഃ ഉതയേ	— രക്ഷണാത്ഥമാഗച്ഛ
ഹേ ദിവോ-വസോ,	— ദീപ്തഹവിഷ്ണേഭ്യഃ.
ദിവഃ അമുഷ്യ ശാസതഃ	— ദൃലോകം ശാസനങ്ക്വന്തോ യുതം.
ദിവം യയ	— സ്വഗ്നങ്ക്വച്ഛത

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സ്വഗ്നമാകുന്ന കുടുംബത്തോടു കൂടി അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. സർവ്വജഗത്തും ധരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് രക്ഷയ്ക്കായി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. ശോഭനഹവിഷ്ണോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, ദൃലോകം ഭരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് സ്വഗ്നം പുകിയാലും.

7 ആനോയാഹിമഹേമതേ
 സഹസ്രോതേശതാമുല
 ദിവോഅമുഷ്യശാസതോ
 ദിവംയയദിവാവസോ

അന്വയം:-

ഹേ മഹേ-മതേ, സഹസ്ര-

ഉതേ, ശത-മുല	— ജനാബുലേ, സഹസ്രരക്ഷണ, ബഹു...
-------------	----------------------------------

ഹേ ദിവം-വസോ, — ദീപ്തഹവിഷ്വേദ്ര,
 ദിവ: അമൃഷ്ട ശാസത: — ദൃലോകം ശാസനങ്ക്വന്തോ
 യുത.
 ദിവ: യയ — സ്വഗ്തങ്ക്വഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ കണ്വന്മാർ രക്ഷയുണെപ്രാപ്തിയായി വിളിക്കുന്നു-ശോഭന ഹവിസ്സോടുളളിയ ഇന്ദ്ര, ദൃലോകത്തെ ഭരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് സ്വഗ്തം പുകിയാലും.

5 ധോമിതേസുതാനാം.

വൃഷ്ണേനപുർവ്വപായം.

ദിവോഅമൃഷ്ടശാസതോ

ദിവ:യയദിവാവസോ

വ. 11

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ

സുതാനാം ധോമി

— തുദ്യമദീഷുന്മാൻ സോമാൻ പ്രയച്ചാമി (ചിന്തിതമന്തേന ധ്വനി)

വൃഷ്ണേന പുർവ്വ-പായം.

— യഥാ വായവേയജ്ഞമുഖേ പേയം പ്രയച്ചന്തി തഥാ പ്രയച്ചാമി

ഹേ ദിവം-വസോ

— ദീപ്തഹവിഷ്വേദ്ര,

ദിവ: അമൃഷ്ട ശാസത:

— ദൃലോകം ശാസനങ്ക്വന്തോ യുത.

ദിവ: യയ

— സ്വഗ്തങ്ക്വഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വായുവിന്ന യജ്ഞമുഖത്തിൽ ഹേദിക്കാനുള്ളത് കൊടുക്കുന്നപോലെ, അവിടേയ്ക്ക് സംസ്കരിച്ച ഭന്നപ്രയജ്ഞം തന്നെകൊള്ളുന്നു. അല്ലയോ ശോഭനഹവിസ്സോടു സ്വഗ്തം ഇന്ദ്ര, ദൃലോകത്തെ ഭരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് സ്വഗ്തം പുകിയാലും.

9 ആത്മാമദ്ധ്യതാഹരി
ശ്വേതംപക്ഷേപവക്ഷതഃ
ദിവോഅമൃഷ്ടശാസതോ
ദിവംയയദിവാവസോ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്വാ മദ്ധ്യതാഹരി

— മദ്ധ്യതഃ, ശത്രുണാം
മദ്ധ്യപ്യാവയിതാരാവശ്വതഃ

ശ്വേതം പക്ഷാ-ഇവ

— ശ്വേതാവ്യം പക്ഷിണം
ആത്മീയപക്ഷാവിവ

ആ വക്ഷതഃ

— ആ വഹതഃ

ദിവഃ അമൃഷ്ട ശാസതഃ

ഹേ ദിവാ-വസോ

ദിവം യയ

— ദൃലോകം ശാസനം കർവ്വന്തോ
യ്യം സ്വർഗ്ഗം ഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ശത്രുക്കളുടെ ഗർവിനെ വീഴ്ത്തുന്ന ഹരികളെന്ന കതിരുകൾ, പരന്തിനെ അതിന്റെ ചിറകുകളെന്നപോലെ (വേഗത്തിൽ) ആനയിക്കട്ടെ. അല്ലയോ ശോഭന ഹവിസ്സോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, ദൃലോകത്തെ ശാസിക്കുന്ന അവിടുന്ന് സ്വർഗ്ഗം പുകിയാലും.

10 ആയാഹൃത്യആപരി
സ്വാഹാസോമസ്യപിതയേ
ദിവോഅമൃഷ്ടശാസതോ
ദിവംയയദിവാവസോ

വ 12

അന്വയം:-

ഹേ അത്യഃ ആ പരി

— ഇവശ്വതഃ, ത്വം സർവ്വതഃ

ആ യാഹി

— ആഗച്ഛ

(ത്വം) നഃ ആ യാഹി — അസ്മാനാഗച്ഛ
 ഹേ ദിവാ-വസോ — ദീപ്തഹവിഷ്വേത്ര,
 ദിവഃ അമൃഷ്യ ശാസതഃ — ദൃലോകം ശാസനങ്ക്വന്തോ
 യുയം.
 ദിവം യയ — സ്വശ്ശങ്ഗച്ഛത

അർത്ഥം.—മഹാ ബുദ്ധിമാനം നന്മയിരും രക്ഷകളാണവനും ബഹുധനനായ ഇത്ര, ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും, ഗോമേഹവിഷ്ണോടുകൂടിയ ഇത്ര, ദൃലോകം ഭരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് സ്വശ്ശം പുകിയാലും.

8 ആത്മാഹോതാമനഹിതോ

ദേവത്രാപക്ഷദീഡ്യഃ

ദിവോഽമൃഷ്യശാസതോ

ദിവം യയദിവാവസോ

അന്വയഃ.—

(ഹേ ഇത്ര,) ത്വാ ദേവ-

ത്രാ, ത്വാഡ്യഃ, — ദേവേഷ ചധ്യേസ്തുത്യഃ

ഹോതാ — ദേവാനാമാഹോതാ

മനഃ-ഹിതഃ — മനുഷ്യൈർഗൃഹേഷ്യ

‘ഛ നിഹിതോഗ്നിഃ

വക്ഷൽ — ആവഹത

ദിവാ-വസോ, — ദീപ്ത ഹവിഷ്വേത്ര,

ഹേ ! അമൃഷ്യ ശാസതഃ — ദൃലോകം ശാസനങ്ക്വന്തോ

ദിവഃ യുയം.

യയ — സ്വശ്ശങ്ഗച്ഛത

ദിവം യ

‘ഛ.—അല്ലയോ ഇത്ര, ദേവന്മാക്കിടയിൽ സൂത്യനും അന്തരവിളിക്കുന്നവനും മനുഷ്യരാൽ ഗൃഹങ്ങളിലാധാനം ചെയ്യിക്കാനുള്ളവനായ അഗ്നി അവിടുത്തെ ആനയിക്കട്ടെ. അല്ല മനഃമഞ്ജര ! ഹവിഷ്ണോടുകൂടിയ ഇത്ര, ദൃലോകത്തെ ഭരിക്കേണം ഇത്ര. ദീപ്ത സ്വശ്ശം പുകിയാലും.

12 സരൂപൈരാസുനോഗഹി

സംഭൃതൈസ്സംഭൃതാശാഃ

ദിവോഅമൃശാസതോ

ദിവംയയദിവാവസോ

അനന്തം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര.)

സംഭൃത-അശാഃ

— പഷ്ടാശ്ചസ്ത്വം

സു സംഭൃതൈഃ

സ-രൂപൈഃ

— സുഷു സമാനരൂപൈരശൈഃ

നഃ ആ ഗഹി

— അസ്താനാഗച്ഛ

ദിവഃ അമൃശാസതഃ

— ദൃലോകം ശാസനം കർപ്പ്തോ
യുയം

ഹേ ദിവാവസോ,

ദിവം യയ

— സ്വർഗ്ഗം ഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, തടിച്ചുകൊഴുത്ത കതിരുകളൊത്ത അവിടന്ന് സംഭരിക്കപ്പെട്ടവയും തുല്യരൂപങ്ങളുമായ കതിരുകളോടുകൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. ദൃലോകത്തെ ശാസിക്കുന്ന അവിടന്ന്, ശോഭനഹവിസ്തോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, സ്വർഗ്ഗം പുകിയാലും.

13 ആയാഹിപർവ്വതേഭ്യ

സ്സമുദ്രസ്യധിവിഷുപഃ

ദിവോഅമൃശാസതോ

ദിവംയയദിവാവസോ

അനന്തം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം)

പർവ്വതേഭ്യഃ ആ യാഹി

— ഗിരിഭ്യ ആഗച്ഛ

സമുദ്രസ്യ വിഷുപഃ അധി

— അന്തരീക്ഷസ്യവിഷു

പാഹ്വായാഹി

പീതയേ സോമസ്യ

സ്വാഹാ

— പാനാത്ഥം സോമം സ്വാഹാ
കരോമി

ദിവഃ അമൃഷ്യ ശാസതഃ

— ദൃലോകം ശാസനം കർവ്വന്തോ
യുയം.

ഹേ ദിവാ-വസോ

ദിവം യത

— സ്വഗ്നം ഗച്ഛത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഈശ്വര, അവിടുന്ന് എല്ലാ ഭാഗത്തിലൂടെയും വന്നാലും, കടിയ്ക്കാനായി സോമത്തെ ഇതാ ഹോമിക്കുന്നു. ദൃലോകം ശാസിക്കുന്ന അവിടുന്ന്, ശോഭനഹവിസ്സോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, സ്വഗ്നം പുകിയാലും.

11 ആനോയാഹ്യപശു

ത്യക് മേഷ്യരണയാഇഹ

ദിവോഅമൃഷ്യശാസതോ

ദിവം യതദിവാവസോ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം) നഃ ഇഹ — യജ്ഞേ

ഉക് മേഷ്യ

— ശസ്ത്രേണ പാപമാനേഷ്യ

ഉപശ്രുതി ആ യാഹി

— ഉപശ്രുതം, സമീപമാഗച്ഛ

(അസുഹൃൻ) രണയ

— രഥയ പ

ദിവഃ അമൃഷ്യ ശാസതഃ

— ദൃലോകം ശാസനം കർവ്വന്തോ
യുയം.

ഹേ ദിവാ-വസോ,

ദിവം യത

— സ്വഗ്നം ഗച്ഛത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ ശസ്ത്രങ്ങൾ പൊലുപ്പെടവേ, ഞങ്ങളുടെ സമീപം (ആ ശസ്ത്രങ്ങൾ കേൾക്കത്തക്കവിധമടക്കാൻ) വന്നാലും. ഞങ്ങളെ സന്നോഷിപ്പിച്ചാലും. ദൃലോകം ശാസിക്കുന്ന അവിടുന്ന്, ശോഭനഹവിസ്സോടു കൂടിയ ഇന്ദ്ര സ്വഗ്നം പുകിയാലും.

12 സരൂപൈരാസനോഗഹി

സംഭതൈസ്സംഭതാശഃ

ദിവോഅമൃഷ്ടശാസതോ

ദിവംയയദിവാവസോ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,)

സംഭത-അശഃ

— പുഷാഗ്വസ്വഃ

സ സം-ഭതൈഃ

സ-രൂപൈഃ

— സൃഷ്ട സമാനരൂപൈരശൈഃ

നഃ ആ ഗഹി

— അസ്മാനാഗച്ഛ

ദിവഃ അമൃഷ്ട ശാസതഃ

— ദൃലോകം ശാസനം കർത്തോ
യ്യം.

ഹേ ദിവ-വസോ,

ദിവം യയ

— സ്വർഗ്ഗം ഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, തടിച്ചുകൊഴുത്ത കുതിരകളോ
ത്ത അവിടന്ന് സംഭരിക്കപ്പെട്ടവയും തുല്യരൂപങ്ങളുമായ കുതി
രകളോടുകൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. ദൃലോകത്തെ ശാസി
ക്കുന്ന അവിടന്ന്, ശോണേഹവിസ്സോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, സ്വർഗ്ഗം
പുകിയാലും.

13 ആയാഹിപർവ്വതേഭ്യ

സ്സമുദ്രസ്യധിവിഷുപഃ

ദിവോഅമൃഷ്ടശാസതോ

ദിവംയയദിവാവസോ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം)

പർവ്വതേഭ്യഃ ആ യാഹി

— ഗിരിഭ്യ ആഗച്ഛ

സമുദ്രസ്യ വിഷുപഃ അധി-

— അന്തരീക്ഷസ്യവിഷു

പാപായാഹി

ദിവ അമൃത ശാസതഃ — ദൃലോകം ശാസനം കർത്തോ
യതഃ.

ഹേ ദിവ-വസോ,

ദിവം യത

— സ്വഗ്നം ഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടന്ന് മലകളിൽ നിന്നു
വന്നാലും. അന്തരീക്ഷത്തിലേ ഇരിപ്പിടത്തിൽ നിന്നാവുന്നാ
ലും. ദൃലോകത്തെ ശാസിക്കുന്ന അവിടന്ന്, ഗോമനഹവി
സ്സോടുക്കുടിയ ഇന്ദ്ര, സ്വഗ്നം പുകിയാലും.

14 ആനോഗവ്യാന്യശ്ചാ

സഹസ്രാശ്വരദൃഹി

ദിവോഅമൃതശാസതോ

ദിവം യതദിവാവസോ

അന്വയം:-

ഹേ ശ്വര. നഃ സഹസ്രാ — വീരേന്ദ്ര, ത്രൈസുഭ്യം
സഹസ്രാണി

ഗവ്യാനി അശ്വാ — ഗോരൂപാണി, അഗാധമകാനി
ധനാനി

ആ ദൃഹി — ആ വിവൃണ

ദിവ അമൃത ശാസതഃ — ദൃലോകം ശാസനം കർത്തോ
യതഃ.

ഹേ ദിവ-വസോ,

ദിവം യത

— സ്വഗ്നം ഗച്ഛത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശ്വരനായ ഇന്ദ്ര, അവിടന്ന് ഞങ്ങൾ
ക്ക് പശുക്കളും കുതിരകളുമായി ആയിരക്കണക്കിന് ധനം തുറ
ന്ന തെളിയിച്ചാലും. ദൃലോകം ശാസിക്കുന്ന അവിടന്ന്.
ഗോമനഹവിസ്സോടുക്കുടിയ ഇന്ദ്ര, സ്വഗ്നം പുകിയാലും..

15 ആർണ്ണവസ്രഗോഭി
 രായുതാനിഗതാനിച
 ദിവോഅമുഷ്യശാസതോ
 ദിവംയയദിവാവസോ

അന്വയം:—

(ഘേ ഇന്ദ്ര,) ന:

സഹസ്രശഃ	— അസുഭ്യം സഹസ്രധാ
അയുതാനി ഗതാനി ച	— അസംഖ്യേയാന്യഭീഷാനി വസുനി
ആ രേ	— അഹര
ദിവഃ അമുഷ്യ ശാസതഃ	— ദൃലോകം ശാസനം കർത്തോ യുതം
ഘേ ദിവാ-വസോ,	
ദിവം യയ	— സ്വഗ്തം ഗച്ഛത

അർത്ഥം:—അല്പയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങൾക്കായിരം പ്രകാരത്തിൽ കണക്കറ്റ അഭീഷ്യനങ്ങൾ കൊണ്ടുതന്നാലും. ദൃലോകം ശാസിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ശോഭന ഹവിസ്സോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, സ്വഗ്തം പുകിയാലും.

16 ആയദിന്ദ്രശ്ചഭവേ
 സഹസ്രംവസുരോചിഷഃ
 ഓജിഷ്ടമശ്വപ്യംപശൂം

അന്വയം:—

വസു-രോചിഷഃ	— വസുഭീഷ്യയോ വയം
സഹസ്രം	— സഹസ്രസംഖ്യാകാഃ
(അസ്വാകം നേതാ)	
ഇന്ദ്രഃ ച	—

ഓജീഷം അശ്വ്യം പശുഃ — ബലവത്തനശ്വാന്മകം

പശുഃ ച

യൽ ആ ദേവേ — യദേ പാരാവതാദാദേമഹേ

അർത്ഥം:—ധനംകൊണ്ടു പ്രകാശമാകുന്നതായ ഞങ്ങളായി
രം പേരും ഞങ്ങളുടെ നേതാവായ ഇന്ദ്രനും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന കതിര
കളാകുന്ന മൃഗസമൂഹത്തെ എപ്പോൾ പാരാവതനോടു് കൈ
പററിയോ,

17 യജുരൂവാതരംഹസോ

അഷ്ടാസോരഘൃഷ്ടഭിഃ

ദ്രോണൈസുര്യാഇവ

അന്വയം:—

യേ ഋജ്വാഃ — ഋജുഗാമിനഃ

വാതരംഹസഃ — വായുസദൃശവേഷാഃ

അഷ്ടാസാ, രഘൃ-സ്യഭിഃ — ആരോചമാനാഃ ലഘു
സ്യന്മാനാ അശ്വാഃ

സുര്യാഃ-ഇവ ദ്രോണേ — ദീപ്യന്തേ

അർത്ഥം:—അപ്പോൾ നേരെ പോകുന്നവയും വായുവേഗമുറ
വയും പ്രകാശം ചേർന്നവയും എളുപ്പത്തോടുകൂടി ഓടുന്നവയുമായ
കതിരകൾ സുര്യന്മാരെപ്പോലെ പ്രശോഭിക്കുന്നു. (യുഗ്മകം)

18 പാരാവതസ്യരാതിഷ്ഠ

ഭുവപ്തകൃഷ്ണാശ്വഃ

തിഷ്ഠവനസ്യമദ്ധ്യത്വ

വ. 13

അന്വയം:—

(തേഷു) പാരാവതസ്യ

രാതിഷ്ഠ — ദേവേസു

ഭുവൽ-ച പൃഷ്ഠ ആശ്വഃ — ഭുവദ്രുമപകൃഷ്ണാശ്വേസു

വനസ്യ മദ്ധ്യേ ആ
തിഷ്ഠഃ

— ഇതി സസുരോചിഷാം പ്രതി
ഗൃഹീതേഷു സൽസു സഹസ്രം
പദതി

അർത്ഥം.—പാരാവതന്റെ ആ ഭാഗങ്ങളിൽ, വേഗമുള്ളതെന്ന
തേർച്ചകളിൽ പൂട്ടപ്പെട്ട വേഗവത്തുള്ളതായ കിതിരകൾ
സ്വീകരിയ്ക്കപ്പെട്ട സമയത്തു് ഞങ്ങൾ കാടിന്റെ നടുവിൽ
സ്ഥിതിചെയ്തു.

വഗ്ഗം-14-15-16-17 ആത്രേയഃ ശ്യാവാഗ്ദ്ധഃ ദൃഷ്ടിഃ, ഉപരി
ഷ്യാജ്യോതിഃ പങ്ക്തിമഹാബ്രഹ്മതീപങ്ക്തിയശ്ചമന്ദം.
സി, അശ്വിനൗ ദേവതാ.

1 അഗ്നിനേന്ദ്രേണവതന്നേനവിഷ്ണുനാ
ഭിത്യൈതദൈദ്രുസ്തദിസ്സപാളവാ
സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണച
സോമംപിബതമഗ്നിനാ

അന്വയം.—

ഹേ അഗ്നിനാ, — അശ്വിനൗ,
അഗ്നിനാ, ഇന്ദ്രേണ, വതന്നേന, വിഷ്ണുനാ,
ആഭിത്യൈഃ, തദൈദ്രുഃ.
വസു-ഭിഃ സപാ-ളവാ — തൈശ്വസഹദൃതൗ
ഉഷസാ സുര്യേണ ച .
സ-ജോഷസൗ — സങ്ഗതൗ
സോമം പിബതം — പാനം കരുതം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, അഗ്നിയോടും ഇന്ദ്രനോ
ടും വതന്നനോടും വിഷ്ണുവിനോടും പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാരോടും
പതിനൊന്നു അഗ്നിയോടും ഏഴു വസുക്കളോടും ചേർന്നു്, ഉഷ
സ്സിനോടും സുര്യനോടുംകൊത്രിച്ചു്, സോമം കുടിച്ചാലും.

2 വിശ്വാഭിധിഭിർവ്വതേനവാജിനാ
 ദിവപൃഥിവ്യശ്ചഭിസ്സുചാഭവാ
 സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണച
 സോമപിബതമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ വാജിനാ, അശ്വിനാ, — ബലിനാവശ്വിനാ,
 വിശ്വാഭി: യിഭി: — സർവാഭി: പ്രജ്ഞാഭി:
 ഭവന്നേ ദിവപൃഥിവ്യ — അവിഭേദ ഭൂതജാതേന
 ദൃഢോകേന ഭവാ ച
 അഗ്നി-ഭി: സചാ-ഭവാ — പർവ്വതേഭിസ്സഹഭൂതാ
 ഉഷസാ സുര്യേണ ച
 സ-ജോഷസാ — സജ്ജ്വതാ
 സോമപിബത: — പാനം കരുത:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബലവാന്മാരായ അശ്വികളേ, എല്ലാ
 പ്രജാകളോടും സകല ഭൂതജാതത്തോടും ദ്രോവിനോടും ഭൂവി
 നോടും മലകളോടും ചേർന്ന് ഉഷസ്സിനോടും സുര്യനോടുംകൊത്ത്
 മിച്ച് സോമം കുടിച്ചാലും.

3 വിശ്വൈശ്വേദൈശ്ചിരീകാഭൈശ്ചിഹാ
 ദിർഭിർഭൂമിഭിസ്സുചാഭവാ
 സാജോഷസാഉഷസാസുര്യേണച
 സോമപിബതമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ; ത്രി-ഭി:
 ഏകാദശൈ: — ത്രയശ്ചി:ശൈ:
 വിശ്വൈ: ദൈവൈ: — സഞ്ചൈശ്ചൈവൈ:
 അരി-ഭി:, മരുത-ഭി:, ഭൂമി-ഭി: (ച)

ഇഹ സഖാ-ഭവം — യജ്ഞേ സഹഭൃതൗ
 ഷസാ സുര്യേണ ച — സദഗ്ഗതൗ
 സ-ജോഷസൗ — പാനം കരുതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വപികളേ, മൃഗത്തിനെന്നു ദേവന്മാരെല്ലാവരോടും കൂടിയും ജലങ്ങളോടും മന്ത്രത്തുക്കളോടും ഭൃഗുക്കളെന്ന മഹാഷികളോടും കൂടിയും ഈ യജ്ഞത്തിൽ ചേർന്ന് ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുമൊരുമിച്ച് സോമം കുടിച്ചാലും.

4 ജുഷേമാം യജ്ഞം ബോധതം ഹവസ്യമേ
 വിശ്വഹദേവസവനാവഗച്ഛതം
 സജോഷസാ ഉഷസാ സുര്യേണ
 ചേഷ്ണോ വോളം ഹമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവൗ, അശ്വിനാ,
 യജ്ഞം ജുഷേമാം — ദീപ്തൗ, അശ്വിനൗ, അസുഭീയം.
 യജ്ഞം സേവേമാം.
 മേ ഹവസ്യ ബോധതം — മമഹവം ജാനീതം
 (കർമ്മണി ഷഷ്ഠീ.)
 ഇഹ വിശ്വാ സവനാ
 അവ ഗച്ഛതം — സർവാണി സവനാനി
 പ്രാപ്തം.
 ഉഷസാ സുര്യേണ ച
 സ-ജോഷസൗ — സദഗ്ഗതൗ
 ഇഷം നഃ ആ വോളം ഹം — അന്നമസൃജ്യം പ്രാപയതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രകാശവാന്മാരായ അശ്വപികളേ, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞം കൈക്കൊണ്ടാലും. എന്റെ വിളി ഉൾക്കൊണ്ടാലും. ഈ യജ്ഞത്തിൽ എല്ലാ സവനങ്ങളെയും പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുമൊരുമിച്ച് ഞങ്ങൾക്കെന്നെ മെത്തിച്ചാലും.

5 സ്തോമം ജ്ഞേമാ യവശേവ കന്യാനാമം
 വിശ്വേഹദേവ സവനാവഗച്ഛതം
 സജോഷസാ ഉഷസാ സൂര്യേണ
 ചേഷന്നോ വോളം ഹമശ്ചിനാ

അന്വയം:—

ഹേ ദേവേ, അശ്ചിനാ — ദേവാവശ്ചിനാ
 യവശം-ഇവ കന്യാനാമം — യഥാ യവാനു കന്യാനാമാ
 ഹ്വാനം സേവേതേ തഥാ
 സ്തോമം ജ്ഞേമാം — സ്തോത്രം സേവേമാം
 ഇഹ വിശ്വാ സവനാ
 അവഗച്ഛതം — സർവ്വാണി സവനാനി
 പ്രാപ്സ്യതം
 ഉഷസാ സൂര്യേണ ച
 സ-ജോഷസൗ — സങ്ഗതൗ
 ഇഷം നഃ ആ വോളംഹം — അന്നമസൃജ്യം പ്രാപയതം

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ദേവന്മാരായ അശ്ചികളേ, ഇതയുവാക്കൾ കന്യകമാരുടെ വിളി സ്വീകരിക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രം കൈക്കൊണ്ടാലും. ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഏല്പാ സവനങ്ങളെയും പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുകൂടിയായിട്ട് അന്നം ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും.

6 ഗിരോ ജ്ഞേമാ മധ്യരജ്ഞേമാം
 വിശ്വേഹദേവ സവനാവഗച്ഛതം
 സജോഷസാ ഉഷസാ സൂര്യേണ
 ചേഷന്നോ വോളം ഹമശ്ചിനാ

വ. 14

അന്വയം:—

ഹേ ദേവേ, അശ്ചിനാ — ദേവാവശ്ചിനാ,
 ഗിരഃ ജ്ഞേമാം — സ്തൂതിഃ സേവേമാം

(തഥാ) അധാരം

ജ്ഞേമാം — യജ്ഞം സേവേമാം

ഇഹ വിശ്വാ സവനാ

അവ ഗച്ഛതം — സന്യാണി സവനാനി
പ്രാപ്നതം.

ഉഷസാ സൂര്യേണ ച

സ-ജോഷസൗ — സങ്ഗതൗ

ഇഷം നഃ ആ വോളംഹം — അന്നമസൃഭ്യം പ്രാപയതം.

അർത്ഥം—അല്ലയോ ദേവന്മാരായ അശ്വികളേ, ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികൾ ചെയ്തിരിക്കുന്നുണ്ടോലും. അതുപോലെ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞം കൈക്കൊണ്ടോലും. ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഏല്പാ സവനങ്ങളെയും പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുമൊത്ത് ഉഷ്ണങ്ങൾക്കുന്നമെത്തിച്ചാലും.

7 ഹാരിദ്രവേവപതഥോവനേദച

സോമംസുതംമഹിഷേവാവഗച്ഛതഃ

സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണച

ത്രിവൃത്തിര്യാതമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, — അശ്വിനൗ, യുവാം

ഹാരിദ്രവാ-ഇവ വനാ — ഹാരിദ്രവൗ, പക്ഷിണൗ
വനാനി, ഉദകാനിവ

സുതം സോമം ഇൽ ഉവ
പതഥഃ

— അഭീഷ്വതം സോമമേവോപ
ഗച്ഛതഃ

മഹിഷാ-ഇവ അവ
ഗച്ഛതഃ

— മഹിഷാവിവപിപാസിതൗ
ഉദകാനി പ്രാപ്നതഃ

ഉഷസാ സൂര്യേണ ച

സ-ജോഷസൗ — സങ്ഗതൗ

ത്രിഃ വത്തിഃ യാതം — ത്രിമാഗ്ധമാഗച്ഛതം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ഹാരിദ്രവങ്ങളെന്ന പക്ഷികൾ ജലങ്ങളെ എന്നപോലെ സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ തന്നെ ഉദ്ദേശിച്ച് നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതാണ്. ഭാഹിച്ച് പോത്തുകൾ ജലങ്ങളെ അണയ്ക്കുന്ന പോലെ, സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടും ഒരുമിച്ച് മൂന്നു വഴിയായി നിങ്ങൾ വന്നാലും.

8 ഹംസാവിവപതമോഅധഗാവിവ
സോമംസുതംമഹിഷേവാവഗച്ഛഥഃ
സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണച
ത്രിവൃത്തിര്യതമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ,	— അശ്വിനാ, യുവാം.
ഹംസൗ-ഇവ അധഗൗ-	
ഇവ	— ഹംസൗ പഥികൗ ച യഥാ ഉദേകം ഗച്ഛതസ്തഥാ
(വേഗേന) സുതം സോമം	
പതഥഃ	— ഗച്ഛഥഃ
മഹിഷാ-ഇവ അവ	
ഗച്ഛഥഃ	— പിപാസിതൗ മഹിഷാവിവ ഗച്ഛഥഃ
ഉഷസാ സൂര്യേണ ച	
സ-ജോഷസൗ	— സദുഗതൗ
ത്രിഃ വത്തിഃ യാതം.	— ത്രിമാഗ്ധമാഗച്ഛതം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, രണ്ടരയന്നങ്ങളും ഇന്ദ്ര വഴിപോക്കരും വെള്ളം തേടിപ്പോകുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ വേഗത്തിൽ സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു പറഞ്ഞതാണ്. ഭാഹിച്ച് പോത്തുകൾ ജലങ്ങളെ അണയ്ക്കുന്ന പോലെ, സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടും ഒരുമിച്ച് മൂന്നു വഴിയായി വന്നാലും.

9 ശ്വേതാവിവപതമോഹവ്യഭാതയേ
 സോമംസുതംമഹിഷേവാവഗച്ഛഥഃ
 സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണച
 ത്രിവൃത്തിര്യാതമശ്ചിനാ

അന്വയം -

ഹേ അശ്ചിനാ,	— അശ്ചിനൗ, യുവാം
ശ്വേതൗ-ഇവ	— യഥാശ്വേതൗ ഗഗനം ഗച്ഛത സ്ഥിരം വേഗേന
ഹവ്യ-ഭാതയേ	— ഹവിദ്ഭാത്രേ യജമാനായ
സുതം സോമം പതഥഃ	— അഭിഷേതം സോമം ഗച്ഛഥഃ
മഹിഷൗ-ഇവ അവ ഗച്ഛഥഃ	— പിപാസിതൗ മഹിഷാവിവ ഗച്ഛഥഃ
മഹിഷാ-ഇവ അവ ഗച്ഛഥഃ	— പിപാസിതൗ മഹിഷാ വിവഗച്ഛഥഃ
ഉഷസാ സുര്യേണ ച	
സ-ജോഷസൗ	— സങ്ഗതൗ
ത്രിഃ വത്തിഃ യാതം	— ത്രിമാഗ്ധമാഗച്ഛതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്ചികളേ, ഇരുപത്തുകൾ ആകാശത്തിലെത്തുന്ന പോലെ, വേഗത്തിൽ ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനുവേണ്ടി നിങ്ങൾ സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച് പറഞ്ഞതന്നു ഓഹിച്ച പോത്തുകൾ ജലങ്ങളെ അണയുന്നപോലെ, സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഉഷസ്സിനോടും സുര്യനോടൊരുമിച്ച് നിങ്ങൾ മൂന്നുവഴിയായി വന്നാലും.

10 പിബ്തഞ്ചതുപ്ണതഞ്ചാപഗച്ഛതം

പ്രജാഞ്ചയന്തസ്രവിണഞ്ചയന്തം

സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണ

ചോജനോധന്തമശ്ചിനാ

അനവയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, പിബതം — സോമം പാനം കരുതം.
 തൃപ്ണതം ച — തൃപ്യതഞ്ച
 (തൃപ്യത്മം) ആ
 ഗച്ഛതം ച — ആയാതഞ്ച
 (സോമം പീത്വാ തൃപ്ത സന്തൗ യുവാമസൃഭ്യം)
 പ്ര-ജാം ച ധത്തം — ധാരയതം.
 ഭൂവിണം ച ധത്തം — ധനം ച ധാരയതം.
 ഉഷസാ സുര്യേണ ച
 സ-ജോഷസൗ — സങ്ഗതൗ
 നഃ ഊർജം ച ധത്തം — ബലഞ്ചദത്തം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ സോമം കുടി
 4 ചാലും, തൃപ്തരായാലും, തൃപ്തിക്കായി വന്നാലും. സോമപാനം
 ചെയ്ത്, ഞങ്ങൾക്കു നിങ്ങൾ സന്തതി തന്നരുളിയാലും. ധനം
 തന്നരുളിയാലും. ഉഷസ്സിനോടു, സൂര്യനോടുമൊരുമിച്ച്
 ഞങ്ങൾക്കു ബലം തന്നാലും.

11 ജയതഞ്ചപ്രസ്തതഞ്ചപ്രചാവതം

പ്രജാഞ്ചധത്തഭൂവിണഞ്ചധത്തം

സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണ

ചോർജനോധത്തമശ്വിനാ

അനവയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, — അശ്വിനൗ, യുവാം.
 ജയതം ച — ശത്രുനഭീഭവതം.
 പ്രസ്തതം ച പ്ര അവതം — സ്തോതൃജനാനസ്താൻ പ്രരക്ഷതം.
 പ്ര-ജാം ച ധത്തം — ധാരയതം.
 ഭൂവിണം ച ധത്തം — ധാരയതം.
 ഉഷസാ സുര്യേണ ച
 സ-ജോഷസൗ — സങ്ഗതൗ
 നഃ ഊർജം ച ധത്തം — ബലഞ്ചദത്തം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കിയാലും, സ്നേഹാതാക്കളായ ഞങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്കു സന്താനത്തെയും ധനത്തെയും തന്നെ ഉറപ്പിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുകൈമാർന്നിച്ച് ഞങ്ങൾക്കു ബലം തന്നാലും.

12 ഹതഞ്ചശത്രുൻയതതഞ്ചമിത്രിഃ

പ്രജാഞ്ചധത്തദ്രവിണഞ്ചധത്തം

സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണ

ചോർജനോധത്തമശ്വിനാ

വ. 15

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ,	— അശ്വിനൗ, യുവാം
ശത്രുൻ ച ഹതം,	
യതതം	— ഹിംസ്തം, തദർത്ഥം യത്നം കരുതം
മിത്രിഃ ച	— മൈത്രിഭൂതാൻ കരുതം
പ്ര-ജാം ച ധത്തം	— ധാരയതം
ദ്രവിണം ച ധത്തം	— ധാരയതം
ഉഷസാ സൂര്യേണ	
സ-ജോഷസൗ	— സങ്ഗതൗ
ഉർജം ച നഃ ധത്തം	— ബലഞ്ചഭത്തം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ ശത്രുക്കളെ ഹനിച്ചാലും, അതിന്നായി യത്നിച്ചാലും. ഞങ്ങളെ മിത്രങ്ങളോടുകൂടിയവരാക്കിയാലും സന്താനത്തെയും ധനത്തെയും തന്നെ ഉറപ്പിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുകൈമാർന്നിച്ച് ഞങ്ങൾക്കു ബലം തന്നാലും.

13 മിത്രാവർണവന്താഉതധർമ്മവന്താ

മരുത്വന്താജരിതൃഗ്വിക്ഷമോഹവ്.

സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണ

ചാഭിത്യൈര്യതമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, — അശ്വിന, യുവാം
 ഉത മിത്രാവരണ-വന്തേ — അപിച മിത്രാവരണയുക്തേ
 ധമ്മ-വന്താ, മരുത്വന്താ — ധമ്മയുക്തേ മരുത്ഭിര്യുക്തേ ച
 ജരിതുഃ ഹവം ഗച്ഛഥഃ — സ്തോത്രരാഹ്യാനമാഗച്ഛതം
 ഉഷസാ സൂര്യേണ
 ആഭിത്യൈഃ ച —
 സ-ജോഷസൗ ആ യാതം — ആഗച്ഛതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ മിത്രാവരണ
 നാരോടുകൂടിയവരായും ധമ്മത്തോട് (ധമ്മഭേവനോട്) ചേർന്നു
 വരായും മരുത്തുകളോടൊത്തവരായും സ്തോതാവിന്റെ വിളി
 യെ പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടും പരബ്രഹ്മാദി
 തൃന്മാരോടൊരുമിച്ചു വന്നാലും.

14 അങ്ഗിരസ്വന്താ ഉത വിഷ്ണുവന്താ

മരുത്വന്താ ജരിതുഗൃച്ഛഥോഹവം

സ-ജോഷസാ ഉഷസാ സൂര്യേണ

ചാഭിത്യൈര്യാതമശ്വിനാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, — അശ്വിന, യുവാം
 ഉത അങ്ഗിരസ്വന്തേ — അപിചാങ്ഗിരോഭിര്യുക്തേ
 വിഷ്ണു-വന്താ, മരുത്വന്താ — വിഷ്ണുനാസഹിതേ, മരുത്ഭി
 ര്യുക്തേ ച
 ജരിതുഃ ഹവം ഗച്ഛഥഃ — സ്തോത്രരാഹ്യാനം ഗച്ഛതം
 ഉഷസാ സൂര്യേണ
 ആഭിത്യൈഃ ച
 സ-ജോഷസൗ ആ യാതം ആഗച്ഛതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, അതിന്നുപരമേ, നി
 ങ്ങൾ അങ്ഗിരസ്സുകളോടൊത്തവരായും വിഷ്ണുവിനോട് ചേ
 ന്നവരായും മരുത്തുകളോട് കൂടിയവരായും സ്തോതാവിന്റെ

വിളിയെ പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടും പത്ര
 ഞാദിത്യന്മാരോടുംകൂടി വന്നാലും.

15 ഋഗ്വേദം വൃഷണാവജവന്താ
 മരുതപന്താജരിതൃഷ്ടിമോഹവം
 സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണ
 ചാദിത്യൈര്യതമശ്ചിനാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്ചിനാ,	— അശ്ചിനേ, യവാഃ
ഋഗ്വേദം	— ഋഗ്വേദസഹിതം
വാജ-വന്താ, മരുതപന്താ	— വാജസഹിതം, മരുതജി
	ര്യക്തം ച
വൃഷണാ	— കാമാനാം വഷിതാരം
ജരിതൃഃ ഹവഃ ഗച്ഛതഃ	— സ്തോത്രരാഹ്വാനം ഗച്ഛതം
ഉഷസാ സൂര്യേണ	
ആദിത്യൈഃ ച	
സ-ജോഷസൗ ആ യാതം— ആഗച്ഛതം	

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്ചികളേ, നിങ്ങൾ ഋഗ്വേദം മുഖ
 റിൽ ഋഗ്വേദവീനോടുകൂടിയവരും² ഇളയവനായ വാജനോട് ചേ
 ണ്വരും. മരുതന്മാരോടൊത്തവരും കാമവഷ്കരുമായി സ്തോ
 താവിന്റെ വിളിയെ പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യ
 നോടും പത്രഞ്ജാദിത്യന്മാരോടൊത്തമായി വന്നാലും.

16 ബ്രഹ്മജിന്വതമുജിന്വതന്ധിയോ
 ഹതംരക്ഷാംസിസേധതമമീവാഃ
 സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണച
 സോമംസുന്വതോഅശ്ചിനാ

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ:	— അശ്വിന, യുവാം.
ബ്രഹ്മ ജിന്വത:	— ബ്രാഹ്മണം പ്രീണയതം.
ഉത ധീയ: ജിന്വത:	— കർമ്മാണി പ്രീണയതം.
രക്ഷാംസി ഹത:	— ഹിംസ്വ.
അമീവാ: സേധത:	— രോഗാംശ്ച ഹിംസ്വ.
ഉഷസാ സൂര്യേണ ച	
സ-ജോഷസൗ	— സഞ്ജഗതൗ
സുന്വത: സോമ:	— അഭിഷ്ഠാപനോ യജമാനസ്യ സോമം പിബതം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ കർമ്മാനുഷ്ഠാനം വായ ബ്രാഹ്മണനെ പ്രീതിപ്പെടുത്തിയാലും അവന്റെ കർമ്മങ്ങളെ കൊണ്ടാടിയാലും. (ആരേച്ചാലും) രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിച്ചാലും. രോഗങ്ങളെ അകറ്റിയാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടുമൊത്തമായിപ്പ് സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ സോമം കുടിച്ചാലും.

17 ക്ഷത്രജിന്വതമുതജിന്വതന്നു

നഹതംരക്ഷാംസീസേധതമമീവാ:

സജോഷസാഉഷസാസൂര്യേണച

സോമംസുന്വതോഅശ്വിനാ

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ:	— അശ്വിന, യുവാം.
ക്ഷത്രം ജിന്വത:	— ക്ഷത്രിയം പ്രീണയതം.
ഉത ന്യൻ ജിന്വത:	— അപിചയോദ്ധ്യൻ പ്രീണയതം.
രക്ഷാംസി ഹത:	— ഹിംസ്വ.
അമീവാ: സേധത:	— രോഗാംശ്ച ഹിംസ്വ.
ഉഷസാ സൂര്യേണ ച	
സ-ജോഷസൗ	— സഞ്ജഗതൗ
സുന്വത: സോമ:	— അഭിഷ്ഠാപനോ യജമാനസ്യ സോമം പിബതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ക്ഷത്രിയനെ സന്തോഷിപ്പിച്ചാലും. യോദ്ധാക്കളെ പ്രീതിപ്പെടുത്തിയാലും. രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിച്ചാലും. രോഗങ്ങളെ അകറ്റിയാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടൊത്തായിച്ച സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ സോമം കടിച്ചാലും.

18 യേന്തജിനപതമുതജിനപതവിശോ

ഹതംരക്ഷാംസിസേധതമീവാഃ

സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണച

സോമംസുന്വതോഅശ്വിനാ

വ. 16

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ,	— അശ്വിനര, യുവാഃ
യേന്തഃ ജിനപതം	— പ്രീണയതം
ഉത വിശഃ ജിനപതം	— വൈശ്യാംശു പ്രീണയതം
രക്ഷാംസി ഹതം	— ഹിംസ്സം
അമീവാഃ സേധതം	— രോഗംശു ഹിംസ്സം
ഉഷസാ സുര്യേണ ച	
സ-ജോഷസത	— സങ്ഗതം
സുന്വതഃ സോമം	— അഭിഷ്ഠ്യാതോ യജമാനസ്യ സോമം പിബതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ കറവപ്പശുക്കൾക്ക് സത്തുഷി പേത്താലും പിന്നെ വൈശ്യാന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തിയാലും. രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിച്ചാലും. രോഗങ്ങളെ അകറ്റിയാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടൊത്തായിച്ച സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ സോമം കടിച്ചാലും.

19 അത്രേരിവശ്രുണതംപുവ്യസ്തതിം

ശ്യാവാശ്വസ്യസുന്വതോമദ്ധ്യതാ

സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണ

ചാശ്വിനാത്രിരോഅഹന്യം

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ,

— അശ്വിന

മദ-പൃതാ

— ശത്രുണാം മദസ്യ
ച്യാവയിതാര യവാം.

സുന്ദതഃ ശ്യാവ-

അശ്വസ്യ

— സോമാഭിഹവ. കർവ്വതോമാ

അത്രേ-ഇവ പുവ്യ-

സ്വതിഃ ശൃണതഃ

— പിതാമഹസ്യേവ മുഖ്യം
സ്വതിഃ ശൃണതഃ

ഉഷസാ സുര്യേണ ച

സ-ജോഷസൗ

— സഞ്ഗതൗ

തിരഃ-അഹന്യം

— പുവ്യസ്വിന്നഹനിഹിതം സോമം
പിബതഃ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ശത്രുക്കളുടെ ഗർവ്വത്തെ വീഴ്ത്തുന്ന നിങ്ങൾ സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന ശ്യാവാശ്വനായ ഏന്റെ മുഖ്യസ്വതിയെ, മുത്തശ്ശൻ അത്രിയുടെ എന്നപോലെ, കേട്ടാലും. ഉഷസ്സിനോടും സുര്യനോടുകൂടിയായി ഇന്നലത്തെ സോമം കുടിച്ചാലും.

20 സഗ്ഗാ¹ഇവസ്യജതഃ²സുഷ്ടുതിരപ³

ശ്യാവാ⁴ശ്വസ്യസുന്ദതോ⁵മദപൃതാ

സജോഷ⁶സാഉഷസാ⁷സുര്യേണ

ചാ⁸ശ്വിനാതിരോ⁹അഹന്യം

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിന,

— അശ്വിന

മദ-പൃതാ

— ശത്രുണാം മദം ച്യാവയിതാര യവാം.

സുന്ദതഃ ശ്യാവ-അശ്വസ്യ

സ-സ്വതിഃ

— മമ ശോഭനസ്വതിഃ

സഗ്ഗാൻ-ഇവ ഉപ സൃജതഃ- ഹവിഃ-ഹി യഥാ തഥാ അന്യപ
ഹിതം കരുതം.

ഉഷസാ സുര്യേണ ച

സ-ജോഷസൗ

തിരഃ-അഹന്യം

— സങ്ഗതൗ

— പുവ്യസ്തിന്നഹനിഹിതം സോമം
പിബതം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ശത്രുക്കളുടെ ഗർവ്വം വീഴ്ത്തുന്ന നിങ്ങളെ സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന ശ്യാവാശ്വനായ ഏന്റെ നല്ല സ്തുതികളെ, ഹവിസ്സുകളെയെന്നവണ്ണം, ആത്മാവിൽവെച്ചുകൊണ്ടാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടൊത്തായിച്ച് ഇന്നലത്തെ സോമം കുടിച്ചാലും.

21 രശ്മീരിവയച്ചതഥധാരാഉപ

ശ്യാവാശ്വസ്യസുന്യാതോമദപൃതാ

സജോഷസാഉഷസാസുര്യേണ

ചാശ്വിനാതിരോഅഹന്യം

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ,

മദ-പൃതാ

— അശ്വിനൗ,

— ശത്രുണാം മദഃ പ്യാവയിതാരൗ
യവാഃ

സുന്യാതഃ

ശ്യാവ-അശ്വസ്യ

അധാരാൻ രശ്മീൻ-ഇവ

ഉപ യച്ചതം

ഉഷസാ സുര്യേണ ച

സ-ജോഷസൗ

തിരഃ-അഹന്യം

— അഭിഷേചം കർവ്വതോ മമ

— യഥാ അശ്വപ്രഗ്രഹാൻ തഥേൻ

— ഉപഗച്ഛതം

— സങ്ഗതൗ

— പുവ്യസ്തിന്നഹനിഹിതം സോമം
പിബതം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ശത്രുക്കളുടെ ഗർവ്വം മറിച്ചിടുന്ന നിങ്ങളെ സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന ശ്യാവാശ്വനായ ഏന്റെ യലങ്ങളെ, കതിരക്കടിക്കുന്താണകളെയെന്നപോലെ പ്രാപിച്ചാലും. ഉഷസ്സിനോടും സൂര്യനോടൊത്തായിച്ച് ഇന്നലത്തെ സോമം കുടിച്ചാലും.

22 അച്ഛാഗ്രഥന്നിയച്ഛതം
 പിബതംസോമ്യമധു
 ആയാതമശ്വിനാഗത
 മവസ്യച്ഛാമഹംഹിവേ
 ധത്തംരത്നാനിദാശുഷേ

അന്വയം:-

ഘേ അശ്വിനാ, — അശ്വിനാ, യവയോ:
 റഥം അച്ഛാഗ്ര നി യച്ഛതം — അസുഭേദേവം നയതം
 (സോമം പ്രതി) ആ ഗതം — ആഗച്ഛതം
 (യജ്ഞം) ആ യാതം — ആഗച്ഛതം
 സോമ്യം മധു പിബതം — സോമമയമമൃതം പിബതം
 അവസ്യ: അഹം വാ.
 ഹിവേ — രക്ഷണകാമശ്വംവാശ്വോഹിം
 യവാം ഹായാമി
 ദാശുഷേ രത്നാനി ധത്തം — ഹവിഷി പ്രയച്ഛതേ മഹ്യമുത്ത
 മാനി ധനാനി ഭത്തം

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ നേർ ഞങ്ങൾ
 കടന്നെ തിരിച്ചാലും. സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു വന്നാലും.
 അതിനുവേണ്ടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. സോ
 മമയമായ അമൃതം കടിച്ചാലും. രക്ഷണമാഗ്രഹിക്കുന്ന ശ്വ
 വാശ്വനായ ഞാൻ നിങ്ങളെ വിളിക്കുന്നു. ഹവിസ്സുകളെകന്ന
 ഏനിക്കു് ഉത്തമധനങ്ങൾ തന്നാലും.

23 നമോവാകേപ്രസ്ഥിതേഅധരേനരാ
 വിവക്ഷണസ്യപിതയേ
 ആയാതമശ്വിനാഗത
 മവസ്യച്ഛാമഹംഹിവേ
 ധത്തംരത്നാനിദാശുഷേ

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, അശ്വിനാ,	— നേതാരാവശ്വിനൗ, യുവാം
വിവക്ഷണസ്യ	
പ്ര-സ്ഥിതേ	— ഹവനശീലസ്യ മഹാരണ്യേ
നമഃ_വാകേ അധാരേ	— നമസ്താരവചനയുക്തേ യാഗേ
പീതയേ ആ യാതം	— സോമപാനായോഗച്ഛതം
(സ്തോത്രം പ്രതി) അ	
ഗതം.	— ആഗച്ഛതം
അവസ്യഃ അഹം	
വാം ഹവേ	— രക്ഷണകാമശ്യാവാശ്വോഹം
	യുവാംഹായാമി
ദാശുഷേ രത്നാനി ധത്തം	— ഹവിംഷി പ്രയച്ഛതേ മഹ്യ
	മുത്തമാനി ധനാനി ഭത്തം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, വിളിക്കുക ശീലമായിട്ടുള്ള എന്റെ, തുടങ്ങിവെച്ച ഈ നമസ്താരവചനമുറ്റ, യജ്ഞത്തിൽ സോമപാനത്തിന്നു വേണ്ടിവന്നാലും. സ്തോത്രത്തിനായി വന്നാലും. രക്ഷണമാഗ്രഹിക്കുന്ന ശ്യാവാശ്വനായ ഞാൻ നിങ്ങളെ വിളിക്കുന്നു. ഹവിസ്സുകളേകുന്ന എനിക്കു് ഉത്തമധനങ്ങൾ തന്നാലും.

24 സ്വാഹാകൃതസ്യുത്രമ്പതം

സുതസ്യദേവാവന്ധസഃ

ആയാതമശ്വിനാഗത

മവസ്യപ്താമഹംഹവേ

ധത്തംരത്നാനിദാശുഷേ

വ. 17

അന്വയം:-

ഹേ ദേവൗ, അശ്വിനാ,	— ദേവാവശ്വിനൗ, യുവാം
സുതസ്യ,	
സ്വാഹാ-കൃതസ്യ	— അഭിഷുതസ്യ, അഗ്നൗ ഹുതസ്യ

അന്ധസഃ തൃവതം	— സോമസ്യ, സോമേന തൃപ്യതം
(യജ്ഞം) ആ യാതം	— ആഗച്ഛതം
സ്തോത്രം പ്രതി) ആ	
ഗതം	— ആ ഗച്ഛതം
അവസ്യഃ അഹം വാ	
ഹവേ	— രക്ഷണകാമഗ്യാവാശ്വോഹം യവാഃഫായാമി
ദാശുഷേ രതാനി ധന്തം	— ഹവിഃഷി പ്രയച്ഛന്തേ മഹ്യദന്തേ മാനി ധനാനി ദന്തം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവന്മാരായ അശ്വികളേ, സംസ്കരിച്ചതും അഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചതുമായ സോമത്താൽ തൃപ്തരായാലും. യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. സ്തോത്രമുദ്ദേശിച്ചവനാലും. രക്ഷണമിച്ചിടുന്ന ഗ്യാവാശ്വനായ ഞാൻ നിങ്ങളെ വിളിക്കുന്നു. ഹവിസ്സുകളെന്ന എനിക്കു് ഉത്തമധനങ്ങൾ തന്നാലും.

വശ്യം-16 ശക്വരീമഹാപങ്ക്തിച്ചന്ദസി, ഇത്രോദേവതാ.

1 അവിതാസിസുന്വതോവൃക്തബഹിഷഃ

പിബാസോമംദായകംശതക്രതോ

യന്തേഛഗമധാരയൻ

വിശ്വാസ്സേഹാനുപൃതനാ

ഉതഭൂയസ്സമഹ്സുജി

ന്മരുതാഇരസൽപതേ

അന്വയം:—

ഹേ സൽപതേ,

ശതക്രതോ ഇദ്ര,

— സതാംപതേ,

ബഹുകമ്മണിരൂ, തപഃ

സുന്വതഃ,

വൃക്ത-ബഹിഷഃ

— സോമാഭിഷവം കർവ്വതഃ,

സ്വിഷ്ണുബഹിഷോ യജമാനസ്യ

അവിതാ അസി — രക്ഷിതാ ഭവസി
 മദായ കം സോമം പിബ — ഹഷ്ഠാത്ഥം സുഖകരം സോമം
 പിബ
 തേ യം ഭാഗം അധാരയൻ — സോമസ്യ യം ഭാഗം ദേവാഃ
 അകല്പയൻ, തം ഭാഗം പിബ
 വിശ്വാഃ പുതനാഃ — ശത്രുണാം സർവ്വാസ്സേനാഃ
 ഉരുഭൂയഃ സം സേഹാനഃ — ബഹുവേഗം ച സമ്യഗഭിവേൻ
 മരുത്യാൻ,
 അഹംസു-ജിൻ — മരുത്ഭിസ്സഹിതഃ അഹംസു
 ജേതാ ച സൻ പിബ

അർത്ഥം.-സത്തുക്കളുടെ പാലകനും ബഹുകർമ്മമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവനും വിരിച്ച ഭർഭ യോടു കൂടിയവനുമായ യജമാനനു രക്ഷിതാവകന്നും ഹഷ്ഠത്തിന്നുവേണ്ടി സുഖകരമായ സോമം കടിച്ചാലും. സോമത്തിന്റെ യാതൊരു ഭാഗം ദേവന്മാരവിടേയ്ക്കായി നീക്കിവെച്ചു വോ, ആ ഭാഗം കടിച്ചാലും. ശത്രുക്കളുടെ എല്ലാ സേനകളെയും (ആ സേനകളുടെ) ബഹുവേഗത്തെയും വേണ്ടപോലെ കീഴടക്കുന്നവനായി, മരുത്തുക്കളോത്തവനായി, വ്യത്രാഭികളെ ജലങ്ങളിൽ ജയിക്കുന്നവനായി, ആ സോമം കടിച്ചാലും.

2 പ്രാവ്സ്തോതാർമ്മാലവന്നവത്വാം

പിബാസോമം മദായകം ശതക്രതോ

യന്തേഭാഗധാരയൻ

വിശ്വാസ്സേഹാനഃ പുതനാ

ഉരുഭൂയസ്സമഹംസുജി

ന്മരുത്യാ ഇന്ദ്രസൻപതേ

അനവയം:-

ഹേ മഘ-വൻ,

ശത-ക്രതോ, സൻ-പതേ

ഇന്ദ്ര,

— ധനവൻ, ബഹുകർമ്മൻ, സതാം പാലകേന്ദ്ര, ത്വം.

സ്തോതാരം പ്ര അവ	— പ്ര രക്ഷ
ത്വം അവ	— ത്വായപിസോമപാനേന രക്ഷ
മദായ കം സോമം പിബ	— ഹഃഘ്നം സുഖകരം സോമം പിബ
തേ യം ഭാഗം അധാരയൻ	— സോമസ്യ യം ഭാഗം ദേവാഃ അകല്പയൻ, തം ഭാഗം പിബ
വിശ്വാഃ പുതനാഃ	— ശത്രുണാം സർവാസ്സേനാഃ
ഉരു ഭൂയഃ സം സേഹാനഃ	— ബഹുവേഗം ച സമൃഗഭിവേൻ മരുത്വാൻ,
അഹംസു-ജിൻ	— അതേജിസ്സഹിതഃ, അഹംസു ജേതാ ചസൻ പിബ

അത്ഥം-ധനവാനം ബഹുകർമ്മവും സത്തുക്കളുടെ പാലകനുമായ ഇത്ര, അവിടുന്ന് സ്തോതാവിനെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും. സോമപാനംകൊണ്ട് അവിടുത്തെയും രക്ഷിച്ചാലും. ഹഃഘ്നത്തിനുവേണ്ടി സോമം കുടിച്ചാലും. സോമത്തിന്റെ യാതൊരു ഭാഗം ദേവന്മാരുവിടേയ്ക്കായി നീക്കിവെച്ചുവോ ആ ഭാഗം കുടിച്ചാലും. ശത്രുക്കളുടെ ഏല്പാ സേനകളെയും (ആ സേനകളുടെ) ബഹുവേഗത്തെയും വേണ്ടപോലെ കീഴടക്കണവനായി, മത്തുക്കളൊത്തവനായി, വൃത്രാദികളെ ജലങ്ങളിൽ ജയിക്കണവനായി, ആ സോമം കുടിച്ചാലും.

- 3 ഉൗജാദേവാഃ അവസ്ത്വാജ്സാത്വാം
പിബാസോമം മദായകം ഗതക്രതോ
യന്തേ ഭാഗമധാരയൻ
വിശ്വാസ്സേനാനഃ പുതനാ
ഉരുഭൂയസ്സഹംസുജി
മരുത്വാ ഇഹസൽപതേ

അന്വയം:-

ഹേ ശതക്രതോ. — ബഹുകർമ്മൻ, സതാം
സൽപതേ, ഇദ്ര പാലകേദ്ര, ത്വം
ദേവാൻ ഉജ്ജാ അവസി — അന്നേന, ഹവിഷാരക്ഷസി
ത്വാം ഓജസാ — ത്വഥാമപി ബലേന രക്ഷസി
മദായ കം സോമം പിബ — ഹഷായ സുഖകരം സോമം
പിബ
തേ യം ഭാഗം അധാരയൻ — സോമസ്യ യം ഭാഗം ദേവാഃ
അകല്പയൻ, തം ഭാഗം പിബ
വിശ്വാഃ പൃതനാഃ — ശത്രുണാം സപ്താസ്സേനാഃ
ഉരു ഭൂയഃ സം സേഹാനഃ — ഉരുവേഗം ച സമൃഗഭിവേൻ
മരുത്വാൻ,
അഹസു-ജിൻ — മരുത്ഭിസ്സഹിതഃ, അഹസു
ജേതാ ച സൻ പിബ

അർത്ഥം-അല്പമോ ബഹുകർമ്മാവും സത്തുക്കളുടെ പാലകനുമായ ഇദ്ര, അവിടുന്ന് ഹവിരുന്നത്താൽ ദേവന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നു. സ്വബലത്താൽ അവിടുത്തെയും രക്ഷിക്കുന്നു. ഹഷത്തിന്നുവേണ്ടി സുഖകരമായ സോമം കുടിച്ചാലും. സോമത്തിന്റെ യാതൊരു ഭാഗം ദേവന്മാരവിടേയ്ക്കായി നീക്കിവെച്ചുവോ, ആ ഭാഗം കുടിച്ചാലും. ശത്രുക്കളുടെ എല്ലാ സേനകളെയും (ആ സേനകളുടെ) ബഹുവേഗത്തെയും വേണ്ടപോലെ കീഴടക്കുന്നവനായി, മരുത്തുക്കളൊത്തവനായി, വ്യഗ്രാചികളെ ജലങ്ങളിൽ ജയിക്കുന്നവനായി ആ സോമം കുടിച്ചാലും.

4 ജനിതാഭിവോജനിതാപൃഥിവ്യാഃ
പിബാസോമംമദായകംശതക്രതോ
യന്തേഭാഗമധാരയൻ
വിശ്വാസ്സേഹാനഃപൃതനാ
ഉരുഭൂയസ്സഹസുജി
മരുത്വാഇദ്രസൽപതേ

അന്വയം:-

ഹേ ശത-ക്രതോ,

സത്-പതേ, ഇദ്രു,

— ബഹുകമ്മൻ, സതാം പാല
കേദ്രു, തപം

ഭിവാ: ജനിതാ

— ദൃലോകസ്യ ജനകോസി

പൃഥിവ്യാ: ജനിതാ

— ഭൂപാത്ര ജനകോസി

ജായ കം സോമം പിബ

— ഹായായ സുഖകാം സോമം
പിബ

തേ യം ഭാഗം അധായൻ

— സോമസ്യയം ഭാഗം ദേവാ:
നാകല്യൻ, തം ഭാഗം പിബ

വിശ്വാ: പുനതാ:

— ശത്രുണാം സന്യാസ്തേനാ:

ഉദ ഭൂയ: സം സേഹാന:

— ബഹുവേഗം ച സമൃഗഭിഭവൻ
മജപാൻ,

അഹംസു-ജി

— മേന്ദിസ്സഹിതാ: അഹംസു
മേന്താ ച സൻ പിബ

അർത്ഥം:-ബഹുകമ്മാവും ശത്രുക്കളുടെ പാലകനുമായ ഇദ്രു, അവിടുന്ന് ഭ്യോവിന്റെ അമൃതാനന്ദം, ഭൂവിനും അമൃതാനന്ദം. ഹിഷത്തിനുവേണ്ടി സുഖകമായ സോമം കടിച്ചാലും. സോമത്തിന്റെ യാതൊരു ഭാഗം ദേവന്മാർ വിടേക്കാതിരുന്നീതിനെപ്പോലെയോ, ആ ഭാഗം കടിച്ചാലു ശത്രുക്കളുടെ ഏറ്റവും സേനകളെയും (ആ സേനകളുടെ) ബഹുവേഗത്തെയും വേണ്ട പോലെ കീഴടക്കുന്നവനായി, മനുഷ്യക്കളാൽ വന്നായി, ദുത്രാദികളെ ജലങ്ങളിൽ ജയിക്കുന്നവനായി ആ സോമം കടിച്ചാലും.

5 ജനിതാഗ്യാനാജനിതാഗ്യാമസി

പിബാസോമം മായകം ശതക്രതോ

യന്തേ ഭാഗമധായൻ

വിശ്വാസ്തേഹാനപുനതാ

ഉദ ഭൂയസ്സഹംസുജി

മജപാഇദ്രസപതേ

അന്വയം:-

ഹേ ശത-ക്രതോ, സതീ-പതേ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുകർമ്മൻ, സതാം പാല കേന്ദ്ര, തപഃ
അശ്വാനാം ജനിതാ — ജനകോസി
അസി — ചാസി
ഗവാം ജനിതാ — ചാസി
മദായ കം സോമം പിബ — ഹിഷ്യാതം സുഖകരം സോമം പിബ
തേ യം ഭോഗം അധാരയൻ - സോമസ്യ യം ഭോഗം ദേവാ അകല്പയൻ, തം ഭോഗം പിബ
വിശ്വാഃ പൃതനാഃ — ശത്രുണാം സർവ്വാസ്തേനാഃ
ഉരു ഭൂയഃ സം സേഹാനഃ — ബഹുവേഗം ച സമ്യഗഭിവേൻ മരുതപാൻ
അഹ്സജിത — മരുതീസ്സഹിതഃ അഹ്സ ജേതാ ച സതീ പിബ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവു. സത്തുക്കളുടെ പാലകനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് കതിരുകളെ ജനിപ്പിച്ചവനാകുന്നു; പശുക്കളെയും ജനിപ്പിച്ചവനാകുന്നു. ഹിഷ്യാതിനുവേണ്ടി സുഖകരമായ സോമം കുടിച്ചാലും. സോമത്തിന്റെ യാതൊരു ഭോഗം ദേവന്മാരവിടേയ്ക്കായി നീക്കിവെച്ചുവോ, ആ ഭോഗം കുടിച്ചാലും. ശത്രുക്കളുടെ എല്ലാ സേനകളെയും (ആ സേനകളുടെ) ബഹുവേഗത്തെയും കീഴടക്കുന്നവനായി, മരുത്തുക്കളോടൊത്തവനായി, വ്യഗ്രാദികളെ ജലങ്ങളിൽ ജയിക്കുന്നവനായി ആ സോമം കുടിച്ചാലും.

6 അത്രീണാംസ്തോമമദ്രിവോമഹസ്തധി
പിബാസോമംമദായകംശതക്രതോ
യന്തേഭോഗമധാരയൻ
വിശ്വാസ്തേഹാനഃപൃതനാ
ഉരുഭൂയസ്സമഹ്സജി
മരുതപാഇന്ദ്രസതീപതേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നി-വഃ,

ശത-ക്രതോ, സർവ്വ-പതേ,

ഇദ്ര

— വഭ്രവൻ, ബഹുകമൻ,
സന്താപാലകേദ്ര, ത്വം.

അഗ്നിനാം സ്തോമം

— അഗ്നിഹോത്രജാനാം സ്തോത്രം.

മഹഃ കൃധി

— പുജിതം കൃതം

മദായ കം സോമം പിബ

— ഹിഷാത്ഥം സുഖകരം സോമം
പിബ

തേ യം ഭാഗം അധാരയൻ

— സോമസ്യ യം ഭാഗം ദേവോഃ
അകല്പയൻ, തം ഭാഗം പിബ

വിശ്വാഃ പൃതനാഃ

— ശത്രുണാം സുപ്രാസ്തേനാഃ

ഉദ ഭൂയഃ സം സേമാനഃ

— ബഹുവേദഃ പ സമൃഗഭിവേൻ

മരുത്വാൻ,

അഥ്സ-മിൻ

— മരുത്വമിസ്സമിതഃ, അഥ്സ
ദേതോ പ സർവ്വ പിബ

അത്ഥം-വഭ്രവായനം ബഹുകമാവു. സത്തുകാളുടെ പാലകനുമായ ഇദ്ര, അവിടുന്ന് അഗ്നിഹോത്രക്കാരായ ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രത്തെ പുജിതം, ആദൃതമാക്കിയാലും ഹിഷത്തിന്നുമേണി സോമം കുടിച്ചാലും. സോമത്തിന്റെ യാതൊരു ഭാഗം ദേവന്മാരവിടേയ്ക്കായി നീക്കിവെച്ചുവോ ആ ഭാഗം കുടിച്ചാലും. ശത്രുക്കളുടെ എല്ലാ സേനകളെയും (ആ സേനകളുടെ) ബഹുവേഗനെയും വേണ്ടപോലെ കീഴടക്കുന്നവനായി, മരുത്വക്കളെത്തവനായി, വ്യത്രാദികളെ മലങ്ങളിൽ ജയിക്കുന്നവനായി ആ സോമം കുടിച്ചാലും.

7 ശ്യാവാശ്വസ്യസുന്വത

സ്വഥാശ്രണയമാശ്രണോ

രത്രേകമ്മാണിക്വണ്വതഃ

പ്രതുസദസ്യമാചിഥ

ത്വമേകമന്നപ്താഹ്യ

ഇദ്രസുഹാണിവർദ്ധൻ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, സുന്ദത:

ശ്യാവ-അശ്വസ്യ — അഭീഷവം കർവ്വതോമമസ്തുതിം

കർമ്മാണി കൃണാതഃ — കർവ്വതഃ

അത്രേ യഥാ അശ്രുണോഃ — അശ്രുതഃ

തഥാ ശുണ — ആകർണ്യ

(അപിച) തപഃ ഏകഃ

ഇൽ നൃ-സഹേത്യ — ഏക ഏവയുദ്ധേ

ബ്രഹ്മാണി വദ്ധന് — സ്തോത്രാണി കാമൈർവ്വദ്ധന്

തൃസദസ്യം പ്ര ആവിഥ — പ്രരക്ഷിതവാൻ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സോമം സംസ്കരിച്ചെന്ന ശ്യാവാശ്വനായ എന്റെ സ്തുതിയെ, കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്ത അഗ്നിയുടെ സ്തോത്രത്തെ എപ്രകാരം കേട്ടുവോ, അപ്രകാരം കേട്ടാലും. അവിടുന്നേകനാണ് യുദ്ധത്തിൽ സ്തോത്രങ്ങളെ വളർത്തിക്കൊണ്ട് തൃസദസ്യവിനെ രക്ഷിച്ചത്.

വർഗ്ഗം:—19 മഹാപർവ്വതൃതിയഗതൃശ്ചരദസീ.

1 പ്രേദം ബ്രഹ്മവൃത്രതുര്യോഷ്യാവിഥ

പ്രസുന്ദതശ്ചപിപത

ഇന്ദ്രവിശ്വാഭിരൂതിഭിഃ

മാധ്യന്ദിനസ്യസർവ്വസ്യ

വൃത്രഹണനേദ്യ

പിബാസോമസ്യവദ്ഭീവഃ

അന്വയം:—

ഹേ ശചീ-പതേ, ഇന്ദ്ര — കർമ്മം പാലകേന്ദ്ര, തപഃ

വൃത്ര-തുര്യവൃ ഇദം ബ്രഹ്മ — സർവ്വോമേഷ്വിമാൻ

ബ്രഹ്മണാൻ

വിശ്വാഭിഃ ഉതി-ഭിഃ

പ്ര ആവിഥ

— സർവാഭിരക്ഷാഭിഃ പ്രരക്ഷ

സുന്ദതഃ പ്ര

— സോമാഭിഷവം കവ്യതോ
യജമാനാംശ്ച പ്രരക്ഷ

(അപി ച) ഹേ അനേദ്യ,

വഭ്രി-വഃ, വൃത്ര-ഹൻ, — അനിന്ദ്യ, വഭ്രവൻ,
വൃത്രഹന്തരിത്ര,

മായ്യനിനസ്യ സവനസ്യ - സംസ്വന്ധിനം

സോമസ്യ പിബ — സോമം പിബ (കമ്മണിഷഃ)

അർത്ഥം.—കമ്മപാലകനായ ഇത്ര, അവിടുന്ന് യുദ്ധങ്ങളിൽ ഈ കമ്മവാന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരെ എല്ലാ രക്ഷകളോടുംകൂടി വേണ്ടപോലെ കാത്താലും. സോമം സംസ്ഥരിക്കുന്ന യജമാനന്മാരെയും വഴിപോലെ രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ, അനിന്ദ്യനും (പൂജ്യനും) വഭ്രവാനും വൃത്രഹന്താപുമായ ഇത്ര, മായ്യനിന സവനത്തിന്റെ സോമം കടിച്ചാലും.

2 സേഹാനമുഗ്രപൃതനാ

അഭിദ്രഹ്ശ്രപിപത

ഇത്രവിശ്വാഭിത്രതിഭിഃ

മായ്യനിനസ്യസവനസ്യ

വൃത്രഹന്നനേദ്യ

പിബാസോമസ്യവഭ്രിവഃ

അന്വയം. —

ഹേ ശചി-പതേ, ഉഗ്ര,

ഉഗ്ര

— കമ്മണഃ പാലക, ഉൽഗണ്ണേത്ര,
തപം

ദ്രഹഃ പൃതനാഃ

— ദ്രോശ്ചിഃ ശത്രുസേനാഃ

അഭി സേഹാനഃ

— അഭിവേൻ

വിശ്വാഭിഃ ഊതി-ഭിഃ

— സഞ്ചൈഃ പാലന്തൈഃ
ബ്രാഹ്മണാൻ പ്രാവിഥ

(അപി ച) ഹേ അനേദ്യ,

വഭ്രി-വഃ, വൃത്ര-ഹൻ — അനിന്ദ്യ, വഭ്രവൻ,
വൃത്രഹന്തരിത്ര

മാധ്യനിനസ്യ സവനസ്യ - സംബന്ധിനം
സോമസ്യ പിബ — സോമം പിബ

അർത്ഥം:-കമ്മപാലകനും ഊഷരവനമായ ഇന്ദ്ര, അവിട്ടു
ന്നു് ദ്രോഹിക്കുന്ന ശത്രുസേനകളെ കീഴടക്കുന്നവനായി, എല്ലാ
രക്ഷകളോടും കൂടി ഈ ബ്രാഹ്മണരെ കാത്താലും. പിന്നെ,
അനിന്ദ്യനും വജ്രവാന്. വ്യഗ്രമന്താവുമായ ഇന്ദ്ര, മാധ്യനിന
സവനത്തിന്റെ സോമം കുടിച്ചാലും.

3 ഏകരാളസ്യഭവനസ്യ

രാജസിശചീപത

ഇന്ദ്രവിശ്വാഭിരൂതിഭിഃ

മാധ്യനിനസ്യസവനസ്യ

വ്യഗ്രഹന്നനേഭ്യ

പിബാസോമസ്യവജ്രിവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശചീപതേ, ഇന്ദ്ര, — കമ്മണ്ഃ പാലകേന്ദ്ര, തപം

അസ്യ ഭവനസ്യ — ഭൂതജാതസ്യ

ഏക-രാട് രാജസി — ഏക ഏവരാജാസൻ ഭ്രാജസേ

വിശ്വാഭിഃ ഉതി-ഭിഃ — സർവ്വാഭിരക്ഷാഭിരിമാൻ

ബ്രാഹ്മണാൻ പ്രരക്ഷ

(അപിച) ഹേ അനേഭ്യ,

വജ്രി-വഃ, വ്യഗ്ര-ഹൻ, — അനിന്ദ്യ, വജ്രവാൻ, വ്യഗ്രഹന്ത
രിന്ദ്ര,

മാധ്യനിനസ്യ സവനസ്യ — സംബന്ധിനം

സോമസ്യ പിബ — സോമം പിബ (കമ്മണി
വഷ്ടീ)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ കമ്മപാലകനായ ഇന്ദ്ര, ഇക്കുണ്ടു ച
രാപരസമുഹത്തിന്നു് അവിട്ടന്നു് ഓര രാജാവായി പ്രശോ
ഭിക്കുന്നു. എല്ലാ രക്ഷകളോടുംകൂടി ഈ ബ്രാഹ്മണരെ വേണ്ട

പോലെ കാത്താലും. പിന്നെ അനിന്ത്യനും വഭ്രവാനും വൃത്രഹന്തായായ ഇന്ദ്ര, മാധ്യന്ദിനസവനത്തിന്റെ സോമം കടിച്ചാലും.

4 സസ്ഥാവാ¹നായവയസി

തപമേക¹ഇച്ഛ¹പിപത

ഇതുവിശ്വാ¹ഭിരൂതി¹ഭിഃ

മാധ്യന്ദിന¹സ്യസവന¹സ്യ

വൃത്രഹന്ത¹നേഭ്യ

പിബാ¹സോമ¹സ്യവഭ്രിവാഃ

അന്വയം -

ഹേ ശപിപതേ, ഇന്ദ്ര

തപഃ ഏകഃ ഇതി

— കമ്മണം പാലകേന്ദ്ര, തപമേക ഏവ

സസ്ഥാവാ¹നാ

യവയസി

— സമാനം തിഷ്ണവാവിമലോക്ത പൃഥക്ക്കരോഷി

വിശ്വാഭിഃ ഉതിഭിഃ

— സവാഭിരക്ഷാഭിരിമാൻ ബ്രാഹ്മണാൻ പ്രരക്ഷ

(അപിപ) ഹേ അനേഭ്യ.

വഭ്രി-വാ, വൃത്ര-ഹന്ത.

— അനിന്ത്യ, വഭ്രവൻ, വൃത്രഹന്തരിത്ര,

മാധ്യന്ദിനസ്യസവനസ്യ

— സംബന്ധിതം.

സോമസ്യ പിബ

— സോമം പിബ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ കമ്മപാലകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടന്ന് ഒറ്റജ്വതനെന്നാണ് ഒരുപോലെ നീൽക്കുന്ന ഈ രണ്ടു ലോകങ്ങളെ ദ്യോവിനെയും ഭൂവിനെയും, വേർതിരിച്ചുന്നത് എല്ലാ രക്ഷകളോടുംകൂടി ഈ ബ്രഹ്മണരെ വേണ്ടപോലെ കാത്താലും പിന്നെ, അനിന്ത്യനും വഭ്രവാനും വൃത്രഹന്തായായ ഇന്ദ്ര, മാധ്യന്ദിന സവനത്തിന്റെ സോമം കടിച്ചാലും.

5 ക്ഷേമ¹സ്യച²പ്രയുജ³ത്വ
 ത്വചി⁴ശിഷ്യശചീ⁵പത
 ഇ⁶സ്രവി⁷ശാഭി⁸ത്രതി⁹ഭിഃ
 മാധ്യ¹⁰ന്ദിന¹¹സ്യസ¹²വന¹³സ്യ
 വൃ¹⁴ത്രഹ¹⁵ന്നനേ¹⁶ദ്യ
 പി¹⁷ബാ¹⁸സോമ¹⁹സ്യവ²⁰ഭ്രി²¹വഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശചീ-പതേ, ഇസ്ര — കമ്മണഃ പാലകേസ്ര,
 (സർവ്വസ്യ ജഗതഃ)
 ക്ഷേമസ്യ ച — അവിനാശസ്യ
 പ്ര-യുജഃ ച — പ്രയോഗസ്യ ച, യോഗ
 ക്ഷേമയോഗഃ
 ത്വചഃ ഇശിഷ്യ — ഈശ്വരോ ഭവന്തി
 വിശാഭിഃ ഉതി-ഭിഃ — സമുദാരക്ഷാഭിരിമാൻ ബ്രാഹ്മ
 ണാൻ പ്രരക്ഷ
 (അപിച) ഹേ അനേദ്യ,
 വഭ്രി-വഃ, വൃത്ര-ഹൻ, — അനിന്ദ്യ, വഭ്രവൻ, വൃത്രഹന്ത
 തിസ്ര,
 മാധ്യന്ദിനസ്യ സവനസ്യ — സംബന്ധിനം
 സോമസ്യ പിബ — സോമം പിബ

അർത്ഥം.-അല്പയോഗ കമ്മപാലകനായ ഇസ്ര, ജഗത്തിന്നു മുഴുവൻ ക്ഷേമത്തിന്നും പ്രയോഗത്തിന്നും. (യോഗക്ഷേമങ്ങൾ ക്ഷേമം, അതായത് ഇല്ലാത്തതിന്റെ സിദ്ധിക്കും, ഉള്ളതിന്റെ രക്ഷയ്ക്കും) അവിടുന്ന് ഈശ്വരനാകുന്ന എല്ലാ രക്ഷകന്മാർക്കും കൂടി ഈ ബ്രാഹ്മണരെ വേണ്ടപോലെ കാത്താലും. പിന്നെ, അനിന്ദ്യനും വഭ്രവാനും വൃത്രഹന്താപുമാനായ ഇസ്ര, മാധ്യഹ്ന സവനത്തിന്റെ സോമം കടിപ്പാലും.

6 ക്ഷത്രായത്വമവസി
 നത്വമാവിമശചിപത
 ഇദ്രവിശ്വാഭിരൂതിഭിഃ
 മാധ്യന്തിനസ്യസഖനസ്യ
 വൃത്രഹന്നനേദ്യ
 പിബാസോമസ്യവജ്രിവഃ

അന്വയം:—

ഹേ ശചീ-പതേ ഇദ്ര,	— കമ്മപാലകേദ്ര,
ത്വം ക്ഷത്രായ	— ജഗതോ ബലായ വേസി
അവസി	— ആശ്രിതാൻ രക്ഷസി
ത്വം ന ആവിമ	— കേനാപി ന രക്ഷ്യസേ
വിശ്വാഭിഃ ഉതി-ഭിഃ	— സർവാഭിരക്ഷാഭിരിമാൻ
	ബ്രാഹ്മണാൻ പ്രരക്ഷ
(അപിച) ഹേ അനേദ്യ,	
വജ്രി-വഃ, വൃത്ര-ഹൻ,	— അനിന്ദ്യ, വജ്രവാൻ, വൃത്ര
	ഹന്തരിദ്ര,
മാധ്യന്തിനസ്യ സഖനസ്യ—	സംബന്ധിനം
സോമസ്യ പിബ	— സോമം പിബ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കർമ്മപാലകനായ ഇദ്ര, അവിടുന്ന് ജഗത്തിന്റെ രക്ഷണത്തിനായി ഭവിക്കുന്നു ആശ്രിതന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ആരാലും രക്ഷിതപ്പെടുന്നില്ല. എല്ലാ രക്ഷകളോടും കൂടി ഈ ബ്രാഹ്മണരെ വേണ്ടപോലെ കാത്താലും. പിന്നെ, അനിന്ദ്യനും വജ്രവാനും വൃത്രഹന്താവും. ഹേ. മാധ്യന്തിനസഖനത്തിന്റെ സോമം കഴിച്ചാലും.

7 ശ്യാവാശ്വസ്യരേതേ
സ്തഥാശൃണയമാശൃണോ
രത്രേഃകർമ്മാണി കൃണ്വതഃ
പ്രശസദസ്യമാവിഥ
ത്വമേകഇന്ദുഷാഹ്യ
ഇന്ദുക്ഷത്രാണിവർദ്ധൻ

വ 19

അനവയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, രേതഃ

ശ്യാവ-അശ്വസ്യ — സ്തുവതോമമസ്തുതി.

കർമ്മാണി കൃണ്വതഃ

അത്രേഃ — സ്തോത്രം.

യഥാ അശൃണോഃ തഥാ

ശൃണ — ആകണ്ഠയ

(അപിച) ഇ-സഹ്യ

ക്ഷത്രാണി വർദ്ധൻ — യുദ്ധേബലാനികാമൈവർദ്ധൻ

ത്വം ഏകഃ ഇതി

ശ്രസദസ്യഃ പ്ര ആവിഥ — പ്രരക്ഷിതവാൻ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സ്തുതിക്കുന്ന ശ്യാവാശ്വനായ എന്റെ സ്തോത്രത്തെ, കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്ത അത്രിയുടെ സ്തുതിയെ എപ്രകാരം കേട്ടുവോ, അപ്രകാരം കേട്ടാലും. യുദ്ധത്തിൽ കാരുണ്യം ഉണ്ടാക്കി ബലങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ. അവിടുന്ന് തനി ച്ചാണല്ലോ ശ്രസദസ്യവിനെ രക്ഷിച്ചത്.

വക്ത്രം 20-21 ഗായത്രിപ്പന്തഃ, ഇന്ദ്രാഗ്നിദേവതാ

1 യജ്ഞസ്യഹിസ്ഥാപിതാ

സസ്തിവാദേഷുകർമ്മസ്യ

ഇന്ദ്രാഗ്നിതസ്യബോധതം.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രാണീ, സന്ധീ	— ഇമാം യുവാം
യജ്ഞസ്യ ഋഗ്വിജാ	
സ്ഥി ഹി	— ഋഗ്വിജാഭവം: വലു
വാജേഷു കർ-സു	— യുദ്ധേഷുയാഗാദികാ
	സുപതിഷ്ഠന്താ താ
തസ്യ ബോധതം	— തം മാം ജാനീതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാണികളേ, വിശുദ്ധനായ നിങ്ങൾ യജ്ഞത്തിന് ഋഗ്വിജാകളാണല്ലോ. യുദ്ധങ്ങളിലും യാഗാദികളിലും വാണിജ്യം ആ നിങ്ങൾ ഏതെ അറിഞ്ഞാലും.

2 തോശാസാമയാവാനാ
വൃത്രഹണാപരാജിതാ
ഇന്ദ്രാണീതസ്യബോധതം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രാണീ,	
തോശാസാ	— ശത്രുൻ ഹി.സന്താ
രഥ-യാവാനാ	— രഥേനാഗച്ചന്താ
വൃത്ര-ഹണാ	— വൃത്രഹന്താരാ
അപരാ-ജിതാ	— കേനാപ്യപരാജിതായുവാം
തസ്യ ബോധതം	— തം മാം ജാനീതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാണികളേ, ശത്രുവിനകൾ തോറ്റിറങ്ങുന്നവരും വൃത്രഹന്താകളും ആരാലും തോല്പിക്കപ്പെടാത്തവരായ നിങ്ങൾ ആ ഏതെ അറിഞ്ഞാലും.

3 ഇദം വാമദിരംക
ധധക്ഷണദിഭിൻക
ഇന്ദ്രാണീതസ്യബോധതം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രാഗ്നി, വാഃ നരഃ — യുവാമുദിഗൃന്തേതാരഃ

അഗ്നി-ഭിഃ മദിരം ഇദം

മധു — ഗ്രാവഭിർമദകരം സോമാത്മക
മമൃതം

അശുക്ഷൻ — അപുരയൻ

തസ്യ ബോധതം — തം മാം ജാനീതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ, നിങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ചു എന്റെ യജ്ഞത്തിന്റെ നേതാക്കളായ ഋതവിഷ്ണുക്കൾ ഹഷ്കരമായ ഈ സോമാമൃതം നിറച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നു. ആ എന്നെ അറിഞ്ഞാലും.

4 ഉഷേഥാ യജ്ഞമിഷ്യയേ

സുതം സോമം സധസ്തുതീ

ഇന്ദ്രാഗ്നി ആഗതന്നരാ

അന്വയം:-

ഹേ സധ-സ്തുതീ, നരാ,

ഇന്ദ്രാഗ്നി, — സഹഭൃതസ്തുതീ.
നേതാരാവിന്ദ്രാഗ്നി,

യജ്ഞം ഉഷേഥം — സേവേഥം

ഇഷ്യയേ സുതം സോമം

ആഗതം — ആഗച്ഛതം ച

അർത്ഥം.-ഒപ്പം ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തുതികളോടുകൂടിയവരും നേതാക്കളുമായ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞം കൈകൊണ്ടാലും. യാഗത്തിനായി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

5 ഇമാ ഉഷേഥം സവന്താ

യേഭിർവ്യാസൃഹിഃ

ഇന്ദ്രാഗ്നി ആഗതന്നരാ

100

തേജി: ഹർദ്വാനി

ഇമാ സഖനാ ജുഝമാ. — താനീമാനി സഖനാനി
സേഘമാ.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇസ്രാഹീലികളേ, നേതാക്കളായ നിങ്ങൾ സവനങ്ങളേവെന്ന് ഹേവിസ്സുകൾ വഹിക്കുന്നവോ, ആ ഈ സവനങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചാലും. വന്നാലും.

ജ്ഞാപനം സുഷുപ്തികൾ

Ex. 20

ഹെ നെട ഇന്ദ്രാണി, മമ

ഇമാം സ-സൂതി. — ശോഭനം സൂതി.

ആ ഗതം — ആഗിച്ചതം

അതിനും:-അല്ലയോ നേതാക്കളായ ഇന്ദ്രാണികളേ, ഗായത്രി ചന്ദ്രസ്സിലുള്ള ഈ നല്ല സൂതിയെ നിങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടാലും, വന്നാലും.

അപേക്ഷിതജന്യാവസ്ഥ

ഇന്ദ്രാണീസോമപിതയെ

*23

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രാഗ്നി. നരാ	— നേതാരൗ, യുവാം
യേഭിഃ ഹവ്യാഗ്നി	
ഉഷ്മാഃ	— യൈസ്സുവന്നൈഹവിഷി വഹഥഃ
ഇമാ സവനാ ജുഷേഥാഃ	— താനീമാനി സവനാനി സേവേഥാഃ
ആ ഗതഃ	— ആഗച്ഛതഃ ച

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ, നേതാക്കളായ നിങ്ങൾ സവനങ്ങളേവയാൽ ഹവിസ്സുകൾ വഹിക്കുന്നുവോ, ആ ഈ സവനങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചാലും. വന്നാലും.

6 ഇമാഃ¹ ഗായത്രവ²ത്തനി
ജുഷേഥാഃ³ സുഷു⁴തിമ⁵ഥ
ഇന്ദ്രാഗ്നി⁶ ആഗ⁷തന്നരാ

വ. 20

അന്വയം:-

ഹേ നരാ ഇന്ദ്രാഗ്നി, മമ	
ഗായത്രവത്തനി.	— ഗായത്രമാഗ്നാഃ
ഇമാഃ സു-സ്തുതി.	— ശോഭനാം സ്തുതി.
ജുഷേഥാഃ	— യുവാം സേവേഥാഃ
ആ ഗതഃ	— ആഗച്ഛതഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ നേതാക്കളായ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ, ഗായത്ര ചന്ദസ്സിലുള്ള ഈ നല്ല സ്തുതിയെ നിങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടാലും. വന്നാലും.

7 പ്രാ¹തത്യാവ²ഭിരാഗ³ത
ദേവേഭീ⁴ രേജ⁵ന്യാവസു
ഇന്ദ്രാഗ്നി⁶ സേവേ⁷പിതയേ

അനവയം:—

ഋഗ്വിദ്യം അഗ്നിം

അസ്തോഷി — ഋഗ്വിദ്യം തംസ്തോഷി

അഗ്നിം യജ്ഞൈഃ ഇഹ — യജ്ഞം സ്തോത്യാസ്തോഷി

അഗ്നിഃ നഃ വിഭമേ

ദേവാനാ അനക്ത — അസ്തോകം യജ്ഞേദേവാനാ
നയതു

കവിഃ ഉദേ അന്തഃ ഹി — ക്രാന്തദർശ്യഗ്നിഃ ദ്യാവാപൃഥ്വി
വ്യോമ്മദ്ധ്യഃ

ദൃത്യം ചരതി — ഹവിർഹനകമ്മകരോതി

അന്യകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്സ്യേ (അഗ്നിനാ)
ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:—ഋഗ്വിദ്യത്തിന്റെ സേവ്യനായ അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. അഗ്നിയെ യജ്ഞിക്കാനായി സ്തുതിയാൽ വാഴുന്നു. അഗ്നി നമ്മുടെ യാഗത്തിൽ ദേവന്മാരെക്കൊണ്ടുവരുമെന്ന് എല്ലാവരും വിചാരിക്കുന്നു. അഗ്നി, ദ്യാവാപൃഥ്വിവികരണത്തിൽ അന്നെ ഹവിസ്സെന്നു കർമ്മം ചെയ്യുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം (അഗ്നിയാൽ) ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

2 ന്യഗ്നേവ്യസാവച

സ്തന്തൃഷ്ടഗംസമേച്ചാം

ന്യരാത്രിരരാവണാം

വിശ്വാഅര്യോഅരാതി

രിതോയച്ചന്താമരോ

നന്താമന്യകേസമേ

അനവയം:—

ഹേ അഗ്നേ, തന്തൃഷ്ട — അസ്തോകമങ്ഗേഷ്വ

ന്യസാവചഃ — നവതരണ വചസാ,
സ്തോത്രേണ

അഹവന്ത ഏവ	— ആഹുതവന്തഃ, ഏവമഹം
ഉത്തയേ, സോമ-	
പീതയേ	— രക്ഷണായ, സോമപാനായ ച
അഹോ	— ഹിയാന്തി

അർത്ഥം:- അല്പയോ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ, നിങ്ങളെ വിധാന്മാർ വിളിച്ചതുപോലെ ഞാനും രക്ഷയ്ക്കും സോമപാനത്തിനുമായി വിളിക്കുന്നു.

10 ആഹംസരസ്വതീവതോ

രിന്ദ്രാഗ്നോരപോവൃണേ

യാഗ്യാംഗായത്രുപ്യതേ

വ. 21

അന്വയം:-

യാഗ്യാം	— യയോരിന്ദ്രാഗ്നോരത്ഥം
ഗായത്രം പ്രപ്യതേ	— സാമസ്തയതേ
സരസ്വതീ-വതോഃ	— സ്തുതിമതോസ്തുയോഃ
ഇന്ദ്രാഗ്നോഃ അവഃ	— രക്ഷണം
അഹം ആ വൃണേ	— സംജ്ഞാമി

അർത്ഥം:- ഇന്ദ്രാഗ്നികളേവക്കായി സാമസ്തുതി ചൊല്ലപ്പെടുന്നുവോ, ആ സ്തുതിമാന്മാരായ (സ്തുതിവിഷയന്മാരായ) ഇന്ദ്രാഗ്നികളുടെ രക്ഷണത്തെ ഞാൻ ജ്ഞിക്കുന്നു, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

വസ്തു 22-23 കാണാം നാലാകഃ പ്രാചിഃ, മഹാപഞ്ചമി-ശ്ചക്ഷുഃ, അഗ്നിദേവതാ.

1 അഗ്നിമന്യോഷ്ട്യക്രിയ

മഗ്നിമിദ്രായജയൈ

അഗ്നിമേവാനന്തകന്ത

ഉഭോവിവിദേമേകവി

രന്തശ്ചരതിദൃത്യ

നന്താമന്യകേസതേ

(സത്വം) ദേവേഷു പ്ര
ചികിദ്ധി

— ദേവാനാം മദ്ധ്യേ അസ്തദീയാ
സ്തതീജ്ജാനീഹി

(അപിച) സഃ ത്വം

പുഷ്ടഃ ഹി അസി

— പ്രണ ഏവ ഭവസി

ശിവഃ, വിവസ്വതഃ ദൂതഃ — സുഖകരഃ, ആദിത്യസ്യ
ദൂതോസി

അന്യകേ സമേ നടന്താം — ശത്രുവസ്സ്യച്ഛേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടേയ്ക്കു്, വായിൽ സുഖ
കരമായ നൈ അന്യർ ഹോമിക്കുന്നപോലെ, ആലോചനീ
യാർത്ഥമായ സ്തോത്രം. ഞാൻ ഹോമിക്കുന്നു ആ അവിടുന്നു്
ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ഞങ്ങളുടെ സ്തുതിയെ അറിയിച്ചാലും.
ആ അവിടുന്നു് പുരാതനൻതന്നെയാകുന്നു. സുഖകരനും ആദി
ത്യന്റെ ദൂതനാകുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

4 തത്ത്വഗ്നിവ്യായോദധേ

യഥായഥാകൃപണ്യതി

ഊജ്ജാഹ്വതിവ്യസുനാം

ശബ്ദയോശ്ചമയോദധേ

വിശ്വസ്യേവേവഹ്വതൈ

നടന്താമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

യഥാ-യഥാ കൃപണ്യതി — യദ്യേനം സ്തോത്രജിത്യാച്യതേ
താ-താ വയഃ അഗ്നിഃ

ധേ

— തത്ത്വഗ്നം സ്തോത്രഭ്യഃ പ്രയച്ചതി

(അപിച)

ഊജ്ജാ-ആഹ്വതിഃ

— അന്നേനാഹ്വയമാനോഗ്നിഃ

വസുനാം

— ഹവിഷാം വാസുകാനാം

യജമാനാനാം

ഏഷാം ശംസം നി — ശത്രുണാം ശംസനം നിദാന
 രരാവ്ണാം അരാതീ നി — ഹവിഃ പ്രയച്ചതാം ശത്രുംശ്ച
 നിദാന

(അപിച്വ) വിശ്വാഃ അര്യഃ

ആ-മുഃ — സന്യേ അഭിഗച്ഛന്ത ആമുവഃ
 അരാതീ ഇതഃ യച്ഛന്തു — ശത്രുവന്തേനോഗച്ഛന്തു
 അന്യകേ സമേ നന്നോ. — ശത്രുവസ്സന്യേ ഹി.സ്യന്താം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ അങ്ഗങ്ങളിലെ
 (കണ്ഠം മുതലായ അങ്ഗങ്ങളിൽ നിന്ന പുറപ്പെടുന്ന) പുതിയ
 സ്തോത്രവചനംകൊണ്ട് (പ്രീതനായി) ശത്രുക്കളുടെ അധിക്ഷേ
 പത്തെ ഭംഗിപ്പിച്ചാലും, (അല്ലെങ്കിൽ സ്തോത്രവചനംകൊ
 ണ്ട് അധിക്ഷേപവചനത്തെ ഭംഗിപ്പിച്ചാലും.) അവിടേക്ക്
 ഹവിസ്സേകുന്ന (എല്ലാ)വരുടെ ശത്രുക്കളെയും ഭംഗിപ്പിച്ചാലും.
 കൂടാതെ നേരെ വരുന്ന മഹാ മൂവന്മാരായ എല്ലാ ശത്രുക്കളും
 ഇവിടെനിന്നു പോകട്ടേ. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

3 അഗ്നേമന്താനിതുഭ്യംകം

ഘൃതന്നജ്ജഹാത്സനി

സദേവേഷുപ്രചികിദ്ധി

ത്വംഹ്യസിപുവ്യ

ശ്ലീവോദുതോവിവസ്വതോ

നന്തോമന്യുകേസമേ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, തുഭ്യം

ആസനി

കം ഘൃതം ന

മന്താനി ജഹേ

— ത്വദന്തമാസേത്യ

— യഥാ സുഖകരം ഘൃതം അന്യേ

ജഹാതി തദ്വദഹേമപി

— മന്താനിയാനി സ്തോത്രാണി

ജഹോമി

സഃ ശശ്വതീനാം ഹോതാ — ബഹുപീനാം ദേവതാനാം
ഹോതാ

ദക്ഷിണാഭിഃ അഭി-വൃതഃ — പശുഭിഃ പരിവൃതഃ

പ്രതിവ്യം ഇനോതി ച — പ്രത്യേതവ്യം ശത്രും ഗച്ഛതി ച
അന്യകേ സമേ നമ്നാം — ശത്രുവസ്സ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം—ആ അഗ്നി, കീഴടക്കുന്നതും നാനാവിധവുമായ
വ്യാപാരത്താൽ അറിയപ്പെടുന്നു. അവിടുന്ന് സംഖ്യയനു
ദേവതമാരെ വിളിക്കുന്നവനാകുന്നു. പശുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടവ
നാകുന്നു, എതിർപ്പെടേണ്ടും ശത്രുക്കളെ പ്രാപിക്കുന്നു. ശത്രു
ക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

6 അഗ്നിജ്ജാതാദേവാനാ
മഗ്നിവ്യേമന്താനാമപീച്യം
അഗ്നിസ്സഭ്രവിണോഭാ
അഗ്നിർഭാരാവ്യുണ്ണതേ
സ്വാഹുതോനവീയസാ
നമ്നാമന്യകേസമേ

അന്വയം:—

ദേവാനാം ജാതാ അഗ്നിഃ — ജന്മാന്യഗ്നിവ്യേത്തി
മന്താനാം (ച)

അപീച്യം — മനുഷ്യാണാം ഗൃഹ്യം

അഗ്നിഃ വേദ — വേദത്തി

സഃ അഗ്നിഃ

ഭ്രവിണഃ-ഭാഃ — ധനസ്യ ഭാതാ

നവീയസാ സ-ആഹുതഃ — നവതരേണ ഹവിഷാ
സമ്യഗ്ഽപൃതഃ

അഗ്നിഃ ഭാരാ വി

ഉഛിണ്ണതേ — ധനസ്യ ഭാരാണി
വിവൃണോതി

അന്യകേ സമേ നമ്നാം — ശത്രുവസ്സ്യേ ഹിംസ്യന്താം.

ശ. യോഃ ച	— ശാന്തിനിമിത്തം, വിഷയ യോഗജനിതത്വം
മയഃ ച ദേവ	— സുഖം ച കരോതി
വിശ്വസ്യേവേ- ഹൃതൈ-	— സമൃദ്ധം ദേവാനാ മാഹ്വാനായ ഭവതി
(യഃ കശ്ചനാപി ദേവോയഥി ഹൃതേ, അഗ്നിരേവ സർവ്വം കരോതി)	
അന്യകേ സമേ നമോഃ — ശത്രുവസ്സ്യേ ഹിംസ്യന്താം	

അർത്ഥം—ഏതേനം സ്തോതാക്കളാൽ യാചിജ്ഞപ്പെടുന്ന
വോ, അതാതന്നെ അഗ്നി സ്തോതാക്കൾക്കു കൊടുക്കുന്നു.
ഹവിരെന്നത്താൽ വിളിജ്ഞപ്പെടുന്ന അഗ്നി ഹവിസ്സു സൂക്ഷി
ക്കുന്ന യജമാനന്മാർക്ക് ഉപദ്രവശാന്തികരവും അഭീഷ്ടസിദ്ധി
പ്രദവുമായ സുഖവുമുണ്ടാക്കുന്നു സമൃദ്ധ ദേവന്മാരെയും വിളിജ്ഞാ
നായി അവിടന്നാണു് ഭവിക്കുന്നതു്. അതായതു് ഏതെങ്കി
ലും ദേവൻ വിളിജ്ഞപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ അഗ്നിതന്നെയാണെല്ലാം
ചെയ്യുന്നതു് ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെട്ടെ

5 സചികേതസമിത

സാഗ്നിശ്ചിത്രേണകമ്മണാ

സഹോതാശശ്ചതിനാം

ക്ഷേണാഭിരഭീവൃത

ഇനോതിചപ്രതിവൃ

ന്നഭ്യാമന്യകേസമേ

വ 22

അന്വയം -

സഃ അഗ്നിഃ സഹീയസാ — അഭിഭാവകന

ചിത്രേണ കമ്മണാ

ചികേത

— നാനാവിധേന വ്യാപാരേണ

ജ്ഞായതേ

ന്നു് ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ദേവനും യജ്ഞാഹ്നമാകുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

8 യോ[ഃ]അഗ്നി^{സ്തപ്ത}മാ^നഷ

ശ്രീ^{തോ}വിശ്വ^{ശ്വ}സി^{ന്ധ}ഷ

തമാ^ഗന്മ^{ത്രി}പ^{സ്ത}ം

മ^{ന്ധാ}തു^{ത്}സ്യ^ഹന്ത^മ

മ^{ഗ്നി}ംയ^{ജ്ഞ}ഷ്യ^{പു}ർവ്വ

ന്ന^{ന്തോ}മ^{ന്യ}കേ^സമേ

അനവം:-

യഃ അഗ്നിഃ

സപ്ത-മാനഷഃ

— സപ്തഹോതാ

വിശ്വശ്വസിന്ധഷ

ശ്രീതഃ

— സർവാസുനദീഷു സ്ഥിതോ
ഭവതി

മന്ധാതുഃ ദസ്യഹൻ-തമം

യൗവനാശ്വസ്യമാന്ധാതുത്സ്യ
നാം ഹന്താരം

ത്രി-പസ്തം, യജ്ഞേഷ്യ

പുർവ്വം

— ത്രിസ്ഥാനം, യാഗേഷു മുഖ്യം

തം അഗ്നിം ആ അഗന്മ

— പ്രാപ്തവാമ

അന്യകേ സമേ നന്തോ

— ശത്രുവസ്തുവ്വേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-യാതൊരാഗ്നി സപ്തഹോതാവാണോ, എല്ലാ നദികളിലും സ്ഥിതിനാണോ, യൗവനാശ്വന്റെ മകനായ മാന്ധാതാവിന്റെ ശത്രുക്കളുടെ ഹന്താപാഠം, ദ്രമി, അന്തരിക്ഷം, ദ്യോവ് (ആഹവനിയം, ഗാർഹപത്യം, ലോകാഭിഷാഗം) എന്നീ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളുള്ളവനും യജ്ഞാദളിൻ മുഖ്യനായ ആ അഗ്നിയെ നമ്മൾ പ്രാപിക്കുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

അർത്ഥം—ദേവന്മാരുടെ ജനങ്ങൾ അഗ്നി അറിയുന്ന മനുഷ്യരുടെ ഗൃഹ്യങ്ങൾ (ഏതേത്തിലുള്ള ഗൃഹവിചാരങ്ങൾ പോലും) അഗ്നി അറിയുന്ന ആ അഗ്നി ധനദാതാവായെന്നു പുതിയ ഹവിസ്സാൽ നന്നായി ഹോമിക്കപ്പെടുന്നവനായെന്നു അഗ്നിയാണ് ധനത്തിന്റെ കവാടങ്ങൾ തുറക്കുന്നത് ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ

7 അഗ്നിദേവേഷു സംവസ്യ

സ്സവിഷ്യ യജ്ഞിയാസവാ

സമദാ കാവ്യാപുരു

വിശ്വം ഭൂമേ വപുഷ്യതി

ദേവോ ദേവേഷു യജ്ഞിയോ

നന്തോ മന്യു കേസമേ

അന്വയം —

അഗ്നിഃ ദേവേഷു

സം-വസ്യഃ

— ദേവേഷു മദ്ധ്യേ സംവസതി

സഃ യജ്ഞിയാസു വിഷ്യ

— യജ്ഞാഹാസു പ്രജാസ്വപി സംവസ്യഃ

(കിഞ്ച) സഃ ഭൂമി-ഇവ

വിശ്വം പുരു കാവ്യോ

— യഥാഭൂമിഃ സമ്പു. പുത്രം, ബഹുനി കമ്മാണി

മദോ ആ വപുഷ്യതി

— മോദേന ആസമന്താൽ പോഷയതി

ദേവേഷു ദേവഃ യജ്ഞിയഃ — ദേവേഷു മദ്ധ്യേ ദേവഃ, യജ്ഞാ ഹശവ ഭവതി

അന്യകേ സമേ നന്തോ. — ശത്രുവസ്തുവേ ഹിംസ്യന്താം.

അർത്ഥം—അഗ്നി ദേവന്മാക്കിടയിൽ നന്നായി വസിക്കുന്ന യജ്ഞകമ്മത്തിന്നുഹതയുള്ള പ്രജകളിലും വസിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ഭൂമി വിശ്വത്തെ എന്നപോലെ എല്ലാ കമ്മങ്ങളെയും സന്തോഷത്തോടുകൂടി പൂർണ്ണമായി പോഷിപ്പിക്കുന്നു അവിടു

10 ത്വന്നോഅഗ്നആയുഷ്

ത്വന്ദേവേഷുപുത്ര്യ

വസ്വഹക്തൃഇരജ്യസി

ത്വാമാപഃപരിത്രുതഃ

പരിയന്തിസ്വസേതവോ

നന്തോമന്യകേസമേ

വ. 23

അന്വയം:—

ഹേ പുത്ര്യ, അഗ്നേ, ത്വം

ഹക്തഃ — ദേവേഷു മുഖ്യാഗ്നേ, ത്വമേവ

ആയുഷ് നഃ — മനുഷ്യേഷു മദ്ധ്യേസ്താകഃ

വസ്വഃ ഇരജ്യസി — ധനസ്യേശീഷേ

ദേവേഷു ത്വം — തേഷു മധ്യേപി വസ്വഃ
ഇരജ്യസി

(അപിച) ത്വാം

സ്വ-സേതവഃ — സ്വഭൃതസേതവഃ

പരി-ത്രുതഃ ആപഃ പരി

യന്തി — പരിത്രവന്ത്യഃ പരിഗച്ഛന്തി

അന്യകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്തുവ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:—ദേവന്മാരിൽ മുമ്പനായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് മാത്രമാണ് മനുഷ്യരുടെ ഇടയിൽ ഞങ്ങൾക്ക് ധനത്തിന്നിടനാകുന്നത്. ദേവന്മാർക്കിടയിലും ധനത്തിന്നിടനാകുന്നത്. പിന്നെ അവിടുത്തിൽ നിന്നൊഴുകുന്ന സേതുക്കളാണ് ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങളായി ചുറ്റും പരിക്കുന്നത്. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസി

9 അഗ്നിശ്രീണിത്രിധാതു
 ന്യാക്ഷേതിവിഭമാകവിഃ
 സത്വീരേകാദശാഹ
 യക്ഷപ്രപ്രയച്ചനോ
 വിപ്രോദതഃപരിഷ്ഠനോ
 നജ്ഞാമന്യകേസരേ

അന്വയം:-

കവിഃ അഗ്നിഃ	— ക്രാന്തദശ്യഗ്നിഃ
ത്രിണി ത്രിധാതുനി	— ത്രിബന്ധനാദിനി, പൃഥിവ്യാദിനി
വിഭമാ ആ ക്ഷേതി	— വേദനിയാനി സ്ഥാനാന്യോവസതി
(അപിച) സഃ ദൂതഃ	— ദേവാനാം ദൂതഃ
വിപ്രഃ പരി-കൃതഃ	— പ്രാജ്ഞഃ അലക്ഷ്യതഃ
ഇഹ ത്രീൻ ഏകാദശാൻ	
യക്ഷൽ ച	— ത്രയസ്ത്രിംശദേവാൻ യജതു ച
നഃ പിപ്രയൽ ച	— കാമൈഃ പുരയതു ച
അന്യകേ സരേ നജ്ഞാം	— ശത്രുവസ്തുവേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-കവിഞ്ഞുകാണുന്ന അഗ്നി, ഭൂമി, ആകാശം, വ്യാവ് എന്നിവടങ്ങളിൽ ഉള്ള അറിയപ്പെടേണ്ട സ്ഥാനങ്ങളിൽ വസിക്കുന്ന അപിതസ് ദേവന്മാരുടെ ദൂതനാകുന്ന പ്രാജ്ഞൻ അലക്ഷ്യതനായി ഈ യജ്ഞത്തിൽ മൂന്നു പതിനൊന്ന് (രൂപ്പത്തിമൂന്ന്) ദേവന്മാരെയും യജിക്കട്ടേ നമ്മെ കാമങ്ങളാൽ നിറവിയറുട്ടേ ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

2 നഹിവാംവപ്രയാമ
 ഹേമേശ്വരീഭൃജാമഹേ
 ശവിഷ്ണുണാന്നരം
 സന്ദഭാചിദ്രതാ
 ഗമദാവാജസാതയേ
 ഗമദാമേധസാതയേ
 നന്ദാമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്രാഗ്നി,) വാം നഹി

വപ്രയാമഹേ

— യുവാം ധനം ന യാചാമഹേ

അഥ ശവിഷ്ഠം

— അപിതന്യതീശയേന
 ബലവന്തം

ബ്രഹ്മാ നരം ഇന്ദ്രം ഇത്

യജാമഹേ

— നേതൃണാമപിനേതാരമിന്ദ്ര
 മേവ പൂജയാമഹേ

സഃ നഃ അർച്ചതാ

കദാ ചിത്

— സഃ ഇന്ദ്രഃ അസ്താൻ അശ്വേന
 കന്യീൻ കാലേ

വാജ-സാതയേ ആ ഗമത്? — അന്നലാഭായാഗച്ഛതി?

(കദാ ചിത്) മേധ-

സാതയേ ആ ഗമത്?

— യജ്ഞജനായാഗച്ഛതി?

അന്യകേ സമേ നന്ദാമം — ശത്രുവസ്തുവേ ഹിംസ്യന്താം.

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാഗ്നികളേ, നിങ്ങളോടു ഞങ്ങൾ ധനം യാചിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ ഏറ്റവും ബലവാനും നേതാക്കളായും നേതാവുമായ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ യജിക്കുന്നു. ആ ഇന്ദ്രൻ കുതിരയോടുകൂടി എപ്പോഴാണ് അന്നപ്രാപ്തിക്കായി ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കുക? എപ്പോഴാണ് യജ്ഞപ്രാപ്തിക്കായി വന്നുചേരുക? ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

ചഗ്ഗം 4-25. മഹാപഞ്ചതീഗകവർത്ത്രിഷ്ടുഭഗ്ഗ് ഫന്ദഃസി,
ഇദ്രാഗ്ഗീഭവതാ.

1 ഇത്രാണിയുവംസന
സ്സഹ്നാദാസമോരയിം
യേനുള്ളാഹാസമസാ
വീളപിസാഹിഷ്മ
ഹ്യനിവ്നേവവാതതു
നാമനൃകേസമേ

അനുഭവം:-

പേരൂർക്കുട്ടി, സഹനം

അവ:

— ശ്രീകൃഷ്ണഭാരതം.

യേന സമുൽ-സു

— യെന്നുവന്നു സന്ദേശം

ദുരിതം പരിഹരിക്കുവാൻ

— ദുരാനുപിശതബലാനി

അഗ്നി: വനം-ഇവ

— യഥാസ്ഥിതികാതി

പാത്രം ഇൻ

— വാഴത്തുനെപ്പാലിലുനിൽക്കുന്ന തമ്പാ

ആ സഹിഷ്ണുത

— സമസ്താഭിപ്രായം

(അ.) രയീ. ന: സു

EXAMPLE

— ധനമന്ത്രി, സുഷമതെ.

അന്യരക സമര നേതാവ്

— ശ്രദ്ധസ്തോത്രം

അംഗം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്രാണികളേ, ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നതിനും യാതൊരു യന്ത്രത്താലും, അഗ്നി വാതവിനോടുകൂടി വനങ്ങളെ കീഴടക്കുന്നപോലെ, ഉറച്ച ശത്രുബലങ്ങളെപ്പോലും തികച്ചും ഭയിക്കുന്നവോ, ആ യന്ത്രം ഞങ്ങൾക്കു നന്നായി തന്നെ ഉപയോഗം. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

2 നഹിവാംവവ്രയാമ
 ഹേമേന്ദ്രമിദ്യജാമഹേ
 ശവിഷ്ണുണാനരം
 സനഃകദാചിദ്വൃതാ
 ഗമദോവാജസാതയേ
 ഗമദോമേധസാതയേ
 നന്തോമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്രാണീ,) വാം നഹി

വവ്രയാമഹേ

— യവാം ധനം ന യാചാമഹേ

അഥ ശവിഷ്ഠം

— അപിതഹ്യതിഗയേന
 ബലവന്തം

തൃണാം നരം ഇന്ദ്രം ഇൽ

യജാമഹേ

— നേത്ര്യണാമപിനേതാരമിന്ദ്ര
 മേവ പുജയാമഹേ

സഃ നഃ അവൃതാ

കദാ ചിൽ

— സഃ ഇന്ദ്രഃ അസ്മാൻ അഗ്രേണ
 കന്യീൻ കാലേ

വാജ-സാതയേ ആ ഗമൽ? — അന്നലാഭായോഗച്ഛതി?

(കദാ ചിൽ) മേധ-

സാതയേ ആ ഗമൽ?

— യജ്ഞേജനായോഗച്ഛതി?

അന്യകേ സമേ നന്തോം — ശത്രുവസ്സ്യദ്വേ ഹിംസ്യന്താം.

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാണികളേ, നിങ്ങളോട് ഞങ്ങൾ ധനം യാചിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ ഏറ്റവും ബലവാനും നേതാക്കൾക്കും നേതാവുമായ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ യജിക്കുന്നു. ആ ഇന്ദ്രൻ കതിരയോടുകൂടി എപ്പോഴാണ് അന്നപ്രാപ്തിക്കായി ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കുക? എപ്പോഴാണ് യജ്ഞപ്രാപ്തിക്കായി വന്നുചേരുക? ഗതുകൾക്കല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

3 താഹിമദ്ധ്യംഭാണാ
 മിത്രാഗ്നിഃശ്വധിക്ഷിതഃ
 താമ്രകവിത്വനാകവി
 പൃഥ്വീമാനാസഖീയതേ
 സന്ധിതമശ്ശുതന്നരാ
 നന്നാമന്യകേസരേ

അന്വയം:-

താ ഇത്രാഗ്നി ഭാണാം.- താസന്ദ്ഗ്രാമാണാം.

മദ്ധ്യം അധി-

ക്ഷിതഃ ഹി

— അധിനിവസതഃ ഖലു

(അഥ പ്രത്യക്ഷസ്തുതിഃ)

ഹേ നരാ,

— നേതാരാവിത്രാഗ്നി,

കവി-ത്വനാ കവി

— കവിത്വേന ഗ്രാണകജാണാ

പൃഥ്വീമാനാ താ ഉ

— കവിഭരണൈഃ പൃഥ്വീമാനന്താഭാവേ
 വത്സവാ.

സഖീ-യതേ

— സഖിത്വമിച്ഛതേ യജമാനായ

ധിതഃ സം അശ്ശുതം

— തത്കൃതം കമ്മ സം പ്രാപ്തം

അന്യകേ സരേ നന്നാം

— ശത്രുവസ്സവേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-ആ ഇത്രാഗ്നികൾ പോകാളങ്ങളുടെ നടുവിലാണ് ജ്യോ വസിക്കുന്നത്. (എനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ നേതാക്കളേ, കവിത്വംകൊണ്ട് കവിഞ്ഞ കമ്മങ്ങളുറവതും, മേധാവികളാൽ സംശയം പോയിത്തുല്പെടുന്നവതുമായ ആ നിങ്ങൾ തന്നെ, പങ്ങാത്തമിച്ചിടുന്ന യജമാനന്താവേണ്ടി, അദ്ദേഹം ചെയ്ത കമ്മത്തെ പ്രാപിച്ചാലും, സ്വീകരിച്ചാലും. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കാപ്പട്ടേ.

4 അഭ്യുത്നഭാകവ
 ദിത്രാഗ്നിയജസാഗിരാ
 യയോഹ്വിഗ്വമിജ്ജഗ
 ദിയന്യുഃപൃഥിവീമ
 ഹ്യുപസ്ഥബിഭൃതോവസു
 നന്തോമന്യുകേസമേ

അന്വയം:—

(ഋഷിരാത്മാനം ബ്രൂതേ, ഹേ നാഭാക,)

യയോ: വിശ്വം ഇദം

ജഗൽ — യയോരിത്രാഗ്നോസ്സുവ്വം
 ജഗത്തിഷ്ഠതി

(യയോശ്വ) ഇയം ദ്യൗഃ

മഹീ പൃഥിവീ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവുഭേ

ഉപ-സ്ഥേ വസു

ബിഭൃതഃ — അങ്കേ ധനം ധാരയതഃ

(ത) ഇത്രാഗ്നി

നഭാക-വൽ — യഥാനഭാകഃ പൂരാകൃതവാൻ
 തഥാ

യജസം ഗിരാ അഭി അച്ഛ — യാഗേനസ്തുത്യാചാഭിപൂജയ

അന്യുകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്സുവ്വേഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:—(ഋഷി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു.)

അല്ലയോ നാഭാക, ഏവരിരുപരിൽ ഇക്കണ്ട ജഗത്തു മുഴുവൻ നിലക്കൊള്ളുന്നുവോ. ഈ ദ്യാവു മഹതിയായ ഭൂമിയും ഏവരിരുപരുടെ മടിയിൽ സർവ്വധനവും ധരിക്കുന്നുവോ, ആ ഇത്രാഗ്നികളേ, അച്ഛനായ നാഭാകൻ ചെല്ലപോലെ, യാഗത്താലും സ്തോത്രത്താലും നേരെ പുറിക്കുക. ശത്രുക്കൾ ഹിംസി ക്കപ്പെടട്ടേ.

5 പ്രബ്രഹ്മാണിനഭാകവ
 ഹിത്രാഗ്നിഭ്യോമിരജ്യത
 യാസപ്തബുധ്നമണ്ണവ
 ജിഹ്വബാരമപോർണ്ണത
 ഇത്രൗശാനഓജസാ
 നന്താനന്യകേസമേ

അന്വയം:-

യാ സപ്ത-ബുധ്നം — യാവിത്രാഗ്നി സപ്തമുലം
 ജിഹ്വ-ബാരം അണ്ണവം — പിഹിതചാരം സമുദ്രം
 അപ-ഉണ്ണുതഃ — തേജോഭിരാച്ചായേതഃ
 (താഭ്യം) ഇത്രാഗ്നി-ഭ്യം
 നഭാകവൽ — യഥാനഭാകസ്തഥാ
 ബ്രഹ്മാണി പ്ര ഇരജ്യത — സ്തോത്രാണിനാഭാകഃ പ്രേരയന്തേ
 (തയോമ്മദ്ധ്യേ) ഓജസാ
 ഇത്രഃ ഈശാനഃ — ബലേനേശ്വരോ ഭവതി
 അന്യകേ സമേ നന്താനം — ശത്രുവസ്സുവ്യാഹി.സ്യന്താം

അർത്ഥം.-ഇത്രാഗ്നികളേവർ കീഴേപ്പോകങ്ങളാകുന്ന മൂലങ്ങളോടുകൂടിയ. മുകളടങ്ങുന്ന സമുദ്രത്തെ, തേജസ്സുകളാൽ ഭൂമിയോ, തെളിയിച്ചുവോ, ആ ഇത്രാഗ്നികൾക്കായി അച്ചൻ നാഭകനെനപോലെ നാഭകൻ സ്തോത്രങ്ങളെത്തീക്കുന്നു. അവരിൽ അവരിൽ ബലംകൊണ്ടു ഇത്രനാകുന്നു ഈശ്വരൻ. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ

6 അപിവൃശ്വപുരാണവ

പ്രതതേരിവഗൃഷ്ഠിത

മോജോദാസസ്യഭംഭയ

വയന്തദസ്യസംഭൃതംവ

സ്വിത്രേണവിഭജേമഹി

നഭ്നാമന്യകേസമേ

വ 24

അന്വയം:-

(ഹേ ഇത്ര) പുരാണവൽ — പ്രതോയമാ

പ്രതതേ-ഇവ ഗൃഷ്ഠിതം — യഥാ വല്യാനിഗ്നതാം ശാഖാം
വൃശ്വതി തഥാ

(ശത്രുണാം അഭ്ഗാനി)

വൃശ്വ — മേഭയ

ദാസസ്യ ഭാജഃ അപി

ഭംഭയ — ശത്രാവ്ബലമപിവിനാശയ

വയം അസ്യ സം-ഭൃതം

തൽ വസ്യ — ദാസസ്യ സംഭൃതം തഥാനം

ഇത്രേണ വി ഭജേമഹി — തേന ഹേതുനാ ലഭേമഹി

അന്യകേ സമേ നഭ്നാം — ശത്രുവസ്സഭ്യേ ഹിംസ്യന്താം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, പഴകി ജീർണ്ണിച്ച വള്ളികളുടെ ഒടിഞ്ഞ തുണ്ടിയ ഭാഗം മുറിക്കുന്ന പോലെ, ശത്രുക്കളുടെ അഭ്ഗങ്ങളെ മോദിച്ചാലും, ശത്രുക്കളുടെ ശക്തിയെയും നശിപ്പിച്ചാലും. ആ ശത്രുവിന്റെ, സംഭരിച്ച വെച്ച മുതൽ ഇത്രൻ കാരണമായി ഞങ്ങൾ നേടുന്നുണ്ട്. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിപ്പെടട്ടെ.

7 യദിത്രാഗ്നിജനാഇമേ

വിഹ്വന്തേതനാഗിരോ

അസ്മാകേഭിർന്യഭിദ്യം.

സാസഹ്യാമപ്യതന്യതോ

വനയാമവനഷ്ടതോ

നന്തോമന്യകേസമേ

അന്വയം :-

യത് ഇമേ ജനാഃ	— യേ ഇമേ ജനാഃ
തന്നാ, ഗിരാ	— ഹവിർഭന്തേന, സുതയാ ച
ഇദ്രാഗ്നി വി-ഹായന്തേ	— വിശേഷണേണ ഹായന്തി
(തേഷു മദ്ധ്യേ) വയം	— നാഭാകാഃ
പൃതന്യതഃ	— പൃതനാമിച്ചന്തശ്ചതുന്
അസ്മാകേഭിഃ ഏ-ഭിഃ	
സസഹ്യാമ	— അസ്മാകീണൈർഭൈരഭിവേമ
വനഷ്ടതഃ വനയാമ	— വാത് സുതിമിച്ചന്ത സ്മഃ
അന്യകേ സമേ നന്താം	— ശത്രുവസ്സർവ്വേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-ഈ ജനങ്ങളേവർ ഹവിസ്സാകുന്ന ധനം കൊണ്ടും സുതിയാലും ഇദ്രാഗ്നികളെ വിശേഷിച്ചും വിളിക്കുന്നുവോ, അവരിൽപ്പെട്ട നാഭാകരായ ഞങ്ങൾ പോരിച്ചിടുന്ന ശത്രുക്കളെ, ഞങ്ങളുടെ ഭേന്മാരെക്കൊണ്ടു ജയിക്കാവൂ. അവിടുത്തെ കുറിച്ച സുതി ഇളിക്കുന്നവരായി സുതിക്കാവൂ ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

8 യാനശ്ചോതാവചോഭിവ

ഉച്ഛ്വാതഉപദ്യഭിഃ

ഇദ്രാഗ്യാരന്വൃത

മഹാനായന്തിസിന്ധവോ

യാന്മസീ.ബന്ധാമുഞ്ചതാം

നന്തോമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

യാ ന ശ്വേതാ	— യാവിത്രാഗ്നി ശ്വേതവണ്ണാ, സത്വഗുണോപേതാ
അവഃ ദ്യു-ഭിഃ	— അധസ്താൽ ദീപ്തിഭിഃ
ഭിവഃ ഉപ ഉൽ-പരാതഃ	— ദ്യുലോകാദുപര്യുച്ചരതഃ
(തയോരേവ)	
ഇത്രാഗ്ന്യോഃ ഉഹാനാഃ	— ഹവിർവ്വഹന്തോ യജമാനാഃ
വ്രതം അനു യന്തി	— കമ്മാനതിഷ്ഠന്തി
സിം യാൻ സിന്ധവഃ	— ഇമാവിത്രാഗ്നി പ്രസിദ്ധാൻ സിന്ധുൻ
ബന്ധാൽ അമുഞ്ചതാം	— ബന്ധനാദിമോചയതാം
അന്യകേ സമേ നഭതാം	— ശത്രുവസ്സവേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-ഇത്രാഗ്നികളേവർതന്നെയാണോ, സത്വഗുണ ലക്ഷണമായ വെൺനിറമുറവരായി താഴ്ത്തു പ്രകാശങ്ങളി യറ്റി ദ്യുലോകത്തിന്നും മുകളിൽ ചരിക്കുന്നത്, ആ ഇത്രാ ഗ്നികൾക്കു്, ഹവിസ്സുകൂട്ടുന്ന യജമാനന്മാർ കമ്മമനുഷ്ഠി ക്കുന്നു ആ ഇത്രാഗ്നികൾ പ്രസിദ്ധിപറ്റി നദികളെ (വ്രതാ ദികളുടെ) ബന്ധനത്തിൽ നിന്നു് മോചിപ്പിക്കട്ടെ ശത്രുക്ക ളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ

9 പു॒വ്വിഷ്ടു॑ഇ॒ത്രോപ॑മാതയഃ

പു॒വ്വിത॑തപ്രശ॒സ്തയ॑

സ്സ॒നോഹി॑ന॒സ്യഹ॑രിവഃ

വസേ॑ ॒വാവി॑ര॒സ്യാപൃ॑ച്ഛാ

യാ॒നസാ॑ധ॒ന്തനോ॑ധി॒യോ

ന॒ന്നോമ॑ന്യകേ॒സമേ॑

സംസഹ്യമപുതന്യതോ

വന്യാമവനന്യതോ

നന്തോമന്യകേസമേ

അനന്യം:-

യൽ ഇമേ ജനാ:

— യേ ഇമേ ജനാ:

തന്നാ, ഗിരാ

— ഹവിർമന്നേന, സുത്യാ ച

ഇത്രാഗ്നി വി-ഹവയന്തേ

— വിശേഷണ ഹവന്തി

(തേഷ മദ്ധ്യേ) വയം

— നാഭാകാ:

പുതന്യത:

— പുതനാമിച്ഛന്തസ്സത്യം

അസ്മാകേഭി: തൃ-ഭി:

സസഹ്യം

— അസ്മാകീന്നൈർഭൈഭവേമ

വനന്യത: വന്യാമ

— സ്വൽ സുതിമിച്ഛന്ത സ്മ:

അന്യകേ സമേ നന്തോ

— ശത്രുവസ്സർവ്വേ ഹിംസ്യന്താ:

അർത്ഥം:-ഈ ജനങ്ങളേവർ ഹവിസ്സാകുന്ന ധനം കൊണ്ടും സുതിയാലും ഇത്രാഗ്നികളെ വിശേഷിച്ചു, വിളിക്കുന്നുവോ. അവരിൽപ്പെട്ട നാഭാകരായ ഞങ്ങൾ പോരിച്ചിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ, ഞങ്ങളുടെ ഭടന്മാരെക്കൊണ്ടു ജയിക്കാവൂ. അവിടുത്തെ കോരിച്ച സുതി ഇച്ചിക്കുന്നവരായി സുതിക്കാറു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

8 യാനശ്ചതാവചോഭിവ

ഉച്ഛരാതഉപദ്യഭി:

ഇത്രാഗ്നോരന്വൃത

മഹാനായന്തിസിന്ധവോ

യാന്മംസിംബന്ധാഭുഞ്ചതാ:

നന്തോമന്യകേസമേ

സു-അധാരം, സത്യം	— സുയജ്ഞം, അവിനാശം.
സത്യാനം, പ്രതിധീയം	— ധനാനാം സംഭരണാരം, പ്രത്യയപുഷ്പം.
തം ശിശിത	— ഇത്ര സംസ്കൃതമത്ര

അന്വയം:—

ഹേ ഹരി-വഃ,

സുനോ, ഇദ്രു,

ഹിന്വസ്യ വസവഃ

ആ-പൃചഃ വിരസ്യ തേ

— വഭ്രിൻ, പ്രേരയിതഃ, ഇദ്രു,

— പ്രീണയിതുഃ, ദീപകസ്യ

— ധനാനൃപയച്ഛതോ വിരസ്യ
ത്വ

(താഃ) ഉപ-മാതയഃ

പൃച്ഛിഃ

ഉത യഃ നഃ ധിയഃ ന

സാധന്ത

— ഉപമാനാനി ബഹുനി

— പ്രജ്ഞാം ക്ഷിപ്രമസാധയന്തി

(താഃ) പ്ര-ശസ്തയഃ പൃച്ഛിഃ— ബഹവിഃ

അന്യകേ സമേ നജ്ഞാം. — ശത്രുവസ്സന്ത്യേ ഹിംസ്യന്താം.

അർത്ഥം.—വഭ്രിയം, ഏവരെയും ഉള്ളിലിരുന്നുകൊണ്ട് പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ഇദ്രു, സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനും ഉപാസകർ ധനങ്ങൾ കൊടുത്തതല്ലെന്നവനുമായ വിരനായ അവിടുത്തെ വിര്യത്തിന്റെ ഉദാഹരണങ്ങൾ, വളരെയത്രേ. ഏവയാണോ ഞങ്ങൾക്കു വേഗത്തിൽ പ്രജ്ഞ നേടിത്തന്നതു്, ആ പ്രശംസകളും (സ്തുതികളും) അസംഖ്യങ്ങളത്രേ. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

10 തംശിഗീതാസുവൃക്കിഭി

സ്തോഷംസത്യാനൃതധീയഃ

ഉതോനചിദ്യോജസാ

ശുക്ലംസ്യാണ്യാനിഭേദതി

ജേ ചർസ്വസ്തിരചോ

നന്താമന്യകേസമേ

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാഭ്യഃ)

സ്തോഷം, സത്യാനൃതം

ഋശിയം ന.

— ദീപ്തം, ധനാനാം സംഭരണം

— ഋഗ്വേദം, ഋശിസ്തോതവ്യമിത്യം

സുവൃക്തി-ഭിഃ ശിശീത — സ്തുതിഭിസ്സംസ്കരത
 ഉതോ ന ചിൽ യഃ
 ഓജസാ — അപിച യ ഇത്രോ ബലേന
 ശുഷ്കസ്യ ആണ്ഡാനി
 ഭേദതി — താന്നാമകസ്യോസുരസ്യോണ്ഡ
 ജാതാനൃപത്യാനൃഭിനൽ
 (സഃ ഇത്രഃ) സ്വഃ-വതീഃ
 അപഃ ജേഘൽ — ദിവ്യാനി സലിലാനി ജയതു
 അന്യകേ സമേ ന്നേതാം — ശത്രുവസ്സ്യേഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, ഭാസമാനനും ധനഭാ
 താവും പ്രകടകളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടേണ്ടവനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ
 നല്ല സ്തുതികളാൽ തീക്ഷ്ണനാക്കിയാലും, സംസ്കരിച്ചാലും.
 പിന്നെ, ആർ ബലംകൊണ്ട് ശുഷ്കനെന്ന അസുരന്റെ സന്താ
 നങ്ങളെ തകർത്തുവോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ദിവ്യങ്ങളായ ജലങ്ങളെ
 (വൃത്രാദികളുടെ മുക്കും വിടർത്തുന്നതിൽ) ജയിക്കട്ടെ. ശത്രുക്ക
 ളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

11 തംശിശീതാസ്വധാരം

സത്യംസത്പാനമൃതപിയം

ഉതോനചിദ്യോഹിത

ആണ്ഡാശുഷ്കസ്യഭേദ

ത്യജൈസ്സ്യവൃതീരപോ

നന്തോമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ)

സ-അധാരം, സത്യം — സുയജ്ഞം, അവിനാശം

സത്പാനം, മൃതപിയം — ധനാനാം സംഭക്താരം, യജ്ഞ
 യജുവ്യം

തം ശിശീത — ഇത്രം സംസ്കര

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-വഃ, — വഭ്രീൻ, പ്രേരയിതഃ, ഇദ്ര.
 സുനോ, ഇദ്ര, — പ്രീണയിതു, ദീപകസ്യ
 ഹിനാസ്യ വസവഃ — ധനാനുപയച്ചതോ വീരസ്യ
 ആ-പ്തവഃ വീരസ്യ തേ — തവ

(താഃ) ഉപ-മാതയഃ
 പുർവ്വീഃ — ഉപമാനാനി ബഹുനി
 ഉത യാഃ നഃ ധിയഃ ന
 സാധന്ത — പ്രജ്ഞാം ക്ഷിപ്രമസാധയൻ
 (താഃ) പ്ര-ശസ്തയഃ പുർവ്വീഃ — ബഹവീഃ
 അന്യകേ സമേ നജ്ഞാം. — ശത്രുവസ്തുദ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-വഭ്രീയും, ഏവരെയും ഉള്ളിലിരുന്നുകൊണ്ട് പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ഇദ്ര, സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനും ഉപാസകർക്ക് ധനങ്ങൾ കൊടുത്തതിൽ നവനമായ വീരനായ അവിടുത്തെ വീര്യത്തിന്റെ ഉദാഹരണങ്ങൾ, വളരെയത്രേ. ഏവയാണോ ഞങ്ങൾക്കു വേഗത്തിൽ പ്രജ്ഞ നേടിത്തന്നത്, ആ പ്രശംസകളും (സ്തുതികളും) അസംഖ്യങ്ങളത്രേ. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ

10 തംഗിശീതാസുവൃകതിഭീ

സ്തോഷംസത്യാനമൃഗീയം

ഉതോനചീദ്യോജസാ

ശുഭ്-സ്യാണധാനിഭേഭി

ജേ ചത്സവ്യതീരപോ

നന്താമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാഭഃ.)
 സ്തോഷം, സത്യാനമൃഗം. — ദീപ്തം, ധനാനാം സംഭരണം
 ഉഗ്രീയം, തം. — ഉഗ്രം, ഉഗ്രീസ്തോതവ്യമീയം

അർത്ഥം:-ഇപ്രകാരം ഇന്ദ്രാഗ്നികളേവർ, അച്ഛൻ നാഭക
 നെന്നപോലെയും യുവനാശാപുത്രനായ മാന്ധാതാവെന്നപോ
 ലെയും അങ്ഗിരസ്സെന്നപോലെയും പുതിയ സ്തരികളാൽ
 നാഭകനായ എന്നാൽ പുകൾപ്പെട്ടവോ, ആ ഇന്ദ്രാഗ്നികൾ
 മൂന്നുനിലയുള്ള ഗൃഹത്താൽ നാഭകരായ ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.
 ഞങ്ങൾ ധനങ്ങൾക്കു് സ്വാമികളാകാവൂ.

വക്ത്രം: 26—27 മഹാപംക്തിശ്ചന്ദനഃ, വരണോ ദേവതാ.

1 അസ്മാഉഷപ്രഭൃതയേ
 വരണായമരത്ഭ്യോ
 ച്ചാവിദിഷ്യരേഭ്യഃ
 യോധീതാമാനുഷാണാം
 പശോഗാഇവരക്ഷതി
 നഭന്താമന്യുകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാഃ)

യഃ ധീതാ ഉ	— കർമ്മഭൈവ
മാനുഷാണാം പശഃ	
ഗാഃ-ഇവ രക്ഷതി	— മനുഷ്യാണാം പശുൻ
	ഗോപാലോ ഗാ ഇവ രക്ഷതി
പ്ര-ഭൃതയേ അസ്മൈ	
വരണായ	— പ്രകൃഷ്ടധനായ തസ്മൈ
വിദിഷ്യരേഭ്യഃ	
മരത്ഭ്യഃ	— വിദഗ്ദ്ധരേഭ്യസ്തേഭ്യശ്ച
സുഅച്ഛ	— സുഷു സ്തരി, കർമ്മ
അന്യുകേ സമേ നഭന്താം	— ശത്രുവസ്തുവ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, ആർ കർമ്മത്താൽത്തന്നെ
 മനുഷ്യർക്കു ചേർന്ന വളത്തുതൃഗങ്ങളെ മേപ്പുകാരൻ എന്നപോലെ
 രക്ഷിക്കുന്നുവോ, ആ ഉൽകൃഷ്ടധനനായ വരണനും ഏറ്റവും

(പ്രത്യക്ഷസ്തുതിഃ) ഉതോ

ന പിൻ യഃ ഓഹതേ — യജ്ഞം പ്രതി ഗച്ഛതി

ശുഷ്കസ്യ ആണ്യാ

ഭേദതി — അന്ധജാതാന്യപര്യാനി
ഭിനത്തി, ഹേ ഇദ്ര. സത്വ.

സ്വപ്ന-വതിഃ അപഃ

അഞ്ചഃ — ദിവ്യാനി സലിലാന്യജൈഃ

അന്യകേ സമേ നഭീനാം — ശത്രുവസ്സ്യേ ഹി.സ്യന്താം.

ഭാഷ്യം.-അല്പയോ മന്യോന്മാക്കളേ, നല്ല യജ്ഞമാന്മാരവ
നം നാശമില്ലാത്തവരും ധനഭാരാവും യജ്ഞയോഗ്യനായി
ജ്വലിച്ച് യജിക്കപ്പെടേണ്ട ആ ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിയാൽ സ.സ്തരി
ക്കുക (ഏനി നേരിട്ട്) കൂടാതെ, ആർ കാരോ യജ്ഞത്തിന്നു
മെത്തുന്നുവോ, ആർ ശുഷ്കന്റെ സൗന്ദര്യത്തെ പിളക്കുന്നുവോ,
അല്പയോ ഇദ്ര. ആ അവിടുന്ന് ദിവ്യങ്ങളായ ജലങ്ങളെ,
(വൃശാഭികളുടെ മുക്കം വീടുത്തി) മയിച്ചുനേടി ശത്രുക്കളെ
ല്ലാം ഹി.സിക്ഷിക്കട്ടേ

12 ഏവേന്ദ്രാഗ്നിഭ്യോപിതൃവനവീയോ

മന്ധാതുവർജ്ജ്ഗിരസ്വർവാചി

ത്രിധാതുനാശമേണാപാതമന്യാൻ

വയംസ്യാമപതയോരയിണാം

വ 25

അന്വയം -

ഏവ ഇന്ദ്രാഗ്നി-ഭ്യോ. — ഏവം യാഭ്യാമിന്ദ്രാഗ്നിഭ്യോ

പിതൃ-വൽ,

മന്ധാതു-വൽ — നഭാകവൽ, യൗവനാശ്വ
മന്ധാതുവൽ

അജ്ജ്ഗിരസ്വൽ

നവീയഃ അവാചി — അജ്ജ്ഗിരോവച്ച

— നാഭാകേനമയാ പാഠിതാ

വിന്ദാഗ്നി

ത്രി ധാതുനാ ശമേണാ — ത്രിപവുണാ ഗൃഹേണ

അന്യാൻ പാതം. — നാഭാകാൽ രക്ഷതം.

വയം രയിണാം പതയഃ

സ്യാമ — ധനാനാം സ്വാമിനോഭവേന

അർത്ഥം:-ഇപ്രകാരം ഇന്ദ്രാഗ്നികളേവർ, അച്ഛൻ നഭോക
 നെന്നപോലെയും യുവനാശ്വപുത്രനായ മാന്ധാതാവെന്നപോ
 ലെയും അങ്ഗിരസ്സെന്നപോലെയും പുതിയ സ്തുതികളാൽ
 നാഭാകനായ എന്നാൽ പുകഴ്ത്തിപ്പട്ടവോ, ആ ഇന്ദ്രാഗ്നികൾ
 മൂന്നനിലയുള്ള ഗൃഹത്താൽ നാഭാകനായ ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.
 ഞങ്ങൾ ധനങ്ങൾക്ക് സ്വാമികളാകാവൂ.

വർഗ്ഗം: 26—27 മഹാപംക്തിശ്ചന്ദനഃ, വരണോ ദേവതാ.

1 അസ്താശ്വപ്രഭൃതയേ
 വരണായമരുദ്ഭ്യോ
 ച്ചാവിദുഷുരേഭ്യഃ
 യോധീതാമാനുഷാണാം
 പശോഗാഇവരക്ഷതി
 നഭന്താമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതഃ,)

യഃ ധീതാ ഉ

— കർമ്മണൈവ

മാനുഷാണാം പശഃ

ഗാഃ-ഇവ രക്ഷതി

— മനുഷ്യാണാം പശുൻ

ഗോപാലോ ഗൗ ഇവ രക്ഷതി

പ്ര-ഭൃതയേ അസ്മൈ

വരണായ

— പ്രകൃഷ്ടധനായ തസ്മൈ

വിദുഃ-തരേഭ്യഃ

മരുൽ-ഭ്യഃ

— വിദ്വത്തരേഭ്യസ്തേഭ്യഃ

സുഅച്ഛ

— സുഷു സ്തുതിം കരു

അന്യകേ സമേ നഭന്താം

— ശത്രുവസ്സന്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, അർ കർമ്മത്താൽ നമുക്കു
 മനുഷ്യർക്ക് ചേർന്ന വളർത്തുതൂക്കങ്ങളെ മേപ്പുകാരൻ എന്നപോലെ
 രക്ഷിക്കുന്നുവോ, ആ ഉൽകൃഷ്ടധനനായ വരണൻ, ഏറ്റവും

ദിവ്യനി മരുതന്തുക്കാരാകം. നന്നായി സ്മൃതിചൊല്ലുക. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

2 ആശ്വസാനാഗിരാ

പിതൃണാഞ്ചമന്ദിഃ

നാഭാകസ്യപ്രശസ്തിഭി

ര്യസ്സിസ്യനാമുപോത്യേ

സപ്തസ്വസാസമധ്യമോ

നന്നാമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

എ. ഉ സമനാ ഗിരാ സു — തമേവ വരണം സമാനമാ
സ്മൃത്യാ സ്മൃതമി

പിതൃണാം മന്ദ-ഭിഃ ച — തേഷാം സ്തോതൈരമരഭിഷ്മതമി
നാഭാകസ്യ പ്രശസ്തി-ഭിഃ — ഋഷേമ്മമസ്തോത്രൈശ്ചാ
ഭിഷ്മതമി

സിന്ധുനാം ഉപ യഃ

ഉതി-അയേ — നദീനാം സമീപേ യഃ
ഉതിഗച്ഛതി

(യശ്ച) സപ്തസ്വസാ — സപ്തസ്വസാരോനദ്യഃ യസ്യ

സഃ മധ്യതഃ — മധ്യേ സ്ഥിതോവേതി

അന്യകേ സമേ നന്നാം — ശത്രുവസ്തുവ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-ആ വരണനെത്തന്നെ ഒരേപോലെത്തള്ള സ്മൃതി നമുക്കു സ്മൃതികുന്നു. കാരണവന്മാരുടെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ സ്മൃതനായ നാഭാകനായ ഏന്റെ സ്മരണകളാലും സ്മൃതിക്കു നന്നായി നദിതീരത്തുഭിച്ചയന്മാരായോ, ഏഴു സഹോദരികളാൽ അല്ലാത്തതായിവന്നാണോ, ആ അവിടുന്ന് അവരുടെ മദ്ധ്യത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസി

3 സക്ഷപഃപരിഷ്വസാജേ

സ്വപ്രോമായയാദധേ

സവിശ്വപരിഭൗതഃ

തസ്യവേനിരന്വൃത

മുഷസ്വിപ്രോഅവധയ

നന്തോമന്യകേസമേ

അനവയം:-

സഃ ക്ഷപഃ പരി

സസാജേ

ഭൗതഃ സഃ ഉസ്രഃ

— വരുണോ രാത്രിഃ പരിഷ്വജതേ

— ഭൗനീയശീലഃ സഃ ഉത്സരണ
ശീലസ്സൻ

വിശ്വപരായാ പരി

നി ദധേ

— ജഗൽ കർമ്മണാ പരിതോ
നിധാതി

(കിഞ്ച) തസ്യ വൃതം

വേനിഃ

— കായമനോഃ പ്രജാഃ

തിസ്രഃ ഉഷഃ അനു

അവധയൻ

— ത്രിഷ, പ്രാതർമാധ്യന്ദിന
സായഞ്ചാനവധയന്തി

അന്യകേ സമേ നന്തോം — ശത്രുവസ്സർവ്വേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-വരുണൻ രാത്രികളെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു. ഭൗനീയനായ അവിടുന്ന് മേല്പോട്ടു പൊങ്ങുന്നവനായി മുഴുവൻ ജഗത്തും കർമ്മത്താൽ മുററും ധരിക്കുന്ന അവിടുത്തെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന പ്രജകൾ അവിടേയ്ക്കുള്ള കർമ്മം രാവിലെയുമുച്ചയ്ക്കും ഉച്ചതിരിഞ്ഞും മൂന്നു സവനങ്ങളിൽ ക്രമത്തിൽ വളരുന്നു ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെട്ടു

വിവര മത്തുക്കൾക്കും നന്നായി സ്മതിചൊല്ലുക. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

2 തമുഷ്ടസമനാഗിരാ

പിതൃണാഞ്ചമന്ദി:

നാഭാകസ്യപ്രശസ്തിഭി

ര്യസ്തിസ്യാനാമുപോടയേ

സപ്തസ്വസാസമധ്യമോ

നന്തോമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

തം ഉ സമനാ ഗിരാ സു — തമേവ വരണം സമാനയാ
സ്തത്യാ സ്മരമി

പിതൃണാം മന്ദിഭിഃ ച — തേഷാം സ്തോതരമഭിഷ്മരമി
നാഭാകസ്യ പ്രശസ്തി-ഭിഃ — ജ്ഞേയമസ്തോത്രൈശ്ചാ
ഭിഷ്മരമി

സിന്ധുനാം ഉപ യഃ

ഉൽ-അയേ — നദീനാം സമീപേ യഃ
ഉൽഗച്ഛതി

(യച്ച) സപ്ത-സ്വസാ — സപ്തസ്വസാരോനമ്യഃ യസ്യ

സഃ മധ്യമഃ — മധ്യേ സ്ഥിതോഭവതി

അന്യകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്തുവ് ഹിംസ്യന്താം

൨ അർത്ഥം:-ആ വരണനെത്തന്നെ ഒരേപോലെത്തള്ള സ്മതി നവഹ സ്മതിക്കുന്നു. കാരണവന്മാരുടെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ സ്മതി

നാഭാകനായ എന്റെ സ്തവങ്ങളാലും സ്മതിക്കുന്നു. ത്രി ൨ നദീതീരത്തുദീപ്യയന്മനോ, ഏഴ് സഹോദരികളായ അസ്താർക്കളോടു കൂടിയവനാണോ, ആ അവിടുന്ന് അവരുടെ മധ്യ വയം റയൺ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിജ്ഞ സ്യമേ

5 യോധന്താഭവനാനാം
 യളസ്രാണാമപിച്ചയാ
 വേദനാമാനിഗൃഹ്യാ
 സകവിഃകാവ്യാപുരു
 രൂപംദ്യോരിവപുഷ്യതി
 നടന്താമന്യകേസമേ

വ. 26

അന്വയം:—

യഃ ഭവനാനാം ധന്താ — ഭൂതജാതാനാം ധാരയിതാ
 യഃ ഉസ്രാണാം — ദേവധിഷ്ഠാനഭൂതാനാം
 രശ്മിനാം

അപിച്ചയാ, ഗൃഹ്യാ
 നാമാനി വേദ — അപിച്ചാനി, അന്തർഹിതാനി
 ഗൃഹായം നിഹിതാനി നാമാനി
 ജാനാതി

സഃ കവിഃ പുരു കാവ്യാ — സ വരുണഃ പ്രാജ്ഞസ്സൻ
 കാവ്യാനി ബഹുനി
 കവീകർമ്മാണി

രൂപം ദ്യോഃ-ഇവ
 പുഷ്യതി — വർദ്ധയതി
 അന്യകേ സമേ നടന്താം — ശത്രുവസ്സന്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.—ആർ ഭൂതജാതങ്ങളെ ധരിക്കുന്നുവോ, താങ്ങിനി
 തുണുവോ, ആർ ദേവന്മാരെ ആശ്രയിക്കുന്ന രശ്മികളുടെ, ഉദാ
 പ്തവെയും ഒളിഞ്ഞിരിപ്പവയുമായ പേരുകളറിയുന്നുവോ,
 (ഓരോ ദേവനും ഓരോ വിധം രശ്മി, ഓരോന്നിന്നും ഓരോ
 പേർ, ആ പേരുകളറിയുന്നുവോ,) ആ വരുണൻ പ്രാജ്ഞനാ
 യി, ദ്യോവ് രൂപത്തെക്കൊണ്ടുപോലെ, (ദ്യോവിന്റെ വെളി
 ചും ഓരോന്നു തെളിയിച്ച് ആകൃതിപ്പെടുത്തുന്നപോലെ) വള
 രെ കവീകർമ്മങ്ങളെ (മേധാവികളുടെ കർമ്മങ്ങളെ) പോഷിപ്പി
 ക്കുന്ന ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

4 യഃകകദോനിധാരയഃ
 പ്രഥിവ്യോമധിഭൂതഃ
 സമാതാപുർവ്വപദ
 തദവതണസ്യസപ്തം
 സഹിഗോപാഇവേര്യോ
 നജ്ഞാമന്യദേകസമേ

ചയഃ—

പ്രഥിവ്യം അധി

1:	— പ്രഥിവ്യം ഉപരി ദർശനീയസ്സൻ
2: നി-ധാരയഃ	— ദിശോ നിധാരയതി
മാതാ	— വരണഃ സർവ്വസ്യ നിജാതാ
3: പദം സപ്തം	— പ്രതം സ്വഗ്നാവ്യം സ്ഥാനമസ്മാഭിശ്ച സപ്തണീയം
4: വരണസ്യ	— തസ്യ സ്വകൃതം സ്വഭൂതം
പിപ) സഃ ഹി	
5: പാഃ ഇവ ഇര്യഃ	— ഗോപാലഃ പശുനാമിവ അസ്മാകമര്യഃ, ഈശ്വരഃ, രക്ഷിതാ
6: ന്യദേ സമേ നജ്ഞാം	— ശത്രുവസ്തുവ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.—ആർ ഭൂമിക്കു മുകളിൽ ദർശനീയനായി ദിക്കുകളെ
 യം ധരിക്കുന്നുവോ, ആ വരണൻ എല്ലാം നിമിക്കുന്നവ
 കുന്നു പുരാതനമായ സ്വഗ്നസ്ഥാനം, നമുക്ക് പ്രാപണീയ
 മത്ത്, അവിടുത്തെ സ്വന്തമാകുന്നു കൂടാതെ, മേപ്പുകാരൻ
 ഉക്കൾക്കെന്നപോലെ, അവിടുത്തെതന്നെയാണ് നമുക്ക്
 ധാമി, ഈശ്വരൻ, രക്ഷകൻ ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെ
 3.

രകളെ നമുക്കെതിരായി അണിനിരത്തുന്നു. ആ ഉപദ്രവത്തിന്റെ പരിഹാരത്തിനായി വരുണനെ പരിചരിക്കുക. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

7 യ¹ആസ്വൽക്ക¹ആശയേ
 വിശ്വാ¹ജാതാനേ¹ഷാം
 പരി¹ധാമാനി¹മർയുശ
 വ¹രുണസ്യ¹പുരോഗയേ
 വിശ്വേ¹ദേവാ¹അനു¹വൃതം
 ന¹ന്നോമ¹ന്യകേ¹സമേ

അന്വയം:—

യ: ആസു	— ഭവനസ്ഥാസദിക്ഷു
അരിക: ആ-ശയേ	— വൃക്ഷവിശേഷ ഇവാശ്രയതേ
വിശ്വാ ജാതാനി	— സർവാണി ഭൂതജാതാനി
ഏഷാം ധാമാനി പരി	
മർയുശൽ	— പരിമൃശത:
വരുണസ്യ പുര: ഗയേ	— രഥസ്യ പുരസ്താൽ
വിശ്വേ ദേവാ: വൃതം	
അനു	— കർമ്മാനുഗച്ഛന്തി
അന്യകേ സമേ നന്നോ	— ശത്രുവസ്തുവ്ജ് ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:—ആർ ഭവനത്തിലുള്ള ദിക്കുകളിൽ ഒരു മരമെന്ന പോലെ ആശ്രയഭൂതനായി നിൽക്കുന്നുവോ, എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും അപയുടെ നില്പിടങ്ങളെയും തൊട്ടുനിൽക്കുന്ന ആ വരുണന്റെ തേരിനു മുമ്പിൽ എല്ലാ ദേവന്മാരും അവിടുത്തെ അനുസരിച്ച് കർമ്മത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു, ചെയ്യുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടെ.

6 യസ്മിൻ വിശ്വാ¹നികാ²വ്യാ
 ചക്രേ³നാഭീ⁴രിവശ്രി⁵താ
 ത്രി⁶തഞ്ജി⁷തീ⁸സപര്യ⁹ത
 വ്രജേ¹⁰ഗാവോ¹¹നസം¹²യുജേ¹³
 യുജേ¹⁴അശ്വാ¹⁵അയുക്ഷ¹⁶ത
 നന്താ¹⁷മന്യുകേ¹⁸സമേ

അന്വയം:—

യസ്മിൻ വിശ്വാ¹നി

കാവ്യാ ചക്രേ

നാഭി:—ഇവ ശ്രിതാ

— കവികമ്മാണി കൃതാനി

— യഥാ മമസ്യ ചക്രേ നാഭീ³ഞ്ജ
 മാശ്രിതാനി

(തം) ത്രിതം

— ത്രിസ്ഥാനം (ഭൂമ്യവസ്തു)
 വരണം

(ഹേ മദീയാ ജനാ:)

ജ്ഞതീ സപര്യത

വ്രജേ ഗാവ: ന

സം—യുജേ

— ജ്യോ, ക്ഷിപ്രം പരിചരത

— ഗോഷ്ഠേ യഥാ ഗാ: സം
 യോഗാത്മം

യുജേ

— യുജന്തി, തഥാസ്യാകമഭി
 യോഗായ

അശ്വാൻ അയുക്ഷത

— സപത്തായുജന്തി

(അത: തദപദ്രവപരിഹാരായ പരിചരത)

അന്യുകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്തുവ്യേഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.—ആരിൽ എല്ലാ കവികമ്മങ്ങളും (മേധാവികളുടെ മനോവാക്കായ വൃത്തികളും) ചക്രത്തിന്റെ നടുവട്ടിൽച്ചെന്ന പോലെ, ആശ്രയിച്ചുനിൽക്കുന്നവോ, ഭൂലോകം, ഭൂവർല്ലോകം, സ്വർഗ്ഗലോകം എന്നീ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളുറ്റ ആ വരണത്തെ, എന്റെ കൂട്ടരേ, നിങ്ങൾ വേഗം പരിചരിക്കുക. തൊഴുത്തിൽ പശുക്കളെ മുളയ്ക്കാൻ കൂട്ടുന്നപോലെ, ശത്രുക്കൾ അവരുടെ കതി

9 യസ്യശ്വേതാവിചക്ഷണാ

തിസ്രോഭൂമീരധിക്ഷിതഃ

ത്രിരത്നരാണിപപ്രതു

വൃതണസ്യധ്രുവംസഭ

സ്സസ്പാനാമിരജ്യതി

നന്തോമന്യകേസമേ

അന്വയം:—

യസ്യ അധി-ക്ഷിതഃ	— അന്തരീക്ഷേധിവസതഃ
ശ്വേതാ വി-ചക്ഷണാ	— ശ്വേതാനി തേജാംസി
തിസ്രഃ ഭൂമിഃ	— ഭൂമ്യാദിത്രിലോകാൻ
ത്രിഃ ഉൽ-തരാണി	
പപ്രതുഃ	— തിസ്യണാമധിക്ഷിതാനി ഭവനാനി പ്രാപയന്തി
(തസ്യ) വതണസ്യ സഭഃ	
ധ്രുവം	— സ്ഥാനമപലം
(കിഞ്ച) സഃ സ്പാനാം	
ഇരജ്യതി	— സ്പഷ്ടസിന്ധുനാമിശ്വരോ വേതി
അന്യകേ സമേ നന്തോം	— ശത്രുവസ്സർവ്വേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.—അന്തരീക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ആരുടെ വെണ്മ പുണ്ട തേജസ്സുകൾ ഭൂമിമുതൽ മൂന്നു ലോകങ്ങളെയും, മൂന്നിലു മധിവസിക്കുന്ന ഭൂതജാതങ്ങളെയുമെന്തുണവോ, ആ വതണന്റെ സ്ഥാനം സ്ഥിരമത്രേ, അവിചലമത്രേ. പിന്നെ, അവിടുന്നു ഗംഗാദികളായ ഏഴു നദികൾക്കും ഈശ്വരനത്രേ. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

8 സസ്തദ്രോഅപീച്യ
 സുരോദ്യോമിവരോഹതി
 നിയദാസ്യയജ്ഞേ
 സമായാഅച്ചിനാപ
 ദാസ്യുണാനാകമാഅഹ
 നന്നാമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(യസ്മാദോപസ്തമദ്രവനി)

സ: സമുദ്ര:	— വരണസ്തമുദ്ര:
അപീച്യ: തുര:	— അതഹിത: ക്ഷിപ്ര:
ദ്യോ:-ഇവ രോഹതി	— സുരോദ്യോമിവനാകം രോഹതി
(അപി ച) യദി ആസ്യ	— യ: വരണോ ഉചനസ്ഥാ
	സുദിക്ഷ്യ
യജ്ഞ: നി ദേയ	— പ്രജാദ്യോ ദാനം നിധോതി
സ: മായാ:	— വരണ: അസുരാണാം മായാ:
അച്ചിനാ പദാ	— അച്ചിഷ്ഠതാ സ്ഥാനേന,
	തേജസാ
അസത്ത്വണാൽ	— ഹിനന്യീ
നാകം ആ അതഹതി	— സ്വഗ്ഗമാരോഹതി
അന്യകേ സമേ നന്നാമം	— ശത്രുവസ്സവേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-യാതൊന്നിതിനിന്നു് ജലങ്ങൾ മേല്പൊട്ടയത്തു വോ, ആ സമുദ്രമാകുന്നു വരണൻ അപിച്ഛനു് ഉരപ്പക്കവനായി, വേഗവാനായി, സൂര്യൻ ദ്യോപിനെയെന്നപോലെ, സ്വഗ്ഗത്തെ ആരോഹണം ചെയ്യുന്നു ഉഭാതെ ആർ എല്ലാ ദിക്കുകളിലും പ്രജകൾക്കു് അഭീഷ്ടദാനം ചെയ്യുന്നുവോ, ആ വരണൻ അസുരന്മാരുടെ മായകളെ സ്വന്തം തേജസ്സിനാൽ ഹനിക്കുന്നു സ്വഗ്ഗത്തിൽ കയറുന്ന ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ

വക്രം:-28 അച്ഛനാനാഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുബനഷ്ടുഭേഹരസീ,
വരണഃ അശ്വിനൗ ച ദേവതാ.

- 1 അസ്തംഭം നാഭോമസരോവിശ്വവേദം
അമിമിതവരിമാണം പൃഥിവ്യഃ
ആസീദഭിശ്ചാഭവനാനിസമ്രാ
ഡാപിശ്ചേതാനിവരണസ്യപ്രതാനി

അന്വയം:-

വിശ്വവേദഃ അസുരഃ — വിശ്വധനോ ബലവാൻ വരണഃ
ഭ്യോം അസ്തംഭം നാഭഃ — ഭൂലോകം സ്തംഭിതവാൻ
(തഥാ) പൃഥിവ്യഃ
വരിമാണം അമിമിത — പരിമാണഞ്ചക്രേ
(ഏവം നിമിത്താനി)
വിശ്വാഭവനാനി — സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
സംരാട് ആ അസീദത് — അധീശോഭൂതാധ്യതിഷ്ഠച്ച
വരണസ്യ താനി
പ്രതാനി — ഏതാനി കർമ്മാണി
വിശ്വാ ഇത് — വിശ്വാനേവ, ബാഹ്യേവ,
വണ്ണിതമശക്യാനി

അർത്ഥം:-സരോശധരവാൻ. ബലവാൻമായ വരണൻ
ഭ്യോവിനെ സ്തംഭിപ്പിച്ചുനിർത്തി. അതുപോലെ ഭൂമിയുടെ അ
തിരുകൾ അളന്നു ശരിയാക്കി ഇപ്രകാരം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട
ഏറ്റവും ഉയരങ്ങളെയും വേണ്ടപോലെ ഭരിച്ചുകൊണ്ട് വരതി
ച്ചു. വരണന്റെ ആ കർമ്മങ്ങൾ വ്യാപ്തമാണ്, അസംഖ്യ
യങ്ങളാണ്, വണ്ണിപ്പാനെളുത്തല്ല.

- 2 ഏവാവരസവരണം ബ്രഹ്മണം
നാസാധീരമൃതസ്യഗോപം
സനശ്ചിത്രവക്ത്രം വിധിംസൽ
പാതനോഭ്യോവാപൃഥിവീർവപ്രഥം

10 യശ്ചൈതാ[ഃ] അധി[ഃ]നി[ഃ]ണ്ണി[ഃ]ജ

ശ്ചഭൂ[ഃ]കൃഷ്ണാ[ഃ] അന[ഃ]പ്ര[ഃ]താ

സധാ[ഃ]മ[ഃ]പു[ഃ]വ്യം[ഃ]മ[ഃ]മേ

യസ്ത്വം[ഃ]ഭേന[ഃ]വി[ഃ]രോ[ഃ]ദ[ഃ]സീ

അജാന[ഃ]ദ്യാ[ഃ]മ[ഃ]ധാര[ഃ]യ

നന്താ[ഃ]മ[ഃ]ന്യ[ഃ]കേ[ഃ]സ[ഃ]മേ

വ. 27

അനവായം:-

യഃ അധി-നി-ണ്ണിജഃ — ആത്മീയാൻ രശ്മിൻ
 (ദീവാ) ശ്ചൈതാൻ ചഭൂ — കൗമാരി
 (തഥാ രാത്രൗ) കൃഷ്ണാൻ — കൃഷ്ണവണ്ണാൻ ചഭൂ
 സഃ അന പ്രതാ — സവരണഃ കമ്മാണി
 ലക്ഷിതൃത്യ ഉയേവീധ
 കമ്മാനഗുണം.
 പുവ്യം ധാമ മമേ — അന്തരീക്ഷം നിമ്മമേ
 (അപിച) യഃ സ്ത്വംഭേന — അന്തരീക്ഷേണ
 അജഃ ന ദ്യാം — യഥാദിത്യോദ്യാം ധാരയതി
 തദാ
 രോദസീ വി അധാരയൽ — ദ്യാവാപൃഥിവീൗ ധാരയതി
 അന്യകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്തുർവ്വേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം:-ആർ തന്റെ രശ്മികളെ പകലിൽ വെളുത്തവയും രാത്രിയിൽ കറുത്തവയുമാക്കുന്നവോ, ആ വരണൻ രണ്ടുവിധം വൃത്തികൾക്കുമനുഗുണമായി, സനാതനമായ ആകാശത്തെ നിമ്മിച്ചിരിക്കുന്നു പിന്നെ സൂര്യൻ ദ്യാവവിനെ ധരിക്കുന്ന പോലെ, അദ്ദേഹം അന്തരീക്ഷംകൊണ്ട് ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ ധരിക്കുന്നു ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവനായ വരണ, ഈ കർമ്മനഷ്ടി കുന്ന എന്റെ പ്രജ്ഞാനത്തിന്നും ബലത്തിന്നും മുർച്ഛിതത്വം ലും. യജ്ഞരൂപമായ യാതൊരു തോണിയാൽ എല്ലാ ദുരിതങ്ങൾക്കും അകരെപററുമോ, ആ നല്ല കടത്തുവഞ്ചിയിൽ ഞങ്ങൾ കയറാവൂ. (സംസാരദുഃഖസമുദ്രം കടന്നു കരപററാനുള്ള കഴിവു കാരണമായി യജ്ഞത്തെ തോണിയായി രൂപണം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. യാഗം ഐഹികസുഖത്തിന്നെന്നപോലെ മോക്ഷത്തിന്നുമുതകമെന്നു വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു)

4 ആവാങ്ഗ്രാവാണോഅശ്വിനാ

ധീഭിദ്വിപ്രാഅചപ്യവഃ

നാസത്യാസോമപീതയേ

നന്താമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

- ഹേ നാസത്യാ, — സത്യശീലാവശിന,
- അശ്വിനാ, — യവാം സോമപാനായ
- വാം സോമപീതയേ — പ്രാജ്ഞാ ജ്ഞാതഃ
- വിപ്രാഃ ഗ്രാവാണഃ — സോമാഭിഷവപാഷാണാഃ
- ധീഭിഃ ആ അചപ്യവഃ — കർമ്മഭിഃ, സ്വസ്വൈ
- വ്യാപാരൈരഭിഗച്ഛന്തി
- അന്യകേ സമേ നന്താം — ശത്രുവസ്തുവ്യേ ഹിംസ്യന്താം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സത്യശീലരായ അശ്വികളേ, സോമ പാനത്തിനായി നിങ്ങളെ വിധാന്മാരായ ജ്ഞാതാക്കളും സോമം ചത്തുന്ന കല്ലുകളും സ്വസ്വവ്യാപാരങ്ങളാൽ നേരിടുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ.

5 യഥാവാമന്ത്രിരശ്വിനാ

ഗീർദ്വിപ്രോഅജോഹവിൻ

നാസത്യാസോമപീതയേ

നന്താമന്യകേസമേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോത്രം) ബ്രഹ്മണം

വരണം.	— മഹാനം . തം.
ഏവ വന്ദസ്യ	— ഏവം സ്തൂഹി
അമൃതസ്യ ഗോപാ.	— നിത്യത്വസ്യ ഗോപയിതാരം
ധീരം നമസ്യ	— പ്രാജ്ഞം വരണം നമസ്കരേ
സ: ന: ശ്രീ-വരൂഥം.	— അസ്മാകം ശ്രീസ്ഥാനം.
ശർമ്മ വി യംസൽ	— ഗൃഹം വിശേഷേണ പ്രയച്ചമി
ഉപ-സ്ഥേ ന:	— ഉപസ്ഥാനേസ്താൻ
ദ്യാവാപൃഥിവീ പാതം	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ രക്ഷതം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോത്രാവേ, മഹാനായ വരണത്തെ മുൻപറഞ്ഞ വിധം വന്ദിക്കുക. നിത്യത്വത്തിന്റെ പാലകനും പ്രാജ്ഞനുമായ അവിടുത്തെ നമസ്കരിക്കുക. അവിടുന്ന് നമുക്ക് മൂന്നു നിലയുള്ള ഗൃഹം വിശേഷിച്ചും അന്നുള്ളതേ. ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ നമ്മെ അടുത്തു രക്ഷിക്കട്ടെ.

3 ഇമാന്ധീയം ശിക്ഷമാണസ്യഭേ

ക്രതുർഭക്ഷം വരണസം ശിശാധി

യയാതിവിശ്വാദേഹിതാതരേമ

സുതർമ്മാണമധിനാപം തഹേമ

അന്വയം:-

ഹേ ഭേവ, വരണം,

ഇമാം ധീയം.

ശിക്ഷമാണസ്യ ക്രതുർ

ഭക്ഷം സം ശിശാധി

യയാ വിശ്വാ ദേ-ഇതാ

അതി തരേമ

(അം) സു-തർമ്മാണം.

നാപം അധി തഹേമ

(ദേവസാഗരതരണേ ഹേതുത്വാദ്യജ്ഞഃ നൗതിത്യത്രവ്യ പദിശ്യതേ)

— ഇദം കർമ്മ

— അന്നതിഷ്ഠതോ മമ പ്രജ്ഞാനം

— ബലഞ്ചതീക്ഷ്ണീകര

— യയാ യജ്ഞരൂപയാ നാവാ

സർവ്വാണി ദേഹിതാനി

— അതി പാരയേമ

— സുഷുതാരയിശ്രീം.

— വയമാതഹേമ

പാനത്തിനായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസി
ക്കപ്പെടട്ടേ.

വഗ്ഗം-29 മുതൽ 35 കൂടി ആങ്ഗിരസോചിത്രപഃ ഋഷിഃ,
ഗായത്രിച്ചന്ദഃ, അഗ്നിദേവതാ

1 ഇമേവിപ്രസ്യവേധ

സോഹേരസൗതയജനഃ

ഗിരസ്തോമാസഹുരതേ

അന്വയം:-

ഇമേ സ്തോമാസഃ	— അസുഭീയാ സ്തോതാരഃ
വിപ്രസ്യ, വേധസഃ	— മേധാവിനഃ, വിധാതുഃ
അസൗതയജനഃ	
അഗ്നേഃ	— അഹിംസിതയജമാനസ്യാഗ്നേഃ
ഗിരഃ ഹുരതേ	— സ്തുതിഃ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം:-എന്നെസ്സംബന്ധിച്ച ഈ സ്തോതാക്കൾ മേധാവി
യും വിധാതാവും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്ത യജമാനനോടുകൂടിയ
വനമായ അഗ്നിക്ക് സ്തുതികളെത്തിയ്ക്കുന്നു.

2 അസൈതേപ്രതിഹര്യതേ

ജാതവേദോവിപഷ്ണേ

അഗ്നേജനാമിസൃഷ്ടതി.

അന്വയം:-

ഘേ ജാത-വേദഃ, വി-	
പഷ്ണേ, അഗ്നേ,	— സർവ്വജ്ഞ, വിദ്രഷ്ടമഗ്നേ,
അസൈ പ്രതി-ഹര്യതേ	
തേ	— പ്രയച്ഛതേതുഭ്യഃ.
സൃ-സ്തുതിഃ ജനാമി	— ജനയാമി

അർത്ഥം:-എല്ലാമറിയുന്നവനും എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ
അഗ്നേ, അഭീഷ്ടമാനാവായ അവിടേയ്ക്കായി ഞാൻ നല്ല സ്തുതി
നിമിക്കുന്നു.

അന്വയം:-

ഘേ നാസത്യാ,

അശ്വിനാ,

വിപ്രഃ അത്രിഃ യഥാ

വാ.

ഗീഃ-ഭിഃ സോമ-

പിതയേ

അജോഹവീദ്

അന്യകേ സമേ നന്താം.

— സത്യഗീലാവശ്വിനാ,

— മേധാവ്യത്രിനിവ യുവാ.

— സ്മൃതിഭിഃ സോമപാനായ

— തഥാഹവീദോഹവീദി

— ശത്രുവസ്തുർവ്വേ ഹി.സ്യന്താം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സത്യഗീലായ അശ്വികളേ, നിങ്ങളെ പ്രാജ്ഞനായ അത്രി എന്നപോലെ സ്മൃതികളോടു കൂടി സോമപാനത്തിനായി ഞാനും വിളിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസിക്കപ്പെടട്ടേ

6 ഏവാവാഹേഽളതയേ

യഥാഹവന്തമേധീരാഃ

നാസത്യാസോമപിതയേ

നന്താംന്യകേസരേ

അന്വയം -

ഘേ നാസത്യാ, ഏവ

വാ.

— സത്യഗീലാവശ്വിനാ,

ഏവം യുവാ.

യഥാ മേധീരാഃ

അഹവന്ത

— യഥാ മേധാവിന ആഹവന്തി

തഥാ

ളതയേ സോമപിതയേ

അഹവ

— രക്ഷണായ സോമപാനാ

യാഹവയാമി

അന്യകേ സമേ നന്താം.

— ശത്രുവസ്തുർവ്വേ ഹി.സ്യന്താം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സത്യഗീലായ അശ്വികളേ, ഇപ്രകാരം നിങ്ങളെ മേധാവികളെന്നപോലെ രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി സോമപാനം ചെയ്തവരായ ഞങ്ങളും നിങ്ങളെയും

പാനത്തിനായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. ശത്രുക്കളെല്ലാം ഹിംസി
ക്കപ്പെടട്ടേ.

വർഗ്ഗം-29 മുതൽ 35 കൂടി ആങ്ഗിരസോചിത്രപഃ ഋഷിഃ,
ഗായത്രിച്ചന്ദഃ, അഗ്നിദേവതാ

1 ഇമേവിപ്രസ്യവേധ
സോഗേരസൗതൃതയജനഃ
ഗിരസ്തോമാനഹരതേ

അന്വയം:-

ഇമേ സ്തോമാസഃ
വിപ്രസ്യ, വേധസഃ
അസൗതൃത-യജനഃ
അഗ്നഃ
ഗിരഃ ഇഹരതേ

— അസ്മദീയാ സ്തോതാരഃ
— മേധാവിനഃ, വിധാതുഃ
— അഹിംസിതയജമാനസ്യാഗ്നഃ
സ്തുതിഃ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം-എനിക്ക്
യഃ വിധാതാവ
വനമായ അഗ്ന

ിച്ച ഈ സ്തോതാക്കൾ മേധാവി
പുടാത്ത യജമാനനോടുകൂടിയ
നീകുന്നു.

2 അഗ്നൈ

അന്വയം:-

ഹേ ജാത-
ചന്ദ്രണേ, അ
അഗ്നൈ പ്രര
തേ
സു-സ്തുതി. ജ

അർത്ഥം-
അഗ്നേ, അജി
നിമിക്കുന്നു.

പിത്രപുരഗേ,

കാണുന്നവനമായ
ഞാൻ നല്ല സ്തുതി

ാലും മാത്രമല്ല, സോമ, വഷകനായ അവിടുന്ന് ഇത്ര പ്രവേശിച്ചാലും.

2 ആവപ്യസ്വമഹിമംസരോ

വൃഷ്ണോദ്യുക്തവത്തമഃ

ആയോനിന്ധർണ്ണസിന്ധഃ

പയം.-

ഇന്ദ്രോ, മഹി	— മഹ സോമ, മഹാൻ
രാ, ദ്യുക്തവൽ-തമഃ	— കാമാനാം വഷിതാ, യഗസ്വിതമഃ
സിന്ധഃ ഹംസരഃ	— ധത്താത്വം പാനീയമന്ധഃ
വപ്യസ്വ	— അസ്മാൻ പ്രത്യാഗമയ
നി. ആ സഃ	— സ്ഥാനമാസീദ ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, മഹാനും കാമവഷകനും ഏകാഗ്രാധിഗമ്യയെന്നവനും എല്ലാം ധരിക്കുന്നവനുമായ അവിടു കടിച്ചാണുള്ള ചാരം അങ്ങനെയെന്നിച്ഛാലും. അവിടുത്തെ ധാനത്തിടുന്നാലും.

3 അധുക്ഷതപ്രിയമധു

ധാർഷ്ട്യസ്യവേധസഃ

അപോവസിഷ്ടസക്തഃ

നയം.-

തസ്യ വേധസഃ	— അഭിഷുതസ്യ, അഭിലഷിതവിധാജ്ഞാമസ്യ
------------	----------------------------------

ധാരാ പ്രിയം മധു

അധുക്ഷത

— പ്രീതികരമൃതം ദഗ്ധേ

സു-ക്രതുഃ അപഃ വസിഷ്ഠ — സുകർമാസോമഃ വസതീവരി
രാഹ്യാദയതി

അർത്ഥം—സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട, അഭിമതവിധാതാവായ സോമന്റെ ധാര പ്രീതികരമായ അമൃതമാണ് ചുരത്തിത്തരുന്നത്. നല്ല കർമ്മമാത്ത സോമൻ വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളെ മുട്ടുന്നു.

4 മഹാന്തന്താമഹീര

ന്യാപേംഅഷ്ന്തിസിന്ധവഃ

യദഗോഭിദ്വാസയിഷ്യസേ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ, ത്വം)

യൽ ഗോഭി:

— യദായജേണ ഗോവീകാഭൈഃ

പയോഭിഃ

വാസയിഷ്യസേ

— ആച്ഛാദയിഷ്യസേ, തദാ

ത്വാ മഹാന്തം അനു

സിന്ധവഃ

— ത്വം പ്രതിസ്യന്മാനാനി

മഹിഃ ആപഃ അഷ്ന്തി

— മഹാന്ത്യകോനി ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, യജ്ഞത്തിലവിടുന്ന് പശുവിൻപാലുകളാൽ മുടപ്പെട്ടമ്പോൾ അവിടുത്തെ നേരെ ഷുകന്ന മഹത്തുക്കളായ ജലങ്ങൾ വരുന്നു. (പാൽ ചേക്കുമ്പോൾ മന്ത്രപുരുഷളായ ജലങ്ങളും സോമത്തോടു ചേർക്കുന്നു)

5 സമുദ്രോഅപസുമാമൃജേ

വിഷ്ണുഭോധരുണോഭിവാഃ

സോമഃപവിത്രേഅസ്മയഃ

അന്വയം:-

സമുദ്രം വിഷ്ണുഃ	— സമുദ്രവന്ധ്യസ്വാദസാ ഇതി സമുദ്രം, ദ്രവം
ദിവഃ ധന്വന്തഃ	— സ്വസ്തിസ്യ ധാരകശ്ച
അസു-ഘഃ സോമഃ	— അസുൽകാമസ്സോമഃ
അപ്-സു മമുജേ	— ഉദേകേഷു മൃജ്യതേ
പവിത്രേ	— ദശാപവിത്രേ അഭിഷിപ്യതേ

അർത്ഥം.-രസമൊലിപ്പിക്കുന്നവനും ഉറപ്പുറവനും സ്വസ്തി
യെ താങ്ങുന്നവനും നമ്മെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനുമായ സോമൻ ജല
ങ്ങളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു. ദശാപവിത്രത്തിൽ കളിപ്പി
ക്കപ്പെടുന്നു.

6 അചിത്രദോഷാഹരി
മഹാത്മിത്രാനന്ദതഃ
സംസൃത്യണരോചതേ

അന്വയം:-

വൃഷാ ഹരിഃ	— കാമാനാം വഷ്ടകഃ, ഹരിതവർണ്ണഃ
മഹാൻ, മിത്രഃ ന ദൗതഃ	— സർവ്വോത്തമഃ, യഥാ സഖാ തഥാ ദൗനിയസ്സോമഃ
അചിത്രതഃ	— ശബ്ദം കരോതി
(സം) സൃത്യണ സം. രോചതേ	— സൃത്യണ സാഹ സമൃക് പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.-കാമവഷ്ടകനും പച്ചനിറമാറവനും മഹാനും പ
ങ്ങാതിപോലെ ദൗനിയനുമായ സോമൻ (പിടിക്കല്പകളാൽ
സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ) ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു. അവിടുന്ന് സൂര്യ
നോടൊപ്പം ദേവരിൽ നന്നായി പ്രകാശിക്കുന്നു.

7 ഗിരീ¹സ്ത²ഇ³ദാ⁴ജ⁵സാ

മ¹തൃ²ജ്യ³ന്തേ⁴അ⁵പ⁶സ്യ⁷വഃ

യാ¹ഭി²ത്ഥാ³യ⁴ശ്രൂ⁵ഭസേ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, യാഭി:

മദായ ശ്രൂഭസേ

— യാഭിഗ്രീഭീസ്ത്വം മദായക്ഷരണ
ലഭ്യകീയസേ

തേ ഓജസാ അപസ്യവഃ — തവ ബലേനകത്തേച്ഛാ
സംബന്ധീന്യഃ

(താ:) ഗിരഃ മർതൃജ്യന്തേ — സ്തുതയശ്ശോധ്യന്തേ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സോമ, സ്തുതികളേവയാൽ അവിടു
ന്ന് ഹർഷത്തിനായി ഒലിച്ചുകൊണ്ടേ ശോഭിക്കുന്നുവോ,
അവിടുത്തെ ബലത്താൽ കത്തേച്ഛയോടു ബന്ധപ്പെട്ട ആ സ്തുതി
കൾ (പോലും) ശ്രദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

8 തന്താ¹മദായ²പൃ³ഷ്ഠ

ഉ¹ലോ²ക³കൃ⁴ത്⁵നമീ⁶മഹേ

തവ¹പ്രശ²സ്തയോ³മഹീ:

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) തവ

പ്ര-ശസ്തയഃ മഹീ:

ഘൃഷ്ഠായേ ഉ

— പ്രശംസാ മഹതീ:

— ത്വൽ പ്രസാദാച്ചതുനാം
ധഷണഗീലായ
യജമാനാദൈവ

ലോക-കൃത്നം തം ത്വാം — ഉത്തമസ്യ ലോകസ്യ

കർത്താരം തം ത്വാം

മദായ ഇവമഹേ

— വയം ഹവ്ധായ യാചാമഹേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ പ്രശംസകൾ മഹത്വമുറവയോകുന്നു. അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് ശത്രുക്കളെ വകവെക്കാത്ത യജമാനനായി (സ്വർഗ്ഗം മുതലായ) ഉത്തമലോകമുണ്ടാകുന്ന ആ അവിടുത്തോടു ഹവ്ധത്തിനായി ഞങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു.

9 അസൃ¹ഭ്യമീ¹നവി¹സ്ര¹ത

മധ്യഃ¹പവസ്വ¹ധാര¹യാ

പ¹ജ്ജന്യം¹വൃ¹ഷി¹മാ¹ൻവ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, ഇന്ദ്ര-യഃ — ഇന്ദ്രകാമസ്വം

മധ്യഃ ധാരയാ — മദകൗസ്യ സോമസ്യ ക്ഷരണേന

പജ്ജന്യം വൃഷിമാൻ—

ഇവ — യഥാവച്ഛാൻ മേഘസ്തഥാ

അസൃഭ്യഃ പവസ്വ — മേധാതിഥിഭ്യഃ ക്ഷര

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഇന്ദ്രനെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ഹവ്ധകരമായ ചാറിയെൻ ധാരകൊണ്ട്, വഷിക്കുന്ന മേഘമെന്നപോലെ, മേധാതിഥികളായ ഞങ്ങൾക്കായൊഴികിയാലും.

10 ഗോ¹ഷാ¹ഇ¹ന്ദോ¹ത്വ¹ഷാ¹ന്ത

സ്യ¹ശ്വ¹സാ¹വാ¹ജസാ¹ജ¹ത്

ആ¹ത്മാ¹യ¹ജ്ഞ¹സ്യ¹പൃ¹ഥ്വി¹ഃ

അന്വയം:-

ഫേ ഇന്ദോ, യജ്ഞസ്യ

പുഷ്പ്, ആത്മാ

— പ്രത്ന ആത്മഭൂതസ്ത്വം

ഗോ-സാഃ അസി

— അസ്തഭ്യം ഗവാഃ ഭാതാ ഭവസി

ഈ-സാഃ, അശ്വ-സാഃ

— പുത്രാണാം ഭാതാ, അശ്വാനാം
ഭാതാചാസി

ഉത വാജ-സാഃ

— അന്നാനാം ഭാതാചാസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, യജ്ഞത്തിന്റെ സന്നാതനാ
ത്മാവായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു പശുക്കളെ തരുന്നവനാകുന്നു.
പുത്രന്മാരെ നൽകുന്നവനാകുന്നു. കുതിരകളെ ഏകുന്നവനാ
കുന്നു. അന്നങ്ങളുതുന്നവനാകുന്നു.

പദ്യം-20-21 ആജീഗത്തിശ്ശൂനശ്ശേപഃ ള്ഷിഃ

1 ഏഷദേവോഅമർത്യഃ

പണ്ണവീരിവദീയതി

അഭിദ്രോണാന്യാസഭം

അന്വയം:-

ദേവഃ, അമർത്യഃ ഏഷഃ — ദ്യോതമാനഃ, മരണരഹിത
സ്സോമഃ

ദ്രോണാനി അഭി

ആ-സഭം

— ദ്രോണകലശാന്യലിലക്ഷ്യം
സന്നാതം

പണ്ണവീഃ-ഇവ ദീയതി — യഥാപക്ഷി'തഥാ വേദേന
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-പ്രകാശമാനനും മരണമില്ലാത്തവനുമായ ഈ
സോമൻ ദ്രോണകലശങ്ങളിലിരിയ്ക്കാനായി, പക്ഷിപോലെ,
വേഗത്തോടുകൂടി വരുന്നു.

ലോക-കൃത്നം തം ത്വം - ഉത്തമസ്യ ലോകസ്യ
കർമ്മാനം തം ത്വം

മദ്ധ്യായ ഇതിഹാസം - വായം ഹിതായ യാചാമഹേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ പ്രശംസകൾ മഹത്വമുറുവയാകുന്നു അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് ഗതകാലത്തെ വകവെക്കാത്ത യജമാനനായി (സ്വർഗ്ഗം ഭൂതലായ) ഉത്തമലോകമുണ്ടാകുന്ന ആ അവിടുത്തോടു ഹിതത്തിനായി ഞങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു.

9 അസ്മദ്യമിനവിശ്രയ

മധ്യായപരസ്യധാരായാ

പരമന്യോവൃഷ്ടിമാർഗ്ഗ

അർത്ഥം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഇഹ-യ: - ഇത്രകാമ്പ്.

മധ്യായധാരായ - മദകാസ്യ സോമസ്യ ക്ഷരണേന

പരമന്യോ വൃഷ്ടിമാർഗ്ഗ-

ഇവ - യഥാവശ്യാനു മേലസ്തഥാ

അസ്മദ്യം പരസ്യ - മേധാതിമിദൃ: ക്ഷര

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, ഇത്രമെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ഹിതകരമായ പാഠിന്റെ ധാരകൊണ്ട്, വഴിപ്പെടുന്ന മേലമെന്നപോലെ, മേധാതിമികളായ ഞങ്ങൾക്കായോ? കിതാലും.

10 ഗോഷാമുന്ദോന്യായാ

സ്യഗ്രസാധാമുന്ദോ

ആത്മായമസ്യപുന്യ:

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, യജ്ഞസ്യ

പുച്ഛ്യഃ, ആത്മാ

— പ്രത ആത്മഭൂതസ്ത്വം

ഗോ-സാഃ അസി

— അസ്തദ്യം ഗവാഃ ഭാതാ വേസി

ഈ-സാഃ, അശ്വ-സാഃ

— പുത്രാണാം ഭാതാ, അശ്വാനാം
ഭാതാചാസി

ഉത വാജ-സാഃ

— അന്നാനാം ഭാതാചാസി

അർത്ഥം—അല്പയോ സോമ, യജ്ഞത്തിന്റെ സനാതനത്വമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു പശുക്കളെ തരുന്നവനാകുന്നു. പുത്രന്മാരെ നൽകുന്നവനാകുന്നു. കതിരുകളെ ഏകുന്നവനാകുന്നു. അന്നങ്ങളുരുളുന്നവനാകുന്നു.

വക്ത്രം-20-21 ആജിഗത്തിശ്ശുനശ്ശേപഃ ധ്വജിഃ

1 ഏഷദേവോഅമർത്യഃ

പണ്ണവീരിവദീയതി

അഭിദ്രോണാന്ത്യാസം

അന്വയം:—

ദേവഃ, അമർത്യഃ ഏഷഃ — ദ്യോതമാനഃ, മരണരഹിതസ്തോമഃ

ദ്രോണാനി അഭി

ആ-സദം

— ദ്രോണകലശാന്ത്യലക്ഷ്യം സനാതം

പണ്ണവീഃ-ഇവ ദീയതി — യഥാപക്ഷീതഥാ വേദനേന ഗച്ഛതി

അർത്ഥം—പ്രകാശമാനനും മരണമില്ലാത്തവനുമായ ഈ സോമൻ ദ്രോണകലശങ്ങളിലിരിയ്ക്കാനായി, പക്ഷിപോലെ, വേഗമോടുകൂടി വരുന്നു.

2 ഏഷ്യാപോലീസ്

തോതിഹാസം.സിദ്ധാമി

പവനാനോൽഭൂതഃ

—: 100 (100)

വിവാ കൃത: — അനുഗൃഹ്യാഭിഷുത:

സ്തവ: ദേവ: പരമാ: — പരമ

അഭ്യർത്ഥന: — കേരളപ്രസിഡൻസി

എ.പി.ജി. അബ്ദുൽ ഹമീദ്

ധാരാണി — ശത്രുൻ ഹസ്തദിഗച്ഛതി

ഭാര്യ.- (ഗൃത്ഥിപ്പുകൾ) ചിരലിനാൽ (പുതുവിരലുകൾ) സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട ഈ ഭേദൻ, സോൻ, ഭക്തനായി, ആരാധന കേരളീകപ്പെടാതെ ഗുരുക്കളെ ഹനിക്കാൻ ശക്തി നൽകുന്നു.

3 ഏഷ്യാപേക്ഷാവിപണി:

പവിത്രാനുഷ്ഠാനം:

ഹരിവ്യാജാചക്ഷുഃ

—(10) ॥

പവർ: ഏയ്: മേ: — അൻ നെ:

ഋതയു-ഭി: വിപന്യ-ഭി: — യജമാനാമൈസ്തോൗഭി:

ഹരി: വാജാധു - ഭാഗ്യസ്തൻ പ്രാപ്തമിവ

പ്രകൃതി — സുനിമിതലക്ഷ്യം

മോല അഥവാ ഭൂമി എന്ന ഈ ദേവനായ ഹോമൻ യജമാനകൾക്കി
കീഴെ സ്തോതാക്കളായി, യജമാനൻ കതിരക്കുറപ്പണിയി
ട്ടുണ്ടാവാം, അലങ്കരിക്കപ്പെടാൻ.

10. ഏഷ്യാപീഠപാനിവാസം

പ്രദാനിതം

தாய்வழிநாட்டியவர்கள்

അന്വയം:-

പവമാനഃ ശുഭഃ ഏഷഃ	— ക്ഷരൻ വീരസ്തോമഃ
വിശ്വാനി വാര്യം	— സർവ്വാനി വരണീയാനി ധനാനി
സത്വ-ഭിഃ യൻ-ഇവ	— ബലൈഗ്ഗച്ഛന്നിവ
സിസാസതി	— അസുഭർത്തം സംഭക്തമിച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഒഴുകുന്ന ശൗര്യമുററ സോമൻ എല്ലാ ശ്രേഷ്ഠ ധനങ്ങളെയും ബലങ്ങളാൽ പ്രാപിക്കുന്നവനെന്നപോലെ നമുക്കുവേണ്ടി പ്രാപിയ്ക്കുവാൻ, നേടാനിച്ഛിക്കുന്നു

5 ഏഷദേവോരഥര്യതി

പവമാനോദശസ്യതി

ആവിഷ്ക്രണോതിവഗ്വനം

വ. 20

അന്വയം:-

പവമാനഃ ഏഷഃ ദേവഃ	— ക്ഷരൻ സോമഃ
രഥര്യതി	— അസുഭീയം യാഗംപ്രത്യാഗമനായ രഥഃ കാമയതേ
ദശസ്യതി	— ആഗത്യചാസുഭ്യമഭിലഷിതം പ്രയച്ഛതി

വഗ്വനം ആവിഃ

ക്രണോതി — അഭിഷുയമാണഗ്നുസ്യം കരോതി

അർത്ഥം.-ഒഴുകുന്ന ഈ ദേവനായ സോമൻ നമ്മുടെ യാഗത്തിന്നു വരുവാൻ തേർ കാംക്ഷിക്കുന്നു. വന്നിട്ടു നമ്മുടെ അഭിഷും തന്നതാണു. സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ അവിടുന്ന് ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു.

6 ഏഷവിപ്രൈരഭിഷു

തോപോദേവോവിഗാഹതേ

ധേദ്രുനാനിഭാഹുഷേ

2 ഏഷദേവോവിപാകൃ

തോതിഹാരംസിധാവതി

പവമാനോഅഭാഭ്യഃ

അന്വയം:-

വിപാ കൃതഃ — അജഗുല്യാഭിഷേതഃ
 ഏഷഃ ദേവഃ പവമാനഃ — ക്ഷരൻ
 അഭാഭ്യഃ — കേനാപ്യഹിംസിതശ്ചസൻ
 ഹാരംസി അതി
 ധാവതി — ശത്രുൻ ഹന്തുമഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:- (ഋതപിഷകളുടെ) ചിരലിനാൽ (പത്തുവിരലുകളാൽ) സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട ഈ ദേവൻ, സോമൻ, ദൃകന്നവനായി, ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാതെ ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കാൻ ഓടി എത്തുന്നു.

3 ഏഷദേവോവിപന്യഭിഃ

പവമാനഗൃതായഭിഃ

ഹരിവ്യാജായഗൃതേ

അന്വയം:-

പവമാനഃ ഏഷഃ ദേവഃ — ക്ഷരൻ സോമഃ
 ഗൃതയ-ഭിഃ വിപന്യ-ഭിഃ — യജ്ഞകാമൈസ്സോതൃഭിഃ
 ഹരിഃ വാജാക് — അഗ്നസ്സഞ്ഗ്രാമാത്ഥമിവ
 ഗൃതേ — സ്തുതിഭിരലങ്കൃതേ

മേഘ അമഘം ദൃകന്ന ഈ ദേവനായ സോമൻ യജ്ഞകാംക്ഷികിയാൽ സ്പോതാക്കളാൽ, യലത്തിന്ന കതിരക്കോപ്പണിയിട്ടന്നപോലെ, അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നു.

10 ഏഷവിശ്വാതിവാത്യാ

ഗുരോയന്നിവസന്തഭിഃ

ആവമാനസ്സിഷാസതി

അന്വയം:-

പവമാനഃ ഏഷഃ — ക്ഷരൻസോമഃ
 സു-അധാരഃ, അസ്ഥിതഃ — സുയജ്ഞഃ, കേനാപ്യ
 ഹിംസിതശ്ചസൻ
 രജാംസി തിരഃ — ലോകാംസ്തീരസ്പകുർവ്വൻ
 (യജ്ഞാൽ) ദിവം വി
 ആ അസരൻ വിസരതി, ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഏകന ഈ സോമൻ നല്ല യജ്ഞമൊത്തവനാ
 യി, ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്തവനായി, ലോകങ്ങളെ
 വകവെക്കുന്നതെ, യജ്ഞത്തിൽനിന്നു നേരെ സ്വർഗ്ഗം പ്രാപി
 കുന്നു.

9 ഏഷപ്രത്നേന ജനനാ
 ദേവോദേവേഭ്യസ്തഃ
 ഹരിഃപവിത്രേഷ്തി

അന്വയം:-

ഹരിഃ ഏഷഃ ദേവഃ — ഹരിതവണ്ണസ്തോമഃ
 പ്രത്നേന ജനനാ — പുരാണേന ജനനേന
 ദേവേഭ്യഃ സുതഃ — ദേവാർത്ഥമഭിഷുതസ്തൻ
 പവിത്രേ അഷ്തി — ദശാപവിത്രേ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-പച്ചനിറമാണ ഈ ദേവനായ സോമൻ പുരാത
 നായ ജനനത്താൻ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സ്വയം സംസ്കരിക്ക
 പ്പെട്ടവനായി, ദശാപവിത്രത്തിൽ ചൊല്ലുന്നു.

10 ഏഷഉസ്യപുരുവൃതാ
 ജ്ഞാനോജനയന്നിഷഃ
 ധാരയാപവതേസുതഃ

അന്വയം:-

- വിപ്രൈഃ അഭി-സ്തുതഃ — മേധാവിഭിസ്തോതുഭിഃ
പരിതസ്തുതഃ
ഏഷഃ ദേവഃ ദാശൂഷേ — ഹവിദ്ഭാത്രേ യജമാനായ
രണാനി ദധതി — രമണീയാനി ധനാനി ധാരയൻ
പ്രയച്ചൻ
അപഃ വി ഗാഹതേ — വസതിവരിഃ പ്രവിശതി

അർത്ഥം:-മേധാവികളായ സ്തോതാക്കളാൽ മുററും സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനായ ഈ ദേവൻ, സോമൻ, ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന് ഉത്തമധനങ്ങളേകിക്കൊണ്ടു് വസതിവരിക്കളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു, മുങ്ങുന്നു.

7 ഏഷദിവംവിധാവതി
തിരോരജാംസിധാരയാ
പവമാനഃകനിക്രമേ

അന്വയം:-

- ധാരയാ പവമാനഃ ഏഷഃ — ക്ഷരൻസോമഃ
കനിക്രമേ — അഭിഷുയമാണശ്ശബ്ദം കച്ചൻ
രജാംസി തിരഃ — ലോകാംസ്തിരസ്കുച്ഛൻ
(യാഗാൽ) ദിവം വി
ധാവതി — സ്വഗ്ഗം ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ധാരയായി ഒഴുകുന്ന ഈ സോമൻ സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, ലോകങ്ങളെ വകവെക്കുതെ, യാഗത്തിൽനിന്നു നേരെ സ്വഗ്ഗം പ്രാപിക്കുന്നു

8 ഏഷഃ വ്യാസര
തീജരോയസ്യസ്പൃതഃ
പവമാനസ്തി.

അന്വയം:—

ഹ സോമ, ജ്യോതിഃ

സന	— അസൃഭ്യം തേജഃ പ്രയച്ച
സ്വഃ സന	— അസൃഭ്യം സ്വസ്ത്വം ദേഹി
പിശാ സൌഭാഗാ ച	— സർവാണി സൌഭാഗ്യാനി ച ദേഹി

അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി — ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്ക് തേജസ്സു തന്നെ ഉണ്ടാലും. (സർവ്വമേകംകൊണ്ടുവാകുന്ന ആത്മതേജസ്സിനെയാണ് ഇവിടെ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്.) സ്വസ്ത്വം തന്നെ ഉണ്ടാലും. എല്ലാ സൌഭാഗ്യങ്ങളും തന്നെ ഉണ്ടാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്ക് ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

3 സനാദക്ഷമുതക്രതു

മപസോമമൃയോജഹി

അഥാനോവസ്യസസ്കൃധി

അന്വയം:—

ഏ സോമ, ക്ഷേഃ സന	— ബലം ദേഹി
ഉത ക്രതു.	— പ്രജ്ഞാനം സന
കൃധി അപ. ജഹി	— ഹിംസകാരമന്യന്മാരായ
അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി	— ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, (ആത്മ) ബലം തന്നാലും. (ആത്മ) ജ്ഞാനം തന്നാലും. ഹിംസകരായ ശത്രുക്കളെ (ആത്മ ബലത്തെയും ജ്ഞാനത്തെയും കെട്ടുതുണ രാഗഭ്രാന്താദികളെ) ഒട്ടക്കിയാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്ക് ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

4 പവിതാരപനിതന

സോമമിദ്രായപാതവേ

അഥാനോവസ്യസസ്കൃധി

അന്വയം -

- സ്യഃ ഏഷഃ ഉ --- സോമ ഏവ
- പുരു-വ്രതഃ, ജജ്ഞാനഃ --- ബഹുകന്മാരും, ജായമാന ഏവ
- സുതഃ, ഇഷഃ മനയൻ --- അഭിഷുതസ്സന്നനാനൃല്ലാഭയൻ
- ധാരയാ പവതേ --- ധാരയാക്ഷരരോ

അർത്ഥം.-ആ സോമൻതന്നെയാണു് ബഹുകന്മാരായി, ജനിച്ചപ്പൊഴേ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി, അന്നങ്ങളുൾപാടി പിച്ചുകൊണ്ടു് ധാരയൊഴുകുന്നത്.

വശ്യം.-22-23 ആദംഗിരസോ ഹിരണ്യസ്തപഃ ദൃഷിഃ

1 സനാപസോമജേഷിപ
പവമാനമഹിശ്രവഃ
അഥാനോവസ്യസന്ധി

അന്വയം.-

- ഹേ മഹി ശ്രവഃ,
- പവമാന, സോമ, --- മഹന്ന, ക്ഷരൻ, സോമ,
- സന പ --- അസുദ്യാഗേ യജനീയാൻ
- ജേഷി പ --- ദേവാൻ ജേ
- യാഗവിധം.സകാന്ത്രാക്ഷസാൻ
- ജന്മപ

അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി --- ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം.-മഹത്തായ അന്നമൊത്തവനും ഒഴുകുന്നവനുമായ സോമ, ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിൽ യജിതപ്പെടേണ്ടു് ദേവന്മാരെ പ്രാപിച്ചാലും. യാഗം മുടക്കാൻ വരുന്ന രാക്ഷസന്മാരെ ജയിക്കുകയും ചെയ്താലും പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

2 സനാജേജ്യതീസ്സനാപ
വ്വിശ്വാപസോമസോഽഗാ
അഥാനോവസ്യസന്ധി

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) തവ

ക്രത്വാ, തവ ഊതി-ഭി: — പ്രജ്ഞാനേന രക്ഷാഭിശ്ച
സൂര്യം ജ്യോഷ്ഠി പശ്യേത — ചിരം പശ്യാമ, ദ്രക്ഷ്യാമഃ
അഥ ന: വസ്യസ: കൃധി - ശ്രേയ: കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ പ്രജ്ഞാനത്താ
ലും രക്ഷകളാലും ഞങ്ങൾ സൂചിരകാലം സൂര്യനെ കാണാവും.
(ജീവിയ്ക്കാവും.) പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

7 അഭ്യുഷ്ഠാസായ

സോമചിബ്ധസരയി.

അഥാനോവസ്യസന്ധി

അന്വയം:—

ഹേ സു—ആയുധ, സോമ, — ശോഭനായുധ, സോമ, തപം
ചി-ബ്ധസം. — ചയോ: ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ
സ്ഥിതയോ: പരിവൃദ്ധം.

രയിം അഭി അഷ് — അസ്സാനഭിഗമയ

അഥ ന: വസ്യസ: കൃധി — ശ്രേയ: കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശോഭനായുധനായ സോമ, ദ്യാവാ
പൃഥിവീകളിലുള്ള ശ്രേഷ്ഠമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും.
പിന്നെ ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

8 അഭ്യുഷ്ഠനപച്യതോ

രയിംസമത്സുസാസഹി:

അഥാനോവസ്യസന്ധി

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) സമദീ-സു — സങ്ഗ്രാമേഷു

അനപ-ച്യതഃ — ശത്രുഭിരനാഹതഃ

സന്ധി-ഃ — ശത്രുണാമചിവീതാത്പഃ

അന്വയം:-

ഹേ പവിതാൻ, — സോമാഭിഷവകർത്താൻ, യുയം
 ഇദ്രായ പാതവേ സോമം
 പുനീതന — പാതുമഭിഷ്ണത
 (ഹേ സോമ,) അഥ നഃ
 വസ്യസഃ കൃധി — ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമസംസ്ഥിതരാക്കളേ, ഇത്രന്നു കടി
 കാനായി സോമം സംസ്ഥരിക്കുക. പിന്നെ അല്ലയോ സോമ
 ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

5 തപ.സുര്യേതആജേ

തവക്രത്വാതവോതിഭിഃ

അഥാനോവസ്യസസക്തധി

വ. 22

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തപഃ തവ

ക്രത്വാ — തപഃ കർത്താകേണ കമ്മണാ

തവ ഉതി-ഭിഃ — നവദ് കൃതാഭി രക്ഷാഭിശ്ച

നഃ സുര്യേത ആജേ — സുര്യേന്ധാൻ പ്രാപയ

അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി — ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്നാൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന
 കമ്മങ്ങളാലും അവിടുന്ന് ചെയ്യുതരുന്ന രക്ഷകളാലും ഞങ്ങളെ
 സുര്യൻ (സുര്യലോകത്തിൽ) എത്തിച്ചാലും. പിന്നെ,
 ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

6 തവക്രത്വാതവോതിഭി

ഭേജ്യാകപശ്യേമസുര്യം

അഥാനോവസ്യസസക്തധി

നഃ ആരേ — അസുഭൃമാഹര

അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി — ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം.-യാഗത്തിൽ നന്നവിയന്ന സോമ, അവിട്ടന്ന നാനാവിധവും കതിരകളോടുകൂടിയതും എല്ലാവരെയും പ്രാപിക്കുന്നതുമായ ധനംകൊണ്ടു തന്നാലും.. പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും..

വക്ത്രം-24-25-കാശ്യപോസിതഃ ജുഷിഃ ഗായത്ര്യനഷ്ടുഭൈ ജുരുസി.

1 സമീദ്ധോവിശ്വതസ്തൃതിഃ

പവമാനോവിരാജതി

പ്രീണന്നപുഷാകനിക്രമേ

അന്വയം:-

(ആപ്രിവൽ സോമസ്തൃതിഃ; സമീധഃ)

സം-ഇദ്ധഃ, വിശ്വതഃ

പതിഃ — സമൃദ്ധീപുഷഃ, സർവ്വതസ്യാമി

വൃഷാ പവമാനഃ — കാമാനാം വർഷിതാ സോമഃ

കനിക്രമേ — അഭിഷുയമാണശ്ശൃംഗം കർപ്പൻ

പ്രീണൻ വിരാജതി — ദേവാൻ പ്രീണയൻ പ്രകാശതേ

അർത്ഥം-(ആപ്രീസുക്തംപോലെ സോമസ്തൃതി.)

വേണ്ടപോലെ ജലിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനും എമ്പാടും ലോകത്തിന്റെ സ്വാമിയും കാമവർഷകരമായ, ഒഴുകുന്ന സോമൻ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും ചെയ്യുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു, ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു പ്രകാശിക്കുന്നു.

2 തന്ത്രനപാൽപവമാന

ശ്ശ്രുങ്ഗേശിശാനോജാജതി

അന്തരീക്ഷേണരാജതി

രയിം അഭി അഹ് — അസ്മാനഭിഗമയ
അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി — ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളാൽ പരിക്കേല്പിക്കപ്പെടാത്തവനും ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ധനമെത്തിച്ചാലും പിന്നെ, ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

9 ത്വാം യഃ ധൈന്തേ വീവൃധൻ

പവമാനവീധമ്മണി

അഥാനോ വസ്യസസ്തധി

അന്വയം -

ഘേ പവമാന, — സോമ, യജമാനാനും വിധാ
രണായ പ്രവൃത്തം.

ത്വാം യഃ ധൈന്തേ

വി-ധമ്മണി — ആത്മനോ വിധാരണാത്ഥം

അവീവൃധൻ — യജമാനാവൽയന്തി

അഥ നഃ വസ്യസഃ കൃധി — ശ്രേയഃ കരു

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഒഴുകുന്ന സോമ, യജമാനന്മാരെ താങ്ങാനായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന അവിടുത്തെ സ്വന്തം താങ്ങിനു വേണ്ടി യജ്ഞങ്ങളാൽ യജമാനന്മാർ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയാലും.

10 രയിന്നശ്വിത്രമശ്വിന

മിന്ദോവിശ്വാജമാഹര

അഥാനോ വസ്യസസ്തധി

വ. 23

അന്വയം -

ഘേ ഇന്ദോ, — യാഗേഷു ക്ലിഷ്ടമാന സോമ, ത്വാം

ചിത്രം, അശ്വിനം — നാനാവിധം, അശ്വവന്തം

ിശ്വ- യം രയിം — സമ്പശാമിനം ധനം

അന്വയം:- (ബഹിഃ)

ഹരിഃ ദേവഃ പവമാനഃ — ഹരിതവണ്ണസ്സോമഃ ക്ഷരൻ
ദേവേഷു ബഹിഃ

പ്രാചീനം — യജ്ഞേഷു പ്രാചീനാഗ്രം

സ്തുതാൻ ഓജസാ

ഊയതേ — സ്താരയൻ ബലേന ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-പച്ചനിറമുററ സോമൻ ഒഴുകിക്കൊണ്ടു്, യജ്ഞങ്ങളിൽ കിഴക്കോട്ടു തലയായ ബഹിസ്സു് (ഭക്) പരത്തിക്കൊണ്ടു് ബലത്തോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നു.

5 ഉദാതൈജജിഹതേബ്രഹ

ദ്വാഭാരോദേവീഹീരണ്യയിഃ

പവമാനേനസുഷുതാഃ

വ. 24

അന്വയം:-

(ദ്വാഭാരോദേവീഃ)

ഹിരണ്യയിഃ ദ്വാഭാരഃ

ദേവിഃ — ഹിരണ്മയോദ്വാഭാരോദേവ്യഃ

പവമാനേന സു-സ്തുതാഃ — സോമേന സ്തോത്രദിസ്സഹസ്തതാസ്സത്യഃ

ബ്രഹ്മൻ ആന്തൈഃ — ബ്രഹ്മതഃഭ്യഃ, മഹതി

ഉൽ ജിഹതേ — ഉൽഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-സ്വർണ്ണമയികളായ ദ്വാഭാരോദേവിമാർ (ഉമ്മറങ്ങലാകുന്ന ദേവതമാർ) സോമനാൽ സ്തോതാക്കളോടൊപ്പം സൂതിജ്ഞപ്പെട്ടവരായി, മഹത്തുക്കളായ ദിക്കുകളിൽനിന്നായർന്നു വരുന്നു

6 സുശിച്ഛേബ്രഹ്മതിമഹി

പവമാനോവൃഷണ്യതി

നക്ഷത്രാഷ്ടസാനദിശതേ

അന്വയം:-

(തന്ത്രപാൽ)

തന്ത്ര-നപാൽ പവമാനഃ — തന്ത്രപാടത്രസോമഃ
ശ്രുങ്ഗേ ശിശാനഃ — ദീപ്തേ, ഉന്നതപ്രദേശേ
തീക്ഷ്ണീകർപ്പൻ

അന്തരീക്ഷേണ രാജൻ

അഷ്ടി — ദ്രോണകലശം പ്രതിരാജമാനോ
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം-തന്ത്രപാൽതന്ത്ര സോമൻ തേജസ്സോ ഉന്നത പ്രദേശത്തിൽ സ്വയമെരിഞ്ഞുകൊണ്ട്, അന്തരീക്ഷത്തിലൂടെ പ്രകാശമാനനായി ദ്രോണകലശത്തിലേക്കു പോകുന്നു.

3 ഈജേന്യഃ പവമാനോ

രയിർവീരാജതിഭ്യമാൻ

മധോധാരാഭിരോജസാ

അന്വയം:-

(ഇള)

ഈജേന്യഃ പവമാനഃ — സൂര്യസ്തോമഃ
രയിഃ ഭ്യ-മാൻ — അഭീഷ്ടഭാതാ, ദീപ്തിമാംശ്വരൻ
മധോധാരാഭിഃ — ഉഭേസ്യധാരാഭിസ്സഹകുരൻ
ഭാജസാ വി രാജതി — ബലേന പ്രകാശതേ

അർത്ഥം-സൂര്യനായ സോമൻ അഭീഷ്ടഭാതാവും ഭാസമാനനായി ജലധാരകളോടൊപ്പമൊഴുകിക്കൊണ്ട്, ബലത്തോടു കൂടി പ്രകാശിക്കുന്നു.

4 ബഹിഃപ്രാപിനമോജസാ

പവമാനസ്തുണന്ഹരിഃ

ദേവഷ്ടദേവഹൂയതേ

അന്വയം:— (ബഹിഃ)

ഹരിഃ ദേവഃ പവമാനഃ — ഹരിതവസ്ത്രസ്സോമഃ ക്ഷരൻ
ദേവേഷു ബഹിഃ

പ്രാചീനം — യജ്ഞേഷു പ്രാചീനാഗ്രം

സ്മൃണൻ ഓജസാ

ഈയതേ — സ്താരയൻ ബലേന ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—പച്ചനിറമുററ സോമൻ ഒഴുകിക്കൊണ്ടു്, യജ്ഞങ്ങളിൽ കിഴക്കോട്ടു തലയായ ബഹിസ്സു് (ദക്ഷ) പരത്തിക്കൊണ്ടു് ബലത്തോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നു.

5 ഉദാതൈർജിഹതേബൃഹ

ദ്വാഭാരോദേവീഹിരണ്യയീഃ

പവമാനേനസുഷ്വതാഃ

വ. 24

അന്വയം:—

(ദ്വാഭാരോദേവീഃ)

ഹിരണ്യയീഃ ദ്വാഭാരഃ

ദേവീഃ — ഹിരണ്മയോദ്വാഭാരോദേവ്യഃ

പവമാനേന സു-സ്വതാഃ — സോമേന സ്തോത്രമിസ്സഹസ്വതാ
സ്സത്യഃ

ബൃഹൽ ആതൈഃ — ബൃഹതീഭ്യഃ, മഹതീ

ഭ്യോദിഗ്ഭ്യഃ

ഉദി ജിഹതേ — ഉൽഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—സ്വസ്തമയികളായ ദ്വാഭാരോദേവിമാർ (ഉമ്മറങ്ങുമാകുന്ന ദേവതമാർ) സോമനാൽ സ്തോതാക്കളോടൊപ്പം സൂതി ഋഷ്യുട്ടവരായി, മഹത്തുക്കളായ ദിക്കുകളിൽനിന്നായർന്നു വരുന്നു.

6 സുഗിര്യേബൃഹതിമഹി

പവമാനോഽപ്യഷണ്യതി

നമേതാഷാസാനഭിഗതേ

അന്വയം:-

(നമോദാഷസൗ)

സു-ശിഷ്യേ, ബ്രഹ്മതീ	— സുരൂപേ, പരിവൃദ്ധേ
മഹീ ന ദർശതേ	— മഹതിൗ സമ്പ്രതി ദർശനീയേ (ന സമ്പ്രത്യന്തേ)
നമോദാഷസൗ	— നമോദാഷസൗ
പവചാനഃ വൃഷണ്യതി	— സോമഃ കാമയതേ

അർത്ഥം.-സുരൂപകളും പ്രഭാവവതികളും മഹതികളും ഇപ്പോൾ ദർശനീയകളായ നമോദാഷസ്സുകളെ (രാപ്പകലുകളെ) ദൃകുന്ന സോമനീഷുപ്പെടുന്നു.

7 ഉദാദേവാഗൃപക്ഷസാ
ഹോതാരാദൈവ്യാഹുവേ
പവചാനഇത്യാവൃഷാ

അന്വയം:-

(ദൈവ്യൗ ഹോതാരൗ)

ഗൃ-പക്ഷസാ	— മനുഷ്യാണാം ദ്രവ്യാരൗ
ദൈവ്യാ ഹോതാരാ	— ദേവസംബന്ധിനൗ ഹോതാരൗ
ഉദാ ദേവാ ഹുവേ	— ഉഭൌ ദേവൗ യജ്ഞേ ആഹ്വയാമി
പവചാനഃ ഇത്യഃ വൃഷാ	— ദീപ്തഃ കാമാനാം വഷിതാ ച ഭവതി

അർത്ഥം.-മനുഷ്യരെ കാണുന്ന ദേവസംബന്ധികളായ, ഹോതാരാളായ ഇരുപേരനായും ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. ദൃകുന്ന സോമൻ ഭവിക്കുന്നവനും കാമവർഷകനാകുന്നു.

8 ഭാതിപവചാനസ്യ
സർവ്വതീർത്ഥാഹി
ഇമന്നേനായജമാഗ്നാ
നിത്യാദേവീസ്തപേദിസഃ

അന്വയം:-

(ഭാരതീയാ സരസ്വത്യഃ)

ഭാരതീ, സരസ്വതീ,

മഹീ ഇളാ — ദേവ്യഃ

തിസ്രഃ സു-പേശസഃ

ദേവീഃ — സുരൂപാ ദേവ്യഃ

നഃ പവമാനസ്യ — അസ്താകം സോമസ്യ

സംബന്ധിനം

ഇമം യജ്ഞം ആ ഗമൻ — ആഗച്ഛത്തു

അർത്ഥം.-ഭാരതീ, സരസ്വതീ, മഹതിയായ ഇള, എന്നീ മൂന്നു സുന്ദരികളായ ദേവീമാർ സോമസംബന്ധിയായ നമ്മുടെ ഈ യാഗത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

9 ത്വഷ്ഠാരമഗ്രജാഽഗോപാം

പുരോയാവാന്മാഹുവേ

ഇന്ദുരിശ്രോവുഷാഹരിഃ

പവമാനഃപ്രജാപതിഃ

അന്വയം:-

(ത്വഷ്ടാ)

അഗ്ര-ജാം ഗോപാം — അഗ്രേജാതം പ്രജാനാം

പാലയിതാരം

പുരഃ-യാവാന്മാ

— ദേവാനാം പുരസ്താൽ ഗന്താരം

ത്വഷ്ടാരം ആ ഹുവേ

— തന്നാമകം ദേവം യജ്ഞേഹ

മാഹവയാമി

ഹരിഃ പവമാനഃ ഇന്ദുഃ

— ഹരിതവസ്ത്രഃ ക്ഷരമാണസ്സോമഃ

ഇത്യഃ, വൃഷാ

— ദേവാനാമീശ്വരഃ, കാമാനാം

വർഷിതാ

പ്രജാ-പതിഃ

— പ്രജാനാം പാലയിതാ ച

വേതി

അർത്ഥം.-മുന്മേ ജനിച്ചവനും പ്രദകളെ രക്ഷിക്കുന്നവനും ദേവന്മാർക്കു മുമ്പിൽ നടക്കുന്നവനായ ത്വഷ്ടാവെന്ന ദേവനെ

ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. പച്ചനിറമുള്ള, ഒഴുകുന്ന സോമൻ ദേവേശ
നും കാര്യവർക്കനും പ്രജാപാലകനുമായതും.

10 വനസ്സതിപവമാന

ഋധാസമങ്ഗ്യിധാരയാ

സഹസ്രവല്ഗംഹരിതം

ഭ്രാജമാനംഹിരണ്യം

അന്വയം:-

(വനസ്സതിഃ)

ഋ പവമാന, ഹരിതം — ഹരിതവണ്ണം
ഹിരണ്യം — കദാപിദ്ധിരണ്യവണ്ണഞ്ച
ഭ്രാജമാനം,
സഹസ്ര-വല്ഗം — ദീപ്യമാനം, സഹസ്രശാഖം
വനസ്സതി. ധാരയാ — ധാരാമയേന
ഋധാ സ. അങ്ഗ്യി — അങ്ങ്ഖ്യ, സംസ്കൃത

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, പച്ചനിറമുള്ളവനും ചില
പ്പോൾ സ്വർണവണ്ണനും പ്രകാശമാനനും എണ്ണമറ്റ കൊമ്പുക
ളോടുകൂടിയവനുമായ വനസ്സതിയെ ധാരയായൊഴുകുന്ന രസ
ത്താൽ സംസ്കരിച്ചാലും.

11 വിശ്വദേവാസ്വാഹാകൃതി.

പവമാനസ്യാഗത

വാത്സർബ്ബഹസ്സതിസ്സു

ര്യോഗ്നിരിത്രസ്സുജോഷസഃ

വ. 25

അന്വയം:-

(സ്വാഹാകൃതഃ)

ഋ വിശ്വ ദേവാഃ, — സർവ്വേ ദേവാഃ
വാത്സഃ ബൃഹസ്സതിഃ
സൂര്യഃ അഗ്നിഃ ഇത്രഃ — ച സർവ്വേയതം.

പവമാനസ്യ

സ്വാഹാ-കൃതി. — സ്വാഹാകാരംപ്രതി

സ-ജ്ഞാഷസഃ ആ ഗത — സഹപ്രിയമാണോ ആഗച്ഛത

അർത്ഥം:-സർവ്വ ദേവന്മാരേ, വായുവു. ബ്രഹ്മസ്വതിയും സൂര്യനമഗ്നിതുമിന്ദ്രനുമായ നിങ്ങളെല്ലാം സോമത്തിന്റെ സ്വാഹാകരണത്തെ (ഹോമത്തെ) ഉദ്ദേശിച്ച് ഒപ്പം സമ്മുഷ്ണരായി വന്നാലും.

വക്ത്രം-26-27 ഗായത്രീകൃന്ദഃ സോമഃ പവമാനോ ദേവതാ.

1 മന്ത്രായാസോമധാരയാ

വൃഷാപവസ്വദേവഃ

അവ്യോവാരേഷസുഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, വൃഷാ — കർമാനാം വഷിതാ

ദേവ-ഃ, അസു-ഃ — ദേവകാമഃ, അസുരീകാമശ്ച
ത്വം

അവ്യഃ വാരേഷ — അവേദ്വാരേഷ, ദശാപവിത്രേഷ

മന്ത്രയാ ധാരയാ പവസ്വ — മദകരയാ ധാരയാക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, കർമ്മവഷ്ടകനും ദേവന്മാരെ കാമിക്കുന്നവനും. നിങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ആ ട്രിൻരോമമാൺ ദശാപവിത്രത്തിലൂടെ ഹർഷകരമായ ഔക്കോടെ പ്രവഹിച്ചാലും.

2 അഭിത്യംമദ്യംമദ

മിന്ദവിന്ദുനീഷര

അഭിവാദിനോഅർച്ചതഃ

അന്വയം:—

ഹേ ഇദോ, ഇത്യ ഇതി — സോമ, ഈശ്വര ഇതികൃത്വാ
ത്യം മദ്യം മദം

(പവിത്രം) — തം മദകരം രസം ദശാപവിത്രം

അഭി ക്ഷര — സമന്താഭഭിഗമയ

വാഭിന: അർച്ച: അഭി — ബലവതോ ശ്വാംശ്വാഭിഗമയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, സ്വയമീശ്വരനായി അവിടു
ന്നു ആ ഹിഷ്കരമായ രസം ദശാപവിത്രത്തിൽ പൂണ്ണമായെ
ത്തിച്ചാലും. ഊഷനു കിതിരകളെയും നന്ദരകൊത്തിച്ചാലും.

3 അഭിത്യപുർവ്വംമദം

സുവാനോഅപവിത്രം

അഭിവാങ്മുതശ്രവ:

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) സുവാന: — അഭിവൃദ്ധമാണസ്വം

പുർവ്വം ത്യം മദം — പ്രതം, പ്രസിദ്ധം മദകരം രസം

പവിത്രം ആ അഭി അർച്ച — സമന്താഭഭിഗമയ

ഉത ശ്രവ: — അന്നമസൃദ്യഭഭിഗമയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന അവിടു
ന്നു പുരാതനവും ഹിഷ്കാവുമായ ആ രസം ദശാപവിത്രത്തിൽ
നിറച്ചുമെത്തിച്ചാലും. നന്ദരകേ ബലം പ്രാപിപ്പിച്ചാലും.
അന്നവുമെത്തിച്ചാലും.

4 അനദ്രഥ്സാസഇന്ദ്രവ

ആപോനപ്രവതാസരൻ

പുനാനാഇന്ദ്രമാശത

അന്വയം:-

ഭ്രഹ്മസാസം, പുനാനം :- ഭൂതഗതയഃ, ക്ഷരന്തഃ
 ഇന്ദ്രവഃ പ്ര-വതാ
 ആപഃ ന — പ്രവണേന മാഗ്നേനോദ
 കാന്ദീവ
 ഇന്ദ്രം അനു അസരൻ — അനുഗച്ഛന്തി
 ആഗത — വ്യാപ്നവന്തി

അർത്ഥം.-ഗതിവേഗമുറവയും ഒഴുകുന്നവയുമായ സോമ
 ഞ്ഢം (അല്ലെങ്കിൽ തുളുളിതുളുളിയായവയും എല്ലാം ശുചീകരി
 ക്കുന്നവയുമായ സോമഞ്ഢം) താഴ്ന്നിടത്തേയ്ക്കൊഴുകുന്ന ജല
 ഞ്ഢംപോലെ, ഇന്ദ്രനെ പിന്തുടരുന്നു, പ്രാപിക്കുന്നു.

5 യമത്യമിവവാജിനം.

മുജന്തിയോഷ്ണോദം

വനേക്രിളന്തമത്യവി.

വ. 26

അന്വയം:-

അതി-അവി. — ദശാപവിത്രമതിക്രമ്യ
 വനേ ക്രീളന്തം യം. — അരുണ്യേ വർത്തമാനം യം
 സോമം.
 ദശ യോഷ്ണഃ — ദശസംഖ്യാകാസ്മിനഃ
 അഷ്ടഗുലയഃ

വാജിനം അത്യം-ഇവ

മുജന്തി — ബലിനമശ്വമിവ പരിചരന്തി

അർത്ഥം.-ദശാപവിത്രത്തെ മറികടന്നു, കാട്ടിൽ കളിച്ചു
 മേവുന്ന യാതൊരു സോമത്തെ പറ്റു പെൺകൊടിമാരായ
 വിരലുകൾ ബലമുറ കത്തിരെയെന്നപോലെ പരിചരിക്കു
 ന്നുവോ,

6 തങ്ഗോഭിർവൃഷ്ണംരസം.

മദായദേവവീതയേ

സുതംഭായസംസൃജ

അന്വയം:—

വൃഷണം	— കാമാനാം വർഷിതാരം
ദേവ-വീതയേ, മദായ	— ദേവാനാം പാനായ, തേഷാം ഫിഷായ ച
സുതം തം രസം	— അഭിഷുതം രസം
ഭരായ ഗോഭി: സ: സൃജ	— സങ്ഗ്രാമായ പയോഭിസ്സം മയാജന

അർത്ഥം:—കാമവൃഷകവും ദേവന്മാരെ പാനത്തിനും അവരുടെ ഫലത്തിനുമായി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതുമായ ആ രസത്തെ യുദ്ധത്തിനുവേണ്ടി (യുദ്ധോത്സാഹത്തിനുവേണ്ടി) പശുവിൽ പാലുകളോടു ചേർത്താലും. (അശ്വകം)

7 ദേവോദേവായധാര

യേദ്രായപവതേസുത:

പയോയദസ്യപീപയൽ

അന്വയം:—

ദേവായ ഇദ്രായ	— ദ്യോതമാനായ തദസ്യ
സുത: ദേവ:	— അഭിഷുതോ ദ്യോതമാനസ്സോമ:
ധാരയാ പവതേ	— ക്ഷരതി
യൽ അസ്യ പയ:	
പീപയൽ	— ഇദ്രം ആപ്യായിതവൽ

അർത്ഥം:—പ്രകാശമാനനായ ഇദ്രനായി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട പ്രകാശമായ സോമം ധാരയാതൊഴുകുന്നു ആ സോമനീർ ഇദ്രനെ വളത്തിയപോലെ ഒഴുകുന്നു.

8 ആത്മായജ്ഞസ്യരംഹ്യാ

സുഷ്യാണ:പവതേസുത:

പ്രതന്നിപാതികാവ്യം

അന്വയം:—

യജ്ഞസ്യ ആത്മാ, സുതഃ — ആത്മഭൂതഃ അഭിഷ്ഠതസ്സോമഃ
സുസ്ഥാനഃ രഹ്യം

പവതേ — യജമാനേഭ്യഃ കാമാൻ പ്രേരയൻ
വേഗേന ക്ഷരതി
പ്രണം കാവ്യം നി പാതി — ആത്മനഃ കവിത്വബാഹി
ക്ഷരതി

അർത്ഥം.—യജ്ഞത്തിന്റെ ആത്മാവായ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ യജമാനന്മാർക്കഭിഷ്ഠമണമുണ്ടാകട്ടെ, വേഗത്തോടെ കൂടി ഒഴുകുന്നു. സനാതനമായ സ്വന്തം കവിത്വവും അതോടെ കൂടി ഒഴുകുന്നു. (ആ സോമധാരയിൽ കവിത നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്ന്.)

9 ഏവാപ്താനജുര്യ

മ്ദമദിഷ്ഠവീതയേ

ഗുഹാചിദ്രധിഷേഗിരഃ

വ. 27

അന്വയം:—

ഹേ മദിഷ്ഠ, — അതിശയേന മദകര, സോമ,
ഇത്രയും വീതയേ — ഇത്രകാലസ്വപ്നം തസ്യ പാനായ
ഏവ മദഃ പുനാനഃ — ഏവം രസം ക്ഷരൻ
ഗുഹാ ഗിരഃ ചിൽ
ധിഷേ — ഗുഹായാം, യജ്ഞശാലായാം
അഭിഷ്ഠവേലായാം ശബ്ദം
ധാരയസി

അർത്ഥം.—ഏറെയും ഹർഷകരമായ സോമ, ഇത്രകാലമായ അവിടന്ന് ഇത്രന്നു കടിയ്ക്കാനായി ഇപ്രകാരം രസം ചൊരിച്ചുകൊണ്ട് യാഗശാലയിൽ സംസ്കരണവേളയിൽ ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു.

വക്ത്രം-28-29

1 അസ്യ¹ഗൃ²മി³ന്ദ⁴പഃ⁵പഥാ⁶

ധർമ്മ¹ന്യ²തസ്യ³സൃ⁴ശ്രിയഃ⁵

വിദാനാ¹അസ്യ²യോജനം³

അന്വയം:-

സൃ-ശ്രിയഃ — ശോഭന ശ്രയണാഃ

അസ്യ യോജനം — ഇന്ദ്രസ്യ സംബന്ധം

വിദാനാഃ ഇന്ദ്രവഃ ധർമ്മൻ — ജാനന്തസ്തോമാഃ കർമ്മണി

ഇന്ദ്രസ്യ പഥാ അസ്യഗൃം — യജ്ഞസ്യ മാർഗ്ഗേണസൃജ്യന്തേ

അർത്ഥം:- നന്നായി പാലും മറ്റും ചേർപ്പെട്ട്, ഇന്ദ്രൻ്റെ തങ്ങളോടുള്ള ബന്ധമറിയുന്ന സോമങ്ങൾ, കർമ്മത്തിൽ യജ്ഞ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ നയിക്കപ്പെടുന്നു. (സംസ്കരിച്ച സോമങ്ങൾ ഇന്ദ്രകലേക്ഷം നേരെ പോവുകയല്ല, യജ്ഞമാർഗ്ഗത്തിലൂടെപ്പോകയാണ്.)

2 പ്രധാരാമധോ¹ഗാ²ഗ്രിയോ³

മഹി¹രപോ²വിഗാ³ഹതേ⁴

ഹവി¹ഷ്വി²ഷ്വ³വന്ദ്യഃ⁴

അന്വയം:-

ഹവിഷ്വ്വ വന്ദ്യഃ ഹവിഃ — ഹവിഷാം മധ്യേ സ്തുത്യോ
ഹവിഃ

(യഃ സോമഃ) മഹിഃ

അപഃ — മഹതിർവൃസതിവരിഃ

വി ഗാഹതേ — അന്തഃ പ്രവിശതി

(തസ്യ) മധഃ അഗ്രിയഃ

ധാരാ പ്ര — സോമസ്യ മുഖ്യാധാരാഃ
പ്രപതന്തി

അർത്ഥം.—ഹവിസ്സുകളിൽവെച്ചു പുജ്യമായ ഹവിസ്സായ യാതൊരു സോമം മഹത്വമുററ മന്ത്രപുതങ്ങളായ വസതീവരികളെന്ന ജലങ്ങളിൽ മുങ്ങുന്നുവോ, ആ സോമത്തിന്റെ മുഖ്യധാരകൾ താഴെവീണ് ഒഴുകുന്നു.

3 പ്രയുജോവാചോഅഗ്രിയോ

വൃഷാപചക്രഭാണേ

സദ്മാഭിസത്യോഅധാരഃ

അന്വയം:—

വൃഷാ, സത്യഃ	— കാമാനാം വർഷിതാ, സത്യഭൂതഃ
അധാരഃ അഗ്രിയഃ	— ഹിംസാവർജിതഃ മുഖ്യസ്തോമഃ
സദ്മാ അഭി	— യജ്ഞഗൃഹം പ്രതി
വനേ വാചഃ യുജഃ	— ഉദകേയകതാ വാചഃ
പ്ര അവ ചക്രഭൺ	— അവക്രന്തി, ശബ്ദാൻ കരോതി

അർത്ഥം.—കാമവർഷിതാവും സത്യഭൂതനും അഹിംസകനും മുഖ്യനുമായ സോമൻ യാഗശാലയെ ഉന്നംവെച്ച്, വെള്ളത്തിൽ യുക്തങ്ങളായ ശബ്ദങ്ങളുണ്ടാകുന്നു.

4 പരിയൽകാവ്യാകവി

സ്തമ്ബോവസാനോഅഷ്തി

സ്വച്ഛാജീസിന്ധാസതി

അന്വയം:—

കവിഃ സ്തമ്ബോ വസാനഃ	— ക്രാന്തകർമ്മാ സോമഃ, സ്തമ്ബാനി, ധനാനുരൂപാഭയൻ
(സ്തോതൃണാം) കാവ്യാ	— കാവ്യാനി, സ്തോത്രാണി
യൽ പാഠി അഷ്തി	— യദാ പരിഗച്ഛതി തദാ
സ്വഃ വാജീ സിന്ധാസതി	— സ്വാദ്യ് ബലവാനിന്ദ്രഃ യാഗം പ്രത്യോഗ്മുചിച്ഛതി

അർത്ഥം:-കടന്ന കർമ്മത്തോടു കൂടിയ സോമൻ ധനങ്ങൾ മുടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് സ്തോതാമഹേദയെ സ്തോത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുമ്പോഴാണ് സ്വർഗ്ഗത്തിൽ ബലവാനായ ഇന്ദ്രൻ യാഗത്തിന്നു വരുവാനിച്ഛിക്കുന്നത്.

5 പവമാനോ അഭിസ്പൃധോ

വിശ്വരാജേവസിഭതി

യദിതുണ്ഡാന്തിവേധസഃ

വ. 28

അന്വയം:-

യൻ ഈം വേധസഃ	— യദൈനം കർമ്മണം കർത്താരം
ഋണ്ഡാന്തി	— പ്രേരയന്തി, തദാ
പവമാനഃ സ്പൃധഃ	— ക്ഷരണേഷസോമഃ സ്വർദ്ധമാനാൻ യാഗവിപ്ലവകാരിണോരാക്ഷസാൻ
വിശ്വഃ രാജാ-ഇവ	— സ്വർദ്ധമാനാഃ പ്രജാരാജേവ
അഭി സിഭതി	— നാശയിതുമഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ഈ സോമനെ കർമ്മാനുഷ്ഠാതാക്കൾ (ഇന്ദ്രാദീഭ്യോ വന്താരിഭ്യേത്യം ശത്രുക്കളുടെ നേക്കുമയസ്സുപോലും) ഒഴിക്കുന്ന സോമൻ സ്വർദ്ധാശീലൻ. യാഗവിപ്ലവകാരികളുമായ രാക്ഷസരെ, തന്നോടു സ്വർദ്ധിക്കുന്ന പ്രജകളെ രാജാവെന്നപോലെ, നശിപ്പിക്കാൻ തുനിയുന്നു.

6 അവ്യേധോ വേപരിപ്രിയോ

ഹരിവ്വനേഷസഭതി

രേഭേവനേഷ്യതേമതി

അന്വയം:-

ഹരിഃ, പ്രിയഃ	— ഹരിതവർണ്ണഃ, വേദനം പ്രിയസ്സോമഃ
വനേഷ	— ഉദേക്ഷേ സമ്പൃക്കഃ

അവ്യ: വാരേ പരി

സീദതി — അവേദ്യം ലോപേതേ പവിത്രേ
സീദതി

(കിഞ്ച) രേഭ: — അഭിഷവവേലായാം ശബ്ദം
കർപ്പൻ

മതീ വനുഷ്യതേ — മത്യാ, സ്തത്യാ സേവ്യതേ

അർത്ഥം.-പച്ചനിറമുറവനും ദേവന്മാർക്കു പ്രിയനുമായ സോമൻ വെള്ളങ്ങളിൽ പുറണ്ട്, ആട്ടിൻരോമമിയന്ന ഭഗാ പവിത്രത്തിലിരിക്കുന്നു. പിന്നെ സംസ്കരണവേളയിൽ ശബ്ദ മുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട്, സ്തുതിയാൽ കൊണ്ടോടപ്പെടുന്നു.

7 സവായു¹മി¹ത്രമ¹ശ്ചി¹നാ

സാകം¹മദേന¹ഗച്ഛ¹തി

രണായോ¹അസ്യ¹ധമ്മ¹ഭി:

അന്വയം:-

യ: അസ്യ ധമ്മ-ഭി: രണ -- യസ്സോമസ്യ കർമ്മഭി: അഭിഷ
വണാദിഭീരമതേ

സ: വായു: ഇത്രം

അശ്ചിനാ — സയമമാന: വായുമിത്ര
മശ്ചിനൗ ച

മദേന സാകം ഗച്ഛതി — സഹപ്രാപ്താതി

അർത്ഥം.-ഏവൻ സോമസംബന്ധികളായ സംസ്കരണാദി കർമ്മങ്ങളിൽ സന്തോഷമേന്യുന്നവോ, ആ യജമാനൻ വായുവി നെയുമിത്രനെയുശ്ചികളെയും ഹർഷത്തോടുകൂടി ഒപ്പം പ്രാപിക്കുന്നു.

8 ആമി¹ത്രാവ¹ൽ¹ണാ¹ഭഗം

മധ്വപവ¹ന്ത¹ഛാ¹മ്മ:

വിദാനാ¹അസ്യ¹ശക്¹ഭി:

അന്വയം:—

(യേഷാം യജമാനാനാം)

മധ്യം ഉത്തമയഃ മിത്രം—

വരണാ, ഹം ആ

പവന്തേ

— സോമസ്യ തരംഗാഃ മിത്രം
വരണോ ഹഗ്വചക്ഷരന്തി

(തേ) അസ്യ വിദാന്താഃ

ഗക്ത-ഭിഃ

— സോമസ്യ, സോമം ദാനന്തഃ
— സുഖൈസ്സുസ്തഗ്വചന്തേ

അർത്ഥം.—യജമാനന്മാരേവരുടെ സോമത്തിന്റെ നിരകരം മിത്രവരണന്മാരുടെയും ഗോളന്റേയും നേരെ ഒഴുകുന്നവോ, അവർ, സോമത്തെ (സോമത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം) അറിയുന്നവരായി, സുഖങ്ങളോടു ചേരുന്നു.

9 അസ്മദ്യുരോദസിരയി.

മധ്യാവാജസ്യസാന്തയേ

ശ്രദ്ധോവസ്മനിസഞ്ചിതം

വ. 29

അന്വയം:—

ഹേ രോദസി,

മധ്യം വാജസ്യ സാന്തയേ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ യുവാം

— ദേവാനാം കാദയിതൃസ്സോമാ
തകാന്നസ്യലാഭായ

അസ്മദ്യുരയിം ശ്രവഃ

വസ്മനി സ. ചിതം.

— കാഗൃപാസിതേഭ്യഃ ധനമനഞ്ച

— വാസകാന്യന്നാനി, ഗവാഭിനി
ച സംജയതം, പ്രയച്ചതം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ, ദേവന്മാരെ ഹർഷിപ്പിജ്ജ്ഞ സോമാന്തത്തിന്റെ ലാഭത്തിനായി ഞങ്ങൾ ഈ ധനവുമെന്നവും, കഴിഞ്ഞുകൂടാനുള്ള പശു മുതലായ മുതലുകളും നിങ്ങൾ തന്നെത്തരിയ്ക്കാലും.

വശ്ശം.—30-31

1 ഏതേസോമാതഭിപ്രിയ

മിത്രസ്യകാമക്ഷരൻ

വർദ്ധനോഅസ്യവിദ്യം

അന്വയം:-

ഏതേ സോമാഃ — അഭിഷുതാ ഇമേ സോമാഃ
 ഇന്ദ്രസ്യ വീര്യം വർദ്ധന്തഃ — വർദ്ധന്തഃ
 അസ്യ കാമം, പ്രിയം — കാമ്യം, പ്രീതികരം രസം
 അഭി അക്ഷരൻ — അഭ്യവർഷൻ

അർത്ഥം:- ഈ സംസ്കരിച്ച സോമങ്ങൾ ഇന്ദ്രന്റെ വീര്യം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവയായി, അവിടേയ്ക്കു കാമ്യവും പ്രീതികരവുമായ രസം ഒഴിച്ചിരിക്കുന്നു.

2 പുനാനാസശ്ചമൃഷഭോ
 ഗച്ഛന്തോവാഋമശ്ചിനാ
 തേനോധാതുസുവീര്യം

അന്വയം:-

തേ പുനാനാസഃ — സോമാ അഭിഷുയമാണാഃ
 ചമൃ-സഭഃ — ചമസേഷുസീഭന്തഃ
 വായം അശ്ചിനാ ഗച്ഛന്തഃ — അശ്ചിനൈ പ പ്രാപ്തവന്തഃ
 നഃ സു-വീര്യം ധാതു — ശോഭനവീര്യം ധാരയന്തു,
 പ്രയച്ചന്തു

അർത്ഥം:- ആ സോമങ്ങൾ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവയായി വാലന്തരികകളിലിരുന്നുകൊണ്ട് വായുവിനെ യുക്തമാക്കിയും പ്രാപിക്കുന്നവയായി നമുക്കു നല്ല വീര്യം തന്നരുളട്ടേ.

3 ഇന്ദ്രസ്യസോമരായസേ
 പുനാനോഹാദീചോഭയ
 ജ്വതസ്യയോനിമാസദം

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, പുനാനഃ,
 ഹാദീ — അഭിഷുയമാണഃ
 അഭിലാഷിതസ്ത്വം
 സംഭവനായ

പുതസ്യ യോനിഃ — യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനം
 ആ-സദഃ പോദയ — യഥേദ്രുതസീദതി, തഥാ തം
 പ്രേരയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും (ദേവന്മാരായും മനുഷ്യരായും) ആഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഇത്രനെ ആരാധിക്കുന്നതായി, യജ്ഞസ്ഥാനത്തു വന്നിരിക്കുന്നുവെന്നും അവിടുത്തെ പ്രേരിപ്പിച്ചാലും.

4 തുജന്തിത്വാദശക്ഷിപോ

ഹിന്വന്തിസപ്തധീതയഃ

അന്വിപ്രാണമാദിഷുഃ

അന്വയഃ:—

(ഹേ സോമ,) ത്വാ ദശ

ക്ഷിപഃ തുജന്തി — ത്വാം ദശാങ്ഗുലയഃ
 പരിചരന്തി

സപ്തധീതയഃ ഹിന്വന്തി — സപ്തഹോത്രകാശ്ച
 സ്വസ്വവ്യാപാരൈസ്തപഃ
 പ്രിണയന്തി

വിപ്രാഃ അന്വ അമാദിഷുഃ — മേധാവിനസ്തോതാരശ്ചാന
 മാദയന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ പത്തു വിരലുകൾ പരിചരിക്കുന്നു. ഏഴു ഹോത്രകന്മാർ സ്വസ്വകമ്മങ്ങളാൽ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു. മേധാവികളായ സ്തോതാക്കൾ പിന്നാലെ ഹഷിപ്പിക്കുന്നു.

5 ദേവേഭ്യസ്ത്വാമമായകഃ

സുജാനമതിമേഷ്യഃ

സങ്ഗോഭിർ്വാസയാമസി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്രോ, മഹോലാനഃ

നഃ ആ പവസ്വ

— ഹവിർദ്ധനവതോസ്സാൻ
പ്രതിക്ഷര

വിശ്വാഃ ദിവിഃ

അപ ജഹി

സഖായഃ ആ വിശ

— സർവാൻ ദേവീന്ദ്യൻ മാരയ പ
— പ്രിയമിന്ദ്രമാപ്നഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ഹവിസ്സാകുന്ന ധനമൊത്ത
ഞങ്ങൾക്കുനേരെ ഒഴുകിയാലും. എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും ഒടുക്കി
യാലും. പ്രിയനായ ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിച്ചാലും.

8 വൃഷിന്ദിവഃപരിസ്രവ

ദ്യുതുംപൃഥിവ്യാഅധി

സഹോനസ്സോമപൃത്സയാഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, (ത്വം) ദിവഃ — ദ്യുലോകാൽ

വൃഷിം പരിസ്രവ — വഷം കര

പൃഥിവ്യാഃ അധി ദ്യുതും — പൃഥിവ്യാമന്നമുൽപാദയ

നഃ സഹഃ പൃത്-സ യാഃ — ബലം സൗഗ്രാമേഷു ധേഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ദ്യോവിൽനിന്ന
മഴപൊഴിച്ചാലും. ഭൂമിയിൽ അന്നമുല്പാദിപ്പിച്ചാലും. ഞ
ങ്ങൾക്കു യുദ്ധങ്ങളിൽ ബലമുണ്ടാക്കിയാലും.

9 നൃപക്ഷസന്ധാവയ

മിന്ദ്രപീതംസ്വർ്വ്വീദം

ക്ഷീമഹിപ്രജാമിഷം

വ. 31

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ-)

ന- സ, സ്വഃ-വിദം - നൃണാം ഭ്രഷ്ടാരം, സർവ്വജ്ഞം

ഇന്ദ്ര-പീതം ത്വാ — ഇന്ദ്രേണപീതം ത്വാ പിബന്തഃ
 വയം പ്ര-ജാം ഇഷം (പ) — കാശ്യവാസിതാഃ പുത്രാദിക
 മന്നഞ്ച
 ക്ഷേമഹി — ഭജേമഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, മനുഷ്യഭൂഷാവും സർവ്വജ്ഞനും ഇന്ദ്രനാൽ കടിയുള്പ്പെടുത്തവനുമായ അവിടുത്തെ കടിയുന്ന കാശ്യവാസിതന്മാരായ ഞങ്ങൾ സന്തതിയെയുമുന്നത്തെയും ഭജിക്കുന്നു, പ്രാപിക്കാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു

വക്രം-32-33

1 പരിപ്രിയാദിവഃകവി
 വ്യാംസിനപ്ലോഹിതഃ
 സുവാനോയാതികവിക്രതുഃ

അന്വയം:-

കവിഃ, കവി-ക്രതുഃ — മേധാവി, ക്രാന്തകർമ്മാ സോമഃ
 നപ്ലോഹിതഃ — അധീഷ്ഠവണ
 ഫലകയോന്നിഹിതഃ
 സുവാനഃ — അഭീഷ്ടയമാണഃ
 ദിവഃ പരി പ്രിയാ — ദേവാനാം പരിതഃ പ്രിയാണി
 വയാംസി യാതി — ഗ്രാവണോ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-മേധാവിയും കവിഞ്ഞ കർമ്മമാത്തവനുമായ സോമൻ സംസ്തരണത്തിനുള്ള ഇതരോലുകളിൽ വയ്ക്കപ്പെട്ട്, സംസ്തരിയ്ക്കപ്പെടുന്നവനായി, ദ്യോവിന്ന് (ദേവന്മാർക്ക്) അത്യന്തം പ്രിയങ്ങളായ പിടിക്കല്ലുകളെ പ്രാപിക്കുന്നു.

2 പ്രപ്രക്ഷയാപന്യസേ
 മനായഭൂഷോഅഭൂഹേ
 വിത്യഷ്ഠനിഷ്ഠയാ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) പ്ര-പ്ര

- ക്ഷയായ — അത്യന്തം തവനിവാസഭൂതായ
 അഭ്യുഹേ പന്യസേ ജനായ — അഭ്യുഹേ ഗ്രോഹിക്രാന്തേ
 മനുഷ്യായ
 വീതി ജഷ്ടഃ — വീരൈര്യു, ക്ഷേണായ
 പര്യോപസ്ത്വം
 പനിഷ്ഠയാ അഷ് — അന്നവത്തമയാ ധാരതമയാഗം.
 പ്രതിഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അല്പയോ സോമ, അവിടേക്കേററവു. നിവാസ സ്ഥാനമായി വേിച്ചവനും ആമെയും ദ്രോഹിക്കാത്ത ബോത്താ വുമായ മനുഷ്യനു ക്ഷേണത്തിന്നു മതിയാവുന്നും അന്നധാര യോടു കൂടി തെങ്ങിന്റെ യാഗത്തിന്നു വന്നാലും.

3 സസുന്മാതരാശുപി

ജാതോജാതേ അരോചയൻ

മഹാനഹി ഗൃതാവ്യധാ

അന്വയം:—

- ജാതഃ, ശുപി: — ഉൽപന്നഃ, വിശുദ്ധഃ
 മഹാൻ സഃ സുന്മാതഃ — സസോമാഖ്യഃ പുത്രഃ
 മഹി ഗൃത-വ്യധാ — മഹത്യോ യജ്ഞസ്യ
 വദ്ധ്യയന്ത്യോ
 ജാതേ മാതരാ — വിശ്വസ്യ ജനയിത്രേ, ആത്മനോ മാതരേ
 ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ
 അരോചയൻ — രോചയതി, ദീപയതി

അർത്ഥം.—ജനിച്ചവന്റെ വിശുദ്ധനും മഹാനായ സോമ നെന്ന പുത്രൻ മഹതികളും യജ്ഞം വദ്ധിപ്പിക്കുന്നവനും എല്ലാ റിനെയുമുൽപാദിപ്പിക്കുന്നവനും തന്നിക്കല്പനക്കാരനുമായ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

4 സസപ്തധീതിഭീഹിതോ

നദ്യോഅജിന്ദദ്രുഹഃ

യാഹ്നകക്ഷിവാവൃധുഃ

അന്വയം -

യാഃ ഏകഃ	— യാനദ്യഃ ഏകം സോമം
അക്ഷി വവൃധുഃ	— അക്ഷീണം വദ്ധ്യന്തി
സഃ ധീതി-ഭീഃ ഹിതഃ	— അങ്ഗുലീഭിന്നിഹിതസ്സൻ
അദ്രുഹഃ സപ്ത നദ്യഃ	
അജിന്ദ്രാ	— ദ്രോഹവജ്ജിതഃ സപ്തനദീഃ
	പ്രീണയതി

അർത്ഥം - നദികദേവ ഏകനായ സോമനെ അക്ഷീണമായി വദ്ധിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ സോമൻ വിരലുകളാൽ വെണ്ണപ്പെട്ടവനായി ദ്രോഹരഹിതനായി, ഗങ്ഗാദികളായ ഏഴുനദികളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു

5 താഅഭീസന്തമസ്ത്രതം

മഹേയവാനമാദധു

ഇന്ദമിന്ദ്രതവപ്രതേ

വ. 32

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദ്ര, തവ പ്രതേ താഃ -	ത്വദീയേ കമ്മണ്യുങ്ഗുല്യഃ
സന്തം, അസ്ത്രതം,	
യുവാനം	— വിദ്യമാനം, അഹിംസിതം, നിത്യതത്വണം
ഇന്ദ്രം, മഹേ	— സോമം, മഹതേഭീഷവാഭി കമ്മണേ
അഭീ ആ ദധുഃ	— അഭ്യോധൃതവത്യഃ

അർത്ഥം:- അല്പയോ ഇദ്ര, അവിടേക്കു ചേർന്ന കമ്മത്തിൽ, ആ വിരലുകൾ, അവയ്ക്കിടയിൽ ഭവിച്ചുവന്നു. കേടേല്പിയ്ക്കപ്പെടാത്തവനും. നിത്യയുപാധമായ സോമനെ മഹത്തായ സംസ്കരണാദികമ്മത്തിനായിട്ടാണ് ധരിച്ചത്.

6 അഭിവഹ്നിരമൃതത്യ
സ്തപ്തപശ്യതിവാവഹിഃ
ക്രിവിദ്ദേവീരതസ്തയൻ

അന്വയം:-

(യഃ) വഹിഃ	— യജ്ഞസ്യധരോഽവാഽഽ
അമൃതഃ വാവഹിഃ	— മരണരഹിതഃ, ദേവാനാം ബ്രഹ്മരത്യന്തം ചോഽഽ ച സോമഃ
സ്തപ്ത അഭി പശ്യതി	— സ്തപ്തഭിഃ പശ്യതി
(സഃ) ക്രിവിഃ	— കൃപവൽപുണ്ണോവസ്ഥിതസ്സൻ
ദേവീഃ അതസ്തയൻ	— നദീസ്പന്ധനീ

അർത്ഥം:- യജ്ഞത്തിന്റെ ഭാരവാഹിയും മരണരഹിതനും ദേവന്മാരുടെ ബ്രഹ്മരത്നം ചമക്കുന്നവനായ സോമൻ ഗർഭഗാദികളായ ഏഴു നദികളെ കാണുന്നു. അവിടുന്നു കിണർ പോലെ നിറഞ്ഞുനിന്ന് ദേവികളായ നദികളെ ബ്രഹ്മരത്നം ഇരുന്നു.

7 അവാകല്പേഷ്യന്വപമ
സ്തമാംസിസോമയോധ്യോ
അ താനിപുനാനമുഽലനഃ

യഃ:-

നെന്തി, പുരാന,	— പുനർ, പവമാന, സോമ,
രവിനെ	— കല്പനിയേഷപരസ്സസ്മാന്നക്ഷ
ഭാവോഹി അവ	

(ത്വം) യോധ്യം തമാസി - യോധനീയാനി തമാസി
യാനി

താനി ജ്ഞാപനഃ — നാശയ

അർത്ഥം-പുരുഷനും ശുദ്ധീകരണമായ സോമ, (യാഗാദി കർമ്മങ്ങൾക്ക്) ഉദ്ദേശിക്കപ്പെടുന്ന ദിവസങ്ങളിൽ ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. അകരേണ്ട. തമസ്സകര (അജ്ഞാനങ്ങൾ) ഏവയോ, അവയെ നശിപ്പിച്ചാലും.

8 നൃനവ്യസേനവീയസേ

സുക്തായസാധയാപമഃ

പ്രതവദ്രോചയാരുചഃ

അന്വയം:-

(ഘേ സോമ,) നവ്യസേ — നവ്യായ

നവീയസേ സു-ഉക്തായ — സുതൃയാസ്യാകം സുക്തായ

പമഃ ന സാധയ — മാഗ്ധാൻ ക്ഷിപ്രമഭിഗച്ഛ

പ്രത-വൻ രുചഃ

രോചയ — യഥാപൂർവ്വം സ്വദീപ്തീഃ
പ്രകാശയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, പുതുതും സുതൃവുമായ ഞങ്ങളുടെ സുക്തത്തിനായി വഴികൾ താണ്ടി, വേഗംവന്നാലും. മുബന്നപോലെ സ്വതേജസ്സുകളെ പ്രകാശിപ്പിച്ചാലും.

9 പവമാനമഹിശ്രവോ

ഗാമശ്ചരാസിവിരവൻ

സനാമേധാംസനാസ്പഃ

വ. 33

അന്വയം:-

ഘേ പവമാന,

വിരവൻ

മഹി ശ്രവഃ, ഗാമ

— യസ്ത്വം പുത്രവൻ

— മരദന്നം, ഗാമ ച

അഗ്രം രാസി	— അഗ്രഞ്ചാസുഭ്യം പ്രയച്ചസി
(സത്വം) മേധാഃ സന	— പ്രയച്ച
സ്വഃ സന	— അസുഭിലക്ഷിതം സർവ്വം ദേഹി

അർത്ഥം.—അല്പയോദയകുന്ന സോമ, അവിടന്നു പുത്രനെ എന്നപോലെ മഹത്തായ അന്നത്തെയും പശുവിനെയും കതിരെയും അങ്ങരക്കു തന്നരുമെന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടന്നു് അങ്ങരക്കു് ബുദ്ധിയും തന്നാലും, ഓരീഷും മുഴുവൻ തന്നാലും.

വക്ത്രം 34—35

1 പ്രസ്യാനാസോമമാതു
വാവ്നോനശ്രവസ്യവഃ
സോമാസോരായേനക്രമഃ

അന്വയം:—

പ്ര സ്യാനാസഃ	— അഭിഷവവേലായാം ശബ്ദം കർത്താഃ
സോമാസഃ രഥാഃ—ഇവ	— രഥായഥാ ശബ്ദം കർത്രി തഥാ
അർപ്പന്തഃ ന	— യഥാശ്യാശ്ശബ്ദം കർത്രി തഥാ
ശ്രവസ്യവഃ രായേ	
അക്രമഃ	— അന്നമിച്ഛന്തഃ യജമാനാനാം ധനാധാഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—സംസ്കരണവേളയിൽ ശബ്ദം മുഴക്കുന്ന സോമജാതം കല്പയുണ്ടാക്കുന്ന തേരുകൾ പോലെ, ഹേമംശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന കതിരുകൾ പോലെ, (ശത്രുക്കളുടെ) അന്നത്തിലിട്ടു പുണ്ടു്, യജമാനന്മാർക്കു് ധനത്തിനായി വന്നു.

2 ഹിസ്യാനാസോമമാതുവ
ധന്വനിരേണുന്യോഃ
രോസഃകാരിണാമിവ

അന്വയം:—

(സോമാ:) രഥാ:—ഇവ — യഥാ രഥാസ്തഥാ
 ഹിനാനാസ: — യാഗദേശം പ്രതിഗച്ഛന്തഃ
 ഭോസ: കാരിണാം—ഇവ — യഥാ ഭാരവാഹാനാം
 ബാഹോധീയന്തേ തഥാ
 ഗന്ധ്യോ: ധനപിരേ — ഗൃതപിജാം ബാഹോധീയന്തേ

അർത്ഥം.—സോമങ്ങൾ തേജകൾപോലെ യാഗദേശത്തെ തുണവയായി, ഭാരം ചുമക്കുന്നവർ (സാധനങ്ങൾ) കൈകളിൽ പിടിക്കുന്ന പോലെ, ഗൃതപിജകളുടെ കൈകളിൽ ധരിച്ചുവെക്കുന്നു.

3 രാജാനോനപ്രശസ്തിഭി

സ്തോമാസോഗോഭീരജന്തേ

യജ്ഞാനസപ്തധാതുഭി:

അന്വയം:—

സോമാസ: പ്രശസ്തി_ഭി:— പ്രശസ്താഭീസ്തതിഭി:
 രാജാന: ന — യഥാ രാജാനസ്തഥാ
 സപ്ത ധാതു_ഭി: — സപ്തഹോത്രാഭി:
 യജ്ഞ: ന ഗോഭി: — യഥാ യജ്ഞസ്തഥാ
 — ഗോവികാരൈ: പയോഭി:
 അജന്തേ — അജ്യന്തേ, സംസ്ക്രിയന്തേ

അർത്ഥം.—സോമങ്ങൾ പ്രശസ്തങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളാൽ രാജാക്കന്മാർപോലെ, ഏഴ് ഹോത്രകന്മാരാൽ, യജ്ഞം പശുവിൻപാലുകളാലെന്നപോലെ, അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നു, സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു.

4 പരിസുപാനാസഇന്ദ്രവോ

മദായബഹ്ണാഗ്നിരാ

സുതാഅഷ്വന്തിധാരയാ

അന്വയം:—

സുവാനാസഃ	— താദീഷ്യമാനാഃ
ഇന്ദ്രവഃ ബഹ്ണാ ഗിരാ	
സുതാഃ	— സോമാ മഹന്താ സ്തതിരൂപയാ വാചാദീഷ്യതാസ്സന്തഃ
മദായ ധാതാ പരി	
അഷ്തി	— മദാത്ഥം പരിതഃ ചരന്തി

അർത്ഥം:—സംസ്തരിക്കപ്പെടുന്ന സോമങ്ങൾ മഹത്തായ സ്തതിവചനത്തോടുകൂടി സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട്, ഹഷ്തിനവേണി ധാരയായി മുറും മഴുകിവരുന്നു

5 ആപാനാസോവിവസ്വതോ

ഇന്നുളുഷസോഭം

സുരാജ്ഞാവിതമ്പതേ

വ. 34

അന്വയം:—

വിവസ്വതഃ

ആപാനാസഃ — ഇന്ദ്രസ്യോപാനഭൃതാഃ

ഉഷസഃ ഭഗം ജനതഃ — ജനന്തഃ

സുതാഃ അജ്ഞാ വി

തമ്പതേ

— സരന്തസ്തോമാ അഭീഷവ
വേലായാം ശബ്ദം കർവ്വന്തി

അർത്ഥം:—ഇന്ദ്രനു കടിക്കാനുള്ളവയും ഉഷസ്സിനു സൗഭഗേ ഭുജിക്കുന്നവയുമായ സോമങ്ങൾ സംസ്തരണ വേളയിൽ ശബ്ദം മുണ്ടാക്കുന്നു.

6 അപചാദാമതിനാം

പ്രതാപ്തബന്ധിനീകരവഃ

വ്യഷ്ണോഹരസത്യവഃ

അനവയം:-

മതീനാം കാരവഃ — സ്തുതീനാം കർത്താരഃ പ്രതിജഃ
 പ്രതാഃ, വൃഷ്ണഃ ഹരസേ — പുരാണാഃ, സോമകസ്യ
 സോമസ്യോ ഹർത്താരശ്ച
 ആയവഃ ദ്വാദശ അപ
 പ്രണപതി — മനുഷ്യാ യജ്ഞസ്യ
 ദ്വാദശാണ്യതിഘോഷന്തി

അർത്ഥം:-സ്തുതികാരന്മാരായ പ്രതിജകളും പുരാതനന്മാരും ഏകന്ന സോമംകൊണ്ടുവരുന്നവരുമായ മനുഷ്യരും യജ്ഞത്തിന്റെ (യാഗശാലയുടെ) വാതിലുകൾ തുറക്കുന്നു.

7 സമീചീനാസആസതേ
 ഹോതാരസ്തപ്തജാമയഃ
 പദമേകസ്യപിപ്രതഃ

അനവയം:-

സം-ഈ ചീനാസഃ,
 സപ്ത-ജാമയഃ — സമീചീനാഃ, ജാമിസദൃശാഃ
 ഏകസ്യ പദഃ പിപ്രതഃ — സോമസ്യ സ്ഥാനം പുരയന്തഃ
 ഹോതാരഃ ആസതേ — ഹോത്രകാ യജ്ഞേ ഉപ
 വിശന്തി

അർത്ഥം:-ഉചിതശീലരായ ഏഴു ബന്ധുക്കൾപോലെയുള്ള ഹോത്രകന്മാർ സോമസ്ഥാനം നിറച്ചുകൊണ്ട് യജ്ഞത്തിലിരിക്കുന്നു.

8 നാളാനാദിന്നആദിദേ
 ചക്ഷുശ്ചിരിസുര്യേസചാ
 കവേരപത്യാമാദിഹേ

അന്വയം:-

നാഭി.	— യജ്ഞസ്യ നാഭിദൃതം സോമം
ന: നാഭാ നൃ ദദേ	— അസ്താകന്നാഭാ വാദദാമി, പിബാമി
(പിതസോമാനാമസ്താകം)	
പചു: പിൻ	— ചക്ഷാപി
സുര്യേ സചാ	— സുര്യേ സന്ഗതം ഭവതി
(കിഞ്ച) കവേ: അപത്യം	— ക്രാന്തകർമ്മണസ്തോമസ്യാ പത്യദൃതമംഗുരം
ആ ദുഹേ	— ആപുയാമി

അർത്ഥം.-യജ്ഞത്തിന്റെ ദേവ്യാന്തഗമായ സോമത്തെ ഏന്റെ നാഭിയിലേയ്ക്ക്, വയറ്റിലേയ്ക്ക് സ്വീകരിക്കുന്നു. ഉപകൊണ്ടു കഴിക്കുന്നു. സോമം കഴിച്ച ഏന്റെ കണ്ണു, സൂര്യരുൽ ചേർന്നു പിന്നെ, കവികർമ്മമായ സോമത്തിന്റെ സന്നാഹം പോലെ ഭവിച്ച അംഗുരവ (അംഗത്തെ) ഞാൻ ചുറ്റുന്നു, പുറിപ്പിക്കുന്നു.

9 അഭിപ്രിയാദിവസ്തദ

മധ്യര്യഭിർഗൃഹാഹിതം

സുരപശ്യതിപക്ഷസാ

വ. 35

അന്വയം:-

സുര: പക്ഷസാ	— സുവീര്യ ഇന്ദ്രശ്ചക്ഷുഷാ
ദിവ: പ്രിയാ പദം	— ദീപ്തസ്യാതന്ന: പ്രിയം പദം
അധ്യര്യഭി: ഗൃഹാ	
ഹിതം	— ഗൃഹായാം ഏതേ നിഹിതം
(പിതം സോമമപി)	
അഭി പശ്യതി	— ആഭിമുഖ്യേന പശ്യതി

അർത്ഥം.-ദീപ്തം തന്നിഷ്ഠ പ്രിയപ്പെട്ട സ്ഥാനവുമായ സോമം അധ്യര്യങ്ങളാൽ ഗൃഹയിൽ, ഏതത്തിൽ വെച്ചുപ്പെട്ടത് വീര്യവാനായ ഇന്ദ്രൻ കാണുന്നു. (സോമം ജ്വലിക്കുക കഴിച്ച വയറ്റിൽപ്പെടുന്നതവിടത്തു്) നേരെ കാണുന്നു.

വക്രം: 36-37.

1 ഉപാസ്മഗായതാനന്ദഃ

പവമാനായേന്ദവേ

അഭിദേവായേന്ദവേ

അന്വയം:-

ഹേ നന്ദ, ദേവൻ	— നേതാൻ, പ്രതാപി, ഇന്ദ്രാദിൻ
അഭി ഇന്ദവേ	— ആഭിമുഖ്യേന യഷ്ടമിച്ചതേ
പവമാനായ അസ്മ	— അഭിഷ്ടയമാണായ സോമായ
ഇന്ദവേ	— ഉപഗാനം കരുത
ഉപ ഗായത	

അർത്ഥം:-അല്ലയോ നേതാക്കന്മാരായ പ്രതാപികളേ, ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരെ നേരിട്ടു യജിക്കുവാനിച്ഛിക്കുന്നവനും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടൊഴുകുന്നവനുമായ സോമനായിക്കൊണ്ടു സ്തുതിഗാനമെന്നെന്തു പാടുക.

2 അഭിതേമധുനാപ

യോഥന്ത്യാണോഅഗ്നിശ്രയഃ

ദേവദേവായദേവേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) അ ദേവം	— തവദേവനശീലം
ദേവായ	— ദേവകാമം രസം
ദേവായ മധുനാ പയഃ	— ഇന്ദ്രായ ഗവ്യേന പയസം
അഥന്ത്യാഃ അഭി	
അഗ്നിശ്രയഃ	— ദീപയഃ അഭ്യശ്രീണൻ സമസ്കൃന്

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ. അവിടുത്തെ പ്രദാനമായ, ദേവകാമമായ രസം ഇന്ദ്രനായിക്കൊണ്ടു ദീപികൾ പറ്റുവിൻപാലോടുട്ടിച്ചേർന്ന സംസ്കരിച്ചിരിക്കുന്നു.

3 സന്നപവസ്വശബ്ദഗവേ .

ശബ്ദനായഗമമൃതേ

ശബ്ദജനോപധിഭ്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ രാജൻ, സ: ന:	— ദീപ്യമാന സോമ, സമ്പ തസ്യകം
ഗവേ ശ. പവസ്വ	— സുഖം ക്ഷര
ജനായ ശ.	— പുത്രാദയേ ച സുഖം പവസ്വ
അർദ്ധ്യതേ ശ.	— അഗാധ സുഖം പവസ്വ
ഔപധിഭ്യഃ ശ.	— സന്യാദേവ സുഖം പവസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദീപ്യമാനനായ സോമ, പ്രസിദ്ധനായ അവിഷ്ണു് ഞങ്ങളുടെ പശുവിന്ന സുഖം പൊഴിച്ചാലും.. പുത്രപൊത്രാദികൾക്കു സുഖം പൊഴിച്ചാലും.. കന്തിയ്ക്കു സുഖം പൊഴിച്ചാലും.. സന്യാവൃക്ഷാദികൾക്കു സുഖം പൊഴിച്ചാലും..

4 ബദ്രവേനസ്വതവ

സേഷണായദിവീസ്പൃഗേ

സോമായഗാമമൃത

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരി)

ബദ്രവേ, സ്വ-തവസേ -- ബദ്രവണ്ണായ, സ്വബലായ അഷണായ ദിവീ-

സ്പൃഗേ -- കദാപിഭരണ വണ്ണായ, ദിവ. സ്പൃഗതേ

സോമായ ന ഗാമ!

അമൃത -- ക്ഷിപ്രം സ്തതിരൂപം വാച മച്ഛാർത്ഥന

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, കാവിനിറമൊത്തവനും സ്വന്തം ബലമുറ്റവനും ചിലപ്പോൾ ഇളം ചകപ്പ വണ്ണ

മിയന്നവനും ദ്രോഹിനെ സ്വർഗ്ഗീയനവനുമായ സോമനും
സ്തുതിവചനമിപ്പോരത്തന്നെ ഉച്ചരിക്കുക

5 ഹസ്തപ്ര്യതേഭിരദ്രീഭി

സ്തംഭംസോമപുനീതന

മധാവായാവതാമധ

വ 36

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിജഃ,) ഹസ്ത-

പ്ര്യതേഭി:

— ഹസ്തപ്ര്യതേഭി:

അദ്രീ-ഭി: സുതം

— ഗ്രാമഭിരഭിഷുതം

സോമം പുനീതന

— ദശാപവിത്രോ പാവയത

(അപിച) മധൗ മധ

ആ ധാവത

— മകേരേ സോമേ ഗവ്യം പയഃ
പ്രക്ഷിപത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രതാപികളേ, കയ്യിൽനിന്നു താഴെ
പ്പെട്ട പിടിക്കല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമത്തെ ദശാ
പവിത്രത്തിലരിച്ചു ശുദ്ധീകരിക്കുക. പിന്നെ, ഹിഷ്കരമായ
സോമത്തിൽ പശുവിൻപാലൊഴിക്കുക.

6 നമസേദപസീദത

ദധ്വനേദഭിശ്രീണീതന

ഇന്ദുമിന്ദ്രേധോതന

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിജഃ,) നമസാ

ഇൽ ഉപ സീദത

— നമസ്താരേണൈവ സോമ
മുപഗച്ഛത

ദധ്വനാ ഇൽ അഭി

ശ്രീണീതന

— ദധ്വനൈവാഭി ശ്രീണീത

ഇന്ദ്രേ ഇന്ദ്രം ധോതന

— ധത്ത ച

അത്ഥം:-അല്ലയോ ജഗദീശ്വരേ, നമസ്കാരത്തോടു കൂടിത്തന്നെ സോമത്തെ അണയുക അതിനെ തൈരിനോടു തന്നെ കൂട്ടുക ഇന്ദ്രകാൻ സോമം ധരിക്കുക, സമർപ്പിക്കുക

7 അമിത്രഹാവിചക്ഷണി:

പവസ്വസോമശൗഗവേ

ദേവേദ്യോഅനകാമകൃൽ

അന്വയം -

ഹേ സോമ, അമിത്ര-ഹാ അമിത്രാണാം ഹന്താ

വി-ചക്ഷണി: — സവ്വസ്യവിദ്രവ്യാ

ദേവേദ്യ: അനകാമ-കൃൽ — അഭീഷ്ടസ്യ കരണാത്പം

ഗവേ ശ. പവസ്വ — അസ്മാകൗഗവേസ്യം ചക്ഷര

അത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ ശത്രുഹന്താവം ഏല്പാം കാണുന്നവനും ദേവന്മാരും അഭീഷ്ടകരനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ പശുവിന്ന് സഖപൊഴിച്ചാലും.

8 ഇന്ദ്രായസോമപാതവേ

മദായപരിഷിപ്യസേ

മനശ്ചിന്തസസ്തതി:

അന്വയം -

ഹേ സോമ, മന-ചിത്

മനസ: പതി: — മനസോജ്ഞാതാ,

മനസസ്തതിസ്തപം

ഇന്ദ്രായ പാതവേ — ഇന്ദ്രസ്യ പാതായ

മദായ പരി സിപ്യസേ ഹിഷായ ച പരിത: പാത്രേഷ്

സിപ്യസേ

അത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, മനസ്സിനെ അറിയുന്നവനും മനസ്സിന്റെ ഈശ്വരനുമായ അവിടുന്ന്, ഇന്ദ്രനു കടിയ്ക്കാനും ഹിഷത്തിനുംവേണ്ടി പാത്രങ്ങളിൽ മുറും കഴിയ്ക്കപ്പെടുന്ന (ച

ഭൂതം മനസ്സിന്റെ ഈശ്വരത്വം പാശ്ചാത്യ പൌരസ്ത്യശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധമാണ്. അപ്പോൾ സോമനെന്നതിന് ചന്ദ്രനെന്ന അർത്ഥം യോജിക്കും. പാത്രങ്ങളിലൊഴിക്കപ്പെടുന്നത് സോമലതാരസമാണ്. ഒരുപക്ഷേ ചന്ദ്രന്റെ രശ്മികളെ സോമരസമായി ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കണം. രശ്മികളും പാത്രങ്ങളിൽ പതിക്കുമല്ലോ.)

9 പവമാനസുവീര്യം

രയിംസോമരിരിഹിനഃ

ഇന്ദ്രവിന്ദ്രേണനോയുജാ

വ. 37

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, പവമാന,

സോമ,

(ത്വം) സു-വീര്യം രയിം

നഃ ഇന്ദ്രേണ യുജാ

നഃ രിരിഹി

— ക്ലിദ്യമാന, സോമ,

— ശോഭേവീര്യോപേതം ധനം

— അസ്മാകം സംബന്ധിനാ

ഇന്ദ്രേണ സഹായേന

— അസ്മഭ്യേന്ദേഹി

അർത്ഥം.—ആർദ്രനും ശുദ്ധീകരണമായ സോമ, അവിടുന്നു ഞങ്ങൾക്കു വേണ്ടപ്പെട്ട സഹായനായ ഇന്ദ്രനോടുകൂടി (ഇന്ദ്രനുമവിടന്നുംകൂടി) പ്രഭാവയുക്തമായ ധനം (ഐശ്വര്യം) അരുളിയാലും.

വഴി 38-39

1 സോമാഅസ്യഗൃഹിന്വ

സ്തതാജ്ഞതസ്യസാദേനേ

ഇന്ദ്രായമധുമത്തമാഃ

അന്വയം:—

സുതാഃ, മധുമത്—തമാഃ

ഇസവഃ സോമാഃ

— അഭിഷ്ഠതാഃ, അതിശയേന

മധുമനഃ

— ക്ലിന്നാസ്സോമാഃ

ഋതസ്യ സദനേ — യജ്ഞസ്യഗൃഹേ
 ഇത്രായ അസൃഗ്രം — ഇത്രാഞ്ചം സൃജ്യതേ

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട, അതിമാധുര്യമുള്ള, നന്നായി
 യന്ന സോമങ്ങൾ യാഗശാലയിൽ ഇത്രന്നവേണ്ടി ഉണ്ടാക്ക
 പ്പെടുന്നു.

2 അഭിവിപ്രാസനായത
 ഗാവോവഥ്സന്നമാതരഃ
 ഇത്രംസോമസൃപിതയേ

അന്വയം:-

വിപ്രാഃ സോമസ്യ
 പീതയേ — പാനായ
 മാതരഃ ഗാവഃ
 വഥ്സം ന — ജനയിത്രോഗാവോവസതിവ
 ഇത്രം അഭി അനൃഷത — അഭിശന്ധയന്തി

അർത്ഥം:-മേധാവികൾ സോമപാനത്തിനായി, അല്പ
 ശുദ്ധരും കുട്ടിയെ എന്നപോലെ, ഇത്രമെന്ന ശബ്ദമുണ്ടാക്കി വി
 ളിക്കുന്നു.

3 മദപൃഷ്ഠേഷ്ഠിസാമനേ
 സിന്ധോശ്രുഷ്ഠാവിപശ്ചിൻ
 സോമോഗ്ഗരിഷ്ഠിശ്രിതഃ

അന്വയം:-

മദ-പൃഷ്ഠി — മദകരസ്യ രസസ്യ ച്യാവ
 യിതാ സോമഃ
 സദനേ ക്ഷേതി — സ്ഥാനേ നിവസതി
 സിന്ധോഃ ശ്രുഷ്ഠഃ — നദ്യോഃ ശുഷ്കൗ, തരങ്ഗ്ഗേ
 വസതിവരീഷ്ഠ നിവസതി

വിച:-ചിൽ സോമഃ — വിചാൻ സോമഃ
 ഗൌരീ അധി ശ്രീതഃ — മാധ്യമികായാം വാച്യപി
 നിവസതി

അർത്ഥം:-ഹിഷ്കരമായ രസംപൊഴിക്കുന്ന സോമൻ സ്വ
 സ്ഥാനത്തിരിക്കുന്നു. വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങ
 ുകുന്ന നദീതരങ്ങൾഗങ്ങളിൽ വർത്തിക്കുന്നു. വിചാനായ
 സോമൻ മാധ്യമിക വാക്കിലും വസിക്കുന്നു.

4 ദിവോനാഭാവിപക്ഷ

ണോവ്യോവാരേമഹീയതേ

സോമോയസ്സക്തഃ കവിഃ

അന്വയം:-

യഃ സു-ക്തഃ, കവിഃ — സുപ്രജ്ഞഃ, ക്രാന്തകർമ്മാ
 വി-പക്ഷണഃ സോമഃ — വിദുഷ്യാ സഃ
 ദിവഃ നാഭാ അവ്യഃ വാരേ — അന്തരീക്ഷസ്വനാഭീഭൂതേ
 അവേർവ്വാരേ
 മഹീയതേ — പുജ്യതേ, സ്തുതതേ

അർത്ഥം:-ഏവൻ നല്ല പ്രജ്ഞയുററവനും കവിഞ്ഞ കർമ്മമാ
 യ്ക്കുതന്നും എല്ലാം കാണുന്നവനാണോ, ആ സോമൻ അന്ത
 രീക്ഷത്തിന്റെ മഹസ്ഥാനമായ ആടിൻറോമമൊത്ത ദശാ
 പവിത്രത്തിൽ പുജിക്കപ്പെടുന്നു, സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

5 യസ്സോമഃ കലശേഷാ

അന്തഃപവിത്രാത്മാഹിതഃ

തമിന്ദുപരിഷസ്വദേ

വ. 38

അന്വയം:-

യഃ സോമഃ കലശേഷ ആ — കംഷേച്ഛാസ്തേ
 (യശ്ച) പവിത്രേ അന്തഃ
 ആഹിതഃ — പവിത്രസ്യ മധ്യേ നിഹിതഃ
 തം ഇന്ദുഃ പരി സസ്വദേ — തം സ്വാംശദൃതം സോമം
 ചക്രമാഃ പ്രവിശതി

അതും-യാതൊരു സോമൻ കടങ്ങുളിലിരിക്കുന്നവോ, യാതൊരുവൻ ശോപവിത്രത്തിന്റെ മധ്യത്തിൽ വെള്ളപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ, ആ സോമനെ പരുന്നാലിന്ഗനം ചെയ്യുന്നു.

6 പ്രവാചമിന്ദുരിത്യതി

സമുദ്രസ്യധീവിഷുപി

മിന്വൻകോഗംമധ്യശ്ചുതം

അന്വയം:-

ഇന്ദു മധ്യ-ശ്ചുതം	— സോമഃ മധ്യനശ്ചുതാവകം
കോശം മിന്വൻ	— മേഘം പ്രീണയൻ
സമുദ്രസ്യ അധി	
വിഷുപി	— അന്തരിക്ഷസ്യ വിഷുബ്ധേ
	സ്ഥാനേ
വാചം പ്ര ഇത്യതി	— പ്രായതി (പവിത്രേ പവമാന
	ശൃബ്ധം കരോതി)

അർത്ഥം:-സോമൻ, ധൗരസം പൊഴിക്കുന്ന മേഘത്തെ സന്തോഷിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് അന്തരിക്ഷത്തിന്റെ അനാലംബമായ സ്ഥാനത്തു് വാമേ, ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു. (ശോപവിത്രത്തിൽ ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു.)

7 നിത്യന്യോത്രോവനസ്തതി

ധീനാമന്തസ്തബ്ധ്യാലഃ

ഹിന്വാനോമാനഷാതുഗാ

അന്വയം:-

നിത്യ-ന്യോത്രഃ	— സന്നതന്യോത്രഃ
സ്തബ്ധഃ-ഘാലഃ	— അമൃതസ്യ ദോഗ്ധാ
വനസ്തതിഃ	— വനാനാം പാലയീതാ സോമഃ
മാനഷാ യഗാ	— മാനുഷാണി യഗാനി, അഹി
	നൈകാമാന്തകാനി
ഹിന്വാനഃ ധീനാം അന്തഃ	— പ്രീണയൻ കർമ്മണം മധ്യ
	തിവസതി

അർത്ഥം.-നിത്യസ്തോത്രത്തോടുകൂടിയവനും (എപ്പോഴും സ്തോത്രവിഷയനും) അമൃതം പൊഴിക്കുന്നവനും വൃക്ഷരക്ഷകനുമായ സോമൻ മാനുഷികങ്ങളായ കാലങ്ങളെ, കേടുപറ്റാത്ത ഓരോ ദിവസത്തോടുകൂടിയവയാക്കി (ദിവസങ്ങളായി വിഭജിച്ചു) പ്രീണിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്. കർമ്മങ്ങൾക്കു മധ്യത്തിൽ വസിക്കുന്നു.

8 അഭിപ്രിയാഭിവസ്തഭാ

സോമോഹിന്ദാനോഅഷ്തി

വിപ്രസ്യധാരയാകവിഃ

അന്വയം:-

കവിഃ സോമഃ ദിവഃ

ഹിന്ദാനഃ

വിപ്രസ്യ ധാരയാ

പ്രിയാ പഭാ അഭി

അഷ്തി

— ക്രാന്തകർമ്മാസഃ അന്തരീക്ഷാൽ പ്രേര്യമാണഃ

— മേധാവിനസ്വസ്യ ധാരയാ

— പ്രിയാണി പഭാനി, സ്ഥാനാ നൃഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-കടന്ന കർമ്മത്തോടുകൂടിയ സോമൻ അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നയയ്ക്കപ്പെടുന്നവനായി മേധാവിയാ യ ഓരോ ജ്ഞാപിക്കുന്നു. സ്വന്തം സ്വന്തം ധാരയോടുകൂടി പ്രിയപ്പെട്ട സ്ഥാനങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു.

9 ആപവമാനധാരയ

രയി.സ്ഥസ്രവച്ഛസം

അസ്തേഹ്നോസ്യാഭവം

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-6 അദ്യായം-8

വക്ത്രം-1-2-കാശ്യപോസിതഃ ജുഷിഃ, ഗായത്രീക്ഷുഭഃ, സോമഃ
പവമാനോദേവതാ

- 1 സോമഃപുനാനോഅഷ്തി
സഹസ്രധാരോഅത്യവിഃ
വായോരിന്ദ്രസ്യനിഷ്കൃതം

അന്വയം:-

സഹസ്രധാരഃ	— അപരിമിതധാരഃ
അതി-അവിഃ	— അവിലോമഭിന്നിഷ്ഠഭിതം ദശാപവിത്രമതിക്രമ്യ
പുനാനഃ സോമഃ	— പാവകസ്തോമഃ
വായോഃ ഇന്ദ്രസ്യ	— താഭ്യോ പാനായ
നിഃ-കൃതം അഷ്തി	— സംസ്കൃതം പാത്രം പ്രതിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-എണ്ണമറ്റാ ധാരകളോടു കൂടിയവനും ആട്ടിൻഭരം
മംകൊണ്ടുള്ള ദശാപവിത്രത്തെ കവിഞ്ഞുവരുന്നവനും ദ്രുധിക
രണമായ സോമൻ വായുവിനായിരുന്നു. കടിയുറനായി സംസ്കൃ
രിക്കപ്പെട്ട പാത്രത്തിലേക്കു വരുന്നു.

- 2 പവമാനമവസ്യവോ
വിപ്രമഭിപ്രഗായത
സുഷോണദേവവീരയേ

അന്വയം:-

ഹേ അവസ്യവാ,	— രക്ഷണകാമാ ഉദ്ഗാത്രാദയഃ, യുധം
പവമാനം, വിപ്രം	— ഗോപാലം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ഉത നഃ

വാജ-സാതയേ — അസ്താകമന്നലാഭായ

ബൃഹതീഃ ഇഷഃ — മഹതീരസധാരാഃ

ദ്യ-മൽ, സു-വീര്യം

പവസ്വ — ദീപ്തിമൽ, ശോഭനസാമർത്ഥ്യം
ക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കുനലാഭം തിന്നായി പെരിയ രസധാരകൾ പ്രകാശവത്തും ശോഭന വീര്യമുള്ളതും വണ്ണമൊഴുകിയാലും.

5 തേനസ്സഹസ്രിണം രയിം

പവന്താമാസുവീര്യം

സുവാനാഭോവാസ ഇന്ദവഃ

വ. 1

അന്വയം:-

സുവാനാഃ, ഭോവാസഃ — സുയമാനാഃ, ദ്യോതമാനാഃ

തേ ഇന്ദവഃ നഃ — സോമാ അസ്താകം

സഹസ്രിണം രയിം സു-

വീര്യം ആ പവന്താം. — സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം.
ശോഭനവീര്യഞ്ച ക്ഷരന്താം.

അർത്ഥം.-സംസ്കരിച്ചുപ്പെടുന്നവയും തിളങ്ങുന്നവയുമായ ആ സോമങ്ങൾ നമുക്ക് ആയിരക്കണക്കിൻ ധനത്തെയും നല്ല വീര്യത്തെയും തന്നരുളട്ടേ.

6 അത്യഹിയാനാനഹേന്ദുഃ

രസ്യഗ്രംവാജസാതയേ

വിവാമധ്യഭാഗവഃ

അന്വയം:-

വാജ-സാതയേ

ഹിയാനാഃ

; സഞ്ഗ്രാമാൽ പ്രേമമാണാഃ

- അത്യം ന മേതു-ഭി: — അഗ്നാ ഇവ പ്രേരകൈ:
പ്രേര്യമാണാ:
ആശ്വ: അവ്യം വാരം — ശീശ്രഗത്തയസ്സോമാ
ഗോപവിത്രം
വി അസൃഗ്രം — വൃതിസൃച്യന്തേ

അർത്ഥം.—യുദ്ധത്തിനായി അയക്കപ്പെടുന്ന കുതിരകൾ പോലെ പ്രേരകരായ ജന്മാദികളാൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവയും (നയിക്കപ്പെടുന്നവയും) ഗതിവേഗമുറാവയുമായ സോമങ്ങൾ ആട്ടിൻരോമം പിടിപ്പിച്ച ഗോപവിത്രത്തിൽ വെക്കപ്പെടുന്നു.

7 വാക്രാജംഷന്തിൻ

വോഭിവഥ്സനധേനവ:

ഭയനപിരേഗഭസ്ത്യോ:

അന്വയം:—

- വാക്രാ: ഇദവ: — ശബ്ദയന്തസ്സോമാ:
ധേനവ: ന വഥ്സം — ശബ്ദകാരിന്ത്യസ്സോ യഥാ
വത്സം പ്രത്യഗച്ഛന്തി, തഥാ
അഭി അഷന്തി — പാത്രം പ്രതി ഗച്ഛന്തി
(ത ഏവ) ഗഭസ്ത്യോ:
ഭയനപിരേ — ബാഹ്വോർധ്രിയന്തേ

അർത്ഥം.—ശബ്ദിക്കുന്ന സോമങ്ങൾ, ഇമ്പാരവം മുഴക്കുന്ന പശുക്കൾ കട്ടിക്കുന്നേരെ ചെല്ലുന്നപോലെ, പാത്രത്തിന്നു നേരെ വരുന്നു. അവതന്നെ ജന്മാദികളാൽ കൈകളിൽ ധരിക്കപ്പെടുന്നു.

8 ജുഷുഃക്രാതഥ്സന:

പവമാനകനിക്രഭാ:

വിശ്വാസപദ്ധിഷോജഹി

അന്വയം:—

(സോമഃ) ഇന്ദ്രായ ഭൂഷഃ,
മഥ്സരഃ — പര്യവേഷഃ, മദകരഃ ഭവതി
ഘോപവമാന, കനിക്രമൻ— തപഃ ശബ്ദയൻ
വിശ്വാഃ ദ്വിഷഃ അപ
ജഹി — സർവ്വാനസ്മാകം ദോഷപ്തൻ
നാശയ

അർത്ഥം.—സോമൻ ഇന്ദ്രന് മതിയാവോളം ഹഷ്കരനായി
വേഷിക്കുന്നു. അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു്
ഞങ്ങളുടെ എല്ലാ ശത്രുക്കളെയുംമൊട്ടക്കിയാലും.

9 അപ-ഏന്തോഅരാവ്ഃ

പവമനാസ്സാദൃഃ

യോനാവൃതസ്യസീദത

വ. 2

അന്വയം:—

ഘോപവമാനഃ,
അരാവ്ഃ — അഭാനാൻ, അയജമനോൻ
അപ-ഏന്തഃ — ഹിംസന്തഃ
സ്വഃ-ദൃഃ — സർവ്വത്ര ദൃഷ്ടാരഃ യുയഃ
ഋതസ്യ യോനൌ സീദത — യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനേ ഉപവിശത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമങ്ങളേ, ദാനവും യാഗവും ചെയ്താ
ത്ത, സർക്കുഞ്ചവിമുഖന്മാരെ ഹിംസിക്കുന്നവരും, എങ്ങുമെ
ല്ലാം കാണണവരുമായ നിങ്ങൾ യജ്ഞസ്ഥാനത്തിരുന്നാലും.

വക്ത്രം.—3-4.

1 പരിപ്രാസിത്യഭക്തവി

സ്തിന്ധോരൂക്ഷാവധിശ്രിതഃ

കാരംബിദൃശ്വരസ്പൃഹം

അന്വയം:-

കവി: സിന്ധോ:

ഊമേതു

— ക്രാന്തകന്മാരോടും നദ്യാമ്പു
രന്മേ, വസന്തിവര്യകേരസേ

അധി ശ്രീത:

— ആശ്രിത:

പുരു-സ്പൃഹം കാരു

ബിദ്രു

— ബഹുദിസ്പൃഹണീയം ശബ്ദം
ധാരയൻ

പരി പ്ര അസിന്ധുദേ

— പരിപ്രസ്യന്തേ

അർത്ഥം:-കവിഞ്ഞ കർമ്മമാത്ത സോമൻ വസന്തിവരി
നിരകളാകുന്ന നദീതരങ്ങളിലൂടെ നീവുകൊണ്ടു്, ഏവ
രാലും ആഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന ശബ്ദങ്ങളാക്കി മുറുമുറയുകുന്നു.

2 ഗിരായദിസബന്ധവ:

പഞ്ചവ്രാതാഅപസ്യവ:

പരിഷ്ഠണ്വന്തിയണ്ണസി.

അന്വയം:-

സബന്ധവ:

— സമാനബന്ധനാ:

പഞ്ച വ്രാതാ:

അപസ്യവ:

— പഞ്ചജനാ യജമാനാ: കമ്മേച്ച
വസ്ത്രനാ:

യദി യണ്ണസി. ഗിരാ

പരി-കൃണ്വന്തി

— ധാരകംസോമം സ്തുത്യോലങ്കൃന്ത

അർത്ഥം:-സമാനബന്ധക്കൂട്ടായ പഞ്ചജനങ്ങളിൽപ്പെട്ട
യജമാനന്മാർ കമ്മേച്ചിക്കണവരായി ഏല്പാം ധരിക്കണ
സോമനെ സ്തുതിയാൽ അലങ്കരിക്കണമെന്നുവെങ്കിൽ.

3 ആദിസ്യശുഷിണോരസേ

വിശേഷദേവാഅമംസത

യദിഗോഭിർസായന്തേ

അന്വയം:-

ആൽ	— അലങ്കരണാനന്തരമേവ
ശുഷ്ഠിഃ അസ്യ	— ബലവതസ്സോമസ്യ
രസേ യദി ഗോഭിഃ	— യദാ ക്ഷീരാദിഭിഃ
വസായതേ	— ആച്ഛാദ്യതേ, തദാ
വിശേഷ ഭേദാഃ	
അമഥ്സത	— സർവ്വേ ഭേദാഃ അമാദ്യന്ത, മാദ്യന്തി

അർത്ഥം.-അപ്രകാരമലങ്കരിച്ചതിനുശേഷം ബലവാനായ സോമന്റെ രസം പശുവിൻപാലുകളാൽ മൂടപ്പെട്ടു എങ്കിൽ, അപ്പോഴാണ് എല്ലാ ഭേദന്മാരും ഹഷിക്കുന്നത്. (യുഗ്മകം)

4 നി_രി_ണാ_നോ_വി_യാ_വ_തി

ജ_ഹ_ച്ഛ_യാ_ണി_താ_ന_പാ

അ_ത്രാ_സ_ജി_പ്ര_തേ_യ_യാ

അന്വയം:-

(അയം സോമഃ)	
നി_രി_ണാനഃ	— ശോപചിത്രാദധോഗച്ഛൻ
വി_യാ_വ_തി	— വിവിധം ധാവതി
(യദാ) താ_ന_പാ	— തന്ന ശോപചിത്രവസ്ത്രം, തൽ സംബന്ധിനി
ഗര്യാണി ജഹൽ	— ഭാരാണ്യധസ്സരതി
അത്ര യയാ	— അസ്മിൻ യജേണ സഖിദ്രതേനേന്ദ്രേണ സഹ
സം ജിപ്രതേ	— സങ്ഗതോ ഭവതി.
(വസ്യസുഷിരാചിനിക്രിത്യ ശോപചിത്രാദധസ്സൻപാത്രം വിവിധം ഗച്ഛൻ ഹോമഭാരേണേന്ദ്രേണസങ്ഗതോഭവതി)	

അർത്ഥം.-ഈ സോമൻ ശോപചിത്രത്തിൽനിന്ന താഴെ പാടി, പലപാടാടുന്നു. ശോപചിത്രത്തിന്റെ വസ്ത്രത്തിന്റെ ഇടകുറ്റിമൂടെ താഴെപ്പാടി ഈ യജ്ഞത്തിൽ ചങ്ങാതിയായ ഇന്ദ്രനോടുകൂടിച്ചേരുന്നു. (വസ്ത്രാന്തിന്റെ ചെറുതുളയിൽനിന്ന

പറയുകയും ശോപവിത്രത്തിന്റെ താഴെ പാത്രങ്ങളിലെ
ത്തി, ഹോമിയ്ക്കുവഴിക്കിത്രനോടു ചേരുന്നു. സോമൻ ഇത്ര
നോടു ചേരാനുള്ള തിടക്കം സൂചിപ്പിക്കുന്നു.)

5 നപിഭിര്യോവിവസ്വത

ശുഭ്രോനമാളുജേയവാ

ഗാഃകൃണ്ഡാനോനനിണ്ണിജഃ

വ. 3

അന്വയം:-

യഃ വിവസ്വതഃ	— പരിചരണവതോ യജമാനസ്യ
നപിഭിഃ	— പൌത്രിസ്ഥാനിയാഭിരഞ്ഗു ലീഭിഃ (ഹന്യഃ പുത്രഃ അഞ്ഗുല്യഃ പൌത്ര്യഃ)
യവാ ശുഭ്രഃ ന മളുജേ	— യഥാപ്രവൃദ്ധോഭീഷ്വാഗ്വഃ സ്വപരിചാരകൈര്യജ്യതേ, തപേര്യജ്യതേ
(സസോമഃ) നിഃ-നിജഃ	— സ്വീയം രൂപം
ഗാഃ ന കൃണ്ഡാനഃ	— ഗോവികാരാശ്ച കർണ്ഡാണോ വേതി

അതും ഏതു സോമൻ പരിചരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ
പൌത്രിമാരാൽ, (കൈ പുത്രന്റെയും, വിരലുകൾ പൌത്രിമാ
രുടെയും സ്ഥാനത്തു കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു). ചെറുപ്പമായ ഒരു
നല്ല കതിര അതിന്റെ നോക്കുകാരാൽ ചൊറിയെടുക്കൊട്ടക്ക
പ്പെടുന്നപോലെ, തലോടപ്പെടുന്നവോ പരിചരിക്കപ്പെടുന്ന
വോ, ആ സേർമൻ സ്വന്തം രൂപത്തെ പശുവിൻപാൽ മുതലാ
യവയോടു ചേർന്നതാക്കുന്നു.

6 അതിശ്രിതിതിരശ്ചതാ

ഗവ്യംജിഗാത്യണ്ഡാ

വഗ്നമിയന്തിയവിദേ

അനവയം:-

അണ്ഡാ	— അഞ്ചുഗുല്യോദിഷ്ടയമാണ സ്തോമഃ
ഗവ്യാ ശ്രീതി	— ഗവ്യാനി ശ്രീതൈ, ശ്രയണായ
തിരശ്ചതാ അതി	
ജിഗാതി	— തിരശ്ചീന മതിക്രമ്യ ഗച്ഛതി
യം വിദേ	— യം ശബ്ദം ജാനതേ യജമാനായ
(തം) വഗ്നം ഇയന്തി	— ശബ്ദം പ്രേരയതി

അർത്ഥം:-വിരലിനാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ പാൽ, തൈർ, നൈകളോടു ചേരാനായി വിലങ്ങനെ ദശാ പവിത്രത്തെ അതിക്രമിച്ചു പോകുന്നു. സംസ്കരണവേളയിൽ യജമാനന്മാരറിയുന്ന (അവർക്കു പരിചയമുള്ള) ശബ്ദമുതിർന്നു.

7 അഭിക്ഷിപ്തസ്തമശത മജ്ജയന്തിരിഷസ്വതി. പുഷ്പാഗ്രാണതവാജിനഃ

അനവയം:-

ക്ഷിപഃ മജ്ജയന്തിഃ	— അഞ്ചുഗുലയഃ അഭിമുഗന്ത്യഃ
ഇഷഃ പതിം	— അന്നാനാം സ്വാമിനഃ സോമം
അഭി സ. അശത	— അഭിസഞ്ചയച്ചന്തേ
(സഞ്ചയ്യ ച) വാജിനഃ	
പുഷ്പം	— ബലവതസ്തോമസ്യ പുഷ്പാനി
(അഭിഷവാഞ്ചുഗുലയഃ)	
ഗ്രാണത	— ഗ്രഹണന്തി

അർത്ഥം:-വിരലുകൾ, താലോലിക്കുന്നവയായി അന്ന നാമനായ സോമനോടു ചേരുന്നു. ചേന്നിട്ട് ബലവാനായ സോമന്റെ മുകൾഭാഗങ്ങളെ സംസ്കരിക്കുന്ന വിരലുകൾ പിടിക്കുന്നു.

8 പരിഭി¹വ്യാനി²മർഷ³ശ

ചിശ്ചാനി⁴സോമപാ⁵ർമ്മിവാ

വസുനി⁶യാഹ്യസു⁷യഃ

വ. 4

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, ദിവ്യാനി,

പാർമ്മിവാ

— പാർമ്മിവാതില

വിശ്ചാനി, വസുനി

— സർവ്വാണി ധനാനി

പരി മർഷശഃ

— പരിമൃഗ്ഗൻ, പരിഗൃഹ്ണൻ

അസു-യഃ യാഹി

— അസ്മാൻ കാമയമാന ആഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ദ്യോവിലുള്ളവയും ഭൂവിലുള്ളവയുമായ ഏല്വാ ധനങ്ങളേന്തരിക്കൊണ്ടു്, ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടു് നവനായി അവിട്ടനു വന്നാലും.

പദ്യം:—5

1 ഏഷധി¹യായാത്യണ്യോ

ശുരോരഥേ²ഭിരാശ്രു³ഭിഃ

ഗച്ഛ⁴ന്നി⁵ത്രസ്യ⁶നിഷകൃതം

അന്വയം:—

ഏഷഃ ശുരഃ

— സോമഃ വിക്രാന്തഃ

അണ്യോ

— അഷ്ടഗുല്യാഭിഷ്വതഃ

ധിയാ ഇന്ദ്രസ്യ

നിഃകൃതം

— കർമ്മാണാതസ്യ സ്ഥാനം,
ദിവം പ്രതി

ആശ്രുഭിഃ രഥേഭിഃ

— ശിശ്വഗമനൈ രഥൈഃ

ഗച്ഛൻ യാതി

— ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ വിക്രമിയായി, വിരലിനാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി, കർമ്മത്താൽ ഇന്ദ്രന്റെ സ്ഥാനമായ സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു് ഗതിവേഗമുള്ള തേജകളിൽ പോകുന്നവനായി, യാത്രചെയ്യുന്നു.

2 ഏഷപുത്രധിയായതേ

ബൃഹതേദേവതാതയേ

യത്രാമൃതാസആസതേ

അന്വയം:-

ഏഷ: യത്ര അമൃതാസ:

ആസതേ — യസ്മിൻ യജ്ഞേ അമൃതാ
ദേവാവസന്തി,

ബൃഹതേ ദേവ-താതയേ — മഹതേ യജ്ഞായ, തദത്ഥം

പുരു ധിയാ-യതേ — ബഹുലം കർമ്മച്ചതി

അത്ഥം.- ഈ സോമൻ, ഏതു യജ്ഞത്തിൽ അമരന്മാരായ ദേവന്മാരിരിക്കുന്നുവോ, അതിനായി, മഹത്തായ യജ്ഞത്തിനായി, ബഹുലമായ കർമ്മചിക്ഷിക്കുന്നു.

3 ഏഷഹിതോവിനീയ

തേന്തശ്ശുഭ്രാവതാപഥാ

യദീതുഞ്ജന്തിഭൃണ്യഃ

അന്വയം:-

ഏഷ: ഹിതഃ — സോമഃ ഹവിർദ്ധാനേനിഹിതഃ

അന്തഃ ശുഭ്ര-വതാ — തയോമ്മധ്യേ ശോഭാവതാ

പഥാ ഭൃണ്യഃ യദീ

തുഞ്ജന്തി — യദാ ദേവേഭ്യോ ഭരണശീലാ
അധ്വര്യാഭയഃ പ്രയച്ചന്തി

(തസ്മാൽ) വി നീയതേ — ഹവിർദ്ധാനാദാഹവനീയം
പ്രതിനീയതേ

അത്ഥം.- ഈ സോമൻ, ഹവിർദ്ധാനത്തിൽ നിത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇടയിൽ ശോഭാനമായ മാഗ്ഗത്തിലൂടെ യജ്ഞഭരണശീലന്മാരായ അധ്വര്യ മുതലായവർ അവിടുത്തെ ദേവന്മാർക്കുകൊടുക്കുമ്പോൾ, ആ സ്ഥാനത്തുനിന്ന് ആഹവനീയത്തിലേയ്ക്കുവിടുന്നു നയിക്കപ്പെടുന്നു.

4 ഏഷശ്രുങ്ഗാണിദോധുവ
 ചിശിതേയുമേട്ടാഗ്വഷാ
 നൃമ്നാദധാനഭാജസാ

അന്വയം:—

ഭാജസാ നൃമ്നാ ദധാന: — ബലേന നൃമ്നാനി ധനാനി
 ധാരയൻ
 ഏഷ: ശ്രുങ്ഗാണി — ശ്രുങ്ഗവൃന്തതാനംശുനഭിഷവ
 കാലേ
 ദോധുവൻ — ധനോതി
 യുമ്യ: വൃഷാ ശിശിതേ — യഥപതിർവൃഷഭോ യഥാ
 തീക്ഷ്ണേ ശ്രുങ്ഗേ ധനോതി,
 തദ്വൽ

അർത്ഥം:—സ്വബലംകൊണ്ടു ധനങ്ങളേന്തുന്ന ഈ സോമൻ
 കൊമ്പുപോലെ ഉയർന്നിരിക്കുന്ന അംശുക്കളെ (വല്ലീരൂപ
 ങ്ങളെ) സംസ്കരണവേളയിൽ, കാളന്ദുരൻ മുച്ഛുള്ള കൊമ്പു
 കൾ ഇളക്കുന്നപോലെ, ഇളക്കുന്നു. (അതായത് സോമവളളി
 യുടെ കമ്പംപടപ്പും സംസ്കരണവേളയിൽ ഇളക്കുന്നു.)

5 ഏഷതക്മിഭിരീയതേ
 വാജിശുഭ്രഭിരംശുഭി:
 പതിസ്സിന്ധുനാംഭവൻ

അന്വയം:—

വാജി — വേഗവാൻ
 തക്മി-ഭി: ശുഭ്രഭി: — തൈർപ്പിശിഷു:
 അംശു-ഭി:
 ഏഷ: സിന്ധുനാം — സോമസ്സ്യന്മാനാനാം രസാനാം
 പതി: ഭവൻ — പതിസ്സൻ
 ഈയതേ — ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-വേഗവാനും, മിന്നുന്നവയും തിളങ്ങുന്നവയുമായ അംശുക്കളോട് (വല്ലിരൂപങ്ങളോട്) കൂടിയവനുമായ ഈ സോമൻ ഒഴുകുന്ന രസങ്ങൾക്ക് നാഥനായി ഗമിക്കുന്നു.

6 ഏഷവസുനിപിബുനാ

പരഷായയിവാഅതി

അവശാദേഷഗച്ഛതി

അന്വയം:-

ഏഷഃ വസുനി പിബുനാ- ആച്ഛാകോനി, പിബുനാനി,
പിഡിതാനി രക്ഷംസി
പരഷാ അതി - പവ്വണാ അതിക്രമ്യ
യയിവാൻ ശാദേഷ്യ
അവ ഗച്ഛതി - ഗച്ഛൻ ശാതനീയേഷ്യ
രക്ഷസ്സഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-സ്വയം മറയ്ക്കുന്ന, പിഡിപ്പിക്കപ്പെട്ട രക്ഷസ്സുകളെ മത്തസന്ധിയിലതിക്രമിച്ച് ഈ സോമൻ എന്നിയും വിഴുപ്പേടേണ്ട രക്ഷസ്സുകളിൽ എത്തുന്നു.

7 ഏതമുജന്തിമജ്യ

മുപദ്രോണേഷ്ചായവഃ

പ്രചക്രാണംമഹീരിഷഃ

അന്വയം:-

മഹീഃ ഇഷഃ

പ്രചക്രാണം - മഹാന്ത്യന്നാനികവ്ചാണം.

ഏതം മർജ്യം ദ്രോണേഷ്യ - മജ്ജനീയം സോമം.
ദ്രോണകലശേഷ്യ

ആയവഃ ഉപ മുജന്തി - മനുഷ്യം, ഗൃതപിജോ
നിഷ്ഠിഡയന്തി

അർത്ഥം.-മഹത്തുക്കളായ അന്നങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ഈ പരിപരണാഹ്നമായ സോമനെ, ദ്രോണകലശങ്ങളിൽ മനുഷ്യരായ ഗൃതപിക്കൾ ഇട്ടു പതക്കുന്നു.

4 ഏഷശ്രുങ്ഗാണിദോധുവ
 ചിശീതേയുമ്പോട്ടവൃഷാ
 നൃമ്ണാധാനോജസാ

അന്വയം:—

കാജസാ നൃമ്ണാ ധാനം: — ബലേന നൃമ്ണാനി ധനാനി
 ധാരയൻ
 ഏഷ: ശ്രുങ്ഗാണി — ശ്രുങ്ഗവദന്നതാനംശുനഭിഷവ
 കാദല
 ദോധുവൽ — ധനോതി
 യുമ്യ: വൃഷാ ശിശീതേ — യഥപതിർവൃഷഭോ യഥാ
 തീക്ഷ്ണ ശ്രുങ്ഗേ ധനോതി,
 രചേൽ

അർത്ഥം:—സ്വബലംകൊണ്ടു ധനങ്ങളേന്തുന്ന ഈ സോമൻ കൊമ്പുപോലെ ഉയർന്നിരിക്കുന്ന അംശുകളെ (വല്ലിരൂപങ്ങളെ) സംസ്കരണവേളയിൽ, കാളശ്ശരൻ മുച്ഛുള്ള കൊമ്പുകൾ ഇളക്കുന്നപോലെ, ഇളക്കുന്നു. (അതായത് സോമവള്ളി യുടെ കമ്പംപടർപ്പും സംസ്കരണവേളയിൽ ഇളക്കുന്നു.)

5 ഏഷതക്മിഭീരീയതേ
 വാജീശുഭ്രോരശുഭി:
 പതിസ്സിന്ധുനാംഭവൻ

അന്വയം:—

വാജീ — വേഗവാൻ
 തക്മി-ഭി:, ശുഭ്രോഭി:
 അംശു-ഭി: — തൈവ്വിശിഷ്ട:
 ഏഷ: സിന്ധുനാം
 പതി: ഭവൻ — സോമസ്സ്യന്മാനാനാം രസാനാം
 പതിസ്സൻ
 ഈയതേ — ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—വേഗവാതം, മിന്നുന്നവയും തിളങ്ങുന്നവയുമായ അംശങ്ങളോട് (വല്ലീരൂപങ്ങളോട്) കൂടിയവനുമായ ഈ സോമൻ ഒഴുകുന്ന രസങ്ങൾക്ക് നാഥനായി ഗമിക്കുന്നു.

6 ഏഷവസുനിപിബുനാ

പത്ത്യായയിവാഅതി

അവശാദേവഗച്ഛതി

അന്വയം:—

ഏഷ: വസുനി പിബുനാ— ആച്ഛാദകാനി, പിബുനാനി,
പിഡിതാനി രക്ഷാംസി
പത്ത്യാ അതി — പദ്യുണാ അതിക്രമ്യ
യയിവാൻ ശാദേവ
അവ ഗച്ഛതി — ഗച്ഛൻ ശാതനീയേഷ
രക്ഷസ്സഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—സ്വയം മറയ്ക്കുന്ന, പിഡിപ്പിക്കപ്പെട്ട രക്ഷസ്സുകളെ മർദ്ദനസ്ഥിയിലതിക്രമിച്ച് ഈ സോമൻ എന്നിയും വീഴ്ത്തപ്പെടേണ്ട രക്ഷസ്സുകളിൽ ഏതെന്നും.

7 ഏതമൃജന്തിമദ്യ

മുപദ്രോണേഷ്വായവഃ

പ്രപക്രാണംമഹീരിഷഃ

അന്വയം:—

മഹീ: ഇഷ:

പ്ര—പക്രാണം — മഹാന്ത്യന്നാനികർഷ്യാണം,
ഏതം മർദ്യം ദ്രോണേഷ്വ — മർദ്ജനീയം സോമം,
ദ്രോണകലശേഷ
ആയവഃ ഉപ മൃജന്തി — മനുഷ്യം, ഗൃതപിദോ
നിഷ്ഠിഡയന്തി

അർത്ഥം.—മഹത്തുക്കളായ അന്നങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ചരണാഹ്നായ സോമനെ, ദ്രോണകലശങ്ങളിൽ മറുഗൃതപിക്കുക ഇട്ടു ചതക്കുന്നു.

4 ഏഷഗ്രന്ഥാണിദോധുവ
 ജിശീതേയുമേത്യാഗ്വഷാ
 ന്നമ്നാദധാനമാജസാ

അന്വയം:—

മാജസാ ന്നമ്നാ ദധാനഃ — ബലേന ന്നമ്നാനി ധനാനി
 ധാരയൻ

ഏഷഃ ഗ്രന്ഥാണി — ഗ്രന്ഥവർത്തനതാനംശുനഭിഷവ
 കാലേ

ദോധുവൽ — ധനോതി

യുമ്യഃ വൃഷാ ശിശീതേ — യഥപതിർവൃഷഭോ യഥാ
 തീക്ഷ്ണേ ഗ്രന്ഥേ ധനോകീ,
 തദ്വേദം

അർത്ഥം:—സ്വബലംകൊണ്ടു ധനങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഈ സോമൻ
 കൊമ്പുപോലെ ഉയർന്നിരിക്കുന്ന അംശങ്ങളെ (വല്ലീരൂപ
 ങ്ങളെ) സംസ്കരണവേളയിൽ, കാളകൂറൻ മുഖ്യമുള്ള കൊമ്പു
 കൾ ഇളക്കുന്നപോലെ, ഇളക്കുന്നു. (അതായത് സോമവളളി
 യുടെ കമ്പംപടർപ്പും സംസ്കരണവേളയിൽ ഇളക്കുന്നു.)

5 ഏഷതക്മിഭീരീയതേ
 വാജിശുഭ്രഭീരശുഭ്രീഃ
 പതിസ്സിന്ധുനാമവൻ

അന്വയം:—

വാജി — വേഗവാൻ

തക്മി-ഭീഃ, ശുഭ്രഭീഃ

അംശ-ഭീഃ — തൈർവ്വിശിഷ്ടഃ

ഏഷഃ സിന്ധുനാമ

പതിഃ മേവൻ — സോമസ്സ്യന്മാനാനാം രസാനാം
 പതിസ്സൻ

ഈയതേ — ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കുന്നവർ, ദ്യാവം
പൃഥ്വികളുടെ രസമായ ജലത്തെപ്പോലെയാണ്. ഗതൃഹന്താ
വായ ഇന്ദ്രന്റെ ഫഷ്ഠത്തിനായി അവിടുത്തെ ഒഴുക്കുന്നത്.
സംസ്കരണത്തിൽനിന്നുൽപന്നമായ സോമൻ, പുതിയ കതിര
പോലെ, പാത്രങ്ങളിലേക്കു ഗമിക്കുന്നു.

2 ക്രത്വാദക്ഷസ്യരഥ്യ
മപോവസാനമന്ധസാ
ഗോഷാമണ്ഡപ്യസശ്ചിമ

അന്വയം:—

(വയമഭിഷോക്താരഃ)

ദക്ഷസ്യ	— ബലസ്യ
രഥ്യം, അപഃ വസാനം	— നേതാരം ഉദകാനി, രസാനാച്ഛായേന്തം.
അന്ധസാ	— ശ്രയണാനേന സഹിതം
ഗോ_സാ.	— ഗവാം സോതാരം സോമം
ക്രത്വാ അണ്ഡപ്യ	
സശ്ചിമ	— കർമ്മണാദഗ്നീപീഷ്യ സംയോജ യാമഃ

അർത്ഥം.—സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന നമ്മൾ ബലത്തിനു നേ
താവും ജലങ്ങളെ, രസങ്ങളെ, മുട്ടുന്നവനും, കൂടിച്ചേരുന്ന അന്ന
മൊത്തവനും പശുപിൻപാൽ, തൈർ, നൈ എന്നിവയെ
തന്നോടു ചേർത്ത സംസ്കരിക്കുന്നവനുമായ സോമനെ കർമ്മം
കൊണ്ടു നാം വിരലുകളിൽ ചേർക്കുന്നു.

3 അനപ്തമപ്സദൃഷ്യരം
സോമംപവിത്രാശ്വജ
പുനീഹിത്രായപാതവേ

8 ഏതമൃത്യന്ഗക്ഷിപോ

മുജന്തിസ്പുധീതയഃ

സ്വാഘോഷാദിനമഃ

വ. 5

അന്വയം:-

സു-ആയുധം, മജിൻ-തമഃ. — ശോഭനായുധം, മാദയിതൃതമം.

ത്യം ഏതം ഉ — തമേതമേവ സോമം.

ദശ ക്ഷിപഃ, സ്പു

ധീതയഃ മുജന്തി

— ദശാങ്ഗുലയഃ സ്പുഷ്ഠവിജശ്ച
പരിചരന്തി

അർത്ഥം:- രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിക്കാനുള്ള ക്ഷിപുക്കൊണ്ട് നല്ല ആയുധങ്ങളോടുകൂടിയവനും ഏതവും ഹർഷിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ആ സോമനെത്തന്നെ പന്തുവിരലുകളും ഏഴ് പ്രതികളും പരിചരിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-6

1 പ്രതേസോതാർമാണ്യോ

രസം മദായഘൃഷ്ഠയേ

സക്തോനതകേത്യതഃ

അന്വയം:-

(ഘ്രേ സോമം) തേ

സോതാതഃ

— അഭിഷവ കാന്താരഃ

മാണ്യോ രസം

— ദ്രോവാപൃഥിവ്യോ രസം,
ഉദകമിവ

ഘൃഷ്ഠയേ മദായ പ്ര

— ഗതൃധർമ്മശീലായ ഇദൃസ്യ
മദായ പ്രസ്താവയന്തി

(അഭിഷവജനിതസ്തോമഃ)

സക്തഃ ധൃതശഃ ന

— സൃഷ്ടോശ്ച ഇവ

തക്തി

— പാത്രം പ്രതിഗച്ഛതി

5 പ്രതാപനമോഭിരിന്ദവ
ഇന്ദ്രസോമം അസൃക്ഷത
മഹേഭരായകാരിണഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം നമഃഭിഃ — ത്വം നമസ്സാരോപലക്ഷിതൈ
സ്തോത്രൈഃ
കാരിണഃ ഇന്ദവഃ
സോമാഃ — ബലകരണശീലാ ആർദ്രാ
സ്സോമാഃ
മഹേ ഭരായ പ്ര
അസൃക്ഷത — മഹതേ സങ്ഗ്രാമായ പ്രാപ്ത
വന്തി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നമസ്സാരസമേതങ്ങളായ സ്തോ
ത്രങ്ങളോടുകൂടി ബലപ്രയോഗശീലങ്ങളും ആർദ്രങ്ങളുമായ
സോമങ്ങൾ, മഹത്തായ യുദ്ധത്തിന്നുവേണ്ടി (യുദ്ധത്തിന്നുവ
േണ്ടി ഉത്സാഹമുയർത്താൻവേണ്ടി) അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

6 പുനാനോരൂപേ അവ്യയേ
വിശ്വാ അഷന്നഭിശ്രിയഃ
ശുഭ്രോ നഗോഷ്തിഷ്ഠതി

അന്വയം -

അവ്യയേ രൂപേ — അവിമയേ രൂപ്യമാണേ വസ്യേ
പുനാനഃ — പുനരാനസ്സോമാഃ
വിശ്വാഃ ശ്രിയഃ അഭി
അഷൻ — സപ്താശ്വോഭാ അഭിഗച്ഛൻ
ഗോഷ് ശുഭ്രഃ ന — ഗോനിമിത്താസു, സങ്ഗ്രാമേ
ശുഭ്രോ യഥാതിഷ്ഠതി തദാൻ
തിഷ്ഠതി — പാരേവത്തതേ

അർത്ഥം-ആട്ടിൻരോമമിയന്ന, അരിപ്പയുടെ ആകൃതി
പുണ്ടു വസ്യത്തിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ എല്ലാ ശോഭ

അന്വയം:—

(ഘോ അധാര്യോ.)

അനപും	— ശത്രുഭീരനാപും
അപ്-സു	— ആന്തരിക്ഷ്യം സ്വപ്സ്യവർത്തമാനം.
ദുസ്തരം	— അന്തൈരനഭിഭാവ്യം.
സോമഃ പവിത്രേ	
ആ സുജ	— ഗോപവിത്രേ പ്രക്ഷിപ
ഇത്രായ പാതവേ	
പുനീഹി	— ഇത്രസ്യ പാതും സ.സ്കന്ദേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അധാര്യോ, ശത്രുക്കളാൽ ഏന്തപ്പെടാത്തവനും. ആന്തരിക്ഷഭവങ്ങളായ ജലങ്ങളിൽ വത്തിക്കുന്നവനും. ആരാലുമില്ലാത്തവനായ സോമനെ ഗോപവിത്രത്തിൽ വെക്കുക. ഇത്രന്നു കടിക്കാനായി സംസ്കരിക്കുക.

‡ പ്രപുനാനസ്യചേതസാ
സോമഃപവിത്രേഅഷതി
ക്രിയാസധസ്ഥമാസഭേ

അന്വയം:—

ചേതസാ പുനാനസ്യ	— സ്തുത്യം പുനമാനസ്യാംഗീകൃതഃ
സോമഃ പവിത്രേ പ്ര	
അഷതി	— ഗോപവിത്രേ പ്രഗച്ഛതി
(പശ്ചാൽ) ക്രിയാ	
സധ—സ്ഥം ആ അസഭേ	— പ്രജ്ഞാനേന സഹസ്ഥാനം, ദ്രോണകലശമാസിതേ

അർത്ഥം.—സ്തുതികൊണ്ടു ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്ന അംശമൊത്ത സോമൻ ഗോപവിത്രത്തിൽച്ചെല്ലുന്നു പിന്നെ സ്വപ്രജ്ഞാനത്താൽ സ്വസ്ഥമാനമായ ദ്രോണകലശത്തിൽ ചെന്നി

അർത്ഥം—അല്ലയോ സോമ, മനുഷ്യർക്കിടയിലവിടുന്ന് വിഭാഗമായ സ്തോതാവിനെ രക്ഷിക്കുന്നു. അരിപ്പശിലയാൽ സ്വയം ശുദ്ധിയേതുന്നവനായി, ആട്ടിൻരോമത്തെ പലപാട് പുകുന്നു

വഗ്ഗം-7

1 പ്രനി¹ക്ലേ²നേ³വസി⁴ന്ധവോ⁵
ഘ്ല⁶ന്തോ⁷വൃ⁸ത്രാ⁹ണി¹⁰ഭൃ¹¹ണ്യഃ¹²
സോ¹³മാ¹⁴അ¹⁵സ്യ¹⁶ഗ്ര¹⁷മാ¹⁸ശ¹⁹വഃ²⁰

അന്വയം:—

നി¹ക്ലേ²—ഇവ സി³ന്ധ⁴വഃ — നദ്യഃ പ്രവണേന ദേശേനേവ
വൃ⁶ത്രാ⁷ണി⁸ ഘ്ല⁹ന്തഃ — ശത്രുൻ ഹിംസന്തഃ
ഭൃ¹¹ണ്യഃ, ആ¹²ശ¹³വഃ
സോ¹⁵മാഃ — ക്ഷിപ്രഗമനാഃ, വ്യംഘാ
സ്തോ¹⁶മാഃ
പ്ര അ¹⁷സ്യ¹⁸ഗ്രഃ — ദ്രോണകലശം പ്രതിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം—നദികൾ കീഴ് പ്രദേശങ്ങളിലേയ്ക്ക് ജലംകത്തി ഒഴുകുന്നപോലെ, ശത്രുക്കളെ കീഴ്മത്തിക്കൊണ്ട്, ഗതിവേഗ മിയന്ന വ്യംഘിച്ച സോമങ്ങൾ ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

2 അ¹ഭി²സു³വാ⁴നാ⁵സ⁶ഇ⁷ന്ദ⁸വോ⁹
ഘ്ല¹⁰ന്യഃ¹¹പൃ¹²ഥി¹³വീ¹⁴മീ¹⁵വ¹⁶
ഇ¹⁷ന്ദ്രം¹⁸സോ¹⁹മാ²⁰സോ²¹അ²²ക്ഷ²³രൻ

അന്വയം:—

സു³വാ⁴നാ⁵സഃ ഇ⁷ന്ദ⁸വഃ — സുയമാനാ ദ്രവരൂപാഃ
സോ¹⁸മാ¹⁹സഃ ഘ്ല²⁰ന്യഃ
പൃ¹²ഥി¹³വീ¹⁴— മവ — ദ്രാമീവ
ഇ¹⁷ന്ദ്രം അ²²ഭി അ²³ക്ഷരൻ — നം പ്രീണയിതുമതിശ്രവന്തി

കളെയും പ്രാപിച്ചു, പശുനിമിത്തമായുള്ള യുദ്ധങ്ങളിൽ ഒരു കരുത്തനാൽപ്പതിൽക്കണപോലെ, പാത്രത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നു.

7 ദിവോനസാനപിപ്യഷി

ധാരാസുതസ്യവേധസഃ

ഘൃമാപവിത്രോഅഷ്തി

അന്വയം:-

ദീവഃ ന	— ദൃലോകാൽ, അന്തരീക്ഷാദിവ
സാന	— സമൃദ്ധിതമഭേകം, തദധോ നിപതതി, തദപ്തം
വേധസഃ സുതസ്യ	— വിധാതാ, ബലസ്യ കർമ്മം, അഭിഷേക സോമസ്യ
പിപ്യഷി ധാരാ	— ആപ്യായയന്തി ധാരാ
ഘൃമാ പവിത്രേ അഷ്തി	— അനായാസേന ദശാപവിത്രേ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ദ്രോവിൽനിന്നു, അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നു, ഉയരുന്നിലുള്ള വെള്ളം (മഴ) താഴെചീഴുന്നപോലെ, ബലകരണം സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായ സോമന്റെ വർദ്ധിക്കുന്ന പ്രവഹം അനായാസമായി ദശാപവിത്രത്തിലെത്തുന്നു.

8 തപസോമവിപശ്ചിത

അനാപുനാനന്ത്രയഷ്

അവ്യോവാഹം വിധാവസി

വ. 6

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, തപഃ ആയുഷഃ	— മനുഷ്യേഷു മധ്യേ
വിപഃ-പിതം	— വിഭാഗം സോമാഹാരം രക്ഷസി
തനാ പുനാനഃ	— വസ്ത്രേണ പുനഃമാനസ്സൻ
അവ്യഃ വാഹം വി	

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ കലശങ്ങളിൽ ഓടിയെത്തുന്നു. അതിന്നുവേണ്ടി അധാര്യക്കളാൽ വെള്ളത്തിൽ കഴുകപ്പെടുന്നു. യജ്ഞങ്ങളിൽ ശസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു വദ്ധിക്കുന്നു

5 അതിത്രീസോമരോചനാ

രോഹന്നദ്രാജസേദിവം

ഇഷ്ടനമസൂര്യനചോദയഃ

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, (ത്വം) ത്രീ

രോചനാ

— ത്രീണിരോചനാനി, ത്രീൻ
ലോകാൻ

അതി രോഹൻ ന

(ഉപരിസ്ഥം) ദിവം

— അതിക്രമ്യഗച്ഛന്നിവ

ദ്രാജസേ

(തഥാ) ഇഷ്ടൻ സൂര്യം ന

— ദൃലോകം പ്രകാശയസി

ചോദയഃ

— ഗച്ഛൻ സൂര്യഞ്ച ചോദയസി
(ന ശബ്ദശ്ചാരത്ഥം)

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് മൂന്നുലോകങ്ങളെയുമതിക്രമിച്ചു ചെന്നിട്ടെന്നപോലെ മുകളിലുള്ള ദൃലോകത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. അതുപോലെ ചെന്ന് സൂര്യനെയും (പ്രകാശിപ്പിക്കാൻ) പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു.

6 അഭിവിപ്രാഅനുവത

മുദ്ധൻയജ്ഞസ്യകാരവഃ

ഭയാന്നശ്ചക്ഷസിപ്രിയം

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) യജ്ഞസ്യ

മുദ്ധൻ

— മുദ്ധനി, ശിരോവടുത്തമേമിഷവ
ദിവസേ

വിപ്രാഃ കാരവഃ

— മേധാവിനഃ കർത്താഃ

അത്മം-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന നന്മവിയന്ന സോമങ്ങൾ, മഴകൾ ഭൂമിയെ എന്നപോലെ ഇത്രനെ സംതോഷിപ്പിക്കാൻ നേരെ മഴകുന്നു.

3 അത്യർദ്ധിർമ്മംസോമഃ
 സ്തോമാപവിത്രോഽഷ്തി
 വിപ്ലവനക്ഷാസിഭേവേഃ

അന്വയം:-

അതി-ഉഷ്മി:	— അതിപ്രവൃദ്ധാ ഉഷ്മയഃ യസ്യ, സഃ
മഥ്സരഃ മദഃ സോമഃ	— മദാജകസ്തോമഃ
രക്ഷാസി വിപ്ലവൻ	— പ്ലവതയൻ
ഭേവേഃ പവിത്രോ	
അഷ്തി	— ദേവാൻ കായമാനസ്തൻ ശോപവിത്രോ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-വളർന്ന തിരമാലകളൊത്ത ഹർഷകരനായ സോമൻ രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിച്ചുകൊണ്ട്, ദേവന്മാരെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനായി, ശോപവിത്രത്തിലെത്തുന്നു.

4 ആകലശേഷധാവതി
 പവിത്രോപരിസിച്യതേ
 ഉഷ്ണൈര്യജേണൈവചന്തേ

അന്വയം:-

(അയം സോമഃ)	
കലശേഷ ആ ധാവതി	— ശീഘ്രം ഗച്ഛതി
(തദന്തം) പവിത്രോ	
പരി സിച്യതേ	— അധാര്യഭിസ്സികേതാഭവതി
യജേണൈ ഉഷ്ണൈഃ	
വചന്തേ	— പ്രവൃദ്ധോഭവതി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ, തപം)

മധോ: ധാരാ: അനു ക്ഷര — മധുരരസസ്യധാരാമനുപ്രവഹ
ചാരു: ഗുതായ പീതയേ — ചരണശീലസ്സൻ യജ്ഞാത്ഥം
ദേവാനാം പാനായ

തീവ്ര: സധ-സ്ഥം ആ

അസഭ: — തീവ്രരസസ്സൻ അഭീഷവ
സ്ഥാനേ സീദ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് മധുരരസത്തിന്റെ ധാരയെ ഒഴുകിയാലും ഒഴുകുന്നവനായി, യജ്ഞത്തിന്നു വേണ്ടാകെ കടിഞ്ഞാൻ കടുത്ത രസമൊത്തു്, സംസ്കരണസ്ഥാനത്തി അന്നാലും.

വഗ്ഗം-8

1 പരിസുവാ¹നോ¹ഗിരി¹ഷാ:

പവിത്രേ¹സോമോ¹അക്ഷാ:

മദേ¹ഷസവ്വ¹ധാ¹അസി

അന്വയം -

(അയം) സോമ: പരി

സുവാ¹ന: — പരിതസ്സയമാന:

ഗിരി-സ്ഥാ: — ഗിരിസ്ഥായി, ഗ്രാവസ
വത്തമാന:

പവിത്രേ (പരി) അക്ഷാ: — പരിക്ഷരതി

(അഥപ്രത്യക്ഷകൃത:

ഹേ സോമ, സത്വം)

മദേ¹ഷ — മാദകേഷു സോതുഷ

സവ്വ-ധാ: അസി — സവ്വസ്യധാതാ, ദാതാ വേസി

അർത്ഥം:-ഈ സോമൻ മറ്റും സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനായി പിടിക്കാലുകളിൽ വന്നിരിക്കുകൊണ്ടു്, ഗോപവിത്രത്തിലേ

ചക്ഷസി പ്രിയം

ധോനഃ — ദ്രഷ്ടുതി പ്രിയം ധാരയന്തഃ

(ത്വം) അഭി അനുവൃത — അഭിസ്തുവന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, യജ്ഞാതിന്റെ തലപോലെ യുക്ത ഉത്തമമായ സോമസംസ്കൃതങ്ങളിലെത്തിൽ, മേധാവികളായ കന്താക്കൾ, യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കൾ, കാണുന്നവനിൽ പ്രിയമിയറുന്നവരായി, അവിടുത്തെ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു.

7 തമിത്വാപാദിനന്നരോ

ധിഭിവിപ്രാസവസ്യവഃ

ഉജന്തിദേവതാതയേ

അന്വയം:—

(ഘേ സോമ,) വാദിനം

തം ഉത്വാ — അന്നവത്തന്തമേവ ത്വം

നന്ത, വിപ്രാഃ,

അവസ്യവഃ — നേതാഃ, മേധാവിനഃ

രക്ഷണേച്ഛവ ഗൃതപിദഃ

ധിഭിഃ ദേവതാതയേ

ഉജന്തി — സ്തുതിഭിര്യുജ്ഞായ ഗോധയന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അന്നവാന്നായ അവിടുത്തെ തന്നെയാണു് കർമ്മനേതാക്കളും മേധാവികളും രക്ഷണമിച്ഛിക്കുന്നവരുമായ ഗൃതപിക്കുകൾ യാഗത്തിന്നുവേണ്ടി ശുദ്ധീകരിക്കുന്നതു്.

8 മധോധാരാമന്യജര

തീവ്രസ്സധസ്ഥമാസഭഃ

ചാരുതായപീതയേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തവ

പീതി.

— പാനം

വിശ്വേ ദേവാസ:

സ-ജോഷസ: ആശത

— സർവ്വേ ദേവാസ്സമാനപ്രീതയ
സ്സന്ത: പ്രാപ്തവൻ

മദേഷു സർവ്വ-യാ: അസി — മാദകേഷു സോതൃഷു സർവ്വസ്യ
ധാതാ ഭവസി .

അർത്ഥം.-അല്പയോഗം സോമ, അവിടുത്തെ പാനത്തെ എല്ലാ
ദേവന്മാരും ഒരേ പ്രീതിയുറവരായി പ്രാപിച്ചു. അവിടുന്ന്
ഹഷ്കരായ സംസ്തന്താക്കളിലെല്ലാമുണ്ടാക്കുന്നവനാകുന്നു.

4 ആയോവിശ്വാനിവാര്യാ

വസുനിഹസ്തയോദ്യേ

മദേഷുസർവ്വയാഅസി

അന്വയം:-

യ: വിശ്വാനി വാര്യാ

— സർവ്വാണി വരണീയാനി

വസുനി ഹസ്തയോ: ആ
ദേയ

— ധനാനി സ്തോതുഹസ്തയോ:
കരോതി, പ്രയച്ഛതി

(സത്വം) മദേഷു

സർവ്വ-യാ: അസി

— മാദകേഷു സോതൃഷു സർവ്വസ്യ
ധാതാ ഭവസി

അർത്ഥം.-യതൊരു സോമൻ എല്ലാ ശ്രേഷ്ഠന്മാരുടേയും
സ്തോതാവിന്റെ കൈകളിലുണ്ടാക്കുന്നുവോ, കൊടുക്കുന്നുവോ,
ആ അവിടുന്ന് ഹഷ്കരായ സംസ്തന്താക്കളിലെല്ലാമുണ്ടാക്കുന്ന
വനാകുന്നു.

5 യനുമേരോദസീമഹി

സമാതരേവദോഹന്തേ

മദേഷുസർവ്വയാഅസി

യ്ക്കൊഴുകുന്നു. (ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, അപ്രകാരമുള്ള അവിട്ടന് ഹിംകരായ സംസ്കൃതാർത്ഥങ്ങളിൽ എല്ലാമുണ്ടാക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു.

2 ത്വംവിപ്രസ്താകവി

മധുപ്രജാതമന്യസഃ

മദേഷുസസ്ത്വധാഅസി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ത്വം

വിപ്രഃ, ത്വം കവി: — വിവിധം പ്രീണയിതാ,
മേധാവി

(അതസ്തവം) അന്യസഃ

ജാതം മധു പ്ര — അന്നാൽ, സോമാദൽപന്നം
മധുരരസം പ്രയച്ചസി

മദേഷു സസ്ത്വധാ: അസി — മദകേഷു സോതൃഷു സസ്ത്വ
ധാതാ ഭവസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടന് പലപാടും പ്രീണിപ്പിക്കുന്നവനാണ്; അവിട്ടന് മേധാവിയാണ്. അക്കാരണത്താലവിട്ടന് സോമാന്നത്തിൽ നിന്നുളവായ മധുരരസം കൊടുക്കുന്നു. ഹിംകരായ സംസ്കൃതാർത്ഥങ്ങളിൽ എല്ലാമുണ്ടാക്കുന്നവനാകുന്നു.

3 ത്വംവിശ്വേശ്വരോഽസോ

ദേവാസിപീതിമംശത

മദേഷുസസ്ത്വധാഅസി

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തവ
പിതി.

— പാനം

വിശ്വേ ദേവോസഃ

സ-ജോഷസഃ ആശത

— സദ്യേ ദേവാസ്സമാനപ്രിയ
സ്സന്തഃ പ്രാപ്തവൻ

മദേഷു സദ്യ-ധാഃ അസി — മാദകേഷു സോതൃഷു സദ്യസ്യ
ധാതാ വേസി .

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുത്തെ പാനത്തെ എല്ലാ
ദേവന്മാരും ഒരു പ്രീതിയുററവരായി പ്രാപിച്ചു. അവിടുന്ന്
ഹിഷ്കരായ സംസ്തന്താക്കളിലെല്ലാമുണ്ടാക്കുന്നവനാകുന്നു.

4 ആയോവിശ്വാനിവാര്യാ

വസുനിഹസ്തയോദ്യേ

മദേഷുസദ്യധാഅസി

അന്വയം:-

യഃ വിശ്വാനി വാര്യാ
വസുനി ഹസ്തയോഃ ആ
ദേയ

— സർവ്വാണി വരണീയാനി

— ധനാനി സ്തോതുഹസ്തയോഃ
കരോതി, പ്രയച്ഛതി

(സത്വം) മദേഷു
സദ്യ-ധാഃ അസി

— മാദകേഷു സോതൃഷു സദ്യസ്യ
ധാതാ വേസി

അർത്ഥം:-യാതൊരു സോമൻ എല്ലാ ശ്രേഷ്ഠന്മാരും
സ്തോതാവിന്റെ കൈകളിലുണ്ടാക്കുന്നുവോ, കൊടുക്കുന്നുവോ,
ആ അവിടുന്ന് ഹിഷ്കരായ സംസ്തന്താക്കളിലെല്ലാമുണ്ടാക്കുന്ന
വനാകുന്നു.

5 യജുരേരോദസിരഹി

സമ്മാതരേവദോഹതേ

മദേഷുസദ്യധാഅസി

യോജനം. (ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ സോമ, അപ്രകാരം മുളയ്ക്കുന്നതിന് ഹൃദയമായ സംസ്കാരത്തിൽ എല്ലാമുണ്ടാകുന്നവനായി വേദിക്കുന്നു

2 തപഃവിപ്രസ്തപഃ

മധുപ്രജാതമന്യസഃ

മദേഷുസസ്ത്വധാതേസി

അന്വയം:-

(ഓം സോമ,) തപഃ

വിപ്ര, തപഃ കവി: — വിവിധം പ്രീണയിതാ,
മേധാവി

(അതസ്തപഃ) അന്യസഃ

ജാതം മധു പ്ര — അന്നാൽ, സോമാദർശനം
മധുരസം പ്രയച്ഛസി

മദേഷു സസ്ത്വധാ: അസി മദകേഷു സോതൃഷു സസ്ത്വധാതാ വേസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് പലപാടും പ്രീണിപ്പിക്കുന്നവനാണ്, അവിടുന്ന് മേധാവിയാണ്. അക്കാരണത്താലവിടുന്ന് സോമാനുഷത്തിൽ നിന്നുള്ളവയായ മധുരസം കൊടുക്കുന്നു. ഹൃദയമായ സംസ്കാരത്തിൽ എല്ലാമുണ്ടാകുന്നവനാകുന്നു.

3 തവവിശ്വസമേക്ഷസോ

ദേവാസി:പിതിമാശത

മദേഷുസസ്ത്വധാതേസി

7 സശുഷ്ഠീകലശേഷാ
പുനാനോരചിത്രഭൂത
മദേഷുസസ്ത്യാഅസി

വ. 8

അന്വയം:-

(മഹാൻ) സ: ശുഷ്ഠീ,
പുനാന: — ബലവാൻ, പുയമാനസ്സൻ
കലശേഷ ആ
അചിത്രഭൂത — ശബ്ദം കരോതി
(ഹേ സോമ, ത്വം)
മദേഷു സസ്ത്യാ: അസി — മദകേഷു സോതൃഷു സസ്ത്വ
ധാതാ വേസി

അർത്ഥം.-മഹാനായ ആ സോമൻ ബലവാനും ശുദ്ധീ പുക
നവനമായി, കലശങ്ങളിൽ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നു. അല്ലയോ
സോമ, അവിടന്ന് ഹൃദയകരായ സംസ്കൃതാക്കളിൽ എല്ലാമു
ണ്ടാക്കുന്നവനാകുന്നു.

വക്ത്രം-9

1 യൽസോമചിത്രമകീമ്യ
നിവൃംപാർമ്മിവംവസ്യ
തന്നപുനാനആരേ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, യൽ ചിത്രം — ചായനീയം
ഉഷ്മിദ്യം, ദിവ്യം,
പാർമ്മിവം, വസ്യ — സ്വത്വം, ദിവിലേഖം, പ്രഥിവി
സംബദ്ധം ധനമസ്തി,
തൽ ന: പുനാന: ആ രേ — തദമസ്തൃഷ്ടം പുയമാനസ്സന്നാഹര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, കാമ്യവും സ്തുത്യവും ദ്യോവി
ലുണ്ടായതും ഭൂവിലുണ്ടായതുമായ യാതൊരു ധനമുണ്ടോ, അതു
ഞങ്ങളോടേ, നമ്മുടെ പുകുന്നവനായി, കൊണ്ടുവന്നാലും.

2 യു.പി.സി.യിലെ
ഇ.എ.സി.യിലെ
ഇ.എ.സി.യിലെ

അന്വയം :-

ഹേ സോമ, (ത്വം) ഇത്ര:

ച യുവം ഹി

— இவரது பெயர்

• സ്വപ്നം-പ്രതി സ്വപ്നം

— സ്വർണ്ണസൂചി ഭവനം

(തലമുദ്ര) ഗോ-പതി

— ഗവ. പാലകൻ

ഇതുകൊണ്ട് ധീര:

வினா:

— ഈശ്വരൻ സന്തോഷം
അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്തു.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രൻ.-നിങ്ങൾ തന്നെയാണല്ലോ സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെ നാഥന്മാരാകുന്നത്. പശു പതികളാകുന്നത്. ഈശ്വരന്മാരായി ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളെ വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും.

3 പ്രാപ്താനന്തരം
സ്നേഹധീനമായി
ഹരിസ്തോനിമാസദി

சான்று:

വൃഷാ, ആയുഷ് പനാനു: — കമാനം വഷിതം,
മനുഷ്യേ, അധാരപാദിഷ്
പുനമാനസം

സുനന്ദൻ അധി

ബഹിഷ്കരി

— ശബ്ദമുപേക്ഷാവിമുക്ത ഭാഗം

പുതിയ: സാൻ

— ഹരിതവർണ്ണൻ

യോനി. ആ ഭാസയെ — സ്ഥാനമാസീദതി

അർത്ഥം.—കാമവഷ്കനും അധ്വര്യ മുതലായവരിൽ ശുദ്ധി
പുകുന്നവനും ശബ്ദിതുന്നവനുമായ സോമൻ വിരിച്ച ഭക്തിയിൽ
പച്ചനിറമുറവനായി സ്ഥാനത്തിരിക്കുന്നു.

4 അവാവശന്ധിതയോ

വൃഷസ്യോധിരേതസി

സുനോവ്ഥംസസ്യമാതരഃ

അനവയം:—

ധിതയഃ	—	ധീയമാനാഃ, സോമാവ്യേന വത്സേനപീയമാനം വസതീവര്യഃ
അധി രേതസി	—	സ്വകീയേസാരേ
വൃഷസ്യ അവാവശന്ധ	—	വഷ്കസ്യ സോമസ്യ, സോമം പുനഃ കാമയന്തേ (സോമമാപ്യാ യയിതും കാമയന്തേ)
സുനോഃ വഥ്സസ്യ	—	സ്വപുത്രസ്ഥാനീയസ്യ സോമസ്യ
മാതരഃ	—	നിഷാത്ര്യഃ, പ്രവൃദ്ധകാമാ മാതൃസ്ഥാനീയാഅവാവശന്ധ

അർത്ഥം.—സോമനെന്ന കട്ടിയാൽ കുടിക്കപ്പെടുന്ന (തുള്ള
യുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള) വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷജലങ്ങൾ
ഉറിയ സ്വന്തം ജലത്തിൽ കാമവഷ്കനായ സോമനെ വള
രത്താൻ കാമിക്കുന്നു. സ്വപുത്രസ്ഥാനത്തുള്ള കട്ടിയായ സോ
മനെ അമ്മയുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള വസതീവരികൾ വീണ്ടുംവീണ്ടും
കാമിക്കുന്നു.

5 കവിപ്രഷണ്യന്തിഭ്യഃ

പുനാനോഗർഭമാഭ്യർ

യംഗ്രുക്രന്ദഹതേപയഃ

അന്വയം:-

യാഃ ശുക്രം പയഃ ദഹന്തേ — യാ ആപഃ ദീപ്തം പയഃ
ക്ഷരന്തേ

വൃഷണ്യന്തിഭ്യഃ — വൃഷണം, സോമമാത്മന
ഇച്ഛന്തിഭ്യോ വസതീവരിഭ്യഃ

പുനാനഃ — പുനാനഃ, മിശ്രയമാണഃ

ഗർഭം കവിൽ ആ-ധേൽ — ഗർഭസ്ഥാനീയം രസം ബഹു,
പ്രഭൃതം കരോതി

അർത്ഥം.-ജലങ്ങളേവ, നിർമ്മലമായ പാൽ ചുരുത്തുന്നു
വോ, വഷിതാവായ സോമനെ സ്വയമിച്ഛിക്കുന്ന ആ വസ
തീവരികളെന്ന മന്ത്രപുതജലങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, സോമൻ അവ
യോടു ചേരുന്നവനായി, ഗർഭത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ള രസത്തെ
പലവട്ടുണ്ടാക്കുന്നു.

6 ഉപശിക്ഷാപതസ്ഥുഷോ

ദീയസമാധേഹിശത്രുഷു

പപമാനവിദാരയി.

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന,

അപ-തസ്ഥുഷഃ — അപക്രമ്യസ്ഥിതാനസ്മൽ
കാമാൻ

ഉപ ശിക്ഷ — ത്വമസ്മൽ സമീപേ കരു

ശത്രുഷു ദീയസം ആ
ധേഹി

— അസ്മദിരോധിഷു യഃകരു,
മനയ

(തേഷാം) രയിം വിദാഃ — ധനമസ്മാകം വിന്ദസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശുദ്ധീകരനായ സോമ, വിട്ടുമാറി
നിൽക്കുന്ന ഞങ്ങളുടെ അഭീഷ്ടങ്ങളെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുവാൻ അടുപ്പിച്ചാ
ലും. ഞങ്ങളുടെ വിരോധികളിൽ യജമാനനാക്കിയാലും. അവ
രുടെ ധനം ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി നേടുന്നു.

7 നിശത്രോസ്സോമവുഷ്ട

നിഗുഷ്ടനിവയസ്തിര

ദുരോവാസതോഅന്തിവാ

വ. 9

അനവയം:-

ഹേ സോമ, ദുരേ വാ

സതഃ — അസുത്തോദുരേ വർത്തമാനസ്യ

അന്തി വാ — അന്തികേവാ വർത്തമാനസ്യ

ശത്രോഃ വുഷ്ടം നി തിര — ബലം നാശയ

ഗുഷ്ടം നി — ശോഷകം തേജോനിതര

വയഃ നി — അന്നഞ്ചനിതര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അകലെയുള്ളവനോ, അരികുള്ളവനോ ആയ ശത്രുവിന്റെ ബലം നശിപ്പിച്ചാലും ശോഷിപ്പിക്കുന്ന തേജസ്സു നശിപ്പിച്ചാലും. അന്നം നശിപ്പിച്ചാലും.

വക്ത്രം-10

1 പ്രകവിദ്യേവവിത

യേവ്യോവാരോഭിരഷ്തി

സഹാഹൻവിശ്വാഅഭിസ്സ്യഃ

അനവയം:-

കവിഃ ദേവ-വിതയേ — മേധാവിസോമോദേവാനാം പാനായ

അവ്യഃ വാരോഭിഃ — അവേർവാഭൈഃ, ശോപവിത്രേണ

പ്ര അഷ്തി — പ്രകഞ്ചേണ ഗച്ഛതി

സഹാഹൻ — ശത്രുണാം സോധാസഃ

വിശ്വാഃ സ്സ്യഃ അഭി — സഹാഹൻ ഹി.സകാനഭിവേതി

അനന്തം...മേധാവിതായ സോമൻ ദേവന്മാർക്കു പാനത്തിനായി ആട്ടിൻകോടങ്ങളിലൂടെ, ദഗാപവിത്രത്തിലൂടെ കടന്നു വരുന്ന ശത്രുക്കളെ കൂസാത്ത അവിട്ടൻ സ്പർദ്ധിക്കുന്നവരെ കീഴടക്കുന്നു

2 സഹിഷ്ണേരിത്ര്യഭൂ

വാജങ്ഗോമന്തമിന്ദി

പവമനസ്സഹസ്രിണ്.

അന്വയം. —

സഹിസ്യ പവമാനഃ — സഖലുസോമഃ

ജരിത്ര-ഭൂഃ, ഗോ-മന്തഃ — സ്തോത്രഭൂഃ, ഗോമിര്യക്തഃ.

സഹസ്രിണ്. വാജം ആ

ഇന്ദ്രതി

— സഹസ്രസംഖ്യാകമനമഭിഭവം.

വ്യാപ്തോതി, പ്രയച്ചതി

അർത്ഥം.—ആ സോമന്മാർക്കുപോ അവിട്ടൻ സ്തോതാർക്കു പശുക്കളോടുകൂടിയതും ആയിരിക്കണമെന്നുള്ളതായ അന്നം നേരെ എത്തിക്കുന്നു, കൊടുക്കുന്നു

3 പരിവിശ്യാനിപേതസാ

മൃഗസേപവസേചതി

സനസ്തോമശ്രവോവിഭഃ

അന്വയം. —

മേ സോമ, (ത്വം)

പേതസാ

— അസ്മദനകൂലേന ചിത്തേന

വിശ്യാനി പരി മൃഗഭവേ

— സമ്പ്രാണി ധനാനി പ്രയച്ചസി

മതി പവസേ

— അസ്മത്സുതൃഗ്വാക്ഷരസേ

സഃ (ത്വം) നി ശ്രവഃ

വിഭഃ

— അസ്മദ്യമനന്തേഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടൻ ഞങ്ങൾക്കുനകൂല

സ്തുതികൊണ്ടോഴുകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു നന്നു തന്നതളിയാലും.

4 അഭ്യുഷ്ബുഹദ്യശോ

മഘവദ്യോധ്യവംരയി.

ഇഷംസ്തോത്രദ്യആരേ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) ബുഹൽ

യശഃ	— മഹതിം കിന്തിം
അഭി അഷ്	— അസുദ്യമഭിഗമയ
മഘവൽ-ദ്യഃ	— ഹവിഷ്വദ്യോസുദ്യം
ധ്രുവം രയി.	— അപ്യതിമദ്ധനമദ്യഷ്
സ്തോത്ര-ദ്യഃ ഇഷംആ രേ	— അസുദ്യമന്നമാഹര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു പെരിയ യശസ്സുണ്ടാക്കിയാലും. ഹവിസ്സേന്തിയ ഞങ്ങൾക്ക് നാശമില്ലാത്തധനം (ആത്മജ്ഞാനം) ഉണ്ടാക്കിയാലും. സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങൾക്കന്നം കൊണ്ടുതന്നാലും.

5 തപരാജേവസുവ്രതോ

ഗിരസ്തോമാവിവേശിഥ

പുനാനോവഹേഅഭ്ഭൂത

അന്വയം:-

ഹേ വഹേ, അഭ്ഭൂത,	
സോമ,	— വോദ്ധഃ, മഹൻ, സോമ,
സു-വ്രതഃ, പുനാനഃ തപം	— സുകർമ്മാ, പുയമാനസ്തപം
രാജാ-ഇവ ഗിരഃ	— അസുദീയാ സ്തുതിഃ
ആ വിവേശിഥ	— ആവിശസി

അർത്ഥം.-യജ്ഞവാഹകനും മഹാനുമായ സോമ, സുകർമ്മവാനും ശുദ്ധി പുക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന്, രാജാവു വന്ദികളുടെ സ്തുതികളെ എന്നപോലെ, ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രങ്ങളെ അന്നു.

6 സവഹ്നിരപ്സുദൃഷ്ടരോ

മുജ്യമാനോഗമേന്ത്യോഃ

സോമശ്ചമുഷ്ടസീദതി

അന്വയം:-

സഃ സോമഃ വഹ്നിഃ	— യജ്ഞാദേവ്യാംഽഥാ
അപ്സു ദൃഷ്ടരഃ	— അന്നരീക്ഷേ വത്തമാനഃ, അന്യൈസ്സുരിതമശക്യഃ
ഗമേന്ത്യോഃ മുജ്യമാനഃ	— ഹസ്തയോശ്ശോധ്യമാനസ്സൻ
ചമുഷ്ട സീദതി	— പാത്രേഷു വത്തതേ

അർത്ഥം:-ആ സോമൻ യജ്ഞാദി കമ്മങ്ങളെ വഹിക്കുന്ന വനാകുന്നു. അന്നരീക്ഷത്തിൽ വത്തിക്കുന്നവനാകുന്നു അന്യന്മാരാലതിക്രമിക്കപ്പെടാൻ വയ്യാത്തവനാകുന്നു. ഇത്പരീക്ഷകളുടെ കൈകളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നവനായി പാത്രങ്ങളിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു.

7 ക്രീദമുഖോനമഹയഃ

പവിത്രംസോമഗച്ഛസി

ദേവതേന്യോത്രേസുവിര്യം

വ. 10

അന്വയം -

ഹേ സോമ, ക്രീദഃ	— ക്രീഡനശീലസ്യാം
മഖഃ ന മഹയഃ	— യജ്ഞമിവ ദാനേച്ഛുഃ
ന്യോത്രേ സുവിര്യം	
ദേവതേ	— സ്തുതികൃത്ത ശോഭനവിര്യം പ്രയച്ഛൻ
പവിത്രം ഗച്ഛസി	— ശോപവിത്രം പ്രാപ്തോഷി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, ക്രീഡാശീലനായ അവിടുന്ന് യജ്ഞമെന്നപോലെ ദാനമിച്ചിക്കുന്നവനായി, ന്യോത്രാവിന്ന ശോഭനവിര്യമേകിക്കൊണ്ടു്, ശോപവിത്രത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

വക്രം-11

1 ഏതേയാവന്തിദവ
സോമാഇന്ദ്രായഘൃഷായഃ
മഥ്സരാസസ്വദ്വിഃ

അന്വയം:-

ഇദവഃ, ഘൃഷായഃ — കേതേയിതാരഃ, ഘർണ്ണശിലാഃ
മഥ്സരാസഃ, സ്വഃ-
വിഃ — മാദേയിതാരഃ, സ്വദ്വസ്യ
ലംഭേയിതാരഃ
ഏതേ സോമാഃ ഇന്ദ്രായ
യാവന്തി — ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം-നനവിയാറന്നവയും കലുങ്ങിപ്പള്ളുന്നവയും
ഹിഷം വള്ളുന്നവയും സ്വദ്വം നേടുന്നവയുമായ ഈ സോമ
ങ്ങൾ ഇന്ദ്രനായിക്കൊണ്ടാണൊഴുകിപ്പോകുന്നത്.

2 പ്രവൃണ്ണന്തോഅഭിയുജ
സുഷ്വയേവരിവോവിഃ
സ്വയംസ്തോത്രേവയന്തൃതഃ

അന്വയം:-

പ്ര-വൃണ്ണന്തഃ — സുവാൻ പ്രകർഷണ
സംജ്ഞഃ
(തഥാ) അഭിയുജഃ — അഭിയോജയിതാരഃ
സുഷ്വയേ വരിവഃ-വിഃ — സുഷ്വഭിഷവകത്രേ
ധനസ്യ ലംഭേയിതാരഃ
സ്വയം സ്തോത്രേ വയഃ-
കൃതഃ — അന്നസ്യ കർത്താരഃ ഇന്ദ്രായ
യാവന്തി

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കുന്നവനെ വേണ്ടപോലെ പ്രാപിക്കുന്നവയും കൂടിച്ചേരുന്നവയും സംസ്കരിക്കുന്നവനെ നന്നായി ധനം നേടിക്കൊടുക്കുന്നവയും സംസ്കൃതാചിന്ത്ന സ്വയം ധനമുണ്ടാക്കുന്നവയുമായ ഈ സോമങ്ങൾ ഇത്രനായിക്കൊണ്ടാണൊഴുകിപ്പോകുന്നത്.

3 വൃഥാക്രിമുന്തുന്ദവ

സ്തധസ്ഥമദ്യേകമിതി

സിന്ധോരൂമാവ്യക്ഷരൻ

അന്വയം:-

വൃഥാ ക്രിമുന്തഃ ഇന്ദവഃ — അനായാസേന ക്രീഡന്തസ്തോമാഃ
സിന്ധോഃ ഉമാവി — വസതിവരീഷവ്യക്ഷരൻ
അക്ഷരൻ — ഏകം ഇതി സധ-സ്ഥം.
അഭി — ഏകമേവ സമസ്ഥാനം,
ദ്രോണകലശമദ്യക്ഷരൻ

അർത്ഥം:-അനായാസമായി ക്രീഡിക്കുന്ന സോമങ്ങൾ വസതിവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളിൽ സ്വയമൊഴുകി, ഒരേ സ്ഥാനത്തു്, ദ്രോണകലശത്തിൽ, ചെന്നെത്തി.

4 ഏതേവിശ്വാനിവാദ്യാ

പവമാനാസആശത

ഹിതാനസപ്തയോരഥേ

അന്വയം:-

ഏതേ പവമാനാസഃ — പുയമാനാസ്തോമാഃ
രഥേ ഹിതാഃ ന സപ്തയഃ — രഥേയുക്താ അഗ്വാ യഥാഭി
മതദേശം പ്രാപയന്തി, തലിൽ
വിശ്വാനി വാദ്യാ — സർവാണി വരണീയാനി
ധനാനി
ആശത — വ്യാപ്തവൽ, അസ്താകം
പ്രായച്ഛൻ

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന ഈ സോമങ്ങൾ, തേരിൽ പുട്ടിയ കതിരകൾ എത്തേണ്ടിടത്തെത്തിക്കുന്നപോലെ, എല്ലാ ശ്രേഷ്ഠനങ്ങളെയും നമുക്കെത്തിച്ചുതന്നിരിക്കുന്നു

5 ആസ്തിൻപിശങ്ഗമിന്ദവോ

ദധാതാവേനമാദിശേ

യോഅസ്മഭ്യമരാവോ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദവേ, അസ്തിൻ	— സോമാഃ, അസ്തിൻ യജമാനേ
പിശങ്ഗം വേനം	
ആ-ദിശേ	— നാനാഭൂപം കാരമസ്മഭ്യ
	മാദേശനായ
ആ ദധാത	— ആയച്ഛത
യഃ അസ്മഭ്യം അരാവോ	— യഃ യജമാനഃ ഗൃതപിഗ്ഭ്യോസ്മ-
	ഭ്യം പ്രാപ്തകാമ ഏവ പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമങ്ങളേ, ഈ യജമാനങ്കൾ നന്നാഭൂപമായ കാമം, അഭീഷ്ടം ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി പകരാനുദേശിച്ചുണ്ടാലും. യജമാനൻ അഭീഷ്ടസിദ്ധനായാൽമാത്രമേ ഗൃതപി ക്കുള്ളായ ഞങ്ങൾക്ക് (ദക്ഷിണ) തരുകയുള്ളൂ.

6 ഗുരൂൻരഥ്യൻവ

ദധാതാകേതമാദിശേ

ശുക്രഃപവധാമണ്ണസാ

അന്വയം:-

ഗുരൂഃ ന	— ഉരുഭാസമാനോരഥസ്വാമീവ
(സയഥാ) രഥ്യം നവം	— രഥസ്യനേതാരം, സ്തുത്യം,
	കുശലം സാരഥിനം അഗ്ര
	ആധത്തേ, തദാദസ്മഭീത്യേസ്തിൻ
ആ-ദിശേ കേതം ദധാത	— സ്വാമിനി പ്രജ്ഞാനം
	സ്ഥാപയത
അണ്ണസാ ശുക്രഃ പവധാ	— ഉദേകേന ദീപ്താസ്സന്തഃ ക്ഷരധാ.

അർത്ഥം:-ശോഭാനനായ തേരുമേ സമർത്ഥനായ തേരാളി
യെ മുഖിലിരുത്തുണപോലെ, യജ്ഞന്റെ ഈ സ്വാമിയിൽ,
യജമാനനിൻ (നല്ല ഭക്ഷണകൊടുക്കേണ്ടും) ബോധമുണ്ടാക്കി
യാലും. വെള്ളംകൊണ്ടു തെളിഞ്ഞൊഴുകിയാലും.

7 ഏതളത്യേ¹സാവി¹വശൻ

കാഷ്ഠാംവാ¹ഭിനോ¹ജകൃത

സതഃ¹പ്രാ¹സാവി¹ഷ്ടമിതി.

വ. 11

അന്വയം:-

ത്യേ ഏതേ ഉ

സാവിവശൻ

(കന്യാപു) വാഭിനഃ

കാഷ്ഠം അകൃത

— തേ ഏത ഏവ സോമാ

— യജ്ഞം കാമയന്തേ

— ബലവന്തസ്യേ സോമാ

— ദ്രോണകലശാദത്ഗതാൻ
ഗ്രഹാൻ നിവാസസ്ഥാനം
കച്ഛൻ

സതഃ മതി. പ്ര

അസാവിഷ്ട

— യജമാനസ്യ ബുദ്ധിഃ

പ്രൈരന്തൻ

അർത്ഥം:-മുൻപറഞ്ഞ ഈ സോമജന്മംതന്നെ യജ്ഞത്തെ
കാമിക്കുന്നു. കാമിച്ചിട്ട്, ബലമുററ ആ സോമജന്മം ദ്രോണ
കലശംവിട്ട് മരംകൊണ്ടുള്ള പാത്രങ്ങളെ (കണ്ടന്തരികകളെ)
ഇരിപ്പിടമാക്കി യജമാനന്റെ ബുദ്ധിയെ വേണ്ടപോലെ പ്രേ
രിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

വശം-12

1 ഏതേസോമാസ¹ആശവോ

രഥാ¹ഇവ¹പ്രവാ¹ഭിനഃ

സക്താ¹സ്സാ¹ഷ്ടാ¹മഹേഷത

അന്വയം:-

ഏതേ സോമാസഃ	— സോമാഃ
രഥാഃ-ഇവ	— ആജ്ഞേ ശീഘ്രരഥാ ഇവ
സ്വഗ്താഃ വാജിനഃ (ഇവ)	— വിസൃഷ്ടാവേജനവത്തോശ്വാ ഇവ
(അധാര്യണാ) സൃഷ്ടാഃ	
ആശവാഃ	— ദശാപവിത്രാദധോഗമനേ ശീഘ്രാഃ
പ്ര അഹേഷത	— പ്രഹേഷന്തേ

അർത്ഥം.-ഈ സോമങ്ങൾ യുദ്ധത്തിലോടുന്ന തേജകൾ പോലെയും കെട്ടഴിച്ചുവിട്ട വേഗവത്തുള്ളതായ കുതിരകൾ പോലെയും അധാര്യവിനാൽ വിടപ്പെട്ട്, ദശാപവിത്രത്തിൽ നിന്ന് ഗതിവേഗത്തോടെ കീഴോട്ടുവന്നുകൊണ്ട് ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു

2 ഏതേവാതാഇവോരവഃ

പച്ഛന്യസ്യേവവൃഷ്ടയഃ

അഗ്നേരിവഭൂമാവൃഥാ

അന്വയം:-

ഏതേ ഉരവഃ	— സോമാഃ മഹാന്തഃ
വാതാഃ-ഇവ വൃഥാ	— വായവ ഇവാനായാസേന
(തഥാ) പച്ഛന്യസ്യ-	
ഇവ വൃഷ്ടയഃ	— വഷ്ടായഥാ തഥാ
(കിഞ്ച) അഗ്നേഃ-ഇവ	
ഭൂമാഃ	— ഭൂമണാ ജ്വാലാസഞ്ചാരാ ഇവ പ നിസ്സരന്തി

അർത്ഥം.-ഈ സോമങ്ങൾ അനായാസമായി വായുക്കൾ പോലെയും മേഘത്തിന്റെ വർഷങ്ങൾ പോലെയും അഗ്നിയുടെ ജ്വാലാസഞ്ചാരങ്ങൾ പോലെയും പുറത്തുവരുന്നു.

3 ഏതേപുതാവിപശ്ചിത
സ്തോമാസോധ്യോഗിരഃ
വിപാപ്യാനശൂർധിയഃ

അന്വയം:-

- പുതാ: വിപ:~ചിത: — ശുദ്ധാഃ, പ്രാജ്ഞാഃ
- ധി-ആഗിരഃ — ദധ്യാശ്രയണാഃ
- ഏതേ സോമസഃ — സോമാഃ
- വിപാ ധിയഃ വി
- ആനശൂഃ — പ്രജ്ഞാനേനാസൃജിയാനി കർമ്മാണി വ്യാപ്നവന്തി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധങ്ങളും ജ്ഞാനമുൾക്കൊണ്ടവയും തൈർ ചേർന്നവയുമായ ഈ സോമങ്ങൾ പ്രബോധത്തോടുകൂടി നമ്മുടെ കർമ്മങ്ങളെ വ്യാപിക്കുന്നു.

4 ഏതേതുഷ്ഠാത്ഥമത്യാ
സ്തസ്യവാംസോനശശ്രുഃ
ഇയക്ഷന്തഃപഥോരജഃ

അന്വയം:-

- തുഷ്ഠാഃ — ശോപവിത്രജ്ഞ ശോധിതാഃ
- അമത്യാഃ,
- സസ്യ-വാംസഃ — മരണധർമ്മഹിതാഃ ഹവിഷാ നാൽ സരന്തഃ
- പഥഃ രജഃ ഇയക്ഷന്തഃ — മാഗ്ധാൻ ലോകം.ചേ ഗന്തു മിച്ചന്തഃ
- ഏതേ ന ശശ്രുഃ — സോമാനശ്രാമ്യന്തി

അർത്ഥം:-ശോപവിത്രജ്ഞാൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടവയും നാശമില്ലാത്തവയും ഹവിസ്ഥാനത്തുനിന്നു പുറപ്പെട്ട വരുന്നവയും മാഗ്ധങ്ങളിലും ലോകങ്ങളിലും സഞ്ചരിക്കാനിഷ്ടപ്പെടുന്നവയുമായ ഈ സോമങ്ങൾ ഭരിക്കലും ക്ഷീണിക്കുന്നില്ല.

5 ഏതേപ്പുഷ്ഠാനിരോദസോ

വിപ്രായന്തോവ്യാനതഃ

ഉതേദമുത്തമരജഃ

അന്വയം:-

ഏതേ രോദസോ: — സോമാരോദസോഃ,
 ധ്യാവാപൃഥിവ്യോഃ
 പുഷ്ഠാനി വി-പ്രയന്തഃ — വിവിധം ഗച്ഛന്തഃ
 വി ആനതഃ — വ്യാപ്നവന്തി
 ഉത ഇദം ഉൽ-തമം രജഃ — ഉത്തമം ലോകം, ദൃലോകം
 വ്യാപ്നവന്തി, (ആഹുതി
 ദ്വാരേണ)

അർത്ഥം:- ഈ സോമങ്ങൾ ധ്യാവാപൃഥിവീകളുടെ മന്ത്രകളിൽ പലപാട് ഗമിച്ചുകൊണ്ടാണെന്നും വ്യാപിക്കുന്നത്. ഹോമിന്റേൽ വഴിക്കാണ് ഉൽകൃഷ്ടമായ ദൃലോകത്തിലെത്തുന്നത്.

6 തന്തുതന്യാനമുത്തമ

മന്പ്രവതആശത

ഉതേദമുത്തമായ്യം

അന്വയം:-

തന്തും തന്യാനം ഉൽ-തമം — യജ്ഞം കർവ്വണമുൽകൃഷ്ടം
 സോമം.
 പ്ര-വതഃ അനു ആശത — നദ്യഃ അനുപ്രാപ്നവന്
 ഉത ഇദം — കഥം, അനേന സോമേന
 ഉത്തമായ്യം — ഉത്തമീകൃതം.

അർത്ഥം:- യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കുന്ന ഉൽകൃഷ്ടസോമനെ നദികൾ ക്രമേണ പ്രാപിച്ചു. പിന്നെ, ഈ കഥം, യജ്ഞം, ഈ സോമനാൽ ഉത്തമമാക്കപ്പെട്ടു.

7 ത്വംസോമപുണിദ്യത്വ

വസുഗവ്യനിധാരയഃ

തതസ്തത്വചിത്രഃ

വ.12

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ത്വം

പുണി-ദ്യ

ഗവ്യനി വസു

ആ ധാരയഃ

(തഥാ) തത്വം തതഃ

അചിത്രഃ

— അസുരേഷ്യസ്സകാശാൽ

— ഗോയുഥാനി വസുനി ച

— ആഹൃത്യ ധാരയസി

— യജ്ഞം പ്രതിവിസ്മൃതം
യഥാതഥം

— ശബ്ദകാഹ്നിഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അസുരന്മാരിൽനിന്നവിടുന്ന് പശുജന്മങ്ങളെയും ധനങ്ങളെയും പിടിച്ചുപറ്റി ധരിക്കുന്നു. അതുപോലെ യാഗത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച് പടർന്ന മട്ടിൽ ശബ്ദങ്ങളാക്കിയിരിക്കുന്നു.

വഗ്ഗം-13

1 സോമാഅസുഗ്രമാഗവോ

മധോമ്മദസ്യധാരയാ

അഭിവിശ്വാനികാവ്യം

അന്വയം:-

ആശ്വഃ സോമാഃ

മധോഃ മദസ്യ ധാരയാ

വിശ്വാനി കാവ്യം അഭി

— സർപ്പാണി സ്തോത്രാണി പ്രതി,
സ്തോത്രസമയേ

അസുഗ്രം

— അസുഗ്രൻ, സൂര്യന്തേ

അർത്ഥം:-ഗതിവേഗമുറ സോമങ്ങൾ മധുരവും ഫലകരവുമായ പ്രവാഹങ്ങൾ ഏല്പാ സ്തോത്രങ്ങളെയുമാദ്ദേശിച്ച്, സ്തോത്രം വീക്ഷിച്ച്, വീക്ഷിച്ച്, വിളപെടുന്നു, പുറത്തുവരുന്നു.

2 അൻപ്രതാസത്ത്രയവഃ

പദന്നവീയോഽതക്രമഃ

രചേജനന്തസൂര്യം

അന്വയം:-

പ്രതാസഃ ആയവഃ	—	പുരാണാശ്ശീലഗ്രന്ഥനം അഗ്രാഃ
നവീയഃ പദം അനു		
അക്രമഃ	—	അനക്രമന്തേ
രചേ സൂര്യം ജനന്ത	—	ദീപ്തകർപ്പണി, ദീപ്തകർപ്പണി

(സോമവ്യംപന്നേന ഹി ചക്രമാരോചതേ)

അർത്ഥം.-പഴയ, ഗതിവേഗമറ്റ കതിരുകളാകുന്ന സോമങ്ങൾ പുതിയ സ്ഥാനത്തെ ക്രമത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നു അവയുടെ സൂര്യനെ പ്രകാശവാഹനമാക്കുന്നത്. (സോമം വ്യംപിച്ചിട്ടാണ് ചക്രം ശോഭിക്കുന്നത്.)

3 ആപവമാനനോഽ

രാന്ത്യോഽത്യാശ്ചോഗയം

കൃധിപ്രജാവതീരിഷഃ

അന്വയം:-

(ഹേ പവമാന) നഃ	—	സോമ, ത്വമസൂര്യം
അന്ത്യഃ അത്യാശ്ചഃ	—	അന്തഃ അപ്രയച്ഛതഃ
ഗയം ആ രേ	—	ഗൃഹം, ഗൃഹോപലക്ഷിതം, ധനമാഹാര

(ത്വമസൂര്യം) പ്രജാവതീരിഷഃ

ഇഷഃ കൃധി	—	പുത്രപൗത്രാദിയുക്താനുനാനി കൗ
----------	---	------------------------------

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഷേകുന്ന സോമം, ഗൃഹവും ഹവിസ്സു കൊണ്ടുവന്നവരുടെ ഗൃഹമടങ്ങുള്ള ധനം. ഞങ്ങൾക്കു കൊ

ബുതന്നാലും. അതുപോലെ തെങ്ങുകൾ സന്തതിയുക്തമായ അന്നവുമുണ്ടാക്കിയാലും.

4 അഭിസോമാസആയവഃ
പവന്തമദ്യംമദഃ
അഭികോശംമധുശ്ചൂതം

അന്വയം:—

ആയവഃ സോമാസഃ — ഗന്ധാരസ്തോമാഃ
മദ്യം മദഃ അഭി പവന്ത — മദകരം രസമഭിക്ഷരന്തി
(തഥാ) മധു-ശ്ചൂതം.
കോശം അഭി — മധുസ്രവണം കോശം,
രസാധാരണ കോശഗണ്യേന
അമിശ്രിതോ രസോലക്ഷ്യതേ;
തദഭിപവന്തേ

അത്ഥം.—സഞ്ചരിക്കുന്ന സോമങ്ങൾ ഹിഷകരമായ രസ മൊഴുകുന്നു. അതുപോലെ തേൻ തുകുന്ന പാത്രത്തിലേക്കു് (രസത്തിനാധാരമാകയാൽ കൂടുതലാത്ത സോമമാണിവിടെ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെടുന്നത്.) ഒഴുകുന്നു

5 സോമോഅഷ്തിധണ്ണസി
ദ്രധാനഇന്ദ്രിയംരസം
സുവിരോഅഭിശസ്തിപാഃ

അന്വയം:—

ധണ്ണസി: ഇന്ദ്രിയം — ജഗതാം ധാരകഃ, ധാരകം
ഇന്ദ്രിയവർദ്ധകം
രസം ദധാനഃ — ധാരയൻ
സുവിരഃ സോമഃ
അഷ്തി — സുവിര്യസ്തോമാഃ ക്ഷരന്തി
(സഃ) അഭിശസ്തിപാഃ — അഭിശസ്തേഃ ഹിംസായാഃ
പാതാ, രക്ഷകഃ

(1) 1 നം. ബ്രഹ്മ ത്യാഗി നിന്ദാമനമാർഷി)

അർത്ഥം—ജഗത്തുകൾക്കു യാദിക്കുന്നതും ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ വളർത്തുന്നതുമായ രസമേന്തുന്ന നല്ല വീര്യമുററ സോമൻ നേരെ വരുന്നു. അവിടുന്ന് (പാപത്തിൽ) ഹിംസയിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നവനാകുന്നു. (സോമപാനം ബ്രഹ്മഹത്യ മുതലായതിനെ കുറിച്ചു നിന്ദയെക്കൂടി മാച്ചുകളയുന്നു.)

6 ഇന്ദ്രായസേമേപവസേ

ദേവേഭ്യസ്തഥാഭ്യഃ

ഇന്ദോവാജംസിഷാസസി

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

സ്തഥാ—മാഭ്യഃ

— യജ്ഞാഹ്സ്വപം

ഇന്ദ്രായ ദേവേഭ്യഃ

പവസേ

— ക്ഷരസി

(അസൃഭ്യം) വാജം

സിസാസസി

— അന്നം ഭാതുമിച്ഛസി

അർത്ഥം—നനവിയന്ന സോമ, യജ്ഞാഹ്നായ അവിടുന്ന് ഇന്ദ്രനും മറ്റു ദേവന്മാർക്കും വേണ്ടി ഒഴുകുന്നു. ഞങ്ങൾക്കെന്നും തരാനിച്ഛിക്കുന്നു.

7 അസൃപീത്വാമദാനാ

മിത്രോവൃത്രാണ്യപ്രതി

ജഘാനജഘനച്ചന

വ. 13

അന്വയം:—

മദാനാം

— മദകരാണാം മധ്യേതിശയേന മദകരം

അസൃ പീത്വാ

— അമം സോമം പീത്വാ

ഇത്രഃ വൃത്രാണി അപ്രതി

ജഘാന

— ശത്രുനപ്രതിഗതസ്തൻ ഹതവാൻ

ന ജഘനൽ ച

— ഇദാനീമപിച്ഛന്ന

അർത്ഥം:-ഹിങ്ക്രങ്ങളായവയിൽ മികച്ചും ഹിങ്ക്രമായ സോമം കടിച്ചിട്ടാണിത്രൻ ഏതിരറാവനായി ശത്രുക്കളെ (മന്യു) കൊന്നത്. ഇപ്പോഴും കൊല്ലട്ടേ.

വക്ത്ര:-14

1 പ്രസോമാസോഅധന്വിഷ:

പവമാനാസഇന്ദവ:

ശ്രീണാനാഅപസുതൃജേത

അന്വയം:-

സോമാസ: പവമാനാസ: — പുയമാനാ:

ഇന്ദവ: പ്ര അധന്വിഷ: — ദീപ്ത: പ്രഗച്യന്തി

(കീഞ്ഞ്) ശ്രീണാനാ: — ഗോഭിശ്രയമാണാ:

അപസുതൃജേത — വസതിവരിഷ്യ തൃദ്യന്തേ

അർത്ഥം:-സോമങ്ങൾ ശുദ്ധി പുകുന്നവയായി ഭാസമാനങ്ങളായൊഴുകുന്ന പിന്നെ പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടു ചേർന്ന് വസതിവരിക്കുന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു

2 അഭിഗാപോഅധന്വിഷ

രാപോനപ്രവതായതീ:

പുനാനാഇരൂമാശത

അന്വയം:-

പുനാനാ:, ഗാവ: — പുയമാനാ:, ഗമനശീലാ
ഇന്ദവ:

പ്ര-വതായതീ: — പ്രവണവതാ ദേശേന ഗച്യന്ത്യ:

ആപ: ന അഭി

അധന്വിഷ: — ഉദകാനീവദശാപവിത്രമധി
ഗച്യന്തി

(പശുമാൽ) ഇരൂം ആശത — തം പ്രിണയിതു വ്യാപ്തവൻ

അർത്ഥം.-ശുദ്ധിപുകുന്ന, ഗതിശീലമുറ സോമങ്ങൾ താഴ്ന്നിടത്തുകൂടെ ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങൾ പോലെ, ദശാപവിത്രത്തിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു. പിന്നീടാണിത്രനെ വ്യാപിച്ചത്.

3 പ്രപവമാനധന്വസി

സോമേന്ദ്രായപാതവേ

ഇദീര്യതോവിനീയസേ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, സോമ,	
ഇന്ദ്രായ പാതവേ	— തസ്യ പാനായ
പ്രധന്വസി	— ഹവിഷാനാദാഹവനീയം
	പ്രതി പ്രഗച്ഛസി
ഇ-ഭി: യത:	— ഋതപിശിച്ഛിനീത:
വിനീയസേ	— ഹവിഷാനാനീയസേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശുദ്ധിപുകുന്ന സോമ, ഇന്ദ്രനു കടിക്കാനാണവിടന്ന് ഹവിസ്ഥാനത്തുനിന്നാഹവനീയത്തിലേയ്ക്കു നീങ്ങുന്നത്. ഋതപിക്കകളാലാണവിടന്ന് ഹവിസ്ഥാനത്തിൽ നിന്നു നയിക്കപ്പെടുന്നത്.

4 തപംസോമനമാദന:

പവസ്വചഷ്ണീസഹേ

സസ്തീര്യോഅനമാദ്യ:

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, യ:	— യസ്ത്വം
സസ്തീ: അന-മാദ്യ:	— ശുദ്ധ:, സ്തത്യ:
ഇ-മാദന: തപം	— ഇണാം മാദയിതാ സതപം
ചഷ്ണീ-സഹേ	— ദേഷ്യപ്രണാം മനുഷ്യാണാമഭി
	വേദിത്രഇന്ദ്രായ
പവസ്വ	— ക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, യാമതാരവിട്ടുന്ന് ശുദ്ധനും സ്തുത്യനമാണോ, മനുഷ്യരെ ഹർഷിപ്പിക്കുന്ന ആ അവിട്ടുന്ന് ശത്രുമനുഷ്യരെ കീഴടക്കുന്ന ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി മഴകിയാലും.

5 ഇന്ദോയദിദിസ്സതഃ

പവിത്രം പരിധാവസി

അരമിദ്രസ്യധാമേ

അന്വയം:-

ഐ ഇന്ദോ, (ത്വം) യൽ — യദാ

അദി-ഭിഃ സുതഃ — ഗ്രാമഭിരഭിഷുതഃ

പവിത്രം പരി-ധാവസി — പവിത്രം പരിഗച്ഛസി, തദാ

ഇന്ദ്രസ്യ ധാമേ അരം. — സ്ഥാനായ പര്യാപ്തോഭവസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടുന്ന് പിടിക്കല്ലാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി ദശാപവിത്രത്തെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ ഇന്ദ്രന്റെ സ്ഥാനത്തിനു യോഗ്യനായിത്തീരുന്ന.

6 പവസ്വപുത്രഹന്ത

മോക്മേഭിരനുമാദ്യഃ

ശുചിഃ പാവകോഅഭ്ജതഃ

അന്വയം:-

ഐ വൃത്രഹൻ-തമ, — ശത്രുണം ഹന്തഃ, സോമ, ത്വം

ഉക്മേഭിഃ അനുമാദ്യഃ — ശ്ലൈശ്വസ്സത്യഃ

ശുചിഃ പാവകഃ — സ്വയം ശുദ്ധഃ അന്യസ്യ ശോധകഃ

അഭ്ജതഃ പവസ്വ — മഹാത്മം സൻ ക്ഷര

അർത്ഥം.-ശത്രുക്കളെ ഏറ്റവും ഹനിക്കുന്ന സോമ, അവിട്ടുന്ന് ശത്രുക്കളാൽ സ്തുത്യനായി, സ്വയം ശുദ്ധനും അന്യനെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനും മഹാത്മനായി, മഴകിയാലും.

7 ശുചി:പാവകഉച്യതേ

സോമസ്തസ്യമധാ:

ദേവംവിരംഭശംസഹാ,

വ. 14

അന്വയം:-

സുതസ്യ മധാ: - അഭിഷുതസ്യ മദകരസ്യ

(വല്യാത്മക:) സോമ:

ശുചി: പാവക: ഉച്യതേ - സ്വയം

ശുദ്ധശ്ലോധകശ്ചോച്യതേ

(തഥാ) ദേവ-അവി: - ദേവാനാമവിതാ, തസ്തിതാ

അംഭശംസ-ഹാ - പാപശംസതാമസുരാണാം

ഹന്തേതിചോച്യതേ

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട, ഹിംസിച്ചിരുന്ന വള്ളിയായ സോമൻ സ്വയം ശുദ്ധനും അന്യനെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനുമെന്ന് പറയപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ ദേവന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നവനും തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നവനുമായും, പാപം വിളിച്ചോതുന്ന അസുരന്മാരുടെ ഹന്താവായും പറയപ്പെടുന്നു.

വക്ത്രം-15 ആഗന്യോദാദിഹച്യത: പ്രാപി:

1 പവസദക്ഷസാധനോ

ദേവേഭ്യ:പീതയേഹരേ

മന്ദോഭ്യോവായവേമദ:

അന്വയം:-

ഹേ ഹരേ - പാപഹർതസ്സോമ,

ദേവേഭ്യ: മന്തൽ-ഭ്യ:

വായവേ പീതയേ - പാനായ

ദക്ഷ-സാധന: - ബലസാധക:

മദ: പവസ - മദകരശ്ചതാ.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പാപഹരനായ സോമ, ദേവന്മാർക്കും മനുഷ്യക്കൾക്കും വായുവിന്നും കടിയ്ക്കാനായി ബലസാധകനും ഹർഷകരനുമായ അവിടുനൊഴുകിയാലും.

2 പവമാനധിയാഹി

തോ¹ദ്ദി²യോനി³കനി⁴ക്രമേ

ധർമ്മ⁵ണാവാ⁶യുമാ⁷വിശ

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ധിയാ

ഹിതഃ — കർമ്മണാധുതസ്സൻ

കനിക്രമേ — ശബ്ദം കർപ്പൻ

യോനിഃ അഭി — സ്ഥാനം ഗ്രഹമഭിവിശ

ധർമ്മണാ വായുഃ — കർമ്മണാ

വായുസംബന്ധിപാത്രം

ആ വിശ — പ്രവിശ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഭൂകണ സോമ, കർമ്മത്താൽ ധരിച്ചു പ്പെടുത്തവനായി, ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടവിടുന്ന് സ്വസ്ഥാനമായ കണ്ടന്തരികയിൽ പ്രവേശിച്ചാലും. കർമ്മത്താൽ വായുവിനുള്ള പാത്രത്തിൽ പ്രവേശിച്ചാലും.

3 സന്ദേവൈശ്ലോഭേവൃഷാ

കവിര്യോനാവധിപ്രിയഃ

വൃത്രഹാദേവവിതഃ

അന്വയം:-

വൃഷാ, കവിഃ — കവാനാം വർഷകഃ,
ക്രാനപ്രജ്ഞഃ

പ്രിയഃ, വൃത്ര-ഹാ — സന്ദേവ്യാം പ്രിയഭൂതഃ
വൃത്രസ്യഹന്താ

ദേവവിതഃ — അതിശയേന ദേവാൻ
കാമയമാനഃ

(അയം സോമഃ) ദേവൈഃ — തൈസ്സഹ

യോനൌ അധി സം

ശോഭതേ

— സ്വീയേ സ്ഥാനേധിഷ്ഠിതഃ
പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.—കാമവർഷകനും കവിഞ്ഞ കർമ്മങ്ങളൊത്തവനും ഏവർക്കും പ്രിയഭൂതനും ശത്രുഹന്താവും അത്യന്തം ദേവകാമനായ ഈ സോമൻ ദേവന്മാരോടു കൂടി സ്വസ്ഥാനത്തിരുന്ന് പ്രകാശിക്കുന്നു.

4 വിശ്വാ¹രൂപാ¹ണി¹യാ¹വിശൻ

പുനാ¹നോ¹യാ¹തിഹ¹ര്യതഃ

യത്രാ¹തൃതാ¹സആ¹സതേ

അന്വയം:—

വിശ്വാ രൂപാണി ആ—

വിശൻ — സർവാണി രൂപാണി പ്രവിശൻ

പുനാനഃ ഹര്യതഃ — പുനനാഃ കമനീയസ്സോമഃ

യത്ര അതൃതാസഃ ആസതേ — അതൃതാഃ, ദേവാസ്സിഷ്ഠന്തി
(തത്ര) യാതി — ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—എല്ലാ രൂപങ്ങളിലുമുപച്യേന്വനം ശുദ്ധീകരണം മനോഹരനായ സോമൻ, ഏവിടെ ദേവന്മാരിരിക്കുന്നുവോ, അവിടെ എത്തുന്നു.

5 അരുഷോ¹ജനയൻ¹ഗിര

സ്സോമഃ¹പവതആ¹യുഷക്

ഇദ്രു¹ങ്ഗച്ഛൻ¹കവി¹ക്രതുഃ

അന്വയം:—

അരുഷഃ സോമഃ — ആരോചമാനസ്സഃ

ആയുഷക് ഇദ്രം ഗച്ഛൻ — ആനുഷഗിദ്രം പ്രാപ്തവൻ

കവി-ക്രതുഃ — ക്രാന്തപ്രജ്ഞഃ

ഗിരഃ ജനയൻ പവതേ — ശബ്ദയൻ ക്ഷരതി

അനം.-പ്രകാശമാനനായ സോമൻ ചേർച്ചയ്ക്കൊത്ത വിധമിത്രനെ പ്രാപിച്ചു, കവിഞ്ഞ പ്രജ്ഞയൊത്തവനായി, ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടൊഴകുന്നു.

6 ആപ് പസ്വമദിനമ

പവിത്രം ധാരയാ കവേ

അർക്കസ്യ യോനിമാസദഃ

വ. 15

അന്വയം:-

ഹേ മദിൻ-അമ, കവേ, — മാദയിത്രതമ, ത്രാണപ്രജ്ഞ, സോമ, ത്വാം.

പവിത്രം ധാരയാ — ശോപവിത്രമതിത്രമധാരയാ

അർക്കസ്യ യോനി. — അർച്ചനീയസ്യേന്ദ്രസ്യ സ്ഥാനം.

ആ-സദഃ ആ പാസ്വ — പ്രാപ്തം ക്ഷര

അനം.-ഏകദശം ഹഷ്ടിഭുജനവനം കവിഞ്ഞ പ്രജ്ഞയൊത്തവനമായ സോമ, അവിടുന്ന് ശോപവിത്രത്തെ അതിത്രമിച്ചു, പ്രവാഹമോടുകൂടി വന്ദ്യനായ ഇന്ദ്രന്റെ ഇരിപ്പിടം പ്രാപിക്കാനായൊഴകിയാലും.

വക്ത്രം-16 ദാർണ്ഡ്യപുത്ര ഇയ്മവോഃ ഋഷി:

1 തമൃക്ഷന്തവാജിൻ

ഉപസ്ഥേ അഭിതേരധി

വിപ്രാസോ അണ്യധിയാ

അന്വയം:-

വിപ്രാസഃ — മേധാവിനോധന്യാദയഃ

അണ്യധിയാ — സൂക്ഷ്മയാജ്ഞാലയാ

വാജിനം തഃ — അശ്വവദാശ്രം, വ്യാപ്തം സോമം

അഭിതേഃ ഉപ-സ്ഥേ

അധി — പൃഥിവ്യാ ഉത്സങ്ഗേ

അമൃക്ഷന്ത — ശോധിതവനഃ

അർത്ഥം.-മേധാവികളായ അധ്വര്യ മുതലായവർ സൂക്ഷ്മമായ, ശ്രദ്ധാപൂർവ്വമുപയോഗിച്ചു, വിരൽകൊണ്ട്, കതിരപോലെ വേഗവത്തും വ്യാപ്തവുമായ സോമത്തെ ഭ്രമിയുടെ മടിയിൽവെച്ച് ശുദ്ധീകരിച്ചു.

2 തദ്ഗോപോഅഭ്യനുഷ്ഠ

സഹസ്രധാരക്ഷിതം

ഇന്ദ്രം ധർത്താരമാദിവഃ

അന്വയം:-

സഹസ്ര-ധാരം അക്ഷിതം- ബഹുധാരം, അക്ഷിണം
ദിവഃ ആ ധർത്താരം — ഭൂലോകസ്യ സർവ്വതോധാരകം
തം ഇന്ദ്രം ഗാവഃ അഭി
അനുഷ്ഠ — സോമം ഗന്ത്ര്യസ്തുതയോസ്സവൻ

അർത്ഥം.-ബഹുപ്രവാഹവും ക്ഷിണിജ്ഞാത്തതും ദ്യോവിനെ എമ്പാടും ധരിയ്ക്കുന്നതുമായ ആ സോമത്തെ പരന്നുചെല്ലുന്ന സ്തൂതികൾ പുകഴ്ത്തി.

3 തംവേധാംമേധയാഹ്യൻ

പവമാനധിഭ്യവി

ധണ്യസിംഭൂരിധായസം

അന്വയം:-

അധി ഭ്യവി — ഭൂലോകം പ്രതി
ധണ്യസിം, ഭൂരി-
ധായസം — ധാരകം, ബഹുനം, കർത്താരം
വേധാം പവമാനം തം — വിധാത്താരം ക്ഷരന്തം സോമം
മേധയാ അഹ്യൻ — പ്രജ്ഞയോ പ്രഹിണ്വന്തി

അർത്ഥം.-ഭൂലോകത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച് എല്ലാം ധരിക്കുന്നവനും പലതിന്നും കത്താവും വിധാതാവുമായ മഴകുന്ന സോമനെ, പ്രജ്ഞയോടുമിടി പ്രതിപിക്കുക സംസ്കരിക്കുന്നു.

4 തമഹ്യൻഭൂരിജോർധിയാ

സംവസാനംവിവസ്വതഃ

പതിവോചോത്താഭ്യം

അന്വയം:-

സം-വസാനം, വാചഃ
പതി.

— പാത്രോപസ്ഥനം,
സ്വതേസ്യാമിനം.

അഭാഭ്യം തം
വിവസ്വതഃ ഭൂരിജോ
ധിയാ

— അഹിംസ്യം സോമം.

— പരിചരതഃ ബാഹ്യാ
രത്നാലയാ

ഗൃത്വിജഃ അഹ്യൻ

— പ്രാഹ്ണിണ്യൻ

അർത്ഥം:-പാത്രത്തിലിരിക്കുന്നവനും സൂതരികളും നാമനും ആരാലും കേരളീജ്ഞപ്താൻ പരമാത്മാവനുമായ ആ സോമനെ പരിചരിക്കുന്ന ഇരുകൈകളുടെ വിരലിനാൽ ഗൃത്വികൾ സംസ്കരിച്ചു.

5 തംസാനാവധിജാമയോ

ഹരിഹിന്വന്ത്യദ്രിഃ

ഹര്യതഃഭൂരിപക്ഷസം

അന്വയം:-

ഹര്യതം, ഭൂരി-പക്ഷസം — കമനീയം, ബഹുദൃഷ്ടാരം.
ഹരിം തം സാന്നൈ

അധി

— ഹരിതവർണ്ണം സോമം.
സമുദ്ഭൂതേ ദേശേ

അദ്രി-ഭിഃ ജാമയഃ

ഹിന്വന്ത്

— ഗൃത്വിജോഗ്രാവഭിഃ
പ്രേരയന്തി, അഭിഷ്ണന്തി

അർത്ഥം:-കമനീയനും എല്ലാം കാണുന്നവനും പച്ചനിറമുറവനുമായ ആ സോമനെ ഉന്നത പ്രദേശത്തുവെച്ച് പിടിപ്പാലുകളാൽ ഗൃത്വികൾ സംസ്കരിക്കുന്നു.

6 തന്മാഹിനപതിവേധസഃ

പപമാനഗിരാവ്യം

ഇന്ദവിശ്രായമഥ്സരം

വ. 16

അന്വയം:—

ഹേ പപമാന, ഇന്ദോ,

മഥ്സരം

— പപമാനസോമ മദേകരം

ഗിരാ-വ്യം തം ത്വാ

— സ്തത്യാ വപമാനം ത്വാം

വേധസഃ ഇശ്രായ

ഹിനപതി

— വിധാതാരഃ, ഋത്വിജഃ തസ്മൈ
പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഒഴുകുന്ന സോമ, പ്രകാശിക്കുന്നവനും ഹിഷ്ടിപ്പിക്കുന്നവനും സ്തൂതിയാൽ വളരുന്നവനുമായ ആ അവിടുത്തെ, വിധാതാക്കളായ ഋത്വിജ്ജ്ഞികൾ ഇന്ദുനായിക്കൊണ്ടെത്തിക്കുന്നു.

വക്ത്രം.—17-ആദ്യംഗിരസോ നൃമേധഃ ഋഷിഃ

1 ഏഷകവിരഭിഷ്ടുതഃ

പവിത്രേ അധിതോശതേ

പുനാനോഘ്നപശ്രിയഃ

അന്വയം:—

ഏഷഃ കവിഃ,

അഭി-സ്തുതഃ

— മേധാവി, അഭിതസ്തുതസ്സോമഃ

പുനാനഃ, ശ്രിയഃ അപ

ഘ്നൻ

— പുനമാനഃ, ശത്രുനപഗമയൻ

പവിത്രേ അധി

തോശതേ

— ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—ഈ മേധാവിനും നേരെ സ്തൂതിക്കപ്പെട്ടവനുമായ സോമൻ ശുദ്ധീകരനായി, ശത്രുക്കളെ ഭാകുരുന്നവനായി, ശോപവിശ്രുതിലെത്തുന്നു.

2 ഏഷഇന്ദ്രായവായവേ
 സ്വർജിത്പരിഷിപ്യതേ
 പവിത്രേക്ഷേസാധനഃ

അന്വയം:-

സ്വർ-ജിത്

ക്ഷേ-സാധനഃ — സ്വർഗ്ഗസ്യ ജേതാ, ബലകരൻ

ഏഷഃ (സോമഃ) ഇന്ദ്രായ
 വായവേ — ച

പവിത്രേ പരി സിപ്യതേ — ഗമ്യതേ

അർത്ഥം:-സ്വർഗ്ഗത്തെ ജയിക്കുന്നതും ബലകരവുമായ ഈ സോമം ഇന്ദ്രനും വായുവിനും വേണ്ടി ശോപവിത്രത്തിലൊഴിക്കപ്പെടുന്നു.

3 ഏഷനൃദിന്ദീനീയതേ
 ദിവേര്യോവൃഷാസ്യതഃ
 സോമോവനേഷവിശ്വവിൽ

അന്വയം:-

ദിവഃ ധൃയാ — ദൃലോകസ്യ ശിരോവൽ
 പ്രധാനഭൂതഃ

വൃഷഭ, സ്യതഃ,
 വിശ്വ-വിൽ — അഭിമതവയ്കഃ, അഭിഷുതഃ,
 സർവ്വജ്ഞഃ

ഏഷഃ സോമഃ നൃ-ഭിഃ — കർമ്മനേതൃഭിഃ ജന്മാഗ്ഭിഃ
 വനേഷ വി നീയതേ — വനനീയേഷ പാരത്രേഷ
 നീയതേ

അർത്ഥം:-ദൃലോകത്തിന്നു ശിരസ്സുപോലെ പ്രധാനഭൂതനും അഭിമതവയ്കനും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും സർവ്വജ്ഞനുമായ ഈ സോമൻ കർമ്മനേതാക്കളായ ജന്മാഗ്ഭകളോടു പ്രാപ്യങ്ങളായ പാരത്രേഷികളേയ്ക്കു നയിക്കപ്പെടുന്നു.

4 ഏഷഗവ്യർചിത്രം
പവമാനോഹിരണ്യഃ
ഇന്ദ്രസ്തത്രാജിസൗത്രഃ

അന്വയം:-

ഏഷഃ പവമാനഃ	— സോമഃ പുയമാനഃ
ഗവ്യഃ, ഹിരണ്യ-യഃ	— അസ്മാകംഗാ ഇച്ഛൻ, ധനമിച്ഛംശ്ച
ഇന്ദ്രഃ സ്തത്രാ-ജിൻ	— ദീപ്തഃ, മഹതശ്ശത്രുോഽജ്ഞാ
അസൗത്രഃ അചിത്രം	— അന്യൈരഹിംസിതസ്സൻ ശബ്ദം കരോതി

അർത്ഥം:-ഈ സോമൻ ശുദ്ധിപുകുന്നവനും നമുക്കു പശുക്കളെ (തരാൻ) ഇച്ഛിക്കുന്നവനും ധനം (തരാൻ) ഇച്ഛിക്കുന്നവനും ദീപ്തനും പെരിയ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനും അന്യരാൽ കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്തവനുമായി ശബ്ദിക്കുന്നു.

5 ഏഷസുര്യേണാഹാസതേ
പവമാനോഅധിഭ്യവി
പവിത്രേമഥസരോമഃ

അന്വയം:-

ഏഷഃ പവമാനഃ	— പുയമാനഃ
മഥസരഃ മഃ	— മദകരസ്സോമഃ
സുര്യേണ അധി ഭ്യവി	— ദൃലോകേ, അന്തരീക്ഷേ
പവിത്രേ ഹാസതേ	— പരിത്യജ്യതേ (സൂര്യരശ്മിഭി രേവ സോമസ്യാപ്തായനാൽ)

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം ഹർഷകരണമായ ഈ സോമൻ സൂര്യനോടുകൂടി ദൃലോകത്തിൽ, അന്തരീക്ഷത്തിൽ, ദശാപവിത്രത്തിൽ വിടപ്പെടുന്നു. (സൂര്യരശ്മികളാലാണ് സോമനെ വളർച്ച.)

6 ഏഷശുഷ്യസിഷ്യഃ

അന്തിക്ഷേപ്യയാഹരിഃ

പുനാനുസൃതിരൂഹ

വ. 17

അന്വയഃ:-

വൃഷാ, ഹരിഃ, പുനാനു — കാമവയങ്ക, ഹരിതവണ്ണ, പുഷ്പമാനഃ

ഇന്ദ്രഃ ഏഷഃ ശുഷ്യ — ദീപ്ത, ബലവാൻ സോമഃ

അന്തിക്ഷേ

അസിസ്യതേ

ഇത്രം ആ

— ശോപവിത്രേസ്യന്തേ

— ഇന്ദ്രഞ്ചാഭിഗച്ഛതി

(ആകാശത്വാത്)

അർത്ഥം:-കാമവയങ്കനും പച്ചനിറമുറവനും ശുദ്ധീകരനും ദീപ്തനുമായ ഈ ബലവാൻ, സോമൻ, അന്തിക്ഷത്തിൽ, ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്നു. ഇത്രമേ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

വർഗ്ഗം:-18 ആങ്ഗിരസഃ പ്രിയരേധഃ ദൃഷ്ടിഃ

1 ഏഷവാന്തിഹിതോതളി

വ്വിശ്വവിന്മനസ്സ്തതിഃ

അവ്യോവാഹവിധാവതി

അന്വയഃ:-

ഏഷഃ വാജി നൃ-ഭിഃ

ഹിതഃ

— സോമഃ ഗമനശീലഃ,

ദൃതചിഗ്ഭിഃ പാത്രേണിഹിതഃ

വിശ്വ-വിൽ മനസഃ

പതിഃ

— സർവ്വജ്ഞഃ ബ്രഹ്മാത്രസ്യസ്വാമി

അഥവാ സോമസ്യ മനോഭി

മാനിത്വാൽ മനസസ്വാമി

‘ചന്ദ്രമാകനോഭൃത്വാ ഏഭയം

പ്രാവീശൽ’ ഇതി

തൈത്തിരീയാമുരണൃകം.

(താദൃശോസൗ) അവ്യഃ

വാരഃ — അവേന്യാലം, ദശാപവിത്രം

വി ധാവതി — വിവിധം ഗച്ഛതി -

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ ഗമനശീലനും ജ്യോതിഷകളാൽ പാത്രത്തിൽ നിറയ്ക്കപ്പെട്ടവനും സർവ്വജ്ഞനും സ്തോത്രനാമനമാകുന്നു. (മനസഃപതി എന്നതിന്നു് ചന്ദ്രൻ മനസ്സിന്റെ അഭിമാനദേവനാകയാൽ മനസ്സിന്റെ നാമനെന്നാമർത്ഥം. “ചന്ദ്രൻ മനസ്സായി ഭവിച്ച് ഏകയത്തെ പ്രവേശിച്ചു്” എന്നു്. തൈത്തിരീയാരണ്യകത്തിൽ.) അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ആട്ടിൻ രോമമറ്റ ദശാപവിത്രത്തിലൂടെ പലപാടൊഴുകുന്നു.

2 ഏഷപവിത്രേഅക്ഷരൽ

സോമോദേവേഭ്യേസ്യതഃ

വിശ്വാധാമാന്യാവിശൻ

അന്വയഃ.—

ഏഷഃ സോമഃ ദേവേഭ്യഃ

സ്യതഃ — ദേവാർത്ഥമഭിഷ്വതസ്സൻ

വിശ്വാ ധാമാനി

ആ-വിശൻ — സർവാണി ദേവശരീരാണി

പ്രവിശൻ, പ്രവേഷ്യം

പവിത്രേ അക്ഷരൽ

— സ്തുതതി

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട് എല്ലാ ദേവന്മാരുടേയും ശരീരങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചുകൊണ്ടു്, പ്രവേശിപ്പാനായി ദശാപവിത്രത്തിലൂടെ ഒഴുകുന്നു.

3 ഏഷദേവസ്തൃതായ

തേധിയാനാവർത്ത്യഃ

വൃത്രഹാദേവവിതമഃ

അന്വയം:-

ഏഷഃ ദേവഃ അമർത്യഃ — സോമഃ അമരണധർമ്മാ
വൃത്ര-ഹൻ, ദേവ-വീതമഃ — ശത്രുഹന്താ, അന്തിശയേന
ദേവാനാം കാമയിതാ

അധി യോനൌ

ശുഭായതേ

— സ്വീയേ സ്ഥാനേ ഗോമതേ

അർത്ഥം:- ഈ ദേവനായ സോമൻ അമരണം ശത്രുഹന്താവും ദേവന്മാരെ ഏറ്റവുമധികപ്പെടുത്തുന്നവനുമായി സ്വസ്ഥാനത്തു ശോഭിക്കുന്നു.

4 ഏഷപൃഷാകനിക്രദ

ദൃശഭീജ്ജാമിഭീര്യതഃ

അഭീദ്രോണാനിധാവതി

അന്വയം:-

ഏഷഃ പൃഷാ കനിക്രദഃ — സോമഃ കാമാനാം വർഷിതാ,
ശബ്ദഃ കർപ്പൻ

ശേ-ഭീഃ മാമി-ഭീഃ യതഃ — അബ്ജലീഭീര്യതഃ
ദ്രോണാനി അഭീ

ധാവതി

— ഭൂമയാനി പാത്രാണ്യഭീഗച്ഛതി

അർത്ഥം:- ഈ സോമൻ കാമവർഷകനായി ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു്, പത്തു വിരലുകളാൽ ധരിക്കപ്പെട്ടവനായി, (നിരന്തരപ്പെട്ടവനായി,) മരിക്കകളെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

5 ഏഷസൂര്യമരോചയൽ

പവമാനോവിപർഷണിഃ

വിശ്വാധാമാനിവിശ്വവിഷ്

അന്വയം:-

പവമാനഃ,

വി-പർഷണിഃ

— പുയമാനഃ, സർവ്വസ്യഭ്രഷ്ടാ

വിശ്വ-വിൽ ഏഷഃ — സർവ്വജ്ഞസ്തോമഃ
 സൂര്യം അരോചയൽ — സ്വരസേന രോചയതി
 (ന കേവലം സൂര്യം,
 കിന്തു) വിശ്വാ ധാമാനി — സർവ്വാണി തേജസ്ഥാനാനി
 രോചയതി

അർത്ഥം:-ശ്രദ്ധിക്കരണം എല്ലാം കാണുന്നവനും സർവ്വജ്ഞനായ ഈ സോമൻ സൂര്യനെ സ്വരസത്താൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. സൂര്യനെ മാത്രമല്ല, തേജസ്സിന്റെ എല്ലാ ഇരിപ്പിടങ്ങളെയും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

6 ഏഷശുഷ്യദാഭ്യ

സ്തോമഃപുനാനോഅഷ്തി

ദേവാവീരാലശംസഹാ

വ. 18

അന്വയം:-

ശ്രഷ്ടീ, അദാഭ്യഃ — ബലവാൻ, അഹിംസ്യഃ
 പുനാനഃ ഏഷഃ സോമഃ — ശോധകസ്തഃ
 ദേവ-അവീഃ — ദേവാനാമവിതാ
 അലശംസ-ഹാ അഷ്തി — അലാൻ ശംസതോഹന്താസൻ
 ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ബലവാനും അന്യരാൽ ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനും ശ്രദ്ധിക്കരണമായ ഈ സോമൻ ദേവന്മാരുടെ രക്ഷകനായും, പാപം വിളിച്ചോതുന്നവരുടെഹന്താവായും വരുന്നു.

വക്തം:-19 ആങ്ഗിരസോന്യമേധഃ ദൃഷിഃ

1 പ്രാസ്യധാമാഅക്ഷര

നാഗ്ഷസ്തസൈസാ

ദേവാഅൻപ്രദൃഷതഃ

അന്വയം:-

വൃഷ്ണഃ സുതസ്യ	— വഷ്കസ്യ അഭീഷ്വതസ്യ
ദേവോൻ അന പ്ര-ഭൃഷന്തഃ	
അസ്യ	— പ്രഭവിതുമിച്ഛതസ്സോമസ്യ
ധാരാഃ ഓജസാ പ്ര	
അക്ഷരൻ	— സ്വവീര്യേണ പ്രകർഷേണ ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-വർഷിക്കുന്നവനും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും ദേവന്മാരെ വളർത്താനിച്ഛിക്കുന്നവനുമായ സോമന്റെ ധാരകൾ സ്വവീര്യത്താൽ നന്നായൊഴുകുന്നു.

2 സപ്തിം ഉജന്തിവേധസോ

ഗുണന്തഃ കാരവംഗിരാ

ജ്യോതിഃ ജജ്ഞാനമുക്ഥ്യം

അന്വയം:-

ഗുണന്തഃ, വേധസഃ	— സ്തുവന്തഃ, വിധാന്താരഃ
കാരവഃ ഗിരാ	— കർമ്മകർത്താഭാരോധാഭ്യുപാദയഃ സ്തുത്യാസാധനേന
ജ്യോതിഃ ജജ്ഞാനം	
ഉക്ഥ്യം	— ദീപ്യമാനം, ജായമാനം, വർദ്ധമാനം, സ്തുത്യം
സപ്തിം ഉജന്തി	— അശ്വസ്ഥാനീയം സോമം ശോധയന്തി

അർത്ഥം:-സ്തുതിക്കുന്നവരും വിധാന്താക്കളും കർമ്മകർത്താക്കളും ആയ അധ്വര്യ മുതലായവർ, സ്തുതിയാൽ പ്രകാശിക്കുന്നവനും (അർന്നികളാൽ കടഞ്ഞത്) ജനിച്ചുവളർന്നവനും സ്തുത്യനും കതിരയുടെ സ്ഥാനത്തുള്ളവനുമായ സോമനെ തെളി

3 സുഷ്ഠാസോമതാനിതേ

പുനാനായപ്രഭുവസോ

വദ്ധാസമുദ്രമുക്ഥ്യം

അന്വയം:—

ഹേ പ്രഭു-വസോ,

സോമ,

പുനാനായ തേ

താനി സു-സഹാ

— പ്രഭുതധന, സോമ,

— പുയമാനാസ്യ തവ

— തേജാ.സി ശോഭനാഭി

ഭാവുകാനി

(തസ്മാൽ) ഉക്ഥ്യം

സമുദ്രം

— സ്തുത്യം സമുദ്രസദൃശം

ദ്രോണകലശം

വദ്ധ

— വദ്ധയ, രസേന പുരയ

അർത്ഥം.—അല്പയോ മഹാധനനായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിഷേന്യ ചേൻ ആ തേജസ്സകര എല്ലാറ്റിനെയും നന്നായി കീഴടക്കണവയത്രേ അതിനാൽ സ്തുത്യവും സമുദ്രംപോലെ യുള്ളതുമായ ദ്രോണകലശത്തെ രസംകൊണ്ടു നിറച്ചാലും.

4 വിശ്വാവസുനിസഞ്ജയൻ

പവസ്വസോമധാരയാ

ഇന്ദ്രഭേഷാംസിസ്യൂക്തി

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, വിശ്വാ

വസുനി

സം-ജയൻ ധാരയാ

പവസ്വ

ഭേഷാംസി സ്യൂക്തി ഇന്ദ്ര

— സർവാണി ധനാന്യസ്മഭേം

— അമൃതഹരൻ ക്ഷര

— സർവാണി ഭേഷാണി

സഹൈവ ദൂരഭേശം

പ്രതിപ്രേരയ

അനും.—അല്ലയോ സോമ, എല്ലാ ധനങ്ങളെയും ബാബാജി
 വേണ്ടി നേടിക്കൊണ്ട്, ധാരയായി പ്രവഹിച്ചാലും. എല്ലാ
 ശത്രുക്കളെയും സമീകരിച്ചാലും.

6 രക്ഷാസന്നേഭരണയ
സ്വനാൽസമസ്തകസ്തപി
നീദോയത്രമുപമേ

১৯৮৭-৮৮ :-

(മേലുദ്ദേശിച്ച) അനുബന്ധം:

സ്വന്തം — അടയ്ക്ക: നിരകസ്യ ശബ്ദം

(ന കേവലമൈത്രിയം)

ഭാനുശീലസ്വ) സമസ്വ — സർവ്വസ്വ കസ്വചിന്ത

(ന കേവലം സ്വന്തം.

കീനാർ) കസ്യപിൻ

നിമ: — നിന്ദകൾ

അയ്യപ്പ മഹാദേവൻ — അന്ധനായവനെ വയ്ക്കും.

മുഹമ്മദലി, തേനരിച്ചണി

നിസ്സർപ്പം — അസ്സാൻ സുഷിരം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഭാനു ചെല്ലാത്തവന്റെ, സ്വർഗ്ഗത്തിനുള്ളിൽ ശബ്ദത്തിനിന്നും (പ്രലാപത്തിനിന്നും) ഭൗതികന്റെ മാത്രമല്ല, ആത്മഭാവമില്ലാത്തതായും ശബ്ദത്തിനിന്നും അത്ര മാത്രമല്ല, നിരകർമ്മനിന്നും, യാതൊരു രക്ഷണത്താൽ ബാധിക്കാത്ത വിടുതി കിട്ടുമോ, ആ രക്ഷണത്താൽ ബാധിക്കാത്തതായി കാണാമല്ലോ.

6 ഏതോപാസാമിനെയെ

അവ്യക്തപ്രസ്ഥാവർത്തം

தேவனாஃ ஹனுமாத்

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ,	— ക്ലിഷ്ടമാന സോമ, ത്വം
ധാരയാ ആ പവസ്വ	— സപ്തതഃ ക്ഷര
പാത്ഥീവം, ദിവ്യം	
രയിം	— ഭൈരം ദിവ്യഞ്ച ധനം
ദ്യേ-മന്തം ശുഷ്കം ആ ഭര	— ദീപ്തിമന്തം ബലഞ്ചാസ്മദ്യേ
	മരഹര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ നനവിയന്ന സോമ, അചിട്ടന്ന ധാരയാ യൊഴുകിയാലും. ഭൈരവും ദിവ്യവുമായ ധനവും പ്രകാശവത്തായ ബലവും ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടു തന്നാലും.

വക്ത്രം-20 ആങ്ഗിരസോ ബീന്ദഃ ഋഷിഃ.

1 പ്രധാരാ¹അസ്യശുഷ്കി¹ണോ
 വൃ¹മാപവിത്രേ¹അക്ഷരൻ
 പു¹നാനോവാച¹മിഷ്യതി

അന്വയം:-

ശുഷ്കിണഃ അസ്യ ധാരാഃ	— ബലവതസ്സോമസ്യ പ്രവാഹാഃ
പവിത്രേ വൃമാ അക്ഷരൻ	— ദശാപവിത്രേനായാസേന
	സ്രവന്തി
(തദാനീം) പുനാനഃ	— പുനമാനസ്സോമഃ
വാചം പ്ര ഇഷ്യതി	— സ്വീയം ധാനിം പ്രേരയതി

അർത്ഥം:-ബലവാനായ സോമന്റെ പ്രവാഹങ്ങൾ അനായാസമായി വീഴുന്നു. അപ്പോൾ ശുദ്ധീകരനായ അവിട്ടന്ന സ്വന്തം ശുബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

2 ഇന്ദ്രഹി¹യാനസ്സോ¹മൃഷി
 ഉന്ദ്രമാ¹നഃകനി¹ശ്രുതേ
 ഇ¹ത്ത്വിവഗ്നമീ¹ത്രിയം.

പയം:-

മം) ഇന്ദ്ര:

ഔ-ഭി:

രാപവിത്രേ)

ധ്വാന:

യാന, കനിക്രഭേ

നിയം വഗ്നം.

മന്തി

— ദീപ്യന്തോഽഗ്നിഃ

— ശോധ്യമാന:

— പ്രേര്യമാനഃ, വ്യാപ്രിയമാനഃ,
ശബ്ദം കർവ്വൻ

— ഇന്ദ്രസംബന്ധിനം ശബ്ദം
പ്രേരയതി

അർത്ഥം:- ഈ പ്രകാശവാനായ സോമൻ ഋഗ്വേദകളാൽ രാപവിത്രത്തിൽ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട് വ്യാപിക്കുന്നവനായി, ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, ഇന്ദ്രസംബന്ധിയായ, ഇന്ദ്രനായികരമായ മെച്ചമുണ്ടാകുന്നു.

3 ആനശ്ശുപ്തസ്മാഹ്യം.

വീരവന്തപുതസ്പഹം.

പവസ്വസോമധാരയാ

അന്വയം:-

ഹി സോമ, (ത്വം)

ധാരയാ

വ്യാസഹ്യം.

വീര-വന്തം,

പുത-സ്പഹം.

ശുഷ്കം നഃ ആ പവസ്വ

— പ്രവാഹേണ

— എന്താം, അശുഭിരോധിനാമഭി
ഭാവകം.

— പുത്രോപേതം, ബഹുഭിസ്പഹം
ണീയം.

— ബലമനുഭൂം ക്ഷര (ഏതസ്യ
ലാഭായ പവസ്വ)

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് പ്രവാഹംകൊണ്ടു് ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നതും സന്നാനയുക്തവും ഏവരായും ആശീർവ്വദിക്കുന്നതുമായ ബലം ഷേകിയാലും. (ആ ബലസിദ്ധിഭവേണി ഷേകിയാലും.)

4 പ്രസോമോഅതിയാർയാ
പവമാനോഅസിഷ്യൻ
അഭിദ്രോണാത്യാസം

അന്വയം:—

(അയം) പവമാനഃ

സോമഃ	—	പുരുമാനസ്സോമഃ
ധാരയാ അതി	—	ശോപവിത്രമതിക്രമ്യ
ദ്രോണാനി അഭി		
ആ-സം	—	ദ്രോണകലശാഭിന്യംസാദനായ
പ്ര അസിഷ്യൻ	—	പ്രസ്യന്തേ

അർത്ഥം:—ഈ ശുദ്ധീകരനായ സോമൻ പ്രവരന്തകൊണ്ടു ശോപവിത്രത്തെ മറികടന്നു, ദ്രോണകലശം മുതലായ പാത്രങ്ങളിലിരിയ്ക്കാനായൊഴുകുന്നു.

5 അപ്സുത്പാമധുരതമം
ഹരിഹിനന്ത്യഭിഃ
ഇന്ദവിത്രായപീതയേ

അന്വയം:—

ഘേ ഇന്ദോ, അപ്—സു	—	സോമ, വസതിവരീഷ്
മധുരതമം, ഹരിഃ	—	അതിശയേന മധുരതം, ഹരിതവണ്ണം
ത്വാ അഭി—ഭിഃ	—	ത്വാനഭിഷവഗ്രാവഭിഃ
ഇന്ദായ പീതയേ		
ഹിനന്തി	—	ഇന്ദസ്യപരനായ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സോമ, ഏറ്റവും മധുരമെന്നു പച്ചനിറമിയന്നുള്ള അവിട്ടത്തെ, വസതിവരീകളെന്ന മന്ത്രപുരുഷങ്ങളിട, സംസ്ഥിതിച്ച്, പിടിക്കുലകളാൽ ചതച്ച് ഇന്ദനു കടിയ്ക്കാനായൊത്തുക്കുന്നു.

6 സുനോതാമധ്യമത്തമം

സോമമിത്രായവത്രിണേ

പരന്തഃശബ്ദായമഥ്സരം

വ 20

അന്വയം -

(ഹേ ജഗദീദഃ, യയം.)

മധ്യമന്തമം. — അതിഗമനേന മധുരസോപേതം

പരന്തഃ മഥ്സരം സോമം. — പരണീയം മദകരം സോമം

വത്രിണേ ഇത്രായ,

ശബ്ദായ — വത്രിയുക്തായ തത്ത്വൈ, അസ്യാകം
ബലായ ച

സുനോത — സുനത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ജഗദീദകളേ, നിങ്ങൾ മധുരച്ചാരുര
തും കഴിക്കാവുന്നതും ഹൃദയകരവുമായ സോമം വത്രിവാനായ ഇത്ര
നായും നമുക്കു ബലത്തിന്നുവേണ്ടിയും (ഇത്രൻ കടിച്ചതുകൊ
ണ്ടു നമുക്കു ബലം) സംസ്കരിക്കുക

വട്ടം-21 രാജഗണോഗോതഃ പ്രപി:

1 പ്രസോമാസസ്ഥാധ്യഃ

പവമാനാസോത്തമഃ

രയിഷ്യബന്തിചേതനം

അന്വയം.-

സു-ആധ്യഃ,

പവമാനാസഃ — സുകമാണഃ, പുയമാനാഃ

സോമാസഃ പ്ര അതമഃ — ദ്രോണകലശം പ്രതി ഗച്ഛന്തി

(തേ ച) ചേതനം രയി.

കൃണന്തി — പ്രജ്ഞാപനം ധനമസ്യാകം
കവന്തി

അതും-ശോഭനകർമ്മമുറവയും ശുദ്ധീകരങ്ങളുമായ സോമ
 ഞരം ദ്രോണകലശത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചൊഴുകുന്നു. വിളിച്ചുൽപോ
 ഷിക്കുന്ന ധനം അവ നമുക്കുണ്ടാക്കുന്നു.

2 ദിവസം പൃഥ്വി വ്യാസ ധി

ഭവേ ഭോദ്യ വർ നഃ

വോ വാ ജാനാം പതിഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, വാജാനാം

പതിഃ വേ — അന്നാനാം സ്വാമീവേ

ദിവഃ പൃഥ്വിഃ വ്യാസഃ ധി — ദ്യുലോകേ ഭൂലോകേ ച

ഭ്യുത-വർനഃ വേ — ദ്യോതമാനസ്യ ഹിരണ്യംദി
 ലക്ഷണസ്യ ധനസ്യ
 വർദ്ധിതാ വേ

(ലോകദായേ യൽ ഭ്യുതമസ്തി അസ്താകം തസ്യ വർദ്ധിതാ
 വേ)

അതും-അല്പയോ സോമ, അവിടുന്ന് അന്നനാഥനായി
 വേിച്ചാലും. ദ്യോവിലേയും ഭൂവിലേയും പ്രകാശമാനമായ,
 സ്വർണ്ണാഭിയായ ധനം വർദ്ധിപ്പിജ്ഞവനായാലും. (രണ്ടു ലോ
 കങ്ങളിലും എന്തു ധനമുണ്ടോ, ഞങ്ങൾക്കതു വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും.
 ഇവിടെ ധനമെന്നു പറയുന്നത് അനുശാസനമായ പുണ്യഫല
 ഞ്ഞയാണു്.)

3 തുഭ്യം വാതാ അഭി പ്രിയ

സ്തഭ്യ മഷ് ന്തി സിന്ധ വഃ

സോമ വർ ന്തി തേ മഹഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, തുഭ്യം

വാതാഃ — നാഥം വായവഃ

അഭി-പ്രിയഃ — പ്രിയതിതാരോ വേന്ത

(തഥാ) സിന്ധവഃ തുഭ്യം

അർഹ്വതി

— സ്യന്മാനാ നദ്യസ്തപതം.
പ്രവഹന്തി

(തേ ഉദയേമി) തേ മഹഃ

വർഷന്തി

— തവ മഹത്വം വർഷന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, വാഴുകാളവിയേണു പ്രീതി കാരിക്കളാകുന്നു. ഒലിക്കുന്ന പുഴകൾ അവിടേക്കുവേണ്ടിയാണൊഴുകുന്നത്. ഇവർ രണ്ടു കൂട്ടരും അവിടുത്തെ മഹത്വത്തെ വളർത്തുന്നു.

4 ആപ്യായസ്വസമേതുതേ

വിശ്വതസ്സോമവൃഷ്ടം

ഘോവാദസ്യസന്ദഗ്രഥേ

അന്വയം:—

1-6-22ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

5 തുഭ്യംഗാവഃഘൃതപന്താ

ബദ്രോദദഹ്രാക്ഷിതം

വഷിഷ്ഠേ അധിസാന്തവി

അന്വയം:—

മേ ബദ്രോ,

— ബദ്രവസ്തേ സോമ,

വഷിഷ്ഠേ അധിസാന്തവി

— പ്രവൃദ്ധോ സദുച്ഛിതേ ദേശേ
സ്ഥിതിയതേ

തുഭ്യംഗാവഃഘൃതപന്താ

— തപതം. ഗാവഃ ആഭ്യം.
ക്ഷിതം ച

അക്ഷിതം ദദഹ്രാ

— അക്ഷീണം. ദഹതേ

അർത്ഥം.—തവിട്ടുനിൽക്കാത്ത സോമ, പരന്നുവൻ പ്രദേശത്തിലിരിക്കുന്ന ദാവിടേക്കുവേണ്ടി പശുക്കൾ നെയ്യും പാലും ഘിണിയായി കുറഞ്ഞുവരുന്നു.

6 സ്വായുധസ്യതേസതോ

ഭവനസ്യപതേവയം

ഇന്ദോസഖിത്വമുസി

വ. 21

അന്വയം:—

ഹേ ഭവനസ്യ പതേ,

ഇന്ദോ, — ഭൂതജാതസ്യ സ്വാമിൻ, സോമ,

വയം സു-ആയുധസ്യ തേ

സതഃ — തവ

സഖി-ത്വം ഉഗ്മസി — കാമയാമഹേ

അർത്ഥം.—പരാപരങ്ങൾക്കു നാമനായ സോമ, നല്ല ആയുധമാണു അവിടുത്തെ സഖ്യം ഞങ്ങളിച്ഛിക്കുന്നു.

വഗ്ഗം-22 ആത്രേയശ്യാവാശഃ ജിഷിഃ

1 പ്രസോമാസോമമേച്യത

ശ്രവസേനോമഹേലാനഃ

സുതാവിദമേഅക്രമഃ

അന്വയം:—

മദ-ച്യതഃ സോമാസഃ — മദസ്രാവിണസ്സോമാഃ

സുതാഃ വിദമേ — അഭീഷ്ഠാസ്സന്തോയജ്ഞേ

മഹേലാനഃ നഃ ശ്രവസേ — ഹവിഷ്യതോ മമകീർത്തയേ

പ്ര അക്രമഃ — പ്രഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—ഹിഷ്ഠപക്ഷികളായ സോമങ്ങൾ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയായി, യജ്ഞത്തിൽ ഹവിഷ്സേന്തിയ ഏറെ കീർത്തിയായി വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

2 ആഭീഷ്ഠിതസ്യയോഷ്ണോ

ഹരിഹിമ്പന്ത്യദ്രിഭിഃ

ഇന്ദുമിത്രായപിതയേ

അന്വയം:-

- ആൽ ഈം ഹരിഃ ഇഷ്ടം — അപിചൈനം ഹരിതപണ്ണം
സോമം.
ത്രിതസ്യ യോഷണഃ — തന്നാമകസ്യ ഷേരജ്ജലയഃ
മുദ്രായ പീതയേ — പാനായ
അഗ്നി-ഭിഃ ഹിമ്പന്തി — ഗ്രാവഭിഃ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം:-കൂടാതെ, ഈ പച്ചനിറമുള്ള സോമനെ ത്രിതനെ
ന്ന ജ്വലിയുടെ വിരലുകൾ ഇത്രയും കുടിഞ്ഞാനായി പിടിക്കല്ല
കളാൽ സംസ്കരിക്കുന്നു.

3 ആദിഹംസോയമാഗണം.

വിശ്വസ്യാവീവശന്തി.

അത്യോനഗോഭിരജ്യതേ

അന്വയം:-

- ആൽ ഈം — അപിചായം സോമഃ
ഹംസഃ യഥാ ഗണം — സ്വഗതിവിശേഷേണ സമൂഹം
പ്രവിശതി തദാത്
വിശ്വസ്യ മതിഃ — സമുസ്യ സ്തോത്രജനസ്യ സ്മൃതിഃ
അവീവശൻ — വശം നയതി
(സപസോമഃ) അത്യഃ ന — അശ്വഇവ
ഗോഭിഃ അജ്യതേ — ഉദൈകണ്ഠിപ്യതേ

അർത്ഥം:-പിന്നെ, അരയന്നം സ്വന്തം ഗതിവിശേഷത്തോ
ടുകൂടി കൂട്ടംചേരുന്നപോലെ, ഈ സോമൻ എല്ലാ സ്തോതാക്ക
ളുടെയും സ്മൃതിയെ വശത്തിലാക്കുന്നു. ആ സോമൻ കതിര,
ജലങ്ങളാലെന്നപോലെ, നന്നായിപ്പെട്ടുന്നു, കളിപ്പിക്കപ്പെട്ടുന്നു.

4 ഉദേസോമാവചാകശ

ന്യഗോനതകേതാഷ്ടസി

സീദന്നസ്യയോനിമാ

അന്വയം:--

ഹേ സോമ, ഉദേ

അവ-ചാകശൻ

മൃഗഃ ന തക്ഷതഃ

ഋതസ്യ യോനിം ആ

സിദൻ അഷ്ടസി

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ പശ്യംസ്താം

— മൃഗേഭ്യ ഗവൈർമ്മിശ്രിതസ്തൻ

— യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനമാശ്രയൻ
ഗച്ഛസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ദ്യാവാപൃഥിവീകളിൽപേരെ യും കണ്ടുകൊണ്ടുവിടുന്നു, മാൻ എന്നുപോലെ മെയ്യിൽ നന്നെ മുതലായവ ചേർന്നവനായി, യജ്ഞസ്ഥാനത്തെ ആശ്രയിച്ചു പോകുന്നു. (മാനിന്റെ ദേഹം മിഴക്കു പുരട്ടിയപ്പോലെ മിനുപ്പും മിന്നിച്ചയുമുള്ളതാണല്ലോ.)

5 അഭിഗാവോഅനുഷത

യോഷാജാരമിവപ്രിയം

അഗന്നാജിംയഥാഹിതം

അന്വയം:--

(ഹേ സോമ, ത്വാം) യോഷാ

പ്രിയം ജാരം-ഇവ

ഗാവഃ അഭി അനുഷത

(സസോമഃ) ഹിതം

ആജിം യഥാ അഗൻ

— സായമാതം സ്നേഹതി തദാൽ

— ശബ്ദാ അഭിഷ്ഠവന്തി

— ധനപ്രാപകത്വേന ഹിതകരം

യഥാ. ശുരേഭ്യ പാത്രമാഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, യുവതി പ്രിയപ്പെട്ട കാമുകനെ സ്തുതിക്കുന്നപോലെ, ശബ്ദങ്ങളുവിടത്തെ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു. ധനലാഭകരമെന്ന നിലയിൽ ഹിതകരമായ യുദ്ധത്തിന്നു ശുരനായ പടയാളിപോലെ, ആ സോമൻ പാത്രത്തിലേയ്ക്കു വരുന്നു.

6 അസ്മേധേഹിദ്യുമദ്യേശാ

മലവദ്യേശ്വമഹ്യഞ്ച

സനി.മേധാമുതശ്രവഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) അന്യേ

ഘോരപത്ത്-ഭ്യഃ ച — ഹവിഷ്ഠഭ്യഃ

മഹ്യം ച ദ്യു-മൽ — ദീപ്തിമൽ

യശഃ ധേഹി — ഞാനം ദേഹി

(കിഞ്ച) സന്ധി., ധേയം,

ഉത ശ്രവഃ — ധനം, പ്രാജ്ഞാം കീർത്തിഞ്ച
ധേഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഈ ഹവിഷ്ഠനന്മാരായ ഞ
ങ്ങൾക്കും എനിക്കും തീർക്കേണ്ട അന്നം തന്നരുളിയാലും.
പിന്നെ, ധനവും ജ്ഞാനവും കീർത്തിയും തന്നരുളിയാലും.

വക്ത്രം-23 ആപ്തസ്മൃതിഃ ജ്വലിഃ

1 പ്രസോമാസോവിപശ്ചി

തോപാനയന്ത്യമയഃ

വനാനിമഹിഷാർഹവ

അന്വയം:-

വിപഃ-ചിതഃ

സോമാസഃ — ധേവാവിനസ്സോമാഃ

അപരം ഉച്ഛയഃ ന — തായമാസന്തഃതമുജ്ജവന്തി
തദ്വൽ

വനാനി മഹിഷാഃ-ഇവ — പ്രവൃദ്ധാശ്ചാർഹവ ച

പ്ര യന്തി — പാത്രാണി പ്രതി പ്രഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-പ്രജ്ഞാനമിയന്ന സോമങ്ങൾ ജലങ്ങൾ തീർ
ച്ചു പുളച്ചുവരുന്നപോലെയും, പെരിയ കൃഗങ്ങൾ കറുക്കളെ
പുകുന്നപോലെയും പാത്രങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു.

2 അഭിദ്രോണാനിബഭ്രവ

ഗ്ഭ്രൂതാശ്ചതസ്യധാരയാ

വാജങ്ഗോമനമക്ഷരൻ

അന്വയം:—

ബഭ്രവഃ, ശുക്രാഃ — ബഭ്രുവണ്ണാഃ, ദീപ്താസ്സോമാഃ
 ജുതസ്യ ധാരയാ — അമൃതസ്യ ധാരാകാരേണ
 ഗോ-മന്തം വാദം
 അക്ഷരൻ — ബഹുഗോയുക്തമന്നം ക്ഷരന്തി
 (തേ) ദ്രോണാനി അഭി — അഭിക്ഷരന്തി
 (യദ്യപി ദ്രോണകലശഃ ഏകഃ ഏവ തഥാപി തൽപ്രാധാന്യം
 ദിതരേപിപാത്രം ദ്രോണാ ഇത്യുപ്യന്തേ.)

അർത്ഥം.—തവിട്ടനിറമുറവയും കാന്തങ്ങളുമായ സോമങ്ങൾ
 അമൃതമൊഴുകിക്കൊണ്ടു് വളരെ പശുക്കളോടൊത്ത അന്നത്തെ
 യാണൊഴുകുന്നതു്. (ഹോമത്തിന്നു് സോമരസം സംഭൃതമാക
 ന്വേരംതന്നെ സമ്പത്തു വർദ്ധിക്കുന്നു.) അവ ദ്രോണകലശം
 ക്കളെ പ്രാപിക്കുന്നു. (ദ്രോണകലശം ഒന്നേ ഉള്ളു എങ്കിലും അതി
 ന്റെ പ്രാധാന്യംകൊണ്ടു് മറ്റു പാത്രങ്ങളും ആ പേരിൽ പറയ
 പ്പെടുന്നു.)

3 സുതാ¹ഇ²ന്ദ്രാ³യവായ⁴വേ
 വ¹ത²ണായ³മ⁴രു⁵ഭ്യഃ
 സോ¹മാ²അ³ഷ്⁴ന്തി⁵വി⁶ഷ്⁷വേ

അന്വയം:—

സുതാഃ സോമാഃ — അഭിഷുതാസ്സോമാഃ
 ഇന്ദ്രായ, വായവേ,
 വതണായ മരുഭ്യഃ,
 വിഷ്വവേ, അഷ്ന്തി — ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമങ്ങൾ ഇന്ദ്രനും വായുവി
 നും വതണനും മരുന്മാക്കൾക്കും വിഷ്വവിന്നും വേണ്ടി പാത്ര
 തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

4 തി¹സ്രോ²വാ³പ⁴ഉ⁵ദീ⁶ര⁷തേ
 ഗാ¹വോ²മി³മ⁴ന്തി⁵ധേ⁶ന⁷വഃ
 ഹ¹രി²രേ³തി⁴ക⁵നി⁶ക്ര⁷ഭേ

അന്വയം:-

തിസ്രഃ വാചഃ	— ജഗാദിമേദേന ത്രിവിധാസ്സതീഃ
ഉൽ ഈരതേ	— ജഗാദിഃ പ്രോൽഗമയന്തി
ധേനുവഃ ഗാവഃ	— ആശിരേണ പ്രീണയിത്ര്യന്തഃ
മിമന്തി	— ദോഹാത്ഥം ശബ്ധയന്തി
ഹരിഃ കനിക്രമൽ ഏതി	— ഹരിതവണ്ണസ്സോഽശ്വബ്ജം
	കർവ്വൻ കലശം ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഋഗ്യജുസ്സാമദേവേളോടു കൂടിയ മൂന്നുവിധത്തിലുള്ള സ്തൂതികളെ ജഗാദിക്ഷകൾ പുറത്തുവിടുന്നു. സോമത്തിൽ പാൽ, തൈർ മുതലായവയുടെ ചേർച്ചകൊണ്ട് സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന പശുക്കൾ കറവിന്നുവേണ്ടി ശബ്ദിക്കുന്നു. പച്ചനിറമുറ സോമൻ ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട്, ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

6 അഭിബ്രഹ്മീരന്തഃ

യഹവീര്യതസ്യമാതരഃ

മർദ്ദമ്യന്തേദിമഗ്നിശ്ച

അന്വയം:-

യഹവീഃ, ഋതസ്യ മാതരഃ	— മഹതൃഃ, യജ്ഞസ്യ നിമാത്രോഃ
ബ്രഹ്മീഃ	— ബ്രാഹ്മണപ്രേരിതാ സ്തൂതയഃ
ദിവഃ ശിശുഃ	— ദൃദേവതായാഗ്നിശ്ചിസ്ഥാനീയം സോമം
അഭി അന്തഃ	— അഭിഷ്ഠവന്തി
(കിഞ്ചതമേവ)	
മർദ്ദമ്യന്തേ	— മൃദന്തി

അർത്ഥം.-മഹത്വമുറവയ്ക്കും യജ്ഞമുണ്ടാക്കുന്നവയ്ക്കുമായി ബ്രാഹ്മണരായ് പൊല്ലപ്പെട്ട സ്തൂതികൾ ദൃഢലോകദേവതയുടെ കട്ടിയായ സോമത്തെ പുകക്കുന്നു. അവിടുത്തെത്തുന്ന തലേ

6 രായസ്സമുദ്രാശ്വത

രോസുഭ്യംസോമവിശ്വതഃ

ആപവസ്വസഹസ്രിണഃ

വ. 23

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, രായഃ

ചതുരഃ സമുദ്രാൻ

— ധനപുണ്ണാൻ സമുദ്രാൻ

അസുഭ്യം വിശ്വതഃ ആ

പവസ്വ

— സർവ്വതഃ ക്ഷര

(തഥാ) സഹസ്രിണഃ

— അപരിമിതാൻ കാമാനാ
പവസ്വ

(ചതുസ്സമുദ്രഭൂമിതദ്രുമണ്ഡലസ്വാമിത്വമേവാശാസ്തേ.)

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ധനപുണ്ണങ്ങളായ നാലു സമുദ്രങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു ചുറ്റുമൊഴുകിയാലും. (നാലു സമുദ്രങ്ങൾ ചുറ്റിയ ദ്രുമണ്ഡലത്തിന്റെ അധിശത്വം തന്നെതളിയാലും.) അതുപോലെ അപരിമിതങ്ങളായ അഭീഷ്ടങ്ങളൊക്കെ യാലും.

വർഗ്ഗം—24

1 പ്രസുവാനോധാരയാത

നേന്ദഹിന്വാനോഅഷ്തി

രുജദ്യുളഹാവ്യോജസാ

അന്വയം:—

ഇന്ദഃ സുവാനഃ,

ഹിന്വാനഃ

— സുയമാനഃ, അധാര്യണാ
പ്രേര്യമാനഃ

ധാരയാ തനാ പ്ര അഷ്തി

— പവിത്രം പ്രശ്ലതി

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)

ദുളഹാ

— ദുഃഖാന്യപി ശത്രുപരാണി

ഓജസാ വി രുജൻ

— വിരുജയതി, വിശ്രമയതി

അർത്ഥം.-സോമൻ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും അധാര്യവാൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനുമായി, ധാരയായി ശോപവിശ്രത്തിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു. ഉറപ്പാറ ശത്രുപുരുഷന്റെയും ബലത്താൽ പിളക്കുന്നു.

2 സുതഇന്ദ്രായവായവേ
വരണായമരുദ്ഭ്യഃ
സോമോഋഷതിവിഷ്വവേ

അന്വയം.-

സുതഃ സോമഃ — അഭിഷുതസ്സോമഃ
ഇന്ദ്രായ, വായവേ
വരണായ മരുദ്-ഭ്യഃ വിഷ്വവേ ഋഷതി-ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമൻ ഇന്ദ്രനും വായുവിനും വരണനും മരുത്തുകൾക്കും വിഷ്വവിനും വേണ്ടി പാത്രത്തിലേയ്ക്കൊഴുകുന്നു.

3 വൃഷാണംവൃഷഭീര്യതം
സുന്വന്തിസോമദ്ദ്രിഭിഃ
ശക്മനാപയഃ ഹേന്തി

അന്വയം.-

വൃഷാണം, യതഃ സോമഃ — രസസേവനാരം, നിയതം
സോമഃ

വൃഷ-ഭിഃ അദ്രി-ഭിഃ
സുന്വന്തി — ഗ്രാവാഭിരഭിഷുബന്തി
ശക്മനാ പയഃ ഹേന്തി — അധാര്യവഃ കന്തണാ
സോമരസം ഹേന്തി

അർത്ഥം.-രസം തുടുന്നവനും മെരുമെട്ടൊഴുകുന്നവനുമായ സോമനെ ചാർ ഒഴുക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകളാൽ അധാര്യക്കൾ സംസ്കരിക്കുന്നു. അവർ കന്തത്താൽ ചാർ കുറഞ്ഞുക്കുന്നു.

4 ഭവത്രിതസ്യമജേഷ്ഠാ

ഭവദിത്രായമമസരഃ

സംരൂപൈരജ്യതേഹരിഃ

അന്വയം:-

ത്രിതസ്യ	— സുകതദ്രഷ്ടുര്യേഷസ്സോയം
മമസരഃ മജേഷ്ഠഃ ഭവൽ	— മദേകരസ്സോമശ്ശുദ്ധോഭവേതി
	തസ്യയാഗാത്ഥം
	ശേഷപാനാത്ഥഞ്ച
(തഥാ) ഇത്രായ ഭവൽ	— ഇരൂപാനായ മജേഷ്ഠാഭൂൽ
രൂപൈഃ ഹരിഃ സം	
അജ്യതേ	— ക്ഷീരാദിഭിഹ്രിതവണ്ണഃ

അർത്ഥം.-സുകതദ്രഷ്ടാവായ ത്രിതയ്ക്കിടേ ചേന്ന് ഹഷ്കരനായ ഈ സോമൻ ശുദ്ധനായി ഭവിക്കുന്നു (തന്റെ യാഗത്തിന്നും തന്നിന്നു ശേഷംകൊള്ളാനും) അതുപോലെ ഇത്രന്നു കടിഞ്ഞാൻവേണ്ടി ശുദ്ധനായിത്തീരുന്നു പാൽ മുതലായവയാൽ വിവിധ രൂപങ്ങളൊത്തു പച്ചനിറമുറവനായിരിക്കുന്നു.

5 അഭീമൃതസ്യവിഷുപ്

നഹതേപൃശ്ഠിമാതരഃ

ചാരുപ്രിയതമംഹവിഃ

അന്വയം:-

മൃതസ്യ വിഷുപം ഈ	— യജ്ഞസ്യോശ്രയമേനം സോമം
ചാരു പ്രിയ-തമം	
ഹവിഃ	— മനോഹരം ഹോമസാധനം
പൃശ്ഠി-മാതരഃ അഭി	
ഭഹതേ	— മരുതഃ ഭഹന്തി

അർത്ഥം.-യജ്ഞാശ്രയനായ ഈ സോമനെ മനോഹരവും ഹോമാഹ്വരമായ ഹവിസ്സായി പൃശ്ഠിപുത്രന്മാരായ മരുത്തുക്കൾ കറക്കുന്നു.

6 സമേനമപ്രുതാഇമാ

ഗിരോഅഷ്ണിസസ്രുതഃ

ധേനുപ്യാശ്രോഅവീവശൻ

വ. 24

അന്വയം:-

അപ്രുതാ, സ-സ്രുതഃ — അകടിലാഃ, സരന്ത്യഃ

ഇമാഃ ഗിരഃ ഏനം സ.

അഷ്ണി — സ്പതയസ്സോമം സഞ്ഗച്യന്തേ

(സോമഃ) ധേനുഃ — പ്രീണയിത്രീസ്താസ്മതിഃ

വാശ്രഃ അവിവശൻ — ശബ്ധയഥാസൻ കാമയന്തേ

അർത്ഥം:-ആർജവമുറവയും ഭൂകണവയുമായ നമ്മുടെ സ്മൃതികൾ ഈ സോമനോടു ചേരുന്നു. പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്ന ആ സ്മൃതികളെ സോമൻ ശബ്ദീകരണവനായി കാമിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-25 ആത്ംഗിരസഃ പ്രഭുവസുഃ ദൃഷിഃ

1 ആനഃപവസ്വധാരയാ

പവമാനരയിപ്യഥ.

യയാജ്യോതിർവിഭാസിനഃ

അന്വയം:-

ഏ പവമാന,

ധാരയാ നഃ

— പ്രവാഹേണാസ്മാകം

യയാ ജ്യോതിഃ

നഃ വിഭാസി

— ജ്യോതമാനം സ്വർഗ്ഗമസ്മാകം

തഥാലംഭയസി തഥാ

പ്യഥ രയിഃ ആ പവസ്വ — പ്രഭുതം ധനം സർവ്വതഃ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്പയോ ശുദ്ധീകരണായ സോമ, അവിടുത്തെ ധാരയാൽ ഞങ്ങൾക്ക് സ്വർഗ്ഗത്തെ നേടിക്കൊണ്ടുപോലെ, വിസ്തൃതിയായ സമ്പത്തും ഐന്ദ്ര്യമൊഴുകിയൊലും. (പാരത്രിക നാശം ഹികസുഖവും തന്നെത്തിയൊലും.)

2 ഇന്ദോസമുദ്രമീഢായ
പവസ്വവിശ്വമേജയ
രായോധന്താനഭാജസാ

അന്വയം:-

ഹേ സമുദ്രം-ഇന്ദോഽയ,
ഇന്ദോ, — ഉദകപ്രേരക, സോമ,
വിശ്വം-ഏജയ, — സപ്തസ്യംസുഷുപ്തോഃ കമ്പ
യിതഃ, ത്വം
ഭാജസാ നഃ — ബലേനാസുഭ്യം
രായാ ധന്താ പവസ്വ — ധനസ്യ ധാരകസ്സനീ ക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഉദക (വപ്പ്) പ്രേരകനായ സോമ,
ഞങ്ങളുടെ എല്ലാ ഗതൃക്കളെയും വിരപ്പിക്കണമെന്നേ, ബല
ത്തോടുകൂടി ഞങ്ങൾക്ക് ധനമേന്തുന്നവനായി ഒഴുകിവന്നാലും.

3 ത്വയാവീരേണവീര
വോഽഭിഷ്യാമപൃതന്യതഃ
ക്ഷരാണോഅഭിവാദ്യം

അന്വയം:-

ഹേ വീര-വഃ, — വീരവന്ദംസോമ,
വീരേണ ത്വയാ — സഹായേന
പൃതന്യതഃ അഭി സ്യാമ — സങ്ഗ്രാമമിച്ചതശ്ശത്രുനഭി
ഭേവേമ
നഃ വാദ്യം അഭി ക്ഷര — വരണീയം ധനമഭിഗമയ

അർത്ഥം:-വീരന്മാരോടുകൂടിയ സോമ, വീരകർമ്മമായ
അവിട്ടനാകുന്ന സഹായനോടുകൂടി യുദ്ധമിച്ചിടുന്നേ ഗതൃക്ക
ളെ ഞങ്ങൾ കീഴടക്കാവൂ. ഞങ്ങൾക്ക് ശ്രേഷ്ഠധനമെത്തി
ച്ചാലും.

4 പ്രവാചകിന്ദ്രിഷ്യതി
സിന്ധാസൻവാചസാജ്ഞി:
പ്രതാവിദാനആയുധാ

അന്വയം:-

- വാച-സാ: , ജ്ഞി: — അന്നസ്യഭാതാ സർവ്വസ്യഭൂഷാ
പ്രതാ ആയുധാ വിഭാഗ: — കർമ്മാണായുധാനി ച ജാനൻ
ഇന്ദ: സിന്ധാസൻ — സോമോയജമാനാൻ
സംഭക്തുമിച്ഛൻ
വാച. പ്ര ഇഷ്യതി — യജമാനേഭ്യോന്നം പ്രേരയതി

അർത്ഥം:-അന്നഭാതാവും ഏല്പാ കാണ്മാനവനും കർമ്മങ്ങളെയുമായുധങ്ങളെയും (യജ്ഞത്തെയും യുദ്ധത്തെയും) അറിയുന്നവനായ സോമൻ യജമാനന്മാരെ പ്രാപിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവനായി (അവരിൽ അംഗഹാരകാംക്ഷിയായി) അന്നമെത്തിക്കുന്നു.

5 തത്ഗീർദ്വാപമിങ്ഖയം
പുനാനംവാസയാമസി
സോമജ്ഞസ്യഗോപതി.

അന്വയം:-

- വാച:-ഇത്ഗീംഖയം — വാച: പ്രേരയിതാരം
പുനാനം സോമം — പൃയമാനം തം സ്തുതിവാദി
ഗീ:-ഭി: — ബ്രഹ്മ
ജനസ്യ ഗോ-പതി. — ഗവാ:പതി. സോമം
തം വാസയാമസി — സ്തുതിഭിവാസയാമ:

അർത്ഥം:-ഉള്ളിലിരുന്നു വാക്കുകളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനും ശ്രദ്ധിക്കുന്നതായ സോമനെ സ്തുതിവചനങ്ങളാൽ പുകഴ്ത്തുന്നു.

ഉപാസകർ, ജനത്തിന് പശുപാലകനായ അവിടുത്തെ സ്തുതികൾക്കാണ് മുട്ടന്നു, പുതപ്പിക്കുന്നു.

6 വിശ്വായസ്യപ്രതേജനോ

ഓധാരധർമ്മസ്തതേ:

പുനാനസ്യപ്രഭുവസോ:

വ. 25

അന്വയം:-

വിശ്വ: ജന:	— സർവ്വമാനുഷ്യ: യജമാന:
ധർമ്മ: പതേ:	— കർമ്മ: പാലകസ്യ
പുനാനസ്യ പ്രഭു-വസോ:	— പുനാനസ്യ, പ്രഭുതധനസ്യ സോമസ്യ
യസ്യ പ്രതേ ഓധാര	— യസ്യ കർമ്മി മനോധാരയതി, ത. സ്തേജി

അർത്ഥം:-കർമ്മപാലകനും ശുദ്ധീകരനും മഹാധനനുമായ യാതൊരു സോമന്റെ കർമ്മത്തിൽ എല്ലാ യജമാനന്മാരും മനസ്സു നിർത്തുന്നുവോ, ആ സോമനെ സ്തുതിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-26.

1 അസർജിരഥോയഥാ

പവിത്രോപചോസ്തത:

കാർഷ്വൻവാജിന്യക്രമി

അന്വയം:-

രഥ്യ: യഥാ	— രഥാശ്വാ: സയഥാവിസൃജ്യതേ താപൽ
പചോ: സ്തത:	— അധിപവണഫലകയോ- രഭിഷുതസ്തോമ:
പവിത്രോ അസർജി	— ദോപിത്ര സുഷോഭൽ

- ചാജീ കാർഷ്വൻ — വേദനവാൻ സോമാവ്യാഗ്വഃ
ദേവാനാമാകർഷണവതി
യജ്ഞരൂപേ സങ്ഗ്രാമേ
- നി അക്രമീൽ — ക്രാമയതി (കാർഷ്വ ഇതരേതരാ
കർഷണാൽ യദ്ധം.)

അർത്ഥം.—തേജ്വിത വിടപ്പെടുന്നപോലെ, സംസ്കരിക്കുന്ന ഈ പലകയിൽനിന്ന് സോമൻ ശോപവിത്രത്തിൽ വിടപ്പെട്ടു. പേശവാനായ സോമനാകുന്ന കതിര ദേവന്മാരെ ആകർഷിക്കുന്ന യജ്ഞമാകുന്ന യുദ്ധത്തിൽ കടന്നുചെല്ലുന്നു.

2 സവഹ്നിസ്സോമജാഗൃവിഃ

പവസദേവവിരതി .

അഭികോശം മധുച്യുതം.

അന്വയം:—

- ഹേ സോമ, സഃ വഹ്നിഃ — വാഹകഃ
ജാഗൃവിഃ, ദേവ-വീഃ — ജാഗരുകഃ, ദേവകാമസ്വപം
മധു-ച്യുതം കോശം — മധുസ്രാവിണ, ശോപവിത്രം
അഭി പവസ — അതിക്രമ്യ ദ്രോണകലശം
പ്രതിക്ഷര

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ജഗത്തു വഹിക്കുന്നവനും ഉണർപ്പുവനും ദേവകാമനായ അവിടുന്ന് മധുരരസം തുടുന്ന ശോപവിത്രത്തെക്കുറിച്ച് ദ്രോണകലശത്തിലേയ്ക്കൊഴുകിയാലും.

3 സനോജ്യോതീഷിപുവ്യ്യ

പവമാനവിരോചയ

ക്രത്യേകജായനോഹിന

അന്വയം:—

മേ പുച്ഛ, പവമാന, — പുരാണ, സോമ,
 സഃ (ത്വം) നഃ ജ്യോ
 തീഷ്ഠി വി രോചയ — അസ്താകം ദിവ്യാനി സ്ഥാനാനി
 പ്രകാശയ
 (കിഞ്ച) ക്ഷായ ക്രത്യേ — ബലപ്രദായ യോഗായ
 നഃ ഹിന — അസ്താൻ പ്രേരയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ പുരാണനായ സോമ, അവിടുന്ന് ഞ
 ണ്ങൾക്കു ദിവ്യങ്ങളായ സ്ഥാനങ്ങൾ തെളിയിച്ചാലും. (അതി
 ന്നുവണ്ടി) ബലപ്രദമായ യോഗത്തിനായി ഞങ്ങളെ പ്രേരി
 പ്പിച്ചാലും.

4 ശുഭോനഗ്രതായുഭി
 ത്വജ്യമാനോഗജേന്ധവഃ
 പവതേവാരോഅവ്യയേ

അന്വയം:—

ഗ്രതയുഭിഃ ശുഭോനഃ — യജ്ഞകർമ്മൈര്യുഗാഭി
 രലക്രിയമാണഃ
 (തേഷാമേവ) ഗജേന്ധവഃ
 ത്വജ്യമാനഃ — ഹസ്തയോഃ പുയമാനഃ സോമഃ
 അവ്യയേ വാരേ പവതേ — അവിമയേവാലേ, ശോപവിത്രേ
 പുയതേ

അർത്ഥം.—യജ്ഞച്ഛുക്കളായ ഗ്രന്ഥികകളാൽ അലങ്കരിക്ക
 പ്പെടുന്നവനും അപ്തരുടെ തന്നെ കൈകളിൽ ശുദ്ധീകരിച്ചുപ്പെ
 ടുന്നവനുമായ സോമൻ ആട്ടിൻറോമകൻ ശോപവിത്രത്തിൽ
 അവിചുവ്വത്തിയാക്കപ്പെടുന്നു.

5 സവിശ്വാദാശ്രുഷേവസു
സോമോഭിവൃന്തിപാതമിവാ
പവതാമാന്തരിക്ഷ്യാ

അന്വയം -

സഃ സോമഃ	— അഭിഷുയമാണസ്സോമഃ
ഭിവൃന്തി, പാതമിവാ,	— ഭിവീഭവാനി, പൃഥിവ്യോ
അന്തരിക്ഷ്യാ	— വാനി, അന്തരിക്ഷേ
	വാനി ച
വിശ്വാ വസു	— സവ്യാണി ധനാനി
ദാശ്രുഷേ ആ പവതാം	— ഹവിദ്വാത്രേ ആഭിമുഖ്യേന
	പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമൻ ദ്യോവിലും ഭൂവി
ലുത്ഭവിക്കുന്നതിലുള്ള ഏല്പാ ധനങ്ങളും ഹവിസ്സുകൾ യജ്ഞ
മാനന്ത നേരെ കൊടുക്കപ്പെട്ടു

6 ആഭിവസ്സുഷ്മശ്ച
ശ്ലവ്യയസ്സോമരോഹസി
വീരയശ്ശവസസ്തതേ

വ. 26

അന്വയം:-

ഹേ ശവസ! പതേ,	
സോമ,	— അന്നസ്യപാലക, സോമ,
(ത്വം സ്നോതപുണാം)	
അശ്വായുഃ	— അശ്വമിച്ഛൻ
ഗവ്യായുഃ, വീരയുഃ	— ഗാ ഇച്ഛൻ, പുത്രാനിച്ഛൻ
ഭിവഃ പൃഷ്ഠം ആ	
രോഹസി	— സ്വഗ്നമാഹുതിദ്വാരാരോഹസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അന്നപാലകനായ സോമ, അവിടുന്ന് സ്തോതാക്കൾക്ക് കതിരെയും പശുക്കളെയും പുത്രന്മാരെയുമിച്ഛിക്കുന്നവൻ, ആശംസിക്കുന്നവനായിട്ടാണ് ആഹുതിമാഗ്നിയിലൂടെ സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്ക് കയറിപ്പോകുന്നത്.

വക്ത്രം-27 ആങ്ഗിരസോരരുഗണഃ ഋഷിഃ

1 സസൃതഃപീതയേവൃഷാ
സോമഃപവിത്രോഅഷ്തി
വിപ്ലവന്നക്ഷാംസിദേവയഃ

അന്വയം:-

പീതയേ സൃതഃ	— ഇന്ദ്രാദീനാം പാനായാദീഷുതഃ
ദേവ-യഃ സഃ സോമഃ	— ദേവകാമന്ത്യഃ
രക്ഷാംസി വി-പ്ലവൻ, വൃഷാ	— നിപ്ലവൻ, കാമാനാം വഷ്ണശ്ച സൻ
പവിത്രേ അഷ്തി	— ദശാപവിത്രേ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രാദീദേവന്മാർക്കു കടിക്കാനായി സംസ്തരിക്കപ്പെട്ടവനും ദേവകാമനുമായ സോമൻ രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിച്ചുകൊണ്ടും (ഉപാസകന്മാർക്ക്) കാമവഷ്കനായും ദശാപവിത്രത്തിലൂടെ ഒഴുകുന്നു.

2 സപവിത്രോവിപക്ഷണോ
ഹരിരർഷതിധണ്യസിഃ
അഭിയോനികനിക്രമേ

അന്വയം -

വിചക്ഷണഃ ധർമ്മസിഃ — സർവ്വസ്യ ദ്രഷ്ടാ, ധാരകഃ
 സഃ ഹരിഃ പവിത്രേ
 അർദ്ധതി — ഹരിതവർണ്ണസ്തോമഃ ശോ
 പവിത്രേ ഗച്ഛതി
 (പശ്ചാൽ) കനിക്രമേ — ശബ്ദം കർവ്വൻ
 യോനി. അഭി — സ്ഥാനം, ദ്രോണകലശമഭി
 ഗച്ഛതി

അർത്ഥം-എല്ലാം കാണുന്നവനും താങ്ങുന്നവനും പച്ചനിറ
 മുറുവനുമായ ആ സോമൻ ശോപവിത്രത്തിലൊഴുകുന്ന
 പിന്നെ ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട് സ്വസ്ഥാനമായ ദ്രോണ
 കലശത്തെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു

3 സവാജീരോചനാഭിവഃ

പവമാനോവിധാവതി

രക്ഷോഹാവാരമവ്യയം

അന്വയം -

സഃ വാജീ — വേദനവാതശ്ചസ്ഥാനീയഃ
 ഭീവഃ രോചനാ — ദൃലോകസ്യ രോചകഃ
 രക്ഷഃഹാ പവമാനഃ — രക്ഷസാ. ഹന്താ പുയമാന
 സ്തോമഃ

അവ്യയം വാരം വി
 ധാവതി — ശോപവിത്രമതീത്യ ധാവതി

അർത്ഥം വേഗവാനായ കുതിരപോലെയുള്ളവനും ദ്രോ
 വിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനും രക്ഷസ്സുകളുടെ ഹന്താവും ശുദ്ധി
 കരണമായ സോമൻ ആട്ടിൻരോമമുററ ശോപവിത്രത്തെ കട
 ന്നൊഴുകുന്നു

4 സത്രിതസ്യാധിസന്തവി

പവമാനോഽരോചയതി

ദാമിഭിസ്സുര്യംസഹ

അന്വയം:-

സ: ത്രിതസ്യ അധി
സാനവി — പ്രഷേസ്സമുച്ഛിതേ യജ്ഞേ
പവമാനഃ, ജാമി-ഭി:
സഹ — പുയമാനഃ, ബന്ധുഭൃതേ
സ്തേജോഭിസ്സഹിതസ്സൻ
സൂര്യം അരോചയൽ — പ്രകാശിതവാൻ

അർത്ഥം:-ആ സോമൻ ത്രിതസ്സിന്റെ ഉത്തമമായ യാഗത്തിൽ ശുദ്ധീകരണമായി, ബന്ധപ്പെട്ട മറ്റു തേജസ്സുകളോടുകൂടി സൂര്യനെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു.

5 സവൃത്രഹാവൃഷാസുതോ
വരിവോവിഭോഭ്യഃ
സോമോവാജമിവാസരൽ

അന്വയം:-

സുതഃ, വൃത്ര-ഹാ, വൃഷാ — അഭിഷുതഃ, ശത്രുഹന്താ, വഷ്കഃ
വരിവഃ-വിൽ — യഷ്ട്യർഹസ്യ ലംഭകഃ
അഭോഭ്യഃ സഃ സോമഃ — അന്യൈരഭംഭനീയസ്സോമഃ
വാജം-ഇവ അസരൽ — സദാഗ്രാമമഗ്രാമവ
ദ്രോണകലശം ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും ശത്രുഹന്താവും ഫലവഷ്കനും, യാഗാനുഷ്ഠാതാവിന്നു് ധനം നേടിക്കൊടുക്കുന്നവനും ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനുമായ ആ സോമൻ പടകളെന്തെ കത്തിര എന്നുപോലെ ദ്രോണകലശത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

6 സഭേവഃകവിനേഷി
തോഽഭിദ്രോണാനിധാവതി
ഇന്ദുരിദ്രായമഹനാ

അന്വയം:-

സ: ദേവ: ഇന്ദ:	— ക്ലിഷ്ടമാനസ്സോമ:
കവിനാ ഇഷിത:	— ക്രാണപ്രജേണനാധാര്യണാ പ്രേരിതസ്സൻ
ഇത്രായ ദ്രോണാനി	— ഇത്രാത്ഥം. ദ്രോണകലശാൻ
അഭി ധാവതി	— അഭിഗച്ഛതി
മഹനാ	— സമഹാൻ

അർത്ഥം.-ആ ദേവനായ, നന്മവിയന്ന സോമൻ കവിഞ്ഞ അറിവൊത്ത അധാര്യവിനാൽ പ്രേരിതനായി, ഇത്രനവേണ്ടി ദ്രോണകലശങ്ങളെ (കലശത്തെ) പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് മഹാനാണ്.

വക്ത്രം-28

1 ഏഷഉസ്യവൃഷാ

മോവ്യോവാഭേരിരഷ്തി

ഗച്ഛൻവാജംസഹസ്രീണം.

അന്വയം:-

സ്യ: ഏഷ: വൃഷാ	— പ്രസിദ്ധ: അഭിഷക്ത: വഷിതാ സോമ:
രഥ: അവ്യ: വാരഭേരി:	— രംഹണശീല: അവേദ്യോലൈ, ദശാപവിത്രേണ
സഹസ്രീണം വാജം ഉ	— സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം. യജമാനായ ഓതുരേവ
ഗച്ഛൻ അഷ്തി	— ദ്രോണകലശം പ്രവിശൻ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-പ്രസിദ്ധനും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനും കാരവശ്ശ കന്മയായ സോമൻ, ഓടുന്ന ശീലമിയന്നവനായി, ആട്ടിൻ രോമമറ്റ ദശാപവിത്രത്തിലൂടെ യജമാനൻ കണക്കറ്റ ധനം നൽകാനായിത്തന്നെ പുറപ്പെട്ട്, ദ്രോണകലശം പ്രാപിക്കുന്നു.

2 ഏതത്രിതസ്യയോഷ്ണോ
ഹരിഃഹിനന്ത്യഭിഃ
ഇന്ദ്രമിന്ദ്രായപീതയേ

അന്വയം:-

ഏതം ഇന്ദ്രം, ഹരിഃ — ക്ലിഷ്ടമാനം, ഹരിതവണ്ണം
സോമം.
ത്രിതസ്യ യോഷ്ണഃ — പ്രാപ്തവർണ്ണഗുലയഃ
ഇന്ദ്രായ പീതയേ — ഇന്ദ്രസ്യപാനായ
അഭി-ഭിഃ ഹിനന്തി — പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം:-ഈ നനവിയന്ന പച്ചവർണ്ണമുററ സോമത്തെ
ത്രിതസ്വിയുടെ വിരലുകൾ ഇന്ദ്രൻ കടിക്കാൻവേണ്ടി പിടി
ക്കല്ലുകളാൽ സംസ്ക്കരിക്കുന്നു

3 ഏതന്ത്യംഹരിതോശേ
മർദ്ദജന്തേഅപസ്യവഃ
യാഭിമ്മദായശ്രുംഭതേ

അന്വയം:-

ഏതം ത്യം — തം സോമം.
യാഭിഃ മദായ ശ്രുംഭതേ — ഹിന്ദായ ഭിപ്യതേ
(അധ്വാര്യോ)ശേ
ഹരിതഃ — ഹരണസ്വഭാവവർണ്ണഗുലയഃ
അപസ്യവഃ — കഷ്ടജായതസ്സത്യഃ
മർദ്ദജന്തേ — ശോധയന്തി,

അർത്ഥം:-ഈ സോമം, ഏവയാൽ ഹരിതത്തിനായി തെളി
വിയറപ്പെടുന്നവോ, അധ്വര്യവിന്റെ മനോഹാരികളായ
ആ പത്തു വിരലുകൾ കമ്മമിച്ഛിജ്ജ്ഞവയായി, ശുദ്ധീകരി
ക്കുന്നു

4 ഏഷസ്യമാൻഷീഷ്വാ
 ശ്വേതേനാനവീക്ഷ്യസീദതി
 ഗച്ഛഞ്ചാരോനയോഷിതം

അന്വയം:—

സ്യഃ ഏഷഃ	— സന്ധോമഃ
മാൻഷീഷു വീക്ഷ്യ	— യജമാനരൂപാസു പ്രജാസ്വന്നഗ്രഹരൂപേണ
ശ്വേതഃ ന	— ശ്വേതമുവ, ശംസനീയഗതിഃ, പക്ഷിരിവ
യോഷിതം ഗച്ഛൻ	
ജാതഃ ന	— അഭിഗച്ഛന്മാരമുവ, സ യഥാ സങ്കേതിതഃ തസ്യഃ കാമപുരണായ ഗുഹോഗച്ഛതി തദാശി
ആ സീദതി	— ആഗച്ഛതി

അർത്ഥം:—ആ സോമൻ യജമാനന്മാരായ പ്രജകളിൽ അന്നഗ്രഹരൂപരോടുകൂടി, ഭംഗിയിൽ പാകമെന്ന പക്ഷിപോലെയും, കാമപുരണത്തിന്നു സങ്കേതസ്ഥലത്തു യുവതിയെ പ്രാപിക്കുന്ന ജാരണെന്നപോലെയും വന്നുചേരുന്നു.

5 ഏഷസ്യമദ്യോര
 സോവപന്യേദിവശ്ശിതഃ
 യഇന്ദ്രാദരമാവിശൽ

അന്വയം:—

യഃ ഇന്ദ്രഃ വാരഃ ആ	
അവിശൽ	— യസ്സോമഃ പവിത്രമാവിശതി
ദിവഃ ശിതഃ സ്യഃ ഏഷഃ	— ദൃപത്രഃ സന്ധോമഃ
മദ്യഃ രസഃ അവ പന്യേ	— മണിമീത്തരസഭൃതസ്സൻ സമു മവപശ്യതി

അർത്ഥം:-യാതൊരു സോമൻ ഗോപവിത്രത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നുവോ, ആ ദേവവിന്റെ കട്ടിയായ സോമൻ ഹർഷകരമായ രസമായി ഭവിച്ച് എല്ലാം കാണുന്നു.

6 ഏഷസ്യപീതയേസുതോ

ഹരിരർഷതിധണ്യസിഃ

ക്രന്ദന്യോനിമദിപ്രിയം.

വ. 28

അന്വയം:-

ഏഷഃ സ്യഃ പീതയേ — സസോമഃ പാനായ
സുതഃ, ഹരിഃ, ധണ്യസിഃ — അഭിഷുതഃ, ഹരിതവണ്ഃ,
സദ്യസ്യ ധാരകഃ
പ്രിയം യോനിം. — പ്രിയഭൂതം സ്ഥാനം, ദ്രോണ
കലശം
ക്രന്ദൻ അഭി അർഷതി — ശബ്ദയന്നഭിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ആ സോമൻ (ദേവാദികൾക്കു്) കുടിക്കാനായി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട്, പച്ചനിറമിയന്നു്, എല്ലാം താങ്ങുന്നവനായി, പ്രിയഭൂതമായ സ്വസ്ഥാനത്തെ, ദ്രോണകലശത്തെ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-29 ആത്ഗിരസോബ്ബഹന്തതിഃ ജുഷിഃ

1 ആശുരഷ്ബഹന്തേ

പരിപ്രിയേണധാന്താ

യത്രദേവാഇതിബ്രവന്

അന്വയം:-

ഹേ ബൃഹൽ-മതേ, — മഹാമതേ, സോമ
പ്രിയേണ ധാന്താ — ദേവാനാം പ്രിയതമേന ധാരാ

“യത്ര ദേവാഃ” — ‘വർത്തന്തേ താം ദിശം ഗച്ഛാമി’
 ഇതി ബ്രവൻ — ഇത്യുച്ഛാതയൻ
 ആശുഃ പരി അഹ് — ശീഘ്രസ്സൻ പരിഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അല്പയോ മഹാമനസ്സനായ സോമ, ദേവന്മാരോട്
 റവുമിഷ്ടമായ അവിടുത്തെ ധാരാളപമായ ശരീരത്താൽ
 “ഏവിടെ ഇത്രാദി ദേവന്മാരുണ്ടോ, അവിടെ ഞാൻ പോക
 ന്നു” എന്ന വിളിച്ചുപറഞ്ഞുകൊണ്ടു വേഗവാനായി വ
 ന്നാലും.

2 പരിശുണ്ഡന്നനിഷ്കൃത
 ജനായയാതയന്നിഷഃ
 വൃഷിന്ദിവഃപരിസ്രവ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ,) അനി:—കൃതം

പരി-കൃണൻ — അസംസ്കൃതം യജമാനം
 സംസ്കൃതം

ജനായ ഇഷഃ യാതയൻ — യജമാനായാന്നം നിഗ്നമയൻ
 ദിവഃ വൃഷിം പരി സ്രവ — അന്തരിക്ഷാദ്വൃഷിമഭിക്ഷര

അർത്ഥം.—അല്പയോ സോമ, അസംസ്കൃതനായ യജമാനനെ
 സംസ്കരിച്ചുകൊണ്ടു, യജമാനനു് അന്നമെത്തിക്കുന്നവനാ
 യി അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്നു മഴ പെയ്യിച്ചാലും. (മഴപെയ്യിച്ച്
 അന്നപുഷ്പി ഉണ്ടാക്കിയാലും.)

3 സ്തപഃകൃതിപവിത്രത
 ത്വിഷിന്ദയാനമാജസാ
 വിപക്ഷാണോവിരോചയൻ

അന്വയം:-

(സോമം) പവിത്രേ സുതഃ

ത്വിഷിം ദധാനഃ — അഭിഷുതസ്സുൻ ദീപ്തിം ധാരയൻ

വിപക്ഷാണഃ,

വി-രോചയൻ — സർവ്വം പശ്യൻ, ദീപയൻ

ഓജസാ ആ ഏതി — ബലേന ദേവാനാഭീരുവ്യേന
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-സോമൻ ദശാപവിത്രത്തിൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി, പ്രകാശമേന്തിക്കൊണ്ടു്, എല്ലാം കാണുന്നവനും തെളിയിക്കുന്നവനുമായി, ബലത്തോടുകൂടി ദേവന്മാരെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

4 അയംസയോദിവസ്സരി

രഘുയാമാപവിത്രആ

സിന്ധോത്രാർദ്ധവ്യക്ഷരൻ

അന്വയം:-

യഃ ദിവഃ പരി

രഘു-യാമാ — ദൃലോകസ്യാപരിലഘുഗമനഃ
(ദേവപ്രാപ്തൗ)

അയം സഃ പവിത്രേ ആ — സോമോദശാപവിത്രേ
സിദ്ധ്യമാനഃ

സിന്ധോഃ ഉർദ്ധാ വി

അക്ഷരൻ — ജലസ്രാവിണ്യോഃ ഉർദ്ധൗ
സംഘാതേ വിവിധം ക്ഷരതി

അർത്ഥം:-ആർ ദൃലോകത്തിന്നു മുകളിൽ എഴുപ്പം ഗമിക്കുന്നവനായി ദേവപ്രാപ്തിയിലെത്തുന്നവോ, ആ സോമൻ ദശാപവിത്രത്തിൽ നന്നായിരപ്പെടുന്നവനായി ജലധാരകളുടെ സമൂഹത്തിൽ സ്വയമൊഴുകുന്നു.

6 ആവിവാസൻപരാവതോ
 അഥോഅർച്ചാവതസ്തതഃ
 ഇത്രായസിച്യതേചധു

അന്വയം:-

അഥോ സുതഃ പരാ-വതഃ — അഥാഭിഷ്ഠതസ്സോമോദാ
 സ്ഥാൻ
 അർച്ചാ-വതഃ — അന്വീകസ്ഥാശ്ച ദേവാൻ
 ആ-വിവാസൻ — രസേന പരിചരണായ
 ഇത്രായ ചധു സിച്യതേ — മധുസദൃശം രസം ക്ഷരതേ

അർത്ഥം.-പിന്നെ, സംസ്കരിച്ചുപെട്ട സോമൻ ദുഃഖനിലം
 ചാരത്തിലുള്ള ദേവന്മാരെ രസംകൊണ്ടു പരിചരിക്കുന്നതായി
 ഇത്രന്നു തേനൊത്ത ചാരൊഴക്കുന്നു.

6 സചീചിനാശന്തഷത
 ഹരിഹിന്യാന്യദ്രിഭിഃ
 യോനാവൃതസ്യസിതേ

വ. 29

അന്വയം:-

(ഹേ ദേവാഃ,) സ.-

ഈചീനാഃ അന്തഷത — സാമഗതാഃസ്തോതാസ്സവന്തി
 ഹരിഹിന്യാന്യദ്രിഭിഃ
 ഹിന്യാന്തി — ഹരിതവർണ്ണം സോമം ഗ്രാപ്തഭിഃ
 പ്രോയന്തി
 (തസ്മാൽ) പ്രതസ്യ
 യോനൗ സീതേ — യജമാസ്യ സ്ഥാനേ നിഷ്ഠ്വാ
 വേത

അർത്ഥം.-അല്പയോ ദേവന്മാരേ, സ്തോതാക്കളൊത്തുചേർന്ന്
 1-നെ നാതിക്കുന്നു. പച്ചനിറമുള്ള സോമത്തെ പിടിക്കല്ലു

കളാൽ ഗുതപിക്കുക സംസ്കരിക്കുന്നു. അതിനാൽ യജ്ഞ സ്ഥാനത്തു വന്നിരുന്നാലും.

വക്രം-30

1 പുനാനോ¹അക്രമീ¹ഭഭി
വിശ്വാ¹മൃഗോ¹വിപ്ഷ്ണിഃ
ശു¹ന്നേ¹വിപ്രസ്വി¹തിഭിഃ

അന്വയം:-

പുനാനഃ, വി-പഷ്ണിഃ — പുനാനഃ സർവ്വസ്യദൃഷ്ടാ
സോമഃ

വിശ്വാഃ മൃഗഃ അഭി
അക്രമീൻ — സർവാൻ ഹിംസകാനതി
ക്രാന്തവാൻ

(ഗുതപിജഃ) വിപ്രം
ധീതി-ഭിഃ — മേധാവിനം തമഭിഷവാഭി
കർമ്മഭിഃ

ശു¹ന്നേ¹ — ദീപയന്തി, അലങ്കർവ്വന്തി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ സോമൻ എല്ലാ ദ്രോഹികളെയുമതിക്രമിച്ചു. ഗുതപിക്കുക മേധാവി യായ അവിടുത്തെ സംസ്കരണാഭി കർമ്മങ്ങളാൽ തെളിയിക്കുന്നു, ചമയിക്കുന്നു.

2 ആയോ¹നിമജ്ഞോ¹രഹ
ഓ¹ഗമഭി¹സ്രം¹വൃഷാ¹സുതഃ
ധ്രു¹വേ¹സഭസി¹സി

അന്വയം:-

(അയം) അരുണഃ	— അരുണവർണ്ണസ്തോമഃ
യോനിഃ ആ രഥനി	— സ്ഥാനം ദ്രോണകലശ മാന്മാഹതി
(തതഃ) ഇദ്രം ഗമൻ	— ഗമ്യതി
വൃഷാ, സുതഃ	— ഫലാനാം വർഷകഃ, അഭിഷ്യാതസ്സൻ ഗത്വാ
ഋദ്ധേ സദസി സീദതി	— സ്ഥിരേ, ദൃഢോക്താവ്യേ സ്ഥാനേ നിവസതി

അർത്ഥം:- ഈ ഇദ്ദംപുറപ്പെട്ട നിരമാണ് സോമൻ സ്വസ്ഥാന
മായ ദ്രോണകലശത്തിലേറുന്നു. പിന്നെ ഇത്രനെ പ്രാപി
ക്കുന്നു. കർമ്മഫലവർഷകനും സംസ്കൃതിക്കുപ്പെട്ടവനുമായി,
നിത്യമായ ദൃഢോക്തത്തിൽ വസിക്കുന്നു.

3 ആനോ¹രയി¹, മഹാ¹മി¹
അസു¹ഭ്യേ¹സോമ¹വിശാ¹തഃ¹
മഹാ¹പവസ്വ¹സഹസ്രി¹ണഃ¹.

അന്വയം:-

മഹ ഇന്ദോ,	
സോമ, നഃ ന	— അസുഭ്യേ ക്ഷിപ്രം
മഹാം സഹസ്രിണഃ	
രയിഃ	— മഹത്തമസംഖ്യാതം ധനം
അസുഭ്യേ വിശാതഃ ആ	
പവസ്വ	— സമൃതഃ പരിശ്രവ

അർത്ഥം.- അല്പയോദ ദീപ്തനായ സോമ, വേഗത്തിൽ ഞങ്ങൾ
ക്കു് മഹത്തമം കണക്കറ്റമായ ധനം ഏമ്പാടുമൊഴുകിയാലും.

4 വിശാ¹സോമ¹പവമാ¹ന
ഭൃ¹താനീ¹ഭവാ¹മ
വിശാ¹സ്സഹ¹സ്രി¹ണീ¹രിഷഃ¹

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദ്രോ,
സോമ, — പുയമാന, ദീപ്ത, സോമ, ത്വം
വിശ്വാ ഭ്യുക്താനി ആ ഭേ — സർവ്വാനി ഭൂവിണാന്നുസൃഭ്യ
മാഹര

സഹസ്രിണി: ഇഷ:
വിഭാ: — സഹസ്രസംഖ്യാകാന്യന്നാനി
ലംഭേ ച

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരണം പ്രകാശമാനനമായ സോമ, അവി
ടന്നു് എല്ലാ ധനങ്ങളും ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും. ആയിര
ക്കണക്കിലന്നു നേടിത്തരുകയും ചെയ്താലും.

5 സന്:പുനാനആഭേ
രയി:സ്തോത്രേസുവീര്യം
ജരിതുവൃദ്ധയാഗിര:

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) സ: (ത്വം)
ന: സ്തോത്രേ — അസ്മാകം സ്തോത്രേ
പുനാന: സു-വീര്യം
രയിം — പുയമാന:, അഭിഷുയമാണ:,
സുപത്രോപേതം ധനം
ആ ഭേ — ആ ഹര
(കിഞ്ച) ജരിതു: ഗിര:
വദ്ധയ — സ്തോതുസ്തൃതീ: പ്രവദ്ധയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ആ അവിടന്നു് ശുദ്ധീകരണം
യി (സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നവനായി) ഞങ്ങളുടെ സ്തോതാവിന്നു്
നല്ല പുത്രന്മാരോടുകൂടിയ ധനം കൊണ്ടുകൊടുത്താലും സ്തോ
താവിന്റെ സ്തുതികൾ വളർത്തിയാലും.

6 പുനാനു¹സവാ¹ഭര
 സോമ¹ചിബഹ¹സംരയി.
 വൃഷ¹ന്നിരോന¹ഉക്¹ഥ്യം

വ. 30

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

പുനാനു

— പുനാനസ്ത്വം

ചി-ബഹസം രയി.

— ദൃപ്രഥിവ്യാഖ്യയോഃ

സ്ഥാനയോഃ പരിപൃഢം ധനം

ആ ഭര

— ആഹര

ഹേ ഇന്ദോ, വൃഷൻ ന:

ഉക്¹ഥ്യം

— കാമവഷകസ്ത്വം സ്തുത്യം

ധനമാഹര

അർത്ഥം:—അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ സോമ, ശുദ്ധീകരനായ അവിട്ടൻ ദ്യോവും ഭൂവുമായ രണ്ടു സ്ഥാനങ്ങളിലുള്ള ശ്രേഷ്ഠമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും. അല്ലയോ നന്നുപറ്റാ സോമ, അവിട്ടനു ഞങ്ങൾക്കു പ്രഗത്ഭമായ ധനം കൊണ്ടുതന്നാലും.

വക്ത്രം-31 കാണോമേധ്യാതിമിഃ ഋഷിഃ

1 പ്രയോഗാവോന¹ഭൃ¹ന്ത
 സ്തോ¹ഷാ¹അയാ¹സോ¹അ¹ക്ര¹മഃ
 ഘ്നന്തഃ¹കൃഷ്ണാ¹മപ¹ത്വപ¹പം

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാരഃ) യേ

ഗാവഃ ന

— യേ അഭിഷതാസ്തോമാസ്തുതി
 വാപതുവ, തായമാ സ്തുത്യം
 പ്രതിക്ഷിപ്രം ഗച്ഛന്തി തദപൻ

ഭൃണ്യം, തോഷം,
അയാസഃ

— ക്ഷിപ്രം, ദീപ്തം, ഗമനശീലാ
ശ്ചസന്തഃ

കൃഷ്ണാം താപം അപ
ഘ്ലന്തഃ

— കൃഷ്ണാ താപം രക്ഷാഃ, തം
നിഘ്ലന്തഃ

പ്ര അക്രമഃ

— പ്രാക്രമീൽ, താൻ സ്ത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സ്ത്രീയാകളേ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമങ്ങളേവ, സ്വതീകൾ സ്തൂതൃഭേദനെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, ഗതിവേഗമുറപ്പായായി, തിളങ്ങുന്നവയായി, ഗമനശീലങ്ങളായി, കരിഞ്ഞാലിയൊത്ത രക്ഷസ്സിനെ നിഹനിക്കുന്നവയായി, പ്രക്രമിക്കുന്നുവോ, ആ സോമങ്ങളെ സ്തൂതിക്കുക. (കരിഞ്ഞാലിയുള്ള രക്ഷസ്സുകൾ ഇന്ത്യയിലെ ആദിവാസികളാവാം.)

2 സുവിതസ്യമനാമ

ഹേതിസേതുന്ദരാവ്യം

സാഹചര്യംസോമസ്യമവൃതം

അന്വയം:—

സുവിതസ്യ സേതും

— ശോഭനസ്യ സോമസ്യ രക്ഷോഃ
വിഷയം ബന്ധനം

ദഃ—ആവ്യം

— ദുഷ്ടമതി.

അവൃതം സേത്യം

— അകർമ്മം. ശത്രു.

അതി സാഹചര്യംസഃ

മനാമഹേ

— അതിത്യാഭിവേന്തോ വയം.
സ്തമഃ

അർത്ഥം.—ശോഭനനായ സോമന്റെ രക്ഷോബന്ധനത്തെയും അവരോടുള്ള ദൈർഘ്യസ്യത്തെയും, (വിരോധത്തെയും) കർമ്മമൊന്നുമനഘീകാരത്ത ശത്രുവിനെ കടന്നു കീഴടക്കുന്ന തെങ്ങും

സ്തുതിക്കുന്നു. (രക്ഷസ്സുകളെ ബന്ധിക്കുന്ന പ്രവൃത്തിയെയും അതിന്റെ പിന്നിലുള്ള വിരോധബുദ്ധിയെയും സ്തുതിക്കുന്നു.)

3 ശുബ്ദവൃഷ്ടേരിവസ്വതഃ

പപമാനസ്യശുഷ്വിനഃ

ചരന്തിവിദ്യതോദിവി

അന്വയം:-

പപമാനസ്യ, ശുഷ്വിനഃ — പൂയമാനസ്യ, ബലവതഃ
സ്വതഃ വൃഷ്ടേ-ഇവ — വൃഷ്ടേഃ മഹാൻ സ്വനനവ
പ്രദുതരസാപാതസമയേ
ശുബ്ദ — ശുഭതേ
(തസ്യൈവ) വി-ദ്യതഃ
ദിവി ചരന്തി — ദിപ്തയോന്തരിക്ഷേ ചരന്തി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം ബലവാനമായ സോമന്റെ ശബ്ദം ചാരൊഴുകുന്ന സമയത്തു്, മഴയുടെ ഊക്കനൊച്ചുപോലെ, കേൾക്കപ്പെടുന്നു. അവിടുത്തെ തന്നെ പ്രകാശമെന്നു അന്തരിക്ഷത്തിൽ ചലിക്കുന്നു.

4 ആപവസ്വമഹിമിഷ

ഓഗോമദിന്ദോഹിരണ്യവൽ

അഗ്വാവദോദവൽസുതഃ

അന്വയം:-

ഘോ ഇന്ദോ, സുതഃ — സോമ, അഭിഷുതസ്ത്വം.
ഗോ-മൽ,
ഹിരണ്യ-വൽ — ബഹുഭിശ്ശോഭിര്യുക്തം. ഹിര
ണ്യൈര്യുക്തം.
അഗ്വാ-വൽ വാദ്യ-വൽ — അഗ്വൈഃ ബലൈശ്ച യുക്തം.

1. ഇഷം ആ പവസ്വ — മഹത്തന്നമാക്ഷര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് വളരെപ്പുതുക്കളൊത്തതും സ്വർണ്ണങ്ങളോടുകൂടിയതും കതിരകളോടു ചേർന്നതും ബലങ്ങളിതന്നതുമായ മഹത്തായ അന്നം ഞങ്ങൾക്കു പൊരിഞ്ഞാലും. (അവിടുത്തെ രസധാരകൊണ്ടു ഞാക്കിയാലും.)

5 സപ്തവത്സവിചർഷണ

ആമഹിരോദസിപുണ

ഉഷാസ്സര്യോനരശ്ചിഭിഃ

അന്വയം:-

ഹേ വി-ചർഷണ,	— വിഭ്രഷ്ട, സോമ,
സഃ (ത്വം) പവത്സ	— രസംക്ഷര
(തേന രസേന) മഹി	
രോദസീ	— മഹത്യൗ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ഉഷാഃ	— ഉഷസഃ, അഹാനി
	(ഉഷശ്ശബ്ദേന തദപലക്ഷിത
	മഹരച്യതേ)
രശ്ചി-ഭിഃ സൂര്യഃ ന	
ആ പുണ	— സൂര്യഇവാപുരയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സർവ്വഭൂഷ്ടവായ സോമ, ആ അവിടുന്ന് ചാരൊഴുക്കിയാലും. ആ ചാറിനാൽ മഹതികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ, ഉഷസ്സുൾപ്പെട്ട ഭിവസങ്ങളെ സൂര്യൻ രശ്മികളാലെണപോലെ, നിറച്ചാലും.

6 പരിണഗൃഹ്യാന്യത്വാ

ധാരയാസോമവിഗ്ധന്തഃ

സരാഃസേവവിഷുപഃ

അന്വയം.-

ഹേ സോമ, നഃ ശമം-

യന്ത്യാ ധാരയാ	— സുഖയന്ത്യാ ധാരയാ
രസാ-ഇവ വിഷ്വപം	— രസേന ദൃലോകമിവ
വിശ്വതഃ പരി സത	— സമൃതഃ പരിചര

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു സുഖമേകുന്ന ധാരയാൽ, അവിടുത്തെ രസത്താൽ ദൃലോകത്തെ എന്നപോലെ, എന്പാടും പരന്ന ചരിച്ചാലും.

വക്ത്രം-32

1 ജനയന്ത്രോചനാദിവോ

ജനയന്ത്രസ്യസൂര്യം

വസാന്തോഗാജപോഹരിഃ

അന്വയം -

(അയം) ഹരിഃ	— ഹരിതവർണ്ണസ്തോമഃ
ദിവഃ രോചനാ	— ദൃസംബന്ധീനി രോചനാനി നക്ഷത്രഗ്രഹമണ്ഡലാനി
ജനയൻ	— ഉല്പാദയൻ
അപ്-സു സൂര്യം ജനയൻ	— അന്തരീക്ഷേ ആദിത്യഞ്ചേൽ പാദയൻ
ഗാഃ അപഃ വസാന്തഃ	— അപോഗന്ത്രീഃ അപഃ ഭൂമി. ഹരയൻപവതേ

അർത്ഥം.-ഈ പച്ചനിറമുള്ള സോമൻ ജ്യാവിളയ്ക്കു ഗ്രഹനക്ഷത്രമണ്ഡലങ്ങളെയും അന്തരീക്ഷത്തിൽ സൂര്യനെയുമുല്പാദിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും കീഴോട്ടു വീഴുന്ന ജലങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഭൂമി

2 ഏഷപ്രണേനമന്നാ
ദേവോദേവേദ്യസ്തരി
ധാരയാപവതേസുതഃ

അന്വയം:-

ദേവഃ ഏഷഃ പ്രണേന മന്നാ — ദീപ്യമാനസ്തോമഃ പരാണേന മന്നീയേന സ്തോത്രേണയുക്തഃ
സുതഃ ദേവേദ്യഃ — അഭീഷ്ഠതസ്തേദ്യഃ
പരി ധാരയാ പവതേ — പരിതഃ പ്രവാഹേണ ക്ഷരതി

അർത്ഥം:- ഈ തിളങ്ങുന്ന സോമൻ പുരാണവും ധ്യാനയോഗ്യവുമായ സ്തോത്രത്തോടുകൂടി സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട്, ദേവന്മാർക്കു വേണ്ടിയെന്നാടും പ്രവഹിച്ചൊഴുകുന്നു.

3 വാവുധാനായതുർവ്യയേ
പവന്തേവാജസാതയേ
സോമാസ്സഹസ്രപാജസഃ

അന്വയം:-

സഹസ്ര-പാജസഃ — അപരിമിതബലഃ
സോമാഃ വാവുധാനായ — വദ്ധമാനായ
തുർവ്യയേ വാജ-സാതയേ
പവന്തേ — ക്ഷിപ്രായാണലാഭായ പുയന്തേ

അർത്ഥം:- കണക്കറ്റ ബലങ്ങളുള്ള സോമന്റെ വദ്ധമാനവും വേഗവത്തുമായ അന്നലാഞ്ഞിന്നായി ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു.

4 ഹോനഃപ്രതമിർപയഃ
പവിത്രേപരിഹിപ്യതേ
ശ്രുന്ദേവ്യാജീരണേ

അന്വയം:—

പ്രതിമ ഇതി പരമം

ഭൂമിശാസ്ത്രം

പരിഭാഷണം

സിദ്ധ്യന്തേ

(കിഞ്ച) ക്രമേണ ഭവതി

അഭിജ്ഞാനം

— പരമഭാവമേവ സമ്പന്നമസ്മൈ

— ഭവതിപരിഭാഷണം

— ശബ്ദമുദാഹരണം

— പ്രാദേശികതാമസം

അർത്ഥം:—പരമഭാവമേവ സമ്പന്നമസ്മൈ ഭവതിപരിഭാഷണം. പരിഭാഷണം ശബ്ദമുദാഹരണം ചെയ്താൽ ഭവതിപരിഭാഷണം, ഉദാഹരണം.

5 അഭിജ്ഞാനം

ഭവതിപരിഭാഷണം

സോമപുനരനുഭവം

അന്വയം:—

(അർത്ഥം) സോമം പുനരനുഭവം

വീശ്വാനി വാരിയ

— സോമം വീശ്വാനി

ധനം

അഭിജ്ഞാനം

— അഭിജ്ഞാനം

(അർത്ഥം) ഭവതി

ഭവതി

— യജമാനവർദ്ധന

ഭവതി

അർത്ഥം:—ഈ സോമം ശുദ്ധീകരണമായി ഏകദേശം പ്രയോജനപ്പെടും. നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതുപോലെ യജമാനവർദ്ധനയ്ക്കു ഭവതിയും നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

6 ഗോമനസ്സോമവിഭവ

ഭവതിപരിഭാഷണം

പരിഭാഷണം

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, സുതഃ നഃ — അഭിഷുതസ്തപമസൃദ്യം
 ഗോ-മൽ, വിര-വൽ — ബഹുഭിക്തോഭിര്യുക്തം,
 പുത്രൈരപേതം
 അശ്വ-വൽ, വാജ-വൽ — അശ്വൈര്യുക്തം,
 ബലൈര്യുക്തം ധനം
 ബൃഹതീഃ ഇഷഃ പവസ്വ — പ്രഭുതാന്ത്യന്നാനി ച ക്ഷര,
 പ്രയച്ച

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് ധാരാളം പശുക്കളൊത്തതും പുത്രന്മാരോടുകൂടിയതും കന്ധിരകളോടു ചേർന്നതും ബലങ്ങളറ്റതുമായ ധനവും, ധാരാളം (ബഹുവിധങ്ങളായ) അന്നങ്ങളും തന്നതളിയാലും.

വക്ത്രം-33

1 യോത്തന്ത്യഇവമുച്യതേ
 ഗോഭിർഭായഹര്യതഃ
 തങ്ഗിർത്വാസയാമസി

അന്വയം:-

യഃ അത്യഃ-ഇവ മദായ — അതനശീലോശ്വഇവ
 ദേവാനാം ഹർഷായ
 ഗോഭിഃ മൃച്യതേ — ഗോവികാക്കരെ പയ
 ആഭിഭിഃ മിശ്ര്യതേ
 (യഃ) ഹര്യതഃ — കാന്തഃ, മനോഹരഃ
 തം ഗിഃ-ഭിഃ
 വാസയാമസി — തം സോമം സ്തുതിഭിർത്വാസയാമഃ

അർത്ഥം:-യാതൊരു സോമൻ, ഗതിവേഗമറ്റ കന്ധിരപോലെയോ, ദേവന്മാർക്ക് ഹർഷത്തിനായി പശുവിൻപാൽ മുതലായവയോടു ചേർക്കപ്പെടുന്നുവോ, യാതൊരു സോമൻ കമനീയനാണോ, ആ അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ ഞങ്ങളുടപ്പിക്കുന്നു.

2 തന്നോവിശ്വാ¹അവസ്യവോ
 ഗിരശ്ശു¹ജ്ഞിപു¹വ്വ¹മാ
 ഇന്ദ്രമി¹ദ്രായപീ¹തയേ

അന്വയം:-

നഃ വിശ്വാഃ അവസ്യവഃ

ഗിരഃ — അസ്മാകം അവഃ,
 രക്ഷണമീച്ഛന്ത്യസ്സുവ്വാസ്വതയഃ

പു¹വ്വ-മാ — പു¹വ്വം യഥാ തഥൈവേ
 ദാനീമപി

ഇന്ദ്രായ പീതയേ — ഇന്ദ്രസ്യപാനായ

തഃ ഇന്ദ്രഃ ശുഭേനീ — ദീപയന്തി

അർത്ഥം:-രക്ഷണമീച്ഛുന്ന നമ്മുടെ എല്ലാ സ്വതികളും
 പണ്ടെന്നപോലെ ഇന്നും ഇത്രന്നു കടിയ്ക്കാനായി ആ സോമ
 തൈ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു

3 പുനാനോ¹യാതിഹര്യത
 സ്സോമോ¹ഗീ¹ഭിഃപരി¹ഷ്കൃതഃ
 വിപ്രസ്യ¹മേധ്യം¹തിഥേഃ

അന്വയം:-

പുനാനഃ ഹര്യതഃ — പുനോനഃ, കമനീയഃ

സോമഃ ഗീഭിഃ

പരിഷ്കൃതഃ — സുതിഭിരലക്ഷ്യതഃ

വിപ്രസ്യ

മേധ്യം-അതിഥേഃ — മേധാവിനോരഥ യാഗാർത്ഥം

യാതി — കലശം പ്രതിഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം മനോഹരനായ സോമൻ സുതി
 കളാൽ അലക്ഷ്യതനായി, മേധാവിയാ യ മേധ്യംതിഥിരുടെ
 (എന്റെ) യാഗത്തിന്നുവേണ്ടി ദ്രോണകലശം പ്രാപിക്കുന്നു.

4 പവമാനവിഭാരയി

മസ്സഭ്യംസോമസ്ത്രിയം.

ഇന്ദോസഹസ്രവത്സം.

അന്വയം:-

ഹേ പവമാന, ഇന്ദോ,

സോമ, — പുയമാന, ക്ലിദ്യമാന, സോമ,

അസ്സഭ്യം സു-ശ്രിയം. — ശോഭനശ്രീയായുക്തം.

സഹസ്ര-വത്സം രയി.

വിഭാഃ — ബഹുദീപ്തിമദ്ധനം ഭേഹി

അർത്ഥം:-ശുദ്ധീകരണം നന്നവിയലുന്നവനുമായ സോമ, ഞങ്ങൾക്കു നല്ല ശ്രീയോടു കൂടിയതും ആയിരം പ്രകേളാത്തതുമായ ധനം തന്നാലും.

5 ഇന്ദരത്യാനവാജസൃൽ

കനിക്രന്തിപവിത്രാ

യദക്ഷരതിദേവയഃ

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദഃ അത്യഃ ന — അശ്വ.

വാജ-സൃൽ — സങ്ഗ്രാമസരണഃ

പവിത്രേ ആ കനിക്രന്തി — ദശാപവിത്രേ ആസമന്താച്ചബ്ധം കരോതി

യൽ അതി അക്ഷാഃ — യദാപവിത്രമതിക്രമ്യ ക്ഷരതി, തദാ

ദേവ-യഃ — ദേവകാമസ്സഞ്ചരബ്ധം കരോതി

അർത്ഥം:-ഈ സോമൻ കതിരപോലെ യുദ്ധഗാമിയാകുന്നു. ദശാപവിത്രത്തിൽ മുററും ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു. പവിത്രത്തെ കവിഞ്ഞൊഴുകുമ്പോഴാണ് ദേവകാമനായി ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നത്.

6 പവ്സ്വാവാജ്സാതയേ
 വിപ്രസ്യഗൃണതോവൃധേ
 സോമരാസാസുവീര്യം

വ. 33

അന്വയഃ:-

ഓം സോമ, വാജ-സാതയേ

പവസ്വ — അന്നലാഭായ ക്ഷര

(തഥാ) ഗൃണതഃ

വിപ്രസ്യ വൃധേ — സ്തുവതോമേധാവിനോവദ്ധ
 നായ ക്ഷര

സു-വീര്യം രാസാ

— ശോണേവീര്യവന്തം പുത്രം
 ഭേഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അന്നലാഭത്തിനായൊഴുകി
 യാലും. സ്തുതിക്കുന്ന മേധാവിതയുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കായൊഴുകി
 യാലും. നല്ല വീര്യമുള്ള പുത്രനെ തന്നതായിലും.

ഏട്ടാമധ്യായം സമാപ്തം

ആരാധനയും കഴിഞ്ഞു.

3 ആരോകാതുവഘോഹ
തിശാതഗേതവചിഷഃ
ഭേഭിവനാനിബഹസത

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, തവ തിശാഃ
വചിഷഃ — തീക്ഷ്ണാ ദീപ്യഃ
ആരോകാഃ-ഇവ — ആരോചമാനാഃ പശവ ഇവ
ഭേ-ഭിഃ വനാനി
ബഹസതി ഘ ഇതി
അഹ — നൈരരണ്യാനി മേഷയന്തി
ഖലു

അർത്ഥം:-അല്പയോ അഗ്നേ, അവിഴഞ്ഞ കടുത്ത തേജസ്സുകൾ, പ്രകാശമുററ ജന്തുക്കൾ പല്ലകളാലെന്നപോലെ, കാടകളെ കടിച്ചതിന്നകയല്ലോ ചെയ്യുന്ന

4 ഹരയോധുമകേതവോ
വാതജ്ജതാഉപദ്യവി
യതന്തേവൃഥഗ്നയഃ

അന്വയം -

ഹരയഃ, വാത-ജ്ജതാഃ — ഹരണഗീലാഃ, വാതപ്രേരിതാഃ
ധുമകേതവഃ അഗ്നയഃ — ധുമജാലാസ്തേ
ഉപദ്യവി വൃഥ
യതന്തേ — അന്തരിക്ഷേ പൃഥക് ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-വലിച്ചെടുക്കണവയും വായുവിനാൽ ഓട്ടപ്പെടുന്നവയും പുകപുണ്ടു ജാലകളൊത്തവയുമായ അഗ്നികൾ അന്തരിക്ഷത്തിൽ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകമായിത്തീരുന്നു.

5 ഏതേത്യേവ്വഥഗ്ഗായ

ഇദ്ധാസസ്സമദക്ഷത

ഉഷസാമിവകേതവഃ

വ. 29

അന്വയം:-

ഏതേ തേത്യേ അഗ്നയഃ	— തേ അഗ്നയഃ
വ്വഥക് ഇദ്ധാസഃ	— വ്വഥക് സമീദ്ധാസ്സന്തഃ
ഉഷസാം-ഇവ കേതവഃ	— ഉഷസാം പ്രജ്ഞാപകാ ഇവ
സം അദക്ഷത	— സമ്യക് ഭൃശ്യന്തേ

അർത്ഥം.-ആ അഗ്നികൾ വെച്ചേറെ യജമാനന്മാരാൽ ആളിക്കത്തിക്കപ്പെട്ട്, ഉഷസ്സിന്റെ കൊടികൾപോലെ നന്നായി കാണപ്പെടുന്നു.

6 കൃഷ്ണാർജാംസിപത്ംസുതഃ

പ്രയാണേജാതവേദസഃ

അഗ്നിര്യദ്രോധതിക്ഷമി

അന്വയം:-

ക്ഷമി യൽ അഗ്നിഃ	
രോധതി	— ക്ഷന്ധായാം ഭൂമ്യാം യദാഗ്നി .
	ശ്ക്വേഷാൻ വനസ്സതീൻ
	നിരണധി

(തദാ) ജാത-വേദസഃ

പ്ര-യാണേ	— അഗ്നേഃ പ്രഗമനേ
പത്ംസുതഃ രജാംസി	— പത്ന്തഃ പാംസവഃ
കൃഷ്ണാ	— കൃഷ്ണാനി വേന്തി

അർത്ഥം.-ഭൂമിയിൽ ഉണങ്ങിയ മരങ്ങളെ ചെന്നു നേരിട്ടു ബോൾ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നിയുടെ പോക്കിൽ എമ്പാടും പടന്ന് പൊരികൾ കുറ്റത്തവയായി ഭവിക്കുന്നു.

7 ധാസി¹കൃ²ണ്ണാ³നഓ⁴ഷധീ⁵
 ബ്രഹ്മ⁶സദഗ്നി⁷ന്നവായതി⁸
 പുനര്യന്ത⁹ത്തണീരപി¹⁰

അനന്വയം:-

അഗ്നിഃ ഓഷധിഃ — സസ്യാദിനി
 ധാസി, കൃണ്ണാനഃ — അന്നം കർവ്വൻ
 ബ്രഹ്മസദ്ഗ്നി ന വായതി — ക്ഷേയൻ ന ശാമ്യതി
 പുനഃ തജണീഃ അപി
 യൻ അഗ്നൗഷാ ഓഷധീരപിഗച്ഛൻ
 വേതി

അർത്ഥം:- അഗ്നി സസ്യാദികളെ (ഉണങ്ങിയവയെ) അന്നം ക്ഷേയിക്കാനും ക്ഷേയിച്ചിട്ടും, അടുങ്ങുന്നില്ല. വീണ്ടും ഉണങ്ങാനുത സസ്യാദികളെ ചെന്നു പിടിക്കുന്നവനായി വേറീക്കുന്നു.

8 ജിഹ്വാ¹ഭിരഹന²ന്നമ³
 അച്ഛി⁴ഷാജഞ്ജ⁵ണാവേ⁶ൻ
 അഗ്നി⁷വനേഷു⁸ഭേ

അനന്വയം:-

അഗ്നിഃ ജിഹ്വാഭിഃ അഹ—
 നന്നമൽ —
 അച്ഛിഷാ ജഞ്ജണാ—
 വേൻ —
 വനേഷു രോചതേ —

അർത്ഥം:- അഗ്നി
 ദികളെ കുന്നിയിച്ചു സ്വ
 ഉരിൽ പ്രകാശിക്കുന്നു.

9 അപ്തഗേസധിഷ്ഠ
സൗഖ്യധീരന്യസേ
ഗഭേസഞ്ജായസേപുനഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ, തവ — യസ്യ തവ
അപ്തം-സു സധിഃ — ജലേഷു പ്രവേശനം സ്ഥാനം
സഃ (ത്വം) ഓഷധീഃ — സസ്യാദീൻ
അന്യ ധ്യസേ — അന്യരുണത്സി
പുനഃ ഗഭേ സൻ ജായസേ — താസാം ഭൂമിഷ്ഠാനാം
ഗഭേ സൻ വേൻ പുനഃ
പ്രാദുർവസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേ, യാതൊരു അവിടേയ്ക്കു ജലങ്ങളിൽ പ്രവേശസ്ഥാനമുണ്ടോ, ആ അവിടുന്നു, സസ്യാദികളെ മുറുറു ചുറുറു. പിന്നെ വീണ്ടും ഭൂമിയിലുള്ള അവയിൽ (വിത്തുവീണ്) ഗഭം പ്രാപിച്ചു മുളക്കുന്നു.

10 ഉദഗേതവതഃഘൃതാ
ഭൃഗീരോചതആഹൃതം
നിംസാനന്തഃഘോഷാദ്ഭവേ

വ. 30

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ, തവ
ഘൃതാൽ — ആജ്യാൽ
ആ-ഹൃതം ജുഹ്വിഃ മുഖേ — ഹോമസാധനഭൂതായാ
സ്രൂചോമുഖേ
നിംസാനം തൽ അച്ഛിഃ — നിലിഹാനം തത്തേജഃ
ഉൽ രോചതേ — ഉൽഗതം പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേ, അവിടേക്കു നീനെ ഹോമിച്ച ഹോമസാധനമായ സ്രൂവത്തിന്റെ മുഖത്തെ, തലപ്പിന്നെ നഷ്ടന്ന ആ ജ്വാല മേല്പോട്ടുപോയി പ്രകാശിക്കുന്നു,

7 യാസി¹കൃണാ²നാ³ഘധീ⁴
 ബ്രഹ്മ⁵സദു⁶നിന്ന⁷വായതി⁸
 പുന⁹ത്യന്ത¹⁰തണീ¹¹രപി¹²

അനന്യം:-

അഗ്നിഃ ഓധധീഃ — സസ്യോദിതി
 യാസിം കൃണാനഃ — അന്നം കർവ്വൻ
 ബ്രഹ്മസതം ന വായതി — ക്ഷേയൻ ന ശാമ്യതി
 പുനഃ തന്തണീഃ അപി
 യൻ അഗ്രവൃക്ഷാ ഓധധീരപിഗച്ഛൻ
 വേതി

അർത്ഥം:-അഗ്നി സസ്യോദികളെ (ഉണങ്ങിയവയെ) അന്നമാക്കിക്കൊണ്ട് ക്ഷേപിച്ചിട്ട്, അടങ്ങുന്നില്ല. വീണ്ടും ഉണങ്ങാത്ത സസ്യോദികളെ ചൊന്നു പിടിക്കുന്നവനായി വേരിക്കുന്നു.

8 ജിഹ്വാ¹ഭിരഹന²ന്നമ³
 അച്ഛി⁴ഷാ⁵ജഞ്ജ⁶ണാ⁷വേൻ⁸
 അഗ്നി⁹വൃണേ¹⁰ഷുരോ¹¹ചതേ¹²

അനന്യം:-

അഗ്നിഃ ജിഹ്വാഭിഃ അഹ — ജാലാഭിരേവ
 നന്നമൽ — വനസ്പതിരത്യന്തം നമയൻ
 അച്ഛിഷാ ജഞ്ജണാ —
 വേൻ — തേജസാ ജാലാഭ്യന്തോ വേൻ
 വനേഷു രോചതേ — പ്രകാശതേ

അർത്ഥം:-അഗ്നി നാവുകളാൽ (ജാലകളാൽ) തന്നെ വൃക്ഷോദികളെ കുന്നിയിച്ച് സ്വതേജസ്സാൽ ജാലാഭ്യന്തനായി കാടുകളിൽ പ്രകാശിക്കുന്നു.

9 അപ്പാഗേസധിഷ്ഠ
സൗഷ്ഠിരന്തയസേ
ഗഭേസജായസേപുനഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തവ — യസ്യ തവ
അപ്-സു സധിഃ — ജലേഷു പ്രവേശനം സ്ഥാനം
സഃ (ത്വം) ഓഷധിഃ — സസ്യാദീൻ
അനു ഭയസേ — അനുരണത്തി
പുനഃ ഗഭേ സൻ ജായസേ — താസാം ഭൂമിഷ്ഠാനാം
ഗഭേ സൻ വേൻ പുനഃ
പ്രാദുർവസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരു അവിഷേജ്ജലങ്ങളിൽ പ്രവേശസ്ഥാനമുണ്ടോ, ആ അവിഷ്ഠ്, സസ്യാദികളെ മുറുപ്പു ചുറ്റുന്നു. പിന്നെ വീണ്ടും ഭൂമിയിലുള്ള അവയിൽ (വിത്തുവീണ്) ഗർഭം പ്രാപിച്ചു മുളക്കുന്നു.

10 ഉദഗേതവതഃപൃതാ
ഭൃച്ഛിരോചതആഹൃതം
നി.സാനന്തഃപൃഥ്വോഽഗ്രഭവേ

വ. 30

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തവ
പൃതാൽ — ആജ്യം
ആ-ഹൃതം പൃഥ്വഃ മുഖേ — ഹോമസാധനവൃതായാ
സ്രൂചോമുഖേ
നി.സാനം തൽ അച്ഛിഃ — നിലിഹാനം തത്തേജഃ
ഉൽ രോചതേ — ഉൽഗതം പ്രകാശതേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിഷേജം നെ ചേർന്നിച്ച് ഹോമസാധനമായ സ്രൂവത്തിന്റെ മുഖത്തെ, തലപ്പിന്നെ നൽകുന്ന ആ ജ്വാല മേല്പോട്ടുപോയി പ്രകാശിക്കുന്നു.

7 യാസിക്യുണ്യാനഭാഷധീ

ബ്രഹ്മസംഭവന്നിവാതതി

പുനര്യന്തരണീരപി

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ ഭാഷധീ: — സസ്യാദീനി
 യാസിം കൃണ്യാനഃ — അന്നം കർവ്വൻ
 ബ്രഹ്മസൽ ന വായതി — ഭക്ഷയൻ ന ശാമ്യതി
 പുനഃ തതണിഃ അപി
 യൻ അഗ്നൗ യാഷധീരപിഗച്ഛൻ
 വേതി

അർത്ഥം.- അഗ്നി സസ്യാദികളെ (ഉണക്കിയിരവയെ) അന്നമാക്കിക്കൊണ്ട് ഭക്ഷിച്ചിട്ട്, അടുങ്ങുന്നില്ല. വീണ്ടും ഉണക്കൊത്ത സസ്യാദികളെ ചെന്നു പിടിക്കുന്നവനായി ചരിക്കുന്നു.

8 ജിഹ്വാഭിരഹനന്നമ

അച്ഛിഷാജഞ്ജണാവേൻ

അഗ്നിവ്വന്യേഷാരോചതേ

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ ജിഹ്വാഭിഃ അഹ — ജാലാഭിരേവ
 നന്നമൽ — വനസ്തതീരത്യന്തം നനയൻ
 അച്ഛിഷാ ജഞ്ജണാ-
 വേൻ — തേജസാ ജാലാഭൂതോ വേൻ
 വന്യേഷാരോചതേ — പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.- അഗ്നി നാവുകളാൽ (ജാലകളാൽ) തന്നെ വൃക്ഷാദികളെ കനിയ്ക്കിച്ച് സ്വതേജസ്സാൽ ജാലാഭൂതനായി കാടുകളിൽ പ്രകാശിക്കുന്നു. \

9 അപ്പഗേസധിഷ്ഠ
സൗധിരന്തധ്യസേ
ഗഭേസജായസേപുനഃ

അനവയം:-

- ഹേ അഗേ, തവ — യസ്യ തവ
- അപ്-സു സധിഃ — ജലേഷു പ്രവേശനം സ്ഥാനം
- സഃ (ത്വം) ഓഷധിഃ — സസ്യാദീൻ
- അന്തരധ്യസേ — അന്തരണത്തി
- പുനഃ ഗഭേ സന് ജായസേ — താസാം ഭൂമിഷ്ഠാനാം
- ഗഭേ സന് വേൻ പുനഃ — പ്രാദേവസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേ, യാതൊരു അവിടേയ്ക്ക് ജലങ്ങളിൽ പ്രവേശസ്ഥാനമുണ്ടോ, ആ അവിടുന്നു, സസ്യാദികളെ മുറും ചുറ്റുന്നു. പിന്നെ വീണ്ടും ഭൂമിയിലുള്ള അവയിൽ (വിത്തുവീണ്) ഗഭം പ്രാപിച്ചു മുളക്കുന്നു.

10 ഉദഗേതവതഃഘൃതാ
ഭൃഗീരോചതആഹൃതം
നിംസാനത്ജ്ജഹോദ്യമഖേ

വ. 30

അനവയം:-

- ഹേ അഗേ, തവ ഘൃതാൽ — ആജ്യാൽ
- ആ-ഹൃതം ജ്ജഹഃ മഖേ — ഹോമസാധനഭൂതായാ
- നിംസാനം തൽ അഗ്നിഃ — നിമിഹാനം തത്തേജഃ
- ഉൽ രോചതേ — ഉൽഗതം പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേ, അവിടേക്കു നൈ ഹോമിച്ച ഹോമസാധനമായ ഋഗ്വത്തിന്റെ മഖത്തെ, തലപ്പിന്നെ നഷ്ടന്ന ആ ജ്വാല മേല്പോട്ടുപോയി പ്രകാശിക്കുന്നു.

11 ഉക്ഷാന്നായവശാന്നായ
 സോമപൃഷ്ഠായവേധസേ
 സ്തോമൈവീധേമാഗന്യേ

അന്വയം:—

ഉക്ഷ-അന്നായ, വശാ-
 അന്നായ

— ഉക്ഷാന്ന മദനീയം യസ്യ
 തന്വൈ, വശാന്നം യസ്യ തന്വൈ

സോമ-പൃഷ്ഠായ,
 വേധസേ

— സോമഘൃതപൃഷ്ഠായ, കാമാനാം
 വിധാത്രേ

അഗന്യേ സ്തോമൈ:
 വീധേമ

— സ്തോത്രൈ: പരിചരേമ

അത്ഥം-വെള്ളം തളിക്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സോടു കൂടിയവനും യാഗപശുവിന്റെ വസയാകുന്ന ഹവിസ്സോത്തവനും സോമം ചേർന്നു നൈ മുതുകിലാണവനും അഭീഷ്ടങ്ങൾ നിറവേറുന്നവനുമായ അഗ്നിയായി സ്തോത്രങ്ങളെ കൊണ്ടു പരിചരിക്കുന്നു.

12 ഉതതാമസാവയം
 ഹോതവ്യരേണൃക്രതോ
 അഗ്നേസമിദ്ഭീരിമഹേ

അന്വയം:—

ഉത ഹേ ഹോതഃ,
 വരേണൃക്രതോ

— ദേവാനാം ഹോതഃ, വരണീയ
 പ്രജാ.

ഹേ അഗ്നേ, ത്വാ വയഃ — ത്വാമങ്ഗിരസാഃ
 നാസാ സമിദ്ഭി: (ച)

ഇമഹേ — യാചാമഹേ

അത്ഥം-പിന്നെ, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും ഉൽകൃഷ്ട പ്രജയോടുകൂടിയവനുമായ അഗ്നേ, അവിടുത്തോടു് അങ്ഗി

അ 6 അ 3 വ. 31

രസനാരായ ഞങ്ങൾ ഹവിസ്സാലും ചമതകളാലുമഭീഷ്ടം യാ
ചിക്കുന്നു.

13 ഉത¹താ¹ഭൂ¹വ¹ചു¹ചേമനുഷ്യാ¹ഗണ¹ആ¹ഹൃതഅ¹ഭ¹ഗി¹ര¹സ്വ¹ല¹വാ¹മഹേ

അന്വയം:-

ഉത ഹേ ശുചേ,

ആ-ഹൃത, അഗ്നേ,

— സ്വഭാവതശ്ശുദ്ധ, ഹവി:
പ്രക്ഷിപ്താഗ്നേ,

താ ഭൂ-വൽ മനുഷ്യാൻ,

അഭ¹ഗി¹ര¹സ്വ¹ൽ— യഥാ ഭൂഃ, യഥാമനുഃ,
യഥാ¹ഭ¹ഗി¹രാ¹സ്തഥാ

ഹവാമഹേ

— ആഹ്വയാമഹേ

അർത്ഥം:-കൂടാതെ, പ്രകൃതികൊണ്ടുതന്നെ ശുദ്ധനും പരിശു
ദ്ധഭൂവുണ്ടും ഹോമിക്കപ്പെട്ടവനുമായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ
ഞങ്ങൾ ഭൂവെന്നപോലെ, മനുവെന്നപോലെ, അഭ¹ഗി¹ര¹
സ്തഥാ¹സമാ¹പോലെ വിളിക്കുന്നു.

14 തപം¹ഹൃ¹ഗ്നേ¹അ¹ഗ്നി¹നാവി¹പ്രോ¹വി¹പ്രേ¹ണ¹സ¹ന്മ¹സ¹താസ¹ഖാ¹സ¹ഖ്യാ¹സ¹മി¹ധു¹സേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, വി¹പ്രഃ സൻ - മേധാവിസൻ

സഖാ (പ) തപം

വി¹പ്രേ¹ണ¹ സതാ

— ഇതരേണ സാധുനാ

സഖ്യാ അഗ്നിനാ

സം-ഇധുസേ ഹി

— സഖീഭൂതേനേതരേണാഗ്നിനാ
പ്രകാശസേ ഹി

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ, മേധാവിയാ യി സഖാവായ അവിതന്മ മനോരമ മേധാവിയാ യ സുതതിയും പഞ്ചാതിയു മായ അഗ്നിയോടു കൂടി പ്രകാശിക്കുന്നു. (അതായത് ഒരു പണ്ഡിതൻ മനോരമ പണ്ഡിതനോടു ചേർന്നു ശോഭിക്കുന്ന പോലെ അവിതന്മ ചേറെ അഗ്നിയോടു ചേർന്നു ശോഭിക്കുന്നു.)

15 സത്വംവിപ്രായദാശുഷേ

രയിന്ദേഹിസഹസ്രിണം

അഗ്നേവീരവതീമിഷ.

വ. 31

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, സ: ത്വം	— പ്രസിദ്ധസ്വം
വിപ്രായ ദാശുഷേ	— മേധാവിനേ ഹവിദ്വാത്രേ യജമാനായ
സഹസ്രിണം രയി.	— സഹസ്രസംഖ്യാകം, അപരിമിതം ധനം
വീര-വതീ. ഇഷ.	
ദേഹി	— പുത്രപൗത്രാദികസഹിതമെന്നഞ്ചെ പ്രയച്ച

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ, പ്രസിദ്ധനായ അവിതന്മ മേധാവിയാ യ, ഹവിന്ദേഹകന യജമാനന്മ അതുവരെ ധനവും പുത്രപൗത്രാദികളോടു കൂടിയ അന്നവും നൽകിയാലും.

16 അഗ്നേദ്രാതസ്സഹസാകൃത

രോഹിദ്രോശുചീവ്രത

ഇകംസ്തേരമജ്ഞസപരേ

അന്വയം:-

ഹേ ദ്രാത, സഹസാകൃത, — ദ്രാതാവന്ദിതരൂത്രേ. സഹസാ, ബലേന കൃത

രോഹിതീ-അഗ്നി, ശുചി-

പ്രത, അഗ്നേ, — ലോഹിതവർണ്ണാഗ്നി,
ശുദ്ധകർമ്മണാഗ്നേ,

മേ ഇമം സ്തോമം

ജുഷസ്വ — മമസ്തോത്രം സേവസ്വ

അർത്ഥം:-സഹോദരൻ പോലെ ഹിതകാരിയും ബലത്താൽ (അരണി കടഞ്ഞാൽ) ഉണ്ടായവനും ചുകന്ന കിരീടം ഉണ്ടായവനും ശുദ്ധകർമ്മാപുമാനായ അഗ്നേ, എന്റെ ഈ സ്തോത്രം കൈക്കൊണ്ടാലും.

17 ഉതപാഗ്നേമമസ്തോ

വാശ്രായപ്രതിഹര്യതേ

ഗോഷ്ടംഗാവതുവാശത

അന്വയം:-

ഉത ഹേ അഗ്നേ, ത്വാ

മമ സ്തോത്രം — ത്വാം മമസ്തോത്രം

വാശ്രായ പ്രതിഹര്യതേ - വശായ പയോഭോഗ്ദ്ധം

ഗോ-സ്ഥം ഗാവ:-ഇവ — യഥാഗാവ: പ്രവിശന്തി തലാൽ

ആശത — പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം:-പിന്നെ അഗ്നേ, എന്റെ സ്തോത്രം കട്ടിക്കു മുകളുചുരത്താനായി തൊഴുത്തിൽ പശുക്കളെത്തുന്നപോലെ അവിടുത്തെ അടുക്കലെയുതന്നും.

18 തുഭ്യന്താഷ്ടംഗിരസ്തമ

വിശ്വാസ്യക്ഷിതയഃപൃഥക്

അഗ്നേകാമായയേമിരേ

അന്വയം:-

ഹേ അഷ്ടംഗിര:-തമ,

അഗ്നേ, — അഷ്ടംഗിരസാം ശ്രേഷ്ഠാഗ്നേ,

തൃത്യം താഃ വിശ്വാഃ

സു-ക്ഷിതയഃ

— സർവാഃ പ്രസിദ്ധാഃ പ്രജാഃ

കാമായ പൃഥഗ് യേമിരേ — ആത്മനഃ കാമസിദ്ധ്യർത്ഥം

പ്രത്യേകം നിയച്ചന്തി

അർത്ഥം.—അബ്ധിരസ്സുകളിൽ ശ്രേഷ്ഠനായ അഗ്നേ, എല്ലാ നല്ല ആളുകളും തന്റെ തന്റെ അഭീഷ്ടസിദ്ധിക്കായി അവിടേക്ക് ഹവിസ്സോത്രങ്ങൾ മറ്റൊക്കെ സമർപ്പിക്കുന്നു.

19 അഗ്നി¹ന്ധീ¹ഭി¹മ്നി¹ഷി¹ണോ

മേധി¹രാസോ¹വി¹പശ്ചി¹തഃ

അ¹മ്സദ്യായ¹ഹി¹നപി¹രേ

അന്വയഃ.—

മനീഷി¹ണഃ

— മനസ ഇഗ്ദ്ധരാഃ

മേധി¹രാസഃ വി¹പഃ—

പിതഃ

— മേധാവിതഃ, പ്രാജ്ഞാ യജമാനാഃ

ധീ¹ഭിഃ അ¹മ്-സദ്യായ

— കർമ്മഭരണസ്യ ജനനായ

അഗ്നി¹ം ഹി¹നപി¹രേ

— പ്രീണയന്തി

അർത്ഥം.—മനസ്സുകൾമുള്ളവരും ബുദ്ധിമാന്മാരും വിദ്വാന്മാരുമായ യജമാനന്മാർ കർമ്മങ്ങളാൽ അന്നപ്രാപ്തിക്കായി അഗ്നിയെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നു.

20 തന്വാ¹മജ്¹മേ¹ഷുവാ¹ജി¹നം

തന്വാ¹നാ¹അഗ്നേ¹അധി¹രം

വഹ്നി¹ംഹോ¹താര¹മീ¹ളതേ

വ. 32

അന്വയഃ.—

മേ അഗ്നേ, വാജിനം

— ബലിനം

വഹ്നി¹ം, ഹോതാരം

— ഹവിഷാ, വോവമരം, ദേവാനഃ

തം ത്വാം അജ്ഘേഷ്യ — ഗൃഹേഷ്യ
 അധരം തന്വാനാഃ
 ഇതളതേ — യജ്ഞം വിസ്താരയന്തോ
 യജമാനാ സ്തുവന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ബലവാനും ഹവിസ്സേന്ദ്രനും വനം ഭേദനാദി വിളിക്കുന്നവനുമായ ആ അവിടുത്തെ, ഗൃഹങ്ങളിൽ (അഗ്നിഹോത്രാദിനിത്യ) യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കുന്ന യജമാനന്മാർ സ്തുതിക്കുന്നു.

21 പുരുത്രാഹിസദൃങ്ങസി
 വിശോവിശ്വാഅനുപ്രഭുഃ
 സമസ്യുത്വാഹവാമഹേ

അന്വയം.—5-8-36 ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

22 തമീളീഷായആഹു
 തോഗിന്ദ്രിഭ്രാജതോഽലൃതൈഃ
 ഇമന്നശ്ശൃണവദ്ധവം

അന്വയം.—

യഃ അഗ്നിഃ ഹൃതൈഃ — സഹ
 ആ-ഹുതഃ വി-ഭ്രാജതേ — പ്രകാശതേ
 (യത്വ) നഃ ഇമം ഹവം
 ശൃണവൻ — ആചാനം ശ്രണോതി
 (ഘേ സ്തോതഃ,) തം
 ഇതളീഷാ — തമഗ്നിം സ്തൂഹി

അർത്ഥം.—യാതൊരഗ്നി നൈകളോടുകൂടി ഹോമിക്കപ്പെട്ടവനായി പ്രകാശിക്കുന്നുവോ, യാതൊരഗ്നി നമ്മുടെ വിളിക്കേണ്ടവനോ, അല്ലയോ സ്തോതാവേ, ആ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുക.

23 തത്പാവയംഹവാമഹേ

ശൃണാതഞ്ജാതവേദസം

അഗ്നേഘ്വന്തമപചീഡഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ,

ജാതവേദസം

— ജാതപ്രജനം

ചീഡഃ അപഘ്വന്തം

— ശത്രുൻ ഹി.സന്തം

ശൃണാതം

— അസ്മദീയമാഹ്വാനം ശൃണാതം

തം ത്വാവയം ഹവാമഹേ— ത്വാമങ്ഗിരസാഃ ഹവയാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, സർവ്വജ്ഞനും ശത്രുക്കളെ സംഹരിക്കുന്നവനും ഞങ്ങളുടെ വിളി കേൾക്കുന്നവനുമായ ആ അപിടുത്തെ അങ്ഗിരസന്മാരായ ഞങ്ങളെ വിളിക്കുന്നു.

24 വിശാംരാജാനമഃകൃത

ധ്യക്ഷസ്യാമണാമിരം

അഗ്നിമീളേസളശ്രവതി

അന്വയം:-

വിശാം രാജാനം

— പ്രജാനാമിശ്വരം

അതൃതം, ധമ്മണാം

അധി-അക്ഷം

— മഹാന്തം, കമ്മണാമനം
സന്ധാന്താരം

(യം) ഇമം അഗ്നിം.ഈട്ടേ - സ്മാമി

സഃ ഉ ശ്രവതി

— സ ഏവാഗ്നിരസ്മദീയാം സ്മതിം
ശ്രണോതു

അർത്ഥം:-പ്രജകൾക്കു നാഥനും മഹാന്തം കമ്മങ്ങളെ കൂട്ടിയിണക്കുന്നവനുമായ യാതൊരുഗ്നിയെ ഞാൻ സ്മതിക്കുന്നുവോ, ആ അഗ്നി തന്നെ എന്റെ സ്മതി കേൾക്കാട്ടെ.

25 അഗ്നിംവിശ്വായുവേപസം

മര്യന്നവാജിനംഹിതം

സപ്തിനവാജയാമസി

വ. 33

അന്വയം:-

വിശ്വായു-വേപസം

അഗ്നിം — സർവ്വഗതബലമഗ്നിം

സപ്തിം ന വാജിനം,

മര്യം ന ഹിതം — അശ്വമിവ ബലിനം, മനുഷ്യ
മിവ മിത്രഭൂതം

വാജയാമസി — സ്തുതിഭീഹ്വിച്ഛിശ്ച കർമ്മം

അർത്ഥം:-എങ്ങും വ്യാപിച്ച ബലമറ്റ അഗ്നിയെ ഞങ്ങൾ
കുതിരയെപ്പോലെ ശക്തിയുള്ളവനും മനുഷ്യനെപ്പോലെ ഹിത
കാരിയുമാക്കുന്നു.

26 ഘ്നൻമൃദ്ധോണ്യപദിഷോ

ദഹന്നക്ഷാംസിവിശ്വഹാ

അഗ്നേതിഗ്മേനദിദിഹി

അന്വയം:-

ദഹ അഗ്നേ, (ത്വം)

മൃദ്ധോണ്യ — ഹിംസകാൻ

ദിഷഃ അപ ഘ്നൻ — ദോഷ്യൻ ഹിംസൻ

വിശ്വഹാ രക്ഷാംസി

ദഹൻ — സർവ്വദാ രാക്ഷസാൻ ദഹംശ്ച

തിശ്ശേന ദീദിഹി — തീക്ഷ്ണേണ തേജസാ ദീപ്യസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഹിംസകന്മാരെ
യും ശത്രുക്കളെയുമൊടുക്കിക്കൊണ്ടും ഏപ്പോഴും രാക്ഷസന്മാരെ
ദഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും കാളന്ന തേജസ്സാൽ പ്രകാശിച്ചാലും.

27 യന്തപാജനാസുസുതേ
മനഷ്വദന്ദംഗിരസ്തേ
അഗ്നേസംബോധിമേവചഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, അന്ദംഗിരഃ -

തമ, യം ത്വാം — അന്ദംഗിരസാം ശ്രേഷ്ഠാഗ്നേ,
യം ത്വാം

ജനാസഃ മനഷ്വദന്ദം

സുതേ — ജനാമന്തരിവ ദീപയന്തി

സഃ (ത്വം) മേ വചഃ

സംബോധി — സ്തുതിം ബ്രധ്യസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അന്ദംഗിരസ്സുകളിൽ ശ്രേഷ്ഠനായ അഗ്നേ, യാതൊരാവിടുത്തെ ജനങ്ങൾ മനവെന്നപോലെ തെളിയിക്കുന്നുവോ ആ അവിടുന്ന് എന്റെ സ്തുതി ഉൾക്കൊണ്ടാലും.

28 യദഗ്നേദിവിജാതാ
സ്യഹംസുജാവാസഹസക്ത
യന്തപാഗിഷ്ഠിവാമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, യദാ

— യസ്ത്വം

ദിവി-ജാഃ അസി

— ദിവീഭ്യോ വേസി

അഹംസു-ജാഃ വാ

— അന്തരിക്ഷജാതോവാം വേസി

ഹേ സഹഃ-ക്ത,

— സഹസാ, ബലേന കൃതാഗ്നേ,

തം ത്വാം ഗി-ഭിഃ

ഹവാമഹേ

— സ്തുതിഭിർവായാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരാവിടുന്ന് ദ്യോവിൽ വേിച്ചവനോ, അന്തരിക്ഷത്തിലുള്ളവായവനോ ആണോ,

ബലത്താൽ (അരണിയാൽ) ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട അഗ്നേ, ആ അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു.

29 തുഭ്യംഘേത്തേജനാഇമേ
വിശ്വാസ്സക്ഷിതയഃപൃഥക്
ധാസിംഹിനന്ത്യത്തവേ

അന്വയഃ:-

(ഘേ അഗ്നേ,) തുഭ്യം ഘേ — ത്വദത്ഥമേവ
ഇമേ തേ ജനാഃ — ദൃശ്യമാനാജനാഃ
വിശ്വാഃ സു-ക്ഷിതയഃ — സർവ്വേസുജനാഃ
ധാസിം അത്തവേ — അന്നം, ഹവിഃ അദനായ
പൃഥക് ഇത്
ഹിനന്തി — പ്രത്യേകമേവ പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടേക്കു വേണ്ടിത്തന്നെയാണു് ഇക്കണ്ട ജനങ്ങൾ, എല്ലാ സജ്ജനങ്ങളും, ഭക്ഷണത്തിനായി ഹവിരുന്ന. പ്രത്യേകമായിത്തന്നെ എത്തിക്കുന്നതു്.

30 തേഘേദഗ്നേസാ
ധ്യോഹാവിശ്വാതൃചക്ഷസഃ
തരന്തസ്യാമദൃഗ്ഗൃഹാഃ

വ. 34

അന്വയഃ:-

ഘേ അഗ്നേ, തേ ഘേ ഇത് — ത്വദത്ഥമേവ വലു വയം.
സു-ആധ്യഃ — സുകർമ്മാണസ്സന്തഃ
വിശ്വാ അഹാ — അഹാനി, സർവ്വഭാ
തൃചക്ഷസഃ — ദൃഷ്ടാശ്ച സന്തഃ
ദി-ഗ്നഹാ തരന്തഃ സ്യാമ — ദി-ഖേന ഗാഹയിതവ്യാനി
പാരംഗച്ഛന്തോ ഭവേഥ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടേയുതന്നെ വേണ്ടിയാണല്ലോ ഞങ്ങൾ സുകർമ്മാണുഷ്ഠാതാക്കളും എപ്പോഴും ഉരുകാച്ചു

യുറവതമായി. കടക്കാൻ പ്രയാസമുള്ള ആപത്ത്ഭട്ടങ്ങളെ കടന്നു കരപറുന്നവരാകുന്നത്. (അങ്ങിനെ ഞങ്ങൾ രക്ഷപ്പെടുന്നതിന്റെ പ്രശസ്തി അവിടേയ്ക്കാണ്.)

31 അഗ്നിമന്ത്രപ്രിയം

ശിരപാവകശോചിഷം

ഏകമന്ത്രേണീരിമഹേ

അന്വയം:-

മന്ത്രം, പുത-പ്രിയം	— മാനം, ബഹുപ്രിയം
ശിരം	— യജ്ഞേയ ശയനശീലം
പാവക-ശോചിഷം	
അഗ്നിം	— ശുദ്ധീകരണസമർത്ഥജന്യമഗ്നിം

എൽ-ഭി: മന്ത്രേ:

ഇരമഹേ

— മാനൈകസ്തോത്രൈര്യുചാമഹേ

അർത്ഥം:-ഹരിശയനശീലനം. ഏവർഷം പ്രിയപ്പെട്ടവനും യജ്ഞങ്ങളിൽ കിടക്കുക ശീലമായവനും ഏല്യാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന രേജസ്സാന്തവനമായ അഗ്നിയോട്, ഹൃദയങ്ങളോടു കൂടി ഹൃഷ്ടിയുറുന്ന സ്തോത്രങ്ങളാൽ അഭിഷുദ്ധനും യാചിക്കുന്നു.

32 സത്വമഗ്നേവിലാസ്യ

സ്സ്യ ജനംസ്യോന്നരഗ്നിഭി:

ഗർഭന്തമാസിജിഹ്വസേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, വിഭാ-വസ്യം	— ഭീഷിധനം
സ: ത്വം സ്യജൻ സൂര്യ: ന	— ഉദ്യൻ സൂര്യ ഇവ
രഗ്നി-ഭി: ഗർഭൻ	— ബലകർച്ചൻ
തമാസി ജിഹ്വസേ	— താഗയസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്രേ, തേജസ്സാകുന്ന ധനമൊത്ത ആ അവിടുന്ന് ഉദിച്ചയരുന്ന സൂര്യനെന്ന് പോലെ, രശ്മികളാൽ ബലമിയററി ഇരട്ടുകളെ (ഉപാസകരുടെ അജ്ഞാനങ്ങളെ) നശിപ്പിക്കുന്നു.

33 തത്തേതസഹസ്രഹുമഹേ

ഭാത്രംയനോപദസ്യതി

ത്വദഗ്രേവാദ്യംവസു

വ. 35

അന്വയം:—

ഹേ സഹസ്രഃ, അഗ്രേ, — ബലവന്നഗ്രേ,
തേ യൽ ന ഉപ-ദസ്യതി — യദാസനോപക്ഷീയതേ
ഭാത്രം, വാദ്യം തൽ വസു — ഭാതവ്യം, ശ്രേഷ്ഠം തദ്ധനം.
ത്വൽ ഇമഹേ — ത്വത്തോ യാചാമഹേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ബലവാനായ അഗ്രേ, അവിടുത്തെ യാതൊരു ധനം നശിക്കാത്തതാണോ, നൽകാവുന്നതും ശ്രേഷ്ഠവുമായ ആ ധനം അവിടുത്തിൽനിന്നു ഞങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു. (നശിക്കാത്ത ധനം സുകൃതം തന്നെ.)

വക്ത്രം—36 മുതൽ 41 കൂടി.

1 സമിധാഗ്നിദിവസ്യത

ഘൃതൈര്യോധയതാതിമിം

ആസ്മിൻ ഹവ്യം ജ്ഞാതന

അന്വയം:—

(ഹേ ഋതവിജഃ)

അതിമിം അഗ്നിം

സം-ഇധാ ദിവസ്യത

ഘൃതൈഃ ബോധയത

— അതിമിവൽ പുഷ്യം തം

— പരിചരത

— ദീപ്തിസാധനൈരാഭൈ

പ്രബോധയത ച

യുറവതമായി, കടക്കാൻ പ്രയാസമുള്ള ആപതികളുടെ കടന്നു കരപറന്നവരാകുന്നത്. (അങ്ങിനെ ഞങ്ങൾ രക്ഷപ്പെടുന്നതിന്റെ പ്രശസ്തി അവിടേയ്ക്കാണ്.)

31 അഗ്നിമന്ത്രപ്രിയം
ശീരപാവകശോചിഷം
ഏതേതേഭിരീകരേ

അന്വയം:-

മന്ത്രം, പ്രിയം	— മാതം, ബഹുപ്രിയം
ശീരം	— യജ്ഞേഷു ശയനശീലം
പാവക-ശോചിഷം	
അഗ്നിം	— ശുദ്ധീകരണസമർത്ഥതേജസ്വമഗ്നിം

ഏതേ-ഭി: മന്ത്രേഭി:

ഈതഥേ

— മാദൈകൈസ്തോത്രൈര്യോചാമഹേ

അർത്ഥം:-ഹരിഷണശീലനം. ഏവം പ്രിയപ്പെട്ടവനും യജ്ഞങ്ങളിൽ കിടക്കുക ശീലമായവനും എല്ലാം ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന തേജസ്സ്യാത്മവനുമായ അഗ്നിയോടു്, എത്രയെങ്കിലും ഹിംസരിയറുന്ന സ്തോത്രങ്ങളാൽ അഭിഷ്ടങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു.

32 സത്വമഗേവീഭാവസു

സ്വദന്വസുര്യോനരശ്വീഭി:

ഗമന്തമാസിജിംല്ലസേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ, വിഭാവസു:	— ദീപ്തിധനു:
സ: തവ സുജൻ സുര്യ:	ന — ഉദ്യൻ സുര്യ ഇവ
രശ്വീ-ഭി: ഗമൻ	— ബലമർഹൻ
തമാസി ജിംല്ലസേ	— നാശയസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, തേജസ്സാകുന്ന ധനമൊത്ത ആ അവിടുന്ന് ഉദിച്ചയരുന്ന സൂര്യനെന്ന് പോലെ, രശ്മികളാൽ ബലമിയററി ഇരുട്ടുകളെ (ഉപാസകരുടെ അജ്ഞാനങ്ങളെ) നശിപ്പിക്കുന്നു.

33 തന്മേതസഹസ്രാമഹേ

ഭാത്രംയനോപദസ്യതി

ത്വദഗ്നേവാര്യാവസു

വ. 35

അന്വയം:-

ഹേ സഹസ്രഃ, അഗ്നേ, — ബലവന്നഗ്നേ,
തേ യൽ ന ഉപ-ദസ്യതി — യദാസുനോപക്ഷീയതേ
ഭാത്രം, വാര്യാം തൽ വസു — ഭാതവ്യം, ശ്രേഷ്ഠം തദ്ധനം.
ത്വൽ ഇമഹേ — ത്വത്തോ യാചാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ബലവാനായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ യാതൊരു ധനം നശിക്കാത്തതാണോ, നൽകാവുന്നതും ശ്രേഷ്ഠവുമായ ആ ധനം അവിടുത്തിൽനിന്നു ഞങ്ങൾ യാചിക്കുന്നു. (നശിക്കാത്ത ധനം സുകൃതം തന്നെ.)

വക്ത്രം-36 മുതൽ 41 കൂടി.

1 സമിധാഗ്നിവസ്യത

ഘൃതൈര്യോധയതാതിമി.

ആസ്മിന് ഹവയാജ്ഞാതന

അന്വയം:-

(ഹേ ജുതപിജഃ)

അതിമിം അഗ്നിം — അതിമിവൽ പുഷ്യം തം

സം-ഇധാ ദവസ്യത — പരിപരത

ഘൃതൈഃ ബോധയത — ദീപ്തിസാധനൈരാജൈ
പ്രബോധയത ച

അന്യീൻ ഹവ്യം — സമീദ്ധേണാ ഹവിഃഷി

ആ ജ്ഞാതന — ആജ്ഞാത ച

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ജ്ഞാപിക്കുകയേ, അന്തീമിപോലെ പുഷ്യനായ ദേഹിനെ ചമതയായി പരിചരിക്കുക. ജ്വാലയായ ഇന്ന നൈമളമാൽ ഉണർത്തുക ആദിക്കാമനിയ അവിടുനിൽ ഹവിസ്സുകൾ നിറച്ചു മോമിപ്പുക.

2 അഹ്നേന്യോ¹ജ്ഞാ²വസ്വമേ

വചസ്പാനേനമന്തനാ

പ്രതി¹സു²കാ³നിഹന്യതഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഹ്നേ, മേ അഹ്നോമം

ജ്ഞാ¹വസ്വ — മഹി²അഹ്നോ³ത്രം സേവസ്വ

അന്നേ മന്തനാ വചസ്പ — ഏന്നേ അഹ്നോ²ത്രേണ വചായ ച

നഃ സു-ഉക്താനി പ്രതി

ഹന്യ . — കാന്തയ ച

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഹ്നേ, ഏതാ അഹ്നോ²ത്രം കൈക്കൊണ്ടാലും. ആ അഹ്നോ²ത്രത്താൽ വചിച്ചാലും. അങ്ങളുടെ സമനെയെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടാലും.

3 അഗ്നി¹സുതപു²രോമധേ

ഹവ്യവാഹമു¹പബ്രുവേ

ദേവോ¹ഐസാ²ന്യാദിഹ

അന്വയം:-

ദേവം ഹവ്യ-വാഹം — ദേവാനാം ഹവിഷാം

വോന്യാം

അഗ്നിഃ പുരി ദധേ — പവസ്തോമാമി

ഉപ ബ്രുവേ -- ഉപസ്തോമി ച

മുഹ ദേവോൻ ആ

സാദയാമി — യദേവേ നാനാസാദയാമു

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരുടെ ദൂതനും അവർക്കു ഹവിസ്സേന്തുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ ഞാൻ മുൻനിർത്തുന്നു. അണഞ്ഞു സ്തുതിക്കുന്നു. ഈ യജ്ഞത്തിൽ അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ നൃത്തത്തോടു.

4 ഉത്തേബ്രഹന്തോത്തമ്യ

സ്തമിധാനസ്യദീഭിവഃ

അഗ്നേശുക്രാസഹുരതേ

അന്വയം:-

ഹേ ദീഭി-വഃ അഗ്നേ,	— ദീപ്താഗ്നേ,
സം-ഇധാനസ്യ തേ	— സമിധ്യമാനസ്യ തവ
ബ്രഹന്തഃ, ശുക്രാസഃ	
അമ്യഃ	— മഹാന്തഃ ജലന്തോ ദീപ്തഃ
ഉൽ ഇരതേ	— ഉൽഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ അഗ്നേ, ആളിക്കത്തുന്ന അവിടുത്തെ മഹത്തുക്കളും ജലത്തുക്കളുമായ തേജസ്സുകൾ ഉയർന്നുവരുന്നു.

5 ഉപതാജ്ജഹോശ്ശമമ

ഘൃതാചീര്യന്തഹര്യത

അഗ്നേഹവ്യോജ്ജ്വസ്വനഃ

വ. 36

അന്വയം:-

ഹേ ഹര്യത, അഗ്നേ,	— ഹവിഷ്ഠാമയമാനാഗ്നേ,
മമ ഘൃതാചീഃ ജ്വഹഃ	— ഘൃതമഞ്ജന്ത്യസ്രൂപഃ
താ ഉപ യന്തു	— താമുപഗച്ഛന്തു
നഃ ഹവ്യോ ജ്വസ്വ	— ഹവിഷ്വി സേവസ്വ

അർത്ഥം.-ഹവിസ്സിഷ്ടപ്പെടുന്ന അഗ്നേ, എന്റെ നൈപരണ സ്രൂവങ്ങൾ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ. ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സുകൾ കൈകൊണ്ടാലും.

6 മൃഗംഹോതാരമൃഗീജ
 ബിത്രഭാനംവിഭാവസം
 അഗ്നിമീദേസമുഗ്രവൽ

അന്വയം:-

മൃഗം, ഹോതാരം	—	മാദനം, ദേവാനാമാഹ്വതാരം
ഋഗ്വേദം, ചിത്ര-ഭാനം	—	ഋഗ്വേദ യജുർവേദം, ചിത്രഭീഷിം
വിഭാവസം അഗ്നിം		
ഈശ്വര	—	ഭീഷിധനമഗ്നിം സ്തമി
സഃ ശ്രവൽ ഉ	—	അസ്മഭിയാം സ്മൃതിം
		ശ്രുണോത്ഥേവ

അർത്ഥം:-ഹവ്യംഗീഭവന്മാരേ വിളിക്കുന്നവനും യാഗയോഗ്യമായ ഋഗ്വേദം യജുർവേദം പ്രകാശമാകുന്ന ധനമാർഗ്ഗവനമായ അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്മരിക്കുന്നു അവിടുന്ന് ഏകദേശസ്മൃതി കേൾക്കേതന്നെ ചെയ്യട്ടെ.

7 പ്രതംഹോതാരമീഡ്യ
 ജ്യേഷ്ഠമഗ്നിഭവിക്രതം
 അധ്വരാണാമഭിശ്രിയം

അന്വയം:-

പ്രതം, ഹോതാരം	—	പുരാണം, ദേവാനാമാഹ്വതാരം
ഈഡ്യം, ജ്യേഷ്ഠം		
കവി-ക്രതം	—	സ്തവം, സേവിതം,
		ക്രാന്തകമാണ്.
അധ്വരാണാം		
അഭി-ശ്രിയം അഗ്നിം	—	യജ്ഞാനാമഭിശ്രയിതാര
		മഗ്നിമീദേ

അർത്ഥം:-പുരാതനവും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും സ്തവനും ഋഗ്വേദം യജുർവേദം സേവിതം ഏവരേക്കാളും കടന്ന

കർമ്മമാത്തവനും യജ്ഞങ്ങളെ നേരിട്ടാശ്രയിക്കുന്നവനുമായ
അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്മരിക്കുന്നു

8 ജുഷാ ണോ അങ് ഗിരസ്സ
മേമാ ഹവ്യാ ന്യാ നുഷക്
അഗ്നേ യജ്ഞേ നയ ഋതു മാ

അന്വയം -

ഹേ അങ്ഗിരഃ-തമ,

അഗ്നേ,

ഇമാ ഹവ്യാനി

ആനുഷക്

— അങ്ഗിരസാം ശ്രേഷ്ഠാഗ്നേ,

— അസ്മദീയാനി

ഹവിഷ്യനുഷക്തം

ജുഷാണഃ

— സേവമാനോ വേ

ഋതു-മാ യജ്ഞം നയ

— കാലേ കാലേ യജ്ഞം നയ ച

അർത്ഥം-അങ്ഗിരസ്സുകളിൽ ശ്രേഷ്ഠനായ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ ഈ ഹവിസ്സുകൾ താല്പര്യത്തോടുകൂടി കൈക്കൊള്ളുന്നവനായാലും. കാലത്തിൽ കാലത്തിൽ യജ്ഞത്തെ നയിച്ചാലും.

9 സമി ധാന ഉസന്ത്യ
ശ്രു ശ്രീ ശോച ഇഹാ വഹ
ചികി ത്വാ ന്ദൈവ്യ ജനം

അന്വയം:-

ഹേ സന്ത്യ, ശ്രു-

ശോചേ,

(ത്വം) സം-ഇധാനഃ ഉ

ദൈവ്യം ജനം

ചികിത്വാൻ

ഇഹ ആ വഹ

— ഭജനശീല, ജലദ്രീപ്തഗ്നേ,

— സമിദ്ധ്യമാന ഏവ

— ദേവസംബന്ധിനം ജനം

ജാനൻ

— അസ്മിൻ യജ്ഞേ ആനയ

അർത്ഥം.-യാഗഗമനശീലനം. ജലാന്തരായ പ്രകാശമുദനവനമായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ആളിക്കത്തുന്നവനായിത്തന്നെ, ദേവജനങ്ങളെ അറിയുന്നവനായി, ഈ യജ്ഞത്തിൽ അവരെ ആനയിച്ചാലും.

10 വിപ്രംഹോതാരമദ്രുഹം

ന്യമകേതുവിഭാവസുഃ

യജ്ഞാനാകേതുർമഹേ

വ. 37

അന്വയം:-

വിപ്രം, ഹോതാരം — മേധാവിനും, ദേവാനാമാഹ്വതാരം.

അദ്രുഹം, ധൃമകേതുഃ,

വിഭാവസുഃ — അദ്രോശ്വാരം, ധൃമധവജം, ദീപ്തിധനം.

യജ്ഞാനാം കേതുഃ

ഈമഹേ — പതാകാസ്ഥാനീയമഗ്നിഃ യാപാമഹേ

അർത്ഥം.-മേധാവിനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും ദ്രോഹിസ്ത്യാന്തരവനും പുകയാകുന്ന കൊടിമരത്തോടു കൂടിയവനും തേജസ്സാകുന്ന ധനമൊത്തവനും യജ്ഞങ്ങൾക്ക് സ്വയം കൊടിയുമായ അഗ്നിയോടു അഭിഷു യാചിക്കുന്നു

11 അഗ്നേനിപാഹിനസ്തപഃ

പ്രതിഷുദ്ധേരീഷതഃ

ദിന്ധിദേഹസ്സഹസൃത

അന്വയം:-

ഹേ സഹഃ-കൃത ദേവ,

അഗ്നേ, തപഃ

— ബലേനകൃത, ദീപ്യതാനാഗ്നേ, തപഃ

രിഷതഃ നഃ പ്രതി നി

പാഹി

— ഹി.സകാദസ്താൻ പ്രതി രക്ഷ

ഭേഷഃ ഭിന്ധി സു

— ശത്രുൻ വിഭാരയ ഹി

അർത്ഥം.—ബലത്താൽ (അരണിയാൽ) ഉണ്ടായവനും ഭാസ
മാനനമായ അഗ്നേ, അപിടന്തം ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിയിൽനിന്നു
വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും. ശത്രുക്കളെ പിളർന്നാലും.

12 അഗ്നിഃപ്രത്നേനമന്തനാ

ശുഭാനസ്തന്വാം സ്വാം

കവിർവിപ്രേണവവൃധേ

അന്വയം:—

കവിഃ അഗ്നിഃ

— ക്രാന്തകർമ്മാഗ്നിഃ

പ്രത്നേന മന്തനാ

— പുരാണേന സ്തോത്രേണ

സ്വാം തന്വാം ശുഭാനഃ

— സ്വകീയാം തന്നം ശോഭയൻ

വിപ്രേണ വവൃധേ

— സ്തോത്രാ പ്രവൃദ്ധോ വേദി

അർത്ഥം.—കടന്ന കർമ്മങ്ങളോടുകൂടിയ അഗ്നി, പുരാതനമാ
യ സ്തോത്രത്താൽ സ്വന്തം ശരീരം പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്,
സ്തോതാവിനാൽ പ്രവൃദ്ധനാക്കപ്പെടുന്നു.

13 ഉജ്ജ്വലനപാതമാഹ്

വേഗ്നിപാവകശോചിഷം

അസ്മിൻയജ്ഞസ്വധാരേ

അന്വയം:—

ഉജ്ജ്വലനപാതം

— അന്നസ്യ പുത്രം

പാവകശോചിഷം

അഗ്നിഃ

— ശുദ്ധീകരണതേജസ്സം തം

സു-അധാരേ അസ്മിൻ

യജ്ഞേ ആ ഇവേ

— അസുരൈരഹി.സ്യേ യജ്ഞേ

ആഹുതം

അർത്ഥം-അന്നത്തിന്റെ, ഹവിസ്സിന്റെ, മകനും ശുദ്ധീകരിച്ചു തെളിയിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ, അസുരന്മാരോട് ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ പറഞ്ഞ ഈ യജ്ഞത്തിൽ, ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

14 സനോമിത്രമഹസ്താ

മഹേന്ദ്രക്രേണശോചിഷാ

ദേവൈരസത്മസിബഹിഷി

അന്വയം -

ഹേ മിത്ര-മഹഃ അഗ്നേ - മിത്രാണാം പുജനീയാഗേ,

സഃ ത്വം ശുക്രേണ

ശോചിഷാ

ജാലതാ തേജസാ

ദേവൈഃ നഃ ബഹിഷി

ആ സത്മസി

— തൈസ്തപ അസ്താകം യജ്ഞ
ആസീദ

അർത്ഥം-മിത്രങ്ങൾക്ക് പുജ്യനായ അഗ്നേ, ആ അവിടുന്ന് ജ്വലിക്കുന്ന തേജസ്സോടുകൂടി ദേവന്മാരോടൊപ്പം ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ വന്നിരുന്നാലും,

15 യോഅഗ്നിത്തന്വോഽഗ്രമേ

ദേവമത്തസ്തപര്യതി

തസ്മാഇദ്രിയഭാസ

വ 38

അന്വയം -

യഃ മന്തഃ ദമേ

- മനുഷ്യഃ ഗൃഹേ

അഗ്നിഃ ദേവം തന്വഃ

സപര്യതി

- ധനപ്രാപ്തയം പരിചരതി

തന്നെ ഇൽ വസു
ദീദയൽ

— തസ്മാ ഏവാഗ്നിർവനം
പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.—ഏതു മനുഷ്യൻ ധനപ്രാപ്തിയ്ക്കായി ദേവനായ അഗ്നിയെ പരിചരിക്കുന്നുവോ, അവന്നുതന്നെയാണ് അഗ്നി ധനം കൊടുക്കുന്നത്.

16 അഗ്നി¹ർവ്യാ²ഭി³വഃ⁴ക⁵കൽ

പതിഃ¹പൃഥി²വ്യാ³അയം

അപാം¹രതാം²സിജി³ന്വതി

അന്വയം:—

മുഖ്യം	— ദേവാനാം ശ്രേഷ്ഠഃ
ഭിവഃ കകൽ	— ദൃലോകസ്യാപ്യുചിതഃ
പൃഥിവ്യാഃ പതിഃ	— ഭൂമേരീശ്വരശ്ച
അയം അഗ്നിഃ അപാം	
രതാംസി ജിന്വതി	— സ്ഥാവരജ്ഞംഗമാൽമകാനി
	ഭൂതാനി പ്രീണയതി

അർത്ഥം.—ദേവന്മാരുടെ തലവനും ദൃലോകത്തേക്കാളുമായ ന്വനം ഭൂമിയ്ക്കു നാഥനുമായ അഗ്നി ചരാചരാത്മകമായ ഭൂത പ്രപഞ്ചത്തെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നു.

17 ഉദഗേ¹ശ്ച²പൃ³സ്തവ്

ശുക്രാ¹ദ്രാജന്ത²ഹരതേ

തവ¹ദ്യേരതി²ഷ്ടച്ഛ³യഃ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, തവ	— തേ
ശുചയഃ ശുക്രാഃ ദ്രാജന്തഃ	— നിർമ്മലാഃ ശുക്രവണ്ണാഃ,
	ദീപ്യമാനാഃ

അച്യയഃ തവ
 ദ്വേയാതീഷി ഉൽ
 ഈരതേ

— പ്രഭാഃ തേജാംസ്യുൽഗതാനി
 പ്രേരയന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ ശുദ്ധങ്ങളും ശുഭ
 വസ്തുക്കളും പ്രകാശമാനങ്ങളുമായ രശ്മികൾ അവിടുത്തെ തേജ
 സ്സുകളെയെന്നു.

18 ഈശിഷേവാദ്യസ്യഹി
 ഭാത്രസ്യോഗേസ്വപ്തതിഃ
 സ്തോതാസ്യാന്തവശമ്മണി

അന്വയം.—

ഹേ അഗ്നേ, സ്വഃ-പതിഃ — സ്വഗ്ഗസ്യ സ്വാമീത്വം
 വാദ്യസ്യ ഭാത്രസ്യ

ഈശിഷേ ഹി — വരണീയസ്യ ഭാതവ്യസ്യ
 ധനസ്യേഗ്വര ഏവ ഭവന്തി

തവ സ്തോതാ ശമ്മണി

സ്യം. — സുഖേ ഭവേയം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, സ്വഗ്ഗനാഥനായ അവിടുന്ന്
 വരണീയവും ഉപാസകർക്കു തത്ത്വമാനുള്ളതുമായ ധനത്തിന്ന്
 ഈശൻ തന്നെയാകുന്നു അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നവൻ സുഖ
 ത്തിൽ ഭവോവു.

19 ത്വാമഗ്നേമനീഷിണ
 സ്വാഹ്മിന്വതിപിതീഭിഃ
 ത്വാവർദ്ധന്തനോഗിൻ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, ത്വാം

മനീഷിണം — മനസ ഇൗഗ്ദ്ധരാ ന്നോതാര
സ്തുവന്തി

(കിഞ്ച) ത്വാം

ചിത്തി-ഭി: ഹിന്വന്തി — ത്വാമേവ കർമ്മഭി: പ്രീണയന്തി
ന: ഗിര: ത്വാം വദ്ധന്തു — സ്തുതയോ വദ്ധയന്തു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, മനസ്സുകൾ വന്ന ന്നോതാക്കൾ അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു. അവിടുത്തെത്തന്നെ കർമ്മങ്ങളാൽ പ്രീതപ്പെടുന്നു. ഞങ്ങളുടെ സ്തുതികൾ അവിടുത്തെ വദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ.

20 അദബ്ബസ്യസ്വധാപതോ

ദൃതസ്യരേഭേസ്സദാ

അഗ്നേസ്സഖ്യം വൃണീമഹേ

വ. 39

അന്വയം:—

അദബ്ബസ്യ — കേനാപ്യഹിംസിതസ്യ

സ്വധാ-വത: — ബലവത: (ഹവിഷ്വത:)

(ദേവാനാം) ദൃതസ്യ

രേഭേ: — ദേവാൻ സ്തുവത:

അഗ്നേ: സഖ്യം സദാ

വൃണീമഹേ — സർവ്വദാ സംജോമഹേ

അർത്ഥം.—ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്തവനും ബലവാനും (ഹവിഷ്വാനും) ദേവന്മാർക്കു ദൃതനും ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിന്റെ ചങ്ങാതം ഞങ്ങളെപ്പോഴും വരിക്കുന്നു, ജേിക്കുന്നു.

21 അഗ്നിശ്ശുചിവ്രതതമ

ശ്ശുചിർവിപ്രശ്ശുചി:കവി:

ശുചിരോപതആഹുത:

അന്വയം:—

ശുചിപ്രതതമഃ	— അതിശയേന ശുദ്ധകർമ്മാ
ശുചിഃ വിപ്രഃ	— ശുദ്ധ ഏവ മേധാവി
ശുചിഃ കവിഃ	— ശുദ്ധസ്സന്നേവ ക്രാന്തകർമ്മാ
ശുചിഃ ആഹുതഃ	— ശുചിരേവാഹുതഃ
അഗ്നിഃ രോചതേ	— പ്രകാശതേ

അർത്ഥം.—ഏകദിവ്യം ശുദ്ധമായ കർമ്മമുദനവനം ശുദ്ധൻതന്നെ യായ മേധാവിയിലും ശുദ്ധനായിത്തന്നെ കടന്ന കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവനും ശുദ്ധനായിത്തന്നെ ഹോമിജ്ഞപ്പെടുന്നവനുമായ അഗ്നി, തിളങ്ങുന്നു.

22 ഉതപാധീതയോമമ

ഗീരോവൽതുവിശ്വഹാ

അഗ്നേസഖ്യസ്യബോധിനഃ

അന്വയം:—

ഉത ഹേ അഗ്നേ, ത്വാ	— ത്വാം
മമ ധീതയഃ ഗീരഃ	— കർമ്മാണി സ്തുതയശ്ച
വിശ്വഹാ വൽതു	— സർവ്വഭാ വൽതു
നഃ സഖ്യസ്യ ബോധി	— അസ്സാകം സഖ്യം, സ്തുത്യാദികം ബുദ്ധ്യസ്യ

അർത്ഥം.—പിന്നെ, അല്പയോ അഗ്നേ, എന്റെ കർമ്മങ്ങളും സ്തോത്രങ്ങളും അവിടുത്തെ ഏഷ്ടാഴം വർദ്ധിപ്പിക്കുവെ സ്തുതി മുതലായവയുടെ രൂപത്തിലുള്ള മേങ്ങളുടെ സഖ്യത്തെ ഉൾ കൊണ്ടാലും.

23 യദഗ്നേസ്യോമഹന്തപ

ത്വം വാഘസ്യോഅഹം

സ്യഷ്ടേസ്യത്യാഹുഹാഗീഷഃ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, യന് അഹം	— യദ്യേഹം
ത്വം സ്യോ	— ബഹുധനസ്ത്വം ഭവേയം
ത്വം വാഘസ്യോ അഹം സ്യഃ	— ത്വം വാഖലപഹം ദരിദ്രസ്തോതാ ഭവേ

തതഃ) തേ ആ-ശിഷഃ

ഹ സത്യാഃ സ്യഃ — തവാഗസനാനി സത്യാ ഭവേയഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഞാൻ ധനവാനായ അവിടു
ന്നും അചിട്ടനാകട്ടേ ദരിദ്രസ്തോതാവായ ഞാനുമായിത്തീരുന്ന
വകിൽ, അപ്പോൾ ഈ യൗത്തത്തിൽ അവിടുത്തെ ആഗ്രഹ
ങ്ങൾ ഭവിച്ചേനേ, സാധിച്ചേനേ.

24 വസുവുസുപതിഹിത
മസ്യഗേവീഭാവസുഃ
സ്യാമതേസുമതാവപി

അന്വയം.-

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം)

വീഭാ-വസുഃ — ദീപ്തിധനഃ

വസു-പതിഃ, വസുഃ

അസി — ധനപതിഃ വാസയിതാസി

ഹി അപി തേ — യസ്മാദതോ വയം ത്വ

സു-മതൗ കം സ്യാമ — അനുഗ്രഹബുദ്ധൗ സുഖേന ഭവേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് പ്രകാശധനനും
ധനപതിയും ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനു
മാകുന്ന അതിനാൽ അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹബുദ്ധിയിൽ
ഞങ്ങൾ സുഖത്തോടുകൂടി ഭവിക്കുവാനു

25 അദഗ്നധൃതപ്രതായതേ
സമുദ്രായേവസിസ്വവഃ
ഗിരോവാശ്രാസഹുരതേ

വ 40

അന്വയം.-

ഹേ അഗ്നേ, ധൃത-

പ്രതായ തേ — ധൃതകമ്മണേ തുഭ്യം

വാശ്രാസഃ ഗിരഃ — വാഗനശീലാ മമസ്തതയഃ

സിന്ധവഃ സമുദ്രായ-ഇവ- നദ്യഃ സമുദ്രായ യഥാ തഥാ
 ഇരതേ — പ്രവത്തന്തേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, സ്വയം കർമ്മം ധരിച്ച അവി
 ടേയ്ക്കായി, കിട്ടിയുടെ നേരെ പശുവിന്റെ ഭാവമുററ എന്റെ
 സ്തുതികൾ, നദികൾ സമുദ്രത്തിനായിക്കൊണ്ടെന്ന പോലെ
 (സമുദ്രത്തിലേയ്ക്കൊഴുകുന്ന പോലെ അവിടുത്തെ നേരെ ഒഴുകി)
 പ്രവത്തിക്കുന്നു.

26 യുവാ॑നം വി॒ശ്വ॑പതി॒കവി॑.

വി॒ശ്വാദഃ॑ പു॒രുവേ॑പ॒സം.

അ॒ഗ്നിഃ ശു॒ഭാമി॑മന്ദ॒ഭിഃ

അന്വയം:-

യുവാ॑നം, വി॒ശ്വ॑പതിഃ — നിത്യതരണം. വി॒ശ്വാഃപതിഃ
 വി॒ശ്വ-അദഃ, പു॒രു-
 വേപ॒സം. — സർവ്വസ്യ ഹവിഷോത്താരം,
 ബഹുകർമ്മാണം.

കവിഃ അ॒ഗ്നിഃ മന്ദ॒ഭിഃ
 ശു॒ഭാമി — ക്രാന്തകർമ്മാണം തം
 സ്തോത്രൈര്യോഗ്യോയോമി

അർത്ഥം-നിത്യയുവാവം പ്രജാനാഥനും എല്ലാ ഹവിസ്സും
 ഭക്ഷിക്കുന്നവനും വളരെ കർമ്മങ്ങളൊത്തവനും കടന്ന കർമ്മമുററ
 വന്ദനീയ അഗ്നിയെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ ഞാൻ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

27 യ॒ജ്ഞാ॑നാം രഥേ॒വ്യയ॑

തി॒ശജ്ഞാ॑യ വീ॒ളവേ॑

സ്തോ॑മൈരീ॒ഷേമാ॑ഗന്യേ

അന്വയം:-

യ॒ജ്ഞാ॑നാം രഥേ॒വ്യ — നേത്രേ
 തി॒ശ-ജ്ഞാ॑യ, വീ॒ളവേ॑ — തിശജ്ഞായ, ബലവതേ

അഗ്നയേ വയം — അങ്ഗീരസാഃ
 സ്തോമൈഃ ഇഷേമ — സ്തോത്രൈസ്തോതുമിച്ഛേമ

അർത്ഥം.-യജ്ഞത്തിന്നു നേതാവും കടുത്ത ജാലകളാണവനും. ബലവാനുമായ അഗ്നിസ്തായി, അഗ്നിയെ ഉദ്ദേശിച്ചു്, അങ്ഗീരസന്മാരായ ഞങ്ങൾ സ്തോത്രങ്ങളാൽ പുകഴ്ത്തുവാനിച്ഛിക്കുന്നു.

28 അയമഗേതോഅപി
 ജരിതാഭൂതസന്ത്യ
 തസ്മൈപാവകമുദയ

അന്വയം:-

ഹേ പാവക, സന്ത്യ,
 അഗ്നേ, — ശോധക, ജേനീയശീലാഗ്നേ,
 തോ അപി — ത്വയ്യപി, ത്വയ്യേവ
 അയം ജരിതാ ഭൂത — അസൃഷ്ടീയസ്തോതാ ഭവതു
 തസ്മൈ മുദയ — സുഖമുല്പാദയേ, തം സുഖയ

അർത്ഥം.-ശുദ്ധീകരണം യോഗത്തിന്നെന്നത്തന്നെ ശീലത്തോടു കൂടിയവനുമായ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ ഈ സ്തോതാവു് ഭവദിദനിൽത്തന്നെ ഭവിക്കട്ടേ. അവൻ സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും, അവനെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

29 ധീരോഹ്യസ്യഭൂമസ
 ദിപ്രോനജാഗ്രവിസ്സഭാ
 അഗ്നേദിയേസിദ്യവി

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം)
 ധീരഃ അസി ഹി — ഭവസി ഖലു
 അഭൂമ-സൽ വിപ്രഃ ന — ഹവിഷി സീദൻ മേധാവിവ

ജാഗ്രവിഃ — പ്രജാനാം ഹിതകരണേ
ജാഗത്രുകോസി

സദാ ദൃവി ദീദയസി — അന്തരീക്ഷേ ദീപ്യസി

അർത്ഥം.—അല്പയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ധീരനാണല്ലോ. ഹവിസ്സിലിരിക്കുന്ന മേധാവിപോലെ പ്രജകളുടെ ഹിതത്തിൽ ഉണർന്നുവരുന്നു. അവിടുത്തെപ്പോഴും അന്തരീക്ഷത്തിൽ പ്രകാശിക്കുന്നു.

30 പുരാഹ്നേദുരിതേഭ്യഃ

പുരാതുമുദ്രേഭ്യഃ കവേ

പ്രണത്യയുവ്വസോതിര

വ. 41

അന്വയഃ.—

ഹേ വസോ, കവേ,

അഗ്നേ, — വാസയിതഃ, ക്രാന്തകർമ്മണഗ്നേ,
ദുഃ-ഇതേഭ്യഃ പുരാ — പാപേഭ്യഃ

ഉദ്രേഭ്യഃ പുരാ — ഹിംസകേഭ്യഃ

(യദാദുരിതാനി ശത്രുവശ്ചാസ്താൻ ഹിംസിച്ചമുദ്യുജന്തേതതഃ പ്രാഗേവ)

നഃ ആയഃ പ്ര തിര — അസ്താകമായുവ്വയ

അർത്ഥം.—ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിച്ചുന്നവനും കടന്ന കർമ്മമുറുവതമായ അഗ്നേ, പാപങ്ങളിൽനിന്നും ദ്രോഹികളിൽ നിന്നും, അവർ ഞങ്ങളെ ബാധിച്ചുന്നതിന്നുമന്യതന്നെ, ഞങ്ങളുടെ ആയുസ്സു വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും. (ദ്രോഹികളെപ്പോലെത്തന്നെ പാപകർമ്മങ്ങളും ആയഃക്ഷയകരങ്ങളാണ്. അവ വരുംമന്യതന്നെ ആയുസ്സു വർദ്ധിപ്പിച്ചുനഗ്രഹിച്ചുണമെന്ന്.)

വക്ത്രം.—42 മുതൽ 49 കൂടി കാഞ്ചസ്രീശ്ലോകഃ ജ്വഹിഃ, ഇന്ദ്രോദേവതാ,

1 ആലായേജഗ്നിമിന്ധതേ

സൗതൃണന്തിബഹിരാന്യകു

യേഷാമിന്ദ്രായുവാസവാ

അന്വയം:-

യേ ആ ഘ അഗ്നി.

ഇന്ധതേ — യേ ജ്വഷയഃ ആഭിമുഖ്യേന
ഖലഗ്നിം ദീപയന്തി,

യേഷാം യവാ ഇന്ദ്രഃ

സഖാ — നിത്യതന്മണസ്സമിത്രഭൂതഃ

(തേ) ആനഷക് ബഹ്വിഃ

സ്തുണന്തി — യജ്ഞമനുതിഷ്ഠന്തി

അർത്ഥം:-ജ്വഷികളേവർ നേരെത്തന്നെ അഗ്നിയെ പ്രജ്വലിപ്പിക്കുന്നുവോ, ഏവക് നിത്യയുവാവായ ഇന്ദ്രൻ ചങ്ങാതിയോ, അവർ പ്രതിപത്തിയോടുകൂടി, യജ്ഞവേദിയിൽ ദർഭ വിരിക്കുന്നു, യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കുന്നു. (അതായത് അഗ്നിയെ സ്ഥിരമായി സേവിക്കുന്നവർക്കും ഇന്ദ്രന്റെ സഖ്യമുള്ളവർക്കും മാത്രമേ യാഗയോഗ്യതയുള്ളൂ.)

2 ബൃഹന്നിദിധ്വമഹ്വിഷാം

ഭൂരിശസ്തംപൃഥുസ്വരഃ

യേഷാമിന്ദ്രോയുവാസഖാ

അന്വയം:-

യേഷാം യവാ ഇന്ദ്രഃ

സഖാ — നിത്യതന്മണ ഇന്ദ്രോ മിത്രഭൂതഃ

ഹ്വിഷാം ഇധ്വമഃ ബൃഹൻ

ഇൽ — മഹാൻ ഖലു

ഭൂരി ശസ്തം — ബഹുസ്തോത്രം

സ്വരഃ പൃഥുഃ — യുപോ മഹാൻ

അർത്ഥം:-ഏവക് നിത്യയുവാവായ ഇന്ദ്രൻ ചങ്ങാതിയോണോ ആ ജ്വഷികൾക്ക് ചമതുള്ളട്ടും പെരുതാണല്ലോ. സ്തോത്രം എണ്ണമറ്റതും യുപം വലിപ്പമേറിയതുമാകുന്നു. (യാഗസാമഗ്രികൾ ഏകപം നേടുന്നു.)

3 അയ്യമു¹ഇ²ദ്യയാ³വൃതം

ശു¹ഭൃ²ജ്ഞി³സത്വ⁴ഭി:

യേഷാ¹മി²ത്രോ³യുവാ⁴സഖാ

അന്വയം:-

യേഷാം യുവാ ഇത്ര:

സഖാ — നിത്യതന്മണ ഇത്രോ മിത്രഭൂത:

(തേഷു കശ്ചിത്) അയ്യമ:

ഇതി — പ്രാഗയോജയവസൻ

യുവാ വൃതം — യോദ്ധുഭിർഭൈരാവൃതം ശത്രു:

ശുഭൃജ്ഞിസത്വ-ഭി: ആ

അജ്ഞി — ശത്രുപേതസ്തൻ ആത്മീയൈ
ബ്ബലൈർജയതി

അർത്ഥം:-നിത്യയുവാവായ ഇത്രൻ ഏവമേ ചങ്ങാതിയാ
നോ, അവരിലൊത്താൻ പടവെട്ടാതെ തന്നെ ശുഭനായി
ആത്മീയ ബലങ്ങളാൽ യോദ്ധാക്കളായ ഭക്തന്മാർ ചുറ്റപ്പെട്ട
ശത്രുവിനെ കതിയിടുന്നു, കവിതൃപിക്കുന്നു.

4 ആ¹ബൃ²ന്ദം³വൃ⁴ത്രഹാ⁵ഭേ

ജാതഃ¹പൃ²ച്ഛ³ചി⁴മാതരം

കു¹ഗ്രാ²മേ³ഹ⁴ശ്രണ⁵പി⁶ഭേ

അന്വയം:-

ജാതഃ വൃത്ര-ഹാ — ഉൽപ്പന്നോ വൃത്രഹാ ഇത്ര:

ബൃന്ദം ആ ഭേദേ — ഇഷ്ടമാദത്തവാൻ

(ആദായപേഷം)

'കുഗ്രാ: മേ?' — 'ഉൽഗുസ്തബലാ: മേ?

മേ ശ്രണപിഭേ ഹ?' — വിന്യേണ വിശ്രുതാ:?' ഇതി

മാതരം വി പൃച്ഛാൻ — അപാക്ഷി'

അർത്ഥം—ജനിച്ച (ഉടനെ) ഇത്രു് അമ്പെടുത്തു് ‘ഉഗ്രന്മാരാരെല്ലാം? ആരെല്ലാം കേൾവിപ്പെട്ടവർ?’ എന്തിപ്രകാരം അമ്മയോടു ചോദിച്ചു.

5 പ്രതിതപാശവസിപദേ

ദഗ്ഗിരാവഹ്സോനയോധിഷൽ

യസ്സേശത്രുത്വമാപകേ

വ. 42

അന്വയം:—

(ഹേ ഇത്ര,) തപാ ശവസി— തപാം ബലവതി മാതാ

പ്രതി വദൽ — പ്രത്യുപോചൽ

‘യഃ തേ ശത്രു-ത്വം

ആ-പകേ — ‘തവ ശത്രുതാം കാമയതേ

(സഃ) ഗിരൗ അഹസഃ ന — പച്ഛതേ ദഗ്നീയോഗജ ഇവ

യോധിഷൽ’ — യോധയതി’

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇത്ര, അവിടുത്തോടു് ബലവതിയായ അമ്മ മറുപടി പറഞ്ഞു. ‘ഏവൻ നിന്റെ ശത്രുത്വമിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവൻ ദഗ്നീയനായ കാട്ടാനപോലെ പൊരുതുന്നു’. (അവനോടു നിനക്കു് പൊരുത്തേണ്ടി വരും.)

6 ഉതത്വംമലവഞ്ചര്യണ

യസ്സേവഷ്ടിവവക്ഷിതൽ

യദ്വീളയാസിവിളിതൽ

അന്വയം:—

ഉത, മല-വൻ, ത്വം

ശൃണു — അപിചാസുഭീയാം വാചം

ശൃണു

തേ യഃ വഷ്ടി — ത്വത്തസ്സോത്തായൽ കാമയതേ

നൽ വവക്ഷി — ത്വത്തസ്സൈ ത്വം ഹസി

(കിഞ്ചത്വം) യത്

വീളയാസി

— ദൃഡീകരോഷി

തൽ വീള

— ദൃഡഭേദ സർവ്വത്ര ഭവതി

അർത്ഥം.—പിന്നെ, അല്പയോ ധനവാനായ ഇത്ര, അവി
ടന്നു ഞങ്ങളുടെ വാക്ക് (സ്മൃതി) കേട്ടാലും. അവിടുത്തിൽനിന്നു
സ്തോതാവ് യാതൊന്നാശിക്കുന്നുവോ, അതുവന്നു വേണ്ടി
അവിടുന്ന് വാറിക്കുന്നു, എത്തിക്കുന്നു. ഭാഗമല്ല, യാതൊന്നി
നെ അവിടുന്ന് ഉറപ്പിക്കുന്നുവോ, അതെങ്ങുമുറപ്പുറത്തായിത്ത
ന്നു വേറിക്കുന്നു.

7 യദാജിയാത്യാജിക്ത

ദിത്രസ്വശ്വയുരപ

രഥിതരോരഥിനാം

അന്വയം:—

യത് ആജി-ക്തൽ

— യദായുദ്ധക്തൽ

ഇത്ര: സ്വശ്വ-യു:

— കല്യാണമശ്വമിച്ചൻ

ആജി: ഉപ യാതി

— യുദ്ധരൂപഗച്ഛതി

(തദാ) രഥിനാം

രഥി-തമ:

— അതിശയേന രഥി

അർത്ഥം.—യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടുവോളം ഇത്രൻ നല്ല കതിര
യെ ഇച്ഛിക്കുന്നവനായിട്ടാണ് പോരാളത്തിലേക്കു പോകുന്ന
തു്. അപ്പോളവിടുന്ന് തോളികളിൽ വെച്ച് മികച്ച തേരാ
ളിയാകുന്നു.

8 വിഷുവിശ്വാജിത്യജോ

വഭ്രീൻവിഷ്വഗൃഥാശ്വഹ

ഖോനസ്സശ്വസ്മത:

അന്വയം:—

ഹേ വഭ്രീൻ (ത്വം)

വിശ്വാ: അജി-യുജ:

— അഭിയോക്ത്രി: പ്രജാ:

യഥാ വിഷ്വക് സ വി

വൃഹ — ഇതസ്തുതശ്ചിന്നഭിന്നാ
ഭവന്തി തഥാ കരു

നഃ സൂത്രവഃ-തമഃ ഭവ — ശോഭനാനവത്തമോ ഭവ

അർത്ഥം.-അല്പയോ വളുവാനായ ഇന്ദ്ര, നേരിട്ടെതിർത്ത
വരുന്ന ജനങ്ങൾ എപ്രകാരമായാലങ്ങമിങ്ങം ചിന്നിച്ചിതറു
മോ, അപ്രകാരമാക്കിയാലും. ഞങ്ങൾക്ക് നല്ല അന്നമേകുന്ന
വരിൽ മികച്ചവനായാലും.

9 അസ്താകംസുരഥംപുര

ഇന്ദ്രഃകൃണോതുസാതയേ

നയന്ധ്യുന്തിധുന്തയഃ

അന്വയം:-

യം ധുന്തയഃ ന ധുന്തി — ഹിംസകാനഹിംസന്തി

(സഃ) ഇന്ദ്രഃ അസ്താകം

സാതയേ — അഭീഷ്ടലാഭായ

സുരഥം പുരഃ കൃണോതു — കല്യാണം രഥം പുരസ്കരോതു

അർത്ഥം.-ആരെ ദ്രോഹികൾ ഉപദ്രവിക്കുന്നില്ലയോ, ആ
ഇന്ദ്രൻ നമുക്ക് അഭീഷ്ടസിദ്ധിയ്ക്കായി നല്ല തേർ മുമ്പിൽ
കൊണ്ടുനിർത്തട്ടെ. (തേരിൽ കയറി വരട്ടെ.)

10 വൃജ്യാമതേപരിഭി

ഷോർത്തേശക്രോവന്

ഗമേമേദിനുഗോമതഃ

വ. 43

അന്വയം:-

ഹേ ശക്ര, ഇന്ദ്ര, തേ

വിഷഃ

— ശമേതത്ര, തവഭേഷ്യൻ

പരി വൃജ്യാമ

— നോപഗമേ

കിന്തു) ഗോ-മതഃ തേ — പശുമാതസ്തേ
 ധവനേ അരംഗമേമ ഇതി — അഭീഷ്ടാനായ പര്യാപ്തം
 ഗച്ഛേമൈവ

അർത്ഥം.—അല്പയോ ശക്തനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ദേവപി
 ത്തന്നുവരെ ഞാൻ വഴമിറുവാവു, പ്രാപിക്കാതിരിക്കാവു.
 ചിന്നെയോ, പശുവോടു കൂടിയ അവിടുത്തെ അഭീഷ്ടാനത്തി
 ന്ന് പറ്റിയവനായി വരാവു.

11 ശന്നൈശ്ചിദ്യന്തോഅഗ്നി
 വോശ്വാവനശ്ശതഗ്വിനഃ
 വിവക്ഷണാഅനേഹസഃ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നി-വഃ,	— വഭ്രവന്നിന്ദ്ര, വയം
ശന്നൈഃ ചിത് യനഃ	— മന്ദം മന്ദമേവഗച്ഛന്തഃ
അശ്വ-വന്തഃ ശത-	
ഗ്വിനഃ	— അശ്വവന്തോ ബഹുധനാഃ
വിവക്ഷണാഃ	— വോശ്വവ്യം വഹന്തഃ
അനേഹസഃ	— ഉപഭവരഹിതാസ്സന്തോ ഗമേമ ഇതി

അർത്ഥം.—അല്പയോ വഭ്രവാനായ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങൾ പതുക്കെ
 പ്പതുക്കെമാത്രം പോകുന്നവരും (ഓരോ പുണ്യസ്ഥലത്തിലും
 നദിയിലും തങ്ങിത്തങ്ങി) കതിരുകളൊത്തവരും ധാരാളം
 ധനമൊത്തവരും നിത്യവൃത്തിക്കും നിത്യകമ്മത്തിനും കൊണ്ടു
 നടക്കേണ്ടതെന്നിവരും ഉപഭവം ബാധിക്കാത്തവരുമായി
 വരാവു.

12 ഉാശ്വാഹിന്തേദിവേദിവേ
 സഹസ്രാസുനതാശതാ
 ജരിതൃദ്യോവിമഹതേ

അ. 6 അ. 3 വ. 44

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ

ജരിതു-ഭ്യഃ

സഹസ്രാ, ശതാ ഹി

ഉഘ്യാ

സുന്ദതാ

— സ്തോത്രഭ്യഃ

— സഹസ്രാണി ശതാനി ച

— ഉഘ്യാനി, മുഖ്യാനി

— പ്രിയസത്യാനി വാക്യാനി,
സുകതാനി

ദിവേ-ദിവേ വി-

മംഹതേ

— അന്വഹം യജമാനഃ പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ സ്തോത്രാക്കൾക്ക് ആയിരവും നൂറും കണക്കിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട, പ്രിയസത്യവചനാത്മകങ്ങളായ സൂക്തങ്ങൾ ദിവസം തോറും യജമാനൻ പറഞ്ഞു കൊടുക്കുന്നു. (ചൊല്ലാൻ ഏല്പിക്കുന്നു.)

13 വിഭ്വാഹിത്യാധനഞ്ജയ

മിത്രദൃഢാചിദാരുജം

ആദാരിണം യഥാഗയം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്യാധനം-

ജയം

ദൃഢാ ചിൽ ആ-രുജം

ആ-ദാരിണം

യഥാ ഗയം വിഭ്വാ ഹി

— ധനാനാം ഭേതാരം
— ദൃഢാനാമപി ശത്രുണാ
മാഭിമുഖ്യേന ഭേതാരം
— ആദാന്താരം
— യഥാഗൃഹമിവോപദ്രവേഭ്യോ
രക്ഷകഞ്ച ജാനീമ വലു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ധനം നേടുന്നവനായും കരുത്തുറ്റ ശത്രുക്കളെ പിന്മുറുക്കുന്നവനായും പ്രബലരായ അവരുടെ മുതലുകൾ കയ്യടക്കുന്നവനായും ഒരു ഗൃഹമെന്ന പോലെ ബാഹ്യ ബാധകളിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നവനായും അവിടുത്തെ ഞങ്ങളെ റിക്ഷണവാല്ല്യം.

14 കകുഹഞ്ചിത്വാകവേ

മന്തുഗൃച്ഛവിന്ദഃ

ആത്വാപണി.യദീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ കവേ, ഗൃച്ഛോ,	— ക്രാന്നകമ്മൻ, ധർഷകേതു,
യൽ പണി. ത്വാ	— യഥാപണമാനന്ത്വാ.
ആ ഇമഹേ	— ആഭിമുഖ്യേനാഭീഷു.
	യാചാമഹേ

(ത്വാ) കകുഹ. ത്വാ	— ഉച്ഛിതം ത്വാ.
ഗൃച്ഛഃ ചിൻ മന്തു	— സോമാ അപി മാദേന്തു

അർത്ഥം.-കടന്ന കമ്മമാന്തവനം ആരെയും കൂസാന്തവനമായ ഇദ്ര, ഏച്ഛോം പണയപ്പെടുന്ന അവിടുത്തോടു നേരെ അഭീഷുങ്ങാം യാചിക്കുന്നുവോ, അച്ഛോം ഉന്നതനായ അവിടുത്തെ സോമങ്ങളും ഹിന്തിപ്പിക്കട്ടെ (ഇദ്രൻ ഉപാസകന്മാർ പണയപ്പെട്ടവൻ, കടപ്പെട്ടവൻ, അധീനനാണെന്നു്.)

15 യസ്യേരേവ്യാഅഭാശൂരിഃ

പ്രമമംശമേലത്തയേ

തസ്യനോവേദആർഭര

വ. 44

അന്വയം. -

(ഹേ ഇദ്ര,) മേലത്തയേ

തേ	— ധനമാനായ ഇദ്യേ
യഃ രേവാൻ അഭാശൂരിഃ	— ധന്വാൻ സന്നമാനശീലഃ
പ്ര-മമം	— അഭ്യസൃയതി
തസ്യ വേദഃ നഃ ആ ഭര	— തസ്യപു.സോധനമസൃദ്യേ
	മാഹര

അർത്ഥം.-കാല്പയോ ഇദ്ര, ധന്വാനായിട്ടും അമാനശീലനായ യാതൊരുവൻ അവിടേക്കു ധനം നൽകാതെ ശരിക്കണുവോ, ആ പുരുഷന്റെ ധനം അമ്മർദ്ദംകൂട കൊണ്ടുതന്നാലും.

16 ഇമുതാവിചക്ഷതേ
സഖായഇന്ദ്രസോമിനഃ
പുഷ്പാവന്തോയഥാപശൂഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം സോമിനഃ— ത്വം മഭിഷ്ഠത സോമാഃ
സഖായഃ ഇമേ ഉ — ഇമേ ഏവ വലാസുഭീയാജനാഃ
പുഷ്പാവന്തഃ — സംഭൃതാലാസാഃ
യഥാ പശൂഃ വി ചക്ഷതേ — പശുമിവ വിപശ്യന്തി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടിയ ചങ്ങാതികളായ ഈയുള്ളവർ പുല്ലുകളേന്തി, പശുക്കളെ കാണുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ കാണുന്നു.

17 ഉതത്വാബധിരവയം
ശ്രുതീകണ്ണം സന്തമൃതയേ
ദൂരാദിഹഹവാമഹേ

അന്വയം:-

ഉത (ഹേ ഇന്ദ്ര,)
അബധിരം — അനപഹതശ്രോത്രേന്ദ്രിയം,
അത ഏവ
ശ്രുതീ-കണ്ണം സന്തം ത്വം — ശ്രവണപരകണ്ണം സന്തത്ത്വം
വയം ഇഹ ഉതയേ — യജ്ഞേ രക്ഷണായ ത്രിശോകാഃ
ദൂരാദിഹവാമഹേ — ഹവയാമ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ചെവികൾ കേടില്ലാത്തവനും ചെവി കേൾക്കുന്നവനുമായ അവിടുത്തെ മുന്നവിധം ശോകങ്ങളോടുകൂടിയ ബലം (കായിക വാചിക മാനസങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ ആധിപതികായിക്കുവേണ്ടി കാച്ചുപറയുകയും വേണ്ട ഉറവരായി) ഈയജ്ഞത്തിൽ രക്ഷണത്തിനായി ദൂരത്തിൽ നിന്നു വിളിക്കുന്നു. (സുഹൃദ്ഭാവം ത്രിശോകനാണ്.)

18 യച്ഛുശ്രുതാഇമഃഹവ
 ഏമയ്ബക്രിയാഉത
 ദേവേരാപിനോഽനന്തമഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യൽ ഇമം

ഹവം

— യദ്യസ്മദീയമാഹ്വാനം

ശ്രുതാഃ

— ശൃണുയാഃ, തഹി

ദേ-മയ്ബഃ ചക്രിയാഃ

— ശത്രുണാം ദണ്ഡഹം ബലം
 കര്യാഃ

ഉത നഃ അന്തമഃ ആപിഃ

ദേവേഃ

— അന്താകൃതമോ ബന്ധുർവ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ ഈ വിളി കേൾക്കുന്നവെങ്കിൽ ശത്രുക്കൾക്കു താങ്ങാനാവാത്ത ബലം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും. പിന്നെ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു് ഏറ്റവുമടുത്ത ബന്ധുവായാലും.

19 യച്ഛിദ്ധിതേജപിവൃഥി
 ജഗന്മാംസോഅമന്തഹി
 ഗോഭാഇദിസ്രബോധിനഃ

അന്വയം:-

അപി ചിത് ഹേ ഇന്ദ്ര, — അപിചേന്ദ്ര,

തേ യൽ ഹി വൃഥിഃ

— യദാ ദോരിദ്വേണ വൃഥിതാഃ

ജഗന്മാംസഃ അമന്തഹി

— ഗന്താരോ വയം വിഷ്വതഃ, തദാ

നഃ 'ഗോ-ഭാഃ ഇത്'

ബോധി

— 'ഗവാനാതൈവ ഭോമി'തി

ബുധ്യസ്വ

അർത്ഥം:-കൂടാതെ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, എപ്പോൾ ദോരിദ്വ ബോധകൊണ്ടു ദേവിതരായി അവിടുത്തെ പ്രാപിച്ച ഞങ്ങൾ സ്മരിക്കുന്നവോ, അപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കു് 'പശുക്കളെ കൊടു'

കുന്നുണ്ടു് എന്ന് അവിടുന്ന് വിചാരിച്ചാലും, അവിടേക്കു തോന്നിയാലും.

20 ആത്മാരംഭേജിപ്രയോ

രരഭ് മാശവസസ്സതേ

ഉശ്ശസിതാസധസ്ഥതേ

വ. 45

അന്വയം:—

ഹേ ശവസഃ പതേ	— ബലസ്യ സ്വാമിന്നിദ്ര,
ജിപ്രയഃ ത്വാ	— ക്ഷീണാഃ, വൃദ്ധാവയം ത്വാ
രംഭം ന ആ രരഭ്	— ഭണ്ഡമിവാരഭാമഹേ
(അപിച) സധ-സ്ഥേ	
ത്വാ ആ ഉശ്ശസി	— യജ്ഞേത്വാം ആദിഭുഖ്യേന കാമയാമഹേ

അർത്ഥം.—അല്പയോ ബലത്തിന്നു സ്വാമിയായ ഇന്ദ്ര, ക്ഷീണിതനും വൃദ്ധനുമായ ഞങ്ങൾ വടിയെയെന്നപോലെ അവിടുത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ സഹസ്ഥാനമായ യജ്ഞത്തിൽ (വന്നുകാണാൻ) ഇച്ഛിക്കുന്നു.

21 സ്തോത്രമിദ്രായഗായത

പുരുതമ്നായസത്വനേ

നകിര്യംവൃണതേയുധി

അന്വയം:—

യം യുധി നകിഃ വൃണതേ	— കേപിനവാരയന്തി
(രണ്ണേ) സത്വനേ	— ദാനശീലായ
പുരുതമ്നായ ഇന്ദ്രായ	— ബഹുധനായേന്ദ്രായ
(ഹേ സ്തോതാഃ)	
സ്തോത്രം ഗായത	— പാത

അർത്ഥം.—ആരെ യുദ്ധത്തിൽ ആരും മടക്കുന്നില്ലയോ, ആ ദാനശീലനും ബഹുധനനുമായ ഇന്ദ്രനായി, അല്പയോ സ്തോതാക്കളേ, സ്തോത്രം ചൊല്ലുക.

22 അഭി¹ത്വാ¹വൃ¹ഷഭാ¹സു¹തേ
 സു¹തം¹സൃ¹ജാ¹മി¹പി¹തയേ¹
 തൃ¹ബാ¹വ്യ¹ശ്ശു¹ഹി¹മഃ¹

അന്വയം:—

ഹേ വൃഷഭേ, ത്വാ — വഷ്കേന്ദ്ര, ത്വാം.
 സുതേ സുതം — സോമേഭിഷുതേ സത്യഭിഷുതം.
 സോമം.

പിതയേ അഭി സൃജാമി — പാനായാഭ്യസ്ത്യാമി
 തൃബ, മദം വി അശ്ശുഹി — തൃപ്യ, ഹിഷം പ്രാപ്നഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വഷ്കരനായ ഇന്ദ്ര, സോമം സംസ്കരിജ്ജവേ, ആ സംസ്കരിജ്ജപ്പെട്ട സോമം അവിഭേദം നേരെ അപ്പിക്കുന്നു. തൃപ്തിപ്പെട്ടാലും, ഹിഷം പ്രാപിച്ചാലും.

23 മാ¹ത്വാ¹മു¹രാ¹ഞ¹വി¹ഷ്യ¹വോ¹
 മോ¹പഹ¹സ¹പാ¹ന¹ആ¹ഭേ¹
 മാ¹കീ¹ബ്ര¹ഹ്മ¹ഭേ¹ഷോ¹വനഃ¹

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര.) ത്വാ മുരാഃ — ത്വാം മുഡാ മനഷ്യാഃ
 അവിഷ്യവഃ മാ ആഭേൻ — പാലനകാമാ മാഹിംസന്തു
 ഉപ-ഹസപാനഃ മാ — ഉപഹസന പരാശ്ചമാഹിംസന്തു
 ബ്രഹ്മ-ഭിഷഃ മാകീ. വനഃ — ബ്രാഹ്മണാനാം ദേവ്യപുൻ
 മാഭജേമാഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മുഡരായ മനഷ്യർ രക്ഷാകാംക്ഷികളായി അവിടുത്തെ ദ്രോഹിജ്ജാതിരിക്കട്ടേ. (അലട്ടാതിരിക്കട്ടേ.) പരിഹസിക്കുന്നവർ, നിന്ദിക്കുന്നവർ അവിടുത്തെ ഉപദ്രവിക്കാതിരിക്കട്ടേ. ബ്രഹ്മദേവികളെ അവിടുന്ന് പ്രാപിക്കരുത്.

24 ഇഹത്യാഗോപരീണസാ
 മഹേമന്ദന്തരാധസേ
 സരോഗരോയമാപിബ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്യാഗ ഇഹ	— ത്യാഗസ്തിൻ യജ്ഞേ
ഗോ-പരീണസാ	— ഗവ്യേന പയസാ
	സമ്മിശ്രിതേന സോമേന
മഹേ രാധസേ മന്ദന്ത	— മഹതേ ധനായ ഋതപിജോ
	മാദയന്ത

(ത്വഞ്ച തം സോമം)

യഥാ ഗൗരഃ സരഃ പിബ — മൃഗഃ യഥാ സരസിജലം
 പിബതി തഥാ പിബ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഈ യജ്ഞത്തിൽ പശുവിൻ പാൽ ചേർത്ത സോമത്താൽ മഹത്തായ ഐശ്വര്യത്തിന്നു വേണ്ടി ഋതപിക്ഷകളുവിടുത്തെ ഹഷിപ്പിക്കട്ടെ. ഗൗരമൃഗം സരസ്സിലെ ജലം കുടിക്കുന്ന പോലെ, അവിടുന്നു ആ സോമം കുടിച്ചാലും.

25 യാപൃത്രഹാപരാവതി
 സനാനവാചചുചുവേ
 താസംസന്ധുപ്രവോചത

വ. 46

അന്വയം:-

പൃത്ര-ഹാ പരാ-വതി	— ഇന്ദ്രഃ ദുരേ
യാ സനാ നവാ ച	— യാനി സനാതനാനി നവാനി
	ച ധനാനി
ചുചുവേ	— പ്രേരിതവാൻ
താ സംസന്ധി-സു	— താനി യജ്ഞേഷു, സമാസു വാ
പ്ര വോചത	— വിദ്വജ്ജനഃ പ്രബുതേ

അർദ്ധപ്രതാപനാവായ ഇന്ദ്രൻ ദുരാനിന്ത് പശുവയു,
പുതിയവയുമായ ധനങ്ങളേവ ഏതാമന്നവോ, ആ ധനങ്ങളെ
മെ യജ്ഞങ്ങളിൽ, അല്ലെങ്കിൽ സമസ്തകളിൽ, വിഭാഗം
എടുത്തു പറയുന്നു.

26 അപിബലികൃച്ഛ്വത

മിശ്രസ്തമിത്വബാഹ്വ

അത്രാദേവിഷുപരംസ്യം

അന്വയം:—

ഇന്ദ്രം കർവ:	— കർവ്വതാമസ്യശ്വേസ്തംബസ്തിനം
സുതം അപിബലം	— അഭിഷുതം സോമം പിതവാൻ
സഹസ്ര-ബാഹ്വ	— സഹസ്രബാഹ്വോദ്യുതനഹൻ
അത്ര പരസ്യം അദേവിഷു	— അസ്മിന്നമസരേ ഇന്ദ്രസ്യ വിര്യദേവിപുത്ര

അർത്ഥം:—ഇന്ദ്രൻ കർവ്വ എന്ന ദൃഷ്ടിക്ക് ചേർന്ന സംസ്കരിച്ച
സോമം കുടിച്ചു. സഹസ്രബാഹ്വ എന്ന ഉപാസകന്റെ ശത്രുക്കളെ
മെ മുടിച്ചു. ആ സന്ദർഭത്തിൽ ഇന്ദ്രന്റെ വിര്യം മെളിഞ്ഞു.

27 സത്യന്തർവ്വശേയോ

വിഭാനോരഹവായുഃ

വ്യാനദ്വർവ്വണേഗമി

അന്വയം:—

ഇവ്ശേ യദോ	— ഇവ്ശേയദനാമകയോരാദേനാഃ
തൽ ഗമി	— പ്രസിദ്ധം യാഗാദിലക്ഷണം കർമ്മ
സത്യം വിഭാനം	— പരമാർത്ഥം ജാനംസ്മയോഃ പ്രീത്യർത്ഥം.
അഹ്നുവായുഃ	— തന്നാമകം ശത്രു.
ഇവ്വണേ വി ആനദ്	— സഞ്ജ്ഞാമേ വ്യാപ്തവാൻ

ഉഷ്ണോഷ്ണ വസ്ത്രം ന — ധനം വരിക. സമ്പ്രദായം പ്രശംസാമി (ന സമ്പ്രദായം)

അർത്ഥം.-മഹാനം. ജലവർഷകനായ ഇന്ദ്രനെ സോമം സംസ്കരിക്കുമ്പോൾ, ശത്രുങ്ങളിലൂടെ ധനം വരികാനായി ഇപ്പോഴീതാ സ്തുതിക്കുന്നു

30 യഃ കൃതദിവിയോനൃ

ത്രിശോകായഗിരിപൃഥം

ഗോഭ്യോഗാതുനീരേതവേ

വ 47

അന്വയം. -

യഃ ഇതി യോനൃ.	— യ ഏവേന്ദ്രഃ ഉദേനിഗ്നേനാദാരം
പൃഥം ഗിരി.	— വിസ്തീർണ്ണം മോലം
ത്രി-ശോകായ	— തന്നാമകസ്യഷേരത്ഥം
വി കൃതൻ	— വ്യച്ചിനൻ
(സഃ) ഗോഭ്യഃ	— ഗമനവന്ദ്യ ഉദേകഭ്യഃ
നീഃ-ഏതവേ ഗാതു.	— നിഗ്നമനായ മാഗ്നം കരോതി

അർത്ഥം.-ആർ അന്നെയാണോ, ജലം പുറത്തുവരുന്ന ദ്വാരത്തോടു കൂടിയ പെരിയ മോലത്തെ ത്രിശോകനെന്ന ഋഷിക്കു വേണ്ടി പിളർത്തു്, ആ ഇന്ദ്രൻ വെള്ളങ്ങൾക്കു പുറത്തുപോകാൻ വഴിയുണ്ടാക്കുന്നു

31 യദൃധിഷേമനസ്യസി

മന്ദാനഃപ്രേദിയക്ഷസി

മാതൽകരിന്ദ്രമുളയ

അന്വയം. -

ഹേ ഇന്ദ്ര, മന്ദാനഃ	— മോമോനസ്യാം
യൽ ദധിഷേ	— യച്ഛൂഭം വസ്തുധാരയസി
(യച്ച) മനസ്യസി	— പുജയസി, തദപിച
പ്ര ഇതി ഇയക്ഷസി	— പ്രയച്ഛസി
തൽ മാ കഃ	— തൽ സപ്തം കിംമാകാഷിഃ?, അസ്മാകം കൃതവാനേവ
(കിച്ഛോസ്താൻ) മുളയ	— സുഖയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഹർഷംപൂണ്ട അവിടുന്ന് യാതൊരു ശുഭേച്ഛ ധരിക്കുന്നുവോ, യാതൊന്നിനെ ആദരിക്കുന്നുവോ, അതിനെത്തന്നെയാണ് ഉപാസകർക്കു കൊടുക്കേണ്ടിതന്നെ. പിന്നെ, ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

32 ഉദ്രഞ്ചിദ്ധിത്യാവതഃ

കൃതംശുണ്ഡേഅധിക്ഷമി

ജിഗാത്വിത്രതേമനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്യാ-വതഃ — ത്യാത്സദൃശസ്യ
ഉദ്രം ചിൽ കൃതം — അല്ലമപികർമ്മം
അധി ക്ഷമി ശുണ്ഡേ ഹി — ക്ഷമായാം ശൂയതേ, വിശ്രുതം
വേതി ഹി

(ത്വമാ) തേ മനഃ ജിഗാതു — മയി ഗച്ഛതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെപ്പോലുള്ളവന്റെ അല്ലമായ കർമ്മവും ഭൂമിയിൽ പ്രസിദ്ധമായിത്തന്നെ കേൾവിപ്പെടുന്നു. അവിടുത്തെ മനസ്സ് എന്നിലെത്തട്ടേ.

33 തവേദതാസ്സകീർത്തി

യോസന്നതപ്രശസ്തയഃ

യദിത്രമുജയാസിനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, (ത്വം) നഃ — അസ്സാൻ
യദി മുജയാസി — യാചിസ്സവയസി
താഃ സ-കീർത്തിയഃ — ശോഭനോഃ ഖ്യാതയഃ
തവ ഇതി ഉ അസൻ — തവൈവ ഭവേയഃ
ഉത പ്ര-ശസ്തയഃ — സ്തുതയശ്ച തവൈവ ഭവേയഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ഞങ്ങളെ ആനന്ദഹരങ്ങളാക്കി സുഖിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ സൽകീർത്തികൾ അ

വിഭജനത്തെ ഭവിക്കും. അതുവല്ല, സൂതികളും അവിഭജനത്തെ ഭവിക്കും.

34 മാതൃകസ്തിന്നാഗ്നി

മാതൃകാഭൂതത്രിഷ

വധിമാതൃകഭൂതത്രിഷ

അന്വയം:-

ഹേ ത്രി, ന:	— വിത്രാന്തേ, അസ്മാൻ
ഏകസ്തിൻ ആഗ്നി മാ	
വധി:	— ഏകപദായേ പാപേ വാ മാ
	ഹിംസി:
ഭയോ: മാ	— ആഗ്നോരപിമാവധി:
ഉത ത്രിഷ മാ	— ആഗ്നസ്തപിമാവധി:
ഭൂരിഷ	— അസംഖ്യാതേഷാഗ്നാമാവധി:

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വിത്രമിയായ ഇത്ര, രൂപരായണിത്, പാപത്തിൽ അങ്ങളെ വധിയ്ക്കരുതേ, ക്ലേശിപ്പിക്കരുതേ. രണ്ടു പദങ്ങളിലും ക്ലേശിപ്പിക്കരുതേ. മൂന്നുപദങ്ങളിലും ക്ലേശിപ്പിക്കരുതേ. കണക്കാ അപരായങ്ങളിലും ക്ലേശിപ്പിക്കരുതേ. (ഈ മന്ത്രം ഋഗ്വേദികൾ എല്ലാ ദേവസപത്യ യുദ്ധയുദ്ധത്തിൽ പൊല്ലാക്കളുമാണ്. ഇവിടെ വധിക്കരുത് എന്നതിന് ഹിംസിക്കരുത്, ക്ലേശിപ്പിക്കരുത്, കൊല്ലരുത് എന്നർത്ഥമുണ്ടാകാൻ പോരാ ഋഷികൾക്ക് അതൊന്നും സാദ്ധ്യമല്ല ആയെന്നാൽ വരുത്തരുതേ എന്നർത്ഥം പറഞ്ഞാലേ കഷ്ടിച്ചു മതിയാകൂ)

35 ബിഭോഹിത്വാവത

ഉഗ്രാഭിപ്രജ്ഞഗിണ:

ദന്യാഹ്വതീഷഹ:

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്വം-വതഃ

ഉഗ്രാൽ	— ത്വത്സദൃശാൽ ഉൽഗുണ്ണ ബലാൽ
അഭി-പ്രഭാഭിനതഃ	— ശത്രുണാമഭിപ്രഹതന്തുഃ
ദന്ധാൽ	— പാപാനാമുപക്ഷപയിതുഃ
ഋതി-സഹഃ അഹഃ	
ബിഭേഹി	— ശത്രുക്രതാം ഹിംസാം
	സഹിതോഹം ഭീതഃ ഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെപ്പോലെ ഉഷ്ണരവനും ശത്രുക്കളെ നേരെ ആക്രമിക്കുന്നവനും പാപന്മാരെ ഭടക്കുന്നവനും, ശത്രു വരുത്തുന്ന ദ്രോഹം കൂസാത്തവനുമായ അവിടുന്നിൽ നിന്നു ഞാൻ പേടിപൂണ്ടവനാണ്, യേശ്വെട്ടുന്നു. (കാരണം ഞാൻ പാപങ്ങൾ ചെയ്തിരിക്കാം.)

36 മാസഖ്യശ്ശുനമാവിദേ

മാപുത്രസ്യപ്രഭുവസോ

ആവൃതപദ്മേതേമനഃ

അന്വയം:-

ഹേ പ്രഭു-വസോ,	— പ്രഭുതധനേന്ദ്ര.
തേ സഖ്യഃ ശുനം മാ ആവിദേ	— സഖ്യം, പുഷ്പം മാ ആവേദയാമി.
പുത്രസ്യ മാ (തവ) മനഃ ആ-വൃതപദ്മേ	— പുത്രസ്യാപി ശുനം മാവിദേ
ഭൂത	— ആവർത്തനവൽ പുനഃ പുനരസ്മാസു സഖ്യം കരോതു

അർത്ഥം.-അമിതധനനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തോടു സഖാവായ എനിക്ക് പുഷ്പം ഞാൻ യാചിക്കുന്നില്ല. പുത്രനു വലിയും യാചിക്കുന്നില്ല. അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹാത്മകമായ മനസ്സ് ആവർത്തിച്ചുകൊണ്ട്, വീണ്ടും വീണ്ടും ഞങ്ങളിൽ വേദിക്കട്ടേ. ഞങ്ങൾക്കു സഖ്യമുണ്ടാക്കട്ടേ. അതു മതി.

37 കോനമര്യാഅമിമിത

സ്സഖാസഖായമബ്രവീൽ

ഇഹാകോഅസ്മദീഷതേ

അന്വയം:-

ഹേ മര്യാ: ക: ന	— മനുഷ്യാ: ക: ബല
അമിമിത:	— അനാകൃഷ്ട:
(ഇത്രാദന്യ:) സഖാ	
സഖായം	— സഖായം പ്രതി
“ഇഹാ?	— “അഹം ക: ജ്ഞാനം?
ക: അസ്മൽ	— കോവാ അസ്മത്തോഭിത:
ഇഷതേ” (ഇതി)	
അബ്രവീൽ	— പലായതേ” ഇതിവദതി
(ഇത്ര ഏവൈതാദൃശസ്യ വചനസ്യ വചനാ ഇത്യഭിപ്രായം)	

അർത്ഥം:-അല്പയോ മനുഷ്യരേ, ഇത്രനല്ലാതെ ആർ തന്നെ നിലവിളി കൂട്ടാതെ ഒരു ചങ്ങാതി മറ്റൊരു ചങ്ങാതിയോട് “ഞാനാറെ കൊന്നു? എന്നിൽനിന്നു പേടിപ്പുണ്ടേവൻ ഓടിപ്പോകുന്നു? എന്നുപറയുന്നുവോ, ആ വാക്കു പറയുന്നതു” ഇത്രൻ തന്നെയാകുന്നു. (ഇത്രനാറെയും കൊല്ലേണ്ടിവരുന്നില്ല. ഗതകരം അവിടുത്തെപ്പേടിപ്പോടുന്നു. ഞാനാറെ കൊന്നു എന്നതിന്നു” ആരെയും കൊന്നിട്ടില്ലാ എന്നർത്ഥം.)

38 ഏവാദേവ്യഷഭാസു

തേസിന്ദ്രൻഭൂദ്യാവയ:

ശ്വഘ്നിവനിവതാപർൻ

അന്വയം:-

ഹേ വ്യഷഭേ, ഏവാദേ	— കാമാനാം വഷ്കേത്ര, ഏതന്നാ മകേകന്യീംശ്ചിൽ
സുതേ	— സോമേഭിഷുതേ സതി
ഭൂരി അസിന്ദ്രൻ	— ബഹുനീ ധനാനുബദ്ധ്നൻ

ശ്വപ്നീ-ഇവ

— കീതവ ഇവ സന്ദോമഃ
തപാമേവ പ്രാപ്താഃ

ആവയഃ നി-വതാ

പരൻ

— ദൃശ്യമാനാസ്സ്യേവേ ദേവഃ
അധോമുഖാസ്സന്തോ നിഗ്ഗതാഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കാമവർഷകനായ ഇന്ദ്ര, ഏവാരെന്നെ
യജമാനൻ സോമം സംസ്കരിച്ചപ്പോൾ അവിടുന്ന് ധാരാളം
ധനം കൊടുത്തുവല്ലോ. ആ സോമം അവിടുത്തെത്തന്നെ,
ഒരു ചുതുകളിടക്കാരനെയെന്നപോലെ (ചുതുകളിയിൽ ജയം
മുഴുവൻ ഒരാൾക്കു വന്നുചേരുന്നപോലെ) പ്രാപിച്ചു. അവിടെ
കാണപ്പെട്ട ദേവന്മാരെല്ലാം തലതാഴ്ന്നു പുറത്തുപോയി.
(സോമം മുഴുവൻ ഇന്ദ്രകുലത്തെ. തങ്ങൾക്കൊട്ടും കിട്ടാത്തതു
കൊണ്ട്.)

39 ആതപ്തതാവചോയുജാ

ഹരീഗൃഹേണസുമദ്രമാ

യദീ.ബ്രഹ്മഭൃതഭൃതഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ

സുമൽ-രമാ

— കല്യാണരഥം

വചഃ—യുജാ ഏതാ ഹരീ

— മന്ത്രേണ യുജമാനാ
വേതാവശ്വം

ആ ഗൃഹേണ

— അസുഭദ്രേമുഖം യാത്രം ഹസ്താഭ്യോ
മാകഷാമി

യൽ (ത്വം) ബ്രഹ്മ-ഭൃതഃ

ഇൽ

— യസ്മാൽ ബ്രാഹ്മണേഭ്യേ ഏവ

ഇതഃ ദദേ

— ഇമം ധനം ദദാസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നല്ല തേരോടുകൂടിയവയും മന്ത്ര
ന്താൽ പൂട്ടപ്പെടുന്നവയുമായ അവിടുത്തെ ഈ ഇന്ദ്രകുലികളെ
ഞങ്ങൾക്കു നേരെ വരാനായി കൈകളാൽ ഞാനിതാ ആകർഷി
ക്കുന്നു, പിടിച്ചുവലിക്കുന്നു. കാരണം, അവിടുന്ന് ബ്രാഹ്മണ
ർക്കു മാത്രമാണല്ലോ ഈ ധനം കൊടുക്കുന്നത്.

40 ഭിന്ധിവിശ്വാഅപചിഷഃ

പരിബായോജഹീത്യഃ

വസുസ്താഹ്നഭാഭര

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര, തപഃ)

വിശ്വാഃ ചിഷഃ — സർവാഗ്നതൃസേനാഃ

അപ ചിന്ധി — വിഭാരയ

ബായഃ തൃയഃ പരി ജഹി — ഹിംസാശീലാൻ സങ്ഗ്രാമാൻ
ഹിന്ധി

(അനന്താസാം) സ്താഹ്നം

തൽ വസു — സ്പൃഹണീയം ധനം

ആ ഭര — അസൃദ്യമാഹര

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് എല്ലാ ശത്രുസേനകളെയും പിളർന്നാലും. ഹിംസാശീലമുള്ളവരെ പോക്കളങ്ങളെ തകരത്താലും. എന്നിട്ട് ആശാഹ്മായ ആ ധനം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും.

41 യചിളാവിന്ദ്രയൻസ്ഥിരേ

യൽപശാനേപരാഭൃതം

വസുസ്താഹ്നഭാഭര

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, വിളാ — ദുര്യോധനം, പരൈഃ കമ്പിതമശക്യേ

യൽ പരാ—ഭൃതം — യദ്ധനം വിന്യസ്തം

യൻ (ച) സ്ഥിരേ — സ്ഥായമപലേ പരാഭൃതം

യൽ പശാനേ — വിമർശനക്ഷമേ പരാഭൃതം

തൽ സ്താഹ്നം വസു ആ ഭര — സ്പൃഹണീയം ധനമസൃദ്യ
മാഹര

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു ധനം അന്യരാലിളക്കാൻ ശിയാത്തവിധം മറപററിട്ടു നീ നെ നെടിക്കണ്ടോ,

യാതൊന്നു സ്വയം ചലിക്കാത്ത മലമുതലായിത്തു് വയ്ക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ, യാതൊന്നു് തൊടാവുന്നിടത്തു് വയ്ക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ, ആ ആശാഹ്മായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും.

42 യസ്യതേവിശ്വമാനഷോ

ഭൂരേദ്ഭത്തസ്യവേദി

വസുസ്താഹ്നദാരോ

വ. 49

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ ദത്തസ്യ — ത്വയാദത്തം (വിഭക്തി വ്യത്യം)

ഭൂരേ യസ്യ — ബഹുയദ്ധനം (കർമ്മണിഷഷ്ടി)

വിശ്വ-മാനഷഃ വേദി — സർവ്വോ മനുഷ്യോ ജാനാതി

തൽ സ്താഹ്. വസു ആ രേ— സ്വൃഹണീയം. ധനമസ്യഭ്യമാഹര

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന്മുള്ളിയ സമൃദ്ധമായ യാതൊരു ധനത്തെ ഏല്പാ മനുഷ്യരുമറിയാത്തവോ, ആ ആശാഹ്മായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

--

അദ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യക്ഷകം-6 അദ്യായം-4

1 മുതൽ 6 കൂടി ഇത്രയും കനീത (കന്യാപുത്രനായ) പുത്രനായ പൃഥ്വീവർണ്ണന്റെ ഭാനവും വായുവും ദേവതാ 7 മുതൽ 10 കൂടി വസ്ത്രം ആഭിരൂപം ഉഷസ്സ്. ഈ സൂക്തം മുഴുവൻ പാപം, പാപവിചാരപാരണജന്യമായ ദുസ്ഥവും എന്നിവയെക്കുറിക്കുന്ന 11, മാനുഷാനുഭൂതികൾക്കായ അനുനയത്തോടെയുമാണ്. നിത്യവും ഇതുകൊണ്ടുപാസിക്കാം. 11-12-13 സോമൻ. 14 മുതൽ 17 കൂടി അഗ്നിദേവതാ. 18 മുതൽ 21 കൂടി ഇന്ദ്രൻ. 13-ാം മന്ത്രം യോഗമാണ്. 16-ഉം, 17-ഉം മന്ത്രങ്ങൾ പ്രധാന ഹോമങ്ങളിൽ ആഹ്വതികൾക്കുപയോഗിക്കുന്നു. 22-23 ഇന്ദ്രൻ. 24-25 ഇന്ദ്രം ദേവന്മാരും. 9-ാം മന്ത്രത്തിൽ ഇന്ദ്രന്റെ പരമാത്മരൂപം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. 26-27 ഇന്ദ്രൻ. 28-29 ഇന്ദ്രം ദേവന്മാരും. 30 മുതൽ 32 കൂടി വീണ്ടും ഇന്ദ്രൻ. 33 മുതൽ 36 കൂടിയ സൂക്തത്തിന്റെ ഋഷികൾ വലയിൽ പെട്ട മന്ത്രികളാണ്. ആഭിരൂപം, ആഭിരൂപം, ആഭിരൂപം, ആഭിരൂപം. മന്ത്രികളുടെ മോചന പ്രാർത്ഥനകളിൽ മാനുഷികവികാരങ്ങൾ സ്പഷ്ടമാക്കുന്നു.

1 മുതൽ 6 കൂടി: അഗ്നിയോവഗ്നി: ഋഷി: പാദനിപുരോഗായത്രീ, ഗായത്രീ, ദിപദഗായത്രീ, ദിപദവിരാട്ട്, പകപ്പ്, കകമന്ത്രികൾ, വിരാട്ട്, ഉഷ്നിക് അനുഷ്ടുപ്, ബൃഹതി, പിപിലികമദ്ധ്യബൃഹതി, ഉപരിഷ്ടാബൃഹതി, വിഷമപാബൃഹതി, സന്തോബൃഹതി, വിപരിതാസന്തോബൃഹതി, പഞ്ചതീ: സംസ്കാരപഞ്ചതീ: ജഗതി പഞ്ചതീ ഇന്ദ്ര: കാനീത: പൃഥ്വീവായുദേവതാ.

1 ത്വാവതപുത്രവസോ

വയമിത്രപ്രണേത:

സുസിന്ധമാതാഹരിണാം

അന്വയം:-

ഹേ പുരു-വസോ,

പ്ര-നേതഃ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുധന, കർമ്മണാം പാരം
പ്രാപയിതരിന്ദ്ര,

ഹേ ഹരിണാം സ്ഥാതഃ — അശ്വാന്മാമധിഷ്ഠാതഃ

ത്വാ-വതഃ വയം സൂസി — വയന്തവസ്വഭൂതാസുഃ

അർത്ഥം.-ബഹുധനനും കർമ്മങ്ങൾക്കു് അററമെത്തിയെന്നവ
നും ഹരികളെന്ന കുതിരകളിൽ കയറിയിരിക്കുന്നവനുമായ
ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളവിടേയ്ക്കു ചേർന്നുവരട്ടേ.

2 ത്വാംഹിസത്യമദ്രിവോ

വിഭ്വമദാതാരമിഷാം

വിഭ്വമദാതാരംരയീണാം

അന്വയം:-

ഹേ അദ്രി-വഃ,

ത്വാം ഹി — വഭ്രുവന്നിന്ദ്ര, ത്വാമേവ

സത്യം ഇഷാം ദാതാരം

വിഭ്വമ — നിശ്ചയമെന്നാനാം ദാതാരം
ജാനാമി

രയീണാം ദാതാരം

വിഭ്വമ — ധനാനാം ദാതാരം ജാനാമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വഭ്രുവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ
ഞന്നെ ഞാൻ സത്യമായും അന്നദാതാവായറിയുന്നു, ധനദാതാ
വായറിയുന്നു.

3 ആയസ്യതേമഹിമാനം

ഗതമുതേഗതക്രിതോ

ഗീർദ്ഗുണന്തികാരവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശതം-ഉത്തേ,

ശത്രു-ക്രന്തോ,

— അപരിമിതരക്ഷണ,

ബഹുകർമ്മനിശ്ച,

തേ മഹിമാനം

— തവമാഹാത്മ്യം

യസ്യ കാരവഃ ഗിരിഭീഃ

ആ ഗുണന്തി

— യസ്യ യജമാനസ്യ സ്തോതാരഃ

സ്വാഭീഷ്ടായ സ്തുതിഭിരഭി

സ്തുവന്തി

അർത്ഥം:-കണക്കറ്റ രക്ഷണങ്ങളോടും അളവറ്റ കർമ്മങ്ങളോടും കൂടിയ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ മാഹാത്മ്യത്തെ ഏതു യജമാനന്റെ സ്തോതാക്കൾ സ്വാഭീഷ്ടപൂർത്തിയ്ക്കായി സ്തോത്രങ്ങളാൽ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നുവോ,

' 4 സുനിമോഽപസമത്തേ

യമതത്രോയമര്യമാ

മിത്രപാന്ത്യഭൂമിഃ

അന്വയം:-

യം അഭൂഹഃ മന്തഃ

പാന്തി

— അദ്രോഗ്ധാരോ മന്തരോ

രക്ഷന്തി

(തഥാ) യം അര്യമാ

— പാന്തി രക്ഷന്തി

(യം) മിത്രഃ

— രക്ഷന്തി

സഃ മർത്യഃ

സു-നിമഃ ഘ

— യജമാനഃ സുയജ്ഞ ഏവ ഭവന്തി

അർത്ഥം:-ദ്രോഹിയായാൽ മരത്തുകൾ രക്ഷിക്കുന്നവനും അതുപോലെ അര്യമാവു രക്ഷിക്കുന്നവനും മിത്രൻ രക്ഷിക്കുന്നവനുമായ ആ യജമാനൻ നല്ല യജ്ഞമൊത്തവനായിത്തന്നെ വേർപ്പെടുന്നു. (ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിച്ചാൽ മരത്തുകൾ മര്യമാവു മിത്രനും കൂടി പ്രസാദിച്ചു രക്ഷിക്കുമെന്നു യുക്തം.).

5 ധ്യാനോഗോമശ്ചവൽ
സുവീര്യമാഭിത്യജ്ഞാപ്തയതേ
സദാരായാപുരുസ്സപ്തഹാ

വ. 1

അന്വയം:—

ആഭിത്യ-ജ്ഞാ:	— ആഭിത്യ പ്രേരിതഃ, തേനാന ഗൃഹീതോ യജമാനഃ
ഗോ-മൽ, അശ്വ-വൽ	— ഗോഭിരുപേതം, അശ്വൈര്യക്തം
സു-വീര്യം ധ്യാനഃ	— ശോഭേവീര്യവന്തഃ പുത്രം ധാരയൻ
സദാ ഏവതേ	— സർവ്വദാ വൽതേ
(കിഞ്ച) പുരു-സ്പതം	
രായാ	— ബഹുഭിസ്പതംണീയേന ധനേന വൽതേ

അർത്ഥം.—ആഭിത്യനാൽ പ്രേരിതനായ, അനുഗൃഹീതനായ യജമാനൻ പശുക്കളോടൊത്തവനും കതിരുകളോടുകൂടിയവനുമായി നല്ല വീര്യമുള്ള പുത്രനെ നേടുന്നവനായി എപ്പോഴും തഴയുന്നു. മാത്രമല്ല, ഏവരായും ആഗ്രഹിക്കത്തക്ക ധനത്താൽ വർദ്ധിക്കുന്നു.

6 തമിസ്ത്രാണമീമഹേ
ഗവസാനമഭീർവ്വം
ഈശാനംരായഈമഹേ

അന്വയം:—

ഗവസാനം, അഭീർവ്വം	— ബലമാപരണം, അഭീരുതം ഇത്രം ഭാനം ഇതമഹേ
ഈശാനം (തം) രായഃ	— അഭീഷ്ടസ്യ ഭാനം യാചാമഹേ
ഇതമഹേ	— ധനം യാചാമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ശതം-ഉതേ,

ശത-ക്രതോ,

— അപരിമിതരക്ഷണ,

ബഹുകർമ്മനിശ്ശ,

തേ മഹിമാനം

— തവമാഹാത്മ്യം

യസ്യ കാരവഃ ഗീഃ-ഭിഃ

ആ ഗുണന്തി

— യസ്യ യജമാനസ്യ സ്തോതാരഃ

സ്വാഭീഷ്ടായ സ്തുതിഭിരഭി

സ്തുവന്തി

അർത്ഥം.-കണക്കറ്റ രക്ഷണങ്ങളോടും അളവറ്റ കർമ്മങ്ങളോടും കൂടിയ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ മാഹാത്മ്യത്തെ ഏതു യജമാനന്റെ സ്തോതാക്കൾ സ്വാഭീഷ്ടപുത്തിയ്ക്കായി സ്തോത്രങ്ങളാൽ നേരെ സ്തുകിക്കണവോ,

4 സുനിമോഽലാസമന്തോ

യം മന്തോയക്രതോ

മിത്രപാന്ത്യഭൂഃ

അന്വയം:-

യം അദ്രഹഃ മന്തഃ

പാന്തി

— അദ്രോഗ്ധാരോ മന്തോ
രക്ഷന്തി

(തഥാ) യം അര്യമാ

— പാന്തി രക്ഷന്തി

(യം) മിത്രഃ

— രക്ഷന്തി

സഃ മർത്യഃ

സു-നീമഃ ഘ

— യജമാനഃ സുയജ്ഞ ഏവ ഭവന്തി

അർത്ഥം.-ദ്രോഹിയായാൽ മന്തത്താൽ രക്ഷിക്കുന്നവനും അതുപോലെ അര്യമാവു രക്ഷിക്കുന്നവനും മിത്രൻ രക്ഷിക്കുന്നവനുമായ ആ യജമാനൻ നല്ല യജ്ഞമൊന്നുവന്നായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്നു. (ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിച്ചാൽ മന്തത്താളുകൾക്കുമാവും മിത്രനും കൂടി പ്രസാദിച്ചു രക്ഷിക്കുമെന്നു് യഥാർത്ഥം.).

5 ധ്യാനോഗോമശ്ചവൽ

സുവീര്യമാഭിത്യജ്ഞാപ്തയതേ

സദാഭയാപ്തസ്പഷ്ടാ

3 3

വ 1

അന്വയം:-

- ആഭിത്യ-ജ്ഞാ: — ആഭിത്യ പ്രേരിതഃ, തേനാന ഗുഹീതോ യജമാനഃ
- ഗോ-മൽ, അശ്ച-വൽ — ഗോഭിരുപേതം, അശ്ചൈവ ര്യക്തം
- സു-വീര്യം ധ്യാനഃ — ശോഭേവീര്യവന്തം പുത്രം ധാരയൻ
- സദാ പ്തയതേ — സർവ്വദാ വൽതേ
- (കിഞ്ച) പുരു-സ്പഷ്ടാ രായാ — ബഹുഭിസ്പഷ്ടഹണീയേന ധനേന വൽതേ

അർത്ഥം:-ആഭിത്യനാൽ പ്രേരിതനായ, അനുഗൃഹീതനായ യജമാനൻ പശുക്കളോടൊത്തവനും കുതിരകളോടുള്ളിയവനുമായി നല്ല വീര്യമുററ പുത്രനെ നേടുന്നവനായി ഏല്പാഴും തഴയ്ക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, ഏവരാലും ആഗ്രഹിക്കത്തക്ക ധനത്താൽ വൽകിക്കുന്നു.

6 തമിസ്രാണമീമഹേ

ശവസാനമഭീദ്യം

ഈശാനംരായഈമഹേ

അന്വയം:-

- ശവസാനം, അഭീദ്യം — ബലമാചരണം, അഭീരു.
- തം ഇത്രം ദാനം ഈമഹേ — അഭീഷ്ടസ്യ ദാനം യാചാമഹേ
- ഈശാനം (തം) രായഃ — ധനം യാചാമഹേ

അർത്ഥം:-ബലം കാട്ടുന്നവനും നിർഭയനായ ഇന്ദ്രനോടു് ഞങ്ങളുഭയീശ്വരാനും യാചിക്കുന്നു. ഈശ്വരനായ അവിടുത്തെൊടു് ഐശ്വര്യം യാചിക്കുന്നു.

7 തസ്മിൻ ഹി സന്ധ്യതയോ

വിശ്വാദാഭീരവസ്സപാ

തമാവഹതുസപ്തയഃ പുത്രവസു.

ഭോയഹരയസ്സുതം.

അന്വയം:-

തസ്മിൻ ഹി ഊതയഃ,

വിശ്വാഃ — ഇന്ദ്രേ ഏവ ഗത്ര്യസ്സുവ്യാ രക്ഷാഃ

അഭീരവഃ സപാ സന്നി — അകാതരാഃ സഹസംഭവന്തി

പുരു-വസു. തം സപ്തയഃ

ഹരയഃ — ബഹുധനം തം സപ്തഗണഗീലാ
അഗ്വാഃ

ഭോയ സുതം ആ വഹതു — ഹർഷാത്ഭാജിഷ്യാതം സോമം.
പ്രത്യോഗമയതു

അർത്ഥം:-ആ ഇന്ദ്രജിഹ്വ ഏകമെന്തുന്ന രക്ഷകളെല്ലാം നിർഭയങ്ങളായി ഒപ്പം നിലനിൽക്കുന്നു. ഭാട്ടമിടക്കുള്ള ഹരികളെന്ന കതിരകൾ ഹർഷത്തിനായി ബഹുധനനായ അവിടുത്തെ, സംസ്കരിച്ച സോമത്തിലേയ്ക്കുനയിക്കട്ടെ.

8 യസ്മൈ ഭോവരേണോ

യ ഇന്ദ്രവൃത്രഹന്താഃ

യ ആഭിസ്സുഗന്ധഭി

പര

വികൃപ്യപ്രതനാസുഭുഷാഃ

. കൂടി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ യഃ മദഃ

വരേണ്യഃ

യഃ വൃത്രഹൻ-തമഃ

യഃ സ്വഃ നൃ-ഭിഃ

ആ-ഭിഃ

യഃ പൃതനാസു ദുസ്തരഃ

— തവയോ ഹിഷ്ഃ വരണീയഃ

— യശ്ച സംഗ്രാമേ

ശത്രുണാമതിശയേന ഹന്താ

— യശ്ചധനം നൃഭ്യഃ, ശത്രുഭ്യഃ

ആഭാതാ

— സങ്ഗ്രാമേഷ്വനഭിഭാവ്യഃ,

തസ്മൈ മദായ ഹരയ ആവഹന്തു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ (സോമപാനജനിതമായ) ഏതു ഹിഷം ശ്രേഷ്ഠമാണോ, ഏതു ഹിഷം ഏറ്റവും ശത്രുഹനനപരമാണോ, (അതിന്നു പ്രോത്സാഹകമാണോ), ഏതു ഹിഷം ശത്രുക്കളിൽനിന്നു ധനം കയ്യടക്കുന്നുവോ, ഏതു ഹിഷം യുദ്ധങ്ങളിൽ അജയ്യമാണോ, ആ ഹിഷത്തിനായി സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു മരിക്കളുന്ന കുതിരകൾ അവിടുത്തെ ആനയിടാളെ.

9 യോദിഷ്യരോവിശ്വചാരശ്രുവായ്തോ

വാജേഷ്വസ്തിതരുതാ

സന്ദ്രവിഷ്ടസപന്താവസോഗഹി

ഗ്രമേമഗോമതിവ്രജേ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വാര,

വസോ, ഗവിഷ്ട,

(യഃ) ശ്രുവായുഃ

യഃ വാജേഷ് ദുസ്തരഃ

— വിശ്വൈഃ, സദൈവ്വ്വരണീയ,
വാസക, ബലവത്തമേന്ദ്ര,

— ശ്രവണീയഃ, വിശ്രുതഃ

— യുദ്ധേഷു യോ ദഃവേന തരീതു.
ശക്തഃ

തന്മതാ അസ്തി	— താരകോ ഭവതി
സഃ (ത്വം) നഃ സഖനാ	
ആ ഗഹീ	— അസ്താകം സഖനാന്യാഗച്ച
(വരഞ്ച) ഗോ-മന്തി	
വ്രജേ ഗമേ	— ഗോമന്തം വ്രജം ഗമേ

അർത്ഥം.-സമ്പൂർണ്ണ വരണീയനും, ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്നവനും, ഏവരും ബലവാനായ ഇത്ര, ഏവൻ കീഴ്തിമാനാണോ, ഏവൻ യുദ്ധങ്ങളിൽ അതിക്രമിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവനും, ഓർപ്പുകളിൽനിന്നു കരകടന്നുവരുന്നവനാണോ, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ സഖനങ്ങൾക്കു വന്നുപേന്നാലും, ഞങ്ങൾ പശുക്കൾ നിറഞ്ഞ തൊഴുത്തിനെ പ്രാപിക്കാറു, നേടാറു.

10 ഗവേഷോഷണോയഥാപു

രാഗ്വായോരഥയാ

വരിവസ്യക്കോമന

വ 2

അന്വയം. -

ഹേ മഹാ-മഹ,	— മഹാധനേത്ര,
ഗവേഷ യഥാ പുരാ നഃ	— ഗാംഭയോമിച്ചയാ യഥാ പുരുഷന്മാകം വരിവസ്യസി
(തലഭാഷാപി) സു	
വരിവസ്യ	— സുഷുപ്തിപര, ആഗച്ച
(ന കേവലം ഗവേഷയാ,	
കിന്തു) അഗ്വ-യാ	— അഗ്വഭാണേച്ചയാ
ഉത രഥ-യാ	— രഥഭാണേച്ചയാ ച വരിവസ്യ

അർത്ഥം.-ആലയോ മഹാധനനായ ഇത്ര, പശുവിനെ തന്മതാ വാനുള്ള ഇച്ചയോടുകൂടി മന്യ ഞങ്ങളെ അവിടുന്ന് കൊണ്ടാടിയപ്പോലെ ഇപ്പോഴും നന്നായി കൊണ്ടാടിയാലും, വന്നുപേർന്ന പശുവിനെ താനുള്ള ഇച്ചയോടുകൂടി മാത്രമല്ല, കരകടന്നു താനുള്ള ഇച്ചയോടുകൂടി (അനുഗ്രഹബുദ്ധിയോടുകൂടി) കൊണ്ടാടിയാലും.

11 നഹിതേ¹ശ്ശരായ²
 സോ³ന്തം⁴വി⁵ന്ദാ⁶മി⁷സ⁸ത്രാ⁹
 ഭഗ¹⁰സ്യ¹¹നോ¹²മ¹³ല¹⁴വ¹⁵ന്ത¹⁶ചി¹⁷ദ്രി¹⁸വോ¹⁹
 ധി²⁰യോ²¹വാ²²ജേ²³ഭീ²⁴രാ²⁵വി²⁶ഥ

അന്വയം:-

ഹേ ശ്ശര, അദ്രി-വ:

തേ രായസ: അന്തം — വിക്രാന്ത, വജ്രവന്നിന്ദ്ര,
 ധനസ്യ ഇയത്താം

സത്രാ നഹി വിന്ദാമി — ന ലഭേ വലു
 (യസ്മാദേവം തസ്മാൽ)

ഹേ മല-വൻ, — ധനവന്നിന്ദ്ര,

ന: ന ചിൻ ഭഗസ്യ — ക്ഷിപ്രമേവ തദ്ധനം ദേഹി
 (കിഞ്ച)വാജേഭീ: ധിയ:

ആവിഥ — വാജൈ: അന്നൈ: കർമ്മാണി
 രക്ഷിഥ, രക്ഷ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ വിക്രമിയും വജ്രിയുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ധനം ഇത്രയെന്ന സംഗതി, അതിന്റെ അറം, സത്യമായും ഞങ്ങൾക്കു പിടികിട്ടുന്നില്ല. അപ്രകാരമാകയാൽ, അല്ലയോ ധനവൻ, വേഗത്തിൽ ഞങ്ങൾക്ക് ആ ധനം തന്നാലും. പിന്നെ, അന്നങ്ങളാൽ ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങൾ രക്ഷിച്ചാലും.

12 യ¹ജ്ഞാ²ശ്ച³ശ്രാ⁴വ⁵യ⁶ൽ⁷സ⁸ഖാ⁹
 വി¹⁰ശ്വേ¹¹ൽ¹²സ¹³വേ¹⁴ജ്ഞ¹⁵നി¹⁶മാ¹⁷പ¹⁸യ¹⁹ഷ്ട²⁰ത: ²¹
 തം²²വി²³ശ്വേ²⁴മാ²⁵ന²⁶ഷാ²⁷യു ²⁸
 ഗേ²⁹ശ്രം³⁰ഹ³¹വ³²ന്തേ³³ത³⁴വി³⁵ഷ³⁶യ³⁷ത³⁸സ്രു³⁹പ: ⁴⁰

അന്വയം:-

യഃ ഋഷഭഃ, ശ്രവന്തഃ-
സഖാ

— ദർശിതഃ, ശ്രാവന്തഃ ഋഷഭഃ
യസ്യ, സഃ

പുരു-സ്തതഃ

— ബഹുഭിര്യജമാനൈസ്തതഃ

സഃ വിശ്വാ ഇൽ

— ഇത്യസ്സുപ്താണിപി

ജനിത വേദ

— പ്രാണിനാം ജന്മാനി ജാനാതി

തഃ തവിഷഃ ഇദ്രം

— ബലവന്തഃ തഃ

വിശ്വേ യത-സ്രൂപഃ

— സർവ്വേ അധാര്യപാദയഃ,

സവികൃത ഹവിഷ്ണുസ്തതഃ

മാനന്വാ യഗാ ഹവന്തേ

— മനുഷ്യ സ.ബന്ധിനി യഗാനി,

സർവ്വേഷു കാലേഷ്വാഹവന്തി,

സുവന്തി

അർത്ഥം.-ആർ ദർശിതനും ബ്രോതന്മാരും കേൾപ്പിക്കുന്ന ഋഷികളാകുന്ന ചങ്ങാതികളോടുകൂടിയവനും പല യജമാനന്മാരാൽ സ്മരിക്കപ്പെട്ടവനാണോ, ആ ഇദ്രൻ പ്രാണികളുടെ ജന്മത്തെ (ഉല്പത്തിയെ) അറിയുന്നു. ആ ബലവാനായ ഇദ്രനെ അധാര്യ മുതലായ ഏല്യാവന്തും ഹവിഷ്ണുനിയവരായി, എല്ലാ മാനുഷികയുഗങ്ങളിലും, കാലങ്ങളിലും, വിളിക്കുന്ന, സ്മരിക്കുന്നു.

13 സന്തോവാദേഷ്വവിതാപുത്രവസുഃ

പുരസ്ഥാതാമാലവാഗൃത്രമാളവൻ

അന്വയം:-

(ഭാഗ്യപദാഗായത്രീ,) സഃ

പുരു-വസുഃ

— ബഹുധനഃ

മാല-വാ, വൃത്ര-ഹാ

— ധനവാൻ, ശത്രുണാം ഹന്തേത്രഃ

നഃ വാജേഷു അവിതാ

— യജമാന്യന്മാരും രക്ഷിതാ

പുരഃ-സ്ഥാതാ ഹവൻ

— അർത്ഥം പുരതോ വന്തമാനോ

വേതു

അർത്ഥം.- (ഇരുപാദന്മാരും മാത്രമുള്ള ഗായത്രീ) ബഹുധനനും ശത്രുഹന്താവുമായ ഇദ്രൻ യജമാന്മാരിൽ നമുക്കു രക്ഷിതാവായി, ആ രക്ഷയുവേണ്ടി മുൻനിൽക്കുന്നവനാവട്ടേ.

14 അഭിവോവീരമന്ധസോമദേഷുഗായ

ഗിരാമഹാവിചേതസം

ഇന്ദുനാമശ്രുത്യംശാകിനംവചോയഥാ

അന്വയം:-

(ഹേ ഉദ്ഗാത്രാദയഃ)

വഃ അന്ധസഃ മദേഷു

യുധം സോമസ്യോൽപാദ്യ

മാനേഷു സത്സു

വീരം, നാമ

— ശത്രുണാമീരയിതാരം, നാമകം

വി-ചേതസം, ശ്രുത്യം

— വിശിഷ്ടപ്രജ്ഞം, സർവ്വത്ര

ശ്രോതവ്യം

ശാകിനം ഇന്ദ്രം മഹാ

ഗിരാ

— ശക്തം തം മഹത്യാ സ്തുത്യം

വചഃ യഥാ (ത്ഥമാ)

അഭി ഗായ

— യുഷ്മദീയാവാഗ്യഥാ, യേന

പ്രകാരേണ, ഗായത്ര്യം ത്രിഷ്ടു

ഭാ വാ പ്രവത്തന്തേ, തഥാഭി

ഗായത, സ്തുതിം കരുത

അർത്ഥം.-ഉൽഗാത്രാക്കൾ മുതലായവരേ, നിങ്ങൾ സോമ മുൽപാദിപ്പിക്കവേ, ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്നവനും കിന്നിയിപ്പിക്കുന്നവനും ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമൊത്തവനും എങ്ങും കേൾവിയുറ്റവനും ശക്തനുമായ ഇന്ദ്രനെ മഹത്തായ സ്തോത്രത്താൽ, നിങ്ങളുടെ വാക്ക് ഏപ്രകാരം, ഗായത്രിയായിട്ടോ, ത്രിഷ്ടുപ്പായിട്ടോ, നന്നായി പ്രവത്തിക്കുമോ, അപ്രകാരം ഗാനം ചെയ്യുക, നേരെ സ്തുതിചൊല്ലുക.

15 ദീരേക്സ്സന്ദീപ്തം

ദീപ്താദേഷുപതസ്തവാജിനം

വ. 3

സുനമഥ

അന്വയം:-

- ഘോരപിതൃഹൃത, — ബഹുജിഹ്വതേരു, തപം
തന്വേ റോക്തം നൃനം
ഭീ: — ഭക്ത്യം ഗാഢിയായ ധനം ക്ഷിപ്രം
ഭാതാ ഭവ
(തഥാ) വസു ഭീ: — പുത്രാദിഭ്യോ ധനം ഭാതാ ഭവ
അഥ വാഞ്ചേഷ വാചിനം
ഭീ: — സങ്ഗ്രാഹേഷ്വന്നവതം രയിം
ഭാതാഭവ

അർത്ഥം:-വളരെപ്പേരാൽ വിളിക്കപ്പെട്ട ഇത്ര, അവിടുന്ന് എന്റെ ശരീരത്തിന്നു ധനം (ധനസാധനമായ ആരോഗ്യം) വേഗം തന്നുളളിയാലും, പുത്രാദികൾക്കു ധനം കൊടുക്കുന്നവനായാലും, പിന്നെ യുദ്ധങ്ങളിൽ അന്നുമാത്രം ധനമുളന്നവനായാലും.

16 വിശേഷാമിഭ്യന്തം വസുന്തം

സാസഹാദം സഞ്ചിദസ്യ വസ്സസ

കൃപയതോന്നതായുധം

അന്വയം:-

- (ഘോര ഇത്ര, തപം)
വിശേഷാമം വസുന്തം
ഇഭ്യന്തം — സഞ്ചേഷം ധനാനാമീശാനം
അസ്യ വസ്സസ:
കൃപ-യതഃ ചിരി — വ്യാകസ്യ യുദ്ധം കല്പയതഃ
അപി ശത്ത്രോ
അതി സസഹാദം സ. — അതിത്യാഭീഭൂതിതാം
രജമാനസ്തുവതേ
(സത്വം) അഥ നൃനം — ക്ഷിപ്രഭ്യോദാനീഭേവ ധനം
പ്രയച്ച

അർത്ഥം:-കല്പയേതേ ഇത്ര, എല്ലാ ധനമുൾക്കൊള്ളീശനും, തന്റെ യുദ്ധത്തിന്നെന്തുവേണ്ടുന്ന നൂറു ശതത്തിനെ നന്നു വേണ്ട

നവനമായ അവിടുത്തെ, യജമാനൻ സ്മൃതിക്കു അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഉടനെ, ഇപ്പോൾ തന്നെ, (ആ യജമാനൻ) ധനം നൽകിയാലും.

17 മഹസ്സവോഅരമിഷേസ്സവാമഹേ
മീളുഹുഷേഅരംഗമായജഗ്മയേ
യജേണഭിഗ്ഗീഭിച്ഛിഗ്ഗമനഷാംമതതാ
മിയക്ഷസിഗായേത്പാനമസാഗിരാ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) മഹഃ വഃ	— മഹതസ്സവ
സു ഇഷേ അരം	— ശോഭനാനായ അസുഭിഷയ മരം ഗമനമിച്ഛാമി
(തദേതം) മീളുഹുഷേ	— സേക്ത്രേ
അരം-ഗമായ	— അരംഗമനായ, സസ്യണ്ണഗമനായ
ജഗ്മയേ	— യജ്ഞം പ്രതിഗമനശീലായ
യജേണഭിഃ ഗീഭിഃ	
സ്സവാമഹേ	— യജനസാധനൈഹവിഭിഃ സ്മൃതിഭിഷ്ടസ്മദഃ
വിഗ്ഗമനഷാം	— വിശേഷാം, സവേഷാം മനഷ്യാണാം, യഷ്ട്യുണാം
മതതാം ഇയക്ഷസി	— മതതാം സംബന്ധി തപം ഏതൈരിജ്യസേ
(കിഞ്ച) തപാ നമസാ	
ഗിരാ ഗായേ	— നമസ്താരേണ സ്മൃത്യോ ച സ്മവേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നല്ല ഭരണത്തിനുവേണ്ടി അവിടുത്തെ നികവുറ്റ വരവിനെ ഞാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നു. അതിനായി ഫലവഷകനും നികവുറ്റ വരുന്നവനും യജ്ഞമുദ്ദേശിച്ച് പോക്കുശീലമായവനുമായ അവിടുത്തെ യാഗസാധനങ്ങളായ ഹവിസ്സുകളാലും സ്തോത്രങ്ങളാലുമാരാധിക്കുന്നു. മനഷ്യരായ എല്ലായജാക്കൾക്കും മത്സ്യക്കാൾക്കും ചേർന്ന് അവിടുന്ന്, ഹവിസ്സോ

അന്വയം:—

ഹേ ചോദയൽ-മതേ,

ഇന്ദ്ര, — ചോദയന്തീ, ധനം പ്രേരയന്തീ
മതിര്യസ്യ, താദൃശേന്ദ്ര,

ദുഃ-മതിനാം പ്ര-ഭേഗം — ദുഷ്ടമനസ്സാനാം വൃത്രാദിനാം
പ്രഭഞ്ജകം തപാ, യാചാമഹേ

ഹേ ചോദയൽ-മതേ,

ശവിഷ്ഠ — ധനപ്രേരകബലേ,
— അതീശയേന ബലവൻ,
സ്തുതസ്തപം

അസൃദ്യേ ജ്യേഷ്ഠം യുജ്യം

രയിം ആ ഭര — അസ്മാകം യോഗ്യം, ഉചിതം
ശ്രേഷ്ഠം ധനമാഹര

അർത്ഥം:—ഉപാസകർക്ക് ധനമെത്തിക്കുന്ന മനസ്സോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, ദുഷ്ടബലികളായ വൃത്രാദികളെ പിളക്കുന്ന അവിടുത്തോടു യാചിക്കുന്നു: ഉപാസകർക്കു ധനമെത്തിക്കുന്ന മനസ്സോടുകൂടിയവനും മഹാബലനുമായ ഇന്ദ്ര, സ്തുതിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് യോഗ്യവും (ഉചിതവും) ശ്രേഷ്ഠവുമായ ധനം കൊണ്ടുതന്നാലും.

20 സനിതസ്സസനിതശ്ശ

ചിത്രചേതിഷ്ഠസുനൃത

പ്രാസഹ്യാസത്രാട്ത്സഹ്വരിംസഹന്തം

ഭൃദ്യംവാദേഷ്ഠപുവ്യം

വ 4

അന്വയം:—

ഹേ സനിത, സ-

സനിത, — ദാതാ, സുഷദാതാ,

ഉഗ്ര, ചിത്ര, ചേതിഷ്ഠ, — ഉൽഗണ്ണബല, ചായനീയ,
അത്യന്തം ചേതയിതഃ,

സുനൃത, പ്ര-സഹാ,

സം-രാട് — സുസത്യ, പ്രസഹ്യ, സർവ്വസ്യ
സ്വാമിൻ, തപം

സഹാരി, സഹനം ഉദ്യം — സഹനശീലം പത്രാദിയുടെ
മോഷ്ടിതാനം.

പുഷ്പം വാമേപ്പ — മൃഗം ധനം സത്യാമേപ്പാ
ലം

അർത്ഥം—ഭാഗശീലം, ശോഭനമാനവാനം ഉഗ്രം, വി
വിധരൂപം, ഏകദൃഷ്ടം ബോധനശീലം, നല്ല സത്യശീലം
നവതം, ബലവാനം, എല്ലാവിധമായിത്തന്നെയും ഇത്ര, അവി
ടന്ന്, പത്രാദികളോടു ചേർന്ന് കൂട്ടായനചെയ്തിപ്പാൻ പററിയ
മൃഗമായ ധനം യുദ്ധങ്ങളിൽ കൊണ്ടുതന്നാലും.

21 ആസക്തനായതുവെ
അഭേദംപ്രദമാദേ
യഥാചിതംശോഭനശ്ച
പ്രഥമശ്ചൈവൈവൈ
സാധുവ്യം

അന്വയം:—

യഥാ ചിതം	— യേന പ്രകാരേണ, യന്മാൻ
അശ്ചൈവ, വശഃ	— അശ്ചപത്രം, വശസംഭരകഃ
കാനീതേ പ്രഥ-ശ്രവസി	— കന്യായോഃ പുത്രേ, ഏതന്നാമകേ രാജ്ഞി
അസ്യോ ആ വി-ഉഷി	— ഉഷസഃ സമന്താഭ്യപ്തൗ
ഈവൽ പൂർവ്വം	— ഗതനവൽ ഗവാദികഃ പൂർവ്വം
ആ-ദേ	— പ്രഭൃതം ധനമാദേ
യഃ അഭേദഃ (തഥാ)	
ആ-ദേ	— ധനമാദേ
സഃ ൧൭ ഏതു	— ദേവാദേന്യോ മനുഷ്യഃ, സവശഃ ആഗച്ഛതു

അർത്ഥം—അശ്ചപത്രനായ വശനെന്ത ജ്ഞി കന്യാപത്ര
നായ പ്രഥമശ്ചൈവൈവൈ രാജാവിങ്കൽനിന്ന് ഈ പ്രഭാതത്തി
ൽ തെരിവിൽ പശുക്കളായ പശുക്കൾ പശുക്കൾ

ടെ ദാനമായി സ്വീകരിച്ചുവല്ലോ അതിനാൽ ഭേദമെന്നൊരു
 ല്ലാത്ത മനുഷ്യനായ ഏവൻ അപ്രകാരം വാങ്ങിയോ. ആ
 വശൻ വന്നുചേരട്ടേ. (വശന്റെ ബന്ധുക്കൾ പറയുന്നത്.
 പ്രമുഖവസ്സിയുടെ ദാനത്തിനു നൃതി.)

22 ഷഷ്ടിംസഹസ്രാശ്വസ്യായുതാസന
 മുഷ്യാനാംവിംശതിംശതാ
 ഭഗശ്വാവീനാംശതാഭശത്രുതഷീണാം
 ഭഗവാംസഹസ്രാ

അന്വയം:—

(സവശഃ ആഗത്യ ബ്രൂതേ)

അശ്വസ്യ	-- അശ്വസംബന്ധിനഃ
ഷഷ്ടിം സഹസ്രാ	— സഹസ്രാണി.
അയുതാ അസനം	— അയുതാനൃജേ
ഉഷ്യാനാം വിംശതിം	
ശതാ	— ശതാനൃസനം
ശ്വാവീനാം ഭഗ ശതാ	— ശ്വാവവണ്ണാനാം ബദ്ധവാനാം ഭഗശതാനൃസനം
ഭഗ ശ്രീ-അരുഷീണാം	— ശ്രീണ്യാരോപമാനാനി, ശുഭ്രാണി കകപ് പ്പഷ്പാശ്വ സ്ഥാനാനി യാസാം, താസാം
ഗവാം ഭഗ സഹസ്രാ	— സഹസ്രാണൃസനം

അർത്ഥം—(വശൻ മടങ്ങിവന്ന് പറയുന്നു.) കതിരുകൾ
 അപതിനായിരവും പല പതിനായിരങ്ങളും, ഒട്ടകങ്ങൾ
 രണ്ടായിരവും കുറഞ്ഞ പെൺകുതിരകൾ ആയിരവും, മുത്ത,
 മുതുകു വാരിപ്പറം എന്നിവ മിന്നുന്ന പശുക്കൾ പതിനായി
 രവും (പ്രമുഖവസ്സികൾ നിന്ന്) ഞാൻ ദാനംവാങ്ങി.

23 ഭഗശ്വാവാലോഭയോ
 വീതവാദാസആശവഃ
 മന്ത്രമാനേമിനിവാവൃതഃ

അന്വയം:-

- ദശ ഗ്യാവാഃ ആശവഃ — ഗ്യാവവണ്ണാ വേഗവന്തോശ്വാഃ
- നേമീം നി വദ്യതുഃ — രഥനേമീം നിവത്തായനീ, രഥം വഹന്തീ
- (തേ) ഋധന്തീ-രയഃ
- വീത-വാരാസഃ — പ്രവൃദ്ധവേഗാഃ, ക്രാന്തബലാഃ
- മന്ത്രമാഃ — മേനശീലാഃ

അർത്ഥം-പത്തു കുറുത്ത കുതിരകൾ തേർപെട്ടു വലിക്കുന്നു. അവ മികച്ച വേഗമുറു് കടന്ന ബലമിയന്നവയായി തേരിനെ ഇട്ടുകടയ്ക്കുന്നു, കടയ്ക്കുന്നപോലെ ഉരുട്ടുന്നു.

24 ഭാനാസഃപൃഥുശ്രവസഃ
കാനീതസ്യസുരാധസഃ
രഥംഹിരണ്യയന്ത
ന്മഹിഷസ്സുരിരട്ട
വഷിഷ്ടമകൃതശ്രവഃ

അന്വയം:-

- (താനി ധനാനി ബന്ധുനാം പരസ്ത്യാന്നിർദ്ദീശന്നാശാഞ്ചേ.)
- കാനീതസ്യ
  - പൃഥു-ശ്രവസഃ — കന്യാപത്രസ്യ തസ്യ
  - സു-രാധസഃ ഭാനാസഃ — ശോഭേധനസ്യ ഭത്താനി ധനാനീമാനി
  - (സഃ) ഹിരണ്യയം രഥം ഭേദേ — ഹിരണ്യം രഥബേ പ്രായച്ചാൽ
  - (ഇതം) മഹിഷഃ
  - സുരിഃ അഭൂത് — അതിശയേന ദാതാ പ്രാജ്ഞശ്ച ഭവതി
  - വഷിഷ്ടഃ ശ്രവഃ അകൃത — അതിശയേന പ്രവൃദ്ധാം കീർത്തിം കരോതി

അർത്ഥം:- (ആ ധനങ്ങൾ ബന്ധുക്കൾക്കുമുമ്പിൽ നിരത്തി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു വശൻ പ്രശംസിക്കുന്നു) കന്യാപുത്രനായ പൃഥുരൂപസ്സിന്റെ ഭാഗങ്ങളായ ശോഭനധനങ്ങളാണിവ. അദ്ദേഹം സ്വർണ്ണമയമായ തേരം തന്നെ. ഇപ്രകാരം ഏറ്റവും ഭാഗശീലനും പ്രാജ്ഞനുമായി ഭവിക്കുന്നു. ഏറ്റവും പെരിയ കീർത്തി സ്വയമുണ്ടാക്കുന്നു.

25 ആനോവായോമഹേതനേ

യാഹിമഖായപാജസേ

വയംഹിതേചക്രമാഭൂരിഭാവനേ

സദ്യശ്ചിന്തഹിഭാവനേ

വ. 5

അന്വയം:-

ഹേ വായോ (ത്വം) നഃ	— അസ്മാൻ പ്രതി
മഹേ തനേ മഖായ	
പാജസേ ആ യാഹി	— മഹതേ ധനായ ബൃഹതേ ബലായചാഗച്ഛ
വയം ഹി തേ ഭൂരി	
ഭാവനേ	— വയം ഖലു തുഭ്യം പ്രഭൃതധന ഭാഭ്രേ
ചക്രമ	— സ്തുതിം കർമ്മ
സദ്യഃ ചിന്ത മഹി	
ഭാവനേ	— തവാഗമനാനന്തരമേവ മഹതേ ഭാനായ സ്തുതിം ചക്രമ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ വായോ, ഞങ്ങൾക്കു മഹത്തായ ധനത്തിന്നും പെരുത്ത ബലത്തിന്നും വേണ്ടി (രണ്ടും തന്നെയാണു്) വന്നാലും. ഞങ്ങൾ തന്നെ, സമൃദ്ധിമത്തായ ധനഭാനം ചെയ്യുന്ന അവിടുത്തേയ്ക്കു് സ്തുതി ചൊല്ലുന്നു. അവിടുത്താവന്നാലുടനൊത്ത ണെ മഹത്തായ ഭാനത്തിനായി സ്തുതി ചൊല്ലുന്നു.

അന്വയം:—

യഃ മേ ഇമം ചിത്രം

ചിതേ ഉ — മഹ്യം ചായനീയം,
ഗവാദികമപ്യേവ

ഭാവനേ ത്വന്നാ അമന്ദൻ — ഭാനായാത്മനാമന്ദത,
അമാദ്യത

(സഃ) സു-ക്രതുഃ — ശോഭനേകർമ്മാ രാജാ

സുക്രതീ-തരായ — സുക്രതകർത്തൃത്വായ

സു-കൃത്വനി, അരഭ്യേ,

അക്ഷേ, നഹുഷേ — അരഭാഭയഃ, രാജഞിശ്ശുഭഗീലാ
അധ്യക്ഷാഃ; തേഷു അന്വശാൽ
'അസ്മൈ ഗവാദികാൻ
സംയോജയത' ഇതി

അർത്ഥം.—ആർ എന്നിക്ക് ഈ മനോഹരമായ പശു മുതലായ ധനത്തിന്റെ തന്നെ ഭാനത്തിനായി സ്വയം സന്തോഷം പുകിയോ, ആ പൃഥ്വീശ്വരസ്സെന്ന സർക്കർമ്മവാനായ രാജാവും സർക്കർമ്മകർത്തൃത്വത്തിനായി, നല്ലവരായ അരഭൻ, അക്ഷൻ, നഹുഷൻ എന്നീ കോശാധ്യക്ഷന്മാരായ മന്ത്രിമാരോട് 'ഇദ്ദേഹത്തിന്ന് പശു മുതലായതെന്തിനുകേ' എന്നു സംസാരിച്ചു.

28 ഉചതേദ്യദ്വപുഷീയസ്വരാ

ഉതവായോഽലൃതസ്സാഃ

അശേഷിതം രജേഷിതം ശുനേഷിതം

പ്രാജ്ഞമതിദന്തേതൽ

അന്വയം:—

ഹേ വായോ, ഉചതേദ്യ

വപുഷി — സ്തുത്യേ ഗരീരേ

യഃ സ്വരാട് — യസ്സായം രാജതേ

(യശഃ) ഹൃത-സ്സാഃ — ഹൃതവച്ഛുദ്ധഃ

26 യോജ്യാപിപ്ലവതേവസ്തുതസ്രാ

സ്രിസ്തപസ്പതിനാ.

ഏഭിസ്തോമേഭിസ്തോമസാഭിസ്തോമപാ

ദാനായഗുത്രപതപാ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ-പാ

ഗുത്രപത-പാ

— സോമസ്യപാതാ. ദീപ്തസ്യ
പുതസ്യ തസ്യപാതച്ചായോ,

യഃ അഗ്നേഭിഃ വഹതേ

— യഃ പ്രഥിഗ്-ഘോ
അഗ്നൈവഹതേ

(ഗൃഹം) വസ്തേ

— ഗൃഹേ വസതി ച

ഉസ്രാ തിഃ സ്പ

സ്പതിനാ.

— ഉമന്തസംവ്യാകാഭിക്തോഭി
ക്തീഭി

ഏഭിഃ സോമേഭിഃ

— സോമൈഃ

സോമസ്യഭിഃ

— സോമജിഷ്ണവന്തിശ്ച

ദാനായ

— തുഭ്യം സോമം ദാതും സ

അതഃപരമുദയോ സോമപാതിൽ, തെറ്റിറ
പുണ്യ സോമം കടിയുന്ന വായോ, ഏതു പ്ര
കതിരകളോടുകൂടി പോകുന്നുവോ, ഏവൻ ന
താമസിക്കുന്നുവോ, അദ്ദേഹം ആയിരത്തി നാന
പശുക്കളോടുകൂടിയാണു് സഞ്ചരിക്കുന്നത്. ഈ
ടം സോമസംസ്തോമകളോടുകൂടി അവിടേയ്
വാൻ അദ്ദേഹം പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

27 യോമന്തമന്യേഭിരതേ

നാമന്യേഭിരതേ

അന്യേഭിരതേ

സക്തേനായസക്തേ

അന്വയം:-

ഗാവഃ ന യഥാ ഉപ യന്തി- വൃഷഭാ യഥാ ഗവാഃ യഥാമുപ
ഗച്ഛന്തി തദൽ

വഭ്രയഃ - പൃഥുശ്രവസാ ജ്ഞാഃ
ഹിന്നമുഷ്ടാ വൃഷഭാഃ

മാ ഉപ ആ യന്തി - മമസമീപം പ്രാപ്തവന്തി
വഭ്രയഃ - ഉപായന്തി

(പുനതകതിരാദരാത്മാ)

അർത്ഥം:-കാളികൾ പശുക്കളുടെതെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ പൃഥുശ്രവസ്സിനാൽ നൽകപ്പെട്ട ഉടച്ച മുരികൾ എന്റെ അടുക്കലത്തു്. മുരികൾ എന്റെ അടുക്കലത്തു്. (പുനതകതി ആരോത്തിന്നുവേണ്ടി.)

31 അധ്യായചാർഥഗുണേ

ശതമുഷ്ടാഅചിത്രദൽ

അധശ്ചിത്തേഷുവി.ശതി.ശതാ

അന്വയം:-

അധ യൽ ചാർഥഗുണേ - അധ യഥാചര്യമാണേ, വന്നേ
പ്രേര്യമാണേ

ഗുണേ ഉഷ്ടാൻ ശതം - ഉഷ്ടാണാം ശതം

അചിത്രദൽ - അസ്സദ്യേ പ്രദാനായാജ്ഞാവ

അധ ശ്ചിത്തേഷു - അപീവ ശോഭതവണ്ണേഷു
ഗോയഥേഷു

വി.ശതി. ശതാ - ശതാനാം വി.ശതിമചിത്രദൽ

അർത്ഥം:-പിന്നെ, കാട്ടിൽ മേയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്ന നൂറ് കട്ടകങ്ങളെ എന്നിക്കത്തരാനായി വിളിപ്പിച്ചു. വെളുത്ത രണ്ടായിരം പശുക്കളെയും വിളിപ്പിച്ചു.

(സ: പുഥുശ്രവാ:)

അശ്വ-ഇന്ദ്രിതം

രജ:-ഇന്ദ്രിതം

ശൂനാ-ഇന്ദ്രിതം

ഉത അജ്ഞ പ്ര

തൽ ഇദം

തൽ ന

— അശ്വൈ: പ്രാപിതം

— ഉഷ്ണൈ: പ്രാപിതം

— ശൂനൈ: പ്രാപിതം

— അപി ച അന്നം പ്രാദാൽ

— പുരന്തോദ്യശ്വതേ

— തവൈവാനഗ്രഹാല്യബ്ധം

അതർ-അല്പയോ വായോ, പുകഴ്ത്തക്ക മെന്തിൽ ആർ സ്വയം ശോഭിക്കുന്നവോ, ആർ നൈ പോലെ ശുദ്ധനാണോ, ആ പുഥുശ്രവസ്സ് കതിരുകളാലും, കട്ടകങ്ങളാലും, നായ്ക്കളാലും കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട അന്നം തന്നെ. അതായത് അന്നംതന്നെ കതിരകരം മുതലായവയെക്കൊണ്ട് ഇവിടെ ഏത്തിച്ചു. അതിതാ മുഖിൽ കാണപ്പെടുന്നു (അതവിടത്തെത്തന്നെ അനഗ്രഹംകൊണ്ടത്രേ കിട്ടിയത്).

29 അധപ്രിയർഷിരായ

ഷഷ്ടി-സഹസ്രാസനം

അ-വിനശ്വജ്ഞം

പദ്

പുണ്യം

കതിരക

നാമസി

പശുക്കളേ

ടം സോമന

വാൻ അദ്വേ

അധനാ ധനാദി പ്രേരയിത്രേ

നാമേണ

വസമുഹമിവ

സേകന്യേണാം ഗവാം

സ്രാത്തകം

(ന സമ്പ്രത്യന്തേ)

27 യേ

നാമന

അദ്വേ

കൈരതിക്കുന്ന

വൻമുറികളെ

അന്വയം:-

അധ സ്വര യോഷണം	— അധുനാ സാ യോഷാ രാജ്ഞാ പ്രഭതാ
മഹി പ്രതിപി	— മഹതി അസുഭീമുഖി
അശ്വം വശം	
അധി-രക്തം	— അശ്വപുത്രം മാം പ്രതി സാഭരണാസതി
വി നീയതേ	— പ്രേര്യതേ

അർത്ഥം-ഇപ്പോഴിതാ രാജാവിനാൽ നൽകപ്പെട്ട പുജ്യായ യ സ്രീ അശ്വപുത്രനായ വശന്റെ (എന്റെ) നേരെ ആരേണ ഭൂഷിതയായി നയിക്കപ്പെടുന്നു. (പണ്ടു രാജാക്കന്മാർ വധുപദത്തിന്നോ ദാസിപദത്തിന്നോ ആയി സ്രീകളെ കൊടുത്തിരുന്നു. അടിമവ്യവസ്ഥയുടെ ഒരു ഭാഗമായിട്ടുവേണം ഇതിനെ കരുതാൻ.)

വക്ത്രം-7 മുതൽ 10 കൂടി. ആപ്യഃ ത്രിതഃ ഋഷിഃ, മഹാപദ്മകുന്ദിശ്ചരന്ദ്രഃ, ആഭിത്യാഷസൗഭേവതാ

1 മഹി¹വോമഹ¹താമവോ¹
 വ¹രണമി¹ത്രാശുഷേ¹
 യമാദി¹ത്യാഅഭി¹ദ്രഹോ¹
 രക്ഷ¹മാനേമ¹ലന്നശ¹
 ദനേ¹ഹസോവ¹ളതയ¹
 സ്സ¹ളതയോവ¹ളതയഃ¹

അന്വയം:-

ഹേ വരണ, ഹേ മിത്ര	— (ഏതദ്വയം അത്യർത്ഥോപപലക്ഷണം)
മഹതാം വഃ അവഃ	— യുഷ്യാകം രക്ഷണം
ദാശുഷേ മഹി	— ഹവിദ്ഭാത്രേ യജമാനായ മഹൽ

32 ശതന്ദാസേബ്ബലംബുഥേ

വിപ്രസ്തക്ഷത്വദേ

തേതേവായപിമേജനാ

മരന്തിരൂഗോപാ

മരന്തിദേവഗോപാഃ

അന്വയം:-

(അയം) വിപ്രഃ — മേധാവിവശോഹം

ബലംബുഥേ ദാസേ

തതക്ഷേ

— ബലംബുഥനാമകേ ദാസേ ഗവാ
ശാഭീനാമധിക്രതേ

(ഗവാശാഭീനാം) ശതം

ആ ദദേ

— ആദത്തവാൻ

ഘേ വായോ, തേ തേ

— തവസ്വഭൂതാഃ, തവസ്ത്വോതാരഃ

ഇമേ ജനാഃ

ഇരൂഗോപാഃ മരന്തി

— ഇരൂണ രക്ഷിതാ ഹവന്തി

ദേവ-ഗോപാഃ മരന്തി

— ദേവൈരക്ഷിതാ മോദന്തി

അർത്ഥം:- ഈ മേധാവിയാലുള്ളവരെന്ന ഞാൻ പൃഥ്വിഗ്രവസ്തിന്റെ കീഴിൽ പശു, കതിര മുതലായവയുടെ അധിക്രതനായ ബലംബുഥനെന്ന ദാസ്യത്തിൽ നിന്നു കണക്കറ്റ പശു കതിരുകളെ നേടി അല്പയോ വായോ, അവിടുത്തേയ്ക്കു ഘേൻവരും അവിടുത്തെ സ്ത്വോതാദാളമായ ഈയുള്ളവർ ഇത്രനാൽ രക്ഷിതരായി സന്തോഷിക്കുന്നു ദേവന്മാരാൽ രക്ഷിതരായി മോദിക്കുന്നു

33 അയസ്യായോന്നാമഹി

പ്രതിപിവാശ്വപ്യം

അധിരക്മാവിനീയതേ

ഉപരി — സ്വശിശുക്കാനാം സുഖായോ
പരികർത്തി തദാൽ
അസ്മേ ശമ് വി യച്ചത — അസ്മാസു സുഖം കരുത
വഃ ഊതയഃ അനേഹസഃ — രക്ഷണാനി അനുപദ്രവാണി
വഃ ഊതയഃ സു-ഊതയഃ — രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.-അപ്യയോ ദേവന്മാരേ, ആദിത്യന്മാരേ, നിങ്ങൾ ഓംവത്തിന്റെ (ഓംവകാരണമായ പാപത്തിന്റെ) വിനാശനം, പരിഹാരമാഗ്നമറിയുന്നു. അതിനാൽ പക്ഷികൾ സുഖത്തിനായി ചിറകുകൾ കഞ്ഞുങ്ങാക്കു മുകളിൽ വയ്ക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾക്കു (മുകളിൽ രക്ഷാപക്ഷങ്ങൾ പരത്തി) സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ നിരുപദ്രവങ്ങളത്രേ. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭന രക്ഷണങ്ങളത്രേ.

3 പൃഷ്ഠസ്മേ അധിശമ്തൽ

പക്ഷാവയോനയ്തന്

വിശ്വാനിവിശ്വവേദസോ

വരൂഥ്യാമനാമ

ഹേനേഹസോവഊതയ്

സ്സഊതയോവഊതയഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ആദിത്യഃ, യുയം)

അസ്മേ അധി — അസ്മാസു
വയഃ ന പക്ഷാ — യഥാ പക്ഷിണഃ പക്ഷൗ തച്ചിശു
കാനാമുപരി നിക്ഷേപന്തി
തദാൽ
തൽ ശമ് വി യത്തന — വിശേഷേണ പ്രാപയത
ഹേ വിശ്വ-വേദസഃ, — സദ്യന്തഃ, യുഷ്മാൻ
വിശ്വാനി വരൂഥ്യാ — വരൂഥം ഗൃഹം, തദ്വിതാനി
സർവ്വാനി ധനാനി, സുഖാനി

(കീഞ്ച) ഹേ ആദിത്യാഃ,

യം ദ്രവിഃ അഭി രക്ഷഥ — യം യജമാനം ദ്രോഹ്യാ
സ്സകാശാൻ പാലയഥ

ഈ. അപഃ ന നഗൽ — ഏനം യജമാനം പാപം ന
പ്രാപ്നോതി

വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ — യാഷ്ടാകം രക്ഷണാനി അനപ
ദ്രവാണി

വഃ ഉതയഃ സു-ഉതയഃ — യാഷ്ടാകം രക്ഷണാനി ശോണേ
രക്ഷണാനി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ വന്ദന, മിത്ര. (ഈ രണ്ടു ദേവന്മാരോടൊപ്പം അത്യുമാവും ഉപലക്ഷണമായുൾപ്പെടുന്നു). മഹത്തുക്കളായ നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന് പെരിയരുത്തു. പിന്നെ ആദിത്യന്മാരേ, നിങ്ങളേപ്രവണ ദ്രോഹികളിൽ നിന്നു രക്ഷിച്ചുനമ്പോ, ആ യജമാനനെ പാപം തീണ്ടുനില്പു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ നിരുപദ്രവങ്ങളത്രേ. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ ശോണരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

2 വിദാഭേവാ¹അ²ലാനാ

മാദി¹ത്യാസോ²അ³പാ⁴കൃ⁵തി.

പക്ഷാ¹വയോ²യഥോ³പരി

വ്യ¹ഗ്നേ²ശമ³യച്ച

താനേ¹ഹസോ²വളാ³ത

സു¹ഉതയോ²വളാ³തയഃ

അന്വയം:—

ഹേ ദേവാഃ, ആദിത്യാസഃ— ആദിത്യായുത.

അലാനാം അപഃ

ആകൃതിം വിഭ — ദുഃഖാനാമപാകരണം, പരിഹാര പ്രകാരം. ജാനീഥ

(തസ്മാൽ) വയഃ യഥാ

പക്ഷാ

— പക്ഷിണഃ പക്ഷൗ

അർത്ഥം.-എതു മനുഷ്യൻ ഗൃഹവും ജീവനസംധനമായ അന്നവും സൽബുദ്ധികളായവർ കൊടുക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനനുവേണ്ടി ഈ ആദിത്യന്മാർ യാഗംപെയ്യാത്ത (യാഗവിരോധിയായ) മനുഷ്യന്റെ എല്ലാ ധനത്തിന്നും ഉടയവരായി, അപരിശീനിന് എടുത്തുകൊടുപ്പാനീശന്മാരാകുന്നു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ നിരുപദ്രവങ്ങളത്രേ ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

5 പരിണോവൃണജന്നഘാ

ഒറ്റുണിരഥ്യോയഥാ

സ്യോമേദിസ്രസ്യശർമ്മ

ഈദിത്യോനാമുതാവ

സ്യനേഹസോവളുതയ

സുളുതയോവളുതയഃ

വ. 7

അന്വയം:-

ദഃ-ഗാനി രഥ്യഃ യഥാ — ഒറ്റുനൊൻ പ്രദേശൻ, അവടധി
ഏറ്റാദികാംസ്തഥാ

നഃ അഘാ പരി വൃണജൻ — അസ്താകം പാപാനി പരി
വർജയതു

ഇസ്രസ്യ ശർമ്മണി ഇൽ

സ്യോമ — വയം തസ്യ സുഖേ ഏവ ഭവേമ

ഉത ആദിത്യോനാം

അവസി — രക്ഷണേസ്യോമ

വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ — രക്ഷണാനി നിരുപദ്രവാണി

വഃ ഉതയഃ സു-ഉതയഃ — രക്ഷാണാനി ശോഭന
രക്ഷണാനി

അർത്ഥം.-നേർ കതിരകൾ കണ്ടുള്ളവയും കാട്ടുതിയുള്ളവയുമായ പ്രദേശങ്ങളൊഴിച്ചു പോകുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾ പാപങ്ങളെ വർജിക്കട്ടേ, വിട്ടുപോകട്ടേ. ഞങ്ങൾ ഇന്ദ്രന്റെ സുഖ

മനാമഹേ — യാഥാമഹേ
വ: ഉതയ: അനേഹസ: — രക്ഷണാനി അനപദവാണി
വ: ഉതയ: സു-ഉതയ: — രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം—അല്ലയോ ആദിത്യന്മാരേ, പക്ഷികൾ കണരൂടെ ഉടെ മുക്കളിൽ ചിറകുകൾ പെച്ച സുഖിപ്പിജ്ജ്വലനപോലെ, ആ സുഖം ഞങ്ങളിൽ നന്നായി പ്രാപിപ്പിച്ചാലും. അല്ലയോ സർവ്വധനന്മാരേ, ഒരു ഗൃഹത്തിനു വേണ്ടും എല്ലാ ധനങ്ങളും (സുഖങ്ങളും) തന്നെത്തുവാൻ നിങ്ങളോടു യാചിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ നിരപദവങ്ങളത്രേ. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

4 യസ്മാഅസാസതക്ഷയ
ജീവാതുഞ്ചപ്രചേതസഃ
മനോവ്വിശ്വസ്യഘോഭിമ
ആദിത്യാരായതുഗ
തേനേഹസോപഉതയ
സുഉതയോവഉതയഃ

അന്വയം:—

യസ്മൈ ക്ഷയം — യസ്മൈ മനസ്സായ നിവാസഃ
ജീവാതും ച — ജീവനസാധനമന്നഞ്ച
പ്ര-ചേതസഃ അസാസത — പ്രകൃഷ്ടമതഃ പ്രയച്ഛന്തി
(തസ്മൈ യജമാനായ,
തർത്ഥം) ഇമേ ആദിത്യാ: — ദേവാ:
വിശ്വസ്യ ഘോ
ഭിമ മനോഃ — സർവ്വസ്യാപ്യയഷ്ടമ്ബനികസ്യ
മനസ്സ്യ
രായ: തുഗതേ — സ്വാമിനോ ഭവന്തി (അപഹൃത്യ
യജമാനായ പ്രഭാതം)
വ: ഉതയ: അനേഹസ: — രക്ഷണാനി അനപദവാണി
വ: ഉതയ: സു-ഉതയ: — രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

ങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രേ. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭന രക്ഷണങ്ങളത്രേ. (ആശ വ. എന്ന് സായണഭാഷ്യത്തിൽ പദം മുറിച്ച് കാണിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ആശവഃ എന്ന സംബോധനയായിട്ടാണ് വ്യാഖ്യാനത്തിൽ. അപ്പോൾ ദേവന്മാരുടെ വിശേഷണമായി വേഗവാന്മാരായ ദേവന്മാരെ എന്നർത്ഥം വരും. പദപാഠമനുസരിച്ചാണ് ഇവിടെ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുള്ളത്. 'ശൂനശ്ചിച്ഛേപം' എന്നതിൽ ശൂനശ്ശേപം, ചിൽ എന്ന് പദം വേർതിരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഓഹിപത്തന്തേ എന്നതിൽ ഓ എന്ന പദത്തെ ഭാഷ്യകാരൻ ആ ഉ എന്നോ വേർതിരിച്ച് അർത്ഥം പറഞ്ഞുകാണുന്നു. അതുപോലെ ആശ വ' എന്ന രണ്ടു പദത്തെ ആശവഃ എന്ന് ഒറ്റപ്പദമാക്കിയതും ന്യായീകരിക്കാം.)

7 നതന്തിഗഞ്ചനത്യജോ

നദ്രാസഭിതംഗുര
യസ്മാളശങ്കസപ്രഥ
ആദിത്യാസോഅരാധ
മനേഹസോവളുതയ
സ്സളുതയോവളുതയഃ

അന്വയം:-

തം തിക്രം ചന	— തീക്ഷ്ണമേവസന്തം തം മനുഷ്യം
ത്യജഃ ന അഭി ദ്രാസതി	— ത്യജഃ, ക്രോധനാമൈതൽ, ക്രോധാൽ പ്രയുജ്യമാനമായുധം ന ഹിനസ്തി
(തഥാ) തം ഗുര ന	— തം മനുഷ്യം അപരിഹാര്യം ദുഃഖം ന ഹിനസ്തി
ഘേ ആദിത്യാസഃ, സപ്രഥഃ	— ആദിത്യാഃ, സമാനപ്രഥനായുധം

ത്തിൽത്തന്നെ മേവാറു. ആദിത്യന്മാരുടെ രക്ഷണത്തിൽ വർത്തിക്കാറു നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ നിരുപദ്രവങ്ങളത്രേ. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

6 പരിഹൃതേനാജനോ

യുഷ്മാദന്തസ്യവായതി

ദേവാഃ അഭ്യുമാശവോ

യമാദിത്യാ അഹേത

നാനേഹസോവളുതയ

സ്സുളുതയോവളുതയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാഃ ആദിത്യാഃ

പരി-ഹൃതാ ഇതി

— തപോനിയമാദിനാ

പരിപീഡിതേനൈവ

അനാ ജനഃ

— പ്രാണേന യുക്തോ ജനഃ

യുഷ്മാ-ദന്തസ്യ

— യുഷ്മാദിദൃന്തം ധനം (കർമ്മണി
ഷഡ്വി)

വായതി

— ഗച്ഛതി

വഃ യം ആശ, അഹേതന

— യുയം യം ജനം ഗച്ഛഥ,
പ്രാപ്യഥ

(സജനഃ) അഭ്യു

— അനല്യം ധനം വായതി

വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ

— യുഷ്മാകം രക്ഷണാനി
നിരുപദ്രവാണി

വഃ ഉതയഃ സു-ഉതയഃ

— രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.-അല്പയോ ദേവന്മാരേ, ആദിത്യന്മാരേ, തപസ്സിന്റെ യജ്ഞനിയമാദികളാൽ പീഡിതനായ പ്രാണനോടു കൂടിയ ഈയുള്ളവൻ, നിങ്ങളാൽ നൽകപ്പെട്ട ധനത്തെയാണ് പ്രാപിക്കുന്നത് നിങ്ങൾ ഏതു യജ്ഞാനെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ആ യജ്ഞാനെ അനല്പമായ ധനം നേടുന്നു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണ

അർത്ഥം—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, കവചങ്ങളിൽ ശൂരയോ
 ധാക്കൾ പോലെ, ഞങ്ങൾ നിങ്ങളിൽ, നിങ്ങളുടെ രക്ഷക
 ൂളിൽ, ഭവിയ്ക്കാവുന്നിടത്തു ഞങ്ങളെ പെരിയ പാപത്തിൽ
 നിന്നു രക്ഷിച്ചാലും; നിങ്ങൾ പെരിയ പാപത്തിൽനിന്നും
 രക്ഷിച്ചാലും. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ അനപദ്രവങ്ങളത്രേ.
 രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭന രക്ഷണങ്ങളത്രേ.

9 അഭിതിൻ ഉഷ്യ

ത്വഭിതിശ്ശർയ്യാ

മാതാമിത്രസ്യരേവ

തോര്യമ്നോവരണസ്യ

പാനേഹസോവൗതയ

സ്സൗതയോവൗതയഃ

അന്വയം:—

മിത്രസ്യ രേവതഃ

അര്യമ്നഃ

— ധനവതസ്തസ്യ

വരണസ്യ ച മാതാ

— നിർമ്മാത്രീ, ജനനി

അഭിതിഃ നഃ ഉഷ്യതു

— അസ്താനക്ഷത്ര

അഭിതിഃ ശർയ്യാ യച്ചതു

— സുഖം പ്രയച്ചതു

(ഹേ ആഭിത്യഃ) വഃ

ൗതയഃ അനേഹസഃ

— യുഷ്ടാകം രക്ഷണാനു
 നപദ്രവാണി

വഃ ൗതയഃ സു-ൗതയഃ — രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം—മിത്രന്റെയും ധനവാനായ അര്യമാവ്ന്റെയും
 വരണന്റെയുമായ അഭിതി നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടേ. അഭി
 തി നമ്മൾക്കു സുഖം നൽകട്ടേ. അല്ലയോ അഭിതിപത്രന്മാരേ,
 നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ അനപദ്രവങ്ങളത്രേ. രക്ഷണങ്ങൾ
 ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

യസ്യൈ ഉ ശമ അരാധം .. യസ്മാ ഏവസുഖമഭിമാനം, തം
ന ഹിനസ്തി

വ: ഉതയ: അനേവാസ: - രക്ഷണാന്യനുപദ്രവാണി

വ: ഉതയ: സ-ഉതയ: - രക്ഷണാനി ഗോദനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം:-തപശ്ചാക്രമേണ അപ്രകാരം തീക്ഷ്ണനായ ആ മനുഷ്യനെ ക്രോധത്താൽ പ്രയോജിപ്പിച്ചുവെന്ന ആയുധം ഹനിച്ചുനീക്കി. അതുപോലെ അവനെ പാപിമാരമിപ്പാക്കുന്ന ദുഃഖം കഷ്ടപ്പെടുത്തുവാനിപ്പോ. അല്ലയോ ഭാഗ്യവതന്മാരേ, നെപോലെ എങ്ങും വ്യാപിച്ച നിങ്ങൾ ആർക്കൊന്നും സുഖമേകിയതും, അവനെയും ആ ദുഃഖം ബാധിക്കുന്നില്ല. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രെ. ഗോദനരക്ഷണങ്ങളത്രെ.

8 യുഷ്മദേവാ അപി സുസി

യുധ്യന്ത ഇവ വർഷസു

യുയം മഹോന ഏനസോ

യുയമർദ്ധശിഷ്യ

താനേഹസോവ ഉതയ

സു ഉതയോവ ഉതയ:

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാ: യുഷ്മദേവാ - യുഷ്മാസു വയം

വർഷ-സ യുധ്യന്ത ഇവ - കവചേഷു യഥാശുഭാ:

അപി സുസി - അപി വേദ, യുഷ്മാദി രപിഹിതാസുതാ

യുയം ന: മഹ: ഏനസ:

ഉതയുത - അസ്മാൻ മഹത: പാപാദ്രക്ഷത

യുയം അർദ്ധം - അല്ലാദപ്യേനസ ഉതയുത

വ: ഉതയ: അനേവാസ: - രക്ഷണാന്യനുപദ്രവാണി

വ: ഉതയ: സ-ഉതയ: - രക്ഷണാനി ഗോദനരക്ഷണാനി

11 ആദിത്യാഅവഹിവ്യ

താധികുലാദിവസ്തശഃ

സുതീർമ്മവ്ജ്ഞോയ

മാനനോനേഷമാസുഗ

മനേഹസോവജ്ഞതയ

സ്തജ്ഞതയോവജ്ഞതയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യാ:

കുലാൽ-ഇവ അധി സ്തശഃ — ക്വലേസ്തഷാഃ സ്ഥിതാ ഇവ,
യഥാ ക്വലസ്ഥാഃ പുരുഷാഃ
അധോഗതമുദേകം ജീജ്ഞാസ
വോ വിചോദയന്തി തദ്വൽ

(യുയമസ്താൻ) അവ ഹി

വ്യത

— അവ ഹി പശ്യത, അധസ്ഥിതാ
നസ്താൻ പശ്യത

(തഥാക്വതാ യഥാശഃ

രക്ഷകാഃ) അർജ്ജ്വതഃ

— അശ്വാൻ

യഥാ സു-തീർമ്മം

— ശോഭനാവതാരപ്രദേശം പ്രാപ
യന്തി തദ്വൽ

നഃ സു-ഗഃ അന നേഷഥ — അസ്താൻ സന്മാഗ്ധനനയഥ,
ആനുകൂല്യേന പ്രാപയഥ

വഃ ജ്ഞതയഃ അനേഹസഃ — യുഷ്യാകം

രക്ഷണാനുനപഭുവാണി

വഃ ജ്ഞതയഃ സു-ജ്ഞതയഃ — രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ആദിത്യന്മാരേ, കരയിൽ നിൽക്കുന്ന
വർ താഴെയുള്ള വെള്ളത്തെ ജീജ്ഞാസകളായി നോക്കുന്നപോ
ലെ, താഴത്തുള്ള ബഞ്ചെ (മുകളിലുള്ള) നിങ്ങൾ നോക്കുക
തന്നെ ചെയ്യാലും.. അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട് കതിരക്കാർ കതിര
കളെ ഇറക്കാൻ സൗകര്യമുള്ളിടത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോകുന്ന പോ

10 യദ്ദേവാഗ്ദൃഷ്ടശരണം.
 യദ്ഭദ്രം യദനാന്തരം.
 ത്രിധാതുയപത്രമ്യു
 നദസ്മാസുവിധന
 നാനേഹസോവഹൃതയ
 സുഹൃതയോവഹൃതയഃ

വ 8

അന്വയം. —

ഹേ ദേവാഃ യദ്
 ശമ ശരണം. — സുഖം ശരണീയം.
 യദ് ഭദ്രം യദ്
 അനാന്തരം. — സഖൈർജനീയം, രോഗ
 രഹിതം.
 യദ് ത്രി-ധാതു — ത്രിഗുണം.
 (യദ്) വക്ത്രം. — വക്ത്രം ഗൃഹം, തദഹം.
 തദ് ദസ്മാസു വിധനന — തദ് ശമവിധന
 വ ഹൃതയഃ അനേഹസഃ — യഷ്ടാകം രക്ഷണാന്യസ
 പദവാണി
 വഃ ഹൃതയഃ സു-ഹൃതയഃ — രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

ഭാഷ്യം.—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, യാതൊരു സുഖം ശരണം പ്രാപിക്കാവുന്നതോ, യാതൊന്നു ഏവരാലും ജനീയമോ, യാതൊന്നു രോഗരഹിതമോ, യാതൊന്നു ഐഹികാമുഷ്ടികാധ്യം ചികങ്ങായ മൂന്നു ഗുണങ്ങൾ ചേന്നതോ, യാതൊന്നു (സുഖകരവും ശാന്തവുമായ) ഗൃഹത്തിനു (ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തിനു) യോജിച്ചതോ ആ സുഖം ഞങ്ങളിലിരിക്കുവാൻ നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രേ രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ

ണയുന്ന ശത്രുവിന്നും നന്മയുണ്ടാകാതിരിക്കട്ടെ. എന്നാൽ പശു
വിന്നും കുറവപ്പശുവിന്നും നന്മയുണ്ടാവട്ടെ. അന്നമിച്ചിക്കുന്ന
ഞങ്ങളുടെ പുത്രാഭിജനത്തിന്നും നന്മയുണ്ടാവട്ടെ. നിങ്ങളുടെ
രക്ഷണങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രേ. രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭനരക്ഷ
ണങ്ങളത്രേ.

13 യദാവിര്യപീപ്യ

ദേവാസോഅസ്തിഭുക്തം

ത്രിതേതദവിശ്വമാപ്യ

ആരേഅസ്യഭയാത

നന്നേഹസോവളതയ

സ്സളതയോവളതയഃ

അന്വയം:—

ഹേ ദേവാസഃ, യൽ

ആവിഃ അസ്തി — ദേവാഃ, യൽ പാപമാവിർഭൂത
മസ്തി

ഭി-ക്തം യൽ അപീപ്യം - അന്തർഗ്ഗതമസ്തി

തൽ വിശ്വം ആപ്യ

ത്രിതേ — തദ്ദേഹമപാം പുത്രേമയിമാദൃൻ

(കിന്തു) അസ്മൽ ആരേ

ഭയാതന — അസ്മത്തോദാരേ സ്ഥാപയന്

വഃ ഊതയഃ അനേഹസഃ — യഃഷ്ടാകം രക്ഷണാന്യ
നപദ്രവാണി

വഃ ഊതയഃ സ-ഊതയഃ — ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, യാതൊരു പാപം പുറത്തു
വേില്ലെന്നുവോ, യാതൊരു ഭുഷ്കൃതമുള്ളിൽ തെങ്ങിയിരി
ക്കുന്നവോ, അതു രണ്ടും മലപുത്രനായ എനിക്കുണ്ടാകരുതേ.
അവരായ എന്തെന്തിന്നു് അകലെ നിർത്തിയാലും. നിങ്ങളുടെ
രക്ഷണങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രേ, ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

ലെ, ഞങ്ങളെ സന്മാർഗ്ഗത്തിലേക്കു നയിച്ചാലും, അനുകൂലമായെന്നിച്ഛാലും. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങൾ അനപദ്രവങ്ങളത്രേ. രക്ഷണങ്ങൾ ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

12 നേഹഭ്യോരക്ഷസ്വിനേ

നാവയൈനോപയാത

ഗവേചഭ്യോസേനവേ

വീരായചശ്രവസ്യ

തേനേഹസോവളുതയ

സുളുതയോവളുതയഃ

അന്വയം.—

(ഹേ ആദിത്യഃ) ഇഹ

രക്ഷസ്വിനേ

— രക്ഷഃബലം, ബലവതേ
സുഭോഷ്യേ

ഭ്യോ ന

— കല്യാണം ന ഭവതു

അവയൈ ന

— ഹിംസിതുമവഗച്ഛതേ ഭ്യോ
ന ഭവതു

ഉത ഉപയൈ ന

— ഉപഗച്ഛതേ ന ഭ്യോ ഭവതു

(തഹി) ഗവേ ച ധേനവേ

(ച) ഭ്യോ

— നവപ്രസൂതികായൈ ച ഭ്യോ
ഭവതു

ശ്രവസ്യതേ വീരായ ച

— അന്നമിച്ഛതേസ്മൽ പുത്രാദികായ
ച ഭ്യോ ഭവതു

വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ

— യുഷ്ടാകം

രക്ഷണാന്യനുപദ്രവാണി

വഃ ഉതയഃ സു-ഉതയഃ

— രക്ഷണാനി ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ആദിത്യന്മാരേ, ഈ ഭൂമിയിൽ ഹിംസിജ്ഞാനോരുജ്ജ്വലനം ശക്തനായ (ഞങ്ങളുടെ) ശത്രുവിന്നും ദ്രോഹിജ്ഞും സുന്ദരമുണ്ടാവാനിരിക്കട്ടേ. അതുപോലെ അടുത്ത

മാപ്തപരിഭാമ

സ്യന്തേഹസോവളതയ

സ്തയതയോവളതയഃ

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ ദിവഃ ദഹിതഃ,	— സ്വർഗ്ഗപത്രി,
നിഷം വാ ഘ കൃണവതേ	— ആരേണവിശേഷം കർത്തേ സ്വർഗ്ഗകാരായ ച (വാശബ്ദശ്ചാരേണ)
(യൽ) ദഃ-സ്വപ്നം	— സ്വർഗ്ഗകാരേണ നിർമ്മാണ സമയേ യൽ ദൃഷ്ടം
വാ സ്രജം	— അഥവാമാല്യം കർത്തേ, കർവാണേ യൽ ദൃസ്വപ്നം
സർവ്വം ആപ്തേ ത്രിതേ	— അപാം പുത്രേമയീ
പരി ഭാമസി	— ഉപരി ഭാമഃ, വയന്ത്രിതാഃ തൽ സർവ്വം പരിത്യജാമ
വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ	— തവരക്ഷണാനൃപദ്രവാണി
വഃ ഉതയഃ സ-ഉതയഃ	— ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്വർഗ്ഗപത്രിയായ ഉഷസ്സേ, ആരേണങ്ങളുണ്ടാക്കുന്ന തട്ടാന്ന് യാതൊരു പീഡ, ക്ലേശമുണ്ടാകുന്നുവോ, അല്ലെങ്കിൽ മാലാകാരന്ന് യാതൊരു ക്ലേശം വരുന്നവോ, ആ ക്ലേശത്തെല്ലാം ജലപുത്രനായ ത്രിതന്റെ മുകൾ ഉടി പോകട്ടേ; ത്രിതന്മാരായ ഞങ്ങളുവയെ ഒഴിവാക്കാവൂ. (തീയിന്നടുത്തിരുന്ന് ഉതിപ്പണിയെടുക്കുന്ന തട്ടാന്റെ ക്ലേശവും വെയിലത്തും മഴയത്തും നടന്നുപുരട്ടുന്ന മാലാകാരന്റെ കഷ്ടപ്പാടും എനിക്കുണ്ടാകരുത്.) അവിടുത്തെ രക്ഷണങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രേ, ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

16 തദനായതപസേ
തംഭാഗമപസേദയേ
ത്രിതായചക്രിതായ

14 യച്ഛഗോഷ്ടൃഷ്പച്ഛം
 യച്ഛാസ്മേദഹിതദ്വിവഃ
 ത്രിതായതപിഭാവ
 രൂപായപരാവ
 ഹാനേഹസോവളുതയ
 സുളുതയോപളുതയഃ

അന്വയഃ:-

ഹേ ദിവഃ ദഹിതഃ,	— ഉഷഃ
യൽ ച ഗോഷ്ടൃഃ-	
സ്വച്ഛം	— അസ്മദീയാസു ഗോഷ്ടൃ പീഡാനിമിത്തകഃ
യൽ ച അസ്മേ	— അസ്മാസു പീഡാനിമിത്തകഃ
ഹേ വിഭാ-വരി, തൽ	— ഉഷഃ, തൽ സവ്യം
ആപ്തായ ത്രിതായ	
പരാ വഹ	— ദുരേപരിഹര
വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ	— തവ രക്ഷണാനൃതപദ്രവാണി
വഃ ഉതയഃ സു-ഉതയഃ	— ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്വഗൃപത്രിയായ ഉഷസ്സേ, യാതൊന്നു പശുക്കളിൽ ഉപദ്രവഹേതുകമോ, യാതൊന്നു ഞങ്ങളിൽ ക്ലേശകരമോ, അതെല്ലാം അല്ലയോ തെളിയുന്ന ഉഷസ്സേ, ജല പുത്രനായ ത്രിതന്നുവേണ്ടി ദുരേന്ദുക്കുറിച്ചാലും. അവിടുത്തെ രക്ഷണങ്ങൾ അനപദ്രവങ്ങളത്രേ, ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ

15 നിഷ്പംവാലാകൃണവതേ
 സ്രഷംവാദഹിതദ്വിവഃ
 ത്രിതേദൃഷ്പച്ഛംസവ്യ

17 യഥാകലാം യഥാശരമം
 യഥാജ്ഞം സന്നയാമസി
 ഏവാദേഷപപ്യം സർവ്വം
 മാപ്യേസന്നയാമ
 സ്യനേഹസോവഃശതം
 സൃശതയോവഃശതം

അന്വയം:—

യഥാ കലാം, യഥാ ശരമം — യേന പ്രകാരേണ സംജ്ഞാപി
 തസ്യപശോഃ ഏവയശഫാദ്യ
 വയവാൻ

യഥാ ജ്ഞം സം—

നയാമസി — കസ്യപിത് പുരുഷസ്യ ജ്ഞഞ്ച
 സന്നയന്തി

ഏവ ദഃ—സ്വപ്യം സർവ്വം — ഏവം ദസ്വപ്യം സർവ്വം

ആപ്യേ (വർത്തമാനം)

സം നയാമസി — ജലപത്രേത്രീതേ
 അപസാരയാമഃ

വഃ ഹതയഃ അനേഹസഃ — തവ രക്ഷണാനൃപവദ്രവാണി

വഃ ഹതയഃ സൃ—ഹതയഃ — ശോഭനരക്ഷണാനി

അർത്ഥം.—യാഗ്രത്തിനായി കൊല്ലപ്പെട്ട പശുവിന്റെ
 കരം, കളമ്പു മുവലായ അവയവങ്ങളെ എപ്രകാരം അകലെ
 ചാളുന്നവോ, എപ്രകാരം ഓളുടെ കടം വീട്ടിയില്ലാതാക്കു
 നവോ, അതുപോലെ, എല്ലാ ദസ്വപ്യവും ജലപത്രനായ ത്രീത
 ലപുതു് സാക്ഷാദകരീകളെന്നു. അവിടുത്തെ രക്ഷണങ്ങൾ
 അനവദ്രവങ്ങളത്രേ, ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ.

പോഷോഭ്യപ്തംവ

ഹാനേഹസോവളുതയ്

സ്തുതയോവളുതയ്

അന്വയം:—

ഹേ ഉഷഃ, തൽ-അനായ - യദേവ ജാഗ്രവസ്ഥായാംഭോജ്യ
 ത്വേന സ്വപ്നേപി തദേവാനം
 യസ്യ, താദൃശായ, പ്രത്യക്ഷ
 ഭോജനവൽ സ്വപ്നേപി
 ഭോക്ത്രേ

(തഥാ) തൽ-അപസേ — യദേവാപഃ, കമ്മനിന്ദിതം
 ജാഗ്രവസ്ഥായാം ക്രിയതേ
 തദേവ കമ്മ സ്വപ്നേയസ്യ,
 താദൃശായ

തം ഭാഗം ഉപ-സേദയേ — ദൃശ്യപുഷ്പാംഗം പ്രാപ്തവതേ
 ത്രിതായ ച ദ്വിതായ ച — ദ്രാത്രേ ദ്വിതായ ച
 ദഃ-സ്വപ്നം വഹ — അന്നകമ്മവിഷയം ദൃശ്യപുഷ്പേ
 ത്ര പ്രാപയ

വഃ ഉതയഃ അനേഹസഃ — തപരക്ഷണാന്ത്യനപദ്രവാനി
 വഃ ഉതയഃ സു-ഉതയഃ — ശോഭനരക്ഷണാനി

അതഃ-അല്പയോ ഉഷസ്സേ, ഉണച്ചിലനഭവിക്കുന്ന, ഭവി
 ക്ഷണ, ക്ഷയിക്കുന്ന അന്നംതന്നെ സ്വപ്നത്തിലുനഭവിക്കുന്ന
 വനം, അതുപോലെ ഉണച്ചിൽ യാതൊരു ഹിനകമ്മം ചെയ്യു
 നവോ, അതു സ്വപ്നത്തിലും ചെയ്യുന്നവനും, ആ ദൃശ്യപുഷ്പി
 ന്റെ അംഗം പ്രാപിക്കുന്നവനുമായ ത്രിതന്റെയും ദ്രാതാവായ
 ദ്വിതന്റെയും അന്നവിഷയകവും കമ്മവിഷയകവുമായ പി
 ഡനം മറെറാരിടത്തേയ്ക്കു മാറിയാലും ഞങ്ങളിൽനിന്നക
 റിയാലും അവിടുത്തെ രക്ഷണങ്ങൾ അനുപദ്രവങ്ങളത്രേ.
 ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ

അനവയം:-

യം വിശ്വേ ദേവഃ	— യമന്നമീന്ദ്രാഭയസ്സുവ്വേ ദേവഃ
ഉത മന്ത്യാസഃ	— അപിച മനുഷ്യാഃ
മധു ബ്രൂവന്തഃ	— മനോഹരമേതദിതി ശബ്ദയന്തഃ
അഭി സം-ചരന്തി	— അഭിസങ്ഗച്ഛന്തേ, പ്രാപ്തവന്തി
വരിവോവിൽ-തരസ്യ	— അതീശയേന പുജാം ലഭോനസ്യ
സ്വാഭോഃ വയസഃ	— സുഷുപദനീയസ്യാനസ്യ (കമ്മണി ഷഷ്ടഃ) സോമാഖ്യമന്നം
സു-മേധാഃ, സു-ആധ്യഃ	— ശോഭനപ്രജ്ഞഃ, സ്വാധ്യായനഃ, സുകർമ്മാഹം പ്രഗാഥഃ
അക്ഷേഃ	— ക്ഷേയേയ

അർത്ഥം.-യാതൊരന്നത്തെ ഇന്ദ്രാദികളായ എല്ലാ ദേവന്മാരും മനുഷ്യരും മനോഹരമെന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു നേരെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ഏറ്റവും പുജാർഹവും സ്വാഭേജ്ജമായ ആ സോമാന്നം സുപ്രജ്ഞനും സൽകർമ്മവാനുമായ ഞാൻ (പ്രഗാഥൻ) ഉൾക്കൊണ്ടോവു.

2 അന്തശ്ചപ്രാഗാഅഭിതിർവാ

സ്യവയാതാഹർസോദൈവ്യസ്യ

ഇന്ദവിത്രസ്യസഖ്യഞ്ജ്ജ്ഞാണ

(ശാഷ്ടീവധരമന്നരായളധ്യാഃ

അനവയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, ഞ്ഞഃ ച പ്ര

അഗാഃ — സോമ, തപഃ യാഗാഗാരസ്യുന്ത
ഗൃച്ഛതി

(ഗത്വാച) അഭിതിഃ

ദൈവ്യസ്യ ഹരസഃ — അഭിനന്ത്യം ദേവസംബന്ധിനഃ
ക്രോധസ്യ

അവ-യാതാ ലോസി — പൃഥക്യാതാ ലോസി

18 അജൈഷ്ടാഭ്യംസനാമ
 ചാദ്രമാനാഗസോവയം
 ഉഷോയസ്മാദൃഷപപ്താ
 ജൈഷ്ഠപതദ്യ
 ത്വന്നേഹസോവൗതയ
 സ്മൗതയോവൗതയഃ

വ 10

അന്വയം -

വയം അഭ്യ അജൈഷ്ട — ത്രിതാവയങ്ങളേമ
 അസനാമ ച — സുസ്വപ്നം സംഭജേമ ച
 അനാഗസഃ അദ്രമ — അപാപാ ഭവേമ
 ഹേ ഉഷഃ യസ്മാൽ ദഃ—
 സ്വപ്താൽ അജൈഷ്ട — ഭീതാസു
 തൽ അപ ഉച്യത — തൽ പാപമപ ഗച്യത
 വഃ ഊതയഃ അനേഹസഃ — തവ രക്ഷണാനൃനപദ്രവാണി
 വഃ ഊതയഃ സു-ഊതയഃ — ശോഭന രക്ഷണാനി

അർത്ഥം-—ത്രിതന്മാരായ ഞങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ജയിക്കാവുന്നല്ല സ്വപ്നത്തെ പ്രാപിക്കാൻ അപാപന്മാരാകാൻ അല്ലയോ ഉഷസ്സേ, യാതൊരു ദുസ്വപ്നത്തിൽനിന്നും ഞങ്ങൾ പെടിക്കണമോ, അതിന്നു കാരണമായ പാപം അകന്നപോകട്ടേ അവിടുത്തെ രക്ഷണങ്ങളുപദ്രവങ്ങളത്രേ, ശോഭനരക്ഷണങ്ങളത്രേ

വക്ത്രം-11-12-13 കാണഃ പ്രാഥമഃ ജ്യേഷ്ഠഃ, ത്രിഷ്ടുബ്ദഗത്യേതാദനസീ, സോമോദേവതാ

1 സ്വാഭോഭക്ഷിവയസസ്മയോ
 സ്വാധ്യോവരിവോചിതസ്യ
 വിശ്വേനേവാമതാസ്മോ
 ധൃത്യവനോഽഭിസഞ്ചരന്തി

പ്രകാശമാനമായ സ്വർഗ്ഗം പ്രാപിക്കാറു. ദേവന്മാരെ അറിയാറു. അപ്പോൾ ഞങ്ങളെ ശത്രുക്കളെത്തുടച്ചെയ്യും? മനുഷ്യനായ ഏനോടു ദ്രോഹി എത്തുചെയ്യും? (പിന്നെ അവർക്കൊന്നും ചെയ്യാനാവില്ല.)

4 ശന്നോവേഹുദേഹപീതഇന്ദോ
 പിതേവസോമസുനവേസുശേവഃ
 സഖേവസഖ്യഉരുശംസധീരഃ
 പ്രണ ആയുജീവസേസോമതാരിഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദോ, സോമ,

പീതഃ

— അസ്താഭിഃ പീതസ്ത്വം

പിതാ-ഇവ സുനവേ

— സ്വാത്മജായ യഥാ സുഖായ
 ഭവതി

സഖാ-ഇവ സഖ്യേ

— യഥാസഖാ അഹിതാനി വർത്തു
 ഹിതേ നിത്യാ സാസഖ്യേ

സു-ശേവഃ

— സുസുഖോ ഭവതി തദാൽ

നഃ ഹൃദേ ശഃ ആ വേ

— ഹൃദയായ സുഖം, സുഖകരോ
 ഭവ

(കിഞ്ച) ഹേ ഉരു-ശംസ,

സോമ,

— ഉരുകീർത്തേ, സോമ

ധീരഃ നഃ ജീവസേ

— ധീമാസ്ത്വം അസ്താകം
 ജീവനായ

ആയുഃ പ്ര താരിഃ

— ആയുഷ്യം പ്രവദ്ധയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ കളിരിയുന്ന സോമ, ഞങ്ങളാൽ കടി കെപ്പെട്ട അവിടുന്ന്, അച്ഛൻ മകൻ സുഖയിതാവാകുന്നപോലെ, അഹിതത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിപ്പിച്ചു ഹിതത്തിൽ നയിച്ചു തന്നിട്ടു സുഖയിതാവാകുന്ന ചങ്ങാതിപോലെ, ഞങ്ങൾക്കു ഹൃദയത്തിന്നു സുഖകരനായാലും. പിന്നെ, അതി യശസ്വിയായ സോമ, ധീമാനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ജീവനത്തിന്നായി ആയുസ്സു വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും.

ഇന്ദ്രസ്യ സഖ്യം ഭൂഷാണഃ— സേവമാനന്ദം
 ശ്രാഷ്ടീ-ഇവ ധരം — ക്ഷിപ്രഗാധ്യശഃ ധ്വാനിവ
 രായേ അനു ഭൂധ്വഃ — അസ്മാകം ധനലാഭായാ
 ഗച്ഛസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അപ്രഭുവായ യോഗശാലയുള്ളതിൽ പോകുന്നു പോയിട്ട് പോരിമയുള്ള അവിടുന്ന് ദേവന്മാരുടെ കോപത്തെ അകറ്റുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു ഇന്ദ്രന്റെ ചങ്ങാതി. പുണ്ട അവിടുന്ന് ഗതിപ്രേഗമുറാ കതിര ലാഭത്തെയെന്നപോലെ ഞങ്ങൾക്കു ധനസിദ്ധിയ്ക്കായി (ധനമേന്തിക്കൊണ്ട്) അനുകൂലമായി വരുന്നു

3 അപാമസോമമൃതാശു
 മാഗന്മദ്യോതിരവിദോമദേവാൻ
 കിന്തനമസ്മാൻ കൃണവദരാതിഃ
 കിമധുന്തിരമൃതമന്ത്യസ്യ

അന്വയം —

ഹേ അമൃത സോമം

അപാമ	— അമരണ, സോമം ത്വദം പാനം കരവാമ
(തതഃ) അമൃതാഃ അഭൂമ	— അമരണാഭവേമ
(പശ്ചാൽ) മദ്യോതിഃ	
അഗന്മ	— ദ്യോതമാനം സ്വശ്ശം പ്രാപ്തായാമ
ദേവാൻ അവിദാമ	— ജ്ഞാതവന്തോഭവേമ
അസ്മാൻ നനം അരാതിഃ	— ഇദാനിം ശത്രുഃ
കിം കൃണവത്?	— കിം കര്യാത്?
കിം മന്ത്യസ്യ	— മന്യസ്യതസ്യ മമ
ധുന്തിഃ?	— ഹിംസകഃ കിം കര്യാത്?

അർത്ഥം.—അല്ലയോ നിത്യ സോമനായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ കടിയ്ക്കാവു അതുകൊണ്ട് അമരണന്മാരാകാവു പിന്നെ,

6 അഗ്നിനമാമമിതംസന്ദീപിഃ
 പ്രപക്ഷയകൃണഹിവസ്യസോനഃ
 അഥാ മിതേമദേആസോമമന്യേ
 രേവാഇവപ്രപരാപുഷ്ടിമച്ഛ

അനവയം:-

ഹേ സോമ, മമിതം

അഗ്നിം ന — അരണ്യോക്തമിതമഗ്നിമിവ

മാ സം ദിദീപഃ — മാം സന്ദീപയ

പ്രപക്ഷയ — പക്ഷ്യഷസ്സംധുക്ഷണേന

നഃ വസ്യസഃ കൃണഹി — അതീശയേന വസുമതഃ കരു

അഥ ഹി തേ മദേ ആ

മന്യേ — അധുനാ വല്യത്വം മദായ ആഭി
 മുഖ്യേന സ്തുമി

(തഥാ സതി)

രേവാൻ-ഇവ — ധനവാൻ സമ്പ്രതി (ഇവേതി
 സമ്പ്രത്യന്തേ)

പുഷ്ടിം അച്ഛ പ്രപരാ — അസ്തൽ പോഷമഭിഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, അരണികളിൽ കടഞ്ഞ അഗ്നി
 യെപ്പോലെ എന്നെ പ്രകാശിപ്പിച്ചാലും. കണ്ണിന്റെ തെളി
 വോടെ പ്രകാശിപ്പിച്ചാലും. ഞങ്ങളെ ഏറ്റവും ധനവാന്മാരാ
 ക്കിയാലും. ഇപ്പോൾത്തന്നെ അവിടുത്തെ, ഹഷ്ഠത്തിനുവേണ്ടി
 നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടേ, ധനവാനായ അവിടു
 ന്നു് ഇപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കു പുഷ്ടിയുണ്ടാകൂ.

7 ഇഷിരേണതേമനസാസുതസ്യ

ക്ഷേമഹിപിത്ര്യസ്യേവരായഃ

സോമരാജൻപ്രണ ആയുഷിതരേ

രഹാനിവസുര്യോവാസരാണി

5 ഇമേമാപിതായഗസുതൃഷ്യവോ

രഥേനഗാവസ്സുതാഹപദ്യസു

തേമാക്ഷതുപിസ്രസ്മാതിത്രാ

ഉതാസ്രാമാദ്യവതന്വിതവഃ

വ. 11

അന്വയം:-

പിതാഃ, യഗസഃ

ഉഷ്യവഃ

— യഗസുക്കാരാഃ അസ്മാകം രക്ഷാ
കാമാഃ

ഇമേ ഗാവഃ രഥഃ ന

— ഇമേസോമാഃ ഗോവികാരത്നാ
വദ്യുഃ രഥമിവ, താ യഥാരഥം
വിസ്രസ്മ.

പദ്യസുമാസം അനാഥം

— സന്ധ്യതേ തദാത് രഥഃ പദ്യസു
സന്നഹത്യ

(കീണ്മ) തേ മാ

— തേ സോമാ മാം.

പി-സ്രസഃ പരിത്രാത്

ക്ഷേതു

— വിസ്രസ്മാച്ഛരണാത്, അനുഷ്ഠാ
നാത് പാലയന്തു

(സോമഃ പിതശ്ചേത് കണ്ഠഗൃവിസ്രസ്മം ലപതി)

ഉത മാ സ്രാമാത്

— മാം വ്യാധേസ്സുകാശാത്

ഇതവഃ യവയന്തു

— സോമാഃ പൃഥക്ഭവന്തു

അർത്ഥം:-കടിക്കപ്പെട്ടാൽ യഗസ്സിധരനാവയും, നമ്മെ
രക്ഷിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവയുമായ ഈ സോമങ്ങൾ, ഉച്ചേ കാളി
കര മാഗ്ഗസന്ധികളിൽ തേരിനെ വിഴാതെത്താങ്ങുന്നപോ
ലെ, എന്നേ അംഗസന്ധികളിൽ താങ്ങി രക്ഷിക്കട്ടേ. പി
ന്നെ, ആ സോമങ്ങൾ എന്നെ വിട്ടുകൊടുത്ത, ലോപംവരാ
ത്ത കന്മാനന്ദനന്മാരാൽ രക്ഷിക്കട്ടേ. (സോമം കടിച്ചാൽ
മാത്രമേ കന്മാം വിട്ടുതരുന്നതായു.) കൂടാതെ, എന്നെ രോഗ
ത്തിൽ നിന്നു് സോമങ്ങൾ വേർപെടുത്തട്ടേ.

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, സ്വാമിൻ, ഞങ്ങളെ ക്ഷേമത്തിനായി സുഖിപ്പിച്ചാലും. പ്രതികൂലായ ഞങ്ങൾ അവിടേയ്ക്കു ചേന്നുവരാകുന്നു. അതവിടുന്നറിയുന്നു. പിന്നെ, അല്ലയോ സോമ, തഴച്ച ഞങ്ങളുടെ ശത്രു, കോപമേന്തിവരുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ശത്രുവിന്നിഷ്ടംപോലെ ഞങ്ങളെ വീട്ടുകൊടുക്കരുതേ.

9 തപംഹിനസ്തപസ്സോമഗോപാ

ഗാത്രോഗാത്രേനിഷ്ഠസത്മാവൃചക്ഷാഃ

യത്തേവയംപ്രമിനാമപ്രതാനി

സനോമുജസൃഷ്ഠവാദേവവസ്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, തപം നഃ

തന്വഃ ഗോപാഃ ഹി

വൃ-ചക്ഷാഃ

ഗാത്ര-ഗാത്രേ നി-

സസത്മാ

യൽ തേ പ്രതാനി

വയം പ്ര-മിനാമ

ഹേ ദേവ സഃ (തപം)

വസ്യഃ നഃ

സു-സഖാ മൂള

— തന്വോഃ അങ്ഗസ്യ രക്ഷിതാ

— വൃണാം, കമ്മനേത്വണാം

ദ്രഷ്ടാത്പം

— സർവ്വേഷ്ഠാംഗേഷു നിഷീദസി

— യദ്യേപിതവ കമ്മാണി

— ഹിംസുഃ, തമാപി

— ശ്രേഷ്ഠാനസ്മാൻ

— ശോനേസഖാസൻ സുഖയ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സോമ, സ്വാമിൻ, അവിടുന്നു ഞങ്ങളുടെ ഗർഭത്തിന്റെ രക്ഷിതാവാണ്ല്ലോ. കമ്മനേതാക്കളെക്കൊണ്ടു അവിടുന്നു ഏല്പാ അങ്ഗങ്ങളിലുചിരിയ്ക്കുന്നു ഞങ്ങളുചിടത്തെ കമ്മന്റെ മുടക്കണവെങ്കിൽകൂടി, അല്ലയോ ദേവ, അവിടുന്നു ശ്രേഷ്ഠരായ ഞങ്ങളെ ഹിതകാരിയായി സുഖിപ്പിച്ചാലും.

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, രാജൻ	— സ്വാമിൻ
ഇഷിരേണ മനസാ	— ഇച്ഛാവതാ ചിത്തേന
പിത്ര്യസ്യ—ഇവ രായഃ	— പിത്രസംബന്ധിനോ ധനസ്യ, ധനമിവ
സുതസ്യ തേ ക്ഷേമഹി	— അഭിഷ്ഠതം ത്വാം ക്ഷേമഹി
സൂര്യഃ വാസരാണി	
അഹാനി-ഇവ	— ജഗദാസകാനി ദിനാനീവ
നഃ ആയുഃഷി പ്ര താരിഃ	— പ്രവർദ്ധയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, സ്വാമിൻ, ഇച്ഛയൊത്ത മനസ്സാൽ അച്ഛന്റെ മുതലിനെയനുഭവിക്കുന്നപോലെ, സംസ്തരിക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ ക്ഷേമിക്കനോ ജഗത്തിനെ വസിപ്പിക്കുന്ന പകലുകളെ സൂര്യനെന്നപോലെ, ഞങ്ങളുടെ ആയുസ്സുകളെ വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും.

8 സോമരാജന്യുജയാനസ്വസ്തി

തവസുസിപ്രത്യാശ്ശസ്തസ്യവിദ്ധി

അലന്തിക്ഷേമമനൃരിന്ദോ

മാനോഅര്യോഅനകാമപരാദാഃ

8

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, രാജൻ, നഃ	
സ്വസ്തി ഉജയ	— അസ്താനവിനാശായ സുഖയ
പ്രത്യാഃ തവ സുസി	— പ്രതിനോവയം തവസ്വഭൂതാസുഃ
തസ്യ വിദ്ധി	— തസ്യ, തം, ത്വം ജാനിഹി
(കിഞ്ച) ഹേ ഇന്ദോ,	
ക്ഷേഃ അലന്തി	— പ്രവൃദ്ധോസുചത്രഗൃച്ഛതി
ഉത മനൃഃ	— ക്രിയഃ അലന്തി
(താദൃശസ്യ) അര്യഃ	
അനകാമഃ	— അരോ യഥാ കാമഃ
നഃ മാ പരാ ദാഃ	— അസ്താൻ മാ പരാദേഹി

അന്വയം:-

(യാ:) തമിഷീചി:	— ബലവത്യു: പീഡാ: അസ്സാൻ
നി: അത്രസൻ	— നിതരം കമ്പയന്തി
(തഥാ) അഭൈഷു:	— യേകവ്വന്തി
ത്യാ: അനിരാ:	— താ: പ്രേരയിതമശക്യാ:
അമീവാ: അപ അസ്ഥു:	— പീഡാ അവഗച്ഛന്തു
(യസ്സാൽ) സോമ:	
വി-ഹായാ:	— മഹാൻ സൻ
അസ്സാൻ ആ അത്ഥഹൽ	— ആഗമൽ, പ്രാപ്തവാൻ
യത്ര ആയു: പ്ര-തിരന്തേ	— യസ്സിൻ സോമേപീതേ ആയു:
	പ്രവൽയന്തി
(മനുഷ്യസ്തം സോമം)	
അഗന്ത	— പ്രാപ്തവാൻ

അർത്ഥം.-ഏതു ബലവതികളായ വേദനകൾ നമ്മളെ ഏറ്റവും ഇളക്കിവിടുന്നുവോ, പേടിപ്പിക്കുന്നുവോ, അകറ്റാൻ പറയാത്ത ആ പീഡകൾ അകന്നുപോകട്ടെ. കാരണം സോമം മഹത്വമുറു നമ്മളെ ആവേശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. യാതൊരു സോമം കടിച്ചാൽ, ആയുസ്സ് വലിപ്പിയ്ക്കുന്നുവോ അതിനെ മനുഷ്യൻ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

12 യോനഇന്ദു:പിതരോഹൃത്സുപി

തോമരേന്ത്യാമരന്ത്യാആവിവേശ

തസൈസോമായഹവിഷാവിധേമ

മൃളികേഅസ്യസുമതൗസ്യാമ

അന്വയം:-

ഹേ പിതര:	— പാലയിതാരോ ദേവാ:
യ: ഇന്ദു: എൽ-സു പിത:	— പിതസ്സൻ
അമരന്ത്യ: മരന്ത്യാൻ ന:	
ആ-വിവേശ	— ഉതിരഹിതസ്സന്നാവിഷ്വവാൻ
തസൈ സോമായ	
ഹവിഷാ വിധേമ	— പരിപരേമ
അസ്യ മൃളികേ,	
സ-	

10 ഉദൂരേണസഖ്യാസചേയ

യോമാനരിഷ്യേയര്യശചീതഃ

അയംയസ്സോമോന്യായ്യാസ്മു

തസ്മാഇത്രംപ്രതിരമേധായഃ

വ. 12

അന്വയം:-

(അഹം പ്രഗാഥഃ)

ഉദൂരേണ

— ഉദോബാധകേന സോമേന

സഖ്യാ സചേയ

— സഞ്ഗച്ഛേയ, സഞ്ഗതോ
ഭവാന

ഹേ ഹരി-അശ്വ, യഃ

പീതഃ മാ നരിഷ്യേൽ — നഹിംസ്യേൽ

യഃ അയം സോമഃ അസ്മു

നി അധായി

— അസ്മാസു നിഹിതോക്തേ

തസ്മൈ പ്ര-തിരം ആയഃ

ഇത്രം ഏമി

— ജാരേ ചിരകാലാവസ്ഥാനാൽ
തം യാചേ

അർത്ഥം:-പ്രഗാഥനായ ഞാൻ വയററിന്ന സുഖമായ ഉദൂരേണമായ സോമത്തോടു കൂടിച്ചേരാവൂ. അല്ലയോ ഹരികളെന്ന കിതിരകളൊത്ത ഇത്ര, യാതൊരു ഈ സോമം ഞങ്ങളിൽ, ഞങ്ങളുടെ വയറിൽ ചെന്നുവോ, അതിന്നു് (അവിടെ) ദീപ്തായുസ്സുണ്ടാവാൻ ഇത്രനോടു യാചിക്കുന്നു.

11 അപത്യാഅസ്ഥുരനിരാഅമീവാ

നിർത്രസന്തമിഷിചിരഭൈഃ

ആസോമോഅസ്മാഅഹമപിഹായാ

അഗന്യത്രപ്രതിരന്തേയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ത്രാതാരഃ, ദേവാഃ, — രക്ഷിതാരോ ദേവാഃ,
നഃ അധി വേദപത — അസ്മാൻ പ്രത്യധിവചനം കരുത

(കിഞ്ച) നഃ നി-ദ്രാ മാ
ഈശത — ബാധിതുമീശ്വരാമാഭവൻ
ഉത ജല്പിഃ മാ — നിദ്രകോമാ നിദ്രതു
വയം വിശ്വഹ സോമസ്യ
പ്രിയാസഃ — സർവ്വേഷാഹസ്സ പ്രിയാസ്യഥ,
സ-വീരാസഃ വിഭമം
ആ വദേമ — ശോണേപത്രാസ്സത
സ്തോത്രമാഭിമുഖ്യേന വദേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ രക്ഷിതാക്കളായ ദേവന്മാരേ, ഞങ്ങളെ ക്ഷരിച്ച് അധിവചിച്ചാലും. (അനുകൂല പക്ഷപാതമായി, പ്രശംസാപരമായി പറഞ്ഞാലും.) പിന്നെ, ഞങ്ങളെ ഉറക്കം (ആലസ്യം) കീഴടക്കരുത്. (എന്നും ഞങ്ങൾ കർമ്മനിരതരാകണം.) കൂടാതെ വിടുവായൻ ഞങ്ങളെ നിന്ദിക്കരുത്. ഞങ്ങൾ സോമന് എന്ന് പ്രിയപ്പെട്ടവരാകാറു. സർവ്വത്ര നാരൊത്തവരായി സ്തോത്രം ചൊല്ലാറു.

15 ത്വന്നസ്തോമവിശ്വതോവയോധാ

സ്വപസ്വർവിഭാവിശാതുചക്ഷാഃ

ത്വന്നനുജതീഭിസ്സജോഷാഃ

പാഹിപശ്ചാതാദുതവാപുരസ്താൻ

വ. 13

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ത്വം നഃ — അസ്മാകം
വിശ്വതഃ വയഃ-ധാഃ — സർവ്വഭ്യോഭിഗ്ഭ്യോന്നദാതാ
(തഥാ) ത്വം സ്വപ-വിശ്വ — സ്വശ്ലേഷഃ
തു-ചക്ഷാഃ ആ വിശ്വ — സർവ്വമനുജഭൃഷ്ടാ ത്വമാഭി

മുഖ്യേനോപവിട്ടു വെച്ചിരിക്കുന്നു

അർത്ഥം:-രക്ഷിതാക്കളായ ദേവന്മാരേ, യാതൊരു സോമൻ ഹൃദയത്തിലുൾക്കൊണ്ടു് അമരണനായി, മരണവിയേരായ നമ്മളെ ആവേശിച്ചവോ, ആ സോമനായി ഹവിസ്സാൽ പരിചരിക്കാവൂ. അവിടുത്തെ സുഖത്തിൽ, അനഗ്രഹബുദ്ധിയിൽ, ഭവിയ്ക്കാവൂ

13 തപംസോമപിതൃഭിസ്സംവിഭാ

നോന്യാവാപൃഥിവീജ്ഞതന്മ

തസ്മൈതനുരോഹവിഷാവിധേമ

വയംസ്യാമപതയോരയീണാം.

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, തപം

പിതൃ-ഭി: — പാലയിതൃഭിദ്ഭൈവസ്സഹ

സംവിഭാ: — സങ്ഗച്ഛമാനഃ,

ദ്യാവാപൃഥിവീ അന ആ
തതന്മ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവനക്രമേണ
വിസ്താരയസി

ഹേ ഇനോ, തസ്മൈ തേ

ഹവിഷാവിധേമ — തുഭ്യം പരിചരേമ

വയം രയീണാം പതയഃ

സ്യാമ — ധനാനാമധിപതയോ ഭവേമ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് രക്ഷിതാക്കളായ ദേവന്മാരോടു കൂടിച്ചേർന്നവനായി ദ്യാവാപൃഥിവികളെ ക്രമത്തിൽ പരത്തുന്ന, നിറഞ്ഞ നിൽക്കുന്ന അല്ലയോ സോമ, ആ അവിടുത്തായി ഞങ്ങൾ പരിചരണം ആചരിയ്ക്കാവൂ. ഞങ്ങൾ ധനങ്ങൾക്കു സ്വാമികളാകാവൂ.

14 ത്രാതാരോഽപോഅധിവോചതാനോ

മാനോനിദ്രാഹഗതമോതജല്പി:

വയംസോമസ്യവിശ്വഹപ്രിയാസ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, യജിക്കപ്പെടേണ്ട മരഗ്നികളോടുകൂടി വന്നുരുളിയാലും. ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അവിടുത്തെ അർത്ഥനായി ഞങ്ങൾ വരികുന്നു. അധ്വര്യവിന്റെ കയ്യിൽനിന്നു നീളുന്ന ഹവിസ്സററ സ്രുഷ് (ഹോമോപകരണം) ഏറ്റവും യജ്ഞമായ അവിടുത്തെ ദർശിപ്പിത്തത്തിനിന്നു കവോടെ ക്ഷേപിക്കട്ടേ. (അവിടുത്തിൽ ഹവിസ്സു ഹോമിക്കട്ടേ.)

2 അച്ഛാഹിത്യാസഹസസ്സനോഅംഗിര

സ്രുപശ്വരന്ത്യധരേ

ഊജ്ജാനപാതസ്ഘൃതകേശമീമ

ഹേഗ്നിംയജേന്യപുഷ്പം

അന്വയം:-

ഹേ അങ്ഗിരഃ,

സഹസഃ സുനോ,

— അങ്ഗിരസാം മദ്ധ്യേ വേ,

ബലസ്യ പത്രാഗ്നേ,

ത്വാ ഹി അധരേ അച്ഛ

— ത്വാം ഏവ യാഗേഭിപ്രാപ്തം.

സ്രുപഃ ചരന്തി

— ഗച്ഛന്തി

(അതഃ) ഊജ്ജാനപാതം

— ബലസ്യ നപ്ലാരം.

ഘൃത-കേശം.

— പ്രദീപ്തകേശസ്ഥാനീയ ജാലം.

പുഷ്പം അഗ്നിം.

യജേന്യ ഹുമഹേ

— പുരാതനം തമസ്തദീയേഷു

യാഗേഷു ന്വുമി

അർത്ഥം:-അങ്ഗിരസ്സുകളിൽ പെട്ടവനും ബലത്തിന്റെ മകനുമായ അഗ്നേ, യാഗത്തിൽ അവിടുത്തെത്തന്ന പ്രാപിക്കാനാണ് സ്രുഷകൾ വരുന്നത്. അതിനാൽ ബലപത്രനും തലമുടിയുടെ സ്ഥാനത്തു മിന്നുന്ന ജാലകളൊത്തവനും പുരാതനനുമായ അഗ്നിയെ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞങ്ങളിൽ സ്തുതിക്കുന്നു.

ഹേ ഇന്ദോ, ത്വം

സംജോഷാഃ

ഉതി-ഭിഃ

— സഹപ്രിയമാണസ്സൻ

— മരുഭൂമിസ്സഹിതസ്സൻ,
രക്ഷാഭിവാ

പശ്ചാത്താൽ ഉത വാ

പുരസ്കാൻ നഃ പാഹി

— പശ്ചാൽ പുരതശ്ച രക്ഷ

അതഥം—അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു് എല്ലാ ടങ്ങളിൽനിന്നും അന്നഭാതാവാകുന്നു അതുപോലെ അവിടു ന്നു് സ്വസ്തം നേടിത്തരുന്നവനാകുന്നു മനുഷ്യരെ മുഴുവൻ കാണുന്ന അവിടുന്ന് നേരെവന്നിരുന്നാലും അല്ലയോ സോമ, മരുതുക്കളോടുകൂടി (രക്ഷകളോടുകൂടി) പിമ്പിലും മുമ്പിലും ഞങ്ങളെ കാത്താലും

വസ്തം 14 മുതൽ 17 കൂടി പ്രാഗാഥഃ ഗ്രേഃ ജ്വഹിഃ വിഷമാബ്ധ ഹതീ സമാസതോബ്ധഹതീ ച മനസി, അഗ്നിദ്രേവതാ

1 അഗ്നഃആയാഹൃഗ്നിഭി

ഹോതാരന്താവാവുണീമഹേ

ആത്വാമനകതുപ്രയതാഹവിഷ്വതീ

യജിഷഃബഹിരാസഭേ

അനന്വയം —

ഹേ അഗ്നേ, അഗ്നി-ഭിഃ

ആ യാഹി

— യജുവൈവൃതിതരൈരഗ്നിഭിസ്സു
ഹാഗച്ഛ

(തദതഥം) ഹോതാരം

ത്വാ വുണീമഹേ

— ദേവാനാമാഹ്യാതാരം ത്വാം
സംജോമഹേ

പ്ര-യതാ ഹവിഷ്വതീ

— അധ്യര്യഹസ്താഭ്യം നിയതാ,
ഹവിർഭിര്യക്താസ്രൃക്

യജിഷഃ ത്വാം

— യജുഃകൃതമംത്വാം

ബഹിഃ ആ-സഭേ

— ബഹിഃസാസഭ്യ

ആ അനകതു

— സവൃതോ ഭക്ഷയതു

അന്വയം:-

ഹേ യവിഷ്ട, അജസ്ര,	— യുവതമ, നിത്യംഗേ;
അദ്രോഘം.	— അദ്രോഗ്ധാരം മാം പ്രതി
വീതയേ ഉശതഃ ദേവാൻ	— ഹവിർക്ഷണായ, തൽ കാമയമാനാൻ ദേവാൻ
ആ വഹ	— ആ നയ
ഹേ വസോ സു-ധീതാ	
പ്രയാംസി	— വാസക, സുനിഹിതാന്യന്നാനി
അഭി ആ ഗഹി	— അഭ്യോഗച്ഛ
(ആഗത്യ ച) ധീതി-ഭിഃ	
ഹിതഃ മനസാ	— സ്തുതിഭിന്നിഹിതസ്സൻ ഹഷം പ്രാപ

അർത്ഥം.-ഏതദവം യുവാവം സനാതനനുമായ അഗ്നേ, (ആരെയും) ദ്രോഹിയാത്ത എനിക്കുവേണ്ടി ഹവിസ്സുരക്കൊള്ളാൻ അതിഷ്ടപ്പെടുന്ന ദേവന്മാരെ ആനയിച്ചാലും. ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നേ, വേണ്ടപോലെ വെക്കപ്പെട്ട ഹവിരുന്നങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും. വന്നിട്ട്, സ്തുതികളോടുകൂടി ഇരത്തപ്പെട്ടവനായി ഹഷിച്ചാലും.

5 ത്വമിത്സപ്രമാതാ

സ്യഗോത്രാതര്യതസ്ത്വവിഃ

ത്വാംവിപ്രാസസ്സമിധാനഭീഭിവ

ആവിവാസന്തിവേധസഃ

വ 14

അന്വയം:-

ഹേ ത്രാതഃ അഗ്നേ,	— രക്ഷകാഗ്നേ,
ഋതഃ കവിഃ ത്വം ഇത്	— സത്യഭൂതഃ ക്രാന്തപ്രജ്ഞസ്ത്വമേവ
സ-പ്രമാഃ അസി	— സമൃതഃ പൃഥുർവസി
ഹേ സം-ഇധാന,	
ഭീഭി-വഃ,	— സമിദ്ധ്യമാന, ദീപ്താഗ്നേ,

3 അഗ്നേ¹കവി¹വ്യോ¹യാ¹അസി¹
 ഹോ¹താ¹പാവ¹കയ¹ക്ഷ്യഃ¹
 മന്ത്രോ¹യജി¹ഷ്ടാ¹അധാ¹രേഷ¹ചീ¹വ്യോ¹
 വിപ്രേ¹ഭീ¹ശ്ശു¹ക്രമ¹ന്തഃ¹ഃ

അനവയം—

ഹേ അഗ്നേ, കവിഃ, — മേധാവിത്വം.
 വ്യോഃ അസി — ഫലാനാം വിധാതാ വേസി
 ഹേ പാവക, ഹോതാ — ശോധക, ദേവാനാം
 മാഹാതാത്വം.
 യക്ഷ്യഃ — യഷ്ടവ്യോസി
 ഹേ ശുക്ര, മന്ത്രഃ യജിഷ്ടഃ — ദീപ്ത, മോദനീയഃ,
 യഷ്ടതമസ്ത്വം.
 അധാരേ വിപ്രേഭിഃ — മേധാവിഭിഃ ജഗതിഗ്ഭിഃ
 മന്ത-ഭിഃ ഇന്ദ്രഭ്യഃ — സ്തോത്രൈസ്തത്ത്വോസി

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, മേധാവിയായ അവിടുന്ന് (കമ്മത്താമരേ) ഫലവിധാതാവാകുന്നു, പാവം കഴുകിക്കളയുന്ന അഗ്നേ, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അവിടുന്ന് യജിഷ്ടപ്പെടേണ്ടവനാകുന്നു അല്ലയോ ഭാസമാന, ഹഷണീയനും സ്വയമേറവും യജാപുമായ അവിടുന്ന്, യജ്ഞങ്ങളിൽ മേധാവികളായ ജഗതിക്കകളാൽ സ്തോത്രങ്ങളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെടേണ്ടവനാകുന്നു.

4 അഗ്നോ¹ഘോ¹മാ¹പഹോ¹ശക്തോ¹യവി¹ശ്വഃ¹
 ദേവാ¹അജ¹സ്രവ¹തയേ¹
 അഭി¹പ്രയാ¹സി¹സ്യ¹ധി¹താവ¹സോ¹ഗഹി¹
 മന്ദ¹സധി¹തി¹ഭി¹ഹി¹തഃ¹

7 യഥാചിദ്യുദ്ധമതസ
 മഗ്നസഞ്ജുസ്സീക്ഷമി
 ഏവാദഹമിത്രമഹോയോഅസുധു
 ഗ്ദുർമ്മന്മാകശ്ചവേനതി

അന്വയം:-

ഹേ മിത്ര-മഹ: അഗ്നേ, - മിത്രാണാമസാകം പുഷകാഗ്നേ,
 ക്ഷമി വൃദ്ധം പിൻ

അതസം. — ക്ഷമായാം വർത്തമാനം ശുഷ്ഠം
 കാഷ്ഠം

യഥാ സ:-ജുസ്സീ — സമ്യക് ഭേദസി

ഏവ യ: അസു-ധുക് — ഏവം യ: അസാകം ദ്രോഗ്ധാ

ക: ച ദ:-മന്മാ വേനതി — കശ്ചിദ്ദുർമ്മതിരസാൻ
 ദ്രോഗ്ധം കാമയതേ.

(തം) ദഹ — ഭസ്മീകത

അർത്ഥം.-മിത്രങ്ങളായ ഞങ്ങളെക്കൊണ്ടാടുന്ന അഗ്നേ, ഭൂമി
 യിൽ ഉണങ്ങിയ വല്ല വിറകും എപ്രകാരമവിടുന്നു ഭേദിപ്പി
 ക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരം ഞങ്ങളെ ഉപദ്രവിപ്പാൻ ഏതെങ്കിലും
 ദുഷ്ട്യധി ആഗ്രഹിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അവനെ ഭേദിപ്പിച്ചാലും.

8 മാനോമത്തായരിപവേരക്ഷസ്വിനേ

മാലഗ്നസായരീരധ:

അസ്രേധദ്വിന്ദുരണിഭിര്യവിഷ്ട

ശിവേഭി:പാഹിപാരുഭി:

അന്വയം:-

ന: മന്തായ രക്ഷസ്വിനേ

രിപവേ — മരണധർമ്മായ ബലവതേ
 ശത്രുവേ

ത്വാം വിപ്രാസഃ

വേദസഃ

— മേധാവിനോ വിധാതാരഃ,
സ്തോതാഃ

ആ വിവാസന്തി

— ആഭിമുഖ്യേന പരിചരന്തി

അർഹം പ്രകടമായ അഗ്നേ, സത്യഭൂതനും കടന്നു തുടർന്നുവരുന്നതായ അവിടുന്ന് അന്നെയാണ് എമ്പാടും മഹാനായിരിക്കുന്നത്. നന്നായി കത്തിച്ചുപിച്ച് ശോഭിക്കുന്ന അഗ്നേ, അവിടുത്തെ, മേധാവികളായ സ്തോതാക്കൾ നേരെ പരിചരിക്കുന്നു.

6 ശോചാശോചിഷ്ടദീഭിഹിവിശേമയോ

രാസ്പന്യോത്രേമഹാഭാസി

ദേവാനാം ശമൻമസത്തുസൃയ

ഗുരുഷാഹസഗന്ധഃ

അന്വയം:—

ഓം ശോചിഷ്ട, ശോച, — അതിശയേന ശോചയിതരഗ്നേ,
ദീപ്യസ്വ

ദീഭിഹി — അസ്സൻ ദീപയ

വിശേ സ്തോത്രേ മയഃ

രാസ്പ — സുഖം ദേഹി

(ത്വം) മഹാൻ അസി — സമ്പ്ലാധികോ വേസ?

ദേവാനാം ശമൻ മക

സുരയഃ സത്തു — ശമണി സ്തോതാഭാവോ വേതു

ഗത്ര-സഹഃ, സ-അഗന്ധഃ — ഗത്രുണാമഭിവേദിതാരഃ,
ശോഭനാഗന്ധശ്ച വേതു

അർഹം—അത്യന്തം ഭാസമാനായ അഗ്നേ, ശോഭിച്ചാലും. തെങ്ങിന്റെ പ്രകാശിപ്പിച്ചാലും. പ്രജയായ സ്തോതാവിന് സുഖം കൊടുത്താലും. നാവിടന്ന് എപ്പോഴൊളും മഹാനാകുന്നു. എനിക്ക് ചേർന്ന സ്തോതാക്കൾ ദേവന്മാരുടെ മംഗളാനുഗ്രഹത്തിൽ ഭവിക്കട്ടേ. അവർ ഗത്രക്കളെ ജ്വലിക്കുന്നവരും നല്ല അഗ്നി കളോടു കൂടിയവരുമാവട്ടേ.

അർത്ഥം.—ഏകദേശം അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നേ, ആദ്യത്തെ സ്തുതികൊണ്ടു്, ഓറസ്തുതികൊണ്ടു്, ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. രണ്ടാമത്തെ സ്തുതികൊണ്ടു് പാലിച്ചാലും. ഹവിരന്നങ്ങൾക്കു സ്വാമിയായ അഗ്നേ, മൂന്നു സ്തുതികൾകൊണ്ടു് പാലിച്ചാലും. നാലു സ്തുതികൾകൊണ്ടു പാലിച്ചാലും.

10 പാഹിവിശ്വസ്മാദുക്ഷസോഅരാവ്ഃ

പ്രസുവാജേഷനോവ

ത്വഥിദ്ധിനേദിഷ്ടന്വേതാതയ

ആപിനക്ഷാമഹേവ്യധേ

വ. 15

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) വിശ്വസ്മാൽ

അരാവ്ഃ — സർവ്വസ്മാദഭാതുഃ

രക്ഷസഃ പാഹി — രാക്ഷസാൽ പാലയ

വാജേഷ നഃ പ്ര അവ സ്തു — യുദ്ധോഷ്വസ്മാൻ പ്ര രക്ഷ ഹി
ഹി നേദിഷ്ടം ആപിം

ത്വഥം ഇൽ — ആസന്നം ബന്ധുഭൂതം ത്വഥേവ

ദേവ—താതയേ, വ്യധേ — യൗത്തായ, വദ്ധനായ ച

നക്ഷാമഹേ — വ്യഠപ്ലുതഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, (ഭാനം) കൊടുക്കത്തക്ക രാക്ഷസകൾ നിന്നെല്ലാം ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. യുദ്ധങ്ങളിൽ ഞങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിക്കുതന്നെ ചെയ്താലും. കാരണം, ഏറ്റവും സമീപസ്ഥനായ ബന്ധുവായി അവിടുത്തെ മാത്രമാണു് യുദ്ധത്താലിന്നുചിദ്യധിക്കും വേണ്ടി ഞങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നതു്, ആശ്രയിക്കുന്നതു്.

മാ രീരധഃ	— മാവശമാനയ
(തഥാ)	
അല-ശംസായ മാ	— പാപശംസായ വശം മാനയ
ഹേ യവിഷ്ട,	
അസ്രേധൻ-ഭിഃ	— യുപതമ, അഹിംസകൈഃ
തരണി-ഭിഃ ശിവേഭിഃ	— താരകൈഃ സുഖകരൈഃ
പായ-ഭിഃ പാഹി	— പാലനൈരക്ഷ

അർത്ഥം:-ഞങ്ങളെ മരണധമിയും ബലവാനായ ശത്രുവിന്നു കീഴ്പ്പെടുത്തരുതേ, അതുപോലെ ദോഷം ചൊല്ലുന്നവരും കീഴ്പ്പെടുത്തരുതേ. അല്ലയോ നിത്യയുവാവേ, അഹിംസകളും ആപത്തുകളിൽനിന്നു കരകയറുന്നവയും മംഗളങ്ങളുമായ രക്ഷണങ്ങളാൽ ഞങ്ങളെ കാത്താലും.

9 പാഹിനോഅഗ്നഹ്നകയാ
 പാഹ്യതഭിതീയയാ
 പാഹിഗിഭിസ്ത്രിസുഭിരൂജാംപതേ
 പാഹിചതസുഭിർവസോ

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, അഗ്നേ,	— വാസയിതരഗ്നേ,
നഃ ഹ്നകയാ (ഗിരാ)	
പാഹി	— ഹ്നകയാ സ്തുത്യാ രക്ഷ
ഉത ഭിതീയയാ പാഹി	— ഗിരാ പാലയ
ഹേ ഊജാം പതേ,	— അന്നാനാം, ഹവിഷാം
	സ്വാമിൻ,
തിസു-ഭിഃ ഗിഃ-ഭിഃ	
പാഹി	— പാലയ
(തഥാ) ചതസു-ഭിഃ	
പാഹി	— ഗിഭിഃ പാലയ

അന്വയം:-

യേന പൂതനാസു	— യേന ധനേന യുദ്ധേഷു
ശല്യം, ആ-ഭിശഃ	
അര്യഃ	— വേഗം കർച്ചതഃ, ആഭേഷ്യൻ, ശസ്ത്രപ്രക്ഷേപം ത്വനരീൻ, ശത്രുൻ
തരന്തഃ വംസാമ	— അതിക്രമന്തഃ ഹിംസാമ, തലനന്ദേഹി
ഹേ ശചി-വസോ, സഃ	
ത്വം നഃ	— കമ്മധന, ത്വമസ്മാൻ
പ്രയസാ വദ്ധ	— അന്നേന വദ്ധയ
വസു-വിഭഃ ധിയഃ ജിന്വ-	വസുനാം ലംഭോന്യസുഭിയാനി കമ്മാണി പ്രീണയ

അർത്ഥം.-യുദ്ധങ്ങളിൽ ഏതു ധനംകൊണ്ട് (അവിടുത്തെ ഏതനഗ്രഹധനംകൊണ്ട്) വേഗവാന്മാരും ആയുധമേല്പിക്കുന്ന വരുമായി ഞങ്ങൾ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുമോ, ആ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും അല്ലയോ കമ്മധന, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ കമ്മത്താൽ വളത്തിയാലും. (ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സു കൈക്കൊണ്ട്) ധനങ്ങൾ നേടുന്ന ഞങ്ങളുടെ കമ്മങ്ങളെ പ്രീണിപ്പിച്ചാലും, കൊണ്ടാടിയാലും.

13 ശിശാനോവൃഷ്ടോയ

മാഗ്നിശ്ശ്രുങ്ഗേഭിധൽ

തിഥാഅസ്യഹനവോനപ്രതിയുഷേ

സുജംഘ്നഹസോയതഃ

അന്വയം:-

(അയം) അഗ്നിഃ ശ്രുങ്ഗേ

ശിശാനഃ — ശ്രുങ്ഗസ്ഥാനാ ചാപാ-
സ്തിഷ്ണീകര്യൻ

വൃഷഭഃ യഥാ ഭവിധൽ — ശിരഃ കമ്പയതി

11 ആനോഅഗേവയോപ്യം

രയിപാവകശംസ്യം

രാസാപനഉപമാതേപുരുസ്സഹം

സുനിതിസ്വയശസ്തരം

അന്വയം.-

ഹേ പാവക, ഉപ-മാതേ,

അഗേ,

— ശോധക, ഉപ, അസ്തൽ
സമീപേ ന: ധനം മാതീതി,
താദൃശാഗേ,

വയ:വൃധം, ശംസ്യം

— അന്നവർകൾ, ശംസനീയം

രയി: ന: ആ

— ധനമസൃദ്യമാഹര

ന: സു-നിതീ

— അസ്താൻ സുനിത്യം, ശോഭന
നയനേന

പുരു-സ്സഹം

— ബഹുജിസ്സഹണീയം

സ്വയശ:ശരം രാസാ പ — അത്യന്തം സ്വദൃതകീർത്തി: ധനം
ഭേഹി പ

അർത്ഥം:-പാവകന്റെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നവനും ഞങ്ങളുടെ
ദിക്കിൽ ധനമണ്ണിത്തരുന്നവനുമായ അഗേ, അന്നപുഷ്പികര
വും സ്തുത്യപുമായ (ധമ്മായത്തവുമായ) ധനം ഞങ്ങളുടെ കൊ
ണ്ടുതന്നാലും.. ഞങ്ങളെ നന്നായി നയിച്ചു, ഏവരോലും ആശി
സ്തരിക്കാതും സ്വന്തം കീർത്തി ഏറ്റാവുമിയാറുന്നതുമായ ധനം
തന്നാലും.

12 യേനവംസാമപ്രതിനാസുശർത്ത്വ

സ്തരനോഅര്യആദിശ:

സത്വനോവഖപ്രയസാശചിവസോ

ജിന്വാധിയോവസുവിഭ:

ഹക, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ നൽകപ്പെട്ട ഹവിസ്സിനെ നന്നായി ഹോമിക്കപ്പെട്ടതാക്കിയാലും. ഞങ്ങൾക്കു ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ ധനങ്ങൾ ധാരാളം തന്നാലും.

15 ശേഷം വന്നേപ്പുമാത്രോ

സ്സന്തപാമന്താസഇന്ധതേ

അതദ്രോഹവ്യാവഹസിഹവിഷ്ണുത

ആദിദേവേഷ്വരാജസി

വ. 16

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,)

വന്നേപ്പു മാത്രോ:

— അരണ്യേഷു വർത്തമാനയോഃ,
അരണ്യോഃ

ശേഷം

— സ്വപിഷി, വർത്തസേ

തപാ മന്താസഃ സം

ഇന്ധതേ

— തഥാഭൂതം തപാം മനുഷ്യാഃ
മഥനാദുൽപാദ്യതേ

(പശ്ചാൽ) അതദ്രോഃ

— അനലസസ്സൻ

ഹവിഃ-കൃതഃ ഹവ്യാ

വഹസി

— യജമാനസ്യ ഹവിഷി ദേവാൻ
പ്രതി നയസി

ആൽ ഇൽ ദേവേഷു

രാജസി

— അനന്തരമേവ ദേവേഷു കധ്യേ
ദീപ്യസേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, കാടുകളിലുള്ള അരണികളിൽ അവിടുന്ന്റങ്ങുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ മനുഷ്യരായ അധാര്യ മുതലായവർ കടലിൽകൊണ്ടു പുറത്തുകൊണ്ടുവരുന്നു. അതിനുശേഷം അവിടുന്ന്സാഹിയാായി യജമാനന്റെ ഹവിസ്സു ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി ഏൽക്കുന്നു. അതിൽ പിന്നീടു മാത്രമാണ് അവിടുന്ന് ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ശോഭിക്കുന്നത്.

(യഃ അഗ്നിഃ) സ-ജംഭഃ,

സഹസഃ യുഗ്ലഃ — സുഭംഷഃ, ബലസ്യപുത്രഃ

അസ്യ ഹനവഃ ത്രിഗ്ഗമാഃ — ഹനസ്ഥാനീയാ
ജാലാസ്തീക്ഷണാഃ

ന പ്രതി-ഗൃഷേ — പ്രതിധന്വിതുമശക്യാത്വേ

അർത്ഥം.—ഈ അഗ്നി കൊമ്പുകളുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള ജാലകളെ കടുത്തതാക്കി, ഒരു ചാളപോലെ നലകലകുന്നു. ഏതഗ്നി നല്ല ദംഷ്ട്രമോത്തവനും ബലത്തിന്റെ മകനാണോ, അവിടുത്തെ താടിയില്ലാത്ത സ്ഥാനത്തുള്ള ജാലകൾ മുറിച്ചുതറവയും എതിരിടാൻ പറ്റാത്തവയുമത്രേ.

14 നഹിതേ അഗ്നേ വൃഷഭപ്രതിഗൃഷേ

ജംഭാസോ യഃ പ്രതിഷ്ഠസേ

സ ത്രാണോ ഹോതസ്സഹതഃ ഹവിഷഃ കൃധി

വം സ്വാന്തോ വാര്യാ പുരു

അന്വയഃ:-

ഹേ വൃഷഭ അഗ്നേ, യാദി

വി-തിഷ്ഠസേ

— വഷകാഗ്നേ, യസ്മാൽ ത്വം
വിവിധം ഗച്ഛസി

(തസ്മാൽ) തേ ജംഭാസഃ — ദന്തസ്ഥാനീയാ ജാലാഃ

നഹി പ്രതി-ഗൃഷേ

— പ്രതിധന്വിതുമശക്യാഃ

ഹേ ഹോതഃ, സഃ ത്വം

— ഹോമനിഷ്ഠാദക, ത്വം

നഃ ഹവിഃ സഹതഃ

— അസുഭത്തം ഹവിഃ സഹതഃ
കരു

നഃ വാര്യാ പുരു വംസ്വ

— അസുഭ്യം വരണീയാനി
ബഹുനി ധനാനിദേഹി

അർത്ഥം.—അഭീഷ്ടവഷകനായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് പല പാടും പടയുന്നതുകൊണ്ട് പലകളുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള ജാലകൾ എതിരിടാൻ പറ്റാത്തവയാകുന്നു. അല്ലയോ ഹോമനിഷ്ഠാ

അന്വയം:-

(ഹേ യജമാനാഃ) വഃ	— യുഷ്ടഭക്തം
അഗ്നിം-അഗ്നിം ഹവേമ	— അഗ്നിമേവാഹവയാമി
വൃക്ത-ബഹിഷഃ	
ഹിത-പ്രയസഃ	— ചിന്തഭക്താഃ നിഹിത ഹവിഷ്യാവയം
അഗ്നി-ഗൃഹം	— അഗ്നൗഗൃഹം, സർവ്വഭാഗ്വഹേ വർത്തമാനം
ശശ്വതിഷു	— ബഹവീഷു യാഗഭൂമിഷു വർത്തമാനം
ഹോതാരം അഗ്നിം	— ഹോമനിഷ്ഠാഭക്തം തം
ചഷണീനാം ആ	— മനുഷ്യാണാമതന്മായാഹവയാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജമാനന്മാരേ, നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി അഗ്നിയെ, അഗ്നിയെത്തന്നെ, വിളിക്കുന്നു. ദർവ്വരിച്ചവരും ഒരുക്കിവെക്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സോത്തവരായ ഞങ്ങൾ, പോകാതെ ഗൃഹത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവരും, വളരെ യാഗഭൂമികളിൽ ഒപ്പം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഹോമനിഷ്ഠാഹകനുമായ അഗ്നിയെ മനുഷ്യഹിതത്തിനായി വിളിക്കുന്നു. (അഗ്നി പ്രസാദിച്ചാൽ മഴപെയ്യുന്നു. സമൃദ്ധികളുളവാകുന്നു. അതുകൊണ്ടുള്ള ഗുണഫലം യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കൾക്കു മാത്രമല്ല മനുഷ്യക്കു പൊതുവേയാണ്. അതുകൊണ്ട് അഗ്നിതോഷണം മനുഷ്യഹിതാർത്ഥം.)

18 കേതേനശമനംസപതേസുഷാമ

ണ്യഗ്നേതുഭ്യഞ്ചികിത്വനാ

ഇഷണ്യയാനപുരുപമാദേ

വാജനേദിഷ്ടമൃതയേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തുഭ്യം

ചികിത്വനാ

— ചികിത്സാ ഹോത്രാദിനാ
ജനേന

16 സപ്തഹോതാരസ്തമീദീളതേ

തപാഗേസ്യത്യജമഹ്രയം

ഭീനതമസ്യദ്രിന്തപസാവിശോചിഷാ

പ്രാഗേതിഷ്ഠജനാത്തതി.

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ, സ-ത്യജം — സത്യാഗം, അഭീഷ്ടപ്രദം

അഹ്രയം തം ഇൽ തപാ — അക്ഷീണംതമേവതപാം

സപ്ത ഹോതാരഃ ഈളതേ — സപ്തഹോത്രകാസ്തവന്തി
(കിഞ്ച) തപസാ

ശോചിഷാ — താപകേന തേജസാ

അദ്രിം വി ഭീനതമസീ — മോഘം ഭീനത്സി

ഹേ അഗേ, ജനാൻ

അതി പ്ര തിഷ്ഠ — അസുഭീരോധിജനാനതിക്രിമ്യ
ഹവിരാദായ ദേവാൻ പ്രതി പ്ര
ഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗേ, നല്ല അഭീഷ്ടമേകുന്നവനും
ക്ഷീണിക്കാത്തവനുമായ അവിടുത്തെത്തന്നെയാണ് ഏഴു ഹോ
ത്രകന്മാരും സ്തുതിക്കുന്നത്. ചുടിയറുന്ന തേജസ്സാൽ അവി
ടുന്ന് മോഘത്തെ പിളർക്കുന്നു. ഞങ്ങളുടെ വിരോധികളെ അതി
ക്രിമച്ച്, ഹവിസ്സേന്തി ദേവന്മാരെ പ്രാപിച്ചാലും.

17 അഗ്നിമഗ്നിവോഅഗ്നിമു.

ഇവേമവൃക്കേബഹിഷഃ

അഗ്നിംഹിതപ്രയസസ്സഗ്ധതി

ഷപാഹോതാരഞ്ചഷ്ണിനാ.

ഗൃഹ-പതി:	— യജമാനഗൃഹസ്യ പാലകശ്ചത്വം
മഹാൻ അസി	— അതിശയേന പുഷ്പോ വേസി
ദിവഃ പായുഃ	— ദൃലോകസ്യ പാതാ
ദുരോണ-യുഃ	— യജമാനഗൃഹസ്യ മിശ്രയിതാ, സർവ്വഭാ തത്ര വർത്തമാനഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ദേവ, സ്തുത്യ, അവിടുന്ന് പ്രജകൾക്കു പാലകനും രാക്ഷസന്മാരെ ചുട്ടുനശിപ്പിക്കുകയും യജമാനഗൃഹം വിട്ടു പോകാത്തവനും ആ ഗൃഹത്തിന്നു രക്ഷകനുമായ അവിടുന്ന് ഏറ്റവും പുഷ്പനാകുന്നു. അവിടുന്ന് ദൃലോകം കൈക്കൊള്ളുകയും യജമാനഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ എപ്പോഴും വർത്തിക്കുന്നവനാകുന്നു.

20 മാനോരക്ഷത്തുവേശീഭാഘൃണീവസോ

മായാതുര്യാതുമാവതാം

പരോഗവ്യത്യനിരാമപക്ഷയ

മഗ്നേസേധരക്ഷസ്വിനഃ

വ. 17

അന്വയം:—

ഹേ ആഘൃണീ-വസോ,

അഗ്നേ, — ദീപ്തനാഗ്നേ,
നഃ രക്ഷഃ മാ ആ വേശീൽ — രാക്ഷസാദിഹ്വാ പ്രവിശതു
(തഥാ) യാതു-മാവതാം.

യാതുഃ മാ — യാതുധാനാനാം
പിഡാമാവേശീൽ

അനിരാം, ക്ഷയം,

രക്ഷസ്വിനഃ — അന്നാഭാവം ഭാരിദ്യം,
ക്ഷുഹിപിഡാം, രക്ഷാംസി ച

കേതേന സചതേ	— പ്രജ്ഞാപകേന സ്തോത്രേണ യുജ്യതേ
സു-സാമനി ശമൻ	— ശോഭനരഥന്തരാണി സാമോപേതേ ശമണി, സുഖാസനേ യജ്ഞേ യജമാനോ യജതേ
(അതഃ) ഇഷണ്യയാ പുരു-രൂപം നേദിഷ്ടം വാജം	— സ്വീയയേച്ഛയാ — നാനാരൂപം അന്തിരക ഭവമന്നം
ഉതയേ നഃ ആ ഭര	— രക്ഷണായാഹര

അർത്ഥം—അല്പയോ അഗ്നേ, അപിടേജുവേണ്ടി അറിവുറ്റ ഹോതാവു മുതൽ പേരാൽ താഗം, വിളിച്ചറിയിക്കുന്ന സ്തോത്രത്തോടു യോജിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന കേരവിഷ നല്ല രഥന്തര സാമത്തോടുകൂടിയ സുഖാസനമായ യജ്ഞത്തിൽ യജമാനൻ യജിക്കുന്ന അതുകൊണ്ട് സ്വേച്ഛയാൽ പലകൂട്ടത്തും സമീപ സ്ഥവുമായ അന്നം ഞങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി കൊണ്ടുതന്നാലും.

19 അഗ്നേജരിതഹിശ്പതി

സ്തോപാനോഭേവരക്ഷസഃ

അപ്രോഷിവാൻഗൃഹപതിമ്മഹാ അസി

ദിവസ്തായുർഭൂരോണയഃ

അന്വയം —

ഹേ അഗ്നേ, ദേവ,

ജരിതഃ

— സ്തുത്യ

(ത്വം) വിശ്പതിഃ

രക്ഷസഃ തേപാനഃ

— പ്രജാപാലകഃ, രാക്ഷസാനാം താപകോസി

അപ്രോഷി-വാൻ

— യജമാനഗൃഹമത്യുജൻ

അർത്ഥം.-സ്തോത്രരൂപവും ശാസ്ത്രരൂപവുമായി രണ്ടുവിധത്തിലുള്ള ഈ വചസ്സും (സ്തുതിയും) ഇന്ദ്രൻ നേരെ കേൾക്കട്ടേ. കേട്ടിട്ട്, നമ്മോടിണങ്ങിയ ബുദ്ധിപൂണ്ടവനായി, ഏറ്റവും ബലവാനും ധനവാനുമായ അവിടുന്ന് സോമപാനത്തിനായി വന്നുചേരട്ടേ.

2 തംഹിസ്വരാജംവൃഷ്ണേമോജസേ
ധിഷ്ണേനിഷ്ഠതക്ഷതുഃ
ഉതോപമാനാംപ്രഥമോനിഷീദസി
സോമകാമംഹിതേമനഃ

അന്വയം:-

വൃഷ്ണം തം ഹി	
സ്വ-രാജം	— വഷ്കം തമേവേദ്രം സ്വയമേവ രാജമാനം
ധിഷ്ണേ ഓജസേ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ബലായ
തം നിഃ-തതക്ഷതുഃ	— സഞ്ചന്ത്യരതുഃ
(അഥ പ്രത്യക്ഷഃ, ഹേ ഇന്ദ്ര,) ഉത ഉപ-മാനാം	— ഉപമാനഭൂതാനാമന്വേഷാം ദേവാനാം മധ്യേ
പ്രഥമഃ നി സീദസി	— വേദ്യാമുപവിശസി
തേ മനഃ	
സോമ-കാമം ഹി	— സോമകാംക്ഷേവ

അർത്ഥം.-വഷ്കനായ ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെയാണു്, സ്വയം പ്രകാശനായ ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെയാണു്, ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ ബലത്തിനായി സംസ്കരിച്ചതു്. (എനി നേരിട്ട്) അല്ല യോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു തുല്യന്മാരായ ദേവന്മാർക്കിടയിൽ അവിടുന്ന് ഒന്നാമനായി വേദിയിലിരിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ മനസ്സ് സോമകാംക്ഷിയാണല്ലോ.

പര:-ഗവ്യന്തി — ദ്രോശദയാദേശാൽ പരസ്യാൽ,
അത്യന്തം ദൂരദേശേ
അപ സേധ — പരിഹാര

അന്തരം:-അല്ലയോ ശോഭനധനനായ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ അടുക്കാൽ രാക്ഷസാദികൾ പ്രവേശിക്കരുതേ. അതുപോലെ പീഡാശീലരായ രാക്ഷസന്മാരുടെ ദ്രോഹം വരരുതേ. ഉണ്ണാനില്ലാത്ത ഭരിദ്യുതെയും വിശപ്പിനെയും രക്ഷസ്സുകളെയും രണ്ടു നാഴിക അകലെ വെച്ചു (അങ്ങരക്കാടുത്തെത്താതെ) പരിഹരിച്ചാലും.

വശ്വ:-18 മുതൽ 21 കൂടി ഇത്രോദേവതാ.

1 ഉയം.ഗുണപച്ചന

ഇത്രോഅസ്താഗ്നിദംവചഃ

സത്രാപ്യാമുഖവാസോമപിതയേ

ധിയാശവിഷ്ണുനഗമി

അന്വയം:-

നഃ ഉയം പ — അസ്യാകം സ്തോത്രാത്മകം
ഗന്ത്യാമകഞ്ച

ഇദം വചഃ ഇത്രഃ അസ്താക്

ഗുണവത് — അഭിമുഖശ്ശ്രണോതു

(ഗുത്യാപ) സത്രാപ്യാ

ധിയാ — അസ്യാകം സഹാജന്ത്യാബധയാ
യുക്തസ്സുൻ

ശവിഷ്ഠഃ മഖ-വാ — ബലവത്തരോധനവാനിത്രഃ

സോമ-പിതയേ ആ

ഗമി — സോമപാനാത്മമാഗച്ഛതു

അന്വയം:-

ഹേ അപ്രാമി-സത്യ,

മഘ-വൻ, ഇത്ര,

— അഹി.സിതസത്യ,
ധനവന്നിത്ര,

ക്രത്യാ യഥാ വശ:

— കമ്മണാ യേന പ്രകാരേണ
കാമയേ

തഥാ ഇൽ അസൽ

— തമൈവ ഭവതി

ഹേ ശിപ്രിൻ, അദ്രി-വഃ, — സുശിപ്രിൻ, വഭ്രവന്നിത്ര,

(വയം) മക്ഷ ചിൽ യന്തഃ — ശീഘ്രമേവ ശത്രുൻ ഗച്ഛന്തഃ,
അഭിവേന്തഃ

തവ അവസാ വാജം.

സനേമ

— തവരക്ഷണേനാനം സംഭജേമ

അർത്ഥം.-ലഘുലിക്കാത്ത സത്യത്തോടുകൂടിയവനും ധനവാ
നുമായ ഇത്ര, കമ്മംകൊണ്ടു് എപ്രകാരം വരണമെന്നു് അവി
ടു് ആഗ്രഹിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരം തന്നെ ഭവിക്കുന്നു നല്ല
താടിയെല്ലൊത്തവനും വഭ്രായുധനുമായ ഇത്ര, ഞങ്ങൾ വേഗ
ത്തിൽത്തന്നെ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവരായി, അവിടുത്തെ
രക്ഷണത്താൽ അന്നത്തെ (പുഷ്പിയെ) പ്രാപിക്കാവൂ.

5 ശഗ്ധൃഷ്ടഷ്ടപിപത

ഇന്ദ്രവിശ്വാഭിരൂതിഭിഃ

ഗേണഹിതായശസംവസുവിഭ

മനശ്ശരചരാമസി

വ. 18

അന്വയം:-

ഹേ ശചി-പതേ, ഇത്ര,

വിശ്വാഭിഃ ഊതി-ഭിഃ

സു ശഗ്ധി ഉ

— സഖൈർമ്മരുതീസ്സഹ

— അസ്താകം സുഷ്വാഭിമതം.
ദേഹേവ

ഹേ ശൂ. ഭം. ന യഗസം. — ഭാഗ്യമിവ യഗസ്വിനം.

വസു-വിഭം. ത്വാ ഹി — ധനസ്യ ലംഭേന്താമേവ

അവ ചരാമസി — പരിചരാമ

3 ആപ്തം¹സ്വപത്രവസോ

സുതസ്യേ¹ന്ദ്രാ¹ന്യസഃ

വിദ്¹മാഹി¹ത്വാഹാ¹വിവാ¹പു¹ത്യാ¹സാ¹സഹി

മധ്യ¹ഷ്ട¹ബി¹ദ്ര്യ¹ഷ്ട¹പണിഃ

അന്വയം:—

ഹേ പുത്ര-വസോ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുധനേന, ത്വം
സുതസ്യ അന്യസഃ ആ

പുഷസ്വ — അഭിഷ്ക്തം സോമം ദാരേ
ആസിഞ്ചസ്വ

ഹേ ഹരി-വാ, — ഹരിദ്യാം യുക്തേന.

പുത്രി-സ സസഹി. — സംഗ്രാമേഷു ശത്രുണാമഭി
ലിപിതാരം.

അഗ്ര്യം ചിത്

ഭഗ്യഷ്ടപണിഃ — കൈരവ്യധഷണീയം,
അന്യേഷാം ധർഷകം

ത്വാ വിദ്മാ ഹി — ജാനിമഃ വലു

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ബഹുധനനായ ഇന്ദ്ര, സംസ്കരിച്ച
സോമത്തെ വയററിൽ നിറച്ചൊഴിച്ചാലും. ഹരികളെന്ന
കുതിരകളൊക്കെ ഇന്ദ്ര, യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നവ
നും ആരാലുമടുക്കപ്പെടാത്തവനെങ്കിലും സ്വയം മറ്റുള്ളവരെ
അതിക്രമിക്കുന്നവനായ അവിടുത്തെ അങ്ങളറിയാമല്ലോ.

4 അപ്രാ¹മി¹സത്യ¹ച¹വ¹ന്ദ്രാ¹ന്യസഃ

ദി¹ന്ദ്ര¹കൃ¹ത്വാ¹ന്യ¹ഥാ¹വ¹സഃ

സന്തേ¹വാ¹ഭാ¹വ¹ഗി¹പ്രി¹ന്വ¹സഃ

മദ്ധ്യ¹പി¹ദ്യ¹ന്തോ¹ന്ദ്രി¹വഃ

7 ത്വംഹേതൃഹിചേരവേ

വിഭാഭഗംവസുത്തയേ

ഉഭാവൃഷസ്വമഘവൻഗവിഷ്യയ

ഉദിത്രാശ്ചമിഷ്യയേ

അന്വയം:-

ഹേ മഘ-വൻ, ഇന്ദ്ര, ത്വം

ഹി — ഭാതാവലു

(അതഃ) ആ ഇഹി — ആഗച്ഛ

(ആഗത്യാസൂഭ്യം)

വസുത്തയേ ഭഗം വിഭാഃ — വസുഭാനായ ജേനീയം ധനം
ഭത്വ

ചേരവേ — അൻപരതേ, ഭാത്രേ

ഗോ-ഇഷ്യയേ ഉൽ

വവൃഷസ്വ — ഗാമിച്ചതേ മഹ്യം
ഗാമിത്വിഞ്ചസ്വ, ദേഹി

(തഥാ) അശ്വം-ഇഷ്യയേ

ഉൽ — അശ്വേഷണവതേ
മഹ്യമശ്വാനഭ്യഷസ്വ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഭാതാവല്ലോ. അതുകൊണ്ട് വന്നാലും. വന്നിട്ട്, എനിക്കു ധനം ഭാനത്തിനായി ജേനീയമായ ധനം നേടിത്തന്നാലും. അവിടുത്തെ അൻപരതം (ഹവിർഭാതാവം) പശുവിനെ ഇച്ഛിക്കുന്നവനായ എനിക്കു പശുവിനെ വെച്ചിടുതന്നാലും. അതുപോലെ കതിരയെ ഇച്ഛിക്കുന്ന എനിക്കു കതിരയെ വെച്ചിടുതന്നാലും.

8 ത്വംപുത്രസഹസ്രാണിശതാനിപ

ശൃമാഭാനായമഹസേ

ആപുരന്ദരഞ്ചക്രവിപ്രവചസു

ഇന്ദ്രംഗായന്തോവസേ

അനും.-അല്ലയോ ശപീപതിയായ (കർമ്മനാഥനായ) ഇന്ദ്ര, എല്ലാ മനുഷ്യക്കുടുംകൂടി ബാലാകൾ അഭിമതം നന്നായിത്തന്നെത്തന്നെ പെട്ടാലും. അല്ലയോ വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, ഭാഗ്യമെന്നപോലെ കീർത്തിയാനവനും ധനം നേടിത്തന്നുപറയായ ശപിതനെ ബാലാകൾ അനുകൂലമായി പരിചരിക്കാവി.

6 പുരോഹിതസമുദായം
സമൂഹം സോദരപരിചയം
നകിന്നിടം പരിചിപ്രത്യേക
യദ്യദ്യായിതാലം

അനുചര:-

(மே ௨௩, ௭௮)

അഗ്രസ്ത പൗര:

— പുരയിറക്കം

ഗവൗം പുരം-കുതി അസ?

— ബഹുജനനാണ്?

ഹേ ദേവ, ഹിരണ്യയഃ.

ആമുസ:

— ഫിറക്കയശ്ശരിരസ്ത്രം ഉത്ത
നരദശാസ്ത്രി

செய்து கொடுக்க.

— അയിവക്കമാനമുദാഹര്യം.
രദയം.

നക്സ: പരിചരയിപ്പൻ

നി

—ന കവ്വീലിനഞ്ചുവ

(അതി) തുടർ-തുടർ യാഥി — ഭൂമി, യാഥാ

നാൽ ആ, ൨൭

— തിരുവനന്തപുരം

അമ്മ-അല്ലയോ ഇന്ദു, അവിടുന്ന് കതിരുകൾ തികവുണ്ടാക്കണമെന്നാകുന്നു. പശുക്കളെ പെരുപ്പിക്കണമെന്നാകുന്നു അല്ലയോ ദേവ. സ്വർണ്ണമയശാലാസാധനമായ അവിടുന്ന് ഒരു നിത്യവുപാലയമാകുന്നു (വ്യാസൻ ദാനധാരയൊഴുത്തുപറന്നാകുന്നു) അവിടുത്തിലിരിക്കണം, ബന്ധുക്കൾ തരാനുള്ള ദാനധനത്തെ ആരും മുടക്കുന്നില്ല എന്ന അതിനാൽ യാതൊന്നും യാതൊന്നും ഞാൻ യാചിക്കുന്നുവോ, അതിനെക്കൊണ്ടുതന്നാലും.

യ: വിപ്ര: വാ അവിധൽ — മേധാവി, സ്തുതികശലോവാ
ത്വം സ്തുതി

സ: ത്വാ-യാ പ്ര മമന്ത — ത്വയീച്ഛയാ സാധനേന
പ്രകഷേണ മോദതേ

അർത്ഥം.—ബഹുകർമ്മവും ആരും എതിരിടാത്ത കോപ
ത്തോടുകൂടിയവനും യുദ്ധത്തിൽ തനിക്കുപോരിത്തത്തോടു
കൂടി ശത്രുവിനെ നേരിടുന്നവനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ സ്തോ
ത്രം മേധാവിയല്ലാത്ത, സ്തുതികശലനല്ലാത്ത ഒരുവനോ, മേ
ധാവിയും സ്തുതിസമർത്ഥനുമായ ഒരുവനോ ചൊല്ലിയാലും
അവൻ അവിടുനിൽ ഇച്ഛയുൾക്കുന്നതുകൊണ്ട് നന്നായി
സന്തോഷം പ്രാപിക്കുന്നു. (ഇവിടെ വിപ്രപദത്തിനു് ബ്രാ
ഹ്മണനെന്നും അർത്ഥമെടുക്കാം. അബ്രാഹ്മണനായാലും ബ്രാ
ഹ്മണനായാലും, ഏതു ജാതിയിൽ പെട്ടവനായാലും അവിടു
ത്തെ സ്തോതാവു് ആത്മതുഷ്ടി പ്രാപിക്കുന്നു.)

10 ഉഗ്രബാഹുർവ്രക്ഷക്താപുരന്ദരോ

യദിമേശ്രണവദ്ധവം

വസുയവോവസുപതിംശതക്രതും

സ്തോമൈരിന്ദ്രംഹവാമഹേ

വ. 19

അന്വയം:—

ഉഗ്ര-ബാഹു:	— ഉൽഗണ്ഢഭജ:
വ്രക്ഷ-ക്താ	— ശത്രുണാം വധകർത്താ
പുരം-ദര:	— ശത്രുപുരാണാം ദാരയിതേന്ദ്ര:
യദി മേ ഹവം ശ്രണവൽ	— ശ്രണയാൽ
(തന്വി) വസു-യവ:	— വസുകാമാവയം
വസു-പതിം, ശത-ക്രതും	— ബഹുധനസ്വാമിനും, ബഹുപ്രഭഞ്ചം

ഇന്ദ്രം സ്തോമൈ:

ഹവാമഹേ

— ആഹ്വായാമ:

അർത്ഥം.—കയ്യുക്കറവനും ശത്രുവധം ചെയ്യുന്നവനും ശത്രു
പുരങ്ങളെ പിളർക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ എന്റെ വിളി കേൾക്ക

അന്വയം:-

(ഹേ ഇദ്രു,) തപഃ പുരു

സഹസ്രാണി

— ബഹുനീ

ഗതാനി യുഥാ

— ഗവാദീനാം യുഥാനി

ദാനായ മഹസേ

— ദാത്രേ യജമാനായ പ്രയച്ഛസി

പുരം-ദരം ഇദ്രു

— ശത്രുപരാണാം ദാരയിതാരം തം

അവസേ ഗായന്തഃ

— രക്ഷണായ സുവന്തഃ

വിപ്ര-വചസഃ

— വിവിധപ്രത്യുവചനാപയം

ആ ചക്രമ

— ആഗന്താരം കന്തഃ

അത്ഥം.-അല്ലയോ ഇദ്രു, അവിടന്ന് വളരെ ആയിരങ്ങളും നൂറുകളും കണക്കിൻ പശുജന്തുലായപയുടെ കൂട്ടങ്ങളെ ഹവിദ്യാതാപായ യജമാനനു കൊടുക്കുന്നു (ഇനി പരോക്ഷം) ശത്രുപുരങ്ങൾ പിളക്കുന്ന ഇദ്രുനെ, രക്ഷയ്ക്കായി സുതിച്ചുകൊണ്ട് നാനാവിധങ്ങളായ ഉൽകൃഷ്ടവചനങ്ങളാൽ ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ ഇങ്ങോട്ടു വരുത്തുന്നു (വരുന്നവനാക്കുന്നു)

9 അവിപ്രോദ്ധായവീധ

ഖിപ്രോദ്ധേന്ദ്രതേവചഃ

സപ്രമന്ദന്താഗതകൃതോ

പ്രാചാമന്യോഅഹംസന

അന്വയം:-

ശത-കൃതോ,

പ്രാചാ-മന്യോ, ഇദ്രു, — ബഹുകന്തൻ, പ്രാപീന ക്രോധ, അപ്രതിഹതക്രോധ, ഇദ്രു,

ഹേ അഹം-സന,

— സംഗ്രാമേഹജിത്യാമ്മനഃ

മഹത്വം പ്രകാശയൻ ശത്രു

സംഘതേ, താദൃശ,

തേ വചഃ

— തവസ്യാത്രം

യച് അവിപ്രഃ വാ

— അമേധാവി, അസുതി

കശലോവാ

12 ഉഗ്രം യയുജ്മപുതനാസുസാസഹി

മുണകാതിമദാഭ്യം

വേദാഭ്യമഞ്ചിസനിതാരമീതമോ

വാജിനം യമിദുനശൽ

അന്വയം -

പുതനാസു സസഹി.	— സംഗ്രാമേഷു ശത്രുണാമഭി ഭവിതാരം.
ഋണ-കാതിം	— ഋണഭൂതസ്തുതിം, യസ്യൈ സ്തുതി രൂണവദവശ്യം ക്രിയതേ, തം.
അദാഭ്യം, ഉഗ്രം യയുജ്മ	— കേനാപ്യഹിംസിതം, ഉൽഗുണ്ണ ബലമിദ്രം യോജയാമഃ
(യഃ ഇദ്രഃ) ഭൂമം ചിത് വാജിനം.	— ബഹുഷ്വശേഷ്യ ഭൂമണശീല മേവ, ബലവന്തമശ്വം
രമിതമഃ വേദ	— രഥസ്വാമീവേത്തി, ഗൃഹ്ണാതി തദാൽ
സനിതാ (ഇദ്രഃ) യഃ ഇൽ	— യഥേവ ജനം ബഹുനാം യജമാനാനാം മദ്ധ്യേ
നശൽ ഉ	— വ്യാപ്നോത്യേവ തമിദ്രം യയുജ്മ

അർത്ഥം.-ശത്രുസേനകളെ ജയിക്കുന്നവനും, ഒരുക്കമെന്ന പോലെ ഒഴിച്ചുകൂടാതെ സ്തുതിയർപ്പിക്കപ്പെടുന്നവനും ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്തവനും ഊക്കരവനുമായ ഇന്ദ്രനോടു നമ്മൾ ചേരാവൂ. പല കതിരുകൾക്കിടയിൽനിന്ന് കതിരനോട്ടക്കാരനായ തേരാളി, ശക്തിയുള്ള കതിരയെ തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നപോലെ, യാതൊരു ഭാതാവായ ഇന്ദ്രൻ പലപല യജമാനന്മാർക്കിടയിൽനിന്ന് ഒരാളെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രനോടു ചേരാവൂ.

മെങ്കിൽ ധനേച്ഛുവായ ഞാൻ ബഹുധനങ്ങൾക്കു സ്വാമിയും ബഹുപ്രജനനമായ ഇന്ദ്രനെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ വിളിക്കുന്നു.

11 നപപാസോമനാമഹേ

നാരായാസോനജലഹവഃ

യദിനപിത്രംവൃഷണസചാസുതേ

സഖായച്ഛണ്വാമഹൈ

അനവയഃ:-

യൽ ഇൽ ന	— യസ്മാദേവ കാരണാദിദാനി.
വൃഷണം ഇന്ദ്രം	— അഭീഷ്ടവഷങ്കം തം
സുതേ സചാ	— സോമഭീഷ്ടതേ സഹിതാസ്സന്തഃ
സഖായം കൃണവാമഹൈ	— മിത്രഭൃതഃ കർമ്മഃ

(തസ്മാൽ തം വയം)

പാപാസഃ	— പാപാഃ, അക്രതപുണ്യാഃ, ബ്രഹ്മചര്യവ്രതാദിരഹിതാഃ
--------	---

ന മനാമഹേ	— ന മന്യാമഹേ
(തഥാ) അരായാസഃ ന	— അഹവിദ്ധ്നാഃ ന മനാമഹേ
ജലഹവഃ ന	— അജലനാഃ, അനഗന്യോ ന മനാമഹേ

(കൃതവ്രതനിയമാദിപുണ്യാഃ ഭാനവന്തോഗ്നിസഹിതാസ്തം സ്തമഃ)

അർത്ഥം:-യാതൊരു കാരണത്താൽ അഭീഷ്ടവഷകനായ ഇന്ദ്രനെ നമ്മളിപ്പോൾ സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടി ചങ്ങാതിയാക്കുന്നുവോ, അക്കാലത്താൽ നമ്മൾ പാപന്മാരായി, പുണ്യം, ബ്രഹ്മചര്യം മുതലായ വ്രതങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കാത്തവരായി അവിടുത്തെ ധ്യാനിക്കാറില്ല. മവിസ്സാകുന്ന ധനം നിവേദിക്കാതെ ധ്യാനിക്കാറില്ല. അനഗ്നികളായി, ഔപാസനാഗ്നിഹോത്രാദികളെ സൂക്ഷിക്കാത്തവരായി ധ്യാനിക്കാറില്ല. (വ്രതികളും ദാതാക്കളും കർമ്മികളുമായിട്ടാണ് അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നത്.)

അന്വയം:-

മഹ രാധ:പതേ, മഘ-വൻ,	
റിപ്പുണ്യ: ഇന്ദ്ര,	— ധനസ്വാമിൻ, ധനവൻ,
	ഗീർദ്വന്തനിയേന്ദ്ര,
തപം വിധത: മഹ:	
രാധസ:	— പരിചരതോമഹതോ ധനസ്യ
ക്ഷയസ്യ അസി ഹി	— ഗൃഹസ്യ ച വദ്ധയിതാസി ഖലു
തം ത്വാ വയം	— ത്വാം വയം
സുത-വന്ത: ഹവാമഹേ	— അഭീഷ്വതസോമവന്ത:
	ആഹവയാമ:

അർത്ഥം:-ധനസ്വാമിയും ധനവാൻ സ്തുതിയാൽ ജേനിയനമായ ഇന്ദ്ര, പരിചരിക്കുന്നവൻ, അവിടുന്ന് മഹത്തായ ധനവും ഗൃഹവും വളർത്തുന്നവനാണല്ലോ. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടുകൂടി വിളിക്കുന്നു.

15 ഇന്ദ്രസ്തദ്വൃത്രഹാ

പരസ്യാനോവരേണ്യ:

സനോരക്ഷിഷച്ചരമംസമധ്യമം

സപശ്ചാൽപാതുന:പുര:

വ. 20

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദ്ര: സ്വച്	— സർവ്വസ്യ ജ്ഞാതാ
ഉത വൃത്ര-ഹാ	— വൃത്ര മന്താ
പര:-പാ:	— പരപാലയിതാ
വരേണ്യ: സ:	— അന്യോകം വരണീയസ്സഇന്ദ്ര:
ന: രക്ഷിഷൽ	— അന്യോകം പ്രഥമം പുത്രം രക്ഷതു
ചരമം, മധ്യമം പാതു	— അന്യം പുത്രം, മധ്യമം പുത്രഞ്ച
	രക്ഷതു
സ: ന: പശ്ചാൽ	— അന്യോൻ പശ്ചാദ്രക്ഷതു
സ: ന: പുര:	— പുരസ്യാദ്രക്ഷതു

അർത്ഥം:-ഈ ഇന്ദ്രൻ എല്ലാമറിയുന്നവനാകുന്നു, പിന്നെ, ശത്രുക്കളാവാകുന്നു. പരന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നവനാകുന്നു. നമുക്കു വരണീയനായ ആ ഇന്ദ്രൻ നമ്മുടെ ആദ്യത്തെ പുത്രനെ രക്ഷിക്കട്ടെ. മറ്റൊരത്തെ മകനെ രക്ഷിക്കട്ടെ. നടുവിലുള്ള മകനെ

13 യതതുത്രയോമഹേ
തതാനോജയേച്യധി
മഘവതഗ്ധിതവതന്നുതീഭി
ദ്വിഭിഷോവിദ്യോജഹി

അനവയം:-

ഹേ ഇത്ര, യതഃ ജോമഹേ — യതഃ ഹി.സകാൻ വയം യേ
ഗതാഃ

യതഃ നഃ അജയഃ കൃധി — അസൃദ്യമയേ. കത
ഹേ മഘ-വൻ, തവ തൻ — അസൃദ്യമയേകത്തു. നൈ
ഉതീഭിഃ ഗഗ്ധി — ശഭേതാഭവസി
(കിഞ്ച) നഃ ദ്വിഭഃ വി
ജഹി — അസൃഭേഷ്വൻ വിശേഷേണ
ജഹി

മൃധഃ വി — ഹി.സകാൻ വിനാശയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, ഏവിക്കെന്നിന്നു ഞങ്ങൾ ജയപ്പെ
ടുന്നുവാ, അവിടെനിന്നു ഞങ്ങൾക്ക് അജയമുണ്ടാക്കിയാലും.
അല്ലയോ ധനവൻ, ഞങ്ങൾക്ക് അജയമുണ്ടാക്കാൻ ആ രക്ഷക
കളോടുകൂടി അവിടുന്നു ശക്തനാണല്ലോ. പിന്നെ ഞങ്ങളുടെ
ശത്രുക്കളെ വിഹനിച്ചാലും. ദ്രോഹികൾക്ക് വിനാശമേല്പി
ച്ചാലും.

14 തപഹിരായസ്സതേരായസോമഹഃ
ക്ഷയസ്യാസിവിധതഃ
തന്വാവയമഘവനിരൂഗിൗണ
സ്സതാവതോഹവാമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ സൽ-പതേ, ഇന്ദ്ര, — സതാം പാലകേന്ദ്ര,
 അദ്യ-അദ്യ ശാഃ-ശാഃ — സർവ്വസ്മിന്നസ്മിൻഭിനേ,
 " — സർവ്വസ്മിന്നപരേഭിനേ,
 നഃ ത്രാസ്വ — അസ്മാൻ രക്ഷ
 (തഥാ) പരേ ച — പരസ്മിൻ തൃതീയേ ഭിനേ ച
 രക്ഷ,
 വിശ്വാ അഹാ ച — സർവ്വാണ്യഹാനി,
 സർവ്വേഷ്വഹസ്സ ച രക്ഷ
 (തഥാ) ജരിതൃൻ നഃ — സ്തോതൃനസ്മാൻ
 ഭിവാ നക്തം ച രക്ഷിഷഃ — രക്ഷസി, രക്ഷ

അർത്ഥം.-സത്തുക്കളുടെ രക്ഷകനായ ഇന്ദ്ര, എല്ലാ ഇന്നുക
 ഉിലും എല്ലാ നാളുകളിലും ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. മറ്റു
 നാളും ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. എല്ലാഭിവസങ്ങളിലും രക്ഷി
 ച്ചാലും. സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങളെ രാവു പകലും രക്ഷി
 ച്ചാലും.

18 പ്രഭംഗീശ്വരോമഘവാതുവിമഘ

സ്തർക്കീശ്വോവീര്യായകം

ഉഭാതേബാഹുവൃഷണാശതക്രതോ

നിയാവഭ്രംമിമിക്ഷതഃ

വ. 21

അന്വയം:-

(അയം) മഘ-വാ പ്ര-
 ഭംഗീ — ധനവാൻ പ്രജ്ഞനശീലഃ
 ശ്വരഃ, തവി-മഘഃ — വീരഃ, പ്രഭുതേധനഃ
 വീര്യായ കം സം-മിശ്രഃ — ശത്രുണാം വീര്യകരണായ
 സുഖേന മിശ്രയിതാ

(തതഃ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)

ഹേ ശത-ക്രതോ, തേ

ഉഭാ — ബഹുപ്രജ്ഞ, ഉഭേ
 യാ ബാഹു വഭ്രം — യൗബാഹു വഭ്രായുധം

രക്ഷിക്കട്ടേ. നമ്മളെ അവിടുന്ന് പിന്നിൽ കാക്കട്ടേ; മുന്നിൽ കാക്കട്ടേ.

16 ത്വന്നഃപശ്വാദധരാദന്തരാമിപുര
 ഇന്ദ്രനിപാഹിവിശ്വതഃ
 ആരേഅസുൽകൃണഹിദൈവ്യംഭയ
 മാരേഹേതിരദേവിഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വ. നഃ	— അസ്മാൻ
പശ്വാൽ പുരഃ അധരാമി	
ഉത്തരാമി	— പശ്വാൽ ഭാഗാൽ, പൂർവ്വഭാഗാൽ അധോഭാഗാൽ ഉത്തര (ഭക്ഷിണ) ഭാഗാൽ
വിശ്വതഃ നി പാഹി	— സർവ്വസ്മാൽ പ്രദേശാനിതരാം രക്ഷ
ദൈവ്യം ഭയം അസുൽ	— അസുതഃ
ആരേ കൃണഹി	— ദൂരേ കന്ധ
(തഥാ) അദേവിഃ ഹേതിഃ	
ആരേ	— ആസുരാണാമുധാനി ദൂരേ കന്ധ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ പിന്നിൽ നിന്നും മുന്നിൽ നിന്നും മുകളിൽ നിന്നും, എല്ലായിടത്തുനിന്നും നന്നായി രക്ഷിച്ചാലും. ദേവന്മാർ വരുത്തുന്ന (ആധിദൈവികമായ) ഭയം ഞങ്ങളിൽ നിന്നു ദൂരേ അകറ്റിയാലും. അതുപോലെ ആസുരങ്ങളായ ആയുധങ്ങളെ ദൂരേ അകറ്റിയാലും.

17 അദ്യാദ്യാശ്വശ്വ

ഇന്ദ്രത്വാസ്തപരേചനഃ

വിശ്വാചനോജരിത്രപ്രസ്തപതേഅഹാ

ദിവാനക്ഷയൈരക്ഷിന്വഃ

2 അയുജോഅസമോനൂഭി
 രേകഃകൃഷ്ണീരയാസ്യഃ
 പുഷ്പീരതിപ്രവാവൃധേ
 വിശ്വാജാതാനോജസാ
 ഭ്രോഹുസ്യരാതയഃ

അനവയം:-

അയുജഃ അസമഃ	— അസഹായഃ അന്യൈരസദൃശഃ
നൂഭിഃ ഏകഃ	— നേതൃഭിരേവൈർമ്മ്യഃ
അയാസ്യഃ	— ഉപക്ഷയിതുമശക്യ ഇന്ദ്രഃ
പുഷ്പീഃ കൃഷ്ണീഃ അതി പ്ര വവൃധേ	— പുഷ്പതന്യഃ പ്രജാഃ അതി പ്രവർദ്ധതേ

(കിഞ്ച) വിശ്വാ

ജാതാനി	— സർവാണ്യർത്ഥനാനി
ഓജസാ	— ബലേനാതിപ്രവവൃധേ
ഇന്ദ്രസ്യ രാതയഃ ഭ്രോഃ	— ഓനാനി സ്തൂത്യാനി

അർത്ഥം:-ഒരറിയ്ക്കു അതുലധനമായി, നേതാക്കളായ ദേവന്മാരായി മുഖ്യനാക്കപ്പെട്ടവനായി, അജയ്യനായ ഇന്ദ്രൻ ഇതുവരെ യുദ്ധമായ പ്രജകളെയെല്ലാം കവിഞ്ഞു വർദ്ധിക്കുന്നു. പിന്നെ, ഭൂവനത്തിലുൽപ്പന്നമായ ഏലാദിനിന്നും ബലത്താൽ കവിഞ്ഞു വളരുന്നു. ഇന്ദ്രന്റെ ഭാനങ്ങൾ സ്തൂത്യങ്ങളത്രേ.

3 അഹിതേനചിദർപ്പതാ
 ജീരഭാനസ്സിഷാസതി
 പ്രവാപ്യകിന്ദ്രതത്ത്വം
 വിദ്യാണികരിഷ്യതോ
 ഭ്രോഹുസ്യരാതയഃ

നി മിതിക്ഷതഃ — പവിശ്വാമിതഃ
(താ) വൃഷണാ — കാലനാം വഷകാ

അർത്ഥം.—ഈ ഇരട്ടി ഗതൃപുരുഷർ പിളക്കുന്നവനാകുന്നു ഗതൃപുരുഷനാകുന്നു ധാരാളം ധനമോടാവനാകുന്നു ഗതൃപുരുഷൻ വീര്യമെന്ന വളമെന്നാൽ പോരിൽ പേരുന്നവനാകുന്നു (ഏതിനോടിട്ട്) അല്ലയോ ബഹുപ്രജൻ, വളരെയധേനെന്ന അവിടുത്തെ രണ്ടു കൈകൾ കാലവഷകങ്ങളാകുന്നു

വശ്യം -22-23 പഞ്ചപദപദ്മീതിബൃഹത്യോഹരസി

1 പ്രോഷസ്താഉപസ്തതി.

രേതായജദ്യുജോഷതി

ഉക്തൈമിദ്രസ്യദാഹിത.

വാചാവധിനിസോമിനോ

ദ്രോഹുരസ്യരാതയഃ

അനന്യം -

(ഹേ ഋഗ്വീര്യം) യന്

ജുജോഷതി

അസ്മൈ ഉപസ്തതി.

പ്രോ ഹത

സോമിനഃ ഇരസ്യ

മഹിനം വതഃ

ഉക്തൈഃ വധിനി

ഇരസ്യ രാതയഃ ദ്രോഃ

— യദീരസ്സേവതേ

— ഉപേത്യക്രിയാമാണാം സുതീം
പ്രകാശേണ സമ്പാദയത

— സോമപ്രിയസ്യ തസ്യ ദസേ
ലക്ഷണം മഹിമവിഃ

— ഗതൃസ്യവധിനി

— ഇരസ്യ ഭാനാനി സുത്യംനി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഋഗ്വീര്യകളേ. ഇരട്ടി കൈകൾക്കൊള്ളു മഹിമ അടുത്തുചെന്ന് അവിടേയ്ക്കു സുതിചൊല്ലുക സോമ പ്രിയനായ ഇരസ്യ പേർ മഹിമയായ സോമാനെന്നെ ഗതൃപുരുഷന്മാരാണ് വധിപ്പിക്കുന്നത് ഇരട്ടി ഭാനങ്ങൾ സുതിക്കുടനേ.

അതും-ഏറ്റവും ബലവാനായ ഇന്ദ്ര, കർമ്മങ്ങളേവയോല വിടേയ്ക്കു് അന്നമിച്ചിരുന്ന, സ്തോതാവിനു് മംഗളമണക്കൊൻ കഴിയുമോ, അപ്രകാരമുള്ള ഉത്സാഹവലകളായ മികച്ച സ്തോത്രങ്ങൾ ഞങ്ങൾ ചൊല്ലുന്നു. ഇവീടെ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ വന്നാലും. ഇന്ദ്രന്റെ ദാനങ്ങൾ സ്തുത്യങ്ങളത്രെ.

5   ധൃഷതശ്ചിദ്ധൃഷന്തഃ
കൃണോഷീന്ദ്രയത്വം
തീവ്രഹ്സോമെസ്സപര്യതോ
നമോഭിഃപ്രതിഭൂഷതോ
ഭദ്രാഹ്ന്ദ്രസ്യരാതയഃ

ഫേ ഇന്ദ്ര, ധൃഷതഃ
 ചിത്ത് ധൃഷൽ — ധൃഷ്യാദചിധൃഷ്ഠം
 മനഃ കൃണോഷി — കരോഷി
 യൽ തപഃ തീവ്രൈഃ
 സോമൈഃ സപര്യതഃ — മദകന്ദൈഃ സോമൈഃ പൂജയതഃ
 നമഃ-ഭിഃ പ്രതി-ഭൃഷതഃ — അലങ്കൃതശ്ച യജമാന
 സ്യാഭിമതഃ ദിത്സതി
 ഇന്ദ്രസ്യ രാത്നയഃ ഭദ്രാഃ — ദാനാനി സ്തൂതാണി

അതും.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടന്നു മനസ്സിനെ ധീരത്തിലും പെട്ട ധീരമാക്കുന്നു. അതിനാൽ കടുത്ത ഹൃദ്യമുവാക്കുന്ന സോമങ്ങളാൽ പൂർവ്വീകരണപരം സ്തോത്രങ്ങളാലവിടുത്തെ അലങ്കരിക്കുന്നവനായ യജമാനനു് അഭീഷ്ടങ്ങളേകുന്നു. ഇന്ദ്രന്റെ ദാനങ്ങൾ സുതൃങ്ങളത്രേ.

അന്വയം:-

(അയം) ജീരഭാസ:	— ക്ഷിപ്രപ്രാത ഇത്ര:
അഹിതേന ചിച്	
അർച്ചതാ	— അയോജിതേനാപ്യശ്വേന
സിസാസതി	— സംഭക്തുമിച്ഛതി
(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)	
ഹേ ഇത്ര, വീര്യാണി	
കരിഷ്യതഃ	— സാമന്ത്യാനി കർച്ചതഃ
തവ തൽ പ്രഥമാപ്യം	— മഹത്വം സൂത്യം
ഇത്രസ്യ രാതയഃ ദ്വാഃ	— ഭാനാനി സൂത്യാനി

അർത്ഥം:-വേഗത്തിൽ പ്രസാദിച്ചുപോകുക എന്ന ഈ ഇത്രൻ തേരിൽ കതിരുകളെ പൂട്ടാതെത്തന്നെ ഗതമാകട്ടെ നേരി ഭാനിച്ചിടുന്നു, ഭരണമുണ്ട്. (ഇനി നോക്കിട്ട്) അല്ലയോ ഇത്ര, വീരകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന അവിടുത്തെ ആ മഹത്വം പ്രശംസനീയമാകുന്നു, ഇത്രന്റെ ഭാനങ്ങൾ സൂത്യമാകട്ടെ.

4 ആയാഹി¹കൃണവാ²മത
ഇത്ര³ബ്രഹ്മാണി⁴വർഷതാ
യേ⁵ഭിശ്രവി⁶ഷ്ടാക⁷നോ
ഭദ്ര⁸മിഹ⁹ശ്രവ¹⁰സ്യതേ
ഭദ്രാ¹¹ഇത്ര¹²സ്യരാ¹³തയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശവിഷ, ഇത്ര,	— അതിശയേന ബലവന്നിത്ര,
യേഭിഃ ശ്രവസ്യതേ	— ധൈഃ കർമ്മഭിരന്നമിച്ചതേ
	സ്തോത്രേ
ഭദ്രം ചാകനഃ	— മംഗളം കർത്തും കാമയസേ
(താനി) വർഷതാ	
ബ്രഹ്മാണി	— ഉത്സാഹവർഷകാനി
	പരിവൃദ്ധാനി സ്തോത്രാണി
തേ കൃണവാമ	— കരവാമ

അന്വയം:-

ഹേ പുത-സ്തുത, ഇന്ദ്ര, — ബഹുസ്തുതേന്ദ്ര,
തേ വീര്യം ക്രതുഃ അന — സാമർത്ഥ്യം പ്രജ്ഞാഞ്ചാനസൃത്യ
വിശ്വേ ദേവാഃ ഭദ്രഃ — ഭ്യുഃ, ധാരയന്തി, തവ ബലേന
പ്രജ്ഞയാചതേ ബലിനഃ
പ്രജ്ഞാവന്തഃ

(താദൃശസ്തവ) വിശ്വസ്യ

ഗോ-പതിഃ ഭുവഃ — ഗവാഃ, ഉദകാനാം പതിർഭവസി
ഇന്ദ്രസ്യ രാതയഃ ഭദ്രാഃ — ഭാനാനി സ്മൃത്യാനി

അർത്ഥം-വളരെപ്പേരാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ വീര്യവും ജ്ഞാനവുമനുസരിച്ചാണ് ഏറ്റവും ദേവന്മാരും ബലവും പ്രജ്ഞയും ധരിക്കുന്നത്. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഭുവനത്തിലുള്ള ജലങ്ങൾക്കു സാധിയാകുന്നു. ഇന്ദ്രന്റെ ഭാനങ്ങൾ സ്മൃതിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

8 ഗൃണേതദിന്ദ്രതേശ്വ
ഉപമന്ദേവതാതയേ
യദ്ധംസി വൃത്രമോജസാശചീപതേ
ഭദ്രാ ഇന്ദ്രസ്യ രാതയഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശചീ-പതേ, ഇന്ദ്ര, — കർമ്മനാമേന്ദ്ര,
യത് വൃത്രം ഓജസാ
ഹംസി — യസ്മാൽ ബലേന നാശയസി
തേ തത് ഉപ-മം ശവഃ — അന്തികം ബലം
ദേവ-രാതയേ ഗൃണേ — യജ്ഞാർത്ഥം സ്മരേ,
ഇന്ദ്രസ്യ രാതയഃ ഭദ്രാഃ — ഭാനാനി സ്മൃത്യാനി

അർത്ഥം-അല്ലയോ കർമ്മനാമനായ ഇന്ദ്ര. വൃത്രനെ അവിടുന്ന് യാതൊരു ബലത്താൽ കൊല്ലുന്നതോ അവിടുത്തെ സമീപസ്ഥമായ ആ ബലത്തെ യജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ സ്മരിക്കുന്നു. ഇന്ദ്രന്റെ ഭാനങ്ങൾ സ്മൃതിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

6 അവചഞ്ചുദ്വീപഃ
 മോവതാതുവമാനഃ
 ദൃഷ്ടാഭിക്ഷേസ്യസോമിന
 സുഖായക്ഷണതേജഃ
 ഇദാനുരൂസ്യരാതഃ

വ 22

അനന്തം -

(അയമിത്രി) ദ്വീപഃ - ദ്വീപാ തുന്യാ സമസ്തയാ
 പരിച്ഛിന്നസ്തൻ
 മാനഃ അവതാൻ-തുവ - അവതാൻ, തൃപിതോ മനഃ
 മലപുഷ്പാൻ കൃപാഭിനിവ
 അവ ചഞ്ചു - അസ്യാനന്തഗ്രഹേണ പശ്യതി
 (ദൃഷ്ടാ ച) ദൃഷ്ടാ - പ്രീതോയം.
 ഭക്ഷസ്യ സോമിനഃ - പ്രവൃദ്ധസ്യ യജമാനസ്യ
 യഃ സുഖായം കൃണതേ - യജ്യമാനം സുഖായം കരോതി,
 തസ്യാഭിമതം സാധയതി
 ഇദാനുരൂസ്യരാതഃ ദ്വോഃ - ഭാനാനി തുന്യാനി

അർത്ഥം:- ഈ ഇദാനുരൂസ്യരാതഃ. അദ്വൈതവ
 വനായി, സുതികളുടെ അദ്വൈതലോലാസമവസ്ഥയി,
 ഭാവിച്ച ഒരു മനസ്സിൽ കിണർ മുതലായ മലാഗതങ്ങളെയെ
 നപോലെ, സോമപാനേച്ഛയാൽ നമ്മെ അനഗ്രഹത്തോടു
 കൂടി നോക്കുന്നു. നോക്കിയിട്ട് പ്രീതിപൂർണ്ണം. പ്രവൃദ്ധനും
 സോമമേന്തുണവനമായ യജമാനനെ തന്നിക്കയോജിച്ച ചങ്ങാ
 തിയാക്കുന്നു. അവന്റെ അഭിമതത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നു.
 ഇദാനുരൂസ്യരാതഃ സുതൃങ്ങളത്രേ

7 വിശ്വേതഇരൂപീന്ദ്ര
 ദേവാജനകുന്ദന്ദ
 ദേവോവിശ്വസ്യഗോപതിഃപുരുഷക
 ഇദാനുരൂസ്യരാതഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഭൂരി-ഗോ, മഘ-
വൻ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുപശോ, ധനവന്നിന്ദ്ര,
തവ ശമ്മണി — സുഖേ അനുഗ്രഹേ യേ വർത്തന്തേ
(തേ സോമേന) തേ
ജാതം ശവഃ ഉൽ വവൃധുഃ — തവബലമുദാഭയന്തി
(ന കേവലം ബലം)
ത്വം ഉൽ — ത്വാമേവ സ്തുത്യാദീനാ വദ്ധയന്തി
തവക്രതും ഭൂരി ഉൽ — പ്രജ്ഞാമാധിക്യേന വദ്ധയന്തി
ഇന്ദ്രസ്യ രാതയഃ ദോഃ — ദാനാനി സ്തുത്യാനി

അർത്ഥം:-ധാരാളം പശുക്കളൊത്തവനും ധനമുടയവനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹസുഖത്തിൽ മേവുന്നവർ സോമത്താലവിടുത്തെ സ്വതസ്സിദ്ധമായ ബലം മേൽക്കുമേൽ വളർത്തുന്നു. അത്രയല്ല, അവിടുത്തെത്തന്നെ സ്തുത്യാദീയാൽ മേന്മയ്ക്ക് വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ പ്രജയെ അമിതമായി വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു ഇന്ദ്രന്റെ ദാനങ്ങൾ സ്തുത്യങ്ങളത്രേ.

11 അഹഞ്ചൈത്വഞ്ചവൃത്രഹ
നമസംഘ്യാവസനിഭ്യക്ത
അരാതീവാചിദഗ്രി
വോനനശ്ശരമംസതേ
ദോഇന്ദ്രസ്യരാതയഃ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ത്വം ച
അഹം ച —
സനി-ഭ്യഃ ആ — യാവതാ കാലേന ധനാനി
ലഭ്യന്തേ താവൽകാലം.
സം ഘ്യാവ — സഖ്ഗതൗ ലോവ
ഹേ ശ്ശര, അഗ്രി-വഃ നൗ — ശര്യവൻ, വജ്രവൻ,
സഖ്ഗതയോരാവയോഃ

9 സമനേവവപുഷ്യതഃ

കൃണവന്മാനഷായോഗാ

വിദേതദിത്രശ്ചേതനമധ്യതോ

ഭദ്രാഇത്രസ്യരാതയഃ

അന്വയഃ:-

സമനാ-ഇവ	— സമാനമനസ്സായോഷിദിവ
(പുരുഷാൻ) വപുഷ്യതഃ	
കൃണവൽ	— ശരീരമിച്ചതഃ സ്വവശാൻ കരോതി, ഏവമയമിത്രഃ
മാനഷാ യഗാ വിദേ	— മനുഷ്യാൻ യഗാൻ, കാലാൻ ലംഘേതി
തൽ ഇത്രഃ ചേതനം	— യഗനിമാണകമ്മ സവൃന്ത്യ പ്രജ്ഞാപകം കൃതവാൻ
അധ ശ്രുതഃ	— സവൃത്രവ്യാതോഭൂൽ
ഇത്രസ്യ രാതയഃ ഭദ്രാഃ	— ദാനാനി സൂത്ര്യംനി

അർത്ഥം:-മനസ്സിണങ്ങിയ ശ്രീ, പുരുഷന്മാരെ തന്റെ ശരീരമിച്ചിടുന്നേവരായി സ്വവശന്മാരാകുന്നപോലെ, ഈ ഇത്രൻ മനുഷ്യകാലങ്ങളെ നേടുന്നു. ഇത്രൻ ആ കാലനിമാണകമ്മ ഏവരെയുമറിയിക്കുകയും ചെയ്തു പിന്നെ അവിടുന്ന് എങ്ങും പ്രവൃത്തനായി. ഇത്രന്റെ ദാനങ്ങളും സൂത്ര്യങ്ങളത്രേ

10 ഉജ്ജാതമിത്രശ്ചേവ

ഉത്തപാമുത്തവക്ത്രം

ഭൂരിഗോഭൂരിവാവൃധു

ഹാലവന്തവശമ്മണി

ഭദ്രാഇത്രസ്യരാതയഃ

ക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്രന്റെ യജിക്കാത്തവനുള്ള ശിക്ഷ വലുതത്രേ. ജ്യോതിഷ്യരുടെയായ ധാരാളം സോമങ്ങൾ സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന് അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹവും മഹത്തത്രേ. ഇന്ദ്രന്റെ ദാനങ്ങൾ സൂത്യങ്ങളത്രേ.

വക്രം-24-25 അനുഷ്ടുബ്ധഗായത്രിത്രിഷുശേഷമന്ദാംസി, ഇന്ദ്രഃ ദേവാശ്ചദേവതാ

1 സപുച്ഛ്യാമഹാനാം
വേനഃകൃതഭിരാനജേ
യസ്യഭാരാമനുഷ്ഠിതാ
ദേവേഷുധിയാതൃനജേ

അന്വയം:-

യസ്യ ഭാരാ ധിയഃ — ഇന്ദ്രസ്യ പ്രാപ്യപായാനി കർമ്മാണി

ദേവേഷു പിതാ മനഃ ആനജേ — തേഷുമദ്ധ്യേ സർവ്വേഷാം പാലകഃ പ്രാപ

സഃ പുച്ഛഃ മഹാനാം കൃത-ഭിഃ — മുഖ്യ ഇന്ദ്രഃ യജമാനാനാം കർമ്മഭിന്നിമിത്തഭൂതൈഃ

വേനഃ ആനജേ — ഹവിഃ കാമയമാന ആഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-യാതൊരിന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കാനുള്ള കവാടങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ ഏവർക്കും അച്ഛനായ മനു കടന്ന്, ദേവന്മാർക്കിടയിലെത്തിയോ, ആ മുഖ്യനായ ഇന്ദ്രൻ ആ യജമാനന്മാരുടെ കർമ്മങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ച് ഹവിസ്സിച്ഛിച്ചുവന്നുവേണ്ടുന്നു.

2 ദിവോമാനനോതിസദ
നമസോമപൃഷ്ഠാസോതാശ്രയഃ
ഉഷിമാബ്രഹ്മപശംസ്യാ

അരാതി-വാ ചിത്ത് — അദാനോപിത്വദത്തധനസ്യ
 അനു മംസതേ — അനമതികാരാതി
 ഇദ്രസ്യ രാതയഃ ദ്രോഃ — ഭാനാനി സ്തത്യാനി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വൃത്രഹന്താവേ, അവിടുന്ന് ഞാനും ധനങ്ങൾ ലഭിക്കുന്നതുവരെ (സായുധധനം നേടുവരെ) കൂടി ചേരാവൂ അല്ലയോ ശൂര, വക്ത്രായുധ, അപ്രകാരം കൂടിച്ചേർന്ന നമ്മുടെ, അവിടുന്നുള്ളിയ ധനത്തെ, ഭാനം ചെയ്യാത്തവൻ പോലും കൊണ്ടാടുന്ന ഇദ്രന്റെ ഭാനങ്ങൾ സ്തൂത്യങ്ങളത്രേ.

12 സത്യമിച്ഛാമുതപയ

മിത്രംസ്തവ്യാമനാഹൃതം

മഹാഅസുന്വതോവയോ

ഭൂരിച്ഛോതിഷിസുന്വതോ

ഭദ്രാഇദ്രസ്യരാതയഃ

വ. 23

അന്വയഃ:-

വയം ഉ തം ഇദ്രം — പ്രഗാഥാസ്തതം
 സത്യം ഇത് വൈ സ്തവ്യാമ
 ന അഹൃതം — അസത്യം ന സ്തവ്യാമ, അസ്മാഭി-
 രക്താഗുണാസ്സത്യാഃ
 (സ്തൂതൃസ്വേദ്രസ്യ)
 അസുന്വതഃ — അയഷ്ട്യഃ
 വധഃ മഹാൻ — ദണ്ഡഃ പ്രഭൃതോ വേതി
 ഭൂരിച്ഛോതിഷി
 സുന്വതഃ — ബഹുൻ സോമാനഭിഷവം
 കവൃതോ യജമാന്യാനഗ്രഹശ്ച
 മഹാൻ വേതി
 ഇദ്രസ്യ രാതയഃ ദ്രോഃ — ഭാനാനി സ്തത്യാനി

അർത്ഥം.-പ്രഗാഥന്മാരായ നമ്മളാവട്ടേ, ആ ഇദ്രനെ സത്യമായിട്ടു തന്നെയാണ് സ്തുതിക്കുന്നത്, അസത്യമായിട്ടല്ല നമ്മൾ പറഞ്ഞിരിക്കാത്ത സത്യങ്ങളാണ്. അപ്രകാരം സ്തുതി

അന്വയം:—

സഃ ഇന്ദ്രഃ പ്രത-മാ	— പ്രതവൽ, പുഷ്പിൻകാലേ യഥാതഥാ
കവി-വൃധഃ	— മേധാവിനാം, സ്തോത്ര്യണാം വദ്ധ്യിതാ
വാകസ്യ വക്ഷണിഃ	
ശിവഃ	— സ്തോത്രച്ഛോഡാ, സുഖകരഃ
അക്സ്യ ഹോമനി	— അച്ഛീയസ്യ സോമസ്യ ഹോമേ
അസ്മ-ത്രാ അവസേ ഗതു	— അസ്മാസു നിമിത്തഭൂതേഷു രക്ഷണായ ഗച്ഛതു

അർത്ഥം.—ഈ ഇന്ദ്രൻ മുൻകാലത്തെ നമ്പോലെ മേധാവികളായ സ്തോതാക്കളെ വളർത്തുന്നവനും സ്തോതാവിനെ വഹിക്കുന്നവനും സുഖകരനുമായി, പുഷ്പമായ സോമത്തിന്റെ ഹോമത്തിൽ നമ്മളുടെ രക്ഷയ്ക്കായെത്തട്ടേ.

5 ആദൃന്ദതേ അനുക്രൂതം

സ്വാഹാ വരസ്യ യജ്യവഃ

ഗ്യാത്രമകാശാനൃഷ

തേര്യഗോത്രസ്യ ഭാവനേ

അന്വയം:—

ആൽ ഉ ന ഹേ ഇന്ദ്ര,	— അനന്തരമേവാദ്യേ ഹേ ഇന്ദ്ര,
സ്വാഹാ വരസ്യ	
യജ്യവഃ	— സ്വാഹാദേവ്യഃ പരേതഗേര്യ ഷ്യാനഃ, ത്വത്ഥേമഗൗ യാഗം കർവ്വന്തഃ
അകാഃ ഗോത്രസ്യ	
ഭാവനേ	— സ്തോതാരോധനസ്യ ഭാനായ
ഗ്യാത്രം	— ക്ഷിപ്രം, അതിഗീഘ്രം, അതിദീപം
തേ ക്രൂതം അനുക്രൂതം	— തവകചാനുകൂമേണ സുവന്നി

അന്വയം:—

സോമപ്രഷ്ഠാസഃ അദ്രയഃ — സോമസ്തപ്രഷ്ഠാഃ അഭിഷവ
കത്താരോ ഗ്രാവാണഃ

ഭീവഃ മാനം ന ഉതി സദേ — ദൃലോകസ്യ നിമോതാരം ന
ഉത്സൃജന്തു

(കിഞ്ച) ഉക്തിമാ ബ്രഹ്മ

പ ശംസ്യ

— ശസ്ത്രാണി സ്തോത്രാണി ച
ശംസതീയാനി വേന്തി

അർത്ഥം.—സോമത്തെ തൊടുന്ന, സംസ്കരിക്കുന്ന പിടിക്ക
ല്ലകൾ ദൃലോകനീയാതാപായ ഇന്ദ്രനെ ഉപേക്ഷിക്കാതിരി
ക്കട്ടെ പിന്നെ ശസ്ത്രങ്ങളും സ്തോത്രങ്ങളും ചൊല്ലപ്പെടേണ്ടവ
യാകുന്നു

3 സവിഭാ^ഠഅ^ഠഗിരോ^ഠഭ്യ

ഇന്ദ്രോ^ഠഗാ^ഠഅ^ഠവൃണോ^ഠപ

സ്തേഷേ^ഠത^ഠസ്യ^ഠപൗ^ഠസ്യം

അന്വയം. —

സഃ വിഭാ^ഠൻ ഇന്ദ്രഃ

— ഉപായമന്തസ്സഃ

അ^ഠഗിരഃ—ഭ്യഃ ഗാഃ

അപ അ^ഠവൃണോ^ഠൻ

— പണിഭിരപഹൃതാഃ പിന്ദി
താ ഗാ അപവാരിതവാൻ

തൽ അസ്യ പൗ^ഠസ്യം

സ്തേഷേ

— പുംസ്ത്വം, സാമത്വം സ്തൗമി

അർത്ഥം.—കാര്യം നേടാനുള്ള വഴികളറിയാത്ത ആ ഇന്ദ്രൻ
അ^ഠഗിരസ്സുകൾക്കുവേണ്ടി പണികളാലപഹരിക്കപ്പെട്ട്
ഒളിപ്പിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ തുറന്നുകൊടുത്തു. അവിടുത്തെ ആ
പാദങ്ങൾ തൊൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

4 സപ്ര^ഠതഥാ^ഠകവി^ഠവൃഗ

ഇന്ദ്രോ^ഠവാ^ഠകസ്യ^ഠവക്ഷ^ഠണിഃ

ഗി^ഠവോ^ഠഅ^ഠസ്യ^ഠഹോ^ഠമ

ന്യ^ഠസ്തോ^ഠഗന്ധ^ഠവ്സേ

(അയമിദ്രഃ)

അസതുണാൽ — ശത്രുൻ ഹിനസ്തി
 ബഹ്ണാ സഃ അര്യഃ — സ്വമഹത്വേന സസ്സാമീ
 വിപഃ മാനസ്യ ക്ഷയഃ — മേധാവിനസ്തോതുമ്മ
 പുജായാനിവാസോ വേതി

അർത്ഥം.—എപ്പോൾ നിഷാദന്മാരുംപ്പെട്ട അശ്വവർണ്ണങ്ങളി
 ലുള്ള (എന്തെങ്കിലും) ജനത്താൽ ഇന്ദ്രൻ സ്തുതികൾ ചെയ്യപ്പെ
 ടുന്നുവോ, അപ്പോൾ ആ ഇന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളെ ഹിംസിക്കുന്നു. സ്വ
 പ്രഭാവംകൊണ്ട് സ്വാമിയായ അവിടുന്ന് മേധാവിയാ
 യ (സ്തോതാവായ) എന്റെ പുജയ്ക്കു നിവാസഭൂതൻ, പാത്രഭൂതനാ
 കുന്നു.

8 ഇയമുത്രേ അനുഷ്ടുതി
 ചക്രേഷേതാനി പരംസ്യോ
 പ്രാവചക്രസ്യ വർത്തനി.

അന്വയം:—

ഇയം അനു-സ്തുതിഃ തേ — ത്വദർത്ഥം ക്രിയമാണാനുകൂലാ
 സ്തുതിഃ തവ സ്വഭൂതാ

(യതഃ) താനി പരംസ്യോ
 ചക്രേഷേ — പ്രസിദ്ധാനി വൃത്രവധാദിനി
 വീരകർമ്മാണി ത്വം
 കൃതവാനസി

(തതഃ) ചക്രസ്യ
 വർത്തനി. — രഥാധാരസ്യമാഗ്നം
 പ്ര ആവഃ ഉ — പ്രാരക്ഷ ഏവ, രക്ഷഃ കൃതചക്ര
 മാഗ്ൻബാധാ യഥാ ന വേതി
 തഥാ രക്ഷസി

അർത്ഥം.—അവിടേയ്ക്കായി ചൊല്ലപ്പെടുന്ന ഈ അനുകൂല
 സ്തുതി അവിടേയ്ക്കു ചേർന്നതാകുന്നു. അവിടുന്ന് പ്രസിദ്ധങ്ങളാ
 യ വൃത്രവധാദികളായ പൗരന്ധകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തവനാകയാൽ,
 (അങ്ങന്റെ യാഗത്തിന്നു വരവേ) തേരിന്റെ താങ്ങായ ചക്ര

അർത്ഥം:-അതിന്നുശേഷം ഇപ്പോൾത്തന്നെ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സ്വാഹാപതിയായ അഗ്നിക്കു്, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി അഗ്നിയിൽ യാഗംചെയ്യുന്ന സ്തോതാക്കൾ ധനദാനത്തിനായി വേഗത്തിലും ദീർഘമായും അവിടുത്തെ കർമ്മത്തെ ക്രമമായി സ്മരിക്കുന്നു.

6 ഇന്ദ്രേവിശ്വാ¹നിവീ²ര്യാ

കൃതാനി³കന്തപാനി⁴ച

യമക്വാ⁵ന്ദ്രാധരം⁶വിദഃ

വ. 24

അന്വയം:-

യ. അക്വാ: അധരം.

വിദഃ — സ്തോതാർ അഹിംസക. ജാതന്തി

(തസ്മിൻ) ഇന്ദ്രേ

വിശ്വാ¹നി വീ²ര്യാ — സർവ്വാണി സാമാന്യാനി

കൃതാനി കന്തപാനി ച — ചരിതാനി ചരിതവ്യാനി ച വത്തന്തേ

അർത്ഥം:-ആരെയാണോ സ്തോതാക്കൾ ഹിംസിക്കാത്തവനായിരുന്നതു്, ആ ഇന്ദ്രൻ എല്ലാ വിരകമ്മങ്ങളും ചെയ്യപ്പെട്ടവയായും ചെയ്യപ്പെടേണ്ടവയായും വർത്തിക്കുന്നു.

7 യദപഞ്ചജന്യയാ¹വി

ശേന്ദ്രേ²ലോഷാ³അസൃക്ഷത

അസൃ⁴ക്താഭ്⁵സ്വഹ്⁶ന്നാവിപോ⁷ര്യാ

ര്യോമാ⁸നസൃ⁹സക്ഷയഃ

അന്വയം:-

യദപഞ്ച-ജന്യയാ

വിശാ — യദാ പഞ്ചജനമവയാ പ്രജയാ

ഇന്ദ്രേ ലോഷാ:

അസൃക്ഷത — സ്മൃതയഃ സൃജ്യന്തേ, തദാനിം

അന്വയം:-

(ഹേ ഗുപ്താജഃ,) തൽ

ഭയാനാഃ

— സ്നോത്രം ധാരയന്തഃ

അവസ്യവഃ യുഷ്മാഭിഃ

— രക്ഷാകാമാവയം യുഷ്മാഭി
സ്സഹിതാഃ

മരുത്പതഃ വൃദ്ധേ

— മരുദ്ഭിര്യുക്തസ്യേന്ദ്രസ്യ
വർദ്ധനായ, തന്നിവേദനാത്മം

ദക്ഷ-പിതരഃ സ്വാമ

— അന്നസ്യ പിതരഃ പാലകാഃ,
സ്വാമിനോ ഭവേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഗുപ്താജകളേ, സ്നോത്രമേന്തുന്ന ഞങ്ങൾ രക്ഷേച്ഛുകളായി നിങ്ങളോടു ചേർന്ന്, മരുത്തുക്കളൊത്ത ഇന്ദ്രന്റെ വർദ്ധനത്തിനായി, അവിടേക്കു യാഗാദികർമ്മങ്ങളുപ്തിയ്ക്കാനായി, അന്നത്തിന്നു സ്വാമികൾ, ഉടയവരാകാവൂ. (അന്നം സ്വഭോഗത്തിന്നല്ല. യാഗാദികർമ്മനിവൃഹണത്തിന്നത്രേ.)

11 ബലുഗുപ്താജായധാൻ

ഗുപ്താഭിശ്ശരണോനമഃ

ദേവ്യാമേന്ദ്രത്വയാ യുജാ

അന്വയം:-

ഹേ ശുര, ഇന്ദ്ര,

— വിക്രാന്തേന്ദ്ര,

ഗുപ്താജായ

— ഗുതം ഭവായ, യാഗകാലേ
പ്രാദർഭൂതായ

ബദ്ധ്യാധാത്രേ

— സത്യം കല്യാണതേജസേ
തുഭ്യം

ഗുപ്താഭിഃ നോനമഃ

— മന്ത്രൈരതിശയേന സുമഃ

(സ്തുതേന) ത്വയാ യുജാ

— സഹായഭൂതേന

ദേവ്യാമ

— ശത്രുൺ ജയേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വിക്രാമിയായ ഇന്ദ്ര, ഗുതവികൾ, അതായത് യാഗത്തിന്നു വിധിച്ച കാലത്തിൽ, പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന, സത്യമായും മംഗളതേജസ്സാർ അവിടേയ്ക്കായി മന്ത്ര

ത്തിന്റെ ഗതികൾ രക്ഷസ്സുകളെപ്പിടിച്ചെടുത്തുവന്ന ബാധ വരാത്തവിധം അവിടുന്നു കാക്കുന്നു, കാത്താലും.

9 അസ്യവൃഷ്ടോവ്യോദന

ഉതക്രമിഷുജീവസേ

യവന്നപശ്ചാത്തദേ

അനന്തം:-

അസ്യ വൃഷ്ടഃ വി-ഓദനേ - വഷിതരിത്രസ്യ വിവിധാനേ
ലബ്ധേസതി

ജീവസേ ഉത ക്രമിഷു - ജീവനായ സർവ്വോലോകഃ
വിബീണ്ണഃ പദനിധാനം
കരോതി

(തഥാ കൃത്വാ) പശ്ചാ

യവം ന ആ ദദേ

- പശ്ചാദേവ യവമിവ സർവ്വാജനഃ
ആദദേതേ

അർത്ഥം:- ഈ വഷകനായ ഇന്ദ്രന്റെ വിവിധങ്ങളായ അന്നങ്ങൾ (അനുഗ്രഹങ്ങൾ) ലഭിക്കുവേയാണ്, ജീവിതയാപനത്തിനായി ലോകം, വിതത്തിയ കാൽവെപ്പു നടത്തുന്നത്. (ഇന്ദ്രന്റെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടാണ് ജീവികൾ ഓരോ സ്വസ്ഥവ്യാപാരത്തിലേപ്പെടുന്നത്.) അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്, പശുക്കൾ യവധാന്യത്തെക്കൊണ്ടെന്നപോലെ, സ്വന്തം ഭക്ഷണം, ഭോഗം, സ്വസ്ഥവ്യാപാരം എല്ലാ ജനങ്ങളും കൈക്കൊള്ളുന്നു. (പരമാത്മരൂപനായ പരമേശ്വരന്റെ ആത്തരാനുജ്ഞകൊണ്ടാണ് ജീവാത്മാക്കൾ ഓരോ പ്രകാരത്തിൽ ചലിക്കുന്നതും ചരിക്കുന്നതും.)

10 തദ്യഥാനാത്മാവസ്യവോ

യുഷ്മാഭിദ്യക്ഷപിതരഃ

സ്വാമരത്നപതോവൃദ്ധേ

വഗ്ഗം-26-27 ഗായത്രീച്ചന്ദഃ, ഇന്ദ്രോദേവതാ.

1 ഉത്പാമന്ദന്തസ്തോമാഃ
 കൃണാഷ്വരാധോഅഗ്നിവഃ
 അവബ്രഹ്മഭിഷോജഹി

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നി-വഃ — വഭ്രുവന്നിന്ദ്ര,
 ത്വാ സ്തോമാഃ ഉൽ മന്ദന്ത — ത്വാം സ്തതയഃ ഉൽകൃഷ്ടം
 മാദേന്ത
 രാധഃ കൃണാഷ്വ — അസൃദ്യം അന്നം കരു
 (കിം ച) ബ്രഹ്മ-ഭിഷഃ
 അവ ജഹി — ബ്രാഹ്മണ ദോഷ്യപുൻ ജഹി

അർത്ഥം.-അല്പയോ വഭ്രുവായനായ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ സ്തുതി
 കളവിടുത്തെ ഏറ്റവും ഹഷിപ്പിക്കട്ടേ. ഞങ്ങളെന്നമുണ്ടാ
 ക്കിയാലും. ബ്രാഹ്മണരെ (കമ്മികളെ) ദോഷിക്കുന്നവരെ
 ഒട്ടക്കിയാലും.

2 പദാപണീരരാധസോ
 നിബാധസ്വമഹാഅസി
 നഹിത്വാകശ്ചനപ്രതി

അന്വയം:-

പണീൻ അരാധസഃ — ലുബ്ധൻ, യശുവ്യധനരഹി
 താൻ, കേവലധനാൻ
 പദാ നി ബാധസ്വ — പാദേനാതിക്രമ്യ നിതരാം
 ബാധസ്വ
 (ത്വം) മഹാൻ അസി — സർവ്വോൽകൃഷ്ടോഽവസി

ങ്ങളാൽ നന്നായി സ്തുതിചൊല്ലുന്നു. സ്തുതിക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ സാഹായ്യത്തോടുകൂടി ശത്രുക്കളെ ജയിക്കാറു.

12 അസ്മൈശ്വദാമേഹനാപവൃതാസോ

വൃത്രഹത്യേരേഹുതാസജോഷാഃ

യശ്ശസന്തേസ്സവതേയാചിപുഷ്യ

ഇന്ദ്രദേവ്യാഅസ്മാൻഅവന്തുദേവാഃ

വ. 25

അന്വയം:-

ആദി, മേഹനാ

പവൃതാസഃ

— ഏകാദശതദ്രാഃ, ഉകേസേചകാ
മോലാഃ

അസ്മൈ

— അസ്മാസു രക്ഷാം കുർവ്വതു

വൃത്രഹത്യേ രേഹുതാ

— വൃത്രഹനനസാധനേ,
സംശ്ശ്രാമാഹ്വാരേ

സ-ജോഷാഃ ശംസതേ,

സ്സവതേ

— സമാനപ്രീതിശ്ച ശസ്ത്രകർമ്മേ,
സ്തോത്രകർമ്മേ

യഃ പശ്യഃ, ധാചി

— ബലവാൻ, ബലദാതാസൻ
ഗച്ഛതി

(സ ഇന്ദ്രശ്ച) ഇന്ദ്ര-

ദേവ്യാഃ

— ഇന്ദ്രഃ ദേവ്യാന്യേഷാം,
താദൃശാഃ

ദേവാഃ അസ്മാൻ അവന്തു

— രക്ഷന്തു

അർത്ഥം.-പതിനൊന്നു ആളുമാരും ജലം ചൊഴിക്കുന്ന മോലങ്ങളും നമ്മളിൽ രക്ഷ ചെയ്യട്ടേ. വൃത്രവധത്തിനുള്ള പോർവിളിയിൽ മറ്റു ദേവന്മാരോടൊപ്പം പ്രീതനായി, ഏവൻ യജമാനനുവേണ്ടി, ശസ്ത്രം ചൊല്ലുന്നവനും സ്തുതിക്കുന്നവനും ബലമേകുന്നവനായി വരുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രനും ഇന്ദ്രനാകുന്ന ദേവ്യന്മാരോട് (നേതാവിനോട്) കൂടി ദേവന്മാരും നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടേ.

(ത്വം) ആ-ഘോഷൻ — ശബ്ദകർമ്മം
 ഉഭേ രോദസീ ആ
 പൂണാസി — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ തേജസാ
 ആപുരയസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദ്യാവിൽ നിന്നു വന്നുചേർന്നാ
 ലും. മനുഷ്യർക്കുവേണ്ടി നിവാസഗൃഹം പ്രാപിച്ചാലും. അവി
 ട്ന്നു ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു ദ്യാവാപൃഥിവികളെ തേജസ്സാൽ മുട്ടുന്നു.

5 ത്യഞ്ചിത്പവ്തങ്ഗിരി.
 ശതവന്തംസഹസ്രിണം
 വിസ്തോതദ്യോതരോജിഥ

അനന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം)

ശത-വന്തം, സഹസ്രിണം— ശതോദകവന്തം അപരിമിത
 വൃഷ്ടി.

ത്യം ചിൽ പവ്തം

ഗിരി.

തം പവ്വന്തം മോലം

സ്തോത-ദ്യുഃ

വി തരോജിഥ

- വഭ്രേണ വീരജ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നൂറുകണക്കിൽ, ആയിരക്കണ
 ക്കിൽ ജലംവഷിക്കുന്ന അടുക്കടുക്കായ മോലത്തെ അവിടുന്ന്
 സ്തോതാക്കൾക്കുവേണ്ടി വഭ്രത്താൽ പിളർന്നാലും. (മഴപെയ്തി
 ച്ചാലും)

6 വയമുത്പാദിവാസുതേ
 വയന്നക്തംഹവാമഹേ
 അസ്മാകംകാമമാപ്സണ

വ. 26

പാ ക: ചന

— തവകശ്ചീദപി ദേവ:,
അസുനോമനഷ്ടോവാ

പ്രതി നഹി

— പ്രതിനിധി:, സദുശോനാസ്തി
ഖലു

അർത്ഥം.—പിശുക്കന്മാരും യാഗം ചെയ്യാൻ മാത്രം പണമില്ലാത്തവരും സ്വതവേ ധനവാന്മാരുമായവരെ കാലാൽ തട്ടിനീക്കിയാലും, അവിടുന്ന് മഹാനാകുന്നു. ഒരു ദേവനോ അസുനോ മനഷ്യനോ അവിടേയ്ക്കു തുല്യനായി ഇല്ലല്ലോ.

3 ത്വമീശിഷ്യസുതാനാ

മിശ്രത്വമസുതാനാം

ത്വം രാജാജനാനാം

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം സുതാനാം — അഭിഷുതാനാം സോമാനാം

ഈശിഷ്യ — ഈശ്വരോഭവസി

(അഥാ) ത്വം അസുതാനാം — വല്യാകാരേ വർത്തമാനാനാം
സോമാനാം ചേഷിഷ്യ

ത്വം ജനാനാം രാജാ — സർവ്വേഷാം പ്രഭുരസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സംസ്കരിച്ച സോമങ്ങൾക്കീശനാകുന്നു. സംസ്കരിക്കാത്ത സോമവള്ളികൾക്കും നാഥനാകുന്നു. അവിടുന്ന് സർവ്വജനങ്ങൾക്കും പ്രഭുവാകുന്നു.

4 ഏഹിപ്രേഹിക്ഷയോദി

വ്യാഗ്ദ്ധലോഷഞ്ചഞ്ചിനാം

ഓപേണാസിരോദസി

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ദിവി

ആ ഇഹി — ദൃലോകാദാഗച്ഛ

ചഞ്ചിനാം ക്ഷയ: പ്ര

ഇഹി — നിവാസം പ്രഗച്ഛ

അന്വയം:-

കന്യ സപിൻ സവനം — സ്വീദിതവിചികിത്സായാം

വൃഷാ ജ്ജ്വലാൻ അവ

ഗച്ഛതി?

വഷിതേഭ്യഃ പ്രിയമാണഃ

പ്രാപ്തോതി?

കഃ സപിൻ ഉ ഇന്ദ്രം ആ

ചകേ?

കോവാ യജമാനസ്തം സ്തോത്രം

ജാനാതി?

അർത്ഥം.-ആരുടെ സവനത്തിനാണ് കാര്യവഷിതാവായ ഇന്ദ്രൻ പ്രീതനായിച്ചെല്ലുന്നത്? ഏതു യജമാനനാണ് ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിക്കാനറിയുന്നത്?.

9 കന്യേദാനാഅസക്ഷത

വൃത്രഹൻകംസവീര്യം

ഉക്തമേകഉസ്വിനേമഃ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, കം തേ

ദാനാഃ അസക്ഷത

വൃത്രഹന്തരിന്ദ്ര, യജമാനൈർ

താ ഹവിരാദികാഃ കം ത്വാം

സേവന്തേ?

കം ഉക്തമേ സ-വീര്യം?

കിദൃശന്ത്വാം ശത്രുണി, ശോണേ

വീര്യംണി സ്തോത്രംണി ച

സേവന്തേ?

കഃ ഉ സ്വപിൻ അന്തമഃ? — യഥേന്തികതമോ ഭവതി?

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്ര, യജമാനന്മാരാൽ നൽകപ്പെട്ട ഹവിസ്സു മുതലായവ ഏതവിടത്തെ സേവിക്കുന്നു? എപ്രകാരമുള്ള അവിടത്തെയാണ് ശത്രുക്കളും ശോണവീര്യമുള്ള സ്തോത്രങ്ങളും സേവിക്കുന്നത്? എപ്രകാരമുള്ളവനാണ് യഥേന്തിൻ (സഹായിയായി) സമീപത്തുണ്ടാകുന്നത്?

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) വയം ത്വാ

ദിവാ

— അഹനി

സുതേ ഹവദമഹേ ഉ

— സോമേഭീഷുതേ സത്യോ

ഹവയാമേവ

(തഥാ) വയം നക്തം

— രാത്രൗ ഹവദമഹേ

(ആഹുതഃ ആഗത്യ)

അസ്താകം കാമം ആ പ്പണ— സർവ്വമഭീഷുമാപുരയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പകൽ സോമം സംസ്തരിച്ചിരിയ്ക്കേ, അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു. അതുപോലെ രാവിലും വിളിക്കുന്നു. വിളിക്കപ്പെട്ടവനിട്ട്, ഞങ്ങളുടെ എല്ലാ അഭീഷുങ്ങളും നിറവേററിയാലും.

7 ക്വസ്യസ്യുഷഭോയവാ

തുവിഗ്രീവോഅനാനതഃ

ബ്രഹ്മാകസ്തംസപര്യതി

അന്വയം:—

സ്യഃ പൃഷഭഃ, യവാ

— സ കാമവഷിതാ, നിത്യതരണഃ

തുവി-ഗ്രീവഃ

വിസ്വിണ്ണകന്ധരഃ

അനാനതഃ

— കദാപിദപ്യനവനത ഇന്ദ്രഃ

ക്വ?

ക്വവർത്തതേ ഇതികോ ജാനാതി?

കഃ ബ്രഹ്മാ തം

സപര്യതി?

കസ്തോതാ തം പുജയതി?

അർത്ഥം.—ആ കാമവഷകൻ, നിത്യയുവാവും പരന്ന കഴുത്തൊത്തവനും ഒരിക്കലും കനിയാത്തവനുമായ ഇന്ദ്രൻ എവിടെയാണെന്നു ആരറിയുന്നു? ഏതു സ്തോതാവു അവിടുത്തെ പുജിക്കുന്നു?

8 കസ്യസ്വിമിസവന്പൃഷാ

ജ്ജുഷാഅവഗച്ഛതി

ഇന്ദ്രകളസ്വിഭാപകേ

നിറഞ്ഞ ജലാശയത്തിൽ നിന്നിരുന്ന ഈ സോമം അവിടേ
ക്കു പ്രിയപ്പെട്ടതാകുന്നു, ഏറ്റവും ഹിഷ്ടിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.
(അതു കടിച്ചാലുമെന്നു് അടുത്ത ലൂക്കിനോടനയം).

12 തമദ്യരാധസേമഹേ

ചാരതമദായഘൃഷ്ഠായേ

ഏഹിമിത്രദ്രവാപിബ

വ. 27

അനയം:-

ഹേ ഇത്ര, തം ചാരം

പുവ്വമന്ത്രേ പ്രസ്തുതം

ചരണശീലം സോമം

മഹേ രാധസേ

അസ്മാകം മഹതേ ധനായ

(തവ) ഘൃഷ്ഠായേ മദായ

ശത്രുണാം ഘൃഷ്ണശീലായ

ഹിഷായ

ദ്രവാ പിബ

ശീഘ്രം സോമപാത്രമാഗച്ഛ,

പാനങ്കുരു

അദ്യ ഇം. ആ ഇഹി

തദർത്ഥമിദാനിമാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, മുൻപറഞ്ഞ ഒലിക്കുന്ന സോമ
ത്തെ തെങ്ങുകൾക്കു മഹത്തായ ഐശ്വര്യത്തിന്നുവേണ്ടിയും അവി
ടേക്കു ശത്രുക്കളെ കഴിക്കാനുള്ള ഹിഷ്ഠത്തിന്നു വേണ്ടിയും (സോമ
പാത്രത്തെ) വേഗമണഞ്ഞാലും, കടിച്ചാലും, അതിനായി
ഇപ്പോൾ വന്നാലും.

വക്ത്രം-28-29

1 യദിത്രപ്രാഗപാഗുദേ

ഓന്യഗ്രാഹ്യയസേനാദി:

ആയാഹിതൃയമാഗുദി:

അനയം:-

ഹേ ഇത്ര, (വം) ന-ദി:

കർമ്മനേത്രദിരസുദിയൈ

രധാപ്തയാദി:

10 അയന്തേ¹മാന²പ്തേ³ജനേ⁴
സോമഃ⁵പുരുഷ⁶സുയന്തേ⁷
തസ്യേ⁸ഹി⁹പ്രഭു¹⁰വാ¹¹പി¹²ബ

അനവയം:-

(ഹേ ഇദം.) അയം

സോമഃ	തേ	—	ത്വദാത്ഥം.
പുരുഷ		—	മനഃശ്യാശ്വ മദ്ധ്യേ
മാനയേ	ജനേ സുയന്തേ	—	മനഃശ്യാജനേശ്വ മദ്ധ്യേ യോ സുയന്തേ
തസ്യ	ആ ഇഹി	—	തമാഗച്ഛ
പ്രഭുവ,	പിബ		ഗീപ്രമാഗച്ഛ, പാനകര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇദം, ഈ സോമം അവിടേയ്ക്കുപേണ്ടി വളരെ മനഃശ്യാക്കിടയിൽ കൊളുത്ത എന്താൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടു. അതിനെ പ്രാപിച്ചാലും, വേഗം വന്നാലും, കുടിച്ചാലും.

11 അയന്തേ¹ശര്യ²ണാ³വതി⁴
സുഷോമാ⁵യാ⁶ധി⁷പ്രിയഃ⁸
ആ⁹ജീ¹⁰കീ¹¹യേ¹²മദി¹³നമഃ¹⁴

അനവയം:-

ആജീകീയേ		ഏതന്നാമകേ ദേശേ
സു-സോമായാം		ഏതന്നാമികായാം നദ്യാ,
ശര്യണാ-വതി	—	കരകേഷത്രസ്യ ജ്വാലനാൽഭവേ, ശരതുണോപേതേസരസി
അധി അയം തേ പ്രിയഃ		അധിശ്രീതോയം സോമ സ്തുവപ്രിയഃ
മദിൻ-തമഃ		ത്വം മദയതിതമഃ (നം പിബേത്യത്തരാത്രാനവയം)

അർത്ഥം.-ആജീകീയത്തെ ദേശത്തിൽ സുഷോമായെന്ന നദിയിൽ, കരകേഷത്രത്തിന്റെ കീഴ് പകുതിയിലുള്ള ശരപ്പല്ല

പുളച്ചു മറിയുന്ന അന്തരീക്ഷത്തിൽ സന്തോഷിച്ചിരിക്കുക യായാലും.

3 ആത്മാഗീർദ്ദിഹാമൃതം.

ഹൃദയഗാമി വഭോജസേ

ഇന്ദ്രസോമസ്യപിതയേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, മഹാ-

ഉരും ത്വം

സോമസ്യ പിതയേ

ഭോജസേ ഗാം-ഇവ

ഗീഃ-ഭിഃ ആ ഹൃദേ

മഹാനും പ്രഭൃതം ത്വം

— സോമപാനായ

— ഭോഗായ ഗാമിവ

— സ്തുതിഭിഃ, യത്രയത്രത്വം തത്ത്വം പ്രദേശാദാഹായാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മഹാനും ഗുണങ്ങളാൽ പ്രവൃദ്ധനുമായ അവിടുത്തെ സോമപാനത്തിനായി, തീരദക്ക പശുവിനെ (സങ്കേതശബ്ദത്തോടുകൂടി) വിളിക്കുന്നപോലെ, സ്തുതികളാൽ അവിടുത്തെവിടെയാണോ, അവിടെനിന്ന് ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. (യുഗ്മകം)

4 ആതഇന്ദ്രമഹിമാനം

ഹരയോഭേവത്രേമഹിഃ

രഥേവഹന്തുബിഭൃതഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, ഇന്ദ്ര,

മഹിമാനം ബിഭൃതഃ തേ — ദ്യോതമാനേന്ദ്ര, മാഹാത്മ്യം ധാരയന്തം ത്വം

ഹരയഃ രഥേ ആ വഹന്തു — അഗ്ന്യഃ രഥേനാനയന്തു മഹിഃ തേ തേജോബിഭൃതഃ, ധാരയന്തം ത്വം ആ വഹന്തു

(പ്രാക് വാ) അപാക്
ഉക്തേ (വാ) നൃക് വാ

— പൂർവ്വം. പശ്ചാത്, ഉപരി
സ്ഥലാൽ, അവസ്ഥലാലോ
യതഃ കതശ്ചിദ്ധ്യയസേ അതഃ

യൽ ഹ്യയസേ
തുയം ആശു-ഭിഃ ആ
യാപി

— തുഷ്ഠിം ആശുഗാമിഭിരഗൈ
രാഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അല്പയോ ഇതു. അവിടുന്ന് കർമ്മത്താക്കളായ
ഞങ്ങളുടെ അധാര്യ മുതലായവരാൽ മുമ്പോ, പിമ്പോ, മുക-
ളോ അഴിഞ്ഞോ, എവിടെ നിന്നായാലും വിളിക്കപ്പെടുന്ന അ-
വിടെനിന്ന് ഗതിപേഗമനകതിരകളാൽ വേഗത്തിൽ വന്നെ-
ത്തിയാലും.

2 യദോപ്രസൃപ്തേഭിവോ

മാദയാസേസ്വപ്നരേ

യദോസമുദ്രേ അന്ധസഃ

അന്ധസഃ.—

യൽ വാ ഭിവഃ

പ്ര-സൃവണേ

അഥവാ ദൃലോകസ്യ അമൃത
നിഷ്യാദനസ്ഥാനേ

മാദയാസേ

— മാദൃസി

(യദോ) സ്വപ്നരേ

— സ്വപ്നനയനേ, ഭൂലോകേന്ത്യസ്യ
യാഗദേശേ മാദൃസി

യൽ വാ അന്ധസഃ

അന്ധസാ, അന്നേന,

തൽകാരണമുദകമഭിലക്ഷ്യ

സമുദ്രേ

— സമുദ്രനാപാദാനഭൂതേനന്ദിക്ഷേ
മാദൃസി

അർത്ഥം.—അല്ലെങ്കിൽ അവിടുന്ന് ദൃലോകത്തിൽ അമൃത
മൊഴികുന്ന സ്ഥാനത്തു ഹവ്വിക്കുകയായാലും, ഭൂലോകത്തിൽ
സ്വപ്നപ്രാപകമായ അന്ത്യരാജ്യത്തെങ്കിലും യജ്ഞത്തിൽ മോ-
ദിക്കുകയായാലും അന്നകാരണമായ ജലത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു ജലം

അന്വയം:—

സുത-വന്തഃ	അഭിഷുതസോമവന്തഃ
പ്രയസ്വന്തഃ വയം	— ചന്ദ്രപുരോധാശാഭി ഹവിഷ്യന്തോവയം
ഇദം നഃ ബഹ്വിഃ	
ആ-സദേ	അസ്മഭീയം ബഹ്വിഃ, ബഹ്വി ഷ്യാസദനായ
ത്വാ ഹവാമഹേ	ത്വാമാഹവായാമഃ

അർത്ഥം.-സംസ്കരിച്ച സോമമൊത്തവന്തും ചന്ദ്രപുരോ
ധാശാഭി ഹവിസ്സേന്തിയവരുമായ ഞങ്ങൾ, ഞങ്ങളുടെ ഈ
ഭേവിരിപ്പിൽ വന്നിരിപ്പാനായി അവിടുത്തെ വിളിക്കുന്നു.

7 യച്ഛിദ്ധിശ്ശാതാമ
സീന്ദ്രസാധാരണസ്തപം
തത്ത്വാവയംഹവാമഹേ

അന്വയം:—

3-6-29 ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

8 ഇദന്തേസോമ്യം
ധാധുക്ഷന്നദ്രിഭിൻഃ
ജുഷാണഇന്ദ്രതൽപിബ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ ഇദം	
സോമ്യഃ മധു	— ത്വദർത്ഥം ഇദം സോമസം ബന്ധി മധു
നരഃ അദ്രി-ഭിഃ	
അധുക്ഷൻ	— അസ്മഭീയാഃ കർമ്മേന്താരഃ ഗ്രാമഭിരഭിഷവം കൃതവന്തഃ
തൽ ജുഷാണഃ പിബ	— തന്മധുപ്രിയമാണഃ പിബ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ ഇന്ദ്ര, മാഹാത്മ്യമുൾക്കൊള്ളുന്ന അവിടുത്തെ ഹരികളെന്ന കതിരകൾ തേരിലാനയിക്കട്ടേ. തേജസ്സിയെന്ന അവിടുത്തെ ആ കതിരകളെത്തിക്കട്ടേ.

5 ഇന്ദ്രഗുണീഷമുന്മുഷേ

മഹാമുഗ്രഹുശാനകൃൽ

ഏഹിനസ്സതപിബ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര. (ത്വം)

ഗുണീഷേ

— ഇദമേഹീദമേഹിതി

പ്രാപ്തൃസേ

(ത്വം) സ്തവേ ഉ

മഹാൻ, ഉഗ്ര

സ്തവസേ ച (ഉ ഇതിചാത്ഥം)

— ഗുണൈഃ പ്രവൃദ്ധഃ, ഉൽഗർജ്ജബലഃ

ഹുശാന-കൃൽ

— ഐശ്വര്യകർത്താ ത്വം

ആ ഇഹി, നഃ സുത.

പിബ

— ആഗച്ഛ, അസുദീയമഭിഷേതം സോമം പിബ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് "ഇതുതത്ര, ഇതുതത്ര" എന്ന് എപ്പോഴുമർത്ഥിക്കപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ സ്തുതിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്ന ഗുണങ്ങളാൽ മികച്ചവനും ഉറപ്പായവനും ഐശ്വര്യകാരിയുമായ അവിടുന്ന് വന്നാലും, ഞങ്ങളുടെ സംസ്ഥിതിച്ച സോമം കുടിച്ചാലും.

6 സുതാവനസ്താവയം

പ്രയസ്വന്തോഹവാമഹേ

ഇദന്നോബഹിരാസഭേ

അർത്ഥം:-രാജാവായ ഇന്ദ്രൻ എന്നിങ്ങനെ സ്വർണ്ണപ്രകാശമുറ പശുക്കളെ നൽകുന്നവനാവട്ടേ. അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ കേടേൽക്കാതിരിയ്ക്കട്ടേ.

11 സഹസ്രേപുഷ്തീനാ

മധിശ്ചന്ദ്രംബുഹൽപുഥു

ശുക്രംഹിരണ്യമാദഭേ

അന്വയം:-

(അഹം) പുഷ്തീനാം

സഹസ്രേ അധി

ബുഹൽ, പുഥു, ചന്ദ്രം

— ഉപരിധാരിതം

— മഹൽ, വിസ്മൃതം

ആഹ്ളാദകം

ശുക്രം ഹിരണ്യം ആ ദഭേ

ഇന്ദ്രേണാനീതം നിർമ്മലം

സ്വർണ്ണം സ്വീകരോമി

അർത്ഥം:-ആയിരം പശുക്കൾക്കു പുറമെ മഹത്തും പരപ്പുറതും ആഹ്ളാദകവും നിർമ്മലവുമായ സ്വർണ്ണം ഇന്ദ്രനാലെത്തിക്കപ്പെട്ടത് ഞാൻ സ്വീകരിക്കുന്നു.

12 നപാതോദ്ഗൃഹസ്യമേ

സഹസ്രേണസുരാധസഃ

ശ്രവോദേവേഷാക്രത

വ. 29

അന്വയം:-

നപാതഃ, ഉദ്ഗൃഹസ്യ മേ

അരക്ഷിതസ്യ, ഉദം

ഗാഹമാനസ്യ മമസംസ്ഥിനോ

ജനാഃ

സഹസ്രേണ

— അപരിമിതേനേന്ദ്രദത്തേന

ഗവോഽധി ധനേന

സുരാധസഃ

— സുധനാസ്സനഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അപിടേന്ത്യായി ഈ സോമസം ബന്ധിതായ തേൻ ഞങ്ങളുടെ കമ്മനേതാക്കളായ അധ്വര്യ മുതലായവർ പിടിക്കല്ലാൻ സംസ്കരിച്ചിരിക്കുന്ന അത് പ്രീതനായി കടിച്ചാലും.

9 വിശ്വാ¹ അയോവിപശ്വി

തോതി¹വ്യസ്തയമാഗ്നി

അസ്മേയേ¹ഹിശ്രവാ¹സ്തഹതി

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) അര്യ:	സ്വാമി തപഃ
വിശ്വാൻ വിപഃപിത:	സർവാൻ സ്തോതൃൻ
അതി വ്യ:	- അതിക്രമ്യപശ്യ
(തദേതം) തുയഃ ആ ഗഹി -	ക്ഷിപ്രമാഗമ്യ
(ആഗത്യപ) അസ്മേ	
സ്തഹതി ശ്രവഃ ധേഹി	- അസ്താസ്യ മഹദ്യശോ നിയേഹി.
	പ്രാപയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സ്വാമിയായ അപിടന്ത് മറ്റു സ്തോതാക്കളെയെല്ലാം കവിച്ച് ഞങ്ങളെ നോക്കിയാലും, കണ്ടാലും അതിന്നായി വേഗം വന്നാലും. വന്നിട്ട്, ഞങ്ങളിൽ മഹത്തായ യശസ്സുണ്ടാക്കിയാലും, എത്തിച്ചാലും.

10 ഭാതാമേ¹പൃഷ്തിനാം

രാജാ¹ഹിരണ്യവിനാം

മാദേ¹വാമഃ¹ലവാ¹രിഷതി

അന്വയം:-

ഹിരണ്യ-വിനാം

പൃഷ്തിനാം

രാജാ (ഇന്ദ്ര:) മേ ഭാതാ

ഹേ ദേവാഃ മാല-വാ

മാ രിഷതി

- ഹിരണ്യവിതാനാം ഗവാം

ലേതു

- മാ രിഷോ ലേതു

ഈ സോമയാഗത്തിൽ രക്ഷയ്ക്കായി ബൃഹത്തിസാമം പാടി പരിചരിക്കുക. ഞാനും നിങ്ങളോടുകൂടെയുണ്ടി ആ ഇന്ദ്രനെ, കടുംബനാഥനായ ഹിതകാരിയെ പുത്രന്മാരെന്ന് പോലെ, വിളിക്കുന്നു.

2 നയന്ദ്രയാവരന്തേനസ്ഥിരാമരോ
മദേസുശിപ്രമന്ധസഃ
യആദൃത്യാശശമാനായസുന്ദതേ
ഭാതാജരിത്രമുക്ഥ്യം

അന്വയം:—

യം സു-ശിപ്രം	ശോഭനഹനം
ഓശ്വഃ ന വരന്തേ	ഓശ്വരാ അസുരാദയഃ ന വാരയന്തി
(തഥാ) സ്ഥിരാഃ ന മുരഃ	ദേവാ ന വരന്തേ — മരണസ്വഭാവം മനുഷ്യം ന വരന്തേ
അന്ധസഃ മദേ	സോമാന്നസ്യ ഹിഷ്ഠായ, തൽ പാനജനിതായ ഹിഷ്ഠായ
ആ-ദൃത്യ യഃ ശശമാനായ സുന്ദതേ, ജരിത്രേ	ശംസമാനായ — സോമാഭിഷവകുവ്വന്തേ സ്തോത്രേ ച
ഉക്ഥ്യം ഭാതാ	— സ്തുത്യം ധനം പ്രദാതാ

അർത്ഥം.—നല്ല താടിയില്ലൊത്ത യാവനെ, അടക്കാവതല്ലാത്ത അസുരന്മാരും ചിരഞ്ജീവികളായ ദേവന്മാരും മരണധർമികളായ മനുഷ്യരും തട്ടക്കുന്നില്ലയോ, സോമപാനത്താലുള്ള ഹിഷ്ഠിനിന്നുവേണ്ടി ആദരിച്ച സ്തോത്രംപൊല്പുന്നവനും സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവനുമായ സ്തോതാപിനും പ്രശസ്തമായ ധനം കൊടുക്കുന്നവൻ യാവനാണോ,

ദേവേഷു

തേഷു പ്രീതേഷു, ഇന്ദ്രേ ച
പ്രീതേ

ശ്രവഃ അകൃത

— യഗോലഭന

അർത്ഥം.-അരക്ഷിതനും ദുഃഖത്തിൽ മുങ്ങിയവനുമായ ഏ
ന്നെ സംബന്ധിച്ചവർ, പുത്രപൗത്രാദി സ്വന്തങ്ങളും, ഇന്ദ്ര
നാൽ നൽകപ്പെട്ട പശു മുതലായ ധനത്താൽ സുന്ദരനെന്നാ
യി, ഇന്ദ്രനടുത്തുള്ള ദേവന്മാർ പ്രീതരാകവേ യശസ്സു നേടി.

വക്ത്രം-30-31-32 പ്രാഗാഥഃ കലിഃ ഭൃഷിഃ, വിഷമാബ്രഹ
തി, സമാസതോബ്രഹതി, അനുഷ്ടുപ് ച ഹന്താംസി

1 തരോഭീര്യാവിദോസു

മിത്രംസബാധൗതയേ

ബ്രഹ്മഗായന്തസ്സതസോമേഅധാരേ

ഹവേരേണകാരിണം.

അന്വയം:-

(ഹേ ഭൃതപിങ്ങ്)

സ-ബാധഃ വഃ

— ബാധാസഹിതായുതം.

തരഃ-ഭീഃ

- വേഗൈരശൈവതപേതം.

വിദോ-വസു. ഇന്ദ്രം

- വേദയോവസുഃ, ധനാവേദകം തം

സുത-സോമേ അധാരേ

- അഭീഷുതസോമകേ യജ്ഞേ

ൗതയേ ബ്രഹ്മാൽ ഗായന്തഃ

- ബ്രഹ്മാൽസാമഗായന്തസ്സന്തഃ,

പാപിപരത

(അഹഞ്ചതമിത്രം

യുഷ്മഭ്യം) ഭരം ന

കാരിണം.

— കടുബഭജതാരം ഹിതകരണ

ശീലം പുത്രായേ ഇവ

ഹവേ

ആഹവയാമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഭൃതപിങ്ങ്കളേ, കഷ്ടത ബാധിച്ച നി
ങ്ങളും ഗതിവേഗമുററ കതിരുകളൊത്തവനും ഐശ്വര്യഭാരാവ
മായ ഇന്ദ്രനെ, സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടിയ യജ്ഞത്തിൽ,

വസു യഃ ഓശുഷേ ഉൽ

ഇൽ വപതി

വജ്രീ, സു-ശിപ്രഃ

ഹരി-അശ്വഃ ഇന്ദ്രഃ ഇൽ

ക്രതാ

യഥാ വശൽ കരൽ

— യജമാനായ ഉദ്വപത്യേവ

— വജ്രവാൻ, സുഹൻഃ

ഹരിതാശ്വയുക്തസ്സ ഏവ

കർമ്മണാ, യാഗേനോപാധിനാ

യേന പ്രകാരേണ കാമയതേ

തഥാ കരോതി

അർത്ഥം.—ഭൂമിയിൽ കഴിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും യാഗദാനാദികൾ ചെയ്ത് കൂട്ടിവെച്ച ധനത്തെ ഏവൻ ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനന്ത് പകർന്നുകൊടുക്കുകതന്നെ ചെയ്യുമോ, വജ്രവാൻ നല്ല താടിയിലെല്ലാത്തവനും ഹരികളെന്ന കതിരുകളോടു കൂടിയവനുമായ ആ ഇന്ദ്രൻ മാത്രമേ യാഗമാകുന്ന അടിസ്ഥാനത്തോടു കൂടിയ കർമ്മംകൊണ്ട് ആശീർക്കുന്നപ്രകാരം ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നുള്ളൂ (യാഗദാനാദികൾ കൊണ്ട്, കൂട്ടിവെച്ച ധനത്തെ ഹവിസ്താവാമായ യജമാനന്ത് ആ ധനികന്മാരെക്കൊണ്ട് ഇന്ദ്രൻ കൊടുപ്പിക്കുന്നു ആ ഇന്ദ്രൻ യജമാനന്മാർക്കുവേണ്ടി സാധിപ്പിച്ചും കൊടുക്കുന്നു)

5 യദ്വാവനമപുരുഷ്യത

പുരാപിച്ചുരുണാം

വയന്തത്തഇന്ദ്രസംഭരമസി

യജ്ഞമുക്തിമംതുരംവചഃ

വ. 30

അന്വയം:—

ഹേ പുരുഷ്യത, തുര,

ഇന്ദ്ര,

എന്നും പുരാ ചിൽ

— ബഹുജിസ്തത, വിക്രാന്തേന്ദ്ര,

നേത്യേണാം, ന്യാത്യേണാം

പുരാ ഇവേദാനിമവി

(ചിദിത്യുപമാത്ഥം)

യൽ വവന്മ, തൽ

യജ്ഞം.

— അചികമമാഃ, തദ്യാഗയോഗ്യം

ഹവിഃ

3 യശ്ശരക്രാമുക്ഷോഅശ്വയാ

യോവാകീജോഹിരണ്യയഃ

സൗർവ്വസ്യരേജയത്യപാവൃതി

മിത്രോഗവ്യസ്യവൃത്രഹാ

അന്വയം:-

യഃ ശക്രി മൃക്ഷഃ	ശക്തഃ സ്തോതൃണാം പരിചരണീയഃ
(യശ്ച) അശ്വഃ	— അശ്വകുലഃ
യഃ വാ കീജഃ	അത്യുത്തമനാ
(യശ്ച) ഹിരണ്യയഃ	ഹിരണ്യയശരീരഃ
സഃ വൃത്ര-ഹാ ഇത്യഃ	— വൃത്രഹന്താസഃ
ൊവ്വസ്യ ഗവ്യസ്യ	ബഹുലസ്യ ഗോസമുഹസ്യ
അപ-വൃതിഃ രേജയതി	— അപവരണീയഃ കമ്പയതി

അർത്ഥം.-ശക്തനായ യാവൻ സ്തോതാക്കളാൽ ഉപാസ്യനാണോ, യാവൻ കതിരുകളെസ്സംബന്ധിച്ച വിദഗ്ദ്ധനാണോ, യാവൻ ആശ്ചര്യകരമായ ജന്മമുറവനാണോ, യാവൻ സ്വർണ്ണമയമായ ദേഹമുറവനാണോ, ആ വൃത്രഹന്താവായ ഇത്രൻ അസംഖ്യേയമായ പശുക്കളെത്തേ തുറന്നുവിട്ടിളക്കുന്നു (യശക്ര.)

4 നിഖാതഞ്ചിദ്യുപുരുസംഭൃതംവ

സുഭിദ്ധപതിദാശ്രമേ

വഭ്രീസുശിപ്രോഹര്യശാഇൽകര

ദിത്രക്രതായഗാവശൽ

അന്വയം:-

നി-ഖാതം ചിദ്	— ഭൂമൗഖാതാ സ്ഥാപിതമപി
പുരു-സംഭൃത	— ബഹുയാഗദാനാദികം കൃത്വാ സംഗ്രഹിതം

7 വയമേനമിദാ

ഹ്യോപീപേമേഹവഭ്രിണം

തസ്മാഉത്സാദ്യസ്ഥനാസൃതംഭര

നൃനംഭ്രഷ്വതശ്രുതേ

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിജഃ) വയം	— പ്രതാപിഗൃജമാനാവയം
വഭ്രിണം ഏനം ഇദാ	— ഇന്ദ്രമിദാനിം
ഹ്യഃ (ച) ഇഹ	— പരസ്മിൻ ദിനേ ചാത്ര
അപീപേമ	— സോമേനാപ്യായാമ
തസ്മൈ ഉത്സാദ്യ	— തസ്മാഏവാത്ര
സ്ഥനാ സൃതം ഭര	— സങ്ഗ്രാമാത്ഥമഭിഷൃതം
	സോമം ഹരത

നൃനം ശ്രുതേ	— ഇദാനിം സ്തോത്രേ ശ്രുതേസതി
(സഃ) ആ ഭ്രഷ്വത	— ആ ഭവതു, ആഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രതാപിക്കകളേ, പ്രതാപിഗൃജമാനന്മാരായ നമ്മൾ ഈ ഇന്ദ്രനെ ഇപ്പോഴും നാളെയും ഇവിടെ സോമത്താൽ വദ്ധിപ്പിക്കുവാൻ. അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടിത്തന്നെ ഇവിടെ യുദ്ധജയത്തിനായി സംസ്കരിച്ച സോമം കൊണ്ടുവരുക. ഇപ്പോൾ, സ്തോത്രം കേൾക്കവേ, അവിടുന്ന് വന്നുചേരട്ടേ.

8 വൃകശ്ചീദസ്യവാമണമുദാമഗ്നി

രാവയുനേഷഭ്രഷ്വതി

സേമന്നസ്തോമംഘൃഷ്ടാണആഗ

ഹീന്ദ്രപ്രചിത്രയാധിയാ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, വൃകഃ ചിന്ദ	
വാമണഃ	— സ്തോതാപി, സർവ്വസ്യ
	വാരയിതാസൻ

— വാചക്: ശത്രുഞ്ച

വയം തുറം അഡം

ഭരണസമിതി

ഇദ്ദേഹം ഇദ്ദേഹം സംഭവം:

അരമം-വളരെപ്പേരാൽ സൂതീക്കപ്പെട്ടവനും വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, യജ്ഞനേതാക്കളായ സ്മോതാക്കളിൽനിന്ന് പണ്ടെന്നപോലെ ഇന്നുമവിടന്ന് യാതൊന്നും കാമിക്കുന്നവോ, ആ യാഗയോഗ്യമായ ഹവിസ്സും ചൊല്ലപ്പെടേണം ശത്രുവു-ണ്ടുള്ളിപ്പോൾത്തന്നെ അവിടേക്കായി ഒരുക്കേണ്ടത്.

6 സമാസോഘോഷപുരുഷഭാവവിവരം

മദ്രാസ് പ്രസിഡൻസി:

സ്വമിയിനുവേണ്ടി

ദേശസ്വന്തതേളവ:

അനന്തരം —

മേനി പൂത്ത-ഉദത,

வஞ்சி-வ:

ദൃഷ്ട, സാമപദഃ

സോമേഷു മദായ സചാ

നാമം ഇൻ സ്പെഷ്യൽ-കൗൺസിലർ

സുസ്ഥിത

കുറിയും വസു ദേഷ്യം ഹരി

ഭവ:

ഭവ: — കമനീയം ധനം ദാതുതമ ഏവ
വേസി

അതും—വളരെപ്പേരാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടവനും വളരെയധനം പ്രകാശമാനനും സോമപായിയുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സംസ്കരിച്ച സോമങ്ങളിൽ ഹര്യിക്കാനായി പങ്കാളിയായി ഭവീച്ചാലും അവിടുന്ന്മാത്രമാണ് സ്നോതാവെന്നും സോമം സംസ്കരിക്കണമെന്നും കാര്യമായ ധനം ഏറ്റവും കൊടുക്കണമെന്ന്

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ എന്തു പൗരുഷം, വീരകർമ്മമുണ്ട് ചെയ്യപ്പെടാത്തതായി? (വൃത്രവധാദികളായ അസംഖ്യം കർമ്മങ്ങളവിടന്നു ചെയ്തിരിക്കുന്നു. എന്നിങ്ങനെ വീരകർമ്മം ചെയ്യാൻ ബാക്കിയില്ല.) കേരവിപ്പെടേണ്ട. എന്തു പൗരുഷത്താലാണ് അവിടന്നു കേരവിപ്പെടാത്തത്? ഈ വൃത്രഹന്താവു ജനിച്ച മുതൽ ചെയ്ത വീര്യങ്ങളാൽ കേരവിപ്പെടുന്നു.

10 കർമ്മഹീര്യശ്ചാസ്യതവിഷിഃ

കർമ്മവൃത്രഹോഅസംതൃതം

ഇന്ദ്രോവിശ്വാൻബേകനാടാഅഹർദ്ദശ

ഉതക്രത്വാപണീരഭി

വ 31

അന്വയം:-

- കൽ ഉ അസ്യ തവിഷിഃ — കടാഖലചിന്ദ്രസ്യ ബലാനി
 മഹിഃ, അശ്വശ്ചാഃ? — മഹാന്തി, അശ്വശ്ചാന്യാസീൽ?
 കൽ ഉ വൃത്ര-ഹോഃ — വൃത്രഹന്തരിന്ദ്രസ്യ ഹന്തവ്യം
 അസംതൃതം? — അഹിംസിതമവേൽ?
 ഇന്ദ്രഃ വിശ്വാൻ ബേക-
 നാടാൻ — സർവാൻ കസീദിനഃ,
 വാദ്ധ്യഷികാൻ, നാസ്തികാൻ,
 അയച്ഛപൻ
 പണീൻ അഹഃ-ദ്ദശഃ — അഹശ്ശണ്യേനാഭിത്യ ഉച്യതേ,
 സൂര്യദശനാൻ
 ക്രത്വാ ഉത അഭി — കർമ്മണൈവാഭിവേതി
 (ഉതശബ്ദഃ പരോക്ഷം)
 (ലബ്ധകാഃ, അയച്ഛാദഃ അന്യേതമസി മജ്ജന്തി)

അർത്ഥം:- എപ്പോഴെങ്കിലും അവിടുത്തെ ബലങ്ങൾ മഹത്തരങ്ങളും അടക്കാൻ കഴിയാത്തവയുമല്ലാതിരുന്നിട്ടുണ്ടോ? എപ്പോഴെങ്കിലും വൃത്രഹന്താപിനാൽ കൊല്ലപ്പെടേണ്ടവൻ കൊല്ലപ്പെടാതിരുന്നിട്ടുണ്ടോ? ഒരിക്കലുമില്ല. അപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്രൻ (ഒന്നു കൊടുത്തു രണ്ടും മൂന്നും വാങ്ങുന്ന) എല്ലാ പണമിടവാടുകാരെയും നാസ്തികന്മാരായ അയച്ഛാക്കളെയും സൂര്യ

ഉരാ-കഥ:

**കാഴ്ചയ്ക്കുണ ഗച്ചിനാമം
മഹിതാസന്നപി**

അസ്യ വയുനേഷ്

— ഇന്ദ്രസ്യ മാതേഃപു .

ആ ഫ്രഷ് നീ

- ஆறதபுமேவனே, அறிவ
பின்போபிநாநதபோ
வெதி

സ: (ത്വം) ഇമം ന: സ്തോമം.

— ബോധം.

ପ୍ରଶ୍ନ: କେଉଁ ଗାଁରେ ?

— പ്രിയമാണ ആഗക്ഷ

ചിത്രം ധിയാ പ്ര

— സുതിലക്ഷണേന കച്ഛന്നാ
തികിത്തേന പ്രകച്ഛന്നാഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നന്ദ, കള്ളനായി എല്ലാവരെയും തഴക്കുന്നവനും, വഴിയിൽ പോകുന്നവരെ ദ്രോഹിക്കുന്നവനും (പ്രിയപ്പെടാ) ഇന്ദ്രന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽ ആനുകൂല്യമാപരിക്കണം. (അപ്പോൾ) ഏറ്റവും ഹിംസാശീലനും ഇന്ദ്രന് അനുകൂലനായി വേരിക്കണം. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ ഈ സ്നേഹത്തെ പ്രീതിപ്പെട്ടു പ്രാപിച്ചാലും, സ്മൃതിപരമായ കമ്മഹേതുമായി നന്നായി പ്രാപിച്ചാലും.

9 கருந்தாய்ச்சி

മിശ്രസാക്ഷിപാത്രം

കേരളാ നവോദയം

ജനപ്രതിനിധി

അനുകൂലം :-

അസ്യ ഇന്ദ്രസ്യ കർമ്മം ഉ ന - കീനം ഖലു

പൗസ്ത്യ അഭ്യന്തരം

അങ്ങനെയോ?

— പുരുഷമെന്നാലറിതം ഭവതി?

കേന്ദ്രം നാമം

— ഭൂമി വലുതാകുന്നു

- ശ്രോമതേന ന ശുശ്രൂവേ?

— പ്രവണിയേന പുണ്യപഥ ന
ശ്രയതേ?

(അയം) വൃത്ര-ഹാ .

ജനങ്ങൾ പഠി

— **ஐயப்பிரதிகாரியுமா** என்று
கேள்வியுண்டா

അന്വയം:-

ഹേ തുവി-കൃത്തിൻ, വസോ, ശവിഷ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുകർമ്മൻ വാസക, ബല വത്തമേന്ദ്ര,
തോ പുഷ്പി: ആ-ശസ: ചിൽ — തപയിബഹുന്യോവാശംസനാനി സ്ഥിതാനി
(ത്വയുവസ്ഥിതാഃ) ഉതയഃ — രക്ഷാ ലബ്ധം
ഹവന്തേ — അന്യേന്യോതാര ആഹവയന്തി
(അതഃ) അര്യഃ സവനാ തിരഃ ചിൽ ഹി — അരേന്ധവനാനി തിരന്ധു തൈവ
ആ ഗഹി — ആഗച്ഛ
മേ ഹവഃ ശ്രധി — മമാഹ്വാനം ശൃണു

അർത്ഥം:-ബഹുകർമ്മാവും ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനും ഏറ്റവും ബലവാന്മാരായ ഇന്ദ്ര, അവിട്ടന്നിലാണ് ഞങ്ങളുടെ വളരെ ആശങ്കയ്ക്കു നിലകൊള്ളുന്നത്. അവിട്ടന്നിലുള്ള രക്ഷകൾ ലഭിക്കാൻ മറ്റു സ്നോതാക്കൾ വിളിക്കുന്നു. അതിനാൽ ശത്രുവിന്റെ സവനങ്ങളെ തള്ളിക്കൊണ്ടു തന്നെ വന്നാലും, എന്റെ വിളി കേട്ടാലും.

13 വയഃഘോതേതോഇ

ചിത്രവിപ്രാഅപിഷ്ടസി

നഹിത്വന്യഃപുരുഷൈകശ്ചന

മഘവന്നസ്തിമഹിതാ

അന്വയം:-

ഹേ പുരു-ഛൈത,	
മഘ-റാൻ, ഇന്ദ്ര,	— ബഹുഭീരാഛൈത, ധനപണിന്ദ്ര,
വയഃ ഘ തോ ഉ	— വയഃ ഖല തവ സ്വഭൂതാ ഏവ

ശ്വേതത്തിൽനിന്നുകൂടി ഒഴിച്ചു നിൽക്കുന്നു. (പിതൃക്കന്മാരായ
അയ്യപ്പാകൾ അന്ധതമസ്സിൽ മുങ്ങുന്നു.)

11 വയം ഘോരേണ പു

വ്യുഗ്ര ബ്രഹ്മാണി വൃത്രഹൻ

പു തമാസഃ പു തമാസഃ വ ഭൂ വ നി ഭൂ

ഭൂ തി ന പ്ര ഭോമസി

അന്ധത:-

ഘോര വൃത്ര-ഹൻ, പുരു-ഹൃത,

വഭൂ-വഃ, ഇദ്ര, — വൃത്രഹന്തഃ, ബഹുഭീരാഹൃത,
വഭൂവന്നിദ്ര,

പുരു-തമാസഃ വയം.

ഘതേ — ഋഗ്വിദ്യജമാനരൂപേണ ബഹു
തമാ വയം വലുതവ

അപുവൃത ബ്രഹ്മാണി — നൃനനാനി സ്തോത്രാണി

ഭൂതി. ന പ്ര ഭോമസി — ഭൂതിചിവ പ്രഭോമഃ

അർത്ഥം-വൃത്രഹന്താവം വളരെപ്പേരായ വിളിപ്പെട്ടവ
നം വളരെയധനമായ ഇദ്ര, ഋഗ്വിദ്യജമാനന്മാരായി വളരെ
പ്പേരെങ്കൽ ഞങ്ങൾ നൃതനങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളെ ദിവസപ്പുലി
പോലെ, അവിടേക്കു നന്നായി ഒരുക്കുന്നു.

12 പു വ്യുഗ്ര ബ്രഹ്മാണി വൃത്രഹന്താ

ഹവന്ത ഇ ദ്രോ തയഃ

തി ര വ്യുഗ്ര ബ്രഹ്മാണി വൃത്രഹന്താ

ഗ വ്വി ഷ്ട വ്യുഗ്ര ഹവന്ത

15 സോമ¹ഇ¹പ്ര¹സു¹തോ¹അ¹സ്ത

കല¹യോ¹മാ¹ബി¹ഭീ¹തന

അ¹പേ¹ദേ¹വ¹ധ¹ന്യാ¹യ¹തി

സ്വ¹യം¹ഘ¹ഷോ¹അ¹പായ¹തി

വ 32

അന്വയം:—

ഹേ കലയ: — കലിമഹദ്ബർമ്മജ്ഞാതയഃ, ,
പുത്രാഃ

സോമഃ സുതഃ വഃ അസ്തു
ഇതി — ഇത്രായാഭിഷുതഃ യുഷ്ടാക
മസ്തേവ

(യുയം) മാ ബിഭീതന
ഇതി — ഭീതാ മാ വേദൈവ

ഏഷഃ ധന്യാ അപ
അയതി — ധാംസകഃ രാക്ഷസാഭിഃ
ഇത്രപ്രസാദാഭഗച്ഛതി

ഏഷഃ സ്വയം ഘ അപ
അയതി — സ്വയമേവാപഗച്ഛതി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ കലിയായ ഏന്റെ ബന്ധുക്കളേ, പുത്രന്മാരേ, ഇത്രന്നു സമർപ്പിക്കാൻവേണ്ടി സോമം സംസ്തരിച്ചത് നിങ്ങൾക്കുപേർത്താവട്ടേ. നിങ്ങൾ യജ്ഞൈകതന്നെ വേണ്ട. ഈ ഹിംസകനായ ദ്രോഹി, ഇത്രപ്രസാദത്താൽ പുറത്തു പോകുന്നു. അവൻ തന്നെത്താൻ അകന്നു പോകുന്നു.

വശ്കം: 33—34—35—36 മാലനമാ മത്സ്യം ലുഷയഃ, ഗായത്രികൃന്ദഃ, ആദിത്യം അദിതിച ദേവതാ.

1 സ്യാ¹ന്ന¹ക്ഷ¹ത്രി¹യാ¹അ¹വ

ആ¹ദി¹ത്യാ¹ൻ¹യാ¹പി¹വാ¹മഹേ

സു¹ദൃ¹ഗ്നി¹കാ¹അ¹ഭി¹ഷു¹യേ

തപേ ഇത് വിപ്രാഃ

അപി സുസി

— തപശ്വേവ യോഗിന
സ്തോതാരോപി ചവന്തി,
തേ ചാദധീനാഃ

തപൻ അന്യഃ കഃ ചന

മർദ്ധിതാ നന്മി അന്യീ — സുഖയിതാനാസ്തി

അർത്ഥം.—വദനാപ്സോൽ വിദിജുസ്സേട്ടവനും ധനവാത
മായ ഇത്ര, ഞങ്ങൾ അവിടേയ്ക്കു ചേർന്നുവർ തന്നെയാണല്ലോ
അവിടുന്നിൽ മാത്രമാണ് യോഗികളായ സ്തോതാക്കളും
നിലക്കൊള്ളുന്നത്. അവർ അവിടേക്കു കിഴാളരത്രേ അവി
ടുന്നല്ലാതെ സുഖയിതാവായി ആരുമില്ല.

14 തപനോഅസ്യ അമതേരുതച

യോഽഭിശ്ശേരവസ്പൃധി

തപനഉതിതവചിത്രയാധിയാ

ശിക്ഷാശചിശ്ശഗാതുവിൽ

അന്വയം.—

ഹേ ശചിശ്ശ, അസ്യഃ

അമതേഃ

— കമ്മവൺമേത്ര,
ഭാരിത്രാമകായാ ബാധായാഃ

ഉത ച്യവഃ അഭി-ശ്ശേഃ — നിന്ദായാശ്ചസകാശാൽ

തപ. നഃ അവ സ്പൃധി — അവമോചയ

(കിഞ്ച) ഗാതു-വിൽ

തപ. നഃ തവ ഉതീ — മാഗ്നജ്ഞസ്തപസ്യേ
തപോത്യാ

ചിത്രയാ ധിയാ ശിക്ഷ — വിചിത്രേണ കമ്മണാഭിമതം.
ദേഹി

അർത്ഥം.—ഋഗവ്യം കമ്മവാനായ ഇത്ര. ഈ ഭാരിത്ര
ബാധയിൽനിന്നും വിശപ്പിൽനിന്നും നിന്ദയിൽനിന്നും
ഞങ്ങളെ മോചിപ്പിച്ചാലും. പിന്നെ മാഗ്നജ്ഞനായ അവിട
ന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് അവിടുത്തെ രക്ഷണത്താലും വിവിധ കമ്മ
ത്താലും അഭിമതമരുളിയാലും.

അന്വയം:-

തേഷാം

ആദിത്യാനാം ഹി — വലു
ദാശുഷേ അരം-കൃതേ — ഹവിദ്ഭാത്രേ, അലങ്കാരേ
യജമാനായ ദാതവ്യം

ചിത്രം ഉക്തം വക്ത്രം

അസ്തി — വിചിത്രം സ്തുത്യം ധനം ഭവതി

അർത്ഥം.-ആ അഭിതീപത്രന്മാർക്കൊന്നല്ലോ ഹവിസ്സേകുന്ന
വനും സ്തോത്രങ്ങളാൽ അലങ്കരിക്കുന്നവനുമായ യജമാനനു
കൊടുപ്പാനുള്ള വിവിധവും സ്തുത്യവുമായ ധനമുള്ളതു്.

4 മഹി¹വോ¹മഹ¹താ¹മവോ¹
വര¹ണ¹മി¹ത്രാ¹ര്യ¹മൻ
അവാ¹ംസ്യാ¹വ്വണി¹മഹേ

അന്വയം:-

ഹേ മിത്ര, വരണ,

അര്യമൻ മഹതാം വ: — യുഷ്ടാകം
മഹി അവ: — മഹദ്ദക്ഷണം കരണീയമസ്തി
(അതഃ) അവാംസി ആ
വ്വണിമഹേ — രക്ഷണാനി പ്രാർത്ഥയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്ര, വരണ, അര്യമാവേ, മഹാത്മാ
രായ നിങ്ങൾക്കു മഹത്തരമായ രക്ഷണം കരുതവ്യമാകുന്നു. അതി
നാൽ നിങ്ങളുടെ രക്ഷകൾ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

5 ജീവാ¹ന്നോ¹അഭി¹ധേ¹ത
/ നാദി¹ത്യാ¹സഃ¹പുരാ¹ഹി¹മാൽ
കദ്ധ¹സ്ഥഹ¹വന¹ശ്രു¹തഃ

അന്വയം:—

അഭിപ്രായേ — അഭിമതപ്രാപ്തേ, ജാല
നിഗ്രമനായ
വ-മുദികാൻ ത്യാൻ — സുഷു സുഖയിത്യാൻ താൻ
ക്ഷത്രിയാൻ ആഭിത്യാൻ — മാത്യാക്ഷത്രിയാനഭിതിപുത്രാൻ
അവഃ യാചിഷാമഹേ — അദ്യ രക്ഷണം യാചാമഹേ

അർത്ഥം.—അഭിപ്രസിദ്ധിക്കായി, വലയിൽനിന്ന പുറത്തു കടക്കാനായി, നല്ലസുഖമേകുന്നവരും ജാതികൊണ്ട് ക്ഷത്രിയരായ (സമൃദ്ധം രക്ഷയ്ക്കു ബാധ്യസ്ഥരായ) അഭിതിപുത്രന്മാരോടു ഇപ്പോൾ നമ്മൾ രക്ഷണം യാചിക്കുന്നു

2 മിത്രോന്യോഅത്യഹതി.

വരണംപഞ്ചര്യമാ

ആഭിത്യാസോയഥാവിദഃ

അന്വയം. —

ആഭിത്യാസഃ മിത്രം,
വരണം, അര്യമാ നഃ — അസ്യാൻ
യഥാ വിദഃ — തേ യേന പ്രകാരേണ ദണ്ഡവ
ജാനന്തി തഥാ
അഹതിഃ അതി പഞ്ചൽ — പാപമതിപാരയതു

അർത്ഥം.—അഭിതിപുത്രന്മാരായ മിത്രനും വരണനര്യമാവും, അവർ നമ്മളുടെ ദുഃഖമറിയുന്നപോലെ, നമ്മളെ കയ്യൊപ്പിനെ കവച്ചു കടത്തട്ടെ.

3 തേഷാംഹിചിത്രമുക്ത്യം

വക്ത്രമസ്തിഭാമുഷേ

ആഭിത്യാനാമരക്ഷാതേ

തമമെടുക്കണം. മറ്റു ദേവന്മാരോടു, തദ്ദന്മാർ, വസുക്കൾ, മരുതുക്കൾ മുതലായവരോടു ഞങ്ങളുടെ നിദ്ദോഷത്വവും ദൃഢിതിയും പറയണമെന്നു വിവക്ഷ.)

7 അസ്തിദേവാഅംഹോത

വ്സ്തിരത്നമനാഗസഃ

ആദിത്യാ അഭ്യുക്തൈതനസഃ

അന്വയം:—

ഹേ ദേവാഃ, ആദിത്യാഃ,

അതുഭൂത-ഹ്തനസഃ

— അഭൂതപാപാഃ

അംഹോഃ ഉരു അസ്തി

— ഹതുഃ പാപശീലസ്യ മഹൽ
പാപമസ്തി

അനാഗസഃ രത്നം അസ്തി

— അപാപസ്യ രമണീയം.
ശ്രേയോസ്തി

(തതഃ അസുഭഭിമതം കരുത)

അർത്ഥം—ദേവന്മാരും പാപം ഭവിക്കാത്തവരുമായ അദിതിപുത്രന്മാരേ, കൊല്ലുന്നവന് പെരുതായ പാപമുണ്ടു്. പാപമില്ലാത്തവനത്രേ ശ്രേയസ്സു വേിക്കുന്നത്. അതിനാൽ ഞങ്ങൾക്കഭിമതമരുളിയാലും.

8 മാനസ്സേതുസ്സിഷേഭയം

മഹേവ്വണക്തുനസ്വതി

ഇദ്രുഇധിശ്രുതോവശി

അന്വയം:—

നഃ സേതുഃ മാ സിസേൽ

— അസ്താൻ ബന്ധകോ ജാലോമാ
ബധ്നാതു

അയം (ഇദ്രുഃ) നഃ മഹേ

പരി വൃണക്തു

— മഹതേ കമ്മണേ ജാലാൻ
പരിവർജ്ജയതു

ഇദ്രുഃ ഇൻ ശ്രുതഃ വശി

ഹി

— വിശ്രുതഃ സർവ്വസ്യ വശികരോ
ഹി

അന്വയം:-

ഹേ ഹവന-ശ്രുതി,

ആദിത്യം,

— ആഹ്വാനശ്രോതാരി,

ആദിത്യം,

(യുയം) കൽ സ്ഥ?

— ക്വചിത്,

ജീവാൻ ന:

— ഇദാനിം ജീവതോന്യാൻ

പുരാ ഹിമാൻ ഹ

— ഹനന്താൻ പൂർവ്വമേവ

അഭി ധേതന

— അഭിധാവത

അർത്ഥം:-വിളികൾക്കുണ്ടെന്നു അഭിപ്രായപ്പെട്ടതാണു, നിങ്ങളെ വിടയാണു? ഇപ്പോൾ ജീവനോടുകൂടി ഞങ്ങളെ കൊല്ലു മുമ്പു കാടിവന്നാലും.

6 യജ്ഞശ്രോതാസുസ്വതേ

വത്രമമസ്തിയച്ഛി:

തേനാനോഅധിവോചത

അന്വയം:-

(കർമ്മണാ) ശ്രോതായ

സുസ്വതേ

— അഭിഷുണ്വതേ യജമാനായ

യൽ വത്രമം വ: അസ്തി

— വരണീയം ധനം യുഷ്വാകമസ്തി

യൽ ചച്ഛി:

— സുഖവാസയോഗ്യം ഗൃഹമസ്തി

തേന ന:

— തേനവയേനാസ്യാൻ

പ്രീണയിത്വാ

അധി വോചത

— അധിവചനം കരുത

അർത്ഥം:-കർമ്മത്താൽ ക്ഷീണിച്ചവനും സോമം സംസ്കരിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനുമായ യജമാനനു കൊടുക്കാനുള്ള യാതൊരു ധന്യമായ ധനം നിങ്ങൾക്കുണ്ടോ, സുഖവാസയോഗ്യമായ ഗൃഹമുണ്ടോ, അതുണ്ടെന്നാലും ഞങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു. (ഞങ്ങളെക്കുറിച്ചു മറ്റു ദേവന്മാരോടു്) അനുകൂലപക്ഷപാതമായ വാക്കുറച്ചാലും. (മത്സ്യങ്ങൾക്കു് ഈ അത്ഥന യോജിപ്പിക്കുവോൾ, യജമാനന്മാർക്കുണ്ടെന്നുപോലെയുള്ള അനുഗ്രഹവും, ഗൃഹംപോലെയുള്ള ജലാശയവും ഞങ്ങൾക്കു തരണമെന്നു് അ

11 പഞ്ചിഭീനേഗഭീരത്ത്

ഉഗ്രപുത്രജീലാംസതഃ

മാകിസ്തോകസ്യനോരിഷൽ

അന്വയം:—

(ഹേ അഭിതേ,) ആ പഞ്ചി — സർവ്വതഃ പാലയസി
ഭീനേ, ഉഗ്ര-പുത്രേ — ക്ഷീണേ, ഉൽഗുണ്ഠാഃ
പുത്രായസ്തിൻ, തസ്തിൻ

ഗഭീരേ ജീലാംസതഃ നഃ

തോകസ്യ — ഉദേകേ അസ്താകം പൗത്രം
മാകിഃ രീഷൽ — മൈവ ഹിംസാം കരോതു

(അഥവാ) ഹേ ഗഭീരേ,

ഉഗ്ര-പുത്രേ — ഗംഭീരസ്വഭാവേ,
വീരപുത്രവത്യഭിതേ,

ഭീനേ — മയി ദയാം കരു

ആ പഞ്ചി — സർവ്വതഃ പാലയസി

ജീലാംസതഃ — ഹിംസതോ ജാലം

നഃ തോകസ്യ മാകിഃ

രീഷൽ — അസ്താകം തോകം, പൗത്രം
മൈവഹിംസാം കരോതു

അർത്ഥം—അഭിതേ, അവിടുന്ന് എമ്പാടും രക്ഷിക്കുന്നു. ക്ഷീണനായി ഉഗ്രപുത്രന്മാരായ ക്രൂരയാദന്യകളൊത്ത ജലത്തിൽ (സമുദ്രത്തിൽ) ഹിംസകൻറെ വലയിൽ വീണ എന്റെ പൗത്രനെ ആ വല ഹിംസിക്കാതിരിക്കട്ടേ. (അല്ലെങ്കിൽ) ഗംഭീര സ്വഭാവവും വീരപുത്രന്മാരൊത്തവളുമായ അഭിതേ, ഭീനനായ ഏകൻ ദയ ചെയ്യാലും. എമ്പാടുമവിടുന്ന് രക്ഷിക്കുന്നു. കൊല്ലുന്ന വല എന്റെ പൗത്രനെ ഹിംസിക്കാതിരിക്കട്ടേ. (മക്കളെക്കുറിച്ചുള്ളതിലധികം മക്കളുടെ മക്കളെക്കുറിച്ച് സ്നേഹവും ഗുഹ്യാനിയും ഉണ്ടാകുന്ന ലോകസ്വഭാവം ഇവിടെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.)

അർത്ഥം:-കെട്ടിനിൽക്കുന്ന വല നമ്മളെ ബന്ധിജ്ഞാതിരി
 ,ട്ടേ ഈ ഇന്ദ്രൻ മഹത്തായ കമ്മത്തിന്നുപേണ്ടി നമ്മളെ വല
 മിൽ നിന്നു വിടട്ടേ. ഇന്ദ്രൻ തന്നെയാണ് വിശ്വതൻ, അവി
 ന്നതന്നെയാണേവരെയും വശത്താക്കുന്നവൻ.

9 മാനോ¹മുചാരി¹പുണാം

പുജി¹നാനാ¹മവിഷ്യവഃ

ദേവാ¹അഭിപ്ര¹മുഷത

അന്വയം:-

ഹേ അവിഷ്യവഃ ദേവാഃ — രക്ഷിതുമിച്ഛുന്നോ ദേവാഃ
 നഃ പുജിനാനാം

രിപുണാം — ഹിംസകാനാം ശത്രുണാം

മുചാ മാ അഭി പ്ര മുഷത — ഹിംസകേന മാലേന അഭിമുഗ്ത
 മപരി മാ കരുത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ രക്ഷേപ്തുകളായ ദേവന്മാരേ, ഹിം
 സാശീലരായ ശത്രുക്കളുടെ ദ്രോഹകരമായ വലകൊണ്ട്
 ഞങ്ങൾ മുക്കളിൽ സ്ഥിതിപ്പെടാതിരിയ്ക്കട്ടേ. വല വിടാതിരി
 കട്ടേ.

10 ഉത¹പാമദി¹തേമ

ഹൃഹന്ദേവ്യപ¹ബ്രുവേ

സു¹മുളികാ¹മഭിഷ്യയേ

വ. 34

അന്വയം:-

ഹേ മഹി അഭിതേ,

ദേവി, — കഹതി, ദേവമാതാഃ, ദേവി,

ഉത സു-മുളികാം ത്വാം

അഹം — സുഹൃസുഖയിത്രീം ത്വാം

അഭിഷ്യയേ ഉപ ബ്രുവേ — അഭിമതായോപേത്യ ന്താമി

അർത്ഥം:-മഹതിയും ദേവമാതാവുമായ ദേവി, നല്ല സുഖ
 കേകുന്ന അവിട്ടത്തെ, അഭിഷുസിദ്ധിയ്ക്കായി ഞാൻ അണഞ്ഞ
 സ്തുതികുന്നു (ഇതു മത്സ്യനേതാവിന്റെ വാക്കാണ്.)

അർത്ഥം.—ഏവർ എല്ലാവർക്കും മീതെയുള്ള സ്ഥാനത്തുള്ള വരും മനുഷ്യരെ ഹിംസിക്കാത്തവരും സ്വയംനേടിയ കീർത്തി യൊത്തവരും ദ്രോഹിക്കാത്തവരുമായി ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്നുവോ,

14 തേന¹ആസ്തോ¹വ്യാ¹കാ¹ണാ
ഓദി¹ത്യാസോ¹മു¹മോ¹ചത
സ്തേനം¹ബദ്ധ¹മിവാ¹ദിതേ

അന്വയം:—

ഹേ അദിതേ, ആദിത്യാസഃ,

തേ (യ്യയം) നഃ — അസ്മാൻ

വ്യാകാണാം ആസ്തഃ — ഹിംസകാനാമാസ്യാൻ,
സകാശാൻ

സ്തേനം ബദ്ധം—ഇവ

മുമോചത — വിമോചനം കരുതഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അദിതേ, ആദിത്യന്മാരേ, അ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ ഹിംസകന്മാരുടെ അടുക്കൽനിന്ന്, കെട്ടിയിട്ട കള്ളനെ വിടുന്നപോലെ മോചിപ്പിച്ചാലും. (യുഗകം)

15 അപോ¹ഷ്ണ¹ഇയം¹ശത
രാദി¹ത്യാഅ¹പ¹ദൃ¹മ്തിഃ
അസ്യ¹ദേവ¹ജാ¹ല¹നഷി

വ. 35

അന്വയം:—

ഹേ ആദിത്യാഃ ഇയം

ശതഃ — പ്രസിതിഃ

അജാല¹നഷി — അഹിംസന്തി സന്തി

അസ്മൽ അപോ ഏത — അസ്മത്താപഗച്ഛത

(തഥാ) ദഃ-മതിഃ — ദഷ്ടാമതിഃ അജാല¹നഷി

നഃ സ അപ — അസ്മാൻ അപൈത

12 അനേഹാനുതപ്രജ
ഉരൂപിവിപ്രസുതവേ
കൃധിതോകായജീവസേ

അന്വയം:-

ഹേ ഉതപ്രജേ, ഉരൂപി, — വിസ്തീർണ്ണഗമനേ, ധീരേ, ത്വം
അനേഹം ന: — അപാപാനന്താൻ
വി പ്രസുതവേ കൃധി — അഭിസരണായ കരു
തോകായ ജീവസേ — പൗത്രായ മത്സ്യായ, തത്സ്യ
ജീവനായ, യഥാ ജീവേന
രക്ഷിതും തഥാ ഉരുതാം കരു

അർത്ഥം:-പരന്ന ഗമിക്കുന്നവളും ധീരയുമായ അഭിതേ,
അവിടുന്ന് അപാപരായ അങ്ങരക്ക് സ്വച്ഛന്ദസഞ്ചാരത്തി
ന്നു വേണ്ടതു ചെയ്യാലും. പൗത്രനായ മത്സ്യത്തെ അതിന്റെ
ജീവനത്തെ, രക്ഷിക്കാൻ തക്കവിധം ചെയ്യാലും. (പൗത്രനെ
ന്നതിന്ന് അഭിതീയുടെ പൗത്രനെന്നും അർത്ഥം പറയാം. ജല
ത്തിന്ന് (മഴക്ക്) ഇളുപ്പുത്രത്വമുണ്ട്. മത്സ്യത്തിന്ന് ജലപുത്ര
ത്വവുമുണ്ട്. അപ്പോൾ അഭിതീക്ക് മത്സ്യത്തെ സംബന്ധിച്ച്
പ്രപൗത്രത്വമായി. എങ്കിലും പൗത്രനെന്നുതന്നെ പറഞ്ഞിരി
ക്കുന്നു.)

13 യേമുഖാനഃക്ഷിതിനാ
മദ്ബാസസ്വയശസഃ
വ്രതാർക്ഷന്തേഅദ്രുഹഃ

അന്വയം:-

യേ മുഖാനഃ — സന്വേഷാം മുഖസ്ഥാനീയാഃ,
ഉക്ലിതാഃ
ക്ഷിതിനാം അദ്ബാസഃ — മനുഷ്യാണാമഹിംസകാഃ
സ്വയശസഃ, അദ്രുഹഃ — സ്വായത്തകീർത്തയഃ,
അദ്രോഹ്യാരഃ
വ്രതാ രക്ഷന്തേ — അസുഭീയാനി വ്രതാനി,
കർമ്മാണി പാലയന്തേ

അർത്ഥം.-ഉൽകൃഷ്ടസ്വഭാവമായ ദേവന്മാരേ, അസംഖ്യമായിട്ടാണെങ്കിലും എതിരെ വരുന്ന ശത്രുവായ പാപിയെ (ദ്രോഹിയെ) ഞങ്ങളുടെ ജീവനത്തിനായിത്തന്നെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നു വിട്ടുവനാക്കിയാലും. (ഇചിടെ അസംഖ്യമെന്ന പദം അനുചരന്മാരെ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു).

18 തൽസുനോനവ്യംസന്യസ
ആദിത്യായനമോചതി
ബന്ധാദ്ബദ്ധമിവാദിതേ

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യാ: അദിതേ, — ത്വദനുഗ്രഹാൽ
യൽ ബന്ധാൽ
ബദ്ധം-ഇവ മമോചതി — യശ്ചാകം യദ്രക്ഷണം ബദ്ധം
ബന്ധനാദിവാസ്യാൻ മുഞ്ചതി
തൽ ന: സു നവ്യം
സന്യസേ — സുഷുപ്തംഭേനായ ഭവതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ആദിത്യന്മാരേ, അദിതേ, നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ യാതൊരു രക്ഷണം, ബന്ധനത്തിൽനിന്നു തടവുകാരനെയെന്നപോലെ, ഞങ്ങളെ മോചിപ്പിക്കുമോ, ആ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കു നന്നായി പ്രാപ്യമാകട്ടേ.

19 നാസ്താകമസ്തിതത്തര
ആദിത്യോസോഅതിഷ്ഠദേ
യുയമസ്യഭ്യംമുളത

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യാസ:, — അദിതിപുത്രാ:
(യോവേഗ:) അതി-സ്തദേ- അസ്താകം ബന്ധനാജ്ജാലാദതി
സ്തദനായ പ്ര ഭവതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ആദിത്യന്മാരേ, ഈ കെട്ടുകയർ ഉപദ്രവിക്കാതെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നു് അകന്നുപോകട്ടേ. അതുപോലെ (വലയിട്ട) ഭഷുബുദ്ധിയും ദ്രോഹിക്കാതെ ഞങ്ങളെ വിട്ടു കലട്ടേ.

16 ശശ്വ¹ദ്ധി¹വ്സ്സദാന¹വ
ആദി¹ത്യാ¹ഊതി¹ഭി¹വ്ത്വം.
പുരാ¹ന്തനം¹ബു¹ജ്ജ¹മഹേ

അന്വയം:—

ഹേ സു-ദാനവ!

ആദിത്യാ:

— സദാനാ ആദിത്യാ:

വ: ഊതി-ഭി: ഹി വയം.— യഷ്ടാകം രക്ഷാഭിരേവവയം.

പുരാന്തനം ശശ്വദ്

— വധാൽ പുച്ഛം ഇദാനിം ബഹുൻ
ഭോഗൻ

ബുജ്ജമഹേ

— ഭുജ്ജമഹേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശോഭനദാനന്മാരായ അദിതിപത്രന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ രക്ഷകളാൽത്തന്നെ ഞങ്ങൾ കൊല്ലപ്പെടും മുൻ, ഇപ്പോൾ, ധാരാളം ഭോഗങ്ങൾ അനുഭവിക്കാമു.

17 ശശ്വ¹ന്തം¹ഹി¹പ്രചേതസഃ
പ്രതി¹യന്ത്രി¹ഭേനസഃ
ദേവ¹ാകൃ¹ണ¹മജീ¹വസേ .

അന്വയം:—

ഹേ പ്ര-ചേതസ: ദേവാ: — പ്രകൃഷ്ടമതയോ ദേവാ:

ശശ്വന്തം, ചിത്

പ്രതി-യന്തം

— ബഹുമാഹിപ്രതിഗച്ഛന്തം ശത്രും

ഏനസ:

— പാപസ്യകർത്താരം

ജീവസേ ഹി

— അസ്താകം ജീവനായ ഏവ

(അസ്തത്തോ വിയുക്തം)

കൃണഥ

— കരുത

അന്വയം:—

ഹേ ആദിത്യാസുഃ ദോഷഃ

സു വി വൃഹത	—	ദോഷ്യപ്രൻ സുഷ്ടുനൂലയത, വിനാശയത
(തഥാ) അഹതിം വി	—	പാപം വിവൃഹത
സം-ഹിതം വി	—	ജാലം വിവൃഹത
(തഥാ) രപഃ വിഷ്വക്		
വി	—	പാപം വിഷ്വപീനം വിവൃഹത

അർത്ഥം.—അല്പയോ ആദിത്യന്മാരേ, ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ ഉന്മൂലം നശിപ്പിച്ചാലും. അതുപോലെ പാപത്തെ നശിപ്പിച്ചാലും. (ഞങ്ങൾ വീണ്ട) വലയെ നശിപ്പിച്ചാലും. പാപം പരന്നതു നശിപ്പിച്ചാലും.

നാലാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

തൽ തരഃ അസ്മാകം ന

അസ്മി

— തദേഗോ ന ജവതി

(അതഃ) യുയം അസ്മഭ്യം

മുളത

— തത്താദൃശം വേഗം കൃത്വാ സുഖയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഭിതിപത്രന്മാരേ, ഏതു വേഗം, ശക്തി ഞങ്ങളുടെ വലത്തടവിൽ നിന്ന് പുറത്തുകടക്കാൻ സമർത്ഥമാകുമോ, ആ വേഗം, ശക്തി ഞങ്ങളെക്കുറിച്ചു. അതിനാൽ ആ ശക്തിയുണ്ടാക്കി ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

20 മാനോഹേതിവ്വിവസ്വത

ആഭിത്യം കൃത്രിമാശതഃ

പുരാ ന ജരസഃ

അന്വയം:—

ഹേ ആഭിത്യം, നഃ

വിവസ്വതഃ

— അസ്മാൻ വിവസ്വൽപത്രസ്യ യമസ്യ (പുത്രേപിതൃശബ്ദഃ)

ഹേതിഃ കൃത്രിമാശതഃ

— ആയുധഭൂതാ, ക്രിയയാ നിഷ്ണാ ഹിംസകാ പ്രസിന്ധിഃ

പുരാ ന ജരസഃ

— ഇദാനിം ജീണ്ണാനസ്മാൻ

മാ വധീൽ

— മാ ഹിംസയാൽ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ആഭിത്യന്മാരേ, ഞങ്ങളെ വിവസ്വാന്റെ പുത്രൻ യമന്റെ (മകന്റെ അച്ഛന്റെ പേര്; വൈവസ്വതന്റെ എന്നു വേണ്ടതാണ്) ആയുധമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ള പിരിച്ചുണ്ടാക്കിയ ഹിംസകമായ കെട്ടുകയർ, വല, ഇപ്പോഴത്തെ നെ ജീണ്ണിച്ച ഞങ്ങളെക്കൊല്ലരുതേ.

21 വിഷ്വേധോവ്യംഹതി

മാഭിത്യാസോപിസംഹിതം

വിഷ്വഗ്വിപ്തഹതാരപഃ

അർത്ഥം:- ഏറ്റവും ബലവാനും സത്തുകൾക്കു രക്ഷകനായ ഇന്ദ്ര, വളരെ കർമ്മങ്ങളാൽത്തന്നെ ദ്രോഹികളെ കീഴമുന്തുന്നവനുമായ അവിടുത്തെ രക്ഷക്കായും സുഖത്തിനായും തേരിനെ എന്നപോലെ നേരെ വരുത്തുന്നു.

2 തുവിശുഷുതുവിക്രതോ
ശചീവോവിശ്വായാമതേ
ആപപ്രാഥമഹിത്വനാ

അന്വയം:-

തുവി-ശുഷു, തുവി-ക്രതോ, — ബഹുബല, ബഹുപ്രജ്ഞ,
ശചീ-വഃ, മതേ, — ബഹുകർമ്മൻ, പുജനീയേന്ദ്ര,
വിശ്വായാ മഹി-ത്വനാ — വിശ്വവ്യാപ്തന മഹത്വേന
ആ പപ്രാഥ — ആപുരിതവാനസി

അർത്ഥം:- വളരെ ബലങ്ങളാൽത്തന്നെ എത്രയോ പ്രജകളുറവനും ധാരാളം കർമ്മങ്ങളിയാനവനും പുജനീയനുമായ ഇന്ദ്ര, സർവ്വത്ര വ്യാപിച്ച മഹത്വത്താലവിടുന്ന് അശേഷലോകവും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

3 യസ്യതേമഹിനാമഹഃ
പരിജ്മായന്തമീയതുഃ
ഹസ്താവഭ്രംഹിരണ്യയം

അന്വയം:-

മഹഃ യസ്യ തേ മഹിനാ — മഹതഃ പുഷ്പാകതസ്യ യസ്യ
തവ മഹത്വേന
ഹസ്താ — ഹസ്താ
പരി ജ്മായന്തം — പൃഥ്വിവ്യാം സർവ്വതോ
വ്യാപ്തവതഃ
ഹിരണ്യയം വഭ്രം — അസ്മാകം യേനിവാരണായ
ഈയതുഃ — ഹിരണ്യയമായുധം.
പരിഗൃഹ്ണീതഃ

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-6 അദ്യായം-5

1 മുതൽ 4 കൂടി വഗ്ഗങ്ങൾ ഇത്രയും പ്രക്ഷാശനമേധന്മാരുടെ
ദാനവും ദേവത 5-6-7 ഇത്രയും, വരണനം, വിശ്വദേവന്മാ
രും. 8-9-10 ഇത്രയും 11 മുതൽ 17 കൂടി അഗ്നി 18-19-20
അഗ്നികൾ 21 മുതൽ 26 കൂടി അഗ്നി തന്നെ 27-28
ഇത്രയും 14ാം പ്രകാശ്വാരസ്വതത്തിലുള്ളതാണ് 29 മുതൽ
32 കൂടി അഗ്നി 33-34 സോമൻ 35-36 ഇത്രയും ദേവ
ന്മാരും 37-38 ഇത്രയും

വഗ്ഗം-1 മുതൽ 4 കൂടി ആത്മീയരസം പ്രിയമേധം പ്രതിഃ,
അനുഷ്ടുബ് ഗായത്ര്യച്ഛന്ദസി, ഇത്രപ്രക്ഷാശനമേധാ ച
ദേവന്മാ

1 ആത്മാരഥം യഥോക്തയേ

സുക്തായ വരണയാമസി

തുവി-കൂടി-ഋതി-ഋഹ

മിത്രശവിഷ്വസസ്തപതേ

അന്വയം -

ഹേ ശവിഷ്വ സസ്തപതേ, ഇത്ര

തുവി-കൂടി-ഋതി-

സഹം.

ത്വാ ഉത്തയേ സുക്തായ
രഥം യഥാ ആ

വരണയാമസി

— ബലവത്തമ,
സതാംപാലയിതരിത്രം,

— ബഹുലമാണാം ഹിംസകാനാ
മഭിവേദിതാരം.

— ത്വാം രക്ഷണായ സുഖായ ച

— രഥമീവാവരണയാമ

അന്വയം:—

(ഹേ യജമാനാഃ,

യുഷ്യാകം) അഭിഷ്ഠയേ — സാഹായ്യാത്മമഭീഗമനായ

സദാപ്രധം യം — സർവ്വഭാ വദ്ധ്യന്തം യം

സ്വഃ—മീളഹേഷു നഃ — സങ്ഗ്രാമേഷു നേതാരോ
മനുഷ്യാഃ

ഈതയേ നാനാ ഹവന്തേ — രക്ഷാത്മം ബഹുപ്രകാരമാഹവ
യന്തി, തമിദ്രം ഹവേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ യജമാനന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ സാഹായ്യത്തിനായി നേരെ വരാനായി, എല്ലാപ്പോഴും (ഉപാസകരെ) വളർത്തുന്ന ആരെ യുദ്ധങ്ങളിൽ നേതാക്കൾ പലപ്രകാരത്തിൽ വിളിക്കുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രനെ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

6 പരോമാത്രാഭിഷമ

മിദ്രാഗ്രംസുരാധസം

ഈശാനഞ്ചിദാസുനാം

അന്വയം:—

പരഃ—മാത്രം — പരാ മാത്രാ യസ്യ, താദൃശം,
അപരിമിതസ്വരൂപം

(തഥാപി) ഭൂചീഷമം — യദ്യപ്യപരിച്ഛിന്നഃ സ്തുത്യാ
സമം, സ്തുതിര്യാവന്മാത്രം
വിഷയികരോതി, തൽസമം

ഉഗ്രം സു—രാധസം ചിൽ — ഉൽഗുണ്ണബലം, ശോഭനേധനം ച
വസുനാം ഈശാനം — അസുഭ്യം പ്രദേയാനാം ഗവാദി
ധനാനാമിശ്വരം

ഇന്ദ്രം — പരമൈശ്വര്യയോഗാഭിച്ഛാനം.
കുലസ്വരൂപം തം ഹവേ

അർത്ഥം—അളവറ്റ, കണക്കറ്റ അളവിൽ സ്വരൂപമറ്റ വനെങ്കിലും, എത്രത്തോളം സ്തുതിക്കുന്നുവോ അതിലൊത്തുങ്ങി നിൽക്കുന്നവനും (സ്തുതിക്കേണ്ടവനും) ഊക്കാൻവന്നു നല്ല ധന കൊത്തവന്നു നമുക്കു തരുവാനുള്ള പശുക്കുതലായ ധനങ്ങൾക്കി

അർത്ഥം:-മുൻപറഞ്ഞവിധം ഹോനായ അവിടുത്തെ മഹത്വം കൊണ്ട്, കൈകൾ, ഭൂമിയിൽ മുഴുവൻ വ്യാപിപ്പിക്കുന്നതും സ്വർണ്ണമയവുമായ വലിയൊരു തെങ്ങിനെ അങ്ങരക്കുളഞ്ഞിനായെന്നു.

4 വിശ്വാ¹നരസ്യവസ്ത്ര¹തി
മനാന¹തസ്യശവ¹സഃ
ഏവൈ¹ശ്വപ¹ഷണീ¹നാ
മുതീ¹മുവേ¹രമാ¹നാം.

അന്വയം:-

(ഹേ യജമാനാഃ)	
വിശ്വാ ¹ നരസ്യ	— വിശ്വാൻ, സർപ്പൻ ശത്രുൻ പ്രത്യു ¹ തസ്യ
മനാന ¹ തസ്യ ച ശവ ¹ സഃ	— ശത്രുണാമപ്രഹ്വ ¹ സ്യ ച ബല ¹ സ്യ
പതിഃ പ ¹ ഷണീ ¹ നാ.	
വഃ ഏവൈഃ	— ഇദ്രഃ സേനാ ¹ രൂപാ ¹ ണാം യജാ ¹ കഃ ഗമ ¹ നൈസ്സഹ
രമാ ¹ നാം മുതീ ¹ മുവേ	— ഉതൈത്യ, രക്ഷണായാ ¹ ഹിതാ ¹ മി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജമാനന്മാരേ, എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും എതിരിടുന്നതും ശത്രുക്കൾക്കുമുമ്പിൽ (ഒരിക്കലും) കനിയാത്തതുമായ ബലത്തിന്നിശ്ശനായ ഇദ്രനെ, സേനാ¹രൂപരായ നിങ്ങളുടെ നീക്കങ്ങളോടൊപ്പം, തേരുകളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

5 അഭി¹ഷ്ഠയേ¹സദാ¹വ്യം
സ്വ¹ധമീ¹മഹേഷ്വ¹തനരഃ
നാനാ¹ഹവ¹ന്തമു¹തയേ

ന ആനംശ — നവ്യാപ്തോതി
(തസ്യ) തേ ശവാംസി
നകി: നശൽ — തവ ബലാനുപി നൈവ
വ്യാപ്തോതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ബലവാനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടുത്തെ ചങ്ങാതം മരണധർമ്മിയായ മനുഷ്യൻ നേടുന്നില്ലയോ ആ അവിടുത്തെ ബലങ്ങളെയും അവൻ പ്രാപിക്കുന്നില്ല. (അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹത്തിന്റെ ബലം അവനു കിട്ടുന്നില്ല.)

9 ത്വോതാസസ്തപായ
ജാപ്സുസുര്യേമഹദ്ധനം
ജയേമപ്തസുവഭ്രീവ:

അന്വയം:—

ഹേ വഭ്രീ-വ:, — വഭ്രവന്നിന്ദ്ര,
ത്വാ-ഉതാസ: — ത്വയാ രക്ഷിതാ:
ത്വാ യജാ അപ്-സു — ത്വയാ സഹായേന ജലേ സ്താനാ
ദിവ്യവഹാരം കർത്തം
സുര്യേ — ഉദിതേഗതും, തദർത്ഥം
പൃൽ-സു മഹൽ ധനം
ജയേമ — ശത്രുൻ സംഗ്രാമേജിത്വാ
തേഷാം ധനം ലഭേമ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വഭ്രായുധനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നാൽ രക്ഷിക്കപ്പെട്ട ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ സഹായത്തോടുകൂടി സുര്യോദയത്തിൽ കളിയാൻ പോകാനായി ശത്രുക്കളെ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ച്, അവരുടെ മഹത്തായ ധനം നേടാവൂ (കളിയാൻ പോകുമ്പ്പ് ശത്രുക്കളെ ജയിക്കാവൂ.)

ശനമായ ഇത്രനെ, പരമേശ്വര്യയോഗംകൊണ്ട് ഇച്ഛാതൃപ്ത
സ്വരൂപനായ ഇത്രനെ, ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

7 തന്മിത്രാധിസേമഹ
ഇന്ദ്രോഞ്ചാദാമിപിതയേ
യഃപുഷ്പാമനാഷ്ടുതി
മിശേകൃഷ്ണിനാന്നൃതുഃ

അന്വയം:-

മഹേ രാധസേ	— മഹത്തേധനായ, ധനലാഭാർത്ഥം
യഃ നൃതുഃ പുഷ്പാഃ	— യോനേന്താദേവഃ പുഷ്പേ വോഃ
കൃഷ്ണിനാഃ അന-സ്മതിഃ	മനുഷ്യാണാം, ജ്യോതിഷാം
ഈശേ	സംബന്ധിനീ, അനക്രമേണ
	ക്രിയമാണാം സ്മതിഃ ഈഷേ
തം-തം ഇൽ ഇന്ദ്രം	— തമേവേന്ദ്രം പ്രതി
പിതയേ ചോദാമി	— സോമപാനായ പ്രേരയാമി

അതും മഹത്തായ ധനത്തിന്റെ ലാഭത്തിനായി, ഏതു
നേതാവായ ദേവൻ, മുസ്സുള്ളതും ജ്യോതിഷകളെസ്സംബന്ധിച്ചതും
മായ സ്തോത്രത്തിന്, ക്രമത്തിൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്മതിയ്ക്ക്.
അധീശനാണോ, ആ ഇത്രനെത്തന്നെ സോമപാനത്തിനായി
ഞാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു.

8 നയസ്യതേശവസാന
സഖ്യമാനംശമതത്യഃ
നകിശ്ശവാസിതേനശൽ

അന്വയം:-

ഹേ ശവസാന	— ബലവന്നിദ്ര,
യസ്യ തേ സഖ്യം മതത്യഃ	— തവ സഖിത്വം മരണധർമ്മീ
	മനുഷ്യഃ

(കിഞ്ചതേ) പ്ര-നീതി:

സ്വാഭാ — ധനാദിനാം പ്രണയനം സ്വാഭാ,
പ്രഹർഷകം

(തഥോഭയോർല്ലാഭേയ)

യജ്ഞഃ വിതന്തസായുഃ — വിശേഷേണ തനനീയഃ

അർത്ഥം—അല്ലയോ വജ്രവാനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടുത്തെ പണ്ടാതം ഏറ്റവും അനുഭവയോഗ്യമാണോ, അവിടുത്തെ ധനാദികളുടെ പ്രാപണം (എത്തിയ്ക്കൽ) പ്രഹർഷകമാണോ, അതു രണ്ടും നേടാനായി അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച യജ്ഞം വിസ്തരിയ്ക്കേണ്ടതാകുന്നു, വിസ്തരിച്ചുനഷ്ടയമാകുന്നു.

12 ഉരുണസ്തന്വേദ്യതന

ഉരുക്ഷയാനസംകൃധി

ഉരുണോയന്ധിജീവസേ

അന്വയം:

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം) നഃ

തന്വേ — അസ്താകമാത്മജായ

ഉരു കൃധി — ധനം സുഖം വാ പ്രഭൃതങ്കുര

(തഥാ) തനേ ഉരു — തൽപത്രായ പ്രഭൃതം കരു

നഃ ക്ഷയാന ഉരു — അസ്താകം നിവാസായ, ഗൃഹായ
പ്രഭൃതം കരു

നഃ ജീവസേ യന്ധി — അസ്താകം ജീവനായ പര്യുഷ്ഠ
മഭീമതം പ്രയച്ച

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, എന്റെ മകനു് ധാരാളം ഐശ്വര്യം, സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും. അതുപോലെ മകന്റെ മകനും ധാരാളമുണ്ടാക്കിയാലും. ഞങ്ങളുടെ നിവാസഗൃഹത്തിന്നു മികച്ച ഐശ്വര്യം ഉണ്ടാക്കിയാലും. ഞങ്ങളുടെ ജീവിതത്തിന്നു മതിയാംവിധം അഭീഷ്ടമരുളിയാലും. (ജീവിതയാപനത്തിന്നു വേണ്ടുവോളം അഭീഷ്ടങ്ങളേ യാചിക്കുന്നുള്ളു. കൂട്ടി വെണ്ണാനും കരുതാനുമില്ല.)

10 തന്വാ¹യജ്ഞ¹ഭിരിമഹേ
 തന്¹ഗീർഗ്ഗീ¹വൃണസ്തമ
 ഇ¹ത്രയഥാ¹ചിദാ¹വിഥ
 വാ¹ജേഷ്യ¹പുരു¹മായും

വ. 2

അന്വയം -

ഹേ ഗീവൃണഃ-തമ, ഇത്ര, - സ്തുതിഭിവൃണനീയതമേത്ര,
 (ത്വം) യഥാ ചിത്

വാജേഷ്യ - യേന പ്രകാരേണ
 സന്¹ഗ്രാമേഷ്യ

പുരു-മായും ആവിഥ - ബഹുപ്രജ്ഞം മാം രരക്ഷിഥ

തം ത്വാ യജ്ഞഭിഃ

ഇതമഹേ - താദൃശം ത്വാം യജ്ഞസാധനൈ
 സ്തോമാഭിഭിര്യാചാമഹേ

തം (ത്വാം) ഗീഃ-ഭിഃ - സ്തുതിഭിരിമഹേ

അർത്ഥം-സ്തുതികളാൽ ഏകദൃശം ജേനീയനായ ഇത്ര,
 അവിടുന്ന് എപ്രകാരമാണോ യുദ്ധങ്ങളിൽ ബഹുപ്രജ്ഞനായ
 എന്നെ രക്ഷിച്ചത്, അപ്രകാരം രക്ഷിച്ച ആ അവിടുത്തോടു,
 യജ്ഞസാധനങ്ങളായ സോമാദികളോടു കൂടി അഭീഷ്ടം യാചി
 ക്കുന്നു സ്തുതികളോടു കൂടി അഭീഷ്ടം യാചിക്കുന്നു.

11 യസ്യ¹തേ¹സ്വാദു¹സഖ്യം

സ്വാ¹ദ്ധീ¹പ്രണീ¹തിരദ്രി¹വഃ

യജ്ഞാ¹വി¹തന്ത¹സായുഃ

അന്വയം -

ഹേ അദ്രി-വഃ, - വജ്രവന്നിത്ര,

യസ്യ തേ സഖ്യം സ്വാദു - അതീവാൻഭവാഹം

അർത്ഥം—(ഇവിടന്നങ്ങോട്ട് ആറു പ്രകടകൾ പ്രക്ഷൻ അശ്വ മേധൻ എന്നിവരുടെ ഭാഗങ്ങളാകട്ടെ സ്തുതിയാകുന്നു.)

യാഗാചരണത്തിലേപ്പെട്ട പ്രിയമേധനായ എനിക്കു് ആറ നേതാക്കൾ, രാജാക്കൾ, സോമപാനഹർഷത്താൽ അനുഭവയോഗ്യങ്ങളായ ഭാഗങ്ങളൊത്താവരായി, അച്ഛനും മകനായി ഈരണ്ടു് പേരായി ഉപവസിക്കുന്നു.

15 പ്രഭാവിശ്രോതആദേ

ഹരിപ്രക്ഷസ്യസുനവി

അശ്വമേധസ്യരോഹിതാ

വ. 3

അന്വയം:—

ഇശ്രോതേ പ്രഭു ആ ദേവേ — അതിമിഗ്ദ്ധപത്രേ തസ്മിൻ പ്രജാ
ഗാമിനാവശാ സ്വീകൃതവാ
നസ്മി

(തഥാ) പ്രക്ഷസ്യ സുനവി — പ്രക്ഷനാകുഃ സുനൗ, പത്രേ
ഹരി — ഹരിതവണ്ണാവശാവാരാദേവേ

അശ്വ—മേധസ്യ — അശ്വമേധപത്രേ രാജനി
രോഹിതാ — രോഹിതവണ്ണാവശാവാരാദേവേ

അർത്ഥം—(പ്രക്ഷൻ, അശ്വമേധൻ എന്നിവരുടെ യാഗമാണു്. ആ യാഗത്തിന്നെത്തിച്ചേർന്ന അതിമിഗ്ദ്ധന്റെ പുത്രനായ ഇശ്രോതനെന്ന രാജാവും സർവ്വഗതിവശാൽ ഭാനംചെയ്യുന്നു.)

ഇശ്രോതകൽനിന്നു് നേർപ്പോക്കശീലമുള്ള രണ്ടു കുതിരകളെ ഞാൻ സ്വീകരിച്ചു. പ്രക്ഷപുത്രകൾ നിന്നു് രണ്ടു പച്ചകുതിരകളെ കൈക്കൊണ്ടു, അശ്വമേധപുത്രകൽനിന്നു രണ്ടു ചെങ്കുതിരകളെ ഭാനം വാങ്ങി.

16 സുരഥാആതിമിഗ്ദ്ധ

സ്വഭീശ്രരാക്ഷ

അശ്വമേധസ്യപേശസഃ

13 ഉരുന്യു¹ഭ്യേ¹ഉരുന്¹ഗവ¹
 ഉരു¹.രഥായ¹പന്മാ¹.
 ദേവ¹വീതി¹.മനാമഹേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) നൃ-ഭ്യഃ	— അസുഭീയേഭ്യോ ഭൃത്യേഭ്യഃ
ഉരു. മനാമഹേ	— ഹിതം യാചാമഹേ
(തഥാ) ഗവേ ഉരു.	— ഉപലക്ഷണമേതദ്, ഗവാശ്വാ ദികായ ഹിതം യാചാമഹേ
രഥായ ഉരു. പന്മാ.	— ഹിതം പന്മാനം, മാഗ്ധം മനാമഹേ
(തഥാ) ദേവ-വീതി.	— യജ്ഞം മനാമഹേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ പരിഭവങ്ങൾക്ക് ഹിതം, സുഖം യാചിക്കുന്നു. അതുപോലെ പശു, കതിര മുതലായവയ്ക്കും സുഖം യാചിക്കുന്നു തേരിന്നു നല്ലവഴി യാചിക്കുന്നു. അതുപോലെ യജ്ഞം യാചിക്കുന്നു.

14 ഉപമാഷഡ്¹ഭാഭാ¹
 നമസ്തോ¹മസ്യഹഷ്ടാ¹
 തിഷ്ഠന്തി¹സ്വാഭാതായഃ

അന്വയം:-

മാ	— പ്രിയമേധം മാ.
(യജ്ഞേ പ്രസസ്തന്തി)	
ഷട് നരഃ	— നേതാരഃ, രാജാനഃ
സോമസ്യ ഹഷ്ടാ	— സോമപാനസ്യ ഹഷണ
സ്വാഭാ-രാതയഃ	— സൃഷ്ടുപഭോഗാഹ്വാനാഃ
ഭാ-ഭാ ഉപ തിഷ്ഠന്തി	— ഭൗ ഭൗ, പിതൃപുത്രേണ യുക്തൗ ഭൂതാ ഉപാസതേ

18 ഐഷ്യചേതദ്യുഷ്ണ

ത്യന്തര്യഭ്രേഷ്വര്യ

സ്വഭീശ്വര്യകശാവതി

അനന്തം:-

ഐഷ്യ ഗൃഭ്രേഷ് അന്തം: — ഗൃഭ്രഗാമിഷ്വര്യ മദ്ധ്യ
വൃഷ്ണ-വതി — വഷ്ണൈക പുരശ്വര്യപേതാ
അന്തം, സു-അഭീശ്വര്യ — ആരോപമാനാ, ശോഭന
പ്രഗ്രഹാ

കശാ-വതി (ബന്ധവാ) ആ
ചേതസ് — ആജ്ഞായതേ

അർത്ഥം:- ഈ നേപ്പാക്കുറ കതിരുകളുടെ ഇടയിൽ കതിര
കുറന്നൊരൊത്ത ശോഭചേർന്ന നല്ല കടിഞ്ഞാണോടുകൂടിയ
(ചമ്മട്ടിയുറ) ഒരു പെൺകുതിരയും അറിയപ്പെടുന്നു.

19 നയ്ഷ്വര്യവാജബന്ധവോ

നിനിത്ഥ്വര്യനമത്യ:

അവദ്യമധീഭീയരത്

വ. 4

അനന്തം:-

വേ വാജ-ബന്ധവ:, — അന്നബന്ധവ:, അന്ന
പ്രഭാ:, രാജാന:

യ്ഷ്വര്യ നിനിത്ഥ്വര്യ:

ചന — യ്ഷ്വര്യ നിന്ദകോപി

മത്യ: അവദ്യം അധി ന

ഭീയരത് — നിന്ദാ നാരോപയതി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അന്നഭാതാക്കളായ രാജാക്കന്മാരേ,
നിങ്ങളിൽ നിന്ദാശീലമുറ മനുഷ്യൻ പോലും ദോഷം,
നിന്ദ, ആരോപിക്കുകയില്ല.

അന്വയം:-

ആതിഥി-ഗോ

സു-രഥാൻ

— ഇന്ദ്രോതേ ശോഭനരഥയാതാ
നശ്വാനാദേദേ

ആർക്ഷേ സു-അഭീശൂൻ

— പ്രക്ഷപത്രേ സുപ്രഗ്രഹാനശ്വാനാ
ദേദേ

ആശ്വ-മേധേ

സു-പേശസഃ

— അശ്വമേധപത്രേ സുരൂപാൻ
ശോഭനാലങ്കാരാനശ്വാനാദേദേ

അർത്ഥം.-അതിഥിഗൃഹിന്റെ പുത്രനായ ഇന്ദ്രോതകൻ നിന്നു നല്ല തേരൊത്ത കുതിരകളെ ഭാനം വാങ്ങി, പ്രക്ഷന്റെ പുത്രകൻ നിന്നു നല്ല കുടിഞ്ഞാണൻ കുതിരകളെ ഭാനം മേടിച്ച്, അശ്വമേധന്റെ പുത്രകൻ നിന്നു നന്മയുറ്റ, കോപ്പണിഞ്ഞ കുതിരകളെ ഭാനമായി കൈക്കൊണ്ടു.

17 ഷട്ട്ഷാഃ ആതിഥിഗൃ

ഇന്ദ്രോതേവധൃതഃ

സചാപുതകൃതസനം

അന്വയം:-

പുത-കൃത ആതിഥി-

ഗോ ഇന്ദ്രോതേ

— ശുദ്ധകർമ്മാപേതേ അതിഥിഗൃ
പത്രേ തസ്മിൻ

വധൃ-മതഃ ഷട് അശ്വാൻ

— ബദ്ധവാലിരപേതാൻ
ഷട്സംഖ്യാകാനശ്വാൻ

സചാ സനം

— പ്രക്ഷാശ്വമേധയോഃ പുത്രാഭ്യാം
മേതേന സഹ ലബ്ധവാനസ്മി

അർത്ഥം.-വിശുദ്ധകർമ്മാവായ അതിഥിഗൃപുത്രൻ ഇന്ദ്രോതകൻ നിന്നു, പെൺകുതിരകളോടുകൂടിയ ആറ് ആൺകുതിരകളെ, പ്രക്ഷാശ്വമേധന്മാരുടെ പുത്രന്മാരിൽ നിന്നു ലഭിച്ചതിനോടൊപ്പമെന്നിങ്ങു കിട്ടി.

അന്വയം:-

(ഹേ ഗൃതപിജഃ,)

- ഓദതിനാം നദഃ — ഉഷസാമുല്പാദകമിദം (ഇത്ര സൈവസൂര്യത്വാൽ ഓദശാദി ത്യമധ്യേ ഇത്രഃ പഠിതഃ)
- വഃ — യുഷ്മദർത്ഥമാഹ്വയാമി
- (തഥാ) യോയുവതിനാം — സർവ്വത്രമിശ്രയന്തിനാം നദീനാം
- നദഃ വഃ — ശബ്ദയിതാരം ദേവം യുഷ്മദർത്ഥ മാഹ്വയാമി
- അപ്ലാനാം പതിം — അഹന്തവ്യാനാം ഗവാഃപതി മാഹ്വയാമി
- (ഹേ യേജമാന, താ.)
- ധേനുനാം ഇഷ്യധുസി — ക്ഷീരാദിനാപ്രിണയിത്രീണാം ഗവാമന്നമിച്ഛസി

അർത്ഥം.-അപ്ലയോ ഗൃതപിജകളേ, ഉഷസ്സുകളുണ്ടാക്കുന്ന ഇത്രനെ (പത്രങ്ങളിത്യന്താരിൽ പെടുന്നതുകൊണ്ട് ഇത്രന് സൂര്യത്വം) നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. അതുപോലെ ഏങ്ങും ചേർന്നൊഴുകുന്ന നദികളെ ശബ്ദിപ്പിക്കുന്ന ദേവനെ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി വിളിക്കുന്നു. ഒരിക്കലും ഹനിക്കപ്പെടത്താത്ത പശുക്കളുടെ പതിയെയും വിളിക്കുന്നു. (നദികളെ ശബ്ദിപ്പിക്കുന്നവനും പശുക്കളുടെ പതിയും ഇത്രൻതന്നെ.) അപ്ലയോ യേജമാന, പാൽ മുതലായവയേകുന്ന കറവപ്പശുക്കൾക്കു തീറ്റ കൊടുക്കാനെങ്ങ് ഇച്ഛിക്കുന്നുവല്ലോ.

3 താ¹അ¹സ്യ¹സു¹ഭദ്രോ¹ഹസ¹
സ്തോ¹മം¹ശ്രീ¹ണ¹ന്തി¹പൃ¹ശ്ന¹യഃ
ജ¹ന്മ¹ദേ¹വാ¹നാം¹വി¹ശ¹
സ്രി¹ഷ¹പാ¹രോ¹ച¹നേ¹ദി¹വഃ

വക്ത്രം:-5-6-7. ഉഷ്നിശ്ശായത്രിപക്ത്യനഷ്ടബ്ബഹത്യ
ശ്ഛന്ദാസി, ഇത്രോ വരണോവിശ്വോദേവാശ്ച ദേവതാ.

1 പ്രപ്രവശ്വിഷ്ടമിഷ.

മന്ദപീതായേന്ദവേ

ധിയാവോഽധ്വസാതയേ

പുരന്ധ്യാവിവാസതി

അന്വയം:-

(ഹേ അധ്വര്യോദയഃ) വ:	— യുയം (പ്രഥമാന്തേ ദ്വിതീയാ)
ത്രി-സ്പദഃ ഇഷഃ	— സ്തോത്രയോപേതമനഃ
മന്ദപീതായ ഇന്ദവേ	— യഃ വീരാൻ ഹവ്യത്തി തസ്മാ
	ഇത്രായ
പ്ര-പ്ര	— പ്രകഞ്ചേണ പ്രഭരത
(സപേത്രഃ) വ:	
ഽധ്വസാതയേ	— യുഷ്മാൻ യജ്ഞസംജ്ഞായ
പുരം-ധ്യാ ധിയാ	— ബഹുപ്രജേനോപേതേന
	കർമ്മണാ
ആ വിവാസതി	— അഭിമതഫലയോജനേന
	സർക്കാരോതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അധ്വര്യ മൃതലായവരേ, ദ്രവ്യശുദ്ധി, പാകശുദ്ധി, മന്ദ്രശുദ്ധി എന്നീ മൂന്നു സ്തോത്രങ്ങളുള്ള ഹവീരനും, വീരന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന ഇത്രന്നായി നന്നായൊരു ദൈവ, ആ ഇത്രൻ നിങ്ങളെ, യജ്ഞപ്രാപ്തിക്കായി ബഹുപ്രജയോടൊത്ത കർമ്മത്താൽ അഭിഷ്ഠഫലമണമൂകൊണ്ടു സർക്കാരിക്കുന്നു.

2 നദംവദാദതിനാ

നദംയോഽവതിനാ.

പതിംവോഅഹ്ന്യാനാ

ന്ധേന്ദനാമിഷധ്യസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ജ്യോതിഷകളേ, സത്യത്തിന്റെ പുത്രനും സത്തുകൾക്കു രക്ഷിതാവും പശുപതിയുമായ ഇന്ദ്രനെ യാഗത്തിന്നു പോകണമെന്നവിടേയ്ക്കു തോന്നുമാറു്, സ്തുതിയാൽ നന്നായി പൂജിക്കുക.

5 ആഹരയസ്സസൃജി
രേരുഷീരധിബഹിഷി
യത്രാഭിസന്നവാമഹേ

വ. 5

അന്വയം:

അരുഷീഃ ഹരയഃ	— ആരോപമാനാ
	ഹരിതവണ്ണാശ്വാഃ
അധി ബഹിഷി	— ബഹിഷ്യാസ്തുതേ
ആ സസൃജിരേ	— ആ സൃജന്തു
യത്ര അഭി സം—	
നവാമഹേ	— തത്രസ്ഥിതമിന്ദ്രം അഭിസംസ്തമഃ

അർത്ഥം.—മിന്നുന്ന (ഇന്ദ്രന്റെ) ഹരികളെന്ന പച്ചക്കുതിരകൾ ദർവീരിയിൽവന്നു നിൽക്കട്ടേ. അവിടെ ഇരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രനെ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു.

6 ഇന്ദ്രായഗാവആശിര
നദുഹ്രേവഭ്രിണേമധു
യൽസിമുപഹാരേവിദൽ

അന്വയം:—

യൽ ഉപഹാരേ	— യദാ സമീപേ വർത്തമാനം
	മധുരം സോമരസം
സിം വിദൽ	— സമുന്തോ ലഭതേ, തദാ
ഗാവഃ വഭ്രിണേ ഇന്ദ്രായ	— വഭ്രവതേ തദൈസു
ആശിരം മധു ദദുഹ്രേ	— ആശ്രയണസാധനം മദകരം
	പയ ആദികം ദോഹതേ

൧൦ -

- ധൃ-ഭോഹസഃ — സുഭ ഇതി കൃപനാമ, തത് സദൃശ
ഭോഹനാഃ
൧൧ — പൃഷ്ഠി വർണ്ണാഗാഃ
| — ത്രിഷപപി സവനേഷ
ധൃ സോമഃ ശ്രീണന്തി — ഇന്ദ്രസ്യ സോമമാശിരേണ
മിശ്രയന്തി
ആ രോചനേ — ആദിത്യസ്യാരോചമാനേ
ാനാം ജന്മൻ — ജന്മസ്ഥാനേ, ദിവീ
൧൨ — നിവിശന്ത്യഃ (യജ്ഞാത്മേ
ഉപയുക്താനാം ഗവാഃ
ഭൃപ്രാപ്തീഃ പ്രസിദ്ധാ)

അനന്തം-കിണർപോലെയുള്ള അകിടാൽ പാൽ ചുര
ന്ന, തവിട്ടുനിറമുററ പശുക്കൾ, മൂന്നു സവനങ്ങളിലും ഇന്ദ്ര
ഗവ്യങ്ങൾ സോമത്തിൽ ചേക്കുന്ന ആ പശുക്കൾ ആ
വൃന്റെ പ്രകാശംകൊണ്ടു തെളിഞ്ഞു ദേവന്മാരുടെ ജന്മ
ാനന്തമായ ദ്യോവിൽ പ്രവേശിക്കുന്നവയാകുന്നു (യജ്ഞ
ിലുപയോഗിക്കപ്പെട്ട പശുക്കൾ സ്വർഗ്ഗം പ്രാപിക്കുന്ന ഏ
പ്രസിദ്ധം.)

4 അഭിപ്രഗോപതിഷ്ഠി

രേന്ദ്രമച്ഛയഥാവിദേ

സുന്ദംസത്യസ്യസൗപതിം

൧൧൧ -

ഹ ഋഗ്വിദ്യ) സത്യസ്യ

സുന്ദം, സൗപതിം

ഗോ-പതിം ഇന്ദ്രം

൧൧൨ വിദേ

വിദാ അഭി പ്ര അച്ഛ

— പുത്രം സതാം പാലയിതാരം

— ഗവാഃ പതിം തം

— സയഥാ യാഗം പ്രതി ഗന്തവ്യം

ഇതി ജാനാതി തഥാ

— പ്രകുഷ്ണേണ സൂത്യാ പുജയ

8 അച്ഛതപ്രാച്ഛത

പ്രിയമേധാസോഅച്ഛത

അച്ഛത്തുപുത്രകാളത

പുരന്നയുഷ്പച്ഛത

പായം:-

അധാർയ്യാദയഃ,

10) അച്ഛത — ഇദ്രം സുതയാപുജയത

അച്ഛത — പ്രകഷേണ പുജയത

പ്രിയ-മേധാസഃ,

പുത്ര — പ്രിയമേധോഗോത്രോല്പന്നാഃ,
പുജയത

൭കാഃ അച്ഛത്തു — പുത്രാഃ പുജയത്തു

യുഷ്പ പുരം ന അച്ഛത — യഥാപുരം ധഷ്ണശീലമച്ഛന്തി,
താദൃശമിദ്രമച്ഛത

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അധാർയ്യ മുതലായവരേ, നിങ്ങളിദ്രം സുതിയാൽ പുജിക്കുക. നന്നായി വന്ദിക്കുക അല്ലയോ പ്രിയമേധോഗോത്രക്കാരേ, അവിടുത്തെ വണങ്ങുക. പുത്രന്മാർ വിടുത്തെ ആരാധിക്കട്ടേ ശത്രുക്കളെ തടുത്തു രക്ഷിക്കുന്നവരെന്നെന്നപോലെ (നമ്മെയെല്ലാം രക്ഷിക്കുന്ന) ഇദ്രനെ ച്ഛിക്കുക.

9 അവസ്വരാതിഗൃഹ്ണരോ

ഗോധാപരിസനിഷ്ഠാണൽ

പിങ്ഗാപരിചനിഷ്ഠക്കുള

ദിത്രായബ്രഹ്മോദ്യതം

പ്രായം:-

ഗൃഹഃ അവ സ്വരാതി — ധന്വിയുക്കോവാദ്യവിശേഷോ
യുദ്ധേയം ശബ്ദയുഗ്ധി

അർത്ഥം:-ഏപ്പോൾ സമീപത്തിൽ മധുരമായ സോമപ്പാർ
ഏമ്പാടുമെന്നുവോ, അപ്പോൾ പശുക്കൾ അതിൽ പേർ
കോണ്ടു, ഹിംസകരമായ പാൽ മുതലായവ ചുറ്റുന്നു.

7 ഉദ്യത്ത്വ്യന്തസ്യവിഷുപ്

സ്തൃഹമിത്രശ്ചഗന്ധി

മധഃപീത്വാസചേവഹി

ത്രിസ്തപസഖ്യപദേ

അന്വയം:-

യഥി ത്ര്യത്ത്വസ്യ

വിഷുപം

— യദോ മഹന് ആദിത്യസ്യ
സ്ഥാനം

ഗൃഹം ഇത്രഃ ച ഉദി

ഗന്ധഹി

— ഇത്രശ്ചാഹഞ്ചോഽഗച്ഛാപി,
താദാനി.

മധഃ പീത്വാ

— മധുഃ സോമസം പീത്വാ

സഖ്യഃ

— സദ്യേഷാം സഖി

ഭൂതസ്യാദിത്യസ്യ

ത്രിഃ സ്തപ്

— ദേവലോകാനാമുത്തമകേവിം
ശം സ്ഥാനം

പദേ സചേവഹി

— സംസൃഷ്ടാ ഭവേവ

(ഛാദശമാസാഃ, പഞ്ചത്വരിശ്ച, ത്രയശ്ച ലോകാഃ അസ്മൈ
ആദിത്യഃ ഏകവിംശതി)

അർത്ഥം:-ഏപ്പോൾ മഹാനായ ആദിത്യന്റെ സ്ഥാനം,
ഗൃഹം ഇത്രം ഞാനും പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അപ്പോൾ മധുരമായ
സോമം കുടിച്ച് ആദിത്യന്റെ ഇരുപത്തൊന്നാം സ്ഥാനത്തിൽ
കൂടി വിഹരിക്കും. (പന്ത്രണ്ടുമാസങ്ങൾ, അഞ്ച് ഋതുക്കൾ,
മൂന്നു ലോകങ്ങൾ കൂടി ഇതുപതു്. ഇരുപത്തൊന്നാമത്തേതു്
ആദിത്യന്റെ സ്ഥാനം.)

എത്തുന്നവോ, അപ്പോൾ കവിഞ്ഞൊഴുകുന്ന സോമം ഇത്രന്നു കടിപ്പാനായി ഒരുക്കുക.

11 അപാദിത്രോഅപാദഗ്നി
 വിശ്വേദേവാഅമത്സത
 വരണഇഹക്ഷയ
 തഥാപോഅഭ്യന്തര
 വത്സംസംശിശ്വരീവ

അന്വയം:—

ഇത്ര: അപാൽ	— സോമമപിബൽ
അഗ്നി: അപാൽ	— അപിബൽ
വിശ്വേ ദേവാ:	
അമത്സത	— സോമപാനേന തൃപ്താഅവേൻ]
വരണ: ഇൽ ഇഹ	
ക്ഷയൽ	— യാഗഗൃഹേ സോമപാനാത്ഥം നിവസതു
(നിവസന്തം) അ: ആപ:	— ഉദകാനി
വത്സം സംശിശ്വരീ:	—
ഇവ	— സ്വീയംവത്സം സംശിശ്വര്യം, സങ്ഗച്ഛമാനാ ഗാവ ഇവ
അഭി അന്തര	— അഭ്യഷ്ടവൻ

അർത്ഥം:—ഇത്രൻ സോമം കടിച്ചു. അഗ്നി സോമം കടിച്ചു. എല്ലാ ദേവന്മാരും സോമപാനത്താൽ ഹർഷിച്ചു. വരണനും യാഗശാലയിൽ സോമപാനത്തിനായി നിവസിക്കുമ്പോൾ അപ്രകാരം വസിക്കുന്ന അവിടുത്തെ, സ്വന്തം കിടാവിനെ തള്ളിപ്പിഴു സമീപിച്ച് ഇന്ദ്രാശ്വം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നപോലെ, ജലങ്ങൾ പ്രവാഹശബ്ദത്താൽ നേരെ സ്തതിച്ചു.

ഗോധാ പരി
സനിസ്വനൽ

— ഹസ്തുലഃ പരിതോക്തശം
സ്വനതി

പിങ്ഗാ പരി
ചനിസ്തുഭാ

— പിങ്ഗവണ്ണാദ്യാപി പരി
സ്തുഭതേ

(യസ്മാദേവം തസ്മാൽ
സന്നദ്ധഃ അന്തഃ) ഇത്രായ
ബ്രഹ്മ ഉത്ഭവതഃ

— സ്തുതിലക്ഷണം കമ്മ ഉദ്യതം
ഭവതു

അർത്ഥം.—യഥാത്തിൽ പെരുമ്പറവാദ്യം യേജനകമായി
മുഴങ്ങുന്നു. ഇന്ദ്രസ്വകയ്ക്കുകൾ മുററു ശബ്ദിക്കുന്നു ചെമ്മഞ്ഞനി
മുററു വീർത്താണകൾ ചുറ്റുമൊലപ്പെടുന്നു. ഇപ്രകാരം യഥാ
മാസന്നമാകയാൽ ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കുക ഉയർന്നവരദ്യേ

10 ആയത്പത്ത്യേന്ത്യ

സ്യുഃപാതപസ്തരഃ

അപസ്തരഃഗ്രഹേത

സോമകിത്രായപാതവേ

വ 6

അന്വയം.—

(ഹേ പ്രതിഭാ) യത്
പുനഃ

— യാ പുനഃവണ്ണാഃ,
ഇവണ്ണാനദ്യഃ

സ്യുഃപാത, അപ-സ്തരഃ— സുഹോഹാ, പ്രവൃദ്ധാഃ
അപ-സ്തരഃ

— ആഗമ്യന്തി തദാ

അപ-സ്തരഃ സോമഃ

— അത്യന്തം പ്രവൃദ്ധം സോമഃ

ഇത്രായ പാതവേ

ഗ്രഹേത

— പാതം സമ്പാദയത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ പ്രതിഭാകളേ, എപ്പോൾ വെൺനിറ
പോന്ന സ്വീകര ഭവ, ചുറ്റുമുറയുമായി, നിറപ്പറമ്പായി

ഭാഗ്യശേഷ ഉപ

അഹ്വാനയൽ

— ഹവിദ്യാത്രേ, ഹാവിദ്യാന്താരം
യജമാനം പ്രാപ്തമുപഗമയതി

(യദൈവം കരോതി)

തിൽ ഇൽ

— തദാനീമേവ

തക്ഷഃ നേതാ

— യജ്ഞഗമനശീലഃ, ഫലസ്യ
നായക ഇന്ദ്രഃ

വപുഃ

— ഉദകമുല്പാദയതി

യഃ ഉപമാ അമുച്യത

— ഇന്ദ്രഃ ഉപമാനഭൂതഃ വൃഷ്ടി
നിവാരണകരസുരൈർമ്മുക്കേതാ
വേതി

അർത്ഥം:-ആർ വിവിധമായി ഗമിക്കുന്നവയും തേരിൽ പൂട്ടപ്പെട്ടവയുമായ കുതിരകളെ, ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനെ പ്രാപിക്കാനായി ആട്ടുന്നുവോ, അപ്രകാരം ചെയ്യുമ്പോൾ തന്നെ യജ്ഞഗാമിയും കർമ്മഫലമെത്തിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ ജലമുൽപാദിപ്പിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഏതാനും സദൃശനായി മഴ മുട്ടക്കുന്ന അസുരന്മാരിൽനിന്ന് സ്വയം മുക്തനായി ഭവിക്കുന്നു.

14 അതിദിശക്രമാഹത

ഇന്ദ്രോവിശ്വാഅതിചിഷഃ

ഭിനൽകനീനമാഭനം

പപ്യമാനംപരോഗിരാ

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദ്രഃ ശക്രഃ

— ശക്രസ്സൻ

അതി ഇൽ മാഹതേ ഉ

— അതിക്രമ്യ സങ്ഗ്രാമേ ശത്രുൻ
ഗച്ഛത്യേവ

(സഃ) വിശ്വാഃ ചിഷഃ

അതി

— സമുപാഭ്യഷ്ഠനതിക്രമ്യഗച്ഛതി

കനീനഃ പരഃ

— കമനീയഃ, മേധാനാം പരസ്താ
ദ്രാതുമാനഃ

12 സുഭേവോഽനസിവരണ
 യസ്യതേസപ്തസിന്ധവഃ
 അനക്ഷരന്തികാകുഭഃ
 സൂർയ്യംസുഷിരാമീവ

അന്വയം:-

ഹേ വരണ,	— ജലാഭിമാനിൻ, ദേവ, ത്വം
സു-ഭേവഃ അസി	— സുതരാം ദീപ്യമാനോസി
യസ്യ തേ കാകുഭഃ	— തവസമുദ്രാഖ്യം താലം
സപ്ത സിന്ധവഃ	— ഗന്ധ്ഗാദ്യാസ്സപ്തദ്വ്യഃ
സൂർയ്യം സുഷിരാം-ഇവ	— ലോഹപ്രതിമം സുഷിരാമീവ, സായഥാ ജലപുണ്ണാസ്രവന്തി തദൃശ്
അന-ക്ഷരന്തി	— വിഹ്വായാം സമുദാസ്രവന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ജലാഭിമാനിദേവനായ വരണ, അവിടുന്ന് ഏതൊരു ശോഭമാനനാകുന്നു അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ അണ്ണാക്കായ സമുദ്രത്തിലേയ്ക്ക്, ഗംഗമുതലായ ഏഴുനദികൾ ഓട്ടുപോകുന്നതിൽനിന്നു ജലമെന്നപോലെ നാവികളുടെ ജലാമാഴ്ചകുന്നു

13 യോവ്യതീർഥാണയരി
 സുഹൃദാഽലപദാശ്രവേ
 തക്ഷോനേതാതദീദൃപ്
 രൂപമായോഅമൃപ്യത

അന്വയം:-

യഃ വ്യതിൻ,	
സു ഹൃദനാൻ	— വിവിധഗമനാൻ, രഥേ ബദ്ധാനശ്ചാനൻ

16 ആതുസുശീപ്രദമ്പതേ
 രഥന്തിഷാഹിരണ്യം
 അധ്യക്ഷംസചേവഹി
 സഹസ്രപാദമരഷം
 സ്വസ്തിഗാമനേഹസം

അന്വയം:—

ഹേ സുശീപ്ര, ദം—പതേ — സുഹനോ, ഗൃഹസ്വാമിൻ,
 (അത്രഗൃഹം രഥം, തസ്യ
 സ്വാമിൻ)
 ദ്യക്ഷം, സഹസ്ര—പാദം — ദീപ്തം, ബഹുപാദം
 അരഷം, സ്വസ്തി—ഗാമം — ആരോഹമാനം, കശലഗമനം
 അനേഹസം — അപാപം
 ഹിരണ്യം തു രഥം ആ
 തിഷ്ഠ — രഥമാരോഹ
 അധ — തവ ഹവിസ്വീകരണാനന്തരം,
 തവാഭാരോഹണാനന്തരം,
 അഹമപ്യാരഭ്യ
 (ഉഭയേ) സചേവഹി — സങ്ഗച്ഛേവഹി, സങ്ഗതൌ
 ഭവേവ

അർത്ഥം—നൽത്താടിയെല്ലൊത്തവനും തേരാകുന്ന ഗൃഹത്തി
 ന്നു സ്വാമിയുമായ ഇദ്ദേ, അവിടുന്ന് പ്രകാശയുക്തവും പല
 കാലുകളോടുകൂടിയതും തിളങ്ങുന്നതും മംഗളമായി പോകുന്ന
 തും പാപം തീണ്ടാത്തതും സ്വർണ്ണമയവുമായ തേരിൽ കയറി
 യാലും. അവിടുന്ന് ഹവിസ്സു കൈക്കൊണ്ടശേഷം, തേരിൽ
 കയറിയ ശേഷം ഞാനും കയറി നമുക്കു രണ്ടുപേർക്കും ഭരമിച്ചി
 രിജ്ഞാം.

- റിറ പച്യമാനം — സുനിതലക്ഷണയാ
മാദ്ധ്യമികയാ വാചാ
നിഷ്ഠാഷണ താഡ്യമാനം
- ദാനം ഭിന്നൻ — മോലമഭിന്നൻ, ഭിന്നത്തി

അർത്ഥം.- ഈ ഇന്ദ്രൻ ശക്തനായി യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെ
നതിക്രമിച്ച് ചെല്ലുന്ന എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും അതിക്രമിച്ച്
ചെല്ലുന്നു. കമനീയനും സുദ്ധികരംജ് ഏതാനും കഴിയാത്തവ
നായ അവിടുന്ന് ഇടിപെട്ടാകുന്ന ശബ്ദത്താൽ, മാദ്ധ്യമിക
വാക്കാൽ, ഘോഷത്തോടുകൂടി, പീഡിക്കപ്പെട്ട മോലത്തെ
പിളക്കുന്നു.

15, അഭകോനകമാര

കോധിതിഷ്ണവം.രഥം.

സപ്തമഹിഷം.ഋഗ്.

പിത്രമാത്രേവിളകൃ.

അന്വയം:-

(അയമിത്രം) അഭക:

ന കമാരക:

പിത്ര മാത്ര

നവം. രഥം. അധിതിഷ്ഠൻ

സ: മഹിഷം. ഋഗ്.

വിള-കൃ. പക്ഷൻ

— അല്പശരീര: കമാര ഇവ

— സ യഥാധിതിഷ്ഠതി തലാൽ

— സ്തുത്യം. രഥധിതിഷ്ഠതി

— മഹാത്തം. ഋഗ്വിവ

ഇതസ്തുതോധാവനം.

— ബഹുകമാണം. മോലം. പചതി,

വൃഷ്ടഭിമുഖം. കരോതി

അർത്ഥം.- ഈ ഇന്ദ്രൻ ചെറുക്കളെയാൽ ബാലനെന്നപോ
ലെ, അവൻ അല്പനായതും വേണ്ടി ഇരിക്കുന്നപോലെ, സ്തു
ത്യമായ തോർലിരിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ഒരു വലിയ ഋഗ്
പോലെ അങ്ങിങ്ങൊട്ടു ബഹുകമ്മയിരുന്ന മോലത്തെ വേ
വിക്കുന്നു, മഴയ്ക്കു പാകമാക്കുന്നു.

16 ആതുസുശിപ്രഭവതേ
 രഥന്തിഷ്ഠാഹിരണ്യയം
 അധ്യക്ഷംസചേവഹി
 സഹസ്രപാദമരയം
 സ്വസ്തിഗാമനേഹസം

അന്വയം:—

ഹേ സുശിപ്ര, ദം—പതേ — സുഹനോ, ഗൃഹസ്വാമിൻ,
 (അത്രഗൃഹം: രഥം, തസ്യ
 സ്വാമിൻ)

ദ്യക്ഷം, സഹസ്രപാദം — ദീപ്തം, ബഹുപാദം

അരയം, സ്വസ്തിഗാമം — ആരോഹമാനം, കശലഗമനം

അനേഹസം — അപാപം

ഹിരണ്യയം തു രഥം ആ

തിഷ്ഠ — രഥമാരോഹ

അധ — തവ ഹവിസ്വീകരണാനന്തരം,
 തവാരോഹണാനന്തരം,
 അഹമപ്യാരൂഹ്യ

(ഉഭയേ) സചേവഹി — സങ്ഗച്ഛേവഹി, സങ്ഗതൈര
 ഭവേവ

അർത്ഥം—നൽത്താടിയെല്ലൊത്തവനും തേരാകുന്ന ഗൃഹത്തി
 ന് സ്വാമിയുമായ ഇദ്ദേ, അവിടുന്ന് പ്രകാശയുക്തവും പല
 കാലകളോടുകൂടിയതും തിളങ്ങുന്നതും മംഗളമായി പോകുന്ന
 തും പാപം തീങ്ങാത്തതും സ്വർണ്ണമയമായ തേരിൽ കയറി
 യാലും. അവിടുന്ന് ഹവിസ്സു കൈക്കൊണ്ടശേഷം, തേരിൽ
 കയറിയ ശേഷം ഞാനും കയറി നമുക്കു രണ്ടുപേർക്കും ദൈവമിച്ഛി
 രിജ്ഞാം.

17 തത്ത്വേ¹മി²ത്ഥാ³നമ⁴സ്വി⁵ന
 ഉപ¹സ്വ²രാജ³മാ⁴സ⁵തേ
 അ¹ത്ഥ²ഞ്ചി³ദ⁴സ്യ⁵സ്യ⁶ധി⁷ത⁸.യ⁹ദേ¹⁰ത¹¹വ
 ആ¹വ²ത്ത³യ⁴ന്തി⁵ഭാ⁶വ⁷നേ

അന്വയം -

തം ച ഈ സ്വ-രാജം — തംഖലോനം സ്വയം
 രാജമാനമിദം.

ഇത്ഥമാ നമസ്വിനഃ — ഇത്ഥം, അന്നേന
 പ്രകാരേണാന്നവന്തഃ,
 അധ്യരൂപാഭയഃ

ഉപ ആസതേ — സേവതേ

(തഥാകൃത്വാ) യൽ

ഏതവേ — യദാസ്യേന്ദ്രസ്യ ഗമനായ
 ഭാവനേ ആ-വത്തയന്തി — ഹവിദാനായ സ്തതഃ
 ആനയന്തി തദോ

അസ്യ അത്ഥം ചിരി — ഇന്ദ്രസ്യാരണീയം.

സ്യ-ധിതഃ — സുഷുപ്തമാപിതം ധനം
 പ്രാപ്തവന്തി

അത്ഥം:-ആ ആത്മപ്രകശനായ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെയൊന്നല്ല
 ഇപ്രകാരം ഹവിസ്സേന്ദ്രീയ അധ്യരൂ മുതലായവർ സേവിക്കു
 ന്നതു് ഇന്ദ്രന്റെ വരവിന്നായി, അവിടേക്കു ഹവിസ്സേകാന്താ
 യി, സ്തതികൾ ആനയിക്കുമ്പോൾ അവിടുത്തെ ശ്രേഷ്ഠം
 സുഷുപ്തമാപിതവരായ ധനത്തെ (ഉപാസകർ) പ്രാപിക്കുന്നു

18 അ¹ന്ത²പ്ര³ത⁴സ്യ⁵ക⁶സഃ

പ്രി¹യമ²ധാ³സ⁴ഏ⁵ഷം

പു¹വാ²മ³പ്ര⁴യ⁵ന്തി⁶പ്ല⁷ക⁸ബ⁹ഹി¹⁰ഷോ

ഹി¹ത²പ്ര³യ⁴സ⁵ആ⁶ശത

അന്വയം:-

പുഷ്പം പ്ര-യതിം അനു — മുഖ്യം പ്രദാനം ലക്ഷ്യകൃത്യ
 വൃക്ത-ബഹിഷഃ — സ്തീണ്ണഭോഃ
 ഹിത-പ്രയസഃ — ആസാദിത സോമാദി ഹവിഷ്യാഃ
 പ്രിയ-മേധാസഃ ഏഷാം — ഭേദാനാം
 പ്രതസ്യ ഭാകസഃ അനു
 ആശത — പുരാണം സ്ഥാനമനുപ്രാപ്താഃ
 (കർമ്മണീഷഃ)

അർത്ഥം.-അവിടുത്തെ മുഖ്യമായ ദാനത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി
 വിരിച്ച ഭക്തൃരവരം നിരത്തിവച്ച സോമാദിഹവിസ്സുകളി-
 യന്നവരുമായ പ്രിയമേധന്മാർ ഭേദന്മാരുടെ പുരാതനമായ
 സ്ഥാനം പ്രാപിച്ചവരായി.

വക്ത്രം-8-9-10-പുതഹന്മാഃഷിഃ ബൃഹതീസതോബൃഹത്യ-
 ഷ്ഠിഗനുഷ്ടപുപുരളുഷ്ണിഹശ്ചമന്ദാംസി-ഇന്ദ്രോഭേവതാ.

1 യോരാജാചഷ്ണീനാം
 യാതാരഥേഭിരഗ്രിതഃ
 വിശ്വാസാന്തതാപുതനാനാം
 ജ്യേഷ്ഠായോവൃത്രഹാഗൃണേ

അന്വയം:-

യഃ ചഷ്ണീനാം രാജാ — മനുഷ്യാണാം സ്വാമീ
 രഥേഭിഃ യാതാ,
 അഗ്രി-തഃ — രഥൈസ്തതാ, അന്യൈരഗ്രത
 ഗമനഃ
 വിശ്വാസാം പുതനാനാം
 തതാ — സേനാനാം താരകഃ
 യഃ ജ്യേഷ്ഠഃ, വൃത്ര-ഹാ — ഗുണൈർജായാൻ, വൃത്രം
 ഹതവാൻ
 (തമിത്രം) ഗൃണേ — നെഞ്ചുമി

അർത്ഥം:-ആർ മനുഷ്യർക്കിടയിലായിരുന്നോ, തേങ്ങകളിൽ പോകുന്നവനായിരുന്നോ, ആരാലും തടയാപ്പെടാത്ത പോക്കോടുകൂടിയവനായിരുന്നോ തന്റെ ഏല്പാ സേനകളെയും രക്ഷിക്കണമെന്നായിരുന്നോ, (അല്ലെങ്കിൽ ശത്രുസേനകളെ ആക്രമിച്ചു കടക്കുന്നവനായിരുന്നോ) ആർ നന്മകളാൽ മേന്മയുററവനും വ്യക്തമാനവുമായിരുന്നോ, ആ ഇന്ദ്രനെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

2 ഇന്ദ്രന്മംഗ്ലംപേരുഹന്തന്നവസേ

യസ്യദിതാവിധത്തരി

ഹസ്തായവഭൃഃപ്രതിധായിദേതോ

മഹോദിവേനസൂര്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ പുരുഹന്തൻ,

— ഋഷേ, തവ (ആത്മാനം സംബോധ്യ ബ്രവീതി)

യസ്യ (തവ)

വിധത്തരി

ദിതാ

— വിധാരകേ ഇന്ദ്രേ

— ദിതാം, തസ്യ ഔഗ്ര്യമന്തേ

ഗ്രുഷേ, തവ ശത്രുൻ ഹന്തു
ഔഗ്ര്യം ത്വദനഗ്രഹായാണേ
ഗ്രുഷേഭൈതമസ്മി

ഹസ്തായ ദേതാഃ

— ശത്രുണാം ഹനനായ കരായ
ദേതീയഃ

ദിവേന സൂര്യഃ

— പ്രകാശായ സൂര്യ ഇവ

മഹഃ വഭൃഃ പ്രതിധായി

— മഹാൻ വഭ്രാജയഃ പ്രതി
നിഹിതോ ഭവതി

തം ഇന്ദ്രം അവസേ

— രക്ഷണായ

മംഗ്ലം

— ഹവിശ്വദാനാദിനാലബ്ധം

അർത്ഥം:- (ഋഷി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു) അല്ലയോ പുരുഹന്താവേ, ഋഷേ, നിന്റെ വിധാതാവായ ഇന്ദ്രൻ ഉഗ്രത്വവും അനഗ്രത്വവും (നിന്റെ ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നതിൽ ഉഗ്രത്വവും നിന്നെ അനഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ ഉദാത്തവും) ഉണ്ടല്ലോ. ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നതിന് കയ്യിന് ദേതീയവും മഹത്ത

മായ വഭ്രായുധം ഒരുക്കിവെക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പ്രകാശത്തി-
ന്നു സൂര്യനെപ്പോലെ വർത്തിക്കുന്ന ആ ഇന്ദ്രനെ രക്ഷണ-
ത്തിന്നു ഹവിസ്സേകി അലങ്കരിക്കുക, സത്തുഷ്ടനാക്കുക.

3 നകിഷ്കമ്നാഗശ

ദ്യശ്ചകാരസദാവ്യം

ഇന്ദ്രനയഞ്ചൈന്ദ്രിശഗുത്ത്വപസ

മധ്യഷ്ടന്ധ്യഷ്ണോജസം

അന്വയം:-

യഃ സദാ-വ്യം	— സർവ്വഭാവമകം
വിശ്വ-ഗുത്ത്വം	— സർവ്വസ്തുത്യം
ഋദ്ധസം, അധ്യഷ്ടം	— മഹാത്മം, അന്യൈരനഭീഗതം
ധൃഷ്ട-ഓജസം	— ധർമ്മബലം
ഇന്ദ്രം ന യഞ്ചൈന്ദ്രഃ	
പകാര	— സമ്പ്രതി യജ്ഞസാധനൈരന- കൂലമാപരിതവാൻ (ന സമ്പ്രത്യർത്ഥം)
തം കമ്നാ	— ഹനനാദി വ്യാപാരേണ
നകിഃ നശൽ	— കോപിനൈവ് വ്യാപ്നോതി

അർത്ഥം:-എപ്പോഴും വർദ്ധിക്കുന്നവനും എല്ലാവരാലും സ്തു-
ത്യനും ശത്രുക്കളാൽ അടക്കപ്പെടാത്തവനും ശത്രുക്കളെ അമർക്കു-
ന്ന ബലമുറാവനമായ ഇന്ദ്രനു മുറയ്ക്കു യജ്ഞസാധനങ്ങളാൽ
ഏവൻ ഇഷ്ടമാപരിച്ചുവോ, അവനെ ദ്രോഹികമന്തോടുകൂടി
ആരും പ്രാപിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നില്ല.

4 അഷ്ടാഹമുഗ്രംപുതനാസുസാസഹിം

യസ്മിന്നഹീതരുഭ്രയഃ

സന്ധ്യേനവോജായമാനേഅനോനവ

ദ്യോവഃ ക്ഷാമോഅനോനവഃ

അന്വയം:-

യസ്മിൻ ദായമാനേ	— യസ്മിന്നിത്രേ ദായതേ
മഹിഃ, ഉരു-ഭൂയഃ	— മഹത്യഃ, ബഹുവേഗാഃ
ധേനുവഃ	— ഹവിരാദിനാ പ്രീണയിത്ര്യഃ പ്രഭാഃ
സ, അനോനവഃ	— സമ്യഗസ്തുവൻ
(ന കേവലം താ ഏവ, അപിതു) ദ്യാവഃ	— ദൃലോകാഃ
ക്ഷാരഃ	— പൃഥിവ്യഃ, (ത്രിവൃത്തോലോകാ ഇതി ബഹുവചനം)
അനോനവഃ	— അസ്തുവൻ
അഷാഠ്ഹഃ, ഉഗ്രം	— അസോദ്ധഃ, ഉൽഗൃഹ്ണബലം
പൃതനാസു സസഹി.	— ശത്രുസേനാസ്വഭീഷിതാര മിത്രം ബ്യാമി

അർത്ഥം:-ആരെ ജനിച്ചപ്പോൾ മഹത്വമേറേ, ഗതിവേഗമിയന്ന പ്രഭകൾ ഹവിസ്സു മുതലായവയാൽ പ്രീതിപ്പെടുത്തി കൊണ്ടു്, നന്നായി സ്തുതിച്ചുവോ, (കേവലമവർ മാത്രമല്ല) ദൃലോകങ്ങളും ദ്രലോകങ്ങളും സ്തുതിച്ചുവോ, ഗതുകാളെ പൊറുക്കാത്തവനും ഊക്കാൻ പരം ഗതുകാളെ കീഴടക്കുന്നവനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. (ദ്യോവം ദ്രവം ഉന്നമധ്യമായവങ്ങളായി മുചയുന്നവനാകയാൽ ബഹുവചനം)

5 യദ്യാവ് ഇത്രേനേഗതം.

ഗതം ഭൂമീതതസ്യഃ

നതാവദ്രിതമ് സഹസ്രം സുദ്യാതാനം

നജാതമഷ്ടരോസേ

വ. 8

അന്വയം:-

ഹേ വദ്രീൻ, ഇത്ര, തേ

യത് ഗതം ദ്യാവഃ സ്യഃ — വദ്രവന്നിത്ര, ഗതം ദൃലോകാഃ
നാശ്നവതി

- (തഥാപി) ഉത ഭൂമീഃ
ശതം (സ്യഃ) — നാശ്നവന്തി
- ത്വാ സഹസ്രം സൂര്യഃ ന
അന — നാനപ്രകാശയന്തി
- ജാതം ന അഷ്ട — പൂർവ്വമുൽപന്നം കിഞ്ചന
നാശ്നതേ
- (തഥാ) രോദസീ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ നാശ്ന
വാതേ, തപ. സർവ്വഭ്യോതിരി
ച്യസേ

(ജ്യായാൻ പൃഥിവ്യഃ, ജ്യായാനന്തരിക്ഷാൽ, ജ്യായാൻ ദിവഃ,
“ജ്യായാൻ ഏഭ്യോ ലോകേഭ്യഃ” (ഛാന്ദോഗ്യം))

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വളുവാനായ ഇന്ദ്ര, നൂറു ഭൂലോകങ്ങളേവയോ അവ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നില്ലയോ, പിന്നെ നൂറു ഭൂലോകങ്ങൾ അപ്രകാരം പ്രാപിക്കുന്നില്ലയോ, ആയിരം സൂര്യന്മാർ അവിടുത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നില്ലയോ, അതുപോലെ ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ പ്രാപിക്കുന്നില്ലയോ, ആദ്യം ജന്മ, പുണ്ടെന്നും തന്നെ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നില്ലയോ, ആ അവിടുന്ന് എല്ലാറ്റിനേക്കാളും മീതെയാകുന്നു. (“ഭൂമിക്കുമീതെ അന്തരീക്ഷത്തിന്നുമീതെ, ദ്യോവിന്നുമീതെ, എല്ലാ ലോകങ്ങൾക്കുമീതെ” എന്ന ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തിലെ വാക്യത്തിന്നൊത്ത അവിടുന്ന് പരമാത്മാവായ പരമേശ്വരനാകുന്നു. നൂറു ദ്യോവുകൾ, നൂറു ഭൂമികൾ, ആയിരം ആദിത്യന്മാർ എന്നെല്ലാം പരഞ്ഞിട്ടുള്ളത് അതിശയം കാണിക്കാനാകുന്നു.)

6 ആപ്¹പ്രാഥമഹി¹നാവൃ¹ഷ്ട്യാവൃ¹ഷ്ണൻ
വി¹ശ്വാശവി¹ഷ്ടശവ്¹സാ
അ¹സ്മാ¹അവമ¹ലവ¹നിഗോ¹മതി¹വ്രജേ
വ¹ഭൂി¹ഞ്ചി¹ത്വാ¹ഭീ¹രൂ¹തി¹ഭിഃ

അന്വതം:-

ഹേ ദൃഷൽ, ശവിൻ, വട്ടിൽ, മലവൽ	— തലിമതവർഷക, ബലവതമ, വട്ടവൽ, ധനവനിത്ര.
(വെ.) മഹിതാ ശവസാ വിശ്വാ വൃഷ്ടാ ന പപ്രാഥ	— മഹതാസ്വീയേന ബലേന സന്ദ്രാണി ഗത്രസ, ബന്ധിനി വർഷാണി ബലാന്യോ പുഷസി
(തഥാ കൃത്വാ) അഹ്നൻ ശോഷതി വൃന്തേ ചിത്രാഭി: ഉതി-ഭി: ഭവ	— ബഹുഭിഷ്യാഭിദ്യകേശോഷേ നാനാവിരോധാക്ഷാണി: പാലത

അർത്ഥം:-കാമവർഷകൻ. തനിബലവാനും. വട്ടവതം. ധനവാനായ ഇത്ര. അവിടന്ന് പെട്ടെന്നു കടന്നാൽ എല്ലാ ശത്രുബലങ്ങളെയും നിറഞ്ഞു ചെല്ലുന്നു. അപ്രകാരം ചെഴിട്ട്. അങ്ങനെ യാദാദ്യം പശുക്കളുള്ള മാനുഷികിൽ (മനുഷ്യന്മാർക്കു) പല ക്ഷിപുക്കളും കൈകളാൽ പാലിച്ചാലും.

7 നസീമേവേന്ദ്രപ
ദിഷന്ദീഷായോമന്ദ്യഃ
ഏതഗ്വാപിദ്യഏതഗ്വാമോമന്ദ
ഹാഇന്ദ്രോമന്ദോമന്ദ

അന്വതം:-

ഹേ ദീപ-മുന്ദോ, ത: ഏത-ഗ്വാ ചിത	— നിന്ത്യത്ര, — യസ്യ ഏതവസ്ത്വായേവാമഗ്വാ മേവത, തലിമതദേശേനാനായ
ഏതഗ്വാ യതോമന്ദ (യഥ) ഇത: ഹാ യതോ	— ഏതഗ്വാവാഗ്വാതോമന്ദനീ

(തം ന യഃ സ്തേതീ സഃ)

അഭേവഃ — ഇന്ദ്രാഖ്യഭേവതാരഹിതഃ
 മർത്യഃ സിം ഇഷം — മരണധർമ്മീ മനുഷ്യസ്സർവ്വമനം
 ന ആപൽ — ന പ്രാപ്തോതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നിത്യനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരിന്ദ്രൻ പോകേണ്ടിടത്തു പോകാൻ നാനാവണ്ണങ്ങളായ ഇന്ദ്രകുതിരകളുണ്ടോ, ഏവൻ ആ കുതിരകളെ തേരിൽ പൂട്ടുന്നുവോ, ഏവൻ ഹരികളെന്ന കുതിരകളെ പൂട്ടുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിക്കാത്ത അഭേവനായ (ഇന്ദ്രനെ ഭേവനായി കണക്കാക്കാത്ത) മരണധർമ്മിയായ മനുഷ്യൻ യാതൊരന്നത്തെയും (പുഷ്ടിയെയും) പ്രാപിക്കുന്നില്ല.

8 തം വോമഹോമഹായു
 മിന്ദ്രാന്നായസക്ഷണിം
 യോഗായേഷു ആരണേഷു ഹവ്യോ
 വാജേഷു സ്തിഹവ്യഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഋതാജഃ,) യഃ

ഗായേഷു ഹവ്യഃ അസ്തി — ഉദകേഷാഹാരതവ്യോ ഭവതി
 യഃ ആ-അരണേഷു
 ഹവ്യഃ — ഗന്തവ്യേഷു നിന്ദസ്ഥലേഷാ
 ഹാരതവ്യഃ

(തഥാ) വാജേഷു

(ഹവ്യഃ) — സഞ്ഗ്രാമേഷാഹാരതവ്യഃ

തം മഹായം ഇന്ദ്രം — പുജാർത്ഥം തം

ദാനായ സക്ഷണിം — സ്വപമാനം

മഹഃ വഃ — മഹാന്തോ യുദ്ധം പരിചരത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഋതാജകളേ, ആർ ജലങ്ങളിൽ വിളിക്കപ്പെടേണ്ടവനാണോ, പോകത്തക്ക താഴ്ന്ന പ്രദേശങ്ങളിൽ വിളിക്കത്തക്കവനാണോ, യുദ്ധങ്ങളിൽ വിളിക്കപ്പെടേ

ബലനാണോ, ആ പൂജാർത്ഥമായ, ഭാഗസംഭരണമായ ഇത്രയെ
 ഹോതാവായ നിങ്ങൾ പഠിപ്പിക്കുക.

9 ഉദൂഷ്യനോപസോഭഹോ

ഉഗ്രസ്വശ്ചോദായസേ

ഉദൂഷ്യമഹൈര്യഃ ച വന്ദ്യഃ ച തന്വ

ഉദീര്യശ്ചവസേഭഹോ

അർത്ഥം:—

ഹോ വന്ദ്യോ, ഉദ്ര,

ചേ-വന്ദ, ഇത്ര.

— വാസത്തിനി, ഗോപ്യയ്ക്കി,
 ധനവന്നിത്ര, ത്വ.

ഭഹോ രായസേ

— ഭഹോനായ

ത: സു ഉദീ ഉദൂഗ്രസ്വ

— ഉദൂഗ്രസ്വ, ഉദോപയ

മഹൈര്യ ചേവന്ദയേ

ഉദീ സു ഉ

— ധനദാനോദോദൂഗ്രസ്വ

(തഥാ) ഭഹോ ശ്രവസേ

ഉദീ

— മഹൈര്യ കീർമ്മൈര്യ

ഉദൂഗ്രസ്വ

അർത്ഥം:— ഉപദായം, തന്വതിയ്ക്കു വസിക്കുന്നവൻ.
 ഗോപ്യമഹൈര്യം, ധനവാസമായ ഇത്ര, ഭഹോനായ ഭാഗസംഭരണ
 നായി തന്വയെക്കൂട്ടിപ്പോയിച്ചാലും. ധനദാനത്തിനായി തന്വ
 യെക്കൂട്ടിപ്പോയിച്ചാലും. തന്വയോടൊപ്പം ചേർന്നായ ഉദൂഗ്രസ്വ
 നായി തന്വയെക്കൂട്ടിപ്പോയിച്ചാലും.

10 ത്വാനിരൂപ്യതേ

സ്വാതിദോതിതൃവസി

മധ്യേവസിഷ്ഠാപിതൃമണോർദ്വോ

നീദാസംഗീശ്വരോഹരൈ:

അന്വയം:—

ഹേ തുവി-നൃമണ, ഇന്ദ്ര,

ഋത-യു: ത്വം

— പ്രഭൃതധനേന്ദ്ര, യജ്ഞകാമസ്ത്വം

ത്വാ-നിദ:

— ത്വാം യോനിനതി, തസ്മാൽ

ന: നി തുംപസി

— അസ്മാൻ പ്രീണയസി,
രക്ഷണേന പാരയസി

(ഏവം സന്തപ്ത സത്വം

ത്വ) ഉദ്യോ: മദ്ധ്യേ

വസിഷ്ഠ

— ഉത്ഥദ്യം മദ്ധ്യേ ആച്ഛാഭയ

ദാസം ഹമൈ: നി

ശിശ്മ:

— അസുഭോഷിണം
ഹനന്തൈഹാരയസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മഹാധനനായ ഇന്ദ്ര, യജ്ഞമിഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന്, അവിടുത്തെ നിന്ദിക്കുന്നവരിൽ നിന്ന്, വന്ദിക്കാത്തവരിൽ നിന്ന്, യജിക്കാത്തവരിൽ നിന്ന്, ഞങ്ങളെ രക്ഷണത്താൽ കാക്കുന്നു. അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്, അവിടുത്തെ തുടകൾക്കിടയിൽ അത്തരക്കാരിൽ നിന്ന് രക്ഷിക്കാനായി ഞങ്ങളെ മറച്ചാലും. ഞങ്ങളുടെ ശത്രുവെ ആയുധങ്ങളാൽ കൊന്നാലും.

11 അന്യപ്രതമമാനുഷ

മയജ്ഞാനമദേവയം

അവസ്വസ്സഖാഭ്യവീതപർവ്വത

സ്സംഹ്വായദസ്യംപർവ്വത:

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) അന്യ-പ്രതം — ഇന്ദ്രവൃതിരികത കർമ്മം.

അമാനുഷം

— മാനുഷാണാമിന്ദ്രയാജിനാ
മപ്രിയം.

അയജ്ഞാനം, അദേവ-യം — അയജ്ഞാനം, അദേവകമ്മിണം,
പാപിനം.

സഖാ പർവ്വത:

— തവ സഖീഭൃത: പർവ്വത:

സ്വഃ അവ ധൃവീത	— സ്വഗ്ഗാൽ അവചാലയേൽ
പർവ്വതഃ സു—ഘായ	— സുഷുമന്ത്രേ മൃത്യവേ
സ്യം	— പ്രേരയതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇത്ര, അവിടുന്ന് ലാഭത്തെ അന്യനെ ക്ഷരിച്ച കർമ്മം ചെയ്യുന്നവനും ഇത്രയാഗമനപ്പിടുന്ന മനുഷ്യ മണിപ്പനും യാഗമനപ്പിജ്ഞാഭാവനം ദേവകർമ്മം ചെയ്യാത്ത വനമായ പാപിയെ അവിടുത്തെ ചങ്ങാതിയായ പർവ്വതൻ സ്വഗ്ഗത്തിൽനിന്ന് താഴെ തള്ളണം. പർവ്വതൻ ഹിംസകമായ മരണത്തിൽ ആ ദ്രോഹിയെ ഏല്പിക്കണം (ഇത്രനെത്തന്നെ രജിജ്ഞമെന്നു ഭാവം.)

12 ത്വന്നമുക്താസാ.

ഹസ്തേ ശവിഷ്ഠഭാവനേ

ധാനാനാന്നസങ്ഗ്രഹായാസ്യയു

ചീസ്തസംഗ്രഹായാസ്യയുഃ

അന്വയം. —

ഹേ ശവിഷ്ഠ, ഇത്ര,	— ബലവത്തമേത്ര,
അസ്യ—യുഃ ത്വ. നഃ	
ഭാവനേ	— അസ്മൽ കാമസ്വപമസ്യഭ്യം ഭാനായ
ആസാം	— ഗവാം (കമ്മണിഷ്ഠാ)
	ഏതാഗാഃ
ധാനാനാം ന	— ധാനാഃ ഭൃഷ്യയവാഃ, തേ ഇവ
	(കമ്മണിഷ്ഠാ)
ഹസ്തേ സം ഗ്രഹായ	— ഗൃഹാണ
അസ്യ—യുഃ	— അസ്മാൻ കാമയമാനസ്തൻ
ചീഃ സം ഗ്രഹായ	— പുനർഭവിവാദം സങ്ഗ്രഹാണ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അതിശക്തനായ ഇത്ര, ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെക്കുറിച്ചു തരാനായി ഈ പശുക്കളെ, വറുത്ത അരിപോലെ കയ്യിൽ പിടിച്ചാലും ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനായി രണ്ടാംവട്ടവും കയ്യിൽ പിടിച്ചാലും.

13 സഖായഃ¹കൃതമിച്ഛത

കഥാ²രാധാമശരസ്യ

ഉപസ്ത³തി.ഭോജസ്സുരിന്യാ⁴അഹ്രയഃ

അന്വയം:—

ഹേ സഖായഃ,	— അധ്വാര്യപാദേയ ഋതപിജഃ,
യഃ ഭോജഃ	— ശത്രുണാം ഭോജയിതാ
ശരസ്യ സുരിഃ അഹ്രയഃ	— ബാണസ്യ പ്രേരകഃ,
	അനവനതഃ

(തന്ത്രോദ്യസ്യ) കൃതം

ഇച്ഛത

— ഇന്ദ്രസംബന്ധിനം
കർമ്മകൃതമിച്ഛത

കഥാ ഉപ-സ്തതി.

രാധാമ?

— കഥം താം സാധയാമ?

അർത്ഥം.—അധ്വാര്യ മുതലായ ഋതപിജകളേ, ആർ ശത്രുക്കളെ യുദ്ധംകൊണ്ടുതന്നവനും അവർക്കുനേരെ അന്വയക്കുന്നവനും ആരുടെ മുമ്പിലും കനിയാർത്ഥവനമാണോ, ആ ഇന്ദ്രനായി കർമ്മംചെയ്‌വാൻ ഇച്ഛിക്കുക. ഏതു പ്രകാരമാണവിടുത്തെ സ്തതി സാധിക്കേണ്ട?

14 ഭൂരിഭിസ്സമഹഗൃഹിഭി

ബ്രഹ്മിഷ്ടഭീഷ്മവിഷ്വസേ

യഭിത്ഥമേകമേകമി

ച്ഛർവത്ഥംസാൻപരാദഃ

അന്വയം:—

ഹേ സമഹ, ശര,	— സഭൈഃ പുജ്യ, ശത്രുണാം
	ഹി.സഭേഭ്യഃ,

യൽ ഇത്ഥം ഏകം—

ഏകം ഇൽ

— ഏകമേകമേവ ബഹുൻ

വഥ്സാൻ പരാ-ദേ:	— ഗാ: വത്സാംശ്വ സ്പോത്രഭ്യ:
	പ്രയച്ചസി
ഭൃഗി-ഭി:	— സത്വം ബഹുഭി:
ഭൃഗി-ഭി: ബഹിഷ്യൽ-	
ഭി:	— അതീന്ദ്രിയഭൈഭാ:
	ഭൃഗിഗ്ഭി: യാഗപദ്ഭി:
ബുവിഷ്യസേ	— ബുയസേ

അർത്ഥം.-ഏവരാലും പുരിഷ്ഠപ്പെടുന്നവനും ഗതൃഹി.സകനമായ ഇന്ദ്ര, യാഗതാരവിടന്ന് ഇപ്രകാരം കാരണാനുഭാവമായി വളരെ പശുക്കളെയും കുട്ടികളെയും സ്പോതാക്കൾക്ക് കൊടുക്കണമോ, ആ അവിടന്ന് അതീന്ദ്രിയഭൃഗാക്കളായ ഭൃഗിഭി:കളാൽ, യാഗാനുഭാവതാക്കളാൽ, ബുവിഷ്ഠപ്പെടുന്നു.

15 കണ്ണിഗൃഹ്യാലംബാഗാരഭേവ്യോ

വഥ്സാൻസ്രിഭ്യഭ്യന്തരി

അജാംസുരിന്ധാതവേ

വ. 10

അന്വയം:-

(അയം) മഘ-വാ

ത്രി-ഭ്യ:

— ത്രിഭ്യോഹി.സകേഭ്യ

സ്സുകാഗാൽ

ഗോര-ഭേവ്യ:

— ഗുരഭേവാ: യോദ്ധാഭാ: ഗോര

ഭേവം യുദ്ധം,

തത്ത്വം സംബന്ധിന്ദ്ര: ഗാ: യുദ്ധേ

ശത്രുൻ ജിത്വാ

വഥ്സം ന:

— വത്സഞ്ചാസുഭ്യം

സുരി: ന ധാതവേ അജാം - പ്രേരക: പാതായാജാവിവ

കണ്ണി-ഗൃഹ്യ ആ അന്വയം - കണ്ണി ഗൃഹിത്വാ നയതു

അർത്ഥം.-ഈ ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ മൂന്നു ഹിംസകന്മാരായ ഗതൃകാളിൽനിന്ന്, യുദ്ധത്തിലവരെ ജയിച്ച്, പശുക്കളെയും (കാരണാനുഭാവം) കുട്ടിയെയും പാലുകുടിപ്പാനായി പെണ്ണാടിനെ ആട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നവനെന്ന്പോലെ ചെവിയിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു വരട്ടെ.

വക്രം-11-12-13 സഭീതിപുരുഷീജ്ഞാപുഷി, ഗായത്രി
ബ്രഹ്മതീസതോ ബ്രഹ്മത്യശ്ചമന്ദാസി, അഗ്നിദേവതാ

1 ത്വന്നോഅഗ്നേമഹോഭിഃ

പാഹിവിശ്വസ്യാഅരാതേഃ

ഉതദിഷോമന്ത്യസ്യ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ത്വം നഃ	— അസ്താൻ
മഹഃ-ഭിഃ പാഹി	— മഹത്ഭീൽനൈരക്ഷണൈശ്ച രക്ഷ
വിശ്വസ്യാഃ അരാതേഃ	— ബഹുവിധാഭോതൃസ്സുകാശാൽ പാഹി
ഉത ദിഷഃ മന്ത്യസ്യ	— ദോഷ്യമന്ത്യസ്യസുകാശാൽ പാഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ മഹത്തു
ക്കളായ ധനങ്ങളാലും രക്ഷണങ്ങളാലും കാത്താലും. ദാനംകൊ
ടുക്കാത്ത ഏറ്റവും തരക്കാരനിൽ നിന്നും രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ,
ദോഷിയ്ക്കുന്ന മനുഷ്യരുൽ നിന്നു രക്ഷിച്ചാലും.

2 നഹിമന്യുപൌരുഷേയ

ഈശേഹിവഃപ്രിയജാത

ത്വമിദസിക്ഷപാവാൻ

അന്വയം:-

ഹേ പ്രിയ-ജാത,	— സ്നോതൃഃ
	പ്രിയായോല്പന്നാഗേ,
വഃ പൌരുഷേയഃ മന്യുഃ	— തവപുരുഷസംബന്ധി ക്രോധഃ
നഹി ഈശേ ഇൽ	— അസുഭാഭിഭീരക്ഷിതത്വാൽ ബാധിതം നേഷു ഏവ

തപഃ ഹി ക്ഷപാ-വാൻ

അസി

— രാത്രിമാൻ ജവസി, രാത്രൗ
ഹൃഗ്നിർവിശേഷേണ തേജസാ

അർത്ഥം.—സ്തോതാക്കൾക്കു പ്രിയത്തിന്നായുള്ളവായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ പെരുമ്പുറത്തിൽ നിന്നുതലുയർന്നു ക്രോധം. അങ്ങുവിടുത്താൽ രക്ഷിതരാകയാൽ ബാധിതന്മാർ കരുത്തേ ഇല്ലാത്തതത്രേ.

(അങ്ങൾ പകൽ നടക്കുന്നവരാകയാൽ പകൽ കേടൊന്നും വരുന്നില്ല). അവിടുന്ന് രാത്രിനാഥനാണല്ലോ. (അപ്പോൾ രാത്രിയിലും കേടൊന്നും വരുന്നില്ല)

3 സനോവിശ്വേദിദേവേളി

ഭുജേമാനപാദഃ ഭദ്രശോചേ

രയിൻഹിവിശ്വവാരം.

അന്വയം:—

ഹേ ഉജ്ജ്വലനപാൽ,

ഭദ്ര-ശോചേ

— ബലസ്യനപ്പി,
സ്തുത്യപ്രകാശാഗ്നേ,

സഃ നഃ വിശ്വേദിഃ

ദേവേളിഃ

— സത്വപസ്താൻ സരൈർദ്വേവൈ
സ്സഹാഗന്ത്യ

വിശ്വ-വാരം രയി.

ദേഹി

— സരൈർവ്വരണീയം ധനം.
പ്രയച്ച

അർത്ഥം.—ബലപുത്രനും സ്തുത്യപ്രകാശനുമായ അഗ്നേ, ആ അവിടുന്ന് എല്ലാ ദേവന്മാരോടും കൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ച് ഏവയ്ക്കും വാണിയായ ധനം തന്നരുളിയാലും.

4 നതീഗ്നേനരാതയോ

മേനം.ഏവനനായഃ

യത്രായസേദാശ്വാംസം.

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്രേ, (ത്വം) യം

ഭാഗ്യാംസം ത്രായസേ — ഹവിദ്വാതാരം പാലയസേ

മർത്ത്യം തം രായഃ

അരാതയഃ — തം മനുഷ്യം രയിമന്തഃ,

ധനവന്തഃ അഭാതാരഃ

ന യവന്ത

— ധനാൽ ന പൃഥക്ഭവന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്രേ, ഹവിസ്സേകുന്ന യാതൊരുവനെ അവിടുന്ന് പാലിക്കുന്നുവോ, ഭാഗം കൊടുക്കാത്ത ധനികന്മാരായ ശത്രുക്കൾ അവകൾനിന്നു ധനം വേർപെടുത്തുന്നില്ല (തട്ടിപ്പറിക്കുന്നില്ല.)

5 യന്ത്വംവിപ്രമേധസാതാ

വഗേഹിനോഷിധനായ

സതപോതിഗോഷഗന്താ

വ. 11

അന്വയം:-

ഹേ വിപ്ര, അഗ്രേ,

ത്വം യം മേധ-സാതൗ — മേധാവിനഗ്രേ,

ഹിനോഷി

— യം യജ്ഞസ്യ സംഭജനേ പ്രേരയസി

ധനായ സഃ തവ ഊതി

— ഗവാഭി ധനായ സയജമാനഃ തപോത്യാ, രക്ഷയാ

ഗോഷ ഗന്താ

— ഗോമാൻ ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മേധാവിയാ യ അഗ്രേ, ഏവനെ അവിടുന്ന് യജ്ഞാനുഷ്ഠാനത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനൻ അവിടുത്തെ രക്ഷയാൽ ധനത്തിനായി പശുക്കളെ അതവനായി ഭവിക്കുന്നു.

6 ത്വംരയിപുരുവിര

മഗേഭാഹുഷേമന്തായ

പ്രണോനയവസ്യോഷ്ട

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം) യം

ഭാഗ്യാംസം ശ്രായസേ — ഹവിത്ഭാതാരം പാലയസേ

മന്തം തം രായഃ

അരാതയഃ — തം മനുഷ്യം രയിമന്തഃ,
ധനവന്തഃ അഭാതാരഃ

ന യുവന്ത — ധനാൽ ന പൃഥക്ഭവന്തി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഹവിസ്സേകുന്ന യാതൊരുവനെ അവിടുന്ന് പാലിക്കുന്നുവോ, ഭാഗം കൊടുക്കാത്ത ധനികന്മാരായ ശത്രുക്കൾ അവകൾനിന്നു ധനം വേർപെടുത്തുന്നില്ല (തട്ടിപ്പറിക്കുന്നില്ല.)

5 യന്ത്വംവിപ്രമേധസാതാ

വഗ്നേഹിനോഷ്ഠിധനായ

സതവോതിഗോഷ്ടഗന്താ

വ. 11

അന്വയം:-

ഹേ വിപ്ര, അഗ്നേ, — മേധാവിന്നഗ്നേ,

ത്വം യം മേധ_സാതൗ

ഹിനോഷ്ഠി — യം യജ്ഞസ്യ സംജ്ഞേ
പ്രേരയസി

ധനായ സഃ തവ ഊതീ — ഗവാദി ധനായ സയജമാനഃ
തവോത്യാ, രക്ഷയാ

ഗോഷ്ട ഗന്താ — ഗോമാൻ വേതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മേധാവിയാ അഗ്നേ, ഏവനെ അവിടുന്ന് യജ്ഞാനുഷ്ഠാനത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനൻ അവിടുത്തെ രക്ഷയാൽ ധനത്തിനായി പശുക്കളൊത്തവനായി വേിക്കുന്നു.

6 ത്വംരയിപുരുവിര

മനേഭാശുപേമന്തായ

പ്രണോനയവസ്യോഅച്ഛ

നാ. ഹി ക്ഷപാ-വാൻ
അസി — രാത്രിമാൻ ഭവസി, രാത്രൗ
ഹൃഗ്നിവീശേഷേണ തേജസ്വീ

അതഃ.-സ്തോതാക്കൾക്കു പ്രിയത്തിന്നായുള്ളവായ അഹേ,
അവിടുത്തെ പൗരവ്യത്തിൽ നിന്നുതലുവിക്കുന്ന ക്രോധം, ഞ
ങ്ങളവിടുനാൽ രക്ഷിതരാകയാൽ ബാധിജ്ഞാൻ കരുതേ ഇല്ലാ
തെതത്രേ

(ഞങ്ങൾ പകൽ നടക്കുന്നവരാകയാൽ പകൽ കേടൊന്നും വരു
ന്നില്ല) അവിടുന്ന് രാത്രിനാഥനാണല്ലോ (അപ്പോൾ രാത്രി
യിലും കേടൊന്നും വരുന്നില്ല)

3 സനോവിശ്വേദിദേവേദി
ഭൂതേജാനപാദേദേശോപേ
രയിന്ദ്രേഹിവിശ്വവാരം.

അന്വയ. -

ഹേ ഉജ്ജ്വല നപാൽ,
ദേവേശോപേ — ബലസ്യനപ്തഃ,
സ്തുത്യപ്രകാശാഹേ.

സഃ നഃ വിശ്വേദിഃ
ദേവേദിഃ — സത്പാശ്വന്തർ സരൈവേദേവൈ
സ്സഹാഗത്യ

വിശ്വ-വാൻ രയി.
ദേഹി — സരൈവുരണീയം ധനം.
പ്രയച്ച

അതഃ.-ബലപുത്രൻ. സ്തുത്യപ്രകാശനായ അഹേ, ആ
അവിടുന്ന് എല്ലാ ദേവന്മാരോടും കൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ച്
ഏവകും വരണീയമായ ധനം തന്നരുളിയാലും.

4 നതപേനാസമാതയോ
മന്തേയവന്തരായഃ
യത്രായസേദാശ്വാംസം.

അനന്തം:—

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം) യം

ദാശ്വാംസം ശ്രായസേ — ഹവിത്രാതാരം പാലയസേ

മന്തം തം രായഃ

അരാതയഃ — തം മനുഷ്യം രയിമന്തഃ,
ധനവന്തഃ അദാതാരഃ

ന യുവന്ത — ധനാൽ ന പൃഥക്ഭർത്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, ഹവിസ്സേകുന്ന യാതൊരുവനെ അവിടുന്ന് പാലിക്കുന്നുവോ, ദാനം കൊടുക്കാത്ത ധനികന്മാരായ ശത്രുക്കൾ അവർക്കുനിന്നു ധനം വേർപെടുത്തുന്നില്ല (തട്ടിപ്പറിക്കുന്നില്ല.)

5 യന്ത്വം വിപ്രമേധസാതാ

വഗേഹിനോഷിധനായ

സതവോതീഗോഷുഗന്താ

വ. 11

അനന്തം:—

ഹേ വിപ്ര, അഗ്നേ, — മേധാവിന്നഗ്നേ,

ത്വം യം മേധസാതൈ

ഹിനോഷി — യം യജ്ഞസ്യ സംജനേ
പ്രേരയസി

ധനായ സഃ തവ ഊതീ — ഗവാദി ധനായ സയജമാനഃ
തവോത്യാ, രക്ഷയാ

ഗോഷു ഗന്താ — ഗോമാൻ വേതി

അർത്ഥം—അല്ലയോ മേധാവിയാ അഗ്നേ, ഏവനെ അവിടുന്ന് യജ്ഞാനുഷ്ഠാനത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനൻ അവിടുത്തെ രക്ഷയാൽ ധനത്തിനായി പശുക്കളെ തവനായി വേിക്കുന്നു.

6 ത്വം രയിപുരുവീര

മഗേദാശ്രഷേമത്തായ

പ്രണോനയവസ്യോജ്ഞ

ത്വം ഹി ക്ഷപാ-വാൻ

അസി

— രാത്രിമാൻ ഭവസി, രാത്രൗ

ഹൃഗ്നിർവീശേഷേണ തേജസാ

അർത്ഥം.—സ്തോതാക്കൾക്കു പ്രിയത്തിനായുള്ളവായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ പൌരുഷത്തിൽ നിന്നുതരവിക്കുന്ന ക്രോധം, ഞങ്ങളവിടുന്നാൽ രക്ഷിതരാകയാൽ ബാധിതന്മാൻ കരുത്തേ ഇല്ലാത്തതത്രേ.

(ഞങ്ങൾ പകൽ നടക്കുന്നവരാകയാൽ പകൽ കേടൊന്നും വരുന്നില്ല). അവിടുന്ന് രാത്രിനാഥനാണല്ലോ. (അപ്പോൾ രാത്രിയിലും കേടൊന്നും വരുന്നില്ല.)

3 സതോവിശ്വേഭീദ്യേഭീ

ഭൂഃജാനപാഭ്യേഭ്യശോചേ

രയിന്ദേഹിവിശ്വപാരം.

അന്വയം:—

ഹേ ഉജ്ജ്വല നപാൻ,
ഭൂ-ശോചേ

— ബലസ്യന്പൂഃ,
സ്തുത്യപ്രകാശാഗ്നേ,

സ: ന: വിശ്വേഭീ:
ദേവേഭീ:

— സത്യാമസ്മാൻ സരൈവ്യാദ്യൈവ
സ്സഹാഗത്യ

വിശ്വ-പാരം രയി,
ഭേഹി

— സരൈവ്യാർണീയം ധനം
പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം.—ബലപുത്രനും സ്തുത്യപ്രകാശനുമായ അഗ്നേ, ആ അവിടുന്ന് ഏല്ലാ ദേവന്മാരോടും കൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ച് ഏവക്കും വരണീയമായ ധനം തന്നരുളിയാലും.

4 നതമഗ്നേഅരാതയോ

മന്തംഘവന്തരാത:

യത്രായസേദാശാംസം.

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം) യം

ദാശ്വാംസം ത്രായസേ — ഹവിദ്വാതാരം പാലയസേ

മത്ത് തം രായഃ

അരാതയഃ — തം മനുഷ്യം രയിമന്തഃ,
ധനവന്തഃ അദാതാരഃ

ന യുവന്ത — ധനാൽ ന പൃഥക്ഷവ്ന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഹവിസ്സേകുന്ന യാതൊരുവനെ അവിടുന്ന് പാലിക്കുന്നുവോ, ദാനം കൊടുക്കാത്ത ധനികന്മാരായ ശത്രുക്കൾ അവങ്കൽനിന്നു ധനം വേർപെടുത്തുന്നില്ല (തട്ടിപ്പറിക്കുന്നില്ല.)

5 യന്ത്വംവിപ്രമേധസാതാ

വഗ്നേഹിനോഷിധനായ

സതവോതീഗോഷുഗന്താ

വ. 11

അന്വയം:-

ഹേ വിപ്ര, അഗ്നേ, — മേധാവിന്നഗ്നേ,

ത്വം യം മേധ-സാതൌ

ഹിനോഷി — യം യജ്ഞസ്യ സംജ്ഞേ
പ്രേരയസി

ധനായ സഃ തവ ഊതീ — ഗവാദീ ധനായ സയജമാനഃ
തവോത്യാ, രക്ഷയാ

ഗോഷു ഗന്താ — ഗോമാൻ ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മേധാവിയാ യ അഗ്നേ, ഏവനെ അവിടുന്ന് യജ്ഞാനുഷ്ഠാനത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ യജമാനൻ അവിടുത്തെ രക്ഷയാൽ ധനത്തിനായി പശുക്കളെ ഞ്ഞവനായി ഭവിക്കുന്നു.

6 ത്വംരയിപുരുവിര

മഗ്നോദാഗ്രേഷമന്തായ

പ്രണോനയവസ്യോഷാച്ഛ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, തപഃ
 ഓശുഷേ മത്തായ — ഹവിദ്വത്തപതേ യജമാനായ
 പുത്രവിരം രയി. — ബഹുഭിർവീരൈഃ, പുത്രൈ
 ര്യതഃ ധനം പ്രയച്ഛസി
 നഃ വസ്യഃ അച്ഛ പ്ര നയ — അസ്മാൻ ധനമഭിപ്രാപ്തം
 പ്രാപയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനന് ധാതാരം പുത്രന്മാരോടുകൂടിയ ധനം കൊടുക്കുന്നു. ഞങ്ങളെയും ധനം നേടാൻ നേരെ നയിച്ചാലും.

7 ഉരുഷ്യാണോമാപരാദാ

അലായതേജാതവേദഃ

ദിവാധ്യേ മത്തായ

അന്വയം:—

ഹേ ജാത-വേദഃ — ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
 ന! ഉരുഷ്യ — അസ്മാൻ രക്ഷ
 അല-യതേ — അലം, പാപമിച്ചതേ
 ദി-ആധ്യേ മത്തായ — ദിവാധ്യാനായ, ദർശിചിന്ത
 കായ, ഹിംസകായ മനുഷ്യായ
 മാ പരാ ദാഃ — മാപരാദേഹ്യസ്മാൻ

അർത്ഥം.—ഉണ്ടായതു മുഴുവനനിയന്ന അഗ്നേ, ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. പാപേച്ഛ്യവും ദർശിചാരണം ഹിംസകനായ മനുഷ്യന് ഞങ്ങളെ വിട്ടുകൊടുക്കരുതേ, അധീനരാക്കരുതേ.

8 അഗ്നേമാകിഷ്യേവേസ്യ

രാതിമദേവോയതോത

ത്വമീശിഷ്യേവസുനാം

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്രേ, ദേവസ്യ
തേ രാതിം

— ദ്യോതമാനസ്യ തവദാനം,
ത്വയാദത്തം ധനം

(നകശ്ചിരി) അദേവേ:

മാകിഃ യുയോത

— മത്തുദാദിഃ മൈവ പൃഥക്ക്കരോതു

ത്വം വസുനാം ഊശിഷേ — ധനാനാമീശ്വരോഭവസി

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്രേ, പ്രകാശമാനനായ അവിടുത്തെ ധനദാനത്തെ അവിടുന്നു തന്നെത്തന്നെ ധനത്തെ, നാസ്തികനായ ആരും വേർപെടുത്തരുതേ. അവിടുന്നു ധനങ്ങൾക്കു ശനാകുന്നു.

9 സനോവസ്വഉപമാ

സ്യുജോനപാന്മാഹിനസ്യ

സഖേവസോജരിത്യേ

അന്വയം:—

ഹേ ഉജ്ജ്വലനപാൽ,
വസോ, സഖേ,

— ബലസ്യ നപ്തഃ, വാസക,
സഖിവധിതകാരിനഗ്രേ,

സഃ (ത്വം) ജരിത്യേ നഃ — സ്തോത്രദ്യോസുദ്യേ

മാഹിനസ്യ വസ്വഃ

— മഹലനം

ഉപ മാസി

— സമീപമാസി നിമ്മാസി
പ്രയച്ഛസി

അർത്ഥം—ബലത്തിന്റെ മകനും ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനും ചങ്ങാതിപോലെ ക്ഷേമകാരിയുമായ അഗ്രേ, അപ്രകാരമെല്ലാമുള്ള അവിടുന്നു സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങൾക്കു മഹത്തായ ധനം സമീപമുണ്ടാക്കുന്നു, തന്നെത്തന്നെ.

10 അച്ഛാനശ്ശീരശോചിഷ

ഓഗിരോയത്തുദശ്തം

അച്ഛായജ്ഞാസോനമസാപത്രവസു

പുത്രപുശ്നമുതയേ

അന്വയം:--

ന: ഗീര:	— അസ്സാകം സുതയ:
ഗീര-ശോചിഷം	— അശനശീലജാലം
ഭക്തം അച്ഛ യതു	— ഭക്തിയമഗ്നിമദിമുഖം ഗച്ഛതു
(തഥാ) യജ്ഞാസ:	
ഉത്തയേ	— അസുഭീയായജ്ഞാ അസ്സാകം രക്ഷണായ
പുരു-വസു:	
പുരു-പ്രശസ്തം	— പ്രഭുതധനം ബഹുപ്രശസ്തമഗ്നി:
നമസാ അച്ഛ	— ആദ്യാദിനാ ഹവിഷാ അച്ഛ യതു

അർത്ഥം:--നമ്മുടെ സുതാകൾ, ഭക്ഷിക്കുന്ന ജാലകളോടു കൂടി യവനം. ഭക്തിയരമായ അഗ്നിയെ നേരെ പ്രാപിക്കട്ടേ. അതുപോലെ നമ്മുടെ യജ്ഞങ്ങൾ നമ്മുടെ രക്ഷയ്ക്കായി നന്നെ മുതലായ ഹവിഷ്ണോടുകൂടി ഹോധനം. ഏവരാലും പക്ഷെ പെട്ടെന്നായ അഗ്നിയെ നേരെ പ്രാപിക്കട്ടേ.

11 അഗ്നി:സുന്ദ,സഹസോജാതവേസേ.

ഭാനായവാഽയാണാം.

ഭീതായോദുദൃശോമന്ത്രേവ്യപാ

ഹോതാമുദ്രതമോവിശി

അന്വയം:--

യ: ആത്മാ, മന്ത്ര-ത്വ:	— അമരണധർമ്മം, ഹർഷണശീലോ യോഗി:
മന്ത്രേവ്യ ആ	— മനോവ്യപ്ത സാമാന്യേന ച (ആകാശശ്ചാത്മ)
ഹോതാ	— ദാഹപാകാദി സാധനോപേതി
വിശി ഭീതാ ഭ്രാ	— യജമാനരൂപാസ്യ പ്രജാസ്യ ഹോമ നിഷ്ഠാദക:, ഇതിവിപ്രകാരോ ഭ്രാ

- (തം) സഹസഃ സുതം — ബലസ്യ പുത്രം
 ജാത-വേദസം അഗ്നിം — ജാതപ്രജ്ഞമഗ്നിം
 വാര്യാണാം ഭാനായ — വരണീയാനാം ഗവാഭിധനാനാം
 ഭാനാത്ഥം ഗിരം അച്ഛ യന്തു

അർത്ഥം:-ആർ ശാശ്വതനും ഏറ്റവും ഹഷ്ടിപ്പിക്കുന്നവനുമായി മനുഷ്യരിൽ ഭവനപചനങ്ങൾക്ക് ഉപകർത്താവായും, യജമാനന്മാരായ പ്രജകളിൽ ഹോമനിർവാഹകനായും രണ്ടുവിധം വേിച്ചുവോ, ബലപുത്രനും ഉണ്ടായതൊക്കെ അറിയുന്നവനുമായ ആ അഗ്നിയെ ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ ധനങ്ങളുടെ ഭാനത്തിനുവേണ്ടി നമ്മുടെ സ്തൂതികൾ നേരെ പ്രാപിക്കട്ടേ.

12 അഗ്നിം വോദേവയജ്യ
 യാഗ്നിം പ്രയത്യധാരേ
 അഗ്നിസ്തീഷ്ഠ പ്രഥമമഗ്നിമദ്വ്
 ക്ഷത്രായ സാധസേ

അന്വയം:-

വഃ ദേവ-യജ്യയാ

അഗ്നിം — യുഷ്ടാകം ദേവയാഗേന നിമിത്തേന, ദേവയാഗാർത്ഥം തം സ്തോമി

അധാരേ പ്ര-യതി

അഗ്നിം — യാഗേ പ്രകഷ്ഠേണ ഗച്ഛതി, പ്രവൃത്തേ സതി തം സ്തോമി

ധീഷു പ്രഥമം അഗ്നിം — സുബദ്ധിഷു, ദേവേഷു മദ്ധ്യേ മുഖ്യമഗ്നിം സ്തോമി

അർവ്വതി അഗ്നിം — യജ്ഞവിഘ്നപരിഹാരായാഗതേ സതി തം സ്തോമി

ക്ഷത്രായ സാധസേ
 അഗ്നിം

ക്ഷേത്രസംബന്ധിനേ സാധനായ, ക്ഷേത്രലാഭായ തം സ്തോമി

അർത്ഥം.—നിങ്ങളുടെ ദേവയാഗത്തിനുവേണ്ടി അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു. യാഗം വേണ്ടപോലെ നടക്കുവേ, അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു. ശോഭനസ്വചികളായ ദേവന്മാരിൽ മുമ്പനായ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു. യജ്ഞവിഘ്നങ്ങൾ തീർക്കാനുള്ള വരവിൽ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു. വയൽ കിട്ടാനായി അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു.

13 അഗ്നിരീഷാംസഖ്യേഃ¹ഓതുന

ഈശേയോവാ²ര്യാണാം.

അഗ്നിനോകേതനയേ³ശശ്വ⁴ഭീമഹേ

വസുസന്തന്ത്ര⁵പാം.

അന്വയം:—

യഃ വാര്യാണാം	ഈശേ	—	ധനനാമീഷ്യ
(സഃ) അഗ്നിഃ സഖ്യേ		—	സഖ്യഃ കർഷണി
നഃ ഇഷാം ദോതു		—	അസൃദ്യമീഷഃ, അന്നാനി പ്രയച്ഛതു
വസുസന്തന്ത്രപാം		—	വാസകം, സർവ്വഭാവമന്തമാനം, അങ്ഗാനാം പാലയിതാരം.
അഗ്നിഃ നോകേ തനയേ		—	പുത്രാത്മം തദപുത്രാന്തഞ്ച
ശശ്വഭീ ഇമഹേ		—	ബഹുധനം യാചാമഹേ

അർത്ഥം.—ആർ വരണീയ ധനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, ആ അഗ്നി പഞ്ചാതത്തിൽ നമിക്കുന്നതും നിന്നുള്ളതും. ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനും എന്നുള്ളവനും അങ്ഗങ്ങൾക്കു രക്ഷകനുമായ അഗ്നിയോടു്, മകനും മകന്റെ മകനും വേണ്ടി ധാരാളം ധനം യാചിക്കുന്നു.

14 അഗ്നിമീ¹ളീഷ്വാ²വസേ

മഹേന്ദ്രം ഗാ³മാ⁴മീ⁵ശ്വരശോ⁶പിഷം.

മഹാതാ അഗ്നിരായേ⁷പുരു⁸മീ⁹ളഹശ്വതന

വിശി ഖിതാ

1. സുഭീതയേ¹മീ²ളീ:

അന്വയം:—

(സുഭീതി: പുരുമീളം. ബ്രൂതേ)

ഹേ പുരുമീളം, (ത്വം)

ശീരശേഷചിഷം — ശയനസ്വഭാവരോചിഷം

അഗ്നിം അചസേ — രക്ഷണായ

ഗാഥാഭി: ഇഴളിഷാ — വാശിസ്തമി

രാജേ — ധനായസ്തമി

നര: ജ്ഞാനം അഗ്നിം — അന്യപി യജമാനാവിശ്രുതം തം
സ്തവന്തി

(തസ്മാൽ) സു-ഭീതയേ

അഗ്നിം — മഹ്യം തം

ഹൃദി: — ഗൃഹം യാചസ്യ

അർത്ഥം—(സുകൃതത്തിന്റെ ഭ്രഷ്ടാക്കളിലൊരാളായ സുഭീതി മറ്റേ സുകൃതഭ്രഷ്ടാവായ പുരുമീലനോടു പറയുന്നു.)

അല്ലയോ പുരുമീല, കിടന്നു പ്രകാശിക്കുന്ന അഗ്നിയെ അങ്ങു വാക്കുകളാൽ സ്തുതിക്കുക. ധനത്തിനായി സ്തുതിക്കുക. മറ്റു യജമാനന്മാരും യശസ്വിയായ അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു. അതിനാൽ സുഭീതിയായ എനിക്കുവേണ്ടി അഗ്നിയോടു് ഒരു ഗൃഹം യാചിക്കുക.

15 അഗ്നിദേവേഷോയോതവൈനോഗുണീമ

സ്യഗ്നിംശംയോശ്ചഭാതവേ

വിശ്വാസുവിഷ്വവിതേവഹവ്യോ

ഭവപസ്തുര്യുഷ്ണാം.

വ. 13

അന്വയം:—

ന: ദേവ: യോതവൈ — അസ്മാകം ദേവഷ്ടൗ
പൃഥക്തേ.

അഗ്നിം ഗുണീമസി — ഗുണീമ: സ്തമ:

(ത്വം) ശം യോ: ച — സഖം, ഭയാനം യാവനഞ്ച

ഭാതവേ അഗ്നിം — ഭാതുമഗ്നിം ഗുണീമ:

(സോണി:) വിശ്വാസ

വിഷ്വ	— സർവ്വാസു പ്രജാസു .
അവിതാ-ഇവ	— രക്ഷിതാരാജേവ
ഋഷിണാം വസു:	— ഋഷീണാമസ്മാകം വാസക:
ഹവ്യ: ഭുവൻ	— ആഹ്വാനവ്യോദ്ധേതു

അർത്ഥം:-നമ്മുടെ ശത്രുക്കളെ അകറ്റുവാൻ അഗ്നിയെ സ്മരിക്കുന്നു. അതുപോലെ സുഖവൃദ്ധഋവൃതന്മാർക്ക് അഗ്നിയെ സ്മരിക്കുന്നു. ആ അഗ്നി എല്ലാ പ്രജകൾക്കും രക്ഷിതാവായ രാജാവുപോലെ, ഋഷികളായ നമ്മെയും വസിപ്പിക്കണവനായി, നമുക്ക് വിളിക്കത്തക്കവനായി ഭവിക്കട്ടേ.

വശ്യം:-14 മുതൽ 17 കൂടി. പ്രഗാഥപത്രം: ഹര്യതഃ ഋഷി:, ഗായത്രിച്ചന്ദ:

1 ഹവിഷ്ഠാധ്വജാഗമ
ധ്വജാധ്വജനമേപന്തഃ
വിദ്വാൻസ്യപ്രശാസനം.

അന്വയം:-

(ഹേ അധ്വജ സംബന്ധിനോ ഹവിഷ്ഠാർത്തരാജാ)
(ധ്വജ: അഗ്നി:) ആ ഗമൻ — ആജഗാമ, അതഃ
(യുയം) ഹവി: കൃണധം. — ശീഘ്രം കരുധം.
അസ്യ പ്രശാസനം.

വിദ്വാൻ . — ഹവിഷഃ പ്രദാനം മാനൻ
അധ്വജ: പുനഃ വന്നതേ — അധ്വജം സംഭരതേ

അർത്ഥം:-അധ്വജസംബന്ധികളായ ഹവിഷ്ഠാർത്തരാജാക്കളേ, അഗ്നി എന്തിനുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ മേഗാന്തിൽ ഹവിസ്സുണ്ടാക്കുക. ഹവിദാനകൃമരീയണ അധ്വജ വിഷ്വ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

2 നിതിശമ്യോശ്ശം

സിദദ്ധോതാമനാവധി

ജ്ഞാനോഅസ്യസഖ്യം

അന്വയം:-

അസ്യ സഖ്യം മനൗ

അധി ജ്ഞാനഃ — അഗോസ്സഖ്യം യജമാനേ
ജ്ഞാനഃ

ഹോതാ തിശം അശ്ശം — പ്രതിഷ്ഠിതീ

അഭി നി സിദദ്ധി — നിഷിദതി

അർത്ഥം:-അഗ്നിയുടെ സഖ്യം യജമാനകളെത്തിക്കുന്ന ഹോതാവെന്ന പ്രതിഷ്ഠിതീ തീർപ്പനായ അഗ്നിക്കുനേരെ ഇരിക്കുന്നു.

3 അന്തരിച്ഛന്തിതഞ്ജനേ

അദ്രപരോമനീഷയാ

ഗൃഹ്ണന്തിജിഹ്വയാസസം

അന്വയം:-

(പ്രതിഷ്ഠിതീ) തം അദ്രം — ദുഃഖസ്യ ദ്രാവയിതാരമഗ്നിം

ജനേ മനീഷയാ — യജമാനാർത്ഥം സ്വപ്രജ്ഞാനേന

പരഃ അന്തഃ ഇച്ഛന്തി — പരസ്താൽ, പുരോഭാഗേ,
ആയതനമധ്യേ സ്ഥാപിതം
കാമയന്തി

(ത ഏവ പശ്ചാൽ) സസം — സ്വപന്തമഗ്നിം

ജിഹ്വയാ ഗൃഹ്ണന്തി — ജിഹ്വാപ്രവേയാ സൂത്രയാ
(ജന്യേ ജനകശബ്ദഃ)

അഞ്ഗുലീഭിർഗൃഹ്ണന്തി

അർത്ഥം:-പ്രതിഷ്ഠിക്കുക ദുഃഖമകറ്റുന്ന അഗ്നിയെ യജമാനനാവേണ്ടി സ്വപന്തം പ്രജ്ഞാനത്താൽ മുൻഭാഗത്തു്, കണ്ഡ

ത്തിൽ നടുവിൽ, സ്ഥാപിജ്ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. അവർ തന്നെ പിന്നീട്, ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്ന, കത്തിപ്പിടിക്കുന്നതെ, അഗ്നിയെ നാവിൽനിന്നുതിരുന്ന സ്തുതിയോടുകൂടി വിരലുകളാൽ തലോടുന്നു. (ആപ്യായിക്കുന്നു)

4 ജാമ്യതീതപേധൻ .

വ്യോധാഅരുഹൻ.

ദൃഷ്ട്വീഹയാവധീൽ

അന്വയം:-

വയാ-ധാ:	— അന്നസ്യ ഭാതാഗ്നി:
ജാമി ധനു: അതിതപേ	— പ്രവൃദ്ധം, സർവ്വമതിരിചു വത്തമാനമന്തരിഷം അതിതപതി
(സ:) വനം അരുഹൻ	— വിമോകായോദകമാരോഹതി
വീഹയാ ദൃഷ്ടം ആ	
അവധീൽ	— ജാലയാ മോലം ഹന്തി

അർത്ഥം.-അന്നഭാതാവായ അഗ്നി എല്ലാറ്റിനെയും കടന്നു നീക്കുന്ന അന്തരിഷം ഏതൊരു ചൂടു പിടപ്പിക്കുന്ന അവിടുന്ന് വെള്ളത്തെ മോലത്തിൽനിന്നു മോചിപ്പിജ്ഞാനായി, മഴപെയ്യിജ്ഞാനായി (വൈദ്യുതാഗ്നി രൂപത്തിൽ) മേല്പോട്ടു കയറിച്ചെല്ലുന്നു. തന്റെ ജാലയാൽ മോലത്തെ പിളക്കുന്നു

5 ചരൻവഥ്സോഅഗ്നിഹ

നിഭാതാരന്നവിന്ദതേ .

വേതിസ്സോഅവതംബ്യം.

വ. 14

അന്വയം:-

(വൈദ്യുതോയം) അഗ്നി,
ചരൻ — ശ്വേതോദ്ധവൻ, സഞ്ചരൻ

(അന്തരീക്ഷേ) വമസഃ — വസന്നഗ്നിഃ, അഥവാ
 വത്സവച്ചാപലേനയാവനാൽ
 ഇഹ നി-ഭാതാരം — അസ്മിൻ ലോകേ നിരോധകം
 ന വിനതേ — ന ലഭതേ
 (കിന്തു) സ്തോതവേ
 അംബ്യം വേതി — സ്തോതും സ്തോതാരം സ്വയം
 കാമയതേ

അത്ഥം.—വൈദ്യുതാഗ്നിയായ അവിട്ടൻ¹ വെൺനിറം
 പുണ്ടു, സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടു² അന്തരീക്ഷത്തിൽ മേവുന്നവനാ
 യി (അല്ലെങ്കിൽ ഒരു കാളക്കുട്ടി പോലെ ഓടി) നടക്കുന്നു.
 ഈ ലോകത്തിൽ അവിട്ടത്തെ തടുക്കുന്നവനായി ആരെയും കാ
 ണുന്നില്ല. എന്നാൽ തന്നെ സ്തുതിക്കാൻ സ്തോതാവിനെ ഇഷ്ട
 പ്പെടുന്നു. സ്തോതാവിനെ കൊണ്ടാടുന്നു.

6 ഉതോ¹നാസ്യയന്ത്രഹ
 ദശാ¹വദ്യോജനംബ്രഹ്മൽ
 ദാമാ¹രഥസ്യദൃശേ

അന്വയം:—

ഉതോ ന അസ്യ — അപിച ക്ഷിപ്രമാദിത്യസ്യ
 യൽ മഹൽ അശ്വ-വൽ — യദാ മാഹാത്മ്യയുക്തം,
 ബ്രഹ്മൽ യോജനം — സംവൃദ്ധാശ്വമിവ
 രഥസ്യ ദാമാ ദൃശേ — സ്ഥൂലം ദൃശ്യതേ
 — അന്തരീക്ഷേ രഥേശ്വരൻ
 യോജയതി

അത്ഥം.—കൂടാതെ വേഗത്തിലാദിത്യനു¹ ഏപ്തോരം വലി
 യ കതിരപോലെ തേൾ കാണപ്പെടുന്നുവോ, അന്തരീക്ഷത്തിൽ
 തേരിൽ കതിരയെ പൂട്ടുന്നുവോ, (സൂര്യനുദിക്കുന്നുവോ),

7 ഹന്തി¹സപ്തൈകാ
 മുപ¹ദോപഞ്ചസ്യജതഃ
 തീരേ¹മസിന്ധോരധിസ്വരേ

ത്തിൻ നടുവിൽ, സ്ഥാപിജ്ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. അവർ തന്നെ പിന്നീട്, ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്ന, കത്തിപ്പിടിയില്ലാത്ത, അഗ്നിയെ നാവിൽനിന്നുതിരുത്തുന്ന സ്തുതിയോടുകൂടി വിരലുകളാൽ തലോടുന്നു. (ആപ്യായിക്കുന്നു.)

4 ജാമ്യതീതപേധൻ .

വ്യയോധാതാതാഹചനം

ദൃഷ്ട്വേദിഹയാവധീൽ

അന്വയം:-

വയഃ-ധാ:	— അന്നസ്യ ഭാതാഗ്നിഃ
ജാമി ധനഃ അതീതപേ	— പ്രവൃദ്ധം, സർവ്വമതിരിപ്യവതാനമന്നരിക്ഷം അതീതപതി
(സഃ) വനം അതാഹതം	— വിമോകായോദകമാരോഹതി
ദിഹയാ ദൃഷ്ടം ആ	
അവധീൽ	— ജാലയാ മേഘം ഹന്തി

അർത്ഥം:-അന്നഭാതാവായ അഗ്നി എല്ലാററിനെയും കടന്നു നീക്കുന്ന അന്തരിക്ഷം ഏറ്റവും ചൂടു പിടപ്പിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് വെള്ളത്തെ മേഘത്തിൽനിന്നു മോചിപ്പിജ്ഞാനായി, മഴപെയ്യിജ്ഞാനായി (വൈദ്യതാഗ്നി രൂപത്തിൽ) മേല്പോട്ടു കയറിച്ചെല്ലുന്നു. തന്റെ ജാലയാൽ മേഘത്തെ പിടക്കുന്നു

5 ചരൻവഥ്സോതഗ്നിഹ

നിഭാതാരന്നവിനതേ

വേതിസ്സോതവതംബ്യം

വ 14

അന്വയം:-

(വൈദ്യതോയം) തഗൻ,
ചരൻ — ശ്വേതോദ്ധൻ, സഞ്ചരൻ

ഇന്ദ്രഃ കോശം ദിവഃ	— ഉദകസേചകം മോലമന്തരിക്ഷ, സകാശാൽ
ത്രി-വൃതാ വേദയാ	— ത്രിപ്രകാരവർത്തമാനവതാ രശ്മിനാ
ആ അചുപ്യവീൽ	— ആസമന്താഖ്യഭാരയൽ

അർത്ഥം.—കർമ്മാനുഷ്ഠാനം കൊണ്ടു പരിചരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ പത്തുവിരലുകളാൽ (കുപ്പുകയ്യോടു കൂടി) യാചിക്കപ്പെട്ടവനായി, ഇന്ദ്രൻ ജലം പൊഴിക്കുന്ന മോലത്തെ മൂന്നുപ്രകാരത്തിലുള്ള (ലോഹിത, ശുക്ല, കൃഷ്ണവർണ്ണങ്ങളിലുള്ള അല്ലെങ്കിൽ മിന്നുന്നതും വേഗമുററതും ചരിക്കുന്നതുമായ) രശ്മിയാൽ അന്തരിക്ഷത്തിൽ നിന്നുതിർത്തു.

9 പരിത്രിധാതുരധാര

ജ്യുഷ്ണിരേതിനവീയസി

മധ്വാഹോതാരോഅഞ്ജതേ

അന്വയം:—

(അയമഗ്നിഃ) ത്രി-ധാതുഃ — ലോഹിതശുക്ലകൃഷ്ണഭേദേണ
ത്രിവർണ്ണഃ

ജ്യുഷ്ണിഃ — വേഗവാൻ
നവീയസി — നവീയസ്യോ, നവതരയാ
ജാലയാ

അധാരം ഏതി — പ്രവർഗ്ഗം ഗച്ഛതി
ഹോതാരഃ മധ്വാ — ഹോമനിഷ്ഠാഭകാഃ അധാർത്വോ
ഭയത്തുജ്യാദിനാ

പരി അഞ്ജതേ — പരിതോലജ്വന്തി

അർത്ഥം.—ഈ അഗ്നി ചുരുപ്പം വെളുപ്പും കറുപ്പും നിറങ്ങളോടു് വേഗവാനായി, പുതുപതു ജാലയാൽ പ്രവർഗ്ഗത്തെ (നെഞ്ചൊഴിച്ചു് സോമവംശേതു് മന്ത്രപുവ്വം കത്തിക്കുന്ന പാത്രത്തെ) പ്രാപിക്കുന്നു. ഹോമനിഷ്ഠാഹകരായ അധാര്യ മുതലായവർ നൈ, സോമം മുതലായവയാൽ അവിടുത്തെ മുറും അലങ്കരിക്കുന്നു.

അന്വയം:-

സപ്ത ഏകാം ഹന്തി	— സപ്തത്വവിജ്ഞാതം സമാനം ഘോഷം ഹന്തി
(തേജോ മദ്ധ്യേ) ദ്വാ	— ദ്വേ, പ്രതിപ്രസ്ഥാതാധാര്യ
പഞ്ച ഉപ	— അന്യാന്തരവിജ്ഞാതം, ഹോതാരം, അഗ്നിധ്രുവം, യജമാനം, ബ്രഹ്മണം, പ്രസ്തോതാരമിതി പഞ്ചത്വവിജ്ഞാതം
സിന്ധോ തീരേ	
സൃജതഃ	— സരസ്വതയാദിപ്രസ്തോതായാ നദ്യാംസിന്ധോ യത്രായമൃഷി രൂപതിതത്ര പ്രയോജയതി
സ്വരേ അധി	— സ്വരോപേതേ ശബ്ദയതി, 'ഓശ്രാവയ' ഇത്യാദി ശബ്ദബ്ദബ്ദേതി

അർത്ഥം:-ഏഴ് പ്രതിപ്രസ്ഥാതാക്കൾ ഒരു വിധത്തിൽ വിതർജ്ജിക്കുന്നു. അതായത് വിതർജ്ജയാണിരിക്കുന്നു. അവരിൽ രണ്ടുപേർ, പ്രതിപ്രസ്ഥാതാവും അധാര്യവും മറ്റുള്ളവരും, യജമാനൻ, ബ്രഹ്മൻ, ഹോതാവ്, അഗ്നിധ്രുവൻ, പ്രസ്തോതാവ് എന്നീ അഞ്ചുപേരും സരസ്വതി മുതലായ (ഏതെങ്കിലും) പ്രസിദ്ധ നദിയുടെ കരയിൽ, ഋഷി യാഗം നടത്തുന്നിടത്തു്, (അതായത് കർമ്മങ്ങളിൽ) നിരോധിക്കുന്നു, ഏല്പിക്കുന്നു. അവിടെ 'ഓശ്രാവയ' ('അല്ലേ, കേൾപ്പിക്കുക') മുതലായ ശബ്ദം മുഴങ്ങുന്നു. (ഏകം)

8 ആശ്രാവിവ്യാവസ്ഥ

ഇത്രംകോശമുപാധിവിൽ

ഖേദോത്രിവ്യാവസ്ഥ

അന്വയം:-

വിവസ്ഥാതഃ	— പരിപരതോ യജമാനസ്യ
ശോഭി:	— ശോഭാമൂലവിവസ്ഥാവിതസ്സൻ

അവതസ്യ വി-സർജ്ജനേ— മഹാവിരസ്യ
 വിസർജ്ജനസമയേ
 മധു പുഷ്പരേ — വപുഷ്ഠരേ, പ്രവൃദ്ധേ ഉപയമനി
 പാത്രേ അഗ്നിഹോത്രാത്ഥം
 സിഞ്ചന്തി

അർത്ഥം—ആരത്തോടുകൂടിയ അധാര്യ മുതലായവർ നേരെ ചെന്നു് അഗ്നിഹോത്രത്തിനുവേണ്ടിയവശേഷിച്ച സോമ ഹവിസ്സു് മഹാവിരമെന്ന കണ്ടൻ പാത്രത്തിൽനിന്നു് ഒഴി ക്കുമ്പോൾ ഉപയമനിയെന്ന പാത്രത്തിൽ വീഴുന്നു.

12 ഗാവുഃപാവതാവതം

മഹിയജ്ഞസ്യരഥസുഭാ

ഉഭകണ്ഠാഹിരണ്യയാ

അന്വയം:—

ഹേ ഗാവഃ, (യുയം)

അവതം	— മഹാവിരം പ്രതി (ഗൌരജായാ അപ്യുപ 'ലക്ഷണം)
ഉപ അവത	— ഉപാഗച്ഛത
യജ്ഞസ്യ രഥസുഭാ	— യാഗസ്യ സാധനഭൂതേ, ആരിഥസോഃ ഫലപ്രദേ
മഹി	— മഹതി, ബഹുലേ, അപേക്ഷിതേ ഉപാവത

(അപിപാസ്യ

മഹാവിരസ്യ) ഉഭ കണ്ഠാ — കണ്ഠസ്ഥാനിയോ വോ തഭിരമാ
 ഹിരണ്യയാ — സുവണ്ണാമതായോ

അർത്ഥം—പുരുഷേഭ്യ. ആകാശേ, മഹാവിരമെന്ന പാത്രത്തിനടുക്കൽ വന്നാലും. യാഗത്തിന്നു സാധനമായായി, ആഗ്രഹിക്കുന്നവന്നു ഫലപ്രദമായി, മഹത്താപിനിയെന്ന പാത്രത്തിനടുക്കൽ വന്നാലും. ആ മഹാവിരത്തിന്നു് രണ്ടു കണ്ഠകം സ്വണ്ണം. ബഹുലിതുവാകാം. (മഹാവിരപാത്രത്തിൽ 1 - 8 വിരിയം ഉണ്ടാകാം. 1 - 4 വിരിയം മഹാവിരത്തിൽ ഉണ്ടാകാം. 5 - 8 വിരിയം മഹാവിരത്തിൽ ഉണ്ടാകാം.)

10 സിഞ്ചന്തിനമസാവത
 ഉച്ഛാപത്രംപരിജമാനം
 നീചീനബാരമക്ഷിതം

വ. 15

അന്വയം:—

നമസാ അവതം.	— നമനേന മഹാവിരം.
ഉച്ഛാ-പത്രം	
പരി-ജമാനം.	— ഉപരിസ്ഥിതപത്രം, പരിതോ വ്യാപ്തം.
നീചീന-ബാരം.	— നീചീനദാരം.
അക്ഷിതം.	— അക്ഷീണം, ക്ഷീരാദ്യവശേഷ യക്തമാഹവനീയസ്യ ഉപരി നമനേന
സിഞ്ചന്തി	— ദൃഢാതി (മഹാവിരേണ ഹ്യാഹവനീയേഹവയതേ)

അർത്ഥം:—കുനിഞ്ഞു കണ്ടായതും മുകളിൽ പത്രമുള്ളതും നാലു പുറവും വ്യാപിച്ചതും ചുവട്ടിൽ ദാരുമുള്ളതും കേടപാടുകളില്ലതും പാൽ മുതലായി ശേഷിച്ച ഹവിരസ്സാന്തമായ മഹാവിരമെന്ന പാത്രത്താൽ (ഘൃതത്താൽ) ഗൃന്ധിക്കുകയും ആഹവനീയാഗ്നിയിൽ ഹോമിക്കുന്ന (മഹാവിരംകൊണ്ടാണു് ആഹവനീയാഗ്നിയിൽ ഹോമിക്കുന്നതു്).

11 അഭ്യോരമിദ്രേയോ
 നിഷിക്തംപുഷ്പരേമധ്യം
 അവതസ്യവിസജ്ജനേ

അന്വയം:—

അദ്രയഃ	— ആദ്രിയമാണാ അധാര്യപാദയഃ
അഭി-ആരം ഇൽ നി-	
സിക്കൻ.	— അഭിഗമൈവ്യാതിരീകൻ.

ജാമി-ഭി: — ബന്ധുഭിസ്സഹിതാഗാവാ:
 മിഥ: സം നസന്ത — മഹാവീരം പ്രത്യേകം
 സംഗച്ഛന്തേ

അർത്ഥം:—ആ പശുക്കളും ആടുകളും അറിവുറവയായി, സ്വന്തം വാസസ്ഥാനമായ മഹാവീരത്തിൽ (അതിന്നടുക്കൽ) കറക്കാൻ ചെന്നു. കന്നുകുട്ടികൾ തള്ളുകയോടുകൂടിയെന്നപോലെ, അവ ബന്ധുക്കളോത്തു് മഹാവീരത്തെ ഓരോന്നായി പ്രാപിക്കുന്നു.

15 ഉപസ്രക്വേഷുബഹുസത:

കൃണാതേയരുണിവി

ഇന്ദ്രോഅഗ്നാനമസ്വ:

വ. 16

അന്വയം:—

സ്രക്വേഷു ബഹുസത: — ജാലയാ ഭക്ഷയതോഗ്നേ:
 ഇന്ദ്രോ അഗ്നാ ധരുണം.
 സ്വ: നമ: — ഇന്ദ്രാഗ്നോദ്ധാരകം സർവ്വമന്നം.
 ദിവി ഉപ കൃണാതേ — അധാര്യായ: അന്തരിക്ഷേ
 ഉപകർവ്വന്തേ

അർത്ഥം:—ജാലകൊണ്ടു ഭക്ഷിക്കുന്ന അഗ്നിസ്തു ചേന്നതും ഇന്ദ്രാഗ്നികളെ താങ്ങുന്നതുമായ ഏല്വാ അന്നവും അധാര്യ മുതലായവർ അന്തരിക്ഷത്തിലുണ്ടാക്കുന്നു. (അഗ്നിമഹാവീരത്തിലെ ഹവിസ്സു ഹിംപിക്കുമ്പോൾ അതു മുകളിൽ രണ്ടുവിധത്തിൽ, പശുവിൻപാലും ആട്ടിൻപാലും തുകുന്നു. പശുവിൻപാൽ ഇന്ദ്രനും ആട്ടിൻപാലഗ്നിക്കും).

16 അധക്ഷൽപിപ്യഷിമിഹ

മുജ്ജംസപ്പപദീമരി:

സൂര്യസ്യസ്പരഗ്നിഭി:

13 ആസുതേസിഞ്ചതശ്രിയം

രോദസ്യോരഭിശ്രിയം

രസാദധീതവൃഷഭം

അന്വയം:-

(ഹേ അധാര്യവ:) സുതേ — ദുഗ്ധേ ഗോപയസി

രോദസ്യോ: അഭി-

ശ്രിയം.

— (കമ്മണിഷ്ടി) ദ്യാവാപൃഥി
വ്യാവഭിശ്രയന്തം.

ശ്രിയം ആ സിഞ്ചത

— ശ്രയണമാജം പയസ്സിഞ്ചത

(സേചനാനന്തരം) രസാ

ദധീത വൃഷഭം.

— രസേ, ആജേപയസി തത്രാഗ്നി
സംയോഗാൽ കാമവഷകം തം
സ്ഥാപയത

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അധാര്യക്കളേ. കറന്ന പശുവിൻ പാലിൽ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ ആശ്രയിക്കുന്ന കൂട്ടുവ്യമായ ആട്ടിൻപാൽ വീഴുക. രസയുക്തമായ ആ ആട്ടിൻപാലിൽ അഭിഷുവഷ്കനായ അഗ്നിയെ സ്ഥാപിക്കുക.

14 തേജാനതസ്വമോക്യം

സംവൃഥ്സാസോനമാതുഭി:

മിഥോനസന്തജാമിഭി:

അന്വയം:-

തേ ജാനത

— താഗാവ: (സാമാന്യാകാരേണ
പുന്നിദ്യേഭ:) ജ്ഞാതവത്യ:

സ്വം ഓക്യം

— സ്വകീയം നിവാസം.
മഹാവിരം. ഭോഗ്ധൃമഗമൻ

വൃഥ്സാസ: മാതുഭി: ന

— വത്സാ: ജനനീഭിസ്സുഹിതാ
യഥാ സംഗച്ഛന്തി, തദേവ്

18 ഉതോന്നാസ്ത്രയൽപദം

ഹര്യതസ്ത്രനിധാന്യം

പരിദ്യാംജിഹ്വയാതനൽ

വ. 17

അന്വയം:—

ഉതോ അസ്ത്ര	— അപിപ സോമസ്യ
ഹര്യതസ്ത്ര യൽ പദം	— പ്രഭാനങ്കാമയമാനസ്യ മമയൽപദം.
നി-ധാന്യം	— ഹവിഷാം നിധാന്തം, ഉത്തരവേദിസ്ഥിതാഗ്നി:
ദ്യാം ജിഹ്വയാ പരി ന അതനൽ	— ജാലയാ പരിതഃ, ശീശ്രം വ്യാപ്നോതു

അർത്ഥം.—പിന്നെ, സോമത്തിന്റെ ഭാനമിച്ഛിക്കുന്ന ഏന്റെ ഏതു സ്ഥാനം ഹവിസ്സുവെണ്ണാനാകാണോ, ആ ഉത്തരവേദിയിൽ ഇരിക്കുന്ന അഗ്നി ദ്യോവിനെ മുഴുവൻ വേഗത്തിൽ വ്യാപിപ്പിക്കട്ടേ.

വക്ത്രം—18-19-20 സപ്തവക്ത്രീഃ ദൃഷ്ടിഃ, അശ്വിനൗ ദേവതാ

1 ഉദീരാമാമൃതായതേ

യുഞ്ജാമാമശ്വിനാരഥം

* അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

അന്വയം:—

ഹേ അശ്വിനാ, ദൃത- യതേ	— അശ്വിനൗ യജ്ഞമിച്ഛതേ മഹ്യം, മദന്തം.
ഉച്ഛി ഇരാരഥം. (അമന്തം) രഥം യുഞ്ജാമാം	— ഉച്ഛിഗച്ഛതം. — അശ്വൈര്യോജയതം.

അന്വയം:—

അർത്ഥം: സൂര്യസ്യ സപ്ത

രശ്മി-ഭി:

— അരണശീലഃ വായുരശ്മിഭി
സ്സാധനൈ:

സപ്ത-പദീ:

— സപ്തണസ്വഭാവപാദാം
മാധ്യമികാം വാചം

വിപ്യഞ്ചീ. ഇഷം ഊർജം — ആപ്യായയദന്നം രസഞ്ച

അധക്ഷൽ

— ഭഗ്ധവാൻ

അർത്ഥം:—ഗമനശീലനായ വായു, സൂര്യന്റെ ഏഴ് രശ്മികളിലൂടെ പ്രസരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മാധ്യമികവാചിനെ വളർത്തുന്ന അന്നത്തെയും രസത്തെയും കറന്നുകൊടുത്തു.

17 സോമസ്യമിത്രാവര

ണോഭിതാസൂരആദേ

തദാതുരസ്യലേഷജം

അന്വയം:—

ഘേ മിത്രാവരണാ,

— മിത്രാവരണൈഃ.

സൂരേ ഉൽ-ഇതാ

— സൂര്യേ ഉദിതേ

(യജമാനഃ) സോമസ്യ

ആ ദേദേ

— സോമ. സ്വീകരോതി
(കർമ്മണിഷ്ടാ)

തൽ ആതുരസ്യ ലേഷജം

— തൽസ്വീകാരരൂപം കർമ്മ
അസുഭാദേരൗഷധം ഹിതകരം
ലേപതി

അർത്ഥം:— അല്ലയോ മിത്രാവരണന്മാരേ, സൂര്യനഭികളേമ്പോഴാണ് യജമാനൻ സോമം സ്വീകരിക്കുന്നത്. അത് നമ്മളെപ്പോലുള്ള റോഗിഷ് ഹിതകരമായ മരുന്നത്രേ. (ഇരുപത്തിനാലുനരം സോമലതകൾ ആയുർവ്വേദത്തിൽ ഔഷധമായിപ്പറയപ്പെടുന്നുണ്ട്.)

ഉപ സ്തൂണീതം — ഉപസ്തീണ്ണവന്തേ
വാം അവഃ അന്തി
സൽ ഭൂതു — യുവയോ രക്ഷണമസുദന്തികേ
വർത്തമാനം വേതു

അർത്ഥം:-അസുരന്മാരാൽ തീയിലെറിയപ്പെട്ട അഗ്രി മഹ
ഷിയെ മഞ്ഞുന്നീരിനാൽ അതിർന്നിന്ന നിങ്ങൾ രക്ഷിച്ചു.
നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കരികിലുണ്ടാവട്ടേ.

4 കഹസ്ഥഃകഹജഗഥഃ
കഹശ്യേനേവപേതഥഃ
അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

അന്വയം:-
(ഹേ അശ്വിനേ, യുവാം)
കഹ സ്ഥഃ? — ഭവമഃ?
(ഇദാനീം) കഹ ജഗഥഃ — കഗച്ഛമഃ?
കഹ ശ്യേനാ-ഇവ
പേതഥഃ? — ശ്യേനാവിവ ശീശ്രൂപതന്തേ
പതമഃ?
(ഏവമചിന്ത്യസ്വഭാവേൗ കൃപയാ സന്നിഹിതേൗ ഭവതം)
വാം അവഃ അന്തി സൽ
ഭൂതു — യുവയോരക്ഷണമസുദന്തികേ
വർത്തമാനം വേതു.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളെവിടെയാണ്?
ഇപ്പോൾ എവിടെപ്പോകുന്നു? പരമോക്താവോലെ എവിടെ
വേഗം പറഞ്ഞുതന്നു? (ഊഹിക്കാൻ പറ്റാത്ത സ്വഭാവത്തോ
ടു കൂടിയ നിങ്ങൾ കൃപയാൽ ഇവിടെ സന്നിഹിതരായാലും.)
നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കരികിൽ വേരിക്കട്ടേ.

5 യദദൃകഹ്നികഹ്നിചി
ചുശ്രൂയാത്മിമഹവഃ
അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

വാ. അവ. അന്തി

സുൻ ഭൂതു

— യുവയോരക്ഷണം അസുഭന്തികേ
വർത്തമാനം വേതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, യജ്ഞേച്ഛുവായ എന്തി
യുവേണ്ടി ഏഴന്നേറു വന്നാലും. അതിനായി കതിരുകളെ
തേരിൽ പൂട്ടിയാലും. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങളുടെ അരി
കിലുണ്ടാവട്ടേ.

2 നിമിഷശ്ചിജ്ജവീയസാ

രഥേനായാതമശ്ചിനാ

അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

അന്വയം:—

രഥേ അശ്വിനാ,

നിമിഷഃ ചിൻ

ജവീയസാ രഥേന

ആ യാതം.

വാ. അവ. അന്തി സുൻ

ഭൂതു

— അശ്വിനൌ, നിമേഷാചി

— അതിശയേന വേഗവതാ രഥേന

— ആഗച്ഛതം.

— യുവയോരക്ഷണം അസുഭന്തികേ
വർത്തമാനം വേതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, കണ്ണിമയേക്കാൾ വേഗ
തുള്ളിയ തേരിൽ വന്നാലും. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾ
ക്കരികിലുണ്ടാവട്ടേ.

3 ഉപസ്തൂണിതമത്രയേ

ഹിമേനഃഖർമ്മശ്ചിനാ

അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

അന്വയം:—

അശ്വിനാ, അത്രയേ

ഘർമ്മം ഹിമേന

— അശ്വിനൌ, അത്യന്തൈരഗ്നൌ
പ്രക്ഷിപ്തായ മഹദ്യയേ

— അഗ്നിദാഹകമുദകേന

7 അവന്നമത്രയേഗൃഹം

കൃണതഃ യവമഗ്നിനാ

അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

അന്വയം:—

ഹേ-അഗ്നിനാ, യവം — അഗ്നിനെ, യവാം
അത്രയേ — അഗ്ന്യാഗാരഭേദമാനായ
തന്നെ
അവന്തഃ ഗൃഹം കൃണതഃ — രക്ഷന്തഃ ഗൃഹം കൃതവന്തഃ
(അവന്തഃ വ്യത്യയേന
പുല്ലിംഗം)

വാം അവഃ അന്തി

സർ ഭൂതു — യവയോരക്ഷണമസൃദന്തികേ
വർത്തമാനം ഭവതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നികളേ, നിങ്ങൾ തീർണ്ണത്തിൽ
പ്പെട്ട അഗ്നിമഹിഷിമേ, രക്ഷകമായ ഗൃഹമുണ്ടാക്കിയല്ലോ.
നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കരികിലുണ്ടാവട്ടേ

8 വരോമേ അഗ്നിമാതപോ

വദതേ വലഗത്രയേ

അന്തിഷദ്ഭൂതുവാമവഃ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നിനെ,)

വലഗ്ത്ര വദതേ അത്രയേ — മനോഹരം സുവദതേ ജ്വലയേ
അ-തപഃ — ആത്മപാൽ, ഔഷ്ണ്യം
അഗ്നി. വരോമേ — ആവാരയതം.

വാം അവഃ അന്തി സർ

ഭൂതു — യവയോരക്ഷണമസൃദന്തികേ
വർത്തമാനം ഭവതു

അന്വയം:—

- അർത്ഥം — യസ്യാന്നനിമാധ്യതേ, അതഃ
 അഭ്യ കർമ്മി കർമ്മി ചിന്തി — കസ്തിന്നപിഭേദേ,
 കസ്തിന്നപി കാലേ
 ഇമം ഹവഃ ശുശ്രൂശന്തഃ? — അസ്തദീയമാഹ്വാനം,
 ശ്രുണുന്തഃ?
 വാ. അവഃ അന്നി സൽ
 ഭൂമി — യുവയോരക്ഷണമസ്മദന്നിഭേ
 വർത്തമാനം. ലേതു

അർത്ഥം—അറിയാത്തതുകൊണ്ടു പറയുന്നു: ഏതിടത്തു്, ഏതുസമയത്താണു് അങ്ങളുടെ വിളി നിങ്ങൾ കേൾക്കുക? നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം. അങ്ങൾക്കുറിക്കിലുണ്ടാവട്ടേ.

6 അഗ്നിനായാമുദ്യുതാ
 നേദിഷ്ടം യാമ്യോപ്യം
 അന്നിഷദ് ഭൂവാമവഃ

അന്വയം:—

- ഘേ യാമഃ—ഇതമാ, — അതിശയേന കാലേ
 ആഹ്വാജൈവ്യം
 അഗ്നിനാ, (യുവയോഃ)
 നേദിഷ്ടം, — അഗ്നിനേ, അന്നികതമം
 ആപ്യം യാമി — ബാഹ്യവം ഗച്ഛാമി
 വാ. അവഃ അന്നി
 സൽ ഭൂമി — യുവയോരക്ഷണമസ്മദന്നിഭേ
 വർത്തമാനം. ലേതു

അർത്ഥം—കാലത്തിലോറുപും വിളിക്കപ്പെടേണ്ടശ്ലോക ഭൂമി, നിങ്ങളുടെ ഏതെങ്കിലും ബന്ധുത്വമെന്തെങ്കിലും കാമിക്കുന്നു, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം. അങ്ങൾക്കുറിക്കിലുണ്ടാവട്ടേ.

മേ ഇമം ഹവം ശ്രുണതം — ആഹ്വാനമാകണ്ഠയതം

വാ. അവഃ അന്തി സൽ

ഭൂത — യുവയോരക്ഷണമസുദന്തികേ
വർത്തമാനം ഭവതു

അർത്ഥം.—വർഷിതുന്ന ധനത്തോടു കൂടിയ അശ്വികളേ, ഈ യജ്ഞത്തിൽ വന്നാലും. ഏന്റെ ഈ വിളി കേട്ടാലും. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കറിയികിലുണ്ടാവട്ടേ.

11 കിമിദേവാപുരാണവ

ജരതോരിവശസ്യതേ

അന്തിഷദ്ഭൂതവാരവഃ

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വീനേ,) വാ. — യുവയോരാഗമനായ
പുരാണവൽ, ജരതോ:—

ഇവ — അതിവൃദ്ധയോഃ,
ജരാബാധിതയോരിവ
ശസ്യതേ — പുനഃ പുനരാഗച്ഛതമിതി
ശസ്യതേ

(യഥാ ലോകേ വൃദ്ധഃ, ജീണ്ണഃ ബഹുവാരമാഹുതോപിനാ
ഗച്ഛതി, തദാ)

കിം ഇദം? — കിമിത്ഥം നാഗച്ഛമഃ?

വാ. അവഃ അന്തി സൽ

ഭൂത — യുവയോരക്ഷണമസുദന്തികേ
വർത്തമാനം ഭവതു

അർത്ഥം.—അല്പയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ വരവിനായി വയസ്സുന്മാരുടെ, ജരാബാധിച്ചവരുടെ വരവിനായെന്ന പോലെ വീണ്ടു, വീണ്ടു വന്നാലും, വന്നാലുമെന്ന് നിങ്ങൾ വിളിക്കാറുണ്ടു്. ഇതെന്നാണിങ്ങിനെ? നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കറിയികിലുണ്ടാവട്ടേ.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, മനോഹരമായി സൂതിജ്ഞ (സൂതിച്ച) അത്രിമഹർഷിയെ ആതിച്ചടവിൽ നിന്നും നിങ്ങളെ നിവാരണം ചെയ്തു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം അങ്ങരുകാരികിലുണ്ടാവട്ടേ.

9 പ്രസപ്തവ്യഗ്രിഭാഗസാ

ധാരാഽഗ്നേരഗായത

അന്തിഷദ്ഭൂതുവാഽവഃ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ,)

സപ്തവ്യഗ്രി:

— മഹർഷി:

(എവരോ:) ആ-ഗസാ

— ആഗംസന്തേന, സൂത്യം മഞ്ജുഷായാ നിഗ്ദ്യത്യ

അഗ്നേ: ധാരാ. പ്ര

അഗായത

— ആഗായതൽ, താ. ദേഹ്ധവൽ

വാ. അവ: അന്തി സൽ

ഭൂതു

— യുവയോരക്ഷണമസൃജന്തികേ വന്തമാന. ലവതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, (സഹോദരപുത്രന്മാരായ ഗതുകുളാൽ ഒരു പെട്ടിയിലടയ്ക്കപ്പെട്ട) സപ്തവ്യഗ്രി എന്ന ഋഷി നിങ്ങളെ കരിച്ച സൂതികൊണ്ടു് പെട്ടിയിൽനിന്നു പുറത്തുവന്നു് രീപ്സർപ്പിയരസി, അതിനെ ദഹിപ്പിച്ചു. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം അങ്ങരുകാരികിലുണ്ടാവട്ടേ (ഈ കഥ 4-4-19ൽ ഉടുതൽ വിസ്തരിച്ചിട്ടുണ്ടു്.)

10 ഇഥാഗതവൃഷണസു

ഗ്രൗതമർത്ഥം.

അന്തിഷദ്ഭൂതുവാഽവഃ

വ. 19

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷൺ-വസു.

— വർഷണയനാവശ്വിനേ,

ഇഹ ആ ഗതഃ

— അശ്വിൻ യജ്ഞേ ആഗച്ഛതം

രജാംസി, രോദസി — ലോകാൻ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ച
വി-യാതി — വിശേഷേണ ഗച്ഛതി
(അതസ്തേനാഗച്ഛതം)

വാ. അവ: അന്തി
സൽ ഭൂതു — യുവയോരക്ഷണമസൃണീകേ
വർത്തമാനം. ഭവതു

അർത്ഥം.—നിങ്ങളുടെ തേരുണ്ടല്ലോ, അതു ലോകങ്ങളെയും
ദ്യാവാപൃഥിവികളെയും ചുറ്റുന്നു. (ആ തേരിൽ വന്നാലും.)
നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കെറികിലുണ്ടാവട്ടെ.

14 ആനോഗവ്യുഭിരശൈധ്യ

സ്തഹസ്രൈരപഗച്ഛതം

അന്തിഷദ്ഭൂതവാമവ:

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വിനേ.)

സ്തഹസ്രൈ: — അപരിമിതൈ:
ഗവ്യഭി: അശൈധ്യ: — ഗോസമുഹൈരശ്വസമുഷൈശ്വ
ന: ഉച ആ ഗച്ഛതം. — അസ്യാനുപാഗച്ഛതം.
വാ. അവ: അന്തി
സൽ ഭൂതു — യുവയോരക്ഷണമസൃണീകേ
വർത്തമാനം. ഭവതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്വികളേ, കണക്കറ്റ പശുക്കുട്ടങ്ങ
ളോടും കുതിരക്കുട്ടങ്ങളോടും കൂടി ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും.
നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കെറികിലുണ്ടാവട്ടെ.

15 മാാനോഗവ്യുഭിരശൈധ്യ

സ്തഹസ്രൈരതിവൃതം

അന്തിഷദ്ഭൂതവാമവ:

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വിനേ.)

ഗവ്യഭി:

12 സമാനം വാസജാത്യം

സമാനോബന്ധശ്ചിനാ

അന്വിഷദ്ഭൂതവാചവഃ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്ചിനാ, വാ. — അശ്ചിനോ, യവയോഃ

പരസ്വരം

സ-ജാത്യം സമാനം — സമാനജാതത്വം ഏകമേവ,
സമം

(ഉഭയോരപ്യശ്ചരൂപായാസ്സരൂപത്വം ഉൽപ്പന്നോ
സ്സജാതത്വം)

(തഥാ യവയോഃ) ബന്ധഃ — ബന്ധകഃ, സ്രൂവഃ

സമാനഃ — ഏകാശ്ച അഥവാ ഭൃഷിരഥം
സമാനാശ്ച ഏവ ബന്ധഃ

വാ. അവാഃ അന്വി

സു ഭൂത

— യവയോരക്ഷണമസ്തദന്വികേ
വത്തമാനം വേതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്ചികളേ, നിങ്ങൾക്കു് പരസ്പരം
സമാനജാതത്വം സമാനം. (രണ്ടുപേരും കുതിരമെന്തു് പൂണ്ടു
സൂര്യപത്നിയിൽ നിന്നു ജനിച്ചവർ) അതുപോലെ നിങ്ങളുടെ
ബന്ധിക്കുന്ന സ്രൂവം (ഹോമോപകരണം) ഒന്നാണു്. (ഒരു
സ്രൂവാഹുതിയാണു് നിങ്ങൾക്കറിവുപക്ഷം കൂടി). അല്ലെങ്കിൽ
ഭൃഷിയായ ഞാൻ നിങ്ങൾക്കറിവുപക്ഷം ഒരുപോലെ ബന്ധുവാ
ണു്. നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞാൻക്കറിയികിലുണ്ടാവട്ടെ

13 യോവാൻജാസ്യശ്ചിനാ

രഥോവിയാതിരോദസീ

അന്വിഷദ്ഭൂതവാചവഃ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്ചിനാ വാ. യഃ

രഥഃ — അശ്ചിനാ, അന്വി, സരഥഃ

അന്വയം:—

സു വി-ചാകശൽ — അത്യന്തം ദീപ്യമാനസ്സര്യഃ
വൃക്ഷം പരശുമാൻ-ഇവ — സയഥാ ശകലയതി തദ്വൽ
തഥോനിവാഠയതി

(യസ്മാദേവം തസ്മാൽ
ഹേ ഗൃതപിജഃ)

അശ്വിനാ, — അശ്വിനാവാഹായത

(ഹേ അശ്വിനേ,) വാഃ

അവഃ അന്തി സൽ ഭൂത — യുവയോരക്ഷണമസ്മദന്തികേ
വർത്തമാനം വേതു

അർത്ഥം.—അത്യന്തം പ്രകാശമാനനായ സൂര്യൻ, കോടാലി
ക്കാരൻ മരത്തെ കഷണംകഷണമാക്കുന്നപോലെ, ഇരുട്ടിനെ
അകറ്റുന്നു. അതിനാൽ ഗൃതപിജകളേ, അശ്വികളെ വിളി
ക്കുക. അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഞങ്ങൾ
ക്കരികിലുണ്ടാവട്ടേ. (ഉഷസ്സികലാണം അശ്വികൾക്കു സ്തുതി
യെന്നു വീണ്ടും സൂചിപ്പിക്കുന്നു.)

18 പുരന്നയുഷ്ണവാർജ

കൃഷ്ണയാബാധിതോവിശാ

അന്തിഷദ്ഭൂതവാമവഃ

വ. 20

അന്വയം:—

ഹേ യുഷ്ണാ, — ധർഷ്ക, സപ്തവദ്യേ, തപഃ

കൃഷ്ണയാ വിശാ — ആകർഷയാ, പ്രവേശയന്ത്യാ
പേടികയാ ശത്രുപരം ന

ബാധിതഃ പുരം ന

ആ രജ — തതോനിഗ്ദ്യ താമേവാശ്വിനോ
രനഗ്രഹാൽ പീഡയ, ഹേ

(ഹേ അശ്വിനേ,) വാഃ

അവഃ അന്തി സൽ ഭൂത — യുവയോരക്ഷണമസ്മദന്തികേ
വർത്തമാനം വേതു

അഗ്നഃ സഹസ്രേഭിഃ — അഗ്നസമൃദ്ധൈരസ്രഹസ്ര
സംഖ്യാഭൈഃ

1: അതി വൃതം — അസ്മാൻ പ്രതി മാനിവാദയതം
(അതിപ്രതീത്യന്വേം)

അവഃ അന്തി സൽ

— യുവയോരക്ഷണമസ്മദനീകേ
വർത്തമാനം ചേതു

അർത്ഥം:-പശുജന്തുക്കളെയും കന്തിരജന്തുക്കളെയും ആയിര
നക്കിൽ, ഞങ്ങളെപ്പോലെസ്ഥിപ്പിച്ചിടത്തോളം (തരുന്നതു്)
കരുതേ. നിങ്ങളുടെ മക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കായികിലുണ്ടാ
കൂ.

16 അരുണാഹ്സുരുഷാഅദ്രു

ഭക്തേജ്യാതിര്യതാവരീ

അന്തിഷദ്ഭൂവാമവഃ

സ്വയം:-

ഹ അഗ്നിനേം)

തവരീ ഉഷാഃ — ഭൂതവത്യഷാഃ

അരുണാഹ്സുഃ അദ്രു — ഉദ്രവസ്തോ ചേതി

ദ്യാതിഃ അഭഃ — തേജഃ കരോതി

മഃ അവഃ അന്തി

ൽ ഭൂതു — യുവയോരക്ഷണമസ്മദനീകേ
വർത്തമാനം ചേതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നികളേ, സത്യവതിയായ ഉഷസ്സു
ക്കളിയുന്നു. തേജസ്സിയറുന്നു. നിങ്ങളുടെ മക്ഷണം ഞങ്ങൾ
ക്കായികിലുണ്ടാവട്ടേ. (ഉഷസ്സിങ്കലാണഗ്നികൾക്കു സൂതി.)

17 അഗ്നിനാനുവിപാകശ

വൃക്ഷപരശ്വമുജ്ജവ

അന്തിഷദ്ഭൂവാമവഃ

2 യജ്ഞനാസോഹവിഷ്ണോ
മിത്രനസപ്പിരാസുതിം
പ്രശംസന്തിപ്രശസ്തിഭിഃ

അന്വയം:-

സപ്പി:-ആസുതിം — യസ്മിൻ സപ്പിരാസുതേ,
ഏതേതേ താദൃശം

യം ജനാസഃ ഹവിഷ്ണഃ
മിത്രം ന — ജനാഃ, യജമാനാഃ ഹവിര്യുക്താ
സ്തന്തസ്സവായമിവ

പ്ര-ശംസന്തി — സ്തുവന്തി
(തം) പ്രശസ്തി-ഭിഃ — സ്തുതിഭിസ്തുവേ,

അർത്ഥം:-നെ ഹോമിക്കപ്പെടുന്ന ആരെ യജമാനന്മാർ
ഹവിസ്സേന്തി പണ്ടാതിയെപ്പോലെ സ്തുതിക്കുന്നുവേ, ആ അ
ഗ്നിയെ ഞാൻ സ്തോത്രങ്ങളാൽ പുകഴ്ത്തുന്നു.

3 പന്യാംസജാതവേദസേ.
യോദേവതാത്യദ്യതാ
ഹവ്യംനൈര്യയദ്രിവി

അന്വയം:-

യഃ ദേവ-താതി — ദേവതാതൈ, യജ്ഞേ
ഉത്-യതാ ഹവ്യാനി — ഉദ്ധൃതാനി ഹവിഃഷി
ദിവി ഐരയൽ — ദിവീദേവേഭ്യഃ പ്രേരയതി
പന്യാംസം. — അതിശയേന സ്തോതരം സാധു
കൃതമിതി പ്രശംസന്തം.
ജാത-വേദസം. — ജാതപ്രജ്ഞം തമഗ്നിം സ്തുവേ

അർത്ഥം:-ആർ ദേവയജ്ഞത്തിലുയർന്ന ഹവിസ്സുകൾ
ദേവാവിൽ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടിയാണോ, സ്തോതാവിനെ "ന
നായി" എന്നുപറഞ്ഞുകൊണ്ടാടുന്നവനും ഉന്നതമൊല്ലാമറി
യുന്നവനാകുന്നു ആ അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

അതും--(ഭൂമി തന്നോടു തന്നെ പറയുന്ന) കൂസലര സപ്തവ്യേ, നി, പിടിച്ചിനിത്തുന്ന, ഉള്ളിലൊതുക്കുന്ന പെട്ടി യാൽ ബാധിതനായി, പെട്ടിത്തുള്ളിയിൽ പെട്ട്, അഗ്നികളുടെ അഗ്രഗന്ധങ്ങൾ പുറത്തുവന്ന് ആ പെട്ടിയെ, ഗതപുരത്തെ യെന്നപോലെ, നശിപ്പിക്കുക, തീക്കൊള്ളിക്കുക. (ഇവിടെ പുല്ലുപിഡാസാണകൊണ്ട് ഭൂമി പറയുകയാണ്) അല്ലയോ അഗ്നികളേ, നിങ്ങളുടെ റാധണം അങ്ങനക്കരിക്കിലുണ്ടാവട്ടെ

വൃ. 21-22-23 ആത്രേയോഗോപവനഃ ഭൂമിഃ,
അന്യച്യുബ്ധഗാമത്രോച്യന്തസി, അഗ്നിശ്ചതപ്താ ച ദേവതാ

1 വിശോവിശോദ്ധോഅതിമി.

വാജന്യന്പുഷ്പ്രിയം.

അഗ്നി.ഘോദഭ്യം വച

സ്മഷേശ്ശ്വസ്യന്തേഭിഃ

അന്വയം:-

(ഘോ ഭൂതപിഗൃജമാനാഃ)

വഃ വാജന്യന്തഃ

വിശാ-വിശഃ അതിമി. — യുയന്നേമിച്ചനഃ

പുഷ്പ്രിയം അഗ്നി. — സപ്തസ്യഃ പ്രജാമാ

— അതിമിവൽ പുഷ്യം

(അഹഞ്ച) വഃ ശ്വസ്യ — ബഹുപ്രിയം തഃ സ്മൃത്യം

ഭ്യം വച — പരിചരത

മന്തേഭിഃ സ്മഷേ — യുഷ്മദന്തം സഖസ്യ ലാലായ

— ഗുഹാഹിതം വചഃ

— മനനീയൈസ്തോക്തൈസ്തോമി

അതും--അല്ലയോ ഭൂതപിഗൃജമാനന്മാരേ, നിങ്ങൾ അന്ന മിച്ചിക്കുന്നവരായി, എല്ലാ പ്രജകൾക്കും അതിമിപോലെ ആദാനീയനും ഏറ്റവും പ്രിയനുമായ അഗ്നിയെ സ്മരിയാൽ പരിചരിക്കുക ഞാനും നിങ്ങൾക്കു സഖനായിത്തീർന്നാൽ ഏതെങ്കിലൊളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന വാക്കു ചൊല്ലി, ആലോചനീയാത്മ ശബ്ദമെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ അവിടുത്തെ സ്മരിക്കുന്നതും.

ഘൃത-ആഹവനം — ഘൃതമാഹുയതേ യസ്മിൻ
താദൃശം.
ഇരധ്യം — സ്തൃത്യമഗ്നിമാഗന്ത

അർത്ഥം.-നിത്യനും ഉൽപന്നതേജസ്സും ഇരുട്ടതളിനിരിക്കി
നശിപ്പിക്കുന്നവനും നൈ ഹോമിക്കപ്പെടുന്നവനും സ്തൃത്യനു
മായ അഗ്നിയെ ഞാൻ പ്രാപിച്ചവനായി.

6 സബാധോയജനാഇ
മേദ്ഗ്നിഹവ്യേദീരിളതേ
ജഹാനാസോയതസ്രുപഃ

അന്വയം:-

ജഹാനാസഃ — യാഗം കുറുപ്പാണാഃ
യത-സ്രുപഃ — തദർത്ഥം ധൃതസ്രുഗ്ഭണ്ഡാഃ
ഇമേ സ-ബാധഃ ജനാഃ — ബാധാസഹിതാഃ അധര്യാഭ
യോജനാഃ
യം ഹവ്യേദിഃ ഇളതേ — ഹവിർഭിസ്തുപന്തി, പരിചരന്തി,
(തം) അഗ്നിം — ആഗന്ത

അർത്ഥം.-യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കളും അതിന്നവേണ്ടി സ്രുക്ഘ്,
(ഹോമോപകരണം) കയ്യിലേന്തിയവരും ദ്രോഹബാധിതരു
മായ ഈ ജനങ്ങൾ (അധര്യ മുതലായവർ) ആരെ ഹവിസ്സുക
ളോടുകൂടി സ്തൃതിക്കുന്നുവോ, പരിചരിക്കുന്നുവോ ആ അഗ്നി
യെ ഞാൻ പ്രാപിച്ചവനായി.

7 ഇയന്തേനവ്യസിമതി
രഗ്നേഅധായസുഭാ
മഗ്രസുഭാതസുകൃ
തോമുരഭസോതിമേ

4 ആഗന്തുവ്യക്രമനമം
 ദ്വേഷമഗ്നിമാനവം
 യസ്യശ്രുതവാസ്തവം
 നാക്ഷോഽനീകഹൃദയതേ

അന്വയം -

യസ്യ അനീകേ — യസ്യോഗേഷജാലാസംഘേ
 സ്തവൻ ആർക്ഷഃ ശ്രുതവം — തഥാൻ പ്രക്ഷപതുഃ ശ്രുതവാനാമ
 ഹൃദയതേ — വചനേ, കമ്മകരോതി
 വ്യക്രമൻ-തമഃ — പാപാനാമതിശയേന പാനാരം
 ദ്വേഷം, ആനവം — പ്രശസ്ത്യം, മനഷ്യ
 സംബന്ധിനം, തേഷാം
 ഹിതകരം
 (തം) അഗ്നിഃ ആ അഗന്ത — വയമാഗതാഃ (പുജാതം ബഹു
 വചനം)

അർത്ഥം.-ഏതഗ്നിയുടെ ജാലാസമൂഹത്തിൽ മഹാനു
 പ്രക്ഷൻ്റെ മകനായ ശ്രുതവാപ് വചിക്കുന്നവോ, കർമ്മം
 ചെയ്യുന്നവോ, പാപങ്ങൾ പാടേ പോക്കുന്നവനും പ്രശസ്തനും
 മനുഷ്യഹിതകാരിയായ ആ അഗ്നിയെ ഞാൻ പ്രാപിച്ചവ
 നായി (ശ്രുതവാവിൻ്റെ അടുക്കൽ അന്തിയായി ചെന്ന
 പ്രാപി അദ്വൈതത്തിൻ്റെ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു)

5 അമൃതജാതവേദസേ
 തിരസ്തമാസിദഗ്നിഃ
 പ്രേതാഹവനമിഡ്യം

വ. 21

അന്വയം -

അമൃതം ജാത-വേദസേ — അമരണം, ജാതതേജസം
 തമാസി തിദഃ ദഗ്നിഃ — അന്ധകാരം നാശനം

ഘൃത-ആഹവനം — ഘൃതമാഹുയതേ യസ്മിൻ
താദൃശം

ഇന്ദ്രധ്യം — സ്തുത്യമഗ്നിമാഗന്ധ

അർത്ഥം:-നിത്യനും ഉൽപന്നതേജസ്സും ഇരുട്ടതളളിനീക്കി നശിപ്പിക്കുന്നവനും നൈ ഹോമിക്കപ്പെടുന്നവനും സ്തുത്യനമായ അഗ്നിയെ ഞാൻ പ്രാപിച്ചവനായി.

6 സബാധോയജ്ഞാഇ
മേദഗ്നിഹവ്യേഭിരീളതേ
ജ്ഞാനാസോയതസ്രൂപഃ

അന്വയം:-

ജ്ഞാനാസഃ	— യാഗം കർപ്പാണാഃ
യത-സ്രൂപഃ	— തദർത്ഥം ധൃതസ്രൂഗ്ഭണ്ഡാഃ
ഇമേ സ-ബാധഃ ജനാഃ	— ബാധാസഹിതാഃ അധര്യാഭ യോജനാഃ
യം ഹവ്യേഭിഃ ഈളതേ	— ഹവിർഭിസ്തുപന്തി, പരിചരന്തി,
(തം) അഗ്നിം	— ആഗന്ധ

അർത്ഥം:-യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കളും അതിനുവേണ്ടി സ്രൂകഃ, (ഹോമോപകരണം) കയ്യിലേന്തിയവരും ദ്രോഹബാധിതരായ ഈ ജനങ്ങൾ (അധര്യ മുതലായവർ) ആരെ ഹവിസ്സുകളോടുകൂടി സ്തുതിക്കുന്നുവോ. പരിചരിക്കുന്നുവോ ആ അഗ്നിയെ ഞാൻ പ്രാപിച്ചവനായി.

7 ഇയന്തേനവ്യസിമതി
രഗ്നേസാധായ്യാസുഭാ
മസ്രസ്മാതസ്മകൃ
തോക്താസ്മാതിഥേ

അന്വയം:-

ഹേ ഭദ്ര, സു-ജാന, — മോഹാന, ശോഭനജനന
 സു-കൃതോ, അഭൂത, — ശോഭനകമ്മൽ, അഭൂത,
 പ്രാജ്ഞ
 ദസ്യ, അതിഥേ, അഗ്നേ, — ദേശനീയ, അതിഥിവർ
 പുഷ്പാഗ്നേ,
 ഇയം നവ്യസി ഭക്തിഃ, തേ — ഇദാനിം 'ക്രിയമാണാനവതാ
 സ്തുതിസ്തുവസ്വദൃതാ
 അസ്മൽ ആ അധായി — ധൃതാദ്രു, വയം തവ സ്തുതിം
 കമ്മഃ

അർത്ഥം:-ഹൃഷിക്കുന്നവനും നൽപ്പിറവിയാണവനും സൽ
 കമ്മവാനും പ്രാജ്ഞനും ദേശനീയനും അതിഥിപോലെ പുഷ്പ
 നമായ അഗ്നേ, ഇപ്പോൾ പൊലുപ്പെടുന്ന പുതിയ സ്തുതി അ
 വിടേണ്ടു ചേർന്നതായി അങ്ങോളുള്ളിൽ ധരിക്കപ്പെട്ടവയാ
 കുന്നു. ഏദിസ്ഥമായ അതാണ് പുറത്തുവരുന്നത്.

8 സാ¹തേ¹അഗ്നേ¹ശന്നമാ

ചനി¹ഷാ¹ലേതു¹പ്രിയാ

തയാ¹വയസ്വ¹സുഷ്ടുതഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, സാ

ശം-തമാ

— അസ്മാഭിഃ ക്രിയമാണാ സ്തുതി
 രതിശയേന സുഖകാരി

ചനിഷാ, തേ പ്രിയാ

ലേതു

— അതിശയേനാനവതീ, തവ
 പ്രീതികരി ലേതു

തയാ സു-സ്തുതഃ വചസ്വ — തയം സ്തുത്യാസുഷ്ടുതഃ
 പ്രവൃദ്ധോവേ

അർത്ഥം:-അല്പമായ അഗ്നേ, അങ്ങോൾ പൊലുപ്പെടുന്ന
 ആ സ്തുതി മികച്ച സുഖമുളവാക്കി ഏറ്റവും അന്നവതിയായി
 അവിടേണ്ടു പ്രീതികാരിയായി ലഭിക്കട്ടേ ആ സ്തുതിയാൽ
 നന്നായിപ്പകർപ്പെട്ടവനായി അവിടുന്നു വചിച്ചാലും.

9 സാദ്യന്തെർദ്യുക്തിനിബ്ധഹ

ദപാപശ്രവസിശ്രവഃ

ധീതവൃത്രതുര്യ

അന്വയം:-

- സാദ്യന്തെർദ്യുക്തിനി — അന്യാഭിഃ ക്രിയമാണാ സ്തുതിഃ,
അസൃഭ്യം പ്രദേയൈർഭ്യോത-
മാനൈരനൈര്യുക്താ
- ശ്രവസി ബ്ധഹൽ ശ്രവഃ — പൂർവ്വസ്മിൻ വിദ്യമാനേനേ
പുനരപിമഹദേനം.
- വൃത്ര-തുര്യ — സങ്ഗ്രാമേ ശത്രോ
സ്സംബന്ധ്യന്നം.
- ഉപ-ഉപ ധീത — പുനരപി ധാരയതു

അർത്ഥം.-ഞങ്ങളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന ആ സ്തുതി ഞങ്ങൾക്കു നൽകാനുള്ള തെളിവുറ്റ അന്നങ്ങളോടുകൂടിയതായി, മുമ്പുണ്ടായിരുന്നതിലും മേലെ മഹത്തായി, ശത്രുക്കൾക്കു ചേർന്ന അന്നം യുദ്ധത്തിൽ വീണ്ടും ധരിയ്ക്കട്ടേ. (മുമ്പുള്ള അന്നത്തോട് ശത്രുക്കളെ ജയിച്ചു ലഭിക്കുന്ന അന്നവും കൂടിച്ചേരട്ടെ).

10 അശ്വമിഗ്ഗംരഥപ്രാ

ന്വേഷമിഗ്രന്നസൽപതി.

യസ്യശ്രവാംസിതുർജ്ജം

പന്യപന്യഞ്ചക്രയഃ

വ. 22

അന്വയം:-

- യസ്യ ശ്രവാംസി തുർജ്ജം — അഗ്നേബ്ധേന ശത്രുസംബന്ധീ
ന്യന്നാനിഹിംസ്വ
- പന്യപന്യം ച — യദ്യേൽ സുതൃം ധനമസ്തിതച്ച
- ഗാം അശ്വം ഇതി — ഗന്താരാശ്വമിവ (ഇച്ഛാ
ഇവാഞ്ചേ)

- രഥപ്രാ. — അസുഭീയാനാം രഥാനാം
ധന്വൈ: പൂയിതാരം.
ശ്വേഷം സർവ്വപതി. — ദീപ്തം സതാം.
പാലയിതാരമഗ്നി.
ഹേ കൃഷ്ണ! ഇദ്രം ന — മന്യയാ: ഇദ്രമിവ പരിചരത

അർത്ഥം.—ഏതഗ്നിയുടെ ബലത്താൽ ഗതുകാളുടെ അന്നത്തെ നിങ്ങൾ ഹിംസിക്കുന്നുവോ സ്തുത്യകായ അന്നമേതോ അതു ഹിംസിക്കുന്നുവോ, ഗന്ധശിലമുറ കത്തിരെയെ എന്നപോലെ നമ്മുടെ തേളുകളിൽ ധനം നിറയുന്നുവോ, പ്രകാശമാനനം സത്തുകാളുടെ പാലകനുമായ ആ അഗ്നിയെ, അല്ലയോ മന്യരേ, ഇദ്രനെ എന്നപോലെ പരിചരിക്കുക.

11 യന്ത്യാഗോപവന്തോഗിരാ

ചനിഷ്ടഗേരുന്തോഗിര:

സപാവക ശ്രധീഹവ്.

അന്വയം:—

ഹേ പാവക, അന്തോഗിര:

അഗ്നേ,

— ശോധക, അന്തോഗിരസാ
മേകാഗ്നേ,

യം ത്വാ ഗോപവന്ത:

— ത്വാഹ്വി:

ഗിരാ ചനിഷ്ട

— സ്തുത്യാതിഗമേനാന്നപ്രദാതാരമ
കരോത്

സ: (ത്വം) ഹവ: ശ്രധി

— ഗോപവനസ്യ മമാഹ്വാനം
ഗുണ

അർത്ഥം.—പാവക കഴിക്കാളയുന്നവനും അന്തോഗിരസ്സുകളിലൊരുവനുമായ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ ഗോപവനത്തെ ജ്വലിപ്പിച്ചു നോക്കുവാൻ ധാരാളമെന്നമേകുന്നവനാക്കിയോ, ആ അവിടുന്ന് ഏതൊരു വിളി കേട്ടാലും..

12 യത്പാജനാസതുതേ
 സബാധോവാജസാതയേ
 സബോധിപൃത്രതുര്യേ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) യം ത്വാ

ജനാസ:	— ത്വാം ജനാ:
വാജ-സാതയേ	— അന്നലാഭായ
സ-ബാധ: ഇതുതേ	— ബാധോപേതാ സ്തവന്തി
സ: (ത്വം) പൃത്ര-തുര്യേ	
ബോധി	— വൈരിനാശനായ (പാപക്ഷ യായ) ബധുസ്വ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ, ജനങ്ങൾ അന്നലാഭത്തിനായി, ദ്രോഹബാധിതരായി സ്തതിക്കുന്നവോ, ആ അവിടുന്ന് വൈരിനാശത്തിനായി (പാപനാശത്തിനായി) തെളിഞ്ഞാലും.

13 അഹംഹുവാതആക്ഷേ
 ശ്രുതവ്വിനിമദപൃതി
 ശർദ്ധംസിവസ്തുകാവിനാം
 മൃക്ഷാശീഷ്ഠപതുണ്ണാം

അന്വയം:—

അഹം ഹുവാത:	— ഋഷിരഹം യജ്ഞദീക്ഷാർത്ഥം ഹുവമാന:
മദ-പൃതി ആർക്ഷേ	
ശ്രുതവ്വിനി	— ശത്രുണാം മദസ്യ ച്യാവതി തരി ഋക്ഷപുത്രോ രാജനി
സ്തുകാ-വിനാം	— സ്തുക: കേശസംഹാത: തപതാം
ശർദ്ധംസി-ഇവ	— ഉച്ഛ്രാദിതാനി ലോമാനീവ

- രഥപ്രാഃ — അസുഭീയാനാം രഥാനാം
ധനൈഃ പൃരയിതാരം
തേഷാം സത്പതിഃ — ദീപ്തം സതാം
പാലയിതാരമഗ്നിഃ
ഹേ കൃഷ്ണയഃ, ഇദ്രം ന — മനുഷ്യാഃ ഇദ്രമിവ പരിചരത

അർത്ഥം.—ഏതഗ്നിയുടെ ബലത്താൽ ഗതുകാരുടെ അന്നത്തെ നിങ്ങൾ ഹിംസിക്കുന്നുവോ സ്വസ്വമായ അന്നമേതോ അതു ഹിംസിക്കുന്നുവോ, ഗമനശീലമുറ കന്തിരയെ ഏന്നപോലെ നമ്മുടെ തേരകളിൽ ധനം നിറയുന്നുവോ, പ്രകാശമാനനും സത്തുകാരുടെ പാലകനുമായ ആ അഗ്നിയെ, അല്ലയോ മനുഷ്യരേ, ഇദ്രനെ ഏന്നപോലെ പരിചരിക്കുക.

11 യത്പാശോപവനോഗിരാ

ചനിഷദഗ്നേഅഽഗ്നിരഃ

സപാവകശ്രദ്ധിഹവഃ

അന്വയഃ.—

ഹേ പാവക, അഽഗ്നിരഃ,

അഗ്നേ,

— ശോധക, അഽഗ്നിരസാ
മേകാഗ്നേ.

യം ത്വാ ശോപവനഃ

— ത്വാമൃഷിഃ

ഗിരാ ചനിഷൽ

— സ്തുത്യാതിഗതേനാനപ്രഭാതാരമ
കരോൽ

സഃ (ത്വം) ഹവഃ ശ്രദ്ധി

— ശോപവനസ്യ മമാഹ്വാനം
ശൃണു

അർത്ഥം.—പാവകം കഴുകിക്കളയുന്നവനും അഽഗ്നിരസ്സുകളിൽ ലൊരുവനുമായ അഗ്നേ, യാതൊരുവിടുത്തെ ശോപവനെന്ന ഗൃദ്ധി സ്തോത്രത്താൽ ധാരാളമെന്നമേകുന്നവനാക്കിയോ, ആ അവിടുന്ന് എന്റെ വിളി കേട്ടാലു.

12 യന്ത്യാജനാസതുളതേ
 സ്വബാധോവാജസാതയേ
 സബോധിപുത്രതുര്യേ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്രേ,) യം ത്യാ

ജനാസ:	— ത്യാം ജനാ:
വാജ-സാതയേ	— അന്നലാഭായ
സ്വ-ബാധ: ഇളതേ	— ബാധോപേതാ സ്തുവന്തി
സ: (ത്യാം) പുത്ര-തുര്യേ	
ബോധി	— വൈരിനാശനായ (പ്രാപക്ഷ യായ) ബുധ്യസ്വ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്രേ, യാതൊരവിടുത്തെ, ജന
 ങ്ങൾ അന്നലാഭത്തിനായി, ദ്രോഹബാധിതരായി സ്തുതിക്കു
 ന്നവോ, ആ അവിടുന്ന് വൈരിനാശത്തിനായി (പ്രാപനാ
 ശത്തിനായി) തെളിഞ്ഞാലും.

13 അഹംഹുവാന്തുകേഷ്
 ശ്രുതർവ്വണിമദപൃതി
 ശദ്ധാംസിവസ്തുകാവിനാം
 ഉക്ഷാശീഷാപതുണ്ണാം

അന്വയം:—

അഹം ഹുവാന്ത:	— ജ്വഹിരഹം യജ്ഞദീക്ഷാർത്ഥം ഹുയമാന്ത:
മദ-പൃതി ആർക്ഷേ	
ശ്രുതർവ്വണി	— ശത്രുണാം മദസ്യ ച്യാവയി തരി ജ്വക്ഷപത്രേ രാജനി
സ്തുകാ-വിനാം	— സ്തുക: കേശസംഘാത: തദാതാം
ശദ്ധാംസി-ഇവ	— ഉച്ഛ്രാഹിതാനി ലോമാനീവ

12 യന്ത്യാജനാസതുളതേ
 സബായോവാജസാതയേ
 സബോധിപുത്രതുര്യേ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) യം ത്വാ

ജനാസ:	— ത്വാം ജനാ:
വാജ-സാതയേ	— അന്നലാഭായ
സ-ബായ: ഇതുളതേ	— ബായോപേതാ സുവന്തി
സ: (ത്വം) പുത്ര-തുര്യേ	
ബോധി	— വൈരിനാശനായ (പാപക്ഷ യായ) ബുധുസ്വ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ, ജനങ്ങൾ അന്നലാഭത്തിനായി, ദ്രോഹബാധിതരായി സ്തുതിക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് വൈരിനാശത്തിനായി (പാപനാശത്തിനായി) തെളിഞ്ഞാലും.

13 അഹംഹുവാനആക്ഷേ
 ശ്രുതർവ്വണിമദപൃതി
 ശമ്വാംസിവസ്തുകാവിനാം
 ഉക്ഷാശിഷാപതുണ്ണാം

അന്വയം:—

അഹം ഹുവാന:	— ഋഷിരഹം യജ്ഞദീക്ഷാർത്ഥം ഹുവമാന:
മദ-പൃതി ആർക്ഷേ	
ശ്രുതർവ്വണി	— ശത്രുണാം മദസ്യ പ്യാവയി തരി ഋക്ഷപുത്രേ രാജനി
സ്തുകാ-വിനാം	— സ്തുക: കേശസംഘാത: തപതാം
ശമ്വാംസി-ഇവ	— ഉപ്ശാന്തിതാനി ലോമാനിവ

- രഥപ്രാ: — അസുഭീയാനാം രഥാനാം
ധനൈ: പൂരയിതാരം
ത്വേഷ: സൽ-പത്നി: — ദീപ്ത: സതാം
പാലയിതാരമഗ്നി:
ഹേ കൃഷ്ണ: ഇദം ന — മനസ്യാ: ഇദ്രധിവ പരിചരത

അർത്ഥം.—ഏതഗ്നിയുടെ ബലത്താൽ ശത്രുക്കളുടെ അന്നങ്ങളെ നിങ്ങൾ ഹിംസിക്കുന്നുവോ സ്തുത്യമായ അന്നമേതോ അതു ഹിംസിക്കുന്നുവോ, ഗമനശീലമുറ കിതിരയെ എന്നപോലെ നമ്മുടെ തേരുകളിൽ ധനം നിറയുന്നുവോ, പ്രകാശമാനനം സത്തുക്കളുടെ പാലകനായ ആ അഗ്നിയെ, അല്ലയോ മനസ്യാരേ, ഇത്രനെ എന്നപോലെ പരിചരിക്കുക.

11 യന്ത്യാഗോപവന്റോഗിരാ
പനിഷ്ഠഗേജ്ജിര:
സപാവകശ്രുധിഹവ്.

അന്വയം:—

- ഹേ പാവക, അജ്ജിര:
അഗ്നേ, — ശോധക, അജ്ജിരസാ
മേകാഗ്നേ,
യ: ത്യാഗോപവന: — ത്യാഗുഷി:
ഗിരാ പനിഷ്ഠൽ — സ്തുത്യാതിശയേനാന്നപ്രഭാതാരമ
കരോൽ
സ: (ത്വം) ഹവ: ശ്രുധി — ഗോപവനസ്യ മമാഹ്വാനം
ശൃണ

അർത്ഥം.—പാപം കഴുകിക്കളയുന്നവനും അജ്ജിരസ്സുകളിലൊരുവനുമായ അഗ്നേ, യാതൊരുവിട്ടത്തൊ ഗോപവനനെന്ന ഋഷി സ്തോത്രത്താൽ ധാരാളമന്നമേകുന്നവനാക്കിയോ, ആ അവിട്ടനാ ഏന്റേ വിളി കേട്ടാലും..

12 യന്ത്യാജനാസതുതേ
 സബായോവാജസാതയേ
 സബോധിപൃത്രതുര്യേ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) യം ത്യാ

ജനാസ: — ത്യാം ജനാ:

വാജ-സാതയേ — അന്നലാഭായ

സ-ബാധ: തുതേ — ബായോപേതാ സുവന്തി

സ: (ത്യാം) പൃത്ര-തുര്യേ

ബോധി — വൈരിനാശനായ (പാപക്ഷ
 യായ) ഖ്യധുസ്വ

അർത്ഥം.—അല്പയോ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ, ജന
 ഞര അന്നലാഭത്തിനായി, ദ്രോഹബാധിതരായി സുന്തിക
 നുവോ, ആ അവിടുന്ന് വൈരിനാശത്തിനായി (പാപനാ
 ശത്തിനായി) തെളിഞ്ഞാലും.

13 അഹംഹുവാനതുകേഷ
 ശ്രുതവൃണിമദപൃതി
 ശർദ്ധംസിവസ്തുകാവിനാം
 തുക്ഷാശിഷാപതുണ്ണാം

അന്വയം:—

അഹം ഹുവാന: — ഋഷിരഹം യജ്ഞദീക്ഷാർത്ഥം.
 ഹുയമാന:

മദ-പൃതി ആർഷേ

ശ്രുതവൃണി — ശത്രുണാം മദസ്യ പ്യാവതി
 തരി ഋക്ഷപത്രേ രാജനി

സ്തുകാ-വിനാം — സ്തുക: കേശസംഘാത: തദ്വതാം

ശർദ്ധംസി-ഇവ — ഉച്ഛ്രിതാനി ലോമാനീവ

- രഥപ്രാ. — അസുഭീയാനാം രഥാനാം
ധനൈഃ പുരയിതാരം.
തേഷാം സൽ-പതി. — ദീപ്തം സതാം
പാലയിതാരമഗ്നി.
ഹേ കൃഷ്ണഃ, ഇദ്രം ന — മനഷ്യാഃ ഇദ്രധീവ പരിപരത

അർത്ഥം.—ഏതഗ്നിയുടെ ബലത്താൽ ശത്രുക്കളുടെ അന്നങ്ങളെ നിങ്ങൾ ഹിംസിക്കുന്നുവോ സ്തുത്യമായ അന്നമേതോ അതു ഹിംസിക്കുന്നുവോ, ഗമനശീലമുററ കതിരയെ ഏന്നപോലെ നമ്മുടെ തേരുകളിൽ ധനം നിറയുന്നുവോ, പ്രകാശമാനതം സത്തുകൾക്കു പാലകനുമായ ആ അഗ്നിയെ, അല്ലയോ മനഷ്യരേ, ഇദ്രനെ ഏന്നപോലെ പരിപരിക്കുക.

11 യന്മാഗോപവനോഗിരാ

ചനിഷദഗ്നേഋങ്ഗിരഃ

സപാവകശ്രധിഹവ.

അന്വയം:—

ഹേ പാവക, ഋങ്ഗിരഃ,

അഗ്നേ,

— ശോധക, ഋങ്ഗിരസാ
മേകാഗ്നേ,

യം ത്വാ ഗോപവനഃ

— ത്വാമൃഷിഃ

ഗിരാ ചനിഷൽ

— സ്തുത്യാത്മീശമേനാനപ്രഭാതാരമ
കരോത്രി

സഃ (ത്വം) ഹവം ശ്രധി

— ഗോപവനസ്യ മമാഹ്വാനം
ശുണ

അർത്ഥം.—പാവക കഴുകിക്കളയുന്നവനും ഋങ്ഗിരസ്സുകളിലൊരുവനുമായ അഗ്നേ, യാതൊരുവിട്ടുടത്ത ഗോപവനനെന്ന ഋഷി സ്തോത്രത്താൽ ധാരാളമന്നമേകുന്നവനാക്കിയോ, ആ അവിട്ടന്നു് ഏന്റെ വിളി കേട്ടാലും..

12 യന്ത്യാജനാസതുളതേ
 സബാധോവാജസാതയേ
 സബോധിവൃത്രതുര്യേ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) യം ത്യാ

ജനാസഃ

— ത്യാം ജനാഃ

വാജസാതയേ

— അന്നലാഭായ

സബാധഃ തുളതേ

— ബാധോപേതാ സുവന്തി

സഃ (ത്യാ) വൃത്ര-തുര്യേ

ബോധി

— വൈരിനാശനായ (പാപക്ഷ
 യായ) ബുധ്യസ്വ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ, ജന
 ങ്ങൾ അന്നലാഭത്തിനായി, ദ്രോഹബാധിതരായി സുതിക
 നുവോ, ആ അവിടുന്ന് വൈരിനാശത്തിനായി (പാപനാ
 ശത്തിനായി) തെളിഞ്ഞാലും.

13 അഹംഹുവാനതുകേഷ
 ശ്രുതർവ്വണിമദപൃതി
 ശദ്ധാംസിവസ്തുകാവിനാം
 മൃക്ഷാശിഷാപതുണ്ണാം

അന്വയം:-

അഹം ഹുവാനഃ

— ഋഷിരഹം യജ്ഞദീക്ഷാർത്ഥം.
 ഹുയമാനഃ

മദപൃതി ആർക്ഷേ

ശ്രുതർവ്വണി

— ശത്രുണാം മദസ്യ പ്യാവതി
 തരി ഋക്ഷപുത്രേ രാജനി

സ്തുകാ-വിനാം

— സുകഃ കേശസംഘാതഃ തദ്വതാം

ശദ്ധാംസി-ഇവ

— ഉച്ഛിഷ്ണാമിതാനി ലോമാനീവ

- രഥപ്രം — അസുഭീയാനാം രഥാനാം
ധരണഃ പൂരയിതാരം.
തേജഃ സതി-പതിഃ — ദീപ്തഃ സതാം
പാലയിതാരമഗ്നിഃ.
ഹേ കൃഷ്ണ, ഇന്ദ്രം ന — മനുഷ്യാ ഇന്ദ്രമിവ പരിചരത

അർത്ഥം.—ഏതഗ്നിമുഖെ ബലവന്താർ ഗതുകളുടെ അന്നമെ
ളെ നിങ്ങളെ ഹിംസിക്കുന്നവോ സ്തുത്യയായ അന്നമേതോ അതു
ഹിംസിക്കുന്നവോ, ഗമനശീലമുറ കതിരയെ എന്നപോലെ
നമ്മുടെ തേജകളിൽ ധനം നിറയുന്നവോ, പ്രകാശമാനനും
സത്തുകളുടെ പാലകനുമായ ആ അഗ്നിയെ, അല്ലയോ മനുഷ്യ
രേ, ഇന്ദ്രനെ എന്നപോലെ പരിചരിക്കുക

11 യന്ത്യാഗോപവന്തോഗിരഃ

ചനിഷ്ഠദഗ്നേജ്ജിരഃ

സപാവകശ്രുധിഹവഃ.

അന്വയം. —

ഹേ പാവക, അജ്ജിരഃ,

അഗ്നേ,

— ശോധക, അജ്ജിരസാ
മേകാഗ്നേ,

യം ത്യാഗോപവനഃ

— ത്യാഗുധിഃ

ഗിരഃ ചനിഷ്ഠ

— സ്തുത്യാതിശയേനാനപ്രദാനാരമ
കരോൽ

സഃ (ത്വം) ഹവഃ ശ്രുധി

— ഗോപവനസ്യ മഹാഹ്വാനം
ശ്രുണു

അർത്ഥം.—പാപം കഴുകിക്കളയുന്നവനും അജ്ജിരസ്സുകളിൽ
ലോഭവനമായ അഗ്നേ, യാതൊരുവിടുത്ത ഗോപവനനെന്ന
ഋഷി സ്തോത്രത്താൽ ധാരാളമന്നമേകുന്നവനാക്കിയോ, ആ
അവിടുന്ന് എന്റെ വിളി കേട്ടാലും.

15 സത്യമിത്യാമഹേനദി

പരസ്ഥ്യവദേദിശം

നേമപോഅശ്ചാതര

ശ്വപിഷാടസ്തിമത്യഃ

വ. 23

അന്വയം:-

ഹേ മഹേ-നദി, പരസ്ഥി — മഹാനദി, തന്നാമികേ
ത്യാ സത്യം ഇൽ അവ
ദേദിശം. — ത്യാം സത്യമേവാദിശാമി,
വദാമി

(നദ്യാകാരണ സംബോധ്യപസ്സംബോധയതി)

ഹേ ആവഃ ഈം
ശവിഷാൽ — അസ്മാൽ ബലവത്തമാച്ഛു
തവ്വണ്ഃ അധികഃ കശ്ചിത്

അശ്ചാതരഃ മത്യഃ ന
അസ്തി — അശ്ചാനാം ഭാതുതമോനാസ്തി

(പരസ്ഥ്യാസ്തിനേ രാജേന്ദാശ്ചമേധപ്രതിഗ്രഹാത്താ
സ്സംബോധ്യബ്രൂതേ).

അർത്ഥം.-അല്ലേ, മഹാനദിയായ പരസ്ഥി. നിന്നോടു
സത്യംതന്നെ ഞാൻ പറയുന്നു. (നദീതൃപത്തിൽ സംബോധ
നചെയ്തിട്ട്, ജലങ്ങളെ ഇതി സംബോധന ചെയ്യുന്നു.) അല്ല
യോ ജലങ്ങളേ, ഈ മഹാബലനായ ശ്രുതവ്യാവിനേക്കാൾ
അധികം കതിരുകളെ കൊടുക്കുന്നവനാരുമില്ല. (പരസ്ഥിനദി
തിരത്തിൽ, രാജാവിന്റെ അശ്വമേധത്തിൽ പ്രതിഗ്രഹമാ
യി കിട്ടിയതിനാലാണ് ജ്വഷി ജലങ്ങളോടു പറയുന്നത്.)

വക്ത്രം-24-25-26 ആങ്ഗിരസോവിരൂപഃ ജ്വഷിഃ,
ഗായത്രീച്ഛന്ദഃ

1 യക്ഷപാഹിദേവഹുതമാ

അശ്ചാ അഗ്നേരഥീരിവ

നിഹോതാപുവ്യസ്സന്ദഃ

പതുണ്ണാം

— ശൂതവ്വണാ പ്രദത്താനാ
മഗ്ധാനാം

മുക്ഷാ ശീഷാ

— മുശ്യതേ ഇതി മുക്ഷാഃ കേശാഃ,
തലന്തി ശീഷാണി, ശിരാംസ്യ
ന്യുജാമി

അർത്ഥം.—പ്രസിദ്ധമായ ഞാൻ യജ്ഞദീക്ഷയ്ക്കു വിളിക്കപ്പെട്ടവനായി, ശത്രുക്കളുടെ ഗർവ്വം തെറിപ്പിക്കുന്ന പ്രക്ഷപത്രമായ ശൂതവ്വാവെന്ന രാജാവിങ്കൽ, രാജസമീപത്തിൽ, ശൂതവ്വാവിനാൽ നൽകപ്പെട്ട നാലു കതിരുകളുടെ കഞ്ചിരോമങ്ങൾ, തലമുടിയുള്ളവരുടെ ഏടുത്തുപിടിച്ച രോമങ്ങളെ മാടി ഒരു കന്നേപോലെ, തലോടുന്നു.

14 മാഞ്ചുരപാർആശവ

ശ്ലവിഷസ്യഭൂവിതവഃ

സുരമാസോഅഭിപ്രയോ

വക്ഷൻവയോനതുഗ്രം

അന്വയം:—

മാം ശവിഷസ്യ

— അതിശയേനാനവതശൂത
വ്വണോ രാജന്യംബന്ധിനഃ

ചതാറഃ വയഃ നതുഗ്രം

— യഥാശ്ചിദ്യോം പ്രേരിതാശ്ചത
സ്രോണാവഃതുഗ്രപത്രം സ്വഗൃഹം
പ്രാപയൻ, തലൻ

ആശവഃ ഭൂവിതവഃ

— അശ്വാ ഗമനശീലാസ്സന്തഃ

സു-രമാസഃ പ്രയഃ അഭി

വക്ഷൻ

— ശോഭനരഥാ അന്നമഭിവഹന്തി

അർത്ഥം.—ധാരാളമന്നമൊത്ത ശൂതവ്വാവിന്റെ ഓട്ടമിടക്കുള്ള നല്ല തേരോടുമുടിയ കതിരുകൾ, അശ്വികളാൽ അയയ്ക്കപ്പെട്ട നാലു തോണികൾ തുഗ്രപത്രമായ ഭുജ്യവിനെ വഹിച്ചു സ്വഗൃഹത്തിലെത്തിച്ചു പോലെ, എന്തിയെന്നും വഹിക്കുന്നു, ഏറ്റുന്നു.

ലും. അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്, ഹവിസ്സുകളാകുന്ന എല്ലാ ശ്രേഷ്ഠ ധനങ്ങളെയും സത്യഫലങ്ങളാക്കിയാലും, ദേവന്മാർക്കെത്തി, ല്ലാലും.

3 ത്വം ഹയദ്യവിഷ്ട
സഹനസ്സനവാഹത
ഋതാവായജ്ഞിയോഭവഃ

അന്വയം:—

ഹേ യവിഷ്ട, സഹസഃ	
സുനോ, ആഹുത,	— യുവതമ, ബലപത്ര, സർവ്വത
	ആഹുതാഗേ,
ത്വം യൽ ഹ ഋതവാ,	
യജ്ഞിയഃ ഭവഃ	— യദാ ഖലു സത്യവാൻ,
	യജ്ഞാഹോ വേതി,
	തദാവാര്യാണി ശ്രുതീ കരു

അതും. നിത്യയുവാവും ബലപത്രനും എമ്പാടും വിളിച്ച് പ്പെട്ടവനായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെപ്പോൾ സത്യവാനായി യജ്ഞാഹ്നാകുന്നുവോ, അപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ ഹവിർഗ്നങ്ങളെ സത്യഫലങ്ങളാക്കിയാലും.

4 അയമനിസ്സഹസ്രിണോ
വാജസ്യശതിനസ്സതിഃ
മുദ്ധാകവീരയിണാം

അന്വയം:—

അയം അഗ്നിഃ ശതിനഃ	
സഹസ്രിണഃ	— ഉക്തസംഖ്യോപേതസ്യ
വാജസ്യ പതിഃ	— അന്നസ്യ സ്വാമി
മുദ്ധാ കവിഃ	— ശിരോവഴനതോ മേധാവി
രയിണാം	— അധിപതിഃ (മേധാ. ധനഞ്ച പ്രയച്ഛതി)

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ,

ദേവ-ഹൃതമാൻ

അശ്വാൻ രഥീ:—

ഇവ യക്ഷപ ഹി

— ദേവാനാമാഹ്യാതൃതമാൻ

— യഥാ രഥീ സ്വാശ്വാനിഷ്ട
ദേശഗമനായ യോജയതി,
തദ്വേദമേ യോജയൈവ

(തഥാ കൃത്യാ) ഹോതാ

(ത്വം) പുഷ്ടി: നി സഭ: — മുഖ്യസ്തനപവിശ ച

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നതിൽ
മികവുറ്റ കർത്രികളെ, തേരാളി സ്വന്തം കർത്രികളെ ഇഷ്ട
ഉളിടത്തേക്കു പോകാൻ തേരിൽ പൂട്ടുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ
തേരിൽ പൂട്ടുകതന്നെ ചെയ്യാലും. അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്, ദേവ
ന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അവിടുന്ന് മുഖ്യനായി ഇവിടെ വന്നിര
ന്നാലും.

2 ഉതനോദേവദേവ്

അച്ഛാപോപോവിദിഷ്വര:

ശ്രദ്ധീശ്വാവാര്യാകൃധി

അന്വയം:—

ഹേ ദേവ, ഉത ന:

ദേവാൻ അച്ഛ വോച:

(തഥാ) വിദി:—തര:

(തഥാ കൃത്യാ) വിശ്വാ
വാര്യാ

— അഗ്നേ, അപിചാസ്താൻ

— അഭിബ്രൂയാ: സമൃഗനഷിത
വന്ത ഇതി

— വിദ്വത്തമാൻ വോച:

— സര്വാണി വരണീയാനി
ദേവസംബന്ധിനി
ഹവിർബന്താനി

ശ്രുത കൃധി

— സത്യാനിക്ഷ, ദേവാൻ പ്രാപയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ദേവനായ അഗ്നേ, വേണ്ടപോലെ കമ്മ
മനഷ്ടിച്ചവരെന്നു് ഞങ്ങളെ ദേവന്മാരോടു് അനുകൂലപക്ഷപാ
തമായി പറഞ്ഞാലും. ഏതൊരു വിദ്വാന്മാരെന്നും പറഞ്ഞാ

നിത്യയാ വാചാ — ഉൽപത്തിരഹിതയാ, വേദ
 രൂപയാ മന്ത്രരൂപയാ വാചാ
 സു-സ്തുതിം നൃനം
 ചോദസ്യ — ഇദാനീം പ്രേരയ

അർത്ഥം:- (ഋഷി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു.) അല്ലയോ
 വിരൂപ, നീ, നേരെവരുന്ന പ്രകാശമുറാവനും അഭീഷ്ടവഷ്ടക
 നുമായ അഗ്നിക്കായി അന്നാദിയായ, വേദരൂപമായ വച
 സ്സാൽ നല്ല സ്തുതി എത്തിക്കുക.

7 കമുഷ്ചിദസ്യസേന¹
 യാഗേരപാകചക്ഷസഃ¹
 പണിംഗോഷ്വസ്തരാമഹേ¹

അന്വയം:-

അസ്യ അപാക-ചക്ഷസഃ
 അഗ്നേഃ — അനല്പതേജസോഗ്നേഃ
 സേനയാ ഗോഷ്ട കം ഉ
 സ്വീൽ — ജാലാരൂപയാ കം വല്യ
 പണിം സ്തരാമഹേ — സ്തരണം ഹിംസനം, തൽ
 കരാമഹേ (ഇദാനീം ബലിന
 മഭിഭവേമ)

അർത്ഥം:- ഈ മഹാതേജസ്സായ അഗ്നിയുടെ ജാലാരൂപ
 മായ സേനയാൽ നമ്മുടെ പശുക്കളിൽ പാടിവിഴുന്ന ഏതു
 പണിയെയും (ശത്രുവിനെയും) ഞങ്ങൾ ഹിംസിക്കുന്നുണ്ട്.

8 മാനോദേവാനംവിശഃ¹
 പ്രസ്താതീരിവേംസ്രാഃ¹
 കൃശന്നഹംസ്യതാപ്ലഗഃ¹

അന്വയം:-

ദേവാനം വിശഃ നഃ — പ്രഭാഭൂതാനസ്മാൻ
 പ്രസ്താതീഃ-ഇവ ഉസ്രാഃ — പയഃ ക്ഷരന്തീശ്വാ ഇവ

അർത്ഥം:—ഈ അഗ്നി നൂറുമായിരവും കണക്കിൽ അന്നത്തിന്നു സ്വാമിയാകുന്നു ശിരസ്സുപോലെ ഉയന്നു മേധ (ബദ്ധി) യോടു കൂടിയവനാകുന്നു. ധനങ്ങൾക്കായി പതിയാകുന്നു. (ബദ്ധിയും ധനവും കൊടുക്കുന്നവനാകുന്നു.)

5 തന്നേമിട്ടുവേയ

മാനമസ്വസസ്തുതിഭിഃ

നേദീയോയജ്ഞമങ്ഗിരഃ

വ. 24

അന്വയം:—

ഹേ അങ്ഗിരഃ, (ത്വം)

സസ്തുതിഭിഃ — സമാനാഹ്വാനൈരന്യേഭ്യേ
വൈസ്സഹ

നേദീയഃ തം യജ്ഞം — അന്നികത്വമഃ യാഗം

ഋദ്ധഃ നേമിഃ യഥാ ആ

തമസ്വ — നേമിമിവാനമയ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അങ്ഗിരസ്സേ, അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഋദ്ധപോലെ വിളിക്കപ്പെടുന്ന മറ്റു ദേവന്മാരോടൊത്തു ഏറെയും സമീപസ്ഥമായ, പ്രസിദ്ധമായ യാഗത്തെ, ഋദ്ധം തേച്ചുകുറവയത്തെ എന്നപോലെ, വളച്ചാലും, കന്നിപ്പിച്ചാലും, ഇഷ്ടംപോലെ കൊണ്ടുനടത്തിയാലും.

6 തന്നൈന്തമഭിദ്യവേ

വാചാവിരൂപനിത്യയാ

വൃഷ്ണോഽപോദസ്വസസ്തുതിഃ

അന്വയം:—

(ഋഷിരാത്മാനഃ ബ്രൂതേ)

ഹേ വി-രൂപ, — മഹദ്വേ ത്വം

തന്നൈ അഭി-ദ്യവേ,

വൃഷ്ണ — അഭിഗന്ധനഭിപ്പയേ, വഷ്കായാഗായേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, ദേവ, മനുഷ്യർ (കൂട്ടത്തിൽ ഞാനും) ബലത്തിനുവേണ്ടി അവിടേക്ക് നമസ്കാരശബ്ദമുച്ചരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടവിടുന്നു ബലങ്ങളാൽ ശത്രുവിനെ നശിപ്പിച്ചാലും.

11 കവിൽസുനോഗവിഷ്വ
യേഗേസംവേഷിഷോരയിം
ഉരുകൃദുരുണന്യധി

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, ന:

ഗോ—ഇഷ്ടയേ — ത്വമസ്മാകം ഗവാമേഷണായ
കവിൽ രയിം

സു സം—വേവിഷഃ — ബഹുധനം സുഷു സമ്പ്രാപയ

ഉരു—കൃൽ (ത്വം) ന:

ഉരു കൃധി — അസ്മാൻ മഹതഃ കരു

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ പശുക്കളെ കൊണ്ടു വരാനായി അവിടുന്നു ധാരാളം ധനം നന്നായെത്തിച്ചാലും. മഹൽകർമ്മാവായ അവിടുന്നു ഞങ്ങളെ മഹാനാരാക്കിയാലും.

12 മാനോഅസ്മിൻമഹാധനേ
പരാവശാരദൃക്യഥാ
സംവർഗ്ഗംസംരയിഞ്ജയ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ) ഭാര—ഭൂൽ
യഥാ

— ഭാരവാഹിയഥാനേ ഭാരം
പരിത്യജതി, തദപൽ

ന: അസ്മിൻ മഹാ—ധനേ — അസ്മാനസ്മിൻ സങ്ഗ്രാമേ

അല്ലാ: കൃശം — അല്പം, സ്വവത്സം
(യഥാ) ന ഹാസ്യ: — യഥാ ന പരിത്യജന്തി തഥാ
(അഗ്നി:) മാ (ഹാസീൽ) — മാ പരിത്യജതു

അർത്ഥം:—ദേവന്മാരുടെ പ്രജകളായ നമ്മളെ, പാൽ പുര
ത്തുന്ന പൈശാഠ്യം ചെറുക്കിടാഞ്ഞെ വിട്ടുപിരിയാത്തതുപോ
ലെ, അഗ്നി വിട്ടുപോകാതിരിക്കട്ടെ.

9 മാൻസ്യമസ്യഭുധ്യ: ॥
പരിഭേഷസോഅഹതി:
ഉർമ്മിന്നാവമാവധി

അന്വയം:—

സമസ്യ പരി-ഭേഷസ: — സർവ്വസ്യ പരിതോ ഭിഷന്ത:
ഭുധ്യ: അഹതി: — പാപബുദ്ധേഹ്നനം.
ഉർമ്മി: നാവം ന — സമുദ്രതരങ്ങ്ഗോനാവമിവ
ന: മാ ആ വധി — അസ്താൻ മാ ഹിംസയാൻ

അർത്ഥം:—എല്ലാവരോടും ഭേഷമുള്ള ഭർബുധിയുടെ ദ്രോ
ഹം, പീഡനം, കടലിലെ തിര തോണിയെ പീഡിപ്പിക്കുന്ന
പോലെ, നമ്മെ ഹിംസിക്കരുത്, പീഡിപ്പിക്കരുത്.

10 നമസ്തേഅഗ്നമാജസേ

ഗുണന്തിഭേകൃഷ്ടയ:

അമൈരമിത്രാർത്ഥ

വ. 25

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, ദേവ,

കൃഷ്ടയ:

മനുഷ്യാ:

മാജസേ തേ നമ:

ഗുണന്തി

— ബലായ തുഭ്യം നമസ്താദഗബു
മുച്ഛാരയന്തി

(തഥാ) അമൈ: അമിത്രം

അർത്ഥ

— ബലൈശ്വര്യം നാശയ

ശമിം വാ അജ്ഞൻ — കർമ്മവാസോവത
 തം ഘ ഇൽ — തമേവ യജമാനം സങ്ഗ്രാമേ
 അഗ്നിഃ വൃധാ അവതി — വൃദ്ധ്യാ രക്ഷതി
 (അതോവയം നമോയുക്താ അടുർവാ ഭവേമ)

അർത്ഥം.—നമസ്സരിക്കുന്നവനും അടുഷിതമായ (മന്ത്രദോഷം, ക്രിയാദോഷം, ശുദ്ധിദോഷം മുതലായവ കൂടാതെ പൂണ്ണമായ) യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കുന്നവനുമായ ആരുടെ കർമ്മത്തെ താൻ കൈക്കൊണ്ടുവോ, ആ യജമാനനെത്തന്നെയാണ് അഗ്നിപുഷ്പിയോ ടൂകൂടി രക്ഷിക്കുന്നതും. (അതുകൊണ്ടു നാം നമസ്സാരപരന്മാരും ശുദ്ധയജ്ഞന്മാരമാകാവൂ.)

15 പരസ്യാഅധിസംവ

തോവ്യാഅഭ്യന്തര

യത്രാഹമസ്തിതാഅവ

അന്വയം:—

(ഘേ അഗ്നേ,) പരസ്യാഃ

സം-വതഃ അധി — അന്യസ്യാസ്സേനായാഃ അധി

അവരാൻ അഭി ആ തര — അന്യാനസ്മദീയാനഭിമുഖം

സവ്വ്തസ്സാരയ

(വൈരിസേനാ അസ്മദ്ഭൈഃ പരാഭാവയ)

യത്ര അഹം അസ്തി — യേഷ്വസ്മദീയേഷു പരിജനേഷു

മദ്ധ്യേഹം സ്വാമി

താൻ അവ

— രക്ഷ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ. ശത്രുസേനയുടെ നേരിൽ നിൽക്കുന്ന ഞങ്ങളുടെ ഭിന്നങ്ങളെ നേരെ എമ്പാടും രക്ഷിച്ചാലും. (ശത്രുസേനകളെ ഞങ്ങളുടെ ഭക്താരകൊണ്ടു പരാജയപ്പെടുത്തിയാലും.) പരിജനങ്ങളേവകു ഞാൻ നായകനാണോ, അവരെ രക്ഷിച്ചാലും.

മാ പരാ വർഷ്

— മാ പരിത്യാക്ഷീഃ

സം-വഗ്രം രയിം സം

ജയ

— ശതൃഷ്ടസ്സഹാച്ഛിദ്യമാനം ധനം
അസുഭതമാഹര

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ചുമടേറുന്നവൻ ഒട്ടക്കം അതി
റക്കിവിടുന്നപാലെ, ഞങ്ങളെ ഈ യുദ്ധത്തിൽ ഇട്ടേച്ചു, വിട്ടു
പോകരുതേ, ഉപേക്ഷിക്കരുതേ. ശതൃക്കളോടൊപ്പം മുടിയാ
ത്ത ധനം ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി നേടിയാലും.

13 അന്യമസുഭ്¹ഭിയാ¹ഇയമഗ്നേസിഷ്ക്¹തുദ്യു¹നാ

വചാനോഅമവച്ഛവഃ

അനായഃ—

ഹേ അഗ്നേ, ഇയം

ദ്യുനാ

— ബാധകസംഹതിഃ

അസുഭ് അന്യം

— അസുദ്യതിരികതമന്യം

ഭിഭയെ സിസക്തം

— ഭയായ സേവതാം

(ത്വഞ്ച) നഃ അമവൽ

ശിവഃ വച

— സങ്ഗ്രാമേ ബലോപേതം
വേഗം വചയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ദ്രോഹികളുടെ കൂട്ടം ഞങ്ങളെ
വിട്ട് അന്യനെ വേടിപ്പിച്ചുകൊള്ളട്ടെ യുദ്ധത്തിലവിടുന്ന്
ഞങ്ങൾക്കു് ഊക്കോടു കൂടിയ വേഗം വചിപ്പിച്ചാലും

14 യസ്യോജ്ജ്വ¹ന്നമസ്വി¹ന

ശ്ശമീമഭമഖസ്യവാ

അങ്¹ഘൃഗ്നി¹വൃധാവതി

അനായം —

യസ്യ നമസ്വിനഃ

— നമസ്താരവതഃ

അങ്ഃ—മഖസ്യ

— അഭ്യയജ്ഞസ്യ

അർത്ഥം:- ഈ പ്രജ്ഞായുക്തനും സ്വബലംകൊണ്ടേവകും സ്വാമിയും മരുത്തക്കളോടു കൂടിയവനുമായ ഇന്ദ്രനെ ഇപ്പോൾ ശത്രുവധത്തിനായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

2 അയമിന്ദ്രോമരുത്സവാ
വിവൃത്രസ്യാഭിനക്ഷിരഃ
വഭ്രേണശതപർവ്വണാ

അന്വയം:-

അയം ഇന്ദ്രഃ മരുത്-സവാ- മരുതഭിര്യുക്തഃ
ശതപർവ്വണാ വഭ്രേണ - ശതസന്ധിനാ വഭ്രായുധേന
വൃത്രസ്യ ശിരഃ വി
അഭിനക്ഷിരഃ - വ്യക്ഷിനൽ

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ മരുത്തക്കളായ ചങ്ങാതികളൊത്തു് നൂറു മടക്കളെ വഭ്രായുധത്താൽ വൃത്രാസുരന്റെ തല കൊയ്ക്കും.

3 വാവുധാനോമരുത്സ
ഖേന്ദ്രോവിവൃത്രമൈരയൽ
സുജന്മം സമുദ്രിയാ അപഃ

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദ്രഃ മരുത്-
സവാ - മരുത് സഹായസ്സൻ
വാവുധാനഃ വൃത്രം വി
ഐരയൽ - വധമാനോ വൃത്രം
വിഭാരിതവാൻ
സമുദ്രിയാഃ അപഃ സുജൻ - അന്തരീക്ഷസംബന്ധി
നൃദകാനി വ്യസുജൻ

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ മരുത്തക്കളാകുന്ന സഹായികളൊത്തവനായി, വധമാനനായി വൃത്രനെ പിടുന്നു. അന്തരീക്ഷത്തിലെ ജലങ്ങളെ (മഴ പഴി) വിതുന്നവനായി. (ഇവിടെ വൃത്രശബ്ദത്തിന്നു് മേലം എന്നർത്ഥം).

16 വിദാഹിതേപുരാവയ
മഗ്നേപിതൃഗമാവസഃ
അധാതേസുതമീമഹേ

വ, 26

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, പിതൃഃ തേ	— പാലകസ്യ തവ
അവസഃ പുരാ യഥാ	
വിദാഹ	— അപഃ പൂർവ്വകാലേ ഇവ ഇദാനീ
	മപീതി ജാനാമി
അധ വയം തേ സുതം	
ഇമഹേ ഹി	— അധുനാപി തവസുഖം
	യാചാമഹ ഏവ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ. പാലകനായ അവിടുത്തെ രക്ഷണം. മുൻപെന്നപോലെയാണിന്നുമെന്ന് ഞാനറിയുന്നു. ഇപ്പോഴുമവിടുത്തെ (അവിടുത്തെ) സുഖം യാചിപ്പുക തന്നെ ചെയ്യുന്നു.

വർഗ്ഗം:-27-28 കാന്ധഃ കരുസുതിഃ ഋഷിഃ, നരോദേവതാ.

1 ഇമനുമായിനഹുവ
ഇദ്രുചീശാനമോജസാ
മരുത്വന്നവൃജേസേ

അന്വയം:-

ഇമം മാതിനം.	— പ്രജന്തവന്തം.
ഓജസാ ഈശാനം.	— സ്വബലേന സർവ്വസ്യ
	സ്വാമിനം.
മരുത്വന്തം ഇദ്രം.	— മരുജീവകരുമിദ്രം.
ന ന വൃജേസേ ഹവേ	— (ന സമ്പ്രത്യന്തേ) ഇദാനീ.
	ശത്രുണാം മോജനാ
	യാചാമഹി

6 ഇന്ദ്രം പ്രണേന മന്തനാ

മരുത്വന്തഃ ഹവാമഹേ

അസ്യ സോമസ്യ പീതയേ

വ. 27

അന്വയം:—

മരുത്വന്തഃ ഇന്ദ്രം — മരുതഭിര്യുക്തം തം
പ്രണേന മന്തനാ — പുരാണേന നമനീയേന
സ്തോത്രേണ

അസ്യ സോമസ്യ

പീതയേ ഹവാമഹേ — പാനായാഹ്വയാമഃ

അർത്ഥം.—മരുത്തുക്കളോടു ചേർന്ന് ഇന്ദ്രനെ പുരാതനവും ആ
ലോചനാത്മകവുമായ സ്തോത്രത്താൽ ഈ സോമം കുടിക്കാനാ
യി നാം വിളിക്കുന്നു.

7 മരുത്വാ ഇന്ദ്രമീഡം

പിബാസോമം ശതക്രതോ

അസ്മിൻ യജ്ഞേ പൃതഷ്ടുത

അന്വയം:—

ഹേ മീഡം, ശത-
ക്രതോ, പുത-സ്തുത,
ഇന്ദ്ര, — ഫലസ്യ സേകതഃ ബഹുകർമ്മൻ,
ബഹുഭിരാഹുതേന്ദ്ര, ത്വം.
മരുത്വാൻ — മരുതഭിര്യുക്തസ്സൻ
അസ്മിൻ യജ്ഞേ സോമം.
പിബ — പാനം കരു

അർത്ഥം.—കർമ്മഫലം വർഷിജ്ഞാപനം സ്വയം വളരെ കർമ്മ
ങ്ങളാൽത്തവനം ഏവരാലും വിളിജ്ഞാപ്യതവനമായ ഇന്ദ്ര, അവി
ടന്നു മരുത്തുക്കളൊത്തവനായി ഈ യജ്ഞത്തിൽ സോമം
കുടിച്ചാലും.

4 അയം ഹ യേന വാ ഇദം

സ്വതന്ത്രത്വതാജിതം

ഇന്ദ്രേണ സോമപീതയേ

അന്വയം:-

അയം ഹ യേന വൈ — വലുതിനോടേന വലു
മതത്വതാ ഇന്ദ്രേണ — മന്ദമതിര്യുക്തേന തേന
ഇദം സ്വഃ — സ്വഗ്വാഖ്യം സ്ഥാനം
സോമ-പീതയേ ജിതം — സോമപാനായാമിഭൂതം

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രനാണല്ലോ, മന്ദമതിയായതോടൊത്ത ഇന്ദ്രനെക്കൊണ്ടാണല്ലോ ഈ സ്വഗ്വാസ്ഥാനം സോമപാനത്തിനായി ജയിച്ചുപെട്ടത്.

5 മതത്വനമുജീഷിണ

മോജസ്വന്തം വിരഹം ശിനം

ഇന്ദ്രം ഗീഭിഹവാമഹേ

അന്വയം:-

മതത്വനം — മന്ദമതിര്യുക്തം
ഋജീഷിണ — അഭിഷ്വരശേഷം ഋജീഷഃ
സപതൃതീയസവനേ പന
സ്സായതേ, തപന്തം
മോജസ്വന്തം, — ശരീരവ്യയ്യപേതം, മഹാന്തം
ഇന്ദ്രം ഗീ-ഭി-
ഹവാമഹേ — സുതിഭിരഹവായാമഃ

അർത്ഥം:- മന്ദമതിയായതവന്തം (സംസ്കരിച്ച സോമത്തിന്റെ ബാക്കിയും മൂന്നാം സവനത്തിലുപയോഗിക്കണമെന്നതായ) സോമത്തോടു കൂടിയവന്തം വംശ്ശിതനായതവന്തം മഹാന്തമായ ഇന്ദ്രനെ സുതികളാൽ നാം വിളിക്കുന്നു.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മന്ദന്തുകളാകുന്ന ചങ്ങാതികളൊത്ത അവിടുന്ന് ദിവസം പുലരാൻ സ്വഗൃത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി, സംസ്കരിച്ച സോമം കടിച്ചാലും. കടിച്ചിട്ട്, അതുകൊണ്ടുണ്ടായ ബലത്താൽ വളം മുർച്ചകൂട്ടി ശത്രുക്കളെക്കൊന്നാലും.

10 ഉത്തിഷ്ഠനോജ്സാസഹ

പീതപിശിപ്രേഅവേപയഃ

സോമമിന്ദ്രപമുസൃതം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, (ത്വം) പമുസൃതം സോമം

— ചമ്മോദം, അധിഷ്ഠവണ ഫലകയോരഭിഷേകം സോമം

പീതപി ഓജസാ സഹ

— പീതപാ ബലേന സഹ

ഉൽ-തിഷ്ഠൻ ശിപ്രേ

അവേപയഃ

— മദാവേശാദ്ധന്ത അകമ്പയഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് രണ്ടരിച്ച തോലുകളിൽ സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ട സോമം കടിച്ചു ബലത്തോടുകൂടി ഏഴുനേരം ഹിഷ്ഠാവേശത്താൽ താടിയെല്ല കലക്കിയാലും, ഇളക്കിയാലും.

11 അനന്തപാദോദസിഉദേ

ക്രക്ഷമാണമകൃപേതാം

ഇന്ദ്രയദസ്യഹാവേഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യൽ

ദസ്യ-ഹാ അഭവഃ

ക്രക്ഷമാണം

ത്വാ ഉദേ രോദസി

അന അകൃപേതാം

— യദാ ശത്രുഹന്താ വേസി തദാ

— ശത്രുൻ വിലിഖന്തം

— ഉദേ അപി ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

— അനകല്പയേതാം

8 തുഭ്യേദി¹ത്രമ²ത്വതേ
 സുതാ³സ്സോമാ⁴സോ⁵അ⁶ഗ്രിവഃ
 ഏദാ⁷ഹ്യന്ത⁸ഉ⁹ക്മി¹⁰നഃ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്രി-വഃ, ഇദ്ര,	— വഭ്രവനിത്ര.
മരുത്വതേ തുഭ്യ ഇൽ	— മരുതദിരുക്തായ തുഭ്യമേവ
സോമാസഃ സുതാഃ	— സോമാ അഭിഷുതാഃ
(അപിച) ഉക്മിനഃ	
ഏദാ ഹ്യന്തേ	— ശസ്ത്രവന്തഃ മനസാ, കേത്യാതാ നഗ്നൗ പ്രക്ഷിപന്തി

അർത്ഥം.—വഭ്രായുധനായ ഇദ്ര, മരുത്തുക്കളൊത്ത അവി
 ദ്വേതന്നെയാണ് സോമങ്ങൾ സംസ്കരിച്ചുപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.
 മാത്രമല്ല, ശസ്ത്രകാന്മാർ ഏതെപ്പോലെയായ കേതിയാലവയെ
 അവിദ്വേജ ഹോമിക്കുന്നു

9 പിബേദി¹ത്രമ²ത്വതേ
 സുതം³സോ⁴ഹി⁵വി⁶ഷ്ടി⁷ഷു
 വഭ്രം⁸ശി⁹ശാന¹⁰കാ¹¹ജ്ഞാ

അന്വയം:—

ഹേ ഇദ്ര, മരുത്-സഖാ	— മരുത്സഹായസ്വപം
ദിവിഷ്ടിഷു സുതം	
സോമം പിബ	— അഹ്നാമദിഗമനേഷു, ദിവഃ സ്വഗൃഹൈസ്യഷണേഷു നിമിത്തേഷു
(പീത്വാച) കാജസാ ഇൽ	— അഭിഷുതം സോമം പിബ സോമപാന ജനിതേന ബലേനൈവ
വഭ്രം ശിശാനഃ	— തീക്ഷ്ണീകർപ്പൻ ശത്രുബദ്ധി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മരുതന്മാർക്കുളൊകുന്ന ചങ്ങാതികളൊത്ത അവിടുന്ന് ദിവസം പുലരാൻ സ്വർഗ്ഗത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി, സംസ്തരിച്ച സോമം കടിച്ചാലും, കടിച്ചിട്ട്, അതുകൊണ്ടുണ്ടായ ബലത്താൽ വളം മുർച്ചിച്ചിട്ടി ശത്രുക്കളെക്കൊന്നാലും.

10 ഉത്തിഷ്ഠനോജ്സാസഹ

പീതപിശിപ്രേതവേപയഃ

സോമമിരൂപമുസൃതം

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, (ത്വം) ചമുസൃതം സോമം

— ചമോഃ, അധിഷ്ഠവണ ഫലകയോരഭിഷേകം സോമം

പീതപി ഓജസാ സഹ

— പീതാ ബലേന സഹ

ഉൽ-തിഷ്ഠൻ ശിപ്രേ

അവേപയഃ

— മദാവേശാലന്ത അകമ്പയഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് രണ്ടരിപ്പ തോലകളിൽ സംസ്തരിയ്ക്കപ്പെട്ട സോമം കടിച്ചു ബലത്തോടുകൂടി ഏഴുനേരറ്റു ഹഷ്ടാവേശത്താൽ താടിയില്ല കലക്കിയാലും, ഇളക്കിയാലും.

11 അനന്തപാരോദസീളഭേ

ക്രക്ഷമാണമകൃപേതാം

ഇന്ദ്രയദ്വസ്യഹാവേഃ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, യൽ

സ്യു-ഹാ അവേഃ

— യദാ ശത്രുഹന്താ ഭവസി തദാ

ക്രക്ഷമാണം

— ശത്രുൻ വിലീഖന്തം

ത്വാ ഉഭേ നോദസീ

— ഉഭേ അപി ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

അന അകൃപേതാം

— അനകുപ്യേതാം

അത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ശത്രുഹന്താവക
 ബോധം ശത്രുക്കളെക്കൊന്നു കഴിച്ചുടുത്ത അവിടുത്തെന്ത് ദ്യാ
 വാപൃഥ്വിവികൾ പ്രത്യുപചാരം ചെയ്യുന്നു.

12 വാചമഷ്ടാപദീമഹ

നവസ്രക്കിതുതസ്പൃഗം

ഇന്ദ്രാൻപരിതന്പമമേ

വ. 28

അന്വയം:-

അഷ്ടാപദീ. — അഷ്ടാഭിദ്വിഗ്ഭിദ്വിഗിഗ്ഭിഃ

നവ-സ്രക്കി. — ഉപരിസ്ഥിതേനാഭിത്യേന
 വ്യാപ്തം.

ഋത-സ്പൃഗം വാചം. — യജ്ഞസ്പൃഗം വാചം.

ഇന്ദ്രാൻ തന്പം അഹം.

പരി മമേ — തനം നൃനാം കരോമി

(കാർത്ത്യേനസ്വരൂപം വിഷയീകർത്തുമശക്യത്വാൽ)

അത്ഥം.-ഏതു ഭിക്ഷകളാലും വിഭിക്ഷകളാലും ഭുക്തിയിൽ ഭു
 ഭിത്യനാലും വ്യാപ്തം യജ്ഞം (സത്യം) സ്പൃഗിക്കുന്നതായ
 വാക്, (സ്തുതി) പരിപൂർണ്ണമായ ഇന്ദ്രനേക്കാൾ ഏതുയോ ചെ
 രുതെന്ന്, പരിമിതമെന്ന ഞാൻ കരുതുന്നു, പരിമിതമാക്കുന്ന
 (അവിടുത്തെ സ്വരൂപം സമഗ്രമായി വിഷയീകരിയ്ക്കാൻ ഏതു
 മാഹാത്മ്യമുററ വാക്കിന്നും ശക്തിയില്ല. സാരസ്വതത്തിലുള്ള
 ഈ ഋക് വാക്കിന്റെ നൃനതയെയല്ല, പരമാത്മസ്വരൂപനാ
 യ പരമേശ്വരനായി തട്ടിച്ചുനോക്കുമ്പോഴുള്ള താഴ്മയെ മാത്ര
 മാണു സൂചിപ്പിക്കുന്നത്)

വഗ്ഗം.-29-30 ഗായത്രീബൃഹതീസതോബൃഹത്യഗ്ദ്ധന്മാംസി

1 ഉജ്ഞാനോനശതക്രിതു

വ്വിപ്ലവ്വിഭിതികാതം.

കളഗ്രാഃകേഹശൃണവിരേ

അന്വയം:-

ജലത്താമ്രം ന ശത-ക്രമഃ — ജായമാനഏവേന്ദ്രഃ
 മാതരം ഇതി വി പച്ചൽ — സ്വജനനിമിത്തം പുഷ്പവാൻ
 “കേ ഉഗ്രാ? കേ ഹ
 ശ്രുണുവീരേ?” — “കേ ഉഗ്രബലാ? കേ ഗുണൈഃ
 ശ്രുയന്തേ?”

അർത്ഥം.-ജനിച്ച ഉടനെ ബഹുക്രമാവായ ഇന്ദ്രൻ സ്വന്ത
 മന്മയോടിപ്രകാരം ചോദിച്ചു. ‘ഏവരാണു’ ഉഗ്രബലമുറുവൻ?
 ഏവരാണു’ ഗുണങ്ങളാൽ കേരവിപ്പെട്ടവൻ?’

2 ആദിംശവസ്യബ്രവി

ഔഷ്ണവാമേഹീശ്വരം

തേപുത്രസന്തനിഷ്ടൻ

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്രേണ പുഷ്പാ) ശവസി — ബലവതിമാതാ
 ആൽ ഈ. അബ്രവീൽ — അനന്തരമേനം കഥിതവതി
 ‘ഔഷ്ണവാമേ. അഹീശ്വരം — ‘ഏതന്നാമാനാവസുരൈ
 തിഷ്ഠതഃ

ഹേ പുത്ര, (ഉദൈതൗ തൌ

അന്യേ ച താദൃശാഃ)

തേ നിഃ-തരഃ സന്തു’ — നിസ്കാരണീയാ വേന്തു’

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രനാൽ ചോദിക്കപ്പെട്ട ബലവതിയായ അമ്മ
 ഉടനെ അവിടുത്തോടു പറഞ്ഞു. ‘ഔഷ്ണവാൻ അഹീശ്വരൻ
 ഏന്നി അസുരന്മാർ നില്ക്കുന്നു. അല്ലയോ മകനേ, ഇപ്പാഞ്ഞവ
 രും തത്തുല്യരായ മറ്റുള്ളവരും നിനക്കു തോല്പിക്കുമെന്നുവെരാ
 വട്ടേ.’

3 സമിത്താസ്വപ്രമാഖിലേ

വേദാർത്ഥവചോ

പ്രപഞ്ചോദ്യോഹാലേ

അന്വയം:-

വൃത്രഹാ സം ഇതി — വൃത്രഹന്തേത്യഃ സഹൈവ
 ഖേ അരാൻ-ഇവ ഖേദയാ - ധർമ്മക്രാന്തംഗഭൂതാൻ താൻ
 ശങ്കുൻ രജാ ഇവ
 താൻ അവിദാ — ഖേദനം നാമാകഷണം
 കൃതവാൻ
 (തതസ്ത്വം)പ്ര-വൃദ്ധഃ
 ദസ്യഹാ അപേൽ — ദസ്യഹന്താഭൂത്.

അർത്ഥം.-വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്രൻ, തേർപക്രന്തിന്റെ നടുവിൽ നിന്ന് പുറംവലയത്തെ ബന്ധിക്കുന്ന ആണിക്കാലുകളെ കയറിനാലെന്നപോലെ, ആ ഇന്ദ്രവനെ (ഔഷ്ണവാഭാഹീശു വന്മാരെ) ഒപ്പം പിടിച്ചുകെട്ടി. അതോടുകൂടി അവിടുന്ന് ശത്രുവിനാശകനായി.

4 ഏകയാപ്രതിയാപിബൽ
 സാകംസരാംസിത്രിംഗതം
 ഇന്ദ്രസ്സോഽസ്യ കാണകാ

അന്വയം:-

(അയം) ഇന്ദ്രഃ ഏകയാ
 പ്രതി-യാ സാകം — ഏകേന പ്രതിയാനേന,
 ഏകധൈവ
 ത്രിംഗതം സോഽസ്യ
 കാണകാ — സോഽനേന കൃതാനി
 സരാംസി അപിബൽ — സരസ്സുഗപാത്രാണി
 പീതവാൻ

അർത്ഥം.-ഈ ഇന്ദ്രൻ ദഹിക്കാൻ ഒന്നിച്ച് സോമച്ചാനിറിച്ചു, ജലതടാകം പോലെയുള്ള, മുപ്പതു പാത്രങ്ങൾ കെട്ടി

5 അഭിഗ്ന്ധവുചതുണ
 ബ്രധന്റേഷ്വരജസ്വാ
 ഇന്ദ്രോത്സ്രഹദ്യേഇച്ഛധേ

അന്വയം:-

- (അയം) ഇന്ദ്രഃ ഗന്ധർവ്വം — ഗാം ഉദകം ധാരയതീതി
 ഗന്ധർവ്വഃ മോലഃ തം
 അബുധ്നേഷു രജഃ-സു — പദനിധാനസ്ഥാനരഹിതേഷു
 ലോകേഷു, അന്തരിക്ഷദേശേഷു
 ബ്രഹ്മ-ഭ്യഃ ഇൽ വ്യധേ — ബ്രാഹ്മണേഭ്യഃ, ബ്രഹ്മജ്ഞാനി
 ഭ്യോ വദ്ധനായ
 ആ അഭി അതുണൽ — സർവ്വതോ ഹിംസിതവാൻ

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ ജലധാരിയായ മോലത്തെ ബ്രഹ്മ
 ജ്ഞാനികളായ ബ്രാഹ്മണക്കുവേണ്ടി കാൽകത്താൻ വയ്ക്കാത്ത
 അന്തരിക്ഷപ്രദേശങ്ങളിലെമ്പാടും ഉടച്ചു. (മഴ പെയ്യിച്ചു)

6 നിരാവിധ്യഃ ഗിരിഭ്യഃ

ധാരയൽപക്യമോലനം

ഇന്ദ്രോബുന്ദംസ്വാതതം

അന്വയം:-

- (അയം) ഇന്ദ്രഃ പക്വം
 ഭാദനം ആ ധാരയൽ — പരിപക്വമനം മനുഷ്യാണാം
 മർത്ഥമാസമന്താലുതവാൻ
 സു-ആതതം ബുന്ദം — സർവ്വതോ വിസ്തൃത
 മിഷമാദായ
 ഗിരി-ഭ്യഃ നിഃ
 അവിധ്യൽ — മേഘഭ്യസ്സകാശാനിക്രമയിതും
 സംപ്രാഹരൽ

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ പാകംവന്ന അന്നം മനുഷ്യക്കുവേണ്ടി
 തിക്ച്ചു. ധരിയ്ക്കുന്നവനായി ഏങ്ങും നിരന്ന അമ്പെടുത്ത്
 മേഘങ്ങളിൽനിന്നു ജലം പുറത്തുവരുത്താൻ അവയെ എയ്ക്കുക.

7 ശതബ്രധ്നഇഷ്ടസ്തവ

സഹസ്രപണ്ണഏകഇതി

യമിത്രപതൃഷേയജം

അന്വയം:—

ഹേ ഇദ്ര, (ത്വം) ഏക:

ഇൽ യം യുജം പശ്യന്തേ — അസഹായ ഇദ്യമിഷം യുദ്ധായ
സഹായകരോഽസി

(സഃ) തവ ഇഷ്ടഃ ശത-

ബ്രഹ്മണം — ശതാഗ്ര:

സഹസ്ര-പണ്ണിഃ — ശീഘ്രഗമനായ
സഹസ്രസംഖ്യാകൈഃ
പത്രൈസ്സംവൃതഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുന്ന് ഏകനായിത്തന്നെ യാതൊന്നിനെ യുദ്ധത്തിന്നു സഹായകമാക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുത്തെ ശരം നൂറു മനകളൊത്തതും ചേഗത്തിന്നുവേണ്ടി ആയിരം തുവലുകൾ പിടിപ്പിച്ചതുമത്രേ.

8 തേനസ്തോതുദ്യന്തോ

നൃദ്യോനാരിദ്യോത്തവേ

സദ്യോജാതപ്രഭൃതിര

അന്വയം:—

ഹേ പ്രഭു-സ്ഥിര,	— സന്ഗ്രാമേസ്ഥിരേന്ദ്ര,
സ്തോതു-ദ്യഃ നൃ-ദ്യഃ	— അസൃദ്യം പുത്രേദ്യഃ
നാരി-ദ്യഃ അത്തവേ	— അടനായ പരയാപ്തം ധനം
സദ്യഃ ജാതഃ	— അസ്മാഭിദ്യന്തേന സോമേന പ്രവൃദ്ധസ്സു
തേന ആ ഭര	— തേനേഷ്വന്നാഹര

അർത്ഥം.—യുദ്ധത്തിലുറച്ചു നിൽക്കുന്ന ഇദ്ര, സ്തോതാക്കളായ നെങ്ങരക്കും മക്കരക്കും സ്രീകരക്കും ഭക്ഷണത്തിന്നു മതിയായ ധനം, നെങ്ങളാൽ നൽകപ്പെട്ട സോമത്താൽ വർദ്ധിച്ചവനായി, ആ അസൃകൊണ്ടു നെങ്ങരക്കൊന്നിച്ചാലും. (അസൃകൊണ്ടു മേഘം പിളർന്നു മഴ പെയ്തിച്ചാലും.)

9 ഏതാച്യുതാനിതേകൃതാ
 വഷിഷ്ഠാനിപരിണസാ
 ഏദാവിഡധാരയഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ (യാനി)

ഏദാ	— തപയാ ബധ്യാ
വിള അധാരയഃ	— സ്ഥിരാണി കർത്തവ്യാനിത്യ ധാരയഃ
ഏതാ വഷിഷ്ഠാനി	— പുരതസ്സുചൈർദ്ദൃശ്യമാനാന്യതി ശയേന പ്രവൃദ്ധാനി
പരിണസാ	— പരിതോനതാനി
ച്യുതാനി കൃതാ	— അത്യൽകൃഷ്ണാനി തവബലാനി കീലവദ്ധാരണായ കൃതാനി, പർവ്വതാസ്തപയാകൃതാഃ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടന്നു ബലികൊണ്ട് സ്ഥിരങ്ങളായ കർത്തവ്യങ്ങളായി ഏവയെ ധരിച്ചിട്ടുണ്ടോ, മുമ്പിൽ കാണാവുന്നവയും അത്യന്തം പ്രവൃദ്ധങ്ങളും നാലുപാടും കുന്നിഞ്ഞുന്നിൽക്കുന്നവയും, തുണപോലെ ഭൂമിക്കു താങ്ങായവയുമായ പർവ്വതങ്ങൾ അവിടന്നാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടവയത്രേ.

10 വിശ്വേത്താവിഷ്ണവാഃ

ദേവക്രമസ്തേഷിതഃ

ശതമഹിഷാൻക്ഷിരപാകമോദനം

വരഹമിന്ദ്രഏമ്യം

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) വിശ്വാ

ഇതി താ

- യാനി തപയാ സ്രഷ്ടവ്യം സൃജ
 കാനി സന്തി, താനി
 സർവ്വാണ്യേവ

ഉരു-ക്രമഃ ത്വാ-ഇഷിതഃ — ബഹുഗതിഃ, ത്വയാ പ്രേരിതഃ
വിഷ്വഃ ആ അഭരൽ — വ്യാപനശീല ആദിത്യോ
ലോകായ പ്രയച്ചതി

(ന കേവലമുകോന്യേവ,
കിന്തു) ശതം മഹീഷാൻ — ശതസംഖ്യാകാൻ മഹത്തോ
യജ്ഞാൻ യജമാനേഭ്യഃ
പ്രയച്ചതി

(കിഞ്ച) ക്ഷീര-പാകം
ഓദനം — പായസം, പരപുരോഡാശാ
ദികം വൃഷ്ടിപ്രദാനഭാരാ
പ്രാഹരൽ

(കിഞ്ച) ഇരുഃ ഏമുഷം
വരാഹം ഹന്തി — ആമുഷം, മോഷകം മോഘം
വിഭാരയതി

അതഃ-അല്ലയോ ഇരു, ജലങ്ങളേവ അവിടുന്നാൽ സൃഷ്ടി
ക്കപ്പെടേണ്ടവയായുണ്ടോ, അവയെയെല്ലാംതന്നെ ബഹുഗതി
യും അവിടുന്നാൽ പ്രേരിതനായ ആദിത്യൻ ലോകത്തിന്നു
വേണ്ടി കൊടുക്കുന്നു. വെള്ളം മാത്രമല്ല, കണക്കറ്റ യജ്ഞ
ങ്ങളെ യജമാനന്മാർക്കു സാധിപ്പിച്ചു കൊടുക്കുന്നു. പിന്നെ,
പരപുരോഡാശാദി, പായസം (അതുണ്ടാക്കാനുള്ള സസ്യാ
ദികം) മഴവഴി കൊടുത്തതല്ലി കൂടാതെ, ജലത്തെ ഒളിച്ചു
വെച്ച മോഘത്തെ ഇരുൻ പിളക്കുന്നു.

11 തുവിഷന്തേസുതംസുരയന്ധൻ

സ്താധുബ്ധുനോഹിരണ്യതഃ

ഉഭാതേബാഹുരണ്യാസുസംസൃത

പ്രദുപേപിദുദ്യയാ

വ. 30

അന്വയഃ—

(ഹേ ഇരു,) തേ

തുവി-ഷം ധനുഃ

— തവബഹുവിക്ഷേപം,

മഹാവിക്ഷേപം, ധനുഃ

സു-തം സു-യം

— സുസ്ഥലഭ്യതം, സുസുഖഞ്ച

അ 6 അ. 5 വ. 31

(തേ) ബന്ധു: സാധു:
ഹിരണ്യയ:

— തവേഷസ്സപ്രയുക്തഃ,
ഹിരണ്യയ:

ഉഭാ തേ ബാഹു രണ്യാ
സു-സംസ്തതാ
ഋ-പേ ചിത്
ഋ-വൃധാ

— ഉഭൗ തവ ബാഹുരമണീയൗ
— സ്വലക്ഷ്യതൗ
— സഞ്ഗ്രാമേഭനപാതിനൗ
— ഹനനവൽനൗ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വളരെപേർക്കു നേരെ കലങ്ങിപ്പെടുന്ന അവിടുത്തെ വില്ലു നന്നായലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതത്രേ, നല്ല സുഖമുള്ളവാക്കുന്നതത്രേ. അവിടുത്തെ അമ്പ് നന്നായി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതും (ശത്രുവിങ്കൽ നേരെ ചെന്നതും) സ്വർണ്ണം കെട്ടിച്ചതുമാണ്. അവിടുത്തെ രണ്ടു കൈകളും മോടിപിടിപ്പിക്കപ്പെട്ടവയും യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെ വീഴ്ത്തുന്നവയും അവരുടെ മേൽ പ്രഹാരം ഏല്പിക്കുന്നവയുമാത്രേ.

വൃത്തം:—31-32 ഗായത്രിബൃഹത്യുച്ഛ്വന്ദസി

1 പുരോളാശന്നോഅന്ധസ
ഇന്ദ്രസഹസ്രമാരേ
ശതാചശ്ശരഗോനാം

അന്ധയം:—

ഹേ ശൂര, ഇന്ദ്ര.

പുരോളാശം

— പുരോഭീയമാനമേതൽ
സംഭൗകം

അന്ധസ:

— അന്നം, സോമം സ്വീകൃത്യ

ഗോനാം സഹസ്രം ശതാ

ച ന: ആ രേ

— ആഹാര

അർത്ഥം:—അല്ലയോ വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു തരാത്തുള്ള, മുന്തിലിരിക്കുന്ന ഈ സോമഹവിസ്ത്വം കൈക്കൊണ്ടു, ആയിരം, നൂറ്റം പശുക്കളെ ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും.

2 ആനോരേവ്യഞ്നം
 ഗാമശ്ചമദ്യഞ്നം
 സ്വാമനാഹിരണ്യയാ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇദ്ര, ബം) ന:

വി-അഞ്നം

— അത്സുപകം ശബ്ദം,
 ഉപദംശാദിവാ

ഗാം, അശ്വം,

അഭി-അഞ്നം,

— തൈലം

മനാ, ഹിരണ്യയാ,

സ്വാ ആ ഭര

— മനനീയാനി, ഹിരണ്യയാന്യപ
 കരണാനി സ്വാഭാരേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് അത്സുപകമായ ശബ്ദവും (ഉത്താനോപകരണമായ വേദവാക്കും) അല്ലെങ്കിൽ കറി, ഉപ്പേരി മുതലായവയും പശുവും കതിരയും എണ്ണയും കൊണ്ടുതന്നാലും. ഗണ്യങ്ങളായ സ്വർണ്ണോപകരണങ്ങളുംകൂടി കൊണ്ടുതന്നാലും.

3 ഉതനകണ്ണശോനോ

പുത്രണീയുഷ്ണവാഭര

ത്വംഹിശൃണപിഷേവസോ

അന്വയം:—

ഹേ യുഷ്ണോ, വസോ,

— ധർമ്മം, വാസന്തിതരിത്രം,

ഉത ന: കണ്ണ-ശോനോ

— അപിപാസ്യം കണ്ണാഭരണാനി

പുത്രണീ ആ ഭര

— ബഹുന്യാഹര

ത്വം ഹി ശൃണപിഷേ

— ഉദാഹരി ശ്രുതസേ ഖല

അർത്ഥം.—ധൈര്യശാലിയും ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനായ ഇദ്ര, ഞങ്ങൾക്ക് കണ്ണാഭരണങ്ങൾ ധാരാളം കൊണ്ടുതന്നാലും. അവിടുന്ന് ഓദാര്യശീലനാണെ

നാണല്ലോ കേൾക്കപ്പെടുന്നത്. (കണ്ണശോഭനങ്ങൾ എന്നതിന് ചെവിയിലിമ്പമായിട്ടുള്ളവ, സൽകഥകൾ എന്നർത്ഥം പറയാം.)

4 നകീ.വ്യധീകഇന്ദ്രതേ

നസുഷാന്നസുഭാഉത

നാനുസ്താപ്തൂരവാഘതഃ

അന്വയം:—

ഹേ ശൂര, ഇന്ദ്ര, തേ	— വിക്രാന്തേന്ദ്ര, ത്വത്തോന്യഃ കശ്ചിത്
വ്യധീകഃ നകീ.	— വദ്ധ്യതിതാനൈവ
(ത്ഥമാ) സു-സാഃ ന	— സഞ്ഗ്രാമാദൈ സുഷു സംഭക്താ ത്വത്തോന്യോന
ഉത സു-ഭാഃ ന	— അപിച സുഭാതാ ന
ത്വൽ വാഘതഃ ന അന്യഃ	— ത്വത്തോന്യഃ പ്രതപിഗൃജ മാനാനാം നേതാന

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നല്ലാതെ (ഉപാസകരെ) വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവനാരുമില്ല. അതുപോലെ യുദ്ധാദികൾക്ക് (സഹായത്തിന്) എത്തുന്നവനാരുമില്ല. നന്നായി (കഥകൾ) കൊടുക്കുന്നവനാരുമില്ല. പ്രതപിഗൃജമാനന്മാർക്ക് അവിടുന്നൊഴിച്ചു നേതാവുമില്ല.

5 നകീമിന്ദ്രോനികർത്തവേ

നശക്രൂഃപരിശക്തവേ

വിശ്വംശ്രണോതിപശ്യതി

വ. 31

അന്വയം:—

(അയം) ഇന്ദ്രഃ നി-	
കർത്തവേ നകീ.	— നികർത്തം നൈവശക്യഃ
(ത്ഥമാ) ശക്രഃ	
പരി-ശക്തവേ ന	— ശക്തഃ പരിഭാവായ നശക്യതേ
(സതു) വിശ്വം	
ശ്രണോതി, പശ്യതി	— ആകണ്ഠയതി, വാചസേ

അർത്ഥം.-ഈ ഇന്ദ്രൻ ആരാലും നിരാകരിക്കപ്പെടുവാൻ പറ്റിയവനല്ല. ശക്തനായ അവിടുന്ന് തോല്പിക്കപ്പെടാവുന്നവനല്ല. അദ്ദേഹമാകട്ടെ, എല്ലാം കേൾക്കുന്ന, കാണുന്നു.

6 സമന്യം മത്തയാനാ
മദബ്ബോനിചികീഷതേ
പുരാനിശ്ചികീഷതേ

അന്വയം:-

സഃ മത്തയാനാം മന്യം — ഇന്ദ്രസ്തേഷാം ക്രോധം
അദബ്ബഃ നി ചികീഷതേ — കേനാപ്യഹിംസിതസ്സൻ
നികരോതി
നിദഃ പുരാ ചികീഷതേ — നിന്ദായാഃ പൂർവ്വമേവ,
യദാകശ്ചിത്തഃ നിന്ദിതു
മിച്ചതി, തതഃപൂർവ്വമേവ
നികരോതി

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രൻ മനസ്സരുടെ കോപത്തെ സ്വയമാരാലും കടലിറങ്ങപ്പെടാത്തവനായടക്കുന്ന ആരെങ്കിലുമവിടുത്തെ വിന്ദിക്കാനില്ലിക്കണവെങ്കിൽ അതിനു മുമ്പുതന്നെ ആ നിന്ദകനെ അടക്കുന്നു

7 ക്രത്വഹരിപുണ്ണമുദേ
ഇരസ്യോന്ധിവിധതഃ
വൃത്രഘ്നേഷ്വാമപാവന്തഃ

അന്വയം:-

മാസ്യ, വൃത്രഘ്നഃ — സ്വരമാണസ്യ, വൃത്രം ഹതവതഃ
സോമപാവന്തഃ — സോമപാഹുരിഭൂസ്യ
ഉദേ വിധതഃ ക്രത്വഃ
ഇൻ — പരിപരതോ യജമാനസ്യ
കമ്മണൈവ
പുണ്ണഃ അന്ധി — പുരിതഃ ചേതി
(യതഃ പരിപരണാഭാവേ തസ്യ കഷ്ടിപുരുഷാവാഃ, അത

അത്ഥം.-വേഗവാനും വ്യഗ്രഹത്താവും സോമം കടിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രന്റെ വയർ പരിപരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ കർമ്മത്താൽ മാത്രം നിറയുന്നു. (ഏല്പോല വയറൊഴിയുന്നുവോ, അല്പോല നിറയുവാൻ യജമാനൻ സോമാദി ഹവിസ്സുകളാൽ പരിപരിക്കുന്നു.)

8 ത്വേവസുനിസങ്ഗതാ

വിശ്വാചസോമസൗഭഗാ

സുദാതപരിഹൃതാ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, — സോമവന്നിദ്ര.
ത്വേ വസുനി സംഗതാ — അസ്മദിഷ്ഠാനി ധനാനി സങ്ഗതാനി

(തഥാ) വിശ്വാ — സർപ്പാണി സൗഭാഗ്യാനി ച
സൗഭഗാ ച — സങ്ഗതാനി

സു-ദാത — സുദാനന്യ കടിപാനി
അപരി-ഹൃതാ — (അതസ്താനി കൃത)

അത്ഥം.-അല്പയോ സോമമൊത്ത ഇന്ദ്ര. അവിടുന്നിലും ഞ് ഞങ്ങളിഷ്ടപ്പെട്ട ധനങ്ങൾ കൂടി നിൽക്കുന്നത്. അതു പോലെ ഏല്പാ സൗഭാഗ്യങ്ങളും കൂടിനിൽക്കുന്നത്. അവിടത്തെ ശോഭനദാനങ്ങൾ വളവും തിരിവുമില്ലാതെ വരുന്നവയത്രേ. അതിനാൽ അവ തന്നരുളിയാലും.

9 ത്വാമിദ്യവയുഷ്മത

കാമോഗവൃഹിരണ്യയഃ

ത്വാമഗ്രായശരഷതേ

അന്വയം:-

മേ കാമഃ യവ-യഃ ത്വാം — യവേച്ഛസ്സൻ ത്വാം
ഗവ്യഃ ഹിരണ്യ-യഃ — പ്രാപ്തോതി
— ഗാമിച്ഛഃ, ഹിരണ്യമിച്ഛസ്സൻ

അഗ്ര-യുഃ — അഗ്രമിഥ് ഹൃസ്വഃ ശ്വ
 ത്വാം ഇതി ആ ഇഷയതേ — ത്വാമേവ സമ്പ്രാപ്നോതി

അർത്ഥം:-ഹൃദയം അഭിഷ്ടം അന്നമിച്ഛിക്കുന്നതായവിടു
 ന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു. പശുവിനെ ഇച്ഛിക്കുന്നതായും സ്വർണ്ണ
 മിച്ഛിക്കുന്നതായും കതിരയെ ഇച്ഛിക്കുന്നതായും അവിടുത്തെ
 അന്നം നേരെ പ്രാപിക്കുന്നു.

10 തവേദിദ്രാഹമാശസാ

ഹസ്തേദാത്രഞ്ചനാദേദേ

ദിനസ്യവാചാലവന്മസംഭൃതസ്യവാ

പുഷ്പിയവസ്യകാശിനാ

പ 32

അന്വയം:-

ഹേ മാല-വൻ, ഇത്ര,

തവ ഇതി ന്ദ-ഗന്മാ — ധനവന്നിത്ര, ത്വമേവാസുഭീയം
 ക്ഷേത്രം യവസമൃദ്ധം കരോഷീ
 ത്യാശംസനേന

അഹിം ഹസ്തേ ദാത്രം ചന

ആ ദേദേ — ലവനസാധനം ദാത്രം, ആയുധം
 സ്വീകരോമി

ദിനസ്യ വാ

— പുഷ്പമേവ ചാനിനസ്യ
 വാ യവസ്യ

സം-ഭൃതസ്യ വാ

— പുഷ്പമേവ ചിത്വാശാശി
 ഭൃതസ്യ വാ

യവസ്യ കാശിനാ പുഷ്പി — മുഷ്ടിനാ പുരയ (ആശംസനം
 ദേഹി ച)

അർത്ഥം:-അല്പമോ ഇത്ര, അവിടുത്തന്നെ ഞങ്ങളുടെ
 വയൽ, ധാന്യസമൃദ്ധമാക്കുമെന്ന ആശയാലാണ് ഞാൻ
 കയ്യിൽ അറിവാമുള്ളതെന്നത്. മുമ്പെ കൊഴിഞ്ഞുവീണതോ
 കൊയ്തു കിട്ടിയതോ ആയ ധാന്യത്തിന്റെ ചുരുട്ടിനാൽ എന്റെ
 കൈ നിറച്ചാലും. (അതിന്നനുഗ്രഹിച്ചാലും.)

വഗ്ഗം—33-34 ഭാഗ്ഗവ: കൃത്തു: ഋഷി: ഗായത്രിനാഷ്ടകമേ
പ്രഥമനസി, സോമോ ദേവതാ.

1 അയക്വത്തുരഗ്ഗഭീതോ

വിശ്വജിദ്ഭീതിൽസോമ:

ഋഷിവിപ്ര: കാവ്യേന

അന്വയം:—

അയം സോമ: കൃത്തു	— സർവ്വസ്യ കർത്താ
അഗ്നഭീത:	— അന്യൈരഗ്നഹീത:
വിശ്വ-ജിത്, ഉദ്ഭീതിൽ	
ഉദ്	— സർവ്വസ്യജേതാ,
	ഫലസ്യാൽഭേദേ ഏവ
ഋഷി: വിപ്ര:	— ജ്ഞാനവാൻ, വിപ്രവൽ
	പുഷ്യസ്തസോമ:
കാവ്യേന	— സ്തോത്രേണ സ്തുത്യ:

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ എല്ലാറ്റിന്റെയും കർത്താവും അന്യ
രാൽ പിടികിട്ടാത്തവനാകുന്നു. എല്ലാറ്റിനെയും ജയിക്കുന്ന
വനും കർമ്മഫലം പൊളിച്ചു പുറത്തുകൊണ്ടുവരുന്നവനും ജ്ഞാന
വാനും ബ്രാഹ്മണനെന്നപോലെ പുഷ്യനുമായ ആ സോമൻ
സ്തോത്രത്താൽ സ്തുത്യനാകുന്നു.

2 അഭ്യുഷ്ണോതിയന്നം.

ഭിഷക്തിവിശ്വംയതൃതരം

പ്രേമസംഖ്യനിശ്ശ്രോണോഭൃശ്

അന്വയം:—

(അയം സോമ:) യദി	
നന്നം.	— യദി നന്നമിവ വിഫലം.
	തദിഫലേന
അഭി ഉഷ്ണോതി	— ആച്ഛാഞ്ചതി
യദി തരം.	— ആതരം.

വിശ്വം (തൽ) ഭിഷകതി — സർവ്വം തൽ ഭിഷജ്യതി,
 യജ്ഞപാരാ സ്വർഗ്ഗസായനേ
 നൌഷധ രൂപേണ

അന്ധഃ ഈം പ്ര വൃൽ — അന്ധോപിപശ്യതി
 ശ്രോണഃ നിഃ ഭൂൽ — പകരപി നിർവതി, നിർഗ്ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—ഈ സോമൻ നഗ്നമായതിനെ അതായത് ഫല
 മില്ലാത്തതിനെ ഫലംകൊണ്ടു മുട്ടുന്നു, ഫലവത്താകുന്നു. രോഗ
 ഗണ്ഡാധിതമായ ഏല്പാറ്റിനെയും യജ്ഞംവഴി സ്വർഗ്ഗം നേടുന്ന
 ഓഷധംകൊണ്ട് ചികിത്സിക്കുന്നു. (ഏല്പാ സാംസാരിക രോഗ
 ശുദ്ധമു. തീർത്ത് സ്വസ്ഥനാക്കുന്നു.) അവിടുന്ന് കണ്ണില്ലാത്ത
 വനെങ്കിലും കാണുന്നു. നടക്കാൻ വയ്യാത്തവനെങ്കിലും നടക്കു
 ന്നു.

3 തപഃസോമതന്ത്രകൃത്ഭ്യോ
 ദോഷോഭ്യോന്യകൃതേഭ്യഃ
 ഉന്യന്താസിവരൂഥം

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, തപഃ
 തന്ത്ര കൃത്-ഭ്യഃ — കൃശീകർപ്പുഭ്യഃ, അന്ധഗാനാം
 വിച്ഛേദകേഭ്യഃ
 അന്യ-കൃതേഭ്യഃ
 ദോഷഃ-ഭ്യഃ — ശത്രുകൃതേഭ്യോ പ്രിയേഭ്യഃ
 വരൂഥം ഉന്യ യന്താ അസി— വാരകം, രക്ഷണം സ്തോത്രപ്രണാം
 ബഹുകൃത്ഭവസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, അംഗവിച്ഛേദികളായ ശത്രുക്ക
 ളുടെ ദ്രോഹങ്ങൾക്കു നിവാരകമായ രക്ഷണം അവിടുന്ന് സ്തോ
 താക്കൾക്കു ധാരാളം ചെയ്യുന്നവനാകുന്നു.

4 തപഃപിത്തീതവദഭൈ
 ദ്വിവത്സപൃഥിവ്യോഽജീഷിൻ
 യാവീരഃപൃഥിവീഭോഷഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഋജിഷിൻ,	— തൃതീയസ്വനഗതേന
	ഋജിഷേണ യുക്ത, സോമ,
ത്വം തവ ചിത്തീ	— ചിത്താ, പ്രജ്ഞയാ
ദൈക്ഷഃ ദിവഃ ആ	
പൃഥിവ്യാഃ	— ബലൈഃ ദിവശ്ചഭൂമേശ്ച
	സകാശാൽ (ആ ഇതിപാത്ഥേ)
അംലസ്യ ചിത് ദോഷഃ	
യാവഃ	— അസ്തമകമാഹതുരപിഗത്രോഃ
	കൃത്യം പൃഥക്ഭേദ

അർത്ഥം:-മൂന്നാം സ്വനത്തിലെ സോമത്തോടു കൂടിയ സോമ, അവിടുത്തെ പ്രജ്ഞയാലും ബലങ്ങളാലും അവിടുന്ന് ദ്യോവിൽനിന്നും ഭൂവിൽനിന്നും ഞങ്ങളുടെ ശത്രുവിന്റെ ചെങ്കുഴിയെ അകറ്റിയുമാലും.

5 അത്ഥിനോയന്തിചേദത്ഥ്

ഓഗച്ഛാനിദൃഷോരാതി.

വവൃജ്യസ്വ്യത്യതഃകാമം.

വ. 33

അന്വയം:-

അത്ഥിനഃ	— ധനാനി കാമയമാനാഃ
അത്ഥം (പ്രതി) യന്തി	
ച ഇൽ	— യന്തിചൈവ
(ഗത്വാച) ദേഷഃ രാതി.	
ഗച്ഛാൻ ഇൽ	— മാത്രാന്നം ഗച്ഛന്തി ച
(ഗതേഷു മധ്യേ ഹേ സോമ, യം ത്വമനുഗൃഹ്ണാസി)	
(തസ്യ) തൃത്യതഃ	— ഭിക്ഷമാണസ്യ
കാമം വവൃജ്യഃ	— പുനഃ കാമാനാവജ്ജയന്തി,
	താവൽപര്യന്തം പുരയന്തി

അർത്ഥം:-ധനകാംക്ഷികൾ ധനത്തിന്നുവേണ്ടി പോവുകയും മാതാവിൽനിന്നു ദാനം നേടുകയും ചെയ്യുന്നു. അപ്രകാരം പോയവരിൽ അല്പയോ സോമ, ആരെ അവിടുന്ന് അനുഗ്രഹം

ഹരിക്കുന്നുവോ, ആ യാചകനെ കാമദൈവം, ധനകാംക്ഷകൻ വിട്ടുപിരിയുന്നു. അയാളുടെ അഭിലാഷം അത്രമാത്രം, എന്നി യാപിയ്ക്കുണ്ടാത്തവിധം പുത്തിയാവുന്നു.

6 വിദ്യേൽപ്പുവൃത്തം

മുഖ്യതായുചിതത്വം

പ്രേമായുസ്സാരീഭൂതിണ്ണം

അന്വയം:—

യൽ പുവൃം നഷ്ടം വിഭൽ— യദപുവൃം നഷ്ടം ധനം, നഷ്ട
ധനോലഭതേ

ഇം പ്രത-യം — നഷ്ടധനലാഭം യജ്ഞകാമം

ഉൽ ഇരയൽ — പ്രേരയതി, ക്രമം സാധയതി

ഇം ആയുഃ അതിണ്ണം പ്ര
താരിൽ — അപാരം വർദ്ധയതി

അർത്ഥം.—എപ്പോൾ പോയ മുതൽ ഉടമസ്ഥനായി തിരിച്ചു കിട്ടുന്നുവോ, അപ്പോൾ പോയതു കിട്ടാനായുള്ള യജ്ഞവാഞ്ഛ അവിനെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു, യാഗം സാധിപ്പിക്കുന്നു. യജ്ഞം അവന്നായുസ്സ് കൂടത്തി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.

7 സുഗോപോനോളയാക

രദ്യപ്രകൃതരവതഃ

പോനസ്സോമശംഘദേ

അന്വയം:—

ഗോ സോമ, നഃ ഘദേ — പിതസ്സോമസാകം ഘദേ

സു-ഗോപ, മൂളയാകഃ — സുസുഖഃ, സുഖയിതാ

അദ്യപ്ര-കൃതഃ — അപ്രകൃതപ്രജ്ഞഃ

അവതഃ നഃ ശം ഘവ — അഗമനോസാകം ശാന്തമോ ഭവ

അർത്ഥം.—അദ്യയോ സോമ, കടിക്കപ്പെട്ട അവിട്ടൻ്റെ ഞങ്ങളുടെ ഘായത്തിൽ നൽകുവാനായിരുന്നവനും, സുഖകരനും പിഴയ്ക്കാത്ത പ്രജ്ഞയോടുകൂടിയവനും, വിട്ടുപിരിയാതെ ഏറ്റവും സുഖമുണ്ടാകുന്നവനുമായാലും.

8 മാനസ്സോമസംഖീവിജോ

മാവിംബീഭീഷമാരാജൻ

മാനോഹാർത്ഥപ്രിയായധീ:

അനുകൂലം:-

ഹേ സോമ, ന:	— പീതസ്തപമസ്താൻ
മാസം വീവിജ:	— ചലിതാംഗാൻ മാ കാഷ്ഠി:
ഹേ രാജൻ, മാ വി	
ബിഭിഷഥാ:	— ഭീതാൻ മാ കരു
ന: ഹാട്ടി ത്വിഷാ മാ	
വധി:	— അസ്താകം ഏദയം മാ ഹിംസി:

അതും, അല്ലയോ സോമ, കുടിക്കപ്പെട്ട അവിട്ടനു
ഞങ്ങളെ പലിതാംഗരാക്കരുതെ, പേടിപ്പിക്കരുതെ.

9 അവയർത്ഥസന്ധ്യ

ഭവാനുഭൂതിരീക്ഷ

രാജനപദപിഷ്ടസ്തേയ

മിശ്രമാണുപത്രിയ്ക്കുവ

வ. 34

അനന്തം:-

സോ സയ-സേമ	— സ്വകീയേ സഹസ്ഥാനേ, ഗൃഹേ
ഭവാനാം ദഃ-മതീഃ	— ദേഹതയഃ ന പ്രവിശന്തു
യൽ അവ ഇഷ്ടേ	— യദാഹന്താം വാ ഇഷ്ടസേ,
	തദാ
ഹേ രാജൻ, ദ്വിഷഃ	
അവ സേധ	— അസുഭേഷ്യേൻ ഹിന്ധി
ഹേ മിത്വഃ,	— സോമരസസ്യസേമതഃ
സ്രിയഃ അപ സേധ	— ഹിംസകാൻ ഹിന്ധി

അന്തരം.-സ്വന്തം വാസസ്ഥലത്തു്, ഗൃഹത്തിൽ, ദേവന്മാരിൽ ഭൃത്യുദ്ധി ഏതീയവർ പ്രവേശിപ്പിച്ചതിനുള്ള അല്ലയോ രാജൻ, അവിടുനോ ഞാനോ കണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ ഹനിച്ചാലും. ചാർ ഭുജന സോമ, ദ്രോഹികളെ ഹനിച്ചാലും.

വക്തവ്യം.-35-36 നോധസഃ പത്രഃ ഏകദ്യുഃ ജ്വഹിഃ, ഗായത്രി ത്രിഷുഭജാപുരസി, ഇത്രോ ദേവാഞ്ച ദേവതാ.

1 നഹ്യഗ്രന്യം ബഭാകരം.

മധിരം ശതക്രതോ

സ്വപന്നമുദ്രതയ

അന്വയം. -

ഹേ ശതക്രതോ, ഇത്ര,

അന്യം മധിരം. — സുഖയിതാരം.

ബഭാ നഹി അകരം. — ബഭു, സത്യം ന കരോമി, പ്രാപ്തോമി

(അസ്മാൻ) തപഃ നഃ കൃതയ — അസ്മാൻ സുഖയ

അന്തരം.-അല്ലയോ ബഹുകർമ്മമായ ഇത്ര, മറ്റൊരു സുഖഭാഗ്യാവിനെ ഞാൻ പ്രാപിച്ചിട്ടില്ല അതിനാൽ ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

2 യോനഗ്രഗാൻപുരാവി

മാതൃഗൃഹവാജസാതയേ

സ്വപന്നമുദ്രതയ

അന്വയം. -

ഹേ ഇത്ര, യഃ (തപഃ)

അത്യഗ്രഃ — അഹി.സകാ, സ്വതപ.

നഃ വാജ-സാതയേ — അസ്മാകമന ലാഭായ

പുരാ ആവിഥ — പൂർവ്വം രക്ഷിതവാൻ,

സഃ തപഃ നഃ ശശ്വൻ

കൃതയ — അസ്മാൻ സദാ സുഖയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടുന്നു ഹിംസിജ്ഞാ
ത്തവനായി ഞങ്ങളെക്കണലാത്തേന്നവേണ്ടി മുഖ്യ രക്ഷിച്ച
വോ, ആ അവിടുന്നു ഏപ്ലോഴം ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

3 കിമംഗര്യുചോദന
സ്തനാനസ്യോവിതേദസി
കവിൽസിന്ദ്രുണശ്ശകഃ

അന്വയം:-

ഘേ അംഗ, ഇന്ദ്ര, (ത്വം)

ര്യുചോദനഃ — അഭിമുഖേന്ദ്ര, രാധകം
ചോദയതിതി സഃ, താദൃശസ്തപം

സ്തനാനസ്യ അവിതാ

ഇൽ കിം അസി — സോമമഭിഷ്ണാതോരക്ഷിതാ
ഹി കിമസി?

(അതഃ) നഃ കവിൽ സ
ശകഃ

— അസ്താകം ബഹു, സുഷ്ണശക്തോ
ഭവ, ബഹുധനം കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഭിമുഖനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നു ആ
രാധകനു ധനമെത്തിക്കുന്നവനാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവി
ടുന്നു സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവന്നു രക്ഷകൻതന്നെയല്ലേ?
അതിനാൽ ഞങ്ങളെ ശക്തനായി ഭവിക്കാലും, ശക്തിപ്രദ
നായി ധനമുണ്ടാക്കിയാലും.

4 ഇന്ദ്രപ്രണോരഥമവ
പശ്ചാച്ഛിസന്തമദ്രീവഃ
പുരസ്തോദനമേകൃധി

അന്വയം:-

ഘേ അദ്രീ-വഃ, ഇന്ദ്ര, — വരൂവന്നിന്ദ്ര,

നഃ രഥം പശ്ചാൽ ചിൽ

സന്തം.

— (ചിദപ്യന്തേ) അസ്മൽ സമാന
രഥാനാം പശ്ചാൽ ഭൂതമപി

പ്രശ്നം — പ്രശ്നം
 മേ ഏതം പുരസ്കാരി കൃതി — മേരമം പുരസ്കാരിതമാനം
 കരു

അർത്ഥം—അല്ലയോ വക്ത്രവാനായ ഇത്ര, ഞങ്ങളുടെ തേർ
 ഒപ്പമുള്ള തേരുകൾക്കു പിന്നിൽപ്പെട്ടാലും, അവിടുന്നു നന്നാ
 യി രക്ഷിച്ചാലും. എന്റെ ആ തേരിനെ മുന്നിലാക്കിയാലും.

5 ഹന്തോനകിമാസസേ

പ്രഥമനോരമകൃതി

ഉപമംവാജയശ്രവഃ

വ. 35

അന്വയം:—

ഹന്തോ (ഹേ ഇത്ര,) ന — ഇദാനി.
 കി. ആസസേ? — കി.തുഷ്ഠീ. സ്ഥിതോസി?
 ന: രമം പ്രഥമം കൃതി — സവ്യേഷാം മുഖ്യം കരു
 വാജ-യ ശ്രവഃ — അസ്മാകം ഹവിരന്നമിച്ചന്നം
 ഹവിരന്നം.
 ഉപ-മം — തപാന്തികഭൂതം വജ്രതേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇത്ര, ഇപ്പോഴെന്നാണു് മിണ്ടാതിരി
 കുന്നതു്.? ഞങ്ങളുടെ തേർ മുഖ്യമാക്കിയാലും. ഞങ്ങൾക്കു
 നന്നിച്ചിടുന്ന ഹവിരന്നം അവിടേജ്ജരിക്കിത്തന്നെ ഇരി
 കുന്നു.

6 അവാഗോവാജയംരമം.

സുകരണേകിമിത്പരി

അസ്മാന്നംസുജിഗൃഹ്യാസ്തധി

അന്വയം:—

(ഹേ ഇത്ര,) ന: വാജ-യം.
 രമം അവ — അസ്മാകമന്നേച്ഛും രമം
 സഞ്ജഗ്രാമേരക്ഷ

തേ കിം ഇൽ പരി
സുകരം?

— കിമപി കർത്തവ്യജാതം പരിത
സ്സഖേന കർത്തവ്യം?

(തവ കർത്തവ്യം ന കിഞ്ചിദപി)

(തസ്മാൽ) അസ്മാൻ സു

ജിഗ്യഷഃ കൃധി

— സുഷുജേതവൻ കരു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര. അന്നമിച്ചിടുന്ന ഞങ്ങളുടെ
തേരിനെ യുദ്ധത്തിൽ രക്ഷിച്ചാലും. അവിടേയ്ക്ക് ഏതു കർത്ത
വ്യവും സുഖമായി നിർവ്വഹിക്കത്തക്കതല്ലേ? (അവിടേയ്ക്കു
പെയ്യാൻ പയ്യാത്തതായൊന്നുമില്ല.) അതിനാൽ ഞങ്ങളെ
ജേതാക്കളാക്കിയാലും.

7 ഇന്ദ്രഃ ധൃത്വസ്യപുരസി

ഉദ്രാതഃ കൃതിനിഷ്കൃതം

ഇയസീര്യതപിയാവതി

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര. ധൃത്വസ്യ

(ത്വം) പു: അസി

ഉദ്രാ ഇയം ധി:

തേ നി:—കൃതം.

ഋതപിയാവതി ഏതി

— സംഗ്രാമേ ദൃശോ ഭവ

— കാമാനാം പുരയിതാസി

— കല്യാണിയം സ്തുതി:

— ഇദ്യം നിഷ്കൃതം, സംസ്കൃതം

— സ്വകാലോപേതാസതീതവ

സ്ഥാനം ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യുദ്ധത്തിലുറച്ചുനിന്നാലും. അ
വിടന്ന് അഭിഷ്ഠപുരകനാകുന്നു. കംഗളകാരിയായ ഈ സ്തുതി
അവിടേക്കുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതത്രേ. കാലമൊത്തവി
ധം അതവിടത്തെ സ്ഥാനത്തെ പ്രാപിക്കണം.

8 മാസീമവദ്യജാലം

ഗുർവ്വീകാഷ്ഠാഹിതസ്ഥനം

അപാപ്തീതാശാരണ്യം

അന്വയം:-

മാ (അസ്താനി) സിം

— സവൃതഃ

അപദ്യേ ആ ഭാക്

— നിന്ദാ മാ ജേതു, പ്രാപ്തോതു
(പ്രാപര മിതാൻ കരു)

(കിഞ്ച) ഉവ്വീ കാഷാ

— ബഹവന്മാള ആഭ്യന്തഃ

(തത്ര) ഹിതം ധനം

— ശത്രുസംബന്ധിധമസ്യാകം ഭവതു

അരന്തയഃ അപ-

ആവൃക്താഃ

— അരമമാണാശ്ശൃതവഃ
അപാവൃക്താസ്സതു

അർത്ഥം:-ഞങ്ങളെ നിന്ദ, നിന്ദയ്ക്കു കാരണമായ പാപം, പ്രാപിയ്ക്കരുതേ പിന്നെ, യുദ്ധഭൂമിയുടെ വളരെ ഉള്ളിലായി ശത്രുക്കളുടെ ധനം വെള്ളപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അതു ഞങ്ങൾക്കാവട്ടേ ഇണങ്ങാത്ത ശത്രുക്കൾ അകന്നവരാവട്ടേ

9 തുരീധനാമയജ്ഞിയം.

യജാകരസ്തദഗ്നി

ആദിതിപതിന്നഭാഹസേ

അന്വയം :-

(ഹേ ഇന്ദ്ര, തപഃ)

യജ്ഞിയം.

— യജ്ഞസംബന്ധി

തുരീയം നാമ യദാ കരഃ

— സോമയാ ജീതിനാമ യദാ
കരോന്വി

തവി ഉഗ്യാനി

— കാമയാമഹേ

ആൻ ഇതി

— അന്നന്തരമേവ

പതിഃ നഃ ഭാഹസേ

— പാലകസ്വാമസ്താൻ വഹസി

അർത്ഥം:-യജ്ഞമോ ഇന്ദ്ര, യജ്ഞസംബന്ധിയായ നാലാമത്തെ പേർ, സോമയാജി എന്ന പേർ, അവിടുത്തെപ്പോലു വിളിക്കുമോ, അതിനെ കാംക്ഷിക്കുന്നു അതിനുശേഷം മാത്രമാണ് രക്ഷകനായ അവിടുന്ന് എന്നെ വഹിക്കുന്നത്. (നക്ഷത്രനാമം, ഗുഹ്യനാമം (ഇട്ടപേർ). പ്രകാശനാമം (വിളിക്കുന്ന പേർ) എന്നിവയാണ് മൂന്നു പേരുകൾ നാലാമത്തേയ്ക്കു സോമയാജി എന്നതും ഉദാ റോഹിണി നക്ഷത്രം നായാണൻ എന്ന കടൻ സോമയാജി 155)

10 അവിവൃധഭോജാമൃതാഭാമനി

ദേകദ്യുദ്ദേവാഉതയാശ്ചഭേവിഃ

തസ്മാഉരായഃകൃണതപ്രശസ്തം

പ്രാതർമക്ഷധിയാപസുജഗദ്യാൽ

വ. 36

അന്വയം:-

ഹേ അമൃതാഃ, ഭേവാഃ, വഃ — യുഷ്മാനയം

അവിവൃധൽ — സ്തുത്യാവർദ്ധയതി

അമനിൽ — സോമേന തപ്തയതി

(അയം) ഏക-ദ്യുഃ — ദൃഷിരഹം

ഉത ഹേ ഭേവിഃ, യാഃ ച — അപി ച ഭേവപത്യഃ യാശ്ചതാ യയം

തസ്മൈ ഉ രായഃ

പ്ര-ശസ്തം കൃണത — തസ്മൈ മഹ്യമേവധനം പ്രവൃദ്ധം കരുത

പ്രാതഃ മക്ഷ

ധിയാ-വസുഃ — പ്രാതരേവ ക്ഷിപ്രം കർമ്മധനഃ ഇന്ദ്രഃ

ജഗദ്യാൽ

— ആഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അമൃതാകാരായ ഭേവന്മാരേ, നിങ്ങളെ ഈയുള്ളവൻ സ്തുതിയാൽ വളർത്തുന്നു. സോമംകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നു. ഈയുള്ളവൻ ഏകദ്യു എന്ന ദൃഷിയായ ഞാനാകുന്നു. ഭേവപതിമാരാലോ, ആ ഭേവിമാരേ, ആ എന്നിങ്ങുതന്നെ ധനം പ്രവൃദ്ധമാക്കിയാലും പ്രഭാതത്തിൽ തന്നെ വേഗം കർമ്മധനനായ ഇന്ദ്രൻ വന്നരുളട്ടേ.

വർഗ്ഗം-37-38 കണ്ഡപുത്രഃ കസിദ്യുഷിഃ, ഗായത്രിച്ചന്ദഃ, ഇന്ദ്രോഭേവതാ.

1 ആരുനഇന്ദ്രക്ഷമൻ

ഞ്ചിത്രദഗ്രാഹംസംഗ്രഹായ

മഹാഹസ്തിക്ഷേപിണേന

അന്വയം:—

ഹേ ഇദ്ര.

മഹാ-ഹസ്തി നഃ — മഹാ-ഹസ്തുപാംസ്തുപമസൃജ്യം ഭാതുഃ
ക്ഷ-മതഃ, ചിത്രം, ഗ്രാഭം— ഗബ്ധവതഃ, സുത്യം,
ചായനീയം, ഗ്രഹണാഹ്.

ക്ഷേപിണേന ആതു

സം ഗൃഭയ — ക്ഷേപിണേന ഹസ്തേനാഭി
ഭവ്യേന ക്ഷിപ്രം സംഗ്രഹാണ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, (ഭാനംകൊണ്ട്) മഹത്തായ ക
യ്യോടു കൂടിയ അവിടുന്ന് ഞ്ഞെക്കു തരാനായി പ്രശസ്തവും
കാമ്യവും വാങ്ങാൻ പററിയതുമായ ധനം അവിടുത്തെ വലം
കയ്യെകൊണ്ട് നേരെ എടുത്തുപിടിച്ചാലും.

2 വിദ്മാഹിത്യാതുവിക്രമി

തുവിദേഹ്യാതുവിമലം

തുവിമാത്രമവോഭിഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇദ്ര.)

തുവി-ക്രമി. — ബഹുകമ്മാണം.
തുവി-ദേഹ്യം. — ബഹുപ്രദേയ ധനം.
തുവി-മലം,
തുവി-മാത്രം. — ബഹുധനം, ബഹുപ്രമാണം.
അവഃ-ഭിഃ സ്വാ
വിദ്മാഹി — രക്ഷാഭിര്യുക്തസ്വാഃ ജാനിമഃ
വല

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, വളരെ കമ്മങ്ങളൊത്തവനും
കൊടുക്കാൻ ഉദ്ദേശം വളരെ ധനങ്ങളുള്ളവനും അധികം ധനമുറവനും
പെറിയ മെയ്യോടു കൂടിയവനും സകല രക്ഷണങ്ങളുമേതുന്നവ
നുമായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങളറിയാമല്ലോ.

അർത്ഥം:-എന്റെ കൂട്ടരേ, വരൂ. ഐശ്വര്യത്തിനധീശൻ. സ്വയം പ്രകാശിക്കുന്നവനായ ഇന്ദ്രനെ വേഗത്തിൽ നമുക്കു സ്മരിക്കുക. ഇന്ദ്രനാൽ അനുഗ്രഹിക്കുവാനായ നമ്മളെ മറ്റൊരാൾ ധനികൻ തന്റെ ധനത്താൽ ഉപദ്രവിക്കാതിരിക്കട്ടെ.

5 പ്രസ്തോഷപ്പഗാസിഷ

ചപ്രഥവൻസാമഗീയമാനം

അഭിരാധസാജഗുരൾ

വ. 37

അന്വയം:-

പ്രസ്തോഷൽ	— സ്തോതാ ഇന്ദ്രം പ്രജ്ഞാതു
ഉപഗാസിഷൽ	— ഉപഗമനം ച കരോതു
ഗീയമാനം സാമശ്രവൽ	— ശ്രണോതു
രാധസാ	— ധനേന യുക്തഃ അസ്മാൻ
അഭിജഗുരൾ	— അഭിഗൃണാതു, സ്വീകരോതു

അർത്ഥം:-സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവൻ ഇന്ദ്രനെ നന്നായി സ്മരിക്കട്ടെ. അവിടുണണയട്ടെ. പാടപ്പെടുന്ന സാമം കേൾക്കട്ടെ. ധനമൊത്തവനായി നമ്മെ അവിടുന്ന് സ്വീകരിയ്ക്കട്ടെ.

6 ആനോലോക്ഷിണേ

നാഭിസവ്യേനപ്രഭൃഗ

ഇന്ദ്രമാനോവസോന്നിച്ഛാഭി

അന്വയം:-

ഘേ ഇന്ദ്രം നാ ആഭേ	— അസ്മഭ്യം ധനമാഹത
(ആഹുത്യ) ഭക്ഷിണേന	
സവ്യേന	— ഉഭയേഭ്യം ഹസ്താഭ്യം
അഭി പ്രഭൃഗ	— പ്രയച്ച
നാ വസോ: മാനി: ഭാഭി	— ധനാൽ മാനിച്ഛാഭി:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ ധനം കൊണ്ടു വന്നാലും, കൊണ്ടുവന്നിട്ട്, ഇടം വലം കൈകളാൽ തന്നെല്ലിയാലും, ഞങ്ങളെ ധനത്തിൽനിന്നു കാരുക്ഷ്യം.

7 ഉപക്രമസ്വാഭേ
 ധൃഷ്യാധൃഷ്ണോജനാനാം
 അഭാതുഷ്ഠരസ്യവേദഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം) ഉപ
 ക്രമസ്വ

ഹേ ധൃഷ്ണോ, ധൃഷ്യാ

— ധനം ഭാരം പ്രവൃത്തോ ഭവ

— ധഷ്ക, ധൃഷ്ണേന ചേതസാ
 യുക്തസ്സൻ

ജനാനാം അഭാതുഃ-

തരസ്യ

— തേഷാം മദ്ധ്യേ അത്യന്തമഭാതു
 തമസ്യ

വേദഃ ആ ഭര

— ധനമാഹര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ധനമേകാനായി
 മുതിന്നാലും. കൂസലറ്റ ഇന്ദ്ര, കരുതുന്ന മനസ്സോത്തവനായി,
 ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ ഒട്ടും കൊടുക്കാത്തവന്റെ ധനം ഞങ്ങൾക്കു
 കൊണ്ടുതന്നാലും.

8 ഇന്ദ്രയുനതേഅസ്തി
 വാജോവിപ്രേഭിസ്സനിതഃ
 അസ്മാഭിസ്സതംസനഹി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യഃ വാജഃ

— അന്നം

വിപ്രേഭിഃ സനിതഃ

തേ അസ്തി

— മേധാവിഭിസ്സം ജേനീയം
 തവാസ്തി

തം അസ്മാഭിഃ

— തമന്നമസ്മാഭിര്യോചിതസ്സൻ

ന ഉ സ സനഹി

— അദ്വൈവാസ്യഭ്യം സുഷു ഭേഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരന്നം മേധാവികളാൽ
 പ്രാപ്യമായി അവിടേക്കുണ്ടോ, അതു ഞങ്ങളാൽ പ്രാപ്തിക്കു
 പ്പെട്ടവനായി, ഞങ്ങൾക്കിപ്പോൾത്തന്നെ തന്നതളിയാലും.

8 സദ്യോജ്ജ്വലസ്തോവാജാ
 അസുദ്യംവിശ്വത്വത്രാഃ
 വശൈശ്ചമക്ഷുജരന്തേ

വ. 38

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) വിശ്വ-

പത്രാഃ

— സദ്യോഷാമാഹ്ളാദകാഃ

തേ വാജാഃ അസുദ്യം

— അന്നാന്യസുദ്യം

സദ്യഃ-ജുവഃ

— ശീഘ്രംഗന്താരോ വേതു

(അസുഭിയാജനാഃ)

വശൈഃ

— കാമൈരനേകൈര്യുക്താഃ

മക്ഷു ജരന്തേ ച

— ശീഘ്രം സ്തുവന്തി ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏവർഷം ആറ്റാദമിയറുന്ന അ
 വിടുത്തെ അന്നങ്ങൾ തെങ്ങർക്കനേരെ വേഗമെത്തുന്നവയാവ
 ട്ടേ. എന്റെ കൂട്ടരായ ജനങ്ങൾ പലപല അഭിലാഷങ്ങളോടു
 കൂടി അവിടുത്തെ വേഗത്തിൽ സ്തുതിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

8-ാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-6 അദ്യായം-6

1-2 വർത്തുങ്ങൾ ഇത്രൻ. 3-4 വിശ്വദേവന്മാർ. 5-6 അഗ്നി, 7 മുതൽ 10 കൂടി അശ്വതികൾ. 11-12-13 ഇത്രൻ. ഇതിൽ പുരുഷസൂക്തത്തിലെ നവോലേ ഇത്രനെ പരമപുരുഷനാക്കി പ്രപഞ്ചസൃഷ്ടി ഭാഗികമായി വർണ്ണിക്കുന്നു. 14 ഇത്രൻ. 13-14 കൂടിയ സൂക്തത്തിന്നു് ഒരു വിശേഷമുണ്ടു്. തപശ്ശാഗം മുലം ഭർതൃപരിത്യക്തയായ അപാല എന്ന ബ്രഹ്മവാദിനി ഇത്രനെ ഉപാസിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കു കളിക്കാൻ പോയപ്പോൾ ഒരു സോമലത, അതിന്നു് പ്രിയമാണെന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ടു് പഠിക്കുന്നു. വായിലിട്ടു് കടിച്ചു ചവക്കുന്നു. ആ ശബ്ദം കേട്ടിത്രൻ സമീപിച്ചു് പകുതി ചവച്ച സോമലത സ്വയം സ്വീകരിക്കുന്ന സരസമായ കഥ ഇതിൽ അടങ്ങുന്നു. 15 മുതൽ 27 കൂടിയും ഇത്രൻ തന്നെ. 4-ാം മന്ത്രം കാര്യസാധ്യത്തിന്നു് പ്രത്യേകം ജപ്യമായി കരുതുന്നു. 28-29 മന്ത്രത്തുകൾ. 30-31. ഇത്രൻ ടെവിലത്തെ മൂന്നു് ലോകങ്ങൾ പുണ്യാഹമന്ത്രങ്ങളിൽ പെട്ടതാണു്. 32 മുതൽ 35 കൂടി ഇത്രനും ഇത്രമന്ത്രത്തുകൾ. ഇത്രബ്രഹ്മസ്വതീമാതം ദേവത. 4-ാം മന്ത്രത്തിലെ ഇത്രസ്വതീ അതീവ വിശിഷ്ടമാണു്.

വർത്തം-1-2 കാണാ: കസീദ്യേഷി:, ഗായത്രിച്ചന്ദ:, ഇത്രോ ദേവതാ

1 ആപ്രഭവപരാവ

തോച്ഛാവതശ്ചവൃത്രഹൻ

മധ്വ:പ്രതിപ്രമ്മേണി

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ,
പ്ര-മ്മേണി

— വൃത്രഹന്തരിത്ര,
— പ്രമുഷാ:, കമ്മണി കശലാ:,
ഭർമാണ, ഹവിശ്വഭാനേന
ദേവാനാം പോഷകാ ലുതപിജ:
യസ്മിൻ, യജ്ഞേ

മധ്യഃ പ്രതി	— സോമാൻ പ്രതി
പരാ-വതഃ,	
അവ്യാ-വതഃ ച	— ഭൂരഭ്യോൻ, സമീപസ്ഥ ദേശാല്പ
ആ പ്ര ഭവ	— ആഭിമുഖ്യേന തപഃ തപരയാഗല്പ

അർത്ഥം.—അല്പയോ വ്യഗ്രഹനാവാ യ ഇന്ദ്ര ഉൽകൃഷ്ടനാഥം കർമ്മശലനാത്മമായ ഋഗ്വേദം ഹവിസ്സേന്തി ദേവന്മാരെ വളർത്തുന്ന യാഗത്തിൽ, സോമന്റെ ഉദ്ദേശിച്ചു് അകലേ നിന്നും അടുത്തുനിന്നും, അവിടുന്ന് നേരെ ബദ്ധപ്പെട്ടു വന്നാലും.

2 തിപ്രാസ്സോമാസആഗ്നി

സുതാസോമായേന്തിവഃ

പിബാഭ്യഗൃഹ്യാപിഷേ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തിപ്രാഃ,

മാദയേന്തിവഃ

— ക്ഷിപ്രം മദകാരിണഃ, മാദേന
ശീലാഃ

(ഇമേ) സോമാസഃ

സുതാസഃ

— സോമാ അഭിഷുതാഃ

ആ ഗ്നി

— ആഗല്പ

യഥാ ഭ്യക് ദാപിഷേ

— ഗൃഹ്യഃ, തത്പ്രീതൗ പ്രഗതസ്സമ
വൈഷി, സേവസേ

(തഥാ) പിബ

— പാനങ്കന്ത

അർത്ഥം.—അല്പയോ ഇന്ദ്ര, കടുത്തവയും ഹർഷണശീലമുറ വയുമായ ഈ സോമങ്ങളിതാ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വന്നാലും; അതിൽ പ്രീതനായി, പ്രഗതനായി, അവിടുന്ന് മുമ്പു കൈക്കൊണ്ടപോലെ കുടിച്ചാലും.

3 ഇഷാമന്ദസപാദ

തേരംവരായമന്യേവ

ഭവത്തഇന്ദ്രശംഹരേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഇഷാ

മന്ദസാ ഉ	— സോമാന്നേന ഏഷോ ഭവ
ആൽ തേ വരായ	— അനന്തരം തവ ശത്രുനിവാരകായ
മന്യവേ അരം	— ക്രോധായാലം, പര്യാപ്തോ ഭവതു; ക്രോധശമനേ സമത്വോ ഭവതു

(യദാസോമം പിബതി തദാ മന്യം ത്യജതി)

(കിഞ്ച) നേ ഏദേ ശം

ഭൂവൽ	— തവ ഏദയേ ശം കരഃ, സുഖ കരോ ഭവതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സോമാന്നത്തിൽ തികച്ചും ഫ
ഷ്ടിച്ചാലും, അപ്പോൾ അവിടുത്തെ ശത്രുനിവാരകമായ ക്രോധ
ത്തിന്മേലേ, ക്രോധമടക്കുവാൻ, അതു പര്യാപ്തമാവട്ടേ. (സോമം
കടിക്കുമ്പോഴാണ് കോപമൊതുങ്ങാറുള്ളത്.) പിന്നെ, അവി
ടുത്തെ ഏദയേത്തിന്മേലേ അതു സുഖകരമാവട്ടേ.

4 ആത്മാശത്രുവാഗ്ധി

നൃക്മാനിചഹൃയസേ

ഉപമേരോചനേദിവഃ

അന്വയം:-

ഹേ അശത്രോ, ദിവഃ തു

ആ ഗഹി	— അസുപത്തേന്ദ്ര, ദൃഢോകാദസു ദ്യുജ്ഞം ക്ഷിപ്രമാഗച്ഛ
രോചനേ ഉപ-മേ	— അഗ്നിഭിദ്വിപൃഥാന്നേസുദിയേ യജേണ

ഉക്മാനി നി ആ

ഹൃയസേ ച	— ഉക്ലമദ്യസ്തം നിതരാം അഭി സ്തയസേ ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശത്രുവില്ലാത്ത ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ യ
ജ്ഞത്തിനു വേഗം വന്നാലും. അഗ്നികൾ ജ്വലിക്കുന്ന ഞങ്ങ
ളുടെ യാഗത്തിൽ ശത്രുങ്ങളാലവിടുന്നു നേരെ ഏറ്റവും സൂതി
ക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

5 തുല്യായമദ്വിഭിസ്സതോ

ഗോഭിശ്രീതോമദ്ധായകം

പ്രസോമതുരുദ്ധയതേ

വ. 1

അന്വയം:—

ഹേ ഇദ്ര, അദ്വി-ഭി: — അഭിഷവഗ്രാവഭി:

അയം സോമ: തുല്യ സുത: — തപതമമഭിഷുത:

ഗോഭി: ശ്രീത: — ഗോവികാരൈ: ക്ഷീരാഭിഭി
സ്സംസ്കൃതസ്സ:

മദ്ധായ കം പ്ര ഹുയതേ — മദ്ധാത്മം സുഖേനാഗൌ സ്വാഹാ
ക്രിയതേ

അർത്ഥം.—അപ്ലയോ ഇദ്ര, പിടിക്കല്പകളാൽ ഈ സോമം അവിഷ്ണുവേണ്ടി സംസ്കരിച്ചുവെട്ടിയിടുന്നു. പശുവിൻ പാൽ മുതലായവ ചേർന്ന സംസ്കരിച്ച അത് അവിഷ്ണു ഫലത്തിനായി സുഖമായഗ്നിയിൽ ഹോമിക്കപ്പെടുന്നു.

6 ഇദ്രശ്രുധിസുമേഹവ്

മസ്യേസുതസ്യഗോമത:

വിപിതി. തൃപ്തിമശ്നഹി

അന്വയം:—

ഹേ ഇദ്ര, മേ ഫവം സു

ശ്രുധി — ആഹ്വാനം സുഷ്ട ശൃണു

(തഥാ) അസ്യേ സുതസ്യ — അസ്മാഭിരഭിഷുതസ്യ

ഗോ-മത: — ഗവ്യക്ഷീരവത:, ക്ഷീരേണ
മിശ്രിതസ്യ സോമസ്യ

വിപിതി. വി അശ്നഹി — പാനം വിവിധം പ്രാപ്തഹി

(തൽ പാനേന) തൃപ്തി. — വിവിധം തൃപ്തിം ഗച്ഛ

അർത്ഥം.—അപ്ലയോ ഇദ്ര, ഏതെങ്കിലും വിളി നന്നായിക്കേട്ടാലും, അങ്ങിളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതും പശുവിൻപാൽ

ചേർത്തതുമായ സോമത്തിന്റെ പാനം പ്രാപിച്ചാലും. ആ പാനത്താൽ വിവിധമായ തൃപ്തി പുകിയാലും.

7 യതുരൂചമസേഷാ

സോമശ്ചമുഷ്യതേസുതഃ

പിബേദസ്യത്വമീശിഷേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ സുതഃ	—	ത്വദേവമഭീഷ്യതഃ
യഃ സോമഃ ചമസേഷ	—	ഏതന്നാമകേഷു പാത്രേഷു
(തഥാ) ചമുഷ്യ ആ	—	ഗ്രഹേഷു ച സർവ്വതോസ്തി
(തം) പിബ ഇൽ	—	തമേതം സോമം പിബൈവ
അസ്യ ത്വം ഇശിഷേ	—	സോമസ്യ ത്വമേവേശ്വരോ
		ഭവസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കായി സംസ്കരിച്ചുപെട്ട യാതൊരു സോമം വാലന്തരികുകളിലും കണ്ടന്തരികുകളിലും നിറഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നുവോ, അതു കുടിയ്ക്കുകതന്നെ ചെയ്യാലും. ആ സോമത്തിന് അവിടുന്നുതന്നെയാണല്ലോ ഇശ്വരൻ.

8 യോഅപ്സുചന്ദ്രമാഇവ

സോമശ്ചമുഷ്യദൃശേ

പിബേദസ്യത്വമീശിഷേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യഃ സോമഃ
 അപ്-സു ചന്ദ്രമാ-ഇവ — അന്തരിക്ഷേ യഥാ ചന്ദ്രമാസ്കഥാ
 ചമുഷ്യ ദൃശേ — ഗ്രഹേഷ്വന്തർദ്ദൃശ്യതേ
 (യദാ, അപ്സു, ഉദകേഷു ചന്ദ്രമാഃ പ്രതിബിംബതയാ
 നാനാവിധോദൃശ്യതേ, തലദക്ഷഗ്രഹേഷ്വനേകരൂപസ്തൻ
 ദൃശ്യതേ)
 (തം) പിബ ഇൽ — പിബൈവ
 അസ്യ ത്വം ഇശിഷേ — ത്വമേവേശ്വരോ ഭവസി

അതും.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു സോമം അന്തരീക്ഷത്തിൽ ചന്ദ്രനെന്ന്പോലെ (അല്ലെങ്കിൽ വെള്ളത്തിൽ നാനാവിധമായി പ്രതിബിംബിതനായ ചന്ദ്രനെന്ന്പോലെ എട്ടു കണ്ഠശരീരങ്ങളിൽ പലമട്ടിൽ) കാണപ്പെടുന്നവോ, അതു കടിക്കേതെന്നു ചെല്ലാലും. അതിന്നവിടുന്നാണല്ലോ ഈശ്വരൻ.

9 യന്തേശ്യന്തപദാഭര

അതിരാരജാംസ്യസ്പൃതം

പിബേസ്യത്വമിശിഷ്യ

വ. 2

അനന്തം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ശ്യേന്തം	— ശംസതീയഃ പക്ഷി, പക്ഷിരൂപയാരിണീ ഗായത്രി
രജാംസി തിരഃ	— അന്തരീക്ഷാദിലോകസ്ഥിതാൻ സോമപാലാൻ തിരഃ കർണ്ണൻ
അസ്പൃതം യം തേ	— ശത്രുഭിരസ്പൃഷ്ടം യം സോമം സ്വദന്തം.
പദാ ആ അഭരൻ	— പ്രാതന്താധ്യന്ദിനസമ്പന്നാഭ്യോ മാഹരൻ
(തം) പിബ ഇൽ	— പിബൈവ
അസ്യ ത്വം ഇശിഷ്യ	— ത്വമേവേശ്വരോ ഭവസി

അതും.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പക്ഷിരൂപം ധരിച്ച ഗായത്രി അന്തരീക്ഷാദി ലോകങ്ങളിൽ നിൽക്കുന്ന ഏഴു സോമപാലന്മാരെ പുറംതള്ളി ശത്രുക്കൾ തൊടാതെ യാതൊരു സോമത്തെ അവിടേക്കുവേണ്ടി പ്രാതസ്സവനത്തിനും മാധ്യന്ദിനസവനത്തിനും കൊണ്ടുവന്നുവോ, ആ സോമം കടിക്കേതെന്നു ചെല്ലാലും. അതിന്നവിടുന്നാണല്ലോ ഈശ്വരൻ.

വഗ്ഗം-3-4 വിശ്വേദേവാദേവതാ

1 ദേവാനാമിദയോമഹ

തദാവ്യണീമഹേവയം

വൃഷ്ടാമസ്യേത്യേതയേ

അന്വയം:-

(ഹേ ദേവാ:) ദേവാനാം

ഇൽ	— ദീപ്യമാനാനാം യുഷ്മാകമേവ
മഹൽ അവ:	— മഹനീയം പാലനം യദപിദ്യതേ
വൃഷ്ണം തൽ വയം	— കാമാനാം വഷ്ഠിത്വണാം തൽ യജമാനാവയം

അസൃദ്യം ഉതതയേ

ആ വൃണീമഹേ	— അസ്മാകം രക്ഷണായ സംജോമഹേ
-----------	------------------------------

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, പ്രകാശവാന്മാരായ നിങ്ങളുടെ തന്നെ മഹത്തായ യാതൊരു രക്ഷണമുണ്ടോ, കാമവഷിതാക്കളായ നിങ്ങൾക്കു സ്വന്തപ്പെട്ട അത് ഞങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി, യജമാനന്മാരായ ഞങ്ങൾ വരിക്കുന്നു, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

2 തേനസ്സതുയുജസ്സദാ

വരണോമിത്രോഅര്യമാ

വൃധാസ്ത്വപ്രചേതസ:

അന്വയം:-

തേ വരണ:, മിത്ര:,

അര്യമാ	— ത്രയോദേവാ:
--------	--------------

സദാ ന: യുജ: സതു	— സവ്യാസാകം സഹായാ ഭവതു
-----------------	------------------------

(തത:) പ്ര-ചേതസ:	— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനാസ്തേ ദേവാ:
-----------------	----------------------------

വൃധാസ: ച	— അസ്മാൻ ധനാഭിനാ
----------	------------------

വർദ്ധിതാരശ്വ ഭവതു

അർത്ഥം.-ആ വരണൻ, മിത്രൻ, അര്യമാവ് എന്നീ മൂന്നു ദേവന്മാർ ഏപ്പോഴും ഞങ്ങൾക്കു സഹായികളാവട്ടേ ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനികളായ അവർ (ചരാചരങ്ങളുടെ കൃതാകൃതങ്ങളറിയാത്ത അവർ) ഞങ്ങളെ ധനാഭിയാൽ വളത്തുന്നവരുമാവട്ടേ.

3 അതിനോവിഷ്ഠിതാപുരു

നൊഭിരപോനപിഷ്ഠ

യുയമൃതസ്യരഥ്യ:

അഥാ:-

- മഹാപ്രസാദം മധ്യം യുതം — യജമാന്യ നേതാരോ ദേവോഃ
യുതം.
ശേഷിഃ ജാപം ന — യഥാ നാവികഃ നൗഭിജനാൻ
തീരം പ്രാപയതി, തദ്വത്
വിജിതാ പത — വിപ്രാപ്താനി, വിതതാനി,
പത്രണി, ബഹുനി
ശത്രുബലാനി
നാശിതാ പശ്യത — പാരം രക്ഷണൈശ്ചൈത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജമാനനേതാക്കളായ ദേവന്മാരേ, നി
ങ്ങൾ, കർമ്മകാരൻ തോന്നികളാൽ ജനങ്ങളെ അക്കരയ്ക്ക് എ
ത്തിക്കുന്നപോലെ, പുറം പരന്നുകിടക്കുന്ന കണക്കര ശത്രു
ബലങ്ങളുടെ മറുകരയ്ക്ക് ഞങ്ങളെ എത്തിച്ചാലും.

4 വാചനോഽനുസ്മര്യൻ

വാചംവതണശംസ്യം

വാചംഹ്യാവൃണി

അഥാ

ഹി ന

ഭൂമി

മ

വതി

ധനം

മഹി

ന

ഹിതം.

ഹേ

ഹി

യോ

യോ

5 വാമസ്യഹിപ്രചേതസ്

ഇശാനാസോരിശാസുഃ

നേമാദിത്യാഅലസ്യൽ

വ. 3

അന്വയം:-

ഹേ പ്ര-ചേതസഃ,
രിശാസുഃ

— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനാഃ, ഹിംസതാം
ക്ഷേപ്താരോ ദേവാ യുയം

വാമസ്യ ഇശാനാസഃ
ഹി

— ധനസ്യേശ്വരാഹി

(തതഃ) ഹേ ആദിത്യാഃ
ഇശം

— അദിതേഃ പുത്രാഃ ഏനം
യാചമാനം മാം

യൽ അലസ്യ ന

— പാപസ്യ സംബന്ധി വിദ്യേതേ
തദ്ധനം ന പ്രാപ്തോതു

അർത്ഥം.-ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനന്മാരും ദ്രോഹികളെ തുടങ്ങുന്നവനവതമായ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾ ധനത്തിന്നിശ്വരന്മാരാണല്ലോ. അതുകൊണ്ട് അദിതിപുത്രന്മാരേ, യാചിക്കുന്ന എന്റെ പാപസംബന്ധമുള്ള ധനം പ്രാപിക്കാതിരിക്കട്ടെ. (പാപബന്ധമില്ലാത്ത ധനം തന്നെങ്കിലാലും.)

6 വയമിദ്വേസാദനവഃ

ക്ഷിയന്തോയാന്തോഅധ്വന്നാ

ദേവാവ്യധായഹുകഹേ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ഭാനവഃ, ദേവാഃ — ശോഭനഭാനോ ദേവാഃ,
ക്ഷിയന്തഃ — ഗൃഹേഷു നീവസന്തഃ

(ഗൃഹാന്നിക്രമണേ)

അധ്വൻ ആ യാന്തഃ — മാഗ്ദേഷു ഗച്ഛന്തഃ

അന്വയം:-

- ഹേ ഭൃതസ്യ രഥ്യഃ യുധം — യജ്ഞസ്യ നേതാരോ ദേവോഃ
യുധം.
നൌഭിഃ അപഃ ന — യഥാ നാവികഃ നൌഭിർജനാൻ
തീരം പ്രാപയതി, തദാർത്ഥം
വിഷ്വിതാ പുത്ര — വിപ്രാപ്താനി, വിതതാനി,
പുത്രണി, ബഹുനി
ശത്രുബലാനി
നഃ അതി പത്ഥ — പാരം രക്ഷണൈശ്ചയത .

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജ്ഞനേതാക്കളായ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾ, കടത്തുകാരൻ തോണികളാൽ ജനങ്ങളെ അകരയ്ക്ക് എത്തിക്കുന്നപോലെ, ചുറ്റും പരന്നുകിടക്കുന്ന കണക്കറ്റ ശത്രുബലങ്ങളുടെ മറുകരയ്ക്ക് ഞങ്ങളെ എത്തിച്ചാലും.

4 വാചനോഽസ്മാഭ്യർത്ഥം

വാചം വതണ ശംസ്യം

വാചം ഹ്യവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഹി വാചം

ആവൃണീമഹേ — യസ്മൽ കാരുണാഭായം ധനം
യാചാമഹേ

ഹേ അഭ്യർത്ഥം, വാചം നഃ

അസ്മ — വനനീയം, മജനീയം
ധനമസ്മാകം ഭവതു

ഹേ വതണ, ശംസ്യം

വാചം — സ്തുത്യം ധനമസ്മ

അർത്ഥം:-ഞങ്ങൾ ധനം യാചിക്കുന്നതുകൊണ്ട്, അല്ലയോ അഭ്യർത്ഥാവേ, കാമ്യമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാവട്ടേ. അല്ലയോ വതണ, സ്തുത്യമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാവട്ടേ

ചിതാ — ചിയാ, ചിപ്രകാരേണ ച
 മാതു: ഗഭേ — അഭിതേസ്സഭേ സംജാതം
 യദ്യുഷാകം

ഭ്രാതൃ-ത്വം പ്ര ഭോമഹേ — പ്രോച്ഛാരയാമഃ, പ്രകാശയാമഃ

അർത്ഥം.-ശോഭനോന്നതമായ ദേവന്മാരേ, സാമാന്യമാ
 യി ദേവന്മാർ മുഴുവനെന്നിപ്പിച്ചു പിന്നെ ഇരട്ടയായും അഭിതി
 യുടെ ഗർഭത്തിൽ വേിച്ച നിങ്ങളുടെ സഹോദരത്വത്തെ ഞങ്ങ
 ളിപ്പോൾ പ്രകടമായിപ്പറയുന്നു (പുഷാവും അര്യമാവും ഒരുമി
 ച്ചാൺ ജനിച്ചതു്.)

9 യുയംഹിഷാസുദാനവ

ഇന്ദ്രജ്യേഷാഅഭിഭ്യവഃ

അധാപിഭൃതബ്രുവേ

വ. 4

അന്വയം:-

ഹേ സു-ദാനവഃ, — ശോഭനോന്നാദേവാഃ,
 ഇന്ദ്ര-ജ്യേഷാഃ — ഇന്ദ്രനേതൃകാഃ
 അഭി-ഭ്യവഃ യുയം
 ഹി സ്ഥ — അഭിഗതദീപ്തയോ
 യുയമസുഭ്യജേണ വേഥ വലു
 അധ പിൽ വഃ ബ്രുവേ — അനന്തരമേവാഹം യഷ്ടാൻ
 സ്തൗമി
 ഉത — അപിച പുനഃ പുനസ്തൗമി,

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശോഭനോന്നതരായ ദേവന്മാരേ,
 ഇന്ദ്രനാകുന്ന നേതാവോടുകൂടിയ നിങ്ങൾ പ്രകാശം പുണ്ടവരാ
 യി, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ സന്നിഹിതരാണല്ലോ. എനി
 നിങ്ങളെ സ്തുതിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, വീണ്ടും വീണ്ടും സ്തുതിക്കുന്നു.
 വക്ത്രം - 5-6 കാവ്യഃ ഉഗ്ഗതാ ഋഷിഃ അഗ്നിദേവതാ.

1 പ്രേഷംവോഅതിഥിം

സ്തുഷേമിത്രമിവപ്രിയം

അഗ്നി.രഥന്നവേദ്യം

വയം വഃ ഇത് — യുഷ്യാനേവ
 വ്യധായ ഹുമഹേ — ധനാദിചിദ്വ്യക്തായാ
 ഹവയാമഹേ

അർത്ഥം—ശോഭനദാനന്തരായ ദേവന്മാരേ, ഗൃഹങ്ങളിൽ നിവസിക്കുന്നവരും ഗൃഹത്തിൽ നിന്നിറങ്ങിയാൽ വഴിയിൽ നടക്കുന്നവരുമായ ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെത്തന്നെയാണ് ധനാദികളാലുള്ള അഭിവൃദ്ധിക്കുവേണ്ടി വിളിക്കുന്നത്.

7 അധിനഇന്ദ്രേഷാം
 വിഷ്ണോസജാത്യാനാം
 ഇതാമരതോഅശ്വിനാ

അന്വയം:—

ഘേ ഇന്ദ്ര, വിഷ്ണോ,
 മരതഃ, അശ്വിനാ, — അശ്വിതേ,
 സ-ജാത്യാനാം. — ഭ്രാതൃമിത്രാഭീനാം.
 ഏഷാം നഃ അധി ഇത — തേഷാം മദ്ധ്യസ്താനധിഗച്ഛത

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വിഷ്ണോ, മനുതുകളേ, അശ്വികളേ സഹോദരസഖാക്കളുടെ ഇടയിൽ (അവർ കൂടിയുള്ള സമയത്തു്) നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും (നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹം സ്വജനങ്ങളുടേതാകട്ടെ)

8 പ്രഭാതുതാംസദാന
 വോധ്വചിതാസമാന്യാ
 മാതുക്തേഭേനാമഹേ

അന്വയം:—

ഘേ സുദാനവഃ. — ശോഭനദാനാദേവാഃ,
 അധ (വയം) സമാന്യാ — സാമാന്യേന പുഷ്പം സമ്യക്
 വേദാനാം, സാംഹത്യേന, തതഃ

ന്നപോലെ, ദേവന്മാർ ഗാർഹപത്യം, ആഹവനീയം എന്നു രണ്ടുവിധത്തിൽ മനുഷ്യർക്കിടയിൽ സ്ഥാപിച്ചുവോ,

3 തപഃ¹യവി²ഷ്ടാ³ശു⁴ഷോ⁵

നപ്രഃ¹പാഹി²ശു³ണധി⁴ഗിരഃ⁵

രക്ഷാ¹തോ²കമൃ³തത്ഥനാ⁴

അന്വയം:—

ഹേ യവിഷ്ട, (സഃ) തപഃ — യുവതമ, തപഃ
ദാശുഷഃ നപ്രൻ — ഹവിദ്വത്തവതഃ കമ്മണാം
നേതൃൻ

പാഹി — ധനാദിദാനേന രക്ഷ
(കിഞ്ച) ഗിരഃ ശുണധി — താദൃഷയാ സ്തുതിഃ അവഹിത
സ്തൻ ശുണ

ഉത ത്ഥനാ തോകഃ രക്ഷ — അപിചാത്തന്നൈവ പുത്രം
പാലയ

അർത്ഥം.—അല്പയോഗ നിത്യയുപാദേ, ആ അവിടന്നു ഹവിസ്സേകുന്ന കമ്മനേതാക്കളെ ധനാദി ദാനത്താൽ പാലിച്ചാലും. പിന്നെ അവിടത്തെക്കുറിച്ച സ്തുതികൾ ശ്രദ്ധിച്ചു കേട്ടാലും. കൂടാതെ സ്വയം പുത്രനെ രക്ഷിച്ചാലും (ഭുഗുകം)

4 കയാ¹തേ²അഗ്നേ³അഓ⁴ഗിരഃ⁵

ഊ¹ജേ²ജാന³പാ⁴പേ⁵സ്തുതിഃ⁶

വരായ¹ദേവ²മന്യ³വേ⁴

അന്വയം:—

ഹേ അംഗിരഃ — അംഗതി, സർവ്വത്രഗച്ഛതീത്യ
ഓംഗിരാഃ, താദൃഗ്,

ഹേ ഊജഃ നപാൻ,
ദേവ, അഗ്നേ — അന്നസ്യ പുത്ര, ദീപ്യമാനാഗ്നേ,
(ഹവിഷീവ്യാമാനത്വാദന്നപുത്ര
ത്വം)

അന്വയം -

(ഹേ യജമാനാഃ) പ്രേഷം - യജ്ഞാകം ധനദാനേന പ്രിയ
തമം.

അതിഥിം - അതിഥിവൽ പുദ്യം

മിത്രം-ഇവ പ്രിയം. - സഖായമിവ പ്രിയഭൃതം.

രഥം ന വേഷ്യം. - വേഷഃ ധനം, രഥമിവ
ധനഹിതം.

അഗ്നിം വഃ സൃഷേ - ഏഷ്ടൻ കർമ്മസിദ്ധ്യർത്ഥം
സൃണുമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ യജമാനന്മാരേ, ധനദാനത്താൽ നി
ങ്ങൾക്കേറെയും പ്രിയനും അതിഥിപോലെ പുദ്യനും ചങ്ങാ
തിപോലെ ഇപ്പുനും, തേങ്ങുന്നപോലെ സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ട ധന
ത്തോടുകൂടിയവനുമായ അഗ്നിയെ നിങ്ങൾക്കു കർമ്മസിദ്ധി
യ്ക്കായി ഞാൻ സ്മരിക്കുന്നു (യുദ്ധത്തിൽ തേർ ധനം കൊണ്ടു
വരുന്നപോലെ അഗ്നി ധനം കൊണ്ടുവരുന്ന ഏതാ)

2 കവിമിവപ്രചേതസഃ

യദേവാസോഽസ്യപിതാ

നിമത്തേത്യചാദധുഃ

അന്വയം -

അധ ദേവാസഃ യഃ - അപിച്ഛ ദേവായമഗ്നിഃ

പ്രചേതസഃ

കവിം-ഇവ

- പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനം, ക്രാന്ത
കർമ്മണം പരത്വം, ദധിയാ
കാര്യഭവേ അന്യോനിയോജ
യതി, തദാർത്ഥം

മത്തേത്യ ചപിതാ

- മന്തവ്യേത്യ ഗാഹപത്യാഹവ
നീയാത്മകത്വേന ദധിയാ

നി ആ-ധുഃ

- ദേവാനിഹിതവന്തഃ

അർത്ഥം.-കൂടാതെ, യാതൊരാഗ്നിയെ, നന്നായറിവുള്ള,
കാര്യസാമഗ്ര്യമുണ്ടു ഒരാളെ ഇങ്ങ കാര്യങ്ങൾക്കു നിയോഗിക്കു

6 അധാത്വംഹിനസ്തുരോ
വിശ്വാഅസുഭ്യംസുക്ഷിതീഃ
വാജഭൂവിണസോഗിരഃ

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) അധ

ത്വം ഹി — അനന്തരം ത്വമേവ

നഃ വിശ്വാഃ ഗിരഃ — സർവാസ്തതീഃ

(യഥാ) സു-ക്ഷിതീഃ — കല്യാണപുത്രപൗത്രാദിയുക്താഃ
വേന്തി

(തഥാ) വാജഭൂവിണസഃ

അസുഭ്യം കരഃ — അന്നയുക്താ ധനവതീഃ കര -
(ത്വമേവാസ്താഭിസ്തതസ്സൽ
പുത്രധനാഭിനി ദേഹി)

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്നുതന്നെ ഞങ്ങളുടെ ഏല്ലാ സ്തതീകളെയും ഞങ്ങൾക്കു സർവ്വപുത്രപൗത്രവതികളും അന്നത്തോടും ധനത്തോടും കൂടിയവയുമാക്കിയാലും. (അവിടുന്നുതന്നെ ഞങ്ങളാൽ സ്തതനായി സന്തതിധനാഭികളെ തന്നെ ഉണ്ടാക്കൂ.)

7 കസ്യന്ത്രനംപരീണസോ
ധിയോജിന്വസിദമ്പതേ
ഗോഷാതായസ്യതേഗിരഃ

അന്വയം:—

ഹേ ദംപതേ — ഗൃഹപതേഗേ,

യസ്യ തേ ഗിരഃ ഗോ-

സാതാ — സ്തതയഃ ഗോസാതൗ, ഗവാഃ
ലാഭേ വേന്തി

വരായ, മന്യവേ — സന്തോഷംവരണീയായ,
 ശത്രുനശിതമന്യമാനായ
 തേ കതാ ഉപസ്തതിഃ? — തുഭ്യം കീദൃശ്യാവാചാ ഉപ
 സ്തോത്രമഹം മേരയം?
 (ത്വം മഹാൻ, അഹമല്ലഃ)

അർത്ഥം.—സർവ്വത്ര ഗമിക്കുന്നവനും അന്നത്തിന്റെ പുത്രനും
 (ഹവിരന്നത്താൽ വർദ്ധിക്കുന്നതിനാൽ) പ്രകാശമാനനുമായ
 അഗ്നേ, ഏവരാലും വരണീയനും ശത്രുക്കളെക്കുറിച്ചു ബലമുററ
 വനമായ അവിഭേദമായി, എപ്രകാരമുള്ള വാക്കിനാലാണ്
 സ്തോത്രം ഞാൻ ചൊല്ലേണ്ടതു്? (അങ്ങു മഹാനാണ്. ഞാൻ
 അല്ല.)

5 ദാദേശമകസ്യമനസാ

യജ്ഞസ്യസഹസോയഹോ

കദൃവോചതുനേമഃ

വ. 5

അന്വയം:—

ഹേ സഹസഃ യഹോ, — ബലസ്യപുത്രാഗ്നേ,
 കസ്യ യജ്ഞസ്യ മനസാ — കീദൃശസ്യ യജ്ഞവദനോ
 യജമാനസ്യ ചിത്തേന
 യുക്താസ്സതഃ

(ഹവിഃഷി തുഭ്യം വയം)

ദാദേശമ? — പ്രയച്ഛേമ? (പുജായാം
 ബഹുവചനം)

(കീഞ്ച തുഭ്യം) ഇദം

നമഃ കൽ വോചേ ത്വ? — നമസ്താമ. കദാഹം വക്ഷ്യമി?
 (ഉ ഇതിപ്രശ്നേ)

അർത്ഥം.—അല്പമോ ബലപുത്രനായ അഗ്നേ, ഏതുകൾ
 യജ്ഞവാനായ യജമാനന്റെ മനസ്സോടുകൂടിയാണ് അവിഭേ
 ദ്വ ഹവിസ്സുകൾ ഞാൻ തരേണ്ടതു്? ഈ നമസ്താമം (സ്തോത്രം)

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്രേ, യഃ സാധു-

ഭി: — സാധയത്ഭി:

ക്ഷേമേഭി: ക്ഷേതി — ക്ഷേമൈ, പാലമൈ:
സ്വഗൃഹേ നിവസതി

(ത്ഥാ) യഃ നകി:

ഘ്നന്തി, ഹന്തി — യഞ്ജനം കേപന ന ഹിംസന്തി,
ഹന്തി ച

(സഃ) സ-വീര:

ഏധതേ — ശോനേപത്രാഭിയുക്തസ്സൻ
— ആത്മീയഗൃഹേ ധനാഭിഭിദ്യധതേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്രേ, കർമ്മസാധകങ്ങളായ രക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി ഏവൻ സ്വഗൃഹത്തിൽ വസിക്കുന്നുവോ, പിന്നെ ഏവനെ ആരും ഉപദ്രവിക്കുന്നില്ലയോ, കൊല്ലുന്നില്ലയോ, അവൻ സൽപത്രാഭികളോത്തവനായി ഗൃഹത്തിൽ വർദ്ധിക്കുന്നു. (ആ മനുഷ്യൻ അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഈ ക്ഷേമം കിട്ടുന്നത്.)

വർഗ്ഗം:—7—8. ആങ്ഗിരസഃ കൃഷ്ണഃ ഋഷിഃ, അശ്വിനേരഭേവതാ.

1 ആമേഹവന്നാസ
ത്യാശ്ചിനാഗച്ഛതഃ യുവം
മധാസ്സോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:—

ഹേ നാസത്യാ,

അശ്ചിനാ, — സത്യശീലാവശ്ചിനേ,

യുവം മേ ഹവം. — യുവാം മഭിയമാഹ്വാനം ശ്രുത്വാ

മധാഃ സോമസ്യ പീതയേ — മദകരസ്യ സോമസ്യ
പാനാർത്ഥം.

ആ ഗച്ഛതം. — തദർത്ഥമാഗച്ഛതം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സത്യശീലരായ അശ്ചികളേ, നിങ്ങളുടെ വീളികേട്ട് ഹവ്വകരമായ സോമം കുടിക്കാനായി വന്നുചേർന്നാലും.

(സത്വം) നൃനം കസ്യ

പരീണസഃ ധിയഃ

— ഇദാനിം കീദൃഗസ്യ ബഹുനി
കർമാണി

മിന്വസി?

— പ്രീണയസി? (അസ്താകമേവ
കർമാണി പ്രീണയ)

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഗൃഹപതിയായ അഗ്നേ, യാതൊരവിടു
ത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച സ്തുതികൾ പശുലാഭത്തിൽ ലഭിക്കുന്നുവോ,
ആ അവിടുന്ന് ഇപ്പോൾ ഏപ്രകാരമുള്ളവന്റെ വിവിധ കർമ്മ
ങ്ങളെയാണ് പ്രീണിപ്പിക്കുന്നത്? (ആരെയുമിപ്പോൾ പ്രീണി
പ്പിക്കുന്നില്ല. അതിനാൽ ഞങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളെ പ്രീണിപ്പി
പ്പാലും.)

8 തംമർജയന്തസ്യക്രതുഃ

പരോയാവാന്മാജിഷ്യ

സ്വേഷ്യക്ഷയേഷുവാജിനം

അന്വയം:-

സ്യ-ക്രതുഃ

— ശോഭനകർമ്മാണം

ആജിഷ്യ പരഃ-യാവാന്മാ

— സദഃഗ്രാമേഷു പുരത ഏവ
ഗന്താരം

വാജിനം തം

— ബലവന്തമഗ്നിം

സ്വേഷ്യ ക്ഷയേഷു

മർജയന്ത

— ആത്മീയേഷു ഗൃഹേഷു യജമാനാ
അലങ്കുർവ്വന്തി, പരിചരന്തി

അർത്ഥം.-ശോഭന കർമ്മവും യുദ്ധങ്ങളിൽ മുന്തിൽത്തന്നെ
നടക്കുന്നവനും ബലവാന്തരായ അഗ്നിയെ സ്വന്തം ഗ്രാമങ്ങ
ളിൽ യജമാനന്മാർ അലങ്കരിക്കുന്നു, പരിചരിക്കുന്നു.

9 ദക്ഷേതിക്ഷേമേമിസ്ത്വാധുചി

നക്രിയംഘൃന്തിഹന്തിയഃ

അഗ്നേസുവീരഘൃതേ

4 ശുണതജ്ജരിതുഹവം
 കൃഷ്ണസ്യസ്തുവതോനരാ
 മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:-

ഹേ നരാ ജരിതു: — നേതാരാവശ്വീനൌ സ്തുവന
 ശീലസ്യ
 സ്തുവത: കൃഷ്ണസ്യ ഹവം
 ശുണതം. — സ്തോത്രം കർവ്വതസ്തുസ്യ യുഷ്ഠ
 ദ്വീഷയമാഹ്വാനമാകണ്ഠയതം.
 മധ്യ: സോമസ്യ പീതയേ — മദകരസ്യ സോമസ്യ പാനാ
 യോഗ്യതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, സ്തുതിശീ
 ലനായി നിങ്ങളെക്കേറിച്ച സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന കൃഷ്ണന്റെ വിളി
 കേട്ടാലും. ഹഷ്കരമായ സോമം കുടിക്കാൻ വന്നാലും.

5 ഹൃദിര്യന്തമദാഭ്യം
 വിപ്രായസ്തുവതേനരാ
 മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

വ. 7

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, വിപ്രായ,
 സ്തുവതേ — നേതാരാവശ്വീനൌ,
 മേധാവിനേ, സ്തോത്രേ കൃഷ്ണായ
 അദാഭ്യം ഹൃദി: യന്തം. — പരൈ രഹിംസ്യം ഗൃഹം
 പ്രയച്ഛതം.
 മധ്യ: സോമസ്യ പീതയേ — മദകരസ്യ സോമസ്യ പാനായാ
 ഗ്യതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, മേധാവി
 യും സ്തോതാവുമായ കൃഷ്ണനായി (എനിക്കു്) അന്യരൻ കേടേ

2 ഇമം.തേ.സ്തോമശ്ചി
 നേമം.മേ.ശ്രൗതം.ഹവം.
 മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:—

ഹേ അശ്ചിനാ, മേ

ഇമം. സ്തോമം.

— മദീയം. സ്തോത്രം.

(തഥാ) മേ ഇമം. ഹവം.

ശ്രൗതം.

— അഹ്വാനഞ്ചാകണ്ഠയതം.

മധ്യം. സോമസ്യ

പീതയേ

— മദകരസ്യ സോമസ്യ പാനായാ
 ഗച്യതം.

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അശ്ചികളേ, എന്റെ ഈ സ്തോത്രവും
 എന്റെ ഈ വിളിയും കേട്ടാലും. ഹിഷ്കരമായ സോമം കടി
 ക്കാൻ വന്നാലും.

3 അയം.വാം.കൃഷ്ണാശ്ചിനാ
 ഹവതേവാജിനിവസു
 മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:—

ഹേ വാജിനി-വസു,

അശ്ചിനാ,

— അന്നയൗക്ത ധനോപേതാ
 വശ്ചിനൌ

അയം. കൃഷ്ണഃ വാം. ഹവതേ — മന്ത്രദൃഷ്ടാ ദൃഷ്ടിഃ യുവാമാഹ്വ
 യതി

മധ്യം. സോമസ്യ

പീതയേ

— മദകരസ്യ സോമസ്യ പാനായാ
 ഹവയതി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ യജ്ഞാന്ന ധനന്മാരായ അശ്ചികളേ,
 ഈ കൃഷ്ണനെന്ന് മന്ത്രദൃഷ്ടാവായ ദൃഷ്ടി നിങ്ങളെ വിളിക്കുന്നു.
 ഹിഷ്കരമായ സോമം കടിക്കാനായി വിളിക്കുന്നു.

പിതയേ

— ഹിഷ്കരസ്യ സോമസ്യ
പാനായോഗ്യതം

അർത്ഥം.—വെളിക്കുന്ന ധനത്തോടു കൂടിയ അശ്വതികളേ, ഉറപ്പുറ അംഗങ്ങളോടു കൂടിയ സ്വന്തം തേരിൽ നിങ്ങൾ ശബ്ദിക്കുന്ന രാസമെന്ന കതിരയെ (കഴുതയെ) പൂട്ടിയൊലും. ഹർഷകരമായ സോമം കുടിഞ്ഞാൻ വന്നൊലും.

മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

പ്രീ തയ്യ

— മകരസ്യ സോമസ്യ പാനായാ
ഗുപ്തം.

അത്ഭുതം.—അല്ലയോ അശ്വതികളേ, മുന്നിരിപ്പു പലകകളു
ഉളളതും മുക്കോണായത്തായ തേരിൽ ബാങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ
പ്രാപിച്ചാലും ഹിഷ്കരമായ സോമം കടിക്കാനായി വന്നാലും.

മധ്യസ്ത്രോമസ്തപീതയേ

Q. 8

പ്രിയപ്പെടാൻ വയ്യാത്ത ഗൃഹം തന്നാലും. ഹിഷ്കരമായ സോമം കടിപ്പാൻ വന്നാലും.

6 ഗച്ഛതന്മാശുഷേഃഗൃഹം
മിത്ഥാസ്തവതോഷഗ്വിനാ
മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, ഇഥാ	— അശ്വിനൗ, ഇതം, അനേന പ്രകാരേണ
സ്തവതഃ, ഓശുഷഃ	— സ്തോത്രം കർച്ചതഃ, ഹവിർദ്വൈതവതോ യജമാനസ്യ
ഗൃഹം ഗച്ഛതം	— ഗൃഹം പ്രത്യഗച്ഛതം.
മധ്യഃ സോമസ്യ പീതയേ	— ഹിഷ്കരസ്യ സോമസ്യപാനായ് ഗച്ഛതം.

അർത്ഥം.-അല്പയോ അശ്വികളേ, ഇപ്രകാരം നീങ്ങളെ സ്തുതിക്കുന്നവനും നീങ്ങളെക്കൂടി ഹവിസ്സേകുന്നവനുമായ യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വന്നാലും. ഹിഷ്കരമായ സോമം കടിപ്പാൻ വന്നാലും.

7 യുജാഥാ രാസഭരഥം
വീഡ്യാങ്ഗേവൃഷണ്വസ്യ
മധ്യസ്തോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷണ്വ-വസ്യ	— വഷണ്വനാമശ്വിനൗ
(യുവാം) വീദ്യാങ്ഗേ	
രഥേ	— ദൃഢാങ്ഗോപേതേ സ്വരഥേ
രാസഭഃ യുജാഥാ.	— ശബ്ദായമാനം ഏതന്നാമക മശ്വംസം യോജയതം.

തന്ത്ര-കൃഥേ ഹവതേ	— വിഷ്ണുപുനാമാനം പുത്രമുദീശ്യ സ്തുതിഭിരാഹവയതി
(തസ്യാൽ) നഃ സഖ്യം	— യഷ്ട്യയഷ്ടവ്യതയാ ജാതാനി സഖ്യാനി, സഖിത്യാനി
മാ വി യൌഷ്മം (കിഞ്ച യുവാം)	— മാപൃഥക്തേതം
മുമോചതം	— അസ്യാനാഗന്തും രഥേ സ്ഥിത്വാ ശ്വപ്രഗ്രഹാൻ മുഞ്ചതം

അർത്ഥം:—ഭഗ്നീയരും ദേവവൈദ്യന്മാരും സുഖകരന്മാരുമായ അശ്വികളേ, പരസ്പരം ചേർന്നു രണ്ടുപേരായ ഇരട്ടയാക്കു നിങ്ങൾ ഭക്ഷപ്രജാപതിയുടെ സ്തുതിയേറ്റാവരാണല്ലോ. (പണ്ടു ഭക്ഷൻ നിങ്ങളെ സ്തുതിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ.) അപ്രകാരമുള്ള നിങ്ങളെ വിശ്വകന്നെന്ന ഋഷി, വിഷ്ണുവ എന്ന പുത്രനുവേണ്ടി സ്തുതികളാൽ വിളിക്കുന്നു. അതിനാൽ, യജിക്കുന്നവനും യജിക്കപ്പെടുന്നവനും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്തിൽനിന്നുളവായ ചങ്ങാതം ഒരിക്കലും വേർപെടുത്തരുതേ. മാത്രമല്ല, ഞങ്ങളെ പ്രാപിക്കാനായി തേരിലിരുന്ന് കതിരുകളുടെ കടിഞ്ഞാണുകളഴിച്ചു വിട്ടാലും.

2 കമാന്ത്രം വാം വിമനാ ഉപസ്തവ
ദ്യവന്ധിയന്ദ്രമേവ്സ്യ ഇഷ്ടയേ
താവാം വിശ്വകോഹവതേ തന്ത്രകൃഥേ
മാനോവി യൌഷ്മം സഖ്യാമുമോചതം

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വിനേ)

വി-മനാ:

ന്ത്രം കമാ വാം ഉപ

സ്തവൻ?

(തേന സ്തന്ത്രേ) യുവാം

— ഏതെന്നാക ഋഷി:

— പുരാ കഥ യുവാം ഉപാസ്തവൻ?

— യുവാം

അന്വയം:-

ഹേ നാസത്യാ, അശ്വിനാ, — സത്യശീലാവശ്വിനൗ
 മേ ഗീരഃ — മദീയാ സ്തുതിവാചഃ പ്രതി
 യവം ന പ്ര അവതം — യവാം ക്ഷിപ്രം പ്രകുഷ്ണോ
 ഗച്ഛതം.
 മധ്യഃ സോമസ്യ പിതയേ — മദകരസ്യ സോമസ്യ പാനായാ
 ഗച്ഛതം.

അർത്ഥം:-അല്പയോ സത്യശീലരായ അശ്വികളേ, ഏന്റെ
 സ്തുതിവാക്കിനെ ഉദ്ദേശിച്ച് നിങ്ങൾ വേഗത്തിൽ വേണ്ടപോ
 ലെ വന്നാലും. ഹിഷ്കരമായ സോമം കുടിക്കാനായി വ
 ന്നാലും.

വർഗ്ഗം:-9. കൃഷ്ണസ്യ പുത്രഃ വിശ്വകഃ ഋഷിഃ, ജഗതിച്ചന്ദഃ

1 ഉഭാഹിദസ്രാഭിഷഭാമയോള
 വോഭാഭക്ഷസ്യവചസോബഭ്രവഥിഃ
 താവാംവിശ്വകോഹവതേതന്തുകൃഥേ
 മാനോവിയൌഷ്ഠസഖ്യാമുരോചതം.

അന്വയം:-

ഹേ ദസ്രാ, ഭിഷഭാ — ദൌനിയൗ ദേവാനാം
 വൈഭക്ത്യൗ
 ഹേ മയഃ-ഭവാ — സുഖസ്യ ഭാവതിതാരാ
 വശ്വിനൗ
 ഉഭാ ഉഭാ — പരസ്ഥരം ദ്വിത്വസംഖ്യാ
 പൂരകൗ ദ്വൌ യവാം.
 ഭക്ഷസ്യ വചസഃ
 ബഭ്രവഥിഃ ഹി — ഐതന്നാമകസ്യ പ്രജാപതേ
 സ്തതേസ്സംബന്ധിനൗ ഖലു
 പുരാ യവാം ഭക്ഷണാസ്മാ
 വിഷമാം ഖലു
 താ വാം വിശ്വകഃ — തൌ യവാമേതന്നാമക ഋഷിഃ

4 ഉതത്യംവീരന്ധനസാമൃജീഷിൻ
 ദൂരേചിത്സന്തമവസേഹവാമഹേ
 യസ്യസ്വാദീഷ്ണാസുമതിഃപിതൃര്യഥാ
 മാനോവിയൌഷംസഖ്യാമുരോചതം

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വിനേ,

ഉത വീരം	— അപീച കർമ്മണി സമത്വം
ധന-സാം, ഋജീഷിണം	— ധനാനാം സംഭേദാരം, അഭീഷ്ഠത സോമവന്തം
ദൂരേ ചിത് സന്തം	— ദൂരഏവ വിനഷ്ടമിവ ഭവന്തം
ത്യം അവസേ ഹവാമഹേ	— വിഷ്ണാപുനാമകം പുത്രം അസ്മാകം രക്ഷണായാഹ്വായാമഃ
(കിഞ്ച) യസ്യ സു-മതിഃ	— യസ്യ പുത്രസ്യ ശോഭനോ സ്തതിഃ
പിതൃഃ യഥാ	— പിതൃർവിശ്വകസ്യ സ്തതിര്യഥാ പ്രീതികരി തഥാ
സ്വാദീഷ്ണാ	— സ്വാഭുതമാ, അതിശയേന ദേവാനാം സ്വാഭുകാരിണി, തസ്മാത്തമാഹ്വായാമഃ
നഃ സഖ്യാ മാ വി യൌഷം	— അസ്മാകം സഖ്യാനി മാ പൃഥക്കരുതം
മുരോചതം	— ഇഹാഗന്തുമശ്വപ്രഗ്രഹാൻ മുഞ്ചതം

അർത്ഥം.— അല്പയോ അശ്വികളേ, കർമ്മത്തിൽ വിദഗ്ദ്ധന്മാരും ധനത്തെ ഭക്ഷിക്കുന്നവരും സംസ്കരിച്ച സോമമൊത്തവരും അകലെയെങ്ങോ നഷ്ടപ്പെട്ടവനുമായ ആ വിഷ്ണാപു എന്ന പുത്രനെ, രക്ഷണത്തിന്നുവേണ്ടി വിളിക്കുന്നു. (മകനാണല്ലോ അച്ഛനെ രക്ഷിക്കുന്നത്.) ആരുടെ ശോഭനസ്തതി അച്ഛനായ വിശ്വകന്റെ (എന്റെ) സ്തതിപോലെ ദേവന്മാർക്ക് പ്രീതികരിയാണോ, ആ മകനെ രക്ഷണത്തിന്നു വേണ്ടി വിളിക്കുന്നു.

വസ്യഃ-ഇഷ്ടയേ — പ്രഗത്വം ധനം തസ്യാഭിലാഷതി
സ്യേഷ്ടയേ, അഭിഗമനായ
ധിയം ദദാമഃ — ബുദ്ധിം വിമനസേ അദാമാം
ഖല (ഉത്തരാധഃ
പുർവ്വസിന്ധവിവ്യാഖ്യാതഃ)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, വിമനസ്സെന്ന ജ്ഞി എ
പ്രകാരമാണ് നിങ്ങളെ സ്തുതിച്ചത്, ഉപാസിച്ചത്? അദ്ദേഹ
ന്മാർ സ്തുതിച്ചപ്പോൾ നിങ്ങൾ പ്രഗത്വമായ ധനം, അതാഗ്ര
ഹിക്കുന്നവനെത്തന്നെയായി, അന്യഗ്രഹബുദ്ധി വിമനസ്സിലി
യറിയല്ലോ. (ഉത്തരാധഃ പുർവ്വസിന്ധവിവ്യാഖ്യാതഃ.)

3 യവം ഹി ഷ്വപേരുളേമേഽതഃ
വിഷ്വാപേദേമുച്യസ്യേഷ്ടയേ
താവാം വിശ്വകോഹവതേനൃകൃതേ
ഓനോവിതേഷ്ടം സഖ്യാമുദോപതം

അന്വയം:-

ഓവ പുരുളേമ, — പുരുളേമ, പുത്രണം,
സ്വപുത്രം ഓനേനോദോപതം
വശ്വിനോ

യവം ഹി സു
ഇഷ്ടം ഏതമഃ — യവാദേവേ മാം ധനാഭിപ്രധിം
വിഷ്വാപേ — ഏതന്നാകായ മേ പുത്രായ
വസ്യഃ-ഇഷ്ടയേ ദദാമഃ — പ്രഗത്വധനേനാപുമാനീത
മേതം (ഉത്തരാധഃ വ്യാഖ്യാതഃ)

അർത്ഥം:-വളരെപ്പോരാളന്മാരെക്കൊണ്ടു രക്ഷിക്കുന്ന അശ്വിക
ളേ, നിങ്ങൾക്കെന്നുമാനമല്ലോ ഈ ധനാഭിപ്രധിയായ വിഷ്വാ
പ എന്ന ഏതെങ്കിലും മകനാണ്, മികച്ച ധനാശയെ നിറവേറ്റാനാ
യി, കൊടുത്തത് (ഉത്തരാധഃ വ്യാഖ്യാതഃ.)

ത്ത്. പിൻവലിക്കുന്നത്. പിന്നെ, അവിടുത്തന്നെ സത്യത്തിന്റെ മുഖം, മുൻഭാഗം വിസ്തീർന്നാക്കുമാറ് പ്രഭാതത്തിൽ എമ്പാടും രശ്മികൾ പരത്തുന്നു. കൂടാതെ യുദ്ധോച്ഛ്വസമായ ശത്രുവിന്റെ ബലം പെരിയതെങ്കിലുമതിനെ സത്യമായും കീഴടക്കുന്നു. (ഇവിടെ ശത്രു ഇരുട്ടാണ്.) അതിനാൽ സത്യരക്ഷകരായ നിങ്ങൾ നമ്മുടെ ചങ്ങാതങ്ങളെ വേർപെടുത്തരുതേ. ഇവിടെ വരാനായി കതിരുകളുടെ കടിഞ്ഞാണുകളഴിച്ചു വിട്ടാലും.

വശ്യം-10 വാസിഷ്ഠ: ദുഷ്ടിക: ജ്വഷി: ബൃഹതിസതോ ബൃഹത്യേഽച്ഛന്ദസി.

1 ദുഷ്ടീവാംസ്തോമോഅശ്വിനാ
 ക്രിവിൻസേകആഗതം
 മധസ്തതസ്യസദിവിപ്രിയോൻരാ
 പാതങ്ഗൈരാവിവേരിണേ

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, അശ്വിനാ,

ദുഷ്ടീ

— നേതാരാവശ്വിനേ,
 ഏതന്നാമക ജ്വഷി:

ക്രിവി: ന സേകേ

— കൂപോ യഥാസേകേ, വൃഷ്ണേ
 നാല്പോദകോ വേതി, തലൽ

വാം സ്തോമ:

— യവയോസ്തോതാവേതി,
 യഷ്ടൻസ്തതേ കൃതായാം
 സ്തോത്രാണി നാല്പീവേതി,
 കിന്തുപനർവ്വമ്നേ

(തസ്തോദസ്മദേയം യജ്ഞം

പ്രതി) ആ ഗതം

— സ്തോത്രാണി ശ്രോതൃമാഗച്ഛതം

സ: ദിവി

— അയം സ്തോതാ ദ്രോതമാനേ
 യജ്ഞേ

പ്രിയ:

— സ്തോത്രകാരിത്വേന തവ
 പ്രിയതമോ വേതി

൨൩ ചത്താതങ്ങളെ പേർപ്പെടുത്തത്ത. കതിരുകളെ കടി
ണന്നാണകളുടിച്ചു വീട്ടാലും.

5 ഋതേന്ദ്രേവസ്സുവിതാശ്ചായത
ഋതസ്യഗ്രൗൺഗമുവിയാപിപ്രഥേ
ഋതംസാസാഹമഹിചിച്ഛതന്യതോ
മാനോപിയൈഷ്യംസഖ്യാമുമാചതം

വ. 9

അന്വയം:-

(ഋഷി: സത്യപ്രശംസാം കരോതി.)

(ഘേ അശ്വിനോ,) ദേവ:

സവിതാ	— ദ്യോതമാന: സർവ്വസ്യ പ്രേരക:
ഋതേന ഗം.-ആയതേ	— സത്യേന സായങ്കാലേ സ്വ കിരണസമൂഹം ഗമയതി
(തതോനന്നരം സ ഏവ)	
ഋതസ്യ	— സത്യസ്യ
ഗ്രൗൺഗം ഉവിയാ	— അഗ്രം യഥാ ഉരു, വിസ്തൃണ്ണം വേരി രഥാ പ്രാതഃ കാലേ
വി പപ്രഥേ	— വിശേഷണ പ്രഥയതി, സവൃതോ വിസ്താരയതി
(കീഞ്ച) പുനന്യതഃ	— പുനനാമിച്ചതഃ യുദ്ധസോ ദ്യുതോഃ
ഹി ചിച്ഛ	— ഹേദപി ബലം
ഋതം സസാഹ	— സത്യം സ്വയമേവാഭിലേപി
(തസ്മാദ്യവാചപി) നഃ	
സഖ്യാ മാ വി യൈഷ്യം	— സഖ്യാനി മാ പൃഥക്ഭയതം
മുമാചതം	— അത്രാഗന്തുശ്ശൈവപ്രഗ്രഹാ രൂഞ്ചതം

അർത്ഥം:- (ഋഷി സത്യത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നു) അല്ലയോ
അശ്വികളേ പ്രകാശമാനനും ഐച്ഛാദനെയും സ്വസ്വകമ്മങ്ങളിൽ
പ്രോഢിക്കുന്നവനുമായ സവിതാവും സത്യത്താലാണ്
സായംസന്ധ്യക്ക് തന്റെ രശ്മിസമൂഹങ്ങളെ ഗമിപ്പിക്കുന്ന

മനുസാനാ താ	— സോമപാനേന മോദമാനൌ തൌ യുവാം
വേദസാ വയഃ	— ധനേന സഹാസ്താകമായഃ
ആ നി പാതം	— സമന്താൽ നിതരാം രക്ഷതം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ നേതാക്കളായ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ യജ്ഞത്തിൽ വന്നിരുന്നാലും, മഹാവീരമെന്ന പാത്രത്തിലൊഴിച്ചു പാൽ ചേർത്ത സോമം കുടിച്ചാലും, മാത്രമല്ല മനുഷ്യനായ യജമാനന്റെ യാഗശാലയിൽ സോമപാനത്താൽ ഹർഷമാളുന്ന ആ നിങ്ങൾ ധനത്തോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ ആയുസ്സിനെ പൂർണ്ണമായി രക്ഷിച്ചാലും.

3 ആവാംവിശ്വാഭിരൂതിഭിഃ

പ്രിയമേധാഅഹുഷത

താവത്തിര്യാതമുപവൃക്തബഹിഷോ

ജുഷംയജ്ഞദിവിഷിഷ്യ

അന്വയം:—

(ഹേ അശ്വികൌ)

പ്രിയ-മേധാഃ

വിശ്വാഭിഃ ഉതി-ഭിഃ

വാം ആ അഹുഷത

താ, വൃക്ത-ബഹിഷഃ

ജുഷം യജ്ഞം

ദിവിഷിഷ്യ

വത്തിഃ ഉപ യാതം

— പ്രിയതമയജ്ഞാ യജമാനാഃ

— സഹ്യൈരഭിലഷിതയാചനൈ
സ്സഹിതാഃ (ആത്മനഃ പാലന
ഹേതുക്തോപന)

— ആഹ്വാസിഷഃ, യുവാമാഹവ
യന്തി

— തൌയുവാം, ആസ്തരണാർത്ഥം
മഹിന്നബഹിഷോ യഷ്ടു-
സ്സംബന്ധി

— സഹ്യൈരേവൈസ്സേവിതം
ഹവിഃ പ്രതി

— ദിവസാനാമാഗമനേഷു, പ്രാതഃ
കാലേഷു

— യജ്ഞഗൃഹം യുവാമുപഗച്ഛതം

സുതസ്യ മധഃ	— അഭീഷ്യതസ്യ മദകരസ്യ സോമസ്യ
ഗൌരതഃ ഇവ തുരിണേ	— എതന്നാമകൌ തുഗൌ തൃഷിതൌ തടാകാദിഷ്ഠിവാ
പാതം	— പിബതം

അർത്ഥം:- അല്പയോ നേതാക്കളായ അശ്വവികളേ, കിണർ മഴയിൽ ജലത്താൻ നിറയുന്ന പോലെ, ദൃഢി എന്ന ഋഷി (സൂക്തദ്രഷ്ടാവായ ത്വാൻ) നിങ്ങളുടെ സ്തോതാവായി ഭവിക്കുന്നു. നിങ്ങളെക്കേറിച്ചു ചെയ്തപ്പട്ട സ്തുതി അനല്പമായി വർദ്ധിക്കുന്നു (വർഷത്തിൽ കിണർ ജലംകൊണ്ടെന്നപോലെ വളരുന്നു) അതിനാൽ നിങ്ങൾ തങ്ങളുടെ യാഗത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു, സ്തോത്രം കേൾക്കാൻ വന്നാലും. ഈ സ്തോതാവു പ്രകാശമുറയജ്ഞത്തിൽ നിങ്ങൾക്കേറ്റവും പ്രിയനാകുന്നു. ഗൌരങ്ങളെന്ന ഇണമൃഗങ്ങൾ ദാഹിച്ചു തടാകാദികളിൽനിന്നു വെള്ളം കുടിക്കുന്നപോലെ, സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ നിങ്ങൾ കുടിച്ചാലും.

2 പിബതം ഘൃതം മധുരമശ്വവി

നാബഹ്നിസ്തദിതേനാ

താമസാസാനാമസംവോദരോണാ

നിപാതം വേദസാവയം

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, അശ്വവിനാ,	— നേതാരാവശ്വവിനൌ,
ബഹ്നിഃ ആ സീദന്തം	— ബഹ്നിഷി, യജ്ഞേ ഉപവിശതം

മധു-മന്തം ഘൃതം

പിബതം	— മഹാവീരപാത്രഗതം ക്ഷീരം മിശ്രിതം സോമം പിബതം
-------	--

(കീഞ്ച) മനഃഃ ദരോണേ — മനുഷ്യസ്യ യജമാനസ്യ യജ്ഞേ
ഗൗ

പിന്നീടു സോമപരനത്താൽ വദ്ധിച്ച ആ നിങ്ങൾ ദൃഢോക്താവിൽനിന്നു ഞങ്ങളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന ശോഭനസ്തുതിയെ, ഗൗരജാതിയിൽപ്പെട്ട ഇണമൃഗങ്ങൾ ദാഹിച്ചു തടാകാദികളിൽ വെള്ളം കുടിക്കുന്നതുപോലെ, പ്രാപിച്ചാലും.

5 ആനൃനം യാതമശ്ച

നാശേഷിഃ പ്രുഷിതഹ്സഭിഃ

ദ്രോഹിരണ്യവർത്തനീശുസ്തേതി

പാതം സോമമൃതാവ്യധാ

അന്വയം:-

ഹേ ദ്രോഹ, ഹിരണ്യ-

വർത്തനീ, ശുഭഃ പതീ, — ദർശനീയേ, ഹിരണ്യയരമേ, ഉദകസ്യ പാലയിതാരേ,

ഋത-വ്യധാ, അശ്ചിനാ, — സത്യസ്യ വദ്ധയിതാരാ വശ്ചിനേ,

പ്രുഷിതഹ്സ-ഭിഃ

അശേഷിഃ — സ്തിഗ്ധരൂപരശേഷസ്സഹ

നൃനം ആ യാതം — അസുദ്യജ്ഞമിദാനീ മാഗച്ഛതം

സോമം പാതം — പിബതം .

അർത്ഥം:-ദർശനീയം സ്വപ്നത്തേതരോത്തമവരം ജലസ്വാമി കളം സത്യം വളർത്തുന്നവരുമായ അശ്ചികളേ, എണ്ണമയം പുണ്ടകുതിരകളാൽ ഇപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും, സോമം കുടിച്ചാലും.

6 വയം ഹി വാം ഹ വാമഹേ വിപന്യവോ

വിപ്രം സോവാജസാതയേ

താവപ്തുദ്രോപതദം സസാധി

യാശ്ചിനാശ്രഷ്ടാഗതം

അനം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ഏറ്റവും പ്രിയമായി വിചാരിക്കുന്ന യജ്ഞത്തോടുകൂടിയ യജ്ഞാനന്തർ അഭീഷ്ടങ്ങൾ മുഴുവൻ യാചിക്കുന്നവരായി (നങ്ങൾക്കു രക്ഷയുപേണ്ടി ഏല്ലാ അഭീഷ്ടയാചനകളോടുംകൂടിയവരായി) നിങ്ങളെ ഉറക്കെ വിളിക്കുന്നു. ആ നിങ്ങൾ ഇരിക്കാൻ വേണ്ടി ചിതറിയ ദർശനോടുകൂടിയ, യജ്ഞാപിന്നു ചേർന്നു, ഏല്ലാ ദേവന്മാരും സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടതുമായ ഹവിസ്സിനെ ഉദ്ദേശിച്ച് ദിവസാരംങ്ങളിൽ, പ്രഭാതകാലങ്ങളിൽ യാഗശാലയെ പ്രാപിച്ചാലും. (അശ്വികൾക്കു സൂതീയും ഹവിസ്സും പ്രഭാതത്തിലാണ്)

4 പിബതം സോമം മധുരനമഗ്നി

നാബഹിസ്സിതേ സമർ

താവായുധാനുപസൃഷ്ടതിന്ദിവോ

ഗൗരോ-ഇവ ഇതിണ.

അന്വയം:-

- ഹേ അശ്വിനാ, ബഹി: — അശ്വിനേ, ബഹിവി,
യജ്ഞേ
സ-മർ ആ സീദതം. — ശോഭനമുപവിശതം.
മധുരനം സോമം.
പിബതം. — മുദവതം സോമം പിബതം.
(പശ്ചാദ്) വായുധാനൗ,
താ — സോമപാനേന വൃദ്ധൗ
തൗ യുവാഃ.
ദിവഃ, സ-സൂതി. — ദ്യുലോകാൽ, അസ്മാഭി:
ക്രിയമാണാം ശോഭനം സൂതി.
ഗൗരോ-ഇവ ഇതിണ. — ഗൗരമുഗൗ തൃഷിതൗ
തദ്ദാകാദികം പ്രതി ജല
പാനാൽ. ഗച്ഛതസ്മദാൽ
ഉപ ഗതം. — ഉപഗച്ഛതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, യജ്ഞത്തിൽ ശോഭനമാം വസ്ത്രം വണിരുന്നാലും, ഹൃഷ്യാകരമായ സോമം കുടിച്ചാലും.

വസോഃ അന്ധസഃ

മന്ദാനം. — പാത്രേ നിവസതസ്സോമസ്യ
പാനേന മോദമാനം.

വഃ തം ഇദ്രം. — യുഷ്മൽ സംബന്ധിനം താദൃശ
മിദ്രം.

സ്വസരേഷു — സൂര്യനേതൃകേഷു ദിവസേഷു

വഥ്സം ന ധേനവഃ — നവപ്രസൂതികാ ധേനവഃ സ്വ
സരേഷു, ഗോഷ്വേഷു വത്സമഭി
ലക്ഷ്യശബ്ദയതി, തഥാ

ഗീഃ-ഭിഃ അഭി നവാമഹേ — വയം സ്തുതിഭിരഭിഷ്ടുമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ജഗദിന്ദ്രജനനന്ദാരേ, ദർശനീയനും ശത്രുക്കളെ കീഴ്മതുന്നവനും പാത്രത്തിലിരിക്കുന്ന സോമത്തിന്റെ പാനംകൊണ്ടു ഹഷിക്കുന്നവനും നിങ്ങൾക്കു ചേർന്നവനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ, സൂര്യൻ നയിക്കുന്ന, എല്ലാം തെളിയിച്ചു പ്രകാശിക്കുന്ന ദിവസങ്ങളിൽ, പുതുതായിപ്പറ്റി പശുക്കൾ തൊഴുത്തുകളിൽ കട്ടിയെക്കണ്ടു ശബ്ദിക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾ നേരെ സ്തുതികളാൽ ഘോഷിക്കുന്നു.

2 ദ്യക്ഷംസുഭാന്നന്തവിഷിഭിരാവൃത

ഓഗിരിനപുരുഭോജസം.

ക്ഷമന്തംവാജംശതിനംസഹസ്രിണം.

മക്ഷ്യഗോമന്തമീമഹേ

അന്വയം:-

ദ്യക്ഷം, സു-ഭാന്നം. — ദിവീക്ഷിയന്തം, നിവസന്തം,
ശോഭനമാനം.

തവിഷിഭിഃ ഗിരിന

ആ-വൃതം. — ബലൈഃ മേഘൈരാവൃതം.
ശിലോച്ചയമിവസ്ഥിതം.

പുരു-ഭോജസം. — ബഹുനാം പാലയിതാരമിദ്രം.

ക്ഷ-മന്തം. — ശബ്ദയന്തം സ്തോത്രാഭിനി
കുപ്താണി.

അന്വയം:-

ശ്ലോ, അഗ്നിനാ,	— ദശനീയാവശ്വിനോ,
വിപ്രാസഃ വിപന്യവഃ	
വയം.	— മേധാവിന സ്തോതാമോ വയം
വാജ-സാതയേ ഹി വാ	
ഹവാമഹേ	— അന്നലാഭായൈവ യവാഃ
	സ്തുതിഭിരാഹ്വതാഃ
താ വലഗ്നേ, പുരു-	
ഃസസാ	— നാ കശലഗമനോ,
	ബഹുകമ്മാണോ യവാഃ
ധിയാ	— അസുഭീതയാ സ്തുത്യാഹുതോ
	സന്തോ
ശ്രുഷ്വീ ആ ഗതഃ	— ക്ഷിപ്രമാഗച്ഛതഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദശനീയരായ അഗ്നികളേ, മേധാവികളേ, സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങൾ അന്നലാഭത്തിനായിത്തന്നെ നിങ്ങളെ സ്തുതികളാൽ വിളിക്കുന്നു. കൗശലമറ്റ ഗമനമോ അഥവാ വളരെ കമ്മങ്ങമോടുകൂടിയവരായ നിങ്ങളും, ഞങ്ങളുടെ സ്തുതിയാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടവരായി വേഗത്തിൽ വന്നുപോന്നാലും.

വഴി.-11. ഗൌതമഃ നോധാഃ ദൃഷ്ടിഃ, ഇദ്രോ ദേവതാ.

1 ത.വോദസ്യുതീഷഹഃ

വസേജ്ഞാനന്ധസഃ

മുഭിവത്സന്നസ്വസരേഷുധേനവ

ഇദ്രേഗിഭിന്വാമഹേ

അന്വയം:-

(ഹേ ദൃതധിഗൃഭമാനാഃ)

സ്മേ, ദൃതി-സന്ദം. — ദർശിതം, ശത്രുണാമഭിച്ഛിതാമം (ദൃതയോ ബാധകാ ദൃത്രവാ)

4 യോദ്ധാസിക്രത്യാശവസോതദഃസനാ
 വിശ്വാജാതാഭീമജ്ജനാ
 ആത്മായമക്ഖളതയേവവർത്തതി
 യങ്ഗോതമാഅജീജനൻ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ക്രത്യാ	— വൃത്രഹനനാദികർമ്മണാ
ശവസാ യോദ്ധാ അസി	— ആത്മീയേന ബലേന ശത്രുണാം സംപ്രഹാരകോ വേഷി
ഉത ദഃസനാ	— സ്വകീയേന കർമ്മണാ
മജ്ജനാ	— ശത്രുണാമാക്രോശന സമർത്ഥേന ബലേന
വിശ്വാ ജാതാ അഭി	— സർവ്വാണി ഭൂതാന്യഭീഷേസി
(ഏതാദൃശം) ത്വാ അക്ഖ:	
അയ.	— ത്വാം ദേവാനാമച്ഛേദായം സ്തോതാ
ഉതയേ ആ വവർത്തതി	— രക്ഷണായാവർത്തയതി, ആത്മാഭീമദ്വേഷ്യ കരോതി
യം ഗോതമാ:	— ഗോതമപത്രാ നോധഃപ്രഭൃതയഃ
അജീജനൻ	— സ്വയജ്ഞേ പ്രാദുരബീഭേൻ (തം സ്വായമക്ഖഃ വവർത്തതി)

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വൃത്രവധം മുതലായ കർമ്മം കൊണ്ടും സ്വന്തം ബലം കൊണ്ടും അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ അടിച്ചമർത്തുന്ന യോദ്ധാവാണ്. പിന്നെ സ്വന്തം കർമ്മത്താലും ശത്രുക്കൾക്കു നേരെ അലറാൻ മതിയായ ബലത്താലും എല്ലാ പരാചരങ്ങളെയുമവിടുന്ന് കീഴടക്കുന്നു. ദേവന്മാരുടെ പുജകനായ ഈ സ്തോതാവു അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ രക്ഷയ്ക്കായി

ഗതിനം സഹസ്രിണം — ഗതസഹസ്രസംഖ്യാകധനോ
 പേതം പുത്രം
 ഗോ-മനഃ വാജം — ഗവാദിതൃക്കന്മന്നഞ്ച
 മക്ഷ ഇമഹേ — ശീഘ്രം യാചാമഹേ

അർത്ഥം.-ദ്രോണിൻ വർത്തിക്കുന്നവനും നല്ല ഭാനമൊത്തവനും, ലലകൾ മകിലകളാലെന്ന പോലെ ബലത്താൽ ചുറ്റപ്പെട്ടവനും വളരെപ്പേർ രക്ഷിതാവുമായ ഇന്ദ്രനോടു, സ്ത്രീപ്രാദികൾ ഉരക്കെല്ലാലുന്നവനും നൂറായിരവും ധനമുള്ളവനുമായ മകനെയും പശുക്കളോടുകൂടിയ നന്നത്തെയും ഇപ്പോൾ അന്നെ യാചിക്കുന്നു.

3 നന്യാബൃഹന്തോഽന്യോ
 വർത്തഇന്ദ്രവീളവഃ
 യദ്രിഥ്സസിസ്തുവതേമാവതേവസു
 നക്രിഷ്ണാമിനാനിതേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ബൃഹന്തഃ — ബലേന ചമന്തഃ
 വീളവഃ അന്യഃ — സബ്രഹ്മാദന്യഃ പബ്രതഃ
 ത്വാ ന വരന്തേ — ത്വാം ബലേന ന നിവാരന്തി
 സുവതേ മാവതേ — സ്ത്രോത്രകർത്വതേ മത്സദൃശായ
 യഥ വസു ദിഥ്സസി — യജ്ഞം ത്വാം ഭാതുമിച്ചസി
 (തവദേവം) തേ തഥ
 നക്രിഃ ഔ മിനാനി — ന കശ്ചിദാഭിമുഖ്യേന ഹിനന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ബലത്താൽ പെറിയ പുരുഷനേയും എന്മാനാകാച്ചുനിൽക്കുന്നവയുമായ പബ്രന്തൻ ബലത്താലേവ ഏതെ തടുക്കുന്നില്ല. സ്ത്രോത്രം ചെയ്യുന്ന ഏതെപ്പോലുള്ളവനും അതൊരു ധനമവിടുന്നു താനിച്ചിക്കുന്നുവോ, അതിനെ ആരും മടുക്കുകയില്ല.

6 നകി:പരിഷ്ഠിച്ഛേഘവന്തഃപ്രസ്യതേ

യദാശ്രഷേഭശസ്യസി

അസ്താകംബോധ്യചമസ്യചോദിതാ

മഹിഷോവാജസാതയേ

വ. 11

അന്വയം:-

ഹേ മഘ-വൻ, യൽ

ദാശ്രഷേ ഭശസ്യസി — യദാ ഹവിദ്വാത്രേ യജമാനായ
ധനം പ്രയച്ഛസി തദാ

തേ മഘസ്യ പരിഷ്ഠി:

നകി: — തവ മഹനീയസ്യ ധനസ്യ
ഭാനസ്യ പരിബാധകഃ,
നിരോധാനകശ്ചിദന്യേ

(തഥാസതി) ചോദിതാ — സ്തോത്രഭ്യോ ധനാനാം
ചോദയിതാ, പ്രേരയിതാ

(അത ഏവ) മഹിഷ: — ദാത്രതമസ്സത്വം

അസ്താകം ഉചമസ്യ — സ്തോത്രം (കമ്മണീഷഷി)

വാജ-സാതയേ ബോധി — അന്നലാഭാത്ഥം ക്രിയമാണ
മിതി ബുദ്ധ്യസ്വ

(സ്തോത്രേണ സ്തുതസ്സന്നസ്താകമന്നാദികം പ്രയച്ഛ)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇദ്ര. ഏപ്ലോഘിടന്ത് ഹവിദ്വാതാപായ യജമാനന്ത് ധനം കൊടുക്കുന്നുവോ, അപ്ലോഘിടന്തെ മഹത്തായ ധനത്തിന്റെ ഭാനത്തെ മുടക്കുന്നവൻ, നിരോധിക്കുന്നവനായാത്തമില്ല അപ്രകാരമിരിയ്ക്കേ, സ്തോതാകം ഉചമസ്യ ധനമെത്തിക്കുന്നവനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഏറ്റവും ദാതാവുമായ ആ അപിടന്ത് ഞങ്ങളുടെ സ്തുതി അന്നലാഭത്തിനുവേണ്ടിയാണെന്നറിഞ്ഞാലും (സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനായി, അന്നാദികൾ തന്നെയുളിയോലും.)

റെ വരുത്തുന്നു. താൻതാൻവിട്ടതായാണോ, ഗോതമ പുത്രനായ നോധസ്സ മുതലായവർ ആവിർഭവിപ്പിച്ചത്, ആവിർഭവതായാണ് നേരെ വരുത്തുന്നത്. (ഇത്രനെ മനസ്സിൽ ഗോതമ പുത്രനാണെന്നു പ്രസ്താവം. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ മനുഷ്യന്മാർക്കുണ്ടെന്നതിന് ഇവുമാണ്. മനുഷ്യസമുല്പന്നനാണെന്നല്ലോ ഇംഗ്ലാണ്ടുകാരും. പക്ഷേ, ഈ ആവിർഭവിപ്പിച്ചത് എന്നതിന് മർദ്ദിപ്പിച്ചത് എന്നർത്ഥമെടുക്കാം. മറ്റൊരു പ്രതിമാർ ദേവസ്രവ്യാക്കുറ്റം. ദേവസ്രവ്യാക്കുറ്റം മാത്രം.)

5 പ്രതിനിധിമാർമാർ

ദിവോത്തനോദ്യോഗി

നമ്പാവിവ്യാപനമനുസരിച്ചുപാടി

മനുസ്വധാംവവക്ഷിമ

അന്യം:-

ഹേ ഇത്ര, ദിവ:

മാജസാഹി

— ദുലോകസ്വ ബലമെന്നവ

പ്രതിനിധേ

— പ്രകാശ്നാതിരികൊ ലോസി

(കിഞ്ച) പാതിവം മറ്റും:— ലോകം

അന്യോദ്യോഗി

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാദന്യോദ്യോഗി

താ ന വിവ്യാപ

— മഹത്താ സ്വഗതീരേണ താ. ന വിവ്യാപ്തീ

(ഏവം ഭൂതസ്സന്നസ്താകം)

സ്വധാം

— അന്നം

അന്യ വവക്ഷിമ

— അന്യവോദ്ധ്യമിച്ഛ

അന്യം:- അല്ലയോ ഇത്ര, ദുലോകത്തിന്റെ ബലമെന്നും അവിടുന്ന് കവിച്ചു നിൽക്കുന്നു. പിന്നെ മറ്റൊരു ലോകം. ദ്യാവാപൃഥിവികളുടെ അറമ്പിൽ ഏവിയുടെയും സ്വഗതീരത്താൽ അവിടുത്തെ വ്യാപിപ്പിക്കുന്നില്ല, തൊടുന്നില്ല. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് അങ്ങനെയെന്നും കൊണ്ടുവരാൻ കനിഞ്ഞാലും.

2 അപായമഭിശസ്തീരശസ്തീ
 ഹാമേന്ദ്രോദ്യുക്താവേൽ
 ദേവാസ്തതുസഖ്യായയേമിരേ
 ബൃഹദ്ഭാനോമന്ദഗ്ന

അന്വയം:—

അശസ്തീ-ഹാ	— സ്തോത്രശംസനരഹിതാനാം, ശത്രുണാം ഹന്തേന്ദ്രഃ,
അഭി-ശസ്തീഃ അപ അധമൽ	— ശത്രുതാ ഹിംസാ അപാ ഗമയൽ
അഥ ഇന്ദ്രഃ ദ്യുക്തി	— സർവ്വത്ര ദ്യോതമാനയശോയകതഃ
ആ അഭവൽ	— സർവ്വതഃ പ്രസിദ്ധോ വേൽ
ഹേ ബൃഹൽ-ഭാനോ, മന്ദഗ്ന ഇന്ദ്ര,	— മഹാഭീഷേ, മന്ദഗ്ന സഹി തേന്ദ്ര,
ദേവാഃ	— സർവ്വേദേവാഃ
സഖ്യായ തേ യേമിരേ	— സഖിത്വായത്വാം നിയച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—സ്തോത്രം ചൊല്ലാത്ത, കർമ്മങ്ങളനുഷ്ഠിക്കാത്ത ശത്രുതന്മാരുടെ ഹന്താവായ ഇന്ദ്രൻ ശത്രുക്കളെല്ലിച്ച ഹിംസ കളയുകററി. പിന്നെ ഇന്ദ്രൻ എങ്ങും ശോഭിച്ച കീർത്തിയാൻവനായി എമ്പാടും പ്രസിദ്ധനായി വേിച്ച. മഹാപ്രകാശനും മന്ദഗ്നമൊത്തവന്മമായ ഇന്ദ്ര, ദേവന്മാരെല്ലാം ചങ്ങാതത്തിനായി അവിടുത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നു.

3 പ്രവൃത്തായബൃഹന്തേ
 മന്ദാതാബ്രഹ്മാപുത
 പൃതംഹന്തിവൃതമാഗതക്രതു
 വ്യാഭൃണഗതപവ്വണാ

വശ്നം -12 - നൃമേധ പൃതുമേധാപൃഷീ, ബൃഹതീസതോ
ബൃഹതൃനഷ്ടുശേഘരാംസി.

1 ബൃഹദീ¹ത്രായഗായ²ത
മരുതോ³വൃത്രഹന്ത⁴മം
യേന⁵ജ്യോതി⁶രജനയ⁷ന്നൃതാ⁸വൃധോ
ദേവന്ദ്രോ⁹വായജാഗ്ര¹⁰വി

അനന്ത:-

ഹേ മരുത:	— മിതം തവന്തിതി മരുതഃ; മിത ഭാഷിണസ്തോതാര:
വൃത്രഹം-തമം	— അതിശയേന പാപവിനാശനം
ബൃഹൽ ഇത്രായ ഗായത	— ബൃഹൽസാമമിത്രാതിഃ ഗാനം കരുത
ജ്യോ-വൃധ:	— സത്യസ്യവർദ്ധകാവിശ്വേ ദേവാ:
ദേവായ ദേവം	— ദ്യാതമാനായേത്രായ ദേവേന ശിലം
ജാഗ്രവി ജ്യോതി:	— സപ്രേഷാം ജാഗരണശീലം സൂര്യം
യേന അജനയൻ	— യേന സാമ്നാ ഇത്രാമമദേ പാദയൻ തൽ സാമ ഗായത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മിതലക്ഷികളായ സ്തോതാക്കളേ, ഏ
റവം പാപനാശകമായ ബൃഹൽ സാമം ഇത്രന്നുവേണ്ടിപ്പാ
ടുക സത്യവർദ്ധകരായ ദേവന്മാരെല്ലാം കൂടി ശോഭാനവം
ഏല്പാവക്കുമേണവീരനുന്നതുമായ സൂര്യതേജസ്സ് യാതൊരു
സാമത്താലാണോ ഇത്രന്നുവേണ്ടി ഉൽപാദിപ്പിച്ചത് ആ
സാമം പാടുക.

- ജവസാ വി അർത്ത — വേഗേന വിവിധം ഭൂമിം
പ്രതിഗച്ഛതു
വൃത്രം ഹനഃ — അപാമാവരകം മേഘം ജഹി,
താഡയ
(പുനഃ) സ്വഃ ജയ — സർവ്വം ഭൂതജാതം ജയ

അർത്ഥം.—ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്ന മനസ്സോടെ ഇത്ര, അവിടേക്ക് പെരുത്തന്നുണ്ടു്. ആ ആന്നം കൂസലറ്റ മനസ്സോടുള്ളിത്തന്നെ ഞങ്ങൾക്കു വേണ്ടപോലെ നേരം കൊടുത്തന്നാലും. അല്ലയോ ഇത്ര, അമ്മമാരായ അപ്പകൾ (ജലങ്ങൾ) വേഗത്തിൽ ഭൂമിക്കുനേരെ വരട്ടെ. ജലങ്ങളെ തടുക്കുന്ന മേഘത്തെ പിളർന്നാലും. പിന്നെ എല്ലാ പരാചരങ്ങളെയും ജയിച്ചാലും.

5 യജമാന്മാഅപൂർവ്വ
മുഖവന്ധ്യത്രഹതായ
താപ്മിവിമപ്രമയ
സ്തസ്തസ്തനാമതദ്യാം

അന്വയം:—

ഹേ അപൂർവ്വ, മുഖവൻ — സ്വത്തോവൃതിരികു്തേന
പൂർവ്വേണ വലമിത,
ധനവന്നിത്ര,

വൃത്ര-ഹതായ യദി

ജായമാ — വൃത്രാസഹനനായ യദാസ്വ
ഭാപനഃ

താപ്മിവി, അപ്രമയഃ — താനിമേവ പ്രമാനം ഭൂമിം
ദൃഢാക്ഷരാം

ഉതന്തി ദ്യാം ചാസ്തന്തി — താനിമേവ ദൃഢാക്ഷരന്തി
ക്ഷേപേ നി ധ്വജകരാം

അർത്ഥം.—തന്തിമന്ത്വം ഉതമന്താതിത്രിധാതം, ആദ്യനാമം ചാപ്രമയം, ഇത്ര, വൃത്രാസഹനനായ യദാസ്വ

അന്വയം -

ഹേ മരുതഃ,	— മിതരാവിണ സ്തോതാരഃ,
ബൃഹതേ, വഃ ഇന്ദ്രായ	— മഹതേ, യുഷ്മദീയായേന്ദ്രായ
ബ്രഹ്മ പ്ര അച്ഛത	— സാമലക്ഷണം സ്തോത്രം പ്രോച്ഛാരയത
(തതഃ) വൃത്ര-ഹാ,	
ശത-ക്രിതുഃ	— പാപസ്യഹന്താ, ബഹുകരേന്ദ്രഃ
ശത-പവുണാ വഭ്രേണ	— ശതസംഖ്യാകയാരേണ വഭ്രായുധേന
വൃത്രം ഹനന്തി	— യുഷ്മാഭിരഭിഷ്ടുതസ്സൻ വൃത്രാസരം ഹന്തു

അർത്ഥം.-അല്പയോ മിതരാവികളായ സ്തോതാക്കളേ, മഹാനായ, നിങ്ങൾക്കു ചേർന്നു ഇന്ദ്രനായി സാമസ്തതി ചൊല്ലുക പിന്നെ പാപനാശകനും വളരെ കരുതുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ നാലകളുള്ള വഭ്രായുധത്താൽ നിങ്ങളാൽ സ്തുതനായി, വൃത്രനെ കൊല്ലട്ടെ (ഘോഷത്തെപ്പിടിക്കട്ടെ)

4 അഭിപ്രദേധ്യന്താധ്യന്തന
 ശ്രീവശിന്തേഅസദ്ബൃഹൽ
 അഷ്വന്യാപോദ്വസാവിമാതരോ
 ഹനോവൃത്രംജയാസഃ

അന്വയം -

ഹേ ധൃഷ്ടി-മനഃ,	— ശത്രുണം ധഷണശീലനേന്ത്യേന,
തേ ബൃഹൽ ശ്രവഃ	
അസൽ	— തവാതിപ്രഭവമനഃസ്മി
(തദന്നം) ധൃഷ്ടാ ചിത്	— ധൃഷ്ടനാപിമനസാമകതസ്സൻ
(അസൃദ്യം) അഭി പ്ര ഭാ	— ആഭിമുഖ്യേന പ്രകഷണസമ്പാദയ
(ഘോ ഇന്ദ്ര) മാതരഃ	
ആപഃ	— മാതൃഭൂതാമ്പാഃ

7 ആമാസുപകാമൈരയ

ആസുര്യംരോഹയോദിവി

ഘർമ്മസാമന്തപതാസുവൃക്തിഭി

ജ്ജപ്തംഗിർണ്ണസേബ്രഹൽ

വ. 12

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ആമാസു

പകാം ഐരയ:

— അപകാസു ഗോഷ്ഠ പയസ്സാം
ഐരയ:

സുര്യം ദിവി ആ

രോഹയ:

— പണിഭിരപഹൃതാനാം ഗോനാ
മന്ധകാരാവൃതേ പർവ്വതേ സ്ഥാ
പിതാനാം ഭഗ്നായ സർവ്വപ്രകാ
ശകം സുര്യം ദൃലോകേ
ആരോഹിതവാൻ

(ഹേ സ്തോതാര:,)

സുവൃക്തി-ഭി:

ഘർമ്മം ന സാമൻ |

— ശോനോദിസ്തതിഭി:

— യഥാദീപനശീലം പ്രവക്ത്രം
സാമഭിസ്തപന്തി തദാൽ

(ഇന്ദ്രം) തപത

(തതഃ) ഗിർണ്ണസേ

ജ്ജപ്തം ബ്രഹൽ

— തീക്ഷ്ണീകൃതത

— ഗീർഭിർണ്ണനീയായേന്ദ്രായ

— പ്രീതികരം ബ്രഹൽ

സാമ ഗായത

അർത്ഥം.- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് മൂപ്പ ചെല്ലാത്ത പശുവിന്ന് പാലുണ്ടാക്കി. പണികളാലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട്, ഇന്ദ്രായ മലയിൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ വെളിപ്പെടുത്താനായി ആകാശത്തിൽ സുര്യനെ കയറ്റി. അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, കത്തിയെറിയുന്ന പ്രവക്ത്രത്തെ (പാരത്രികത്വത്തിൽ വിജ്ഞാപിപ്പിക്കുന്നവനായ) സാമ സൂതികളോടുകൂടി തപിപ്പിയ്ക്കുന്നപോലെ, ഇന്ദ്രന് ചൂടു പിടിച്ചുകൊണ്ട്, ഉഗ്രതയോടെ, സൂതികളാൽ പ്രാപ്യമായ ഇന്ദ്രനായി പ്രീതികരമായ ബ്രഹ്മസാമം പാടുക.

വിട്ടുന ജനിച്ചവോ, അപ്പോഴേ പരന്ന ഭൂമിയെ ഉറച്ചതാക്കി.
അപ്പോഴേ ദ്രോവിനെ അന്തരിച്ചുകൊണ്ടു സ്പംഭിപ്പിച്ചു നി
ത്തി, വീഴാതെ നിത്തി.

6 തത്തേയേജേനോജായത

തദേതേനഹസ്തതിഃ

തദിശ്ചമഭിഭൂസി

യജമാതഃയച്ചജന്വാ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇദ്ര, യദാത്വജായമാഃ)

തൽ തേ — തദാനി. തപദമം.

യജന്തഃ അജായത — സോമപാനാത്ഥം അഗ്നിഷ്ടോ
മാദിരഭൂത്

തൽ ഉത ഹസ്തതിഃ — തദൈവഹാസകാരി, പ്രീത്യ
ത്ഥം ക്രിയമാണോ ഹിഷസ്യ
സുപകഃ

അകഃ — അർച്ചനീയോ മന്ത്രോപ്യജായത

(കിഞ്ച തദാ) യൽ ജാതം — ഭൂതജാതം

യൽ ച ജന്വാ. വിശ്വം — ജനിതവ്യം യൽ സവ്യമസ്തി

തൽ അഭി-ഭൂഃ അസി — തൽസവ്യം സ്വമഹിക്ഷാഭി
ഭൂതവാനസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുത്തെപ്പോൾ ജനിച്ചവോ,
അപ്പോഴാണ്വിടേയ്ക്കു സോമപാനത്തിനുവേണ്ടി അഗ്നിഷ്ടോ
മാദി യജ്ഞവൃണായത്ത് അതുപോലെ അപ്പോഴാണ് ഹിഷ
ത്തിന്റെ ചിരിയുളവാക്കുന്ന സുതീക്രൂപവൃണായത്ത് കൂടാ
തെ, ജനം പൂണ്ടതും ജനിക്കാൻ പോകുന്നതുമായ സമസ്ത ഭൂത
ജാതത്തെയും അവിടുന്ന് സ്വമഹിമകൊണ്ട് ജയിച്ചവനാ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) പ്രഥമഃ തപഃ	— സമുഷ്ണാമുഖ്യസ്തപഃ
രാധസാം ദാതാ അസി	— ധനാനാം പ്രദാതാ വേസി
(തഥാ) ഇശാനക്രൂരീ	— സ്തോത്രാനൈശ്വര്യ യുക്താൻ കർവ്വംസ്തപഃ
സത്യഃ അസി	— സത്യകർമ്മാ, സത്യഫലോ വേസി
(യസ്മാദേവം തസ്മാൽ)	
തുവി-ഭൃതസ്യ	— ബഹുധനവതഃ
ശവസഃ പത്രസ്യ	— ബലപത്രസ്യ
(അത ഏവ) മഹഃ	— മഹതസ്തവ
യജ്ഞാ ആ വൃണീമഹേ	— യോഗ്യാനി ധനാനി സംജോമഹേ

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏല്പാ ദേവന്മാരിലുംവെച്ചു മുഖ്യനായ അവിടുന്ന് ഉപാസകർക്കു ധനദാതാവായി ഭവിക്കുന്നു. അതുപോലെ സ്തോതാക്കളെ ഐശ്വര്യവാന്മാരാക്കുന്ന അവിടുന്ന് സത്യകർമ്മാവാകുന്നു, സത്യഫലനാകുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടെ, ബഹുധനവാനും ബലപത്രനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ മഹാനുമായ അവിടുത്തോടു യോഗ്യങ്ങളായ ധനങ്ങളെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

3 ബ്രഹ്മാത ഇന്ദ്രഗിർവ്വണം

ക്രിയന്തേ അനതിദൂതാ

ഇമാർജ്ജുനസാഹര്യശ്ച യോജ്ഞ

നേന്ദ്രയാതേ അമന്വഹി

അന്വയം:—

ഹേ ഗിർവ്വണം,

ഹരി-അശ്വ, ഇന്ദ്ര,

അനതിദൂതാ

— ഗിർവ്വനനീയ,

ഹരിതാശ്വവനിന്ദ്ര,

— യാനി തപശ്ശുണാൻ

സർവ്വാനതിക്രമ്യ ന വേണി,

ഇന്ദ്രഗുണവ്യാപകാനി യഥാർത്ഥ

വ്രതാനി വേണി

വക്ത്രം-13 ബൃഹതി സതോ ബൃഹതത്യൗജ്വന്ധി.

- 1 ആനോവിശ്വാസുഹവ്യ
ഇന്ദ്രസ്തസ്യഭൃഷതു
ഉപബ്രഹ്മാണിസവനാനിവൃതമാ
പരമജ്യോദ്യചീഷമഃ

അന്വയഃ:-

വിശ്വാസു സമരി-സു ഹവ്യഃ	— സത്യാസാസുര യുദ്ധേഷു — ദൈവരാജ രക്ഷാത്മം ഹ്യാതവ്യഃ
വൃത-ഹം പരമ-ജ്യോഃ	— വൃതസ്യ, പാപസ്യ വാ ഹന്താ — പരമാ, അവിനശ്വരീ ഭ്യോ, മൌര്യീയസ്യസഃ
ദ്യചീഷമഃ ഇന്ദ്രഃ നഃ ബ്രഹ്മാണി സവനാനി ഉപ ആ ഭൃഷതു	— സ്തുതിഭിരഭീമഖീകരണീയഃ — ജ്ഞോത്രാണി സവനാനി ച — അനുഭവതു, സേവതം.

അർത്ഥം:-അസുരന്മാരുമായുള്ള എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളിലും ദേവന്മാരാൽ ആത്മരക്ഷയുപേണ്ടി വിളിഞ്ഞുപെടുന്നവനും, വൃതന്റെ (പാപത്തിന്റെ) വിനാശകനും മരിയ്ക്കലും നശിയാത്തവിയ്ക്കാനോടുകൂടിയവനും സ്തുതികളാൽ നേരെ വരുത്താവുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ നമ്മുടെ ജ്ഞോത്രങ്ങളും സവനങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളട്ടേ, കൈക്കൊള്ളട്ടേ.

- 2 ത്വന്മാതാപ്രഥമോന്മാധസാമ
സ്യസിസത്യൗശാനകൃൽ
തുവിദ്യേദസ്യയുജ്യാവൃണീമഹേ
പുത്രസ്യശവസോമഹഃ

സ: തപം ദാശുഷേ — ഹവിദ്വാത്രേ യജമാനായ
 രയിം അർച്ചാഞ്ചം — ധനാദികമർച്ചാചീനം,
 അഭിമുഖം
 ആ കൃയി — സമന്താൽ കർ

അർത്ഥം.—ധനവാൻ, അതിബലവാൻ വശുപാണിയുമാ
 യ ഇത്ര, സത്യകർമ്മാവയ അവിടന്നു മാത്രമാണ് ആരുടെ
 മുഖിലും കനിയാത്തവനായി വളരെ രക്ഷസ്സുകളെ കൂനിപ്പി
 ക്കുന്നത്, ശൂന്യരാക്കുന്നത്. അപ്രകാരമുള്ള അവിടന്നു ഹ
 വിദ്യേകുന്ന യജമാനന്നു നേരിട്ട് മികവോടെ ധനമുണ്ടാക്കി
 യാലും, കൊടുത്താലും.

5 തപമിത്രയശാൻ

സ്യജീഷീശവസസ്തേ

തപംവൃത്രാണിഹംസ്യപ്രതിന്യേകുഇ

ദന്താപഷ്ണീധൃതാ

അന്വയം:—

ഹേ ശവസ: പതേ, ഇത്ര.— ബലസ്യ പാലയിതരിത്ര,
 ജ്വജീഷി തപം യശാ:

അസി — അഭിഷുതസോമവാംസ്തപം
 യശസീ വേസി

അപ്രതിനി, അനന്താ — ബലിഭിരപ്യപ്രതിഗതാനി,
 അത ഏവ അന്യൈനോത്തു
 മശക്യാനി

വൃത്രാണി തപം ഏക: ഇൽ— രക്ഷാംസ്യസഹായ ഏവ
 പഷ്ണീധൃതാ ഹംസി — അസുരമനനാദിനാ മനഷ്യാ
 ണാം ധാരകേണ, രക്ഷകേണ
 വഭ്രേണ സംപ്രഹരസി

അർത്ഥം.—ബലപാലകനായ ഇത്ര, സംസ്കരിച്ച സോമ
 നോടുട്ടടിവ അവിടന്നു യശസിക്കാകുന്നു അസുരധാരി
 കർമ്മക്കാൽ മേയ്യരെ അങ്ങന്ന, രക്ഷിക്കുന്ന വശുപുരു
 ഷാൻ, ബലവാന്മാരായ് ട്ടടി എതിരിക്കപ്പെടാത്ത, അതുകൊ

ബ്രഹ്മ	— ബ്രഹ്മാണി, സ്തോത്രാണി
ഋത ക്രിയന്തേ	— തപശ്മമസ്താഭിഃ ക്രിയന്തേ, താനി
യോജനാ	— തവസമ്യഗ്ഗോജനഗീലാനി താനി
ഇമാ ജുഷസ്വ	— ഇമാനി സ്തോത്രാണി സേവസ്യ
(കിഞ്ച) ഹേ ഇദ്ര, തേ യാ	— തപശ്മം നാനി സ്തോത്രാണി
അമന്തഹി	— വയമുച്ഛാരയാമഃ, താനി സന്ത്യാണി സേവസ്യ

അർത്ഥം.—സ്തുതികളാൽ പ്രാപ്യനും പച്ചക്കുതിരകളൊത്തവനുമായ ഇദ്ര, അവിടുത്തെ ഗുണങ്ങളെ അതിക്രമിക്കാതെ, ഇദ്ദേഹം ഗുണവ്യാപകങ്ങളായി യഥാർത്ഥമായ സ്തോത്രങ്ങളേവ ഞങ്ങളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്നുവോ, അവ അവിടുേ നികച്ചു യോജിക്കുന്നവയാണ്. ഈ സ്തോത്രങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചാലും. അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുേ വേണ്ടി ഞങ്ങൾ ചൊല്ലുന്ന സ്തോത്രങ്ങളേവയോ, അവയെയെല്ലാം കൈക്കൊണ്ടാലും.

4 തപഃഹിസത്യോമഃഖവന്നാനതോ

വൃത്രാഭീന്ത്യുഷസേ

സതപഃശവിഷുവഭൂഹസ്തദാശു

ഷേവ്യാഞ്ചരയിമാകൃധി

അന്വയം:—

ഹേ മഃഖ-വൻ, ശവിഷു,

വഭൂ-ഹസ്ത

സത്യഃ തപഃ ഹി

അനാനതഃ

ഭൂരി വൃത്രാ

നി-ഋണസേ

— ധനവൻ, ബലേന വൃദ്ധതമ,
വഭൂപാണേ, ഇദ്ര.

— സത്യകമ്മാ തപമേവ

— കേടാമപ്യപ്രഹസ്തൻ

— ഭൂഭീണി, ബഹുനി രക്ഷാംസി

— പ്രഹപീഭാവയസി,
നൃക്കരോഹി

വക്രം-14 അപാലാ ബ്രഹ്മവാദിനീ ഋഷിഃ പംക്തന്യുഷ്ടയൈ
മന്ദസീ.

1 കന്യാ¹ വാ¹ വായ¹ തീ
സോമ¹ പി¹ സ്രു¹ താ¹ വി¹ ദൽ
അ¹ സ്തം¹ ഭേ¹ ന്യ¹ ബ്ര¹ വീ
ദി¹ ത്രായ¹ സു¹ ന¹ വൈ¹ ത്വാ
ശ¹ ക്രായ¹ സു¹ ന¹ വൈ¹ ത്വാ

അന്വയം:-

വാഃ അവ ¹ യതീ	— ഉദകം പ്രതി സ്നാനാത്മമഭ്യവ ഗച്ഛന്തി
കന്യാ സ്രുതാ	— അപാലാനാമ സ്രീസ്രുതൌ, മാഗ്നേ
സോമം അപി അവിദൽ	— ലതാരൂപം സോമമ ലതേ
അസ്തം സം ഭരന്തി	— ഗൃഹം പ്രത്യുഹരന്തിസാ സോമം.
അബ്രവീൽ	— ഉക്തവതി
'(ഹേ സോമ,) ത്വാ ഇത്രായ സുനവൈ	— 'ത്വാം മമഭരന്തേരേവാഭി ഷ്ണവൈ
ത്വാ ശക്ത്രായ സുനവൈ	— സമത്മായേത്രായേദാനീമേവാ ഭിഷവം കരവൈ

(സോമഭക്ഷണകാലേ ഭന്തധ്വനിം ഗ്രാഹധ്വനിമിതിമത്വാ,
ഇന്ദ്രസ്താമഗമൽ. ഗ്രാഹണ ഇവ ഭന്താവദന്തിതി വിഭിന്പേന്ദ്രഃ
പരാബാവദന്ത.)

അർത്ഥം.-ഈ കഥ: പണ്ട് അത്രിയുടെ പുത്രി, അപാല,
ത്വഗ്രോഗബാധിതയായി ദുഃഗയായി ഭന്താവിനാൽ ഉപേ
ക്ഷിക്കപ്പെട്ട്, അച്ഛന്റെ ആശ്രമത്തിൽ വന്നു വളരെക്കാലം.
ദോഗ്ദ്ധരിഹാരത്തിനായി ഇന്ദ്രനെ തപസ്സുചെയ്തു. ഒരിക്കൽ
കുളിക്കാൻ പോയപ്പോൾ, 'ഇന്ദ്രണ സോമം പ്രിയമാണ്',

ആതന്നെ അമരന്തപ്പെടാൻ കഴിയാത്ത, രക്ഷസ്സുകളെ അവിടു
ന്നൊരജ്ഞനെന്ന പ്രഹരിക്കുന്നു.

6 തർത്ഥാനുനമസുരപ്രചേതസം

രാധാഭാഗമീവേമഹേ

മഹീവക്ത്രനിഗ്ദരണാതിഇത്ര

പ്രതേസുദ്യാനോഅശ്ലവൻ

വ. 13'

അന്വയം:-

ഹേ അസുര, ഇത്ര.	— ബലവന്നിത്ര,
തഃ പ്ര-ചേതസം ത്വാ ഉ	— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനം, പിതൃവൽ പോഷകം ത്വാമേവ
ഭാഗം-ഇവ	— യഥാ കശ്ചിത് പിതൃഭാഗഭൂതം, ധനം യാചന്തേ, തഭ്യസ്ത
രാധാ നൃനഃ ഈമഹേ	— ധർമ്മസാധനം ധനമിദാനിഃ യസ്മാദനോ വയഃ യാചാമഹേ
മഹീ-ഇവ കൃന്തിഃ	— മഹതീവ തവകീർത്തിഃ
തേ ശരണാ	— ശരണം, ഗൃഹമന്തരിക്ഷേ വർത്തന്തേ
(കിഞ്ച) തേ സുക്താ	— തവസ്വപ്തതാനി സുക്താനി, പുത്രാ ദിവീഷയസുഖാനി ച
നഃ പ്ര അശ്ലവൻ	— അസ്യാൻ പ്രകഷേണ വ്യാപ്ത വന്തു

അർത്ഥം.-അല്പയോ ബലവാനായ ഇത്ര, ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാന
മൊത്ത, അച്ഛന്നെന്നപോലെ രക്ഷകനായ അവിടുക്കൊട്ട്
ഭക്തവൻ അച്ഛന്നോടു ഭാഗം യാചിക്കുന്നപോലെ, തജമാനനായ
നായ ഞങ്ങൾ ധർമ്മസാധനമായ ധനം യാചിക്കുന്നു. അവിടു
ത്തെ മഹത്തമായ തവസ്സുപോലെ ഗൃഹം അന്തരിക്ഷത്തിൽ
വർത്തിക്കുന്നു, നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു, പിന്നെ അവിടുത്തെ സ്വന്ത
ങ്ങളായ, അനുഗ്രഹഫലങ്ങളായ പുത്രാദി വിഷയസുഖങ്ങളും.

കല്ലല്ല, പല്ലാണ് ശബ്ദീകരണത്തെന്ന് ഐന്ദ്രൻ മടങ്ങാൻ പുറപ്പെട്ടു.

2 അസൗയഘ്നീവിരകോ

ഗൃഹം-ഗൃഹം വിചാകശയൽ

ഇമം-സുതം പിബ

ധാനാവത്തകരംഭിൻ

മപുപവത്തകുക്മിൻ

അന്വയം:-

(സാ ശക്രമബ്രവീൽ)

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) വിരകഃ — സമർത്ഥസ്യാം

യഃ അസൗ (ത്വം) വി-

ചാകശൽ — അത്യർത്ഥം ഭീഷ്യമാനസ്സൻ

ഗൃഹം-ഗൃഹം ഏഷി — സോമപാനായ ഗൃഹം

പ്രതിഗച്ഛസി

(അതസ്ത്വമത്രാപി) ഇം-

സുതം — ദൈന്തരഭിഷുതം

ധാനം-വന്തം,

കരംഭിൻ. — ഭൃഷ്യവവന്തം, സകുതമന്തം

അപുപ-വന്തം — പുരോധാശാദി സഹിതം

ഉക്മിൻ. ഇമം പിബ — സ്തോത്രാദിയുക്തം സോമം
പിബ

അർത്ഥം:- (അപാല ഇന്ദ്രനോടു പറഞ്ഞു.) അവിടുന്ന് പ്രതാപിയാണ്. യാതൊരു ഈ അവിടുന്ന് ഏറ്റവും ശോഭമാനനായി സോമപാനത്തിനുവേണ്ടി ഓരോ ഗൃഹത്തിലും പോകുന്ന പോ അകാശത്താലിവിടെയും പല്ലുകൊണ്ടു സംസ്കരിച്ചതും വറുത്ത യവത്തിന്റെ മണികളോടുകൂടിയതും പുരോധാശാദികളോടു ചേർന്നും സ്തോത്രാദികളാണെന്നതായ സോമം കുടിച്ചാലും.

ഇതു ഞാനവിടുത്തേണ്ടതു കൊടുക്കും' എന്നു സ്വയം പറഞ്ഞു. പുഴവക്കിൽ പെന്ന് കളിച്ച ശുദ്ധമായി സോമലത പഠിച്ചു. അതുകൊണ്ടു ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങവേ വഴിക്കു സോമലത കടിച്ചു ചവർത്തി. പല്ലുകൊണ്ടു സോമലത കടിക്കുന്ന ഒരു കേട്ട്, പിടിക്കല്ലുകൊണ്ടു സംസ്കരിക്കുന്നതിന്റെ ഗബ്ബുമാണെന്നു വിചാരിച്ചു ഇരുകൾ വന്നെന്നതി. 'ഇവിടെ സോമ സംസ്കരിക്കുന്നുണ്ടോ?' എന്നു ഇരുകൾ ചോദിച്ചു. 'ഇല്ല, സോമം കടിച്ചുതിന്നുന്ന ഗബ്ബുമാണ്' എന്നു അപാല പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ഇരുകൾ മടങ്ങാൻ പുറപ്പെട്ടു. പുറപ്പെട്ട ഇരുകൾ തടയുകൊണ്ടു അപാല പറഞ്ഞു. 'അവിടുന്ന് സോമപാനത്തിന്നു ഗൃഹംതോറും പോകുന്നവല്ലോ. ഇപ്പോൾ എന്റെ പല്ലുകളാൽ ചത്തയ്യപ്പെട്ട സോമം കടിച്ചാലും, ഇത്ര നാണെന്നു ഞാനറിഞ്ഞില്ല. ഗൃഹത്തിൽ വന്നാൽ ഞാൻ സൽക്കരിക്കാം.' ഇതുപറഞ്ഞവരും സോമത്തോടു പറഞ്ഞു. 'സോമമേ, നീ ഇത്രനായി മൃത.' തത്സമയം ഇരുകൾ അവളെ കാമിച്ചു, വായിൽനിന്നു പല്ലുകളാൽ ചത്തയ്യപ്പെട്ട സോമം കടിച്ചു. ഭർത്തൃപരിത്യക്തയായ അവൾ ഇത്രനോടു ചേർന്നപ്പോൾ എന്തു വരും വേണമെന്നു അവളോടു ചോദിച്ചു. 'എന്റെ അച്ഛൻ കഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അച്ഛന്റെ വയൽ നിർമ്മലമാണ്. തലയിൽ റോമമുണ്ടാകണം. വയൽ ഫലഭൂയിഷ്ഠമാകണം. എന്റെ ഗൃഹസ്ഥാനം റോമഗമാകണം.' എന്നീ മൂന്നുവരങ്ങൾ അവൾ യാചിച്ചു. മൂന്നുവരങ്ങളും നൽകി ഇരുകൾ അപാലയെ തേരിന്റെ നടുയിലും വണ്ടിയുടേയും നകത്തിന്റെയും നടുയിലും ഇട്ടുറച്ചു അവളുടെ തപശ്ശാഗം, മുളുൻപന്നി യായും ഉടുമ്പായും ഓന്നായും തീർന്നു അവൾ സൂര്യസമുദയമായ തൊലിയോടുകൂടിയവളായി.

അമ്മം-വെള്ളം തേടിക്കളിക്കാൻ പോകുന്ന അപാല എന്ന കന്യക (ഭർത്തൃപരിത്യക്തയാണു്. അതുകൊണ്ടു കന്യക എന്നതെന്നു പറയുന്നു) വഴിയിൽനിന്നു് ഒരു സോമവളു പിറിച്ചെടുത്തു. വീട്ടിലേക്കു മടങ്ങുന്ന അവൾ സോമത്തോടു പറഞ്ഞു. 'നിന്നെ ഇത്രനുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കുകയാണ്. സമസ്തനായ ഇത്രനുവേണ്ടി ചത്തല്ല സംസ്കരിക്കുകയാണ്. സോമം ചവക്കവേ, പല്ലൊച്ച കേട്ട് പിടിക്കല്ലിന്റെ ഗബ്ബുമാണെന്നു ധരിച്ചു ഇരുകൾ അവളുടെയടുക്കലേത്തി. പിടി

ഈ വാക്കുകേട്ട് യജ്ഞസ്ഥാനംപോലെ (ശുദ്ധി)യുള്ള അപാ
ലയുടെ വായിൽ നിന്ന് അപ്പോൾ തന്നെ സംസ്കരിക്ക
പ്പെട്ട സോമം കുടിച്ചു.

4 കവിപുതുകവിതുകൾ
കവിനോവസ്യസംസ്കരൻ
കവിതപതിഭിഷായതി
നിരൂണസംഗമാമഹൈ

അന്വയം:—

(സ: ഇത്ര:) കവിത	— ബഹുവാരമസ്മാൻ
ഗകൻ	— സമത്മാൻ കരോതു
കവിത കരൻ	— ബഹുചാസ്യഭ്യം കരോതു
കവിത ന: വസ്യസ:	
കരൻ	— ബഹുകൃത: വസുമത: കരോതു
(പുഷ്പം) കവിത	
പതി-ഭിഷ:	— തപഗ്രോഗാൽ പതിഭി: ഭർത്തുഭി: ബഹുവാരംഭിഷാ, അതപ്തവ
യതി:	— പതിഭ്യസ്സകാശാൽ പിതരം ഗച്ഛന്ത്യോവയം കൈശ്ചിദപ്യ നൃഹ്യമാനാസ്സത്യസ്സത്യതി
ഇരൂണ (സഹ)	
സംഗമാമഹൈ	— സങ്ഗച്ഛാമഹൈ (സർവ്വത്ര പുജാതേമ ബഹുവചനം)

അർത്ഥം:—ആ ഇത്രൻ പലവട്ടമെന്ന സമത്വയാക്കട്ടേ എ
നിക്കു വേണ്ടതെല്ലാം പലപാടു ചെയ്യട്ടേ പലപാടെന്ന ലാഗ്യ
വതിയാക്കട്ടേ മുമ്പ് തപഗ്രോഗംകൊണ്ട് ഭേതാവിനാൽ തൃ
ജിക്കപ്പെട്ടവളും അക്കാരണത്താൽ ഭർത്തൃസ്ഥിപത്തിൽനിന്നു
അച്ഛനിനു അടുക്കലെയെന്നിയലും മരണാലും പരിണയിക്കപ്പെ
ടാത്തവളായിട്ട് ഞാൻ ഇത്രനോടു കൂടി സംഗമിക്കുവാനു (സം
ഗമസംഗംകൊണ്ട് ഇത്രൻ കാമിച്ചു എന്നു സൂചന).

3 ആചനത്വചികിത്സാ

മോധിചനത്വാനേന്ദ്രി

ശന്നൈരിവശനൈകരി

വേദോയേന്ദോപരിശ്രവ

അന്വയം:-

(പുനരപിസാ തമനാദൃത്യം)

(ഹേ പുഷ്യ,) ചനത്വാ ആ

ചികിത്സാമഃ — ത്വാം ജ്ഞാതുമിച്ഛാമ ഏവ

(ഇഹമാഗ്രമേവാഗതം)

ത്വാ അധി ന

ഇമസി ചന — നാധിഗച്ഛാമ ഏവ

(മമഗൃഹമാഗച്ഛന്തത്വാം ഇത്ര ഇതി ന ജാനീമ ഏവ ഇത്യ പാലാ സ്വാസേത്യന്വതിതം സോമം പ്രത്യം.)

ഹേ ഇന്ദോ, — ക്ഷരണശീല മസോമ അസ്മാ

ആഗതായ

ഇത്രായ (പുഷ്യം)

ശന്നൈ-ഇവ — മന്ദംമന്ദം

(തതഃ) ശന്നൈകഃ-ഇവ — ക്ഷിപ്രമേവ

(ത്വാ) പരി ശ്രവ — മദീയ സംശ്യാഭിരഭിഷ്ടയമാണ സ്തൻ പരിതഃക്ഷര

(തത ഇത്ര ഏതഥാക്യം ശ്രുത്വാ യജ്ഞസ്ഥാനീയാദപാലാമു ഖാത്തഭാനീമേവാഭിഷ്ടതം സോമമധാസീത്.)

അർത്ഥം:- (വീണ്ടും അപാല ഇത്രനെ അനാദരിച്ചു പറയുന്ന.) അല്ലയോ പുഷ്യ, അവിടുത്തെ അറിവാൻ ഞാൻ ഇച്ഛിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഇവിടെ വഴിയിൽ ഈയുള്ളവന്റെ പ്രാപിച്ച അവിടുത്തെ ആരെന്ന് ഞാനറിയുന്നില്ല എന്റെ ഗൃഹം പ്രാപിക്കുന്ന അവിടുത്തെ ഇത്രനെന്ന്റിയുന്നില്ല. (പ്രിയൻ തന്റെ വായിലുള്ള സോമത്തോട പറയുന്നു) അല്ലയോ ഭലിക്കുന്ന സോമമേ, ഈയുള്ളവന്റെ പ്രാപിച്ച ഇത്രന് വേണ്ടി ആദ്യം പതുക്കെപ്പതുക്കെയും പിന്നെ വേഗത്തിലും. 'ഓ പാ കളാൽ സ.സ'ക്കരിക്കപ്പെട്ട നീ ഔകേ. ഇത്രൻ

ഈ വാക്കുകേട്ട് യജ്ഞസ്ഥാനംപോലെ (ശുദ്ധി)യുള്ള അപാ
ലയുടെ വായിൽ നിന്ന് അപ്പോൾ തന്നെ സംസ്കരിക്ക
പ്പെട്ട സോമം കടിച്ചു.

4 കവിച്ഛകൽകവിൽകരൽ

കവിന്നോവസ്യസസ്കരൽ

കവിൽപതിഭിഷായതി

രീന്ദ്രേണസംഗമാമഹൈ

അന്വയം:-

(സഃ ഇന്ദ്രഃ) കവിൽ	— ബഹുവാരമസ്മാൻ
ശകൽ	— സമത്മാൻ കരോതു
കവിൽ കരൽ	— ബഹുപാസ്യഭ്യം കരോതു
കവിൽ നഃ വസ്യസഃ	
കരൽ	— ബഹുഋതഃ വസുമതഃ കരോതു
(പൃച്ഛം) കവിൽ	
പതി-ഭിഷഃ	— തപശ്രോഗാൽ പതിഭിഃ ഭർത്തൃഭിഃ ബഹുവാരംഭിഷ്മാ, അതഃക്രവ
യതിഃ	— പതിഭ്യസ്സകാശാൽ പിതരഃ ഗച്ഛന്ത്യോവയം കൈശ്ചീഭപ്യ ന്ദ്രഹ്യമാനാസ്സത്യസ്സത്യതി
ഇന്ദ്രേണ (സഹ)	
സംഗമാമഹൈ	— സങ്ഗച്ഛാമഹൈ (സർവ്വത്ര പുരോത്തമം ബഹുവചനം)

അർത്ഥം.-ആ ഇന്ദ്രൻ പലവട്ടമെന്നെ സമത്മായാക്കട്ടേ. എ
നിക്കു വേണ്ടതെല്ലാം പലപാട്ടു ചെയ്യട്ടേ പലപാടെന്നെ ഭാഗ്യ
വതിയാക്കട്ടെ മുമ്പ് തപശ്രോഗംകൊണ്ട് ഭരതാവിനാൽ തൃ
ജിക്കപ്പെട്ടപളം അകരേണത്താൽ ഭർത്തൃസമീപത്തിൽനിന്നു
അച്ഛന്റെ അടുക്കലെന്നിയിപളം മറ്റൊരാലും പരിണയിക്കപ്പെ
ടാത്തപളമാവിട്ട് ഞാൻ ഇത്രനോടു കൂടി സംഗമിക്കുവാനു (സം
ഗമശബ്ദംകൊണ്ട് ഇന്ദ്രൻ കാമിച്ചു എന്നു സൂചന).

3 ആചനത്വാചികിമ്സാ

മോധീചനത്വമേനസി

ഗണൈരിവഗനൈകരി

വേത്രോഽന്യോപരിസ്രവ

അന്വയം:-

(പുനരപിസാ തമനാഭ്യന്തം)

(ഹേ പുഷ്യ) ചന ത്വാ ആ

ചികിമ്സാഭഃ — ത്വാം ജ്ഞാതുമിച്ഛാമ ഏവ

(ഇഹമാഗ്നീവേവാഗതം.)

ത്വാ അധി ന

ഇമസി ചന — നാധിഗച്ഛാമ ഏവ

(മഹഗൃഹമാഗച്ഛന്താം ഇത്ര ഇതി ന ജാനിമ ഏവ ഇത്യ പാലാ സ്വാസ്യേന്ധിതം സോമം പ്രത്യം.)

ഹേ ഇന്ദ്രോ, — ക്ഷരണശീല സോമ അസ്മാ

ആഗതായ

ഇത്രായ (പുഷ്യം)

ശന്നൈഃ-ഇവ — മന്ദംമന്ദം

(തതഃ) ശന്നൈഃ-ഇവ — ക്ഷിപ്രഭേവ

(ത്വം) പരി സ്രവ — മദീയം ദംഷ്ട്രഭിരഭിഷുതമാണ

സ്തൻ പരിതഃക്ഷര

(തത ഇത്ര ഏതഃപാക്യം ശ്രത്വാ യജ്ഞസ്ഥാനീയാപാലാമു വാത്സദാനീഭേവാഭിഷുതം സോമധ്യാസീൽ.)

അർത്ഥം:-(വീണ്ടും അപാല ഇത്രനെ അനാദിച്ച് പറയുന്നു.) അല്ലയോ പുഷ്യ, അവിടുത്തെ അറിവാൻ ഞാൻ ഇച്ഛിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഇവിടെ വഴിയിൽ ഈയുള്ളവന്റെ പ്രാപിച്ച അവിടുത്തെ ആരെന്നു ഞാനറിയുന്നില്ല. എന്റെ ഗൃഹം പ്രാപിക്കുന്ന അവിടുത്തെ ഇത്രനെനറിയുന്നില്ല. (പിന്നെ തന്റെ വായിലുള്ള സോമത്തോടു പറയുന്നു) അല്ലാതാ ഭലിഷ്ഠന സോമേ, ഈയുള്ളവന്റെ പ്രാപിച്ച ഇത്രനു വേണ്ടി ആദ്യം പതുക്കെപ്പതുക്കെയും പിന്നെ വേഗത്തിലും എന്റെ പല്ലുകളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടു നിൽക്കുക. ഇത്രൻ

6 അസൗചയാനഉവ്വ്
രാദിമാന്തന്പ്രമർ
അഥോതതസ്യയച്ഛിര
സ്സുവ്താരോമശക്തധി

അന്വയം:-

(ഉക്തമേവാത്മമനയാവിവുണോതി)

നഃ യാ അസൗ ഉർവ്വരാ — അസാകം പിതൃര്യദിഭേഷരം
ക്ഷേത്രമസ്തി

ആൽ മമ ഇമാം തന്വം — അനന്തരം മമ ത്വഗ്രോഗദിഷ്ടം
ശരീരസ്ഥാനം

അഥോ തതസ്യ യൽ

ശിരഃ ച — താതസ്യയച്ഛിരോരോ
മവജ്ജിതമസ്തി ച

സദ്വാ രോമശാ കൃധി — താനീമാനി സദ്വാണി
രോമശാനി കരു

അർത്ഥം:- (പറഞ്ഞ അർത്ഥംതന്നെ വീണ്ടും വിസ്തരിക്കുന്നു.)

എന്റെ അച്ഛന്റെ നിജജലമായ വയലും പിന്നെ,
എന്റെ അരോമമായ, ത്വഗ്രോഗ ബാധിതമായ ശരീരപ്രദേശ
വും അച്ഛന്റെ കഷണിപിടിച്ച തലയും-ഇവയെല്ലാം രോമ
മുക്കുങ്ങളാക്കിയാലും. (വയലിന്നു രോമങ്ങൾ സന്യാസികൾ.)

7 ഖേരമസ്യഖേനസഃ
ഖേയുഗസ്യശതക്രതോ
അപാലാചിത്രവിഷ്ട
ത്വക്തൃണേന്ദ്ര്യത്വചം

5 ഇമാനിത്രിണിവിഷുപാ
 താനിദ്രവിരോധം
 ശിരസ്തസ്യോവൃതാ
 മാദിദമുപോദതേ

അനന്തം -

(ഇത്രേണ 'കി. കാര്യസേ? തദ്ദാസ്യാമി' ഇത്യക്താസാ വര
 മനയാപ്രാപ്തംതേ)

ഘേ ഇദ്ര, ഇമാനി

ത്രിണി വിഷുപാ

— വിഷുപാനി, സ്ഥാനാനി
 സന്തി

താനി വി രോഹത

തതസ്യ ശിരഃ

— ഉൽപാദത

— മമ പിതൃശ്ശിരഃ രോഹവജ്ജിതം
 ഖലതി. തല്പാവഗതയ, രോഹം
 കരു

ഉവൃതാ.

— തസ്യോത്തരം ക്ഷേത്രം സർവ്വ
 സസ്യോദ്ധ്യം കരു

ആത്മ മേ ഉപ ഉദതേ

ഇദം

— ഉപോദരസ്യ സമീപേ യത്
 — ഗുഹ്യം സ്ഥാനം, തത്ത്വഗദ്യോ
 ഘേ സത്യസഞ്ചാരരോഹകം,
 തദപിരോഗപരിഹാരേണ
 രോഹയുക്തം കരു

അതഃ—(ഇത്രേണ 'തീയേനിയുപ്പെടുന്നു? അതുതാ.'
 എന്ന പറയപ്പെട്ട അപാല പ്രാപ്തികണ്ഠ)

അല്ലയോ ഇദ്ര. മൂന്നു സംഗതികളുണ്ടാക്കിയതല്ല. അല്പ
 ന്റെ രോഹമേ ശിരസ്സ്. കഷ്ടജീവനല്ല, രോഹവത്താക്കിയതാ
 ല്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിജസ്വരൂപമായ വയലിനെ സമ്പ്രസന്ധ്യ
 സമുദ്ധാക്കിയതല്ല. പിന്നെ ഏന്റെ വയലിന്നു താഴെ ഗുഹ്യ
 പ്രദേശത്തിൽ തപശ്ശോഗം കൊണ്ടു രോഹം മുളയ്ക്കുന്ന രോഗം
 രോഗമോപനമേകി രോഹയുക്തമാക്കിയതല്ല.

വക്രം-15 മുതൽ 20 കൂടി. ആങ്ഗീരസശ്ശ്രുതകക്ഷഃ പ്രസിഃ
അനുഷ്ടുബ്ഗായത്രൈശ്ചരസി.

1 പാ¹ന്തമാ¹വോ¹അന്ധ¹സ
ഇ¹ന്ദ്രമ¹ഭി¹പ്ര¹ഗായ¹ത
വി¹ശ്വാ¹സാ¹ഗ¹ശത¹ക്ര¹തു¹
മ¹ഹി¹ഷ¹ഞ്ച¹ഷ¹ണീ¹നാ¹.

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിഭഃ) വ:

അന്ധസഃ	— യുഷ്ടദീയം സോമാനം.
ആ പാ ¹ ന്തം	— ആഭിമുഖ്യേന പിബന്തം.
വിശ്വ-സഹം.	— സർവ്വേഷാം ഭൂതാനാമഭി വേദിതാരം.
ശത-ക്രതുഃ	— ബഹുകമ്മാണഃ.
പഷ്ണീനാം മഹിഷം.	— മനുഷ്യാണാം, യജമാനാനാം, ധനസ്യ ഭാരതമം.
ഇന്ദ്രം അഭി പ്ര ഗായത	— പ്രകഷേണാഭിഷ്ഠത

ഭാർത്ഥം-അല്ലയോ പ്രതാപികളേ, നിങ്ങളുടെ സോമാനം നേരെ കുടിക്കുന്നവനും സകല ഭൂതജാതങ്ങളെയും കീഴടക്കുന്നവനും ബഹുകമ്മാവും മനുഷ്യരായ യജമാനന്മാക്കു ഏറ്റവും ധനം കൊടുക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനെ നേരെ നന്നായി സ്തുതിക്കുക.

2 പു¹രു¹ഹു¹തം¹പു¹രു¹ഷു¹ത
ഔ¹ഗാ¹മാ¹ന്യു¹സ¹ന്ദ്ര¹തം
ഇ¹ന്ദ്ര¹ഇ¹തി¹ബ്ര¹വീ¹തന

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതാപിഗൃഭമാനാഃ)

പുരുഹുതം.	— യജ്ഞേഷു ബഹുഭിരാഹുതം.
പുരു-സ്തുതം.	— ബഹുഭിസ്തോത്രശസ്താഭിഭിസ്തുതം.

പുരുഹുതം പുരുഷുതം
ഔഗാമാന്യുസന്ദ്രതം

അന്വയം:-

- (അപാലം സൂര്യസഭ്യം പ്രഭാതകരോദിത്യം)
 ഹേ ശത-ക്രതോ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുകർമ്മനിന്ദ്ര,
 രഥസ്യ ഭവ — പുഗതരോഹിദ്രേ
 (തഥാ) അനസഃ ഭവ — ശകടസ്യ തദപേക്ഷയാല്ലേ
 ചിദ്രേ
 യഗസ്യ ഭവ — അല്ലതരേ സുകേഷുചിദ്രേ,
 ത്രിഷുചിദ്രേഷു തപഗ്ഭോഷ
 പരിഹാരായ
 ത്രിഃ പുത്രി — ത്രിവാരം ശോധയിത്വാ തതഃ
 അപാലം സൂര്യ-ത്വച.
 അകൃണോഃ — കല്യാണതമരൂപഭാജനകരോഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവായ ഇന്ദ്ര, തേരിന്റെ (അച്ചുതണ്ടിന്റെ) വലിയ തുളയിലും വണ്ടിമുഖെ ചെറിയ തുളയിലും നകത്തിന്റെ അതിലാലുവായ തുളയിലും താഗ്രോഗ പരിഹാരത്തിനായി മൂന്നു പ്രാവശ്യം ഉറച്ച തുളയിലെയ്ത് അപാലയെ ഇന്ദ്രൻ സൂര്യതുല്യപ്രഭയാക്കി. (ഈ സൂക്തത്തിൽ അപാല കടിച്ച ചവച്ച സോമം ഇന്ദ്രനു കൊടുക്കുന്നതും ഇന്ദ്രനനു കൈക്കൊള്ളുന്നതും, തുളസീദാസ രാമയണത്തിൽ ശബരി പകുതി കടിച്ച ഫലങ്ങൾ രാമനു കൊടുക്കുന്നതും അവിടുന്നു സ്വീകരിക്കുന്നതും ഭരപോലെചിരിക്കുന്നു. തുളസീദാസനു് ഈ ആശയം ഈ സൂക്തത്തിൽനിന്നു കിട്ടിയതാവാം. പിന്നെ, അപാല വരം ചോദിക്കുന്നത് സാവിത്രി യെന്നപോലെ ആദ്യം തന്നിക്കായിട്ടല്ല. സാവിത്രി ശ്വശുരനും ശ്വശ്രുവിനും വേണ്ടി ആദ്യം വരം വരികുന്നു. ഒടുക്കം തന്നിക്കും. അതുപോലെ അപാലയും ഒടുവിലേ തന്നിക്കു സുഖം വരികെന്നുള്ള ഈ സൂക്തം താഗ്രോഗ പരിഹാരത്തിന്നു ജപ്തമാണ്. അതിനും പുറമേ ഭർത്തൃപരിത്യക്തകളായ സ്ത്രീകൾക്ക് പുനർവിവാഹം നിഷിദ്ധമല്ലെന്നുള്ള സൂചനയുമിതിലുണ്ട്. ഭർത്തൃമതിയായിട്ടും പരിത്യക്തയായ അപാല, കന്യാ എന്നാണ് വ്യവഹരിക്കപ്പെടുന്നത്.)

4 അപാദശിപ്ര്യന്ധസ

സുദക്ഷസ്യപ്രഹോഷിൻ:

ഇന്ദോരിത്രോയവാശിര:

അന്വയം:-

ശിപ്രീ ഇത്ര: ഉ	— ശോഭനഹനസ്സ ഏവ
പ്ര-ഹോഷിൻ:	— പ്രകഷ്ണ ദേവേഭ്യ: ജഹാത:
സു-ദക്ഷസ്യ	— ഏതന്നാമകസ്യേഷ:
യവ-ആശിര:	— യവൈരാമിശ്രിത.
ഇന്ദോ: അന്ധസ:	
അപാൽ	— പാത്രേഷ്കന്ത:
	സോമാന്നസ്യംഗമപിബൽ

അർത്ഥം:-നല്ല താടിയിലൊത്ത ഇരുന്നതന്നെയാണു് നന്നായി ദേവന്മാർക്കു് ഹവിസ്സുകൾ ഹോമിക്കുന്ന സുദക്ഷനെന്ന ഋഷിയുടെ യവം ചേരത്തും, പാത്രങ്ങളിൽ ഒഴുകിവരുന്നതു മായ സോമാന്നത്തിന്റെ അംശം കടിച്ചതു്.

5 തമ്മഭിപ്രാച്യ

തേത്രംസോമസ്യപിതയേ

തദിച്ഛ്യസ്യവർദ്ധനം.

വ. 15

അന്വയം:-

(ഹേ ഋത്വിജ:) തം ഉ

ഇത്രം	— തമ്മവേത്രം.
സോമസ്യ പിതയേ ഹി	— അത്രാഗത്യസോമപാനായ ഏവ
അഭി പ്ര അച്യത	— ആഭിമുഖ്യേന പ്രകഷ്ണ സ്മൃത
തദ് ഇച്ഛാ അസ്യ വർദ്ധനം	— സോമപാനമേവേത്രസ്യ വർദ്ധകം വേതി

ഗാഥാന്യം	— ഗാഥവ്യം, ഗാനയോഗ്യം
സന-ശ്രുതം	— സനാതനതത്വം പ്രസിദ്ധം ദേവം
ഇത്യഃ ഇതി ബ്രവീതന	— യതഃ ബ്രൂയാത

അർത്ഥം:—(അല്ലയോ ഭൂതപിഗൃദ്ധമാനന്മാരേ,) യജ്ഞങ്ങളിൽ വളരെപ്പേരാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടവനും മറ്റൊരുഗന്ധർവാദികളാൽ പലപാട് സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനും, പാടിപ്പുകഴ്ന്നപ്പോൾ യോഗ്യനും സനാതനതാപം കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധനുമായ ദേവനെന്നാണ് നിങ്ങൾ ഇത്രനെന്നു പറയുന്നത്.

3 ഇത്രുനന്നോമഹാനാ
 നാതാവാജാനന്ത്യതുഃ
 മഹാഅഭിജ്ഞായമൽ

അന്വയം:—

ഇത്യഃ ഇതി	— പുരുഷനെ ഇത്ര ഏവ
നഃ മഹാനാം വാജാനാം	
ഭാതാ	— അസൃദ്യം മഹതാമന്നാനാം പ്രഭാതാ ഭവതു
നൃന്ദഃ	— സർവ്വസ്യ നത്തെയിതാ, അന്ത ഏവ
മഹാൻ അഭി-ജ്ഞു ആ യമൽ	— സ ഇത്യഃ അഭിഗത ജാനകമസൃദ്യ മായച്ഛതു, ധനം ദേവതു

അർത്ഥം:—മുൻപറഞ്ഞ ഇത്രൻ തന്നെ നമുക്കു മഹത്തായ അന്നം തന്നെത്തന്നുവന്നുവട്ടേ ഏവനെയും നൃത്തംവെപ്പിക്കുന്നവനും (തന്നിപ്പും പോലെ പലിപ്പിക്കുന്നവനും) അതുകൊണ്ടു തന്നെ മഹാനുമായ ആ ഇത്രൻ കാൽമുട്ടു മടക്കി സ്തുതിക്കുന്ന

വ: വിശ്വാസ ഗീഷ്ട

ആ-യതം	— യുഷ്ടീയേഷു സദ്യേഷു സ്തോത്രേഷു വിസ്തൃതം
ത്യം ഉ ഊതയേ	— തഥേവേദമസ്മദക്ഷണായ
ആ ച്യവയസി	— സ്തോത്രൈരാഗമയ

അർത്ഥം:- (യജമാനൻ സ്തോതാവിനോടു പറയുന്നു.) അല്ല യോ സ്തോതാവേ, വളരെപ്പേരെ ജയിക്കുന്നവൻ. നിങ്ങളുടെ എല്ലാ സ്തോത്രങ്ങളിലും വിസ്തരിച്ച പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടവനായ ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ നമ്മുടെ രക്ഷക്കായി സ്തോത്രങ്ങളാൽ വരുത്തുക.

8 യുധ്¹മം.സന്തമനർ¹വ്യാണം.

സോമപാമനപച്യതം.

നരമവാ¹ര്യക്തം.

അന്വയം:-

യുധ് ¹ മം സന്തം.	— ശത്രുണാം സംപ്രഹാരകം,
അനർവ്യാണം.	— അന്യൈരനഭിഗതം.
അനപച്യതം.	— ശത്രുഭിരഹിംസിതം.
സോമപാം.	— സോമസ്യപാതാരം, അസ്യമദേ
അവാ ¹ ര്യക്തം.	— അനിവാരണീയ കർമ്മം.
നരം.	— സർവ്വസ്യ നേതാര മിന്ദ്രമാഗമയ

അർത്ഥം:- ശത്രുക്കളെ അടിച്ചമർത്തുന്നവൻ. അന്യന്മാരാൽ നേരിടപ്പെടാത്തവൻ. ശത്രുക്കളാൽ വിജയിപ്പാത്തവൻ. സോമം കടിക്കുന്നവൻ. അതിന്റെ ഹവയ്ക്കുവാൻ ഉടക്കപ്പെടാൻ വയ്ക്കാത്ത കർമ്മമാത്തവൻ. ഏവമം. നേതാവുമായ ഇന്ദ്രനെ വരുത്തുക.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രതിപക്ഷമേ, ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ ഇവിടെവന്ന സോമപാനം ചെയ്യാനായി മാത്രം നേരെ നന്നായി സ്മരിക്കുക. ആ സോമപാനം തന്നെയാണവിടുത്തെ വളയ്ക്കുന്നത്.

6 അസ്യപീത്വാമദാനം

ദേവോദേവസ്യോജസാ

. വിശ്വാഭിളവനാഭവൽ

അന്വയം:-

ദേവഃ അസ്യ മദാനം	—	ദയാതമാനഃ ഇന്ദ്രഃ സോമസ്യ മകേരാൻ രസാൻ
പീത്വാ ദേവസ്യ	—	ശോഭനസ്യ സോമസ്യ പരേണ ജനീതേന
ഓജസാ വിശ്വാ ഭവനാ	—	ബലേന സർവ്വംണി ഭൂതജാതാനി
അഭി ഭവൽ	—	അഭിവേതി

അർത്ഥം.-പ്രകാശമാനനായ ഇന്ദ്രൻ ഈ സോമത്തിന്റെ ഹൃഷ്ടിയാദുന്ന ചാറുകൾ കടിച്ചിട്ട്, ശോഭനസോമത്തിന്റെ പാനംകൊണ്ടുളവായ ബലത്താൽ, ഏറ്റവും ഭൂതജാതങ്ങളെയും ജയിക്കുന്നു.

7 ത്യദ്വസ്സത്വാസാഹം

വിശ്വാസുഗീഷ്വായതം

ആപ്യാവയസ്യതയേ

അന്വയം:-

(യജമാനസ്തോതാരം സംബോധ്യം)

(ഹേ സ്തോതാ,) സത്രം-

സഹം, — ബഹുനാമഭിവേതിതാരം

11 അയാമധീവതോധി
യോവ്വേളീശ്ശക്രഗോദരേ
ജയേമപുസ്സുവഭൂവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശക്ര, വഭൂ-വഃ,	— ശക്ത, വഭൂവന്നിന്ദ്ര,
ധീ-വതഃ ധിയഃ അയാമ	— കർമ്മവന്തോ വയം യുദ്ധജയാത്ഥം കർമ്മണിഗച്ഛാമ
ഹേ ഗോ-ദരേ,	— ഗവാഃ, പശുതാനാം ഭാരയിതഃ,
പുൽ-സ അവ്ത-ഭിഃ	— സങ്ഗ്രാമേഷു സർവ്വതോ ഗന്ത്യഭിഃ തപയാദന്തൈരശ്വൈഃ
ജയേമ	— തവാഭാതപ്തൻ ജേഷ്യാമ

അർത്ഥം:-ശക്തനും വഭ്രാജയന്തരായ ഇന്ദ്ര, കർമ്മവാന്മാരായ ഞങ്ങൾ യുദ്ധം ജയിക്കാൻവേണ്ടി പരാക്രമങ്ങളെ പ്രാപിക്കാറു. പശുതന്മാരും പിളന്നവനേ, യുദ്ധങ്ങളിലെങ്ങും ചെല്ലുന്നവരും അവിടുന്ന് തന്നതളിയവയുമായ കുതിരകളാൽ അവിടുത്തെ യജിക്കാത്തവരെ (ഹവിസ്സു നൽകാത്തവരെ) ജയിക്കാറു.

12 വയമുത്പാശതക്രതോ
ഗാവോനയവസേഷാ
ഉക്ഥേഷ്ഠരണയാമസി

അന്വയം:-

ഹേ ശത-ക്രതോ,	— ബഹുകർമ്മന്നിന്ദ്ര
വയം ത്വാ ഉ ഉക്ഥേഷ്ഠ	— ത്വാനുമേവ സ്തോത്രശ്രസ്താഭിഷു
ഗാവഃ ന യവസേഷ	— യഥാഗോപാലഃ പശുൻ തുണ വിശേഷേഷു തഥാ
ആ രണയാമസി	— ആരണയാമഃ, രഥയാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ഞന്നെയാണു് സ്തോത്രശ്രസ്താഭികളിൽ, മേധാകാരൻ പരമ

9 ശിക്ഷാണമുദ്രായതേ

പുരുവിഭാജ്യപീഠ

അവാന്തപാര്യധനേ

അന്വയം:-

ഹേ ഭൂപീഠ, ഇത്ര.	— സുത്യാസമേത്ര,
വിഭാജ്	— സുവിഷയജ്ഞാനവാ:സ്വ്യാ.
പുരു രായ: ന: ആ ശിക്ഷ	— ബഹുനി ധനാനുസൃദ്ധി
	പ്രയച്ച
പാര്യധനേ	— ശതൗ ഭവേധനേ
ന: അവ	— അസ്മാൻ രക്ഷ, ശത്രുൻ ഹത്യാ
	തലനേനാസ്മാൻ പാലയ

അതഥം-സ്വതിക്കൊത്ത ഇത്ര, സകലവിഷയജ്ഞാനമുറ അവിടുന്ന് ധാരാളം ധനങ്ങൾ ജ്ഞാനമേ നേരെ തന്നാലും. ശത്രുവിനുള്ള ധനത്താൽ ജ്ഞാനമേ രക്ഷിച്ചാലും. (ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കി ആ ധനത്താൽ)

10 അതശ്ചിദിദ്രുണമു

പായാഹ്നിശതവാജയാ

ഇഷാസഹസ്രവാജയാ

വ 16

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, അത: ചിദി	— അസ്മാദ്യലോകാഭാവ
ശത-വാജയാ	— ശതസംഖ്യകബലയുക്തേ
സഹസ്ര-വാജയാ	— സഹസ്രസംഖ്യാകാണവതാ
ഇഷാ ന: ഉപ ആ യാഹ്നി	— അന്നരസേനാസ്മാൻപാലിഗച്ഛ

അതഥം-അല്ലയോ ഇത്ര, ആ ദൃഢലോകത്തിൽനിന്നുതന്നെ നൂറുകണക്കിൽ ബലത്തോടും ആയിരക്കണക്കിലെന്നത്തോടും

എന്നരസേനയായി ജ്ഞാനമേ നേരെ അണങ്ങാതാലും.

കാമ-കാതയഃ — കാമപരാ മനഃശ്യാഃ
 ത്വേ സു അവൃത്രൻ — ത്വയി സ്വസ്വകാമാഭി
 പൂരണാത്മം സുഷുവർത്തന്തേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ബലപുത്രനായ ഇന്ദ്ര, ഒരു ദേവനും ബലത്താൽ അവിടുത്തെക്കവെച്ചു നിൽക്കുന്നില്ല, അതിശയിക്കുന്നില്ല. കാമപരന്മാരായ, അഭീഷ്ടാർത്ഥികളായ മനഃശ്യാർ അവിടുത്തിൽതന്നെയാണു വത്തിക്കുന്നത്, തങ്ങളുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുന്നത്.

15 സനോവൃഷന്മസനിഷ്യാ

സന്ഘോരയാദ്രവിത്വാ

ധിയാവിസ്തിപുരന്ധ്യാ

വ. 17

അന്വയം.—

ഹേ വൃഷൻ, സഃ

സനിഷ്യാ — വഷിതരിത്ര, പുരോക്തസ്തപം
 ധനാഭേദാത്രതമയാ

ഘോരയാ — സപത്താനാം യേകാരിണ്യാ

(അത ഏവ)ദ്രവിത്വാ — ശത്രുണാം ദ്രാവയിത്വാ,
 പലായിത്വാ

പുരം—ധ്യാ ധിയാ — ബഹുനാം ധാരയിത്വാ,
 പോഷയിത്വാ ക്രിയയാ

നഃ സം അവിസ്തി — അസ്മാൻ സമന്താൻ പാലയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കാമവർഷൻ, ഇന്ദ്ര, മുൻപറഞ്ഞ വിധമുള്ള അവിടുന്ന് ധനാദികളെക്കൊണ്ടു ശത്രുക്കൾക്കു യേജനകവും അതുകൊണ്ടുതന്നെ അഹം പിന്തിരിച്ചോടിക്കുന്നതും വളരെപ്പേരെ പോഷിപ്പിക്കുന്നതുമായ കമ്മതങ്ങൾ തങ്ങളെ തികച്ചു പാലിച്ചാലും..

ഉള്ള പല പലകളിലെന്നപോലെ, തികച്ചും രമിപ്പിക്കുന്നത്, സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നത്.

13 വിശ്വാഹിമത്യത്വ

നാൻകാമാശക്രതോ

അഗ്നവദ്രിന്നാഗസ്

അന്വയം:-

ഐ ശക്രതോ,

വദ്രിൻ,

മത്യത്വാ

അൻകാമാ

— ബഹുകമ്മൻ, വദ്രവനിര,

— മത്യത്വാനി, മന്യത്വാനി

— കാമാൻ, അഭിലാഷിതാനന്ദ
ഗതാനി

(തഥാ സതി) വിശ്വാ

ആ-ഗസ്: ഹി അഗ്ന

— സത്യാഗ്യാഗസ്താനി, ധനാ
ധിന്യേവ വയമവഗച്ഛാമ

അർത്ഥം: ബഹുകമ്മാവും വദ്രയാദിയുമായ ഇര, മന്യത്വ
ത്വങ്ങൾ കാമങ്ങളെ, അഭിലാഷങ്ങളെ അനുഗമിക്കുന്നവ
രത്രേ അപ്രകാരമിരിക്കും എല്ലാ ധനാദികളെയും തന്നെ
ഞങ്ങളും പ്രാപിക്കാറു.

14 യേശുപുത്രശവ

സേവ്യത്രൻകാമകാതയ

നത്വാമിരുന്നിവിച്യതേ

അന്വയം:-

ഐ ശവസ: പുത്ര. ഇര, — ബലപുത്രേ

ത്വാം ന അതി വിച്യതേ — കഥിഷ്ഠിഭവ: ബലേനാ
തിതിക്കോനാസ്തി

- യ: മദ: തേ — യസ്സോമസ്സാദത്ഥം
മസ്സാദിരഭിഷുത:
- യ: വൃത്രഹൻ-തമ: — അതിശയേന പാപാനാം ഹന്താ
- യ: ഓജ:ഭാതമ: — അതിശയേന ബലസ്യഭാതാ
(തേന സോമേന ത്വം മാദ്യേ)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പലപാപാദോരവു കീർത്തിപ്പുണ്ടു യാതൊരു സോമമവിഷേഭവേണി ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ, യാതൊരു സോമം തികച്ചു പാപനാശകമാണോ, യാതൊരു സോമം ഏറ്റവും ബലദായകമാണോ, ആ സോമത്താലവിടുന്നു ഹർഷിച്ചാലും.

18 വിദ്മാഹിയസ്സേഅഗ്രിവാ

സ്സാദത്തസ്സത്യസോമപാ:

വിശ്വാസുസുക്രഷ്ണിഷ്വ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്രി-വ:, സത്യ,

സോമ-പാ:, ദസ്യ, — വഭ്രവൻ, യഥാർത്ഥകർമ്മൻ,
സോമസ്യപാത:, ദൗനീരയന്ദ്ര,

വിശ്വാസു കൃഷ്ണിഷ്വ — സർവ്വേഷു സോമസ്യ ദാതൃഷു
യജമാനേഷു

ത്വാ-ദത്ത:, തേ യ: — ത്വയാദത്തസ്സാദിയോ
യോരയിരസ്സി

(തം) വിദ്മാഹി — ജാനിത ഏവ

അർത്ഥം.-വഭ്രവാനും സത്യകർമ്മാവും സോമപാതിയും ദൗനീരയനുമായ ഇന്ദ്ര, സോമദാതാക്കളായ യജമാനന്മാരിൽ മുഴുവൻ അവിടുന്നേകിയ അവിടത്തെ ധനമുണ്ടല്ലോ, അതിനെ ഞങ്ങളിഷ്ടകരുണെ ചെയ്യുന്നു.

16 യന്മേന്ദ്രനംശതകൃത
വിരൂപ്യുതിതമോഃ
തേനന്ദനംമദേഃ

അന്വയം:-

(അത്ര സോമസ്യയന്ത്രേ)

ഹേ ശത-കൃതോ, ഇത്ര,	— ബഹുകർമ്മനിത്ര,
വ്യുതി-തമഃ യഃ മദഃ	— യശസ്വിതമോ യസ്സോമഃ
ന്ദനം തേ	— പരാത്പദത്വം മസ്മാഭിരഭിഷ്ഠോന്യീ
തേന ന്ദനം	— അസ്മാഭിഃ പ്രദീയമാനേന സോമേനേദാനീ,
മദേ	— തത്പാത്രേന മദേ നവ സഞ്ചാതേ സതി
മദേഃ	— ധനാദി ദാനേന ത്വം അസ്മാപി മാധേ

ഭാർത്ഥം:-അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവായ ഇത്ര, ഏതവം കീർത്തിപുണ്ടു യാതൊരു സോമം പണ്ടു" അവിടേക്കുവേണ്ടി ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോ, ഞങ്ങളാൽ നല്കപ്പെടുന്ന ആ സോമതോലിപ്പോല, അതു കടിച്ചുണ്ടായ ഹിഷ്ഠിയിൽ ധനാദി ദാനത്താൽ ഞങ്ങളെയും ഹിഷ്ഠിപ്പിച്ചാലും.

17 യന്മേപിത്രശ്രവസ്യചോ
യത്പ്രസൂത്രാമന്തഃ
യഥോജോദാതമോഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര,	
പിത്രശ്രവഃ-തമഃ	— അതിശയേന നാനാവിധ കീർത്തിഃ

അർത്ഥം.-ആരിൽ എല്ലാ കാന്തികളും (എല്ലാ ഐശ്വര്യങ്ങളും) കൂടുതലുണ്ടോ, യജ്ഞങ്ങളിൽ ഏഴു ഹോത്രകന്മാർ ആരിൽ സോമം സമർപ്പിക്കുവാൻ 'സന്തോഷിക്കുന്നുവോ, ആ ഇന്ദ്രനെ, സോമം സംസ്കരിക്കുവേ, സോമപാനത്തിനായി ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു.

21 ത്രികുട്രകേഷുചേതന

ദേവാസോയജ്ഞമന്ത

തമിച്ഛദ്ധന്തുനോഗിരഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാസഃ,

ത്രി-കുട്രകേഷു

ചേതനം യജ്ഞം

അന്ത

തം ഇൽ

നഃ ഗിരഃ വദ്ധന്തു

— ഇന്ദ്രാദിയോ ദേവാഃ,

— ആഭിഷ്ഠവികേഷ്വഹസ്സ, ജ്യോതിഷ്ഠരാശിരീതിത്രികുട്രകഃ

— ജ്ഞാനസാധനം യജ്ഞം

— അതന്വത, സ്വൈസ്വൈഃ കമ്മഭിഃ പാലനൈശ്ച വിസ്താരിതവന്തഃ

— തമേവാസുഭീയം യജ്ഞം

— അസ്താകം സ്തുതിവാചോ വദ്ധന്തു

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരേ, ജ്യോതിസ്സു്, ഗോവു്, ആയുസ്സു് എന്നീ ആഭിഷ്ഠവികേഷികളുടെ ദിവസങ്ങളിൽ ജ്ഞാനസാധനമായ യജ്ഞത്തെ സ്വസ്വകർമ്മങ്ങളാൽ, രക്ഷണങ്ങളാൽ വിശാലതരമാക്കി, ആ ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെത്തന്നെ സ്തുതിവാക്കുകൾ വളർത്തട്ടേ.

22 ആത്മാവിശ്വന്വിവ

സ്സുദൃക്വിവസിസ്വഃ

നത്വാമിന്ദ്രാതിരിപൃതേ

19 ഇന്ദ്രായമഖനേസുതം

പരിഷ്യാജ്ഞനോഗിരഃ

അക്ഖമ്ജ്ഞകാരവഃ

അന്വയം:-

മഖനേ ഇന്ദ്രായ സുതം — മദനശീലായേന്ദ്രായാഭിഷുതം
സോമം

നഃ ഗിരഃ പരി ഷ്യാജ്ഞ — അസൃഭിയാ വാപഃ
പരിതസ്തവതു

(തതഃ) കാരവഃ അക്ഖം

അജ്ഞ — സ്തോതാരോച്ഛനീയം സോമം
പുജയതു

അർത്ഥം.-ഹിംസാശീലനായ ഇന്ദ്രനവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമത്തെ അങ്ങളുടെ വാക്കുകൾ മുറും സ്തുതിക്കട്ടെ. പിന്നെ സ്തോതാരകൾ വന്ദനീയമായ സോമത്തെ പുജിക്കട്ടെ.

20 യസ്മിൻവിശ്വാഅധിശ്രിയോ

രണന്തിസപ്തസംസദഃ

ഇന്ദ്രംസുതേഹിവാരഹേ

വ. 18

അന്വയം:-

യസ്മിൻ വിശ്വാഃ

ശ്രിയഃ അധി — സർവ്വാഃ കാന്തയഃ അധികം,
അതിശയേന ഭവന്തി

(കിഞ്ച) സപ്ത സം-സദഃ — യജ്ഞേഷു സപ്തഹോത്രകാ
യസ്മിൻ

രണന്തി — സോമപ്രദാനാത്ഥം രമന്തേ

(തം) ഇന്ദ്രം സുതേ — സോമഭക്ഷിഷ്വതേസതി

ഹിവാരഹേ — സോമപാനായാഹ്വായാമഃ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ, ഇന്ദ്ര,	— പാപഹന്തരിന്ദ്ര,
സോമഃ തേ കക്ഷയേ	
അരം ഭവതു	— അസ്മാഭിദ്വീയമാനസ്സോമാഃ
	തവോദരായ പര്യാപ്തഃ അസ്മു
(കിഞ്ച) ഇന്ദവഃ	
ധാമ-ഭ്യഃ അരം	— ക്ഷരണശീലാസ്സോമാഃ
	തേജോഭ്യഃ പര്യാപ്തം ഭവതു

അർത്ഥം.-അല്പയോ പാപഹരനായ ഇന്ദ്ര ഞങ്ങളുടേയ്ക്കു കന്ന സോമം അവിടുത്തെ വയറിന്നു മതിയാവട്ടെ പിന്നെ ഒഴുകുന്ന സോമങ്ങൾ അവിടുത്തെ തേജസ്സുകൾക്കു മതിയാവട്ടെ. (തേജോവൽക്കമാവട്ടെ)

25 അരമശ്ചായഗായതി

ശ്രുതകക്ഷോഅരങ്ഗവേ

അരമിന്ദ്രസ്യധാമേ

അന്വയം:-

ശ്രുത-കക്ഷഃ	— ഏതന്നാമകല്പിഃ, സുകന്തദ്രഷ്ടാ
അശ്ചായ	— ഇന്ദ്രേണ ദേയോഽശ്ചായ,
	തദേതം.
അരം ഗായതി	— ഇന്ദ്രവിഷയം. സ്തോത്രം അലം.
	കരോതി
(തഥാ) ഗവേ അരം	— ഗായതി
ഇന്ദ്രസ്യ ധാമേ അരം	— ഇന്ദ്രകർത്തൃകായ ഗൃഹായ,
	തദേതം. സ്തോതി

അർത്ഥം.-ശ്രുതകക്ഷനെന്ന സുകന്തദ്രഷ്ടാവായ ക്ലപി ഇന്ദ്രനാൽ നൽകപ്പെടേണ്ട. കതിരക്കുവേണ്ടി അവിടുത്തെ വിഷയികരിച്ച സ്തോത്രം മതിയാവാമെന്നു ചൊല്ലുന്ന അതുപോലെ പശുവിന്നുവേണ്ടി സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന. ഇന്ദ്രനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട തരേണ. ഗൃഹത്തിനായി ധാരാളം സ്തൂതി ചൊല്ലുന്ന.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഇന്ദ്രവ: — സ്രവന്തസ്സോമാഃ
സമുദ്രം-ഇവ സിന്ധവ: — നദ്യസ്സമുദ്രമിവ
ത്വാ ആ വിശ്വത്തു — സർവ്വതഃ പ്രവിശന്തു
ത്വാം ന അതിരിച്യതേ — കശ്ചിദ്ദേവോ ബലേനനാതിരി
കേനാത്മി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഔകന്ന സോമങ്ങൾ, സമുദ്രത്തെ നദികളെന്നപോലെ, അവിടുത്തെ ഏമ്പാടും പ്രാപിക്കട്ടേ, പ്രവേശിക്കട്ടേ. ഒരു ദേവനും ബലത്താൽ അവിടുത്തെ കടന്നുനീക്കുന്നില്ല.

23 വിവ്യക്തമഹിനാപ്തഷൻ

ക്ഷേംസോമസ്യജാഗൃവേ

യഇന്ദ്രജാദരേഷതേ

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷൻ, ജാഗൃവേ
ഇന്ദ്ര, — കാമവഷ്ടക, ജാഗരണശീലേഭ്യ.
യഃ തേ ജാദരേഷ — യസ്സോമ ഉദരേഷ പ്രവിശതി
(ത്വം) തസ്യ സോമസ്യ
ക്ഷേം — പാനം പ്രതി
മഹിനാ വിവ്യക്തം — സ്വമഹിജ്ഞാ സർവ്വതോ
വ്യാപ്തവാന്സീ

അർത്ഥം:-അഭിഷ്ഠവർഷകനും ഉണർപ്പുറവനുമായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു സോമം അവിടുത്തെ വയറിൽ പ്രവേശിക്കുന്നവോ, അവിടുന്ന് ആ സോമത്തിന്റെ പാനമുദ്ദേശിച്ച്, സ്വമഹിമാവു കൊണ്ട് എങ്ങും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

24 അരന്തഇന്ദ്രക്ഷയേ

സോമോവേതുവൃത്രഹൻ

അരന്ധ്രാമദ്യഇന്ദ്രവഃ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ വജ്രവാനായ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളിൽനിന്നു തിരുന്ന സ്തുതികൾ അതിദൂരത്തിലാണെങ്കിലുമവിടുത്തെ വ്യാപിക്കട്ടേ. അപ്രകാരമിരിക്കേ, അവിടുത്തെ ധനത്തെ ഞങ്ങൾ മതിയാംവണ്ണം പ്രാപിക്കാവൂ.

28 ഏവാഹ്യസിവിരയ

രേവാശൂരഉതസ്ഥിരഃ

ഏവാതേരാധ്യംമനഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം)

വിര-യഃ ഏവ അസി — വിരാൻ ഹന്തും കാര്യമാനോ
വേസി വലു

ശൂരഃ ഏവ — സാമർത്ഥ്യവാനസി വലു

ഉത സ്ഥിരഃ ഹി — സബ്ഗ്രാമേ ധൈര്യവാൻ
വേസി വലു

(ഏവംസതി) തേ മനഃ

രാധ്യം ഏവ — സ്തുതിഭിരാധനീയം വേതി
വലു

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് വിരന്മാരെ ഹനിക്കാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനാണല്ലോ. ശൈര്യവാനാണല്ലോ. പിന്നെ, പടക്കളത്തിൽ ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നവനാണല്ലോ. അപ്രകാരമിരിക്കേ, അവിടുത്തെ മനസ്സ് സ്തുതികളെക്കൊണ്ട് ആരാധ്യം തന്നെയാകുന്നു.

29 ഏവാതാതിസ്ത്വിമഃ

വിശ്വേഭിദ്ധായിയാതൃഭിഃ

അധാപിഭിശ്ചേസചാ

അന്വയം:—

ഹേ തുവി-മഃ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുധനേന്ദ്ര.

വിശ്വേഭിഃ യാതൃ-ഭിഃ — സന്ദൈവ്യാ കർമ്മധാരകൈഃ

26 അരംഹിഷ്വസതേഷ്വന

സോമേഷ്വിത്രഭൃഷസി

അന്നേശക്രാവനേ

വ. 19

അന്വയം:—

ഹേ ശക്ര, ഇത്ര, ന:

സതേഷ്വ

— ശക്രേന്ദ്ര.

അസൃദീയേഷ്വഭിഷ്വതേഷ്വ

സോമേഷ് ഹി സു അരം

ഭൃഷസി

— സോമേഷ്, ത്വചേവ തൽപാനേ

അലംപര്യാപ്തോ ഭവസി

(തഥാ ഭവതി) ദാവനേ

— ധനാദികസ്യഭാത്രേ

തേ അരം.

— ഇദ്യം സോമാഃ പര്യാപ്തോ
ഭവേന്ദ്ര

അർത്ഥം.—അല്പയോ ശക്രനായ ഇത്ര. സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട
ഞങ്ങളുടെ സോമങ്ങളിൽ, അവയുടെ പാനത്തിൽ അവിടന്നു
പുണ്ണനായി ഭവിക്കുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കേ, ധനാദികളേ
കുന്ന അവിടേക്കു സോമങ്ങൾ മതിയാവട്ടേ.

27 പരാകാന്താച്ഛിദ്രിവ

സ്വപാന്നക്ഷന്തനോഗിരഃ

അരങ്ഗമാമതേവയം

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നി—വഃ, ന: ഗിരഃ— വഭ്രവന്തിത്ര, ഇതോ നിഗ്ദ്വാ
സ്തതയഃ

പരാകാന്താൽ പിൽ

— അതിദൂരാദപി

ത്വാം നക്ഷന്ത

— വ്യാപ്നവന്ത

(ഐവം സതി) വയം തേ

— സോമാരഃ വയം ത്വഭീയം ധനം

അരം ഗമാമ

— അലം, പര്യാപ്തം ത്വതേനോ

ഗച്ഛാമ

അന്വയം:-

- ഹേ ഇന്ദ്ര, ആ-ദിശഃ — ആദേഷ്വാദി, സമന്തദാ യുധാന്യതിവിസൃജന്തഃ
  - സുരഃ അകുതുഷ്ട — സരണശീലാ രാക്ഷസാ രാത്രിഷു, ദിവാപി
  - നഃ മാ അഭി ആ യമൻ — ആഭീമുഖ്യേനാസ്താൻ മാ നീയന്താരോ വേതു
- (യദ്യാഗതാശ്ചേതദാ)
- തൽ — രക്ഷഃകലം.
  - ത്വാ യജാ വനേമ — ത്വയാസഹായേന വയം ഹി.സാമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മുറുമായുധങ്ങളെറിയുന്നവരും ഏങ്ങും നടക്കുന്നവരുമായ രാക്ഷസന്മാർ രാത്രികളിലും പകലുംകൂടി ഞങ്ങളെ നേരെവന്നു കീഴടക്കരുത്. വന്നാലപ്പോൾ ആ രാക്ഷസകലത്തെ അവിടുത്തെ സഹായത്തോടെ ഞങ്ങൾ ഹനിക്കുവാം.

32 ത്വായേദിന്ദ്രയുജാവയം
പ്രതിബ്രുവീമഹിസ്ത്വധഃ
ത്വമസ്മാകം തവ സുസി

അന്വയം:-

- ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വയാ ഇൽ യുജാ — ത്വായൈവ സഹായേന
- സ്ത്വധഃ വയം പ്രതി ബ്രുവീമഹി — സ്തവ്യാമാനാഞ്ചരത്വം നിരാകർത്വ മഹി (പ്രതിവചനം നിരാകരണം)
- ത്വം അസ്മാകം — സ്തുത്യസ്തോതൃതയാസ്മാകം വേസി
- (വയം) തവ സുസി — തവ സ്വഭൂതാ വോമഃ (അസ്മാൻ ത്വയാ സഹായേന ശത്രുൻ ഹന്യാമ)

രാത്രി: ധായി ഏവ — ദാനം ധാത്യതേഹി
 അഥ ചിദ്ര മേ സഖാ — അതഃശ്ചൈ യശ്ചുർമ്മ ധനാദി
 ഭാനേന കർമ്മസഹായോ ഭവ

അർത്ഥം:-ബഹുധനനായ ഇത്ര, എല്ലാ കർമ്മികളായ യജ
 മാനന്മാരായും അവിടുത്തെ ദാനം ധരിക്കപ്പെടുന്നു, അക്കാ
 ണത്താൽത്തന്നെ യശ്ചാവായ എനിക്കു ധനദാനാദിയാൽ
 കർമ്മസഹായനായി ഭവിച്ചാലും.

30 മോഷ്ടബ്രഹ്മവതസ്രയ

ഋഗ്വേദം ജാനാം പതേ

ഛംസാസുതസ്യ ഗോമത:

അർത്ഥം:-

ഹേ വാജാനാം പതേ, — ബലാനാം സ്വാമിന്നിത്ര,
 നരന്ദ്രയ: — നിഷ്കാരണം നിവൃത്ത
 കർമ്മബാലസ്യയുക്തം:
 ബ്രഹ്മ-ഇവ മോ സു ഭവ: - ബ്രാഹ്മണ ഇവ തപ: സൃഷ്ട മോ
 ഭവ:, സർവ്വഭാസുൽ
 കർമ്മബിനോഭവ
 ഗോ-മത: സുതസ്യ — ഗവ്യേന ക്ഷിരാദിനാ
 മിശ്രിതസ്യാഭിഷേകസ്യ
 സോമസ്യ പാനേന
 ഛംസാ — മാദ്യ, ഹൃഷ്ടോഭവ

അർത്ഥം:-ബലത്തിന്നു നാഥനായ ഇത്ര, അകാരണമായി
 കർമ്മമാണം ചെയ്താത്ത അലസനായ ബ്രാഹ്മണനെണപോ
 ലെ അവിടുന്ന് ഭവിക്കരുതു്. എപ്പോഴും അങ്ങളുടെ കർമ്മങ്ങളോ
 ട്പേർന്നവനായാലും. പശുവിൻപാൽ മുതലായവ ചേർത്ത
 സംസ്കരിച്ച സോമത്തിന്റെ പാനത്താൽ ഹർഷഭേരിയാലും.

31 മാനുക്രാധ്യാദിഗ

സ്യുരോജകുതൃഷ്യാനന്ദൻ

നായുജാവനേമതൻ

അന്വയം:-

ഹേ സൂര്യ,	— സൂര്യാത്മകേന്ദ്രം,
ശ്രുത-മഘം	— സമുദ്രഭേദേതപന വിഖ്യാതം ധനം
വൃഷഭം	— യാചമാനാനാം ധനസ്യ വഷിതാരം
നര്യ-അപസം	— നരഹിതകർമ്മാണം
അസ്സാരം	— ഔദാര്യവന്തമാത്മാനം കൃത്യാ
(ത്വം) അഭി ഉൽ ഏഷി ഇൽ ലേ	— ത്വമേവ യജ്ഞേ സൂര്യാത്മനാഭി മുഖ്യേനോൽഗതോസി ലലു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യാത്മാവായ ഇന്ദ്ര, എപ്പോഴും ഭാനത്തിന് ഉന്നിയതുകൊണ്ട് പ്രസിദ്ധമായ ധനമൊത്തവനും യാചിക്കുന്നവർക്ക് ഐശ്വര്യം വഷിക്കുന്നവനും ഔദാര്യവാനുമായി സ്വയം ചമഞ്ഞു്, അവിടുന്ന് യജ്ഞത്തിന്റെ നേരെ സൂര്യരൂപനായി ഉയർന്നുവരുന്നുവല്ലോ.

2 നവയോനവതിപുരോ ബിഭേദബാഹോജസാ അഹിബുവൃത്രഹാവധീൽ

അന്വയം:-

യഃ നവ നവതിം പുരഃ	— നവനവതിസംഖ്യാകാ ശ്ലംബരസ്യ പുരഃ
ബാഹു-കാജസാ ബിഭേദ	— സ്വബാഹുബലേന ദിവോ ഭാസായഭീനത്തിസു
(സഃ) വൃത്ര-ഹാ	— വൃത്രഹന്തേന്ദ്രഃ
അഹിം ച അവധീൽ	— കേനാപ്യഹന്തവ്യം മേഘഞ്ച വിഭാരിതവാൻ (സ ഇന്ദ്രോ സാകം ധനം ദദാതു)

അർത്ഥം.-ആർ ശംബരന്റെ തൊണ്ണൂറ്റൊമ്പതു നഗരങ്ങളെ, ദിവോഭാസസന്ധേഭി കയ്യുക്കിനാൻ പിളർന്നുവോ, ആ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നാകുന്ന സഹായനോടു കൂടി മാത്രമാണ് സ്പഷ്ടിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ ഞങ്ങൾ നിരാകരിക്കുന്നത്, തള്ളിപ്പറയുന്നത്. സ്വതന്ത്രം സ്നോതാവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്താലവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ചേർന്നവനാകുന്നു, ഞങ്ങളുവീടേക്കു ചേർന്നവരാകുന്നു. അതിനാൽ അവിടുന്നാകുന്ന സഹായനോടുകൂടി ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കാറുവു.

33 ത്യാമിധിത്വായ

പോന്നുനോന്നവതശ്ചരാൻ

സഖായഇന്ദ്രകാരവഃ

വ. 20

അനന്യം:—

ഐ ഇന്ദ്ര, ത്യാമയവഃ — ത്യാം ധനാദിദാനാർത്ഥം കാമയമാനാഃ, അത ഏവ
അനുനോന്നവതഃ — അനുക്രമേണ, പുനഃപുനഃ
സ്തുതിഃ കർച്ചതഃ

(തസ്മാത്തവ) സഖായഃ

കാരവഃ — സഖിഭൂതാ സ്നോതാരഃ
ത്യാം ഇൽ ചരാൻ ഹി — ത്യാമേവ സ്തുതിഭിഃ പരിചരന്തുവലു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ധനാദിദാനത്തിന്നുവേണ്ടി അവിടുത്തെ കാമിക്കുന്ന, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നവരും ക്രമത്തിൽ വീണ്ടും വീണ്ടും സ്തുതിചൊല്ലുന്നവരും. അതുകൊണ്ടുവിടുത്തെ ചങ്ങാതികളുമായ സ്നോതാക്കൾ അവിടുത്തെത്തന്നെ സ്തുതികളാൽ പരിചരിക്കട്ടേ.

വശ്യാ:—21 മുതൽ 27 കൂടി സുകക്ഷഃ പ്രാപി:

1 ഉദാഹരണീകൃതാർത്ഥം.

വൃഷ്ണേനര്യപേസം

അസ്സാരമേഷിസ്യത്യ

- അഭി ഉൽ-അഗാഃ — സ്വതേജസോൽഗതം,
 പ്രാദർഭൂതം
 തൽ സർവ്വം — സ്ഥാവരജങ്ഗമാത്മകഃ ജഗൽ
 തേ വശേ — ത്വദധീനം ഭവതി

അർത്ഥം.—വെള്ളത്തെത്തടയുന്ന മേലത്തെ പിളർന്നവനും (മഴപെയ്യിച്ചെല്ലാവർക്കും സുഖമേകുന്നവനും) സൂര്യാത്മാവുമായ ഇന്ദ്ര, ഇന്ന് യാതൊരു പദാർത്ഥജാതം സ്വതേജസ്സാലുള്ളവാനുവോ, ആ സ്ഥാവരജങ്ഗമാത്മകമായ ജഗത്തു മുഴുവൻ അവിടേയ്ക്കധീനമാകുന്നു.

5 യദാപ്രവൃദ്ധസൽപതേ

നമര ഇതി മന്യസേ

ഉതോതൽസത്യമിത്ത്വം

വ. 21

അന്വയം:—

ഉതോ ഹേ പ്ര-വൃദ്ധ,
 സൽ-പതേ,

— അപി ച സ്വബലേന
 പ്രവർദ്ധമാന, സതാം
 പാലയിതരിന്ദ്ര.

ന മരൈ ഇതി

— മനുഷ്യവർദ്ധാർദ്ധകൃണാഹം
 ന ത്രിയേ ഇതി

യൽ മന്യസേ

— ത്വം ബുദ്ധ്യസേ

തവ തൽ സത്യം ഇൽ വാ — ന ത്രിയേ ഇതി മനനം യഥാർത്ഥം
 മേവ ച (ഇന്ദ്രഃ ന ത്രിയതേ)

അർത്ഥം.—സ്വബലംകൊണ്ടു വർദ്ധിക്കുന്നവനും സത്തുകൂട്ടിട്ടെ പാലകനുമായ ഇന്ദ്ര, മനുഷ്യർപോലെ വാർദ്ധക്യത്താൽ ഞാൻ മരിക്കുകയില്ല എന്ന് അവിടേയ്ക്കു യാതൊരു ബോധ്യമുണ്ടോ, ആ ബോധ്യം, മരിക്കുകയില്ലെന്ന വിചാരം, യഥാർത്ഥംതന്നെ യുമാകുന്നു. ('നഹ്യസ്യ ചാപരം ച ന ജന്മാന്മാന്മാപതി' എന്ന് 8-4-3ൽ പറയുന്നതു. ഈ അർത്ഥം തന്നെ ദ്രോണിപ്പി ചെന്നു. ഇത്രന്നു മരണമില്ല.)

വൃത്രഹന്താവ് ആരാലുണ്ടെന്നു പറ്റാത്ത മേലത്തെയും പിളന്നു. (ആ ഇന്ദ്രൻ നമുക്കു ധനം തന്നതല്ലട്ടെ.)

3 സന¹ഇന്ദ്രശ്ശീവസ്സ

ഖാശ്വാവ¹ഗോകുദ്യവ¹മൽ

ഉരുധാരാ¹ഭോഹതേ

അന്വയം:-

സഃ ശീവഃ, സഖാ ഇന്ദ്രഃ — കല്യാണതമഃ, സ്നോതൃസ്തൃത്യ
തയാ മിത്രഭൃതഇന്ദ്രഃ

അശ്വ-വൽ, ഗോ-മൽ,

യവ-മൽ

— അശ്വയുക്തം, പശ്വാദി
സഹിതം ധാന്യയുക്തം ധനം

ഉരുധാരാ-ഇവ

— പ്രഭൃതപരയാധാരാ ഇവ

നഃ ഭോഹതേ

— അസ്സാകം ഭോഗ്യം, ഭോതു

അർത്ഥം:-ആ കല്യാണകരനും, സ്നോതാവും സുതൃന്ദം തമ്മിലുള്ള ബന്ധം വഴി പങ്ങാതിയുമായ ഇന്ദ്രൻ കിരീരകളോടുകൂടിയതും പശുക്കളോടൊത്തതും ധാന്യസമ്പന്നവുമായ ധനം, നിറഞ്ഞൊഴുകുന്ന പാൽധാരകൾപോലെ, ഞ്ഞെക്കുകൾക്കുതരട്ടെ, തന്നതല്ലട്ടെ.

4 യദ്യദുക്തവൃത്രഹ

നമഗ്നാ¹മ്മമീസൃത്യ

സപ്ത¹തദിന്ദ്രതവശഃ

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ,

— അപമാവാകസ്യ
മേലസ്യഹന്തഃ,

ഹേ സൃത്യ, ഇന്ദ്ര.

— സൃത്യാമ്മമേകത്ര.

അദ്യ യൽ കൽ ച

— അസ്മിൻ ദീനേയൽ കിഞ്ചിൽ
മാത്മജാതം.

കുന്ദ. അവിടുന്ന് മഴപെയ്യിക്കുന്നവനായും ധനങ്ങൾ (അഭീഷ്ടങ്ങൾ) വർഷിക്കുന്നവനായും ഭവിക്കുന്നു.

8 ഇന്ദ്രസ്സഭാമനേകൃത

ഓജിഷ്ഠസ്സമഭേഹിതഃ

ഭൃന്തിശ്ശോകീസസോമ്യഃ

അന്വയം:-

സഃ ഇന്ദ്രഃ ഭാമനേ കൃതഃ — സ്തോത്രഭ്യോ ധനാഭിഭാനായ
പ്രജാപതിനാ സൃഷ്ടഃ

(കിഞ്ച) ഓജിഷ്ഠഃ സഃ — ഓജസ്വിതമ ഇന്ദ്രഃ
മഭേ ഹിതഃ — സോമേ തൽ പാനാത്ഥം.
പ്രജാപതിനാനിഹിതഃ

ഭൃന്തി ശ്ശോകീ സഃ

സോമ്യഃ — അന്നവാൻ, സ്തോത്രവാനിന്ദ്രഃ,
സോമാഹഃ

അർത്ഥം.-ആ ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കൾക്കു ധനാഭികൾ ഭാനം ചെയ്യാനായി ബ്രഹ്മപ്രജാപതിയാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവനത്രേ ഏറ്റവും ഓജസ്വിയായ അവിടുന്ന് സോമത്തിലാണ്, അതു കടിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ്, പ്രജാപതിയാൽ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളത്. അന്നവാനും സ്തോത്രങ്ങൾക്കു വിഷയഭൂതനുമായ അവിടുന്ന് സോമത്തിന്നുഹനത്രേ.

9 ഗിരാവഭ്രോനസംഭൃത

സ്സബ്ലോഅനപചൃതഃ

വവക്ഷല്യഷോഅസംഭൃതഃ

അന്വയം:-

ഗിരാ — സ്മൃതിവാചാസ്തോത്രഭിഃ
വഭ്രഃ ന സംഭൃതഃ — വഭ്രായുധസ്തൽ കർത്താഭിന്നിശി
തധരരോ യഥാഭവതി തഥാ
ഉൽപാദിതഃ, തികഷ്ണികൃതഃ

6 യേസോമാസഃ¹പരാ¹വതി

യേഅ¹വ്യാവതി¹സുന്ധിരേ

സവ്യാൻ¹താൻ¹ഗച്ഛസി

അന്വയം:—

ഘോ ഇത്ര, യേ സോമാസഃ — സോമാഃ

പരാ-വതി — വിപ്രകൃഷ്ട, വിദൂരേ ദേശേ

യേ അ¹വ്യാ-വതി

സുന്ധിരേ — അന്നികതമേദേശഭീഷ്യയന്തേ

സവ്യാൻ താൻ ഗച്ഛസി — സോമാൻ തൽ പാനാത്ഥം

ഔഗപൽ പ്രാപ്തോഷി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇത്ര, സോമങ്ങളേവ അകലെ സംസ്തരിയ്ക്കപ്പെടുന്നുവോ, ഏവ ഏതാവുമുള്ള സംസ്തരിയ്ക്കപ്പെടുന്നുവോ, അവയെല്ലാമവിടന്ന് ക്ഷേം പ്രാപിക്കുന്നു.

7 തമിത്രം¹വാജയാമസി

മഹേവ്യത്രായഹന്തവേ¹

സവ്യാവൃഷഃ¹ദോളവൽ

അന്വയം:—

(യജമാനാവയം) തം

ഇത്രം മഹേ വ്യത്രായ

ഹന്തവേ

— മഹാന്തം വ്യത്രാസുരം ഹന്തു

വാജയാമസി

— സോമേന വാജയാമി,
ബലവന്തഃ കർഷ:

സഃ വൃഷാ വൃഷഭഃ ദുവൽ — സേകരാ, ധനാനാം വഷിതാ,
ഭാതാവേയ

അർത്ഥം:—യജമാനന്മാരായ ഞങ്ങൾ ആ ഇത്രനെ, പെരി
1 . . . . . ൭ ബലവാന

11 യസ്യതേന്ത്യചിദാദിശ

നമിനന്തിസ്വരാജ്യം

നദേവോനാധിഗൃഹ്ണന്തഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യസ്യ തേ

ആ-ദിശം

— ത്വദിയാമാജ്ഞാം

ന ചിരം ന മിനന്തി

— ഇദാനീം പുരാ ച കേചിദപി ന
ഹിംസന്തി

(കിഞ്ച) സ്വ-രാജ്യം

— തവസ്വഭൂതം രാജ്യം, സ്വർഗ്ഗ
സ്വാമിത്വം ച ന ഹിംസന്തി

ന ദേവഃ അധി-ഗൃഹ്

— ത്വദന്യോദേവഃ അധൃതഗമനഃ,
സങ്ഗ്രാമേ ത്വരമാണോ
വീരോപി

ന ജനഃ

— പ്രാദുർഭൂതോ മനുഷ്യാപി ന
ഹിംസന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടുത്തെ ആജ്ഞയെ ഇപ്പോഴും പണ്ടും ആരും തടക്കുന്നില്ലയോ, പിന്നെ, അവിടുത്തെ സ്വന്തമായ രാജ്യത്വത്തെ, സ്വഗൃസ്വാമിത്വത്തെ, ആരും ഹനിക്കുന്നില്ലയോ, ആ അവിടുത്തിൽ നിന്ന് അന്യനായ (ഏതെങ്കിലും) ദേവനോ, യുദ്ധത്തിൽ വേഗതപൂണ്ടു (ഏതെങ്കിലും) വീരനോ, ജന്മംപൂണ്ടു (ഏതെങ്കിലും) മനുഷ്യനോ (അവിടുത്തെ ആജ്ഞയെ) തടയുന്നില്ല, നിരാകരിക്കുന്നില്ല.

12 അധാതേ അപ്രിതിഷ്കത

ന്ദേവീശ്വംസപര്യതഃ

ഉദേസ്യശിപ്രരോദസീ

അന്വയം:—

ഹേ സ-ശിപ്ര,

— സുമനോ, ഇന്ദ്ര,

അധ ദേവീ ഉദേരോദസീ— ദേവേശ്വര്യോവപ്രേമിവേശ്വര്യം

സംബലഃ,

അനപച്യതഃ

— ബലസഹിതഃ, പന്നൈരപ്രച്യതഃ

ഋഷാഃ, അസൃതഃ

— മഹാൻ, യശ്ച ശത്രുഭീരഹിംസിത ഇത്യഃ

വവക്ഷേ

— സ്തോത്രഭ്യോ ധനാദികം വോഡ്യാമിച്ഛതി

അർത്ഥം:-സ്തുതിവചനമകാണ്ടു സ്തോതാക്കളാൽ, വളം മുച്ഛിക്കപ്പെടുന്നപോലെ, അധികം മാന്യസിയാക്കപ്പെട്ടവനും ബലമുറവനും അന്യരാൽ വീക്ഷിക്കപ്പെടാത്തവനും മഹാനും ശത്രുക്കളാൽ കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്തവനുമായ ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കൾക്കുവേണ്ടി ധനാദികളായ അഭീഷ്ടങ്ങൾ വഹിക്കാൻ, എന്തിനാവോൻ ഇച്ഛിക്കുന്നു.

10 ഋഗ്വേദീണസ്സുഗക്യധി

ഗൃണാനന്ദഭ്രഗീവ്സഃ

ത്വം ച വശഃ

വ. 22

അന്വയം:-

ഹേ മാല-വൻ,

ഗീവ്സഃ, ഇന്ദ്ര,

ഗൃണാനഃ

ത്വം ച വശഃ

— ധനുവൻ, ഗീർട്ടിപ്പുന്നനീയേന്ദ്ര,

— സ്തോത്രഭിസ്തുയമാനഃ

— ത്വം ചേൽ, യദി സോമപാനാത്മം തൽപ്രദാത്വം നസ്മാൻ കാമയേഥാഃ

ഋഗേ ചിത് നഃ

സംഗം കൃധി

— ഋഗ്വേദീണാസ്സുഗക്യധി പനമാനം കന്ത

അർത്ഥം:-ധനുവാനും സ്തുതികളാൽ പ്രാപ്യനുമായ ഇന്ദ്ര, സ്തോതാക്കളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് സോമപാനമുദേ ശിച്ഛ് അതു തന്നെ ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവെങ്കിൽ, കടന്നു പോകാൻ വിഷമമായേടത്തും ഏറ്റവും പോകാവുന്ന വഴി ഉണ്ടാക്കിയാലും.

വി അക്രമ:	— സ്വസ്ഥാനം പരിത്യജ്യ വിവിധമഗച്ഛൻ, തദാ
മൃഗസ്യ	— താൻ ഭീഷയിതും സ മൃഗരൂപോ ഭവൽ, തദ്രൂപസ്യ
അഥ:	— സർവ്വതോ ഗമനശീലം, തജ്ജാതം ഭയം
താൻ വിദൻ	— സർവാൻ ദേവാനവിന്ദൻ

അർത്ഥം:-പിന്നെ, വൃത്രാസുരന്റെ തേജോരൂപത്താൽ ഭയപ്പെട്ട ദേവന്മാരെല്ലാം സ്വസ്ഥാനം വിട്ടു പലപാടോടിയപ്പോൾ, അവരെ പേടിപ്പിക്കാനായി മൃഗാകൃതി പുണ്ട വൃത്രന്റെ സർവ്വവ്യാപിയായ ബലവും ആ ബലത്തിൽ നിന്നുള്ളവായ ഭേദവും എല്ലാ ദേവന്മാരെയും ബാധിച്ചു.

15 ആദിമേനിവരോഭവ

ഓപുത്രഹാദിഷ്ടപൌസ്യം

അജാതശത്രുസ്തുത:

വ. 23

അന്വയം:-

ആൽ ഉ	— ദേവാനാം സർവ്വതോ ഗമനാനന്തരമേവ
മേ	— സ്തോത്രസ്തുത്യബന്ധേന മമ സംബന്ധ്യതമിത്ര:
നി-വര: ഭവൽ	— വൃത്രാസുരസ്യ നിവാരയിതാ, ഹന്താ ഭവൽ
(തത:) വൃത്ര-ഹാ പൌസ്യം	— സ്വബലം
അദിഷ്ട	— തദ്രാജ്യം സ്വവശമകരോൻ
(തത: പ്രദീപിത്ര:)	
അജാത-ശത്രു:	— അനൽപന്നശത്രു:
അസ്തുത:	— സങ്ഗ്രാമേ പരൈരഹിംസിത:

അർത്ഥം:-ദേവന്മാരങ്ങിങ്ങും പാഞ്ഞുപോയശേഷം എന്റെ ഇത്രൻ (സ്തുത്യനും സ്തോതാവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്താൽ

അപ്രതി-സക്തം — ശത്രുഭീരപ്രതിരോധനീയം.
 തേ ശൂഷ്യം സപര്യതഃ — പരബലശോധകം ബലം.
 പുജയതഃ

അർത്ഥം.—നല്ല താടിയെല്ലുകളോടുകൂടിയ ഇന്ദ്ര, ദേവിമാരായ ദ്യാവാപൃഥ്വിവീകളിന്ദവരും ശത്രുക്കൾക്കു പ്രതിരോധിയ്ക്കാൻ പറ്റാത്ത അവിടുത്തെ, ശത്രുബലം മെലിയിക്കുന്ന ശക്തിയെ, പുജിക്കുന്നു, കൊണ്ടാടുന്നു.

13 ത്വമേതദധാരയഃ

കൃഷ്ണാസുരോഹിണീഷു ച

പരശ്ചീഷുരുശൽപതഃ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) കൃഷ്ണാസു

പരശ്ചീഷു

— കൃഷ്ണവണ്ണാസു രോഹിതവണ്ണാസു
 ഗോഷു

രോഹിണീഷു ച

— രോഹിണീവണ്ണാസു ച ഗോഷു

രുശൽ പതഃ

— ദീപ്യമാനം ശ്വേതം.

പരിദൃശ്യമാനം ക്ഷീരം.

ത്വം അധാരയഃ

— ധാരയസി

അർത്ഥം.—അല്പയോ ഇന്ദ്ര, കറുത്ത പശുക്കളിലും ചകന്ന പശുക്കളിലും മഞ്ഞപ്പശുക്കളിലും പ്രകാശമാനമായ, വെളുത്ത പാൽ ധരിയ്ക്കുന്നത്, ഉണ്ടാകുന്നത് അവിടുന്നുകുന്നു.

14 വിയഭഹേരധത്വിഷോ

വിശ്വേദേവാസോഅക്രമഃ

വിദന്ത്യഗന്ത്യതാത്മാഃ

അന്വയം:—

അധ അഹേഃ ത്വിഷഃ — വൃത്രാസുരസ്യ തേജോക്രപാൽ
 ഭീതാഃ

വിശ്വേ ദേവാസഃ യൽ — സമൃദ്യേ ദേവാ യദോ

അന്വയം:-

ഹേ പുരു-നാഥൻ,	
പുരു-സ്തുത,	— ബഹുവിധനാമോപേത,
	ബഹുഭിരഭിഷ്ടുതേരു,
സോമേ-സോമേ	അസുഭിയേഷു സോമേഷു
(തപം) യൽ ആ അഭവേ:	— യദോപനാതം സമന്താഭവേ:
(തദാവയം) അയാ ഗവ്യ-	
യം ധീയാ ച	— അനയാ, ഗാ ആത്മന ഇച്ഛന്ത്യം
	ബുധ്യായുക്താശ്ച ഭവേമ

അർത്ഥം:- വളരെ നാമങ്ങളോടുകൂടിയവനും വളരെപ്പേരാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനുമായ ഇരു, ഞങ്ങളുടെ സോമങ്ങളിലെല്ലാം, കടിക്കാൻവേണ്ടി അവിടുന്നു മുഴുകിച്ചെല്ലുമ്പോൾ, ഞങ്ങൾ പശുക്കളെ, തങ്ങൾക്കിച്ഛിക്കുന്ന ബുദ്ധിയോടുകൂടിയവരാകാവൂ. (അവിടുന്നു സോമത്തിൽ മുഴുകിയാൽ അവിടുത്തെ അന്നം ഗ്രഹംകൊണ്ടു ഞങ്ങൾ പശുക്കളൊത്തവരാകാൻ ആഗ്രഹിക്കുകയായി.)

18 ബോധിൻനാഇദസ്തനോ

വൃത്രഹാഭൂത്യാസുതി:

ശ്രുണോതുശക്രആശിഷം.

അന്വയം:-

വൃത്ര-ഹാ	— വൃത്രഹന്താ
ഭൂരി-ആസുതി: ഇൽ	— ബഹുഷു ദേശേഷ്വിത്രാതം
	സോമ ആസുയതേ, അഭിഷു
	യതേ, തദാനിത്ര: ഏവ
ന: ബോധിൻ-മനാ:	
അസു	— സ്തോത്രപ്രണാമഭിമതം ബുധ്യതേ,
	ജാനാതി, തഥോക്തോ വേതു
(തത:) ശക്ര:	— സഖ്ഗ്രാമേ ശത്രുഹനന
	ശക്തസ്ത:
ആ-ശിഷം ശ്രുണോതു	— അസുഭിയാ, സ്തുതി. ശ്രുണോതു

എന്നിങ്ങു സ്വന്തപ്പെട്ട ഇത്രൻ വൃത്രനിവാരയിതാവായി, വൃത്ര
ഹന്താവായി ഭവിച്ചു. പിന്നെ, വൃത്രനാശകനായ അവിടുന്ന്
തന്റെ ബലം അവന്റെ രാജ്യത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചു, അപന്റെ
രാജ്യം തരികിഴൊതുകി. അന്നമുതലവിടുന്ന് ശത്രുരഹിത
നായി യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളാൽ ഉപദ്രവിക്കപ്പെടാത്തവ
നായി

16 ശുക്രം വോവൃത്രഹന്തം

പ്രശമംബഷണിനാം

ആശുഷേരധസേമഹേ

അന്വയം:-

(ഹേ പ്രതിഗൃഹ്യാരം,)

ശുക്രം

വൃത്രഹന്തം-തമഃ ശമം

ചഷണിനാം വാ

മഹേ രാധസേ

ആ ശുഷേ

— ബലവത്തമം, പ്രസിദ്ധം

— അതിശയേന വൃത്രഹന്താരം,
വേഗവന്തമിദം

— മനുഷ്യാണാം യുഷ്ടാകം

— മഹതേ ധനായ, ധനം
യുഷ്ടഭ്യം ഭാഗം

— സ്തുതിഭിഃ പ്രീണയിത്വാ
പ്രകുഷേണാഗ്നൈവ യുഷ്ടഭ്യം
പ്രയച്ഛാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രതിഗൃഹ്യാക്കളേ, ബലവത്ത്
കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധനും, വീണ്ടും പുറപ്പെടാത്തവിധം ശത്രുക്കളെ
ഹനിക്കുന്നവരും വേഗവാന്മാരായ ഇത്രനെ മഹത്തരമായ ധനം
തന്നെത്തന്നെയായി സ്തുതികളാൽ സന്തോഷിപ്പിച്ച്, മനുഷ്യരായ
നിങ്ങളെ വ്യാപിക്കാനായി ഞാൻ തന്നെ (കഴിഞ്ഞ പ്രകൃതി
എന്റെ ഇത്രനെന്ന് പറഞ്ഞ പ്രതി ആ ഇത്രനെക്കൊടുക്കാനും
കേതികൊണ്ടു ശക്തിയുറപ്പുവന്നാണ്.)

17 അയാധിയാചഗവ്യയാ

പുരുണാമൻപുരുഷുത

യത്സോമേസോമആവേ

വൃഷഭഃ, വൃത്ര-ഹാ — കാമവഷികഃ, വൃത്രഹന്തേന്ദ്രഃ
 കസ്യ സപാ സുതേ — കസ്യ യജമാനസ്യ സഹാഭി
 ഷ്വതേ സോമേ, കസ്യ യജേണ
 സോമ-പീതയേ രണന്തി? — സോമപാനായ് രമതേ?
 (കിന്ത്വസുദ്യുജ്ഞഃ ഏവ സോമപാനാത്ഥമാഗച്ഛതു.)

അർത്ഥം.-ജലവഷികനും മന്ത്രത്തുകൾക്കൊത്തവനും അഭീഷ്ടവ
 ഷികനും വൃത്രഹന്താവുമായ ഇന്ദ്രൻ ഏതു യജമാനന്റെറ കൂടെ
 സംസ്ഥാപിച്ച സോമമാത്ത യജ്ഞത്തിലാണ്, സോമപാന
 ത്തിന്നുപേണ്ടി രചിക്കുന്നത്? ഏതായാലും നമ്മളുടെ യജ്ഞ
 ത്തിൽ സോമപാനത്തിനായി വന്നുപേരട്ടെ.

21 അഭീഷ്ണസ്തപഃരയി.

മന്ദസാനസ്സഹസ്രിണ്.

പ്രയന്താബോധിദാശുഷേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) മന്ദസാനഃ — അസ്താഭിർത്തേന സോമേന
 മോദമാനസ്സൻ

നഃ സഹസ്രിണ്. രയി.

സ അഭി — സഹസ്രസംഖ്യാകം ധനം
 സുഷുപാഭര

തപഃ ദാശുഷേ — ഹവിർത്തവതേ യജമാനായ

പ്ര-യന്താ ബോധി — കമ്മണോനിയന്താ ഇതി
 ബധ്യസവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളാൽ നൽകപ്പെട്ട സോമ
 അതാൽ മോദിയുന്നവനായി, ഞങ്ങൾക്കായിരക്കണക്കിൽ
 ധനം നേരെ നന്നായെത്തിച്ചാലും. അവിടുന്ന് ഹവിർതാവാ
 യ യജമാനന് കമ്മനിയന്താവെന്നറിഞ്ഞാലും.

22 പതീവന്തസ്സതാഇമ

ഉശന്തോയന്തിവീതയേ

അപാജക്രിന്തിപുസ്യന്തഃ

അതും--വൃത്രാഗ്നാദി പലദേശങ്ങളിലും തനിയ്ക്കുവേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമത്തോടുകൂടിയവനായ ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കളായ നമ്മളുടെ അഭിമതമറിയിക്കുന്നവനായി ഭവിക്കട്ടേ പിന്നെ, യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ നശിപ്പിക്കുന്നവനായ അവിടുന്ന് നമ്മളുടെ സ്തുതി, പ്രാർത്ഥന കേൾക്കട്ടേ

19 കയാത്വപന്തളാ

ത്യാഭിപ്രമന്ദസ്യേഷൻ

കയാസ്തോതൃഭ്യഭൂഭര

അന്വയം: -

ഹേ വൃഷൻ,

തപഃ കയാ ഉത്യാ

നഃ അഭി പ്ര മന്ദസേ?

— കാമാനാം വഷിതരിന്ദ്ര,

— കേനാഭിഗമനേന, രക്ഷണേന

— അസുഭീയഃ യജ്ഞം പ്രതി സോ
മപാനാത്ഥമാഗമനേന കഭാ
സ്യാൻ പ്രമാദേന്ദ്രി?

(കിഞ്ച) കയാ

സ്തോതൃ-ഭ്യഃ ആ ഭര

— കേനാഭിഗമനേന സ്തോതൃഭ്യഃ

ധനം ആ ബിഭഷി?

അതും--അല്പയോ കാമവശ്യകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഏതു വരവിനാൽ രക്ഷണത്താലാണ്, സോമപാനത്തിനായി യജ്ഞത്തിനുള്ള വരവിനാൽ ഏതുപ്രാഴ്ചയെ ഞങ്ങളുടെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നത്? ഏതു വരവിനാലാണ് സ്തോതാക്കൾക്കു രക്ഷണം ധരിക്കുന്നത്, നിവൃത്തിക്കുന്നത്?

20 കസ്യപൃഷ്ഠാസുതേസപാ

നിയുത്പാന്നപൃഷ്ഠഭോണൻ

വൃത്രഹാസോമപിതയേ

വ 24

അന്വയം: -

പൃഷ്ഠാ

നിയുത്പാൻ

— അപാം വഷിതേന്ദ്രഃ

— നിയുതഃ, കരുതഃ, തപാൻ

അച്ച ഓജസാ — അവളും പ്രതി സ്വതേജസാ
സഹിതാഃ
ഇദം അസൃക്ഷത — വിസൃജന്തി

അർത്ഥം.—നമ്മുടെ യജ്ഞത്തിൽ ഹവിസ്സുകളാലിത്രനെ വ
ദ്ധിപ്പിക്കുന്നവരും യാഗം ചെയ്തവരുമായ ഏഴ് ഹോത്രകന്മാർ
യാഗാവസാനദിവസം അവളുടേതെ ഉദ്ദേശിച്ചു, സ്വതേജ
സ്സോടു കൂടിയവരായി. ഇത്രനെ (പോയിക്കൊള്ളുവാൻ) വിട
ന്നു. (യാഗാന്തത്തിലിത്രനു വിട നൽകുന്നു.)

24 ഇഹത്യാസധമാദ്യാ

ഹരിഹിരണ്യകേശ്യാ

വോളഹാമഭിപ്രയോഹിതം.

അന്വയം:—

ഇഹ ത്യാ സധമാദ്യാ — അസ്തിൻ യജ്ഞത്തെ
സഹമാദ്യന്തേ
ഹിരണ്യ-കേശ്യാ ഹരി — ഹിരണ്യകേശാവശ്യേ
ഹിതം പ്രയഃ — ഹിതകരം സോമരൂപമന്നം.
അഭി വോളഹാ. — ഇദം വഹതാം, പ്രാപയതാം.

അർത്ഥം.—ഈ യജ്ഞത്തിലേയ്ക്ക് പ്രസിദ്ധിപുണ്യവയും ഒപ്പം
ഹവിക്കുന്നവയും സ്വർണ്ണകഞ്ചിരോമങ്ങളുറവയുമായ ഹരിക
ളെന്ന കുതിരകൾ ഇത്രനെ വഹിക്കട്ടെ, ഏത്തിയ്ക്കട്ടെ. (ഈ
ഋക്ക് 6-3-6 ന് വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്).

25 ഇദ്യംസോമസ്സതാഇമേ

സ്തിണ്ണംബഹിർവിഭാവസോ

സ്തോതൃത്യഇത്രമാവഹ

വ. 25

അന്വയം:—

ഹേ വിഭാവസോ, — വിശിഷ്ടദീപ്തവസുമന്നഗ്നേ,
ഇദ്യം ഇമേ സോമാഃ
സ്തതാഃ

അന്വയം:-

പത്നി-വന്തഃ	— സോമസേകാർത്ഥേ പത്നഃ, പാലയിത്ര്യഃ വസതിവര്യഃ ഏകധനാശ്ച, തപന്തഃ
സുതാഃ ഇമേ	— ഗ്രഹസ്ഥാഃ, ചരസ്സ്ഥാശ്ച സോമാഃ
ഉഗന്തഃ	— ആത്മനഃ പാനമിച്ചന്തസ്സന്തഃ
വീതയേ യന്തി	— ആത്മനഃ പാനായേത്രം ഗച്ഛന്തി
(കിഞ്ച) നി-ചുന്വന്തഃ	— നിചരണേന, ഭക്ഷണേന തസ്ത്വതീതി നിചുന്വന്തഃ ഋജീഷരൂപസ്തോമഃ
അപാഃ ജഗ് മിഃ	— അപാഃ മദ്ധ്യം ഗമനശീല ഇത്രം ഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം:-സോമമൊഴുകാനായിച്ചേർക്കുന്ന, സോമത്തിന്റെ രക്ഷിത്രികളായ വസതിവരികൾ, ഏകധനകൾ എന്നീ മന്ത്രപുതന്മലങ്ങളോടു ചേർന്നവയും സംസ്ഥരിച്ചവയും കണ്ടെത്തി കകളിലും വാലന്തരികകളിലും ഉള്ളവയും തങ്ങളെ കടിപ്പാ നിച്ചിക്കുന്നവയുമായ ഈ സോമങ്ങൾ (തങ്ങളെ കടിക്കാൻ വേണ്ടി) ഇത്രനെ പ്രാപിക്കുന്ന ഭക്ഷണംകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെട്ട ഇന്ന ഋജീഷരൂപമായ സോമം വെള്ളത്തിൽനടുവിലൂടെ ഉള്ളിയിട്ടുകൊണ്ട് ഇത്രനെ പ്രാപിക്കുന്നു.

23 ഇഷ്ടാഹോത്രാജ്ഞാസ്യക്ഷ

തേത്രംവൃധാസോജ്ഞാധരേ

അച്ഛാവാട്ടഥമോജസാ

അന്വയം:-

അധാരേ വൃധാസഃ	— അസൃഭീയേ യമേജ്ഞ ഹവിഃപരിത്രം ചമയന്തഃ
ഇഷ്ടാഃ	— ഇഷ്ടവന്തഃ, യാഗം കൃതവന്ത സ്തപ്തസംഖ്യംകാഃ
ഹോത്രാഃ അവ-ട്ടഥം	— ഹോത്രകാഃ അന്ത്യഭീവന്തഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശത-ക്രതോ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുകർമ്മനിന്ദ്ര,
തേ ഇന്ദ്രിയം. — തവവീര്യവന്തം സോമം.
വിശ്വാ ഉക്ഥാ — സർവാണി സ്തോത്രാണി ച
ആ ദധാമി — ആസമ്പാദയാമി
സ്തോത്ര-ഭ്യഃ മുളയ — സുഖമുല്പാദയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ബഹുകർമ്മാവായ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു വീര്യമറ്റ സോമവും എല്ലാ സ്തോത്രങ്ങളുമൊതക്കുന്നു, സ്തോത്രാക്കൾക്കു സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും.

28 ഭൃംഭൃന്നആഭി
രേഷമുജംശതക്രതോ
യദിന്ദ്രമുളയാസിനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശത-ക്രതോ, ഇന്ദ്ര, — ബഹുകർമ്മനിന്ദ്ര,
ഭൃംഭൃം നഃ ആ ഭര — കല്യാണതമഃ ധനമസുഭ്യമാഹര
ദേഹി
(തഥാ) ഇഷം ഉജംജം. — ബലവദനഞ്ച ദേഹി
നഃ യൽ മുളയാസി — അസ്മാൻ യദിസുഖയസി, തഥാ
നാദികം ദേഹി

അർത്ഥം.-ബഹുകർമ്മാവായ ഇന്ദ്ര, ഏറ്റവും മംഗളതമമായ, ജനീയമായ, ധർമ്മായത്തമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും. അതുപോലെ ബലവത്തായ അന്നം തന്നാലും. ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിക്കണമെങ്കിൽ ആ ധനാദികൾ തന്നത്തരിയാലും.

29 സനോവിശ്വാനൃഭര
സുവിതാനിശതക്രതോ
യദിന്ദ്രമുളയാസിനഃ

(തമാ) ബഹിഃ സ്വീണ്ണം — ആസത്രതം.

സ്തോത്രം-ഭ്യഃ ഇദ്രം.

ആ വഹ

— യജ്ഞം പ്രത്യസൃദ്യമാനയ,
പ്രാപയ

അർത്ഥം.—വിശിഷ്ടപ്രകാശമാകുന്ന ധനമാത്ര അഗ്നേ,
അവിഷ്ണുവേണമിയാണു് ഈ സോമങ്ങൾ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടി
ട്ടുള്ളതു്, ഭേദം വിഭരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്, സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങൾ
ക്കവേണ്ടി അവിടുന്ന് ഇത്രനെ ഈ യജ്ഞത്തിലേയ്ക്കുവന്നി
ച്ചാലും.

26 ആതേദക്ഷംവിരോചനാ

ധേനുതാവിഭാഗൃധേ

സ്തോത്രഭ്യഇദ്രമച്ഛത

അന്വയം:—

(ഹേ യശ്യഃ) ഭാഗൃധേ തേ — ഹവിർജ്ഞവതേതുഭ്യഃ.

(തവ) സ്തോത്രം-ഭ്യഃ — ഇദ്രവിഷയസ്തോത്രകാരിഭ്യശ്ച
രോചനാ ദക്ഷം. — രോചനം, ദീപ്യമാനം ബലം.

ആ വി ദധൻ — ആഭിമുഖ്യേനേന്ദ്രോ വിധയാതു

(തമാ) രത്നാ വി — രത്നാനി ച തുഭ്യം വിധയാതു
കനോതു

(തസ്മാത്തം) ഇദ്രം അച്ഛത — ഹവിർഭിസ്മതിഭിശ്ച പുജന്ത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ യശ്യാവേ, ഹവിസ്സുകുന്ന അങ്ങയ്ക്കും
ഇദ്രവിഷയസ്തോത്രകാരന്മാരായ അങ്ങയുടെ സ്തോതാക്കൾക്കും
തിളങ്ങുന്ന ബലം ഇദ്രൻ നേരെ ഉണ്ടാക്കട്ടേ. രത്നങ്ങളും (ഉദ്
കൃഷ്ടധനങ്ങളും) ഉണ്ടാക്കട്ടേ. അതിനാൽ ഇത്രനെ ഹവിസ്സുക
ളാലും സ്തോത്രങ്ങളാലും പുജിക്കുക.

27 ആതേദധാമീന്ദ്രിയ

മുക്മാവിശ്വാശതക്രതോ

സ്തോത്രഭ്യഇദ്രമച്ഛത

അന്വയം:—

ഹേ മദാനാം പതേ — സോമാനാം സ്വാമിന്നിദ്ര,
 ഹരി-ഭി: ന: — അശ്വൈസ്സഹാസ്യാകം യജ്ഞേ
 സുതം ഉപ യാഹി അഭീഷ്ഠം സോമമുപാഗച്ഛ
 ഹരി-ഭി: ന: സുതം ഉപ — യാഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമപതേ, ഇന്ദ്ര, കതിരകളോടു കൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ, സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. കതിരകളോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. (ആവർത്തനമാദരാത്ഥം.)

32 ചിതായോവൃത്രഹന്തമോ

വിജേന്ദ്രശ്ശതകൃത:

ഉപനോഹരിഭിസ്സുതം

അന്വയം:—

വൃത്രഹന്-തമ: — അതിശയേന വൃത്രസ്യഹന്താ
 ശത-കൃത: യ: ഇന്ദ്ര: — ബഹുകർമ്മായസ്സ:
 ചിതാ വിഭേ — വൃത്രവധാവഗ്രകർമ്മാ,
 ഭാനാഭീഷു ശാന്തകർമ്മാ ഇതി
 ചിപ്രകാരേണ സരൈർ
 ജ്ഞായതേ

(ഹേ ഇന്ദ്ര, സതാം)

ഹരി-ഭി: ന: സുതം ഉപ — യാഹി

അർത്ഥം.—വൃത്രനെ ഇനി ഉയരാത്തവിധം ഹനിച്ചവനും ഭഗവദ്യജ്ഞകർമ്മത്തിൽ (വൃത്രവധാദിയിൽ) ഉഗ്രകർമ്മാവെന്നും (ഭാനാഭികളിൽ) ശാന്തകർമ്മാവെന്നും രണ്ടുപ്രകാരം ആർ അറിയപ്പെടുന്നുവോ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ആ അവിടുന്ന് ഹരികളെന്ന കതിരകളോടുകൂടി സംസ്തരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

33 ത്വഹിവൃത്രഹന്നേഷാം

പാതാസോമാനാമസി

ഉപനോഹരിഭിസ്സുതം

അന്വയം:-

ഹേ ശത-ക്രതോ, ഇന്ദ്ര. — ബഹുകമ്മനിന്ദ്ര,
സഃ (ത്വം) വിശ്വാനി
സുവിതാനി നഃ ആ ഭര — സർവ്വാനി മംഗളാന്യസൃദ്യ
മാഹര
നഃ യൽ കൃത്യാസി — യദ്യസ്മാൻ സുഖയസി, തഥ
നാദികം ദേഹി

അർത്ഥം:-ബഹുകമ്മായായ ഇന്ദ്ര, ആ അവിടുന്ന് എല്ലാ
മംഗളങ്ങളും ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാച്ചാലും. ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിക്കണ
വെങ്കിൽ ആ ധനങ്ങൾ തന്നെതളിയാലും.

30 ത്വാമിദ്യുക്ത്രഹന്തമ

സുതാവന്തോഹവാമഹേ

യദിന്ദ്രകൃത്യാസിനഃ

വ. 26

അന്വയം:-

ഹേ പൃത്രഹൻ-തമ, ഇന്ദ്ര. — അതിശയേന ശത്രുണം
ഹന്തരിന്ദ്ര,
സുത-വന്തഃ — അഭിഷ്ഠത സോമവന്തോവയം.
ത്വാം ഇൽ ഹവാമഹേ — ത്വാമേവാഹവയാമഃ
നഃ യൽ കൃത്യാസി — യദ്യസ്മാൻ സുഖയസി,
തത്സോഹവയാമി

അർത്ഥം:-ശത്രുക്കളെ ഏറ്റവും ഹനിക്കുന്ന ഇന്ദ്ര, സംശ്ര
രിച്ച സോമമൊത്ത ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ വിളിക്കുന്നു. അവി
ടുന്ന് സുഖിപ്പിക്കുമെങ്കിൽ വിളിക്കുന്നു.

31 ഉപനോഹരിഭിസ്സതം

യാഹിദോനാപതേ

ഉപനോഹരിഭിസ്സതം

അന്വയം:-

ഹേ മദാനാം പതേ — സോമാനാം സ്വാമിന്നിദ്ര,
 ഹരി-ഭി: ന: — അശ്വൈസ്സഹാസ്മാകം യജ്ഞേ
 സുതം ഉപ യാഹി അഭിഷ്വതം സോമമുപാഗച്ഛ
 ഹരി-ഭി: ന: സുതം ഉപ — യാഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സോമപതേ, ഇന്ദ്ര, കതിരകളോടു കൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ, സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. കതിരകളോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. (ആവർത്തനമാദോർത്ഥം.)

32 ചിതായോവൃത്രഹന്തരോ

വിജേന്ദ്രശ്ശതക്രതു:

ഉപനോഹരിഭിസ്സതം

അന്വയം:-

വൃത്രഹന്തരമ: — അതിശയേന വൃത്രസ്യഹന്താ
 ശത-ക്രതു: യ: ഇന്ദ്ര: — ബഹുകർമ്മായസ്സ:
 ചിതാ വിഭേ — വൃത്രവധാവഗ്രകർമ്മം,
 ദാനാദിഷു ശാന്തകർമ്മാ ഇതി
 ചിപ്രകാരേണ സഞ്ചൈർ
 ജ്ഞായതേ

(ഹേ ഇന്ദ്ര, സത്വം.)

ഹരി-ഭി: ന: സുതം ഉപ — യാഹി

അർത്ഥം:-വൃത്രനെ ഇനി ഉയരാത്തവിധം ഹനിച്ചവനും ജഗദ്രക്ഷണകർമ്മത്തിൽ (വൃത്രവധാദിയിൽ) ഉഗ്രകർമ്മാവനും (ദാനാദികളിൽ) ശാന്തകർമ്മാവനും രണ്ടുപ്രകാരം ആർ അറിയപ്പെടുന്നുവോ, അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ആ അവിടുന്ന് ഹരികളെന്ന കതിരകളോടുകൂടി സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

33 തപംഹി വൃത്രഹണേഷാം

പാതാസോമാനാമസി

ഉപനോഹരിഭിസ്സതം

അന്വയം:-

ഹേ വൃത്ര-ഹൻ — വൃത്രഹന്തരിത്ര.
 ഹി സ്വം ഏഷാഃ — യസ്മാൻ സ്വമസ്മദിയാനാം.
 സോമാനം പാതാ അസി — പാതകർത്താസി
 (അതഃ) ഹരി-ഭിഃ നഃ
 സുതം ഉപ — യാഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വൃത്രഹന്താവായ ഇതു, നാവിട്ടു നമ്മെ
 ഞങ്ങളുടെ സോമങ്ങൾ കടിക്കുന്നവനാകയാൽ ഹരിക്കുന്ന കരി
 മകളോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ സംസ്കരിച്ച സോമത്തെ പ്രാപിച്ചാ
 ലും.

34 ഇത്രുരുഷേഭോതുന്ന

ഋഷഭേണുളംഭയി.

വാചീഭോതുവാചിനം

വ. 27

അന്വയം:-

ഇത്രഃ ഋഷഭേണം — യാഗാദികർമ്മകരണേന മഹാനം.
 ഭയിഃ ഋഷഭഃ — ദാതാരം ഋട്ടണാമാദ്യം.
 നഃ ഇഷേ ഭോതു — അസൃഷ്ടമന്നാർത്ഥം പ്രയച്ചതു
 വാചി വാചിനം ഭോതു — ബലവാന്വിത്രഃ ഋട്ടണാ-
 കനീയാ.സമസ്മാകരണലാഭായ
 ഭോതു

അർത്ഥം.-യാഗാദികർമ്മങ്ങൾ മഹാനം ദാതാവും ഋഷഭേണി
 ലൊന്നാകരുടായ ഋഷഭിനെ അന്നത്തിനുവേണ്ടി ഇത്രുരു ഞ
 ഞങ്ങൾക്കു തരട്ടേ. (ഞങ്ങളിൽ പ്രസാദിച്ചിരിക്കട്ടേ). ബലവാ
 നായ ഇത്രുരു ഋഷഭേണിലൊഴുവിലത്തവനായ വാചിനെ ഞങ്ങൾ
 ക്കു തരട്ടേ.

വക്ത്രം.-28-29 ആട്ഗിരസോബിന്ദുഃ ഋഷിഃ, കരതോ
 ദേവതാ.

1 ഗോഷ്വതിക്ഷേപം.

ശ്രവസ്യർക്കാക്ഷേപം.

യുക്താവഹ്നിരത്ഥാനം.

അന്വയം:—

മഹോലാനാം മരുതാം മരതാ

ഗൌ: — ധനവതാം തേഷാം ജനനി
പൃഷ്ഠിരൂപാ

(ഗൌ: മാധ്യമികവാക്, തൈത്രവ, മധ്യമസ്ഥാനേ മരുതാ
മപിവർത്തനാൽ തേഷാം തൽപത്രത്വം)

(മരുതാം) രഥാനാം

വഹ്നി: — പൃഷ്ഠീഭിസ്ത്വപരഭിദ്യോശ്വീ

ശ്രവസ്യ: ധയതി — അന്നം കാമയമാനാസതി
സോമം പിബതി

(സം) യക്താ — സർവ്വസമന്താൽ പുജ്യം ഭവതി

അർത്ഥം—ധനവാന്മാരായ മരുത്തുകളുടെ മാതാവായ, പൃഷ്ഠിരൂപം പുണ്ട പശു (ആ പശു മാധ്യമികവാക്കാണെന്നും ആ വാക്കിന്റെയും മരുത്തുകളുടെയും വാസം മധ്യസ്ഥാനത്താകയാൽ ആ വാക്കിന്റെ പത്രമാണെന്നും പക്ഷാന്തരം). മരുത്തുകളുടെ തേന്മകൾ പുള്ളികളുള്ള പെൺകുതിരകളെക്കൊണ്ടു വഹിപ്പിക്കുന്നവളായി, അന്നകാക്ഷിണിയായി സോമം കുടിക്കുന്നു. അവിടുണെന്നും തികച്ചും പുജ്യയായി ഭവിക്കുന്നു.

2 യസ്യോദേവാഉപസ്ഥേ

പ്രതാവിശ്വോധാരയന്തേ

സുര്യാമാസാദൃശേകം

അന്വയം:—

യസ്യോ: — മരുതാം മാതൃഗ്ലോ:

ഉപ-സ്ഥേ വിശ്വേ

ദേവോ: — ഉപസ്ഥാനേ വർത്തമാനാസ്സദ്യേ
ദേവോ:

പ്രതാ ധാരയന്തേ — സ്വസ്വകർമ്മാണി കർവ്വന്തി

(ഇതുമേവതേഷാം സ്വപര്യോമിശ്രിതസ്യ സോമസ്യ
മാത്രീതി സദ്യേ തദിസമീപേ തിഷ്ഠന്തി)

(കിഞ്ച) സുര്യാമാസാ — സ്വകലാഭി: തിഥീൻമാതൃതി
മാത്വഗ്രമാ, സുര്യാപഗ്രമസോ

ഭൂശേ

— ഭംനായ, സർവ്വലോകപ്രകാശനായ ച യസ്യോഗോസ്സമീപേ

കം

— സുഖേന വർത്തമാനേ വേതഃ (സേയംഗൗസ്സോമം പിബതി)

അർത്ഥം:-ഏവളുടെ അടുക്കൽ വർത്തിക്കുന്ന ദേവന്മാരെല്ലാം സ്വസ്ഥകമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നുവോ, (ഈ പശുവാണവർക്ക് പാൽ ചേർത്ത സോമം കൊടുക്കുന്നതെന്നതിനാൽ ഏല്ലാ ദേവന്മാരും ആ പശുവിന്റെ സമീപം വർത്തിക്കുന്നു.) സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ ഭംനത്തിനായും ലോകപ്രകാശനത്തിനായും ഏവളുടെ സമീപത്തിൽ സുഖമായി വർത്തിക്കുന്നുവോ, ആ പശു, പുഷ്പി, സോമം കുടിക്കുന്നു.

3 തൽസ്യന്യോവിശ്വോഽന്യത്ര

സദാഗ്രണന്തികാരവഃ

മരുതസ്സോമപിതയേ

അന്വയം:-

അന്യഃ നഃ

— ന്യോത്രകരണാർത്ഥമിതസ്മരോ ഗന്താരഃ അസ്മദീയാഃ

വിശ്വേ കാരവഃ

— സവ്വേന്യോതാരഃ

തൽ സദാ സ ആ

ഗ്രണന്തി

— മരുതാം ബലം സർവ്വദാ സുഷ്വാ ഭീകുവ്യേന സ്തവന്തി

മരുതഃ സോമ-പിതയേ

— തേ അസ്മാഭിരാഹ്വാനവധാഃ

അർത്ഥം:-ന്യോത്രംപൊല്ലാനങ്ങളുമിങ്ങും പോകുന്ന ഞങ്ങളുടെ ന്യോതാക്കളെല്ലാം മരുതരുക്കളുടെ ബലത്തെ ഏപ്പോഴും നന്നായി നേരെ സ്തരിക്കുന്നു. അവർ നമ്മളാൽ സോമപാനത്തിൽ വിളിക്കപ്പെടേണ്ടവരത്രേ.

4 അസ്മിസോമോഽന്വംസുതഃ

പിബന്ത്യസ്യമരുതഃ

ഉതസ്വരാജോഽന്വശ്ചിനാ

അന്വയം:—

അയം സോമഃ സുതഃ

അസ്തി — പുരോവർത്തി സോമോമതദത്ഥം
മഭിഷുതോ വിദ്യതേ

സ്വ-രാജഃ മതതഃ — സ്വയം ദീപ്യമാനാസ്തേ

അസ്യ പിബന്തി — ഏനം സോമം പിബന്തി
(ചിതീയാത്ഥേ ഷഷ്ഠി)

ഉത അശ്വിനാ — അശ്വിനൗ ച പിബതഃ

അർത്ഥം.—ഈ മുഖിലിരിക്കുന്ന സോമം മരുതുക്കൾക്കു വേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതത്രേ. സ്വയം പ്രകാശനാരായ മരുതുക്കൾ ഈ സോമം കുടിക്കുന്നു; അശ്വികളും കുടിക്കുന്നു.

5 പിബന്തിമിത്രോഅര്യമാ

തനാപുതസ്യവരണഃ

ത്രിഷധസ്ഥസ്യജാവതഃ

അന്വയം:—

മിത്രഃ അര്യമാ, വരണഃ,

തനാ പുതസ്യ — ദശാപവിത്രേണ ശോധിതം

ത്രി-സ്ഥസ്ഥസ്യ — ദ്രോണകലശാധവനീയപുത
ഭദ്രാത്ഥനി ത്രിണിസ്ഥാനാനി
യസ്യ, തം

ജാ-വതഃ പിബന്തി — സ്വത്യജനവന്തം സോമം
പിബന്തി (ചിതീയാത്ഥേ
ഷഷ്ഠി)

അർത്ഥം.—മിത്രൻ, അര്യമാവു്, വരണൻ എന്നീ മൂന്നു ദേവന്മാർ ദശാപവിത്രത്താൽ അരിച്ച ശുദ്ധമായതും ദ്രോണ കലശം, ആധവനീയം, പുതത്തു് എന്നീ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളോടുകൂടിയതും സമീകർത്തവ്യമായ സത്യജനങ്ങളോടു ചേർന്നതായ സോമത്തെ കുടിക്കുന്നു.

6 ഉതോ¹നാ¹സ്യ¹ജോഷ¹മ്
ഇ¹ന്ദ്ര¹സ്ത¹ത¹സ്യ¹ഗോ¹മ¹തഃ
പ്രാ¹തഹോ¹തേവ¹മമ¹സതി

വ. 28

അന്വയം:-

ഉതോ ഇന്ദ്രഃ സുതസ്യ	— അപിചാസ്താദിരഭിഷുതസ്യ
ഗോ-മതഃ അസ്യ	— ഗവൈർധിശ്രിതസ്യ സോമസ്യ
ജോഷഃ	— പാനരൂപാം സേവാം
ഹോതാ-ഇവ പ്രാതഃ	— യഥാ ഹോതാ പ്രാതസ്സവനേ ദേവാനഭിഷുതീ, തഥാ
ന ആ മമസതി	— ക്ഷിപ്രമാഭിമുഖ്യേന ബ്ലൗതി

അർത്ഥം.-പിന്നെ, നമ്മളാൽ സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ടതും പശുവിന്പാൽ ചേർത്തതുമായ സോമം ഇന്ദ്രൻ കടിച്ചു കൈക്കൊള്ളുന്നതിനെ, (ഇന്ദ്രന്റെ സ്വീകരണത്തെ) ഹോതാവ് പ്രാതസ്സവനത്തിൽ ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നപോലെ വേഗത്തിൽ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു.

7 കദാ¹പി¹വന്ത¹സുരയഃ
സ്തിര¹ആപ¹ഇവ¹സ്രിയഃ
അ¹യ്ന്തി¹പു¹തദക്ഷ¹സഃ

അന്വയം:-

സുരയഃ	— പ്രാജ്ഞാമരുതഃ
ആപഃ-ഇവ തിരഃ	— യഥോക്താനി തിര്യഗ്വൃച്ഛന്തി തദപത്തിരധീന ഗതയസ്സന്തഃ
കദാ അതപിവന്ത?	— കദാ അന്തരീക്ഷേ ദീപ്യന്തേ?
സ്രിയഃ	— ശത്രുണാം ശോഷകാഃ, ഹന്താര ഇമേമരുതഃ
(കദാ) പുത-ദക്ഷസഃ	
അയ്ന്തി	— ശുദ്ധബലാസ്സന്തോസുദീയം യജ്ഞം പ്രത്യാഗച്ഛന്തി?

അർത്ഥം.—പ്രാജ്ഞന്മാരായ മന്ത്രതൃക്കൾ ജലങ്ങൾപോലെ വിലങ്ങനെ വരുന്നവരായി എപ്പോഴാണന്തരിക്ഷത്തിൽ പ്രകാശിക്കുക? ശത്രുക്കളെ മെലിയിപ്പിക്കുന്ന, നശിപ്പിക്കുന്ന ഈ മന്ത്രതൃക്കളെപ്പോഴാണ് ശുദ്ധബലന്മാരായി നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു വരുക?

8 കദോഃ അഭ്യമഹാനാ
ദേവാനാമവോവൃണേ
അനാചദസ്യവച്ഛസാ.

അന്വയം:—

(ഹേ മന്ത്ര:) മഹാനാം — മഹതാം
അനാ ചസ്യ-വച്ഛസാ. ച — സ്വയമേവ ദർശിത
തേജസ്സാനാം. ച

(അത ഏവ)
ദേവാനാം വ: — ദ്യോതമാനാനാം യഷ്ടാകം
അവ: അഭ്യ കൽ വൃണേ? — പാലനം കദാഹം ഇദാനിം
സംഭജേ?

അർത്ഥം.—അല്പയോ മന്ത്രതൃക്കളേ, മഹാന്മാരും സ്വയം ദർശിതതേജസ്സാവതരം അതുകൊണ്ടുതന്നെ പ്രകാശമാനന്മാരുമായ നിങ്ങളുടെ രക്ഷണം ഇപ്പോഴെപ്പോഴാണ് തേടുക, പ്രാപിക്കുക?

9 ആയേവിശ്വാപാത്മിവാനി
പപ്രഥന്നോചനാദിവ:
മന്ത്രസ്തോമപീതയേ

അന്വയം:—

യേ വിശ്വാ
പാത്മിവാനി — പൃഥിവ്യാം ഭവാനി
ദൃതമാതാനി

ദിവഃ രോചനാ	— ഭൂലോകസ്വ രോചമാനാനി ജ്യോതിഷി ച
ആ പപ്രഥൻ (താദൃശാൻ) മരുതഃ	— സസ്ത്രവിസ്താരിതാനുകാർഷഃ
സോമപീതയേ	— സോമപാനായഹമാഹവയാമി

അർത്ഥം.-ഏവർ ഭൂവിലെ ഭൂതജാതങ്ങളെയും ജ്യോതിലെ പ്രകാശമുററ ജ്യോതിസ്സുകളെയും എങ്ങും പാഞ്ഞിയോ, ആ മരു ഇതുകളെ സോമപാനത്തിനായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

10 ത്യാന്നപൃതക്ഷസോ

ദിവോവോമരുതോഹവേ

അസ്യസോമസ്യപീതയേ

അന്വയം:-

ഹേ മരുതാ,

പൃതക്ഷസഃ

— പരിശുദ്ധബലാൻ

ദിവഃ ത്യാൻ വഃ

— ഭൂലോകസ്ഥിതാൻ താൻ.

പ്രസിദ്ധാൻ യുഷ്മാൻ

അസ്യ സോമസ്യ

പീതയേ

— പാനായ

ന ഹവേ

— അദ്യോഹവയാമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മരുതന്മാരേ, ശുദ്ധബലന്മാരും ഭൂലോകസ്ഥിതന്മാരായ ആ നിങ്ങളെ ഈ സോമത്തിന്റെ പാനത്തിനായി ഇപ്പോൾ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

11 ത്യാന്നയേവീരോദസി

തസ്മദന്മരുതോഹവേ

അസ്യസോമസ്യപീതയേ

അനന്തം:-

യേ മരുത: രോദസി — ദ്രോവാപൃഥിവ്യൗ
വി തസ്തഭ: — സ്വബലേനൈവാത്യത്ഥം
സ്തബ്ധേ ചക്ര:

ത്യാൻ അസ്യ സോമസ്യ
പീതയേ — താൻ സോമസ്യപാനായ
ന ഹവേ — അദ്യാഹമാഹവായാമി

അർത്ഥം:-മരുതുകൾക്കുവേർ ദ്രോവാപൃഥിവിക്കളെ സ്തംഭിപ്പിപ്പിച്ചിരുന്നിരുന്നോ, അവരെ ഈ സോമത്തിന്റെ പാനത്തിനായി ഇപ്പോൾ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

12 ത്യന്നമാൽതങ്ഗണ

ങ്ഗിരിഷാഃവൃഷ്ണംഹവേ

അസ്യസോമസ്യപീതയേ

വ. 29

അനന്തം:-

ത്യം ഗിരി-സ്ഥാ — തംഗിരിഷ, മേഘേഷ തിഷ്ഠന്തം
വൃഷ്ണം മാൽതം ഗണം — വഷ്കം മരുതാംസംഘം
അസ്യ സോമസ്യ പീതയേ
ന ഹവേ — അദ്യാഹമാഹവായാമി

അർത്ഥം:-പ്രസിദ്ധവും മേഘങ്ങളിലിരിക്കുന്നതും വഷ്കിയെന്നതുമായ മരുതകളുടെ സംഘത്തെ ഈ സോമത്തിന്റെ പാനത്തിനായി ഇപ്പോൾ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

വക്രം 30-31 ആങ്ഗിരസ: തിരശ്ചി: ഋഷി: അനുഷ്ടുപ്
മന്ദ: ഇത്രോദോതാ.

1 ആത്മാഗിരോരഥീരി

വാസ്കുസ്തേഷഗിച്ഛണ:

അഭിത്വാസമന്ദശ

തേജസ്വമസന്നമന്ദ:

അന്വയം:—

ഹേ ഗിർവ്വണ്ഃ, ഇത്ര,	— ഗീർവ്വന്തനീയേത്ര,
സുതേഷു ഗിരഃ	— സോമേഷ്വഭീഷ്വതേഷു സത്സസ്യാകം സ്മൃതിവാചഃ
രഥീഃ—ഇവ	— യഥാ രഥവാൻ രഥേനപ്രാപ്യം ദേശം ക്ഷിപ്രം ഗച്ഛതി, തഥാ
ത്വാ ആ അസ്ഥ്യഃ (കീഞ്ച) വഥ്സം ന മാതരഃ	— ത്വാമാഭീമുഖ്യേന ഗച്ഛന്തി — യഥാ മാതരോഗാവോ വത്സമഭിലക്ഷ്യ ഹംഭാരവാഭി ശബ്ധം കർത്വന്തി, തദ്വത്
ത്വാ ഭേഭി സഃ അനുഷ്ഠത—	— ത്വാമഭിലക്ഷ്യ സമ്യക് ശബ്ധയന്തേ, സ്മവന്തി

അർത്ഥം—സ്മൃതികളാൽ പ്രാപ്യനായ ഇത്ര, സോമങ്ങൾ സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ, ഞങ്ങളുടെ സ്മൃതിവചനങ്ങൾ, തേരാളി തേരിനാൽ എന്തെങ്ങിടത്തു വേശമെത്തുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ നേരെ വന്നെത്തുന്നു. തള്ളിച്ചുതരും കട്ടിയെ നേരിൽ കണ്ട് ഇന്ധാരവം മുഴക്കുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ നേരെ വേണ്ട പോലെ സ്മൃതികൾ ശബ്ദമുതിർന്നു.

2 ആത്മാശുക്രാത്മാവ്യവ
സ്തതാസുഇത്രഗിർവ്വണ്ഃ
പിബാത്പ്രസയാസ്യസ
ഇത്രവിശ്വാസതേഹിതം

അന്വയം:—

ഹേ ഗിർവ്വണ്ഃ, ഇത്ര,	— ഗീർവ്വന്തനീയേത്ര,
ശുക്രാഃ സ്തതാസഃ	— ദീപ്യതാനാ അഭീഷ്വതാസ്സോമാഃ
ത്വാ ആ അച്ഛവ്യഃ (തതസ്ത്വച്ഛ്വാഭീതീയ മാനസ്യ) അസ്യ അന്ധസഃ	— ത്വാമാഗച്ഛതു — സോമസ്യ ചവദീയം ഭാഗം

തു പിബ	— ക്ഷിപ്രം പിബ
ഹേ ഇന്ദ്ര, വിശ്വാസ	— സർവാസു ദീക്ഷത്വദർമ്മം
തേ ഹിതം.	സോമപുരോധാശാദി
	ഹവിർനിഹിതം.

അർത്ഥം—സ്തുതികളിൽ പ്രാപ്യനായ ഇന്ദ്ര, ശോഭാനങ്ങളും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടവയുമായ സോമങ്ങൾ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ. പിന്നെ, ഞങ്ങളാൽ നൽകപ്പെടുന്ന ഈ സോമത്തിൽ അവിടുത്തെ ഭാഗം വേഗം കടിച്ചാലും. അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, എല്ലാക്കങ്ങളിലും അവിടേക്കുവേണ്ടി സോമപുരോധാശാദി ഹവിസ്സു വയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

3 പിബാസോമം മദായക
മിന്ദ്രശ്യാനാഭൃതം സുതം
ത്വം ഹി ശശ്വതീനാം
പതിരാജാവിശാമസി

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര,	
ശ്യാന-ആഭൃതം	— ദൃഢോ കാച്ഛ്യേന രൂപയാ
	ഗായത്രയാഹൃതം
സുതം സോമം മദായകം	
പിബ	— അഭീഷ്യതം സോമം ഹവ്ധായ
	സുഖേന പിബ
ഹി ത്വം ശശ്വതീനാം	
വിശാ.	— ബഹുനാം മരുൽഗണാനാം ദേവ
	ഗണാനാഞ്ച
പതി: അസി	— സ്വാമീഭവസി
(തഥാ) രാജാ	— സ്വതേജസാ ദീപ്യമാനശ്ചാസി

അർത്ഥം—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദ്രോവിൽനിന്ന് വരുന്നിന്റെ രൂപംപൂണ്ട ഗായത്രിയാൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടതും സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്നതായ സോമം ഹവിസ്സായിത്തീർന്നു. മിന്ദ്ര സുതം സോമം മദായകം

ചാലം. അവിടന്ന് വളരെ മരുതഗണങ്ങളെയും ദേവഗണങ്ങളെയും സ്വാമിയാണല്ലോ; സ്വതേജസ്സാൽ രാജിയ്ക്കുന്നവനാണു്.

4 ശ്രുധീഹവന്തിരശ്ചയാ
 ഇന്ദ്രയസ്ത്വസപര്യതി
 സുവീര്യസ്യഗോമതോ
 രായസ്പൃഥ്വിമഹാഭസി

അന്വയം:-

ഘേ ഇന്ദ്ര, യഃ സ്വാ

സപര്യതി

— ഫവിർഭിഃ പരിചരതി

(താദൃഗസ്യ) തിരശ്ചയാഃ

— ഏതന്നാമകസ്യഷേഠ്മ

ഹവഃ ശ്രുധി

— ആഹ്വാനം ശ്രണ

(ശ്രുത്വാപ)

സു-വീര്യസ്യ, ഗോ-മതഃ

— സുപുത്രവതഃ, പശുമതഃ

രായഃ പൃഥ്വി

— ധനസ്യ ഭാനേനാസ്മാൻ പുരയ

(ത്വം) മഹാൻ ഭസി

— ഗുണനാധികോ ഭവസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏവനവിടുത്തെ ഫവിസ്സുകളാൽ പരിചരിക്കുന്നുവോ, ആ തിരശ്ചി എന്ന ഋഷിയായ ഏന്റെ വിളി കേട്ടാലും. കേട്ടിട്ട് സർവ്വത്രന്മാരൊത്തരും പശുക്കളോടുകൂടിയതുമായ ധനത്തിന്റെ ഭാനത്താൽ ഞങ്ങളെ (എന്നെ) മുടിയാലും. അവിടന്ന് ഗുണകൊണ്ടു മഹാനാകുന്നു.

5 ഇന്ദ്രയസ്തേനവീയസി
 ഓഗിരമന്ദ്രാമജീജനൽ
 ചികിത്വിനസന്ധിയഃ
 പ്രത്യാതുതസ്യപിപൃഷ്ഠി

അന്വയം:-

മേ ഇന്ദ്ര, യഃ

നവീയസി

പുനഃപുനഃ ക്രിയമാണതയാ
നവതരാം.

മന്ത്രം ഗിരം

— മദകരീം സ്തുതിവാചം

തേ അജിജനൽ

— ത്വദർത്ഥമുപേപദൽ,
അകാഷീൽ

(തസ്മൈസ്തോത്രേ ത്വം)

പ്രതാം

— പുരാതനീം

ഋതസ്യ പിപ്യഷിം

— ഋതേന, സത്യേന പ്രവൃദ്ധാം

ചികിത്സിൽ-മനസം

— സമ്പ്രേഷാം മനഃ പ്രജ്ഞാപയ
തീതി താദൃശാം, അതീന്ദ്രി
യാത്മഭർകാം

ധിയം

— ബുദ്ധിം കരു (തസ്മൈ സ്തോത്രേ
കരു)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വീണ്ടുംവീണ്ടും പുതുതായുണ്ടാ
ക്കുന്നതിനാൽ ഏപ്പോഴും പുതുപുതുതും ഹഷ്മിയററുന്നതുമായ
സ്തുതിവചനം അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് രചിക്കപ്പെട്ടിട്ടു
ള്ളത്. ആ സ്തോതാവിന് പുരാതനവും സത്യത്താൽ വദ്ധി
ച്ചതും എല്ലാവരുടെയും മനസ്സിനെ ഉണർത്തി, അതീന്ദ്രിയാത്മം
ഭർഷിപ്പിക്കുന്നതുമായ ബുദ്ധി ഉണ്ടാക്കിയാലും.

6 തമിഷ്വവാമയങ്ഗിര

ഇന്ദ്രമക്മാനിവാവൃധുഃ

പുരൂണ്യസ്യപൈംസ്യം

സിഷാസന്തോവനമഹേ

അന്വയം:-

(ഋചയഃ പരസ്പരമാഹുഃ)

(ഏകഃ) യഃ ഇന്ദ്രം ഗിരഃ,

ഉക്മാനി

— സുതയശ്ശസ്ത്രാണി ച

വവൃധുഃ, തം ഉസ്സവാമ

— പ്രാവചിയൻ, തമേവേന്ദ്രം സ്മരഃ

(അപരം) അസ്യ

ചക്രണി പൗംസ്യം — ഇത്രസ്യ ബഹുനി വിദ്യാണി
സിസാസനഃ വനാമഹേ — സംഭക്തൃതിജ്ഞസ്തസ്മിതി
സ്സംഭാമഹേ

അർത്ഥം:—(ഋഷികൾ തമ്മിൽ പറയുന്നു, ഏകൻ) യാതൊ
രീന്ദ്രനെ സ്മരിക്കളും ശത്രുങ്ങളും വളർത്തുനാലോ, ആ ഇത്രാണ
മെന്നെ സ്മതിക്കുന്നു. (അന്യൻ) ആ ഇത്രന്റെ പല വിദ്യ
ങ്ങളെ പ്രാപിക്കാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നവരായി സ്മതികളാൽ ഭജി
ക്കുന്നു.

7 ഏതോനപിത്രംസുവാമ

ശുദ്ധംശുദ്ധേനസാക്ഷാ

ശുദ്ധൈരക്മൈർവാപ്യധാംസം

ശുദ്ധആശീർവാമമതു

അന്വയം:—

(ഹേ സുവാമ:) ന ഏതോ — അദ്യ ആഗമ്യമെന്നവ

(ആഗത്യ ച) ശുദ്ധേന

സാക്ഷാ

— ശുദ്ധ്യുക്തപാദകേന സാക്ഷാ

ശുദ്ധൈഃ ഉക്തൈഃ

— ശുദ്ധിഹേതുഭിശ്ശൈശ്വര്യവ

ഇത്രം ശുദ്ധം സുവാമ

— അപാപിന. കൃത്യാ സുവാമ

(സാമശ്ശൈശ്വര്യ)

വപ്യധാംസം

— പാപരാഹിത്യേന വദ്ധമാനം
തമിത്രം

ശുദ്ധഃ ആശീഃ—വാൻ

മമതു

— ദശാപവിത്രേണ ഗവ്യാദിഭി
രാശ്രുതണവാൻ സോമഃ മാമേതു

(ഇവിടെ ഒരു പുരാണകഥയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു: ഇത്രൻ
വൃത്രാദികളെക്കൊന്നതിൽ ബ്രഹ്മഹത്യയാദോഷത്താൽ താനെ
ശുദ്ധനാണെന്നു അറിയിക്കുവാൻ തന്നിരിക്കാമോട്, “അശുദ്ധനായ
ന ന ന ഏഷ ശുദ്ധനാക്കിയാലും” എന്ന് തമിച്.

ശുദ്ധ്യുല്പാദകങ്ങളായ സാമശസ്ത്രങ്ങളാലവർ ഇത്രനെ ശുദ്ധനാക്കി. മഹാഷിമാർ പരസ്പരം പറയുകയാണു്.)

അത്ഥം—ചങ്ങാതിമാരേ, ഉടനെ വരുകതന്നെ ചെല്ലാലും. വന്നു്, ശുദ്ധ്യുൽപാദകമായ സാമത്താലും ശുദ്ധിഹേതുക്കളായ ശസ്ത്രങ്ങളാലും ഇത്രനെ അപാപനാക്കിച്ചെയ്തു്, നമുക്കു സ്തുതിക്കുക സാമശസ്ത്രങ്ങളാൽ അപാപനായി ഉൽക്കണ്ഠ പ്രാപിച്ച ഇത്രനെ, ശോപവിത്രംകൊണ്ടു് അരിച്ചു് പാൽ മുതലായവ ചേർന്നു സോമം ഹവിഷ്ഠിപ്പിക്കട്ടേ

8 ഇത്രശുദ്ധോനആഗ്നി
ശുദ്ധശുദ്ധാഭിരൂതിഭിഃ
ശുദ്ധോരയിന്നിധാരയ
ശുദ്ധോമമധിസോമ്യഃ

അന്വയം:—

- ഹേ ഇത്ര, ശുദ്ധഃ — അസുഭിയൈസ്സാമശസ്ത്രൈഃ പരിശുദ്ധസ്യാം
- നഃ ശുദ്ധാഭിഃ ഉരൂതി-ഭിഃ — സാമഭിഃ പരിപുരൈമ്മരുതഭിസ്സഹ
- ശുദ്ധഃ ആ ഗ്നി (ആഗത്യ ച) ശുദ്ധഃ — പാപരഹിത ആഗച്ഛ
- രയിഃ നി ധാരയ — അസ്മാസു തപഃ ധനം നിതരാം സ്ഥാപയ
- (കിഞ്ച) ശുദ്ധഃ, സോമ്യഃ മമധി — അപാപഃ, സോമാഹസ്ത്യാം സോമേന മാദ്യ

അത്ഥം—അല്ലയോ ഇത്ര, ഞങ്ങളുടെ സാമശസ്ത്രങ്ങളാൽ പരിശുദ്ധനായ അവിടുന്ന് അതേ മന്ത്രങ്ങളാൽ പരിശുദ്ധരായ മരുതന്മാരെപ്പോലുള്ളി പാപരഹിതനായി ഞങ്ങളുടെ അടുക്കൽ ആഗമിച്ചാലും വന്നിട്ടു് ശുദ്ധനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളിൽ ധനം നിറച്ചു നിക്ഷേപിച്ചാലും ശുദ്ധനായി സോമാഹ്നായ

അവിടുന്ന് സോമത്താൽ ഹർഷിച്ചാലും. (സാമശസ്ത്രങ്ങളാൽ മരത്തുകൾ പഠിച്ചുദ്ധരാകാപ്പെട്ട എന്ത പഠത്തത് പൃതപധത്തിൽ ഇത്രനെ പ്രേരിപ്പിച്ചും പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചുംവന്ന അവരുടെ പാപത്തിന്റെ പക്ഷം തീർത്തുകൊണ്ടാണ്.)

9 ഇദ്രുശുദ്ധോഹിനോരയി.

ശുദ്ധോരണാനിഭാശുദ്ധേ

ശുദ്ധോവൃത്രാണിജീഘസേ

ശുദ്ധോവാജംസിസാസസി

വ. 31

അന്വയം:-

ഹേ ഇദ്ര, ശുദ്ധ: ഹി

രയി: ന:

— അപാപ ഏവന്യം ധനമസുദ്ധ്യം
പ്രയച്ച

(തഥാ) ശുദ്ധ: ഭാശുദ്ധേ

രണാനി

— പരിപുതസ്ത്വം ഹവിർത്തവതേ
യജമാനായ രമണീയാദി
നിയനാനി ഭേഹി

ശുദ്ധ: വൃത്രാണി

ജീഘസേ

— പാപരഹിതസ്ത്വം ശത്രുൽ
പാപാനിഖഹംസി

ശുദ്ധ: വാജം

സിസാസസി

— ബലസുദ്ധ്യനേം പ്രഭാതുചിച്ഛസി

അർത്ഥം.- അല്ലയോ ഇദ്ര, തികച്ചും ശുദ്ധനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ധനം തന്നരുളിയാലും. പാപമറ്റ അവിടുന്ന് ഹവിർഭാതാവായ യജമാനന്മാർക്കായിട്ട് തന്നരുളിയാലും. പാപരഹിതനായ അവിടുത്താണ് ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ, (പാപങ്ങളെ) നശിപ്പിക്കുന്നത്. ശുദ്ധിയേറിയ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് അന്നം നൽകാനിഷ്ടപ്പെടുന്നു, കനിഞ്ഞു.

വക്രം-32-33-34-35 ത്രിഷുബ്ധിരാട് പുരസ്കാരജ്ഞാനയ
ശ്ചന്ദനംസി, ഇന്ദ്രഃ, ഇന്ദ്രാമതഃ, ഇന്ദ്രാബ്ധിഹസ്തീ ച
ദേവതാ.

- 1 അസ്താഉഷാസആതിരന്തയാമ
മിന്ദ്രായനകതമുന്യാസ്സവാചഃ
അസ്താആപോമാതരസ്സപ്തസ്ഥാ
ന്ദ്രേസ്തരാധസിന്ധവസ്സപാരഃ

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്രസമമത്യാൽഭിതാഃ)

ഉഷസഃ	— ഉഷഃ കുംഭാഃ
അസ്മൈ ഇന്ദ്രായ യാമ.	
ആ അതിരന്ത	— സ്വസ്വഗമനം യഥാ പൂർവ്വമഭ്യന്തി, തഥോൽഗതാ അഭവൻ
ഉന്യാഃ	— രാത്രേണ സർവ്വേസ്വാനിവാസ. ഗച്ഛന്തി
നകതം സ-വാചഃ	— അപരരാത്രികാലേ, രാത്രേ രന്ത്യയാമേ ശോഭനവാചോ ഭവന്തി; തസ്മിൻകാലേഹി സർവ്വേഭവദധ്യയനാഭിനി കർവ്വന്തി
(തഥാ) ആപഃ മാതരഃ	— സർവ്വതോവ്യോഷാഃ ജഗതാം നിഷ്ഠാത്ര്യഃ
സപ്ത സിന്ധവഃ	— സ്യന്മാനാഗദ്ഗാഭ്യാനഭ്യഃ
അസ്മൈ ഇ-ഭ്യഃ തരായ	— മന്ദഷ്ടാണാം സുഖേന അരണാത്മം.
സ-പാരഃ തസ്ഥാഃ	— സുഖേന തത്തു യോഗ്യാഃ ശോഭനപാരാ അഭവൻ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രന്റെ ഉറക്കിൽ പ്രേടിപൂണ്ട ഉഷസ്സുകൾ ആ
ഇന്ദ്രനുവേണ്ടിയാണ് ആദ്യം വന്നുകൊണ്ടത്. അതുപോലെ

രാത്രിയിലെല്ലാവരും സ്വസ്വനിവാസങ്ങളെന്നതും രാവിന്റെ അന്ത്യയാമത്തിൽ (ബ്രാഹ്മഹൃത്തത്തിൽ) ശോഭനസ്തുതികൾ ചെയ്യുന്നതും പേദാധ്യയനാദികൾ ചെയ്യുന്നതും ഇത്രനുവേണ്ടിയാണ്. പിന്നെ, എങ്ങും വ്യാപിച്ച, ജഗത്തു നിമിഷണ ഗർഭഗാദികളായ ഏഴു നദികൾ മനുഷ്യർക്ക് സുഖമായി കടക്കാവുന്നവിയും നല്ല കായോടുമുടി ചേർക്കുന്നതുമിത്രനുവേണ്ടിയാണ്.

2 അതിവിശാഖിമുരോണാപിദസ്രാ

തിസ്തപ്തസാന്തസംഹിതാഗിരീണാം.

നതദ്വേവാനമർത്ത്യസ്തുതുദ്യാ

ദ്യോനിപ്രവൃദ്ധോവൃഷലുചകാര

അനന്യം:-

വിമുരോണ ചിൽ അസ്രാ — വിധുരോണ, അസമാധേനാപ്യസ്രോണ, വദ്യോണ

തി: സ്തപ്ത സംഹിതാ — ഏകവിംശതി സംഖ്യാനി സംഹിതാനി, ഏകരസന്ധി ഭൂതാനി

ഗിരീണാം. സാന്ത

അതിവിശാ — പവ്യാന്താനാം സാന്തന്യതി വിശാണി, അതീത്യ താഡിതാനി

(തേനവിദ്ധോ വദ്യസ്താനിഭിത്വാഗമർ.)

(തസ്യേദ്രസ്യ) തൽ — സാന്തദേനകർമ്മ

ദേവ: മർത്ത്യ: — ഇദ്രാഭ്യതിമിഷേക്കാ ദേവോ മനുഷ്യാവാ

ന തുതുദ്യാൻ — ന തരേജ്, കത്തും ന ശക്നോതി

പ്രവൃദ്ധ: വൃഷഭ: — സോമപാനേന പ്രവൃദ്ധ: കാമാനാം വഷിതേന്ദ്ര:

യാനി ചകാര, ന — കൃതവാൻ, താനി ദേവോ മനുഷ്യാവാകത്തും ന ശക്നോതി

അർത്ഥം.—ഒറ്റയ്ക്ക്, അസഹായനായി വരുംകൊണ്ട്, ഒന്നി ചുളുടിപ്പേൻ ഇരുപത്തൊന്നു മലമുകൾഭാഗങ്ങൾ ഇത്രനാൽ പിളർപ്പെട്ടു. (അവിടുന്ന്വിട്ട വരും അവയെ പിളർന്നുകൊണ്ടുപോയി.) മലമുകൾഭാഗം പിളർന്ന ഇത്രന്റെ കർമ്മം ഇത്രനല്ലാത്ത ഒരു ദേവനോ, മനുഷ്യനോ ചെയ്യാൻ ശക്തനല്ല. സോമപാനത്താൽ പ്രവൃദ്ധനും കാമവർഷനുമായ ഇത്രൻ ഏതേതു ചെയ്താലോ, അത് മറ്റുദേവനോ, മനുഷ്യനോ ചെയ്യാൻ ശക്തനല്ല.

3 ഇത്രസ്യവരൂത്ത്രയസോനിമിശ്ശ
ഇത്രസ്യബാഹോർഭൂയിഷ്ഠമോജഃ
ശീഷ്ണിത്രസ്യകൃതവോനിരേക
ആസന്നേഷ്ണശ്രുത്യാഉപാകേ

അന്വയം:—

ഇത്രസ്യ വരൂ: ആയസഃ — ആയസാനിമിതഃ, അയോമയഃ
(സവരൂ: ഇത്രസ്യ ഹസ്തേ)

നി-മിശ്ശഃ — അത്യന്തം സമ്മിശ്രഃ, സംബദ്ധഃ
കൃതഃ

(അത ഏവ) ഇത്രസ്യ
ബാഹോഃ

— ഭുജയോഃ

ഭൂയിഷ്ഠം ഓജഃ

— ബഹുതമം വീര്യമസ്തി

(തഥാ) നിരേകേ

— നിഗ്ഗമനേ, യദാ യുദ്ധാത്മം
നിഗ്ഗച്ഛതി തദാ

ഇത്രസ്യ ശീഷ്ണം കൃതവഃ — ശീരസീ, ശീരസ്രാണനീധാനാ
ദീനി കർമ്മാണി ഭവന്തി.

(തഥാ) ആസൻ

— ആസ്യേപ യാത്രി കർമ്മാണി
യുദ്ധാത്മം സന്നാഹാദീനി
ഭവന്തി

(കിഞ്ച) ശ്രുതൈ

— സങ്ഗ്രാമായാനുശാസത ഇത്ര
സ്യ വാക്യശ്രവണാത്മം സമ്യക്
ഉപജീവിതോഭുക്ത്യാഃ

ഉപാകേ ആ ഇവന്ത

— അന്തികേ സമന്താഭാഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-ഇത്രന്റെ വളരായം. ഇരുമ്പുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതാണ്, മുഴുവൻ ഉരുമ്പാണ്. ആ വളം ഇത്രന്റെ സ്വന്തം കയ്യിനോട് (വിട്ടുപിരിയാതെ) കൂടിപ്പേർന്നിരിക്കുന്നു. അതിനാലാണിത്രന്റെ കൈകൾക്ക് ഏറ്റവും വീര്യമുള്ളത്. പിന്നെ, യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ഇത്രന് തലപ്പാവ ധരിക്കൽ മുതലായവ (ചായങ്ങൾ) ഭവിക്കുന്നു, അതുപോലെ മുഖത്തിൽ, വായിൽ യുദ്ധസന്നാഹങ്ങളേറുന്നതിനൊക്കെ റിച്ച ആലങ്കാര സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. യുദ്ധത്തിന്റെ ശാസിതമായ ഇത്രന്റെ വാക്യം കേൾപ്പാൻ എല്ലാ ഉപജീവികളായ ഭൃത്യന്മാരും അടുക്കലെത്തുന്നു, കാമകൃഷ്ടിയിൽ നില്ക്കുന്നു.

4 മന്യേത്യായജ്ഞിയ,യജ്ഞിയാനാം.

മന്യേത്യാപ്യവനചപ്യതാം.

മന്യേത്യാസത്വനാമിത്രകേതും.

മന്യേത്യാവൃഷജ്ഞേഹ്ണിനാം.

അന്വയം:-

ഘേ ഇത്ര, ത്യാ

യജ്ഞിയാനാം

യജ്ഞിയം മന്യേ

— യജ്ഞാഹ്ണാം ദേവാനാമപി
പുരസ്കാരേ യജ്ഞാഹ്ണവ
സ്വധ്യേ

(തഥാ) ത്യാ

അപ്യതാം. പ്യവനം

മന്യേ

— പൃതിരഹിതാനാമപി പൃ
വതിതാമിതി ജാനാമി

(കിഞ്ച) ത്യാ സത്വനാം.

കേതും മന്യേ

— ത്യാ. സുതിഭിസ്സുകേതൃണാം.
യഹ്യുണാം പ്രജ്ഞാപക
മിതിമന്യേ

(തഥാ) ത്വാ ചഷ്ണീനാം

വൃഷഭം മന്യേ

— മനുഷ്യാണാമഭീമതവഷ്ക
മിതിമന്യേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ യജ്ഞാഹ്വാരായ ദേവന്മാർക്കു മുമ്പിൽ യജ്ഞാഹ്വരായി ഞാനറിയുന്നു. അതു പോലെ വീഴാത്തവരെ വീഴ്ത്തുന്നവനായി അവിടുത്തെ ഞാനറിയുന്നു. സ്തുതികളാൽ പ്രാപിക്കുന്നവർക്ക്, അവരെ വിളിച്ചു റിയിക്കുന്ന കൊടിയായി അവിടുത്തെ ഞാനറിയുന്നു. പിന്നെ മനുഷ്യക്ക് അഭീഷ്ടവഷ്കനായി അവിടുത്തെ അറിയുന്നു.

5 ആയചഭൃംബാഹോരിത്രധമസേ

മദപൃതമഹിയേഹന്തവാള

പ്രപദ്യതാഅനവന്തപ്രഗാവഃ

പ്രബ്രഹ്മാണോഅഭിനക്ഷന്തഇന്ദ്രം

വ. 32

അനവന്തഃ:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ബാഹോഃ

മദ-പൃതം വഭൃം

— ശത്രുണാം മദസ്യ ച്യാവയിതാ
രമായുധം

അഹിയേ ഹന്തവൈ ഉ

യൽ ആ ധമസേ

— മോലം ഹന്തുമേവ യദാദധാസി

(കീഞ്ചയദാ) പദ്യതാഃ

പ്ര അനവന്ത

— മോലാഃ പ്രകഷ്ണോശബ്ധയൻ

(യദാ വാ) ഗാവഃ

— തൽസ്ഥമാന്യദകാനി ച ധാനി
മകദ്യൻ

(തദാനി) പ്ര അഭി-

നക്ഷന്തഃ

— അഭിത ഇന്ദ്രം സ്തുതിഭിഗ്ദ്ധന്തഃ

ബ്രഹ്മാണഃ ഇന്ദ്രം

(ത്വാം) പ്ര

— ബ്രാഹ്മണാഃ പ്രകഷ്ണ
പദ്യചരൻ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കൈകളിൽ ശത്രുക്കൾ. ശമിപ്പിക്കുന്ന വക്ത്രായുധം മേലം പിളർന്നായിത്തന്നെ അവിടുത്തെ ഇടയും മേലത്തും ഉറക്കെ ശബ്ദിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ (മഴ പെയ്ത സന്തോഷത്തോടെ) പ്രകൃഷ്ടസ്വതീകളോടുകൂടി അണഞ്ഞ ബ്രാഹ്മണർ ഇത്രനായ അവിടുത്തെ നല്ലപോലെ പരിചരിച്ചു, കൊണ്ടുപോയി.

6 അപ്സുവാചയഇമാജ്ജാന
വിശ്വാജാതാന്യവരാണ്യസ്മാൽ
ഇന്ദ്രേണമിത്രദിധിഷേമഗീർഭി
അപാനമോഭിർവൃഷഭംവിശേമ

അന്വയം:—

യ: ഇമാ ജാതാനി ജ്ജാന — ഇമാനി ഭൂതജാതാനി
ജനയാമാസ

തം ഉ സുവാച — തമേവ ഇന്ദ്രം സ്മോത്രം കരവാമ

അസ്മാൽ വിശ്വാ

അവരാണി — അവരകാലിനാനി, പശ്ചാൽ
ഭവാനി ഭവന്തി

(ഭക്ത) ഇന്ദ്രേണ ഗി:—ഭി:

മിത്രം ദിധിഷേമ — വയം സ്മതിഭിജ്ജൈത്രിം
ധാരയേമ

(തത്ത്വ) നമ:—ഭി: — ക്രിയമാണൈന്നമസ്താക്കൈ:

വൃഷഭം ഉപോ വിശേമ — അസുഭഭിമുഖമേവ കര്യാമ

അർത്ഥം.—ആർ ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കിയോ, ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ സ്മരിക്കുന്നു. അവിടുത്തിൽനിന്നാണ് ശേഷമുണ്ടായ എല്ലാഭൂതജാതങ്ങളുമുൽഭവിക്കുന്നത്. ആ ഇന്ദ്രനോട് സ്മോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു്, ചൈത്രിയെ ഞങ്ങൾ നേക്കാവൂ പിന്നെ, ചെയ്തപ്പോഴന്ന നമസ്കാരങ്ങളാൽ ആ അഭീഷ്ടവശ്യകനെ ഞങ്ങൾ നേരിൽ വരുത്താവൂ.

7 വൃത്രസ്യ ത്വാശ്വസമാദീഷമാണാ
 വിശ്വോദേവാ അജഹുര്യേസഖായഃ
 മരുദ്ഭീരിന്ദ്രസഖ്യന്തേ അ
 സ്തഥേമാവിശ്വാഃ പൃതനാജയാസി

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യേ വിശ്വോ
 ദേവാഃ സഖായഃ

— സങ്ഗ്രാമേ സഖിത്വം കര്യാ
 മേതി മിത്രാണ്യഭേൻ, തേ

വൃത്രസ്യ ശ്വാസമാൽ
 ഊഷമാണാഃ ത്വാ
 അജഹുഃ

— ശ്വാസാൽ ഭീതാസ്സന്തഃ

— സർവ്വതഃ പലായമാനാസ്സംഗ്രാമേ
 ത്വാം ത്യക്തവന്തഃ

(ഏവം സതി) മരുദ്ഭീഃ

സഖ്യം തേ അന്യ

— സഖിത്വം വേതു

അഥ ഇമാഃ വിശ്വാഃ

പൃതനാഃ

— സർവ്വാശ്ചതുഃസനാഃ

ജയാസി

— സ്വബലേനാഭീഭവസി

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, സർവ്വന്മാരായ ദേവന്മാരേവർ
 യുദ്ധത്തിൽ കൂട്ടചേരാമെന്നു പറഞ്ഞത് മിത്രങ്ങളായോ, അവർ
 വൃത്രന്റെ ഊത്തിനാൽ പേടിപ്പുണ്ട് എമ്പാടുമോടിപ്പോകുന്ന
 വരായി അവിടുത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടെ, മരു
 ത്തക്കളോട് അവിടുത്തെ സഖ്യം ഭവിക്കട്ടെ. (പണ്ടുനടന്ന സം
 വേം ഇപ്പോൾ നടക്കുന്നപോലെ പറയുകയാണു്.) പിന്നെ
 ഏല്പാ ശത്രുസേനകളെയുപവിടുന്നു ജയിക്കുന്നു.

8 ത്രിഷഷ്ഠിസ്താമരുതോവാവൃധാനാ

ഉസ്രാഹവരാശയോയജ്ഞിയാസഃ

ഉപരോമഃ കൃധിനോഭാഗധേയം

ഹവൃന്തഹ്നനാഹവിഷാവിധേമ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കൈകളിൽ ശത്രുക്കൾ ശമിപ്പിച്ചെന്ന വശ്രായുധം മേലം പിളർന്നായിത്തന്നെ അവിടന്നേ ഇരുകയും മേലങ്ങൾ ഉറക്കെ ശബ്ദിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ (മഴ പെയ്തു സന്തോഷത്താൽ) പ്രകൃഷ്ടസ്തുതികളോടുകൂടി അണഞ്ഞ ബ്രഹ്മണർ ഇന്ദ്രനായ അവിടുത്തെ നല്ലപോലെ പരിചരിച്ചു, കൊണ്ടാടി.

6 അഭ്യുവാചയമുമാമുമാന
വിശ്വാജാതാന്യവരാണ്യസ്മാൽ
ഇന്ദ്രേണമിത്രന്ദിധിഷേമഗീർഭി
അപാനമോളിർവൃഷഭംവിശേമ

അന്വയം:—

യഃ ഇമാ ജാതാനി മമാന — ഇമാനി ഭൂതജാതാനി
ജനയാമാസ
തം ഉ സ്സവാമ — തമേവ ഇന്ദ്രം സ്തോത്രം കർവാമ
അസ്മാൽ വിശ്വാ
അവരാണി — അവരകാലീനാനി, പശ്ചാൽ
ഭവാനി ഭവന്തി
(തേന) ഇന്ദ്രേണ ഗീർഭിഃ
മിത്രം ദിധിഷേമ — വയം സ്തുതിഭിർഭൈരീ.
ധാരയേമ
(തതഃ) നമഃ—ഭിഃ — ശ്രീയമാണൈർനമസ്താഭൈഃ
വൃഷഭം ഉപോ വിശേമ — അസുഭഭിർവൃഷഭേവ കര്യോമ

അർത്ഥം.—ആർ ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കിയോ, ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ സ്തുതിച്ചുവ. അവിടുന്നിൽനിന്നാണ് ശേഷമുണ്ടായ ഏല്പാഭൂതജാതങ്ങളുമുൾഭവിക്കുന്നത്. ആ ഇന്ദ്രനോടു് സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു്, ചൈത്രിയെ ഞങ്ങൾ നേടാറു. പിന്നെ, ചെയ്യപ്പെടുന്ന നമസ്താമങ്ങളാൽ ആ അഭീഷ്ടവർഷംകനെ ഞങ്ങൾ നേരിൽ വരുത്താറു.

അന്വയം:-

ഹേ ഋജീഷിൻ, ഇത്ര തേ
തിഥം ആയുധം

— അമീഷുതസോമവനിന്ദ,
തീക്ഷ്ണം ധനുഃ

മരുതാം അനീകം,

വഭ്രം (പ)

— മരുതാംഘം വഭ്രായുധഞ്ച

കഃ പ്രതി ദധേഷ്?

— പ്രതികൂലമഭിവേതി? അഭി
ഭാവുകോനാസ്തി

(അത ഏവ)

അനായുധാസഃ

— ആയുധരഹിതാഃ

അഭേവാഃ അസുരാഃ

— ദേവഭീഷഃ യേ അസുരാസ്സന്തി

താൻ ചക്രേണ അപ വപ

— ചക്രരൂപേണ വഭ്രേണാപ
ഗതാൻ കരു

അർത്ഥം:-സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടുകൂടിയ ഇത്ര, അവി
ടുത്തെ ഊക്കറെ വില്ലിനെയും മരുത്തക്കളുടെ സംഘത്തെയും
വഭ്രായുധത്തെയും ഏതു ദേവനോ മനുഷ്യനോ ആണ് എതിർ
നിന്നു ജയിക്കുക? ആരും ജയിക്കുകയില്ല. അതിനാൽ ആയു
ധമറവതും ദേവഭീഷികളുമായ അസുരന്മാരുണ്ടല്ലോ, അവരെ
ചക്രരൂപമായ വഭ്രത്താൽ പുറംതള്ളിയാലും.

10 മഹഉഗ്രായ്തവസേസുവൃക്തി.

പ്രേര്യശിവതമായപശ്വഃ

ഗിപ്താഹസേഗിരഇന്ദ്രായപൂവ്

ലേഹിതന്പേതവിദങ്ഗവേദൻ

വ. 33

അന്വയം:-

(ഹേ സ്നോതഃ,) മഹേ

ഉഗ്രായ

— മഹതേ ഉൽഗണ്ണായ

തവസേ ശിവ-തമായ

— പ്രവൃദ്ധായ, കലൃണേ
തമായേന്ദ്രായ

പശ്വഃ സ-വൃക്തി. പ്ര

ഊരയ

— പശോരത്ഥം ശോഭനം സ്തുതി.
ചോദയ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര.) ത്രി: ഷഡ്വി: — ത്രയഷഷ്ഠി സംഖ്യയാ
മതത:

ഉസ്രാ:-ഇവ രാശയ: — ഗാവതുവസന്ധീദൃതാ:
താ വസുധാനാ: — താ. സ്വബലേന വർദ്ധനാ:
മതത: യജ്ഞിയാസ: — യജ്ഞാഹാ അഖൻ

(തം മരുതസഹായമിത്രം)

താ ആ ഉപ ഇമ: — വയുവഗച്ഛാമ:

(തത്ത്വം) ന:

ഭാഗ-യേത. കൃധി — അസൃദ്യം ജേനീയം ധനം കരു

(പശ്ചാദ്യജ്ഞപി) ഏനാ

ഹവിഷാ — സോമാനേന

തേ ശുഷു. വിധേത — ശത്രുണാം ശോഷകം ബലം
വിധേമ: കരു:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അറുപത്തിമൂന്നു സംഖ്യയോടെ
വരു, പൈശരംപോലെ കൂട്ടം ചേർന്നവരു, അവിടുത്തെ സ്വ
ബലത്താൽ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവരുമായ മരുതന്മാരെ (അന്നമി
തത്ത്വം) യജ്ഞാഹന്മാരായി അപ്രകാരം മരുതസഹായനായ
അവിടുത്തെ ഞങ്ങൾ പ്രാപിതൃസ്വ അപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്ക്
ജേനീയമായ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും പിന്നീട് സോമഹവിസ്തൃ
താൽ അവിടേയ്ക്ക്, ശത്രുക്കളെ രഹിതമാക്കുന്ന ബലം ഞങ്ങളു
ണ്ടാക്കുന്നുണ്ട് (സ്വതന്ത്രൻ, പ്രാലാഭി, സാന്നിധ്യം, ശുഭ
മേധി, ക്രീഡി, ശാകി, ഉജ്ജ്വലി എന്നീ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ
ഏഴു ഗണങ്ങൾക്കു പുറമെ ധനി, ധ്യാനം എന്നീ രണ്ടു ഗണ
ങ്ങൾ കൂടിച്ചേർന്നപ്പോൾ മരുതന്മാർക്ക് മുമ്പു ഗണങ്ങൾ
ക്കിരുന്നില്ലാത്തപ്പോഴേ പേർ എന്നപ്രകാരം അറുപത്തിമൂന്നു മരുത
ന്മാരെ)

9 തിശ്ശായം മരുതാമനിക

കസുഇന്ദ്രപ്രതിവർട്ടന്യശ

അനായുധാസോ അസ്മാ അഭേവാ

ശ്വഭ്രണാത്ത്വപവപൃജിഷിൻ

തമ്പി ധിയാ — പുത്ര തപീയയാ സ്തത്യാ
 നി സ്പുശ — നിതരാം സ്പൃയ, ഗമയ
 കവിൽ അങ്ഗ വേദൻ — ബഹുധനം ക്ഷിപ്രം ലംഭേതു,
 ദോതു

അർത്ഥം:—അല്ലയോ സ്നേഹാതാവേ, സ്നേഹശത്രുക്കളിൽ
 വഹിഞ്ഞുപ്പെടുന്നവനും മഹാനമായ ഇന്ദ്രനുള്ള സ്തുതി, തോണി
 കാരൻ തോണിയാൽ ഇരമ്പിപ്പായുന്ന പുഴയുടെ കരസ്സ് (യാ
 ത്രികനെ) എത്തിക്കുന്നപോലെ, എത്തിച്ചാലും. പിന്നെ പ്ര
 സിദ്ധനും ഉപാസകരെ ഏറ്റവും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനുമായ
 ഇന്ദ്രന്റെ സ്വന്തം ധനം (അനുഗ്രഹം) പുത്രകൾ അങ്ങയുടെ
 സ്തുതികൊണ്ട് ധാരാളമായി വരുത്തുക. ധാരാളം ധനം വേഗം
 (ഇന്ദ്രൻ) കൊടുക്കട്ടെ.

12 തർപിവിഡ്ധിയത്തഇന്ദ്രാജ്ജോഷൽ

സ്തപിസ്പൃതിനമസാവിവാസ

ഉപഭൃഷജരിതമ്മാൽവണ്യ

ശ്രാവയാവാപകവിദങ്ഗവേദൻ

അന്വയം:—

ഹേ ജരിതഃ, തൽ

വിവിഡ്ധി

— സ്നേഹാ: ഇന്ദ്രാർത്ഥം തൽസ്നേഹം
 വ്യാപയ, കരു

തേ യൽ ഇന്ദ്രഃ

ജ്ജോഷൽ

— തവസ്വഭൂതം സ്നേഹം യഥേന്ദ്ര
 സ്വീകര്യം, തൽ കരു

സ-സ്തുതിം സ്തപി,

നമസാ ആ വിവാസ

— ശോഭനാ സ്തുതിര്യസ്യ,
 തമിന്ദ്രമാഭിമുഖ്യേന ഹവിഷം,
 പരിചര

ഉപ ഭൃഷ

മാ രവണ്യഃ

— അലങ്കൃതോഭവ

— ധനാഭാവാനാരോദി:

ഗിർവാഹസേ	— ഗീർവീ, സ്തുതിഭിരുഹ്യമാനായ
ഇത്രായ പൂർവീ ഗിരഃ	
ധേഹി	— ബഹിസ്തുതിഃ കരു
(ത്വയാഭിഷ്ടുത ഇത്രഃ)	
തന്വേ	— പുത്രായ
കവിൽ അങ്ഗ വേദേ	— ബഹുധനം ക്ഷിപ്രം ലഭ്യേതു, ദോതു

അർത്ഥം.—അല്പയോ സ്തോതാവേ, ഗുണത്താൽ മഹാനും ബലത്താലുഗ്രനും പ്രവൃദ്ധനും ഏറ്റവും മംഗളകരനുമായ ഇത്രനായി പശുവിനുവേണ്ടി ശോഭനസ്തുതി എഴുതിക്കുക. സ്തുതികളാൽ വഹിജുപ്പെടുന്ന ഇത്രനായി കണക്കറ്റ സ്തുതികൾ ചൊല്ലുക. അങ്ങയാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട ഇത്രൻ മകനു ധാരാളം ധനം വേഗം നേടട്ടെ, കൊടുക്കാട്ടെ.

11 ഉക്ഥവാഹസേവിഭേമനീഷാ
 ഋണാനപാരമീരയാനഭീനാം.
 നിസ്പൃശധിയാതന്വിശ്രുതസ്യ
 ജ്ഞാതരസ്യകവിരങ്ഗവേദേ

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാ)

ഉക്ഥ-വാഹസേ	— സ്തോത്രശസ്ത്രാഭിഭിരുഹ്യമാനായ
വിഭേ മനീഷാ.	— മഹത് ഇത്രായ സ്തുതി.
ഋണാന നഭീനാം പാരം.	— യഥാ നാവികോനമോനാനാം സമീതാംതിരം നാവാ പ്രാപയതി, തദാദിത്രം പ്രതി
ഇതരയ	— പ്രേരയ
(കിഞ്ച) ശ്രുതസ്യ	
ജ്ഞ-തരസ്യ	— പ്രസിദ്ധസ്യ, അത്യർത്ഥം പ്രീണയിതരീന്ദ്രസ്യ സ്വഭൂതം ധനം.

തമ്പി ധിയാ — പുത്രേ ത്വദീയയാ സ്തത്യാ
 നി സ്പൃശ — നിതരാം സ്വർയ, ഗമയ
 കപിൽ അങ്ഗ വേദേ — ബഹുധനം ക്ഷിപ്രം ലംഭേതു,
 ദോതു

അർത്ഥം.—അല്പയോ സ്തോതാവേ, സ്തോത്രശ്രവണാദികളാൽ
 വഹിഞ്ഞുപ്പെടുന്നവനും മഹാനുമായ ഇന്ദ്രനുള്ള സ്തുതി, തോണി
 കാരൻ തോണിയാൽ ഇരമ്പിപ്പായുന്ന പുഴയുടെ കരയ്ക്ക് (യാ
 ത്രികനെ) എത്തിക്കുന്നപോലെ, എത്തിച്ചാലും. പിന്നെ പ്ര
 സിദ്ധനും ഉപാസകരെ ഏറ്റവും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനുമായ
 ഇന്ദ്രന്റെ സ്വന്തം ധനം (അനുഗ്രഹം) പുത്രൻ അങ്ങയുടെ
 സ്തുതികൊണ്ട് ധാരാളമായി വരുത്തുക. ധാരാളം ധനം വേഗം
 (ഇന്ദ്രൻ) കൊടുക്കട്ടെ.

12 തദ്വിവിധീധീയത്തഇന്ദ്രോജ്ജ്വലേഷൽ

സ്തപിസ്പൃതിനമസാവിവാസ

ഉപദ്രുജരീതമാതവണ്യ

ശ്രാവയാവാപകവിദങ്ഗവേദേ

അന്വയം:—

ഹേ ജരിതഃ, തൽ

വിവിധീധീ

— സ്തോതഃ ഇന്ദ്രാർത്ഥം തൽസ്തോത്രം.
 വ്യപായ, കരു

തേ യൽ ഇന്ദ്രഃ

ജ്ജ്വലേഷൽ

— തവസ്വഭൂതം സ്തോത്രം യഥേന്ദ്ര
 സ്വീകര്യം, തൽ കരു

സു-സ്തുതിം സ്തപി,

നമസാ ആ വിവാസ

— ശോഭനാ സ്തുതിര്യസ്യ,
 തമിന്ദ്രാ - ധ്വന ഹവിഷാ,
 പരി

ഉപദ്രുജ

മാ തവണ്യഃ

— അഭ

— യ

വി

വാച. ശ്രവ്യ
(തതസ്ത്വയാസ്തത ഇത്ര
സ്വഭ്യം) കവിൻ
അങ്ഗ വേദേ

— സ്തുതിമിത്രം ജ്ഞാപയ
— ബഹുധനം ക്ഷിപ്രം ദോഇ

അത്ഥം.—അല്പയോ സ്തോതാവേ, ആ സ്തോത്രം ഇത്രന്നാ
യി വ്യാപിപ്പിക്കുക, ചൊല്ലുക അങ്ങയുടെ യാതൊരു സ്തോ
ത്രം ഇത്രൻ സ്വീകരിയ്ക്കുമോ, അതു ചൊല്ലുക നല്ല സ്തുതി
കൾക്കു വിഷയഭൂതനായ ഇത്രനെ നേരെ ഹവിസ്സാൽ പരി
ചരിക്കുക സ്വയമലങ്കരിക്കുക (ഇത്രനെ സമീപിയ്ക്കുമ്പോൾ
ഉചിത വേഷദ്രവ്യാഭികൾ വേണം) ദാരിദ്ര്യംകൊണ്ടു കര
യത്തു് ഇത്രനെ സ്തുതി കേൾപ്പിക്കുക സ്തുതിയ്ക്കപ്പെട്ട ഇത്രൻ
അങ്ങക്കു് ധാരാളം ധനം വേഗത്തിൽ തരട്ടേ

13 അംവദ്രഹ്സോഅംശ്രമതിമതിഷ

ദിയാനഃ കൃഷ്ണാഭംഭിസ്സഹസ്രൈഃ

ആവത്തമിത്രശ്ശുചയാധരന്ത

മപസ്തേഹിതിന്ദൃമണാഅധത്ത

അന്വയം. —

ദ്രഹ്സഃ

— ദ്രുതങ്ഗച്ഛതീതിദ്രഹ്സഃ,
ദ്രുതങ്ഗച്ഛൻ

ഭംഭിഃ സഹസ്രൈഃ

ഇയാനഃ

— ഭംഭിസഹസ്രസംഖ്യാകൈ
രസുരൈഃ പരിവൃതഃ

കൃഷ്ണഃ അംശ്ര-മതി.

— തന്നാമകാംസുരഃ അംശ്രമതിന്നാ
മ നഭീ.

അവ അതിഷ്ഠൽ

— അവതിഷ്ഠതേ

(തതഃ) ശുചയാ ധമന്തം തം

— കമ്മണാ ഉദേകസ്യാന്തരേച്ഛ
സന്തം തം

ഇത്രഃ ആവൽ

— മരുജീസ്സഹ പ്രാപ്തോൽ,
കൃഷ്ണം തസ്യാന്തചരാശ്ച
ഹതവാൻ

തൃ-മനാ:	— തൃഷ്ണമനോയസ്യ സഃ, താദൃശസ്സൻ
സ്നേഹിതീ:	— സവ്യത്ര ഹി.സിത്രീസ്സസ്യ സേനാ:
അപ അധത്ത	— അപധാനം, ഹനനം കൃതവാൻ, അവധീൽ

അർത്ഥം:—(കൃഷ്ണാസുരനെ ഇന്ദ്രൻ കൊന്ന കഥ സൂചിപ്പി
ക്കുന്നു.) വേഗം ഗമിക്കുന്നവനായി പതിനായിരമസുരന്മാരാൽ
പുറപ്പെട്ട കൃഷ്ണനെ അസുരൻ അംശുമാതീ എന്ന നദിയിൽ
നിലക്കൊള്ളുകയാണ്. അപ്പോൾ വെള്ളത്തിനുള്ളിൽക്കിട
ന്ന് മേൽപ്പോട്ടു ശ്വസിക്കുന്ന അവനെ ഇന്ദ്രൻ മരുത്തക്കളോടു
കൂടി പ്രാപിച്ചു, കൃഷ്ണനെയും പിൻഗാമികളെയും വധിച്ചു.
മനുഷ്യരിൽ മനസ്സിയന്നവനായി അവിടുന്ന്, ഏവരെയും
ഹിംസിക്കുന്ന അവന്റെ സേനകളെ ഒടുക്കി

14 ഭ്രമ¹സമപശ്യ²വിഷ്ണു³ണേചരന്ത

മുപഹാ⁴രേനദോ⁵അംശുമാ⁶ത്യാഃ

നഭോ⁷നകൃഷ്ണ⁸മവതസ്ഥി⁹വാംസ

മിഷ്യ¹⁰ാമിവോവൃഷ¹¹ണോയ്യ¹²താജൈ

അന്വയം:—

(ഇന്ദ്രഃ മരുതഃ പ്രതി വദതി)

(ഹേ മരുതഃ,) ഭ്രമ¹സം — ഭ്രതഗാമിന.

വിഷ്ണുണേ ചരന്തഃ — പരൈരദൃശ്യേ ഗുഹാശ്രപേ
ദോശ പരിതോ ഗച്ഛന്തഃ.

അംശുമാത്യാഃ നദോഃ — തന്നാമികായാനദോഃ

മുപ-ഹാരേ — അത്യന്തം ഗുരോ സ്ഥാനേ

നഭഃ ന അവതസ്ഥി-

വാംസം — നദസി ആദിത്യ ഇവ ദീപ്യന്തഃ.
ഉദേസ്യാന്തരവസ്ഥിതഃ.

കൃഷ്ണം അപശ്യഃ — അസുരമഹാമർദ്ദം.

ഹേ വൃഷ്ണഃ, വ:

ഇഷ്ടാമി

— ഉദകാനാം സേവനാരോചതഃ,
ഐഷ്വര്യം യഥാത്ഥമിച്ഛാമി

(തത്രോ യു.യ.) നമോ

യ്യത്യത

— യഥേവ സംഹാരത

അനം--(ഇത്രം തേഹ്വകാശോഽപരമം) അല്ലയോ മനുഷ്യകാശേ, വേഗവാനം ആരാധം കാണപ്പെടാതെ ഗുഹാ രൂപമായോടിക്കൂടിയിട്ട് അലയുന്നവനും അംഗുലി എന്ന നദി യുടെ ജലത്തിനുള്ളിൽ, നദീതീരത്ത് ആദിത്യനെന്ന് പോലെ, മിന്നുന്നവനായ കൃഷ്ണനെന്ന് അസുരനെ ഞാൻ കണ്ടു അല്ല യോ ജലവഷികളേ, നിങ്ങളെ യഥാത്ഥമായി ഞാനാഗ്രഹി ക്കുന്നു അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ യഥാത്ഥത്തിൽ കൃഷ്ണനെയും കൂട്ടുകാരെയും സംഹരിക്കുക.

15 അയം പ്രഥം സോമംഗുലിയാ ഉപ

സ്ഥേധാരയത്തന്വനിതപിഷാണഃ

വിശോഭാദേവീര്യോഽപരന്തി

ബൃഹസ്പതിനായുരേക്രസ്സസാഹേ

വ. 34

അനന്വയം:-

അയം പ്രഥംസഃ

— അഥ പ്രതഗാമികൃഷ്ണഃ

അംഗുലി-മത്യാഃ ഉപ-

സ്ഥേ തിതപിഷാണഃ

— സമീപേ ദീപ്യമാനസ്സന്തഃ

തന്വഃ അധാരയൽ

— ആത്മീയം ശരീരം പരൈ

രഹി-സ്യത്വേന ബിഭേതി

(തത്ര) ഇത്രഃ

ബൃഹസ്പതിനായുര

— ഏതന്നാമകേന ദേവേന

സഹായേന

അദേവീഃ

— പാപയുക്തത്വാൽ കൃഷ്ണാഃ

ആ-പരന്തിഃ വിശഃ

— ആഗച്ഛന്തിരസുരസേനാഃ

ദീന - -

1 - -

അർത്ഥം:-പിന്നെ, ശീഘ്രഗാമിയായ കൃഷ്ണൻ അംശമതിയുടെ സമീപത്തിൽ വിളങ്ങുന്നവനായി സ്വന്തം ശരീരം അന്യരാൽ ഹിംസിക്കപ്പെടാൻ വയ്യാത്തവിധം ധരിക്കുക എന്നായി. അവിടെ ഇന്ദ്രൻ ബൃഹസ്വതിയാകുന്ന സഹായനോടുകൂടി, പാപംകൊണ്ടു കറുത്തിരുണ്ടവരും നേരെവരുന്നവരുമായ അസുരസേനകളെ ഭടക്കരി.

16 ത്വംഹത്യൽസപ്തഭ്യോജയമാ
നോഗത്രഭ്യോജവശ്ശൃതരിത്ര
ഗുജ്ജ്വലോവാപൃഥ്വി അന്യപിന്ദോ
വിളമദ്ഭ്യോജവനേഭ്യോരണ്ഡാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം ഹത്യൽ — തലികർമ്മകൃതവാനസി ,
(കിന്തദിത്യപ്യതേ)
ജയമാനഃ — പ്രാദുർഭവന്നേവത്വം
അഗത്ര-ഭ്യഃ സപ്ത-ഭ്യഃ — ശത്രുരഹിതേഭ്യഃ, വൃത്രനാപി
ശംബരാദി സപ്തഭ്യശ്ശൃതഭ്യഃ
ശത്രുഃ അഭവഃ — ശത്രുരസി
(കിഞ്ച ത്വം) ഗുജ്ജ്വലോ
വാപൃഥ്വി അന്യ
അവിന്ദഃ — തമസാ സംവൃതേ ദ്യാവാപൃഥ്വി
വ്യഗ്ര സുരയാമ്മനാ പ്രകാശ്യാന
ക്രമേണാലമോഃ
(തഥാ) വിളമദ്-ഭ്യഃ — മഹത്വയുക്തേഭ്യഃ
ഭവനേഭ്യഃ രണ്ഡാഃ — ലോകേഭ്യോരമണം ധാരയസി,
വിദധാസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നാണല്ലോ ഞ്ഞ കർമ്മം ചെയ്തത്. (ഏതു കർമ്മമെന്നു പറയുന്ന.) ജനിച്ചപാദേ അവിടന്ന്, ശത്രുക്കളില്ലാത്ത, എതിരില്ലാത്ത വൃത്രൻ, നാപി, ശംബരൻ, വലൻ, പാകൻ, ജംഭൻ, കൃഷ്ണൻ (അല്ലെങ്കിൽ

മുഷ്ണൻ) എന്നീ ഏഴ് അസുരന്മാരായ ശത്രുക്കൾക്കും ശത്രുവായി കൂടാതെ, ഇരുമുടിയിലുൾവാപ്യമിവികളെ സൂര്യനായി പ്രകാശിച്ച്, ക്രമത്തിൽ നേടി മഹത്വമുററ ലോകങ്ങൾക്ക് അപ്രകാരവിട്ടു സുഖമുണ്ടാക്കുന്നു.

17 തപഃഹത്യപ്രതിമാനമോജോ
 വഭ്രേണവഭ്രിന്ധൃഷിരോജാലന്മ
 തപഃമുഷ്ണസ്യവാതിരോവധന്ത്രൈ
 സ്മാൻഗാരുത്യശപ്യേവേന:

അന്വയം:-

ഹേ വഭ്രിൻ, ഇത്ര, തപഃ

ഹത്യതേ — തപഃവലോതൽ കത്താകാശി:

(കിന്തിത്യഭിധിയതേ)

ധൃഷിതഃ — സന്ഗ്രാമേഷു ധീരസ്സൻ

അപ്രതി-മാനം മുഷ്ണസ്യ

രാജഃ — നിരപമം ബലം.

വഭ്രേണ ജാലന്മ — ഹതവാൻസി

തപഃ വധന്ത്രൈ — ഹനന്തസാധനൈരാഘരൈഃ

മുഷ്ണസ്യ അവ അതിരഃ — മുഷ്ണമവാങ്മുഖം കൃത്വാവധി:

(കമ്മണി ഷഷ്ടി.)

(അഥാ) തപഃ ശപ്യതേ ഇൽ — കമ്മണൈവ

ഗാഃ അവിന്ദഃ — അങ്ഗീരസാംഗാഃ പണിൻ

മിത്വാ ലബ്ധവാൻ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ വജ്രായുധനായ ഇത്ര, അവിട്ട്നാണല്ലോ അതുപെയ്തത് (ഏതെന്നു പറയുന്നു) യുദ്ധത്തിൽ ധീരനായി, എതിരറ്റ മുഷ്ണന്റെ ബലത്തെ വഭ്രത്താലമർത്തി, വധായുധങ്ങളാലവനെ മുഖംകീഴടക്കിക്കൊന്നു അതുപോലെ അവിട്ടത്തെ കമ്മത്താൽത്തന്നെ അങ്ഗീരസ്സുകളുടെ പശുക്കളെ, പണികളെ ഒതുക്കി, നേടിക്കൊടുത്തു

18 തപംഹത്യദ്വേഷചേഷ്ണീനാം

ഘനോവൃത്രാണാത്തവിഷോബ്ദ്രഥ

തപംസിന്ധൂരസ്മജസ്തസ്മഭാനാം

ത്വമപോ അജയോദാസപത്നീഃ

അന്വയം:—

ഹേ വൃഷഭ, തപം ഹ

ത്യൽ — കാമാനാം വഷിതേന്ദ്ര, തപം
ഖലു തൽകർമ്മകൃതവാൻ

(കിന്തൽ?) ചേഷ്ണീനാം — മനുഷ്യാണാം, യഷ്ടപുണാം

വൃത്രാണാം ഘനഃ — ഉപദ്രവാണാം ഹന്താ തപം

തവിഷഃ ബദ്രഥ — ബലവാൻ ബദ്രവിഥ

(തതഃ) തപം തസ്മഭാനാൻ

സിന്ധൂര — അസുരൈർവിന്ധ്യമാനാ
ഗംഗാദ്യാസ്സപുനദീഃ

അസ്മജഃ — സരണായ പ്രാസ്മജഃ

(പശ്ചാൽ) തപം

ദാസപത്നീഃ അപഃ

അജയഃ — അസുരസ്വാമികാ അപോജിത
വാനസി

അഥം—അല്ലയോ കാമവർഷകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നതന്നെ യാണല്ലോ അതുചെയ്തത്. (ഏതു?) മനുഷ്യരായ യാഗാനന്ദാ താക്കരക്ഷ് വരുന്ന ഉപദ്രവങ്ങളെ പരിഹരിക്കുന്ന അവിടന്ന് ബലവാനായി ചവിട്ടു അസുരന്മാരാൽ തടയപ്പെട്ട ഗങ്ഗാ ദികളായ ഏഴു നദികളെ അവിടുന്നൊഴുകാൻ വിട്ടു. അതിന്നു ശേഷമാണ് അസുരന്മാർ കീഴ്പെട്ട മലങ്ങളെ ജയിച്ചത്, നേടിയത്.

19 സസ്യക്രതുരണിതായസ്സതേ
 ഷപന്തമന്യുര്യോഅഹേവരേവാൻ
 യഹ്വകുഇന്നര്യപാംസി കത്താ
 സവ്യത്രഹാപ്രതിനേയാമുഃ

അന്വയം -

- യഃ സുതേഷു രണിതാ — അഭിഷുതേഷു സോമേഷു
 രമണശിലഃ
- അനന്തമന്യുഃ യഃ
 അഹോ-ഇവ രേവാൻ — പരൈരനന്നക്രോധഃ യഥാ
 ഹാനി ധനവന്തി തഥാ
 ധനവാൻ
 (ദിവസേഷുഹി ധനാനി പ്രാദ
 ഭവന്തി, ന രാത്രിഷു)
- യഃ ഏകഃ ഇത് — അസഹായ ഏവ
- നരി അപാംസി കത്താ — കമ്മനേതരി മനുഷ്യ കമ്മാണി
 കത്തും സമത്വം
- സഃ വ്യത്ര-ഹാ, സഃ
 സ-ക്രതുഃ — വ്യത്രഹന്താ ശോഭനകമ്മാ
- (തമേവേദം) അന്യം
 പ്രതി ഇത് ആഹുഃ — സവ്യമന്യം ശത്രുസംഘം പ്രതി
 വേതി, അഭിവേതിതിവന്തേ

അർത്ഥം.-ആർ സംസ്ഥരിച്ച സോമങ്ങളിൽ രമിക്കണമെന്നോ, ശത്രുക്കളാലടക്കപ്പെടാത്ത ക്രോധമറ്റ ആർ പകലുകയ ധനവന്തുകളാകുന്നപോലെ ധനവാനാണോ, (പകലുകളിലാണല്ലോ ധനങ്ങളല്ലാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത്, രാത്രികളിലല്ല) ആർ ഒറ്റക്കേതന്നെ കമ്മനേതാവായ മനുഷ്യനിൽ കമ്മങ്ങളുണ്ടാക്കാൻ പോന്നവനോ, ആ ഇന്ദ്രൻ വ്യത്രഹന്താവാനുശോഭനകമ്മാവാനു ആ ഇന്ദ്രനെക്കുറിച്ച് ശത്രുസംഘത്തെ ഏല്പാം ജയിക്കുന്നു എന്ന് (ജനങ്ങൾ) പറയുന്നു

20 സപ്തരൂപേന്ദ്രശ്ചഷ്ണീയ
 തംസുഷ്ടുത്യാഹവ്യംഹവേമ
 സപ്രാവിതാമലവാനോധിവക്താ
 സവാജസ്യശ്രവസ്യസ്യഭാതാ

അനന്തം:-

വൃത്രഹാ സ: ഇന്ദ്ര:	— വൃത്രഹന്തേന്ദ്ര:
ചഷ്ണീ-യുൽ	— മനുഷ്യാണാം ധനാദിഭാനേന ധാരക: , പോഷക:
ഹവ്യം തം സ-സ്തുത്യാ ഹവേമ	— സ്തുത്യം തം ശോഭനയാസ്തുത്യാ വയമസുഭ്യഭേണേഷാഹവയാമ:
സ: പ്ര-അവിതാ മല-വാ, ന:	— പ്രകഷേണാസ്താകം രക്ഷിതാ
അധി-വക്താ	— ധനവാൻ, അസ്താകമനകുല പക്ഷപാതേനവക്താ
സ: ശ്രവസ്യസ്യ വാജസ്യ ഭാതാ	— കീർത്തനീമിത്തസ്യാനസ്യ ഭാതാ ഭവതി

അർത്ഥം-വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്രൻ മനുഷ്യരെ ധനാദിഭാനം കൊണ്ടു് താങ്ങുന്നവനാകുന്നു, പോഷിപ്പിക്കുന്നവനാകുന്നു. സ്തുത്യനായ അവിടുത്തെ നല്ല സ്തുതിയോടുകൂടി നമ്മൾ യജ്ഞങ്ങളിലേക്കു വിളിക്കുന്നു. അവിടുന്നു നമുക്കു് ഏറ്റവും രക്ഷിതാവാകുന്നു, ധനവാനാകുന്നു, നമ്മളെക്കുറിച്ചുനൂലുമായി (മറ്റു ദേവന്മാരോടു്) ധാരാളം പറയുന്നവനാകുന്നു. കീർത്തിയ്ക്കു കാണമായ അന്നം (പുഷ്പി)ഏകുന്നവനമാകുന്നു.

21 സപ്തരൂപേന്ദ്രജ്ജക്ഷാ
 സ്തദ്യോജ്ഞാനോഹവ്യോബഭ്രവ
 കൃണന്നപാംസിനന്ദാപുത്രണി
 സോമോനപിതോഹവ്യസ്സവിഭ്യ:

അന്വയം:-

ഋഷഭാഃ, വൃത്രഹാ	— ഹമാൻ, വൃത്രഹന്താ
സഃ ഇന്ദ്രഃ സഭ്യഃ	
ജജ്ഞാനഃ	— തദാനീരേവപ്രാദുർവൻ
ഹവ്യഃ ബഭ്രവ	— സഭൈർ സ്തോത്രഭിര്യഷ്ടഭിശ്ചാ
(കിഞ്ച) നന്യാ പുത്രണി	— നന്യാണി, മനുഷ്യഹിതാനി
അപാംസി കൃണൻ	— കർമ്മാണികർത്വൻ
സഖി-ഭ്യഃ സോമഃ ന	
പിതഃ	— മിത്രേഭ്യഃ യഷ്ടഭ്യഃ യഥാ
ഹവ്യഃ	— സ്വർഗ്ഗാഭിഹലാനി കർത്വൻ, തഥാ
	— ആഹ്വാനവ്യോ വേതി

അർത്ഥം:-ഹമാൻ. വൃത്രഹന്താവുമായ ആ ഇന്ദ്രൻ ജനിച്ചപ്പോൾ തന്നെ ഏല്പാ സ്തോതാക്കളാലും യഷ്ടാക്കളാലും വിളി ക്കപ്പെടേണ്ടവനായി, പിന്നെ മനുഷ്യഹിതങ്ങളായ വളരെ കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവനായി. പണ്ഡാതികളായ യഷ്ടാക്കൾക്ക്, കടിച്ചാൽ സ്വർഗ്ഗാഭിഹലമെന്ന സോമപോലെ, സഖിഭ്യൻ വിളിക്കപ്പെടേണ്ടവനാകുന്നു.

വക്ത്രം:- 36-37-38 കാശ്യപഃ ദോഃ ജ്യേഷ്ഠഃ, ബ്രഹ്മത്യതി ജഗത്യപരിഷ്വാദ് ബ്രഹ്മനി ത്രിഷ്ടുബ് ജഗത്യഗ്ഹമാന്സി. ഇന്ദ്രോ ദേവതാ.

1 യാതുത്രേജ്ഞാഭേ

സ്തോത്രാഭിഹലസഭ്യഃ

സ്തോതാഭിഹലവന്നസ്യവചയ

യേപ്രവേശ്വരസംഹിഷ്ഠഃ

അന്വയം:-

ഹേ മാവ-വൻ, ഇന്ദ്ര.

സ്വ-വാൻ

താഃ ദുഃ

— സഖിവാൻ, സ്വർഗ്ഗവാ.സ്വാ.

— യാനി ഭാഷ്യോനി ധനാനി

അസുരഭ്യഃ ആ അരേഃ	— ആഹരഃ
അസ്യ	— ഏതസ്യഃഘതസ്യ ധനസ്യ ഭാനേന
സ്തോതാരം ഇൽ വദ്ധയ	— സ്തോത്രകാരിണമേവ വൃദ്ധിമന്തം കരു
യേ ച ത്വേ	— അന്യേയഘോരസ്തപഭത്മം
വൃക്ത-ബഹിഷഃ	— സ്തിണ്ണബഹിഷോ ഭവന്തി, തം ശ്ച ധനേന വദ്ധയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, സുഖവാനായ (സ്വ
ഗ്ധവാനായ) അവിടുന്ന് അനുഭവയോഗ്യങ്ങളായ ധനങ്ങളേവ
അസുരന്മാരിൽനിന്നു പിടിച്ചെടുത്തുവോ, ആ പിടിച്ചെടുത്ത
ധനത്തിന്റെ ഭാനത്താൽ സ്തോതാവിനെത്തന്നെ (ഏനെ) വള
ത്തിയാലും, പോഷിപ്പിച്ചാലും. മറ്റു യഷ്ടാക്കളേവർ അവി
ടുള്ളവേണ്ടി ഭക്തിപരിചരവരാനോ, (യാഗം ചെയ്തവരാനോ)
അവരെയും ധനത്താൽ വളർത്തിയാലും.

2 യമിന്ദ്രധീഷേത

മശ്വഃഗാംഭാഗമപ്യയം

യജമാനേസുന്ധതിഭക്ഷിണാവതി

തസ്മിന്തന്ധഹിമാപണ്ണൈ

അന്ധയം:—

ഘേ ഇന്ദ്ര, ത്വം യം

അശ്വം, ഗാം

— യാനശ്വാൻ, പയഃപ്രഭാത്രിഗ്ദ്ധഃ
(ജാത്യേകവചനം)

അവ്യയം ഭാഗം

— അവിനശ്വരം ജേനിയം ധനം,
ധനാനി, ഏതാൻ ശത്രുഭ്യ
ആഹൃത്യ

ധീഷേ തം

— ബിഭേന്തി, തം സച്ഛം

സുന്ധതി,

ഭക്ഷിണാവതി

— സോമാഭിഷവം കച്ഛതി,
ഗൃതപിശ്യോ ഭക്ഷിണം ഭാരമി

തന്വിൻ യജമാനേ ധേഹി - യാഗം കർത്താണേ ധേഹി
മാ പണേത - അയച്ചാജനഃ പണിഃ, തന്വിൻ
ഏതന്മാദേഹി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് യാതൊരു കതിരെയെയോ, പശുവിനെയോ, അനശ്വരവും ജേനീയവുമായ ധനത്തെയോ, (ജാത്യേകവചനം ബഹുവചനമുദിച്ചും) ശത്രുക്കളായ അസുരന്മാരിൽനിന്നു പിടിച്ചുപറ്റിക്കയേയ്ക്കുന്നുവോ, അതു മുഴുവൻ സോമം സംസ്തരിച്ചെന്നവനും, പ്രതിഷ്ഠകൾക്കു് ഭക്ഷിണ കൊടുക്കുന്നവനുമായ ആ യാഗാനുഷ്ഠാതാവിന്നു് കൊടുത്താലും. യാഗം ചെയ്യാത്ത പിശുക്കന്നതു കൊടുക്കരുതു്.

3 യജുസസ്യവ്ര

തോന്വചാപമഭേവയഃ

സൈഷഷ്ഠഏവൈതുമുരൽപോഷ്യരയിഃ

സന്തതലേഹിതന്തഃ

അന്വയം:-

(യഃ) ഹേ ഇന്ദ്ര.

അഭേവയഃ	—	ദേവൻ യുഷ്ഠാനകാമയമാനഃ
അവ്രതഃ	—	വ്രതാഹിതഃ കമ്മഹീനോഭൃതാ
അന്വ-സ്വാപം യഃ സന്വി	—	അനുഷ്ഠാതസ്വപ്നം യഥാ വേദി
		ത്ഥമാ സ്വപിതി
സഃ സൈഷഃ ഏവൈഃ	—	ആത്മീയൈശ്വര്യമനൈരേവ
പോഷ്യരയിഃ മുരൽ	—	പോഷണീയം സ്വീയം ധനം
		മാരയതു വിനാശയതു
(അമാശ്ശൈർഭൃതാഭിഭിനുസ്യ ധനം നശ്യതു)		
തന്തഃ (ത്വം) തം സന്തതഃ		
ധേഹി	—	അയച്ചാരം തം അന്തർഹിതേ
		കമ്മരഹിതേ ദേശേ സ്ഥാപയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഭേദന്മാരായ നിങ്ങളെ (നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹം) കാംക്ഷിജ്ഞാത്തവനും കമ്മഹീനനുമായി,

വന്നുചേരുന്ന മനോരമം പോലെ ഏവനറങ്ങുന്നുവോ, (അലസനായിരിയ്ക്കുന്നുവോ,) അവൻ സ്വന്തം വഴികളിലൂടെതന്നെ, പോഷിപ്പിയ്ക്കേണ്ട ധനത്തെ നശിപ്പിയ്ക്കട്ടേ. (ചുതുകളി മുതലായവയാൽ അവന്റെ ധനം നശിച്ചുകൊള്ളട്ടേ.) പിന്നെ, അവിടുന്ന് അവനെ ആരും കാണാത്ത, കമ്മരഹിതമായ ദേശത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചാലും.

4 യച്ഛക്രാസിപരാവതി
 യദ്വ്യാവതിവൃത്രഹൻ
 അത്സ്വാഗ്നിർഭിദ്യഗ്നിരുകേഷിഭി
 സ്തതാവ്യാഭവിവാസതി

അന്വയം:-

ഹേ ശക്ര, വൃത്ര-ഹൻ,	
ഇന്ദ്ര,	— ശക്ര, വൃത്രഹന്തരിത്ര,
യൽ പരാ-വതി അസി	— യദോ വിപ്രകൃഷ്ടേ ദൃലോകേ വിദ്യസേ
യൽ അദ്വ്യാ-വതി	— അദ്വ്യാചീനേ, അധസ്താൽ സ്ഥിതേ തദപേക്ഷയാ സമീപേന്തരിക്ഷേ ഭവസി, തസ്താദപി
അതഃ ദ്യ-ഗൽ കേഷി-ഭിഃ	— ദൃലോകം ഗച്ഛേഭിഃ ഹരിഭിരിവസ്ഥിതാഭിഃ
ഗിഃ-ഭിഃ ത്വാ	— സ്തതിഭിസ്ത്വാ.
സുത-വാൻ ആ	
വിവാസതി	— അഭീഷ്വതസോമവാൻ യജമാനസ്തോത്രൈഃ പരിപരതി

അന്വം.-ശക്രനും വൃത്രഹന്താവുമായ ഇന്ദ്ര, എപ്പോഴവിടുന്ന വിദ്യാമായ ദൃലോകത്തിലാണോ, എപ്പോൾ താരതമ്യേന അടുത്ത അന്തരിക്ഷത്തിലാണോ, അവിടെ ദൃലോക

ത്തിലേക്കു ഗമിക്കുന്ന കണ്ഠിരോമമുറു ഹരികളെന്ന കതിരുകൾപോലെയുള്ള സൂതികളാൽ, സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടിയ യജമാനൻ അവിടുത്തെ പരിചരിക്കുന്നു. (സൂതികളെ കതിരകളാൽപ്പകിട്ടിച്ചിട്ടുള്ളതു് വേഗത്തിലും ഇരുന്ന പ്രിയത്തിലും സമാനത്വമുദ്രേണിച്ചാണു്.)

5 യഥാസിരോപനേദിവ

സ്തദുദ്രസ്യധിവിഷുപി

യഥിപാത്ഥിവേസദനേവ്യത്രഹന്തമ

യന്തരീക്ഷഭൂഗഹി

വ. 36

അനന്തരം:-

ഹേ വ്യത്രഹൻ-തമ, — അതിശയേന പാപസ്യ ഹന്തരീന്ദ്ര,

യഥി വാ ദിവഃ രോപനേ അസി — യദിവോദ്യുലോകസ്യ ദീപന ശിലേ സ്ഥാനേവസി

(യഥാ) സദുദ്രസ്യ അധി വിഷുപി — സദുദ്രസ്യ മധ്യേധിഗതേ വിഷുപേ, തത്സംബദ്ധേ സ്ഥാനേ വസി

യഥി പാത്ഥിവേ സദനേ — യദി പൃഥിവ്യാം ദേവേ സ്ഥാനേ വിദ്യസേ

യഥി അന്തരീക്ഷേ — വന്തരസേ

(യത്ര കത്രവേസി തഥാ പൃസുഭീയം യജ്ഞം പ്രതി)

ഔ ഗഹി — ഔഗച്ഛ

അർത്ഥം:-പാപം തികച്ചു പോക്കുന്ന ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഉദ്യുലോകത്തിന്റെ പ്രഭുവുണ്ട സ്ഥാനത്തോ, സദുദ്രാധ്യത്തിലുള്ള സ്ഥാനത്തോ, ഭൂമിയിലെ (ഏതെങ്കിലും) സ്ഥാനത്തോ, അന്തരീക്ഷത്തിലോ വന്തരിക്കുന്നതെങ്കിലും, എവിടെയായാ ലുപ്തവിടെനിന്നു്, അങ്ങുളള യജ്ഞത്തിന്നുവന്നുപോന്നാലും.

6 സന്തസ്സോമേഷ്വസോമപാ
 സ്തേഷ്വശവസസ്തേ
 മാദയസ്വരാധസാസുതാവാ
 തേരോധാപരീണസാ

അന്വയം:—

ഓമ സോമ-പാഃ, ശവസഃ

പതേ, ഇത്ര,

— സോമസ്യ പാതഃ, ബലസ്യ
 പാലയിതരിത്ര,

സഃ (ത്വം) സതേഷ്വ

സോമേഷ്വ

— അഭിഷ്വതേഷ്വ സോമേഷ്വ ,

നഃ രാധസാ

— അസ്താൻ ബലസാധനേനാനേന

സുതാ-വതാ

— അനൃതരഹിതത്വോപേതേന
 പുത്രാദികം ലക്ഷ്യതേ, പുത്രോ
 പേതേനാനേന

പരീണസാ രാധാ

മാദയസാ

— ബഹുനാ ധനേന മോദയ
 (അന്നപുത്രധനാദികം ഭേദി)

അർത്ഥം.—സോമപായിയും ബലത്തിന്നീശനുമായ ഇത്ര, ആ അവിടുന്ന് സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമങ്ങളിൽ സന്തോഷിച്ചു, ഞങ്ങളെ ബലപ്രദവും, സത്യവാനായ പുത്രനോടു ചേർന്നുമായ അന്നത്താലും ധാരാളം ധനത്താലും മോദിപ്പിച്ചാലും. (അന്നവും സന്തതിയും ധനവും തന്നെത്തിയാലും.)

7 മാനഇത്രപാവാവുണ

ശ്ചപാനസ്സധമാദ്യഃ

ത്വന്നുതീത്വമിന്നത്വപ്യം

മാനഇത്രപരാവുണകി

അനന്തം:-

ഹേ ഇദ്ര, ന:	— ഹവിഷം പ്രഭാതനസ്താൻ
മാ പരാ വൃണക്	— മാ പരിത്യാക്ഷി:
(ത്വം) ന: സധ-മാദ്യ:	
ഭവ	— അസ്താകം സോമേന സഹമാദന ശീലോ ഭവ
ന: ത്വം ഉതി	— അസ്താംസ്തവോത്യാം, രക്ഷണേ സ്ഥാപയ
(തഥാ) ത്വം ഇതി ന:	
ആപ്യം	— തവേവബന്ധ:
(അതഃ) ഹേ ഇദ്ര. മാ ന:	
പരാ വൃണക്	— അസ്താൻ മാപരിത്യാക്ഷി:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇദ്ര, ഹവിസ്സേകുന്ന ഞങ്ങളെ പരിത്യജിക്കരുതേ. അവിട്ടു ഞങ്ങളുടെ സോമംകൊണ്ട് ഞങ്ങളോടൊപ്പം ഹവശീലനായാലും. അവിട്ടു ഞങ്ങളെ രക്ഷയിൽവെച്ചാലും. അവിട്ടുനമാത്രമാണ് ഞങ്ങൾക്കു ബന്ധം. അതിനാൽ അല്ലയോ ഇദ്ര, ഞങ്ങളെ ഉപേക്ഷിക്കരുതേ.

8 അസ്മേ¹ഇ²ദ്രസ³പാ⁴സു⁵തേ
നി⁶ഷ⁷ഭാ⁸പീ⁹തയേ¹⁰ഋ¹¹
കൃ¹²ധീ¹³ദി¹⁴ത്രേ¹⁵ഋ¹⁶വ¹⁷ന¹⁸പോ¹⁹ഋ²⁰
ദസ്മേ²¹ഇ²²ദ്രസ²³പാ²⁴സു²⁵തേ

അനന്തം:-

ഹേ മഘ-വൻ, ഇദ്ര,	— ധനവണിദ്ര,
ഋ പീതയേ	— മദകരസ്യ സോമസ്യപാതായ
അസ്മേ സപാ സുതേ	— അസ്താഭിസ്സമാഭിഷ്വതേ സോമേ
നി സഭ	— അസുഭിയേ യജേണ നിഷിദ
(കിഞ്ച) ദി ¹ ത്രേ മഹൻ	
വേദഃ കൃധീ	— സ്തോത്രേ മഹദ്വക്ഷണം കന്ത
ഹേ ഇദ്ര, അസ്മേ സപാ	
ന	— അസ്താഭിസ്സതേ സോമമമസ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, ഹഷ്കരമായ സോമം കടിയ്ക്കാനായി, ഞങ്ങളാൽ കൂട്ടുകടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമത്തിൽ, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ ഇരുന്നരുളിയാലും, സ്നോതാവിന്നു മഹത്തായ രക്ഷണമുണ്ടാക്കിയാലും. അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമത്തിൽ രമിച്ചാലും.

9 നതപാദേവാസആശത

നമർത്യാസോ അഗ്രിവഃ

വിശ്വാജാതാനി ശവസാഭിഭൂർസി

നതപാദേവാസആശത

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്രി-വഃ ത്വാ	— വഭ്രവന്നിന്ദ്ര, ത്വാ
ദേവാസഃ ന ആശത	— ദേവാസ്സുബലേന ന പ്രാപ്നുവന്തി
ന മർത്യാസഃ	— മനുഷ്യം ന പ്രാപ്നുവന്തി
വിശ്വാ ജാതാനി	— വിശ്വാനി, സർവാണി ഭൂതജാതാനി
ശവസാ അഭി-ഭൂഃ അസി	— ബലേനാഭിഭാവുകോഭവസി
(തസ്മാൽ) ദേവാസഃ ന	
ത്വാ ആശത	— ന പ്രാപ്നുവന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വഭ്രവാനായ ഇന്ദ്ര, ദേവന്മാർ ബലം കൊണ്ടുവിട്ടത്തെ പ്രാപിക്കുന്നില്ല. മനുഷ്യരുമില്ല. എല്ലാ ചരാചരങ്ങളെയുമവിടുന്നു കീഴടക്കുന്നു. അതിനാലാണു ദേവന്മാരവിട്ടത്തെ പ്രാപിക്കാത്തതു്.

10 വിശ്വാപൃതനാ അഭിഭൂതരണൻ.

സജ്ജ്വതക്ഷുരിത്രബലശ്ചരാജസേ

കൃതപാവരിഷ്ഠം വരആമുരിത

തോഗ്രമോദിഷ്ഠനവസന്തരസ്വിനഃ.

അന്വയം:—

വിഗ്രഹം പുതനാഃ	— സർവ്വാനേവസഞ്ജാമാൻ
അഭി-ഭൂതം, നരം	— അഭിഭൂതം, സർവ്വസ്യ നേതാരമിത്രം
സ-ഭൂഃ തതക്ഷുഃ,	— സ്തോതാൻ പരസ്തം സഞ്ജാതാഃ സ്മൃതിഭിസ്സീഷ്ണാമകർച്ചൻ
(കിഞ്ച നേ) രാജസേ ജ്ജനഃ	— ആത്മനഃ പ്രകാശനാത്മം സൂര്യായമകമിത്രം ജനയാമാസുഃ
ച ക്രത്വാ വരിഷം	— അപി ച സ്വീയേന കമ്മണോ ഭൂതരം
ആ-മുരി.	— ശത്രുണാമാഭിമുഖ്യേന മാരയിതാരം
ഉത ഉഗ്രം, ഓഭിഷം തവസം, തരസ്വിനം	— ഉൽഗൃണ്ണബലം ഓജസ്വിതമം
ഇത്രം	— പ്രവൃദ്ധം, സഞ്ജാതേ ശത്രുവധാത്മം വേഗവതമിത്രം
വരേ	— വരണീയേ ധനേ, തദത്ഥം സുവന്തി

അർത്ഥം:—എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളെയും ജയിക്കുന്നവനും ഏവക്കും നേതാവുമായ ഇന്ദ്രനെ സ്തോതാക്കൾ ഏതുപേര് സ്മരിക്കുകയ്ക്ക് തീർക്കുന്നതാക്കി. പിന്നെ ആത്മപ്രകാശനത്തിനുവേണ്ടി സൂര്യായാസമായ ഇന്ദ്രനെ ഉല്ലാസിപ്പിച്ച കൂടാതെ സ്വന്തം കമ്മത്താൽ പെരിയവനും ശത്രുക്കളെ നേരിട്ടു കൊല്ലുന്നവനും ഉപകോരിയവനും ഏറ്റവും മോജസ്വിതം വലിപ്പമിയുന്നവനും തുലത്തിൽ ശത്രുവധത്തിന് വേഗതയുറവനുമായ ഇന്ദ്രനെ ശ്രേഷ്ഠമായ ധനത്തിനുവേണ്ടി സ്തോതാക്കൾ സ്മരിക്കുന്നു. (ഇവിടെയും ഇന്ദ്രൻ, ഈശ്വരൻ, സ്തോതാക്കളുടെ തപഃപ്രഭാവത്തിന്റെ സൃഷ്ടിയാണെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു അങ്ങിനെ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവർ സർവ്വശക്തരും സർവ്വഭാതാവുമായി മാറുന്നു.)

11 സമീരോസോഅസ്വര
 നിരൂസോമസ്യപീതയേ
 സ്വപ്തിയഭീവൃധേ
 ധൃതപ്രതോഹോജസാസമുതിഭിഃ

അന്വയം:-

രോസഃ	— കശ്യപപുത്രാരോജാജയഃ
സോമസ്യ പിതയേ ഇം	
ഇരൂ	— സോമപാനായൈനമിരൂ
സം അസ്വരൻ	— സമ്മൃഗശബ്ധയൻ, സമസ്തവൻ
(കിഞ്ച) സ്വാ-പതിം	
ഇം ഹി	— സ്വഗ്നസ്യ പാലയിതാരമേന മേവ
യൽ വൃധേ സം	— യദാ വദ്ധനായസംസ്തവന്തി, തദാ
ധൃത-പ്രതഃ ഓജസാ	— ധൃതകമ്മേന്ദ്രോബലേന
ഉതി-ഭിഃ	— മരുതഭിസ്സഹസഭ്ഗച്ഛന്തേ (ഇരൂസ്യ പാലനേനോതയോ മരുതഃ)

അർത്ഥം:-കശ്യപപുത്രനാരായ രോഹിണിനെ ജ്വലിക്കൽ സോമപാനത്തിനായി ഈ ഇരൂനെ വേണ്ടപോലെ സ്തുതിച്ചു. സ്വഗ്നപതിയായ അവിടുത്തെത്തന്നെ അഭിവൃദ്ധിക്കായി സ്തുതിക്കുമ്പോൾ കമ്മധാരകനായ ഇരൂൻ ബലത്തോടും മരുത്തുക്കളോടുംകൂടി എത്തുന്നു.

12 നേമിന്നമന്തിപക്ഷസാ
 മേഘവിപ്രാഅഭിസ്വരം
 സുഭീതയോവോഅധു
 ഹോപികണ്ണേനരസിനസ്സുക്തഭിഃ

അന്വയം. —

നേമി. — അരാൻ യഥാനേമിവ്യാപ്തോതി,
തദേതേ സമ്പം വ്യാപ്തവന്തമിത്രം

(കാശ്യപാരോഃ)

പക്ഷസാ നമന്തി

— ഭഗ്നമാത്രേണൈവ
നമസ്കർവ്വന്തി

(തതഃ) വിപ്രാഃ ഹേഷം. — മേധാവിനോ മേധരൂപമിത്രം

(ഇന്ദ്രോമേഷോദൃതാ മേധാതിഥിം സ്വഗ്നമന്തേ)

അഭി-സ്വരാ

— അഭിസ്വരേണ, സ്തോത്രേണ
പുണമന്തി

(യജമാനസ്തോത്സനാഹ)

അപി സു ദീതയഃ

— അപി ച ശോഭനദീപ്തയഃ

അദൃഹഃ വഃ

— കസ്യാപ്യ ദ്രോഗ്ധാരോ യുധം

തരസ്വിനഃ

— ക്ഷമസു ത്വരാ യുക്താസ്സനഃ

(ഇന്ദ്രസ്യ) കണ്ണേ ജ്വല-

ഭിഃ സ.

— ശസ്ത്രാദിദിസ്തമ്യഗഭിഷ്വത

അർത്ഥം.—പുത്രന്തിന്റെ പുറംവലയത്തെ ഏർക്കാലുകൾ
വ്യാപിക്കുന്നപോലെ എല്ലാറ്റിനെയും വ്യാപിച്ചു നിൽക്കുന്ന
ഇന്ദ്രനെ കാണുന്ന മാത്രയിൽത്തന്നെ കശ്യപപുത്രന്മാരായ
രേണോർ നമസ്കരിക്കുന്ന പിന്നെ മേധാവികളായ
ഋഗ്വേദികൾ ആടിന്റെ ഉടൻപുണ്ടു ഇന്ദ്രനെ സ്തോത്രങ്ങളോടു
കൂടി നമസ്കരിക്കുന്നു (ഇന്ദ്രൻ ആടായിച്ചെന്നത് മേധാതിഥി
യെ സ്വഗ്നത്തിലെത്തിച്ചു എന്ന കഥ ഇനി യജമാനൻ സ്തോ
താക്കളോടു പറയുന്നു) ശോഭനപ്രകാശന്മാരും ആരും ദ്രോഹം
ചെയ്യാത്തവരുമായ നിങ്ങൾ കമ്മത്തിൽ വേഗതപുണ്ടവരായി,
ശസ്ത്രാദികളാൽ ഇന്ദ്രന്റെ ചെവിയിൽ സ്തുതിക്കുക

13 തമിദ്രഞ്ജോഹവീമിമഘവാതമുഗ്രം

സത്രാദധാനമപ്രതിഷ്ഠതംശവാംസി

മംഹിഷോഗീഭിരാപയജ്ഞിയോവവഞ്ത

ദ്രായേനോവിശ്വാസുപമാതൃണോതുവളീ

അന്വയം:-

മല-വാനം, ഉഗ്രം	—	ധനവന്തം, ഉൽഗുണ്ണബലം
സത്രാ ശ്വാംസി ഭയാനം	—	സത്യമേവബലാനി ധാരയന്തം
(അത ഏവ)		
അപ്രതി-സൗകതം	—	ശത്രുഭിരപ്രതിരോധനീയം
തം ഇദ്രം ജോഹവിമി	—	യജ്ഞാഹമാഹയാമി
(കിഞ്ച) മംഹിഷഃ,		
യജ്ഞിയഃ	—	പുജ്യതമഃ, യജ്ഞാഹസ്തഃ
ഗീഃ-ഭിഃ ആ		
വവത്തൽ ച	—	അസുഭീയാഭിസ്തുതിഭിരാഭി മുഖ്യേന വത്തന്താം ച
(തതഃ) വഭ്രീ നഃ രായേ	—	വഭ്രുവാനിദ്രോസാകം ധനായ
വിശ്വാ സു-പഥാ		
കൃണോതു	—	സദ്യാണേവ സമാക്രാണി കരോതു

അർത്ഥം.-ധനവന്തം ഊർജ്ജവന്തം സത്യമായും ബലങ്ങളാർന്നവന്തം. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ശത്രുക്കളാൽ എതിർക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവനുമായ ഔ ഇന്ദ്രനെ യജ്ഞാവായ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. പിന്നെ, മഹാപുരുഷനും യജ്ഞാഹനമായ അവിടുന്ന് നമ്മുടെ സ്തുതികളാൽ നേരെ വന്നതുകൊണ്ടും ചെയ്യട്ടേ. വഭ്രുവാനായ ഇന്ദ്രൻ നമ്മുടെ ധനത്തിനായി എല്ലാ നല്ല മാർഗ്ഗങ്ങളുമുണ്ടാക്കട്ടേ.

14 ത്വംപരഇന്ദ്രചികിദന്തോ

വ്യോമസാശ്വവിഷ്വശക്രനാശയധൈ

ത്വദ്വിശ്വാതിഭൂവനാനിവഭ്രീ

ന്ത്യാവാരേജേതേപൃഥിവീചഭീഷാ

അന്വയം:-

ഹേ ശ്വവിഷ്വ, ശക്ര,		
വഭ്രീൻ, ഇന്ദ്ര,	—	ബലവത്തമ, ശക്ത, വഭ്രുവ നീകൃ.
ത്വം ഓമസാ	—	സ്വീയേന

അന്വയം:—

നേമിം — അരാൻ യഥാഭവേന ചിദ്യോപ്ലോതി,
അഥേൻ സർവ്വം വ്യാപ്തവന്തമിദം

(കാശ്യപാരോഭാഃ)
പക്ഷസാ നമന്തി

— ഭഗവതാഭ്യേതമനവ
നമസ്കര്യന്തി

(തതഃ) വിപ്രാഃ മേഖം — മേധാവിനോ മേഖത്രപമിദം
(ഇന്ദ്രോമേഷോദൃതാ മേധാതിമിം സ്വഗ്ഗമനന്തൻ)

അഭി-സ്വരാ — അഭിസ്വരേണ, സ്തോത്രേണ
പ്രണമന്തി

(യജമാനസ്തോതൃനാഹ)

അപി സു-ഭിതയഃ — അപിച ശോഭനഭീഷ്തയഃ

അദ്രഹഃ വഃ — കസ്യംപ്യ ദ്രോഹ്യാരോ യുയം

തരസ്വിനഃ — കമ്മസ്യ ത്വരാ യക്താസ്സന്തഃ

(ഇന്ദ്രസ്യ) കണ്ണേ ള്കപ-

ഭിഃ സഃ — ശസ്ത്രാഭിഭിസ്സമൃഗഭിഷ്വത

അർത്ഥം.—ചക്രത്തിന്റെ പുറംവലയത്തെ ഏർക്കാലുകൾ
വ്യാപിക്കുന്നപോലെ, എല്ലാറ്റിനെയും വ്യാപിച്ചു നിൽ
ക്കുന്ന ഇന്ദ്രനെ കാണുന്ന മാത്രയിൽത്തന്നെ കശ്യപപുത്രന്മാ
രായ രേഭന്മാർ നമസ്സരിക്കുന്നു പിന്നെ, മേധാവികളായ
ഋത്വിക്കുകൾ ആടിന്റെ ഉടൻപുണ്ടു ഇന്ദ്രനെ സ്തോത്രങ്ങളോടു
കൂടി നമസ്സരിക്കുന്നു. (ഇന്ദ്രൻ ആടായിച്ചെന്നത് മേധാതിമി
യെ സ്വഗ്ഗത്തിലെത്തിച്ചു എന്നു കഥ. ഇനി യജമാനൻ സ്തോ
താക്കളോടു പറയുന്നു) ശോഭനപ്രകാശന്മാരും ആക്കം ദ്രോഹം
ചെയ്യാത്തവരുമായ നിങ്ങൾ കമ്മത്തിൽ വേഗതപുണ്ടവരായി,
ശസ്ത്രാഭികളാൽ ഇന്ദ്രന്റെ ചെവിയിൽ സ്തുതിക്കുക.

13 തമിരൂഞ്ജോഹവീമിമുഖവാനമുഗ്രം

സ്തത്രാഭ്യാനമപ്രതിഷ്ഠതംശവാംസി

മംഹിഷ്ഠംഗീർഭിരാപയജ്ഞിയോവവന്ത

ദ്രായേനോവിശ്വാസുപമാകുനോതുവഭൂ

അന്വയം:-

മഘ-വാണം, ഉഗ്രം	—	ധനവന്തം, ഉൽഗുണ്ണബലം
സത്രാ ശവാംസി ഭധാനം	—	സത്യമേവബലാനി ധാരയന്തം
(അത ഏവ)		
അപ്രതി-സുകൃതം	—	ശത്രുഭീരപ്രതിരോധനീയം
തം ഇന്ദ്രം ജോഹവീമി	—	യഷ്ടാഹമാഹയാമി
(കിഞ്ച) മംഹിഷഃ,		
യജ്ഞിയഃ	—	പുഷ്യതമഃ, യജ്ഞാഹ്സ്തഃ
ഗീഃ-ഭിഃ ആ		
വവത്തൽ ച	—	അസൃഭിയാഭിസ്തതിഭിരാഭി
		മുഖ്യേന വത്തതാം ച
(തതഃ) വഭ്രീ നഃ രായേ	—	വഭ്രുവാനിന്ദ്രോസ്മാകം ധനായ
വിശ്വാ സു-പഥാ		
കൃണോതു	—	സർവാന്യേവ സുമാഗ്ഗാണി
		കരോതു

അർത്ഥം.-ധനവാന്തം. ഉഗ്രക്കാരവന്തം. സത്യമായും ബലങ്ങളാർവന്തം. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ശത്രുക്കളാൽ എതിർക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവരുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ യഷ്ടാവായ ഞാൻ വീളിക്കുന്നു. പിന്നെ, മഹാപുഷ്യനും യജ്ഞാഹനമായ അവിടുന്ന് നമ്മുടെ സ്തുതികളാൽ നേരെ വന്നരുളുകയും ചെയ്യട്ടേ. വഭ്രുവാനായ ഇന്ദ്രൻ നമ്മൾക്കു ധനത്തിനായി എല്ലാ നല്ല മാർഗ്ഗങ്ങളുമുണ്ടാക്കട്ടേ.

14 തപഃപുരഇന്ദ്രചികിഷേനാ

വ്യോജസാശവിഷശക്രനാശയധൈ

ത്വദഗ്നിശ്ചാനിഭവനാനിവഭ്രീ

ന്ദ്രാവാദേരജേതേപൃഥ്വിചഭിഷാ

അന്വയം:-

ഹേ ശവിഷ, ശക്ര,

വഭ്രീൻ, ഇന്ദ്ര,

— ബലവത്തമ, ശക്ത, വഭ്രുവ
നീന്ദ്ര,

ത്വം ഓജസാ

— സ്വീയേന തേജസാ

ഏതാ പുരം	— ഏതാനി ശംബരസ്യ പുരാണി
വി നാശയ്യൈ	— വിനാശയിതും ജ്ഞാതാ വേസി
ചികിൽ	— സർപ്പാണി ഭൂതജാതാനിത്വത്തോ
വിശ്വാനി ഭവനാനി	ഭിത്യാകമ്പത്തേ
ത്വൽ	
(തഥാ) ദ്യാവാ പൃഥിവീ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ച
ച ഭീഷാ രേജേതേ	ത്വത്തോഭിത്യാ കമ്പതേ

അർത്ഥം.—അതിബലവാൻ. ശക്തൻ. വളുവാനമായ ഇത്ര. അവിടുന്ന് സ്വന്തം തേജസ്സിനാൽ ഈ ശംബരപുരങ്ങളെ നശിപ്പിക്കാനറിയുന്നവനാണ്. എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും അവിടുത്തിൽനിന്നുള്ള പേടികൊണ്ടു വിറയ്ക്കുന്ന അതുപോലെ ദ്യാവം ഭൂവും അവിടുത്തിൽനിന്നുള്ള പേടിയാൽ വിറയ്ക്കുന്നു.

15 ത്വൽജ്വതമിദ്രശുരചിത്രപാ

ത്വപോനവത്രിന്ദുരിതാതിപഷിക്രീ

കദാന്നുരായത്തേശസ്യ

വ്വിശ്വഹ്നസ്ത്വസ്യസ്സ്പഹായ്യസ്യരാജൻ വ. 38

അന്വയം:—

ഹേ ശുര, ചിത്ര, വത്രിൻ,

രാജൻ, ഇത്ര.

— ബലവൻ, വിവിധരൂപ, വളുവൻ, ദീപ്യമാനേത്ര

തൽ ജ്വതം മാ പാതു

— പ്രശസ്തം ത്വദീയം സത്യം മാ. രക്ഷതു

(കിഞ്ച) ഭൂരി ദുഃ-ഇതാ

— ഭൂരിണി ഭൂമിതാനി. പാപാനി

അപാ ന അതി പഷി

— തഥാനാവിക ഉഭേകാനി പാക ത്വതി ത്വഭക്തീത്യ പാരയ

ഹേ ഇത്ര, വിശ്വ-

ഹ്നസ്ത്വ. സ്സ്പഹായാ

യസ്യ

— ബഹുരൂപസ്യ, സ്സ്പഹണീ യസ്യ

രായ: ന: കദാ ആ
ദശസ്യേ?

— (കമ്മണി ഷഷ്ഠി) ധനം കസ്തിൻ
കാലേ ആഭീരുവ്യേന
പ്രയത്നേ?

(തദാ തവ സത്യം മാം രക്ഷതു മഹ്യം ധനം ദത്വാ കമ്മാണി
മയാനുഷ്ഠാപ്യ മാം പാപരഹിതം കരു)

അർത്ഥം.-ബലവാൻ. വിവിധരൂപൻ. വളുവാൻ. പ്രകാ
ശവാനമായ ഇന്ദ്ര, പ്രശസ്തമായ അവിടുത്തെ സത്യം എന്നെ
രക്ഷിക്കട്ടേ. നിരവധികളായ ദുരിതങ്ങളെ, തോണിക്കാ
രൻ വെള്ളത്തിനക്കരയ്ക്കുത്തിടുന്നപോലെ, കടത്തി എത്തി
ച്ചാലും. അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ബഹുരൂപവും ആശിക്കത്തക്കതു
മായ ധനം എന്നാണവിടുന്നു ഞങ്ങൾക്കുനേരെ 'തന്നരുളുക?
(അപ്പോളവിടുത്തെ സത്യം എന്നെ രക്ഷിക്കട്ടേ, എന്നിക്ക
ധനം തന്നു, എന്നാൽ കർമ്മങ്ങളനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടു, എന്നെ
പാപരഹിതനാക്കിയാലും.)

(6-ാം അധ്യായം സമാപ്തം)

അഭ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യായം-6 അഭ്യായങ്ങൾ 7-8

ഏകാക്ഷരത്തിൽ 1-2-3 വർണ്ണങ്ങൾ ഇത്ര. 4-5 ഇത്ര നം. സപ്തസ്തവം. വാക്യം. ദേവത. 10-ാം, 11-ാം, പ്രകാരം സാരസ്വതത്തിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടതാണ്. മുൻ സാമ്പന്തം. ജപിക്കാൻ സാധിക്കാത്തവർ ഈ പ്രകാരം മാത്രം ജപിക്കാൻ ഏ. 6-7-8 മിത്രപരണന്മാരും ആദിത്യന്മാരും അഗ്നികളും വായുവും ഉഷ്ണവും പവനന്മാരും ഗോവു, ദേവതകൾ. 11-12 പ്രകാരം സാരസ്വതത്തിലുള്ളതാണ്. 15-ാം, 16-ാം, പ്രകാരം പശുവിന്റെ പുത്രിയും അഗ്നിസത്യയും പ്രതിപാദിക്കുന്നു. 16-ാം, പ്രകാരം സാരസ്വതത്തിൽ പെട്ടതാണ്. 9 മുതൽ 12 കൂടി വർണ്ണങ്ങൾ അഗ്നി. 13-14-15 അഗ്നിയും അഗ്നിയോടുകൂടും. 16 മുതൽ 7-ാം വർണ്ണത്തിൽ 2-ാം അക്ഷരത്തിൽ 18-ാം വർണ്ണം കൂടി ചേർക്കണമെന്നു പേരിലായിട്ടുണ്ട്. ഈ സൂക്തങ്ങളിലും ശുദ്ധീകരണപരങ്ങളാണ്. 16-17 വർണ്ണങ്ങൾ ചിലർ പുണ്യശാസ്ത്രത്തിനുപയോഗിക്കുന്നു. കൗശികന്മാർ ശ്രാദ്ധ ജപത്തിനും. 9-ാം മണ്ഡലം ഇതോടുകൂടി തുടങ്ങുന്നു. ഈ മണ്ഡലം മുൻ പവനന്മാരോടുകൂടിയാണ് ദേവത. 24-25 വർണ്ണങ്ങൾ ആഹാരമായ ആപ്രീസൂക്തംപോലെ സോമനെ ഉദ്ദേശിച്ച ആപ്രീസൂക്തമാണ്. സമീപമുള്ള മതലായ അഗ്നിരൂപങ്ങൾ സോമസംബന്ധിയായി പറയുന്നു. 36-37 വർണ്ണങ്ങൾ ശ്രാദ്ധത്തിൽ ജപിക്കാൻ വിനിയോഗിക്കുന്നു. ഏകാക്ഷരത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചൊന്നും പറയാനില്ല.

വർണ്ണം-1-2 ആഗ്നിരസോ നുമധോ ജ്വഹി, ഉഷ്ണിക്കകപ് പുര ഉഷ്ണിഹസ്കന്തംസി, ഇതദ്രാദേവതാ

1 ഇത്രാക്ഷരസംഗ്രഹം

വിപ്രായബുദ്ധമേബ്രഹ്മ

യജുർവേദവിപ്രശ്ലീതപന്തസ്യവേ

അന്വയം:—

(ഹേ ഉൽഗാതാരഃ)

വിപ്രായ	— മേധാവിനേ
ബൃഹതേ, ധമ്മ-കൃതേ	— മഹതേ, കമ്മകഭേദേ
വിപഃ-ചിതേ,	
പനസ്യവേ	— വിദഷേ, സ്തുതിമിച്ഛതേ
ഇന്ദ്രായ ബൃഹൽ സാമ	
ഗായത	— ബൃഹന്നാമകം സാമ പാത

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഉൽഗാതാക്കളേ, (ഉൽഗാതാക്കൾ, യാഗത്തിൽ സാമംചൊല്ലുന്ന ഗൃതപിക്കുകൾ) മേധാവിനും മഹാനും കമ്മകത്താവും വിപോനും സ്തുതി ഇച്ഛിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനായി ബൃഹത്തെന്ന പേരായ സാമംചൊല്ലുക

2 ത്വമിന്ദ്രാഭിഭൂസി

ത്വംസൂര്യമരോപയഃ

വിശ്വകർമ്മാവിശ്വഭേവോമഹാഅസി

അന്വയം —

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം അഭി-ഭൂഃ

അസി — ശത്രുണാമഭിവീതാസി

(കിഞ്ച) ത്വം സൂര്യം

അരോപയഃ — ആദിത്യം തേജോഭിരഭീപയഃ

(കിഞ്ച) വിശ്വകർമ്മാ,

വിശ്വഭേവഃ — വിശ്വസ്യകത്താ,
സവ്യഭേവശ്ചാസി

(അതഃ) മഹാൻ അസി — സപ്താധികോസി

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടന്നു ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നവനാകുന്നു സൂര്യനെ അവിടന്നാണ് തേജസ്സുകളാൽ പ്രകാശിപ്പിച്ചത് പിന്നെ, അവിടന്നു എല്ലാറ്റിന്നും കൗമാവാകുന്നു, എല്ലാ ഭേവന്മാരും ചേർന്നുനടന്ന അതിനാൽ എല്ലാറ്റിന്നും മേഖലയുടേതും.

3 വിശ്വാജ്ഞേത്യതിഷ്ഠാസ്വ

രഗച്ഛോരോചനന്ദീവഃ

ഘോസ്തതുസഖ്യായയേമിരേ

അന്വയം:-

ഘേ ഇദ്ര, (ത്വം)

ജ്യോതിഷാ

— തേജസാ

ദീവഃ രോചനം സ്വഃ

— ആദിത്യസ്യ പ്രകാശകം,
അധികരണത്വേന സ്വർഗ്ഗം

വി-ശ്വാജൻ അഗച്ഛഃ

— പ്രകാശയൻ പ്രാപ്തോ

(കിഞ്ച) ദേവാഃ തേ

സഖ്യായ

— മിത്രത്വായ

യേമിരേ

— സ്വം സ്വമാത്മാനം

നിയമിതവന്തഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുന്ന് ആദിത്യനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന ഇരിപ്പിടമായ സ്വർഗ്ഗത്തെ (ആദിത്യനെ പ്രകാശ പ്രദാനം ചെയ്യുന്ന സ്വർഗ്ഗത്തെ) തെളിയിച്ചുകൊണ്ടാണെത്തിയത്. പിന്നെ ദേവന്മാരവിടുത്തെ പങ്ങാതത്തിന്നായി സ്വയം സ്വയമൊതുങ്ങിനിന്നു. അങ്ങിപ്പാത്തു.

4 ഏകനോഗധിപ്രിയ

സ്തത്രാജിഗോഹ്യഃ

ഗിരിൻവിശ്വതസ് പൃഥുപതിത്രിവഃ

അന്വയം:-

ഘേ ഇദ്ര, പ്രിയഃ,

സത്രാ-ജി

— പ്രിയതമഃ, മഹത്വം ജേതാ

അഗോഹ്യഃ

— കേനാപിതൃമിതുമശക്യഃ

ഗിരിഃ നവിശ്വതഃ പൃഥുഃ

— പർവ്വത ഇവ സർവ്വതഃ പൃഥുതമഃ

ദീവഃ പതിഃ നഃ ആ

ഗധി

— സ്വർഗ്ഗസ്യേവരസ്ത്വം

മന്യോനാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഉപാസിക്കുന്നവർക്ക് പ്രിയപ്പെട്ടവനും പെരിയവരെ ജയിക്കുന്നവനും ആരാധ്യമൊളിപ്പിണ്ണാൻ പറ്റാത്തവനും സ്വസ്ഥസ്വാമിയുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും.

5 അഭിഹി¹സ്തൃസോമപാ

ഉഭേബ്രൂഥരോദസി

ഇന്ദ്രാസി¹സ്തന്വതോവൃധഃപതി¹ദ്വിവഃ

അന്വയം:-

ഹേ സത്യ, സോമ-പാഃ,

ഇന്ദ്ര,

— സത്യസ്വരൂപ,
സോമപാതരിന്ദ്ര,

(യസ്യാം) ഉഭേ രോദസി

അഭി ബ്രൂഥ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവഭിഭവസി

(സ്താം) സ്തന്വതഃ വൃധഃ

അസി

— സോമാഭിഷവഃ കർവ്വതോ
യജമാനസ്യ വൽകോ ഭവസി

ഭിവഃ പതിഃ ഹി

— സ്വസ്തസ്യേശ്വര ഏവ ഭവസി

അർത്ഥം:-സത്യസ്വരൂപനും സോമപാതിയുമായ ഇന്ദ്ര, ദ്യാവാപൃഥിവികൾ രണ്ടുപേരെയും കീഴടക്കുന്ന അവിടുന്ന് സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനനെ വളർത്തുന്നവനാണ്. സ്വസ്തത്തിന് സ്വാമിതന്നെയാണ്.

6 ത്വംഹിശശ്ചതി¹നാ

മിത്രേന്താപുരാമസി

ഹന്താദേ¹സ്യാമ്മനോർവൃധഃപതി¹ദ്വിവഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം	— ബഹുവിതാം ശത്രുനഗരിണാം.
ശശ്വതീനാം പുരാം	— ദാരയിതാ വേസി
ദന്താ അസി	— ഉപക്ഷയിതുമസുരസ്യഘാത
ദസ്യോഃ ഹന്താ	കോസി
മനോഃ വ്യധഃ	— യാഗാദികം കർവ്വതോ
	മനഷ്യസ്യ വദ്ധകോസി
ദിവഃ പതിഃ ഹി	— സ്വർഗ്ഗസ്യേശ്വരഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് എണ്ണമറ്റ ശത്രുനഗരങ്ങളെ പിളർന്നുവന്നുകുന്നു. ദ്രോഹശീലനായ അസുരനെ കൊല്ലുന്നവനാകുന്നു. യാഗാദികർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന മനഷ്യനെ വളർത്തുന്നവനാകുന്നു. സ്വർഗ്ഗത്തിന്നു സ്വാമിതന്നെയാകുന്നു.

7 അധാഹിന്ദ്രഗിർവ്വണ

ഉപത്യാകാമാന്ദഹസ്സസൃജ് മഹേ

ഉദേവയന്തഉദഭിഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഗിർവ്വണ, ഇന്ദ്ര,	— സുതിഭിർവനനിയേന്ദ്ര,
അധ ഹി ത്വാ	— സമ്പ്രതി ഹിത്വാം.
ഉദാ-ഇവ യന്തഃ	— ഗച്ഛന്തഃ
ഉദ-ഭിഃ	— അഞ്ചലിനോൽക്ഷിപ്യാദ
	കൈഃ സമീപസ്ഥാൻ ക്രീഡാ
	ർത്ഥം സംസൃജന്തി, തഥാ
മഹഃ കാമാൻ ഉപ	
സസൃജ് മഹേ	— മഹതഃ കമനീയാൻ സ്തോമാൻ
	ഉപസൃജാമഃ പ്രാപയാമഃ.

അർത്ഥം.-സ്തോത്രങ്ങളാൽ പ്രാപ്യനായ ഇന്ദ്ര, വെള്ളത്തിലൂടെ നടക്കുന്നവർ കൈക്കുമ്പിളാൽ വെള്ളമെടുത്തു്, അരികത്തുള്ളവരുടെ മേൽ കളിയാക്കി വിടുന്നപോലെ, മഹത്തുക്കളും കാമ്യങ്ങളുമായ സ്തോത്രങ്ങളെ അവിടുത്തെ അടുക്കലേയ്ക്കു വിടുന്നു.

8 വാണീ¹തായ¹വ്യാഭി
 വ്യ¹ൽ¹നി¹ശൂ¹ര¹ബ്ര¹ഹ്മാ¹ണി
 വാ¹വ്യ¹ധാ¹ഃ¹സ¹ഞ്ചി¹ദ¹ഗ്രി¹വോ¹ഭി¹വേ¹ഭി¹വേ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്രി-വ: ശൂര, — വജ്രവൻ, ശൈശവോപേതേന്ദ്ര,
 വാ: ന യവ്യാഭി: — യഥോദകമുദകസ്ഥാനം, സമുദ്രം
 വൽനി — നദീഭീർവ്യൽയന്തി തഥാ

വവ്യധാഃസം ത്വാ
 ഭിവേ-ഭിവേ ബ്രഹ്മാണി
 ചിൽ

പ്രവൃദ്ധം ത്വാമന്വഹം സ്തുത
 യത്വ വൽയന്തി

അർത്ഥം—വജ്രവാനും ശൂരനുമായ ഇന്ദ്ര, ജലം ജലസ്ഥാന
 മായ സമുദ്രത്തെ നദികളാൽ വളർത്തുന്നപോലെ, വളർച്ചയറ്റ
 അവിടുത്തെ ദിവസംതോറും സ്തുതിക്കൾ വളർത്തുന്നു.

9 യു¹ജ്ഞ¹ന്തി¹ഹ¹രി¹ഇ¹ഷി¹ര¹സ്യ¹ഗാ¹മ്
 യോ¹രൌ¹ര¹മ്¹ഉ¹രു¹യു¹ഗേ
 ഇ¹ന്ദ്ര¹വാ¹ഹാ¹വ¹ചോ¹യു¹ജാ

അന്വയം:—

ഇഷിരസ്യ ഗമനശീലസ്യേന്ദ്രസ്യ
 ഉരു-യുഗേ ഉരൌ രഥേ മഹായുഗേ, മഹതിരഥേ
 ഇന്ദ്ര-വാഹാ, — ഇന്ദ്രസ്യ വാഹനഭൂതൌ വചന
 വചഃ-യുജാ ഹരി മാത്രേണ യുജ്യമാനാവശ്യൌ
 (സ്തോതാരഃ) ഗാഥയാ
 യുജന്തി സ്തോത്രേണ യോജയന്തി

അത്ഥം.—യാഗാദി കർമ്മങ്ങൾക്കു പോകുക ശീലമായ ഇത്ര
 നൂറു, വലിയ നകമുററ വലിയ തേരിൽ, അവിടുത്തെ വാഹ
 നങ്ങളും, വാക്കുകൊണ്ടുതന്നെ പൂട്ടാവുന്നവയുമായ ഹരികളെന്ന
 തിരകളെ സ്തോതാക്കൾ സ്തോത്രത്താൽ പൂട്ടുന്നു.

10 ത്വന്നതുത്രാഭര

ഭാജോനൃത്ത്വം ശതക്രതോവിചക്ഷണേ

ആവിരപുതനാഷഹി

അന്വയം:—

ഋഗ്വേദം ശതക്രതോ,

പി-ചക്ഷണേ, ഇത്ര.

ത്വ. ന: ഭാജ: നൃത്ത്വം.

ആ ഭര

വിര. പുതനാ-സഹ. ആ

ബഹുകമ്മൻ, വിദൂഷുരിത്ര,

— അസൃഷ്ടം ബലം ധനഞ്ചാഹര

വിക്രാന്തം, സേനാമഭി

ഭവിതാരം ത്വാ. ആ

യാചാമഹേ

അത്ഥം.—ബഹുകമ്മാവും എല്ലാം കാണുന്നവനുമായ ഇത്ര,
 അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ബലവും ധനവും കൊണ്ടുതന്നാലും വി
 ക്രമിയും സേനകളെ ജയിക്കുന്നവനുമായ അവിടുത്തോട് (അ
 ഭീഷുങ്ങൾ) നേരെ യാചിക്കുന്നു

1 പംഹിന:പിതാവസോ

മാതാശ

ബാബഭൂവിഥ

പാതേസ്യ

ന

ഹേ

പ

ത്വം

പ

ബഹുകമ്മനിത്ര,

1

പക ഏവ ബ

ത്വം മാതാ — മാതൃവധാരകശ്ചഭവേ
 അധ തേ സുഹൃം ഇമമഹേ — അഥവയം തവസ്വഭൂതം സുഖം
 യാചാമഹേ

അർത്ഥം.—ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനും
 ബഹുകർമ്മാവുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നു ഞങ്ങൾക്കച്ഛനാകുന്നു
 (അച്ഛനെന്നപോലെ രക്ഷകനാകുന്നു.) അവിടുന്നമ്മയാകുന്നു
 (അമ്മപോലെ ഞങ്ങളെ താങ്ങുന്നവനാകുന്നു) പിന്നെ ഞങ്ങൾ
 അവിടേയ്ക്കു സ്വന്തപ്പെട്ട സുഖം യാചിക്കുന്നു.

12 ത്വാംശുഷ്വിൻപുരുത

വാജയന്തമുപബ്രൂവേശതക്രതോ

സനോരാസസുവീര്യം

വ. 2

അന്വയം.—

ഹേ ശുഷ്വിൻ, പുരു—ഉരുത,
 ശത—ക്രതോ,

— ബലവൻ, ബഹുഭീരാരുരുത,
 ബഹുകർമ്മനിന്ദ്ര,

വാജ-യന്തം ത്വാം ഉപ

ബ്രൂവേ

— ബലമിച്ചന്തം ത്വാമുപസ്സേമി

സഃ (ത്വം) നഃ സു-വീര്യം

രാസ

അസൂഭ്യം ധനം ദേഹി

അർത്ഥം.—ബലവാനും വളരെ യജമാനന്മാരാൽ വിളിക്ക
 പ്പെട്ടവനും ബഹുകർമ്മാവുമായ ഇന്ദ്ര, ബലമിച്ചപ്പെടുന്ന അവി
 ടത്തെ ഞാനെന്നത്തു സ്തുതിക്കുന്നു ആ അവിടുന്നു ഞങ്ങൾക്കു
 ധനം (ബലം) തന്നാലും

വക്ത്രം—3 ബൃഹതിസതോബൃഹത്യേഽച്ഛനസി

1 ത്വാമിദാഹേയാന

രോപീപ്യൻവദ്രീൻഭൃണയഃ

സുഗ്രസ്മോമവാഹസാമിഹശ്ര

ധുപസ്വസ്തമാഗ്നി

അന്വയം:-

ഹേ വഭ്രീൻ, ഇന്ദ്ര,	വഭ്രവന്നിന്ദ്ര,
(യം) ത്വാം ഭൂഷ്ണയഃ നരഃ —	ഹവിർഭിർണഗീലാനേതാരോ
	യജമാനാഃ
ഇദാ ഹ്യഃ അപീപ്യൻ	ഇദാനിഹ്യശ്ച സോമ
	മപായരൻ
സഃ (ത്വം)	
സ്തോമ-വാഹസാം	— സ്തോത്രവാഹകാനാമസാകം
	സ്തോത്രം
ഇഹ ശ്രധി	— അസ്മിൻ യജ്ഞേ ഗുണ
സ്വസരം ഉപ ആ ഗഹി	ഗൃഹമിപാഗച്ഛ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വഭ്രവാനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടുത്തെ, ഹവിസ്സേന്യുന്ന കർമ്മനേതാക്കളായ യജമാനന്മാർ ഇപ്പോഴും മുമ്പും സോമം കുടിപ്പിച്ചുവോ, ആ അവിടുന്ന് സ്തോത്രവാഹകന്മാരായ ഞങ്ങളുടെ സ്തുതിയെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ കേട്ടാലും. ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ വന്നുചേർന്നാലും.

2 മഥ്സ്വാസുശിപ്രഹരിവസ്തദീമഹ

തോആഭൂഷന്തിവേധസഃ

തവഗ്രവാംസ്യപമാന്യകൃത്ത്വം

സുതേഷ്ചിന്ദ്രഗിർവ്വണഃ

അന്വയം:-

ഹേ സു-ശിപ്ര, ഹരി-വ,	
ഗിർവ്വണഃ, ഇന്ദ്ര,	— ശോഭനഹരനോ, അശ്വവൻ,
	ഗിർവ്വണനിയേന്ദ്ര,
തോ വേധസഃ ആ	
ഭൂഷന്തി	തവയിപരിചാരകാ ആലേഖന്തി
മഥ്സ്വ	— സോമനോത്മാനം മോദയ
(കിഞ്ച) തൽ ഇമഹേ	— തത്ത്വം യാചാമഹേ

സുതേഷു തവ ശ്രവാംസി — സോമേഷ്വഭിഷുതേഷു സത്സു
തവ അന്നാനി

ഉപ-മാനി ഉക്ഥ്യാ — ഉപമാനഭൂതാനി പ്രശസ്യാനി
സ്തു ഇതി

അർത്ഥം.-നല്ല താടിയില്ലാത്തവനും ഹരികളെന്ന കതിരകളോടുകൂടിയവനും സ്തുതികളാൽ ഭജനീയനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെല്ലു ചുറ്റും പരിചാരകന്മാരുണ്ട്. സോമത്താൽ സ്വയം മോദിച്ചാലും. പിന്നെ സോമങ്ങൾ സംസ്കരിക്കപ്പെടവേ, അവിടേയ്ക്കുള്ള അന്നങ്ങൾ, ഹവിസ്സുകൾ മാതൃകാഭൂതങ്ങളും സ്തുത്യങ്ങളുമാവട്ടേ എന്ന് അവിടുത്തോടു യാചിക്കുന്നു, പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

3 ശ്രായന്തഇവസുര്യം

വിശ്വഭിന്ദ്രസ്യക്ഷേത

വസുനിജാതേജനമാനമാജസാ

പ്രതിഭാഗന്നഭീധിമ

അന്വയം:-

(ഹേ അസുഭീയാ ജനാഃ,)

ശ്രായന്തഃ-ഇവ സുര്യം — യഥാസമാശ്രിതാരഗൃയസ്സുര്യം
ഭജന്തേ, തഥാ

ഇന്ദ്രസ്യ വിശ്വാ ഇൽ
ക്ഷേത

— വിശ്വാനി, സർവ്വാണ്യവ
ധനാനി ഭജത

(സ ച യാനി) വസുനി

ജാതേ, ജനമാനേ
മാജസാ

ധനാന്യുല്പന്നേ, ജനിഷ്യമാണേ

— ബലേന കരോതി

ഭാഗം ന പ്രതി ഭീധിമ

പിത്രം ഭാഗമിവതാനി
ധനാനി പ്രതിധാരയാമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ കിട്ടുകാരേ, ആശ്രയിക്കുന്ന രഗ്വികൾ സുര്യനെ ഭജിക്കുന്നപോലെ, ആശ്രയിക്കുന്ന രഗ്വികൾ

തന്നെ ഭജിക്കുക, പ്രാപിക്കുക. അവിടുന്ന് ധനങ്ങളേവയെ, ജനിച്ചവനിലും ജനിക്കാൻ പോകുന്നവനിലും ബലത്തോടുകൂടി ബാക്കുന്നുവോ, ആ ധനങ്ങളെ അച്ചന്റെ മുതലിന്റെ ഭാഗം പോലെ നാം നേടാവൂ

4 അനശരാതി, വസുഭാമപസ്തഹി

ഉദ്രാഇന്ദ്രസ്യരാതയഃ

സോഅസ്യകാമവിധതോനരോഷതി

മനോദാനായചോയേൻ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാഃ)

അനശരാതി.

- അപാപകസ്യഭാതാരം

വസുഭാം ഉപസ്തഹി

- ധനഭാതാരമിന്ദ്രം സ്തഹി

(യതഃ) ഇന്ദ്രസ്യ രാതയഃ

ഉദ്രാഃ

- ഭാനാനി കല്യാണാനി,

മഹദ്ദൈവധര്യകാരിണി

(യതശ്ച) സഃ മനഃ

ഭാനായ ചോയേൻ

- അഭീഷ്ടപ്രദാനായ പ്രേരയൻ

വിധതഃ അസ്യ കാമം ന

രോഷതി

- പരിചരത സ്തോതരിച്ഛാം

ന ഹിനന്തി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സ്തോതാവേ, പാപമില്ലാത്തവനും ഭാനംകൊടുക്കുന്നവനും ഐശ്വര്യഭാതാവുമായ ഇന്ദ്രനെ അണഞ്ഞു സ്തുതിക്കുക. കാരണം, ഇന്ദ്രന്റെ ഭാനങ്ങൾ ശുഭങ്ങളാണ്, മഹത്തായ സമൃദ്ധി ഉണ്ടാക്കുന്നവയാണ് മാത്രമല്ല, അവിടുന്ന് മനസ്സിനെ അഭീഷ്ടഭാനത്തിനായി പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെ, പരിചരിക്കുന്ന സ്തോതാവിന്റെ ഇച്ഛയെ ഒരിക്കലും കെടുത്തുന്നില്ല.

5 ത്വമിദ്രപ്രതി

പ്രഭിവിശ്വാസസിസ്പ്യഃ

അശ്വഹാജനിതാവിശ്വരസി

തന്മൃത്യതന്മൃതഃ

അനന്തഃ:-

ഹേ തുര്യ, ഇന്ദ്ര, ത്വം — ശത്രുണാം ബാധകേന്ദ്ര, ത്വം

പ്ര-തന്മൃതഃ വിശ്വാഃ

സ്വപ്നഃ അഭി അസി — സഞ്ചാരമേവ സഞ്ചാഗ്നേ
സേനാ അഭിവേഷി

(കിഞ്ച) ത്വം

അശ്വഹാജനിതാ അസി ദൈവാനാമശ്വഹാജനം ഹന്താ
വേഷി

ജനിതാ

— അസുരഭയാശ്വഹാജനം
ജനിതാസി

വിശ്വ-തഃ

സഞ്ചാഗ്നേ ശത്രുവക്ത്രസ്യ
ഹിംസിതാസി

തന്മൃതഃ

— ബാധകാൻ ബാധമാനശ്ചാസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ശത്രുബാധകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് യുദ്ധങ്ങളിൽ എല്ലാ ശത്രുസേനകളെയും കീഴടക്കുന്നു. ദേവന്മാർക്കിടയിലുള്ള അശ്വങ്ങളെ ഹനിക്കുന്നവനാകുന്നു. അസുരന്മാർക്ക് അശ്വങ്ങളെ ഉവാക്കുന്നവനാകുന്നു. എല്ലാ ശത്രുവക്ത്രങ്ങളെയും അമർക്കുന്നവനാകുന്നു. ഇങ്ങോട്ടു ബാധിക്കുന്നവരെ അങ്ങോട്ടു ബാധിക്കുന്നവനാകുന്നു.

6 അന്തേന്ദ്രപ്രതി

ക്ഷോണീശിശുനമാതരം

വിശ്വാസ്തൃധർമ്മയന്തമന്യവേ

വൃതംയദിദ്രവ്സി

അന്വയം -

ഹേ ഇദ്ര, തേ ശുഷ്കം

തരയന്തം

ക്ഷോണീ മാതരാം

ശിശും ന

അനു ഇയതുഃ

(ത്വം) യൽ വൃത്രം

തുവ്വസി

(അതഃ) തേ മന്യവേ

വിശ്വാഃ സ്വധഃ ശ്ലഥയന്തം

തവബലം ഹിംസന്തം ശത്രും

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ മാതരൗ
ശിശുമിവ
അനുഗച്ഛതഃ (ഗമനമാത്രേ
ദൃഷ്ടാന്തഃ)

ശത്രും ഹംസി

തവ ക്രോധായ

സങ്ഗ്രാമകാരിണ്യസ്തേനാഃ
ശ്ലഥിതാഃ വിന്നാഭവന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുത്തെ ബലത്തെ എതിർക്കുന്ന ശത്രുവിനെ, അമ്മമാർ കട്ടിയെ എന്നപോലെ ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ അനുഗമിക്കുന്നു (ഉപമഗമനത്തിന്നുമാത്രം) അവിടുന്നു ശത്രുവിനെ ഹിംസിക്കുന്നു അക്കാരണത്താൽ അവിടുത്തെ ക്രോധത്തിന്നു മുമ്പിൽ യുദ്ധകാരിണികളായ സേനകളെല്ലാം ക്ഷീണിക്കുന്നു അല്ലലേൽക്കുന്നു

7 ഇതളുതീവോഅജരം

പ്രഹേതാരമപ്രഹിതം

ആശുഞ്ജേതാരംഹേതാരംരഥീതമ

മജ്ഞതഗ്രയാവ്യധം

അന്വയം -

(ഹേ അസുഭീയാ

ജനാഃ) വഃ

അജരം പ്ര-ഹേതാരം

അപ്ര-ഹിതം, ആശു

- യുധം

— ജനാരഹിതം, ശത്രുണാം
പ്രേരകം

— കേനാപ്യപ്രേഷിതം,
വേഗവന്തം

ജേതാരം, ഹേതാരം	ശത്രുഞ്ജയം, ഗന്താരം
രമി-തമം, അതുന്തം	രമിനാം ശ്രേഷ്ഠം, കേനാപ്യ
	മിംസിതം
തുഗൃ-വൃധം	ഉദേസ്യവധ്യയിതാരമിദ്രം
ഊതീ ഇതഃ	— ഊതൈത്യ, രക്ഷണായേതഃ
	കരുത, പുരസ്കരുത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ കൂട്ടുകാരേ, ജരബാധിജ്ഞാത്തവനും ശത്രുക്കളെ പിന്തിരിപ്പിക്കുന്നവനും (അല്ലെങ്കിൽ യുദ്ധത്തിന്നു പ്രേരിപ്പിക്കുന്നവനും) ആരാലും സ്വയം പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടാത്തവനും വേഗവാനും ശത്രുഞ്ജയനും ഗമനശീലനും തേരാളികളിൽ മുന്തിയവനും ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്തവനും ജലം വധ്യിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനെ രക്ഷയ്ക്കായി നിങ്ങൾ ഇവിടെ വരുത്തുക, മുമ്പിൽ വരുത്തുക.

8 ഇഷ്ടത്താരമനിഷ്ഠതംസഹസൃതം

ശതമൃതിംശതക്രതം

സമാനമിദ്രമവസേഹവാമഹേ

വസുജീവം

വ. 3

അന്വയം:—

ഇഷ്ടത്താരം	— ശത്രുണാം സംസ്തത്താരം
അനിഃ-കൃതം	- സ്വയമനൈത്യരസംസ്കൃതം
സഹഃ-കൃതം	ബലേനകൃതം
ശതം-ഊതിം,	
ശത-ക്രതം	- ബഹുരക്ഷണം, ബഹുകർമ്മണം
സമാനം, വസവാനം	ബഹുനാം സാധാരണം,
	ധനാന്യാച്ഛായേനം
വസു-ജീവം	— യജമാനേദ്യോവസുനാം
	പ്രേരയിതാരം
ഇന്ദ്രം അവസേഹവാമഹേ	രക്ഷണായാഹ്വായാമഃ

അർത്ഥം.—ശത്രുക്കളെ മാനസാന്തരപ്പെടുത്തുന്നവനും സ്വയം
മാരാലും മാറ്റപ്പെടാത്തവനും ബലത്താലുണ്ടാക്കപ്പെട്ടവനും
വളരെ രക്ഷകളാത്തവനും വളരെ കഷ്ടങ്ങളുറ്റവനും എല്ലാവ
ർക്കുമാരുപോലെയുള്ളവനും ധനങ്ങൾ മറയ്ക്കുന്നവനും യജമാ
നന്മാർക്കു ധനങ്ങളെത്തിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രനെ രക്ഷയ്ക്കായി
വിളിക്കുന്നു.

വക്ത്രം—4-5. ഭാഗ്യവാനേമഃ ഇന്ദ്രശ്ചക്രവർത്തിഷ്ഠബ്ജഗത്യ
നഷ്ഠഭൗഹിനാംസി, ഇന്ദ്രഃ, സുപണ്ണഃ, വക്ത്രം വാക് പ
ദേവതാ,

1 അയന്തഃപ്രമിതന്യാപുരസ്താ
ഖിശ്വേദേവാഅഭിമായന്തിപശ്ചാൽ
യദാമഹ്യന്ധിരോഭാഗമി
പ്രാഭിന്ധയാകൃണവോവീര്യാണി

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ പുരസ്താൽ	തപാഗ്രതഃ
തന്യാ അയം (അഹം)	
പ്രമി	— പുത്രേണ സഹാഹം ശത്രുനഭി ഖേതുഃ ഗച്ഛാമി
(തപാഗ്രതോഗച്ഛന്തം)	
മാ ഖിശ്വേ ദേവാഃ	— മാം സർവ്വേ ദേവാഃ
(തപയാ സഹ) പശ്ചാൽ	
അഭി യന്തി	അഭിഗച്ഛന്തി
യദാ മഹ്യം	— യദാത്ഥം ഭാഗ്യവായ നേമായ മഹ്യം
ഭാഗം ദീധരഃ	— ശത്രുഷു സ്ഥിതിം ധനം ധാരയന്തി
ആൽ ഇൽ മയാ	— അനന്തരമേവമയാസഹ, മച്ഛത്യുഞ്ജതുഃ
വീര്യാണി കൃണവഃ	പൌരുഷാണി കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ മുമ്പിൽ ഈ ഞാൻ പുത്രനോടുകൂടി ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നതായി വരുന്നു. അവിടുത്തെ മുമ്പിൽ വരുന്ന എന്നെ എല്ലാ ദേവന്മാരും അവിടുത്തോടുകൂടി പിന്തുടരുന്നു. ഭാഗ്യവശോക്രത്തിൽപ്പെട്ട നേമനായ എന്നിയ്യവേ ണ്ടി ശത്രുക്കളിലുള്ള ധനമവിടുന്നു കയ്യടക്കുമ്പോൾ, എന്നോടൊത്തു ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുവാൻ സ്വവീര്യങ്ങൾ കാട്ടിയാലും, പ്രയോഗിച്ചാലും.

2 ദയാമിത്രേമധുനോക്ഷേമഗ്രേ
ഹിതസ്തേഭാഗസ്സതോഅസ്തസോമഃ
അസശ്ചതാദക്ഷിണതസ്സഖാ
മേധാപുത്രാണിജങ്ഘനാവഭൂരി

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ മധുനഃ	— തുഭ്യം മാദേസ്യ സോമസ്യ
ക്ഷേം അഭഗ്ര ദയാമി	— പ്രഥമം ധാരയാമി
സുതഃ ഭാഗഃ സോമഃ	— അഭിഷുതോ ഭേനീയസ്സോമഃ
തേ ഹിതഃ ച അസ്ത	ഏവേ നീഹിതശ്ചാസ്ത
(അപിച) തപഃ മേ	
ദക്ഷിണതഃ	ദക്ഷിണപാശ്വേ
സഖാ അസഃ	മിത്രസ്സുൻ ഭവ
അധ ഭൂരി പുത്രാണി	അഥ ബഹുനസുഭീയാഞ്ചരത്രുൻ
ജങ്ഘനാവ	തപമഹഞ്ചോഭയേ ആവാഹനഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ഹഷ്കരമായ സോമത്തിന്റെ ക്ഷേണം ഒന്നാമതായൊരുക്കുന്നു. സംസ്കരിച്ച, ഭേനീയമായ സോമം അവിടുത്തെ ഏവത്തിൽ നിക്ഷിപ്തമാകയും ചെയ്യട്ടേ പിന്നെ, അവിടുന്നു ഏന്റെ വലതുഭാഗത്തു് ചങ്ങാതിയായി ഭവിച്ചാലും അനന്തരം നമ്മുടെ ശത്രുക്കളെ മഴുവൻ, അവിടുന്നു ഞാനുംകൂടി, നമുക്കു കൊല്ലാം.

3 പ്രസംഗോപാദായനാ
 ഇത്രായസത്യം യദി സത്യമസ്മി
 നേത്രോത്സാഹിതീനേമളപാദാഹ
 കളാദദഗ്ധകലിഷ്ഠവാമ

അന്വയം:—

(ഹേ ജനാ:) വാമ-യനാ: — സബ്ഗ്രാമചിച്ഛനോ യയം
 (ഇത്രോത്സാഹി) യദി
 സത്യം അസ്മി യഥാമാന്യമസ്മി,
 ഇത്രായ സത്യം സ്തോമം — സത്യഭൂതം സ്തോത്രം.
 സ പ്ര ഭരത സുഷുപ്തകഷേണ സമ്പാദയത
 നേമ: ഉ — ലർഗ്ഗവോനേമസ്മ
 ഇത്ര: ത്വം ന അസ്മി
 ഇതി ആഹ — ഇത്രോനാമ ന കലിഷ്ഠീത്യാഹ
 ക: ഇം ദദഗ്? ഏനം ക: അദ്രാക്ഷിദ്?
 ക: അഭി സ്പാമ? — ക: വയമഭിഷ്ഠമ:

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ജനങ്ങളേ, യഥാമാന്യമായിട്ടുള്ളതെന്ന് നിങ്ങൾ
 ഇത്രയെന്നെന്ന് സത്യമാണെങ്കിൽ ഇത്രനായി സത്യഭൂതമായ
 സ്തോത്രം നന്നായി പേണ്ടപോലെ എഴുതിക്കുക. ലാഗ്വപനായ
 നേമനാകട്ടേ, ഇത്രൻ എന്ത പേരായി ആരുമില്ലെന്നു പറയുന്നു.
 അവിടുത്തെ ആരാണു കണ്ടിട്ടുള്ളത്? ആരെയാണു നാം സ്തുതി
 ക്കുന്നത്?

4 അയമസ്മി ജരിതപശ്യമേഹ
 വിശ്വാജാതാന്യഭ്യസ്മിമഹാ
 ഋതസ്യമാപ്രദിശോവഖ്യാ
 ന്യാദിരോളപനാദഭരീമി

അനവധം:-

(ഏവം നേമസ്യഷേർദ്വചനമാകർണ്യ ഇന്ദ്രസ്സസ്യ സമീപമാ ജഗാമ)

ഹേ ജരിതഃ, അയം

(അഹം) അസ്തി

ഇഹ മാ പശ്യ

വിശ്വാ ജാതാനി

മഹാ അഭി അസ്തി

(കിഞ്ച) മാ ഗുതസ്യ

പ്ര-ദീശഃ

സ്തോതഃ, ഇന്ദ്രോഹമസ്തി

- ഇഹസമീതം മാം പശ്യ

- സർവ്വാണി ഭൂവനാനി

- മഹത്വേനാഭിവോമി

സത്യസ്യ പ്രഭേഷാരഃ,

വിദ്വാംസഃ

(സ്തോത്രൈഃ) വദ്ധയന്തി

(അപീച) ആ-ദർഭീരഃ

ഭൂവനാ ദർഭീമി

ആദരണശീലോഹം

ഭൂശം വിദാരയാമി

അത്ഥം:- (ഇപ്രകാരം നേമന്റെ വാക്കുകളേഴ് ഇന്ദ്രൻ ഗുഹയിൽ സമീപമെത്തി) അല്പയോ സ്തോതാവേ, ഞാനിതാ ഇന്ദ്രനാണ്. ഇവിടെ നിൽക്കുന്ന എന്റെ കണ്ടോലും, എല്ലാ ഭൂവനങ്ങളെയും ഞാൻ മഹത്വത്താൽ കീഴടക്കുന്നു. പിന്നെ, സത്യം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന വിദ്വാന്മാർ സ്തോത്രങ്ങളാൽ എന്നെ വളയ്ക്കുന്നു സ്തോതാക്കളെ ആദരിക്കുന്ന ഞാൻ ശത്രുഭൂതന്മാരെ യെല്ലാം തകർക്കുന്നു (അങ്ങ് ഉപാസകനാകുകൊണ്ടാണ് വന്നത്)

5 ആയന്മാവേനാഅന്തഹന്യതസ്ത്യ

ഏകമാസീനംഹര്യതസ്ത്യപുഷ്പേ

മന്ത്രിന്മേഹേആപ്രത്യവോച

ദധിക്രമേമിശ്മന്തസ്സഖായഃ

അനവധം:-

യൽ ഗുതസ്യ വേനാഃ

ഹര്യതസ്ത്യ പുഷ്പേ

ആസിനം

യദാ യേ യജ്ഞസ്യ, യജ്ഞം

കാമയമാനാഃ

- അന്തരിക്ഷസ്യപുഷ്പേ

ഉപവിഷ്യം

ഏകം മാ ആ അന്തരം — മാമാരോഹയന്തി
 (തദാനിം തേഷാം വേതാമാരോഹം)
 മനഃ ചിത് മേ ഏദേ മന ഏവ മമഹുദയായ
 പ്രതി അപോചൽ അബ്രവീത്. ആജ്ഞാസിഷം.
 (തദാഹ്വാനം)
 'ശിശു-മന്തഃ 'പുത്രയുക്താഃ
 സഖായഃ ആ
 അചിത്രേ' — പ്രിയഃ അമീ മാ.ക്രന്തനി'
 ഇതി

അർത്ഥം.—ഏപ്പോഴോടും ഉള്ളതുകൊണ്ടായി, അന്തരികൃത്തിന്റെ മുകളിലിരിക്കുന്ന ഏകനായ എന്റെ അടുക്കൽ കയറിവരുന്നുവോ, (മനസ്സ് എങ്കിലെത്തിക്കുന്നവോ,) അപ്പോൾ മനസ്സുതന്നെ എന്റെ ഹൃദയത്തോടു പറഞ്ഞു, അറിയിച്ചു. (പറയുന്നു, അറിയിക്കുന്നു.) 'കട്ടികളോടുകൂടിയ ചങ്ങാതികൾ എന്ന് നേരെ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നു' എന്ന്.

6 വിശ്വേത്താമേസവനേഷുപ്രവാച്യം

യാചകത്വമേവവനിരൂസ്യതേ

പാരാവതംയച്ഛിപ്തസംഭൃതംവ

സ്വപാപ്തോഹോയജ്ഞിബന്ധവേ

വ. 4

അന്വയം:—

(സ്വസമീപമാഗതമിരൂ.ദൃഷ്ട്വാസത്തുഷ്ടഃ ജ്ഞിരിരൂസ്യ വിവിധാനി കമ്മാണി, ഭാനം ച ബ്രഹ്മതീ)

ഹേ മഃല-വൻ, ഇത്ര, ധനവനിരൂ. ത്വം സവനേഷു സന്ധതേ — യജ്ഞേഷു സോമാഭിഷവ

യാ ചകത്വം — കർവ്വതേ യജമാനായ

തേ താ പ്ര-വാച്യം, — യാനികമ്മാണുകരോഃ

വിശ്വാ ഇതി ത്വം താനി കമ്മാണിപ്രവക്തവ്യാനി, അനന്താനേവ

(കിഞ്ച തപം) പാരാവതം

യൽ വസ്യ

പരാവന്നാമകസ്യ കസ്യ

ചിച്ഛത്രോഃ സ്വഭൂതം

യദ്ധനമസ്തി, തൽ

ഋഷി-ബന്ധവേ

ശരഭായ

— ശരഭോന്തഃ ഋഷയേ

പുരു-സംഭൃതം

— യഥാ ബഹുസംഭൃതം, തഥാ

അപ-അവൃണോഃ

— അപവൃതവാന്സി

അർത്ഥം—(സമീപമെത്തിയ ഇന്ദ്രനെകണ്ടു സന്തുഷ്ടനായ ഋഷി ഇന്ദ്രന്റെ വിവിധ കർമ്മങ്ങളെയും ദാനത്തെയും പ്രശംസിക്കുന്നു) അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് യജ്ഞങ്ങളിൽ സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനനായി കർമ്മങ്ങളേവ ചെയ്തുവോ, അവിടുത്തെ ആ കർമ്മങ്ങൾ പ്രശംസാർത്ഥമല്ലത്രേ, എണ്ണമറ്റവ തന്നെയത്രേ. പിന്നെ, പരാവാന്നെന്ന ശത്രുവിന് യാതൊരു മുതലുണ്ടോ അത് ഋഷിബന്ധവായ ശരഭനെന്ന ഋഷിക്കു ധാരാളമായി സംഭവിച്ചു വിട്ടുകൊടുത്തു.

7 പ്രന്തനസ്ഥാവതാപൃഥു

ഓന്നേഹയോവോഅവാവരീൽ

നിഷിംവുത്രസ്യമമ്മണി

വഭ്രമിത്രോഅപിപതൽ

അന്വയം:-

യഃ നൃനഃ പ്ര ധാവത

യശ്ശത്രുരിദാനിം പ്രധാവതി

(യഃ) ഇഹ പൃഥക്

— പൃഥക് തിഷ്ഠതി

(യഃ) വഃ ന അവാവരീൽ

യുഷ്മാൻ ന വിവാരയതി

സിം വുത്രസ്യ മമ്മണി

തസ്യ ശത്ത്രോർമ്മമ്മസ്ഥാനേ

ഇന്ദ്രഃ വഭ്രം നി

അപിപതൽ

നിതരാമപാന്തയൽ

അർത്ഥം—ഏതുശത്രു ഇപ്പോൾ ഭാടാപ്പോകുന്നുവോ, ഏവൻ ഇവിടെ ഒറ്റയ്ക്കുനില്ക്കുന്നുവോ, ഏവൻ നിങ്ങളെ വിട്ടുനില്ക്കുകയോ, ആ ശത്രുവിന്റെ മുന്നിൽ ഇന്ദ്രൻ വഭ്രായുധം ആക്കി.

8 മനോജവാ¹ത്തായമാന
 ആയ¹സി¹ക¹ത¹ര¹ത്പുരം
 ദിവം¹സു¹പ¹ണ്ണോ¹ഗ¹ത്പായ
 സോമം¹വ¹ഭൂ¹ണ¹ആ¹രേ¹

അന്വയം:-

മനഃ-ജവാ: സു-പണ്ണ: — മനോവേഗോഗതത്താൻ
 അയമാനഃ ആയസി.
 പുരം അതരത് ഗച്ഛൻ സൻ ഹിരഞ്ചയിണ
 ഗരിമതാരീൽ
 (തതഃ) ദിവം ഗത്പായ സ്വപ്നം ഗത്പാ
 വഭൂണേ സോമം ആ
 അരേൽ ഇത്രായ സോമമാവാരുച്ഛ

അർത്ഥം:-മനസ്സിന്റെ വേഗമൊത്ത ഗതന്ധൻ ഗമിപ്പുന്നവനായി, സ്വപ്നമയമായനഗരത്തെക്കടന്നു. സ്വപ്നത്തിൽപോയി വളരെയധനായ ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി സോമം കൊണ്ടുവന്നു.

9 സമുദ്രേ¹അന്ത¹സ്ത¹യത
 ഉദ്¹നാവ¹ഭ്രോ¹അ¹ഭീ¹വൃ¹തഃ
 ഭേ¹ന്ത്യ¹സൈ¹സം¹യ¹തഃ
 പുരഃ¹പ്ര¹സ്രവ¹ണാ¹ബ¹ലി.

അന്വയം:-

(യഃ) വഭൂ: സമുദ്രേ സമുദ്രമധ്യേ ഗതതേ
 അന്തഃ ഗതതേ
 (യശ്ച) ഉദ്¹നാവ
 അഭീ-വൃതഃ ഉദേകേന പരിവൃതഃ
 അസൈ സം-യതഃ — വളരായ, സങ്ഗ്രാമസ്യ

പുര:-പ്രസ്രവണം — പുരസ്കാർ ഗച്ഛന്തശ്ശുത്രവഃ
ബലിം ഭരന്തി — ഉപഹാരം ധാരയന്തി, തസ്യ
ഫേദധ്യാ ഭവന്തി

അർത്ഥം:-യാതൊരു വഭ്രം സമുദ്രമധ്യത്തിൽ കിടക്കുന്നു
വോ, യാതൊന്നു ജലത്താൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതാണോ, ആ വഭ്രത്തി-
ന് പടക്കളത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നിൽക്കുന്ന ശത്രുക്കൾ ബലി
യായിത്തീരുന്നു, അതിനാൽ ഫേദധ്വിയുണ്ടാകുന്നു.

10 യദാഗ്വാ¹ഭന്ത്യവിചേ²തനാ³നി
രാഷ്ട്രീ⁴ഭേവാ⁵നാനിഷ⁶സംഭ⁷മന്ത്രാ⁸
ച⁹തസ്ര¹⁰ഉജ്ജ¹¹ന്ദഹേ¹²പയാ¹³.സി
ക¹⁴സ്വദി¹⁵സ്യാഃപരമ¹⁶ഞ്ജഗാ¹⁷മ

അന്വയം:-

രാഷ്ട്രീ	— രാജനശീലം
ഭേവാ ⁵ നാം മന്ത്രാ വാക്	— മാഭയിത്രിവാക്
യൽ അഗ്നി-ചേതനാനി	— യദാ അവിജ്ഞാതാത്മമാൻ
വദന്തി നി-സസാഭ	— പ്രജ്ഞാപയന്തി യജ്ഞ നിഷീദതി
(തദാ) ചതസ്രഃ	— ചതസ്രോദിശഃ പ്രതി
ഉജ്ജ. പയാ.സി	
ഭേദഹേ	— അന്നം തൽ കാരണഭൂതാനുഭ കാനി ച ഭുഗ്ധവതി
അസ്യഃ പരമം (യൽ)	— മാധ്യമികായാ വാപഃ യൽ ശ്രേഷ്ഠം തൽ
ക ¹⁴ സ്വദി ¹⁵ ൽ ജഗാമ?	— ക്വഗച്ഛതി? ന ഭുശ്യതേ

അർത്ഥം:-പ്രകാശവതിയായി, ദേവന്മാർക്ക് ഹിഷ്കാരി
ണിയായിരിക്കുന്ന വാക് എപ്പോഴവിജ്ഞാതാത്മങ്ങളെ
(സാധാരണയായ മനസ്സിലാകാത്ത അർത്ഥങ്ങളെ) ബോധി-
പ്പിച്ചുകൊണ്ട് യജ്ഞത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവോ, അപ്പോൾ

ആ വാക് നാലുപാദമെന്നതെയും. (ഐശ്വര്യത്തെയും) തത് കാരണമുതലായ ഉദകത്തെയും. (വിശ്വാസത്തെയും) ചരന്തി കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഈ മദ്ധ്യമികയായ വാക്ചിന്റെ തനതായ ഉൽകൃഷ്ടരൂപം എവിടെപ്പോയിരിക്കുന്നു? എങ്ങും കാണുന്നില്ല. (നാലുവിധം വാക്കളിൽ നാലാമത്തേതായ വൈഖരി മാത്രമേ മനുഷ്യർ നേന്തിയിട്ടുള്ളൂ. മറ്റു മൂന്നുവിധം വാക്കൾ യജ്ഞാദി സർക്കാരങ്ങളിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു എന്നുമാത്രം.)

11 ദേവീ.വാചമജനയനദേവാ

സാം.വിശ്വരൂപാഃപശവോവദന്തി

സാനോമന്ത്രേഷ്ടുഃഋന്മാനാ

ധേനുവ്യാഗസ്മാൻപസ്യന്ത്യതൈതു

അന്വയം:—

ദേവീ. വാച.	— ദ്യോതമാനാം. മാധ്യമികാം വാച.
ദേവാഃ അജനയന	— മാധ്യമികാദേവാജനയന്തി
താം. വിശ്വ-രൂപാഃ	— താം. വാച. സർവ്വരൂപാഃ വ്യക്താവ്യക്തരൂപാഃ
പശവഃ വദന്തി	— ജനവാവദന്തി
സാ വാക് മദ്രാ	— മദനാ, ഹിന്ധിത്രി
നഃ ഇഷം ഉജ്ജം ദമാനാ	— അന്നം. പയോഽഗ്നതാദിരൂപം രസം ചരന്തി
ധേനുഃ, സ-സ്മതാ	— ധേനുക്താ, അസ്മാഭിസ്മതാ
അസ്മാൻ ഉപ ആ ഏതു	— ഉപാഗമ്യതു

അർത്ഥം:—ദ്യോതമാനമായ മാധ്യമികവാക്ചിനെ അന്തരിക്ഷഗതരായ (മാധ്യമിക) ദേവന്മാരുകൾപാടിപ്പിക്കുന്നു. ആ വാക്ചിനെത്തന്നെയാണ് വ്യക്തവാക്കളും അവ്യക്തവാക്കളുമായ എല്ലാ പ്രാണികളുമുൾക്കൊള്ളുന്നത്. ആ വാക് ഹിന്ധിത്രിയായി അന്നത്തെയും പാൽ നെയ്യു മുതലായവയെയും

പുരത്തിക്കൊണ്ടു്, കറവപ്പശുവിന്റെ രൂപംപൂണ്ടു്, ഞങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് ഞങ്ങളുടെ അടുത്തണയട്ടെ.

12 സഖേവിഷ്ണോവിതരംവിക്രമസ്വ

ദ്യോദ്ഗ്നിലോകംവഭ്രായവിഷ്ണുഃ

ഹനാവവൃതംരിണചാവസിന്ധു

നിരൂസ്യയന്തുപ്രസവേവിസൃഷ്ടാഃ

വ. 5

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്ര! വിഷ്ണു! ബ്രുതേ)

ഹേ സഖേ, വിഷ്ണോ,

(ത്വം) വി-തരം

വി ക്രമസ്വ — അത്യന്തം വിക്രമം കരു

ഹേ ദ്യോഃ (ത്വം) വഭ്രായ

വി-സ്തഭേ — വിഷ്ണുനോയ

ലോകം ദേഹി — അവകാശം പ്രയച്ചു

(ഹേ വിഷ്ണോ, ത്വഞ്ചാഹ

ഞ്ചോജേ, ആവാം)

വൃതം ഹനാവ — ഹന്വാഃ

സിന്ധുൻ രിണചാവ — നയാവാഃ, ഗമയാവാഃ

(ത്വം) വി-സൃഷ്ടാഃ — വിമുക്താസ്സിന്ധവഃ

ഇരൂസ്യ പ്ര-സവേ യന്തു — ഇരൂസ്യ മമ പ്രേരണേ ഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം - (ഇന്ദ്രൻ വിഷ്ണുവിനോടു പറയുന്നു) അല്ലയോ സഖാവായ വിഷ്ണോ, അവിടന്ന് കടന്ന വിക്രമം ചെല്ലാമല്ലോ. അല്ലയോ ദ്യോവേ, വഭ്രത്തിന്നു പടരാതിടംകൊടുത്താമല്ലോ. അല്ലയോ വിഷ്ണോ, അവിടന്നും ഞാനും, നാം രണ്ടുപേരുംകൂടി, വൃതനെക്കൊല്ലുക വിടതികിട്ടിയ നദികൾ ഇന്ദ്രനായ ഏന്റെ പ്രേരണയിൽ വന്നുചേരട്ടെ. (വൃതവധത്തിന്ന് തന്നിച്ച കഴിയാത്തതുകൊണ്ടു് ഇന്ദ്രൻ വിഷ്ണുവിന്റെ സഹായം തേടിയതായി ശൌനകൻ പറയുന്നു.)

ഗ്ലോ-6-7-8 ഭാഗ്ഗവോജമഗ്നിഃ പ്രഷിഃ, ബൃഹതീസതോ
പൃഥതീഗായത്രിത്രിഷ്ടശ്ശാമന്താംസി, മിത്രാവരുണൌ,
മിത്രാവരുണാഭിത്യാഃ, ആഭിത്യാഃ, അശ്വിനൌ, വായുഃ,
സൂര്യഃ ഉഷാഃ, പവനാനഃ, ഗൌശ്വദേവതാ

1 പ്രധ്വിഗിത്മാസമന്ത്യ

ശ്ലോമേദേവതാതതയേ

യോന്തനം മിത്രാവരുണാവചിഷ്യാ

ആചക്രേഹവ്യഭാതയേ

അന്വയം:-

യഃ നൃണഃ ഹവ്യ-ഭാതയേ — യോ മനുഷ്യഃ ക്ഷിപ്രം
ഹവിഷാം ഭാത്രേ യജമാനായ

മിത്രാവരുണൌ അഭി

ഷ്യായേ ആ-ചക്രേ — അഭിമതസിദ്ധയേഭിമുഖൌ
കരോതി

സഃ മന്ത്യഃ പ്രധ്വൻ ഇത്ഥമാ — സത്യമിത്ഥം.

ദേവ-താതയേ ഗശമേ — യജ്ഞാത്ഥം ഹവിസ്സംസ്തരോതി

അർത്ഥം.-ഏവൻ വേഗത്തിൽ ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനൻ
ഭിഷ്ടസിദ്ധിയായി മിത്രവരുണന്മാരെ അഭിമുഖീകരിക്കുന്നു
വോ, ആ മനുഷ്യൻ ആണ് സത്യമായും യജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി
ഹവിസ്സു സംസ്തരിക്കുന്നത്.

2 വഷ്വിഷ്ടക്ഷത്രാഉരുപക്ഷസാനന്താ

രാജാനാദീപ്തശ്രുത്തമാ

താബാഹുതാനദംസനാരഥര്യത

സ്താകംസുര്യസ്യരഗ്നിഭിഃ

അന്വയം:-

വഷ്വിഷ്ട-ക്ഷത്രൌ — അതിഗതേന വൃദ്ധബലൌ
ഉരു-പക്ഷസാ — മഹാദർഭിണൌ

നരം, രാജാനം — കമ്മണാം നേതാരെ,
ദീപ്യമാനേ
ദീപ്ശ്രുതീ-തമാ
താ ബാഹുതാ ന — അതിശയേന വിദ്വാംസൗ,
തൌമിത്രാവരണൗ ഭുജാവിവ
സൂര്യസ്യ രശ്മി-ഭിഃ
സാകം — കിരണൈസ്സഹ
ദംസനാ രഥര്യതഃ — കർമ്മാണി പ്രാപ്തതഃ
(യഥാ ബാഹുസഹകമ്മ പ്രാപ്തതഃ, തഥാ മിത്രാവരണൗ
സഹ യജ്ഞം പ്രാപ്തതഃ)

അർത്ഥം.-അത്യന്തം വളർന്നുവളർന്നവരും എല്ലാം തി
കഞ്ഞുകൊണ്ടുവരും കമ്മനേതാക്കളും പ്രകാശമാനന്മാരും ഏ
ററവും വിദ്വാന്മാരുമായ മിത്രാവരണന്മാർ സൂര്യരശ്മികളോടൊ
ത്തു് ഇരുകൈകൾ പോലെ കമ്മങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. (ഇര
കൈകൾകൂടി കമ്മം ചെയ്യുന്നപോലെ മിത്രാവരണന്മാർ ഒരുമി
ച്ച യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.)

3 പ്രയോവം.മിത്രാവര

അജിരോദൃതോഅഭ്രവൽ

അയശ്ശീഷ്ഠമദേരഃ

അന്വയം:-

ഹേ മിത്രാവരണാ വാ. — മിത്രാവരണൗ യുവാ.
അജിരഃ യഃ പ്ര അഭ്രവൽ — ഗമനശീലോയോയജമാനോഭി
ഗച്ഛതി
(സഃ ദേവാനാം.) ഭൂതഃ — വേതി
അയഃ-ശീഷ്ഠ,
മദേരഃ — ഹിരണ്യംലക്ഷ്യതശീരസ്തഃ
മദേരേ ധനേ ഗന്താ ച വേതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്രാവരണന്മാരേ, ഗമനശീലനായ
യാതൊരു യജമാനൻ നിങ്ങളെ നേരെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അ
വൻ ദേവന്മാർക്കു ഭൂതനായി വേിക്കുന്നു. സ്വർണ്ണാലങ്കാരമാർത്ത

ശിരസ്സുറവനായും ഹിഷ്കരമായ ധനം പ്രാപിക്കുന്നവനായും
വേഷിക്കുന്നു.

4 നയസ്സുസ്വച്ഛേതപുനഹ്വിതവേ
നസംവാദായരമതേ
തസ്മാനോഽഭ്യസതുതേതരഭ്യതം
ബാഹുദ്യോനമരഭ്യതം

അന്വയം:-

(ഹേ മിത്രാവരണേന)

യഃ സം-പുച്ഛേ ന രമതേ - സമ്പ്രശ്ഠായ ന ക്രീഡതേ
ന പുനഃ ഹവിതവേ

(രമതേ)

— ഹവനായ പുനഃ പുനർരമതേ

ന സം-വാദായ

— സംവാദേണ മോദതേ

തസ്മാൽ സം-ഗ്രതേ:

— തസ്മാച്ഛത്രോഃ, സങ്ഗ്രാമാൽ

നഃ ഽഭ്യ ഉരഭ്യതം

— യുവാം രക്ഷതം

(കീഞ്ച തസ്യ ശത്രോഃ)

നഃ ബാഹു-ഭ്യം

ഉരഭ്യതം

— രക്ഷതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്രാവരണന്മാരേ, സംശയം ചോദി
ക്കുന്നതിലേവൻ രസിക്കുന്നില്ലയോ, ഹോമിക്കുന്നതിൽ പി
ന്നെയും പിന്നെയും സന്തോഷിക്കുന്നില്ലയോ, (യജ്ഞത്തെക്കു
റിച്ച്) സംവാദത്തിൽ മോദിക്കുന്നില്ലയോ ആ ശത്രുവിങ്കൽ
നിന്നു് (കർമ്മശ്രദ്ധയില്ലാത്ത മൂഢനിൽനിന്നു്) യുദ്ധത്തിൽ
ഞങ്ങളെ നിങ്ങൾ രക്ഷിച്ചാലും. അവന്റെ ഇരകൈകളിൽ
നിന്നു രക്ഷിച്ചാലും.

5 പ്രമിത്രായപ്രാര്യമണേ

സ്ചഥ്യമൃതാവസോ

വക്ത്രം ദവഞ്ജണഹന്ത്യവച

സ്തോത്രം രാജസുഗായത

അനവായ:-

- ഃഹ ഗുത-വസോ, — യജ്ഞധനന്തപിക്വി
- മിത്രായ സചമ്യം
- ചത്രമ്യം — സേവാഹ്ം യജ്ഞഗൃഹേ വേം
സ്തോത്രം
- പ്ര ഗായത — പ്രകഷ്ണ പാത
- അര്യമ്ണേ (ച) പ്ര — തസ്മൈ ച പ്രഗായത
- വരണേ ഛന്ദഃ വചഃ — പ്രീണനസാധനം സ്തോത്രം
ഗായത
- രാജ-സു സ്തോത്രം — ദ്യോതമാനേഷു മിത്രാഭിഷു
ഗായത (ഗായതേതി
ബഹുവചനം പുജാത്മം)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജ്ഞധനനായ ഗുതപിക്കേ, സേവനാ
ഹ്വം, യജ്ഞഗൃഹത്തിലുളവാതതുമായ സ്തോത്രം മിത്രനുവേ
ണ്ടി നന്നായിച്ചൊല്ലുക. അര്യമാവിനു നന്നായിച്ചൊല്ലുക.
വരണകൾ പ്രീണനരൂപമായ വചസ്സു ചൊല്ലുക. പ്രകാശമാ
നന്മാരായ മിത്രവരണാര്യമാക്കളിൽ സ്തോത്രം ചൊല്ലുക.

6 തേഹിനപിരേഅരുണഞ്ജന്യംവ

സ്വേകംപുത്രന്തിസ്പുണാം

തേയാമാന്യതൃതാമന്ത്യാനാം

മദ്ബ്ബാഅഭിചക്ഷതേ

അനവായ:-

- അരുണം, ജന്യം, വസു — അരുണവർണ്ണം, ജയസാധനം,
വാസകം
- തിസ്പുണാം ഏകം പുത്രം — പൃഥിവ്യാഭിനാമേകം പുത്രം
സൂര്യം
- തേ ഹിനപിരേ — ദേവാത്രൈശ്ചോകസ്യ തഥോ
നിവാദണായ പ്രേരയന്തി
- (കിഞ്ച) അദ്ബ്ബാഃ, — കേനാപൃഥി.സിതാഃ,
അതൃതാഃ മരണരഹിതാഃ

തേ മത്ത്യാനാം ധാമാനി — ദേവാ മനുഷ്യാണാം സ്ഥാനാനി
അഭി പക്ഷതേ — അഭിപശ്യന്തി

അർത്ഥം.—ഇദ്ദംപുമാപ്പിയന്നവനും ജയത്തിന്നു സാധനഭൂതനും ഏവരെയുമതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനും ഭൂമുന്തരിക്ഷ സ്വസ്തങ്ങൾക്കു്റെ മകനുമായ സൂര്യനെ, മൂന്നു ലോകങ്ങളുടെ ഇരുട്ടകുറാനായി ദേവന്മാർ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു, അയയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ, ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്തവനും അമരന്മാരുമായ ആ ദേവന്മാർ മനുഷ്യരുടെ നിവാസസ്ഥാനങ്ങൾക്കു നേരെ നോക്കുന്നു.

7 ആമേവപാംസ്യഭൂതാ

ഭൂമന്തമാനികർത്വാ

ഉഭായാതന്നാസത്യാസഭോഷസാ

പ്രതിഫവ്യാനിവിതയേ

അന്വയം:—

ഹേ നാസത്യാ,	— സത്യശീലാവശ്യമിതേ,
സ-ഭോഷസാ ഉഭാ	— സന്ദഗതാവുളള യുവാം,
മേ ഉൽ-യതാ,	
ഭൂമൽ-തമാനി	— ഉഭേതാനി, ദീപ്തമാനി
വപാംസി കർത്വാ	
ആ യാതം	— വാക്യാനി കർമ്മാണി ചാ- ഗച്ഛതം.

(കിഞ്ച) ഫവ്യാനി

വിതയേ പ്രതി,	— ഫവിഷി ഭക്ഷണായ പ്രതി ഗച്ഛതം.
--------------	----------------------------------

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സത്യശീലരായ അശ്വതികളേ, കൂടി ചേർന്നു നിങ്ങളിലവരും, ഉയർന്നവരെന്നവരും ഏറ്റവും പ്രകാശമുറവുമായ ഏറ്റവും വാക്യങ്ങളെയും കർമ്മങ്ങളെയും പ്രാപിച്ചാലും. ഭക്ഷിക്കുന്നതായി ഫവിസ്സുകളെ പ്രാപിച്ചാലും.

8 രാതി¹യ¹പ്രാമ¹രക്ഷ¹സംഹ¹വാമഹേ
 യവാ¹ഭ്യം¹വാജി¹നിവസ്യ
 പ്രാ¹ചീം¹ഹോ¹ത്രാം¹പ്ര¹തി¹ര¹ന്താ¹വി¹ത¹ന്ന¹രാ
 ഗു¹ണാ¹നാ¹ജ¹മ¹ഗ്നി¹നാ

അന്വയം:—

ഹേ വാജിനി-വസ്യ,	— അന്നധനാവശ്യം,
വാം യൽ അരക്ഷസം	— യവയോര്യദ്രക്ഷോവജ്ജിതം ഭാനമസ്തി
യവാഭ്യം (താം) രാതിം	
ഹവമാഹേ	യദാഹവയാമഃ
(തദാനീം) പ്രാചീം	
ഹോത്രാം പ്ര-തിരന്തേ	— പ്രാങ്മുഖീം സ്തുതിം വചയന്തേ
നരം, ജമൽ-അഗ്നിനാ	
ഗുണാനാ	— നേതാരേ, ലുഷിണാമയാ ഗുണാനേ, സ്തുയമാനേ സന്തേ
ഇതം	— ആഗച്ഛതം

അർത്ഥം.—അന്നധനന്മാരായ അശ്വപികളേ, നിങ്ങൾക്കു ചേ
 ന്ന യാതൊരു ഭാനം രക്ഷസ്സുകളെ ഒഴിച്ചുനിൽത്തിരിക്കാണ്ടുണ്ടോ,
 നിങ്ങളോട് ആ ഭാനം വിളിച്ചയരചിക്കുമ്പോൾ, കീഴ്ക്കോട്ടു
 മുഖമായ ആ സ്തുതിയെ വളർത്തുന്ന നേതാക്കളായ നിങ്ങൾ,
 ജമഗ്നിയായ ഏന്നാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവരായി, വന്നാലും..

9 ആനോ¹യ¹ജ¹ന്തേ¹ദി¹വി¹സ്പ¹ശം.
 വായോ¹യാ¹ഹി¹സ്യ¹മ¹ന്ദി¹:
 അന്തഃ¹പ¹വി¹ത്ര¹ഉ¹പ¹രി¹ശ്രീ¹ണാ
 നോ¹ഗ്¹യം¹ശു¹ക്രോ¹അ¹യാ¹മി¹തേ

അന്വയം:-

ഹേ വായോ, (ത്വം) നഃ — അസ്മാകം

ദിവീ-സപ്തശഃ യജ്ഞം

ആ യാഹി — സ്വർഗ്ഗസ്തർകം യാഗമാഗച്ഛ

സമന്ത-ഭിഃ അന്തഃ

പവിത്രേ — സുഷുതിഭിഃ പവിത്രസ്യമധ്യേ

ഉപരി ശ്രീണാനഃ — ശ്രുതമാണഃ

അയം ശുക്രിഃ തേ അയാമി — ശുദ്ധോയം സോമസ്മദ്യം

നീയത ആസീദതി

അർത്ഥം-അല്ലയോ വായോ, സ്വർഗ്ഗംപെന്ന തൊടുന്ന
ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന്നവിടുന്നു വന്നാലും. നല്ല സ്മൃതികളോടു
കൂടി ദശാപവിത്രത്തിന്റെ മധ്യത്തിൽ കൂടിപ്പേരുന്ന ശുദ്ധ
മായ ഈ സോമം അവിടേക്കുവേണ്ടി വെച്ചിരിക്കുന്നു.

10 വേത്യധാര്യഃപഥിഭിരജിരൈഃ

പ്രതിഹവ്യാനിവിതയേ

അധാനിയുതഃസ്യതഃപിബ

ശുചിംസോമംഗോശിരം .

വ. 7

അന്വയം:-

ഹേ നിയുതഃ, — നിയുതേ സംജ്ഞകാശ്വവൻ,
വായോ,

അധാര്യഃ രജിരൈഃ

പഥി-ഭിഃ

— ഹവിഷാനാ-

ദൃട്ടതൈരജാണൈഃ

വേതി

— ഗച്ഛതി

വിതയേ ഹവ്യാനി

പ്രതി

— ഭക്ഷണായ ഹവിഷി

പ്രതിനയതി

അധ നഃ ഉയേസ്യ പിബ — ഉയേവിധം സോമം പിബ
(കർമ്മണി ഷഷ്ഠീ)

ശുചിം സോമം ഗോ-

ആശിരം

— ശുദ്ധം സോമം ഗവ്യേന

മിശ്രിതഞ്ച പിബ

അർത്ഥം.-നിയന്ത്രണങ്ങളെന്ന കതിരകളൊത്ത വായോ, അധര്യ ഹവിഷ്യാനത്തിൽനിന്നു നേർവഴികളിലൂടെ വരുന്നു. അവിടേക്കു ക്ഷണത്തിനായി ഹവിസ്സുകളെത്തിക്കുന്നു. പിന്നെ, ഗുദ്ധമായതും പാൽ മുതലായവ ചേർത്തതും, രണ്ടു വിധത്തിലുള്ള സോമവും കുടിച്ചാലും.

11 ബൺമഹാ^ഛഅസിസൃത്യ

ബളാദിത്യമഹാ^ഛഅസി

മഹസ്തേസതോമഹിമാപനസ്യ

തേജാദേവമഹാ^ഛഅസി

അന്വയം:-

ഹേ സൂര്യ, (ത്വം) മഹാൻ അസി, ബദ്ധ് — തേജസാധികോസി, സത്യം, നൈതന്വിഥ്യം

ഹേ ആദിത്യ, (ത്വം) മഹാൻ അസി ബദ്ധ് — ബലേനാധികോസി, സത്യം മഹഃ സതഃ തേ മഹിമാ പനസ്യതേ — മഹതോ വേതോ മഹത്വം സ്തോതൃഭിസ്തയതേ

ഹേ ദേവ, (ത്വം) മഹാൻ അസി, അദ്ധാ — വീര്യേണാധികോസി, സത്യമേവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യ, അവിടന്ന് അതിവ തേജസ്സാദ വനാകുന്നു, സത്യം; അതു മിഥ്യയല്ല. അല്ലയോ ആദിത്യ, അവിടന്ന് അതിവ ബലമിയന്നവനാകുന്നു, സത്യം. മഹാ നായി വേിക്കുന്ന അവിടത്തെ മഹത്വം സ്തോതാക്കളാൽ പുക ക്കപ്പെടുന്നു. അല്ലയോ ദേവ, അവിടന്ന് അതിവ വീര്യമാന്ന വനാകുന്നു, അതും സത്യം (മഹാൻ എന്നു മൂന്നു ഭിക്ഷകളിൽ പ്രയോഗിച്ചതിന്ന് തേജോധികം, ബലാധികം, വീര്യാധി കം എന്നു മൂന്നു വിശേഷതകൾ വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.)

12 ബട്തസുര്യശ്രവസാമഹാഅസി
 സത്രാദേവമഹാഅസി
 മഹാദേവാനാമസുര്യപുരോഹിതോ
 വിളഭ്യോതിരഭാഭ്യം

അനന്തം:-

ഹേ സുര്യ, (ത്വം) ശ്രവസാ
 മഹാൻ അസി, ബട് — ശ്രവണേന സർവ്വാധികോസി,
 സത്യം.

ഹേ ദേവ, (ത്വം)
 ദേവാനാം മഹാ മഹാൻ
 അസി, സത്രാ — ദ്യോതമാന, ദേവാനാം മധ്യേ
 മഹത്വേനാധികോസി സത്യ
 മേവ

അസുര്യഃ (അസി) — അസുരാണാം ഹന്താ ച ലംസി

(കിഞ്ച ത്വന്മേവാനാം)

പരഃ-ഹിതഃ — ഹിതോപദേശാസി

(തേ) ഭ്യോതിഃ വി-ഭ്യം

അഭാഭ്യം — മഹദ്വി, കേനാപ്യഹിംസ്യം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുര്യ, അവിടുന്ന് കേരവിയിൽ സ
 റ്വ്വാധികനാകുന്നു, സത്യം. അല്ലയോ പ്രകാശമാന, അവിടുന്ന്
 ദേവന്മാർക്കിടയിൽ മഹത്വംകൊണ്ടു മികച്ചവനാകുന്നു, സത്യം.
 അവിടുന്ന് അസുരന്മാരായാകുന്നു, പിന്നെ ദേവന്മാരുടെ പുരോ
 ഹിതൻ, ഹിതോപദേശാവാകുന്നു. അവിടുത്തെ തേജസ്സ്
 മഹത്തും ആരഭ്യം ഹനിക്കപ്പെടാൻ വയ്യാത്തതുമാകുന്നു.

13 ഇയംയാനിചൃക്കിണി

പ്രപരേഹിണ്യാകൃതാ

ചിത്രവപ്രത്യഭ്യായ

ന്യന്തർത്വേസ്മാഹുഷ്യ

അന്വയം:-

യാ ഇയം നീചി	— അവാങ്മുഖി
അക്ഖിണി, രൂപാ	— സുതിമതി, രൂപവതി
രേഹിണ്യാ കൃതാ	— പ്രകാശയുക്താ കൃതാ ഉഷാ, സൂര്യപ്രഭാ വാ
അന്തഃ ബാഹുഷ് ദശ-സു	— മധ്യേ ബാഹുസ്ഥാനീയാസു ദശസംഖ്യാകാസു ദിക്ഷു
ആ-യതി പിത്രമ-ഇവ	— വിവിധവണ്ണാഗൈരീവ
പ്രതി അദഗ്നി	— സർവ്വൈരദഗ്നീ

അർത്ഥം.-ഏവം മുഖം കനിച്ചവളായി രൂപവതിയാണോ, പ്രകാശയുക്തയാക്കപ്പെട്ടവളായ ആ ഉഷസ്സ് (സൂര്യപ്രഭ) കൈകളുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള പത്തുദിക്കുകളുടെ മധ്യത്തിൽ പല നിറമുറ പശുപോലെ വരുന്നവളായി ഏവരാലും കാണപ്പെടുന്നു.

14 പ്രജാഹതിശ്രോതൃത്വമിയ

ന്യുന്യാഅക്ഖിതോവിവിശ്രോ

ബ്രഹ്മതത്ത്വമോഭവനേഷ്വന്തഃ

പവമാനോഹരിതആവിവേശ

അന്വയം:-

തിസ്രഃ പ്ര-ജാഃ	— പക്ഷിണഃ സരീസൃപാഃ സപ്താശ്ച
അതി-ആയം ഇതയഃ ഹ	— അത്യായം, വിനാശമായത്
അന്യാഃ അക്ഖം	— അന്യാഃ പ്രജാഃ അച്ഛിന്നീയമഗ്നിഃ
അഭിതഃ നി വിവിശ്രോ	— അഭിതോനിവിഷ്വാഃ, തതോന പരാബഭ്രുവുഃ
ഭവനേഷ്വ അന്തഃ ബ്രഹ്മതഃ	— മധ്യേ മഹാനസാവാദിത്യഃ പ്രകാശയന്നതിഷ്ഠാൻ
ഹരിതഃ പവമാനഃ ആവിവേശ	— ദിശഃവായാമരവിഷുഃ

അത്ഥം.-പക്ഷികൾ, പാമ്പുകൾ, മറ്റിഴജന്തുക്കൾ എന്ന പ്രജാപതിയുടെ മൂന്നുവിധം പ്രജകൾ വിനാശം പ്രാപിച്ചവത്രേ. മറ്റു പ്രജകൾ, പ്രാണികൾ പുഷ്പനായ അഗ്നിയുടെ ചുറ്റും ഇരുന്നു, അതുകൊണ്ടു നശിച്ചില്ല. ഭൂതജാതങ്ങളുടെ മധ്യത്തിൽ മഹാനായിത്തന്നെ ഈ ആദിത്യൻ (പ്രജാപതിയെന്ന പക്ഷഭേദം) പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വായു വിവധ ദിക്കുകളെ ആവേശിച്ചു, പ്രവേശിച്ചു. (അഗ്നിസൂര്യവായുക്കൾ മൂന്നാണെങ്കിലുമൊന്നാണെന്നും എല്ലാ പരാചരങ്ങളുടെ ഉള്ളിലും ഈ ത്രിരൂപനായ ഏകദേവൻ കടികൊള്ളുന്നു എന്നും പറയപ്പെടുന്നു. അവരിൽ അഗ്നിയെ ആശ്രയിച്ചവർ നശിച്ചില്ല. അവർക്കു ആദിത്യന്റെയും വായുവിന്റെയും ആനുകൂല്യവും കിട്ടി. മേൽപ്പറഞ്ഞ മൂന്നുവിധം പ്രാണികൾ നശിച്ചശേഷം വീണ്ടും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവയാണ് ഇന്ന കാണുന്നത്.)

15 മാതാഭദ്രാണാം ദഹിതാവസൂനാം.

സ്വസാദിത്യാനാമൃതസ്യ നാഭിഃ

പ്രതപോപഞ്ചികിതൃഷ്ണേജനായ

മാഗാമനാഗാമിതി വധിഷു

അന്വയം:-

(ഗ്രന്ഥം) ഭദ്രാണാം മാതാ — മരുതാം ജനനി

വസൂനാം ദഹിതാ — പുത്രി

ആദിത്യാനാം സ്വസാ — ഭഗിനി

അമൃതസ്യ നാഭിഃ — അമൃതവത്സ്യവാസസ്ഥാനം.

(താം) അനാഗാം,

അഭിതി. — അനാഗതം, അഭിനാ.

ഗാം മാ വധിഷു — മാ ഹിംസീഷു

ചികിതൃഷ്ണേജനായ — ചേതനവതേ ജനായ

ന പ്ര വോച. — ഇദാനീമഹം പ്രാപ്യാപം (ഇതി ശുശ്രൂഷമാണേഭ്യ ഉപദേശം)

അത്ഥം.-പശു, മരുത്തുക്കൾക്കുമപ്പുറം പുനഃകൂട്ടുടെ കേള ആദിത്യന്മാരുടെ പെങ്ങളും അമൃതവത്സനിന്റെ, ഗാംഗതന.

ത്തിന്റെ ആവാസസ്ഥാനവുമാകുന്നു. ആ പാപംതീണ്ടാത്ത കേടറ പശുവിനെ ഹിംസിക്കരുതേ. മനസ്സിലാകുന്ന ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഇപ്പോൾ ഞാനിതു പറയുന്നു. (കേൾക്കുന്നവർക്കുള്ള ഉപദേശം.)

16 വചോവിദംവാചമുദീരയന്തിം

വിശ്വാഭിർധീഭിരുപതിഷ്ഠമാനാം

ദേവീന്ദ്രവേദ്യുപര്യേയുഷിഃഗാ

മാമാവൃക്തമന്തേന്ത്യാഭൂചേതാഃ

വ. 8

അന്വയം:-

- വചഃ-വിദം — വചസോ ലംഭയിത്രി.
 വചം ഉൽ-ഈരയന്തിം — പയഃ പിത്വാ ഫലാൽ വാചം പ്രകടയന്തിം
 വിശ്വാഭിഃ ധീഭിഃ ഉപ-
 തിഷ്ഠമാനാം — സർവാഭിർവാഗ്ഭിരുപ
 സേവ്യമാനാം
 ദേവീ. ദേവേദ്യഃ — ദ്യോതമാനാം ദേവാത്ഥം
 മാ ആ-ഈയുഷിഃ ഗാം — മാമവഗച്ഛന്തിം ഗാം
 ഭൂ-ചേതാഃ മന്തൃഃ പരി
 ആ അവൃക്ത — അല്ലബുദ്ധിർമ്മനുഷ്യ ഏവ
 പരിവർജയതി

അർത്ഥം:-വാക്യവൈഭവത്തെ കൊടുക്കുന്നവളും വെള്ളം കുടിച്ച് ഈമ്പക്കുമുണ്ടാക്കുന്നവളും എല്ലാ വാക്കുകളാലും (സൂതികളാലും അല്ലെങ്കിൽ പരിചരണ കർമ്മങ്ങളാലും) അണഞ്ഞ സേവിയുണ്ണേണ്ടവളും, ദേവന്മാർ (പാൽ, നെയ്യ് മുതലായവകൾ) വേണ്ടി എന്നെ സമീപിക്കുന്നവളുമായ ഗോവിനെ (പശുവിനെ) അല്ലബുദ്ധിയായ മനുഷ്യൻ മാത്രമേ ഉപേക്ഷിക്കൂ. തള്ളിക്കളയൂ. (വാഗ്ഗൈഭവം കൊടുക്കുന്നവളാകുന്നതു് നൈ, പാൽ, തായിർ മുതലായവ ഭക്ഷിച്ചുണ്ടാകുന്ന ബുദ്ധി വികാസത്തെയും തൽഫലമായ വചോവിലാസത്തെയുമുദ്ദേശിച്ചാണ്.)

അർത്ഥം:-പക്ഷികൾ, പാമ്പുകൾ, മററുജന്തുക്കൾ എന്ന പ്രജാപതിയുടെ മൂന്നുവിധം പ്രജകൾ വിനാശം പ്രാപിച്ചുവത്രേ. മറ്റുപ്രജകൾ, പ്രാണികൾ പുഷ്പനായ അഗ്നിയുടെ ചുറ്റും ഇരുന്നു, അതുകൊണ്ടു നശിച്ചില്ല. ഭൂതമാതാക്കളുടെ മധ്യത്തിൽ മഹാനായിത്തന്നെ ഈ ആദിത്യൻ (പ്രജാപതിയെന്ന പക്ഷമേദം) പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വായു വിവധ ദിക്കുകളെ ആവേശിച്ചു. പ്രവേശിച്ചു. (അഗ്നിസൂര്യവായുക്കൾ മൂന്നാണെങ്കിലുമൊന്നാണെന്നും ഏല്പാ ചരാചരങ്ങളുടെ ഉള്ളിലും ഈ ത്രിരൂപനായ ഏകദേവൻ കടികൊള്ളുന്ന എന്നും പറയപ്പെടുന്നു. അവരിൽ അഗ്നിയെ ആശ്രയിച്ചവർ നശിച്ചില്ല. അവർക്കു ആദിത്യന്റെയും വായുവിന്റെയും ആനുകൂല്യവും കിട്ടി. മേൽപ്പറഞ്ഞ മൂന്നുവിധം പ്രാണികൾ നശിച്ചശേഷം വീണ്ടും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവയാണു് ഇന്നു കാണുന്നതു്.)

15 മാതാമാതാദ്രാണാഃ ഔഹിതാവസൂനാം.

സ്വസാദിത്യാനാമമൃതസ്യ നാഭിഃ

പ്രസവോചഞ്ചികിതൃഷ്ണജനായ

മാഗാമനാഗാമദിതി.വധിഷു

അന്വയം:-

(ഗൌ) തദ്രാണാം മാതാ	— മരുതാം ജനനി
വസൂനാം ഔഹിതാ	— പുത്രി
ആദിത്യാനാം സ്വസാ	— ഭഗിനി
അമൃതസ്യ നാഭിഃ	— അമൃതത്വസ്യാവാസസ്ഥാനം
(താം) അനാഗാം,	
അദിതി.	— അനാഗസം, അദിനാം.
ഗാം മാ വധിഷു	— മാ ഹിംസിഷു
ചികിതൃഷ്ണ ജനായ	— ചേതനവതേ ജനായ
ന പ്ര വോചം.	— ഇദാനിമഹം പ്രാവോചം (ഇതി ശ്രുത്വമാണേഭ്യ ഉപദേശം)

അർത്ഥം:-പശു, മരുത്തുക്കൾക്കുമായും വൃന്ദകളുടെ മകളും ആദിത്യന്മാരുടെ പെങ്ങളും അമൃതത്വത്തിന്റെ, ശാശ്വതത്വ

ത്തിന്റെ ആവാസസ്ഥാനവുമാകുന്നു. ആ പാപംതീണ്ടാത്ത കേടറ പശുവിനെ ഹിംസിക്കരുതേ. മനസ്സിലാകുന്ന ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഇപ്പോൾ ഞാനിതു പറയുന്നു (കേരക്കുന്ന വക്കുള്ള ഉപദേശം.)

16 വചോവിദംവാചമുദീരയന്തിം.

വിശ്വാഭിർധീഭിരപതിഷ്ഠമാനാം.

ദേവിന്ദേവേഭ്യഃപര്യേയുഷീംഗാ

മാമാവൃക്തമത്തേത്യാഭൃചേതാഃ

വ. 8

അന്വയം:-

വചഃ-വിദം — വചസോ ലംഭയിത്രി.

വാചം ഉൽ-ഇരയന്തിം. — പയഃ പീത്വാ ഫശ്വന്തേ വാചം പ്രകടയന്തിം.

വിശ്വാഭിഃ ധീഭിഃ ഉപ-

തിഷ്ഠമാനാം.

— സർവാഭിർവാഗ്ഭീരപ സേവ്യമാനാം.

ദേവിം ദേവേഭ്യഃ — ദ്യോതമാനാം ദേവാത്ഥം.

മാ ആ-ഇയുഷീം ഗാം — മാമവഗച്ഛന്തിം ഗാം.

ഭൃ-ചേതാഃ മത്തുഃ പരി

ആ അവൃക്ത

— അല്പബുദ്ധിമനുഷ്യ ഏവ

പരിവർജയതി

അർത്ഥം.-വാക്വൈവേദത്തെ കൊടുക്കുന്നവളും വെള്ളം കുടിച്ച് ഈമ്പക്കുമുണ്ടാക്കുന്നവളും എല്ലാ വാക്കുകളാലും (സ്തുതികളാലും അല്ലെങ്കിൽ പരിചരണ കമ്മങ്ങളാലും) അണഞ്ഞ സേവിയുപ്പെടേണ്ടവളും, ദേവന്മാർക്ക് (പാൽ, നെയ്യ് മുതലായവയ്ക്ക്) വേണ്ടി എന്നെ സമീപിക്കുന്നവളുമായ ഗോവിനെ (പശുവിനെ) അല്പബുദ്ധിയായ മനുഷ്യൻ മാത്രമേ ഉപേക്ഷിച്ചു, തള്ളിക്കളയൂ (വാഗ്ഗേഹഭവം കൊടുക്കുന്നവളാകുന്ന ഈ നൈ, പാൽ, തയിർ മുതലായവ ക്ഷേപിച്ചുണ്ടാകുന്ന ബുദ്ധിവികാസത്തെയും തൽഫലമായ വചോവിലാസത്തെയുമുദ്ദേശിച്ചാണ്.)

-9-10-11-12 ലക്രവഃ പ്രയോഗഃ പ്രസിഃ, ഗായത്രി
, അഗ്നിദേവതാ.

1 ത്വമഗ്നൈസ്തഥാഭയോ
ധ്യാസിദ്ധേഭാശ്രുഷേ
കവിർഗൃഹപതിര്യഥാ

വായഃ:-

ദേവ, അഗ്നേ, കവിഃ — ദ്യോതമാനാഗ്നേ, ക്രാന്തകർമ്മാ
ര-പതിഃ, യഥാ — ഗൃഹപാലകഃ, നിത്യതരണഃ
• ലാശ്രുഷേ — ഫവിദ്യാത്രേ യജമാനായ
ഫലി വയഃ ധ്യാസി — മഹത്തേഃ പ്രയച്ചസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പ്രകാശമാനനായ അഗ്നേ, കടന്ന കർമ്മ
മാനവനും (അഗ്നിഹോത്രോപാസനങ്ങളിലിരുന്ന) ഗൃഹം
വാലിക്കുന്നവനും നിത്യയുവാവുമായ അവിടുന്ന് ഫവിസ്സേ
ന്ന യജമാനൻ മഹത്തായ അന്നം കൊടുക്കുന്നു.

2 സന്തുളാനന്ദാസഹ
ദേവാണാമഗ്നൈസ്തഥാ
ചികിർഗിജാനവാവഹ

വായഃ:-

ഫവി-ജനോ, അഗ്നേ, — വിശിഷ്ട ദീപ്യഗ്നേ,
വഃ (ത്വം) ചികിർ നഃ — ജ്ഞാതാസന്നസ്താകം
വസ്യവാ ജ്ഞാനന്ദം — പരിചരണശീലയാ
സ്തുവത്യുവാവാ
സഹ ദേവാൻ ആ വഹ — ദേവാൻ സാകമാനയ

അർത്ഥം:-വിശിഷ്ടപ്രകാശനായ അഗ്നേ, ആ അവിടുന്ന്
ഞങ്ങളെ) അറിയുന്നവനായി, ഞങ്ങളുടെ പരിചരണപരമായ
സ്തുതി വാക്കിനാൽ തൃപ്തനായി, കൂടെ ദേവന്മാരെ ആനയി
ച്ചാലും.

3 ത്വയാഹസവിദ്യജാവയ

ഘോഭിഷേനയവിഷ്യ

അഭിഷോവാജസാതയേ

അന്വയം:—

ഹേ യവിഷ്യ,	— യുവതമാഗേ,
ഘോഭിഷേന	— അതിശയേന ധനാനാം പ്രേരയിത്രാ
ത്വയാ യജാ സ്വിൽ ഹ	— ത്വയാസഹായേനൈവ
വയം വാജ-സാതയേ	— ചാഗ്ന്വാ അന്നലാഭായ
അഭി സുഃ	— ശത്രുനഭിവേദ

അർത്ഥം:—ഏകദൃശ്യം യുവാവായ അഗ്നേ, അത്യധികം ധനങ്ങളെത്തിക്കുന്ന അവിട്ടന്നാകുന്ന സഹായനോടുകൂടിത്തന്നെ ചാഗ്ന്വന്മാരായ ഞങ്ങൾ അന്നലാഭത്തിനായി ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുവാം.

4 ഔവ്വ്തഗുവച്ഛുപി

മപ്സവാനവചോഹവേ

അഗ്നിംസമുദ്രവാസസം

അന്വയം:—

സമുദ്ര-വാസസം	— സമുദ്രമധ്യേ വർത്തിനം, ബാഹവം
ശുചിം അഗ്നിം	— ശുദ്ധമഗ്നിം
ഔവ്വ്തഗു-വൽ,	
അപ്സവാന-വൽ	— യഥാ ഔവ്വ്തഗുഃ, അപ്സവാനഃ തഥാ
ആ ഹവേ	— അഹമഹവായാമി

അർത്ഥം:-സമുദ്രധൃത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ബലവാക്രപനം ഉദ്ധനമായ അഗ്നിയെ കേവളം, അപ്സരാനന്ദം എന്നിവർ ചാലല ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

5 ഇവേവാതസ്വനജവി.

പജന്യത്രന്യംസഹഃ

അഗ്നി.സമുദ്രവാസസം.

വ. 9

അന്വയം:-

വാതസ്വനം കവി. — വാതസമുദ്രധൃതി.,
ക്രാന്തകർമ്മം.

പജന്യത്രന്യം
സമുദ്ര-വാസസം. — പജന്യസമുദ്രക്രാന്തം,
സമുദ്രനിവാസം.

സഹഃ അഗ്നി. ഇവേ — സഹസ്മിനം ബാലവാഗ്നി
കാലയാമി

അർത്ഥം:-വാതവിന്നൊത്ത ശബ്ദമുറുവനം കടന്ന കർമ്മങ്ങളോടുകൂടിയവനും കേവലത്തിന്നു തുല്യമായ ഗജജനമൊത്തവനും സമുദ്രധൃത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവനും ബലവാനമായ ബലവാഗ്നിയെ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

6 ആസവ.സവിതുര്യമാ

ഗേസ്യവജി.ഇവേ

അഗ്നി.സമുദ്രവാസസം.

അന്വയം:-

സവിതുഃ സവം യഥാ — പ്രോക്സ്യ ദേവസ്യ പ്രസവ
മിവ. പ്രവേചിതസ്ഥിതം.

ഗേസ്യ-ഇവ വജി. — ഗോവ്യസ്യ ദേവസ്യഭോഗ
മിവസ്ഥിതം.

സമുദ്ര-വാസസം.

അഗ്നി. ആ ഇവേ — ആഹ്വയാമി

അർത്ഥം.-സവിതാവിന്റെ സന്തതിപോലെയും ഭഗന്റെ (ഭാഗ്യദേവന്റെ അല്ലെങ്കിൽ ഭജനീയമായ ധനമാകുന്ന ദേവന്റെ) ഭാഗംപോലെയുമുള്ള സമുദ്രവർത്തിയായ ബലവാണിയെ ഞാൻ വിളിയ്ക്കുന്നു.

7 അഗ്നിം വോവ്യധന്ത
 മധാരാണാം പുത്രതമം
 അച്ഛാനപത്രേ സഹസ്രതേ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാര:,)

അധാരാണാം നപത്രേ	— അഹിംസ്യാനാം, ബലിനാം ബന്ധം
സഹസ്രതേ	— ബലവന്തം (കർമ്മനി ചതുർത്ഥി)
വ്യധന്തം, പുത്ര-തമം	— ജാലാഭിർവൃദ്ധന്തം, അതിശയേന ബഹും
അഗ്നിം വ: അച്ഛ	— യുയമഭിഗച്ഛത

അർത്ഥം.- അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, ബലവാന്മാർക്കു ബന്ധവും (അല്ലെങ്കിൽ യാഗങ്ങളുടെ പുത്രനും) ബലവാനും ജാലാകൾക്കൊണ്ടു വളരുന്നവനും പടൻ പലതായവനുമായ അഗ്നിയെ നിങ്ങൾ നേരിടുക.

8 അയം യഥാനന്തഭൂവ
 ത്വഷ്യാ രൂപം ഇവ
 അസ്യ കൃത്യായശ്വസത:

അന്വയം:-

അയം ന: തക്ഷ്യാ	— അഗ്നിരസ്താൻ വികത്തവ്യാനി
ത്വഷ്യാ രൂപം-ഇവ	— രൂപാണി വദ്ധകിരിവ
യഥാ ആ-ഭൂവൽ	— യേന പ്രകാരേണാഭിവേതി തഥാ ഏനമഗ്നികഭിഗച്ഛത

(കിഞ്ച വയം) അസ്യ

ക്രത്വാ

തഥസ്വതഃ

— പ്രജ്ഞാനേന യുക്താഃ

— കീർത്തിതന്തോ ഭവേമ

അർത്ഥം.—ആശാരി മരം മുറിച്ച് രൂപങ്ങളുണ്ടാക്കുമ്പോൾ എപ്രകാരമായിത്തീരുന്നവോ, അപ്രകാരം (പല രൂപമാണു്) ഈ അഗ്നിയെ നേരിടുക. (കണ്യം വിറകു മുതലായവകൊണ്ടു് അഗ്നിയുടെ ആകൃതി പലമട്ടാകുമല്ലോ.) പിന്നെ, അവിടു നന്നുളന്ന പ്രജ്ഞാനത്താൽ നമ്മൾ കീർത്തിമാന്മാരാകാവൂ.

9 അയം വിശ്വാതേഭിശ്രീ

യോഗ്നിഭ്യേവേഷപത്യതേ

ആവാജൈരപനോഗമതി

അന്വയം:—

വിശ്വാ: ശ്രീയ:

— സത്യാസ്സന്ധഃ

അയം അഗ്നി: ദേവേഷ

അഭി പത്യതേ

— ദേവേഷ മധ്യഗ്നിരഭിഗച്ഛതി

(സ:) ന വാജൈ: ഉപ

ആ ഗമതി

— അസ്മാസ്യതൈരപഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—ദേവന്മാർക്കിടയിൽ എല്ലാ സമ്പത്തുകളെയും ഈ അഗ്നിയായ് എത്തിക്കുന്നതു്, അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് നമ്മളെയും അന്നങ്ങളോടുകൂടി പ്രാപിപ്പിക്കട്ടേ.

10 വിശ്വേഷാമിഹസ്തഹി

ഹോതൃണാം യശസ്തമഃ

അഗ്നി: യജേമാഷപുർവ്വം

വ. 10

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാ:)

വിശ്വേഷാം

ഹോതൃണാം

— സർവ്വേഷാം ഹോതൃണാം മധ്യേ

യശഃ-നമഃ യജ്ഞേഷു

പുഷ്പം — യശസ്വിതം, യാഗേഷുമുഖ്യം

അഗ്നിം ഇഹ സ്തൂഹി — അസ്തിൻ യജ്ഞേ സ്തുതിഃ കരു

അർത്ഥം-അല്പയോ സ്തോതാവേ, എല്ലാ ഹോതാക്കളിലും
വെച്ച് ഏറ്റവും കീർത്തിമാനം യാഗങ്ങളിൽ മുഖ്യനായ അ
ഗ്നിയെ ഈ യജ്ഞത്തിൽ സ്തുതിക്കുക.

11 ശിരഃപാവകശോചിഷ

ഞ്ചേച്ഛോയോദമേഷ്വാ

ദീദായദീഘശ്രുതമഃ

അന്വയം:-

യഃ ജ്യേഷ്ഠഃ — ദേവാനാം മുഖ്യഃ

ദീഘശ്രുത-തമഃ — അതിശയേന വിദ്വാൻ
സോഗ്നിഃ

മേഷ്വ ആ ദീദായ — യജ്ഞം ഗൃഹേഷ്വാദീപ്യതേ
ശിരഃ

പാവക-ശോചിഷം — അനുഗയാനം ശോധകദീപ്തി
മഗ്നിം സ്തൂഹി

അർത്ഥം-ആർ ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനാണോ, ഏറ്റവും വി
ദ്വാനായ ആ അഗ്നി, യജിക്കുന്നവരുടെ ഗൃഹങ്ങളിൽ മുറു
ശോഭിക്കുന്ന കിടക്കുന്നവൻ ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന പ്രകാശമാത്ത
വനായ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുക.

12 തമവൃന്തന്നസാനസി

ഓഗൃണീഹിവിപ്രശുഷിണം

മിത്രനയാതയജ്ഞം

അന്വയം:-

ഹേ വിപ്ര, — മേധാവിൻ, സ്തോതാ,

അവൃന്തം ന സാനസി,

ശുഷിണം — അശ്വമിവ സംഭജനീയം,

അന്വയം:—

യസ്യ ത്രി-ധാതു അവൃതം — യസ്യോഗോസ്ത്രിരനാവൃതം

അസം-ഭിനം ബഹിഃ

തത്സമം — അബദ്ധഞ്ചാസനാത്മം തിഷ്ഠതി

(തസ്യ) ആപഃ ചിത്

പദം നി ദധ — ആപോഹി മാധ്യമികേന്തരി

ക്ഷേപദം നിദധതി

അർത്ഥം.—മൂന്നു കന്നായി തുറന്നുവെച്ച, കെട്ടാത്ത, യാതൊരു ഗ്നിയുടെ ഭേദപ്പെല്ലിരിപ്പിടത്തിനുവേണ്ടി വെച്ചിരിക്കുന്നുവോ, (വിരിയുന്വോഴാണല്ലോ പുല്ലു കെട്ടിക്കുന്നത്.) ആ അഗ്നിക്കുവേണ്ടി, അന്തരിക്ഷമധ്യത്തിൽ ജലങ്ങളും കാൽ കയ്യാണു. (അതായത് ദേവിരിച്ച് ദേവാദികളെ ഇരുത്തി യജ്ഞമാനംഭിക്കുമ്പോഴേക്കുതന്നെ, വാനിൽ ജലങ്ങൾ പെയ്യാനൊരുങ്ങി കാലുറപ്പിക്കുന്നു. യാഗാന്ത്യത്തിൽ മഴ പെയ്യുമെന്ന വിശ്വാസം ഇവിടെ സൂചിതം.)

15 പദംദേവസ്യമിച്ഛ

ഷോനാധൃഷ്ടാഭിത്രതിഭിഃ

ഭൂസൂര്യനുവോപദൃക്

വ. 11

അന്വയം:—

മിച്ഛിഷഃ ദേവസ്യ പദം — കാമാനാം സേക്തൂർദ്യോതമാനസ്യോഗേ സ്ഥാനം

അനാധൃഷ്ടാഭിഃ

ഉതി-ഭിഃ — ശത്രുഭിരഹി.സിതാഭി
രക്ഷാഭിർജനീയം ഭവതി

(അമൈവാസ്യ) ഉപ-ദൃക് — ഉപദൃഷ്ടിരപി

സൂര്യ-ഇവ ഭൂത — യഥാ സൂര്യസ്തഥാ മനുഷ്യൈ
ജനീയാ ഭവതി

അർത്ഥം.—കാമവർഷിതാവം പ്രകാശമാനമായ അഗ്നിയുടെ സ്ഥാനം ശത്രുക്കളാൽ ഹനിക്കപ്പെടാത്ത രക്ഷകളോടുകൂടി

പ്രാപ്യമായി ഭവിക്കുന്നു. അതുപോലെ അവിടുത്തെ നോട്ടം സൃത്യനെന്നപോലെ ഭജനീയമാകുന്നു.

16 അഗ്നേഃഘൃതസ്യധീതിഭി

സ്തേപാനോദേവശോചിഷാ

ആദേവാൻവക്ഷിയക്ഷിച

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, അഗ്നേ,	— ദ്യോതമാനാഗ്നേ
ഘൃതസ്യ ധീതി-ഭി:	
തേപാന:	— ദീപ്തിസാധനസ്യാഘൃതസ്യ
	നിധാനൈസ്തപൻ
ശോചിഷാ ദേവാൻ	— ജാലയാതാൻ
ആ വക്ഷി, യക്ഷി ച	— ആവഹ, യജ ച

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഭാസമാനനായ അഗ്നേ, പ്രകാശമുള്ള വാക്കുന്ന നെയ്യൊഴിച്ചെരിഞ്ഞു്, ജാലയാൽ ദേവന്മാരെ ആനയിച്ചാലും, യജിക്കുകയും ചെയ്യാലും.

17 തന്ത്വാജനന്തമാതര:

കവിന്ദ്രവാസോജന്മംഗിര:

ഹവ്യവാഹമമത്യം

അന്വയം:-

ഹേ ജന്മംഗിര,	— അഗ്നേ,
കവി., അമത്യം	— ക്രാന്തകമ്മാണം,
	മരണഹിതം.
ഹവ്യ-വാഹം തം ത്വാ	— ഹവിഷാം വോഹാരം.
	പ്രസിദ്ധം ത്വാം.
ദേവാസ: മാതര: (ഇവ)	
അജനന്ത	— ജനയന്തി

അത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, കടന്ന കർമ്മത്തോടുകൂടിയവനും അമരനും ഹവിസ്സേന്തുനവനുമായ ആ അവിടുത്തെ ദേവന്മാർ അമ്മമാർപോലെയൊണ് ജനിപ്പിച്ചത്.

18 പ്രചേതസന്തപാകവേ

ഗേഢുതംവരേണ്യം

ഹവ്യവാഹനിഷേദീരേ

അന്വയം:-

ഹേ കവേ, അഗ്നേ,	—	ക്രാന്തകർമ്മണഗേ,
പ്ര-ചേതസം, വരേണ്യം	—	പ്രകൃഷ്ടബുദ്ധിം, വരണീയം
(ദേവാനാം) ദൂതം,		
ഹവ്യ-വാഹം	—	ഹവിഷാം വോധാരം
ത്വാ നി സേദീരേ	—	ത്വാം നിഷീദന്തി

അത്ഥം.-കടന്ന കർമ്മക്കാര അഗ്നേ, ഉൽകൃഷ്ടബുദ്ധിയും ഏവർഷം വരണീയനും ദേവന്മാർക്കു ദൂതനും ഹവിസ്സേന്തുനവനുമായ അവിടുത്തെയാണു് ദേവന്മാരാശ്രയിക്കുന്നതു്.

19 നഹിമേഅസ്ത്യാല്ലാ

നസ്വധിതിവ്നമ്പതി

അഥൈതാദൃശരമിതേ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) മേ അല്ലാ	
നഹി അസ്തി	— ഭാഗ്വത്സ്യ പ്രയോഗസ്യ മമ ഗൌൺവിദ്യേതേ, യസ്യാഃ പയസാജ്യേന ച ത്വാം യജേയ
(കിഞ്ച) സ്വധിതിഃ	
ന വനന്തി-വതി	— യൈഃ കാഷ്ഠൈഃ ത്വാം സമിന്ധീയ

അഥ ഏതാദൃക് തേ
ഭവാമി

— അഗ്നിഹോത്രാത്മം പയസോ
ഭോഗ്ഗ്രീംഗാം, ഇന്ധന
സ്വധനാനി കാഷ്ഠാനി ച
ഏതൽസമ്പ്രമഹം തുഭ്യം
സമ്പാദയാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഭാഗ്യവന്മാരിൽപ്പെട്ട പ്രയോഗ
നായ ഏനീഷ് പാൽകൊണ്ടും നൈകൊണ്ടും അവിടുത്തെ
യജിജ്ഞാനുള്ള പശുവില്ല. അവിടുത്തെ ജലിപ്പിക്കാനുള്ള
മേലേരി നറുങ്ങുകൾ വെട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ കത്തിയില്ല. അ
ഗ്നിഹോത്രത്തിനുവേണ്ടി പാൽ കറക്കുന്ന പശുവിനെയും നറു
ങ്ങുകളുമെല്ലാം അവിടേയുവേണ്ടി ഞാനൊരുക്കുന്നുണ്ട്.

20 യദഗ്നകാനികാനിചി
ഭാതേഭാദ്രണീഭ്യംമസി
താജ്ജന്ധ്രവവിഷ്യ

അന്വയം:-

ഹേ യവിഷ്യ, അഗ്നേ, — യുവതമാഗ്നേ, തുഭ്യം
യൽ കാനി കാനി ചിൽ — യദായാനി കാന്യപി
തേ ഭാദ്രണീ ആഭ്യംമസി — ആധാരയാമി, തദാ
താ ജ്ജന്ധ്രവവിഷ്യ — താനി, അപരശൂവ്യക്ണാന്യ
പി സേവസ്യ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഏതരവം യുവാവായ അഗ്നേ, അവിടേ
യുവേണ്ടി ഞാൻ വല്ല വല്ല നറുങ്ങുകളും സമ്പാദിച്ചുവോൾ
അവ മഴകൊണ്ടു മുറിച്ചെടുത്തവയല്ല എങ്കിലും അവിടുന്ന് കൈ
ക്കൊണ്ടാലും. (ഭുവ് കൈകൊണ്ടു വലിച്ചുപൊട്ടിച്ചെടുത്ത
നറുങ്ങുകൾ അഗ്നി മേപ്പിച്ചിരിക്കുന്നില്ലെന്നും പ്രയോഗപ്പി
സമർപ്പിച്ചപ്പോഴാണോട്ടും കൈകൊണ്ടെത്തണം തൈത്തിരീ
ന് യിൻ പറയുന്നു.)

21 യദന്ത്യപജിഹ്വീകാ
യദഗ്രോഅതിസപ്തി
സപ്തസ്തതോഽപ്യതം

അന്വയം:-

(ഘേ അഗ്നേ,) യൽ — കാഷ്ഠാദികം
ഉപ-ജിഹ്വീകാ അത്തി — ഉപജിഹ്വതി, ഭക്ഷയതി
യൽ വത്രഃ
അതി-സപ്തി — പിപിലികാതിഗച്ഛതി
തൽ സപ്തം തേ ഘൃതം
അസ്ത — യഥാഘൃതം തവ പ്രിയകരം,
തഥാ വേതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരു നുറുങ്ങിനെ ചി
തൽ തിന്നുന്നുവോ യാതൊന്നിനെ ഉറുമ്പുകോി കേടവത്തു
ന്നുവോ, അതെല്ലാം അവിടേയ്ക്ക് പ്രിയമായ നെയ്യായി ഭവീ
ക്കട്ടേ

22 അഗ്നിമിന്ധാനോമനസാ
ധിയംസചേതമന്ത്യഃ
അഗ്നിമീധേവിവസ്വഭിഃ

വ.12

അന്വയം:-

മന്ത്യഃ അഗ്നിം ഇന്ധാനഃ — പ്രജാലയൻ
മനസാ ധിയം സചേത — ശ്രദ്ധയാനഃ കാലേകമ്മലഭതേ
വിവസ്വ-ഭിഃ അഗ്നിം
ഈധേ — ജ്വതപിശിഷ്യാഗ്നിമേവ
പ്രജാലയതി

അർത്ഥം.-മനുഷ്യൻ, യജമാനൻ അഗ്നിയെ പ്രജാലിപ്പി
ച്ചാണ് മനസ്സാൽ ശ്രദ്ധാധകനായി കാലത്തിൽ കർമ്മം നേട
ുന്നത്. ജ്വതപിശികകളോടുകൂടി അഗ്നിയെത്തന്നെയാണ് പ്രജാ
ലിപ്പിക്കുന്നത്.

പദ്യം.—13-14-15 കാണാം: സോമരീര്യന്ധിഃ, ബൃഹതിവിരാ
 യുപാ, സതോബൃഹതി, കകദ്ഭ്രസീയസ്യനഷ്ടഭേഗാ
 മാസി അഗ്നിഃ, അഗ്നാമന്യന്യേ ഭേവതാ

- 1 അഭിഗാതുവിത്തമോ
 യസ്മിന്പ്രതാന്യാഭയഃ
 ഉപോഷ്ഠാതമാദ്യസ്യവർണ്ണ
 മഗ്നിനക്ഷന്തനോഗിരഃ

അന്വയം:—

യസ്മിൻ പ്രതാനി

ആഭയഃ

— യസ്മിന്നഗ്നൗ യജമാനാഃ
 കമാണ്യാഭയൻ

ഗാതുവിൽ-തമഃ അഭഗി — അതിശയേന മാഗ്നജ്ഞാതാ
 സോഗ്നിഃ പ്രാദുരഭ്യേ

(കിഞ്ച) സ ജാതം — സന്ധ്യേ പ്രാദുരഭ്യേ

ആദ്യസ്യ വർണ്ണഃ അഗ്നിഃ — ഉപോഷ്ഠാതമാദ്യസ്യ
 വർണ്ണിതാംതം

നഃ ഗിരഃ ഉപോ നക്ഷന്ത — അസാകം സ്മതിരൂപാവായ
 ഉപഗച്ഛന്ത്യേവ

അർത്ഥം.—യാതൊരഗ്നിയിൽ യജമാനന്മാർ കമ്മങ്ങൾ
 ചെയ്യുന്നപോൾ, ഏതൊരു മാഗ്നജ്ഞാതനായ ആ അഗ്നി പ്രത്യക്ഷ
 പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വേണ്ടപോലെ (അറങ്ങി കടന്നത്) ഉണ്ടായ
 വന്ദം കമ്മശ്രേഷ്ഠമായ ആദ്യവർണ്ണത്തെ വളയുന്നവനായ ആ
 അഗ്നിയെ നമ്മുടെ സ്മതിരൂപങ്ങളായ വചനങ്ങൾ പ്രാപിക്കു
 കതന്നെ ചെയ്യുന്നു.

2 പ്രദൈവോദാസോഅഗ്നി

ദേവാതാച്ഛാന്തജ്ഞാ

ദൈവാനാംപൃഥിവീവിവാദ്യതേ

തന്വന്താനാകസ്യസാന്വി

അന്വയം:-

ദൈവം:-ദാസ: അഗ്നി: — ദിവോദാസനാശ്ചയമാനോഗ്നി:
മാതരം പൃഥിവീം — സർവ്വലോകസ്യ ജനനീം ഭൂമി.
അച്ഛ ദേവാനം — ദിവോദാസസ്യ യജ്ഞേ താൻ പ്രതി

അന ന പ്ര വി വപുതേ — ഹവിർദ്വാന്യം നാജഗാമ
(യസ്മാദേനമഗ്നിം

ദിവോദാസ:) മജ്ജനാ — ബലേനാജ്ജഹാവ,
തസ്മാദയമഗ്നി:

നാകസ്യ സാനവി

അബ്രഹ്മ — സ്വഗ്നസ്യസമച്ഛിതേ ദേശേ
സ്വായതന ഏവാതിഷ്ഠതി

അർത്ഥം:-ദിവോദാസനാൽ വിളിയുപ്പെടുന്ന അഗ്നി അദ്ദേഹത്തിന്റെ യജ്ഞത്തിൽ ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ച് സർവ്വലോകത്തിനുമുമ്മായ ഭൂമിയിലേക്ക് ഇറങ്ങിവന്നില്ല. ദിവോദാസൻ അഗ്നിയെ ബലത്തോടുകൂടിയാണ് വിളിച്ചത്. അവിടന്ന് സ്വഗ്നത്തിന്റെ മുകളിൽ സ്വന്തമിരിപ്പിടത്തിലിരുന്നതേ ഉള്ളൂ.

3 യസ്മാദേജ്ഞക്തൃഷ്യയ

ശ്ചക്തൃത്യാനിക്വണ്ഡത:

സഹസ്രസാംമേധസാതാവിവത്

നാഗ്നിന്ധീഭിസ്സപര്യത

അന്വയം:-

(ഹേ ജനാ:) യസ്മാൽ

പർക്വത്യാനി ക്വണ്ഡത: — കന്തവ്യാനി കന്മാണി
കുപ്യാണാനന്യയാൽ

കൃഷ്ടയ: രേജന് — ഇതരേമന്യയാ: കമ്പന്തേ

(യസ്മാദിദാനീം യയം)

സഹസ്ര-സാം — ഗവാ:, ധനാനാം സഹസ്രസ്യ
ദാതാതം

അഗ്നി. ധേയസാരതം—

ഇവ — യജ്ഞേ യഥാ തഥാ
 യീഭിഃ അനാ സപര്യത — കർമ്മവൈദ്യഃ കർമ്മഭിഃ
 ബ്രഹ്മമനൈവ പരിവരത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ജനങ്ങളേ, കർമ്മവ്യങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ നഷ്ടിക്കുന്ന മനുഷ്യനിൽനിന്ന് ഹേ മനുഷ്യർ യേപ്പെട്ടു വിറക്കുന്നു. അതിനാൽ ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ ആയിരക്കണക്കിൽ പശുക്കളെയും, ധനങ്ങളെയും, തന്നെ അഗ്നിയെ യജ്ഞത്തിലെന്ന പോലെ കർമ്മവ്യകർമ്മങ്ങളാൽ സ്വയം പരിവരിക്കുക. (സ്വയംഭാരസ്താനം തന്നെ അഗ്നിക്ക് പ്രിയകരമാണ്.)

4 പ്രയഃപ്രായേതിനീഷസി

മരോഽയന്യേവസോദാഗൽ

സവിരസ്യേതേതസഗമക്ഥംസിനം

അനാസഹസ്രപോഷിണ്.

അന്വയം:—

ഹേ വസോ, അഗ്നേ	— വാസകാഗ്നേ, തപഃ
യഃ ദാതേ പ്ര	
നിനീഷസി	— യഃ ബ്രഹ്മാനാം ധനാർത്ഥം
	പ്രണേതുമിച്ഛസി
യഃ മരോഽതേ ദാഗൽ	— മൃദ്യേ ഹവിഃഷി പ്രയച്ചതി
സഃ ഉക്ഥംസിനം	— സമനുഷ്ടക്ഥാനാം
	ഗംസിതാം
അനാ സഹസ്ര—	
പോഷിണ്.	— ബഹുധനം
വിരം യതേ	— പുത്രം ധാരയതി

അർത്ഥം.—ഏവമേവമേതാതിശയം വസിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നേ, ഏവമേ അവിടുന്ന് ധനത്തിലേയ്ക്ക് പ്രണയിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, ഏതു മനുഷ്യൻ അവിടേക്കു ഹവിസ്സുകളെക്കുന്നുവോ, അവൻ ഗന്ധം, ചൊല്ലുന്നവനും സ്വയംഭാരപോലോ പോരുന്ന ധനവാനായ പുത്രനെ നേടുന്നു.

5 സദൃശ്ഘോഷീഭിരൂണത്തിവാജ
 മദ്വിതാസധത്തേഅക്ഷിതിശ്രവഃ
 ത്വേദേവത്രാസദാപരൂവസോ
 വിശ്വാവാമാനിധീമഹി

വ. 13

അന്വയം:-

ഘോ പുത്രവസോ,	— ബഹുധനാഗോ, യസ്തുഭ്യം
	ഹവിഷി പ്രയച്ഛതി
സഃ ദൃശ്ഘോ ചിൽ	— ദൃശേപി ശത്രുപരേസ്ഥിതഃ
വാജം അദ്വിതാ അഭി	
രൂണത്തി	— അന്നമശ്വേന ഹിനസ്തി
(തഥാ) സഃ അക്ഷിതി	
ശ്രവഃ ധത്തേ	— അക്ഷീണമന്നം ധാരയതി
(തഥാ ച സതി തുഭ്യം	
ഹവിഷാം പ്രഭാതാരോ	
വയം) ദേവ-ത്രാ ത്വേ	
വിശ്വാ	— ദേവേത്വയി സർവ്വംണി
വാമാനി സദാ ധീമഹി	— വനനീയാനി ധനാനി ധാരയഥ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബഹുധനനായ അഗോ, ഏവനവി
 ഭേദം ഹവിസ്സുകളേകുന്നുവോ, അവൻ ഉറപ്പാറ ശത്രുനഗരത്തി
 ലുള്ള അന്നത്തെയും കതിരയോടു കൂടി ഹനിക്കുന്നു. (അന്നത്തേ
 യും കതിരയെയും ഹനിക്കുന്നു.) പിന്നെ അവൻ ക്ഷയിക്കാത്ത
 അന്നം (പുഷ്ടി) നേടുന്നു. അപ്രകാരമിരിക്കട്ടേ, ദേവനായ
 അവിട്ടനിൽ എല്ലാ കാലത്തുമുള്ള ധനങ്ങളും അവിഭേദം
 ഹവിസ്സുകളെ ഞങ്ങൾ എപ്പോഴും ധരിയ്ക്കാവൂ, അവിട്ടനിൽ
 നിന്നു നേടാവൂ.

6 യോവിശ്വാഭയത്വേവസു
 ഹോതാമശ്രോജനാനാം
 മധോൻപാത്രാപ്രഥമാന്യസൈ
 പ്രസ്തോമായന്ത്യഗായേ

അന്വയം:-

ഹോതാ, മന്ത്ര: യ:	— ദേവാനാമാഹ്യാതാ, മാദനശീലോയോഗി:
വിശ്വാ വസു ജനാനാം ദയതേ	— സർവ്വാണി വസുനി, ധനാനി ജനേദ്യ: പ്രയച്ഛതി
അസ്മൈ അഗന്യേ മധോ: ന	— മദകരസ്യ സോമസ്യേവ
പ്രഥമാനി പാത്രാ	— മുഖ്യാനി പാത്രാണി
സ്തോമാ: പ്ര യന്തി	— സ്തോത്രാണി ച പ്രഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരെവിളിക്കുന്നവനും, ഹിംശിതനായ യാതൊരാളിന്നു എല്ലാ ധനങ്ങളും ജനങ്ങൾക്കു കൊടുക്കണമോ, ആ അഗ്നിക്കായി ഹിംകുമായ സോമത്തിന്റെ മുഖ്യപാത്രങ്ങളെന്നപോലെ സ്തോത്രങ്ങളും (അടുക്കൂ) എത്തുന്നു.

7 അഗ്നാനഗീർത്ഥ്യം സുഭാൻവോ

മർദ്ദജ്യന്തേദേവയവ:

ഉദേന്തോകേതനയേദസുവിശ്വപതേ

പഷ്ഠിരാധേമഹോലാനാം.

അന്വയം:-

ഹേ ദസ്യ, വിശ്വപതേ, (യം ത്വാം) സുഭാനവ:	— ദേവാനീയ, വിശ്വപതേഗേ, — ശോഭനദാതാ:
ദേവ-യവ:	— ദേവാനാർത്ഥന ഇച്ഛന്തോ യജമാനാ:
രഥ്യം അഗ്നം ന	— രഥസ്യ വോഷാരമഗ്നമിവ
ഗീ: - മീ: മർദ്ദജ്യന്തേ	— സ്തുതിഭി: പരിപരന്തി
(സത്വമസ്മാകം) നോകേ തനയേ ഉദേ	— പുത്രേ പൗത്രേ ഉന്മേഷിൻ
മഹോലാനാം രാധ: പഷ്ഠി	— ഭനവന്താം ധനം പ്രയച്ഛ.

അർത്ഥം—ദൈവനീയനും പ്രജാപാലനമായ അഗ്നേ, നല്ല ഭാനമൊത്തവരും, ദേവന്മാരെ (അവരുടെ അനുഗ്രഹം) ഇച്ഛിക്കുന്നവരുമായ യജമാനന്മാർ, തേർവലിക്കുന്ന കുതിരയ്ക്കു ചൊരിഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നപോലെ, യാതൊരുവിടത്തെ സ്തുതിവചനങ്ങളാൽ പരിചരിക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ പുത്രകുലം പൌത്രകുലം (പുത്രനും പൌത്രനും) ധനവാന്മാരുടെ ധനം തന്നാലും—(സമൃദ്ധമായ ധനമെന്നർത്ഥം)

8 പ്രമംഹിഷായഗായത

ഋതാവ്നേബൃഹതേശ്ശുക്രശോചിഷേ

ഉപസ്തതാസോഅഗായേ

അന്വയം:—

ഹേ ഉപ-സ്തതാസഃ,	— ഉപസ്തോതാരഃ,
മംഹിഷായ ഋത-വ്നേ	— ഭാതുതമായ, സത്യവതേ
ബൃഹതേ	
ശ്ശുക്ര-ശോചിഷേ	— മഹതേ, ദീപ്തതേജസേ
അഗായേ പ്ര ഗായത	— സ്തോത്രം പാത

അർത്ഥം — അല്ലയോ ഉപസ്തോതാക്കളേ, ഭാതാക്കളിൽ ശ്രേഷ്ഠനും സത്യവാനും മഹാനും ശോഭനപ്രകാശനുമായ അഗ്നിജ്ഞായി സ്തോത്രം ചൊല്ലുക

9 ആവംസതേമലവാവിരവദ്യശ

സ്തമിദ്ധോദ്യുക്താഹതഃ

കവിനോഅസ്യസമതിൻവീയ

സ്യച്ഛാവാജേഭിരാഗമൽ

അന്വയം —

മല-വാ, ദ്യുക്തി	— ധനുവാൻ, യശസ്വ്യഗ്നിഃ
സം-ഇഥഃ ആ-ഹതഃ	— ദീപ്തഃ ബഹുഭിരാഹുതഃ

വീര-വൽ യശഃ ആ
വംസതേ

— യശസ്സരമണം യജമാനേഭ്യഃ
പ്രയച്ഛതി

അസ്യ നവീയസി
സു-മതിഃ
നഃ അച്ഛ വാഭേജിഃ
കവിൽ ആ-ഗമൻ

— നിത്യന്യതനാനഗ്രഹബുദ്ധിഃ
— അസ്താൻപ്രത്യന്നൈസ്സഹ
— ബഹുവാദമാഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-യന്വാൻ. യശസ്വിയും ദീപ്തും പലരാലും സ്തു-
തനമായ അഗ്നി പുത്രന്മാരോട് ചേർന്നും യശസ്സിയാറുന്നതു-
മായ അന്നം യജമാനന്മാർക്കു കൊടുക്കുന്നു. എന്നും പുത്തനായ
അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹബുദ്ധി നമുക്കുനേരെ പലവട്ടം വന്നു
ചേരട്ടേ.

10 പ്രേഷ്ഠപ്രിയാണാം.

സ്തപ്താംസാവാതിമി.

അഗ്നിഃരമാനാംയമം.

വ. 14

അന്വയം. -

ഹേ ആ-സാവ,

പ്രിയാണാം പ്രേഷ്ഠം ഉ — ഹേ സ്തോതാ, പ്രിയാണാം.
പ്രിയതമമേവ

അതിമി. രമാനാം യമം — അജ്യാഗതം, യന്നാരം

അഗ്നിഃ സ്തപ്തം — സ്തപ്തം കന്ധം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, പ്രിയപ്പെട്ടവരിൽ
വെച്ച് ഏറ്റവും പ്രിയൻതന്നെയും അതിമിയായിവന്നവനും.
തേക്കകം നടത്തുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ സ്തപിക്കുക

11 ഉദീക്തായോനിദീക്താവേദീക്താവ

സ്വായജ്ഞിയോവവർത്തതി

ഋദ്ധായസ്യപ്രവണേനോമ്മയോ

ധിയാവാജംസിന്ധാസതഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാ:)

വേദിതാ, യജ്ഞിയഃ	— വേദതാ, യജ്ഞാഹ്:
യഃ ഉൽ-ഇതാ	— ഉദിതാനി, ഉൽഗതാനി
നി-ദിതാ	— നിദിതാനി, ശ്രുതാനി ച
വസു ആ വവർത്തതി	— വസുനി, ധനാന്യാവർത്തയതി
ധിയാ വാജം സിസാ	
സതഃ	— കർമ്മണാ സങ്ഗ്രാമഃ സംകേതുമിച്ഛതഃ
യസ്യ	— യസ്യോഗേജ്ജാലാഃ
പ്രവണേ ന ഊർയഃ	— പ്രവണാഭിമുഖാസ്സമുദ്രസ്യ തരങ്ഗാ ഇവ
ദൃസ്തരാഃ	— തത്തുമശക്യാഃ, തമഗ്നിം സ്തപി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, വിജ്ഞാനം യജ്ഞാഹ്നമായ ഏവൻ മേൽപ്പോട്ടുവരുന്നവനും കേരവിപ്പെട്ടവനുമായ ധനങ്ങളെ നേരെ കൊണ്ടുവരുന്നവനും, കർമ്മത്താൽ പോരിനാണെന്ന ഏവന്റെ ജാലകരം, കരയിലടിക്കുന്ന കടൽത്തിരകൾപോലെ, മറികടക്കാൻ വയ്യാത്തവയോ, ആ അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുക.

12 മാനോഹൃണീതാമതിഥി

വ്സുരഗ്നിഃപൃഥുപ്രശസ്തഃ

യസ്സഹോതാസ്വധാ:

അന്വയം:-

വസുഃ അതിഥിഃ	— വാസകഃ അതിഥിവൽ പുജ്യഃ
പൃ-പ്രശസ്തഃ	— ബഹുഭിന്നതഃ
സു-ഹോതാ	— സുഷു ദേവാനാമാഹ്യാതാ
സു-അധാഃ യഃ അഗ്നിഃ	— സുയജ്ഞശ്ചയോഗ്നിഃ
ഏവഃ നഃ മാ ഹൃണീതാം	— കേനാപി ന തധൃതാം

അർത്ഥം.-ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്നവനും അതിഥിപോലെ പുജ്യനും പലരാലും സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവനും,

നന്നായി ദേവന്മാരെ വീളിക്കുന്നവനും നല്ല യജ്ഞമൊത്തവനുമായ യാതൊരുഗനിയുണ്ടോ, അവിടുന്ന് നമ്മളോട് 'എന്തുകൊണ്ടും കോപിപ്പിക്കരുത്'.

13 മോതേരിഷൻ യേ അച്ഛാക്കരിയിട്ട്

സോഗേന കേളിശ്ചിദേവൈഃ

കീരിശ്ചിധിത്വാമിട്ടേദൃത്യയേ

രാതഹവ്യസ്വധരഃ

അനന്തം:-

ഹേ വസോ, അഗ്നേ,	— വാസുകാഗ്നേ, ത്വം
യേ അച്ഛാക്കരി-ഭിഃ	— യേ മനുഷ്യാ അഭിഷൃതിഭിഃ
കേഭിഃ ഏവൈഃ ചിദി	— കൈസ്സേവകരൈ
	രഭിഗമനൈരപി
മത മോ രിഷൻ	— തവന്തേ സ്തോതാരഃ
	മൈവഹിംസ്യന്താം

രാത-ഹവ്യഃ, സു-

അധരഃ കീരിഃ ചിദി — മതഹവിഷ്ഠഃ സുയജ്ഞ
സ്തോതാപി

ദൃത്യായ ത്വാം. ഇഷ്ടേ ഹി — ദൃതകമ്മണേത്വാം. സ്തോതി വല

അർത്ഥം.-ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നേ, മനുഷ്യരേവർ നേരിട്ടുള്ള സ്തുതികളാലും സുഖകരങ്ങളായ അഭിഗമനങ്ങളാലും (സമീപനങ്ങളാലും) അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അവിടേക്കു ചേർന്ന് ആ സ്തോതാക്കൾ ഹിംസിപ്പിക്കുകയോ. ഹവിസ്സേകിയ യജ്ഞവാനായ സ്തോതാവ്യം, ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സേക്കുന്ന ദൃതകമ്മണിനായി അവിടേക്കു വരികുന്നു.

14 ആഗേ¹യഹി¹മരു¹സഖാ

രുദ്രേ¹ഭി¹സ്സോ¹മപീ¹തയേ

സോ¹ഭ്യോ¹ഉപ¹സൃ¹ഷ്ടു¹തിം

മാ¹ദയ¹സ്വ¹സ്വ¹സ്ത¹രേ

വ. 15

അന്വയം:—

ഹേ അഗേ, മരു¹സഖാ— മരുതാം പ്രിയസ്വം.

സ്വ:—നരേ സോമ—

പീതയേ

— അസ്മാകം യജനകർമ്മി
സോമപാനായ

രുദ്രേ¹ഭി¹: ആ യാഹി

— മരുതഭി¹സ്സഹാഗച്ഛ

സോഭ്യോ¹: സൃ¹—സൃതിം.

ഉപ

— സോഭരേ¹മ്മ സൃതി¹ഞ്ചോപഗച്ഛ

മാദയസ്വ

— സോമം പീതാം, സൃതിം

ശ്രുതാം ച മാദയ ച

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗേ, മരുതരുകൾക്കു ചങ്ങാതിയായ അവിട്ടന്നു ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞകർമ്മത്തിൽ സോമപാനത്തിനായി മരുതരുകൾക്കോടു കൂടി വന്നാലും. സോഭരിയായ ഏന്റെ നല്ല സൃതിയെയും പ്രാപിച്ചാലും. സോമം കുടിച്ചു സൃതികേടും ഹർഷിച്ചാലും.

8-ാം മണ്ഡലം കഴിഞ്ഞു.

നന്നായി ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും നല്ല യജ്ഞമൊത്തവനുമായ യാതൊരുഗനിയുണ്ടോ, അവിടുന്ന് നമ്മളോട് 'എന്തു കൊണ്ടും കോപിക്കരുത്'.

13 മോതേരിഷൻ യേതാച്ഛാക്തിഭിഷ്വ

സോഗേനകേഭിഷ്വദേവൈഃ

കീരിഷ്വഭിഷ്വതാമിട്ടേത്യായ

രാതഹവ്യസ്ഥധാരഃ

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, അഗേന,	— വാസകാഗേന, ത്വം
യേ അച്ഛാക്തി-ഭിഃ	— യേ മനുഷ്യാ അഭിഷ്വതിഭിഃ
കേഭിഃ ഏവൈഃ ചിരീ	— കൈസ്സേവകരെ
	രഭിഗമനൈരപി
തേ മോ രിഷൻ	— തവതേ സ്തോതാരഃ
	മൈവഹിംസിതാരഃ
രാത-ഹവ്യഃ, സു-	
അധാരഃ കീരിഃ ചിരീ	— ദന്തഹവിഷ്വഃ സുയജ്ഞ
	സ്തോതാപി
ഭൃത്യായ ത്വാം യാട്ടേ ഹി	— ഭൃതകർമ്മണേന്ത്വാം സ്തോതരി വല

അർത്ഥം:-ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്ന അഗേന, മനുഷ്യന്മാർ നേരിട്ടുള്ള സ്തുതികളാലും സുഖകരങ്ങളായ അഭിഗമനങ്ങളാലും (സമീപനങ്ങളാലും) അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അവിടേക്കു ചേർന്ന് ആ സ്തോതാക്കൾ ഹിംസിക്കപ്പെടരുത്. ഹവിസ്സേകിയ യജ്ഞവാനായ സ്തോതാവും, ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സേറുന്ന ഭൃതകർമ്മത്തിനായി അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു.

അർത്ഥം-രക്ഷസ്സുകളെ (ബ്രാഹ്മണപത്തിൽ വരുന്ന പാപങ്ങളെ) ഹനിക്കുന്നവനും സർവ്വ ഭുവനത്തെയും കാണുന്നവനുമായ സോമൻ സ്വണ്ണത്താൽ (സ്വണ്ണമോതിരമിട്ട കയ്യിനാൽ) സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട്, പാത്രത്തിലൂടെ സഹസ്ഥാനമായ സംസ്കരണസ്ഥാനത്തു നേരെ വന്നിരിക്കുന്നു.

3 വരിവോധാതമോഭവ
മഹിഷോവൃത്രഹന്തഃ
പഷിരാധോമഘോനാം

അന്വയം:-

(ഘേ സോമ,) വരിവ:-

ധാതമഃ ഭവ	— അതിശയേന ധനാനാം ഭാതാ ഭവ
മഹിഷഃ	— ഭാതുതമശ്ച (സർവ്വാഭാതുതാ മത്രോപ്യതേ ഇത്യപുനരുകതിഃ) ഭവ
വൃത്രഹൻ-തഃ	— അതിശയേന ശത്രുണാം ഹന്താഭവ
(കിഞ്ച) മഘോനാം	
രാധഃ പഷി	— ധനവതാം ശത്രുണാം ധന മസൃഭ്യം പ്രയച്ച പ

അർത്ഥം-അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടന്നേററവും ധനഭാതാ വായി ഭവിക്കാലും. തികച്ചും സർവ്വാഭിഷ്ടഭാതാവായി ഭവിക്കാലും. പിന്നെ ധനവാന്മാരായ ശത്രുക്കളുടെ ധനം ഞങ്ങൾക്കു നൽകിയാലും. (ശത്രുക്കളുടെ ദ്രോഹശക്തിയായ ധനം ഞങ്ങളിന്മേൽ പകർന്നാലും.)

4 അഭ്യുഷമഹാനാം
ദേവാനാംവീതിമന്ധസാ
അഭിവാജമുതഗ്രവഃ

ശ്ലോ-16-17 വൈശ്വാമിത്രോ മധ്യപുനഃ ഋഷിഃ, ഗായത്രി
പുനഃ, സോമഃ പവസാനോ വേതാ.

1 സ്വാദിഷ്ഠയാമദിഷ്ഠയാ
പവസാനോമധാരയാ
ഇത്രായപാതവേസുതഃ

അന്വയം.-

ഹേ സോമ, ഇത്രായ

പാതവേ

— പാതം.

സുതഃ

— അഭിഷേകസ്തവം.

സ്വാദിഷ്ഠയാ, മദിഷ്ഠയാ

— സ്വാദുതമായാ, അതിശയേന
മാദയിത്രയാ

ധാരയാ പവസാ

— ക്ഷര

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമ, ഇത്രന്നു പാനം ചെയ്വാൻ
വേണ്ടി സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട അവിടന്നു ഏറ്റവും സ്വാദുള്ള,
എത്രയും ഹിഷ്കരമായ ധാരയോടുകൂടി ഷേകിയാലും.

2 രക്ഷോമാവിശ്വചർണി
രഭിയോനീമയോഹതം
ഭ്രണാസധസ്ഥമാസദൽ

അന്വയം:-

രക്ഷഃ-ഹിര

— രക്ഷസാം ഹന്താ

വിശ്വ-ചർണിഃ

— വിശ്വസ്യഭ്രഷ്ടാ സോമഃ

അയഃ-ഹിതം

— ഹിരണ്യേനഹതം.

ഭ്രണാ സധ-സ്ഥം

യോനീ.

— ഭ്രോണകലശേന സഹസ്ഥാന
മഭിഷേവണസ്ഥാനം.

അഭി ക്ത അസദൽ

— അഭ്യാസിദതി

അതും-രക്ഷസ്സുകളെ (ബാധാരൂപത്തിൽ വരുന്ന പാപങ്ങളെ) ഹനിക്കുന്നവനും സർവ്വ ഭവനത്തെയും കാണുന്നവനുമായ സോമൻ സ്വർണ്ണത്താൽ (സ്വർണ്ണമോതിരമിട്ട കയ്യിനാൽ) സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട്, പാത്രത്തിലൂടെ സഹസ്ഥാനമായ സംസ്കരണസ്ഥാനത്തു നേരെ വന്നിരിക്കുന്നു

3 വരിവോധാതമോഭവ
മംഹിഷോവൃത്രഹന്തഃ
പഷ്ഠിരാധോമഘോനാം

അന്വയം:-

(ഘോ സോമ,) വരിവ:-

ധാതമഃ ഭവ

— അതിശയേന ധനാനാം

ഭാതാ ഭവ

മംഹിഷഃ

— ഭാതൃതമശ്വ (സർവ്വഭാതൃത മത്രോച്യതേ ഇത്യപനതക്ഷിഃ) ഭവ

വൃത്രഹൻ-തമഃ

— അതിശയേന ശത്രുണാം ഹന്താഭവ

(കിഞ്ച) മഘോനാം

രാധഃ പഷ്ഠി

— ധനവതാം ശത്രുണാം ധന മസൃജ്യം പ്രയച്ച ച

അതും-അല്ലയോ സോമ, അവിട്ടന്നേറാവും ധനഭാതാവായി ഭവിക്കാലും. തികച്ചും സർവാഭീഷ്ടഭാതാവായി ഭവിക്കാലും. പിന്നെ ധനവാന്മാരായ ശത്രുക്കളുടെ ധനം ഞങ്ങളുടെ നൽകിയാലും. (ശത്രുക്കളുടെ ദ്രോഹശക്തിയായ ധനം ഞങ്ങളി ലേക്കു പകർന്നാലും)

4 അഭ്യുഷമഹാനാ
നേവാനാംവീതിമധ്വസാ
അഭിവാജമുതഗ്രവഃ

അന്വയം:—

(ഹേ സോമ, ത്വം)

മഹാനാം ദേവാനാം — മഹത്താം ദേവാനാം.
 വീതിം അന്ധസാ — യജ്ഞം ധാനാദ്യുന്നേന സഹ
 അഭി അഹ് — അഭിഗച്ഛ
 ഉത വാജം, ശ്രവഃ അഭി — ബലമന്നഞ്ചാസ്മാനഭിഗമയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, മഹാമാന്ദരായ ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ള യജ്ഞത്തെ അവിട്ടുന്ന യവം മുതലായ അന്നത്തോടുകൂടി അഭിഗമിച്ചാലും. പിന്നെ ഞങ്ങൾക്കു ബലവമെന്നവതരിച്ചാലും.

5 ത്വാമച്ഛാപരാമസി

തദിദമ്നിവേദിവേ

ഇന്ദോത്പന്നശ്ശുശസഃ

വ. 16

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദോ, — യാഗേഷു ക്ലിഷ്ടമാന സോമ
 ത്വാം അച്ഛ പരാമസി — ത്വാംപ്രതി വയം പരാമഃ
 ദിവേദിവേ തൽ ഇൽ അർത്ഥം. — പ്രതിദിനമസ്മാകം തദേവ,
 ത്വൽ പരിപരണമേവ കാര്യം
 നഃ ശ്ശു-ശസഃ ത്വേ — അസ്മാകമാഗംസനാനൃപിത്വ
 യ്തേവ

അർത്ഥം.—യാഗങ്ങളിൽ നന്നവേൽക്കുന്ന സോമ, ഞങ്ങൾ അവിട്ടത്തെച്ചുറ്റിപ്പറ്റിത്തന്നെയാണ് പരിക്കുന്നത്; ദിവസത്തോറും അവിട്ടത്തെ പരിപരണമാണ് ഞങ്ങൾക്കു കർത്തവ്യം. ഞങ്ങളുടെ ശ്ശുഗ്രഹങ്ങളും അവിട്ടുന്നിൽത്തന്നെ നിലകൊള്ളുന്നു.

6 പുനാതിതേപരിശൃതം

സോമംസൂര്യസ്യഹിതാ

വാശേണഗഗ്യാതാനാ

അന്വയം:-

(ഹേ സോമ,) തേ

പരി-സ്രുതം സോമം — തവക്ഷരന്തം സോമരസം

സൂര്യസ്യ ഭൂമിതാ — ശ്രദ്ധാ ദേവീ

ശാശ്വതാ തന്നാ വാരേണ — ശാശ്വതേന വിസ്മൃതേന
വാലേന

പുനാതി — ശുദ്ധീകരോതി

അർത്ഥം:-അല്പയോ സോമ, ഒഴുകിവരുന്ന അവിട്ടത്തെ രസത്തെ (സോമച്ചാറിനെ) സൂര്യന്റെ മകളായ ശ്രദ്ധാദേവി (യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കളുടെ ശ്രദ്ധയെ സമർപ്പേരകനായ സൂര്യന്റെ മകളായി സങ്കല്പിക്കുന്നു.) ശാശ്വതവും വിസ്മൃതവുമായ ദശാപവിത്രത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. (ആട്ടിൻറോമത്താൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു.)

7 തമിമണ്ഡീസ്തമര്യആ

ഗൃഹ്ണന്തിയോഷ്ണോദഗ്

സ്വസാരഃപാര്യഭിവി

അന്വയം:-

സ-മര്യേ — സമനഷ്ടേ യജ്ഞേ

പാര്യഭിവി — സൗത്യേഹനി

യോഷ്ണഃ സ്വസാരഃ — സ്രിയഃ സ്വയംസരന്ത്യഃ

ദഗ് അണ്ഡീഃ — ദഗ്സംഖ്യാകാ അംഗുലയഃ

തം ഇതം ആ ഗൃഹ്ണന്തി — തമേനം സോമമാഗൃഹ്ണന്തി

അർത്ഥം:-മനുഷ്യർ നടത്തുന്ന യജ്ഞത്തിൽ സൗത്യം എന്ന സംസ്കരണക്രിയ നടക്കുന്ന ദിവസം സ്രീസ്വഭാവത്തോടു കൂടി, സ്വയം സരിക്കുന്ന പത്തു വിറ്റലുകൾ ആ സോമത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നു.

8 തമീഹിമ്പന്ത്യഗ്രുവോ

ധമന്തിബാകരംഭൃതിം

ത്രിധാതുവാദണംമധു

അന്വയം:-

തം ഈം അഗ്രുവാ
ചിന്വന്തി

— ഏനം സോമമഗ്രുവയഃ
അഭിഷവപ്രദേശം പ്രതി
പ്രേരയന്തി

(പ്രേരയിത്വാ ച)
ബാഹരഃ ദൃതിഃ

— ഭാസമാനം ദൃതിസദൃശം
ശുഭേനം സോമം

ധമന്തി
(തദേതൽ സോമാഭക്തം)
മധു ത്രി-ധാതു

— അഭിഷ്ണന്തി
— ത്രിസ്ഥാനം, ദ്രോണകലശാ
ധവനീയ പുതഭിതി
ത്രിധാതവഃ, തദ്വാൻ

വാദന്തഃ

— ശത്രുണാം വാദകഃ ച വേതി

അർത്ഥം:-ആ സോമത്തെ പതുതു, വിരലുകൾ സംസ്കരണ സ്ഥാനത്തേക്കു നയിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ നയിച്ചു, ശോഭനവും തോത്സ്യബിംബോലുള്ളതുമായ സോമത്തെ സംസ്കരിക്കുന്നു. ആ സോമമയമായ തേൻ, ദ്രോണകലശം, ആധവനീയം, പുതഭിതു എന്നീ സ്ഥാനങ്ങളോടു ചേർന്നു ശത്രുക്കളെ നിവാ രണം ചെയ്യുന്നതായും ഭവിക്കുന്നു.

9 അഭി¹ഗ്ര²മമ³ഋ⁴ഗ്വാ⁵ഉ⁶ത

ശ്രീ¹ണ²ന്തി³ധേ⁴ന⁵വ⁶ശ്ശി⁷തും

സോ¹മ²മി³ത്രായ⁴പാ⁵ത⁶വേ

അന്വയം:-

ഉത ഇമം ശിശുഃ സോമം— അപിചൈനം ബാലം സോമം
അഋഗ്വാഃ ധേനവഃ — അഹന്തവ്യാഗാവഃ
ഇത്രായ പാതവേ — പാതം
അഭി ശ്രീണന്തി — സ്വകീയേന പയസാ
സംസർക്കന്തി

അർത്ഥം:-പിന്നെ, ഈ ലഘുമാത്രമായ സോമരസത്തെ ഇന്ദ്രനു കടിക്കുന്നതായി, ഒരിക്കലും ഹിംസിജ്ഞപ്പെടരുതാത്ത പശുക്കൾ സ്വന്തം പാൽ ചേർത്തു സംസ്കരിക്കുന്നു.

10 അസ്യഭിരൂപമഭേഷാ

വിശ്വാവൃത്രാണിജിഹ്വതേ

ശൂരോമലാപമഹതേ

വ. 17

അന്വയം:-

ശൂരഃ ഇത്രഃ അസ്യ ഇൽ	— വീര ഇത്രസ്സോമസൈവ
മഭേഷ	— ഹഷേഷ
വിശ്വാ വൃത്രാണി ആ	
ജിഹ്വതേ	— സർവാഞ്ചരത്യാനാഹന്തി
മലാ പ മഹതേ	— ധനാനി പ യജമാനേഭ്യഃ
	പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.-വീരനായ ഇത്രൻ ഈ സോമത്തിന്റേതന്നെ ഹ
യ്യാനഭൃതികളിലാണ് എല്ലാ ശത്രുക്കളെയുമൊടുക്കുന്നത്.
യജമാനന്മാർക്ക് ഐശ്വര്യങ്ങളെയും കൊടുക്കുന്നത്.

വർഗ്ഗം:-18-19 കാണോമേധാതിമിഃ ജഷിഃ

1 പവസാദേവവീരതി

പവിത്രംസോമരഹിതം

ഇന്ദ്രമിന്ദോവൃഷാവിശ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ദേവ-വീഃ	— ദേവകാമസ്ത്വം
രഹിതം പവിത്രം	— വേഗേന ശുദ്ധം യഥാതഥം
അതി പവസ	— അതിക്ഷര
(കിഞ്ച) ഹേ ഇന്ദോ,	
വൃഷാ	— സേചകസ്ത്വം
ഇത്രം ആ വിശ	— പ്രവിശ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ദേവന്മാരെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അ
വിഷ്ണുവിന്ദോവൃഷാവിശാദി (ലമാംവണ്ണം ധാരാളമായൊഴു